॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYANÎ SAMHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. LEOPOLD VON SCHROEDER

ERSTES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG

IN COMMISSION BEI F. A. BROCKHAUS

1881

Herrn Geheimrath Otto Böhtlingk, Excellenz,

Mitglied der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg,

Herrn Professor Dr. Georg Bühler

in Wien

Herrn Professor Dr. Rudolf von Roth

in Tübingen,

den Gönnern und Förderern dieser Arbeit

in Verehrung und Dankbarkeit

gewidmet

vom Herausgeber

Vorrede.

Es ist mir eine angenehme Pflicht, für alle Hülfe, welche mir bei der Ausarbeitung dieses Werkes von den verschiedensten Seiten zu Theil geworden, meinen Dank an dieser Stelle öffentlich auszusprechen

In erster Linie fühle ich mich dem Hohen Ministerium der Volksaufklärung zu St Petersburg verpflichtet, welches mich, durch die Verleihung eines *Reisestipendiums auf mehrere Jahre, in den Stand gesetzt hat, meine Arbeit ungestört* ausführen zu können Insbesondere sage ich meinen warmsten Dank S Excellenz, dem Herrn Staatssekretär Senateur A. A v Saburow, dessen gütiger Verwendung ich diese werthvolle Unterstützung verdanke —

Die Anregung zu dem vorliegenden Werke und die erste Förderung bei demselben verdanke ich meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Professor R. v Roth in Tübingen, der mir die Bühler'sche Handschrift zugänglich machte, welche damals (1876) ausser der Haug'schen die einzige in Europa vorhandene war

Herr Professor Bühler hat mir nicht nur seine eigene Handschrift schon seit einer Reihe von Jahren zur Benutzung uberlassen, sondern seiner unermüdlichen Thatigkeit ist auch die Auffindung der meisten Handschriften, insbesondere der ältesten und werthvollsten, sowie auch des Padapatha zu danken Ohne ihn wäre es kaum moglich gewesen, diese Edition zu Stande zu bringen Auch hat er ausserdem durch viele einzelne Bemerkungen und Mittheilungen, sowie durch seine freundliche Verwendung in Indien, die Arbeit wesentlich gefordert

Reiche Belehrung und Forderung mannichfachster Art ist mir während eines langeren Aufenthaltes in Jena durch Herrn Geheimrath Böhtlingk und Herrn Professor Delbrück zu Theil geworden, eine Forderung, welche — weit über

die Grenzen der vorliegenden Arbeit hinausreichend — für alle Zeit mich zum herzlichsten Danke verpflichtet. —

Herr Professor A. Weber in Berlin hat sich gleichfalls durch Vermittelung werthvoller Handschriften und wiederholte anderweitige Unterstützung und Belehrung ein wesentliches Verdienst um die vorliegende Arbeit erworben, wofür ich ihm hiermit meinen besten Dank sage.

Mit hochachtungsvoller Dankbarkeit muss ich ferner der Liberalität der englischen Regierung Erwähnung thun, durch welche mir alle in ihrem Besitz befindlichen Mss. der Mâitrâyaṇî Saṃhitâ zugesandt worden sind. Speziell habe ich dabei zu danken: Herrn Oberbibliothekar R. Rost am India Office in London, Herrn K. M. Chatfield, Director of Public Instruction, in Bombay, Herrn Griffith, Director of Public Instruction N.W. Provinces, in Benares, Herrn Bâbu Râjendralâla Mitra, Ehrenmitglied der Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, in Calcutta, und Herrn Registrar Petersen an der Universität Bombay.

Aufrichtigen Dank sage ich endlich der Königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, die mich bei den Vorarbeiten zu diesem Werke durch die Mittel der Bopp-Stiftung unterstützt hat, sowie vor Allem auch dem Vorstande der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, welcher den Druck des Werkes auf Kosten dieser Gesellschaft beschlossen und so erst das Erscheinen desselben überhaupt ermöglicht hat. —

JENA, den 6 Juli 1881.

Dr. Leopold v. Schroeder.

Inhalt der Einleitung.

Einleitung.

§. 1.

Die Stellung der Māitrāyaṇīya-Schule unter ihren Verwandten; ihr Alter und ihre Bedeutung.

Unter den verschiedenen Schulen des schwarzen Yajurveda, die von den indischen Schriftstellern namhaft gemacht werden, sind bis jetzt nur fünf, von welchen wir mit Bestimmtheit behaupten können, dass sie eine besondere Saṃhitā besessen haben[1]). Von diesen ist bisher nur das kanonische Buch der Tāittirīya's, die sogenannte Tāittirīya-Saṃhitā, im Druck bekannt geworden. Man hat sich daher gewöhnt, diese Saṃhitā als den schwarzen Yajurveda κατ' ἐξοχήν zu betrachten, wozu aber in der That durchaus kein Grund vorhanden ist. — Von einer anderen Schule, den sogenannten Ātreya's ist uns nur die Anukramaṇī ihrer Saṃhitā, nicht aber diese selbst erhalten (s. Weber, Ind. Lit. II. Aufl. S. 97 flg.). In näherem Zusammenhang unter einander stehen endlich die noch übrigen drei Werke: a) Die Saṃhitā der Kaṭha's, das vollständig erhaltene sogenannte Kāṭhaka, von welchem unter den europäischen Bibliotheken bisher nur die Berliner ein Exemplar besitzt[2]); sodann b) die Kapishṭhala-Kaṭha-Saṃhitā, von welcher mir durch Professor Weber's Freundlichkeit ein modernes Manuscript vorliegt, aus umfänglichen Fragmenten bestehend, das einzige, welches meines Wissens bisher

---

1) Manche Yajus-Schulen haben sich wohl nur auf Abfassung von Brāhmaṇa's und Sūtra's beschränkt; andere mögen ihre besonderen Saṃhitā's besessen haben, doch sind dieselben entweder zu Grunde gegangen oder doch noch nicht aufgefunden.

2) Ueber ein fragmentarisches Ms. des Kaṭhaka aus Kaçmir, mit Spuren von Accenten, berichtet Bühler, Detailed Report of a tour in search of Sanskrit Mss. made in Kaçmir, Rajputana, and Central India (Extra number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society), Bombay London, 1877 p. 36. — Weitere Exemplare dieses Werkes in Indien notirt G. Oppert in seinem neu erschienenen Katalog.

yanî Saṃhitâ auch darin übereinstimmen, dass ihnen die in der Taittirîya-[illegible] üblichen Zerdehnungen iy und uv abgehen. Auch die Bezeichnung des [illegible] Svarita ist eine ähnliche (Ztschr. DMG. XXXIII S. 182, Monatsber. S. [illegible]). Zu diesen schon früher angeführten Thatsachen stimmt nun auch die von J[illegible] nachgewiesene Verwandtschaft des Kathakagṛhyasûtra mit dem Mânavagṛhyasû[illegible] der Maitrâyaṇîya's (s. Jolly, das Dharmasûtra des Vishnu und das Kaṭhakagṛhya-sûtra, Sitzung der philos. philol. Klasse der Münchener Akad. d. Wiss. vom [illegible] 1879, S. 7[illegible] flg.). Im Caraṇavyûha endlich werden die Maitrâyaṇîya's als ein Zw[illegible] der Caraka's aufgeführt, zu welchen auch die Katha's gehören. —

So entschieden aber auch das Werk selbst sein hohes Alter, sowie sein[illegible] ziehung zum Kâṭhaka bekundet, so kommt doch der Name der Maitrâyaṇî Sa[illegible] hitâ und der Maitrâyaṇîya's in älterer Zeit nicht vor. Dagegen erscheint die Schul[illegible] der Katha in der alten Zeit auf's Engste verbunden mit den Kalâpa's, der Schul[illegible] des Kalâpin, welcher, wie schon erwähnt, ebenso wie Katha ein direkter Schüle[illegible] des Vâiçampâyana gewesen sein soll. Wiederholt treten die Namen dieser beid[illegible] Schulen zum Compositum verbunden als eine Einheit auf. So finden wir kaṭhakâ-lâpâḥ an der oben erwähnten Stelle des Râmâyaṇa (2, 32, 18 Schlegel), wo e[illegible] heisst, dass sie damals in Ayodhyâ (Oude) in hohen Ehren standen. Sodann ka-ṭhakalâpam Pâ. 2, 4, [illegible] Sch. und Patañjali zu dem Sutra, kaṭhakalâpaḥ ebenda, [illegible] wie gaṇa kartakauǵapâdi zu Pâ. [illegible] 37. Ferner kalâpakam neben kâṭhakam Pâ. 4, 3, 1[illegible]6 Sch. und 4, 2, 4[illegible] Sch., kâlâpa neben kaṭha als N. pr. Mbhb. 2, 113, kâl[illegible] neben kaṭha Pâ. 4, 3, 49 Sch., kalâpi neben kaṭhî Pâ. 4, 1, 63 Sch., kaṭarakaṭh[illegible] neben kaṭamakalâpaḥ Pâ. 2, 1, 63 Sch. Von besonderem Interesse bleibt endlich d[illegible] schon oben angeführte Stelle des Mahâbhâshya, der gemäss das Kalâpaka un[illegible] das Kâṭhaka in jedem Dorfe verkündigt wurden — so verbreitet müssen die beide[illegible] eng verbundenen Schulen gewesen sein (s. Weber, Ind. Stud. XIII S. 440). — Da nun in späterer Zeit die Kalâpa's und das Kalâpaka ganz verschwunden sind[1]), die Mâitr. S. aber gerade in diesem nahen Verwandtschaftsverhältniss zum [illegible]

1) Dass im Caraṇavyûha die Kalâpa's unter den Sâman-Schulen auftrete[illegible] darf nicht als eine Thatsache betrachtet werden [illegible] war dies eine Vermuthung vo[illegible] Weber, der kalâpaḥ für das handschriftliche [illegible] lesen wollte (s. Ind. S[illegible] III S. 271, I 61), aber auch die Handschrift des Caraṇavyûha, über welch[illegible] Burnell in seinem „Classified Index to the Sanskrit Mss. in the Palace at Tanjore" berichtet, sowie die mir vorliegende Handschrift [illegible] und diese For[illegible] werden wir wohl zunächst an der betreff[illegible] behalten müssen.

âṭhaka steht, ohne dass uns ihr Name früher begegnet, so lag es in der That abe, zu vermuthen, dass wir das dem Kaṭhaka so nah verschwisterte Kalâpaka der Maitrâyaṇî Saṃhitâ vor uns haben, und dass also dieselbe Schule, welche ch früher nach Kalâpin nannte, später den Namen der Maitrâyaṇîya's angenommen abe (vgl darüber Ztschr DMG XXXIII S 202 flg)

Hierauf weist nun *noch ein ganz bestimmtes Zeugniss bedeutungsvoll hin*

Im Nirukta (10 5) wird neben dem Kaṭhaka nur noch ein brâhmaṇa artiges Werk mit Namen genannt nämlich das sogenannte Hâridravika (s Weber, nd Lit. II Aufl S 97) Durga sagt zu dieser Stelle dass Haridru und seine Schule ur Maitrâyaṇî Çâkhâ gehören hâridravo nâma maitrâyaṇîyânâṃ çâkhâbhedaḥ Dies stimmt auch zu der Angabe des Caraṇavyûha, demgemäss die Hâridravîyâḥ ine der sieben Unterabtheilungen der Maitrâyaṇî Çâkhâ bilden tatra Maitrâyaṇîyâ âma sapta bhedâ bhavanti Mânava Vârâha Dundubhâç Châgeyâḥ Çyâmâḥ Çyâ âyanîyâ Hâridrâvîyâç ceti (s Weber, Ind Stud III, S 258) Dieselbe Angabe ndet sich nach Roth im Comm zu den Gṛhyasûtren des Pâraskara (s Roth, Nirukta S XXIII) — Nun wird aber im Schol zu Pâṇini 4 3, 104 Haridru ein Schüler des Kalâpin genannt und in der Kâçikâ finden wir zu diesem Sutra folgenden Vers

haridrur eshâm prathamas tataç chagalitumburû |
ulapena caturthena kâlâpakam ihocyate ||

Hier wird also Haridru ein Kalâpa genannt, während er nach den obigen Zeugnissen ein Maitrâyaṇîya sein soll Dieser scheinbare Widerspruch löst sich aber, sobald wir denselben im Lichte unserer Hypothese betrachten, dass eben die Maitrâyaṇîya's mit den Kâlâpa's zusammenfallen. Auch die Chagalinaḥ welche sowohl nach der Kâçikâ als nach dem Schol zu Pâ 4, 3 104 Schüler des Kalâpin sind werden wir dann in den Châgeyâḥ (Châgaleyâḥ) wiedererkennen, die nach dem Caraṇavyûha ebenfalls zu den Maitrâyaṇîya's gehören (s Weber Ind Lit. II Aufl S 106 Anmerk, Ind Stud III S 258) —

Hinsichtlich des Namens der Maitrâyaṇîya's welcher wie gesagt, in den lteren Schriften nicht vorkommt habe ich die Vermuthung ausgesprochen, dass hierbei eine Beziehung zum Buddhismus und seinen Heiligennamen im Spiele gewesen (s das Nähere Ztschr DMG XXXIII S 204 flg) Man erinnere sich nur des Pûrṇa Maitrâyaṇîputra welcher ein Schüler des Buddha genannt wird, und vor Allem des zukünftigen Messias der Buddhisten, des Maitreya Hiermit

yanî Samhitâ auch darin übereinstimmen, dass ihnen die in der Taittirîya Saṃh üblichen Zerdehnungen iy und uv abgehen Auch die Bezeichnung des Svarita ist eine ähnliche (Ztschr DMG XXXIII S 182, Monatsber S 8 Zu diesen schon früher angeführten Thatsachen stimmt nun auch die von Joll nachgewiesene Verwandtschaft des Kathakagṛhyasutra mit dem Manavagṛhyas der Maitrayaniya's (s Jolly, das Dharmasutra des Vishṇu und das Kathak sutra, Sitzung der philos philol Klasse der Münchener Akad d Wiss vom 7 Jan 1879, S 75 flg) Im Caranavyuha endlich werden die Maitrayaṇiya s als ein Zwe der Caraka's aufgeführt, zu welchen auch die Katha's gehören —

So entschieden aber auch das Werk selbst sein hohes Alter, sowie seine B ziehung zum Kathaka bekundet, so kommt doch der Name der Maitrayaṇ hita und der Maitrayaṇiya s in älterer Zeit nicht vor Dagegen erscheint die Schul des Katha in der alten Zeit auf's Engste verbunden mit den Kâlapa s der Schul des Kalapin, welcher, wie schon erwähnt, ebenso wie Katha ein direkter Schül des Vaiçampayana gewesen sein soll Wiederholt treten die Namen dieser beiden Schulen zum Compositum verbunden als eine Einheit auf So finden wir kathak lapah an der oben erwähnten Stelle des Ramayana (2, 3?, 18 Schlegel) wo heisst dass sie damals in Ayodhya (Oude) in hohen Ehren standen Sodann ka thakalapam Pa 2, 4, 3 Sch und Patanjali zu dem Sutra, kaṭhakâlapah ebenda so wie gana kartakaujapadi zu Pa 6 2 37 Ferner kalapakam neben kâthakam Pâ 4, 3, 196 Sch und 4 2 46 Sch kal pa neben kaṭha als N pr Mbh 2, 113 kalapa neben kaṭha Pa 1 3 49 Sch, kalapi neben kaṭhi Pa. 4, 1, 63 Sch, kataraḥkaṭhah neben katamakalapah Pa 2, 1, 63 Sch Von besonderem Interesse bleibt endlich die schon oben angeführte Stelle des Mahâbhâshya, der gemäss das Kalapaka und das Kathaka in jedem Dorfe verkündigt wurden — so verbreitet müssen die beiden eng verbundenen Schulen gewesen sein (s Weber, Ind Stud XIII S 440) — Da nun in späterer Zeit die Kalapa's und das Kalapaka ganz verschwunden sind¹), die Maitr S aber gerade in diesem nahen Verwandtschaftsverhältniss zum

1) Dass im Caranavyuha die Kâlapa s unter den Sâman-Schulen auftreten darf nicht als eine Thatsache betrachtet werden es war dies eine Vermuthung von Weber der kalapah für das handschriftliche kalopal lesen wollte (s Ind St d III S 273 I 61), aber auch die Handschrift des Caranavyuha über welche Burnell in seinem „Classified Index to the Sanskrit Mss in the Palace at Tanjore" berichtet sowie die mir vorliegende Handschrift lesen kalopâ und diese Form werden wir wohl zunächst an der betreffenden Stelle beibehalten müssen

Maitr S 1, 8, 3 Im Kathaka ist an der entsprechenden Stelle diese Form vermieden, (s Monatsber S 691)

bhakshamkâra Speise bereitend, schaffend, Pâ 6, 3, 70 Vartt 2, nur Mâitr S 4, 7, 3 belegt

açvavâra, die ältere Form von açvavala, das Rohr Saccharum spontaneum Pâ 8, 2, 18 Vârtt 2 Sch Dies Wort nebst dem davon abgeleiteten açvavâra „aus Saccharum spontaneum verfertigt" steht Mâitr S 3, 7, 9 Im Kath finden sich an entsprechender Stelle 24, 8 die gewohnlichen Formen açvavala und âçvavala (s Monatsber S 692) Desgl Kap S 38, 1 —

urvyâ von uru Pâ 7, 1, 39 Sch, — Maitr S 2, 7, 8, 2, 8, 2, 3, 2 1 Im Kath steht an den entsprechenden Stellen 16, 8, 17, 1, 19, 11 das gewohnliche urviya Desgl Kap S 32, 1 —

udâja der Auszug, das Hinausführen, von kriegerischem Zuge gesagt (im Gegensatz zum Hinaustreiben von Vieh) Pâ 7, 3, 60 und 3 3, 69, — Maitr S 1 10 16 An entsprechender Stelle Kaṭh 28, 3 und Kap S 44, 3 das von Panini nicht besonders berücksichtigte nirâja (s Monatsber S 691)

agriya = agriya, vedisch nach Pâ 4 4, 117, — Maitr S 2 7 13 a E, 2 9, 4, 1, 6 10 und in der Inhaltsangabe zu 3 1, 10 (s Ztschr DMG XXXIII, S 193) —

bamhiyams Comparativ zu bahula nach Pa 6, 4 157, — Maitr S 1, 8, 3 a A (s ebenda) —

bhavishnu gedeihen wollend, nach Pâ 3, 2 138 vedisches Adj, — Maitr S 1 8, 1 (s ebenda) —

citpati Herr des Denkens und *vâkpati* Herr der Rede bisher nur VS 4 4 belegt und dort paroxytonirt, nach Pâ 6 2 19 sind es Oxytona und als solches findet sich citpati Maitr S 1, 2, 1 a E, 3, 6, 3 vakpati 1 11 3 Dagegen Kap S 1 13 citpáti und vakpati wie in VS —

sarvâhna der ganze Tag Pâ 5 4 88 8 4, 7 — Maitr S 1 3 9 —

Das Citat asuryam vi etat pâtram beim Schol zu Pa 4 4, 123 stimmt aus Maitr S 1, 8 3 a A (an derselben Stelle steht auch das von Panini angeführte âryakṛti) —

Einige andere Formen habe ich auch in dem Kaṭhaka oder der Kapishthala Samhitâ aufgefunden wobei aber natürlich ebenso gut die Maitrayani Samhita als das Kathaka die Quelle des Panini sein kann wahrscheinlich sind sie es alle beide, da er beide gut gekannt haben muss

stünde dann ferner in Einklang die von Weber (Ind. Lit. II. Aufl. S. 107) dargelegte Beziehung der Mâitryupanishad zum Buddhismus. Besonders hervorzuheben ist endlich, dass Bâṇa's Harshacarita von einem zum Buddhismus übergetretenen Mâitrâyaṇîya Divâkara berichtet und Bhâu Dâji dazu die Bemerkung macht (Journal Bombay Branch R. A. S. X, 40), dass noch jetzt Mâitrâyaṇîya Brâhmaṇa's bei Bhadgâon am Fusse des Vindhya leben, mit denen andere Brâhmaṇa's nicht zusammen essen; the reason may have been the early Buddhist tendencies of many of them (s. Weber, Ind. Lit. II. Aufl., S. 109 Anmerk.) Dies ist denn wohl auch ein Hauptgrund für die allmählige Verdrängung und Unterdrückung der Mâitrâyaṇîya-Schule gewesen. —

Das hervorragende Alter der Mâitrâyaṇî Saṃhitâ ist in erster Linie durch eine Reihe bemerkenswerther Wörter und Formen sichergestellt, die uns von den Grammatikern, von Pâṇini, dem Mahâbhâshya, Dhâtupâṭha und Nirukta überliefert werden, oft mit dem ausdrücklichen Zusatz, dass sie vedisch seien, und die bisher noch nicht nachzuweisen waren. Einiges davon habe ich auch im Kâṭhaka gefunden, was ich jedes Mal ausdrücklich bemerke.

Die Wurzel *stigh* (vgl. griech. στείχω, deutsches steigen u. dgl.), nur aus Dhâtup. 27, 18 bekannt, wo es in der Bedeutung âskandane „angreifen" aufgeführt wird, liess sich nachweisen Mâitr. S. 2, 1, 12 in den Formen *prastighnoti* und *prastighnuyât*; ferner 1, 6, 3 in dem Infinitiv *atishṭigham* und — mit leichter Emendation — in dem desiderativen Particip *atitishṭighishan* (s. Ztschr. DMG. XXXIII S. 194 195).

Sehr bemerkenswerth waren ferner mehrere periphrastische Verbalformen: *abhyutsâdayâmakar* Mâitr. S. 1, 6, 5; *prajanayâmakar* Mâitr. S. 1, 6, 10; 1, 8, 5; und namentlich das als grammatisches Unicum dastehende *pâvayâṃkriyât* Mâitr. S. 2, 1, 3; alle bei Pâ. 3, 1, 42 aufgeführt.

vâstva zum Hause gehörig, nach Pâ. 6, 4, 175 vedisches Adj., findet sich Mâitr. S. 2, 2, 4.

sâḍhyâi, ved. Infin. von sah, nach Pâ. 6, 3, 113, findet sich Mâitr. S. 1, 6, 3.

manâyî Weib des Manu, nach Pâ. 4, 1, 38; steht Mâitr. S. 1, 8, 6 a. A.

kusitâyî, fem. zu kusita, ein böser weiblicher Dämon, Pâ. 4, 1, 37 angeführt; findet sich Mâitr. S. 2, 1, 11, 3, 2, 6.

âryakṛtî, eigenthümliches Fem. zu âryakṛta, von einem Arier verfertigt, als vedisch angeführt Pâ. 4, 1, 30, vom Schol. durch âryakṛtî iti loke erläutert; findet sich

Mâitr. S. 1, 8, 3 Im Kâṭhaka ist an der entsprechenden Stelle diese Form vermieden, (s. Monatsber. S. 691.)

bhakshaṃkâra Speise bereitend, schaffend, Pâ. 6, 3, 70 Vârtt. 2; nur Mâitr. S. 4, 7, 3 belegt.

açvavâra, die ältere Form von açvavâla, das Rohr Saccharum spontaneum, Pâ 8, 2, 18 Vârtt. 2 Sch. Dies Wort nebst dem davon abgeleiteten âçvavâra „aus Saccharum spontaneum verfertigt“ steht Mâitr. S 3, 7, 9. Im Kâth. finden sich an entsprechender Stelle 24, 8 die gewöhnlichen Formen açvavâla und âçvavâla (s. Monatsber. S. 692) Desgl Kap. S. 38, 1. —

uruyâ von uru, Pâ. 7, 1, 39 Sch.; — Mâitr. S. 2, 7, 8; 2, 8, 2; 3, 2, 1. Im Kâth. steht an den entsprechenden Stellen 16, 8; 17, 1; 19, 11 das gewöhnliche urviyâ. Desgl Kap. S. 32, 1. —

udája der Auszug, das Hinausführen, von kriegerischem Zuge gesagt (im Gegensatz zum Hinaustreiben von Vieh) Pâ. 7, 3, 60 und 3, 3, 69; — Mâitr. S. 1. 10, 16. An entsprechender Stelle Kâth. 28, 3 und Kap S. 44, 3 das von Pâṇini nicht besonders berücksichtigte nirâja (s Monatsber. S. 691).

agriya = agriya, vedisch nach Pâ 4, 4, 117; — Mâitr. S. 2, 7, 13 a. E.; 2, 9, 4; 1, 6, 10 und in der Inhaltsangabe zu 3, 1, 10 (s. Ztschr. DMG XXXIII, S. 198). —

baṃhiyaṃs Comparativ zu bahula nach Pâ. 6, 4, 157; — Mâitr S. 1, 8, 3 a. A. (s ebenda) —

bhavishṇu gedeihen wollend, nach Pâ. 3, 2, 138 vedisches Adj; — Mâitr. S. 1, 8, 1 (s. ebenda). —

citpati Herr des Denkens und *vâkpati* Herr der Rede, bisher nur VS 4, 4 belegt und dort paroxytonirt; nach Pâ 6, 2, 19 sind es Oxytona, und als solches findet sich citpati Mâitr. S. 1, 2, 1 a. E; 3, 6, 3, vâkpati 1, 11, 3. Dagegen Kap. S. 1, 13 citpáti und vâkpáti wie in VS —

sarvâhna der ganze Tag, Pâ 5, 4, 88, 8, 4, 7. — Mâitr S. 1, 8, 9 —

Das Citat asuryam vâ etat pâtram beim Schol zu Pâ. 4, 4, 123 stammt aus Mâitr. S. 1, 8, 3 a. A. (an derselben Stelle steht auch das von Pâṇini angeführte âryakṛtî). —

Einige andere Formen habe ich auch in dem Kâṭhaka oder der Kapishṭhala-Saṃhitâ aufgefunden, wobei aber natürlich ebenso gut die Mâitrâyaṇî Saṃhitâ als das Kâthaka die Quelle des Pâṇini sein kann, wahrscheinlich sind sie es alle beide, da er beide gut gekannt haben muss

Dahin gehören die schon oben angeführten Wurzeln *plây* und *kçd.* Ferner *pac, pacyate* (pass.) reif werden, zur Entwickelung gelangen, von Bäumen, mit dem Accusativ der Frucht; Patañjali zu Pâ. 3, 1, 87 (s. Mahâbhâshya, lithogr. Ausg. 3,) 49b); Mâitr. S. 1, 8, 1; 1, 6, 5 a. A.; 3, 7, 8; aber auch Kâṭh. 6, 1; Kap. S. 3, 12; 37, 7. — *saṃvatsarîya* jährig, ein Jahr lang dauernd, nach Pâ. 5, 1, 92 vedisch (= *saṃvatsarîṇa*); *Mâitr. S.* 2, 10, 1; *Kâṭh* 13, 15; *in Kap S.* 23, 1 *das gewöhnliche* saṃvatsarîṇa. — *antarloma* und *bahirloma* Pâ. 5, 4, 117; Mâitr. S. 3, 6, 6; Kâṭh. 23, 3. — *dakshinât* adv. Pâ. 5, 3, 34; in dakshiṇâtsad Mâitr. S. 2, 6, 3; Kâṭh. 15, 2; dakshinâdvâta Mâitr. S. 2, 7, 20; Kâṭh. 39, 7. — *ojasya* vedisch nach Pâ. 4, 4, 130; Mâitr. S. 2, 3, 1; Kâṭh. 11, 11. — *dhhu-kri* (s. Ztschr. DMG. XXXIII S. 199); Mâitr. S. 1, 6, 3; Kâṭh. 36, 14. — *apâkartu* (apâkartos) vedisch nach Pâ. 3, 4, 16; Mâitr. S 1, 4, 5; Kâṭh. 31, 15. — Endlich der als vedisch angeführte Satz Nir. 5, 5 tam marutaḥ kshurapavinâ vyayuḥ — Mâitr. S. 1, 10, 14; Kâṭh. 36, 8 a. E. —

Diesen schon früher von mir näher besprochenen Formen kann ich nun noch *eine Reihe hinzufügen, die es wieder auf das deutlichste hervortreten lassen,* wie die Mâitr. S. von Pâṇini und den anderen Grammatikern berücksichtigt worden ist. — *nabhrâj* erwähnt Pâ. 6, 3, 75; der Nominativ soll nabhrâḍ lauten. Das Wort war bisher noch nicht belegt, findet sich aber Mâitr. S. 1, 2, 5 und zwar als Name eines der himmlischen Somawächter. Es stehen dort die Vocative neben einander:

suvân nábhrâḍ áṃghâre bámbhâre u. s. w.

Dasselbe findet sich Kâṭh. 2, 6 svân nabhrâḍ âṃghâre bambhâre. Dagegen liest TS 1, 2, 7 svâ'na bhrâ'jâ'ṅghâre bámbhâre u. s. w.; desgl. VS 4, 27. In Kap. S. 1, 19 steht svânabhrâjamghâre. Was die Etymologie betrifft, so ist wohl die Erklärung durch na bhrâjate (s. Schol zu Pâ. 3, 6, 75) schwerlich von Werth. Eher dürfte die Bedeutung Wolke. U. 164. berechtigt sein. Ich vermuthe, dass wir das Wort in nabh + râj zerlegen müssen, und übersetze: „im Gewölk, im Luftraum herrschend," was doch als ein ganz passender Name für einen der *himmlischen Somawächter erscheinen dürfte.* —

jîvanaç Lebendes vernichtend, nur Pâ 8, 2, 63 Sch; findet sich Mâitr. S. 1, 4, 13. Der Nominativ soll auf nak (nag) oder naṭ (naḍ) auslauten. Das Citat beim Schol (sâ vâi jîvanag âbhûtiḥ) unterscheidet sich denn auch von der Stelle in Mâitr. S. 1, 4, 13 (sâ vâi jîvanáḍ â'bhûtiḥ) bloss durch den verschiedenen Auslaut im Nominativ.

jajanat Conj. von jan in der Praesensform jajanti, Pâ. 6, 1, 192 Schol. und Kâç. Als Beispiel führen der Scholiast und die Kâçikâ an: *jajanad indram*, was zunächst etwas räthselhaft klingt. Nun finden wir aber Mâitr. S. 1, 3, 20 den Vers:

ávardhann índram marútaç cid átra
mâtấ yád vîrám jajánaj jánishṭham |

Das Object indram hätte der Scholiast richtig, als das eigentlich Bezeichnende, hinzugefügt.

Bekanntlich lesen wir RV 10, 73, 1:

mâtấ yad vîráṃ dadhánad dhánishṭhâ |

Ebenso lesen auch alle die anderen vedischen Texte, so VS 33, 64; TBr. 2, 8, 3, 5; so auch Kâṭh. 4, 8; Kap. S. 3, 6. Wir finden die Form in diesem Falle also bloss in Mâitr. S., selbst im Gegensatz zu ihren nächsten Verwandten. Dass der Scholiast diese Stelle speziell im Auge hat, wird namentlich noch dadurch wahrscheinlich, dass er daneben den Conjunctiv dadhanat anführt. Beiläufig bemerkt scheint mir die Lesart der Mâitr. S. auch dem Sinne nach beachtenswerth: „als die Mutter den Heldengebar, den sehr zeugungskräftigen (oder sehr edel geborenen?)." — Es kann aber noch eine andere Stelle der Mâitr. S. sich um den Vorzug streiten, hier von dem Scholiasten citirt zu sein, nämlich 1, 9, 1 vâcáspátiḥ sómam apấj jajánad índram indriyấya somaḥ somasya pibatu u. s. w. Dieser Stelle entspräche das Citat noch genauer, wenn es nicht zweifelhaft wäre, ob wir hier wirklich einen Conjunctiv vor uns haben, wie der Scholiast will, und wenn nicht die Danebenstellung von dadhanat die erste Stelle besonders nahe legte. Doch ist es ja nicht unmöglich, dass er beide im Auge hatte. In diesem Falle liest auch das Kâṭhaka an der entsprechenden Stelle (9, 8) jajanad indram; dagegen fehlt dasselbe Kap. S. 8, 11, wo im Uebrigen auch die entsprechenden Sätze stehen. —

Nirukta 3, 4 finden wir den Satz citirt: *tasmât striyam jatâm parâsyanti na pumâṃsam iti*. Dieser Satz steht Mâitr. S. 4, 6, 4, 4, 7, 9; desgl. Kâṭh. 27, 9. —

Der Satz *gấm asya tad ahaḥ sabhấyâṃ dîvyeyuḥ* „an diesem Tage möge man eine Kuh in der Versammlung verspielen," Mâitr. S. 1, 6, 11, ist wörtlich citirt von Patañjali Mahâbh. zu Pâ. 2, 3, 60 (desgl. Sch. zu Pâ. 2, 3, 60). Was diesen Fall noch besonders interessant macht, ist der Umstand, dass Patañjali daneben auch die entsprechende Stelle aus der Kapishṭhala Saṃhitâ citirt. Bei Patañjali lautet sie: gâṃ ghnanti gâṃ pradîvyanti gâṃ sabhasadbhya upaharanti; Kap. S. 7, 3 gâṃ (cod. go) ghnanti tâṃ ridîvyanti tâṃ sabhasadbhya upaharanti. Ob die geringe

bedeutend wie keines der anderen Gesetzbücher, umkleidet mit dem Nimbus fabelhaften Alters, entstammt der Schule der Mānava's[1]), und diese bilden eine Unterabtheilung der Maitrāyaṇīya's[2]). Es ist also das kanonische Gesetzbuch der Inder im Schoosse unserer Çākhā entstanden.

Man suchte später durch directe Anknüpfung an Manu, den Urvater der Menschheit, den Nimbus des Buches mit gutem Erfolge zu erhöhen. Die Maitrāyaṇīya's opferten damit den Anspruch auf die Autorschaft des Gesetzbuches und konnten wohl nur auf diesem Wege ihrem Gesetz zwingende Gewalt auch über die anderen Schulen und Stämme Indiens verschaffen[3]). Können wir auch in jene der Zeit nach so weit zurückliegenden Vorgänge nicht tiefer hineinblicken, so muss doch ohne Zweifel die Bedeutung der Maitrāyaṇīya-Schule eine hervorragende, ihr Einfluss ein weitreichender gewesen sein, wenn eine Entwickelung dieser Art möglich war. Hierin stimmen sprachliche wie historische Zeugnisse überein. —

---

§ [illegible]

Die geographische Frage.

Es wird uns von Interesse sein müssen, zu untersuchen, in welchen Gegenden von Indien die Schule der Maitrāyaṇīya's gelebt hat und noch lebt, und wie sie

---

1) S. F. Johaentgen, Ueber das Gesetzbuch des Manu. Eine philosophisch-literaturhistorische Studie. Berlin 1863. S. 97—100. J. kommt S. 100 zu dem Schluss, „das Gesetzbuch heisst nicht „Mānava Gesetzbuch", weil es von Manu abgeleitet, sondern weil das ursprüngliche Werk einer Schule angehört, welche den Namen der Mānava führt". Vorher schon Weber, Ind. Stud. I, 69. — Das zwischen der Maitrāyaṇī Saṃhitā und dem Mānava Gesetzbuch liegende Mānava gṛhyasūtra ist bekanntlich jetzt auch seit einiger Zeit wieder aufgefunden.

2) s. Weber, Ind. Stud. III, S. 258. Johaentgen a. a. O. S. 110.

3) Vgl. auch Johaentgen a. a. O. S. 119: „Indem die Brahmanen das Gesetz der Mānava's als ein allgemein gültiges verkündeten, legten sie Zeugniss für den Einfluss ab, welchen sich jene Institutionen verschafft hatten; sie benutzten die Autorität, welche jene Schule besass, um unter dem Namen derselben ein kirchliches und staatliches System aufzustellen, welches ihren Idealen entsprach, indem sie zugleich den historischen Zusammenhang zwischen dem Gesetzbuch und der Schule der Mānava's durch direkte Beziehung auf den Urvater Manu aufhoben."

sich hinsichtlich der geographischen Vertheilung den anderen Yajus Schulen gegenüber verhält

Gehen wir zunächst in die älteste Zeit zurück und versuchen es, aus den in den Texten selbst enthaltenen geographischen Daten das Stammland derselben festzustellen, so weist uns die Mâitrâyaṇî Saṃhitâ ebenso wie die anderen Yajurveden und mehrere Brâhmaṇa's deutlich auf Madhyadeça, den heiligsten Theil von Hindostan, und specieller noch auf das Land der *Kuru's* und *Pañcala's* hin *Madhyadeça* ist das Land, welches sich zwischen dem Himâlaya im Norden und dem Vindhya im Süden von Vinaçana im Westen, d h von der Gegend, wo die Sarasvatî sich im Sande der Wüste verläuft, bis nach Prayâga im Osten, d h dem Zusammenfluss von Gangâ und Yamunâ erstreckt [1])

Von Madhyadeça sagt **Lassen**, Ind Alt II Aufl Bd I, S 152 „In diesem Tieflande ist die indische Kultur ganz eigentlich zu Hause, hier hatte sie sich am frühesten, folgereichsten und *vollständigsten entwickelt, ein alter Hauptsitz der* Herrschaft, des Unterrichtes und der religiösen Verehrung des gesetzlichen und verfeinerten Lebens, der Kunst, des Gewerbfleisses und des Handels reihte sich an den anderen"

Im westlichsten Theile dieses Landes liegt Kurukshetra, das Kuru Land zum Theil noch zwischen der Sarasvatî und Dṛshadvatî, weiterhin nach Osten das Gebiet der Pañcala's, zwischen Gangâ und Yamunâ, sowie noch im Osten von der Gangâ [2])

Kurukshetra vor Allem wird öfters erwähnt und zwar als ein heiliges Land, von welchem z B wiederholt gesagt wird, dass die Götter dort opfern So heisst es Mâitr S 2, 1, 4 und 4 5 9 a A devâ vâi sattram âsata kurukshetre „die Götter feierten ein Sattra Opfer in Kurukshetra" — Im Çatap Br 4, 1, 5, 13 heisst es kurukshetre 'mî devâ yajnam tanvate, 14, 1 1, 2 kurukshetram devânâm devaya

---

1) S Manu 2, 21

हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत्प्राग्विनशनादपि ।
प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेश प्रकीर्तित ॥

Enger werden die Grenzen Madhyadeça's angegeben in dem zum weissen Yajus gehörigen Pratijnasutra (herausgegeben von **Weber**, Abhdlg der Königl Akad der Wiss zu Berlin 1872) S 102 u 104

2) Vgl **Lassen**, Ind Alt II Aufl, Bd I, S 717

janam (vgl ferner Çat Br 11, 5, 1, 4, Ait. Br 7, 30, Taitt Ar 5, 1, M 2, 19, 7, 193)

Die *Kurupañcaláh* (als Collectivum) werden zuerst erwahnt in einer Erzählung des Kathaka (10 6), welche bereits von Weber, Ind Stud III S 469—470 mitgetheilt ist In dieser Erzahlung tritt auch der aus der epischen Sage bekannte Konig Dhrtarashtra (Vaicitravirya) auf Ein Brahmane Vako Dalbhi sucht bei demselben unterzukommen, wird aber nicht beachtet Derselbe schadigt nun durch Zauberei den Konig, bis diesen die Schicksalsdeuter (vipraçnikah) uber sein Unrecht aufklaren und er nun den Brahmanen sich geneigt macht — Die Kurupancalah sind ferner genannt Ait Br 8, 14, Çat Br 5, 5, 2, 5, 14 6 1, 1, 9, 20, 3, 2, 3, 15 —

Die *Kuravah* und *Pañcalah* werden mehrmals angeredet in der Kanva Recension des weissen Yajus (s Weber's Ausgabe S 308) esha vah kuravo raja esha vah pancala raja —

Endlich wird in den Yajurveden einer Stadt *Kámpila* gedacht die schon von Weber (Ind Stud I, 181) mit Kâmpilya[1]) identificirt ist welches im Mahabharata und Ramayana erwahnt wird Diese Stadt aber lag im Gebiete der Pancala im sudlichen Madhyadeça (s Lassen, Ind Alt II Aufl Bd I S 746 747 Zimmer, Altindisches Leben, S 37[2])

Diese Erwahnungen fuhren uns alle wesentlich zu denselben Gegenden und berechtigen uns zu der Annahme, dass der Yajurveda im Lande der Kuru und Pancala entstanden und ausgebildet worden[3]) und dass er erst dann sich in Schulen getheilt, die im Laufe der Zeit sich uber verschiedene Gegenden Indiens ausgebreitet haben — Es steht mit dieser Annahme auch ganz in Harmonie die Vermuthung von Weber, welcher in den Μαδ αρύνο des Megasthenes am Flusse

---

1) Kâmpila ware aus Kampilya entstanden durch die Mittelstufe Kampilla, nach prakritischen Lautgesetzen

2) Der Vers in welchem Kampila erwahnt wird ist besprochen von Zimmer, Altind Leben S 36 Derselbe findet sich mit verschiedenen Varianten in VS 23, 18, Kath V, 4, 8, Maitr S 6, 12 20 TS 7 4 19 1 Ich will dazu nur bemerken, dass Zimmer mit Recht auf die Lesung welche die damals mir vorliegenden Mss der Maitr S boten (subhadrikam pelavasinim) kein Gewicht gelegt hat Der Padapatha den ich inzwischen erhalten liest deutlich kampilavasinim iti kampila vasinim |

3) S auch Weber, Ind Lit II Aufl S 10 11 u 99

Ἀνδώματις (Andhomati) die Madhyamdina, welche zum weissen Yajurveda gehören, wiedererkennen will. Die Andhomati ergiesst sich von Süden her in die Ganga unterhalb ihrer Vereinigung mit der Yamunā. Wir finden also — ganz angemessen — *den weissen Yajurveda als einen nach Südosten vorgeschobenen Posten* doch nicht allzuweit entfernt von dem Stammlande der Yajus-Literatur.

Wenn endlich das Rāmāyaṇa (II, 32, 18. 19 Schlegel) uns berichtet, dass die Kaṭha-Kālāpāḥ in Ayodhyā (Oude) in hohen Ehren standen, so schliesst ja auch dieses Land sich direkt an die Gebiete der Kuru-Pañcāla an, und war die Ausbreitung dahin eine völlig naturgemässe. —

Haben wir so das Stammland der Maitrāyaṇī Saṃhitā wie ihrer Verwandten kennen gelernt, so wird es von nicht geringerem Interesse sein, die Wohnsitze der Maitrāyaṇīya's in späteren Zeiten bis auf die Gegenwart festzustellen. Freilich sind die Notizen, die ich darüber habe zusammenschaffen können, nur unvollständig. Dennoch wird sich eine ungefähre Bestimmung geben lassen.

Insbesondere ist uns das Vorhandensein von Maitrāyaṇīyas in *Gujerat* bezeugt. Aus *Ahmedabad* stammte schon die alte Haug'sche Handschrift. In derselben Stadt existieren nach Bühler's Bericht vom 8. Juni 1880 noch gegenwärtig zwei Çukla's oder geistliche Häupter, welche noch im Stande sind, die Saṃhitā zu recitiren. Eine ganz beträchtliche Colonie von Maitrāyaṇīyas fand Bühler nördlich von der Narmadā (Nerbudda). In Morbi und Umgegend fand einer seiner Agenten zwei Familien, in deren einer die Maitrāyaṇī Saṃhitā noch alljährlich recitirt wird. Von hier stammen mehrere alte Mss. der Maitr. S. Die Existenz der Maitrāyaṇīya's an diesem Orte wird für mehr als tausend Jahre in interessantester Weise durch eine Inschrift, die sogenannte Morbi Copper Plate, bewiesen, welche von Prof. Rāmkṛshṇa Gopāl Bhandarkar im Indian Antiquary II p. 257 veröffentlicht ist. Es ist dies die Urkunde einer Landschenkung des Königs Jaika (जाइ्क) an einen *Maitrāyaṇīya*, datirt vom Jahre 585 der Gupta-Aera, welches Datum nach Bühler in die zweite Hälfte des achten saec. p. Chr. fällt [1]). Aus Morbi kommt

---

1) Bhandarkar las Jaipka (जाइ्प्क). Gemäss einer brieflichen Mittheilung Bühler's ist auf der Morbi-Platte *Jaika* (जाइ्क) zu lesen und eine neu aufgefundene, die Okhamaṇḍal-Platte, hat *Jaika* (जाइ्क). Jaika war Beherrscher von Saurāshṭra und sein Hauptstadt Bhumlikā, d. i. Bhumli Ghumli in den Barda Hills. Die letzt Platte ist Vikrama-saṃvat 794 datirt, woraus aber, wie die astronomischen Angaben zeigen, die Çaka-Aera gemeint ist. Das Datum entspricht dem 19. Nov. 872.

auch unser Padapâtha[1]) Dieses letztere Ms stammt aber nach Bühlers brieflicher Mittheilung ursprünglich aus Anahillapâtaka oder Pattan, der früheren Hauptstadt von Gujerat (auf der Kiepert Lassen'schen Karte Analavata (Nehrvala Pattana) an der Sarasvati, noch ein bedeutendes Stück nordwestlich von Ahmedabad)

Weiter nach Süden führen mich die Spuren bis *Nasik* Aus diesem Orte stammt sowohl die erste Bühler'sche Handschrift als auch die moderne Haug'sche Sie sind dort von einem älteren Ms copirt Der östlichste Punkt, von welchem mir bisher sichere Notiz vorliegt, dass dort Maitrayaniya's lebten, ist Badgaon (Budgaon) am Fusse des Vindhya, gemäss der oben angeführten Bemerkung des Bhau Daji (s S XIV)

Wenn man also den Landstrich zwischen Nehrvala Pattana und Ahmedabad im Norden, Nasik im Süden nähme und denselben nach Osten bis Badgâon fort führte, so hätte man ungefähr das Gebiet welches wir bisher den Maitrayaniyas vindiciren dürfen *Sicherlich aber sind ihre Wohnsitze ursprünglich weiter ausgedehnt gewesen*

---

1) Ich setze die hierauf bezügliche Stelle aus Bühlers officiellem Bericht an K M Chatfield Esq, Director of Public Instruction Bombay (datirt vom 8 Juni 1880) S 3 hierher „A special and very great interest attaches to a collection of 10 manuscripts of the Maitrayaniya Çakha containing the greater portion of the Samhita, a Padapatha of the Mantras, the Manavagrhyasutra partly with a commentary and six treatises on the sacrificial and funeral rites of that Vedic school All these manuscripts, among which the Padapatha of the Mantras is unique, come from Morbi and Lathi in Kathiawad Many years ago when I first began the search for Sanscrit manuscripts, I heard through Rao Saheb Gopalji Surbhai Desai of the existence of Maitrayaniyas in Morbi But I was informed later that they were extinct As Dr L v Schroeder undertook last year the edition of the sacred books of the Maitrayaniyas I resolved at his request to institute another careful search for them in Gujarat and Kathiawad I sent one of my assistants to Morbi and its neighbourhood and he found there two families in one of which the whole Çakha is still recited annually Not without some difficulty, he bought from them nine old manuscripts and procured a copy of the unique Padapatha of the Mantras Encouraged by this result I ordered a further search after Maitrâyaniyas to be made in the whole tract north of the Narmada to which according to the commentary on the Caranavyuha they originally were confined In consequence a number of families adhering to the school were found in the northern districts belonging to the Gaikwad near Siddhapur and Vadnagar They, however, possess no books But in Ahmedabad two Çuklas or spiritual heads turned up, who still are able to recite the Samhita" —

Eine interessante Bestätigung findet diese geographische Bestimmung durch einen Vers, welcher in dem Bhâshya zum Caranavyuha angeführt wird und nach Angabe dieser Schrift aus einem, Maharṇava genannten, Werke stammen soll.[1] Es heisst daselbst „Und vom *Mayura* Gebirge[2]) an bis in das Land *Gujerat*, von **Nordwesten weithin verbreitet**, findet sich die *Maitrayani* Schule“. Dieser Landstrich würde im Wesentlichen mit demjenigen zusammenfallen, welchen wir oben — gestützt auf ganz andere Notizen — als Gebiet der Maitrâyaṇîyas bestimmt haben, und so gewinnen wir eine erfreuliche Bestätigung.

Heutzutage finden sich in diesem Landstrich nur noch Reste, vereinzelte Colonien der Maitrâyaṇîya's, deren wir schon oben Erwähnung gethan haben. Sie sind von den anderen Schulen verdrängt worden. Eine interessante Bemerkung, die wohl auf ein Stadium dieser Verdrängung deutet, wird in dem erwähnten Bhâshya zum Caranavyuha p. 29 geboten:

maitrâyaṇîyas tu vâjasaneyavedâdhyâyî | mânavakarmasûtram |

„Der Maitrâyaṇîya liest den Veda der *Vâjasaneyins*, das Mânavakarmasûtra (wird von ihnen dabei benutzt).“ Dies bezieht sich wohl, nach **Bühlers** mir brieflich mitgetheilter Vermuthung, auf Verhältnisse, welche denen ähnlich sein mögen, die der genannte Gelehrte unter den Paippalâda's beobachtet hat.[3]) Der

---

1) Der Vers lautet:

मयूरपर्वताच्चैव यावद्गुर्जरदेशत ।
व्याप्ता वायव्यदेशाच्च मैत्रायणी प्रतिष्ठिता ॥

Das Bhâshya führt 10 solche Verse mit geographischen Bestimmungen an. Sie sind bereits von **Bühler** in der Einleitung zu seiner Uebersetzung des Apastamba (Sacred Books of the East Vol. II) p. XXXI abgedruckt. In der mir vorliegenden Handschrift dieses Bhâshya, welche ich Prof. **Webers** Güte verdanke — (sie stammt aus Calcutta, von Whitley Stokes) — finden sich 1. 30 flg. einige berichtigende Varianten, während andererseits **Bühlers** Ms. in einigen Punkten die bessere Lesung zeigt. In einer Reihe grober Fehler ist leider Uebereinstimmung, was ich unten, wo ich die Verse anführe, zu berücksichtigen bitte.

2) Dies ist vielleicht dasjenige Gebirge, welches auf der Lassen-Kiepert'schen Karte den Namen Mera trägt und von den Quellen der Sarasvatî sich in nordöstlicher Richtung am Rande der Wüste hinzieht?

3) S. seinen Bericht an K. M. **Chatfield**, vom 8. Juni 1880 p. 4: In Kathiawad und Gujerat wurde ihm in der Regel von den Atharvavedin's gesagt, dass sie zur Paippalâda-Schule gehörten, während sie in der That die Çaunaka-Recension benutzten. Sie hatten offenbar ihr eigenes Buch verloren und dasselbe durch ein verwandtes ersetzt.

Verfasser des Bhâshya hat demnach wohl Mâitrâyanîya's gesehen, welche, nachdem sie ihr eigenes Buch verloren oder aufgegeben hatten, dasselbe durch den weissen Yajurveda ersetzten

Mit der von mir früher dargelegten, allerdings noch fraglichen, Beziehung, welche vielleicht zwischen den Mâitrâyanîya's und den Buddhisten bestanden hat, stünde die geographische Lage jedenfalls in gutem Einklang Man braucht ja bloss daran zu erinnern, dass die Berginschriften an der Küste von Gujerat (Girnar, Jûnagar) uns den Beweis liefern, dass das Land schon dem Reiche des Candragupta und seines Enkels Açoka angehörte[1]), dass Bidiçâ (Bhilsa) ein Sitz des Buddhismus gewesen u. s w

Suchen wir nun auch für die übrigen Yajus Schulen das geographische Gebiet zu bestimmen, so führen uns für die den Mâitrâyanîya's am nächsten verwandten *Katha's* und *Kapishthala's* schon die Nachrichten der Griechen in das Penjab; denn ohne Zweifel mit Recht sind schon seit lange die von den Griechen als Volker des Penjab erwahnten Καθαῖοι und Καμβισθολοι mit den Kathas und Kapishthala's identificirt worden (s Weber, Ind Lit. II Aufl S 97 Jolly, Introduction zu den Institutes of Vishnu, p XV) Von hervorragendem Interesse sind die Mittheilungen, welche Bühler uns im Bericht seiner Reise nach Kaçmîr[2]) macht In diesem Lande finden sich etwa 40—50000 Brahmanen, die ein geschlossenes Ganze bilden und sich selbst als Sârasvata's bezeichnen (s Bühler, a a O p 19) Sie studiren alle vier Veden, vollziehen aber ihre Gṛhya-Ceremonieen nach den Sûtra's der Câravanîya Kâthaka Schule, welche dem Ṛshi Lâugâkshi zugeschrieben werden Dieser Umstand macht es hochst wahrscheinlich, dass die kaçmirischen Brahmanen eigentlich zur Kâthaka Schule gehoren (s Bühler a a O p 20) Auch stammen die meisten jetzt bekannten Kathaka Mss von dorther (s Jolly, a a O p XV) Die so ungemein interessante Accentuation des von Buhler in Kaçmîr entdeckten Ṛigveda-Ms führt uns ebenfalls auf die Katha's und deren nahe Verwandte, die Mâitrâyanîya's Manches Alte in Bezug auf Kleidung, Sitten und dgl hat sich dort erhalten (s Buhler, a a O p 22 23[3])

1) Vgl Lassen, Ind Alt II Aufl, Bd I S 134

2) G Bühler, Detailed Report of a tour in search of Sanscrit-Mss made in Kaçmir, Rajputana and Central India Bombay London, 1877 —

3) Bei der Bemerkung, welche Buhler p 24 macht über die viele Zauberei, die früher unter den Brahmanen von Kaçmir im Schwange war, durch welche

Der Umstand, dass diese Brahmanen in Kaçmîr sich Sârasvata's nennen, weist darauf hin, dass sie das Stammland ihrer Schule in die Gegenden der Sarasvati verlegen, in deren Gebiet ja auch Kurukshetra zum Theil hineinfällt, das Land, welchem wir für die Entstehung des Yajurveda wohl die Hauptrolle zuschreiben müssen (vgl. oben). Früh muss sich im Alterthum die Schule der Katha's ausgebreitet haben, und wenn sie auch in Ayodhyâ dem Râmâyana gemäss blühte, so mag das derjenige Theil von ihnen gewesen sein, welcher den Namen der Prâcya-Katha's (der östlichen K.) trug, während in Kaçmîr und im Penjab sich schon früh die eigentlichen Katha's und die Kapishthala-Katha's festgesetzt haben mögen. Die erwähnten Verse aus dem Mahârṇava sprechen von den Katha's und *Kapishthala's gar nicht* — wahrscheinlich, weil sie ausserhalb des Gesichtskreises des Verfassers lagen, der mehr in Mittel- und Südindien orientirt zu sein scheint. Auch das stimmt zur Auffassung dieser Schulen als nördlich gelegener.

Sahen wir so die Sitze der alten Katha-Schule nicht weit von dem heiligen Lande des Yajurveda entfernt, so finden wir die Tâittirîya's dagegen ganz auf den südlichen Theil von Indien beschränkt, und lassen sich dieselben nach Bühler *dort* bis in das vierte Jahrhundert p. Chr. nachweisen. Unter ihnen ist der Schule des Apastamba eine eingehende Besprechung zu Theil geworden durch Bühler in der Einleitung zur Uebersetzung des Âpastamba [1]) Die brahmanische Tradition, übereinstimmend mit den inschriftlichen Funden, weist die Apastambîya's

---

schon nach der Râjataraṃgiṇî manche Könige dort getödtet sein sollen und die auch der jetzige Mahârâja als etwas Gefährliches streng untersagt, wird man unwillkürlich an die oben angedeutete Geschichte aus dem Kâṭhaka erinnert, nach welcher Vako Dâlbhi den König Dhṛtarâshtra durch Zauberei so lange schädigt, bis derselbe ihm seinen Willen thut Was also schon im ältesten Buche der Katha's als gewiss *characteristische* Legende *mitgetheilt wird, ist bis auf die neuere* Zeit in Kaçmîr nicht ausgestorben

1) a. a. O p. XXX „According to the Brahmanical tradition, which is supported by a hint contained in the Dharmasûtra and by information derivable from inscriptions and the actual state of things in modern India, the Apastambîyas belong to Southern India, and their founder probably was a native of or resided in the Andhra country. The existence of this tradition, which to the present day prevails among the learned Brahmans of Western India and Benares, may be substantiated by a passage from the above mentioned commentary" of the Caraṇavyûha" etc. Der auf die Âpastambîya's bezügliche Vers des Mahârṇava lautet:

in den Süden, wobei speziell das Land der Ândhra (im Gebiet der Godâveri) genannt wird, wo nach **Bühlers** Vermuthung die Heimath ihres Begründers zu suchen sein dürfte.

Nördlich vom Marâthâ-Lande und von der Narmadâ sind die Anhänger dieser Schule nicht zu finden. Einige wenige sind versprengt in Gujerat und Central-Indien und an einigen heiligen Plätzen von Hindostan, wohin sie meist in neuerer Zeit im Gefolge von Marâthâ-Prinzen gelangt sind (s **Bühler** a. a. O. p. XXXI). Alle aber fühlen sich dort als Fremde und werden von den anderen Brahmanen als solche angesehen. —

Noch weiter nach Süden gelegen sind die Sitze der zu den Tâittirîya's gehörigen Schule des Hiraṇyakeçin. Der auf dieselbe bezügliche Vers des Mahârṇava[1]) sagt, dass sie vom Sahya-Gebirge[2]) bis zum südwestlichen Meere angesessen sei. —

Fragen wir nun noch nach den Grenzen des weissen Yajurveda, so fanden wir ihn schon in alter Zeit als den am weitesten nach Südosten vorgeschobenen Posten (die Mâdhyaṃdina an der Andhomatî; vgl. oben). Gegenwärtig ist ihr Gebiet ein sehr ausgedehntes, und haben sie in weitem Umfang die älteren Schulen verdrängt. Für die Mâdhyaṃdina Schule nimmt das Mahârṇava die Gegenden der *Aṅga* (im unteren Ganges-Gebiet) und der *Vaṅga* (Bengalen), der *Kaliṅga* (an der Ostküste), *Kânîna* (?) und *Gujerat* in Anspruch[3]). Die *Kâṇva*-Schule soll sogar überall ver-

---

आन्ध्रादिदक्षिणाग्नेयी (°येयी W) गोदासागर आवधि ।
यजुर्वेदस्तु तैत्तिर्यो आपस्तम्बी प्रतिष्ठिता ॥

Die spezielleren Bestimmungen s. bei Bühlers a. O. p. XXXI. Man beachte ferner die reiche Vertretung der Tâittirîya Schule in den südlichen Bibliotheken, wie z. B. aus den von **Burnell** herausgegebenen Catalogen ersichtlich ist (cf. Catalogue of a coll. of Sankt Mss Part. I, Preface 3. Classified Index to the Sanskrit Mss in the Palace at Tanjore Part I).

1) Der betreffende Vers (im Caraṇavyûhabhâshya) lautet:

सह्याद्रिपर्वतारभ्याद्दिशा नैर्ऋत्यसागरात् ।
हिरण्यकेशी* शाखा च पर्शुरामस्य सन्निधौ ॥

*(l. verm. हिरण्यकेशि°)

2) „Sahya ist der Theil der Ghat von Konkan nach Nîlagiri, die Bhîmâ entspringt dort." (**Lassen**, Ind. Alt., II. Aufl., Bd. I. S. 187 Anm.)

3) Der Vers lautet:

अङ्गवङ्गकलिङ्गाश्च (°गश्च W) कानीनो (कानीनो B) गुर्जरमाया (गुर्जरा° B) ।
वाजसनेयशाखा च माध्यन्दिनी प्रतिष्ठिता ॥

breitet sein ¹) Central Indien sowie der Nord Osten gehören jedenfalls zum grossen Theil dem weissen Yajus

Es wurde Bühler bei seiner öfters erwähnten Reise auch die Mittheilung gemacht, dass im Penjab jetzt nur die Vājasaneyiçākhā herrsche, und Anhänger des Sāmaveda in den Bergen lebten Doch hält er selbst diese Angaben zunächst noch nicht für gesichert ²)

Haben wir auch nur aus unvollkommenen Notizen uns ein Bild machen müssen von der geographischen Vertheilung der Yajus-Schulen, so treten doch die Hauptsachen deutlich hervor Wir kennen den Norden, Kaçmir und das Penjab (wenigstens in früherer Zeit) als Gebiet der Kaṭha und Kapishṭhala, Gujerat, das Gebiet der Narmada, insbesondere die Gegenden nördlich derselben als ursprüngliches Gebiet der Maitrâyaṇîya's, den Süden als Gebiet der Taittirîya's, die grossen Landstriche im Nordosten sowie einen grossen Theil von Central-Indien als Gebiet des weissen Yajus, welch letzterer dann in neuerer Zeit noch bedeutende Strecken des Gebiets der älteren Schulen seiner Herrschaft unterworfen hat Hoffentlich bringt der Census der englischen Regierung sowie eine genauere Erforschung der wichtigsten Gegenden durch kundige Europäer bald genauere Nachrichten über diese Verhältnisse —

---

§ 3

Besonderheiten der Maitrayaṇî Saṃhitâ in Bezug auf Lautgesetze und Accentbezeichnung.

---

a) Lautgesetze

Die besonderen Lautgesetze der Maitr S bestehen in Folgendem

1) Auslautendes unbetontes e und as wird vor betontem Anfangsvocal des folgenden Wortes zu â verwandelt, z B aus adadhe iti wird ádadhâ iti, aus ye

---

1) ebenda

चरणिता याज्ञवल्क्येन सर्वदेशेषु विस्तृता ।
वाजसनीयवेदस्य प्रथमा काण्वसंज्ञका ॥

2) Ich verdanke diese Notiz einer brieflichen Mittheilung von Seiten Bühlers

á'yúshe wird içâ â'yushe u dgl; aus samidhas á'dadhâti wird samidhâ á'dadhâti; aus tátas indraḥ wird tâtâ indraḥ u. dgl.[1])

Diese Verwandlung tritt, wie gesagt, nur ein, wenn das schliessende e oder as unbetont, der folgende Vocal aber betont ist. *Trifft eine dieser Bedingungen nicht* zu, so wird aus e und as nicht â, sondern a. Z. B aus háste âdadhè wird hásta âdadhè; aus ágre ushásâm wird ágra ushásâm; aus tátas enam wird táta enam; aus téjas evá wird téja evá; aus vṛtraghné ékâdaçakapâlam wird vṛtraghná ékâdaçakapâlam; aus yás â'hitâgnih wird yá â'hitâgnih; aus purás ékah wird purá ékaḥ. Beide Bedingungen fehlen z. B in folgenden Fallen: aus své evá wird svá evá; aus té enam wird tá enam; aus yás evá wird yá evá; aus tisrás upári wird tisrá upári u. dgl.

Anm. 1. Nur vor anlautendem a bleibt e unverändert und as wird in o verwandelt. Das a fällt theils durch Elision fort, theils bleibt es stehen. Ein festes Gesetz, wann das Eine oder das Andere eintritt, habe ich nicht beobachtet.

Anm. 2. Das e des Duals bleibt natürlich auch vor anderen Vocalen als a unverändert, der gewöhnlichen Regel gemäss.

Anm. 3. Dass sich diese Lautgesetze auch in der Mâitryupanishad noch zeigen, habe ich Ztschr. DMG. XXXIII S 184 dargelegt.

2) Schliessendes t wird vor anlautendem ç regelmässig zu ñ; z. B. aus tat çatam wird tañ çatam; aus nirvapet çrikâmah wird nirvapeñ çrikâmah (Näheres darüber s. Ztschr. DMG XXXIII, S 185). Auch hievon finden sich vereinzelte Spuren in der Mâitryupanishad, desgleichen im Mânavagṛhysûtra und Mânavaçrâutasûtra.

3) Schliessendes m wird nicht bloss vor Zischlauten und r, sondern auch vor y und r zu ṁ (s. Weber, Ind. Stud XIII, S 119 Anm 3)

4) Auslautendes ân wird in Versen und Spruchen vor Vocalen meist zu am, z B. aus mahân indraḥ wird maham indraḥ, aus asmân açnotu wird asmam açnotu; aus sarvân agnîn wird sarvam agnîn u. dgl. m

b) Accentbezeichnung

In allen alten Handschriften der Mâitrâyanî Samhitâ, sowohl der Haug'schen,

1) Zahlreiche Beispiele anzuführen, ist unnöthig, da der Leser sich dieselben in Menge aus vorliegendem Text entnehmen kann Es genügt zu bemerken, dass diese Regeln in den Mss consequent beobachtet sind.

als den aus **Morbi** stammenden, sowie der Handschrift des vierten Kâṇḍa in **Benares** finden wir ein ganz eigenartiges System der Accentuation, welches rationell und consequent durchgeführt ist.

1) **Der Udâtta** wird durch einen senkrechten Strich über der Linie bezeichnet, so wie sonst der Svarita. Dieselbe Art, den Udâtta zu bezeichnen, findet sich in dem von **Bühler** in Kaçmir entdeckten Ms des Rigveda (s. Detailed Report cet. p 35), sowie in einer Atharvahandschrift zu London, wie mir **Whitney** mitgetheilt.

2) **Die tonlosen Silben** erhalten wie gewöhnlich einen horizontalen Strich unter der Linie.

3) **Der primäre Svarita** wird dann, wenn ihm eine unbetonte Silbe folgt, durch ein Häkchen, eine Curve unter der Linie bezeichnet, welche wir in unserem Texte durch das Zeichen ‿ wiedergeben. Im Kâthaka finden wir eine kräftige Curve über der Linie als Bezeichnung des primären Svarita (eine Nachbildung davon habe ich gegeben Monatsber. d Berl. Akad. d. Wiss. Juli 1879, S. 680); im Kaçmir-Codex des Rigveda ebenfalls einen Haken über der Linie (**Bühler**, Report S. 35[1]). Auch die Bezeichnung des primären Svarita in den Mss. der Vâj Saṃhitâ entspricht der in Maitr S. (s **Weber**, Ind. Stud XIII, S. 118). — Wenn aber die folgende Silbe betont ist, so wird der primäre Svarita durch eine ३ bezeichnet, welche der svaritirten Silbe vorangesetzt wird[2]), während diese selbst noch den horizontalen Strich erhält, um die folgende Silbe als Tonsilbe zu kennzeichnen (s. Ztschr. DMG XXXIII S 187). Der Unterschied von der im Rigveda üblichen Bezeichnung einer Silbe mit primärem Svarita, auf die eine betonte Silbe folgt, besteht also darin, dass α) ohne Rücksicht auf Länge oder Kürze der Silbe stets die ३, niemals die ९ gesetzt wird; β) dass diese ३ **vor** der svaritirten Silbe steht, was mir sehr passend und im Einklang mit dem sonstigen System erscheint, demgemäss bei einer Tonsilbe diese womöglich schon vorher angedeutet wird, um darauf vorzubereiten. γ) die ३ erhält nicht, wie im Rigveda, noch einen senkrechten Strich über der Linie und einen horizontalen unter derselben.

---

1) **Bühler**, a. a. O., „The peculiarity of the Ms in marking the accents is that the Udatta and the Jâtya Svarita alone are noted, the former by a vertical stroke ꠰, the latter by a hook ‿ above the accentuated syllable."

2) Nicht zu verwechseln mit der ३, welche eine plutirte Silbe bezeichnet und dieser nachgesetzt wird

4) Am eigenthümlichsten ist die Bezeichnung des secundären Svarita. Dieser wird in der Regel durch einen horizontalen Strich angedeutet, welcher die betreffende Silbe in der Mitte kreuzt[1]. In gewissen Fällen wird derselbe aber durch drei Strichelchen über der Linie angedeutet, und zwar geschieht dies dann, wenn die svaritirte Silbe kurz ist und ihr unmittelbar eine mit dem Anudâttatara versehene Silbe folgt, d. h. also wenn der svaritirten Silbe nach einem Zwischenraum von nur einer Silbe wieder eine Tonsilbe folgt (s. *Ztschr.* DMG XXXIII, S. 188).

Dies ganze Accentuationssystem scheint mir sehr rationell und bezeichnend. Die Tonhöhe der Silbe ist gewissermassen äusserlich durch die höhere oder tiefere Stellung des Accentuationsstriches angedeutet. Der Udâtta, als höchster Ton, hat den senkrechten Strich über der Linie, der also am höchsten hinaufreicht. Der schon gesenktere Ton des secundären Svarita findet sein Abbild in dem die Silbe in der Mitte durchkreuzenden Striche, oder den drei Strichelchen über der Linie, die neben dem höher hinaufreichenden Udattastrich wohl geeignet sind, einen schon gebrochenen und gesenkteren Ton anzudeuten, während endlich die Tieftonigkeit durch den horizontalen Strich unter der Linie passend bezeichnet ist. Auch die Curve als Bezeichnung des primären Svarita scheint mir ganz charakteristisch für diesen verschliffenen, eigentlich aus einer betonten und einer darauf folgenden unbetonten Silbe verschmolzenen Accent zu sein. (Zur Veranschaulichung des ganzen Systems vgl. die lith. Tafel, Ztschr. DMG XXXIII, S. 177.)

Wenn wir das Rationelle und Natürliche dieses Systems ins Auge fassen, insbesondere den Umstand, dass der Udâtta durch den senkrechten Strich, der primäre Svarita durch die *Curve bezeichnet* wird, (ganz ähnlich wie im Griechischen Acut und Circumflex), so drängt sich unwillkürlich die Vermuthung auf, dass uns hier vielleicht der Hauptsache nach die älteste Art sanskritischer Accentbezeichnung vor die Augen tritt. Es lässt sich in der That sehr gut vorstellen, dass aus einem solchen oder ähnlichen System ein anderes, wie das jetzt in den RV. Mss. herrschende, sich entwickelt hat, indem sich eine neu aufkommende Schule bestrebte, ihren Texten eine eigenartige, eines der Zeichen ersparende Accentuation zu geben, und den senkrechten Strich immer um eine Silbe verschob. Es ist aber kaum denkbar, dass

1) Dies soll sich auch in einigen Mss. des Atharvan finden, s. Weber, Ind. Stud. XIII, S. 118.

bei den Texten der verschiedenen Çakhâs zu Tage tritt, verbunden mit dem Wunsch, ein Zeichen zu ersparen, und vielleicht noch anderen Beweggründen das weit weniger natürliche System entstehen liess welches sich später vorwiegend Geltung verschaffte, weil die Träger der neueren Schule immer mehr die älteren Schulen zu verdrängen wussten Es wird dies noch wahrscheinlicher durch die schon durch andere Gründe hinlänglich festgestellte Thatsache dass wir gerade in den Katha s und Maitrayaṇiya s die ersten und ältesten Yajus Schulen zu erkennen haben Was das Kaṭhaka anbetrifft so ist in der Berliner Handschrift desselben bekanntlich nur der primäre Svarita durch die erwähnte Curve bezeichnet, im Uebrigen fehlen die Accente Es liess sich aber schon vermuthen, dass noch in anderen Punkten die Accentuations Weise der Katha Schule mit der der Maitrayaṇiya s verwandt oder gleich sei Dies bestätigt sich uns durch Bühlers Bericht über eine fragmentarische Kathaka Handschrift aus Kaçmir, über welche er (Report p 36) sagt

„No 3 the fragment of the Kathaka the only complete Ms of which is preserved in Berlin is a modern copy, made from a modern Ms belonging to Pandit Damodar Jotsi The Pandit s Ms shows traces of accents and is in this respect superior to the Berlin Ms The system of accentuation seems have been the complicated one used by the Maitrayaniya s and Paippalada s“

Ja, es scheint mir gar nicht so unwahrscheinlich dass das erwähnte Ms des Rigveda, in welchem der Udatta durch einen senkrechten Strich, der primäre Svarita durch einen *Haken über der Linie* bezeichnet wird in der Katha Schule geschrieben ist Dasselbe stammt ja gerade aus Kaçmir, dem Sitz der Katha s, und die Grammatiker (schon Patanjali) sagen uns ausdrücklich, dass gewisse Rigveda Kenner zugleich auch Katha s seien [1])

Wenn ich so in dem Accentsystem der Maitrayaṇi Samhita ein hervorragend altes zu finden glaube so beanspruche ich dies selbstverständlich nicht für alle Einzelheiten Ob der wagerechte Strich und die drei Strichelchen des secundären Svarita schon in ältester Zeit oder erst später entstanden wage ich nicht zu ent

---

1) S Weber, Ind Stud XIII S 438 Ind Lit II Aufl S 93 Anm — *Mahâbhashya* 4 2 29 f 366b kaṭhaç caiyam bahvṛcaç ca *Haradatta* bei Bhattoji (Siddh Kaum ed Târan tha 1865 II 524 zu 1 a 7 4 38) bahvṛcânam apy asti kaṭhaçâkha — Es ist mir sehr werthvoll von Bühler zu erfahren dass er obiger Vermuthung beistimmt Interessant ist dazu seine Mittheilung ein alter Brahmane von Rajapuri habe ihm gesagt er sei ein Katha Rigvedi —

§ 4

Kritisches Material für die vorliegende Ausgabe.

a) Die Handschriften

Für das vorliegende erste Buch der Maitr. S. habe ich folgende Mss. benutzen können.

1) *Eine alte Handschrift auf 116 Blättern, aus* Morbī *in Kāthiawād stammend* ohne Datum, aber dem Anschein nach c. 3—400 Jahre alt, sie ist vollständig, nur sind einige Blätter durch neue ersetzt, offenbar weil die alten schadhaft geworden waren. Einige Blätter sind doppelt vertreten, indem das schadhafte alte Blatt neben der neuen Copie noch vorhanden ist. Jedesmal, wenn ich mich auf eins der neuen Blätter bei meinen Anführungen stütze, setze ich in den Anmerkungen „n. Bl." hinzu, (d. h. neues Blatt), während „a. Bl." altes Blatt bedeutet, was aber für gewöhnlich nicht besonders hervorgehoben ist. Diese Handschrift ist von Bühler im vorigen Jahre (1880) aufgefunden, von der englischen Regierung angekauft und mit nicht genug zu dankender Liberalität mir zur Benutzung zugesendet worden. Sie ist vortrefflich geschrieben und nur hier und da durch Alter unleserlich geworden, durchgängig accentuirt in der oben beschriebenen Weise. Dies ist von allen Mss. entschieden das beste und nicht selten allen anderen gegenüber im Rechte. Ich bezeichne diese Handschrift durch M 1 (d. h. erste Handschrift von Morbī).

2) Eine zweite alte Handschrift, die ebenfalls aus Morbī stammt, auf 83 Blättern ohne Datum, vielleicht ebenso alt oder etwas jünger wie die vorige. Sie reicht vom Anfang des Buches bis in 1, 8, 9 hinein, accentuirt in der oben beschriebenen Weise, doch sind eine Reihe von Blättern ohne Accente, um in gewissen Fällen Missverständnisse zu vermeiden, deute ich dies durch den Beisatz oh. Acc. (d. h. ohne Accent) an. Diese Handschrift ist ebenfalls durch Bühler aufgefunden, von der englischen Regierung angekauft und mir zugesandt worden. Sie ist gut, wenn auch nicht ganz so vortrefflich wie die erste, in einigen Fällen war sie ihr aber doch vorzuziehen. Ich bezeichne sie als M 2. Sie hat eine Vorliebe für die Formen auf ṣya statt iṣya z. B. yajuṣya u. dgl., wenn auch ohne Consequenz. —

3) Die moderne Haug'sche Handschrift, der Münchener Bibliothek gehörig, von einem älteren Ms. in Nāsik (Dekhan) 1864 copirt. Sie ist nach der bekannten Weise des Rigveda accentuirt (bis in Anwendung der 3 mit den alten Mss. der

kommt noch Manches dazu und zwar ist dies in den verschiedenen Stücken der Handschrift verschieden. So tritt z. B. auch wie in Maitr. S. die Curve unter der Linie für den echten Svarita auf, z. B. 28, 4 सुपर्णो ऽसि, 28, 5 प्रयुध्यो ऽस्माक, 4, 8 विष्णू u. s. w. Andere hier und da auftretende Besonderheiten sind mir noch nicht recht verständlich geworden[1]). Bei den Citaten habe ich meist die Accente weggelassen, da die Handschrift in dieser Hinsicht so mangelhaft ist, nur in ganz sicheren Fällen habe ich die Accente mitgegeben.

In lautlicher Hinsicht kommt viel Eigenthümliches vor, ohne dass ich es wagen wollte, nach der mir vorliegenden Handschrift feste Gesetze aufzustellen. In einigen Punkten sehen wir in dieser Beziehung die Kap. S. sich mit der Maitr. S. berühren. So findet sich z. B. in einer Reihe von Fällen schliessendes as und e in a gewandelt, z. B. Kap. S. 3, 8 mṛḍayanta a vo (aus mṛḍayantas a vo), 32, 8 ... mâtikranto bhratṛvya iti (also aus bhratṛvyas); 32, 12 reto hitam ṛtun anuprajayati ṛtavyah cet (also aus anuprajayate), 32, 15 avarundha ṛbhunâm (aus avarundhe ṛbh.), 32, 17 dakshinata udancah (aus dakshinatas ud.), 32, 18 cinuta ṛdhnoti (aus cinute), 32, 18 cîyata ṛtavah (aus cîyate), 35, 2 cinuta artim (aus cinute), 35, 2 vasasa abhava u, 39, 5 digbhya eva, 42, 3 gṛhyanta iti, 47, 10 amushmim loka âsan, 48, 18 ... loka âsan u. dgl. m.

Auch die in Maitr. S. sich zeigende Wandlung von schliessendem ân vor Vokalen in am tritt in Kap. S. vielfach auf. So z. B. 1, 19 amṛtam anu, 2, 16 havishmam avivâsati und ebenda havishmam astu, 25, 2 pushṭimam asi 29, 6 a. E. âçirvam atharvabhih, 30, 8 vikaṃkatam avehat, 30, 8 svam aham, 32, 7 mahâm â ... Aber andere Fälle weichen ab, z. B. 28, 3 devam avardhat und adharam akah, 28, 5 a. E. asmân u devah. —

Ausserdem finden wir wiederholt die Zerdehnung in iy und uv, die in Kâth. und Maitr. S. nicht stattfindet, wenn auch ohne Consequenz, z. B. 6, 1, 8, 3 und 32, 2 varyadhyate, 7, 8 viyṛdhyati, 8, 4 und 44, 4 dviyaksharam 29, 8 vajriyaçvah, 40, 2 dviyañ golam, 8, 10 triyambaka, ja 26, 2 a. E. ... yantriy asi (= yantry asi in Maitr. S. 2, 8, 3 a. E.). Sehr eigenthümlich ist die vielfach in unserer Handschrift vorkommende Zerdehnung einer Silbe, die aus i oder u + Vokal entstanden, eigentlich y oder v + Vokal lauten müsste, in ya oder va + dem betreffenden Vokal, so z. B. 1, 19, 3, 7 und

1) Ein kleiner Kreis unter der Linie bezeichnet vielfach den secundären Svarita, z. B. 28, 1 चक्षम् 29, 2 वायसवितु, 29, 4 यज्ञमान, 29, 6 प्रति, पुष्, यज्ञ ग्नो u. dgl. m.

gleichung von Wichtigkeit und Interesse ist, und es steht zu hoffen, dass dem ...en noch eine genauere Durchforschung zu Theil werden möge —

Es haben mir endlich noch folgende ungedruckte zur Çâkhâ der Maitrâyaṇîya's gehörige Texte vorgelegen

I) Das *Mânava Çrâutasûtra* in zwei Mss der Münchener Bibliothek

α) Das erste Cod Haug Nr 50, enthält nur das erste Buch in 8 Adhyâya's, alt und vorzüglich correct geschrieben

β) Das zweite, Cod Haug Nr 53 modern aber nicht schlecht geschrieben Die einzelnen Capitel sind in dem gedruckten Catalog der Haug'schen Handschriften aufgezählt und numerirt, aber nicht ganz richtig Um Missverständnissen hinsichtlich meiner Citate vorzubeugen, muss ich dies darlegen

Der Catalog führt auf

1) Darçapurnamâsau, Agnyâdheyam Agnihotram Âgrayaṇam Câturmâsyâni — 7 Adhyâya's

2) Paçuh 1 Adhyâya u s w

Hier liegt aber ein Fehler vor, der die ganze weitere Zählung unrichtig macht Die Handschrift zählt vielmehr in dem ersten Capitel 8 Adhyâya's wovon Paçuh den achten bildet, ganz ebenso wie Cod Haug Nr 50 Die Abtrennung dieses Adhyâya von den ersten sieben ist nicht correct da er ausdrücklich am Schluss die Bezeichnung als achter Adhyâya des ersten Abschnittes aufweist Demgemäss müssen die Zahlen geändert werden, welche die einzelnen Capitel in dem Catalog sub Nr 53 tragen Es ist der Inhalt folgendermassen anzugeben und ist bei mir dem gemäss citirt

1) Darçapurnamâsau, Adhânam Agnihotram Âgrayaṇam, Câturmâsyâni, Paçuh (im Ganzen 8 Adhyâya's)

2) Agnishṭomah 5 Adhy

3) Prâyaçcittasûtram für den Brahman 8 Khaṇḍa's

4) Pravargyakalpah, 1 Adhy in 8 Khaṇḍa's

5) Ishṭikalpah 2 Adhy

6) Agnicayanasûtram 2 Adhy

7) Vâjapeyah Nach dem Catalog 4 Adhy auch heisst es am Schlusse iti vâjapeye caturtho 'dhyâyah ich finde aber nur 2 Adhy

मैत्रायणी संहिता

अनविक्रमिणा श्रोत्रा लीवोण्यदेशोद्भवेन शोधिता

प्रुश्यनाम्नि राष्ट्रे वेर्लीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

सवत्सरे १८८१

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ओम् ॥ नमो यजुर्वेदाय ॥ ओम् ॥ इषे त्वा

भूताय वायवः स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण

प्यायध्वमघ्न्या देवेभ्य इन्द्राय भागं मा वः स्तेन ईशत माघश॰-

ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यात बह्वीर्यजमानस्य पशून्पाहि ॥ १ ॥

S 1 1 1 — TS 1, 1, 1 (darçapūrṇamāsamantra adhvaryavaḥ, vatsopākaraṇam)
ṭh 1, 1, Kap S 1, 1 VS 1, 1, Mān Çr 1 1 1

अतस्त्वं बर्हिः शतवल्शꣳ[1] विरोह सहस्रवल्शा[2] वि वयꣳ रुहेम ॥ अयुपिता योनिरदित्या रास्नासीन्द्राण्याः संनहनं पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नातु स ते मा स्थादिन्द्रस्य[3] त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छे बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हराम्यु[4]र्वन्तरिक्षꣳ उर्वीह्यदित्यास्त्वा[5] पृष्ठे सादयामि ॥ २ ॥

Vgl 4, 1, 2 — TS 1, 1, 2 (barhurāharaṇam), Kath 1, 2, Kap S 1, 2, Mān Çr 1, 1, 1

शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे वसूनां पवित्रमसि शतधारꣳ सहस्रधारमछिद्रतनु ॥ द्यौरसि पृथिव्यसि मातरिश्वनो घर्मः ॥ विश्वहोतुर्धामन्सीद ॥ पोषाय त्वादित्या रास्नासि कामधुक्षः[6] सा विश्वायुरस्त्वसौ कामधुक्षः सा विश्वभूरस्त्वसौ कामधुक्षः सा विश्वकर्मास्त्वसौ हुतः स्तोको हुतो द्रप्सो ऽग्ने पाहि[7] विप्रुषः सुपचा[8] देवेभ्यो हव्यं पचाग्नये त्वा बृहते नाकाय स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यामिन्द्राय त्वा भागꣳ सोमेनातनच्मि विष्णो हव्यꣳ रक्षस्वापो जागृत[9] ॥ ३ ॥

Vgl 4, 1, 3 — TS 1, 1, 3 (dohah), Kath 1, 3, Kap S 1 3, VS 1, 2—4; Mān. Çr 1, 1, 3

वेषाय वां कर्मणे वाꣳ सुकृताय वां देवीरापो ऽग्रेगुवो[10] ऽग्रेणीयो[11] ऽग्रे ऽस्य यज्ञस्य प्रेतांꣳ[12] यज्ञं नयतांꣳ यज्ञपतिꣳ युष्मानिन्द्रो ऽवृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रमवृणीध्वꣳ वृत्रतूर्ये प्रोक्षिताः स्थ संꣳसीदन्तां दैवीर्विशो वानस्पत्यासि वर्षवृद्धमस्युर्वन्तरिक्षꣳ वीहि[13] प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टारातिर्धूरसि ध्वर ध्वरन्तꣳ यो अस्मान्ध्वराद्यꣳ[14] वयं ध्वराम तं ध्वर ॥ ४ ॥ Vgl 4 1, 4 — TS 1, 1, 4 und 5 (havirnirvapah und vrihyavaghatah), Kath 1 4 Kap S 1, 4, VS 1, 6—8, Man Çr 1, 2, 1

1) So M 1 und dem entsprechend P, ebenso Man Çr 1, 1, 1, dagegen haben M 2 H, B und Bh शतवल्शिꣳ, das Metrum spricht fur M 1 und P 2) So M 1, P । सहस्र । वल्शा । ebenso Mān Çr 1 1 1 dagegen haben die andern Mss सहस्रवल्शिा 3) P । मा । स्थात् । 4) P । मूर्धा । हरामि । 5) P । वि । इहि । 6) P । का । अधुच । 7) So betonen alle Mss nur in P । पाहि । ohne Accent. 8) So alle Mss, nur P सु पचा । 9) P । रक्षस्व । आप । जागृत । 10) P अग्रेगुव इत्यग्रे । गुव । 11) So alle Mss auch P । अग्रेणीय । अग्रेनीय इत्यग्रे । नीय । 12) P । प्र । इत । अग्र । 13) P । वि । इहि । 14) So M 1, P । ध्वरात् । यं । M 2 ध्वराज्यꣳ, H Bb und B ध्वरा यꣳ

देवानामसि वह्नितमं सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतममह्रुतमसि हविर्धानं दृंहस्व मा ह्वार्विष्णोः क्रमो ऽस्युरु वाताय मित्रस्य वश्चक्षुषा प्रेक्षे देवस्य वः सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां यंछन्तु पञ्च गोपीथाय वो नारातये ऽग्नये वो जुष्टान्निर्वपाम्यमुष्मै वो जुष्टानिदं देवानामिदमु नः सह दृंहन्तां दुर्याः स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यां निर्वरुणस्य पाशादमुक्षि स्वरभिव्यूक्शं[1] ज्योतिर्वैश्वानरमुर्वन्तरिक्षं उवीह्यदित्या व उपस्थे सादयामि ॥ ५ ॥

Vgl 4, 1, 5 — TS 1, 1, 4 (havirnirvapah), Kâth 1, 4, Kap S 1, 4, VS 1, 8—11, Mân Çr 1, 2, 1

देवो वः सवितोत्पुनात्वछिद्रेण पवित्रेण ।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥

अग्नये वो जुष्टान्प्रोक्षाम्यमुष्मै वो जुष्टान् यज्ञो ऽशुद्ध[2] आलेभे तं-[3] ञ्छुन्धध्वमदित्यास्त्वगस्यवधूतं रक्षो ऽवधूतारातिरदित्यास्त्वगसि प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्तु पृथुग्रावासि वानस्पत्यः प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्त्वग्नेर्जिह्वासि वाचो विसर्जनमायुषे वो बृहद्ग्रावासि वानस्पत्यो देवेभ्यो हव्यं शमीष्व[4] सुशमि[5] शमीष्व कुटरुरसि मधुजिह्वस्त्वया वयं संघातं सघातं जेष्मेषमावदोर्जमावद रायस्पोषमावद ॥ ६ ॥

Vgl 4, 1, 6 — TS 1 1, 5 (vrihyavaghatah), Kath 1, 5, Kap S 1,5 VS 1, 12—16, Man Çr 1, 2 *

---

1) So deutlich in M 1, dagegen M 2 व्युक्ष्य H Bb u B व्युक्ष, der P अभिव्यूक्शमित्यभि वि अक्श ।, Mân Çr 1, 2 1 स्वरभिव्यख्यमित्य° 2) P अशुद्ध । 3) So M 1, P dem entsprechend । तत् । aber M 2 H Bb B तेञ् (sic) 4) P । शमीष्व । शमिष्वेति शमिष्व ।, Kath und Kap S शमीष्व 5) P सुशमीति सु शमि ।

वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु परापूतं रक्षः परापूतारातिः प्रविद्धो रक्षसां भागो ऽदित्यास्त्वगस्यवधूतं रक्षो ऽवधूतारातिरदित्यास्त्वगसि प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्तु धिषणासि पार्वती प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्तु धिषणासि पार्वती प्रति त्वा पार्वती वेत्त्वदित्याः स्कम्भो ऽसि धान्यमसि धिनुहि देवान्प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वा दीर्घामनु प्रसृतिं[1] संस्पृशेथामायुषे वो मित्रस्य वश्चक्षुषावेक्षे देवो वः सविता हिरण्यपाणिरुपगृह्णातु ॥७॥ Vgl 4, 1, 7 — TS 1, 1, 5 und 6 (peshaṇam), Kath 1, 5 und 6, Kap S 1, 6, VS 1, 16 19 20, Man Çr 1,2,2

निर्दग्धं रक्षो निर्दग्धारातिः समुद्रं मा धाग्[2] ध्रुवमसि पृथिवीं दृंहापाग्ने ऽग्निमामादं जहि[3] निः क्रव्यादं नुदस्वाग्ने[4] देवयजनं वह धरुणमस्यन्तरिक्षं दृंह घर्त्रमसि दिवं दृंह धर्मासि विश्वा विश्वानि[5] दृंह चिदसि परिचिदसि विश्वासु दिक्षु सीद सजातानस्मै यजमानाय परिवेशय सजाता इमं यजमानं परिविशन्तु वसूनां रुद्राणामादित्यानां भृगूणामङ्गिरसां घर्मस्य तपसा तप्यध्वम् ॥

यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः ।
पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम् ॥ ८ ॥

Vgl 4, 1, 8 — TS 1, 1, 7 (kapalopadhânam), Kâṭh 1, 7, Kap S 1, 7, VS 1, 17 u 18, Man Çr 1,2,3

देवस्य वः सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां संवपामि ॥

---

1) So alle Mss , ebenso unten 4 1, 7 u. Mân Çr 1, 2, 2   2) So M 1, P मां धाक् ।, ebenso M 2, dagegen H Bb, B मां धा   3) So M 1, 2 und P, dagegen H u Bb जहि   4) P नुदस्व । अग्ने ।   5) In TS u Kap S दिंशो, viell in MS verdorben, vgl unten 4, 1, 8 विश्वा विश्वानि दृंहेति दिश एवं दृंहति, in Mân Çr 1 2 3 auch विश्वा विश्वानि

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥
समापा[1] ओषधीभिर्गच्छन्ताꣳ समोषधयो रसेन।
सꣳ रेवतीर्जगतीः शिवाः शिवाभिः संमसृक्षतापः ॥

सीदन्तु विशो जनयत्यै त्वा घर्मो ऽसि विश्वायुर्घर्मे घर्मे प्रथस्वोरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथताꣳ सं ते तन्वा तन्वः पृच्यन्ताम् ॥

परि वाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत्।
दधद्रत्नानि दाशुषे ॥

देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाके पृथिव्या[2] अग्ने ब्रह्म गृह्णीष्व ॥ ९ ॥ Vgl 4 1 9 — TS 1 1 8 (purodaçaçrapaṇa n) Kath 1 8, 10 Kap S 1 8 VS 1 21 u 22 Man Çr 1 2 3

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा[3] इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः[4] शततेजा वायुरसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयजनि मा हिꣳसिष त्वा[5] ओषधीनां मूलꣳ व्रजं गच्छ गोस्थानं[6]ꣳ वर्षतु ते पर्जन्यो बधान देव सवितः शतेन पाशैः परमस्या परावति[7] यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमत्र बधान सो ऽतो मा मोचि[8] मा वः शिवा ओषधयो मूलꣳ हिꣳसिषꣳ व्रजं गच्छ गो-

---

1) P । आप । 2) P पृथिव्यां । 3) P दां । ददे । 4) M 2 सहस्रपृष्टि 5) So M 1 (u Bl) u M 2 P । हिꣳसिष । ते । aber H u Bb हिꣳसिषतामोष॰ B॰तमो॰ 6) P गोस्थानमिति गो स्थान । 7) So M 2 u Bl u M 1 u P dagegen a Bl in M 1 u Bb परावती H u B ॰वती was ebenfalls auf i hinweist vgl auch ein Paar Locative auf i bei Lanman Noun Inflection in the Veda (Journ A O S V X) S 411, 423 426 Doch sind dies (ausser tanui) bloss Formen auf tari Die Beibehaltung der regularen Form in einer auch sonst geläufigen Formel gestutzt auf eine alte Hdschr und den I ist also wohl das Richtige Unten 4 1 10 ebenfalls Schwanken der Mss die vortreffliche Hdschr M hat paravati 8) P सं । अत । मां । मोचि ।

स्थानं वर्षतु ते पर्जन्यो बधान देव सवितः शतेन पाशैः परमस्यां परावति यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमत्र बधान सो ऽतो मा मोचि द्रप्सस्ते दिवं मा स्कान्व्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते पर्जन्यो बधान देव सवितः शतेन पाशैः परमस्यां परावति यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमत्र बधान सो ऽतो मा मोचि वसवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसादित्यास्त्वा परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसापाररुं पृथिव्या अदेवयजनं सत्यसंदसृतसंदसि घर्मसंदसि ॥

पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्शिन्न् उदादाय पृथिवीं जीरदानुम् ।
तामैरयंश्चन्द्रमसि स्वधाभिस्तां धीरासः कवयो ऽनुदिश्यायजन्त ॥

॥ १० ॥ Vgl 4 1, 10 — TS 1, 1, 9 (vedih), Kaṭh 1, 9, Kap S 1, 9, VS 1, 21–28, Mān Çr 1, 2, 4

प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टारातिरायुः प्राणं मा निर्मार्जीश्चक्षुः श्रोत्रं मा निर्मार्जीर्वाचं पशून्मा निर्मार्जीर्यज्ञं प्रजां मा निर्मार्जीस्तेजो ऽसि शुक्रमसि ज्योतिरस्यमृतमसि वैश्वदेवमसि ॥

हविरसि वैश्वानरमुन्नीतशुष्मं सत्यौजाः ।
सहो ऽसि सहस्वारातिं सहस्व पृतनायतः ॥

सहस्रवीर्यमसि तन्मा जिन्वाज्यस्याज्यमसि हविषो हविः सत्यस्य

---

1) So P, dagegen M 1 u 2, Bb परावती B °वतो; vgl übrigens Anm 7 auf S 5 2) So betonen alle accentuirten Mss (M 1 u 2, H, Bb), der P अपाररुं मित्यप अररुं । 3) P पृथिव्याः । 4) So die Mss, der P वि रप्शिन । 5) So haben M 1 u 2 in Uebereinstimmung mit der Lesung in VS 1, 28 H und Bb haben यद्दिव्यायजन्त in Uebereinstimmung mit TS Kaṭh u Kap S, dem entsprechend auch P यद् इव्य । अयजन्त । B यद्दद्या° Der Vers ist durch Einschiebung von कवयो gestört vgl TS VS Kaṭh Kap S 6) So alle Mss P सत्यौजा इति सत्य । ओजाः ।, die gleiche Form auch in Kaṭh u Kap S Aehnliche Neutralformen auf ás s bei Lanman Noun Inflection S 560 7) So deutlich M 1, P तत् । मा । ; M 2 undeutlich aber H Bb u B तन्मा

सत्यं सत्याभिघृतं[1] सत्येन त्वाभिधारयाम्यवद्येन[2] त्वा चक्षुषावेक्षे रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय ॥

धामासि प्रियं देवानामनाधृष्टं देवयजनम् ।
देववीत्यै त्वा गृह्णामि ॥

दैवीरापः शुद्धा यूयं देवाञ्छुन्धध्वं[3] शुद्धा वयं सुपरिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म कृष्णो ऽस्याखरेष्ठो[4] ऽग्नये घृतं भव वेदिरसि बर्हिषे त्वा जुष्टं प्रोक्षामि बर्हिरसि वेद्यै त्वा जुष्टं प्रोक्षामि स्वाहा पितृभ्यो घर्मपावभ्यः ॥ ११ ॥ Vgl 4, 1, 12 und 13 — TS 1, 1, 10 (Âjyagrahaṇam), Kâth 1, 10 u 11, Kap S 1, 10 u 11, VS 1, 29—31, 2, 1; Mân Çr 1, 2, 5

पूषा ते ग्रन्थिं वि ष्यतु विष्णोः स्तुपो ऽस्यूर्णम्रदं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं देवेभ्यो गन्धर्वो ऽसि विश्वावसुर्[5] विश्वस्मादीषमाणो[6] यजमानस्य परिधिरिड ईडित इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड ईडितो मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः परि धत्तां यजमानस्य परिधिरसीड ईडितः[7] ॥

नित्यहोतारं त्वा कवे द्युमन्तः समिधीमहि ॥

वर्षिष्ठे अधि नाके पृथिव्याः सूर्यस्त्वा रश्मिभिः पुरस्तात्पातु कस्याश्चिदभिशस्त्या विश्वजनस्य विधृती स्थो वसूनां रुद्राणामादित्यानां सदो ऽसि स्रुचां योनिर्द्यौरसि जन्मना जुहूर्नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीदान्तरिक्षमसि जन्मनोपभृन्[9]नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीद[8] पृथिव्यसि

1) So M 1 u 2, P सत्यं अभिघृतं । aber H Bb u B सत्याभिहित॰ 2) H u Bb धारया॰ 3) So M 2 u B H u Bb शुन्धध्व॰ aber M 1 शुन्धध्वं॰ u P ebenso, nur ohne Accent. Vgl unten 1, 2, 16 3, 10, 1 4) P आखरेष्ठ । आखरेष्ठं ईतायते स्थं। 5) P विश्वावसुरिति विश्वं वसु । 6) So M , H Bb P ईषमाणः, aber M 1 ॰ईषमाणो, B (ebl) ॰दीपमाणो TS विश्वस्मादीषतो, ebenso Kath, nur ohne Accent, Kap S विश्वस्मादीषतो, VS 2 3a विश्वस्मादिष्ये 7) P इडे । ईडितं । 8) P सीद । अन्तरिक्षं । 9) P उप भृत् ।

जन्मना ध्रुवा नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीद ऋषभो ऽसि शाक्वरो वषट्कारस्य त्वा मात्राया सादयामि ॥ ध्रुवा[1] असदन्नृतस्य[2] योनौ सुकृतस्य लोके ता[3] विष्णो पाहि ॥ पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञन्यम् ॥ विष्णूनि[4] स्थ वैष्णवानि धामानि स्थ प्राजापत्यानि ॥ १२ ॥ Vgl 4, 1, 13 — TS 1 1, 11 (idhmabarhiḥsrucām prokṣaṇādi) und 10, Kāṭh 1, 11, Kap S 1 11, VS 2, 2—6, Mān Çr 1, 2, a E und 6

सूर्यमे[5] मे ऽद्य स्त[6] स्वावृतौ सूपावृता[7] अग्नाविष्णू विजिहाथां मा मा हिंसिष्टं लोकं मे लोककृतौ कृणुतं मां मोदोषिष्टमा-[8] त्मानं मे पातं शिवौ भवतमद्य नो विष्णोः स्थामासीत[9] इन्द्रस्तिष्ठन्वीर्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्य[10] ॥

ऊर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृगह्रुतो यज्ञो यज्ञपतेः ।
इन्द्रवान्स्ववान्बृहद्भाः[11] ॥

वीहि मधोर्घृतस्य स्वाहा सं ज्योतिषा ज्योतिः ॥

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदजिग्रभत् ।
अथा[12] सपत्नानिन्द्रो मे निग्राभेणाधरां[13] अकः ॥
उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा[14] अवीवृधत् ।
अथा[15] सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम् ॥

---

1) P ध्रुवा । 2) So das Verb ohne Accent in M 2 u P, dagegen असद॰ in M 1, H u Bl 3) P ता । 4) So M 1 H u P, dagegen haben M 2, Bb u B विष्णुनि, vergl noch Ap 2 10 7 u a. bei Hillebrandt, das altindische Neu- und Vollmondsopfer S 72 Anm 1 5) So M 1 u 2, H u B, ebenso Mān Çr 1 3 1, P । सुर्यमे इति सु यमे । 6) P । मे । अद्य । स्त । 7) So M 1 u 2, P सूपावृता इति सु उपावृता । H Bb u B सुपावृता 8) Der P | st ganz fehlerhaft auf । मा । मा । ऽ । द्रो । षिष्ट । während die Form doch von वष् c उद् herkommt, s. Çat Br 1, 2, 1, 25 und vgl in Kāṭh u Kap S मा मा स ताप्त 9) P स्थाम । असि । इत । 10) So M 1 u 2 P auch समारभ्येति स । आरभ्य । Aber H, Bb u B समारभ्य ॥ Vgl unten 4 1 14 11) So M 1 u 2, P बृहद्भा इति बृहत् भा । aber H u Bb बृहद्भाः (vgl TS 1 1 12) 12) M 1 अथो vgl Anm 15 13) So M 1 u 2, aber H, Bb, B ॰धरान्॰ P अधरान् । s Vorr 14) So M 1 u 2, aber H, Bb u B देवा॰, P देवाम् । 15) So alle Mss auch M 1

वसुरस्युपावसुरसि¹ विश्वावसुरस्यभूमी²³ रिहाणा व्यन्तु वयो वशा पृथिवीभूत्वा मरुतो गछ⁴ ततो नो वृष्ट्यावत⁵ ॥
स॑स्रावभागाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा⁶ बर्हिषदश्च देवाः ।
इमा॑ वाचमभि विश्वे गृणन्तः स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥
देवा गातुविदो गातु॑ वित्त्वा गातुमित मनसस्पत इमं सुधात्विम॑
यज्ञं दिवि देवेषु वाते धाः स्वाहा ॥ १३ ॥ Vgl 4 1 14 — TS 1 1 12 (ghārāu) und 13 (srugvyūhanādi) Kāth 1 12 Kap S 1 12 VS 2 7—9, 17 63 u. 64 Mān Çr 1 3 1—4

॥ इति प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

आपो देवीः शुन्धत मा मधुमन्त मधुमतीर्देवयज्यायै ॥
ओषधे त्रायस्वैन॑ स्वधिते मैन॑ हि॑सीः ।
या ते शिवतमा तनूस्तयैनमुपस्पृश ॥
देवश्रीदमान्मवपे स्वस्त्युत्तरं⁷ अशीय ॥
हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकाः प्रचक्रमुर्हित्वावद्यमापः⁸ ।
शतं पवित्रा विततान्यासु तेभिर्मा देवः सविता पुनातु ॥

1) So B (nur ohne Accent) H u Bb lesen °स्युपावसुर° M 1 u 2 °स्युपवसुर° P उपवसुरित्युपवसुः । 2) P विश्वावसुरिति विश्वं वसु । 3) P अभूमि । रिहाणा । 4) I auffällig । मरुत । अगछत् । vgl aber auch TS 1 1 13 1—2 u Kap S 1 12 (गछ) 5) So M 2 H u Bb der P वृष्ट्या । अवत । nur M 1 वृष्ट्यावत 6) P प्रस्तरेष्ठाः । प्रस्तरेस्था इति प्रस्तरेस्थाः । 7) M 1 u 2 lesen उत्तरं (natürlich für उत्तराम् nach der Orthographie unserer MSS.) B fehlerhaft स्वस्त्यतर H u Bb °स्त्युत्तर der P । उत्तर । der Sinn fordert eine Correctur in °त्तरमशीय od °त्तराश्शीय (wie TS 1 2 1 1 liest) dass aber der Fehler sehr alt sein muss sehen wir aus Kath 2 1 स्वस्त्युत्तरा॑श्शीय u Kap S 1 13 स्वस्त्युत्तरानशीय auch M n Çr 2 1 1 स्वस्त्युत्तर आशीयेति der P weist auf die Corr °त्तरम° doch fragt es sich ob er nicht einfach den Samh. Text wiedergibt 8) So M 1 M 2 H Bb u B °मुर्हित्वा° । । चक्रमुः । हित्वा ।

जन्मना ध्रुवां नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीद ऋषभो ऽसि शाक्वरो वषट्कारस्य त्वा मात्रायां सादयामि ॥ ध्रुवा[1] असदन्नृतस्य[2] योनौ सुकृतस्य लोके तां[3] विष्णो पाहि ॥ पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञन्यम् ॥ विष्णूनि[4] स्थ वैष्णवानि धामानि स्थ प्राजापत्यानि ॥ १२ ॥ Vgl 4, 1, 13 — TS 1 1, 11 (idhmabarhisrue im prokslanadi) und 10, Kāṭh 1, 11 Kap S 1 11, VS 2, 2—6, Mān Çr 1, 2 a L und 6

सूर्यमे[5] मे ऽद्य स्त[6] स्वावृतौ सूपावृता[7] अग्नाविष्णू विजिहाथां मां मा हिंसिष्टं लोकं मे लोककृतौ कृणुतं मां मोदोपिष्टमा-[8] त्मानं मे पातं शिवौ भवतमद्य नो विष्णोः स्थामासीत्[9] इन्द्रस्त्रि-ष्टुब्वीर्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्य[10] ॥

ऊर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृगह्रुतो यज्ञो यज्ञपतेः ।
इन्द्रवान्त्स्वर्वान्बृहद्भाः[11] ॥

वीहि मधोर्घृतस्य स्वाहा सं ज्योतिषा ज्योतिः ॥

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदजिग्रभत् ।
अथा[12] सपत्नानिन्द्रो मे निग्राभेणाधरां[13] अकः ॥
उद्ग्राभश्च निग्राभश्च ब्रह्म देवा[14] अवीवृधत् ।
अथा[15] सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम् ॥

1) P ध्रुवां । 2) So das Verb ohne Accent in M 2 u P dagegen असद° in M 1, H u Bb 3) P तां । 4) So M 1 H u P, dagegen haben M 2, Bb u B विष्णुनि vergl noch Ap ° 10, 7 u a. bei Hillebrandt, das altindische Neu und Vollmondsopfer S 72 Anm 1 5) So M 1 u 2, H u B, ebenso Mān Çr 1, 3 1, P । सूर्यमे इति सु यमे । 6) P । मे । अद्य । स्त । 7) So M 1 u 2, P सूपावृता इति सु उपावृतौ । H, Bb u B सुपावृता 8) Der P löst ganz fehlerhaft auf । मां । मा । उ । दो । पिष्ट । während die Form doch von उप् c घट् herkommt, s Çat. Br 1, 5 1, 25 und vgl in Kaṭh u Kap S मां मा स ताप्त 9) P स्थाम । असि । इति । 10) So M 1 u 2, P auch समारभ्येति स । आरभ्य । Aber H Bb u B समारभ्य ॥ Vgl unten 4 1 14 11) So M 1 u 2 P बृहद्भा इति बृहत् भाः । aber H u Bb बृहद्भा (vgl TS 1 1 12) 12) M 1 अथो vgl Anm 15 13) So M 1 u 2, aber H, Bb, B °धराम्० P अधरान् । s Vorr 14) So M 1 u 2, aber H, Bb u B देवां°, P देवान् । 15) So alle Mss auch M 1

वसुरस्युपावसुरसि[1] विश्वावसुरस्यभूमी[2][3] रिहाणा व्यन्तु वयो वशा पृश्निर्भूत्वा मरुतो गच्छ[4] ततो नो वृष्ट्यावत[5] ॥ संस्रावभागाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा[6] बर्हिषदश्च देवाः । इमां वाचमभि विश्वे गृणन्तः स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित मनसस्पते सुधात्विमं यज्ञं दिवि देवेषु वाते धाः स्वाहा ॥ १३ ॥ Vgl 4 1, 14 — TS 1 1 12 (ıghârau) und 13 (srugvyuhanadi), Kath 1, 12, Kap S 1 12, VS 2 7—9, 17, 63 u 64, Man Çr 1, 3 1—4

॥ इति प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

आपो देवीः शुन्धत मा मधुमन्तं मधुमतीर्देवयज्यायै ॥
ओषधे त्रायस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीः ।
या ते शिवतमा तनूस्तयैनमुपस्पृश ॥
देवश्रूदमान्प्रवपे स्वस्त्युत्तर[7] अशीय ॥
हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकाः प्रचक्रमुर्हित्वावद्यमापः[8] ।
शतं पवित्रा वितता न्यासु तेभिर्मा देवः सविता पुनातु ॥

---

1) So B (nur ohne Accent) H u Bb lesen °स्युपावसुर° M 1 u 2 °स्युपवसुर°, P उपवसुरित्युपवसुः । 2) P विश्वावसुरिति विश्वे वसु । 3) P अभूमि । रिहाणा । 4) P auffallig । मरुत । अगच्छत् । vgl aber auch TS 1 1 13 1—2 u Kaį S 1 1° (गच्छ) 5) So M 2 H u Bb der P वृष्ट्या । अवत ।, nur M 1 वृष्ट्यावत 6) P प्रस्तरेष्ठा । प्रस्तरेस्था इति प्रस्तरेस्था । 7) M 1 u 2 lesen उत्तर (naturlich fur उत्तरान° nach der Orthographie unserer Mss) B fehlerhaft स्वस्त्यतर H u Bb °स्त्युत्तर der P । उत्तर । der Sinn fordert eine Correctur in °त्तरमशीय od °त्तराश्शीय (wie TS 1 2 1 1 lest) dass aber der Fehler scl r alt sein muss sehen wir aus Kath 2 1 स्वस्त्युत्तरा°अशीय u Kap S 1 13 स्वस्त्युत्तरानशीय auch Man Çr 2 1 1 स्वस्त्युत्तर आशीयेति der P weist a f die Corr °त्तरम° doch fragt es sich ob er nicht einfach den Samh Text wiedergiebt 8) So M 1 M 2 H, Bb u B °मुरिहित्वा° P । चक्रमु । हित्वा ।

आपो मा मातरः सूदयन्तु घृतेन मा घृतप्वः[1] पुनन्तु ।
विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्तु देवीरुदिदाभ्यः[2] शुचिरा पूत एमि[3] ॥

विष्णोः शर्मासि शर्म मे यच्छोर्जे त्वा महीनां पयो ऽस्योषधीनां रसो वर्चोधा असि वर्चो मे धेहि ॥ वृत्रस्यासि कनीनिका चक्षुषो मे वयोधा अन्तरहं त्वया द्वेषो अन्तररातीर्दधे[4] महता पर्वतेन चक्षुष्पा असि चक्षुर्मे पाहि ॥ चित्पतिस्त्वा पुनातु वाचस्पतिस्त्वा पुनातु ॥

देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण ।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥

तस्य ते पवित्रपते पवित्रेण यस्मै कं पुने तच्छकेयम्[5] ॥ १ ॥ Vgl. 3, 6, 2 u. 3. — TS 1, 2, 1, (somakrayaprapaṇaḥ; prâcînavaṁçaçâlâkhyapraveçaḥ); Kâṭh. 2, 1; Kap. S. 1, 13; VS. 4, 1—4; Mân. Çr. 2, 1, 1.

आकूत्यै प्रयुजे ऽग्नये स्वाहा मेधायै मनसे ऽग्नये स्वाहा दीक्षायै तपसे ऽग्नये स्वाहा[6] सरस्वत्यै पूष्णे ऽग्नये स्वाहा ॥

आपो देवीर्बृहतीर्विश्वशंभुवो द्यावापृथिवी उरो अन्तरिक्ष ।
बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु ॥ स्वाहा ॥
विश्वो देवस्य नेतुर्मर्तो वुरीत सख्यम् ।
विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे ॥ स्वाहा ॥

ऋक्सामयोः शिल्पे स्थस्ते वामारभा ऽऽ मोदृचः[7] पातं विष्णोः शर्मासि शर्म मे यच्छ नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥

---

1) So M 1 (s. auch RV. 10, 17, 10); aber H, Bb u. P घृतप्वः (M 2 undeutlich). 2) P । इत् । 3) M 1 u. 2 ऐमि, ebenso Kap. S. 1, 13. 4) So schreibe ich im Anschluss an M 2 u. P अंतः । अरातीः ।, dagegen M 1 अंतरारातीः; H u. Bb अंतरारा°: B ebenso, nur ohne Accent, vgl. übrigens unten 1, 5, 1. 5) So alle Mss. in Uebereinstimmung mit Pâ. 6, 2, 19, nur der P hat पित् । पतिः ।; die Oxytonirung auch MS 3, 6, 3 (s. Ztschr. DMG XXXIII, S. 193). 6) P । आ । रभे । 7) P । मा । उदृचः । इतुम्, चोदः ।

इमां धियं[1] शिक्षमाणस्य देव क्रतुं दक्षं वरुण संशिशाधि ।
ययाति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नावं रुहेयम् ॥

सूमायी द्यावापृथिवी उरो अन्तरिक्षाप ओषधया[2] उप मा दीक्षायां दीक्षापतयो[3] ह्वयध्वं देव सवितस्त्वं दीक्षाया[4] दीक्षापतिरसीत्यं मा सन्तं पाह्यूर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा[5] ऊर्जं मयि धेहीन्द्रस्य योनिरसि गोपाय मा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥

कृषिं सुसस्यामुत्कृपे सुपिप्पला[6] ओषधीस्कृधि ।
त्रिपाशे विषीते[7] यग्धिं यदस्य गुप्यितं हृदि मनो यदस्य गुप्यितम् ॥

बृहन्नसि वानस्पत्यः सुद्युम्नो द्युम्नं यजमानाय धेहि नक्षत्राणां मातीकाशात्माहि[8] ॥

आ वो देवास ईमहे वामं प्रयत्यध्वरे ।
यद्वो देवास आगुरि यज्ञियासो[9] हवामहे ॥

स्वाहा यज्ञं मनसः स्वाहा दिवः स्वाहा पृथिव्याः स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा वातात्परिगृह्णामि स्वाहा ॥ २ ॥ Vgl 36,4 5 8 — TS1,2 2 (ratnesam pâdanadikshî), Kâṭh 2,2 u 3, Kap S 1,14—16, VS4 7—10 5 u 6, Mân Çr 2,1,2

नक्षत्राणां सकाशान्मा[10] यौप व्रतं चरत ॥

दैवीं धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टये ।
वर्चोधां यज्ञवाहसं सुतीर्था नो असद्वशे ॥

ये देवा मनुजाता[11] मनोयुजः[12] सुदक्षा दक्षपितरस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहा ॥

1) M 1 u 2 धीयं 2) So M 2 P । आप । ओषधय । , M 1 liest ॰आप ओषधया, H Bb u B ॰आप ॥ औषधया 3) So M 1 u 2 sowie P dagegen in H u Bb betont दीक्षापतयो 4) So M 1 P दीक्षाया । aber M 2 दीक्षायां in H, Bb u B fehlt das Wort ganz 5) P । आङ्गिरसी । ऊर्णम्रदा इत्यूर्ण म्रदा । 6) P सुपिप्पला इति सु पिप्पलाः । 7) P वि । सा । 8) P । मा । अतीकाशादित्यति-काशात् । 9) M 2 यज्ञीयासो 10) P सकाशात् 11) So alle Mss, der P मनु जाता ।, dasselbe unten 3, 6, 9, Mân Çr 2 1 3 auch Kâṭh 2 4 u Kap S 1 16 मनुजाता, andere TS1,2 3,1 u VS4 11 12) So auch die verwandten Texte; nur Kâṭh hat मनुयुजस्मु॰

शिवाः पीता भवत यूयमापो अस्माकं योना उदरे सुशेवाः ।
इरावतीरनमीवा अनागसः शिवा नो भवत जीवसे ॥
कामो हविषां[1] मन्दिष्ठो ऽग्ने त्वं सु जागृहि वयं सु मन्दिषीमहि[2] ।
गोपाय नः स्वस्तये प्रबुधे नः पुनस्कृधि ॥
पुनर्मनः पुनरायुर्न आगात्पुनः[3] प्राणः पुनराकूतमागात्[4] ।
वैश्वानरो ऽदब्धस्तनूपा अपबाधतां दुरितानि विश्वा ॥
त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा[5] ।
त्वं यज्ञेष्वीड्यो[6] व्रतमस्मासु धारय ॥

पूषा सनीनां सोमो राधसां मा पृणन्पूर्त्या[8] विराधिष्ट मा[9] वयमायुषा वर्चसा च रास्वेयत्सोमा[10] भूयो भर देवः सविता वसोर्वसुदावा वायुर्गोपास्त्वष्टाधिपतिः पूषा प्रतिग्रहीता[11] देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य[12] इन्द्रियावान्मदिन्तमस्तं वो मा क्रमिष[14] याः पशूनामृषभे वाचस्ताः सूर्यो अग्रे शुक्रो अग्रे[15] ताः प्रहिणोमि यथाभागं वो अच शिवा नः पुनरायन्तु वाचो वायवे त्वा वरुणाय त्वा रुद्राय त्वा निर्ऋत्यै त्वेन्द्राय त्वा मरुद्भ्यस्त्वा ॥ ३ ॥ Vgl 3, 6, 9 10 — TS 1, 2, 3 (devayajanam), Kath 2, 4, Kap S 1, 19, VS 4, 11 12 14—16, Mân Çr 2, 1, 3

1) H u Bb lesen हविषा, übrigens beginnt der Vers offenbar eigentlich erst mit अग्ने त्वं cet (vgl TS 1, 2, 3, 1 u. VS 4 14), aber in unsern Mss ist कामो cet noch dazu gerechnet, was sowohl aus dem Trennungsstrich wie aus der Elision des अ von अग्ने hervorgeht 2) So M 1 u P, dag M 2, H, Bb u B मधिषी° 3) P । न° । आ । अगात् । 4) P आ । अगात् । 5) P देव । आ । मर्त्येषु । आ ।, M 1 hat देव आ मर्तेष्वा, M 2 u B देवो आमर्त्येष्वा, H u Bb देवा अमर्त्येष्वा 6) H u Bb °ष्वीडयो, B °ड्यो 7) Hier ist wohl ein Verbum des Spendens zu ergänzen, ebenso lautet die Stelle Kap S 1 16, vgl übrigens TS 1, 2, 3, 2 8) P पूर्त्या । 9) So M 1 2 u P, dag haben H Bb u B मा॑°, vgl übrigens TS 1,2,3,2, Kath 2, 4 माहमायुषा वर्चसा वि राधिषि 10) P । रास्व । इयत् । सोम । आ । 11) H u Bb प्रतिगृहीता 12) P । ऊर्मिः । हविष्यः । 13) M 2 u P रुद्रीयावा° 14) So M 1 u 2 P । तं । वः । मा । क्रमिष ।, dagegen H Bb u B मा क्रमीष°, Kath. 2, 4 liest मा क्रमिषं, Kap S मा क्रमिष aber TS 1, 2, 3, 3 माव क्रमिषम् 15) Der P fehlerhaft सूर्ये । अग्ने । शुक्रे । अग्ने ।

इयं ते शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया संभव भ्राजं गच्छ जूरसि धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसवे तन्वो यन्त्रमशीय स्वाहा शुक्रमसि चन्द्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवमसि[1] चिदसि मनासि[2] धीरसि दक्षिणासि यज्ञियासि[3] क्षत्रियास्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी[4] सा नः सुप्राची सुप्रतीची भव मित्रस्त्वा पदि बध्नातु पूषाध्वनः पात्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पितानु भ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय सोमं रुद्रस्त्वावर्तयतु स्वस्ति सोमसखा पुनरेहि वस्व्यसि[6] रुद्रास्यदितिरस्यादित्यासि चन्द्रासि रुद्रासि बृहस्पतिष्ट्वा सुम्ने रण्वातु रुद्रो वसुभिराचके पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्नाजिघर्मि यज्ञिया[7] इडायास्पदे घृतवति[8] स्वाहास्मे रमस्वास्मे ते रायस्तव रायस्तव तव[9] रायो मा रायस्पोषेण वियौष्म त्वष्टीमन्तस्त्वा[10] सपेम ॥ ४ ॥

Vgl 3, 7, 5—7 TS 1, 2, 4 (somakrayanīgamanam) u 5 (somakrayaṇīpadasaṃgrahaḥ), Kath 2 5, Kap S 1, 17 u 18, VS 4, 17—22 Man Çr 2, 1, 3, 1, 4 ff

सूर्यस्य चक्षुरारुहमग्नेरक्ष्णः[11] कनीनिकाम् ।
यदेतशेभिरीयसे[12] भ्राजमानो विपश्चिता ॥

---

1) nur M 1 विश्वदेवम° 2) So M 1 2, ebenso Man Çr 2, 1 3, M Paddh II S 62 65, Kap S 1 17 u TS 1, 2, 4, 1, VS 4, 19, der P मना । असि ।, aber H, Bb u B haben मना असि u Kath ebenso! 3) M 2 यज्ञीयासि यज्ञीयास्य° 4) Im P ist das Wort Oxytonon 5) Im P das Verb ohne Accent vgl unten 1, 2, 15 6) M 2 वंसीयसि 7) P fehlerhaft यज्ञिया (das Richtige wäre natürlich °ये) 8) M 2 °वती, auch P घृतवती इति घृतवति । 9) So M 1 2 H, Bb, in B fehlt ein तव, in P beide betont, Kath 2 5 auch तव तव VS 4 22 तोतो TS 1,2,5,2 तोते, cf Pet W s v तोतस् 10) So M 1 u 2 sowie M Paddh II S 63 u Kap S 1, 18, aber H, Bb u B त्वष्टीम°, u P त्वष्टीमत इति त्वष्टि मत ।, vgl Pet W s v त्वष्टीमन्त्; Böhtl Wört s v त्वष्टीमती flg, unten 3, 7 7 lesen auch H, Bb u B त्वष्टि° 11) So M 1 u P, dagegen H, Bb B °क्षणः, M 2 °क्षिणः 12) alle Mss °तशे°, nur P °तशे°

अपि पन्थामगन्महि[1] स्वस्तिगामनेहसम्[2] ।
येन विश्वाः परि द्विषो[3] वृणक्ति विन्दते वसु ॥
आस्माकी[4] ऽसि शुक्रस्ते ग्रहः स्वाहा त्वा विचिन्नः ॥
अभि त्यं देवं सवितारमोण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसवसं
रत्नधामभि प्रियं मतिम्[5] ।
ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा[6] अदिद्युतत्सवीमनि[7] हिरण्यपाणिर-
मिमीत सुक्रतुः कृपा स्वः ॥

प्रजाभ्यस्त्वा प्रजास्त्वानुप्राणन्तु प्रजाः पाहि शुक्रं ते शुक्र शुक्रेण चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन क्रीणामि देव सोम शक्म[8] यत्ते गोरसे ते चन्द्राणि तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णः सहस्रपोषं पुष्यन्ती[9] परमेण पशुना क्रीयसे[10] ते बन्धुः सुबाड्भाडङ्गारे[11] बम्भारेऽस्तरहस्त[12] कृशान[13] एते वः सोमक्रयणास्तान्रक्षध्वं मा वो दभन् दुश्चक्षा वो मावकशत्[14]

॥ ५ ॥ Vgl 3, 7, 7 — TS 1, 2, 6 (somonmânam) u 7 (somakrayah), Kâṭh 2, 6, Kap S 1,19, VS 4, 32 29 21—27, Mân Çr 2,1,3 u 4

---

1) In H u Bb betont °न्महि 2) So M 1 u 2, in H u Bb स्वस्ति गामन°, P sogar स्वस्ति। अगा। 3) M 1 liest द्वेषो, in M 2 erg ebenso geschrieben, dann aber in द्विषो corrigirt 4) So M 1 2 u B, aber H u Bb अस्माकी, P अस्माकं । 5) M 2 प्रिय मति 6) P यस्य। अमति। भा। 7) P सविमनि। 8) So M 1 2 u P, in H u Bb ohne Accent, es hängt dies Wort offenbar auch noch von क्रीणामि ab, vgl übr TS 1,2,7 u VS 4, 26, Kap S liest auch शक्म 9) So M 1, H, Bb u B पुष्यति, in M 2 ursprünglich ebenso dann i eingeschoben, aber wieder gestrichen, P पुष्यति, Kap S u Kâṭh पुष्यन्ती, vgl auch TS 1, 2 7 10) M 1 पशुनाक्रिय°, M 2 पशुना क्र°, B पशुनाक्री°, in Bb wohl °शु°, P पशुना। क्रीयसे। Kap S पशुना क्रीयसे 11) So richtig in M 1 u 2, vgl Pet W s v नभ्राज् u Pâ 6 3 75, H u Bb सुबाड्भाड° B सुबाडभ्राड्ड°, P ganz fehlerhaft सुबा। अंक्त। भाट्। अंघारे। M Paddh II S 14 सुबाड्भाट्, Mân Çr 2 1 4 सुबा° भ्राडित्यनुदिशति, Kâṭh स्वानभ्राडङ्घारे Kap S स्वान भ्राजघारे, vgl übrigens die Vorr, s unten 3, 7, 7 u 3 8 10 12) So M 1 u 2, H Bb u B °रहस्त, P च्य। हस्त। 13) P कृशानो। 14) M 1 u 2 मावपत्, H u B मावच्यत्, Bb मवच्यत् P मा। वचत्।, vgl übrigens unten 1, 2 13 u 1 3 9 sowie Vorr

सजा असि स्वभूरस्यस्मै कर्मणे जातं[1] ऋतेन त्वा गृह्णाम्यृतेन[2] नः पाहि[3] मित्रो न एहि सुमित्रधः सह रायस्पोषेणेन्द्रस्योरुमाविश[4] दक्षिणमुशन्नुशन्तँ स्योनः स्योनम् ॥

उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाँ[5] रसेन ।
उत्पर्जन्यस्य धाम्नोदस्थाममृताँ[6] अनु ॥

वेन्तरिक्षँ ३वीहीदित्याः सदा आसीद ॥

अस्तभ्नाद् द्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।
आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड् विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि ॥
वनेषु ३व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पयो अघ्न्यासु ।
हृत्सु क्रतुँ वरुणं दि३क्ष्वग्निं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥

धूरसि ध्वर ध्वरन्तँ यो अस्मान्ध्वराद्यँ[7] वयं ध्वराम तं ध्वर ॥ वारुणमसि वरुणस्त्वोत्तभ्नातु[8] वरुणस्य स्कम्भो ऽसि ॥

प्रच्यवस्व भुवनस्पते[9] विश्वान्यभि धामानि ।
मा त्वा परिपरिणो मा परिपन्थिनो मा त्वा वृका अघायवो[10] विदन् ॥

श्येनो भूत्वा परापत यजमानस्य नो गृहे सँस्कृतम् । देवेभ्यः सुत्यायै ॥

नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतँ सपर्यत ।
दूरेदृशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शँसत ॥

---

1) P जातं । 2) H Bb u B गृह्णा° 3) H u Bb पाहि 4) सह रायस्पोषेण fehlt im P 5) So bei mir im Hinblick auf TS 1 2 8 1 VS 4 28 und gestützt auf den 1 । सु आयुषा ।, die Mss schwanken M1 स्वायुष° M2 स्वायुष° H u Bb स्वायुष° 6) P अमृतान् । 7) So M 1, P ध्वरात् । य । M 2 ध्वराद्य° H Bb u B ध्वरा य°, cf oben 1, 1, 4 8) P उत् । स्तभ्नातु । 9) P भुव । पते । 10) P अघायव । अघयव इत्यघ यव ।

वारुणमसि वरुणस्त्वोत्तभ्नातु वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि ॥ विचृत्तो वरुणस्य पाशः प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशो नमो वरुणस्य पाशायाग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वा सोमस्य तनूरसि विष्णवे त्वातिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वाग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वा श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वा वारुणमसि वरुणो ऽसि धृतव्रतो वरुणस्यर्तसदनमासीद वरुणाय त्वा ॥ ६ ॥ Vgl 3 7, 8 9 — TS 1, 2 8 (somasya çakaṭaropaṇam) u 9 (aropitasya somasya prācīnavaṃçam prati gamanam) u 10 (Ātithyeshṭih), Kāṭh 2, 7, Kap S 1, 19 u 2, 1, VS 4, 27 28 30 31 34—36, 5, 1, Mān Çr 2 1, 1 5

अग्नेर्जनित्रमसि वृषणौ स्थ[1] उर्वश्यस्यायुरसि पुरूरवा[2] असि गायत्रमसि त्रिष्टुबसि जगदसि ॥ भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसौ॥ मा यज्ञं हिंसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः ॥ अग्ना[3] अग्निश्चरति प्रविष्ट[4] ऋषीणां पुत्रो अधिराज[5] एषः ॥ तस्मै विधेम हविषा वयं मा देवानां यूयुपाम[6] भागधेयम् ॥ आपतये त्वा गृह्णामि[7] परिपतये त्वा गृह्णामि[8] तनूनप्त्रे[9] शक्वने शाक्कराय शक्मना[10] ओजिष्ठायानाधृष्टमस्यनाधृष्यं[11] देवानामोजः ॥ अभिशस्तिपा अनभिशस्तेन्यम्॥ अनु मे दीक्षां दीक्षापतिरमन्यतामनु व्रतं व्रतपतिर्मन्यतामनु दीक्षां दीक्षापतिरञ्जसा सत्यमुपागा सुविते मा धा[12] अग्ने व्रतपते या मम तनूरेषा सा त्वयि या तव तनूरियं सा मयि सह नौ व्रतपते व्रतिनोर्व्रतान्यंशुरंशुष्टे देव सोमाप्यायतामिन्द्रायैकधनविदे[13] आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्व[14] आप्याययास्मान्

---

1) P स्थ । H, Bb u B irrig स्था 2) B पुरूरवा, P पुरुरवा 1, M 1 2, Bb पुरूरवा 3) P अग्नी । 4) P प्रं विष्ट । 5) P अधि राज । 6) So M 1, H, Bb u P, aber M 2 युयुपाम, B यूयुपाम 7) H Bb u B गृह्णामि 8) H u Bb गृह्णामि, B गृह्णामि 9) M 2 u B तनुनप्त्रे । 10) P शक्मने । 11) P ओजिष्ठाय । अनाधृष्ट । 12) P धा । 13) P एकधन विदे । 14) P प्यायस्व । स्वा ।

संखीन्त्सन्यां मेधया स्वस्ति ते देव सोम सुत्यांमशीय[1] स्व३स्त्युदृचमेष्टा[2] रायः[3] एष्टा[4] वामांनि[5] प्रेषे[6] भंगाय ऋतमृतवादिभ्यो नमो दिवे नमः पृथिव्यै ॥

या ते अग्ने ऽयाशया[7] तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठा ।
त्वेषं[8] वचो अपावधीरुग्रं[8] वचो अपावधीः[8] ॥ स्वाहा ॥

या ते अग्ने रजाशया[9] या ते अग्ने हराशया[10] या ते अग्ने ऐन्द्रिया[11] तनूस्तया नः पाहि तस्यै ते स्वाहा ॥ ७ ॥ Vgl 3, 7, 10, 3 8 2 3 9, 5 — TS 1, 2, 10 (atithyeshtih) u 11 (upasadah), Kath 2 8, Kap S 2 2 u 5, VS 5, 2—8, Man Çr 1, 7, 1, 2, 2, 1

तप्तायनी[12] मे ऽसि वित्तायनी[13] मे ऽस्यवतान्मा[14] नाथितमवताद्व्यथितमग्ने अङ्गिरो ऽयो ऽस्यां पृथिव्यामध्यस्यायुना नाम्नेहि[15] वसवस्त्वा हरन्तु गायत्रेण छन्दसा वित्स्व[16] यज्ञपतेर्यत्ते ऽनाधृष्टं धामानाधृष्यं तेन त्वादधे[17] ऽग्ने अङ्गिरो यो द्वितीयस्यां पृथिव्यामध्यस्यायुना नाम्नेहि[15] रुद्रास्त्वा हरन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसा वित्स्व[16] यज्ञपतेर्यत्ते ऽनाधृष्टं धामानाधृष्यं तेन त्वादधे[17] ऽग्ने अङ्गिरो यस्तृतीयस्यां पृथिव्यामध्यस्यायुना नाम्नेह्यादित्यास्त्वा[16] हरन्तु जागतेन छन्दसा वित्स्व[16] यज्ञपतेर्यत्ते ऽनाधृष्टं धामानाधृष्यं तेन त्वादधे विदेरग्ने[18]

1) So M 1, 2 u P aber H Bb u B सुत्यम॰ 2) So lese ich mit M 1, vgl auch Ait. Br 1, 26, Kath 2,8 स्वस्त्यदृचमे cet wo offenbar nur der U Strich fehlt, aber M 2 स्व३स्त्यौदृचमे॰, H, Bb u B स्व३स्त्योदृचेमे॰ P स्वस्ति । आ । उदृचमित्युत् ऋच । 3) P एष्टा रत्या इष्टा । राय । 4) So M 1 2, aber B एष्टा Bb ऐष्टा P एष्टा रत्यां इष्टा । 5) H, Bb u B वामनि 6) P प्र । इषे । 7) So auch TS 1, 2 11, 2, Kath 2, 8 u Kap S 2, 3, M 2 liest यस्ताशया, P अयसाशयेत्यय आशया । 8) P त्वेष । अवधीः । 9) P रज आशयेति रज आशया । 10) P हराशयेति हरा आशया । 11) M 1 u 2 ऐन्द्रीया 12) P तप्तायनीति तप्त अयनी । 13) P वित्त अयनी । 14) P अवतात् । 15) P नाम्ना । आ । इहि । 16) Im P ohne Accent 17) P त्वा । आ । दधे ।, H Bb u B elidiren das अ von अग्ने nicht aber der Accent in H u Bb त्वादधे deutet schon auf die correcte Lesung die sich auch in M 1 u 2 findet. 18) P विदे । अग्ने ।, Kap S 2 3 liest विदेदग्निर्नभो ebenso VS 5, 9 (bis auf den Accent in नभो) vgl unten 3 8 5

नभो नाम यत्ते सिंहीरसि महिषीरसि देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषास्त्वा[1] पुरस्ताद्वसुभिः पान्तु पितरस्त्वा मनोजवा दक्षिणतः पान्तु रुद्रास्त्वा प्रचेतसः पश्चात्पान्तु विश्वकर्मा त्वादित्यैरुत्तरात्पातु सिंहीरसि सपत्नसाही स्वाहा सिंहीरसि रायस्पोषवनिः स्वाहा सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहा सिंहीरस्यादित्यवनिः सजातवनिः स्वाहा सिंहीरस्यावह देवान्देवायते[2] यजमानाय स्वाहा भूतेभ्यस्त्वा विश्वायुरसि पृथिवीं दृंह ध्रुवक्षितिरस्यन्तरिक्षं दृंहाच्युतक्षिदसि दिवं दृंहाग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमस्यग्नेः कुलायमसि ॥

विभ्राड् बृहत्पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपता[3] अविहृतम् ।
वातजूतो[4] यो अभिरक्षति त्मना प्रजाः पिपर्ति बहुधा विराजति॥८॥

Vgl. 3, 8, 5. — TS 1, 2, 12 (uttaravedih); Kāth 2, 9; Kap S. 2, 3, VS 5, 9—13, 33, 30; Mân. Çr. 1, 7, 3.

देवश्रुतौ देवेष्वाघोषेथाम् ॥
युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः।
वि होत्रा[5] दधे वयुनाविदेक[6] इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः॥
अप जन्यं भयं नुद मा चक्रा आवृत्सत[7] ।
गृहं सोमस्य गच्छतं गच्छदिन्द्रस्य निष्कृतम् ॥
इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदा ।
समूढमस्य पांसुरे ॥
इरावती धेनुमती हि भूतं सूयवसिनी[8] मनवे यशस्ये[9]।

1) P इन्द्र·घोषाः। 2) So M 1 2 u Bb (ebenso unten 3, 3, 5); in H ohne Accent; P irrig देवाय। ते। 3) P यज्ञ पती। 4) So M 1 u 2; P वात जूतः। aber H, Bb u B: वातयुतो 5) P होत्राः। 6) P एकः। 7) So M 1 u H; M 2 चक्रा आवृत्सत, Bb आवृत्सत्, B अवृत्सत, P चक्रां। आं वृत्सतः। 8) P सूयवसिनी इति सु·यवसिनी। 9) P यशस्ये।

व्यष्कभ्ना[1] रोदसी विष्ण[2] एते दाधर्थ पृथिवीमभितो मयूखैः ॥
सुवागावद् देव दुर्यै[3] अरिष्यन्नरिष्यतः ॥
आ नो वीरो जायतां कर्मण्यो ऽभिशस्तिपा अनभिशस्तेन्यः[4] ।
यं बहवो ऽनुजीवान्यो बहूनामसद्वशी ॥

वैष्णवमसि विष्णुस्त्वोत्तभ्नातु ॥

दिवो[5] विष्ण[6] उत वा पृथिव्या उरोर्वा विष्णो बृहतो अन्तरिक्षात् ।
हस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैरा[7] प्रयच्छ दक्षिणादोत[8] सव्यात् ॥
विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥

विष्णोः पृष्ठमसि विष्णो रराटमसि विष्णोः शिप्रे[9] स्थो विष्णोः स्यूरसि[10] विष्णोर्ध्रुवो ऽसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥

प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति[11] भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥

Vgl 3, 8, 7 — TS 1, 2, 13 (havirdhanamandapanirmanam), Kâth 2 10, Kap. S 2,4 VS 5, 14—21, Man Çr 2, 2 2

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे[12] ऽभ्रिरसि नारिरसीदमहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीदमहं यो मे समानो यो ऽसमानो ऽरातीयति[13] तस्य ग्रीवा अपिकृन्तामि बृहन्नसि बृहद्रावा[14] बृहतीमिन्द्राय वाचं वद रक्षोहणं वलगहनं वैष्णवीं

1) P र्वि । ष्कभ्ना । 2) P विष्णो इति विष्णो । M 2 विष्णु एते । 3) M 1 दुर्ये॰, die andern Mss दुर्ये, auch der P auffälligerweise da er vielmehr दुर्याँन् lesen müsste 4) M 2 u P ॰तेन्यू । 5) Hier fordert das Metrum Einfügung eines वा, welches aber die Mss nicht bieten vgl TS 1 2 13 2 VS 5 19 6) P विष्णो इति विष्णो । 7) So M 1, P व्यैः । आ । यच्छ । ॰ TS 1, 2 13, 2 u VS 5 19, H, Bb u B lesen ॰रा प्रयच्छ, M 2 ॰रा प्र॰ । 8) P वा । उत । 9) H, Bb u B शिप्रे, Kâṭh श्नप्त्रे. Kap S wie VS 5 21 श्नप्त्रे, TS 1, 2 13 3 श्नप्त्रे । 10) So M 1, P स्यूः ।, ebenso Mân Çr 2, 2 2, aber M 2 H Bb u B स्युर॰ ebenso Kap S, aber Kâṭh सूर॰ । 11) M 1 u 2 क्षीयंति । 12) B ॰ददे 13) P अरातीयति । 14) So M 1 2, Bb, H u B, P बृहद्रावा इति बृहत् । रावा ।, dieselbe Form MS 3,8 3, Man Çr 2,2,3 बृहन्नसि बृहद्राव इति, dagegen TS 1,3 2 2 u Kâṭh 2,11 बृहद्रावा, VS 5,22 u Kap S 2,5 बृहद्रवा

सम्राडसि सपत्नहेदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्मे समानो यानसमानो निचखान ये कुल्फदघ्ने[1] निरस्तो वलगः स्वराडस्यभिमातिहेदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्मे सजातो[2] यानसजातो निचखान ये जानुदघ्ने निरस्तो वलगो विराडसि रक्षोहेदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्मे सबन्धुर्यानसबन्धुर्निचखान ये नाभिदघ्ने निरस्तो वलगः सत्राडस्यशस्तिहेदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्मे भ्रातृव्यो यानभ्रातृव्यो निचखान ये ऽंसदघ्ने निरस्तो वलगः सर्वराडस्यरातीयतो[3] हन्तेदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्मे सजन्यो यानसजन्यो निचखान ये शीर्षदघ्ने निरस्तो वलगः ॥

संमृश इमानायुषे वर्चसे च देवानां निधिरसि द्वेषोयवनः[4] ।
युयोध्यस्मद्द्वेषांसि[5] यानि कानि च चकृम ॥
देवानामिदं निहित[6] यदस्त्यपाभाहि[7] प्रदिशश्चतस्रः ।
कृण्वानो अन्यां अधरान्सपत्नान् ॥ १० ॥ Vgl 3 8,8 — agnishomiyapaçu praçnah in TS I,3,1 (sadonirmâṇam) u 2 (havirdhânagatoparavanirmâṇam), Kâṭh 2,11, Kap S 2 5; VS 5,22—24, Mân Çr 2,2,3, 1,8,2

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धन्तां लोकाः पितृषदना यवो ऽसि यवय[8] द्वेषो अस्मद्यवयारातिं[9] पितृषदनं त्वा लोकमवस्तृणामि ॥

उच्छ्रयस्व वनस्पते सजूर्देवेन बर्हिषा ।
नितानस्त्वा मारुतो निहन्तु मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणा ॥

---

1) H, Bb °दघ्ने 2) H u Bb संजातो 3) So M 1 u 2. P यरातीयतो 1, H u Bb यरातीयतो 1 4) So M 1 u 2 Bb द्वेषो यवन , P auch । यवन । ob er aber द्वेष । liest, oder ohne Accent ist undeutlich 5) Im P युयोधि । ohne Accent 6) P अप । चा । भाहि । 7) P अन्यान् । 8) So M 1, in M2 eig यावय geschrieben, aber in यवय corr , H, Bb u B यावय । , P यावय । , TS 1,3 1 1 liest यवय, ebenso Kap S u VS 5 26, aber Kaṭh यावय, vgl übr unten 1 2, 14 9) So M 1, H, Bb u B; in M2 wie oben; P यावय । , TS u VS यवय, Kaṭh u Kap. S यावय, MPa ldh.II S 22 यवयाराति

ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳह रायस्पोषं दृꣳह प्रजां दृꣳह सजातानस्मै[1] यजमानाय दृꣳह ॥ घृतेन द्यावापृथिवी आपृण विश्वजनस्य छायासि ॥

परि त्वा गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतः।
वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा[2] भवन्तु जुष्टयः[3] ॥

इन्द्राय त्वेन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य[4] ध्रुवो ऽस्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वा रक्षोघ्नो वो वलगघ्नः प्रोक्षामि वैष्णवान् रक्षोहणं त्वा वलगहनमवसिञ्चामि वैष्णवꣳ रक्षोहणं त्वा वलगहनमवस्तृणामि वैष्णवꣳ रक्षोघ्नी वाꣳ वलगघ्नी उपदधामि वैष्णवी रक्षोघ्नी वाꣳ वलगघ्नी पर्यूहामि वैष्णवी रक्षोहणं त्वा वलगहनमास्तृणामि वैष्णवम् ॥ ११ ॥

Vgl 3,8 9 — TS1,3 1 u 2 (s oben) Kāth 2 12 Kap S 2 6 VS5 26—30 25, Man Çr 2 2 3, 1 8 2

विभूरसि प्रवाहणो वह्निरसि हव्यवाहनः श्वात्रो ऽसि प्रचेतास्तुथो ऽसि विश्ववेदा अवस्युरसि[5] दुवस्वानंहारिरसि[6] बम्भारिरङ्गिरसि कविः शुन्ध्युरसि मार्जालीयः सम्राडसि कृशानुः परिषद्यो ऽस्यास्तऽव्यो[7] नभो ऽसि प्रतक्वा[8]संमृष्टो[9] ऽसि हव्यसूदनः संगरो ऽसि विश्ववेदा ऋतधामासि[10] स्वर्ज्योतिः[11] समुद्रो ऽसि विश्वव्यचा अऽजो ऽस्येकपादहिरसि बुध्न्यः कव्यो[12] ऽसि कव्यवाहनो रौ-

1) P ॰स्मै। ohne Accent 2) P जुष्टा। 3) So nur im P doch ist dies die richtige Form die andern Mss betonen जुष्टय 4) M2 H Bhu B स्यूर॰ nur M1 स्यूर॰ I स्थू। vgl oben 1 2 9 5) So M1 u ? H u Bb dagegen B ॰वस्यूर॰ u P ॰वस्युरित्यव स्यूं।, TS Kath u Kap S les n ॰वस्युर॰ aber VS 5 32 ॰वस्यूर॰ 6) Diese Betonung findet sich freilich nur im P ॰अंहारि। und बम्भारि। aber die Vergleichung mit TS Kap S u VS 5 32 erweist sie als die richtige in den andern Mss der MS sind diese Wörter Paroxytona 7) P ॰त्त्व्यो। 8) I प्र तक्वा। 9) I स मृष्टो। ist vielleicht auch in M ? oxytonirt vgl abr ॰संमृष्टो in TS, ॰संमृष्टो in Kap S प्रतक्वा सम्मृष्टो in Kath 10) M ? e g ॰ऋतुधामा dann corr, auch Kap S ॰ऋतुधामा 11) P स्वर्ज्योतिरिति स्वः ज्योतिः। 12) M ? बुध्न्य कव्यो u ebenso betont Kap S

ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंह रायस्पोषं दृंह प्रजां दृंह सजातानस्मै यजमानाय दृंह ॥

तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ।
दिवीव चक्षुराततम् ॥

परिवीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमं यजमानं मनुष्याः[1] सह रायस्पोषेण प्रजया च व्ययन्तां दिवः सानूपेप दिवं ते धूमो गच्छत्वन्तरिक्षं ज्योतिः पृथिवीं भस्म स्वाहा ॥ १४ ॥ Vgl 3 9,2–4 — TS 1,3 5 (yupacchedah) und 6 (yupasthapanam), Kāṭh 3 2 u 3, Kap S 2,9 u 10, VS 5, 41 43, 6 1–6 Mān Çr 1,8,1 2

इषे त्वोपावीरस्युपो[3] देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वह्नय उशिजो बृहस्पते धारया[6] वसूनि हव्या ते स्वदं[7] देव त्वष्टर्वसु रण्व[8] रेवती[9] रमध्वं देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ऋतस्य त्वा देवहविः[10] पाशेन प्रतिमुञ्चाम्यमुष्मै त्वा जुष्टं धर्षा[11] मानुषा[12] अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो जुष्टं प्रोक्षाम्यनु त्वा माता मन्यतामनु

---

1) Nur der P hat hier das Richtige मनुष्याः । die andern Mss •ष्याम्सह oder •ष्यात्सह vgl TS 1,3,6,2, wo ebenfalls Nom pl steht, ganz anders Kap S 2 10 परीम रायो मनुष्यम•, u VS 6,6 परीमं यजमान॰ रायो मनुष्याणाम् 2) So M 1 u 2 ebenso Mān Çr 1,8,2, MPaddh II, S 53, P सानु । पेप। welche Trennung offenbar unrichtig ist, wir lesen vielmehr auf in सानु । उप । इप । was genau mit dem Accent in M 1 2 stimmt, und übersetzen „zu des Himmels Rücken strebe auf!" Vgl B hü W, Nachtrag zum 2 Th, s v इप्, c उप H u Bb सांनुपेप, B सानुपेप, vgl aber auch Kāṭh 3 3 अन्तरिक्षस्य सानूपेप Kap S 2 10 सानूपेप, anders TS 1,3 6,2 u VS 6 6 3) So M2, P उप वर्षा । aber M 1, H, Bb u B •पावीर• 4) P उप । उ । 5) P प्र । अगु । 6) P धारय । 7) P स्वदम् । Kap S 2 11 auch स्वद् aber TS 1 3 7 1 u VS 6 7 स्वदन्ताम् ; Kāṭh 3 4 अस्वदन् 8) So alle Mss, P वसु रणे । also zwei Worte Kāṭh 3,4 u Kap S 2 11 lesen वसु रण, TS 1,3 7,1 वसु रण्व, Say sieht auch zwei Worte darin u erklärt रण्व durch रमणीय कुरु (s Webers Ausg S 30 Anm) VS 6 7 वसु रम 9) P रेवती । 10) P देवह विरिति देव हविः । 11) P धर्षं । M2 धरिषा Kap S 2 11 धरियां Kāṭh 3 5 धर्षा, VS 6 8 u TS 1 3 8 1 धर्षा unten 3 9,6 auch धर्षा; desgleichen MPaddh II S 54 133 148 nur ohne Accent. 12) So alle Mss , P मानुष । , dasselbe MPaddh II S 54 113 auch Kap S 2 12 मानुष । अ•, VS मानुष । , aber Kāṭh मानुष॰ अ•, TS मानुषाः•

पितानु भ्राता सगर्भ्यो ऽनु सखा सयूथ्यो'ऽनुमानावह[1] देवान्देवायते[2] यजमानायापां पेरुरसि'स्वात्तं॰ सद्धविरापो देवीः स्वदन्तु'सं ते वायुर्वातेन गच्छतां॰ सं॰ यजत्रैरङ्गानि[3] सं॰ यज्ञपतिराशिषा'घृतेनाक्तौ पशूं॰स्त्रायेथाम् ॥

ये बध्यमानमनु बध्यमाना अन्वैक्षन्त[4] मनसा चक्षुषा च ।
अग्निष्टां[5] अग्रे प्रमुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया[6] संरराणः ॥

रेवति[7] प्रेधा[8] यज्ञपतिमाविशोरो अन्तरिक्ष सजूर्देवेन वातेन ॥

त्मनास्य[9] हविषो यज समस्य[10] तन्वा भव ।
वर्षीयो वर्षीयसो यज्ञं॰ यज्ञपतौ धाः ॥

स्वर्विदसि'स्वर्वित्त्वा स्वरिहि'३स्वर्मह्यं॰'स्वः पशुभ्यो'लोकविदसि'लोकं॰ वित्त्वा लोकमिहि'लोकं मह्यं'लोकं पशुभ्यो'नाथविदसि'नाथं॰ वित्त्वा नाथमिहि'नाथं मह्यं'नाथं पशुभ्यो'गातुविदसि'गातुं॰ वित्त्वा गातुमिहि'गातुं मह्यं'गातुं पशुभ्यः ॥

न. वा एतन्म्रियसे[11,12] नोत[13] रिष्यसि देवाँ[14] इदेषि पथिभिः शिवेभिः ।
यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥

शमितार उपेतन[15] यज्ञं देवेभिरन्वितम् ।

---

1) P अनु । मान । आ । वह ।, s ebenso 3, 9, 6, in Kâth u Kap S fehlt अनुमान, es ist wohl ein Nomen, abgeleitet von मन् c अनु mit Beziehung auf den vorhergehenden Satz 2) So alle Mss, nur P देवायते ।, vgl oben 1, 2, 8 3) So betonen M 1 2 u P, in H u Bb यजत्रै॰ ohne Accent 4) M 2 अन्वैक्षत, vgl übrigens AV 2, 34, 3, TS 3, 1, 4, 2 5) P अग्नि । तान् । 6) H, Bb u B प्रजाया 7) Bb रेवती 8) Ebenso 3, 9, 7, vgl das adverbiale प्रियधा in TS 1, 3, 8, 1, aber P प्रेधा । प्रियधा इति प्रिय धा ।, zu dieser Auffassung stimmt VS 6 11 प्रियं धा आ विश, Kâth 3, 6 u Kap S 2, 13 lesen ebenfalls प्रेधा 9) P आत्मना । अस्य । 10) P सं । अस्य ।, vgl aber TS 1, 3, 9, 2, Kap S 2, 13 u VS 6 11 11) P एतत् । 12) H u Bb das Verb ohne Accent 13) P न । उत । 14) P देवान् । 15) So betonen die Mss, P irrig उपेत इत्युप । इत । न ।

पाशात्पशुं प्रमुञ्चत बन्धाद्यज्ञपतिं परि ॥
अदितिः पाशान्प्रमुमोक्त्वेतान्पशोः पाशान्पशुपतेरधि ।
यो नो द्वेष्ट्यधरः स पद्यतां तस्मिन्पाशान्प्रतिमुञ्चाम एतान् ॥

॥ १५ ॥ Vgl 3,9,6 7 — TS 1, 3, 7 (paçor upâkaraṇam) und 8 (paçoh samjñapanam), Kâṭh 3, 4—6, Kap S 2, 11—13, VS 6, 7—11, 23, 16, Man Çr 1, 8, 3

नमस्त आतानानर्वा[1][2] प्रेहि[3] यजमानाय घृतस्य कुल्यामनु सह रायस्पोषेण देवीरापः शुद्धा यूयं देवान्युयुग्ध्वं[4] शुद्धा वयं सुपरिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म वाचमस्य मा हिंसीः प्राणमस्य मा हिंसीश्चक्षुरस्य मा हिंसीः श्रोत्रमस्य मा हिंसीर्यत्ते क्रूरं यदास्थितं तदेतेन शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्व गात्राण्यस्य मा हिंसीश्चरित्रानस्य[5] मा हिंसीर्नाभिमस्य मा हिंसीर्मेढ्रमस्य मा हिंसीः पायुमस्य मा हिंसीः शमध्वं ॥

ओषधे त्रायस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीः ।
या ते शिवतमा तनूस्तयैनमुपस्पृश ॥

पृथिव्यै त्वा रक्षसां भागो ऽसीदमहं रक्षो ऽवबाध[6] इदमहं रक्षो ऽधमं[7] तमो नयामीषे त्वोर्जे त्वा देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्व ॥
घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्णुवाताममुष्मै[8] त्वा जुष्टं नमः सूर्यस्य संदृशे ॥
उरुवन्तरिक्षं वीहि प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टारातिर्वामोः स्तोकानां

---

1) P सुधाम। 2) So M1 in Uebereinstimmung mit TS 1, 3, 8, 2, Kâṭh 3, 6, VS 6, 12, Man Çr 1, 8, 4, MPaddh II S 58, der P liest auch आतान। अनर्वा।, aber H, Bb u B आतानानर्वाक und ebenso Kap S 2 13, in M2 fehlend, vgl unten 3, 10, 1 3) P प्र। इहि। 4) So alle Mss nur P युयुग्ध्वं।, s oben 1, 1, 11, Kâṭh 3, 6 युङ्ग्ध्वं, Kap S 2, 13 युद्ध TS 1, 3 8 2 जुड्ढ्वं, VS 6 13 वोढ्वं 5) So M1, aber H u Bb चरित्राण्यस्य, M2, B ebenso, nur ohne Accent, P चरित्रान्। 6) P अव। बाधे। 7) P अधमं। 8) P प्र। ऊर्णुवाता।

प्रयुता द्वेषांसि स्वाहोर्ध्वनभसं[1] मारुतं देवं गच्छतम् ॥ १६ ॥

Vgl 3,10,1flg — TS 1,3,8 (paçoh samjñapanam) und 9 (vapotkhedah), Kâth. 3,6, Kap S 2,13, VS 6,12—16, Mân Çr 1,8,4

जुष्टं देवेभ्यो हव्यं घृतावदूष्मणे[2] त्वा जुष्टं रेडस्यग्निष्ट्वा[3] श्रीणात्वापस्त्वा समरिणन्वातस्य त्वा ध्राज्यै पूष्णो रंह्या[4] ऊष्मणो[5] ऽव्यथिषे[6] ऽपामोषधीनां रसो घृतं घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा त्वा वाताय दिशः प्रदिश आदिशो विदिश उद्दिशो दिश ऐन्द्रः प्राणो अङ्गे अङ्गे निदीध्यदैन्द्रो[7] ऽपानो अङ्गे अङ्गे निबोभुवदैन्द्रो व्यानो अङ्गे अङ्गे विबोभुवत् ॥

देव त्वष्टर्भूरि ते संत्समेतु[8] संलक्ष्म यद्विषुरूपं बभूव ।

देवत्रा यन्तमवसे सखायो अनु त्वा माता पितरो मदन्तु ॥ १७ ॥

Vgl 3,10,4 — TS 1,3,10 (vasâhomah), Kâth. 3,7, Kap S 2,14, VS 6, 18—20, Mân Çr 1, 8, 5

समुद्रं गच्छ स्वाहान्तरिक्षं गच्छ स्वाहा देवं सवितारं गच्छ स्वा-

---

1) P ऊर्ध्व. नभसं । ; vgl unten 3,1,10 2) So die Mss, nur P घृतवदिति घृते वत् । 3) P रेट् । 4) P रंह्यै । 5) M 1, H u Bb ऊष्माणो und ebenso M 2 u B, nur ohne Accent, nur der P ऊष्मणः ।, merkwürdig, dass auch Kâth 3, 7 ऊष्माणो liest, aber richtig Kap S 2, 14 ऊष्मणो, ebenso VS 6,18, in TS fehlend, Mân Çr 1,8,5 स्वाहोष्मणो व्यतिप इत्यूष्माणमनुमन्त्रयते MPaddh II, S 63 119 136 स्वाहोष्मणो व्यथिषे 6) So H u. Bb, ebenso M 2 u B, nur ohne Accent, M 1 व्यथीषे, P व्यथिषे ।, desgl MPaddh II S 63 119 136 vgl Kath 3 7 ऽव्यथिस्या अ° u Kap S. 2,14 ऽव्यथिष्या अ°, wo wir also genau den von Pâ 3,4,10 als vedisch überlieferten Infinitiv प्रव्यथिषै vorfinden, vgl meine Abh „das Kath u die Mâitr S“, Monatsber d K Akad d Wiss z Berlin, 1879, S 685 flg In VS 6 18 verstümmelt zu व्यथिपत् 7) So M 2, nur ohne Accent, P नि । दीध्यत् ।, M 1 नीदीध्यद°, H, Bb u B निदिध्यद°, Kâth u Kap S निदीधद°, VS 6 2 निदीध्यद°, TS निदेध्यद°, vgl übrigens Pet W s v 1 धी c नि 8) So schreibe ich gegen P स॰ समिति सं॰ । सम् । एतु ।, ebenso in allen vier verwandten Saṃhitâs Dagegen M 1 सत्समेतु, M 2 u B ebenso, nur ohne Accent, H u Bb सत्समेतु wo die Betonung ebenfalls auf die Lesart des P und der andern Saṃhitâ's hindeutet

होहोरात्रे गछ स्वाहा मित्रावरुणौ गछ स्वाहा द्यावापृथिवी गछ स्वाहा छन्दांसि गछ स्वाहा सोमं गछ स्वाहा यज्ञं गछ स्वाहा दिव्यं नभो गछ स्वाहाग्निं वैश्वानरं गछ स्वाहा मनो हार्दि[1] यछौषधीभ्यस्त्वा ॥

धाम्नो धाम्नो राजन्नितो वरुण नो मुञ्च यदापो अघ्न्या वरुणेति शपामहे[2] ।

ततो वरुण नो मुञ्च ॥

उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अथा[3] वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥
सुमित्रा ना आपा[4] ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै सन्तु ।
यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥१८॥Vgl 3, 10, 7 — TS 1, 3, 11 (gudakāṇḍena upayaṭsaṃjñakahomāḥ), Kath 3, 8, Kap S 2, 15, VS 6, 21 u 22, Mān Çr 1, 8, 6

॥ इति प्रथमकाण्डे ऽध्वरो नाम द्वितीयः प्रपाठकः[5] ॥

हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान्देवो अध्वरः ।
हविष्मं[6] आविवासति हविष्मं अस्तु सूर्यः ॥

---

1) Nur P हार्दि । u MPaddh II S 66 so freilich auch die andern Saṃhitā's, daher vielleicht vorzuziehen, s aber unten 3 10 7 mehrmals auch das Masc., auch Man. Çr 1, 8, 6 मनो हार्दिं यछेति 2) M 2 शपामहि 3) P अय । 4) P चोप । 5) So die Unterschrift in H, Bb u B nur dass diese Mss अध्वर नाम schreiben; in M 1 u 2 lautet die Unterschrift अध्वरो द्वितीय प्रपाठक 6) P हविष्मान् ।

अयेवो ऽपन्नगृहस्य[1] सदसि सादयामि देवाना भागधेयीः स्थेन्द्रा-
ग्न्योर्भागधेयीः स्थ मित्रावरुणयोर्भागधेयी स्थ विश्वेषा देवाना
भागधेयी स्थ सुम्नायुव[2] सम्यूाय[3] सुम्न धत्त ॥

हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ।
ऊर्ध्वमिममध्वरं दिवि देवेषु होत्रा यच्छ ॥

शृणोत्वग्निः समिधा हव मे शृण्वन्त्वापो धिषणाश्च देवीः[4] ।
शृणोत ग्रावाणो विदुषो नु यज्ञं शृणोतु देव सविता हव मे ॥

देवीरापो अपा नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमस्त देवेभ्य. शुक्रपेभ्यो दात्त येषा भाग. स्थ स्वाहा कार्ष्यसि[5] समुद्रस्य वो ऽक्षित्या[6] उन्नये वसूना रुद्राणामादित्याना पत्नेजनी[7] स्थ वसवो रुद्रा आदित्या एता व पत्नेजनी[7] समुद्र गन्धर्वेष्ठामन्वातिष्ठत[8] वातस्य पत्मनेडिता[9] वाम्री ते सहशि[10] विष्व रेतो धेषीय[11] तव वाम्रीरनु सहंशि[12] ॥

1) P अपन्न गृहस्य । 2) M 1 सुम्नायुव aber H u Bb betonen richtig die erste Sylbe ebenso P सुम्नायुव इति सुम्ना युव । (M 2 u B ohne Accent) 3) So M 1 u P u M 2 u B ebenso nur ohne Accent Bb सुम्या u so wohl auch H Kath सुम्नायवस्सुम्याय सुम्नन्धत्त॰ wo wohl wie u MS सुम्न zu schreiben ist Kap S verstummelt सुम्नाय इम सुम्नाय सुम्न der Sinn ist wohl „Ihr Huldreichen schenkt Huld dem der Huld verdient!“ TS 1 3 12 सुम्नाय सुम्निनी सुम्ने मा धत्त 4) So H Bb u B in Uebereinstimmung mit TS Kap S VS 6 26 M 1 धिषणा च देवी ebenso P auch M 2 nur ohne Accent 5) So M 1 H auch M 2 B MPaddh III S 41 nur ohne Accent I कार्षि । असि । Bb कार्ष्यसि Kath कार्ष्येसि Kap S कार्षिरसि TS 1 3 13 u VS 6 28 कार्षिरसि 6) P अक्षित्यै । 7) P पत्नेजनी । 8) Dies auch in Kap S in Kath गधर्वेष्ठाम॰ P गधर्वेष्ठा । गधर्वेस्थामिति गधर्वे स्थाम् । 9) P पत्मना । ईडिता । 10) So M 1 H Bb ebenso M 2 u B nur ohne Accent P सदृशोति सन् दृशी । Kath वाम्रो ते सदृशि Kap S वाम्या ते सदृशि unten 4 5 4 schwanken die Mss zwischen सदृशि und सदृशी 11) Kath u Kap S धिषीय 12) So M 1 auch M 2 u B nur ohne Accent P सदृशीति सन् । दृशि । H u Bb ॰शी oder ॰शो Kath वाम्यनु सन्दृशि Kap S वाम्यनु सदृशि

होहोरात्रे गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा छन्दांसि गच्छ स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा दिव्यं नभो गच्छ स्वाहाग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहा मनो हार्दि[1] यच्छौषधीभ्यस्त्वा ॥

धाम्नो धाम्नो राजन्नितो वरुण नो मुञ्च यदापो अघ्न्या वरुणेति शपामहे[2] ।

ततो वरुण नो मुञ्च ॥

उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।

अथा[3] वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥

सुमित्रा न आपा[4] ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै सन्तु ।

यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः॥१८॥ Vgl 3, 10 7 — TS 1, 3, 11 (guda kâṇḍena upayaisaṃjnakahomaḥ), Kaṭh 3, 8, Kap S 2, 15, VS 6, 21 u 22, Mân Çr 1, 8, 6

॥ इति प्रथमकाण्डे ऽध्वरो नाम द्वितीयः प्रपाठकः[5] ॥

हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान्देवो अध्वरः ।

हविष्मं[6] आविवासति हविष्मं अस्तु सूर्यः ॥

---

1) Nur P हार्दिं । a MPaddh II S 66 so freilich auch die andern Saṃhitâ's, daher vielleicht vorzuziehen e aber unten 3 10 7 mehrmals auch das Masc., auch Mân. Çr 1, ९ 6 मनो हार्दिं यच्छेति 2) M 2 शपामहि 3) P अथ । 4) P आप । 5) So die Unterschrift in H Bb u B nur dass diese Mss अध्वर नाम schreiben, in M 1 u 2 lautet die Unterschrift अध्वरो द्वितीयः प्रपाठकः 6) P हविष्मान् ।

अग्नेर्वो ऽपन्नगृहस्य[1] सदसि सादयामि देवानां भागधेयीः स्थेन्द्राग्न्योर्भागधेयीः स्थ मित्रावरुणयोर्भागधेयीः स्थ विश्वेषां देवानां भागधेयीः स्थ सुम्नायुवः[2] सम्नाय[3] सुवं धत्त ॥

इदं त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ।
ऊर्ध्वमिममध्वरं दिवि देवेषु होत्रा यच्छ ॥

शृणोत्वग्निः समिधा हवं मे शृण्वन्त्वापो धिषणाश्च देवीः[4] ।
शृणोत ग्रावाणो विदुषो नु यज्ञं शृणोतु देवः सविता हवं मे ॥

देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमस्तं देवेभ्यः शुक्रपेभ्यो दात येषां भागः स्थ स्वाहा कार्षिरसि[5] समुद्रस्य वो ऽक्षित्या[6] उन्नये वसूनां रुद्राणामादित्यानां पत्नेजनीः[7] स्थ वसवो रुद्रा आदित्या एता वः पत्नेजनीः[7] समुद्रं गन्धर्वेष्ठामन्वातिष्ठत[8] वातस्य पत्मन्नीडिता[9] वाम्नी ते संदृशि[10] विश्वं रेतो धेषीय[11] तव वाम्नीरनु संदृशि[12] ॥

---

1) P अपन्न गृहस्य । 2) M 1 सुम्नायुव aber H u Bb betonen richtig die erste Sylbe, ebenso P सुम्नायुव इति सुम्ना युव । (M 2 u B ohne Accent) 3) So M 1 u P in M 2 u B ebenso nur ohne Accent Bb सुम्न्या u so wohl auch H, Kath सुम्नायवस्सुम्नाय सुम्यन्धत्त॰ wo wohl wie in MS सुम्न zu schreiben ist Kap S verstummelt सुम्नाय इव सुम्नाय सुम्न der Sinn ist wohl „Ihr Holdreichen schenkt Hold dem der Hold verdient!“ TS 1 3 12 सुम्नाय सुम्निनी सुम्ने मा धत्त 4) So H Bb u B in Uebereinstimmung mit TS Kap S VS 6 26 M 1 धिषणा च देवी, ebenso P auch M 2 nur ohne Accent 5) So M 1 H auch M 2 B MPaddh III S 41 nur ohne Accent P कार्षि । असि । Bb कार्योसि Kath कार्यसि Kap S कार्षिरसि TS 1 3 13 u VS 6 28 कार्षिरसि 6) P अक्षित्यै । 7) P पत् नेजनी । 8) Dies auch in Kap S im Kath गधर्वेष्टाम॰ P गधर्वेष्ठां । गधर्वस्थामिति गधर्वे स्थाम् । 9) P पत्मना । ईडिता । 10) So M 1 H Bb ebenso M 2 u B nur ohne Accent P सदृशीति सन् दृशी । Kath वाम्नो ते सन्दृशि Kap S वाम्या ते सदृशि unten 4 5, 4 schwanken die Mss zwischen सदृशि und सदृशी 11) Kāṭh u Kap S धिषीय 12) So M 1 auch M 2 u B nur ohne Accent P सदृशीति सन् । दृशि । H u Bb ॰शी oder ॰शी Kath वाम्यनु सन्दृशि Kap S वाम्यनु सदृशि

यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा[1] वाजेषु यं जुनाः ।
स यन्ता शश्वतीरिषः ॥

जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्पतिर्यद्वाचो मधुमत्तस्मै स्वाहा स्वाहा सरस्वत्यै ॥ १ ॥ Vgl 4, 5, 1—4 — Somabhishavah in TS 1, 3, 12 (vasatīvarīṇām grahaṇam) und 13 (somasya çakaṭād upâvarohaḥ), Kâṭh 3, 9, Kap S 2, 16, VS 6, 23—29, Mân Çr 2, 2, 5, 2, 3, 1 2

निग्राभ्याः स्थ देवश्रुतस्तर्पयत माय्युर्मे[2] तर्पयत तर्पयत मा प्राणं मे तर्पयत तर्पयत मापानं मे तर्पयत तर्पयत मा व्यानं मे तर्पयत तर्पयत मा चक्षुर्मे तर्पयत तर्पयत मा श्रोत्रं मे तर्पयत तर्पयत मा मनो मे तर्पयत तर्पयत मा वाचं मे तर्पयत तर्पयत मात्मानं मे तर्पयत तर्पयत मा प्रजां मे तर्पयत तर्पयत मा गृहान्मे तर्पयत तर्पयत मा पशून्मे तर्पयत तर्पयत मा गणैर्मा[3] मा वितीतृपत[4] तर्पयत मा ॥ २ ॥ Vgl Kaṭh 3, 10, Kap S 2, 17, VS 6, 30 u 31, Mân Çr 2, 3, 2 a E, 2, 4, 1

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ग्रावास्यध्वरकृद्देवेभ्यो गभीरमिममध्वरं कृधि ॥

इन्द्राय त्वा सुषुतमं मधुमन्तं पयस्वन्तम् ।
इन्द्राय त्वाभिमातिघ्न इन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवत इन्द्राय त्वादित्यवते ॥

अग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वा श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वा ॥

---

1) P अवा । 2) P मा । आयु । 3) So die Mss , P गणैः ।, vgl aber die folgende Anmerkung 4) So H u Bb, auch M 2 u B, nur ohne Accent, M 1 विवितृपत, P वि । तीतृपत् । Mân Çr 2 4 1 गणान्मे मा वितीतृपत्, Kap S गणान्मे तर्पयत त मे मा वितृप wohl zu corr in ते मे मा वितृपन्, vgl VS 6, 31; in TS 3, 2, 5, 3 heisst es गणान्मे मा वितीतृष

श्वात्राः स्थ वृत्रतुरो राध्वंगूर्ता[1] अमृतस्य पत्नीः[2] ।
ता देवीर्देवत्रेमꣳ[3] यज्ञं धत्तोपहूताः सोमस्य पिबत ॥
यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरा अन्तरिक्षे तेनास्मै यज्ञपतय उरु राये कृध्यधि दात्रे वोचो मा भेर्मा सꣳविक्था[4] ऊर्जं धत्स्वो-[5] र्जमस्मासु धेहि धिषणे ईडिते[6] ईडेथामूर्जं दधाथामूर्जमस्मासु धत्तं मा वाꣳ हिꣳसिषं मा मा मां[7] हिꣳसिष्टम् ॥ ३ ॥ Vgl 4 5 4 — Grahapraçnah in TS 1, 4, 1 (somâbhishava!), Kath 3, 10 Kap S 2, 17, VS 6, 30 32—35, Man Çr 2 3 3

वाचस्पतये पवस्व वृष्णो[8] अꣳशुभ्यां गभस्तिपूतः ॥ देवो देवानां पवित्रमसि येषां भागो ऽसि ॥ मधुमतीर्न[9] इषस्कृधि स्वांकृतो[10] ऽस्युꣳ३र्वन्तरिक्षꣳ वीहि[11] विश्वेभ्य इन्द्रियेभ्यो[12] दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनस्त्वाष्टु[13] स्वाहा त्वा सुभव[14] सूर्याय देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यः प्राणाय त्वा यत्ते सोमादाभ्यं[15] नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा

---

1) So die Mss , P राध्वगूर्ता इति राध्व गूर्ता । also als Compositum gefasst, ein solches ist es jedenfalls in der Schreibung von TS 1, 4, 1, 1 u VS 6, 34 राधोगूर्ता, Kap S राधोगूर्ता, die Bedeutung ist wohl „um der Gaben willen gepriesen" Der Text in MS ist wohl verdorben wie er vorliegt bedeutet er wohl „spendet ihr gepriesenen!" Dann mussen aber gegen den P zwei Worte darin gesehen werden Bb ubrigens राध्वगू° 2) So M 1 u P, ebenso Kap S, TS u VS, in H u Bb ohne Accent 3) P देव त्रा । इमम् । 4) P विक्था । oder वित्या ।, M 2 व्यक्था od व्यत्या VS 1 23 u 6, 35 संविक्था( ) Kap S 2 17 सभित्या( ) 5) P धत्स्व । 6) So die Mss auch P (nur Bb ईडिते), desgl 4 5, 4, Kap S ईडिते ईडयेथाम° Kâth 3 10 वीते वीडयेथाम् TS 1 4 1 2 वीडू सती वीडयेथाम°, VS 6, 35 वीड्वी सती वी° 7) P मा अस्मान् । 8) So M 1 P वृष्ण ।, aber H u Bb विष्णो, ebenso M 2 u B, nur ohne Accent TS 1 4 2 u VS 7 1 वृष्णो Kâth 4, 1, वृष्णा अ°, in Kap S 3 1 eig विष्णो aber am Rande verbessert in वृ° 9) P नः । 10) So die Mss in Uebereinstimmung mit 4 5 5 TS 1 4 2, VS 7 3 Kap S 3 1 (2 Mal) P स्वाकृत इति स्वा कृत । nur Kath hat स्वकृतो 11) P वि । इहि । 12) M 2 इन्द्रीयेभ्यो 13) So M 1 P त्वा । अष्टु । dasselbe TS 1, 4 2 u VS 7, 3 dagegen lesen H Bb u B त्वाष्ट्र und ebenso Kap S 3 1 (2 Mal), M 2 त्वाष्ट्र Kath 4 1 त्वष्ट und weiter unten त्वाष्ट 14) P सुभवेति सु भव ।, nur M 1 सुपव, VS सुभव TS सुभव, Kap S सुभो (2 Mal) 15) P सोम । अदाभ्य ।

प्रागपागधरागुदगेतास्त्वा दिश आधावन्त्वम्ब निसर[1] समरिंविदाम्[2] ॥ ४ ॥ Vgl 4, 5 5 7 — TS 1, 4, 2 (upâṁçugrahaḥ) und 1 (s oben) Kath 4, 1, Kap S 3, 1 u 2, 17, VS 7, 1—3 u 6 36, Man Çr 2 3, 3. 4

उपयामगृहीतो ऽसि ॥

अन्तर्यच्छ मघवन्पाहि सोममुरुष्य रायः समिषो यजस्व ।
अन्तस्ते द्यावापृथिवी दधाम्यन्तर्दधाम्युर्वन्तरिक्षम् ।
सजोषा देवैरवरैः परैश्चान्तर्यामे मघवन्मादयस्व ॥

वाङ्क्षाड्[3][4] स्वाहा त्वा सुभव[5] सूर्याय देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यो ऽपानाय त्वा ॥ ५ ॥ Vgl 4, 5, 6 — TS 1 4, 3 (antaryamaḥ), Kaṭh 4 1, Kap S 3 1 VS 7, 4—6, Man Çr 2, 3, 4

आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार ।
उपो[6] ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम् ॥

उपयामगृहीतो ऽसि वायवे त्वा ॥

इन्द्रवायू इमे सुता[7] उप प्रयोभिरागतम् ।
इन्दवो वामुशन्ति हि ॥

उपयामगृहीतो ऽसि वायव इन्द्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिः सजोषोभ्यां त्वा ॥ ६ ॥ Vgl 4, 5 8 — TS 1, 4, 4, (aindravayavaḥ), Kaṭh 4 2, Kap S 3, 2, VS 7, 7 u 8, Man Çr 2, 3, 5

अयं[8] वां मित्रावरुणा सुतः सोम[8] ऋतावृधा ।
ममेदिह श्रुत[8] हवम् ॥

---

1) So M 1 H Bb u B M 2 निस्मर, P नि । स्मर । , Kap S 2, 17 निस्वर, TS 1 4, 1 2 निश्वर, VS 6 36 निष्पर 2) So H Bb, ebenso B u M 2, nur ohne Accent, P सम । अरि । विदाम् । M 1 समरीविंदा Kath 3 10 समरिविंद, Kap S 2 17 समरीविंद, VS 6 36 समरीविंदाम् 3) P urig अतस्य इत्यते खे । 4) So M 1, vgl TS u VS 7 3 H Bb B u wohl auch M 2 स्वाङ्क, P वाक् । स्वा । अङ्क । , aber vgl gerade den P oben S 31, Anm 13 5) P सु भव । nur M 1 सुपव, vgl oben S 31, Anm 14 6) P उपो इत्युपो । 7) P सुताः । 8) P सोम ।

उपयामगृहीतो ऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वैष ते योनिर्ऋतायुभ्यां त्वा ॥ ७ ॥ Vgl 4 5 8 4 6 5 — TS I 4 5 (maitrâvarunah) Kath 4 2 Kap S 3 2 VS 7 9 u 10, Man Çr 2 3 5

या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती ।
तया यज्ञं मिमिक्षतम् ॥

उपयामगृहीतो ऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा ॥ ८ ॥ Vgl 4 6 1 — TS I, 4 6 (âçvinah) Kath 4 2 Kap S 3 2 VS 7, 11, Man Çr 2 3 6

उपयामगृहीतो ऽसि देवेभ्यस्त्वोपयामगृहीतो ऽसि विश्वदेवेभ्यस्त्वोपयामगृहीतो ऽसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः ॥
दितेः[1] पुत्राणामदितेरकारिषमुरुशर्मणां[2,3] बृहतां वरूथिनाम्[4] ।
येषां नामानि विहितानि धामशश्चित्तैर्यजन्ति भुवनाय जीवसे ॥
उपयामगृहीतो ऽसि विष्णोस्त्वोरुक्रमे[5] गृह्णामि विष्ण[6] उरुक्रमैष ते सोमस्तं[7] रक्षस्व मा त्वा दभन्दुश्चक्षास्ते मावक्शदयं[8] वसुः पुरोवसुर्वाक्पा[9] वाचं मे पात्वयं वसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मे[10] पात्वयं वसुः संयद्वसुः[11] श्रोत्रपाः श्रोत्रं मे पातु ॥ ९ ॥ Vgl TS 3 2 10 (pratinirgrahyamaitrâh) Kath 4 2 Kap S 3 2 Man Çr 2, 3 8

---

1) H u Bb दिते 2) M 1 u P अकार्षम् wegen das Metrum übrigens betonen H u Bb °कारिषम° 3) M 1 °मुरुशर्मणा 4) M 1 2 u Bb वरूथिनां 5) P उरु क्रमे । der Sinn wohl „In Vishnu's Weitschritt schöpfe ich dich“ Vgl Kap S 3 2 इन्द्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिर्विष्णोरुरुक्रम उपयामगृहीतो ऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वैष ते योनिर्विष्णोरुरुक्रम उपयामगृहीतो ऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्विष्णोरुरुक्रमे त रक्षस्व ebenso Kath 4 2 unter Vs „Weitschritt“ ist offenbar jedes Mal einer der bekannten drei Schritte in symbolischer Nachahmung gemeint 6) M 2 u B विष्णु P विष्णो ईति विष्णो । 7) P दभन् । (die andern Mss दभ) 8) So M 1, M 2 liest मावचद्° B मावक्षद्° H u Bb माचक्षद्° P irrig मा । वचत् ।, vgl oben 1 2 5 a E und 1 2 13 Kap S 3 2 a E liest auch मावक्षत् aber Kath 4 2 मावख्यत्, TS 3 2 10 मावख्यन् 9) P वाक पां । 10) P विदत् वसु । 11) P सयत् वसु ।

अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा[1] ज्योतिर्जरायू[2] रजसो विमाने ।
इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभी[3] रिहन्ति ॥
उपयामगृहीतो ऽसि[4] शण्डाय[4] त्वैष ते योनिर्वीरतायै त्वा ॥ १० ॥

Vgl. 4, 6, 3. — TS 1, 4, 8 (çukrâmanthinâu); Kâṭh. 4, 3; Kap. S. 3, 3; VS 7, 16. 12; Mân. Çr. 2, 3, 5.

तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा[5] ज्येष्ठराजं बर्हिषदं स्वर्दृशम् ।
प्रतीचीनं[6] वृजनं[7] दोहसे गिराशुं[8] जयन्तमनु यासु वर्धसे ॥
उपयामगृहीतो ऽसि मर्काय त्वैष ते योनिः प्रजाभ्यस्त्वा ॥ ११ ॥

Vgl. 4, 6, 3. — TS 1, 4, 9 (çukrâmanthinâu); Kâṭh. 4, 3; Kap. S. 3, 3; VS 7, 12. 16.

अपनुत्तौ शण्डामर्कौ[9] सह तेन यं द्विष्मो ऽछिन्नस्य ते देव सोम दक्षस्य रायस्पोषस्य सुवीर्यस्याभिग्रहीतारः स्याम ॥ तुथो ऽसि जनधाया[10] देवास्त्वा शुक्रपाः प्रणयन्तु तुथो ऽसि जनधाया[10] देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्त्वनाधृष्टासि[11] सुवीराः प्रजाः प्रजनयन्परीहि सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्नभिपरीहि ॥

इन्द्रेण मन्युना युजावबाधे पृतन्यतः ।
घ्नता वृत्राण्यप्रति ॥

संजग्मानौ दिवा पृथिव्या शुक्रौ शुक्रशोचिषौ तौ देवौ शुक्राम-न्थिना[12] आयुर्यज्ञे धत्तमायुर्यज्ञपती पुमांसं गर्भमाधत्तं गवीण्योः[13]

---

1) P पृश्नि·गर्भाः । 2) P ज्योतिर्जरायुरिति ज्योतिः । जरायुः ।; M 1. 2 u. Bb °जरायु 3) P मतिभिरिति मति भिः । 4) M 1 षण्डाय, M 2 खण्डाय 5) P इमथेतीम·था । 6) So betonen M 1 u. P; dagegen H u. Bb प्रतीचीन° 7) H, Bb u. B वृजिनं 8) P गिरा । आशुम् । 9) M 2 खण्डा° 10) P जन·धायाः ! 11) So die Mss; P irrig अनाधृष्ट । असि ।; M 2 अनादृष्टासि; auch Kap. S. 3, 3 und VS 7, 12 अनाधृष्टासि; desgl. Kâṭh. 4, 4, nur ohne Accent 12) P शुक्रा·मन्थिनौ ।; H, Bb u. B शुक्रम° 13) Alle Mss haben den Cerebral; M 1 गवीण्योः; ebenso M 2, nur ohne Accent; H u. Bb गविण्योः; P गवीण्योः ।

प्राणान्मशुंषु यच्छत॰ शुक्रस्याधिष्ठानमसि मन्थिनो ऽधिष्ठानमसि निरस्तः शंण्डो[1] निरस्तो मर्कः सह तेन यं द्विष्मः ॥

यो प्रथमा संस्कृतिर्यज्ञे अस्मिन्यः परमो बृहस्पतिश्चिकित्वान् ।
यो मध्यमो वरुणो मित्रो अग्निस्तंसा इन्द्राय सुतमाजुहोत तस्मै सूर्याय सुतमाजुहोत ॥ १२ ॥

Vgl 4, 6, 3 — Kâth 4, 4, Kap S 3, 3, VS 7, 12—15 17 18, TBr 1, 1, 1, 1—5, Tândya Br 1, 4, 3 Mân Çr 2, 4, 1

ये देवा[2] दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थ ।
अप्सुक्षितो महिनैकादश स्थ ते देवासो यज्ञमिमं जुषध्वम् ॥

उपयामगृहीतो ऽस्याग्रायणो[3] ऽसि स्वाग्रायणो[4] जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभि सवनानि पाहि ऋतस्त्वा विष्णुः पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः ॥ १३ ॥ Vgl 4, 6, 4 — TS 1, 4, 10 (agrayanah), Kath 4, 5, Kap S 3, 4, VS 7, 19 20, Man Çr 2, 3, 5

उपयामगृहीतो ऽसि ॥
इन्द्राय त्वा बृहद्वते वयस्वत उक्थायुवम्[5] ।
यंत्र इन्द्र बृहद्वयस्तस्मै[6] त्वा विष्णवे त्वा ॥
एष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो ऽसि देवेभ्यस्त्वा देवायुवं

---

1) P शड' ।, M 1 पंडो, M 2 खण्डो 2) P देवा । 3) So die besten Handschriften, M 1 u 2 (letzteres ohne Accent) u P श्राग्रायणं ।, (vgl auch 4 6, 4 u 4, 7, 4), diese Form auch aus Kath belegt s Bohtl W , ferner häufig in Mân Çr ; H, Bb u B °ग्रयणो 4) M 1 स्वाग्रायणो M 2 ebenso, nur ohne Accent; P स्वाग्रायण इति सु·आग्रायण ।, H, Bb u B °ग्रयणो, desgl Kap S 5) P उक्था·युवं । 6) So mit P बृहत् । वय ।, vgl TS u VS, M 1, H u Bb बृहद्वयस्त॰, M 2 u B ohne Accent

गृह्णामि[1] पुनर्हविरसि देवेभ्यस्त्वा देवायुवं[2] पृणच्मि[3] यज्ञस्यायुषे ॥ १४ ॥ Vgl 4, 6, 5 — TS 1, 4 12 (ukthyah), Kath 4 5 u 6, Kap S 3 VS 7, 22 21, Man Çr 2 3, 5, 2, 4, 3

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत[4] आ जातमग्निम् । 16
कविं[5] सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना[6] पात्रं जनयन्त देवाः ॥

उपयामगृहीतो ऽसि वैश्वानराय त्वा ॥ ध्रुवो ऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमो ऽच्युतानामच्युतक्षित्तम एषं ते योनिर्वैश्वानराय त्वा ॥

ध्रुवं ध्रुवेण हविषा वः सोमं नयामसि ।
यथा नः सर्वा इज्जनः[7] संगमे सुमना असत् ॥

दिवि दिव्यान्दृंहान्तरिक्षे[8] अन्तरिक्ष्यान्पृथिव्यां पार्थिवान् ॥ १५ ॥ Vgl 4 6 6 — TS 1, 4 13 (dhruvah), Kath 4 5 Kap S 3 5, VS 7 21 25, Man Çr 2 3, 5

उपयामगृहीतो ऽसि मधवे त्वा माधवाय त्वा शुक्राय त्वा शुचये त्वा नभसे त्वा नभस्याय त्वेषाय[9] त्वोर्जाय[10] त्वा सहसे त्वा सहस्याय त्वा तपसे त्वा तपस्याय त्वा ॥ १६ ॥ Vgl 4 6 7 — TS 1, 4, 14 (rtugrahah), Kath 4 7, Kap S 3 5, VS 7 30, Man Çr 2 4 2

इन्द्राग्नी आगतं[5] सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् ।
अस्य पातं धियेषिता[11] ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राग्निभ्यां त्वैष ते योनिरिन्द्राग्निभ्यां त्वा ॥ १७ ॥
Vgl 4 6 8 — TS 1 4 15 (aindragnah) Kath 4, 7, Kap S 3 5, VS 7, 31, Man Çr 2, 4 2 3

---

1) H u B गृह्णामि Bb गृह्णामि 2) P देवा युव । 3) So corrigirt nach Kath 4 6 wo die Form mehrmals sich wiederholt H liest पृणच्मि, M 1 पृणुच्मि, B पृणाम्नि, Bb bloss पृण M 2 unleserlich P प्रण । [illegible] प्र [illegible] न्च्मि ।, auch in Kap S 3 4 corrumpirt wiederholt पृणच्मि MPaddh II S 11, 13) मणच्मि, Man Çr 2 4,3 पृणच्मि 4) P च्चर्ते । 5) M 2 सम्राजम॰ 6) P आसन् । ना । 7) P सर्वे । इत् । जन । 8) So betonen M 1 H u Bb (in M 2 u B überhaupt keine Accente); der P schreibt दृंह । ohne Accent 9) P एषाय । 10) P ऊर्जाय । 11) P धिया । इषिता ।

ओमासश्चर्षणीधृतो[1] विश्वे देवास[2] आगत ।
दाश्वांसो दाशुषः सुतम् ॥

उपयामगृहीतो ऽसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः ॥ १८ ॥ Vgl 4, 6, 8 — TS 1, 4, 16 (vaiçvadevaḥ), Kâth 4, 7, Kap S 3, 5; VS 7, 33, Man Çr 2, 4, 2

इन्द्र मरुत्व[3] इह पाहि सोमं यथा शार्याते अपिबः सुतस्य ।
तव प्रणीती तव शूर शर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः[4] ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत[5] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ १९ ॥ Vgl 4, 6 8 — TS 1 4, 18 (marutvatîyaḥ), Kâṭh 4, 8, Kap S 3, 6, VS 7, 35, Man Çr 2, 4, 4

जनिष्ठा[6] उग्रः सहसे तुराय मन्द्र[7] ओजिष्ठो बहुलाभिमानः[8] ।
अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरं जजनज्जनिष्ठम्[9] ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ २० ॥ Vgl 4, 6, 8 — TS 1, 4 18 a E (marutvatîyaḥ), TBr 2, 8, 3, 4 u 5, Kâth 4, 8, Kap S 3, 6, VS 33 64, 7, 35 a E, Man Çr 2, 4, 4

मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं[10] दिव्यं शासमिन्द्रम् ।
विश्वासाहमवसे[11] नूतनायोग्रं सहोदामिह तं हुवे ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ २१ ॥ Vgl 4, 6, 8 — TS 1, 4, 17 (marutvatîyaḥ), Kath 4, 8, Kap S 3, 6, VS 7, 36

---

1) P चर्षणीधृत । चर्षणिधृत इति चर्षणि धृत । 2) P देवास । 3) P मरुत्व. । 4) M 2 सुयज्ञा । 5) P मरुत्वते । 6) P nachla sig जनिष्ठा । 7) P मद्रः । 8) P बहुल अभिमान । 9) So M 1 M 2 जजनज्जनिष्ट, P जजनत् । जनिष्ठ ।, H, Bb u B यजनज्जनिष्ठ, जजनत ist eine correcte Form war nur bisher nicht belegt, vgl Pâ. 6, 1 192 schol und Kaç, dieselbe Form unten 1, 9, 1, vgl Vorr — RV X, 73, 1 liest दधनद्वनिष्ठा, desgl VS 33 64 und TBr. 2, 8 3 5 Kath दधनद्वनिष्ठा, Kap S दधन ध्वनिष्ठा . 10) P अकवारिमित्यकव । अरि । 11) P विश्वासाह । विश्वसहमिति विश्व सह ।

मरुत्वाँ[1] इन्द्र वृषभो रणाय पिबा[2] सोममनुष्वधं मदाय।
आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मिं[3] त्वं राजासि प्रदिवः सुतानाम्॥
उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ २२ ॥ Vgl 4 6 8 — TS 1, 4 19 (marutvat yah) Kath 4 8, Kap S 3 6 VS 7 38

सजोषा[4] इन्द्र[5] सगणो[6] मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान्।
जहि शत्रूँ[7] रप मृधो[8] नुदस्वाथाभयं[9] कृणुहि विश्वतो नः॥
उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते ॥ २३ ॥ Vgl 4 6 8 — TS 1 4 4? (sd o Lact) Kap S 3 6 VS 7 37 Man Çr 2 4 6

महाँ[10] इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमाँ[11] इव।
स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे[12]॥
उपयामगृहीतो ऽसि महेन्द्राय[13] त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा ॥ २४ ॥
Vgl 4 6 8 u E — TS 1, 4 20 (mâhendral) Kath 4 8 Kap S 3 6 Man Çr 7, 2 4

महाँ[14] इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा[15] उत द्विबर्हा[16] अमिनः सहोभिः।
अस्मद्र्यग्वावृधे वीर्यायोरुः[17] पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत्॥
उपयामगृहीतो ऽसि महेन्द्राय त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा ॥ २५ ॥
Vgl 4 6 8 u E — TS 1 4 21 (mahendral) Kath 4 8 Kap S 3 6 VS 7, 39 Man Çr 2 4 6

1) So M 1 u 2 P मरुत्वान्। H Bb B मरुत्वा vgl aber Vorr TS मरुत्वाँ desgl Kath Kap S u VS 2) P पिब 3) So M 1 u 2 H Bb B u P ऊर्मिं eben so Kath 4) I स जोषा। 5) M 2 इन्द्र 6) M 2 सगणो 7) So M 1 P शत्रून्। रप। M 2 शत्रुंरप H Bb u B शत्रूंरपा vgl aber die verwandten Texte u d RV III, 47 2 8) I मृध। 9) P नुदस्व। अथ। अभय। 10) P महान्। M 2 महां H u Bb महः M 1 u B महाँ 11) I वृष्टिम इव। वृष्टिमानिवेति वृष्टिमान् इव। 12) I वावृधे। ववृध इति ववृधे। 13) I महेन्द्रायेति महा इन्द्राय। 15) So M 1 2, B H u Bb महाँ P महान्। 15) P चर्षणि प्राः। 16) I द्वि बर्हाः। 17) So M 1 cf RV VI 19 1 P अस्मद्रिक्। 18) H Bb B M 2 अस्मद्रियग्° Kath अस्मद्र्यग्वा° Kap S अस्मद्र्यग्वा°

कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे।
उपोपेन्नु[2] मघवन्भूय[3] इन्नु[4] ते दानं देवस्य पृच्यते ॥
उपयामगृहीतो ऽस्यादित्येभ्यस्त्वा ॥
कदा चन प्रयुछस्युभे निपासि जन्मनी।
तुरीयादित्य[5] सवनं त[6] इन्द्रियमातस्था[7] अमृतं दिवि ॥
उपयामगृहीतो ऽस्यादित्येभ्यस्त्वा ॥
यज्ञो देवानां प्रत्येतु सुम्नमादित्यासो भवता[8] मृडयन्तः।
आ वो ऽर्वाची सुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासत् ॥
अहं परस्तादहमवस्तादहं विश्वस्य भुवनस्य राजा।
अहं सूर्यमुभयतो ददर्श यदन्तरिक्षं तदु नः पिताभूत्[9] ॥
उन्नम्भय[10] पृथिवीं भिन्ध्यदो[11] दिव्यं नभः।
उद्नो[12] दिव्यस्य नो धातरीशानो विष्या[13] दृतिम्[14] ॥ २६ ॥

Vgl 4, 6, 9 — TS 1, 4 22 (adityah) und 2 4 8, 2, Kath 4 10, Kap S 3, 8 VS 8, 2--4 9, Man Çr 2 5 1

अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वं शिवेभिरद्य परिपाहि नो वृधे।
हिरण्यजिह्वः[15] सुविताय नव्यसे रक्षा[16] माकिर्नो[17] अघशंस
ईशत ॥
उपयामगृहीतो ऽसि सावित्रो ऽसि जनधाया[18] जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभि सवनानि पाह्यंतरस्त्वा विष्णुः पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेण ॥ २७ ॥ Vgl 4, 7, 1 — TS 1, 4 24 (savitrah), Kath 4, 10 Kap S 3, 8, VS 8 69 84, Man Çr 2, 5, 1

1) P न। द्द्र। 2) P उपोपेंत्नुप उप। 3) P द्दत्। नु। 4) P भूय। 5) P तुरीय। आदित्य। 6) P ते। 7) P आ। तस्थौ। 8) P भवत। 9) P पिता। अभूत्। 10) P irrig उत्। स्तभय। 11) M 1 भि ऽध्यादौ H भीऽध्यादौ, ebenso M 3 u B nur ohne Accent Bb भोऽध्यादौ nur P ganz correct भिन्धि। अदः। 12) H, Bb u B उध्नौ। 13) P वि। स्य। 14) H Bb u B धृति 15) M 1 हिरण्यजिह्व। 16) P रक्ष। 17) P माकि। 18) जन धाया।

उपयामगृहीतोऽसि ॥ सुशर्मासि[1] सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षे[2] नमः ॥ एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः ॥ २८ ॥ Vgl 4, 7, 1 — TS 1, 4, 26 (vaiçvadevah), Kath 4, 10, Kap S 3, 8, VS 8 8, Man Çr 2, 5, 1

उपयामगृहीतोऽसि बृहस्पतिसुतस्य त इन्द्र[3] इन्द्रियावतः[4] पत्नीवन्तं ग्रहं राध्यासम् ॥ अमा३इ[5] पत्नीवा३न्त्सजूस्त्वष्ट्रा[6] सोमं पिब ॥ २९ ॥ Vgl 4 7, 4 — TS 1, 4, 27 (patnivatah) Kath 4 11, Kap S 3 VS 8, 9 u 10, Man Çr 2, 5, 2

उपयामगृहीतोऽसि हरिरसि हारियोजनो[7] हरिवान्हर्योः[8] स्थाता । स्तुतस्तोमस्य ते देव सोम शस्तोक्थस्येष्टयजुषः[9] ॥ हरिवतो हारियोजनस्य[10] हरिवन्तं ग्रहं[11] राध्यासम् ॥ हर्योर्धाना हरिवतीः सहसोमा[12] इन्द्राय रय्यै त्वा पोषाय त्वा ॥ ३० ॥ Vgl 4 7, 4 — TS 1, 4, 28 (hariyojanah) Kath 4 11, Kap S 3 9, VS 8, 11 u 12, Man Çr 2 5, 4

---

1) P सु शर्मा । असि । 2) P बृहत् उक्षे । 3) So M 2 und dazu vgl TS इन्द्रो. P richtig इंद्रो इतीद्रो ।, M 1, B u H इद्र, Bb इद्र, in Kap S fehlend, MPaddh II, S 124 इद्र इ° 4) M 2 इद्रीयावत 5) So schreibe ich, cf TS 1, 4, 27 Die ३ bloss im P uber dem इ angedeutet अमाइ।, vgl aber 1, 6, 10 1, 8, 5 7, M 1 अमाई, in M 2 verwischt, H, Bb अमाइ, desgl B ohne Accent, vgl die folgende Anmerkung 6) Die Mss schwanken, M 1 पत्नीवांत्स°, in M 2 verwischt, aber der Schluss °न्त्स° ist deutlich, P पत्नीवानिति पत्नीवान् । H, Bb पत्नीवान्, desgl B ohne Accent Dasselbe steckt in der corrumpirten Lesung von Mân Çr 2, 5, 2 अमाइ पत्नीवानिति Kath 4 11 अमा३इ पत्नीवा३न्सजूस्त्वष्टा cet, Kap, S 3, 9 अमा इ पत्नीवान्स° VS 8 10 (पत्नीवन्त°) steht dieser Lesung näher als TS पत्नीवा३ Für den Accent cf Whitney Indische Gramm § 78, ferner unten 1, 6, 10 1 8 5 7 7) So M 1 P हारि योजन । H Bb u B हारियोजनो, in M 2 eigentlich auch so geschrieben dann in हारि° corrigirt TS u VS stimmen zu M 1, Kap S zu H Bb u B unten 4 7 4 hat die beste Hdschr (Ben) हारियो° 8) Bb हरीवान् 9) P richtig शस्तोक्थस्येति शस्त उक्थस्य । इष्टयजुष इतीष्ट यजुष ।, aber M 1 शस्तोक्थस्येष्टयजुष H Bb शस्तोक्थस्येष्टयजुष (M 2 u B ohne Accent) 10) M 1 u P हारियोजनस्य, M 2 H Bb u B हार्यो° 11) H u Bb ग्रह° 12) P सह सोमा ।, M 1 सह सोमा

अग्ना[1] आयूंषि पवसा[2] आसुवोर्जमिषं च नः ।
आरे बाधस्व दुछुनाम् ॥

उपयामगृहीतो ऽस्यग्नये त्वायुष्मत एष ते योनिरग्नये त्वायुष्मते ॥ ३१ ॥ 4, 7, 3 — TS 1, 4, 29 (atigrahah), Kâth 4, 11, Kap S 3, 9, VS 10, 36, , Mân Çr. 7, 2, 2

ओजस्तदस्य तित्विष[3] उभे यत्समवर्तयत्[4] ।
इन्द्रश्चर्मेव रोदसी ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते ॥ ३२ ॥ Vgl TS 1, 4, 30 (atigrahah), Kath 4 11, Kap S 3, 9, VS 8, 39

अदृश्रन्नस्य[5] केतवो वि रश्मयो जनाँ[6] अनु ।
भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥

उपयामगृहीतो ऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते ॥ ३३ ॥ Vgl TS 1, 4, 31 (atigrahah), Kâth 4, 11, Kap S 3 9, VS 8, 40

इन्द्रमिद्धरी[7] वहतो ऽप्रतिधृष्टशवसम्[8] ।
ऋषीणां च स्तुतीरुप यज्ञं च मानुषाणाम् ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा हरिवत[9] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा हरिवते ॥ ३४ ॥ Vgl 4, 7, 6 — TS 1 4, 38 (shodaçin) Kath 4 11, Kap S 3, 9, VS 8, 35, Man Çr 2, 5, 1

उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं गृह्णामि यातं देवेभ्यो दक्षाय दक्षवृधमेभिद्भरेभ्यस्त्वा[10] ऋतायुभ्या[11]

---

1) P अग्ने । 2) P पवसे । 3) P तित्विषे । H u Bb betonen तित्विषे 4) So M 1 u P, auch M 2 (ohne Accent) desgl Kath u Kap S, aber H समावर्तयत्, ebenso B, nur ohne Accent, Bb समावर्तयेत् 5) P अदृश्रन् । 6) P जनान् । 7) P इत् । हरी इति हरी । 8) P अप्रतिधृष्ट।शवस । 9) P हरिवते 10) P अपिद्भरेभ्य इत्यपि द्भरेभ्य । 11) P ऋतायुभ्य इत्यृत आयुभ्य ।

इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो वातापिभ्यः[1] पर्जन्यात्मभ्यः पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वाद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो वनस्पतिभ्यस्त्वा प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वा सते त्वासते त्वा भूताय त्वा भव्याय त्वा येन प्रजा अच्छिद्रा अजायन्त तस्मै त्वा प्रजापतये विश्वकर्मणे विश्वव्यचसे विभूदाव्ने[2] विभुं भागं जुहोमि स्वाहा ॥

तिस्रो जिह्वस्य[3] समिधः परिज्मनो[4] ऽग्नेरकृण्वन्नुशिजो अमृत्यवे[5]।
तासामेकामदधुर्मर्त्ये भुजं लोकमु[6] द्वे उप जामी ईयतुः ॥ ३५ ॥

TS 3, 5, 8 (dadhigrahamantraḥ), Kaṭh 30, 5 u 6, Man Çr 7, 2 4

अग्निः प्रातः सवनात्पात्वस्मान्वैश्वानरो[7] विश्वधीर्विश्वशंभूः।
स नः पावको द्रविणं दधात्वायुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥

अग्नये त्वा प्रवृहामि गायत्रेण छन्दसेन्द्राय त्वा प्रवृहामि त्रैष्टुभेन छन्दसादित्येभ्यस्त्वा प्रवृहामि जागतेन छन्दसा रेशीनां त्वा पत्मन्नाधूनोमि मान्दानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि भन्दनानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि पूतनानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि पस्त्यानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि माध्वीनां त्वा पत्मन्नाधूनोमि मदुघानां[8] त्वा पत्मन्नाधूनोमि देवयानीनां त्वा पत्मन्नाधूनोम्युपयामगृहीतोऽसि शुक्रं त्वा शुक्र शुक्राय गृह्णाम्यह्नो रूपे सूर्यस्य रश्मिषु ॥

आ समुद्रा अचुच्यवुर्दिवो धारा असश्चत ॥

---

1) P वातापिभ्य इति वात आपिभ्य॰। 2) M 1 विभुदाव्ने, P विभूदाव्न इति विभु दाव्ने। 3) So M 1, H, Bb desgl ohne Accent M 2 u B, nur P यह्वस्य, vgl RV III, 2, 9 u Böhtlingk's Wörterbuch s. v. जिह्न 4) So nach Anleitung des P परिज्मन इति परि ज्मन॰। cnf RV III 2 9 M 1 परिज्मनो, ebenso M 2, nur ohne Accent, H परिज्मनो, Bb परिज्मनो, ebenso B nur ohne Accent. 5) M 1 मर्ते 6) P उ इत्यु। 7) So die Mss, auch P प्रात संवनादिति प्रात संवनात्। dagegen Kāṭh. 30, 6 अग्नि प्रातसवने पात्व॰, s TS 3, 1 9, 1 8) So M 1, M 2 मदूघाना, H Bb मधुघानां, ebenso B, nur ohne Accent, P मधुंघाना।

ककुभं रूपं वृषभस्य रोचते बृहद्वसूनामाधीतौ रुद्राणां कर्मन्ना-
दित्यानां चेतसीन्द्राय[1] त्वा विभूवसे जुहोम्युशिक्त्वं देव सोम गायत्रेण
छन्दसाग्नेर्धामोपेहि वशी त्वं[2] देव सोम त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य धामो-
पेह्यस्मत्सखा देव सोम जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं
पाथ[3] उपेहि ॥ ३६ ॥ Vgl 4, 7 7 — TS 3 1 9 (savanahutyad mantrâh) u 5 3 3 3 (adabhyamçugrahartha mantrah) Kath 30 6 VS 8 48—50 Mân Çr 7 1 1

उदु[4] त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।
दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥
चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
आप्रा[5] द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य[6] आत्मा जगत-
स्तस्थुषश्च ॥

द्यां गच्छ स्वर्गच्छ रूपं वो रूपेणाभ्येमि[7] वयसा वयस्तुथो वो विश्ववेदा विभजतु वर्षिष्ठे अधि नाके पृथिव्याः ॥

एतत्ते अग्ने राध एति[8] सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नय ॥
अयं नो अग्निर्वरिवस्कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन् ।
अयं शत्रूञ्जयतु जर्हृषाणो[9] ऽयं वाजं जयतु वाजसातौ ॥

ऋतस्य पथा प्रेत चन्द्रदक्षिणा[10] ब्राह्मणमद्य ऋध्यासं पितृमन्तं पैतृमत्यमृषिमार्षेयं सुधातुदक्षिणम् ॥ वि स्वः[11] पश्य[12] व्यन्त-

---

1) P चेतसि । 2) So M2 nur ohne Accent M 1 वशि त्वं oder त्त H Bb u B वशीत्क्ष P वशीक । त्व । 3) P पाथ । 4) P उत् । उ इंदु । 5) P आं । अप्रा । 6) P सूर्य । 7) P अभि । एमि । 8) M 1 e g एतु aber wie es scheint durch एति ersetzt Kap S एतु 9) So die Form TS 1 3 4 1 4 46 3 VS 5 37 7, 44 Kap S 3 7 Auch hat P richtig जर्हृषाण । aber M 1 जरिहृषाणो M 2 ज रिषाणो H u B जर्हृषाणो Bb जर्हृषाणो । 10) H Bb u B चंद्र॰ 11) P वि । स्वरिति स्व । aber H Bb विश्व ebenso M2 u B nur ohne Accent. 12) Ich lasse पश्य gemäss M1 ohne Accent obgleich H u Bb पश्य schreiben weil sonst vor स्व die ३ stehen müsste die sich aber in keiner Hdschr findet

रिक्षं यतस्व सदस्यैरसंद्राता[1] मधुमतीर्देवत्रा गच्छत प्रदातारमा-विशतानवहायास्मान्देवयानेन[2] पथा सुकृतां लोके सीदत[3] तन्नः सं-स्कृतम् ॥ ३७ ॥ Vgl. 4, 8, 2 3 — TS 1, 4, 43, (dakshinâ), Kâth 4, 9, Kap S 3, 7, — VS 7, 41. 42 44—46, Man Çr 7, 2, 5

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्वरुणो मित्रो अग्निः ।
विष्णुस्त्वष्टा प्रजया संरराणो[4] यजमानाय द्रविणं दधातु ॥
समिन्द्र नो मनसा नेषि गोभिः सं सूरिभिर्हरिवः सं स्वस्त्या ।
सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानां सुमतौ यज्ञियानाम्[5] ॥
सं वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सं शिवेन ।
त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायो ऽनु नो मार्ष्टु[6] तन्वो यद्विरिष्टम् ॥
सुगा वो देवाः सदना कृणोमि य आजग्मेदं[7] सवनं जुषाणाः ।
जक्षिवांसः[8] पपिवांसश्च विश्वे ऽस्मे धत्त वसवो वसूनि ॥
यानावह[9] उशतो देव देवांस्तान्प्रेरय[10] स्वे अग्ने सधस्थे[11] ।
वहमाना भरमाणा हवींषि वसुं घर्मं[12] दिवमातिष्ठतानु ॥
यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतारमवृणीमहीह ।
ऋधगयाडृधगुताशमिष्ट[13,14] विद्वान्प्रजानन्नुपयाहि यज्ञम् ॥
यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वं योनिं गच्छ स्वाहैष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीरस्तेन संभव भ्राजं गच्छ देवा गातुविदो गातुं

---

1) P यक्षत् राता । 2) P अनवहाय । 3) M2, सीदतु 4) P सं रराणमिति स रराणं । (sic !) 5) M1 यज्ञीयानां desgl M2 ohne Accent. 6) So M1, H, Bb B मार्ष्ट, P मार्ष्टु ।, M2 undeutlich 7) P यें । आ जग्मं । 8) P जक्षि वांस । 9) P यान् । आ । अवहः । 10) P देवान् । 11) P सध स्थे । 12) Bb धर्म 13) P ऋधक् । अयाट् । ऋधक् ।, Kap S °या ऋधगु° (= VS 8, 20), TS wie MS 14) So M 1, P उत । अशमिष्ट ।; H u B °शमीष्ट, Bb °शमीष्ट, Kâṭh °शमिष्ट, Kap S °शमिष्ठ, TS u VS 8, 20 °शमिष्ठा

विद्वा गातुमित[1] मनसस्पते[1] सुधात्विमं यज्ञं दिवि देवेषु वाते धाः[2] स्वाहा ॥ ३८ ॥ Vgl 4, 8, 4 — TS 1, 4, 44 (samishtayajurhomah), Kath 4, 12, Kap S 3, 10, VS 8, 17 15 14 18—22 Mân Çr 2, 5, 4

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ[3] ।
अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुतापवक्ता[3] हृदयाविधश्चित्[4] ॥
शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमुर्वी गभीरा सुमतिष्टे अस्तु ।
आरे बाधस्व निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥
अग्नेरनीकमप आविवेशापां नपात्प्रतिरक्षदसुर्यान्[5] ॥
दमे दमे समिधं यक्ष्यग्ने[6] प्रति ते जिह्वा घृतमुच्चरण्यत् ॥
समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तः सं त्वा विशन्त्वोषधीरुतापः[7] ।
यज्ञस्य ते यज्ञपते सूक्तोक्तौ[8] नमोवाके विधेम ॥

स्वाहावभृथ निचुङ्कुण[9] निचेरुरसि निचुङ्कुणो[10] गृहं गृहो[11] ऽव नो देवैर्देवकृतमेनो यक्ष्यव[12] मर्त्यैर्मर्त्यकृतं चिकित्वानुरोरा नो[13] देव रिष-

---

1) H मनस्पते, so auch in Bb corrigirt 2) P अनु एतवै । उ इत्यु ।, M 2 °तवा उ 3) P अक । 4) So in M2, nur ohne Accent in Uebereinstimmung mit TS, Kath, Kap S, VS, so eigentlich auch in M 1, aber corrigirt in °वृधश्चित्, H, Bb, u B °वृधश्चित्, sogar P हृदयावृध । हृदयवृध इति हृदय वृध । 5) So accentuire ich mit P अपां । नपात्, weil das neutrale प्रतिरक्षद्° nur auf अनीकम° sich beziehen lässt, also auch अपां नपात् nur Apposition zu diesem sein kann, dieselbe Accentuation in Kap S u VS 8, 24, dagegen M1, H u Bb °श्चापान्नपात् in Uebereinstimmung mit TS 1, 4, 45, 1, wo aber das Partic masc. gen ist (wie übrigens auch in Kap. S u VS) 6) P यक्षि । ohne Accent 7) M 1 2, H, Bb, B °त्वौषधीरु° so auch Kap S, P विशन्तु । ओषधीः । उत । आपः । 8) P सूक्त उक्तौ । 9) M2 नीचुकुण, weiterhin aber in Uebereinstimmung mit den andern Mss निचुङ्कुणो 10) P निचुकुण इति नि चुकुण । in M 1 Oxytonon in H u Bb Paroxytonon, Kâth auch निचुकुण — निचुकुणो, Kap S निचुपुण — — निचुपुणो, Man Çr 2, 5 4 निचुपुणेति 11) So M 1, desgl M 2, nur ohne Accent P गृह । गृहं । अव । न । , dagegen H, Bb गृहावा नो, B गृहावा नो, in den andern Saṃhitâ's fehlen die räthselhaften Worte गृहं गृहो ganz 12) P यक्षि । अव । 13) P irrig उरोराम इत्युरो राम ।; statt उरो । आ । नः ।

स्याल्तेप्सु धौतस्य[1] ते देव सोम नृभिः ष्टुतस्य[2] यस्ते गोसंनिर्भक्षो यो अश्वसंनिस्तस्य ता[3] उपहूता[4] उपहूतस्य भक्षयामि विचृत्तो वरुणस्य पाशः[5] प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशो[6] नमो वरुणस्य पाशा- योऽन्नितवेसीयो[7] ना उन्नयामि[8] ॥

उदुत्ते[9] मधुमत्तमा गिरः स्तोमास ईरते ।
सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो वाजयन्तो रथा[10] इव ॥
कण्वा इव भृगवः सूर्या इव विश्वमिद्धितमानशुः[11] ।
उदेत[12] प्रजामुत वर्चो[13] दधाना[14] युष्मान्नाय[15] उत यज्ञां
असश्चत ॥
गायत्रं[16] छन्दो अनु संरभध्वमथा[17] स्यात सुरभयो गृहेषु ।
एधो ऽस्येधिषीमहि समिदसि समेधिषीमहि ॥
अपो अद्यान्वचारिषं[18] रसेन समसृक्ष्महि ।
पयस्वानग्न[19] आगमं[20] तं मा संसृज वर्चसा ॥

---

1) P अप्सुधौतस्येत्यप्सु धौतस्य । 2) M 1, H नृभि ष्टुतस्य, desgl M 2 u B ohne Accent, Bb नृपिभि ष्टुतस्य, P नृभि । स्तुतस्य ।, Kāṭh नृभि स्तुतस्य, Kap.-S नृभि सुतस्य 3) P ते 4) P उपहूतमित्युप हूत । (sic) Kath u Kap S उपहूत उप° 5) M 2 वरूणपाशो 6) So M 1, Bb P वरुणस्य । पाशाय ।, B वरुणपाशा°, H eig वरुणपाशा°, aber dann corrigirt in वरुणस्य पाशा°, M 2 वरूस्य पा° 7) P यन्नेतु रित्युत् नेतु । 8) So M 1, P न । उत् । नय । आमि ।, M 2 u B उन्नयाभि, H, Bb उभयामि, Kap S यस्मो ध्यन्नया न ।, fehlt im Kāṭh 9) H u Bb उदुत्ते, M 1 उदुत्ते 10) M 1 यथा 11) °द्वीतम° wie in RV VIII 3 16 12) So M 1, desgl M 2, nur ohne Accent, H Bb B उदेत P ganz verstümmelt उत् । आं । इ । त् । अ° Es wäre vielmehr उत् । आं । इत । aufzulösen, das Metrum legt die Correctur in उत नahe, aber auch Kaṭh 4 13 liest उदेत 13) H u Bb °मुतवर्चो 14) P दधाना । 15) P राय । 16) P auffällig गायत्री छंद । u Kap S गायत्री च्छंदांस्यनुसरभताम° 17) P अथ 18) So H Bb, desgl M2 ohne Accent, M 1 °अद्यान्वचार्षं°, B °चारिषं°, P अद्य । अनु । अचारिषं । 19) P अग्ने 20) आं । अगम ।

॥ ३९ ॥ Vgl 4 8 5 — TS 1 4 45 (avabhṛthaḥ) Kāṭh 4 13 Kap S 3 11 VS 8 23—25 27 20 22, Mān Çr 1 7, 4 2 5, 4

॥ इति प्रथमकाण्डे ग्रहो[1] नाम तृतीयः प्रपाठकः ॥

ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम॥
अग्ने व्रतपते व्रतमालप्स्ये[2] तत्ते प्रब्रूमस्तन्नो[3] गोपाय तꣳ शकेयम्[4]॥
अग्निꣳ होतारमुप तꣳ हुवे देवान्यज्ञियानिह[5] यान्यजामहे।
यन्तु देवा हविषो मे[6] अस्या[7] देवा यन्तु सुमनस्यमानाः॥
युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढवे[8] जातवेदः।
इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिहृतो वयं ते॥
अस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्रायो मघवानः सचन्ताम्।
अस्माकꣳ सन्त्वाशिषः॥
आमाशिषो[9] दोहकामा[10] इन्द्रवन्तो हवामहे।
धुक्षीमहि प्रजामिषम्॥
सा मे सत्याशीर्देवान्गम्याज्जुष्टाज्जुष्टतरा[11][12] पण्यात्पण्यतरा[13]॥

---

1) H Bb u B ग्रह नाम M1 2 ग्रहस्तृतीय प्र° 2) So ist zu schreiben wie die Vergleichung mit 1 4 5 und 1 4 14 lehrt auch hat Mān Çr 1 4 1 आलप्स्य इति M1 2 u B आलप्से P आ। लप्से। Bb आलभे so Kāṭh 4 14 (ohne Accent) in H un deutlich eigentlich wohl भे dann aber verändert in से od प्से 3) P तत्। नः। 4) P तत्। शकेय। 5) M° यज्ञीयान् 6) मे fehlt in H u Bb 7) P अस्य। आ। 8) M1 वोढवे M2 वोढवें B वो ३ ढवे H Bb bloss ढवे 9) So M1 u 2 desgl B nur ohne Accent P आम्। आशिष इत्या शिष। H u Bb fehlerhaft अमाशिषो s Boht Wort s v आम् 10) P दोह कामा। 11) P सत्या आशीः। 12) Von गम्या° bis गष्ठ in B fehlend 13) M 2 पुण्यात्पुण्यतरा

अरिडता मनसा देवान्गछ यज्ञो देवान्गछतु यज्ञो देवान्गम्यात् ॥
वि ते मुञ्चामि रशना वि रश्मीन्वि योक्त्राणि परिचर्तनानि।
धत्तादस्मभ्यं द्रविणेह[1] भद्रं प्र मा ब्रूताद्भागदां देवतासु ॥
इष्टो यज्ञो भृगुभिर्द्रविणोदा यतिभिराशीर्दा वसुभिः।
अङ्गिरसो मे अस्य यज्ञस्य प्रातरनुवाकैरहौषुः[2 3] ॥

तस्य मा यज्ञस्येष्टस्य वीतस्य[4] द्रविणेहागम्याद्वसुर्यज्ञो वसुमान्यज्ञस्तस्य मा यज्ञस्य वसोर्वसुमतो वस्विहागछत्वंदो मागछत्वंदो[5] मा[6]गम्यात् ॥ १ ॥ Vgl 1,4,5 — TS 1, 5, 10, 3 (dârçikayajamanamantrah), 1,6,2—4 (ashṭikam yâjamanam), Kâth 4 14, 5,2—4, VS 1,5(18,56), Mân Çr 1,4,1

सं[7] यज्ञपतिराशिषा संदसि संन्मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूया अक्षितमस्यक्षितं मे भूयाः प्राच्या दिशा देवा ऋत्विजो मार्जयन्तां दक्षिणया दिशा मासाः पितरो मार्जयन्तां प्रतीच्या दिशा गृहाः पशवो मार्जयन्तामुदीच्या दिशाप[8] ओषधयो वनस्पतयो मार्जयन्तामूर्ध्वया दिशा यज्ञः संवत्सरो मार्जयतां विष्णुः पृथिव्यां व्यक्रंस्त गायत्रेण छन्दसा निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णुरन्तरिक्षे व्यक्रंस्त त्रैष्टुभेन छन्दसा निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णुर्दिवि व्यक्रंस्त जागतेन छन्दसा निर्भक्तः स यं द्विष्मो ऽगन्म[9] ३स्वः सं ज्योतिषाभूमेदमहममुष्य[10] प्राणे निवेष्टयामि तेजो ऽसि समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं पशुभिः सं मया पशवो ऽमे[11] गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासं सुगृहपतिस्त्वं

1) P fehlerhaft द्रविण । इहं । 2) H, Bb, M2 प्रातर॰ 3) So Kâth 5, 4, aber M1, H, Bb, B ॰रहूषु, P ग्रहूषु । M2 ॰रहूषु 4) P fehlerhaft वि। तस्य।, M1 वितस्य 5) P द्रविण । इहं । आ । गम्यात्। 6) P मा । आ। 7) P सत् । असि । सत् । मे। 8) P आप । 9) P अगन्म। 10) P ज्योतिषा । अभूम। 11) M1 u 2 पशवोऽग्ने

मया गृहपतिना भूया अस्थूरि[1] णौ[2] गार्हपत्यं दीदायञ्छतं[3] हिमा द्वायू[4] राधांसि संपृञ्चाना[5] असंपृञ्चानौ तन्वोऽसा[6] अनु मा तन्वे[7]-च्छिन्नो दिव्यस्तन्तुर्मा मानुषश्छेदि दिव्याद्धाम्नो मा छित्सि मा मानुषाज्ज्योतिषे तन्तवे त्वा ॥ २ ॥ Vgl 1 4 6 7 — TS 1,6 5 u 6 Kath 5 5 VS 2 25 27, Man Çr 1,4 3, 2 3 6, Çat Br 3 7 4 10 11

ये देवा यज्ञहनः पृथिव्यामध्यासते[8] ।
अग्निर्नस्तेभ्यो रक्षतु गछेम सुकृतो वयम् ॥
ये देवा यज्ञमुषः पृथिव्यामध्यासते ।
अग्निर्नस्तेभ्यो रक्षतु गछेम सुकृतो वयम् ॥
यास्ते[9] राचयः सवितर्देवयानीः सहस्रयज्ञमभिसंबभूवुः[10] ।

1) So M2 H P desgleichen B ohne Accent M 1 अस्थूरि, Bb अस्थूरी 2) M1 u 2 नौ 3) So schreibe ich mit M 1 dieselbe Form Man Çr 2 3 6 अस्थूरि णौ गार्हपत्य दीदायत शतं हिमा द्वायू Kath 5 5 अस्थूरि णौ गार्हपत्यन्दीदाय शत हिमा द्वायू Kap S 5 2 अस्थूरि णौ गार्हपत्य दीदाय शत हिमा aber M 2 H, Bb B दिदाञ्, P दीदात् । die Form दीदायत् auch in anderem Zusammenhange AV 3 8, 3, Çat Br 3 7, 4 10 liest दीदयच्छतं der Sinn der schwierigen Stelle etwa Nicht einspännig strahle unsere Hausherrschaft, (d h wir beide wollen uns glanzvoll in die Hausherrschaft theilen wie ein Zwiegespann in das Ziehen des Wagens vgl das Vorhergehende) 4) So M 1 u 2 H wohl auch Bb desgl B nur ohne Accent, dem P hat offenbar dasselbe vorgelegen er trennt aber irrig हिमात् । वायू।, im Çat Br zwei Worte (3 7 4 10) तयोरस्थूरि गार्हपत्य दीदयच्छतं हिमा द्वा यू इति Pet W sagt s v 4 यु zu dieser Stelle „etwa so v a Zugthier“ Nach der Accentuirung in den Mss der MS wäre etwa ein adjectivisches द्वायू (für द्वायु wie पुरू neben पुरु) anzunehmen, etwa „zwiefältig doppelt wobei Zweie betheiligt sind“, bezogen auf गार्हपत्य und dem Sinne nach dem अस्थूरि ähnlich Dass das Wort jedenfalls zu diesem nicht zum folgenden Satz gehört zeigt nicht nur Çat. Br sondern namentlich Kath wo das Cap 5 5 mit द्वायू schliesst s d vor Anm 5) P irrig स पृचाना । statt स पृचानौ । 6) Ich habe den Accent nach Bb gesetzt dazu stimmt P तन्व । असौ। तन्व ist dabei Verbalform dagegen M1 2 तन्वो सा Man Çr 2, 3 6 सपृचाना असपृचानौ तन्वस्तन्व इति Ich übersetze „Gaben uns gegenseitig schenkend und wieder nicht schenkend pflanzen wir beide uns fort“ असौ ein Vocativ der sich auch MS 2 4 8 findet (S Böhtlingk's Wörterbuch s v तन्) „Du dort! mache dass ich mich fortpflanze“ 7) P अनु। मा। तनु। अछिन्न । Bb तन्वछिन्नो, desgl B ohne Accent 8) P अधि। आसते । 9) Bb यास्ते 10) So M 1 H, desgl B ohne Accent M2 अभिसंबभूवु, Bb अभिसंबभूव , P अभि सं बभुवुः ।

गृहैश्च सर्वैः प्रजया न्वग्ने[1] ३स्वो[2] रुहाणास्तरता[3] रजांसि ॥
ये देवा यज्ञहनो अन्तरिक्षे अध्यासते ।
वायुर्नस्तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् ॥
ये देवा यज्ञमुषो अन्तरिक्षे अध्यासते ।
वायुर्नस्तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् ॥
आगन्म[4] मित्रावरुणा वरेण[5] रात्रीणां[6] भागो[7] युवयोर्यो अस्ति ।
नाकं गृभ्णानाः[8] सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः ॥
ये देवा यज्ञहनो दिव्यध्यासते
सूर्यो नस्तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् ॥
ये देवा यज्ञमुषो दिव्यध्यासते ।
सूर्यो नस्तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् ॥
येनेन्द्राय समभरन्पयांस्युत्तमेन[9] हविषा जातवेदः ।
तेनाग्ने[10] त्वमुत वर्धया[11] मां सजातानां मध्ये श्रैष्ठ्या[12] आ धेहि[13] मा ॥

वेदो ऽसि वेदो मा आभर तृप्तो ऽहं तृप्तस्त्वम् ॥
घृतवन्तं कुलायिनं रायस्पोषं सहस्रिणम् ।
वेदो वाजं ददातु मे ॥

---

1) P wrng प्रजया । वंशु स्वंग्ने vgl auch TS 3,5,4,2; M 1 न्वग्ने 2) P स्व । 3) P तरत । 4) So M 1 u 2, P मा । योगन्म ।, H, Bu Bb योगन्म, auch Kāth 5,6 आगन्म 5) Kāth 5,6 वरेण्यं, TS 3,5,4 । वरेण्या 6) M 2 रोचिषा 7) P भागं 8) P गृभ्णानं । 9) So das Verb in M 1 u 2, H Bb समभरं, P समभरन्निति स समभरन् । (eigentlich zuerst समभिरन्निति) auch Kāth 5,6 समभरन् B समभर, TS 3, 5, 4, 2 समभरः 10) P तेन । स्वग्ने । 11) P वर्धय । 12) P wrng श्रेष्ठ्ये । statt श्रैष्ठ्ये, Kāth श्रैष्ठ्य 13) P धेहि । 14) P मे ।

निर्द्विषन्तं निरराातिं दह[1] रुद्रास्त्वाग्रच्छन्नादित्यास्त्वास्तृणन्[2][3] ॥
गोमाँ[4] अग्ने ऽविमाँ[5] अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदमिदप्रमृष्यः ।
इडावानेषो[6] असुर[7] प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः[8] सभावान् ॥
सं पत्नी पत्या सुकृतेषु गच्छतां यज्ञस्य युक्तौ धुर्या[9] अभूताम् ॥
आप्रीणानौ[10] विजहता[11] अराातिं दिवि ज्योतिरुत्तममारभेथां
स्वाहा ॥

पत्नि पत्न्येष[12] ते लोको नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीर्या सरस्वती वेशयमनी तस्यै स्वाहा ॥ या सरस्वती वेशभगीना[13] तस्यास्ते भक्तिवानो[14] भूयास्म ॥

अयाश्चाग्ने[15] ऽस्यनभिशस्तिश्च[16] सत्यमित्त्वमया असि ।
अयाः सन्मनसा कृत्तो[17] ऽयाः सन्हव्यमूहिषे ऽया नो धेहि
भेषजं स्वाहा ॥ ३ ॥ Vgl 1,4,8. — TS 3,5,4 (atimokshajape mantrah) 1,6,6,4, Kath 5,6 u 4, Mân Çr 1,4,3 u 1, 1,3,5

देवाञ्जनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याशीरागच्छतु[18] पितॄञ्जनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याशीरागच्छतु मनुष्याञ्जनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याशीरागच्छत्वोषधीर्वनस्पतीञ्जनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याशीरागच्छतु पञ्चजनं जनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याशीरागच्छतु पश्वानां

1) P दहा । 2) P fehlerhaft त्वा । ग्रयच्छत् ।, M 1 त्वायच्छन्°, M2, H u Bb ohne Accent 3) So M2 H u Bb, P त्वा । अस्तृणन् । M1 त्वास्तृणन् । 4) P गोमा विति गों मान् । 5) P अवि । अविमानित्यवि मान् 6) P एषं । 7) So M 2, P, B ohne Accent, in M1, H u Bb असुर, RV 4,2,5, TS 1,6 6,4 8) So M 1 u 2, P पृथु बुध्नः ।, aber H, Bb u B पृथुबुध्नः, s RV 4,2,5 9) P धुर्यौ । 10) So schreibe ich gestützt auf P आप्रीणानावित्या प्रीणानौ । auch Kath 5, 4 आप्रीणानौ, dazu stimmt dem Sinne nach सजानानौ in TBr 3,7,5,11, dagegen M 1 u 2 आपृणानौ, H आपृणानौ, desgl B ohne Accent, Bb आपृणानौ 11) P irrig विजहता इति वि जहता 12) P पत्नि पत्नि ।, M 2 पत्नीष° 13) M 1 वेशभगिना, Kath 5,4 वेशभगिनी 14) So auch Kath 5,4, P भक्ति वान । 15) P अयाः । च । 16) P असि । असि । 17) So M 1, H, Bb, B, M2 कृत्तो, P कृत्त । Kath 5,4 अयासा मनसा कृतो 18) M 2 °माशीर° und so auch weiterhin (5 Mal)

त्वा वातानां धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा दिशां धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा सलिलानां धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा पृष्ठानां धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां धर्त्राय गृह्णामि चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य धर्त्राय गृह्णामि ॥[1]

धामासि[2] प्रियं देवानामनाधृष्टं देवयजनम् ।
देववीत्यै त्वा गृह्णामि ॥

भूरस्माकं[3] हव्यं देवानामाशिषो यजमानस्य देवताभ्यस्त्वा देवताभिर्गृह्णामि ॥ ४ ॥ Vgl 1, 4, 9 — TS 1, 6, 1 (ājyagrahaṇam), Kāṭh 5,6, Mān. Çr 1, 4, 1

समृतयज्ञो वा एष यद्दर्शपूर्णमासौ कस्य वाह[4] यक्ष्यमाणस्य देवता यज्ञमागच्छन्ति कस्य वा न बहूनां समानमहर्यजमानानां यः पूर्वेद्युरग्निं गृह्णाति स श्वो भूते देवता अभियजते ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्त्विति पूर्वमग्निं गृह्णाति[5] देवता वा एतत्पूर्वेद्युरग्रहीत् श्वो भूते[6] ऽभियजते बर्हिषा वै पूर्णमासे व्रतमुपयन्ति वत्सैरमावास्यायां पुरा वत्सानामपाकर्तोर्दंपती अश्नीयाताम्[7] हस्ता अवनिज्य दक्षिणतो ऽग्निमुपतिष्ठते ऽग्ने व्रतपते व्रतमालप्स्ये[8] इत्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिर्ब्राह्मणो व्रतभृद्व्रतपतय एव प्रोच्य व्रतमालभते ऽग्निं होतारमुप तं हुवे[9] इति येन हविर्निर्वप्स्यन्स्यात्तदभिमृशेद्देवतानां वा एष ग्रहो देवता वा एतदग्रहीद्युनज्मि त्वा ब्रह्मणा

1) Von hier bis धामासि in B fehlend 2) P धाम। असि। 3) P भूः। fälschlich ohne Accent 4) So M1 u 2, d h वा। अह।, P ist für diese Partieen nicht vorhanden H, Bb वा ह ohne Accent 5) Von hier bis zum folgenden गृह्णाति in H u Bb fehlend 6) श्वो भू उते in M1 u 2 aber oben mit den andern Mss. übereinstimmend 7) So M2 M1 दंपती अश्नीयाताम् H, Bb, B दम्पत्यश्नीयाताम् 8) So M1 u 2, H u B व्रतमालप्स्या, Bb °लप्स्या, Kāṭh 31, 15 व्रतमालभ इति 9) M2 हुवा।

दैव्येनेति परिधिषु परिधीयमानेषु वदेदेवं वा एष योगो ऽभिमेतं युनक्ति युक्तो ऽस्मै हव्यं वहत्यस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्विति इडायामुपहूयमानायां वदेदिडाया वा एष दोहा इडां वा एतद्दुहे ऽथो इन्द्रियं वा इडेन्द्रियमेवात्मन्धत्ता आमाशिषो दोहकामा इत्याशिषो वै दोहकामा यजमानमभिसर्पन्ति ता दक्षिणतो यजमानलोकमुपतिष्ठन्ते ता यथा धेनवो ऽदुग्धा अपक्रामन्त्येवमस्मादाशिषो ऽदुग्धा अपक्रामन्ति य एवं न वेदाथ य एवं वेदाशिष एव दुहे सा मे सत्याशीर्देवान्गम्यादिति प्रस्तरे प्रह्रियमाणे वदेत्सत्यां वा एतदाशिषं देवान्गमयित्वाथ वरं वृणीत एतद्ध स्म वा आहौपाविर्जानश्रुतेयः[2] सहस्रेणेष्ट्वा कमु स्विदतो ऽधि वरं वरिष्यामह इति सहस्रेण यक्षीयेति ह स्म वावं ततः पुराह वि ते मुञ्चामि रशनां वि रश्मीनिति परिधिषु प्रह्रियमाणेषु वदेद्देवता वा एतत्स्वर्गं लोकं गमयित्वा प्रतिष्ठाप्य व्यमौगिष्टो यज्ञो भृगुभिरिति यज्ञस्य वा एष दोहो यज्ञमेतद्दुह एतद्ध स्म वा आह कपिवनो भौवायनः किमु स यज्ञेन यजेत यो गामिव यज्ञं न दुहीत सुदोहतरो हि गोरिति ॥ ५ ॥

Vgl 1, 4, 1 — TS 1, 6 7 (ushtikayâjamanavidhih, devatâparigrahah), 1, 7, 4, 3 flg ; Kâth 31, 15, 32, 2 u 3

स यज्ञपतिराशिषेति यजमानो यजमानभागं प्राश्नाति यजमानो वै यज्ञपतिर्यज्ञो यजमानभागो यद्यजमानो यजमानभागं प्राश्नाति यज्ञपता एव यज्ञं प्रतिष्ठापयति यदि प्रवत्स्यन्त्समिष्टयजुषा सह जुहुयादग्ना एव यज्ञं प्रतिष्ठापयति यद्धविर्निर्वप्स्यन्नग्नौ निष्टपत्यग्नेरेव यज्ञं निर्मिमीते ऽथ यद्धविर्निर्वप्स्यन्यजमानाय प्राह यज्ञपतेरेवाधि यज्ञं

1) Vgl oben S 47 Anm 9 2) M1 आहौपावृजान श्रुतेइं, M2 आहौपावृज्जान, श्रुतेइं, H u Bb आहौपावृज्जान श्रुतेइ, desgleichen B ohne Accent Aber vgl Pet Wört s v औपावि und जानश्रुतेय

निर्मिमीतेऽग्निर्वै भूयासं मदहत्येतं वै लोकं यजमानो न्वतिमुच्यते यदेता आपो ऽतिसृज्यन्तेऽछिन्नं स्रावयितव्या अग्निर्वा एतद्यजमानो ऽग्नावात्मानमन्तर्धत्ते द्वया वै देवा यजमानस्य गृहमागच्छन्ति सोमपा अन्ये ऽसोमपा अन्ये हुतादो ऽन्ये ऽहुतादो ऽन्य एते वै देवा अहुतादो यद्ब्राह्मणा एतद्देवत्य एष यः पुरानीजान एते वा एतस्य प्रजायाः पशूनामीशते ऽते ऽस्याप्रीता इषमूर्जमादायापक्रामन्ति यदन्वाहार्यमन्वाहरति तानेव तेन प्रीणाति दक्षिणतःसद्मः परिहितवा आह दक्षिणावतैव यज्ञेन यजत आहुतिभिरेव देवान्हुतादः प्रीणाति ते ऽस्मै प्रीता इषमूर्जं नियच्छन्ति ॥ ६ ॥

Vgl 1,4,2 — TS 1,7,3 (anvâhâryah)

संदसि संमे भूया इत्याशिषो वा एतास्ता एवावरुन्द्धे पूर्णमसि पूर्णं मे भूया इति पूर्णो ह वा अमुष्याह्नः संभवति सर्वमसि सर्वं मे भूया इति सर्वो ह वा अमुष्याह्नः संभवत्यक्षितमस्यक्षितं मे भूया इत्यक्षितो ह वा अमुष्याह्नः संभवति प्राच्या दिशा देवा ऋत्विजो मार्जयन्तामित्येता वै यज्ञस्य मृष्टय एताः शान्तयस्तो वैजवापयो विदामक्रंस्तेषां मृष्टो यज्ञः शान्तो भूदघातुकः पशुपतिः पशूंस्तद्य एवं वेद मृष्ट एवास्य यज्ञः शान्तो भवत्यघातुकः पशुपतिः पशून्विष्णुः पृथिव्यां व्यक्रंस्त गायत्रेण छन्दसेति विष्णुमुखा वै देवा असुरानेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुद्य स्वर्गं लोकमायं-

---

1) M 1 u. 2 स्रावयितव्या 2) So M 1 aber M 2, H u. Bb चाहुतादो, B हुतादो 3) H u. Bb य एत 4) So M 1 u. 2, H, Bb u. B ब्राह्मण 5) So corrigirt, M 1 स्याप्रीता M 2, H, Bb u. B स्या प्रीता 6) So M 1. M 2, H, Bb u. B शामिंध 7) So M 1 u. 2, H, Bb u. B देवानहुताद 7) So M 1 u. 2, H, Bb, B वैजवापयो; der ganze Satz im Mahâbhashya citirt nach mündlicher Mittheilung von Kielhorn. 8) In den Mss. oxytonirt, aber corrigirt nach 1,6 4 u. 1,8,5 9) M 2 ०मायं०

स्वविष्णुमुखो वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुद्य स्वर्गं लोकमेत्यगन्म ३स्वरिति स्वर्गमेव लोकमेति[1] सं ज्योतिषाभूमेति ज्योतिर्हि स्वर्गो लोक इदमहममुष्य प्राणं निवेष्टयामीति प्राणमेवास्य निवेष्टयतीत्थं पर्यावर्तेत एवं हि यज्ञः पर्यावर्तते ऽथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनु पर्यावर्तते तेजो ऽसीत्याह तेजो ह्यग्निः स वै हित्वा प्रजां च पशूंश्च स्वरेति यदाह समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं पशुभिः सं मया पशव इति प्रजायां चैव पशुषु च प्रतितिष्ठत्यग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासं सुगृहपतिस्त्वं मया गृहपतिना भूया इत्यग्रहणौ संजीयतः सर्वमायुरितो नार्तिं नीतः[2] पुत्रस्य नाम गृह्णाति प्रजामेवानु समतानीत्सं वै मानुषमेवाभ्युपावर्तते मनुष्यस्य हि नाम गृह्णाति यदाहाछिन्नो दिव्यस्तन्तुर्मा मानुषश्छेदीति दिव्यं चैव मानुषं च समतानीद्दिव्याद्धाम्नो मा छित्सि मा मानुषादित्युभा इमं लोकं जयतः सह स्वर्गे लोके भवतः ॥ ७ ॥ Vgl 1 4 2 — TS 1 7 5 (apyayanadimantrah) 1,7 6 (upasthanâdimantrah) Kath 32 5

इति ये एवं देवा यज्ञहनश्च यज्ञमुषश्च पृथिव्यां तांस्तीर्त्वान्तरिक्षमारुहन्य एव देवा यज्ञहनश्च यज्ञमुषश्चान्तरिक्षे तांस्तीर्त्वा दिवमगन्य एव देवा यज्ञहनश्च यज्ञमुषश्च दिवि तांस्तीर्त्वा सजातानां मध्ये श्रैष्ठ्या आधादेनं शिरो वा एतद्यज्ञस्य यत्पुरोडाशः केशा वेदो यद्वेदेन पुरोडाशं समार्ष्टि यज्ञस्य सर्वत्वायाथो मेध्यत्वाय यज्ञो

---

1) M2 °मैति 2) M1 u Bb नार्तिंन्नीत H नार्त्तिंन्नीत desgl B ohne Accent M2 नार्त्तिंन्नीत (न । आर्तिं । नि । इत । „nicht gerathen s e be de in Le d“)

वै देवेभ्यस्तिरो ऽभवत्तं देवा वेदेनाविन्दꣳस्तद्वेदस्य वेदत्वं[1] यद्वेदेन वेद्यामास्ते यज्ञमेवास्मै विन्दति पत्न्यै वेदं प्रयच्छति दुरनुवेदो वा अमुत्र यज्ञो यज्ञमेवास्मै विन्दति त्रिः प्रयच्छति त्रिपत्या हि देवा उपस्था आस्यते[2] पुमाꣳसं जानुका भवति पशवो वै वेद ओषधयो ऽह्येषं एषं खलु वै पशूनां लोको यदन्तरामी स्वे वा एतल्लोके यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्ते ऽर्धमासे ऽर्धमासे वै यज्ञो विच्छिद्यते संततमाहवनीयात्स्तृणन्नेति यज्ञस्य संतत्यै तꣳ संततमुत्तरे ऽर्धमाऽसे[3] ऽभियजते गोमं अग्नेऽविमं अश्वी यज्ञ इति गोमन्तमेवाविमन्तमश्विनꣳ यज्ञमकरिडावानेपो असुरं[4] प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः[5] सभावानित्या-शिषमेवाशास्ते स पत्नी पत्या सुकृतेषु गच्छतामित्येषं वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भः सह स्वर्गे लोके भवतो या वा एतस्य पत्नी सैतꣳ संप्रति पश्चादन्वास्ते यत्संप्रति पश्चादन्वासीत प्रजामस्या निर्दहेद्वेदाह पत्नि पत्न्येषं ते लोक इति लोकमेवास्या अकर्निर्दाहुको ऽस्याः प्रजा भवति या सरस्वती वेशयमनीति वेशयमनꣳ वेशनिवास्मै तेन यच्छत्युतास्यां जीवन्तः सजाता उपासते वाचमिन्वस्य[8] ब्राह्मणस्य वा राजन्यस्य वोपासहा इति माꣳसं तु न पचेयुस्तस्मिन्नग्नौ यत्पचेयुः क्रव्यादं कुर्युर्न हि तस्मिन्नग्नौ माꣳसं पचन्ति यस्मिन्नाहुतीर्जुह्वत्येया-घामे ऽस्यनभिशस्तिश्चेत्यया वै नामिषाभिः प्रिया तनूस्तया मयोधेयेणे-

---

1) So die Mss., es ist wohl Pass. vom 2 अस् c. वा, vgl. übrigens TBr 3, 3, 9, 11 यद्वेदः । पत्निया उपस्थ आस्यति । मिथुनमेव करोति । विन्दते प्रजाम् I, Kath 32, 6 तस्या उपस्थ आस्तेऽमिथुनमेव करोति 2) in H, Bb u. B ist beide Mal das Anfangs-अ nicht elidirt. 3) So M 1, aber M 2, H, Bb u. B माउसे 4) Alle Mss. यति 5) So M 2 in Uebereinstimmung mit RV 4, 2, 5, TS 1, 6, 6, 4 (vgl. oben 1, 4, 3), dagegen M 1, H, Bb असुर 6) So M 1, vgl. oben 1, 4, 3, M 2 पृथुबुध्नः, H, Bb, B पृथुबुध 7) Das वा fehlt in H u. Bb 8) M 1 वाचमिन्वस्य, M 2 वाचमिन्वस्य, H u. Bb वाचामिन्वस्य desgl. B ohne Accent.

ति खलु वा आहुर्यच्चैवात्र यज्ञे क्रियते यच्च न यां चैवात्र यज्ञस्य प्रायश्चित्तिं विद्म यां च न तस्यैषोभयस्य प्रायश्चित्तिः ॥ ८ ॥
Vgl 1, 4, 8 — TS 3, 5 4 (atmokshajapo mantrah), TBr 3, 3 9, 11, Kath 32, 4 u 6

देवाञ्जनमगन्यज्ञ इति स्कन्नमभिमन्त्रयेत जनं वा एतद्यज्ञस्य [3]गच्छति यत्स्कन्दति जनो ह्यीयमस्रदधि यज्ञस्य वा एतज्जनं गतः स्याशिषमवरुन्द्धे पञ्चानां त्वा वातानां धर्त्राय गृह्णामीति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालब्धाय वाव यः पवत एष यज्ञस्तमेवाग्रहीत्पञ्चानां त्वा दिशां धर्त्राय गृह्णामीतीमा एवं पञ्च दिशोऽग्रहीत्पञ्चानां त्वा सलिलानां धर्त्राय गृह्णामीति पशवो वै सलिलं[1] पशूनेवाग्रहीत्पञ्चानां त्वा पृष्ठानां धर्त्राय गृह्णामीति पृष्ठान्येवाग्रहीत्तेनास्य पृष्ठवन्तौ दर्शपूर्णमासौ संतता अविच्छिन्नौ भवतः पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां धर्त्राय गृह्णामीति छन्दांसि वै पञ्च पञ्चजनाश्छन्दांस्येवाग्रहीच्चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य धर्त्राय गृह्णामीतीमे वै लोकाश्चरुः पञ्चबिल इमानेव लोकानग्रहीत् ॥

धामासि प्रियं देवानामनाधृष्टं देवयजनम् ।
देववीत्यै त्वा गृह्णामि ॥

इति प्रज्ञात आज्यग्रहः पयाङ्गाङ्गिरसां कं हव्यं देवानामाशिषो यजमानस्येति भूतिमेवात्मन आशास्ते हव्यं देवेभ्य आशिषो यजमानाय देवताभ्यस्त्वा देवताभिर्गृह्णामीति देवताभ्य एवैनं देवताभिरग्रहीत् ॥ ९ ॥ Vgl 1,4,4 — Kath 32 6, Man Çr 3 1

---

1) So M 1 u Bb, M 2 सलिलं H सलीलं desgl B nur ohne Accent, vgl Kath 32, 6 पशवो वै सलिलम् 2) H und Bb वै पच जनाश्छ° 3) So M 1 u 2, H, Bb B यजमानस्य

देवतानां वा एतदायतनं यदाहवनीयो यदन्तराग्नी तत्पशूनां मनुष्याणां गार्हपत्यः पितॄणामोदनपचनः सं वा ह वा अस्य यक्ष्यमाणस्य देवता यज्ञमागच्छन्ति य एवं वेद पूर्वं चाग्निमपरं च परिस्तरीतवा आह मनुष्याणां वै नवावसानं प्रियं नवावसानमेवाकर्मध्यत्तायामग्नेर्जिह्वासि वाचो विसर्जनमिति पुरोडाऽश्यानावपति देवतानां वा एष ग्रहो देवता वा एतदग्रहीदिति स वा आहारुण औपवेशिर्हुतासु वा अहमाहुतिषु देवता हव्यं गमयामि संस्थितेन यज्ञेन संस्थां गच्छानीति[1] तद्य एवं वेदाहुतास्वेवास्याहुतिषु देवता हव्यं गच्छति संस्थितेन यज्ञेन संस्थां गच्छत्यौलूखलाभ्यां वै दृषदा हविष्कृदेहि ॥ इति देवा यज्ञाद्रक्षांस्यपाघ्नत यदौलूखला उद्वादयन्ति दृषदौ समाघ्नन्ति ॥ हविष्कृदेहि ॥ इत्याह रक्षसामपहत्या अपः प्रणीय वाचं यच्छति मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुतौलूखलयोरुद्वदितोरध्वर्युश्च[2] यजमानश्च वाचं यच्छेतां प्रजापतिरेव भूत्वा मनसा यज्ञं तन्वाते[3] न सर्वाणि सह यज्ञायुधानि प्रहृत्यानि मानुषं तत्क्रियते नैकमेकं पितृदेवऽत्यं तद् द्वे द्वे सह प्रहृत्ये याज्यानुवाक्ययो रूपमुपवसत्युभयांस्तेन पशूनवरुन्द्धे ग्राम्यांश्चारण्यांश्च यद्ग्राम्यस्य नाश्नाति तेन ग्राम्यानवरुन्द्धेऽथ यदारण्यस्याश्नाति तेनारण्यानिन्द्रियं वा आरण्यमिन्द्रियमेवात्मन्धत्ते न माषाणामश्नीयादयज्ञिया[5] वै माषा न तस्य सायमश्नीयाद्यस्य प्रातर्यक्ष्यमाणः[6] स्यादप्रतिजग्धेन वै देवा हव्येन

---

1) M 1 गच्छामीति 2) So betonen M 1 u. 2 den Infinitiv, aber H u. Bb °वदितोर°; vgl. उद्देतोस् unten 1, 6, 10 3) So M 1, in M 2 तन्वांते, H, Bb तन्वाते 4) H u. Bb आरण्यं° 5) M 2 °मश्नीयादयशीया 6) in Bb प्रात° ohne Accent

वसीयोभूयमगछन्प्रतिजग्धेनासुराः पराभवन्त्संप्रतिजग्धेन वा एतद्यज्ञेन यजमानो वसीयोभूयं गछति परास्य भ्रातृव्यो भवति यो वै श्रद्धामनालभ्य यजते पापीयान्भवत्यापो वै श्रद्धा न वाचा गृह्णन्ते न यजुषेति वा एतां वाचं नेदन्त्यति वर्धे[1] मनस्तु नातिनेदन्ति यर्ह्यपो गृह्णीयादिमां तर्हि मनसा ध्यायेदियं वा एतासां पात्रमनयैवैना[2] अग्रहीन् श्रद्धामालभ्य यजते न पापीयान्भवति ॥ १० ॥

Vgl TS 1, 6, 8 (yajñâyudhasambhṛtih), Kâth 32, 7

ब्रह्मवादिनो वदन्ति प्रेध्ममुक्षन्ति प्र हविरिध्मः प्रथम आहुतीनां कस्मादन्येषां हविषां याज्यानुवा३क्याः सन्ति कस्मादिध्मस्य नेति ॥ अग्नये समिध्यमानायानुब्रूहि[3] ॥ इति पुरोनुवाक्या सामिधेनीर्याज्योपवाको वषट्कारो यच्च वै यज्ञस्यातिरिक्तं क्रियते तद्यजमानस्यातिरिक्तमात्मञ्जायते यदनाप्नं[4] वि यज्ञश्छिद्यते क्षोधुको यजमानो भवति[5] परिधानीयया सामिधेनीनामुत्तममिध्मस्य समधेयत्यक्षोधुको यजमानो भवति नास्यातिरिक्तमात्मञ्जायते यो वै प्रजापतिं सप्तदशं य३ज्ञे ऽन्वायत्तं वेद नास्य यज्ञो व्यथते प्रजापतौ यज्ञेन प्रतितिष्ठति ॥ ओं[6] श्रावय[7] ॥ इति चतुरक्षरम् ॥ अस्तु श्रौषट्[8] ॥ इति चतुरक्षरम् ॥ यज ॥ इति[9] द्व्यक्षरम् ॥ ये यजामहे[10] ॥

---

1) So M 2 in Uebereinstimmung mit TS 1, 6 8, 1 desgl MPaddh III S 12b ohne Accent, M 1 वर्त्म, H, Bb u B वत्म oder वत्म, Kath 32 7 वर्ते 2) So M 1 in M 2 °मन ऐवैना, H Bb u B °मन एवैना 3) P अनु। ब्रूहि। 4) So M 1, desgl M 2, ohne Accent, H, Bb u B वै 5) Von hier bis zum folgenden भवति in H u Bb fehlend 6) Ebenso unten 4 1, 11, P ओं श्रावयें। त्वा श्रावय। 7) Bb श्रावया इति। 8) P अस्तु श्रौषडित्यस्तु श्रौषट्। 9) So M 1, desgl M 2, ohne Accent, H u Bb यजेति, desgl B, ohne Accent, P यज। 10) P ये य जामह इति ये यजामहे। वौषडिति वौषट्।

इति पञ्चाक्षरं द्व्यक्षरो[1] वषट्कार एष वै प्रजापतिः सप्तदशो यज्ञे ऽन्वायत्तो यद्यनुवाक्याया एति यदि याज्याया अन्तश्चेद्देवं[2] नैति नास्य यज्ञो व्यथते प्रजापतौ यज्ञेन प्रतितिष्ठति न वै तद्विद्म यदि ब्राह्मणा वा स्मो ऽब्राह्मणा[3] वा यदि तस्य[5] वा ऋषे[4]ः ३स्मो ऽन्यस्य वा यस्य ब्रूमहे यस्य ह[6] ३त्वेवं ब्रुवाणो यजते तं तदिष्टमागच्छति नैतस्सुपन्नमति तस्मादेवं प्रवर्यमाणे ब्रूयात् ॥ देवाः पितरः पितरो देवा[7] यो ऽस्मि स सन्यजे[8] यो ऽस्मि स सन्करोमि शुनं म इष्टं शुनं शान्तं[9] शुनं कृतं भूयात् ॥ इति तद्ध एवं केश्व स सन्यजते तं तदिष्टमागच्छति नैतस्सुपन्नमति ॥ यज्ञस्य त्वा प्रमयाभिमया परिमयोन्मया परिगृह्णामि ॥ इति गायत्री वै यज्ञस्य प्रमा त्रिष्टुबभिमा जगती परिमानुष्टुबुन्मैतानि वै छन्दांसि यज्ञं वहन्ति तैरेवैनं परिगृह्णाति ॥ ११ ॥ Vgl TS 1, 6, 11 (âçrâvaṇâdimantrâḥ)

केशिनं वै दार्भ्यं गन्धर्वाप्सरसो ऽपृच्छन्कथा यजमानो यजमानेन भ्रातृव्येण सहस्सीत्यहं वेदा[10] इत्यब्रवीत्ते ऽब्रुवन्नङ्ग[11] नो यज्ञं व्याचक्ष्वा इति तेभ्यो यज्ञं व्याचष्ट ते ऽब्रुवन्नुतेनेन[12] यजमानो यजमानाद्भ्रातृव्यात्पापीयान्स्यादिति ते ऽब्रुवंस्तथा वै ते यज्ञं विधास्यामो यथा यजमानो यजमानं भ्रातृव्यमभिभविष्यतीति तस्मा आहुतीर्यज्ञं व्यूदधुस्ततः केशी परिडकमौग्रारिमभ्यभवदभि[13] भ्रातृव्यं

1) H द्व्यक्षरो, Bb द्व्यक्षरो, in M 1 u 2 ohne Accent. 2) So M 1; desgl. M 2, ohne Accent. H, Bb, B °देवं 3) M 1 ब्राह्मणा, Bb ब्राह्मणा, M 2, B überhaupt ohne Accent 4) Die Mss रिषे। 5) M 1 तस्य, desgl M 2, ohne Accent 6) Das ह fehlt in B 7) So M 1, auch P देवाः। पितरः। पितरः। देवाः। H u Bb देवाः पितरः पितरो देवा 8) P सं। सं॥ 9) P शान्तं 10) So M 1 u 2; in H, Bb u B वेदा. cf. weiter unten व्याचक्ष्वा इति und 1, 5, 4 सो व्याचष्ट, 11) So M 1 u 2, H, Bb u B °ङ्गो 12) So M 1, M 2, H u Bb मुतेनेन 13) M 1 भ°भि°

यज्ञेन भवति य एवं वेद प्राणो वा आघारः पूर्वार्धे होतव्यो मुखत एवास्य प्राणं दधाति प्राणो वा आघारो मध्यतो होतव्यो मध्यत एवास्य प्राणं दधात्याघारं भूयिष्ठमाहुतीनां जुहुयात्प्राणो वा आघारः प्राणमेवास्य भूयिष्ठं करोति संततमाघारमाघारयेत्प्राणो वा आघारः प्राणस्य संतत्या ऊर्ध्वमाघारमाघारयेत्स्वर्गकामस्य यजमानो वा आघारो यजमानमेव स्वर्गं लोकं गमयति यं द्विष्यात्तस्य न्यञ्चमाघारयेत्पापीयान्भवत्यभिक्रामन्ती वा एकाहुतिरपक्रामन्त्येका[1] प्रतिष्ठितैका यामभिक्रामं[2] जुहोति साभिक्रामन्ती यामपक्रामं[2] जुहोति सापक्रामन्ती यां समानत्र तिष्ठञ्जुहोति सा प्रतिष्ठिता यं कामयेताभितरं वसीयाञ्छ्रेयान्स्यादिति तस्याभिक्रामं[2] जुहुयात्तेन सो ऽभितरं वसीयाञ्छ्रेयान्भवत्यथ यं कामयेतापतरं पापीयान्स्यादिति तस्यापक्रामं[2] जुहुयात्तेन सो ऽपतरं पापीयान्भवत्यथ यं कामयेत न वसीयान्स्यान्न पापीयानिति तस्य समानत्र तिष्ठञ्जुहुयात्तेन स न वसीयान्न पापीयान्भवत्यृतवो वै प्रयाजाः समानत्र होतव्या[3] ऋतूनां प्रतिष्ठित्यै याग्नेराज्यभागस्य सोत्तरार्धे होत३व्या ततो योत्तरा सा रक्षोदेव३त्या या सोमस्याज्यभागस्य सा दक्षिणार्धे होत३व्या ततो या दक्षिणा सा पितृदेव३त्यैतद्वा अन्तराहुतीनां लोकः कॢप्ता अस्याहुतयो यथापूर्वं हूयन्ते य एवं वेद यां धूमे जुहोति तां तमसि जुहोति ततो यजमानो ऽरोचुको भवति याम-

1) H, Bb एकाहुतिर॰ 2) Alle Mss. schreiben in diesen Formen ॰क्रामं und da die Bildung richtig, habe ich nicht geändert, sonst könnte man wegen des parallelen तिष्ठन् vermuthen, dass hier überall ॰क्रामन् zu [illegible] wäre, da die Mss. auch तिष्ठ schreiben, aber das erste Mal wenigstens haben die beiden besten Handschriften, M I u. 2, auch deutlich तिष्ठन्, sodass es fraglich bleibt ob die Formen auf ॰क्रामं dem gleichzustellen sind. 3) B होतव्यो

इति पञ्चाक्षरं ह्यक्षरो[1] वषट्कार एष वै प्रजापतिः सप्तदशो यज्ञे ऽन्वायत्तो यद्यनुवाक्यया एति यदि याज्यया न्तश्चेदेवं[2] नैति नास्य यज्ञो व्यथते प्रजापतौ यज्ञेन प्रतितिष्ठति न वै तद्विद्म यदि ब्राह्मणा[3] वा स्मो ऽब्राह्मणा वा यदि तस्य वा ऋषेः[4] ३स्मो ऽन्यस्य वा यस्य[5] ब्रूमहे यस्य ह[6] ३त्वेवं ब्रुवाणो यजते तं तदिष्टमागच्छति नैतस्मुपनमति तत्प्रवरे प्रवर्यमाणे ब्रूयात् ॥ देवाः पितरः पितरो देवा[7] यो ऽस्मि स सन्यजे[8] यो ऽस्मि स सन्करोमि शुनं म इष्टꣳ शुनꣳ शान्तꣳ शृनं[9] कृतं भूयात् ॥ इति तद्ध एवं कश्च स सन्यजते तं तदिष्टमागच्छति नैतस्मुपनमति ॥ यज्ञस्य त्वा प्रमयाभिमया परिमयोन्मया परिगृह्णामि ॥ इति गायत्री वै यज्ञस्य प्रमा त्रिष्टुबभिमा जगती परिमानुष्टुबुन्मैतानि वै छन्दाꣳसि यज्ञꣳ वहन्ति तैरेवैनं परिगृह्णाति ॥ ११ ॥ Vgl. TS 1, 6, 11 (âçrâvaṇâdimantrâḥ).

केशिनꣳ वै दार्भ्यं गन्धर्वाप्सरसो ऽपृच्छन्कथा यजमानो यजमानेन भ्रातृव्येण सदृङ्ङसीत्यहꣳ वेदा[10] इत्यब्रवीत्ते ऽब्रुवन्नङ्ग[11] नो यज्ञꣳ व्याचक्ष्वेति तेभ्यो यज्ञꣳ व्याचष्ट ते ऽब्रुवन्नुत्तेनेन[12] यजमानो यजमानाद्भ्रातृव्यात्पापीयान्स्यादिति ते ऽब्रुवꣳस्तथा वै ते यज्ञꣳ विधास्यामो यथा यजमानो यजमाने भ्रातृव्यमभिभविष्यसीति तस्मा आहुतीर्यज्ञꣳ व्यदधुस्ततः केशी पण्डिकमौद्भारिमभ्यभवद्भि[13] भ्रातृव्यꣳ

---

1) H ह्यक्षरो; Bb ह्यक्षरो; in M 1 u. 2 ohne Accent. 2) So M 1; desgl. M 2, ohne Accent; H, Bb, B °देवं 3) M 1 ब्राह्मणा; Bb ब्राह्मणा; M 2, B überhaupt ohne Accent 4) Die Mss ऋषे। 5) M 1 तस्य; desgl. M 2, ohne Accent 6) Das ह fehlt in B 7) So M 1, auch P देवाः। पितरः। पितरः। देवाः। H u Bb देवाः पितरः पितरो देवा 8) P सं। सम्। 9) P श्रांतं 10) So M 1 u. 2; in H, Bb u. B वेदा, cf. weiter unten व्याचक्ष्वा इति und 1, 5, 4 सा व्याकृत, 11) So M 1 u. 2; H, Bb u B °ङ्गा 12) So M 1, M 2, H u Bb. नुत्तेनेन 13) M 1 पण्डीकम°

यज्ञेन भवति य एवंꣳ वेद प्राणो वा आघारः पूर्वार्धे होतव्यो मुखत एवास्य प्राणं दधाति प्राणो वा आघारो मध्यतो होतव्यो मध्यत एवास्य प्राणं दधात्याघारं भूयिष्ठमाहुतीनां जुहुयात्प्राणो वा आघारः प्राणमेवास्य भूयिष्ठं करोति संततमाघारमाघारयेत्प्राणो वा आघारः प्राणस्य संतत्या ऊर्ध्वमाघारमाघारयेत्स्वर्गकामस्य यजमानो वा आघारो यजमानमेव स्वर्गं लोकं गमयति यं द्विष्यात्तस्य न्यञ्चमाघारयेत्पापीयान्भवत्यभिक्रामन्ती वा एकाहुतिरपक्रामन्त्येका[1] प्रतिष्ठितैका यामभिक्रामं[2] जुहोति साभिक्रामन्ती यामपक्रामं[2] जुहोति सापक्रामन्ती याꣳ समानत्र तिष्ठञ्जुहोति सा प्रतिष्ठिता यं कामयेताभितरꣳ वसीयाञ्छ्रेयान्स्यादिति तस्याभिक्रामं[2] जुहुयात्तेन सो ऽभितरꣳ वसीयाञ्छ्रेयान्भवत्यथ यं कामयेतापतरं पापीयान्स्यादिति तस्यापक्रामं[2] जुहुयात्तेन सो ऽपतरं पापीयान्भवत्यथ यं कामयेत न वसीयान्स्यान्न पापीयानिति तस्य समानत्र तिष्ठञ्जुहुयात्तेन स न वसीयान्न पापीयान्भवत्यृतवो वै प्रयाजाः समानत्र होतव्या[3] ऋतूनां प्रतिष्ठित्यै याग्नेराज्यभागस्य सोत्तरार्धे होत३व्या ततो योत्तरा सा रक्षोदेव३त्या या सोमस्याज्यभागस्य सा दक्षिणार्धे होत३व्या ततो या दक्षिणा सा पितृदेव३त्यैतद्वा अन्तराहुतीनां लोकः कॢप्ता अस्याहुतयो यथापूर्वꣳ हूयन्ते य एवंꣳ वेद यां धूमे जुहोति तां तमसि जुहोति ततो यजमानो ऽरोचुको भवति याम-

---

1) H, Bb एकाहुतिर° 2) Alle Mss schreiben in diesen Formen °क्राम und da die Bildung richtig, habe ich nicht geändert; sonst könnte man wegen des parallelen तिष्ठन् vermuthen, dass hier überall °क्रामन् zu schreiben wäre, da die Mss auch तिष्ठ schreiben, aber das erste Mal wenigstens haben die beiden besten Handschriften, M 1 u 2 auch deutlich तिष्ठन्, sodass es fraglich bleibt, ob die Formen auf °क्रामं dem gleichzustellen sind. 3) B होतव्यो

ङ्गारेषु जुहोति सान्धाहुतिस्ततो यजमानस्य चक्षुः प्रमायुकं भवत्युभे ज्योतिष्मति होतव्ये रोचुको यजमानो भवति[1] नास्य चक्षुः प्रमीयते यामब्राह्मणः प्राश्नाति सा स्कन्नाहुतिस्तस्या वसिष्ठ एवं प्रायश्चित्तिं विदांचकार ॥ ब्रह्म पाहि ॥ इति[2] पुरोडाशमभिमृशेद्भजतां भागी[3] माभागो भक्त[4] ब्राह्मणानामिदं हविः सोम्यानां सोमपानां नेहाब्राह्मणस्यास्त्यस्ति[5] कुर्वतो मे मा क्षेष्ट ददतो मे मोपदसत्[6] ॥ इति दक्षिणीयेष्वेव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्यस्कन्नमविक्षुब्धमुत यामब्राह्मणः प्राश्नाति सास्य हुतेव भवति ॥ १२ ॥

Vgl. TS 1, 6, 3 u. 1, 7, 1 a. E.

यस्याज्यमनुत्पूतं स्कन्दति सा वै चित्रा नामाहुतिस्ततो यजमानस्य चित्रं प्रमायुकं भवति चित्रं देयं सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्योत्पूतं स्कन्दति सा वै स्कन्ना नामाहुतिस्ततो यजमानः प्रमायुको भवति वरो देयः सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य पुरोडाशौ दुःशृतौ भवतस्तद्धविर्यमदेवत्यं यदा तद्धविः संतिष्ठेताथ चतुःशरावमोदनं पक्त्वा ब्राह्मणेभ्यो जीवतण्डुलमिवोपहरेत्सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य पुरोडाशौ क्षायतस्तं यज्ञं वरुणो गृह्णाति यदा तद्धविः संतिष्ठेताथ तदेव हविर्निर्वपेद्यज्ञो हि यज्ञस्य प्रायश्चित्तिरथ यो ऽदक्षिणेन यज्ञेन यजते तं यजमानं विद्याददक्षिणेन हि वा अयं यज्ञेन यजते ऽथ न वसीयान्भवतीत्युर्वरा समृद्धा देया सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य कपालं भिद्येत तत्संदध्याद्गायत्र्या त्वा शताक्षरया संदधामि ॥ इति वाग्वै गायत्री शताक्षरा वाचैवैनत्संदधात्यथ यस्य

1) M 2 भवति 2) in H, Bb u B पाहीति 3) M 1 u 2 मा भागी; H, Bb मा भागी, desgl. B, ohne Accent, P मा। भागः।, wobei मा richtig, dann aber अभागः। stehen müsste 4) auch P भक्त। 5) P नं। इह। अब्राह्मणस्य। अस्ति। 6) P मा। उप। दसत्।

कपालं नश्यति तं वा इयं स्वर्गाल्लोकादन्तर्दधाति यदा तद्धविः संतिष्ठेताथाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेदियं वा अग्निर्वैश्वानर इमामेव भागधेयेनोपासरत्स्वर्गस्य लोकस्यानन्तर्हित्या अथ यस्याहुतिर्बहिष्परिधि स्कन्दति सा वै जीवनडाहुतिरग्नीधं[1][2] ब्रूयात् ॥ एतां संकष्य[3] जुहुधि ॥ इत्यग्निर्वै सर्वा देवताः सर्वाभिरेवास्य देवताभिर्हुतं भवति पूर्णपात्रमग्नीधे[4] देयं सैव तस्य प्रायश्चित्तिर्यजमानो वै जुहूर्भ्रातृव्य उपभृन्न प्रक्षिणतेव होत३व्यं यत्प्रक्षिणीयाद्यजमानं प्रक्षिणीयादभिपर्तेव[5] होतव्यं देवेषवो वा एता यदाहुतयो यं द्विष्यात्तं तर्हि मनसा ध्यायेद्देवेषुभिरेवैनं व्यृषति[6] स्तृणुत एवं पशवो वा आहुतयो रुद्रो ऽग्निः स्विष्टकृन्न सह होत३व्यं यत्सह जुहुयाद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यादुत्तरार्धपूर्वार्धे[7] होत३व्यमाहुतीनामसंसृष्ट्या[8] अथो एवमस्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति

॥ १३ ॥ Vgl Mân Çr 3, 1

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेद्दर्शपूर्णमासा आलप्स्यमानो[9] ऽग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्य दर्शपूर्णमासा आलभते जयानुत्वो जुहुति देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त स प्रजापतिरेतान्जयानपश्यत्तानिन्द्राय प्रायच्छत्तैः संस्तम्भंसंस्तम्भमसुरानजयत्संस्तम्भंसंस्तम्भं भ्रातृव्यं जयति यस्यैते हूयन्ते ॥ आकूतं चाकूतिश्च ॥

---

1) So M 1 u M 2, s जीवनम् bei Pâ 8, 2, 63 Sch, wo unsere Stelle citirt wird, H u Bb जीवनडाहु°, B ebenso, ohne Accent 2) M 2 °मिध 3) So M 1 u 2, P मकर्षीति स कंश्य, aber H, Bb u B संकृष्य und so auch Mân Çr 3, 1 (ohne Accent) 4) M 2 °र्धिधे 5) So corrigirt, vgl weiter unten, M 1 °या त्रिपृपतेव, desgl M 2, ohne Accent, in H u Bb °द्विपृपतेव, desgl B, ohne Accent 6) So M 1, desgl M 2, ohne Accent H विंपृपति, desgl B, ohne Accent, Bb विंपृति 7) Die Mss °त्तरार्धपूर्वार्धे, s Böhtlingk's Wörterbuch 8) B °सृष्टया 9) So M 1, in H u Bb आलप्स्य°, ebenso B, ohne Accent, M 2 आलप्स्य°, Mân Çr 1, 5, 6 आरप्स्यमान

ङ्गारेषु जुहोति सान्धाहुतिस्ततो यजमानस्य चक्षुः प्रमायुकं भवत्युभे ज्योतिष्मति होत३श्ये रोचुको यजमानो भवति[1] नास्य चक्षुः प्रमीयते यामब्राह्मणः प्राश्नाति सा स्कन्नाहुतिस्तस्या वसिष्ठ एवं प्रायश्चित्तिं विदांचकार ॥ मंभ पाहि ॥ इति[2] पुरोडाशमभिमृशेदजता भागी मा भागो[3] भक्त[4] ब्राह्मणानामिदं हविः सोम्यानां सोमपानां नेहाब्राह्मणस्याप्यस्ति[5] कुर्वतो मे मा क्षेष्ट ददतो मे मोपदसत्[6] ॥ इति दक्षिणीयेष्वेवं यज्ञं प्रतिष्ठापयत्यस्कन्नमविक्षुब्धमुतं यामब्राह्मणः प्राश्नाति सास्य हुतैव भवति ॥ १२ ॥

Vgl TS 1, 6, 3 u 1, 7, 1 a E

यस्याज्यमनुत्पूतं स्कन्दति सा वै चित्रा नामाहुतिस्ततो यजमानस्य चित्रं प्रमायुकं भवति चित्रं देयं सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्योत्पूतं स्कन्दति सा वै स्कन्ना नामाहुतिस्ततो यजमानः प्रमायुको भवति वरो देयः सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य पुरोडाशौ दुःशृतौ भवतस्तद्धविर्यमदेवत्यं यदा तद्धविः संतिष्ठेताथ चतुःशरावमोदनं पक्त्वा ब्राह्मणेभ्यो जीवतण्डुलमिवोपहरेत्सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य पुरोडाशौ क्षायतस्तं यज्ञं वरुणो गृह्णाति यदा तद्धविः संतिष्ठेताथ तदेव हविर्निर्वपेद्यज्ञो हि यज्ञस्य प्रायश्चित्तिरथ यो ऽदक्षिणेन यज्ञेन यजते तं यजमानं विद्याद्दक्षिणेन हि वा अयं यज्ञेन यजते ऽथ न वसीयान्भवतीत्युर्वरा समृद्धा देया सैव तस्य प्रायश्चित्तिरथ यस्य कपालं भिद्येत तत्संदध्याद्गायत्र्या त्वा शताक्षरया संदधामि ॥ इति वाग्वै गायत्री शताक्षरा वाचैवैनत्संदधात्यथ यस्य

1) M 2 भवति 2) in H, Bb u B पाहीति 3) M 1 u 2 मा भागो, H, Bb मा भागो, desgl B, ohne Accent, P मां । भाग । wobei मा richtig, dann aber ऽभाग । stehen müsste 4) auch P भक्त । 5) P न । इहं । ब्राह्मणस्य । ऽपि । 6) P मा । उप । दसत् ।

पूर्वैः पूर्णमासा उत्तरोऽथ पूर्णमास पूर्वमालभन्ते[1] तद्यथापूर्वं क्रियते[2] तत्पूर्णमासमालभमानः सरस्वत्यै चरुं निर्वपेत्सरस्वते द्वादशकपालममावास्या वै सरस्वती पूर्णमासः सरस्वानुभा एवैनौ यथापूर्वं कल्पयित्वालभत चाक्ष्या चाक्षौत्येवाथो मिथुनत्वाय ॥१५॥

॥ इति प्रथमकाण्डे यजमानब्राह्मणं नाम चतुर्थः प्रपाठकः[3] ॥

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये[4] ।
आरे अस्मे च शृण्वते[5] ॥
अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् ।
अपां रेतांसि जिन्वति[6] ॥
उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या[7] उभा राधसः सह मादयध्यै ।
उभा दातारा[8] इषां रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् ॥
अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः[9] ।

---

1) Bb पूर्णम॰ 2) M 1 क्रियते 3) So d e Unterschrift in H Bb u B in M 1 u 2 lautet sie ॥ प्रथमकाण्डे समाप्तश्चतुर्थः प्रपाठकः ॥
4) P वोचेम । अग्नये । 5) Hier setzt P d e Zahl ॥ १ ॥ 6) Hier setzt P ॥ २ ॥ und lasst sodann e nen Vers folgen der in den Samh Handschriften hier n cht steht युवं । एतानि । दिवि । रोचनानि । अग्निः । च । सोम । च । सक्रतू इति स क्रतू । अधत्त । युवं । सिंधून् ॥ ३ ॥ अभिशस्तेरित्यभिशस्तेः । अवद्यात् । अगृभ्णीतं । अमुञ्चत । गृभीतान् ॥ ४ ॥ vgl unten 4 10 1 a E wo der Vers steht
7) 1 आहुवध्या इत्याहुवध्यै । 8) P दातारा । 9) B ॰ष्वीड्य

इति यज्ञो वा आकूतं दक्षिणाकूतिः ॥ चित्तं च चित्तिश्च ॥ इति मनो वै चित्तं वाक्चित्तिः ॥ आधीतं चाधीतिश्च ॥ इति प्रजा वा आधीतं पशव आधीतिः ॥ विज्ञातं च विज्ञातिश्च ॥ इत्यृग्वै विज्ञातं साम विज्ञातिः ॥ भगश्च क्रतुश्च ॥ इति प्रजापतिर्वै भगो यज्ञः क्रतुः ॥ दर्शश्च पूर्णमासश्च ॥ इति दर्शपूर्णमासा एवं तद्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्नोत्यवरुन्द्धे प्रजापतिः प्रायच्छज्जयानिन्द्राय[1] वृष्ण[2] उग्रः पृतनासु जिष्णुः[3] ॥ तेभिर्वाजं वाजयन्तो जयेम तेभिर्विश्वाः पृतना[4] अभिष्याम ॥ इति त्रयोदशीमाहुतिं जुहुयादस्ति मा सत्त्रयोदशस्तमेवैतयाप्नोत्यवरुन्द्धे ॥ अग्ने बलद सहा ओजः क्रममाणाय मे दा अभिशस्तिकृते ऽनभिशस्तेन्याय ॥ अस्या जनताया श्रैष्ठ्याय स्वाहा ॥ इति जुहुयाद्यं कामयेत चित्रमस्यां जनतायां स्यामिति चित्रमह तस्यां जनतायां भवति गवलं लूस्यात्मञ्जायो ॥ १४ ॥ Vgl TS 3 4 4 (jayakhyomantrataddhomah) Mân Çr 1, 5 6

अग्नये भगिने ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत भग्यन्नादः स्यामिति प्रजापतिर्वै भगो यज्ञः क्रतुः स इमाः प्रजा भगेनाभिरक्षति तस्मात्सर्वो मन्यते मां भगो ऽरिष्यति मां भगो ऽरिष्यतीति यदग्नये भगिने भगमेव साक्षादाप्नोत्यवरुन्द्धे भग्यन्नादो भवत्युभौ सह दर्शपूर्णमासा आलभ्या उग्रा अन्यशृङ्गे सितो मुच्यते दर्शो वा एतयोः

---

1) P प्र । यच्छत् । 2) M 2 वृष्ण (= MPaddh III S 9a) und dazu stimmt B वृष्णे । und TS 3 4 4 aber M 1 विष्ण, desgl B ohne Accent, Bb विष्णु 3) M 1 उग्रं पृतना जिष्णु M 2 उग्र मीतमा जिष्णु (vielleicht प्रतिमा corrigirt), P उग्रं पृतना । जिष्णु । H Bb उग्र पृतनासु विष्णु desgl B, ohne Accent 4) P पृतना 5) So M 1 u 2 P बलदेति सह द । H, Bb u B बलद 6) in H, Bb u B अस्यां जनतायाम्, was wohl aus der folgenden Zeile hier eingedrungen ist 7) So M 1, desgl M 2 ohne Accent H Bb °दृष, desgl B ohne Accent 8) So M 1, desgl M 2, ohne Accent, H u Bb अन्य शृंगे, ebenso B ohne Accent, „ein (Thier) das nur an einem Horn gebunden ist macht sich los"

उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त[1] ईरते ।
तव ज्योतींष्यर्चयः ॥
शाक्यथा अग्नीषोमा[2] इमं सु मे शृणुतं वृषणा हवम् ।
प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे मयः ॥
अग्निस्तिग्मस्तिग्मतेजाः प्रति रक्षो दहतु सहतामरातिम्[3] ।
अपाघशंसं नुदताम्[4] ॥
अग्ने सपत्नसाह सपत्नान्मे सहस्व ।
मा मा तितीर्षन्तारीत् ॥ १ ॥

Vgl I, 6, 5 6 — TS 1, 5, 5 (agnyupasthanamantrâh), Kâth 6, 9; Kap. S 4, 8; VS 3, 11—13 15 16 14, 23, 32 19, 38, 26, 9, 8, 38, 17, 8 9, Man Çr 1, 6, 2

त्वमग्ने सूर्यवर्चा[5] असि[6] सं मामायुषा वर्चसा सृज सं त्वमग्ने सूर्यस्य ज्योतिषागथाः[7] ॥ समृषीणां स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना समहमायुषा सं वर्चसा सं प्रजया सं रायस्पोषेण ग्मीय ॥

इन्धानास्त्वा शतं हिमा[8] द्युमन्तः समिधीमहि ।
वयस्वन्तो वयस्कृतं सहस्वन्तः सहस्कृतम् ।
अग्ने सपत्नदम्भनं सुवीरासो अदाभ्यम् ॥

अग्नेः समिदस्यभिशस्त्या[9] मा पाहि सोमस्य समिदसि परस्या म एधि[10] यमस्य समिदसि मृत्योर्मा पाह्यायुर्धा अग्ने ऽस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा अग्ने ऽसि वर्चो मे धेहि चक्षुष्पा अग्ने ऽसि चक्षुर्मे पाहि

---

1) P भ्राजत. । 2) P अग्नीषोमा । 3) So M 1 P fehlerhaft सहतं । अराति, und so scheint auch die Lesart in M 2 सहतमराति, H, Bb B सहतामाराति 4) So M 1 u 2, sowie P, dagegen Bb नुदतां, H, B नुतां 5) P सूर्यवर्चा इति सूर्यवर्चाः । 6) M 2 असि 7) P ज्योतिषा । अगथा. । 8) P हिमा । 9) P अभिशस्त्या इत्यभि-शस्त्या. । 10) So M 2 u B, P मे । एधि ।, H u Bb म एधि

यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं[1] विशे विशे ॥
अस्य प्रत्नामनु द्युतं शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः ।
पयः सहस्रसामृषिम् ॥
अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
तं जानन्नग्न[2] आरोह ततो नो वर्धया[3] रयिम् ॥
दधिक्राव्णो अकारिषं[4] जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूंषि तारिषत्[5] ॥
अग्न[6] आयूंषि पवसा[7] आसुवोर्जमिषं[8] च नः ।
आरे बाधस्व दुच्छुनाम् ॥
अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः ।
तमीमहे महागयम् ॥
अग्ने पवस्व स्वपा[9] अस्मे वर्चः सुवीर्यम् ।
दधत्पोषं रयिं मयि ॥
अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया ।
आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥
स नः पावक दीदिवो ऽग्ने[10] देवाँ[11] इहावह[12] ।
उप यज्ञं हविश्च नः[13] ॥
अग्निः शुचिव्रततमः[14] शुचिर्विप्रः शुचिः कविः ।
शुची रोचत[15] आहुतः ॥

---

1) So M 2, M 1 विभ्वं, P विभ्वमिति वि भ्व 1, dagegen H, Bh विभ्वंक॰, ebenso B, ohne Accent, Kap 5 विभ्वं, ebenso Kath ohne Accent. 2) P अग्ने 3) P वर्धय । 4) auch P अकारिषम्, aber M 2 अकार्षं 5) M 1 तार्यत् 6) P अग्ने 7) P पवसे । 8) P आसुव । ऊर्जं । 9) P स्वपा इति सु.अपाः । 10) P दीदिवः । अग्ने । 11) P देवान् 1, M 2 देवं॰ 12) So M 1, P इह । आ । वह । 13) P हविः । च । नः 1, aber M 2, H, Bh हविश्चनः, M 1 हविष्यनः 14) So M 1 u. 2, sowie P, aber H, Bh, B शुचिर्व्रततम. 15) P शुचिः । रोचते ।

गौपत्येना[1] प्रजया[2] रायस्पोषेण ॥ मयि वो रायः श्रयन्ता॰ सहस्रपोषं॰ वो ऽशीय ॥ २ ॥ Vgl 1, 5, 8 9 — TS 1, 5, 5 und 6 (agnyupasthanamantrah), Kath 6, 9 7, 1, Kap S 4, 8 5, 1, VS 3, 17—22

उप त्वाग्ने दिवे दिवे दोषावस्तर्धिया वयम् ।
नमो भरन्त एमसि[3] ॥
राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम्[4] ।
वर्धमानं॰ स्वे दमे ॥
स नः पितेव सूनवे ऽग्ने सूपायनो[5] भव ।
सचस्वा[6] नः स्वस्तये ॥
अग्ने त्वं नो अन्तम[7] उत त्राता शिवो भवा वरूथ्यः ।
तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः ॥
वसुरग्निर्वसुश्रवा अच्छा[8] नक्षि द्युमत्तमं॰ रयिं दाः ।
स नो बोधि श्रुधी[9] हवमुरुष्या[10] णो अघायतः[11] समस्मात् ॥
अभ्यस्था॰ विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह तदु[12] सोम आह ।
बृहस्पतिः सवितेन्द्रस्तदाह पूषा मा आधात्सुकृतस्य[13] लोके ॥
ऊर्जो वः पश्याम्यूर्जा मा पश्यत ।
रय्या वः पश्यामि रय्या मा पश्यत ॥

---

1) So M 2, d h गौपत्येन या, aber P nur गौपत्येन । M 1 गौपत्येना, Bb गोपत्येना, desgl B ohne Accent, TS u Kap S wie M 2 Kath ebenso, nur ohne Accent 2) So M 2, d h प्रजया या aber P bloss प्रजयेति प्रजया ।, M 1, H, Bb प्रजया 3) P भरंत । आ । इमसि । 4) So M 1 in Uebereinstimmung mit TS 1, 5, 6, 2, Kap S 5, 1 VS 3, 23 Aber M 2 H Bb u B दीदिव, P दीदिव, Kath 7, 10 eigentlich दीदिवम् aber dann corrigirt in दीदिविम् 5) P सूपायनं इति सु उपायनं । 6) P सचस्व । 7) P अंतम । 8) P अच्छ । 9) So M 1 u 2; P श्रुधि ।, ebenso H Bb u B 10) P उरुष्य । 11) P अघायतः । अघयत इत्यघ यत । 12) P तत् । उ । 13) P मा । आ । अधात् ।

श्रोत्रपा अग्ने ऽसि श्रोत्रं मे पाहि[1] तनूपा अग्ने ऽसि तन्वं मे पाहि यन्मे अग्न ऊनं तन्वस्तन्म[2] आपृणाग्ने यत्ते तपस्तेन तं प्रतितप यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽग्ने[3] यत्ते शोचिस्तेन तं प्रतिशोच यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽग्ने[4] यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽग्ने यत्ते हरस्तेन तं प्रतिहर यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽग्ने यत्ते तेजस्तेन तं प्रतितितिग्धि[5] यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽग्ने रुचां पते नमस्ते रुचे ऽस्मि रुचं धा धिषणावसो[6] स्वस्ति ते पारमशीयार्वाग्वसो[7] स्वस्ति ते पारमशीयाम्भः स्थाम्भो[8] वो भक्षीय महः स्थ महो वो भक्षीयोर्जः स्थोर्जं वो भक्षीय रायस्पोषः स्थ रायस्पोषं वो भक्षीय॥ रेवती[9] रमध्वमस्मिन्योना[10] अस्मिन्गोष्ठे[11] ऽस्य वो बन्धुरितो[12] मापगात[13] बह्वीर्भवत मा मा हासिष्ट॥ संहितासि[14] विश्वरूपा[15] मोर्जा[16] विशा[17]

---

1) Bb पाहि 2) P तत् । मे । मा । पृण । 3) Bb अग्ने 4) M 1 अग्ने 5) So M 1 H u Bb, desgl B, ohne Accent, P प्रति । तितिग्धि ।, aber M 2 प्रतितितिग्ध oder प्रतितितिग्ध, vielleicht auch in M 1 das dritte ति als del angedeutet, auch ist die letzte Silbe daselbst nicht ganz deutlich könnte auch ग्ध lauten Vgl Kap S 4 8 प्रतितिग्धो Āpast Çr 6, 21, 1 प्रतितिग्धि 6) So M 1 u P धिषणावसो । धिषणवसो इति धिषण वसो ।; M 2, H Bb, B °धिषावसो 7) P अशीय । अर्वाग्वसो इत्यर्वाक् वसो ।, M 1 °शीयार्वाग्वसो (vielleicht nachträglich noch schwach angedeutet), Bb °शीयावाग्वसो, M 2 °यावाग्वसो, desgl B ohne Accent 8) P अम्भः । स्थ । अम्भः । 9) P रेवतीः । 10) P योनौ 11) P गोष्ठे । गोष्ठ इति गो स्थे । 12) So gen bei P बन्धुः । इतः । 13) P मा । अप । गात । 14) So M 2 u P संहितेति सं हिता । असि । so TS 1 5 6 2 u VS 3, 22, dagegen M 1 und wohl auch H u Bb संहितासि 15) So M 1 u 2 d. h. विश्वरूपा या, aber P bloss विश्वरूपेति । विश्व रूपा । H Bb विश्वरूपा 16) So M 1 u 2, P मा । ऊर्जा ।; aber H Bb, B मूर्जा TS u Kap S मोर्जा Kap 7 1 u 7, 7 मोर्जा 17) d h विशा । आ । P fehlerhaft bloss विशं ।

द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् ॥
कदा च न स्तरीरसि कदा च न प्रयुछसि ॥
परि ते दूडभो[1] रथो ऽस्मां[2] अश्नोतु विश्वतः ।
येन रक्षसि दाशुषः ॥

निमद्रो ऽसि ऽन्यहं तं भूयासं[3] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो ऽभिभूरस्य् ऽभ्यहं तं भूयासं यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः प्रभूरसि प्राहं तमतिभूयासं यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ पूषा मा पथिपाः पातु पूषा मा पशुपाः पातु पूषा माधिपाः पातु प्राची दिगग्निर्देवता यो मैतस्या[4] दिशो अभिदासादग्निं सा ऋछतु[5] दक्षिणा दिगिन्द्रो देवता यो मैतस्या दिशो अभिदासादिन्द्रं सा ऋछतु प्रतीची दिङ्मरुतो देवता यो मैतस्या दिशो अभिदासान्मरुतः सा ऋछतूदीची[6] दिङ्मित्रावरुणौ देवता यो मैतस्या दिशो अभिदासान्मित्रावरुणौ सा ऋछतूर्ध्वा[7] दिक्सोमो देवता यो मैतस्या दिशो अभिदासात्सोमं[8] सा ऋछतु धर्मो मा धर्मणः पातु विधर्मो मा

---

1) P दूडभ । दुर्दभ इति दु दभ । 2) P अस्मान् 3) So M 1 u 2, P dagegen H, Bl, B भूयासं, Kâṭh 7 2 निषदो ऽसीदमहं तमिमृणामि, Kap 8 5, 2 निषदो ऽसीदमहं त मृणामि 4) P मा । एतस्याः । 5) M 1 H Bb सा ऋछतु, desgl M 2 u B ohne Accent, P सा । ऋछतु । die Correctur zu ऋछतु ist geboten, dagegen bleibt सा für स zu recht bestehen, die eigenthümliche Verlängerung des अ vor ऋ hier wie 1, 7, 2 in वि स्या ऋध्यते ebenso oben vor ह 1 1 12 वेदा इति und ध्याधस्या इति, Kâṭh 7 2 स आ ऋछतु (ऋछ auch sonst = ऋ) und so auch weiterhin, Kap 8 5 2 सो ऋछतु und so auch weiterhin 6) M 1 ऋकतूदीची, so M 2 Bb ohne Accent, H ऋछतूदीची so B ohne Accent P nur उदीची, das Uebrige zu ergänzen S Anm 5. 7) M 1 ऋछतूर्ध्वा so M 2 ohne Accent, H, Bb u B ऋछतूर्ध्वा 8) Man सा ऋछतु s Anmerkung 5

संपश्यामि प्रजा अहमिडप्रजसो मानवीः ।
सर्वा भवन्तु नो गृहे ॥
इडाः स्थ मधुकृतः स्योना[1] माविशतेरंमदः[2][3] ।
सहस्रपोषं[4] वो ऽशीय ॥

भुवनमसि सहस्रपोषपुषि[5] तस्य नो रास्व तस्य ते भक्तिवानो भूयास्मैडासि[6] व्रतभृत्त्वयि व्रतं[7] व्रतभृदसि ॥ ३ ॥

Vgl 1, 5, 10 — TS 1, 5, 6, Kaṭh 7, 1, Kap S 5, 1, VS 3, 22—26

महि त्रीणामवो ऽस्तु द्युक्षं मित्रस्यार्यम्णः ।
दुराधर्षं[8] वरुणस्य ॥
नहि तेषाममा सतां नाध्वसु वारणेषु[8] च ।
ईशे रिपुरघशंसः ॥
ते हि पुत्रासो अदितेश्छर्दिर्यच्छन्त्यजस्रम्[9] ।
प्र दाशुषे[10] वार्याणि ॥
सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते ।
कक्षीवन्तं य औशिजः ॥
यो रेवान्यो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः ।
स नः सिषक्तु यः शिवः ॥
मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसि ।

---

1) P स्योना । 2) P म । मविशत । müsste natürlich मा । आविशत । lauten 3) P इरमद् इतीर मंदः । 4) P सहस्रपोषमिति सहस्र पोष । 5) So M 1 u 2, dagegen H u Bb सहस्रपोष पुषि, desgleichen B ohne Accent, P fehlerhaft सहस्रपोषपुषितस्येति सहस्रपोष पुषि । तस्य । 6) P भूयास्म । इडा । असि । 7) So meine Correctur, M 1 H Bb सत, M 2 u B desgleichen ohne Accent, P ganz fehlerhaft अमा । आस । तत् । RV 10 185 2 liest अमा चन desgleichen VS 3, 32, Kaṭh 7, 2, Kap S 5 2 8) So M 1 u P in Uebereinstimmung mit RV, Kap S, VS, dagegen H, Bb वारुणेषु und ebenso M 2 u B, ohne Accent. 9) P यच्छन्ति । 10) P auffälliger weise प्रदाशुष इति प्र दाशुषे ।

नामन्वतीस्ता एव स्तोममुपयुनक्त्यस्य प्रत्नामनु द्युतमित्यसौ वै लोकः प्रत्नममुत एवं स्तोमं युनक्त्यथो देवा वै प्रत्नं तानेव स्तोममुपयुनक्त्युभयत एवं स्तोमं युनक्तीतश्चामुतश्च देवान्वा एष प्रयुज्य स्वर्गं लोकमेति यदाहोपोपेन्नु मघवन्भूय इन्नु ता इतीयं वा उपोतिरस्यामेव प्रतितिष्ठत्यथ यदुपवत्पदमाह[2] या एवं प्रजा आभविष्यन्तीस्ता एव स्तोममुपयुनक्ति परि ते दूडभो रथ इत्युभयत एवैतया स्तोमं युक्तं परिगृह्णातीतश्चामुतश्चाग्निर्मूर्धेति स्वर्गो तेन दिवः ककुदिति स्वर्गो तेन पतिः पृथिव्या अयमिति मिथुना तेनापां रेतांसि जिन्वतीति रेतस्वती पशव्या सर्वसमृद्धा गायत्र्योपास्थित गायत्री ह्यग्निर्गायत्रछन्दाः स्वेनैवैनं छन्दसोपास्थितोभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्युभौ ह्येतौ सहामुं वा अयं दिवा भूते प्रविशति तस्मादसौ दिवा रोचत इमामसौ नक्तं तस्मादयं नक्तं यदुभा वामित्याहोभा एवैना अछम्बट्कारमुपतिष्ठत उभयोर्लोकयो रोचते ऽस्मिंश्[4] चामुष्मिंश्च त्रिष्टुभोपास्थितायमिह प्रथमो धायि धातृभिरित्यग्निर्ह्यस्या प्रथमो ऽधीयत होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्या[5] इत्येष हि होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यो[6] यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुरित्यप्नवानो ह्येतं भृगवो व्यरोचयन्वनेषु चित्रं विभ्वं[7] विशे विश इत्येष ह्यीदं सर्वं विभूर्जगत्योपास्थितास्य प्रत्नामनु द्युतमिति स्वर्गो वै लोक प्रत्नं स्वर्ग एव लोके

1) So die Mss vgl Anm 10 S 72 2) So M 1 adj „mit उप versehen“ In M 2 fehlend H यदुपवत्पदम॰ Bb यदुपवत्पदम॰ B यदुपवत्पदम॰ 3) H परि गृह्णाती॰ desgl B ohne Accent 4) So M 2 in M 1 H Bb ohne Accent 5) B ॰ष्वीडया 6) B ॰ष्वीडयो 7) H u Bb विभ्वं, desgl B ohne Accent

विधर्मणः पात्वोयुष्मांयुष्व[1] चेदाश्च[2] विचेदाश्च[3] प्राङ् चापाङ् चोरुक[4,5,6] उरुकस्य ते वाचा वयं[7] सं[8] भक्तेन गमेमह्यंमे गृहपते ॥ ४ ॥

Vgl 1, 5 11 — TS 1, 5, 6 (agnyupasthānamantrāh) Kaṭh 7, 2, Kap S 5,? VS 3 31—33 28 29, 11 6?, 3, 31, 8, 3, 3, 36, Mān Çr 1 6 2

यस्य वा अग्निहोत्रे स्तोमो युज्यते स्वर्गमस्मै भवत्ययज्ञो[9] वा एष यंच स्तोमो न युज्यत[10] उपप्रयन्तो अध्वरमितीयं[7] वा उपोतिरिति एवं स्तोमं[8] युनक्त्यथो इमामेवं स्तोममुपयुनक्त्यथो या एव प्रजा भूता

---

1) So M 1, desgleichen M 2, ohne Accent in B fehlt das च, Bb प्रांयु, P प्रांयुरिति प्र आयु । च । 2) So M 1, desgl M 2, ohne Accent, P चेश्च । च ।, H Bb u B चेषुश्च 3) So M 1 desgl M 2, ohne Accent, P विचेच इति वि चेषा । च । H, Bb वि चेषुश्च, desgl B ohne Accent 4) P प्राङिति प्र अङ् । (Acc ungewiss) 5) P अपाङित्यप अङ् । 6) P उरुक । 7) M 1 म ohne Accent 8) M 1 °त्वयसं 9) So M 1, in M 2 fehlend, H, Bb u B युज्यते 10) So alle Mss d h M 1 H Bb u B, in M 2 u P fehlt die ganze Partie Ganz ebenso weiter unten Wie die Texte vorliegen mussen wir ein Nomen उपोति ansetzen etwa „Erquickung“ oder „erquickend“ (अव् mit उप) hier als Bezeichnung der Erde verwendet mit deutlicher Beziehung auf ein im Verse vorhergehendes उप Unsere Brahmanen wollen in dem उप und उप उप der Verse उपप्रयन्तो अ° cet und उपोपेन्नु मघवन् cet, eine Anspielung auf die Erde finden während das Wort प्रत्नाम् in dem Verse अस्य प्रत्नामनु द्युतम् auf den Himmel (प्रत्न das Alte) deuten soll In letzterem Falle hatte man wenigstens ein Nomen, im ersteren aber nicht einmal das So wurde denn ein Nomen mit उप an der Spitze gebildet, dessen Bedeutung einigermassen auf die Erde passen konnte Vielleicht ubte auf die Wahl gerade dieses Wortes der o Laut in उपो । पेन्नु einen Einfluss, wo bloss noch das Suffix ति anzutreten brauchte um unser Nomen fertig zu machen Wenn man sich gegenuber der einstimmigen handschriftlichen Ueberlieferung eine Conjectur erlauben wollte, so hätte wohl ein उपोक्ति d h उप । उक्ति । „das Wort उप“ am meisten fur sich TS 1 5 7 1 konnte vielleicht die Vermuthung eines उपेति „das Herankommen“ wahrscheinlich machen (प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपेति) Kap S spricht bloss fur उप 5 3 उपप्रयन्तो अध्वरमिति प्रजा वा इमा उप ता सत्त्व स्तोमस्सा एमोपयुनक्ति — — — उपोपेन्नु मघवन्भूय इन्न त इतीय वा उप स्वर्गमेव त्यास्या (!) प्रतितिष्ठति (ich vermuthe स्वर्गमेवैत्यस्या) In Kaṭh 7 4, noch stärker verdorben der Cod liest उपप्रयतो अध्वरमिति प्रजा वा इमा तप ता सत्सत्स्तोमस्ता एमोपयुनक्ति — — — भूय इन्नु त इतीय वा तप स्वर्ग° cet Beide Mal ist natürlich तप in उप zu corrigiren

ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सायमग्निमुपतिष्ठन्ते कस्मात्प्रातर्नेत्यसौ वा आदित्यः सायमासुवति तस्मात्सायमुपतिष्ठन्त एष प्रातः प्रसुवति तस्मात्प्रातर्नोपतिष्ठन्ते[1] तस्मात्सायमाहुते ऽग्निहोत्रे ऽग्निहोत्रिणा नाशितव्यं तस्मादु प्रातराहुते[2] नाशितव्यं तस्मात्सायमतिथये प्रत्येनसः[3] पुण्यत्वात्तु[4] प्रातर्ददति[5] प्रातरवनेगेन प्रातरुपस्थेयो ऽधिश्रित उन्नीयमाने वा हस्ता अवनेनिजीत तं च विहृप्यस्य चेतसा ऋचो वदेत्प्रातरवनेगे चेतसः प्रातरवनेगेन वा अनाप्तमाप्नोत्यनवरुद्धमवरुन्द्धे तदनाप्तमेवैतेनाप्नोत्यनवरुद्धमवरुन्द्धे ऽविभेद्यो एष उद्धृतस्तं देवाश्छन्दोभिः पर्यस्तृणन्यदुपतिष्ठते छन्दोभिरेवैनं परिस्तृणात्युभयमस्मा अकरग्नीषोमीयया पूर्वपक्ष उपस्थेयो ऽग्नीषोमीयो वै पूर्वपक्षो ऽपरपक्षायैवैनं परिददात्यैन्द्राग्न्यापरपक्ष उपस्थेय ऐन्द्राग्नो वा अपरपक्षः पूर्वपक्षायैवैनं परिददाति सर्वा ह वा एनं देवताः संप्रदायमनपेक्षं गोपायन्ति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते ॥ ७ ॥ Vgl TS 1, 5, 9 (pūrvoktopasthānasyāgnihotrāṅgatā), Kāṭh 7, 5; Kap S 5, 4

त्वमग्ने सूर्यवर्चा असीति वसीयसे श्रेयस आशिषमाशास्ते स मामायुषा वर्चसा सृजेत्यात्मना आशास्ते स त्वमग्ने सूर्यस्य ज्योतिषामगथा इति सह ह्येते तर्हि ज्योतिषी[6] भवतः संपृणा स्तुतेनेति छन्दांसि वा संपृणा स्तुतं छन्दोभिरेवैनं समर्धयति

---

1) So M 2, H u Bb, aber M 1 °मुपतिष्ठते 2) H u Bb प्रातरहुते 3) So M 1 u 2; H, Bb प्रत्येनस, desgleichen B, ohne Accent die Bedeutung wohl „in Folge einer Bürgschaft“, Gegensatz das folgende Wort „aus Güte“ d h aus freiem Wohlwollen ohne Rechtsverbindlichkeit. 4) B deutlich पुण्यत्वात्तु, M 2 wohl पुण्यत्वां तुं, M 1 पुण्यत्वां तु; H, Bb पुण्यत्वात्तु, Kāṭh 7,5 तस्मात्सायमतिथये प्रत्येनसो नोत तथा प्रातः; ganz ebenso Kap. S 5, 4 5) M 2 °र्ददति 6) M 1 ज्योतिषि. In M 2 eigentlich ebenso, aber in ज्योतिषी corrigirt

प्रतितिष्ठत्ययं ते योनिर्ऋत्विय इत्येष ह्येतस्य योनिर्ऋत्वियो ऽग्निः सूर्यस्यानुष्टुभोपास्थित ॥ ५ ॥ Vgl 1, 5, 1 — TS 1, 5, 7 (pañcamānuvākokta-mantravyākhyānam), Kāṭh 7, 4, Kap S 5, 3

उपप्रयन्तो अध्वरमिति प्रवापयत्येवैतयाग्निर्मूर्धेति प्रवापित एवैतया रेतो दधात्युभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या इति प्राणापानौ वा इन्द्राग्नी प्राणापानौ वा एतन्मुखतो यज्ञस्य धीयेते ॥ अयमिह प्रथमो धायि धातृभिरिति गर्भमेवाधादस्य प्रत्नामनु द्युतमित्यृ[1]ग्वि-वाकर्यं ते योनिर्ऋत्विय इत्यजीजनच्चैवावीवृधच्च षड्भिरुपतिष्ठते षड्वृ पृष्ठानि पृष्ठान्येवावाचीक्लृपद्दधिक्राव्णो अकारिषमिति दधिक्रावत्योपतिष्ठत एषा वा अग्नेर्दधिक्रावती प्रिया तनूः पशव्या सर्वसमृद्धाग्ने-रेवैतया प्रियं धामोपैत्यथो पशुमान्भवत्यथो आत्मानमेवैतया यजमानः पुनीते सप्तभिरुपतिष्ठते सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे जीयति वा एषश्च आहितः पशुर्ह्यग्निस्तदेतान्येवाग्न्याधेयस्य हवींषि संवत्सरे संवत्सरे निर्वपेत्तेन वा एष न जीयति तेनैनं[2] पुनर्णवं[3] करोति तन्न सूक्ष्ममेताभिरेवाग्नेयपावमानीभिरग्न्याधेयस्य याज्यानुवाक्या-भिरुपस्थेयस्तेन वा एष न जीयति तेनैनं पुनर्णवं[4] करोति द्वादशभिरुपतिष्ठते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्द्धे ऽग्नीषोमीयया त्रयोदश्योपस्थेयो ऽस्ति मासस्त्रयोदशस्तमेवैतया-प्त्वावरुन्द्धे ॥ ६ ॥ Vgl 1, 5, 1 — TS 1, 5, 7, Kāṭh 7, 4, Kap S 5, 3 u. 4

---

1) So die Mss , Kap S 5, 4 a E liest अस्य प्रत्नामनु द्युतमित्यृध एवैतया करोति 2) So M 1 u 2, H, Bb तेनैवैन desgl B, ohne Accent 3) So M 1, dagegen M 2, H, Bb u B पुनर्नवं 4) So M 1 und 2, dagegen H, Bb u B पुनर्नवं

आयुर्धा अग्ने ऽस्यायुर्मे धेहीत्यायुरेवास्मिन्दधाति वर्चोधा अग्ने ऽसि वर्चो मे धेहीति वर्च एवास्मिन्दधाति चक्षुष्पा अग्ने ऽसि चक्षुर्मे पाहीति चक्षुरेवास्य पाति श्रोत्रपा अग्ने ऽसि श्रोत्रं मे पाहीति श्रोत्रमेवास्य पाति तनूपा अग्ने ऽसि तन्वं मे पाहीति तन्वमेवास्य पाति यन्मे अग्न ऊनं तन्व्यस्तन्मा आपृणेति यदेवास्यात्मन ऊनं यत्प्रजाया यत्पशूनां तदेवैतेनापूरयति तदाप्याययत्यग्ने यत्ते तपा इत्येता वा अग्नेस्तन्वो ज्योतिष्मतीरेताँद्ध स वा आहारुणं औपवेशिर्योऽन्वसीयसः श्रेयस आत्मनो भ्रातृव्यानभिप्राजानीमाभिष्टानग्नेस्तनूभिर्ज्योतिष्मतीभिः पराभावयामेति परा पाप्मानं भ्रातृव्यं भावयति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते ऽग्ने रुचां पते नमस्ते रुचे मयि रुचं धा इति शान्तमेव रुचमात्मन्धत्ते तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीयेति रात्रिर्वै चित्रावसुरह्नर्वाग्वसुरर्मिर्वै रात्रिरसा आदित्यो ऽहरेते वै भगे ते ईट्टे चित्राह चित्पत्या हि देवा रोचते ह वा अस्य यज्ञो वा मह्ना वा य एवं वेदाम्भः स्थाम्भो वो भक्षीयेत्यम्भो ३ह्येता महः स्थ महो वो भक्षीयेति महो ३ह्येता ऊर्जः स्थोर्जं वो भक्षीयेत्यूर्जो ३ह्येता रायस्पोषः स्थ रायस्पोषं वो भक्षीयेति रायस्पोषो ३ह्येता रेवती रमध्वमस्मिन्योनावस्मिन्गोष्ठ इति स्व एवैना योनौ स्वे गोष्ठे संवेशयत्ययं वो बन्धुरिती मामपगात बह्वीर्भवत मा मा हासिष्टेत्याशिषमेवाशास्ते वत्समालभते वत्सनिकान्ता हि

1) So M 2; in M 1 wohl ebenso, doch ist auf dem गे der Accent verwischt; H u. Bb भेगे; ebenso B, ohne Accent, Kath 7, 6 भगे वा एते यदहश्चापि रात्र्यसा आदित्यो ऽहरेते एव भगे ईट्टे ईश्वरो cet. (offenbar ॰श्रावी zu lesen.)

सं प्रियेण धाम्नेत्याहुतयो वा अग्नेः प्रियं धामाहुतिभिरेवैनं[1] समर्धयति संमहमायुषा सं वर्चसा सं प्रजया सं रायस्पोषेण ग्मीयेत्याशिषमेवाशास्त इन्धानास्त्वा शतं हिमा इति पृतनाजिह्वाहूतिस्तया[2][3] राज३न्या[4] उपतिष्ठेत यदा हि राज३न्यः पृतनां जयत्यथो[5] भवत्युतो राजन्या उपतिष्ठेत सर्वो हि पृतना जिगीषति सर्वो बुभूषति मनोर्वै दश जाया आसन् दशपुत्रा नवपुत्राष्टपुत्रा सप्तपुत्रा षट्पुत्रा पञ्चपुत्रा चतुष्पुत्रा त्रिपुत्रा द्विपुत्रैकपुत्रा येनवासं स्तानेक उपसंसमक्राम३द्धि ऽष्टौ तान्द्वौ ये सप्त तांस्त्रयो ये षट् तांश्चत्वारो ऽथ वै पञ्चैव पञ्चासंस्ता इमाः पञ्च दशत इमान्पञ्च निरभजन्यदेव किंच मनोः स्वमासीत्तस्मात्ते वै मनुमेवोपाधावन्मना अनाथन्त तेभ्य एताः समिधः प्रायच्छत्ताभिर्वै ते तान्निरदहंस्ताभिरेनान्पराभावयन्परा पाप्मानं भ्रातृव्यं भावयति य एवं विद्वानेताः समिध आदधात्यग्नेः समिदस्यभिशस्त्या मा पाहीत्यभिशस्त्या एनं पाति सोमस्य समिदसि परस्या म एधीति[6] परस्या अस्य भवति यमस्य समिदसि मृत्योर्मा पाहीति मृत्योरेनं पात्येतद्ध स्म वा आह नारद इदं वावाग्न्युपस्थानमासेत्यभिशस्त्या एनं पाति परस्या अस्य भवति मृत्योरेनं पाति ॥ ८ ॥ Vgl 1, 5, 2 — (TS 1, 5, 7), Kâth 7, 6, Kap S 5, 5

---

1) M 2 °माहुतीभिरे°, so auch in M 1 corrigirt, eigentlich hier aber °माहुति° 2) So ist offenbar zu lesen d h पृतनाजित् । हि । आ°, M 1 u 2 lesen पृतनाजिह्वां°, aber der Unterschied von ह्व und ह्व ist ein ganz geringer, starker differiren die andern Mss, B पृतनाजयद्या°, Bb पृतनावयाद्वां°, H °जयाद्वां° 3) So M 1, 2 u B, in H u Bb °हुति° 4) Von hier bis zum folgenden पृतना (excl) in H, Bb fehlend 5) M 1 u 2 °त्यंय 6) M 1 मयेधीती M 2, H, Bb मयेधीति, desgl B, ohne Accent, speciell der Fehler ये für ए wiederholt sich öfters in unsern Mss Wäre dies nicht der Fall, so läge die Correctur in मयेधीति näher

समश्यामि प्रजा अहमिडप्रजसो मानवी॰ ।
सर्वा भवन्तु नो गृहे ॥

इत्यैडीश्च वा इमा प्रजा मानवीश्च ता एवावारुन्द्ध ता आहृता अकुर्तेडा॰ स्थ मधुकृता इतीडा ह्येता मधुकृत॰ स्योना माविशतेरमदा इतीरमदो ह्येता भुवनमसि सहस्रपोषपुषी'ति[1] भुवन॰ ह्येतत्सहस्रपोषपुषि[2] तस्य नो रास्व तस्य ते भक्तिवानो भूयास्मे- त्याशिषमेवाशास्त इडासि व्रतभृदितीडा ह्येषा व्रतभृत्त्वयि व्रतं व्रतभृदसी'ति व्रतभृ ह्येषा ॥ १० ॥

Vgl 1 5 3 — (TS 1 5 8) Kaṭh 7 7 u 8

मंहि त्रीणामवो ऽस्त्विति प्राजापत्येन तृचेनोपतिष्ठते प्राजापत्या वा इमा प्रजास्ता एवावारुन्द्ध ता आहृता अकृतायो प्रजापतिमेवोपैति प्रजापता एव देवतासु प्रतितिष्ठति सोमान॰ स्वरणमि'ति ब्राह्मणस्पत्ययोपतिष्ठते ब्रह्मणि प्रतितिष्ठत्यथो ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्द्धे यो वै ब्रह्मणि प्रतिष्ठितेन स्पर्धते पूर्वो ऽस्मात्पद्यत उभयोर्वा अग्निहोत्रिणि देवता आशंसन्ते याभ्यश्च जुहोति याभ्यश्च न मित्रस्य चर्षणीधृता इति मैत्र्योपतिष्ठत उभयत एवैतया मित्रमकृतेतंश्चामुतश्च कदा च न स्तरीरसी'त्यैन्द्रीभ्यां बृहतीभ्यामुपतिष्ठत ऐन्द्रा वै पशवस्तानेवावारुन्द्ध तानाहृतानकुत परि ते दूडभो रथा इत्यसौ वा आदित्यो दूडभो रथ एष वा इमा उभौ लोकौ समीयते सर्वमेवैतया परिगृह्णाति निमृदो ऽसि न्यहं तं मृद्यास॰[3] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति पाप्मनोऽवगृह्णीयाद्यदि पापीयसा स्पर्धेताभिभूरस्य भ्यहं तं भूयास॰ यो अस्मान्द्वेष्टि यं

---

1) H u Bb सहस्रपोषंपुषीति desgl B ohne Accent. 2) H u Bb सहस्रपोषपुषि desgl B ohne Accent. 3) So M 1 u 2 in H Bb B भूयास॰

पशव एष वै सहस्रपोषस्येशे[1] पुष्यति सहस्रं न सहस्राद्वपद्यते य एवं वेद संहितासि विश्वरूपेति रूपेण रूपेण ह्येषा संहिता[2] रूपैरेवैनां संमर्धयति नामासामग्रहीन्मित्रमाभिरकृतोतं[3][4] हि यदा मित्रस्य नाम गृह्णाति मित्रमेवैनेन कुरुते ॥ ९ ॥

Vgl 1, 5, 2 — TS 1, 5, 7 und 8 (— mantravyakhyānam), Kāṭh 7, 6 u 7, Kap 8 5, 5

सप्त वै बन्धुमतीरिष्टका अग्नौ चित्या उपधीयन्ते ता वै ता अमुष्मा एव लोकाय सप्त ग्राम्या इष्टकास्ता अत्रोपधेया गौश्चाश्वश्चाश्वतरश्च गर्दभो ऽजा चाविश्च पुरुषो[5] यन्नामालभते गवैवं चिता भवन्त्यथो आलब्ध एवोपधीयन्ते पराङ्[6] वा एष छन्दोभिः स्वर्गं लोकमेत्यन्यदन्यच्छन्दः[7] समारोहमुपलायमे दिवं दिवा इति यदेतेन गायत्रेण तृचेनोपतिष्ठत इयं वै गायत्र्यस्यामेव प्रतितिष्ठत्यग्ने त्वं नो अन्तमा इत्येषां वा अग्नेरस्तनूः प्रिया तनूर्वरूथ्या तामेव प्रति नैनमभिदासन्नस्तृणुते[8] चतसृभिर्द्विपदाभिरुपतिष्ठते चतुष्पादो वै पशवो द्विपाद्यजमानो गृहा गार्हपत्यो गृहेषु चैवं पशुषु च प्रतितिष्ठत्यूर्जा वः पश्याम्यूर्जा मा पश्यतेत्यूर्जैनाः पश्यत्यूर्जैनं पश्यन्ति रय्या वः पश्यामि रय्या मा पश्यतेति रय्यैनाः पश्यति रय्यैनं पश्यन्ति ॥

---

1) Die Hdschr schwanken, M 2 सहस्रपोषस्येशे, M 1 सहस्रपोषस्येशे, H सहस्रपोषस्येशे, Bb सहस्रपोषस्येशे, vgl auch 1, 5, 3 a E 2) So betonen die Mss, während sie alle eine Zeile vorher संहिता als Oxytonon bieten, ebenso oben 1, 5, 2 a. E und TS Das zweite Mal scheint hier die participiale Bedeutung betont zu sein, daher vielleicht die Divergenz, welche kaum auf Zufall beruhen dürfte 3) M 1 °माभिर° 4) So M 2, in M 1 °रकृतोतं हि, H u Bb °रकृतोतहि (ohne Accent.) 5) So M 1 u 2, in H, Bb पूरुषो 6) So M 1, dagegen M 2, H, Bb u B परा° 7) Die Mss °न्यदन्यच्छंद 8) M 1 °मभिदासत्स्तृ°, M 2 °मभिदासन् स्तृ°, H, Bb u B °मभिदास स्तृ°

र्च्छति वा एष देवान्य एनान्सदर्दि[1] याचतीति तस्मात्तर्हि नोपस्थेयो यमो वा अम्रियत ते देवा यम्यां यममपाब्रुवंस्तां[2] यदपृच्छन्त्साब्रवीदद्यामृतेति[3] ते ऽब्रुवन्न वा इयमिममित्थं मृष्यते रात्रीं[4] सृजावहा[5] इत्यहर्वाव तर्ह्यासीन्न रात्रिस्ते देवा रात्रिमसृजन्त[6] ततः श्वस्तनमभवत्ततः सा तममृष्यत तस्मादाहुरहोरात्राणि वाव यमं मर्षयन्तीति सा वै रात्रिः सृष्टा पशूनभिसममिलन्[7] देवाश्छन्दोभिरेव पशूनन्वपश्यंश्छन्दोभिरेनान्पुनरुपाह्वयन्त यदुपतिष्ठते छन्दोभिर्वा एतत्पशूननुपश्यति[8] छन्दोभिरेनान्पुनरुपह्वयते[9] ऽथो आहुर्वरुणो वै स तंद्राचिर्भूत्वा पशूनग्रसतेति ते देवाश्छन्दोभिरेव वरुणात्पशूनमुञ्चंश्छन्दोभिरेनान्पुनरुपाह्वयन्त यदुपतिष्ठते छन्दोभिर्वा एतद्वरुणात्पशून्प्रमुञ्चति[10] छन्दोभिरेनान्पुनरुपह्वयते यज्ञो यज्ञो वै संमृच्छते ऽथाकस्यविदो[11] मन्यन्ते सोम एव संमृच्छत इत्यग्नीषोमीयायाः पुरस्ताद्विहव्यस्य चतस्र ऋचो वदेदाग्नेयस्य पुरोडाशस्य द्वे याज्यानुवाक्ये[12] कुर्यात्तेनैव हवींष्यासन्नान्यभिमृशेद्वृङ्क्ते ऽन्यस्य यज्ञं नास्यान्यो यज्ञं वृङ्क्ते सयज्ञो[13] भवत्ययज्ञा इतर ॥ १२ ॥ Vgl (TS 1 5 9) Kath 7 10, Kap S 5 6

1) So M 1 M 2 यथेनात्सदर्दी B य एनान्त्सदर्दि in H u Bb fehlt य sonst wie M 1 2) So M 1 u 2 während H Bb u B तान्यदापृच्छत् wo also die Götter die Befragten sind aber zu M 1 u 2 stimmt auch Kath 7 10 ता यदपृच्छन्यमि कर्हि ते भ्रातामृतेत्यद्यैवेत्यब्रवीत् ebenso sind Frage und Antwort Kap S 5 6 3) So M 1 in M 2 यदपृच्छत् für H Bb u B s vor Anm 4) Man beachte die feine Distinction dass die Götter die volle Form रात्री brauchen während der Erzähler रात्रि sagt 5) Nur in M 1 ist das Verbum unbetont 6) Nur M 2 रात्रीम° diese Handschrift hat noch dazu eine besondere Vorliebe für statt ı 7) So M 1, die andern Mss संममीलत् 8) So M 1 die andern Mss नुपश्यति 9) So M 1, in M 2 °रूपाह्वयत (doch vielleicht die Länge des â del H Bb u B °रुपाह्वयते 10) So M 1 Bb die andern Mss प्रमुचति 11) So die Mss es liegt also ein eigenthümlich gebildetes Nomen अकस्यविद् vor etwa „nichts Rechtes wissend" 12) So M 2 in M 1 याज्यानुवाक्ये H Bb याज्यानुवाक्ये 13) So corrigirt M 1 स यज्ञो M 2 H Bb स यज्ञो

च वयं द्विष्म इति दक्षिणतः पदो ऽवगृह्णीयाद्यदि सदृशेन स्पर्धेत प्रभूरसि प्राहं तमतिभूयासं यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति प्रपदेनावगृह्णीयाद्यदि श्रेयसा स्पर्धेत सर्वानेवैनानभिभवति सर्वानतिभवति सर्वानतिक्रामति पूषा मा पथिपाः पात्वितीयमेव पूषा मा पशुपाः पात्वित्यन्तरिक्षमेव पूषा माधिपाः पात्वित्यसा एवेमानेव लोकानुपासरदेभ्यो लोकेभ्य आत्मानं परिधत्ते ऽहिंसायै प्राची दिगग्निर्देवतेति तनूपानामेव दिक्षु निधत्ते ऽथ येन स्पर्धेत येन वा व्यभिचरते स एता एव देवता ज्ञात्वा पूर्वः पराभवति सप्त वै पुरुषे महिमानस्ते वा एनेनैड्यास्ते वै ते सप्तऋषय एव प्राणा वै सप्तऋषयः प्राणान्वा एतदीट्टा ईट्टे ह वै स्वान्प्राणान्वृङ्क्ते भ्रातृव्यस्य प्राणान्नैनमभिदासन्स्तृणुते य एवं वेद धर्मो मा धर्मणः पातु विधर्मो मा विधर्मणः पात्वायुश्च प्रायुश्च चक्षुश्च विचक्षुश्च प्राङ् चापाङ् चोरुक इत्ययं वा उरुक एष विभजति तद्वदे[illegible]ति तदेतस्मिन्नेव पुनराभजत्ययमे गृहपते ऽग्निं समिन्धे यजमा[illegible] एतद्वै यजमानस्य स्वं यदग्निरेतदस्य यद्यजमान आयतनमिव वा एतत्क्रियते ज्योतिषे तन्तवे त्वेत्यन्तरामी उपविश्य वदेद्यामेव पुर आशिषमाशास्ते यां पश्चात्तामात्मन्धत्ते ॥ ११ ॥

Vgl 1, 5, 4 — TS 1, 5, 8; Kāth 7, 9.

ददन्मा इति वै दीयते सदर्दि वा एष ददाति यो ऽग्निहोत्रं जुहोति यद्यत्कामयेत तत्तदग्निहोऽउत्ध्यग्निं याचेदुप हैनं तन्नमति तदाहु-

1) So die Mss, auch Kāth 7, 9 एता एव स देवता ज्ञात्वा पराभवति 2) M 1 पूरुषे 3) H, Bb B °भिदास स्तृ°, s oben 4) M 1 धर्मणा 5) So M 1 u 2, H, Bb, B चक्षुश्च 6) So M 1 u 2, H, Bb वि चक्षुश्च, desgl B, ohne Accent. 7) M 1 पुनर° ohne Accent 8) M 2 सद्दी 9) So M 1 u. 2, aber H, Bb u. B °दुपाहैन

ऋछति वा एष देवान्य एनान्त्सदृदि[1] याचतीति तस्मात्तर्हि नोपस्थेयो यमो वा अम्रियत ते देवा यम्या यममपाब्रुवंस्तां[2] यदपृछन्त्साब्रवीदद्यामृतेति[3] ते ऽब्रुवन्न वा इयमिममित्थं मृष्यते रात्रीं[4] सृजावहा इत्यहर्वाव तर्ह्यासीन्न[5] रात्रिस्ते देवा रात्रिमसृजन्त[6] ततः श्वस्तनमभवत्ततः सा तममृष्यत तस्मादाहुरहोरात्राणि वावाघं मर्षयन्तीति सा वै रात्रिः सृष्टा पशूनभिसममिलंस्ते[7] देवाश्छन्दोभिरेव पशूनन्वपश्यंश्छन्दोभिरेनान्पुनरुपाह्वयन्त यदुपतिष्ठते छन्दोभिर्वा एतत्पशूननुपश्यति[8] छन्दोभिरेनान्पुनरुपह्वयते[9] ऽथो आहुर्वरुणो वै स तद्रात्रिर्भूत्वा पशूनप्रसतेति ते देवाश्छन्दोभिरेव वरुणात्पशूनमुञ्चंश्छन्दोभिरेनान्पुनरुपाह्वयन्त यदुपतिष्ठते छन्दोभिर्वा एतद्वरुणात्पशून्प्रमुञ्चति[10] छन्दोभिरेनान्पुनरुपह्वयते यज्ञो यज्ञो वै संमृछते ऽथाकस्यविदो[11] मन्यन्ते सोम एव संमृछत इत्यग्नीषोमीयायाः पुरस्ताद्धविषश्च तस्रा ऋचो वदेदाग्नेयस्य पुरोडाशस्य द्वे याज्यानुवाक्ये[12] कुर्यादेतेनैव हवींष्यासन्नान्यभिमृशेद्वृ३ङ्क्ते ऽन्यस्य यज्ञं नास्यान्यो यज्ञं वृङ्क्ते संयज्ञो[13] भवत्ययज्ञा इतरः ॥ १२ ॥ Vgl (TS 1,5,9) Kath 7,10, Kap S 5,6

1) So M 1, M 2 यथेनात्सदृदी B य एतान्त्सदृदि, in H u Bb fehlt य sonst wie M 1 2) So M 1 u 2, während H Bb u B तान्यदापृछत्, wo also die Götter die Befragten sind aber zu M 1 u 2 stimmt auch Kath 7, 10 ता यदपृछन्यमि कर्हि ते भ्रातामृतेत्यद्येत्येवाब्रवीत्, ebenso sind Frage und Antwort Kap S 5 6 3) So M 1, in M 2 यदपृछत्, für H, Bb u B s vor Anm 4) Man beachte die feine Distinction, dass die Götter die volle Form रात्री brauchen, während der Erzähler रात्रि sagt. 5) Nur in M 1 ist das Verbum unbetont 6) Nur M 2 रात्रीम॰, diese Handschrift hat noch dazu eine besondere Vorliebe für ī statt i 7) So M 1, die andern Mss संममीलत् 8) So M 1 die andern Mss अनुपश्यति 9) So M 1, in M 2 ॰रूपाह्वयते (doch vielleicht die Länge des a del , H, Bb u B ॰रुपाह्वयते 10) So M 1 Bb die andern Mss प्रमुपति 11) So die Mss; es liegt also ein eigenthümlich gebildetes Nomen अकस्यविद् vor, etwa „nichts Rechtes wissend“ 12) So M 2 in M 1 याज्यानुवाक्ये H Bb याज्यानुवाक्ये 13) So corrigirt, M 1 स यज्ञो, M 2, H Bb स यज्ञो

अग्निं वा एते चित्यं चिन्वते य आहिताग्नयो दर्शपूर्णमासिनस्तेषां वा अहोरात्राण्येवेष्टका उपधीयन्ते यत्पञ्च रात्रीः संहिता वसेत्तं जुहुयात्पञ्च रात्रयः पञ्चाहानि सा दशत्संपद्यते तन्नैवं कर्तवा अयतं तद्दंशस्येव रात्रिष्वन्तमं होत३व्यं तथा यतं क्रियते न सर्वेषु युक्तेषु होत३व्यं वास्तौ जुहुयान्नायुक्तेष्वयतं क्रियते सर्वाण्यन्यानि युक्तानि स्युरपिष्वस्य दक्षिणो युक्तः स्यात्सव्यस्य योक्त्रं परिहृतमथ जुहुयाद्वै वास्तौ जुहोति यत्तमुत्क्रियते तन्न सूक्ष्य सर्वेष्वेव युक्तेषु होतव्यं वास्तोष्पत्य३ इत्येतन्न हीनमन्वाहर्तवै रुद्राय हि तद्धीयते यद्धीनमन्वाहरेयू रुद्रं भूतमन्वाहरेयुर्यद्यनुवाहः स्यात्पूर्वं त प्रवहेयुरप वोद्धरेयुर्यद्धीयेत हीयेतैव तदथ जुहुयात् ॥

अमीवहा वास्तोष्पते विश्वा रूपाण्याविशन् ।
सखा सुशेव एधि नः ॥
वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्स्वावेशो अनमीवो भवा नः ।
यत्त्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥

॥ १३ ॥ Vgl TS 3, 4, 10 (prayâṇam karishyato 'gnihotriṇo 'gnisamāropaṇam vastoshpatiyuto homah), Mân Çr 1, 6, 3

यम्मून्मे शंस्य पाहि तान्मे गोपायास्माकं पुनरागमात् [10] ॥ अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्धञ्छतं [11] ते प्राणाः सहस्रमपानास्त्वं [12] साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय ॥ प्रजा मे नर्य पाहि तां मे गोपा-

1) So M 1, in M 2 चित्य, H, Bb u B चिति 2) So M 2, die andern Mss bloss दर्श स° 3) So M 1, die andern Mss रात्रीष्व° 4) Die Mss °मुत्क्रियते ohne Accent. 5) So M 1 u 2 H Bb होत३व्य° वास्तोष्पत्य°, auch in B die ३ 6) Die Mss °नुवाहं 7) So M 2, in den andern d Verb ohne Accent 8) P यत् । त्वा । ईमहे । 9) P गोपाय । वा । अस्माक । 10) P पुन । आगमादित्या गमात् । 11) P शतमूर्धन्निति शत मूर्धन् । 12) So H Bb B M 1 u 2 trennen °नाः । त्वं°, aber vgl weiter unten, P अप आना । 13) P रायं ।

यास्माकं पुनरागमादिमे गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयास्ं सुगृहपतिस्त्वं मया गृहपतिना भूया अन्नं मे बुध्य पाहि तन्मे गोपायास्माकं पुनरागमात् ॥

इमान्मे मित्रावरुणौ गृहान्गोपायतं युवम् ।
अविनष्टानविहृतान्पूषैनानभिरक्षत्वास्माकं पुनरागमात् ॥

पशून्मे शंस्य पाहि तान्मे गोपायास्माकं पुनरागमादित्याहवनीयमुपतिष्ठत आहवनीयायैवं पशून्परिदाय प्रैत्यग्ने सहस्राक्ष शतमूर्धन्निति सहस्राक्षो ह्येष शतमूर्धा शतं ते प्राणाः सहस्रमपाना इति शतं ह्येतस्य प्राणाः सहस्रमपानास्त्वं साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजायेत्याशिषमेवाशास्ते ॥ प्रजां मे नर्य पाहि तां मे गोपायास्माकं पुनरागमादिति गार्हपत्यमुपतिष्ठते गार्हपत्यायैवं प्रजां परिदाय प्रैत्यग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयास्ं सुगृहपतिस्त्वं मया गृहपतिना भूया इत्यपहणौ संजीयतः सर्वमायुरितो नार्तिं ह्यनीतो ऽन्नं मे बुध्य पाहि तन्मे गोपायास्माकं पुनरागमादिति दक्षिणाग्निमुपतिष्ठते दक्षिणाग्नय एवान्नं परिदाय प्रैति ॥

इमान्मे मित्रावरुणौ गृहान्गोपायतं युवम् ।
अविनष्टानविहृतान्पूषैनानभिरक्षत्वास्माकं पुनरागमात् ॥

इत्यहोरात्रे वै मित्रावरुणौ पशवः पूषाहोरात्राभ्यां चैवं मित्रावरुणाभ्यां च गृहान्परिदाय प्रैति ॥ अग्निं समाधेहि ॥ इत्याह भस्म

---

1) P गोपाय । स्मा । अस्माकं । 2) P पुन । आगमात् । 3) M I सुग्र 4) P पूषा । एनान् । 5) P स्मा । अस्माक । 6) So schreibe ich und zerlege सं । आर्तिं । हि । इत । P fehlt hierfür, M I H Bb नार्तिंह्यनीतो, desgl B, ohne Accent, M 2 नार्तिंह्यनीतो, vgl Kaṭh 7, 11 अग्ने गृहपत इति नार्तिमार्छतो ऽस्यित्र यजमानस्य न भेषजीतो ऽस्मिन् प॰, auch Kap 5, 6 । नार्तिमार्छतो 7) M I सुग्र

त्वा[1] उपतिष्ठते ॥ पशून्मे शं॰स्याजुगुपस्तान्मे[2] पुनर्देहि ॥ इत्याहवनीयं पुनरेत्योपतिष्ठत आहवनीयेनैव पशून्गुप्तानात्मन्धत्ते ॥ अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्धञ्छतं ते प्राणाः सहस्रमपानास्त्वं[3] साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय ॥ प्रजां मे नर्याजुगुपस्तां[4] मे पुनर्देहि ॥ इति गार्हपत्यं पुनरेत्योपतिष्ठते गार्हपत्येनैव प्रजां गुप्तामात्मन्धत्ते ॥ अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासं[5] सुगृहपतिस्त्वं मया गृहपतिना भूया अन्नं मे बुध्याजुगुपस्तन्मे[6] पुनर्देहि ॥ इति दक्षिणाग्निं पुनरेत्योपतिष्ठते दक्षिणाग्निनैवान्नं गुप्तमात्मन्धत्ते ॥

इमान्मे मित्रावरुणौ गृहाञ्जुगुपतं युवम् ।
अविनष्टानविह्रुतान्पूषैनानभ्यरक्षीदा साकं पुनरागमात् ॥

इत्यहोरात्रे वै मित्रावरुणौ पशवः पूषाहोरात्राभ्यां चैव मित्रावरुणाभ्यां च गृहान्गुप्तानात्मन्धत्ते ॥ १४ ॥

Vgl Kāth 7, 3 u 11, Kap S 6, 1, Man Çr 1, 6, 3

॥ इति प्रथमकाण्डे अग्न्युपस्थानः पञ्चमः प्रपाठकः[8] ॥

प्र वो वाजा अभिद्यवो हविष्मन्तो घृताच्या ।
देवाञ्जिगाति[9] सुम्नयुः ॥

---

1) So die Mss, P भेष्व । त्वा । (müsste wohl त्व । lauten) 2) P श॰स्य । अजुगुप । 3) M 1 ॰पाना । स्वं॰, M 2 ohne den ।, sonst ebenso 4) P नर्य । अजुगुप । 5) Bb schiebt hier noch ein सुगृहपते ein 6) P बुध्य । अजुगुप ।, M 1 बुध्या॰ 7) P अभि । अरक्षत् । 8) So die Unterschrift in H, Bb u B, dagegen in M 1 u 2 bloss ॥ उपस्थान पंचम प्रपाठक ॥ 9) P eigentlich जिगातु, aber dann corrigirt, doch undeutlich, in B findet sich die erste Hälfte dieses Cap doppelt, das zuerst geschriebene, dann eingeklammerte Stück enthält an dieser

उप त्वा जुह्वो मम घृताचीर्यन्तु हर्यत ।
अग्ने हव्या जुषस्व नः ॥
उदग्ने तव तद् घृतादर्ची रोचत[1] आहुतम् ।
निंसानं जुह्वो[2] मुखे ॥
प्रजा अग्ने संवासयेहाशाश्च[3] पशुभिः सह ।
राष्ट्राण्यस्मिन्धेहि यान्यासन्त्सवितुः सवे ॥
अयं ते योनिरृत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
तं जानन्नग्न आरोह ततो नो वर्धया रयिम् ॥
आयं[4] गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः ।
पितरं च प्रयन्त्स्वः[5] ॥
त्रिंशद्धामा[6] विराजति[7] वाक्पतंगाय हूयते ।
व्युख्यन्महियो[8] दिवम् ॥
अन्तश्चरत्यर्णवे अस्य प्राणादपानतः[9] ।
प्रति वा सूरो[10] अहभिः ॥
इतो जज्ञे प्रथमं स्वाद्योनेरधि जातवेदाः ।
स[11] गायत्र्या त्रिष्टुभा जगत्यानुष्टुभा च देवेभ्यो हव्यं वहतु
प्रजानन् ॥
यो नो अग्निः पितरो हृत्स्वन्तरमर्त्यो[12] मर्त्यं[13] आविवेश ।

---

1) P अर्चि । रोचते । 2) P जुह्व । 3) P इह । आशा । 4) P आ । अयं । 5) Die Mss प्रयन्त्स 6) So die Mss (im Gegensatz zu RV 10, 189, 3), P त्रिंशद्धामेति त्रिंशत् । धामा । 7) So M 1 u 2 P वि । राजति ।, H, Bb u B विराजती 8) So ist zu schreiben, vgl Vorr über ख्या, ख्य, M 2 व्युचन्, M 1 ursprünglich ebenso, aber corrigirt in व्युख्यन्, H Bb u B व्युच्यान् P वि । अख्यत् ।, Kath. व्यख्यन्, so Kap S 6 4 9) अपानत इत्यप अनते । 10) So M 2, M 1 urspr सुरो, dann corrigirt, aber undeutlich, P सूरः ।, H Bb u B भूरो । 11) P सः ।, B स, 12) P हृत्सु । अन्तः । 13) P मर्त्यान् ।

तमात्मनि परिगृह्णीमसीह नेदेषो अस्माननवहाय परायत्[1]॥
दोह्या च ते दुग्धभृच्चोर्वरी ते ते भागधेयं प्रयच्छामि ताभ्यां त्वादधे[2] घर्मः शिरस्तदयमग्निः संप्रियः पशुभिर्भव पुरीषमसि यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिस्तेन रुचा रुचमशीधाः ॥

मयि गृह्णाम्यहमग्रे अग्निं सह प्रजया वर्चसा धनेन ।
मयि क्षत्रं मयि रायो दधामि मदेम शतहिमाः[3] सुवीराः ॥

भूर्भुवो ऽङ्गिरसां त्वा देवानां व्रतेनादधे ऽग्नेष्ट्वा[4] देवस्य व्रतेनादधा[5] इन्द्रस्य त्वा मरुत्वतो व्रतेनादधे मनोष्ट्वा[6] ग्रामण्यो व्रतेनादधे ॥

आछदि त्वा छन्दो दधे द्यौर्महासि भूमिर्भूना ।
तस्यास्ते देव्यदित उपस्थे ऽन्नादमग्निमन्नपत्यायादधे[7] ॥
अग्न आयूंषि पवसे ऽग्निर्ऋषिः पवमानः पवस्व ॥ १ ॥

Vgl TS 1 5 3 (ādhānamantrāḥ) 5 7 9 (agnigrahaṇād kam) Kāṭh 7 1[2] 13 Kap S 6 2 4 7, 2 TBr 1 2 1 13 16, 1 1 7 1 1 1 4 8 Mān Çr 1 5 1—3

या वाजिन्नग्ने पवमाना प्रिया तनूस्तामावह या वाजिन्नग्ने पावका प्रिया तनूस्तामावह या वाजिन्नग्ने शुचिः प्रिया तनूस्तामावह ॥

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान[8] उद्यन्समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
श्येनस्य ते पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्यं जनिम तत्ते अर्वन् ॥
ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे वृष्णे शुष्माय सपत्नतूरसि वृत्रतूः ॥
प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानग्नेरग्ने[9] पुरो अग्निर्भवेह[10] ।
विश्वा[11] आशा दीद्यद्विभाह्यूर्जं[12] नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥

1) So M 1 u 2 H desgl B ohne Accent in Bb परा यत । P fehlerhaft पार्श्व । यत् । Kap S 6 2 परा गात् (s TS 5 7 9 1) 2) P त्वा । आ । दधे । 3) P शत । हिमाः । 4) P अग्नेः । त्वा । 5) P आ । दधे । 6) P मनोः । त्वा । 7) P अन्नादमित्यन्न आदं । 8) P जायमानः । 9) P अग्ने । अग्ने । 10) P पुरः । अग्निरिति पुरः अग्निः । 11) P विश्वाः । 12) P दीद्यत् । विभाहि ।

अभ्यस्थां[1] विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह[2] तदु सोम आह ।
बृहस्पतिः सविर्तेन्द्रस्तदाह पूषा मा आधात्सुकृतस्य[3] लोके ॥

भुवः उस्वरङ्गिरसां त्वा देवानां व्रतेनादधे ऽग्नेष्ट्वा देवस्य व्रतेनादधा इन्द्रस्य त्वा मरुत्वतो व्रतेनादधे मनोष्ट्वा ग्रामण्यो व्रतेनादधे ॥

आछंदि त्वा छन्दो दधे द्यौरिवहासि भूमिर्भूना ।
तस्यास्ते देव्यदित उपस्थे ऽन्नादमग्निमन्नपत्यायादधे ॥

यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिः शुक्रं धामाजस्रं तेन त्वादधे[4] ॥

इडायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि ।
जातवेदो निधीमह्यग्ने हव्याय वोढवे ॥

सम्राट् च स्वराट् चाग्ने ये ते तउन्वौ ताभ्यां मा[5] ऊर्जं यच्छ[6] विराट् च प्रभूश्चाग्ने[7] ये ते तउन्वौ ताभ्यां मा ऊर्जं यच्छ विभूश्च परिभूश्चाग्ने ये ते तउन्वौ ताभ्यां मा ऊर्जं यच्छ ॥

समुद्रादूर्मिर्मधुमां[8,9] उदारदुपांशुना[10,11] सममृतत्वमानट् ।
घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः ॥
वयं नाम प्रब्रवामा[12] घृतस्यास्मिन्यज्ञे धारयामा[13] नमोभिः ।
उप ब्रह्मा[14] शृणवच्छस्यमानं[15] चतुःशृङ्गो ऽवमीद्गौर[16] एतत् ॥
चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा[17] द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य ।
त्रेधा बद्धो वृषभो रोरवीति[18] महो देवो मर्त्यां[19] आविवेश ॥

1) P अभि । अस्था । 2) Bb आरातीस् 3) H, Bb अधात् 4) P त्वा । ऽधा । दधे । 5) P मे । 6) M 2 गच्छ 7) So M 1 u 2, Bb, desgl B, ohne Accent, der P प्रभूरिति प्र भूः ।, H प्रभुश्चाग्ने 8) P समुद्रात् । ऊर्मिः । 9) P मधुमानिति मधु मान् । 10) B उत् । आरत् । 11) So betonen M 1 u 2 (vgl RV 4, 58, 1), P उप । अंशुना ।, dagegen H u Bb °दुपाऽशुना 12) So M 1 u 2 (s RV 4, 58, 1), P प्र । ब्रवाम ।, B प्र ब्रुवाम Bb ब्रुवाम 13) So M 2, H, Bb, P धारयाम ।, M 1 धारयामा 14) B ब्रह्म 15) So M 1 u M Paddh III S 7a, P शृणवत् (vgl RV 4, 58 2) aber M 2 शृणवै श°, B शृणुषे, H u Bb शृणुणवे, Kāth 7, 13 शृणुवच्छस्यमान 16) P गौरः । 17) P पादाः । 18) M 2 रौरवीति 19) P मर्त्यान् ।

तमात्मनि परिगृह्णीमसीह नेदेषो अस्माननवहाय परायत्[1] ॥ दोह्या च ते दुग्धभृच्चोर्वरी तौ ते भागधेयं प्रयच्छामि ताभ्यां त्वादधे[2] घर्मः शिरस्तदयमग्निः संप्रियः पशुभिर्भव पुरीषमसि यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिस्तेन रुचा रुचमशीथाः ॥

मयि गृह्णाम्यहमग्रे अग्निं सह प्रजया वर्चसा धनेन ।
मयि क्षत्रं मयि रायो दधामि मदेम शतहिमाः[3] सुवीराः ॥

भूर्भुवो ऽङ्गिरसां त्वा देवानां[4] व्रतेनादधे ऽग्नेष्ट्वा[5] देवस्य व्रतेनादधा इन्द्रस्य त्वा मरुत्वतो व्रतेनादधे मनोष्ट्वा[6] ग्रामण्यो व्रतेनादधे ॥

आछदि त्वा छन्दो दधे द्यौर्महासि भूमिर्भूना ।
तस्यास्ते देव्यदित उपस्थे ऽन्नादमग्निमन्नपत्यायादधे[7] ॥

अग्ना आयूंषि पवसे ऽग्निर्ऋषिः पवमानः पवस्व ॥ १ ॥

Vgl TS 1, 5, 3 (âdhânamantrâh), 5, 7, 9 (agnigrahaṇâdikam), Kâṭh 7, 12 13, Kap S 6, 2 4, 7, 2; TBr 1, 2, 1, 13 16, 1, 1, 7, 1, 1, 1, 4, 8, Mân. Çr 1, 5, 1—3

या वाजिन्नग्नेः पवमाना प्रिया तनूस्तामावह या वाजिन्नग्नेः पावका प्रिया तनूस्तामावह या वाजिन्नग्नेः शुचिः प्रिया तनूस्तामावह ॥

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान[8] उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
श्येना ते पक्षा हरिणोत बाहू उपस्तुत्यं जनिम तत्ते अर्वन्[9] ॥

ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे वृष्णे शुष्माय सपत्नतूरसि वृत्रतूः ॥

प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह[10] ।
विश्वा[11] आशा दीद्यद्विभाह्यूर्जं[12] नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥

---

1) So M 1 u 2, H, desgl B, ohne Accent, in Bb परा यत् ।, P fehlerhaft पार । यत् ।, Kap S 6, 2 परा गात् (s TS 5 7, 9, 1) 2) P त्वा । आ । दधे । 3) P शत । हिमा । 4) P वर्चे । त्वा । 5) P आ । दधे । 6) P मनो । त्वा । 7) P अन्नादमित्यन्न आदे । 8) P जायमान । 9) P अर्वैः । अर्वे । 10) P पुरो । अग्निरिति पुरः अपि । 11) P विश्वाः । 12) P दीदत् । विभाहि ।

अभ्यस्थाऽ[1] विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह[2] तदु सोम आह ।
बृहस्पतिः सवितेन्द्रस्तदाह पूषा मा आधात्सुकृतस्य[3] लोके ॥
भुवः उस्त्वाङ्गिरसां त्वा देवानाऽ व्रतेनादधे ऽग्नेष्ट्वा देवस्य व्रतेनादधा
इन्द्रस्य त्वा मरुत्वतो व्रतेनादधे मनोष्ट्वा यामण्यो व्रतेनादधे ॥
आछदि त्वा छन्दो दधे द्यौर्महासि भूमिर्भूना ।
तस्यास्ते देव्यदित उपस्थे ऽन्नादमग्निमन्नपत्यायादधे ॥
यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिः शुक्रं धामाजस्रं तेन त्वादधे[4] ॥
इडायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि ।
जातवेदो निधीमह्यग्ने हव्याय वोढवे ॥
सम्राट् च स्वराट् चाग्ने ये ते तनुवौ ताभ्यां मा[5] ऊर्जऽ यछ[6] विराट् च
प्रभूश्चाग्ने[7] ये ते तनुवौ ताभ्यां मा ऊर्जऽ यछ विभूश्च परिभूश्चाग्ने
ये ते तनुवौ ताभ्यां मा ऊर्जऽ यछ ॥
समुद्रादूर्मिर्मधुमां[8][9] उदारदुपाऽंशुना[10][11] सममृतत्वमानट् ।
घृतस्य नाम गुह्यऽ यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः ॥
वयं नाम प्रब्रवामा[12] घृतस्यास्मिन्यज्ञे धारयामा[13] नमोभिः ।
उप ब्रह्मा[14] शृणवच्छस्यमानं[15] चतुःशृङ्गो ऽवमीद्गौर[16] एतत् ॥
चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा[17] द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य ।
त्रेधा बद्धो वृषभो रोरवीति[18] महो देवो मर्त्याँ[19] आ ततान ॥

1) P अभि । अस्था । 2) Bb आरातीस् 3) H Bb अधात् 4) P त्वा । र्था । दधे । 5) P मे । 6) M 2 गछ 7) So M 1 u 2, Bb, desgl B, ohne Accent, der P प्रभुरिति प्र भूं ।, H प्रभुश्चाग्ने 8) P समुद्रात् । ऊर्मिं । 9) P मधुमानिति मधु मान् । 10) B उत् । आरत् । 11) So betonen M 1 u 2 (vgl RV 4, 58, 1), P उप । अंशुना ।, dagegen H u Bb °दुपाऽंशुना 12) So M 1 u 2 (s RV 4, 58, 1), P प्र । ब्रवाम ।, B प्र ब्रुवाम, Bb ब्रुवाम 13) So M 2, H, Bb, P धारयाम ।, M 1 धारयामा 14) B ब्रह्म 15) So M 1 u M Paddh III S 7a, P शृणवत् (vgl RV 4 58, 2) aber M 2 शृणवै श° B शृणुवे, H u. Bb शृणुवे, Kāṭh 7, 13 शृणुयच्छस्यमान 16) P गौरं । 17) P पादा । 18) M 2 रोरवीति 19) P मर्त्यान् ।

ये अग्नयः संमनसा[1] ओषधीषु वनस्पतिषु प्रविष्टाः ।
ते विराजमभिसंयन्तु सर्वा[2] ऊर्जं नो धेहि[3] द्विपदे चतुष्पदे ॥
सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्त ऋषयः सप्त धाम प्रियाणि ।
सप्त ऋत्विजः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त होत्रा ऋतुथा नु विद्वान्त्सप्त योनीरापृणस्व[4] घृतेन स्वाहा ॥
ये अग्नयो दिवो ये पृथिव्याः समागच्छन्तीषमूर्जं वसानाः ।
ते अस्मा अग्नये[5] द्रविणं दत्त्वेष्टाः[6] प्रीता आहुतिभाजो[7] भूत्वा यथालोकं पुनरस्तं[8] परेत[9] स्वाहा ॥
निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा ।
साम्राज्याय सुक्रतुः ॥
उत नोऽहिर्बुध्न्यः शृणोत्वज एकपात्पृथिवी समुद्रः[10] ।
स्तुता मन्त्राः[11] कविशस्ता[12] अवन्तु न[13] एना[14] राजन्हविषा मादयस्व ॥
प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिर्मन्त्रं वदत्युक्थ्यम् ।
यस्मिन्निन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा देवा ओकांसि चक्रिरे ॥
घर्मः शिरस्तदयमग्निः संप्रियः पशुभिर्भव[15] पुरीषमसि यच्छा[16] तोकाय तनयाय शं[17] योरर्को ज्योतिस्तदयमग्निः[18] संप्रियः पशुभिर्भव

---

1) P समनस इति सं मनस । 2) P सर्वे 3) P auffälligerweise नः । धत्ते । 4) P सप्त । योनी ।, M 1 2, H, Bb सप्त योनिर॰, desgl B, ohne Accent, u M Paddh III, S 7a 5) So M 1, 2 u P, in H Bb u B अग्नयो 6) P दत्त्वा । इष्टाः । 7) M 2 आहुतीभाजो 8) So im Anschluss an P पुनः । अस्तं । (s. RV 10, 14, 8), dagegen M 1 H, Bb पुनरस्त M 2 पुनरस्तं 9) So M 1 u 2, P परा । इत, in H, Bb, B परेत 10) P समुद्रः । 11) in M 1 ohne Accent. 12) M 2 कविशस्ता 13) So M 1 2, P नः ।, in H, Bb, B ना 14) P एना 15) M 2 भव 16) P यच्छ । 17) P शम् । यो ।; M 1 शंयोर॰ 18) M 1 ज्योतिस्

पुरीषमसि यच्छा तोकाय तनयाय शंयोर्वात:[1] प्राणस्तदयमग्निः[2] संप्रियः पशुभिर्भव पुरीषमसि यच्छा तोकाय तनयाय शं योः[3] ॥ अविषं नः पितुं पच[4] ॥

कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधयः ।
कल्पन्तामग्नयः पृथक्[5] मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ॥
ये अग्नयः समनसा[6] ओषधीषु वनस्पतिषु प्रविष्टाः ।
ते विराजमभिसंयन्तु सर्वा ऊर्जं नो धत्त द्विपदे चतुष्पदे ॥

॥ २ ॥ Vgl 1, 6, 7, 2, 8, 12 — TS 4, 2, 8 1, 3, 5, 11, 1, 1, 8, 16, 1, 4, 6, 5, 5, 4, 4, 11, Kath 7, 13 u. 14, 40, 7, 39, 1, Kap S 6, 3 u 4, 7, 2, VS 29, 12, 17, 65, 34, 15, 17, 89—91. 79, 10, 27, 34, 53 57, TBr 1, 1, 7, 1—3, Man Çr 1, 5, 4 u 5

प्रजापतिर्वा इदमग्र आसीत् वीरुधोऽभ्यरोहन्नसु३र्यो[7] वा एता यदोषधयस्ता अतितिष्ठिघिषन्नतिष्ठिघं नाशक्नोत्सो[8]ऽशोचत्सोऽतप्यत ततोऽग्निरसृज्यत तमग्निं सृष्टं वीरुधां तेजोऽगच्छत्ता अप्रुष्यन्[9] ततः पराप्रुष्यन्त्स[10] प्रजापतिरग्निमाधत्तेमा एवा सहा इति ता असहत तत्साढ्यै[11] वा एष आधीयते तद्यथादो[12] वसन्ताशिशि३रेऽग्निर्वीरुधः संहत एवं सपत्नं भ्रातृव्यमवर्तिं सहते य एवं विद्वानग्निमाधत्त एतावद्वा अस्या अनभिमृतं यावद्वेदिः परिगृहीता तामुद्धत्याप[13] उपसृज्याग्निमाधत्ते[14] यज्ञियामेवैनां[15] मेध्यां कृत्वाधत्तेऽग्नेर्वा इयं

---

1) M 1 शं॰योर्वाते 2) H, Bb प्राणास् 3) M 1 शं॰यो 4) So betonen die Mss 5) P पृथक् । 6) P समनस इति स मनस । 7) So M 1, in M 2 °रोहनसू३यो, H, Bb, B, °रोहन्न म३र्यो 8) So meine Correctur, die Handschriften schwanken, M 1 u 2 अतिष्टिंगोषन्नतिष्टिंग B अतिष्टीगीषनतिष्टिगन्न°, H अतिष्टीगीषतिष्टिंगन्न°, Bb अतिष्टीगीषतिष्टिगन्न° s meine Abhdlg Ztschr DMG XXXIII S 195 9) So M 1 u 2, B अप्रुष्य, H u Bb आयुष्य 10) M 1 u 2 °प्रुष्यन्त्स, H, Bb u B °प्रुष्यत्स 11) So M 1, 2 u H ved Inf von सह्, Pa. 6, 3, 113, s Ztschr DMG XXXIII S 197 Bb तत्साढ्यौ B wohl wie M 1, ohne Accent. 12) So M 1 u 2, in H Bb तद्यथादो 13) H °मुधृत्याप, B °मुद्धत्याप 14) So M 1, H, Bb, in M 2 °माधत्ते, vgl Vorr 15) M 2 यज्ञीयाम°

सृष्टादबिभेदिति मा धक्ष्यतीति । यदप उपसृज्याग्निमाधत्ते ऽस्या अनतिदाहायैषा वै प्रजापतेः सर्वता तनूर्यदापः सर्वत एनं प्रजाः सर्वतः पशवो ऽभि पुष्यन्ति भवन्ति य एवं विद्वानप उपसृज्याग्निमाधत्ते । यावद्वै वराहस्य चषालं तावतीयमग्र आसीद्वराहविहतमुपास्याग्निमाधत्त इमामेव तन्नापाराडस्या[1] एव मात्रायामध्याधत्ते । तस्मादेषा वराहाय विम्रदत एष उ ह्यस्या[2] मात्रां बिभर्ति । देवपाणयो वै नामासुरा आसंस्ते देवगवीरपाजंस्ता अन्वगछंस्ता अभ्याजंस्तासां पयो ऽहीयत ते ऽब्रुवन्नेषां वा आसां वर्म भूते दहास्तेति तं वराहो भूत्वासुरेभ्यो ऽधि देवानागछत्तस्माद्वराहं गावो ऽनुधावन्ति स्वं पयो जानानास्ते द्यावप्रियमेव पशूनां द्विपदां चतुष्पदां पयस्तावप्रियः पशूनां द्विपदां चतुष्पदां भवति य एवं विद्वान्वराहविहतमुपास्याग्निमाधत्त । एतद्वा अस्या अनभिमृतं यद्वल्मीको । यद्वल्मीकवपामुपकीर्याग्निमाधत्ते ऽस्या एवैनमनभिमृते ऽध्याधत्ते । रसो वा एष्यो ऽस्या उदैषद्यद्वल्मीको । यद्वल्मीकवपामुपकीर्याग्निमाधत्ते ऽस्या एवैनं रसे ऽध्याधत्त । ऊर्ग्वा एष्यो ऽस्या उदैषद्यद्वल्मीको । यद्वल्मीकवपामुपकीर्याग्निमाधत्ते ऽस्या एवैनमूर्ज्यध्याधत्ते[10] । प्रजापतेर्वा एष स्तनो यद्वल्मीको । यद्वल्मीकवपामुपकीर्याग्निमाधत्ते प्रजापतिरेवास्मै स्तनमपिदधात्येवाद्यमस्मा

---

1) So die Mss　　2) Bb एव म　　3) M 1 तन्नापाराडस्या, M 2 तन्नापाराडस्या, H Bb तन्नापाराडस्या wo ड offenbar verschrieben für ड desgl B ohne Accent, vgl ferner den Satz Maitr S 4, 8 3 यच्चमुर्ड॰ वा अयोध्यमुर्डमेव नापाराड　　4) So habe ich corrigirt in M 1 u 2 ganz ohne Accent in H u Bb Paroxytonon　　5) So M 1 u 2, in H Bb, B देवागवीर॰　　6) So M 1 u 2 in H, Bb अन्वगछ॰　　7) So M 1, die andern Mss जनानास्　　8) M 2 एतांपद्वा　　9) Bb schiebt hier ein नभिमृते ध्याधत्त　　10) M 1 ॰र्ज्यध्याधत्ते

अवरुन्द्धे[1] ऽक्षुध्यता स्वानां पुरःस्थाता भवति य एवं वेदैतावद्वा अमुष्या इह यज्ञियं[2] यदूषा[3] यदूषानुपकीर्याग्निमाधत्ते[4] ऽमुष्या एवैनं यज्ञिये[5] ऽध्याधत्ते न वा अनूपरिहः[6] पशवो रेतो दधते यदूषानुपकीर्याग्निमाधत्ते रेत एवैतद्दधाति[7] पशूनां पुष्ट्यै प्रजात्या एष वा अग्निर्वैश्वानरो यदसा आदित्यः स यदिहासीत्तस्यैतद्भस्म यत्सिकता यत्सिकता उपकीर्याग्निमाधत्ते स्व एवैनं योनौ स्वे भस्मन्नाधत्ते शिथिरा वा इयमग्र आसीत्तां प्रजापतिः शर्कराभिरदृंहद्यच्छर्करा[8] उपकीर्याग्निमाधत्त इमामेव तद्दृंहति धृत्यै तद्यथेमां प्रजापतिः शर्कराभिरदृंहदेवमस्मिन्पशवो दृंहन्ते य एवं विद्वाञ्छर्करा उपकीर्याग्निमाधत्त इन्द्रो वै वृत्राय वज्रं प्राहरत्तस्य या विप्रुष आसंस्ताः शर्करा अभवन्यच्छर्करा उपकीर्याग्निमाधत्ते वज्रमेव सपत्नाय भ्रातृव्याय प्रहरति यं द्विष्यात्तं हि मनसा ध्यायेद्वज्रमेवास्मै प्रहरति स्तृणुत एव पुरीषीति वै गृहमेधिनमाहुः पुरीषस्य खलु वा एतद्रूपं यदाखुकिरिर्यदाखुकिरिमुपकीर्याग्निमाधत्ते पुरीषी गृहमेधी भवति ॥ ३ ॥

Vgl Kāth 8, 2, Kap S 6, 7

अग्निं वै देवा विभाजं[9] नाशक्नुवन्यत्प्राञ्चमहरन्सर्वः पुरो ऽभवद्यत्प्रत्यञ्चमहरन्सर्वः पश्चाभवत्तमश्वेन पूर्ववाहोदवहंस्तदश्वस्य पूर्ववाहः पूर्ववाट्त्वमग्नये वै विभक्त्या अश्वो ऽग्न्याधेये दीयते ऽविभक्तो

---

1) So M 1 u 2; in H u Bb bloss अवरुन्द्धे betont, aber क्षुध्यता auch ohne Accent, was deutlich auf die Schreibung von M 1 u 2 hinweist 2) M 2 यज्ञीय 3) M 1 यदुषा 4) M 1 यदुषानु॰ 5) M 2 यज्ञीये 6) So M 1, in H, Bb u B अनूपरिय, M 2 अनुपरिह 7) So M 1 u 2, in Bb दधाति 8) H, Bb ॰रदृंहयत्, B ॰रदृंहयत् 9) So M 1 (vgl TBr 1, 1, 5, 6), M 2 वीभाज, H, Bb, B विभाजन॰, Kap S 7, 1 अग्निर्वै विराज नाशक्नुवंस्तमश्वेन व्यभज cet., offenbar zu corrigiren in अग्निं वै विभाजं cet

वा एतस्याग्निरनाहितो यो ऽश्वमग्न्याधेये न ददात्यथ यो ऽश्वमग्न्याधेये ददाति विभक्त्यै विभाज्यैवैनमाधत्ते स्तोमपुरोगवा वै देवा असुरानभ्यजयन्नेष खलु वै स्तोमो यदश्वो यदश्वं पुरस्तान्नयन्त्यभिजित्या अभिजित्यैवैनमाधत्ते प्रजापतेर्वै चक्षुरश्वयत्तस्य यः श्वयथा आसीत्सो ऽश्वो ऽभवद्यदश्वं पुरस्तान्नयन्ति यजमानायैव चक्षुर्दधाति न पराङवसृज्यो यत्पराञ्चमवसृजेद्यजमानं चक्षुर्जह्यादन्धः स्यात्प्रत्यवगृह्याधेयो यजमानायैव चक्षुः प्रत्यवायहीन्न पदं आधेयो वास्तव्यं कुर्याद्रुद्रो ऽस्य पशूनभिमानुकः स्यात्पार्श्वत इतो वेतो वाधेयो न वास्तव्यं करोत्यघातुको ऽस्य पशुपतिः पशून्भवति गायत्री वै देवा यज्ञमच्छ प्राहिण्वन्सा रिक्ताऽगच्छत्तस्या अग्निस्तेजः प्रायच्छत्सो ऽज्ञो ऽभवद्यदजमग्न्याधेये ददाति तेज एवावरुन्द्धे ऽग्नीधे देयो यज्ञमुखं वा अग्नीद्यज्ञमुखेनैव यज्ञमुखं समर्धयति धेनुं चानड्वाहं च ददाति तत्सर्वं वयो ऽवरुन्द्ध एतद्वै सर्वं वयो यद्धेनुश्चानड्वांश्चैतौ वै यज्ञस्य माता च पिता च यद्धेनुश्चानड्वांश्चाज्यं च पयश्च धेन्वाः पुरोडाशश्च चरुश्चानडुहस्तदाहुः कामदुघा वा एषो ऽवरुन्द्धे यो ऽग्न्याधेये धेनुं चानड्वाहं च ददातीति तद्येषां पशूनां भूयिष्ठां पुष्टिं कामयेत तेषां दित्यौही वयसो दद्यादित्यवाहं च मुष्करं तन्मिथुनं पशूनां पुष्ट्यै प्रजात्यै वाग्वै सोमक्रयणी दित्यौही वयसः सोमक्रयणी यद्दित्यौही वयसो ददाति वाचमेवावरुन्द्धे चारु वदति य एवं वेदोपवर्हणं सर्वसूत्रं देयं छन्दसां वा एतन्निरूपं यदुपवर्हणं सर्वसूत्रं

1) d. h. श्वयथ die Schwellung, vgl. Çat. Br. 4, 2. 1, 11. M. I. u. 2 lesen यं श्वयथा, H, Bb u. B यंश्वयथा vgl. auch TS 5, 3, 12. 1. 2) So M. I. u. 2, in H u. Bb d. Verb ohne Accent. 3) So die Mss., also adverbial. 4) Von hier bis zum folgenden यदुपव° in H u. Bb fehlend.

यदुपबर्हण॰ सर्वसूत्रं ददाति छन्दांस्येवावरुन्द्धे पशवो वै छन्दांसि पशूनेवावरुन्द्धे ऽयज्ञियो[1] वै पुरुषो ऽमेध्य आहनस्याज्जायते पुरुषक्षीरं धयति हिरण्यं ददात्यात्मानमेवं तेन पुनीते शतमानं भवति शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति पूर्वयोर्हे विपोर्ह्ये त्रिंशन्माने देये उत्तरस्मिंश्चत्वारिंशन्मानं तदेनमुदयहीत्तेन स उत्तरं वसीयाञ्छ्रेयान्भवत्यजातो वै तावत्पुरुषो यावदग्निं नाधत्ते स तर्ह्येव जायते यर्ह्यग्निमाधत्ते क्षौमे वसाना अग्निमादधीयातां ते अध्वर्यवे देये उल्बस्य वा एतद्रूपं यत्क्षौममुल्बमेवापलुम्पेते[2] हिरण्यं सुवर्णमुपास्याग्निराधेयो हिरण्यं वा अग्नेस्तेजः सतेजसमेवैनमाधत्ते तन्न निरस्तवै यथानुहितं निरस्येदेवं तद्यन्निरस्येदनुध्यायी क्षोधुकः स्यात्तन्न निरस्तवा अननुध्याय्यक्षोधुको भवति ॥ ४ ॥ Vgl TBr 1, 1, 5, Kâth 8, 5, Kap S 7, 1 u. 2

यो वा अस्यायं मनु३ष्यो[3] ऽग्निरेतमुपासीतोन्नमत्येतमुपासीनः[4] प्रजां विन्दत एतमुपासीनं पशव उपतिष्ठन्ते यदेतमभागधेयमुत्सादयेत तस्मा आवृश्चेतानुध्यायी क्षोधुकः स्यात्तद्वै वनस्पतय आरण्या आढ्यं फलं भूयिष्ठं पच्यन्ते[5] तस्य पर्णाभ्यां यवमयश्चापूपो व्रीहिमयश्च संगृह्योपास्याधेयस्तदेनं स्वं भागधेयमभ्युत्सादयामकर्माम्यं[6] चारण्यं च तेन तस्मै नावृश्चते ऽननुध्याय्यक्षोधुको भवति यवो वै पूर्वं ऋतुमुखे पच्यत[7] इतः खलु वा एते मा-

1) So M 1, in M 2 यज्ञीयो, H, Bb यज्ञियो 2) So M 1, M 2 °मेवापलुंपते, H, Bb u B °मेवोल्बोपलुंपेते 3) So die Mss 4) M 2 °पासीतोन्न°, ebenso M 1 (u Bl), ohne Accent, Bb °मुपासीतोन्न° 5) So M 2, in M 1 (u Bl ohne Accent), H, Bb ohne Accent, sonst ebenso, über die eigenthümliche Construction s m Abhdlg ZDMG XXXIII, S 199, cf unten 1, 8, 1, 3, 7, 8 6) So die Betonung in M 2, in M 1 u Bl ohne Accent, in H Bb °मभ्युत्सादयामक°, s Ztschr DMG XXXIII, S 195, Pâ 3, 1, 42 7) M 2 पच्यंते

अमुं हरन्ति तस्माद्यवमयः पश्चोपास्यो व्रीहिमयः पुरस्ताद्यस्यैतौ यवमयमेव तस्य पश्चोपास्येद्व्रीहिमयं पुरः प्रजापतेर्वा एतौ स्तनौ यज्ञमस्य देवा उपजीवन्ति वर्षं मनुष्या अन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे ऽह्नुध्यता स्वानां पुरःस्थाता भवति य एवं वेदैतद्ध स्म वा आह केशी सात्यकामिः केशिनं दार्भ्यमन्नादं जनताया एवमिव वयमेतस्मा अग्न्याधेये ऽन्नमवारुध्म यथैषो ऽन्नमत्ति तदाहुः सर्वं वा एतस्येदमन्नं यजमाने उत्तेवास्यैतदासन्नमपिदधाति तदेवं वेदितोर्न उत्तेवं कर्तवा इति चित्रं वा इदं प्रजापतिः सत्यं व्याहरत् ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इतीदं वाव भूरिदं भुवो ऽदः उस्वस्तद्यो ब्राह्मण आङ्गिरसः स्यात्तस्यादध्याद्भूर्भुवो ऽङ्गिरसां त्वा देवानां व्रतेनादधा इति पश्चा भुवः उस्वरिति पुरो द्विः पश्चा द्विः पुरस्ताद्द्वेधा यज्ञः सत्ये मर्त्यश्चाद्द्वेधा यज्ञपतिरेष यो ब्राह्मणो वैश्वानरः स्यात्तस्यादध्याद्भूर्भुवो ऽग्नेष्ट्वा देवस्य व्रतेनादधा इति पश्चा भुवः उस्वरिति पुरो द्विः पश्चा द्विः पुरस्ताद्द्वेधा यज्ञः सत्ये मर्त्यश्चाद्द्वेधा यज्ञपतिरेष राजन्यः स्यात्तस्यादध्याद्भूर्भुवा इन्द्रस्य त्वा मरुत्वतो व्रतेनादधा इति पश्चा भुवः उस्वरिति पुरो द्विः पश्चा द्विः पुरस्ताद्द्वेधा यज्ञः सत्ये मर्त्यश्चाद्द्वेधा यज्ञपतिरैन्द्रो वै राजन्यो देवतया मारुती विड्विशा खलु वै राजन्यो भद्रो भवति विशमस्मा अवरुन्द्धे ऽथ वैश्यस्यादध्याद्भूर्भुवो मनोष्ट्वा ग्रामण्यो व्रतेनादधा इति पश्चा भुवः उस्वरिति पुरो द्विः पश्चा द्विः पुरस्ताद्द्वेधा यज्ञः सत्ये मर्त्यश्चाद्द्वेधा यज्ञपतिर्ग्रामणीय्येन खलु

1) So M 2, desgl. M 1, nur ohne Accent (u. Bl), in B °मय पश्चोपास्येद्व्रीहिमय, Bb °मय पश्चोपास्यित व्रीहिमय 2) So M 2, M 1 u. Bl ohne Accent, H u. Bb उपजीवति 3) In allen Mss ist ह्नुध्यता° ohne Accent, aber nur in M 2 die nothwendige Doppelbetonung अवरुन्द्धे in H u. Bb undeutl., M 1 u. B ohne Accent. 4) So M 2, desgl. M 1 u. Bl ohne Accent, dagegen in H, Bb u. B °मेतस्मान्या°

वै वैश्यो भद्रो भवति यामणीय्यमस्मा अवरुन्द्धे ऽग्निर्वै सृष्ट उल्बमपलुम्प्यं नाशक्नोत्तस्य प्रजापतिराग्नेयपावमानीभिरुल्बमपालुम्पद्यदाग्नेयपावमानीभिराश्वत्थीः समिध आदधात्युल्बमेवास्यापलुम्पति पुनात्येनं यथा शिशुं माता रेढि वत्सं वा गौरेवमेनं रेढ्यग्नेर्वै सृष्टस्य तेजा उददीप्यत तदश्वत्थं प्राविशद्यदाश्वत्थीः समिध आदधाति तेज एवावरुन्द्धे ऽग्निर्वै सृष्टो बिबिबाभवन्नतिष्ठत्समिध्यमानः[1] स प्रजापतिरबिभेन्मां वावायं हिंसिष्यतीति तं शम्या समैन्धत्तमशमयत्तच्छम्याः शमीत्वं यच्छमीमयीः समिध आदधाति समेनमिन्द्धे[2] शमयत्येव स शं यजमानाय भवति शं पशुभ्यो देवा यत्रोर्जं व्यभजन्त तत उदुम्बर उदतिष्ठद्यदौदुम्बरीः समिधमादधात्यूर्जमेवावरुन्द्धे ॥ ५ ॥ Vgl Kap 5–6, 9, TBr 1, 1, 5, 1, 1, 3

विप्रियो वा एष पशुभिराधीयत एष हि रुद्रो यदग्निस्तद्वाचयेद् घर्मः शिरस्तदयमग्निः संप्रियः पशुभिर्भव पुरीषमसीति तदेनं संप्रियं पशुभिः पुरीषिणमकर्यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिस्तेन रुचा रुचमशीथा इति रुचमेवैनमजीगमद्द्वेषो वा अग्निर्वैश्वानरो यदसा आदित्यो यदुत्तरतो हरेद्द्वेषो ऽतः स्यादयमितो[3] जीवन्तमेवैनं प्रदहेत्से दक्षिणत एवं हाउयेः स यदा समयाध्वं गच्छेदथ यजमानो वरं दद्यात्तद्धिराजं मध्यतो ऽधित विराड्वा अस्यामीन्विदधते पशवो वै

---

1) So M 1 u 2, in H विचिबाभवन्नतिष्ठद्°, Bb बिबिबाभवतिष्ठद्° (oder विवि°); B विबिबाभवन्नतिष्ठद्°, MPaddh III S 6b विबिबाभवन्नतिष्ठद्° 2) So schreibe ich mit M 2, desgl M 1 u Bl, ohne Accent u MPaddh III, S 6b, B शमेनमिंधे, H, Bb शमेम समिंधे, cf, 1, 6, 7 3) So im Anschluss an M 2 °द्वेषो न स्याद°, desgl M 1 u Bl, ohne Accent H °द्वेषो न स्योद°, desgl B, ohne Accent; Bb °द्वेषा न स्योद°

विराट् पशून्वा एतन्मध्यतो ऽधितासृष्टो[1] वा अग्निरासीदथ प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अन्धे तमसीमाँल्लोकाननु व्यनश्यन्त्सो ऽशोचत्सो ऽतप्यत ततो ऽग्निरसृज्यत तमग्निं सृष्टमधो न्युदधात्ते या अस्मिँल्लोक आसंस्ता अभिसमावर्तन्त तं कुल्फदघ्नमुदगृह्णात्ते या उत्तरस्मिँल्लोक आसंस्ता अभिसमावर्तन्त तं जानुदघ्नं तं नाभिदघ्नं तमंसदघ्नं तं कर्णदघ्नमुदगृह्णात्ते या उत्तरस्मिँल्लोक आसंस्ता अभिसमावर्तन्त तं कर्णदघ्नं नात्युदगृह्णाद्यत्कर्णदघ्नमत्युद्गृह्णीयाद्यजमानो वेपिष्ठः पशूनां यजमानमुपरिष्टादभि व्यवदहेत्तदाहुः कथमग्निं ब्रह्मणाहितं प्रच्यावयेयुः[3] शिथिरं वा एनमेतदकः परेन वपतीति तमनिधायैवाथ जानुदघ्नमुद्गृह्णीयादथ नाभिदघ्नमथांसदघ्नं तद्यथैव प्रजापतिं प्रजा एभ्यो लोकेभ्यो ऽभिसमावर्तन्तैवमेवं यजमानं पशव एभ्यो लोकेभ्यो ऽभिसमावर्तन्ते य एवं विद्वानग्निमाधत्ते ऽग्निना वै देवतया विष्णुना यज्ञेन देवा असुरान्प्रह्णीय वज्रेणान्ववासृजन्त्सपत्नवान्भ्रातृव्यवान्वा स्यात्तस्य रथचक्रं त्रिरनुपरिवर्तयेयुस्तद्यथैव देवा असुरानग्निना देवतया विष्णुना यज्ञेन प्रह्णीय वज्रेणान्ववासृजन्नेवमेवं यजमानः सपत्नं भ्रातृव्यमग्निना देवतया विष्णुना यज्ञेन प्रह्णीय वज्रेणान्ववसृजति य एवं विद्वानग्निमाधत्ते ॥ ६ ॥ Vgl TBr. 1, 1, 7

एष वै प्रजापती रूपेण यत्पूर्णा स्रुग्यत्पूर्णां स्रुचं जुहोति प्रजापतिमेवाप्नोति सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा इत्येतावतीर्वा अग्नेस्तन्वः षोढा सप्त सप्त यो वा अस्यैता अग्निमादधानो वित-

1) So M 2 desgl M 1 u Bl., ohne Accent H, Bb धित सृष्टो, desgl B, ohne Accent. 2) in H u Bb ist das Verb betont 3) M 2 प्रच्यावयेयु 4) So M 2, in H, Bb °मुद्गृह्णीयां, M 1 u Bl 5) So corrigirt, die Mss प्रजापति

पयति वि ह तृप्यति ता एवास्य तर्पयति शमीमयीस्तिस्रः समिधा आदधाति घृतान्वक्ता[1] घृतस्तोम्याभिः समेनमिन्द्धे[2] शमयत्येवैनं शं[3] यजमानाय भवति[3] शं पशुभ्यो ये वा एषु त्रिषु लोकेष्वग्नयस्ते समागच्छन्त्यस्य द्रविणमाददामहा अति नो ऽक्रमीद्धव्यवाड् भवतीति तं जुहुयात् ॥

ये अग्नयो दिवो ये पृथिव्याः समागच्छन्तीषमूर्जं[4] वसानाः ।
ते अस्मा अग्नये द्रविणं दत्त्वेष्टाः प्रीता आहुतिभाजो[5] भूत्वा
यथालोकं पुनरस्त[6] परेत ॥

स्वाहेति तदिममेव द्रविणवन्तं कृत्वेष्टाः प्रीता आहुतिभाजो[7] भूत्वा यथालोकं पुनरस्त[8] परायन्ति तद्वाचयेद् घर्म शिरस्तदयमसि संप्रियः पशुभिर्भव पुरीषमसीति तदेनं संप्रियं पशुभिः पुरीषिणमकर्यत्ते शुक्र शुक्रं ज्योतिः शुक्रं धामाजस्रं तेन त्वादधा इति सतेजसमेवैनमाधत्ते ॥

इडायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि ।
जातवेदो निधीमह्यग्ने[9] हव्याय वोढवे ॥

इति हव्यवाहमेवैनमकरेवं सृष्टस्य पशवो ऽक्ष्या[10] अवक्राय[11] प्रापतन्त्सं प्रजापतिर्वारवन्तीयमसृजत तानवारयतैतैर्हि खलु वा एषं सृज्यते यद्वाधीयते तद्यैतेसास्तृष्टात्पशव प्रापतन्नेवमस्मादा-

1) So M 1 u. 2, in H Bb घृतान्वक्ता 2) So M 1 u. ° in H Bb u. B समिन्धे 3) So M 1 u. ° in H u. Bb ohne Accent 4) So M 1 ° B, in H चपयोः; Bb घर्षयो 5) M 2 आहुतीभाजो 6) So M ° in M 1 H Bb पुनरस्त 7) M 1 2 आहुतीभाजो 8) So corr. M 1 H Bb पुनरस्त M 2 पुनरस्तं 9) So M 1 u. 2 H, Bb B निधिम॰ 10) So H Bb desgl. B ohne Accent M 1 क्षा M ° क्षं 11) So M 1, in M 2 चपयाय H u. Bb चवक्राय desgl. B ohne Accent.

हितात्पशवः प्रपतन्त्येषं हि रुद्रो यदग्निस्तद्य एवं विद्वान्वारवन्तीयं गायते पशूनेव वारयते वारवन्तीयं वै सृष्ट्वा प्रजापतिर्यं काममकामयत तमाप्नोत्तमेव काममृध्नोति यजमानो यं कामं कामयमानोऽग्निमाधत्ते य एवं विद्वान्वारवन्तीयं गायतेऽग्निर्वै क्रव्याद्विश्वदाव्य इमांल्लोकानदहत्तं प्रजापतिर्वारवन्तीयं गायमानो वरणं बिभ्रदत्येत्तमशमयद्यदेवास्य क्रव्याद्यद्विश्वदाव्यं तच्छमयति य एवं विद्वान्वारवन्तीयं गायते तस्माद्वरणो यज्ञावचरः स्यात्तेनेन जुहुयाद्यद्वा इदं संभूतं यज्ञवद्यज्ञविषयं यदिमे[1] अन्तरा द्यावापृथिवी तद्वामदेव्यं तदेवावरुन्द्धे य एवं विद्वान्वामदेव्यं गायते ब्रह्मणो वा एष रसो यद्यज्ञायज्ञियं यद्यज्ञायज्ञियं गायते ब्रह्मण्येव रसं दधाति ॥ ७ ॥ Vgl 1, 6, 2 — TBr 1, 1, 8.

अग्निं वै सृष्टं प्रजापतिः पवमानेनान्नाय उपाधमद्यत्पवमानाय निर्वपत्युपैवैनं तद्धमति यत्पावकाय पुनात्येनं यच्छुचये यदेवास्यापूतं तदेतेन पुनाति यत्पवमानाय निर्वपति पशवो वै पवमानः पशूनेवावरुन्द्धे यत्पावकायान्नं वै पावकमन्नमेवावरुन्द्धे यच्छुचये पूत एवास्मिन्रुचं दधाति यं कामयेतापतरं पापीयान्स्यादिति तस्यैकमेकं हवींषि निर्वपेत्तदेनमपाग्रहीत्तेन सोऽपतरं पापीयान्भवत्यथ यं कामयेत न वसीयान्स्यान्न पापीयानिति तस्य सर्वाणि साकं हवींषि निर्वपेत्तदेनं संरुणद्धि तेन स न वसीयान्न पापीयान्भवत्यथ यं कामयेतोत्तरं वसीयाञ्छ्रेयान्स्यादिति तस्याग्नये पवमानाय निरुप्याथ पावकाय च शुचये चोत्तरे

---

1) M 2 यदीमें   2) M 2 °यज्ञीय   3) So corr., die Mss. पूतयेवा°   4) So M 1, dagegen M 2, H, Bb betonen das Verb संप°

हविषी[1] समानबर्हिषि[2] निर्वपेत्तदेनमुदग्रहीत्तेन स उत्तरः वसीयाञ्छ्रेयान्भवत्यथ यस्य[3] त्रिष्टुभौ वानुष्टुभौ वा जगती वा सयाज्ये स्यातामति गायत्रं क्रामेद्देवीकच्छन्दोभ्यो ऽवपद्येत तद्यस्यैते गायत्र्या[4] एवं तस्य सयाज्ये कुर्याद्गायत्रो ह्यग्निर्गायत्रच्छन्दाः स्व एवैनं योनौ स्वे छन्दसि प्रतिष्ठापयत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्ध विष्णवे शिपिविष्टाय त्र्युद्धौ घृते चरुं निर्वपेद्यद्विष्णवे विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञमेवालब्ध यच्छिपिविष्टे पशवो वै शिपिविष्टं पशूनेवावरुन्द्धे यत् त्र्युद्धौ त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोति यद्घृते तेजो वै घृतं तेज एवावरुन्द्ध आदित्यं घृते चरुं निर्वपेत्पशुकामो धेन्वा वै घृतं पयो ऽनडुहस्तण्डुलास्तन्मिथुनं पशूनां पुष्ट्यै प्रजात्या अग्नीषोमीयं पुरोडाशं द्वितीयमनुनिर्वपेत्तद्भूयो हव्यमुपागान्नो[5] अस्यान्य ईशे यर्हि वा एते पुरा ब्राह्मणा निरवपंस्तर्ह्येषां न कश्चनेश न हि वा एतमिदानीं निर्वपन्त्यथैषां सर्व ईशे यदाग्नेयस्तेजो वा अग्निस्तेज एवावरुन्द्धे यत्सौम्यः सोमो वै शुक्रो ब्रह्मवर्चसं[6] ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्द्धे तद्वो ऽसा आदित्यो घृते चरुस्त ब्रह्मणे परिहरेयुस्ते चत्वारः प्राश्नीयुस्तेभ्यः समानो वरो देयश्चतुर्वा[7]

---

1) So corr, M 1 हवीषि, M 2 हविषि, H, Bb u B हवी॰षि 2) So M 1 u 2, in H u Bb समानबर्हिषि, desgl B, ohne Accent Wahrscheinlich ist aber zu corrigiren in समानबर्हिषी, dafur spricht noch besonders Kap S 7, 3 wo zweimal der Satz vorkommt समानबर्हिषी उत्तरे कार्ये 3) Bb तद्य 4) So M 2, in M 1 गायत्र्यां, H, Bb गायत्रीया desgl B, ohne Accent 5) So M 1 u 2, H u Bb •मुपागान्नो 6) H u Bb schalten hier noch ein ब्रह्मवर्चस ein 7) So M 1 u 2, desgl B, ohne Accent, dagegen H u Bb चर्त्वा

इदमग्रे मिथुनमासीदेकश्चैका च' द्वौ च द्वे च' त्रयश्च तिस्रश्च' चत्वारश्च चतस्रश्च' तन्मिथुनं पशूनां पुष्ट्यै प्रजात्यै ॥ ८ ॥

Vgl. TBr. 1, 1, 6

फल्गुनीपूर्णमासे ब्राह्मणस्यादध्यात्फल्गुनीपूर्णमासो वा ऋतूनां मुखमग्निर्देवतानां' ब्राह्मणो मनुष्याणां' ग्रीष्मे राजन्यस्यादध्याद् ग्रीष्मे वा इन्द्रो वृत्रमहन्वृत्रं खलु वै राजन्यो बुभूषन्जिघांसति' शरदि वैश्यस्यादध्यादन्नं वै शरदन्नेन वैश्यो भद्रो भवत्यन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे' यद्यन्यस्मिन्नृता आदधीत यदि वा अस्मै स एक ऋतुः शिवः स्याद्यास्मा इतरे ऽशिवा दुर्योणा भवेयुस्तद्यस्यैतस्मिन्फल्गुनीपूर्णमास एव तस्यादध्यात्तदस्मै सर्व ऋतवः शिवा भवन्ति' सर्व एनमृतवो जिन्वन्ति' संवत्सरस्य वा एतदास्यं यत्फल्गुनीपूर्णमास्यमहर्यत्फल्गुनीपूर्णमास्यमहरादध्यात्संवत्सरस्यैनमास्ये ऽपिदध्याद् ग्रहे वा पुरैकाहे वाधेयस्तद्द्वितीयस्य ऋतोरभिगृह्णाति' नैनं संवत्सरस्यास्ये ऽपिदधाति' तद्यद्द्वितीयस्य ऋतोरभिगृह्णाति द्वितीयमेव सपत्नस्य भ्रातृव्यस्येन्द्रियं पशून्क्षेत्रं वृञ्जान एति' कृत्तिकासु ब्राह्मणस्यादध्यादाग्नेयीः कृत्तिका' आग्नेयो ब्राह्मणः' स्व एवैनं योनौ स्वे ऽह्नाधत्ते' प्रजापतेर्वा एतच्छिरो यत्कृत्तिका' अग्निरास्यं शीर्षण्वानमद्यते' ऽन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे' सप्त कृत्तिकाः' सप्त शीर्षन्प्राणाः' प्राणानस्मिन्दधाति' रोहिण्यां पशुकामस्यादध्यात्सोमस्य वा एतन्नक्षत्रं यद्रोहिणी' सोमो रेतोधा' रेतो ऽस्मिन्दधात्यूषा वा इयमग्र आसीत्तस्यां देवा रोहिण्यां वीरुधो ऽरोहयंस्तद्वेमा अस्यां वीरुधो रूढा एवमस्मिन्पशवो रोहन्ति य एवं विद्वान्रोहिण्यामग्निमाधत्ते' रोहिण्यां स्वर्गकामस्यादध्याद्रोहिण्यां वै देवाः

1) H, Bb क्तौर॰

स्वगायनं सूर्य एवेति कालकाञ्जा वा असुरा इष्टका अचिन्वत दिवमारोक्ष्यामा इति तानिन्द्रो ब्राह्मणो ब्रुवाण उपैत्स एतामिष्टकामुपाधत्त प्रथमा इव दिवमाक्रमन्तापि स तामावृहत्ते ऽसुराः पापीयांसो भवन्तो ऽपाभ्रंशन्त यावुत्तमावास्तां तौ श्वानौ दिव्यावभवतां यं ऽपरे तं ऊर्णावाभयो याः तामिष्टकामावृहन्त चित्राभवद्यः सपत्नवान्भ्रातृव्यवान्त्स्यात्स चित्रायामग्निमादधीत तद्ध्येतस्यामावृहायामसुराः पापीयांसो भवन्तो ऽपाभ्रंशन्तैवमस्य सपत्नो भ्रातृव्यः पापीयान्भवन्नपभ्रंशते य एवं विद्वांश्चित्रायामग्निमाधत्ते यः कामयेत भगी प्रदातः स्यामिति स पूर्वासु फल्गुनीष्वग्निमादधीत भगस्य वा एतदहर्यत्पूर्वाः फल्गुनी भगी प्रदातो भवत्येव यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरिति स उत्तरासु फल्गुनीष्वग्निमादधीतार्यम्णो वा एतदहर्यदुत्तराः फल्गुनीर्दानमर्यमा दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति तासु राजन्यस्यादध्याहानं अथैयं प्रजानामुपजीवति दानमर्यमा दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति प्रजापतेर्वा एतौ स्तनौ यत्पौर्णमासी चामावास्या च पौर्णमास्यां चामावास्यायां चाग्निमाधत्ते प्रजापतिमेव प्रत्तं दुहे देवानां वा एते सदोहविर्धाने यत्पौर्णमासी चामावास्या च पौर्णमास्यां चामावास्यायां चाग्निमाधत्त उभे पुण्याहे उभे यज्ञिये ॥ ९ ॥

Vgl. Kāṭh. 8, 1, Kap. 8, 6 6; TBr 1, 1, 2, Mān. Çr. 1, 5, 1

---

1) M 1 u. 2 चैपत् 2) So M 1 u. 2, in H u. Bb यमश्वां. Statt dieses Wortes ist Kāṭh. 8, 1; Kap. 8, 6 u. TBr 1, 1, 2, 6 दिव्यौ श्वानौ gebraucht, dagegen findet sich यमश्व Kāṭh. 37, 14 in dem Satze एतौ ह यमश्वा भद्रश्च राश्री च 3) So M 1 u. 2, in H u. Bb यभवता॰ 4) So M 1 u. 2, in H u. Bb याः 5) So M 1 u. 2, in H u. Bb यर्द्दि 6) So M 1, H, Bb, in M 2 ॰मास्यां॰

न पुरा सूर्यस्योदेतोरग्निमादधीतासुर्यो विदेवा आधीयत उद्यत्सु रश्मिषु मध्यतस्तस्य देवः सेन्द्र उभयोरह्नो रूप आधीयते चतुर्विंशत्या प्रक्रमेष्वाधेयश्चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्रमग्नेश्छन्दः स्व एवैनं योनौ स्वे छन्दस्याधत्ते तद्यस्येत्सेदपरिमित एवं तस्यादध्यात् क्षेणु वै परिमितमपरिमितमेवास्मै जीवनमवरुन्द्धे ऽग्निर्वै सृष्टः प्रजापतेरध्युदक्रामत्स प्रजापतिरबिभेदिद एवासाम्भूदिदमहमिति तस्मिन्ननुनिष्क्रम्याजुहोदेतर्हि खलु वा एष सृज्यते यत्राधीयते तदाहुरस्मा एवानुदुत्याग्निहोत्रं होत३व्यमिति तन्नैवं कर्तवा अयतं तत्कुण्डपायीयं तद्यज्ञस्य क्रियते यद्योनेः परमेवं कुर्यादप्रजनिष्णुः स्याद्बवीऽपैव पूर्वाणि निरुप्याथ सायमग्निहोत्रं जुहुयात् ॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा ॥ इति तत्सायं ज्योतिषा रेतो मध्यतो दधाति ॥ सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा ॥ इति *प्रातस्तत्सायं ज्योतिषा रेतो मध्यतो हितं ॥ प्रातः प्रजनयामकेर्दे*-वाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्तेष्विन्द्रो ऽग्निमाधत्त ते देवा अबिभयुरिद एवासा अग्निं गोपायमानो ऽग्निहोत्रं गोपायमानो भविष्यति न ना उपैष्यत्यभि नो जेष्यन्तीति ते ऽब्रुवन्यदेव त्वं किंच करवो यद्धना यज्जिना यद्विन्दासै तत्ते ऽग्निहोत्रं कुर्मो ऽथेहीति स वा ऐत्तस्माद्राजन्यस्याग्निहोत्रमहोत३व्यं यद्ध्येवायं किंच करोति यद्धन्ति यज्जिनाति यद्विन्दते यदेनं विश उपतिष्ठन्ते तद्राजन्यस्याग्निहोत्रं हो-

---

1) So M 1 u 2, H, Bb u B असूर्यो 2) So M 1, (d h विदेव), M 2 वैदेवा, H, Bb वै देवा, desgl B, ohne Accent 3) So meine Correctur, die Mss सदेव-सेंद्र, vgl 1, 9, 5 सेन्द्रेण यज्ञेन यजते 4) Bb एवंमस्यादध्यात् 5) Bb वै प-रिमितमेवास्मै 6) M 2 निक्रम्या° die andern Mss नि क्रम्या° 7) So M 1 u 2, H, Bb (aus धर्मस्, vgl 1, 10 10), B °रसा 8) M 1, H u Bb कुड्यायीयं, M 2 कुड्यायीय, B मुड्यायीय, vgl Bothl Wb, Bd II, Nachträge 9) So M 1 u 2, in H, Bb u B ज्योतिषा

तव्यं[1] राजन्यस्याग्निहोत्रा३न्[2] होतव्या३मि[3]ति मीमांसन्ते यद्धुत्वा न जुहुयाद्धि यज्ञे छिन्द्याज्जीयेत वा प्र वा मीयेत पौर्णमासीममावास्यां वा प्रति होत३व्यमथो अग्न्युपस्थानं वा चयित३व्यं[4] तेनास्य दर्शपूर्णमासौ संतता अविछिन्नौ भवतः ॥ १० ॥

Vgl. Kath. 8, 3. Kap. S. 6, 8. TBr. 1, 1, 6.

यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति यो बहुपुष्टस्तस्य गृहादग्निमाहरेयुर्यथा वा एतं सृज्यमानं पशवो ऽन्वसृज्यन्तैवमेनमाह्रियमाणं पशवो ऽन्वायन्त्येष हि रुद्रो यदग्निरथ यं कामयेतान्नादः स्यादिति तस्य भ्राष्ट्राद्दक्षिणाग्निमाहरेयुरपि वा अग्नीनामन्नादो ऽन्नकरणं भ्राष्ट्रमन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे तदाहुर्यथा वृषलो निर्जः पुंश्चल्यार्द्ध-[5]क्लिसेदेवं स इति स मध्य एवं स शं यजमानाय भवति शं पशुभ्यो यः[6] सोमेनायक्ष्यमाणो ऽग्निमादधीत न पुरा[7] संवत्सराद्धवींष्यपि निर्वपेद्रुद्रो ऽस्य पशूनभिमानुकः स्यादेते वै पशवो यद्व्रीहयश्च यवाश्च तेषां चतुःशरावमोदनं पक्त्वा ब्राह्मणेभ्यो जीवतण्डुलमिवोपहरेत्तद्याभ्यो देवताभ्यो ऽग्निमाधत्ते याभ्यो न जुहुयात्ताभ्य आवृश्च्येतानुध्यायी क्षोधुकः स्यात्ताभ्य आज्यस्य होत३व्यं तेन ताभ्यो नावृश्च्यते ऽननुध्याय्यक्षोधुको भवति संवत्सरे हवींष्यपि[8] निर्वपति तदस्य संवत्सरान्तर्हितो रुद्रः पशून्न हिनस्ति संवत्सरमग्निहोत्रमहौषीत्तन्नमो ऽविदत्तं सर्वेण साकं स्वर्गं लोकं समारुक्षत् चिर्वा इदं विराड् व्यक्रमत गार्हपत्यमाहवनीयं

---

1) M 2 °होर्थमहोतव्यं (doch wohl so erst corrigirt.) 2) So corrigirt M 1 u. 2 °होत्राश्च H Bb °होत्रा न B °होत्रा न als die Pluti fehlt in allen Mss. 3) Vgl. 1, 8, 5 u. 7, H Bb u. B होत३व्यमिति M 1 होतव्यामिति 4) So M 1 u. 2, in H Bb u. B चित३व्यस् 5) So M 2, in H Bb u. B पुंश्चल्यादि°, M 1 पुंश्चल्याच्छि° 6) So M 1 u. 2, in H Bb u. B यत्तो° 7) Bb पुनरा 8) H Bb संवत्सरेंऽपि

सभ्यं तद्विराजमाप्तदन्नं वै विराडन्नं वावैतदापन्मध्याधिदेवने[1] राजन्यस्य जुहुयाद्वारुण्य[2] र्चा वरुणो वै देवानां राजा राज्यम[3]स्मा अवरुन्द्धे हिरण्यं निधाय जुहोत्यभिमन्त्र्येव जुहोत्यायतनवत्यग्नौ ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयाच्छतमस्मा अक्षान्प्रयच्छेत्तान्विचिनुयाच्छतायुर्वै[4] पुरुषः शतवीर्या आयुरेव वीर्यमाप्नोति ग्रामस्य तद्दहः सभायां दीव्येयुस्तस्याः पल्प्यपि न हिंस्युस्ता सभासद्भ्य उपहरेत्तया यन्मृह्णीयात्तद्ब्राह्मणेभ्यो देयं तत्सभ्यमन्नमवरुन्द्धे ॥११॥ Vgl Kath 8, 7 u 12, Kap S 7, 3 u 4

यस्या रात्र्याः प्रातरग्निमाधास्यमानः स्यात्तां रात्रीं चतुःशरावमोदनं पक्त्वा ब्राह्मणेभ्यो जीवतण्डुलमिवोपहरेददितिर्वै प्रजाकामौदनमपचत्सोच्छिष्टमाश्नात्तस्या धाता चार्यमा चाजायेतां सापरमपचत्सोच्छिष्टमाश्नात्तस्या मित्रश्च वरुणश्चाजायेतां सापरमपचत्सोच्छिष्टमाश्नात्तस्या अंशश्च भगश्चाजायेतां सापरमपचत्सैक्षतोच्छिष्टं मे ऽश्नत्या द्वौ द्वौ जायेते इतो नूनं मे श्रेयः स्याद्यत्पुरस्तादश्नीयामिति सा पुरस्तादश्नत्योपाहरत्ता अन्तरेव गर्भः[5] संन्तावदतामावमिदं भविष्यावो यदादित्या इति तयोरादित्या निर्हन्तास्मैहुस्तौ अंशश्च भगश्च निरहतां तस्मादेतौ यज्ञेन यजन्ते

---

1) So M 1, in M 2, H u Bb मध्याधिदेवने, cf Kap S 7, 4, wo das Wort मध्याधिदेवन *in verschiedenen Casus auftritt* 2) So M 1, in M 2, H *u Bb* वारुण्ये 3) So M 2, wohl auch H, Bb राज्यम॰, M 1 राज्यम॰ 4) So M 1 u 2, aber H u Bb चिद्विव्येयुस्, B चिद्विव्येयुस्, im Anschluss an die letzten drei Mss lage es *nahe* विदीव्येयुस् *zu vermuthen, um so mehr, als* Kap S 7, 4 *von der Kuh gesagt* wird गा (cod गो) घ्नति ता विदीव्यन्ति ता सभासद्भ्य उपहरति, indess wird die Richtigkeit der Lesung in M 1 u 2 glänzend dadurch bewiesen, dass der ganze Satz wörtlich so citirt wird von Patanjali im Mahabhâshya zu Pâ 2, 3, 60, desgl im Schol zu Pâ 2 3 60 Interessant ist es, dass Patanjali a a O unmittelbar vorher auch die vorhin angeführte Stelle der Kap S citirt, mit geringen Abweichungen गा घ्नन्ति गा प्रदीव्यन्ति गा सभासद्भ्य उपहरन्ति 5) So alle Mss

ऽश्वप्रासो ऽश्वस्य[1] भागधेयं जनं भगो ऽगच्छत्तस्मादाहुर्जनो गन्त३व्यस्तत्र भगेन संगच्छता इति । स वा इन्द्र ऊर्ध्व एवं प्राणम उदश्रयत । मृतमितरमाण्डमवापद्यत[3] । स वाव मार्ताण्डो यस्येमे मनुष्याः प्रजाः । सा वा अदितिरादित्याननुपाधावदस्त्वेव म इदं । मा म[4] इदं मोघं[5] परापप्तदिति[6] । ते ऽब्रुवन्नैषो३पो ऽस्माकमेव ब्रवातै[7] । न नो ऽतिमन्याता[8] इति । स वाव विवस्वानादित्यो[9] यस्य मनुश्च वैवस्वतो यमश्च मनुरेवास्मिँल्लोके यमो ऽमुष्मिन्नेते वै देवयानान्पथो गोपाः ॥ १ ॥ यदादित्यास्त इयक्षमाणं प्रतिनुदन्ते यो वा एतेभ्यो[10] ऽप्रोच्याग्निमाधत्ते तमेते स्वर्गाल्लोकात्प्रतिनुदन्त । उच्छिष्टभागा वा आदित्या । यदुच्छिष्टे विवर्तयित्वा समिध आदधाति तदादित्येभ्यो ऽग्न्याधेयं प्राह । नैनं स्वर्गाल्लोकात्प्रतिनुदन्ते । संवत्सरमुत्सृजेताग्निमाधास्यमानो । नास्याग्निं गृहाद्धरेयुर्नान्यत आहरेयुः । संवत्सरे वृद्धा गर्भाः प्रजायन्ते । प्रजातमेनं वृद्धमाधत्ते । द्वादश रात्रीरुत्सृजेत । द्वादश वै रात्रयः संवत्सरस्य प्रतिमा । संवत्सरे वृद्धा गर्भाः प्रजायन्ते । प्रजातमेनं वृद्धमाधत्ते । तिस्र उत्सृजेत । त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोत्येकामुत्सृजेतैको वै प्रजापतिः । प्रजापतिमेवाप्नो-

---

1) So M 1 u 2, in H, Bb u B °प्रास 2) So schreibe ich, d h प्राणमान् । उदश्रयत ।, die Mss schwanken, M 2 प्राणामन् उश्रयत desgl. M 1 u Bl ohne Accent, H u Bb प्राणमसुदश्रयत desgl B, ohne Accent 3) So M 1 u Bl, ohne Accent, in M 2 म्रितं° H, Bb मित°, desgl B, ohne Accent 4) So meine Corr In den Mss ohne Accent, in M 2 eigentlich माम geschrieben, aber dann corrigirt in मम, alle andern Mss मम 5) So die Mss 6) So M 1 u Bl, ohne Accent, M 2 परापतप्रदिति, H u Bb परापतद्दिति desgl B, ohne Accent 7) M 1 u Bl ब्रुवाति 8) So M 2, die andern Mss तिमन्यता 9) So M 2, in den andern Mss विवस्वान° ohne Accent 10) So M 2 in H, Bb एतेभ्यो प्रोच्या°, in M 1 u Bl ohne Accent

ति पुरूरवा[1] वा ऐड उर्वशीमविन्दत देवीं तस्या आयुरजायत स देवान्त्स्वर्गं लोकं यऽत्तो ऽनूदैत्ते[2] ऽब्रुवन्त्सेदयं देवा इमः ३कार्यं मनुष्यो गमिष्यतीति सो ऽब्रवीद्देवा वै मे समानास्ते मा वक्ष्यन्ति किमयै देव्याः पुत्रो देवेभ्यो मातुर्भ्रातृभ्या[3] आहापीदं[4] त्वेवं मे किंचिदिति तस्मा अग्निमेष्त्रियां तऽन्वं प्रायच्छत्तामुत्सङ्गे ऽवधायाहरत्तामुत्सायामवादधात्सो ऽश्वत्थ आरोहो ऽभवद्यौषा[5] सा शमी तस्मादेतौ यज्ञावचरौ पुण्यजन्मानौ ऽहामित्रं वरुणं ब्रह्मचर्यमागच्छमवसन्तं तस्य जायां संभवन्तं पुरस्तादायन्तं प्रतिकशाय[6] मत्यङ् निरद्रवन्सो[7] ऽवेत्सर्वं वा इन्द्रियं नृम्णं रेतो निर्लुप्य हरतीति तदनुपराहाय निरलुम्पद्यद्रेता आसीत्सो ऽश्वत्थ आरोहो ऽभवद्यदुल्वं सा शमी तस्मादेतौ यज्ञावचरौ पुण्यजन्मानौ हि प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो ऽमन्यत सो ऽश्वो भूत्वा संवत्सरं ऽन्यङ्[8] भूम्याः शिरः प्रतिनिधायातिष्ठत्[9] तस्याश्वत्थो मूर्ध्न उदभिनत्तदश्वत्थस्याश्वत्थत्वं तस्मादेष यज्ञावचरः प्राजापत्यो हि ॥ १२ ॥

Vgl Kāṭh 7, 15. 8, 10, Kap S 6, 5 7, 6, TBr 1, 1, 9

मनुर्वै प्रजाकामो ऽग्निमाधास्यमानो देवतायै देवताया अजुहोत्ततो मित्रावरुणयोराहुत्या पयस्युदतिष्ठत्तस्या घृतं पदोरक्षरत्तां मित्रावरुणा ऐत्तां अभ्युतामाहुत्या वै त्वमावयोरजनिष्ठा मनो-

1) M 2, H, Bb पुरूरवा, M 1 पुरूरवा, desgl B, ohne Accent, s oben 1, 2, 7 a A Die ganze Stelle findet sich auch MPaddh III, S 3a und dort steht पुरूरवा 2) M 2, H Bb यऽत्तो नुदैत्ते, desgl B ohne Accent, M 1 यऽतो नुदैत्ते 3) So corrigirt, in den Mss मातृ° ohne Accent 4) So die Mss, desgl MPaddh III, S 3a, (ohne Accent) 5) So corr, M 2 H u Bb यौषा, M 1 यौषा, desgl B, ohne Accent, u MPaddh III S 3a 6) So corrigirt, die Mss प्रतिचाय ebenso MPaddh III, S 3b (ohne Accent) 7) Bb सो 8) So corrigirt, M 1 u 2 ऽन्य, H, Bb, B एवं 9) So das Verb betont in M 1, H, Bb, in M 2 निधायातिष्ठत्

रत्नं त्वमसि' तं परेहीति' सा मनुमैत्सो ऽब्रवीदसुरा वा इमे पुण्यमन्या अग्निमादधते' तान्परेहीति' सा परैत्ते ऽमुमेया आदधतायेममयेमं' सा पुनरैत्तामपृछत' किमभ्यगन्निति' साब्रवीदमुमेवाय्या आधिपतायेममयेममिति' सो ऽब्रवीत्सकृद्वावासुराः श्रियो ऽन्तमगुः' परा तु भविष्यन्तीति' सो ऽब्रवीद्देवा वा इमे पुण्यमन्या अग्निमादधते' तान्परेहीति' सा परैत्त इममेया आदधतायामुमयेमं' सा पुनरैत्तामपृछत' किमभ्यगन्निति' साब्रवीदिममेवाया आधिपतायामुमयेममिति' सो ऽब्रवीत्सकृद्वाव देवाः सर्वेण साकं स्वर्गं लोकं समारुक्षन्नितः प्रदानात्तु यज्ञमुपजीविष्यन्तीति' यः सर्ववेदसं दास्यन्स्यात्स इममेया आदधीतायामुमयेमं' तद्यथैव देवाः सर्वेण साकं स्वर्गं लोकं समारोहन्नेवमेव यजमानः सर्वेण साकं स्वर्गं लोकं समारोहति य एवं विद्वानग्निमाधत्ते' सो ऽब्रवीदृषयो वा इमे पुण्यमन्या अग्निमादधते' तान्परेहीति' सा परैत्त इममेया आदधतायेममयामुं' सा पुनरैत्तामपृछत' किमभ्यगन्निति' साब्रवीदिममेवाया आधिपतायेममयामुमिति' सो ऽब्रवीदहं वा अग्न्याधेयं विदांचकार' सर्वेषु वा एषु लोकेष्वृषयः प्रत्यष्ठुरिति' प्रति प्रजया च पशुभिश्च तिष्ठति य एवं विद्वानग्निमाधत्ते' यदमुमाधायेममादध्यादप तदादध्याद्यद्वाविममाधायामुमादध्यादप तदादध्याद्यदिममेवाधायायेममयामुं' तथा समृद्धा आधीयते' प्राचीनप्रवण आधेयस्तथा समृद्धा आधीयते' प्राचीनं मध्यमादङ्गाराधेयस्तथा

1) So H u Bb, in M 1 u 2 प्रद्राना॰ ohne Accent 2) So M 1 u 2, vgl unten 3, 8 3, Kâty Çr 5, 1, 21, in H u Bb ॰प्रवण B ॰प्रविण

संमृद्धा आधीयते'र्या वै सा प्रफर्व्यासीत्सा गौरभवत्सैडा सा मानवी घृतंपदी मैत्रावरुणी ॥ १३ ॥

Vgl Kâth 8, 4, Kap S 6, 9, TBr 1, 1, 4

॥ इति प्रथमकाण्डे आधानं नाम षष्ठः प्रपाठकः ॥

यत्त्वा क्रुद्धः परोवप मन्युना सुमनस्तर ।
सुकल्पमग्ने तत्तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि ॥
यत्ते मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनुदध्वसे[1] ।
आदित्या विश्वे तद्देवा वसवः पुनराभरन् ॥
यत्ते भामेन विचकारानीशानो[2] हृदस्परि ।
पुनस्तदिन्द्रश्चाग्निश्च[3] वसवः समचीक्लृपन् ॥
पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धतां पुनर्ब्रह्माणो वसुधीते[4] अग्ने ।
घृतेन त्वं तन्वं वर्धयस्व रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् ॥

---

1) So M 1 u 2, P अनुदध्वस इत्यनु दध्वसे।, dagegen H u Bb °मनु दध्वसे wie TS 1, 5, 3, 2 2) P अनीशान। H u Bb °रानीशानो 3) So M 1, P तत्। , aber M 2 त्वादि°, H, Bb u B त्वादि° 4) So M 1 u 2 H, Bb u B वसु धीयते मे, P वसुधीत इति वसु धीते। अग्ने।, Kap S वसुधीतमग्ने, VS 12, 41, TS 4, 2, 3, 4 वसुनीथ यज्ञ .

चयस्ति॰ शतंन्तवो यं॰[1] वितन्वत इमं च यज्ञं॰ सुधया[2] ददन्ते ।
तेभिच्छिद्रमपिदध्मो यदत्र स्वाहा यज्ञो अप्येतु देवान्[3] ॥
मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यस्य[4] विच्छिन्नं॰ यज्ञं॰ समिमं दधातु ।
इमं॰ यज्ञं॰ समतन्तुं ततं[5] ना आ देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥
बृहस्पतिर्नो हविषा घृतेन विच्छिन्नं॰ यज्ञं॰ समिमं दधातु ।
या इष्टा उषसो याश्च याऽज्यास्ताः संदधामि मनसा घृतेन ॥
अग्ने[6] ऽभ्यावर्तिन्नभि मावर्तस्वायुषा[7] वर्चसा प्रजया धनेन सन्या मेधया रय्या पोषेण ॥
अग्ने अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः[8] ।
अधा पोषस्य पोषेण पुनर्नो नष्टमाकृधि पुनर्नो रयिमाकृधि ॥
पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न इषायुषा[9] ।
पुनर्नः पाह्यंहसः ॥

---

1) So die Mss P यं । , aber Kath 34, 19 याश्चितन्वत TS 1, 5 10 4 ये वितत्निरे 2) So M 1, 2 u P, Bb सुधया, H सुधया desgl B ohne Accent, Kath 34, 19 इम यज्ञ॰ स्वधया ये ददते, in Kap S fehlt der Vers Vgl noch 1, 8, 9 3) P देवांमा । 4) M 2 ॰माज्यस्य 5) So M 1 u 2, B ततता, H, Bb ततता (ohne Accent), P ततंता । (der Accent nicht ganz sicher) musste wohl ततं । नः । lauten, Kath 34, 19 समततं तन्न आ॰ 6) P अग्ने । अभ्यावर्तिन्नित्यभि आवर्तिन् । 7) P मा । वर्तस्व ।, müsste aber मा । आ । वर्तस्व lauten 8) P उपावृत इत्युप आवृत । 9) P इषा । आयुषा ।

सहं रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया ।
विश्वप्स्न्या विश्वतस्परि ॥

सलिलः[1] संलिगः[2] संगरस्ते न आदित्या हविषो जुषाणा व्यन्तु स्वाहा' केतः सुकेतः संकेतस्ते[3] न आदित्या हविषो जुषाणा व्यन्तु स्वाहा' देवजूते विवस्वन्नादित्य ते नो देवाः सत्यां देवहूतिं देवेभ्या सुवध्वमादित्येभ्यः स्वाहा ॥ १ ॥

Vgl. 1, 7 1 5 — TS 1, 5, 3 (punarâdheyam); 1, 5, 10, 4, 2, 1, 2 3, 4, 2, 3 4, Kâṭh. 8, 14 31, 19, Kap S 8, 2, VS 12 44 2, 13 12, 7—10

अमेवै भागः पुनराधेयमेतं॰ वै भागं प्रेप्सन्त्यूर्धयति' यद्यादधानो मन्येत' वि स्यां ऋध्यता[4]' इत्युत्साद्य पुनरादधीत' यमेव भागं प्रेप्सन्न्यर्धयति तं प्राप्यार्धयत्येव' सर्वमेवाग्नये क्रियते' यत्किंच सर्वमेवाग्नये भागं प्रदाय सर्वामृद्धिमृध्नोति' न संभाराः संभृत्या' न यजुः कर्तवा' इत्याहुः' संभृतसंभारो ऽह्येष कृतयजुस्तदाहुः' संभृत्या एव संभाराः' काउयै॰ यजुरिति' पुनरुत्स्यूतं॰ वासो देयं पुनर्णवो[5] रथः पुनरुत्सृष्टो ऽनड्वानेतानि वै पुनराधेयस्य रूपाणि' रूपाण्येवास्याप्नोवरुन्द्धे' ऽग्निर्वा उत्सीदन्नपं ओषधीरभ्युत्सीदति' दर्भा वा आपा ओषधयो' यद्दर्भा उपोलपा भवन्त्यद्भ्य एवैनमोषधीभ्यो ऽध्याप्नावरुन्द्धे' देवा असुरैर्विजयमुपयन्तो ऽग्नौ प्रियास्तन्वः संन्यदधत' यन्नो जयेयुरिमा अभ्युपधावेम' यद्यु जयेमेमा अभ्युपावर्तेमहीति' ता

---

1) So M 1, P, desgl B, ohne Accent, Kath 8, 14, Kap S 8, 2, dagegen M 2, H u Bb सलीलं, vgl unten 1, 7, 5 2) So M 1, desgl B, ohne Accent, Kâth und Kap S, die andern Mss संलीग s 1 7, 5 3) M 2 सकेतस्, vgl aber auch TS 1, 5, 3, 3 4) So die Mss vgl oben 1, 5, 4 सा ऋध्नुत, Kath 8, 15 ऋध्यते स्या इति पुनरादधीत, Kap S 8, 3 corrupt विधृध्यते ध्यखेति 5) So durch Corrector in M 2, die andern Mss पुनर्नवो, vgl 1, 5 6 1, 8, 4

देवा जित्वान्वैछन्त्सर्वेषां नः सहेति 'ऽसौ ऽग्निरब्रवीद्य एवं मां महेवत्यु आदधातै स एताभिस्तनूभिः संभवादिति 'तं देवा आदधत[1] तं एताभिस्तनूभिः समभवन्पशवो वै देवानां प्रियास्तन्वः 'पशुभिरेव समभव॰स्तद्य एव॰ विद्वान्पुनराधेयमाधत्त एताभिरेवास्य तनूभिः संभवति 'पशवो वै देवानां प्रियास्तन्वः 'पशुभिरेव संभवति' मनुः पुष्टिकामा आधत्त 'स इमान्पोषान्पुष्यत्तेन ऋद्धं 'त्वष्टा पशुकामा आधत्त 'त इमे त्वाष्ट्राः पशवः प्राजायन्त 'तेन ऋद्धं 'प्रजापतिः प्रजाकामा आधत्त 'ता इमाः प्रजाः प्राजापत्याः प्राजायन्त 'तेन ऋद्ध॰ 'यो वै तमया आधत्त 'स तेन वसुना समभवत्तत्पुनर्वसोः पुनर्वसुत्वं 'तस्मात्पुनर्वसा आधेयः 'पुनर्हि स तेन वसुना समभवद्द्यौ वै तमाधत्ताभीत्सि[2] तस्मादनुराधास्वाधेया' ऋद्ध्या 'ऋध्नोत्येवाथो मिथुनत्वाय ॥ २ ॥

Vgl TS 1, 5, 1 u 2, Kaṭh 8, 15, Kap S 8, 3, Mān Çr 1, 6, 5

अग्निर्वा उत्सीदन्त्संवत्सरमभ्युत्सीदति 'सप्तदश सामिधेनीः कार्याः 'पञ्च ऋतवो द्वादश मासा 'एष संवत्सरः 'संवत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्धे 'तदाहुः 'पञ्चदश सामिधेनीः कार्या न सप्तदशेत्येतद्वै संवत्सरस्य संक्रमणतममेतेनाशिष्टमाप्यते[4] 'पञ्चदश सामिधेनीः पञ्चदशार्धमासस्य रात्रयस्ताभिरेव ता आप्यन्ते 'यावन्ति वै सामिधेनीनामक्षराणि तावन्ति संवत्सरस्याहानि 'तैरेव[5] तान्याप्यन्ते' ऽग्निर्वा उत्सीदन्त्संवत्सरमभ्युत्सीदति 'षड्वा ऋतवः संवत्सरस्ते-

---

1) So M 1 u 2, H u Bb आधत्त 2) So M 2 H u Bb, M 1 °त्साधत्ता°
3) So M 2, Bb und wohl auch M 1 in H B °दमूरा° 4) M 2 संक्रमणतममे°, Kap S 8 4 संक्रमणतरम° 5) So M 1 u 2 in H Bb u B तैस्तैरेव

स्यात्षड्विभक्तयः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरो यत्षड्विभक्तयः संवत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्धे ऽथ यदग्निर्बहुधा विह्रियते[1] इमान्योषान्पुषोय तस्मादग्निरेतावतीर्विभक्तीरानशे[2] नान्या देवतायै यद् द्वादशाः सतीश्चतुरष्टाराः क्रियन्ते[3] ऽऽचतुरं हि पशवो द्वन्द्वं मिथुनमृतवो वै प्रयाजा अन्नमृतवो यत्प्रयाजाननन्तरियादन्नमन्तरियाद्यज्ञमुखं वै प्रयाजा यत्प्रयाजाननन्तरियाद्यज्ञमुखमन्तरियात्तेद्यस्योत्संतस्योपरिष्टात्प्रयाजानां विभक्तीः[6] कुर्याद्वीर्यं वै प्रयाजा वीर्यं विभक्तयो वीर्यादेवाधि वषट्करोति नार्जगृद्धिमभिक्रामति नानाग्नेयं क्रियतेऽथ कस्मात्सह विभक्तयः प्रयाजैरिति संवत्सरं प्रयाजाः परीज्यन्ते कस्मादाग्नेयं क्रियते तस्मान्नानाग्नेयं ॥ ३ ॥

Vgl TS 1, 5 2, Kaṭh 9, 1, Kap S 8, 4, Man Çr 1, 6, 5

पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न इषायुषा ।
पुनर्नः पाह्यंहसः ॥

इति पुरस्तात्प्रयाजानां जुहुयात् ॥

सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया ।
विश्वप्स्न्या विश्वतस्परि ॥

इत्युपरिष्टादनुयाजानां जुहुयादूर्जा वा एष पशुभिरुत्सीदन्नसहोत्सीदति पुनरूर्जा निवर्तस्वेति तदूर्जमेव पशून्पुनरवरुन्द्धेऽथो तानेव भागिनः करोत्यथो उभयत एव यज्ञस्याशिष आप्नोति नानाग्नेयं क्रियतेऽथ कस्मादाज्यभागा इज्येते इति चक्षुषी वा एते

---

1) So corrigirt, M 1, H u Bb विह्रीयत, M 2 विहीयत, B विदीयत, cf Kap S 8, 4 यथा इदमपि बहुधा विहरति 2) So M 2 (desgl Kaṭh, Kap S), H, Bb u B विभक्तीर॰, M 1 विभक्तिर॰ vgl weiter unten 3) Die Mss क्रीयन्त 4) Die Mss ॰न्तरीयाद्यज्ञमन्तरीयाद॰ (Kaṭh hat die correcte Form) 5) Die Mss das erste Mal ॰न्तरीयाद॰, das zweite Mal Bb correct. 6) So M 1 (= Kaṭh), H, Bb, B विभक्तीः (Kap S विभक्तीः), M 2 विभक्तिः

यज्ञस्य यदाज्यभागौ यदाज्यभागा अन्तरियाच्चक्षुषी यज्ञस्यान्तरियादग्न आयूंषि पवसा इति सौमस्य लोके कुर्याद्यदाग्नेयी तेनाग्नेयी यत्पावमानी तेन सौमी नानाग्नेयं क्रियते न सौममन्तर्यन्त्यग्निर्मूर्धा दिवः ककुदि ति प्रजाकामो वा पशुकामो वा सौमस्य लोके कुर्याद्यन्मिथुना तेन प्रजननवती[1] यद्वृत्रस्वती तेन सौमी यज्ञेन वा एष व्यृध्यते ऽयो ऽग्निमुत्सादयते पाङ्क्तो यज्ञो यत्पञ्चकपालो यज्ञमेव पुनरालभते ऽष्टाकपालः कार्यो गायत्रो ऽह्यग्निर्गायत्रछन्दा आग्नेयं वा एतत्क्रियते यत्पुनराधेयं तस्मादष्टाकपालस्तन्न सूक्ष्यं पञ्चकपाल एवं कार्यः पञ्चमोह्यो अध्यृतोः[2] षष्ठ ऋतुरभवत्समानमेतद्यत्पञ्चमश्च ऋतुः षष्ठश्च यत्पञ्चकपालः संवत्सरादेवेनमध्याप्नावरुन्धे प्रजननं वा ऋतवो ऽग्निः प्रजनयिता यत्पञ्चकपालः प्रजननादेवैनं प्रजनयिता प्रजनयति ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 7, 1 — TS 1, 5, 2, Kâṭh 9, 1—3, Kap S 8, 4 u 5

वीरहा वा एष देवानां ऽयो ऽग्निमुत्सादयते शतंदायो वीरो यदेताः शताक्षराः पङ्क्तयो भवन्ति वीरं वावैतद्देवानामवदयते ऽन्यस्मै वै कमाधेयमन्यस्मै पुनराधेयं न वै तदाधेयेन स्पृणोति यस्मै कं पुनराधेयं पुनराधेयेन वाव तत्स्पृणोति जरा वै देवहितमायुरेतावतीर्हि समा एति यदेताः शताक्षराः पङ्क्तयो भवन्ति यावदेवायुर्वीऽर्यं तदाप्नोति तत्स्पृणोति तदवरुन्द्ध आयुषा वा एष वीर्येण व्यृध्यते ऽयो ऽग्निमुत्सादयत आयुर्वीऽर्यं हिरण्यं यद्धिरण्यं ददात्यायुषैवैनं वीर्येण समर्धयति शतमानं भवति शता-

---

1) So corrigirt; M 1 प्रजननवति, M 2 प्रजंनन्वती, H u Bb प्रजांमनवती, B प्रजाननवती, Kap S 8, 5 hat das Richtige 2) So corrigirt, M 1 u 2 अपृतो, H u Bb अंपृतौ, B अपृतोः, Kaṭh 9, 3 अध्युतो

युवं पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोत्यादित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्ते यत्तृप्यन्तितःप्रदानाद्धि[1] देवा यज्ञमुपजीवन्ति तं वा एतं पुनरादधत तं आभुवन्नादित्या वा अस्मिंल्लोक आद्या आदित्या अमुष्मिन्पशवो ऽस्मिन्नृतवो ऽमुष्मिंस्तद्य एवं विद्वान्पुनराधेयमाधत्त उभयोरेव लोकयोर्ऋध्नोत्यस्मिंश्चामुष्मिंश्च सलिलः[2] सलिगः[3] सगरस्ते न आदित्या हविषो जुषाणा व्यन्तु स्वाहा केतः सुकेतः संकेतस्ते[4] न आदित्या हविषो जुषाणा व्यन्तु स्वाहा देवजूते विवस्वन्नादित्य तं नो देवाः सत्यां देवहूतिं[5] देवेष्वासुवध्वमादित्येभ्यः स्वाहेत्येतैर्वै ते तं पुनरादधत तं आर्ध्नुवंस्तद्य एतै पुनराधत्ते ऽथ ऋध्नोत्यादित्या हि पुनराधेयम् ॥ ५ ॥

Vgl TS 1, 5, 2; 4, 4; Kâth. 9, 2 u. 3; Kap. S 8, 5 u 6.

॥ इति प्रथमकाण्डे पुनराधानं नाम सप्तमः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिः प्रजा असृजत स वा अग्निमेवाग्रे मूर्धतो ऽसृजत स[6] यतो ऽग्निमसृजत तत्पर्यमार्ट्[7] ततो लोहितमवाहरत्तन्न्यमार्ट्[8] तत उदुम्बरः समभवत्तस्मादुदुम्बरः प्राजापत्यस्तस्माल्लोहितं फलं प-

---

1) So M 2, H u Bb प्रदानात्तर्हि, desgl B, ohne Accent, M 1 °न्ति: प्रदानाद्धि । vgl TS 3, 2, 9, 7 2) H u Bb सलीर्लः, s oben 1, 7, 1 — Kâṭh. u Kap S सलीगः, Kap. S 8, 6 संलीगः, . सलिल. 3) So M 1, M 2 सलिगः, H, Bb u B सलीग., Kap. S 8, 6 संलीगः, Kâth 9, 3 सलिग 4) H u Bb संकेतस्, vgl oben 1, 7, 1 5) H u Bb देवहूति 6) fehlt in H, Bb 7) H u Bb पर्यमाट् 8) H u Bb तन्यमाट्

च्यत' सो ऽस्मात्सृष्टः पराङ्भागधेयमिच्छमानः' स तदेव नाविन्दत्प्रजापतिर्यदहोष्यत्स स्वं चक्षुरादायाजुहोत्॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा॥ इति तद्वा अदश्चक्षुर्मन्यन्ते यदसा आदित्यो 'मुं वा एतदस्मिञ्जुह्वतो मन्यन्ते' सत्यं वै चक्षुः' सत्येनाग्निहोत्रं जुहोति य एवं विद्वाञ्जुहोति' भविष्णुः सत्यं भवति य एवं वेद' कस्मै कमग्निहोत्रं हूयता' इति ब्रह्मवादिनो वदन्त्यग्नये वा एतद्धृत्यै गुप्त्यै हूयते' यत्सायं जुहोति रात्र्यै[2] तेन दाधार' यत्प्रातरह्ने तेनोभौ सर्वान्यज्ञान्संस्थापयन्त्यथ कस्मादेतद्देवाग्निहोत्रमुच्यता' इति ब्रह्मवादिनो वदन्ति' होत्रा वै देवेभ्यो ऽपाक्रामन्नग्निहोत्रे भागधेयमिच्छमाना' यत्॥ अग्निहोत्रम्॥ इत्याह तेन होत्रा आभजति' तेनैना भागिनीः करोत्येषा वा अग्ने ऽग्रा आहुतिरहूयत' तदग्निहोत्रस्याग्निहोत्रत्वं' सो ऽस्मात्सृष्टः पराङ्भागधेयमिच्छमानः' स तदेव नाविन्दत्प्रजापतिर्यदहोष्यत्स स्वा वागभ्यवदज्जुहुधीति' स इत एवोन्मृज्याजुहोत्॥ स्वाहा॥ इति स्वा ह्येन[3] वागभ्यवदत्तत्स्वाहाकारस्य जन्म' तस्मादग्निहोत्रे स्वाहाकारस्तस्माल्ललाटे च पाण्योश्च लोम नास्त्यतो हि स तदादायाजुहोत्तस्माद्यस्य दक्षिणतः केशा उन्मृष्टास्तमाहुर्ज्येष्ठलक्ष्मीति[1] प्रजापतिर्ह्येतदग्रे ज्येष्ठ उदमृष्टानेन संमिता सुक्षाउर्योनेन वा अग्ने ऽग्रा आहुतिरहूयत' तस्या आहुत्याः पुरुषो ऽसृज्यत' द्वितीयामजुहोत्ततो ऽश्वो ऽसृज्यत' तस्मादश्व उभयाद-[5]

---

1) S m Abhdlg Ztschr. DMG XXXIII S 199, Patañjali, Mahâbh zu Pâ 3, 1, 87. — Kâṭh. 6, 1, s Monatsber d Kgl Akad d Wiss zu Berlin, Juli 1879, S 693 flg

2) M 2 रात्रिये 3) Die Mss ह्येन॰ 4) S TBr 2, 1, 2, 2 5) So M 1 u 2, m II, Bb u B उभयंदग्ग॰, diese Form als ved Adj angeführt Kâç zu Pâ 5, 4, 142; bisher unbelegt

न्तर्हितो हि पुरुषादसृज्यत तस्मादेनं प्रत्यञ्चं तिष्ठन्तं मन्यन्ते ऽश्वो नू[1] पुरुषा[2] इति तृतीयामजुहोत्ततो गौरसृज्यत चतुर्थीमजुहोत्ततो ऽविरसृज्यत पञ्चमीमजुहोत्ततो ऽजासृज्यत षष्ठीमजुहोत्ततो यवो ऽसृज्यत सप्तमीमजुहोत्ततो व्रीहिरसृज्यत ते सप्त ग्राम्याः पशवो ऽसृज्यन्त तानेवावरुन्द्धे य एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति ॥ १ ॥

Vgl. Kâṭh. 6, 1. 2; Kap S. 4, 1; TBr. 2, 1, 2.

अष्टमीमजुहोत्ततो वसन्तो ऽसृज्यत नवमीमजुहोत्ततो ग्रीष्मो ऽसृज्यत दशमीमजुहोत्ततो वर्षा असृज्यन्तैकादशीमजुहोत्ततः शरदसृज्यत द्वादशीमजुहोत्ततो हेमन्तो ऽसृज्यत त्रयोदश्याहुतिरासीदथ शिशिरमसृज्यत तस्मादेतदृतूनामशान्तं क्रूरमहुताद्धि समभवदहुतादसृज्यत[3] तदाहुर्ब्रह्मवादिन ऋतवः पूर्वे ऽसृज्यन्ता३[4] पशवा३[5] इत्यृतव उत पशवा इति ब्रूयादुभये ३ह्येते सहासृज्यन्त स वा एनमित एव पुनः प्राविशदेतद्वा अभिधानं हस्तस्य यत्पाणिस्तस्मादेतौ[6] हस्तस्याभिनितमा[7] विदहति[8] यद्धन्यमानो[9] हस्तौ प्रतिप्रसारयत्यग्नौ वा एतन्मन्थनमिच्छते[10] ऽग्निं वै पशवः

---

1) So M 1 u. 2; in H, Bb u. B नु 2) Vgl. Kâṭh. 6, 2 तस्मात्पुरुषस्याश्व नत्तं प्रत्यंचो न सु विज्ञायेते इव 3) So M 2; in H u. Bb °दसृ° ohne Accent (M 1 u. Bl) 4) So M 1; in H, Bb u. B ohne die ३; M 2 सृज्यंताः 5) So M 2; M 1 u. Bl. पशवा३; H u. Bb पशंवा; vgl. 1, 6, 10 u. E. 6) So M 2, d. h. वा । एतः ।; cf. das vorhergehende प्राविशत्; in M 1 u. Bl. ohne Accent तस्मादेतो; H u. Bb तस्मादेतो; desgl. B, ohne Accent. — Kâṭh. 6, 2; Kap. S. 4, 1 steht statt dieses Passus तस्माद्धस्ताभ्यामभिमथ्यमानो जायते 7) So meine Correctur; die Mss. नतमा°; vgl. aber नततराम् 8) So M 1 u. 2; in H, Bb u. B वदहत 9) So meine Correctur im Anschluss an Kap. S 4, 1 तस्माद्धन्यमानो हस्तौ प्रतप्य गृह्णात्यपावेव तस्मादग्निमिच्छते; die Mss. schwanken; M 1 °मानो; M 2 °माने; H, Bb u. B °मानो; auch Kâṭh. 6, 2 °मानो हस्तौ प्रगृह्णाति 10) Kâṭh. चाग्निमिच्छते

प्रविशन्त्यग्निः पशून् प्र ह वा एनं पशवो विशन्ति प्र स पशून्य एवं वेदैतद्ध स्म वा आह नारदो यत्र गाः शयाना निजानाति मृतामेनाममविद्वान्मन्यते ऽग्निं ह्येवैताः प्रविशन्त्यग्निरिताःस्तस्मात्सर्वानृतून्पशवो ऽग्निमभिसर्पन्ति न ह्येतं ऋत ऽग्नेर्यज्जातः पशून्नविन्दत तज्जातवेदसो जातवेदस्त्वं तामप्सु प्रासिञ्चत्सापो ऽन्वदहत्ता अग्नये वज्रो ऽभवंस्तस्माद्यद्वीप्यपि प्रोक्षतामिवाभि न प्रोक्ष्यो[1] यदभिप्रोक्षेद्वज्रेण यज्ञेन यजेत[2] ता वै प्रजापतिरन्वैच्छत्तामप्स्वन्वविन्दत्तामोषधीषु न्यमार्ट्[3] तस्मादोषधयो ऽनभ्यक्ता रेभन्त्योषधीभ्यः पशवः पशुभ्यो मनुष्या अनभ्यक्तो ह रेभते य एवं वेद तद्यो वसन्ताशिशिरे[4] कक्षः स उपाधेय एतद्वै तदग्नेः प्रियं धामैषा वाव साहुतिः थायत्यग्नेरेवैतया प्रियं धामोपैत्यथो पशुमान्भवत्यथो आत्मानमेवैतया यजमानः पुनीते सह वा एता आस्तामग्निश्च सूर्यश्च समाने योना अयसि लोहिते स आदित्य ऊर्ध्व उदद्रवत्तस्य रेतः परापतत्तदग्निर्योनिनोपागृह्णात्तदेनं व्यदहत्तस्माद्यो ऽचपु[5] प्रतिधुक्क्षीरं विदहति तस्मादेतज्जुह्वति पशूनां वा एतत्पयो यद्व्रीहियवौ तस्मादेतज्जुह्वति नातिशृतं कार्यं रेतः शोषयेद्यद्विष्यन्देतोन्मादुको ऽस्य प्रजायामाजायेतामुष्य वा एतदादित्यस्य रेतो हूयते ऽमेध्यमशृतं समुदन्तं होतव्यं तद्धि शृतं मेध्यं मिथुनं प्रजननिष्णु ॥ २ ॥

Vgl Kāṭh. 6, 2 3; Kap S. 4, 1 2

---

1) So meine Correctur, M 2 प्रोक्षो, M 1 प्रोक्ष्यो; B प्रोक्षे, H u Bb प्रोक्षेत् 2) So M 1 u 2, in H, Bb u B यजते 3) H न्यमाट्, Bb न्यमार्ट् 4) So M 1 u 2; in H, Bb u B वसतः शिशिरे 5) So M 2, desgl M 1 u Bl, ohne Accent; H चपुः, so B, ohne Accent, Bb चयुः, vgl Kap S 4 2 तस्मादचप्वयसाच प्रतिधुक्षयति (cod °चपद°); fast ebenso Kaṭh 6, 3 चचप्वयःपाच (cod च:) प्रतिधुक्षयति

स्थाल्यां दुहन्त्यनया वा एतदुपसीदन्ति नहीमामितो नेतः स्कन्दत्यस्कन्नत्वाया[1]यस्कृती[2] भवत्यूर्ध्वकपाला सदेवत्वाय सा हि सदेवासु३र्ये[3] वा एतस्माच्च यत्कुलालकृतं चक्रवृत्तं यत्स्कन्देत्तदपो निनयेदापो वै शान्तिरापो निष्कृतिरापो भेषजं यत्र वा एता अस्या उपयन्ति तंत्वंशस्ततर ओषधयो जायन्ते वंहीयसीर्यदि दुह्यमानावभिन्द्यादन्यया स्थाल्यां निर्णिज्य दोह्या यज्ञो हि यज्ञस्य प्रायश्चित्तिर्यद्यधिश्रित स्कन्देद्यदुद्वास्यमानं यदुद्वासितं यदुन्नीयमानं यदुन्नीतं यदि पुरः पराहृतं[4] होमाय पुनरवनीयान्याभिर्दुह्या यज्ञो हि यज्ञस्य प्रायश्चित्तिर्वारुणीमृचमनूच्य वारुण्या होत३व्यं वरुणो वा एतद्यज्ञस्य गृह्णाति यदार्छन्ति निष्कृतिर्वै षा प्रायश्चित्तिरप्रतिषेक्यं स्यात्तेजस्कामस्य ब्रह्मवर्चसकामस्याथो तुस्तूर्षमाणस्याथो यः कामयेत वीरो म आजायेतेत्यप्रतिषिक्तो वै घर्मस्तेजो ब्रह्मवर्चसं तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति स्तृणुते यं तुस्तूर्षेत आ हास्य वीरो जायत आज्येन होत३व्यं यस्याप्रतिषेक्यं स्यादेतद्वा अप्रतिषिक्तं न तु स्कन्नस्य प्रायश्चित्तिरस्त्यथो न पशुमानिव भवति पशूनां वा एतत्पयः प्रवृज्यते शुचं पशुषु दधाति तेजो ऽशान्तं पशून्निर्दहति तस्मात्प्रतिषेक्यमेव स्याद्यदद्भिः प्रतिषिञ्चेद्वरो विनयेद्गोदोहसंनेजनेन प्रतिषिच्यं[5] तद्धि नापो न पयस्तदाहुः स्क-

---

1) So M 2 u. 1 (n. Bl.), in H, Bb u. B ॰यस्कन्दत्याय॰ 2) S. m. Abhdlg. Ztschr. DMG. XXXIII, S. 198, Pâ. 4. 1, 30. Auch Mân. Çr. 1, 6, 1 कार्यकृत्वा दोहति; im Kâṭh. 6, 3, Kap. S. 4, 2 ist das Wort vermieden, durch अचक्रकृत ersetzt: यच्चक्रकृत तदसुर्यं यदचक्रकृत तद्देवपात्र (so Kap. S. und mit einigen unwesentlichen Fehlern auch Kâṭh.) 3) So M 1 u. 2, in H, Bb u. B ॰सुउर्य॰, vgl. oben 1, 6, 10, s. 3. Über s. Pâ. 8. 2. 100, beim Schol. der ganze Satz citirt. 4) B पराकृत॰ 5) So M 1, die andern Mss. प्रतिषिच्य॰ सद्धि

न्दति वा एतर्हि वा एतद्दोहनात्पर्याक्रियते तर्हि स्कन्नमन्तर्हिता ३ह्यस्यां वनस्पतया इति तदद्भिरेव प्रतिषिच्य॰ स्तोकेनैकेन न हरो विनयति एवं पशूना॰ शमयति पशवो वै तेजो ब्रह्मवर्चसं मिथुन॰ वा आपश्च पयश्च मिथुनात्खलु वै प्रजाः पशवः प्रजायन्ते तन्मिथुनं तस्मादेवं मिथुनाद्यजमानः प्रजया च पशुभिश्च प्रजायत ओदनेन होत३व्य॰ यस्य प्रतिषे३क्य॰ स्यादेष हि प्रतिषिक्तः शान्तो मेध्यो मिथुनः प्रजनिष्णुः ॥ ३ ॥

Vgl Kath 6, 3, Kap S 4, 2; (TBr 2, 1, 3), Man Çr 1, 6, 1, 3, 2

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता वै तपसैवासृजत स वै स वाचमेवायच्छत्तपो वा एष उपैति यो वाच॰ यच्छति सृष्टिः प्रजानामग्निहोत्रमुभयत एवं प्रजाः सृजत इतश्चामुतश्च निमुक्ते सूर्ये वाग्यन्तव्याथो दुह्यमानायामथो अधिश्रित उन्नीयमान एवं यन्त३व्यात्तद्वक्लृप्तमम् ॥ उद्गवः स्थ ॥ इत्यवेक्षेत ॥ उदहं प्रजया पशुभिर्भूयासम् ॥ इति प्रजायाः पशूना॰ सृष्ट्या अथो अ३भ्येवैनद्वारयति मेध्यत्वायाग्निहोत्रे वै दंपती[1] व्यभिचरेते पूर्वो यजमानस्य लोको ऽपरः पत्न्या यत्प्राचीनमुद्वासयेद्यजमानः प्रमीयेत यत्प्रतीचीनं पत्नी कं घर्ममभ्युदवीवसा इति ब्रह्मवादिनो वदन्त्युदीचीनमेवोद्वास्यमथाहृणी संजीयेतः सर्वमायुरितो नान्ति नीतश्चतुरुन्नयति चतुष्पदस्तेन पशूनवरुन्द्धे द्विर्जुहोति द्विपदस्तेन यं कामयेतानुज्येष्ठं प्रजया ऋध्नुयादिति तस्य पूर्णमग्रा उन्नयेदथ कनीयो ऽथ कनीयो ऽनुज्येष्ठं प्रजया ऋध्नोति तदाहुः कनीया॰स॰ वा एष यज्ञक्रतुमुपैति कनीयसीं प्रजां कनीयसः पशून्कनीयो ऽन्नाद्यं

1) Kap S 4, 3 जायापती, Kāṭh 6, 4 जायम्पती

पापीयान्भवति संमितमिवाग्रा उन्नयेदथ भूयो ऽथ भूयः पूर्णमुत्तमं यज्ञस्याभिक्रान्त्यै तदाहुर्ज्यायांसं वा एष यज्ञक्रतुमुपैति भूयसीं प्रजां भूयसः पशून्भूयो ऽन्नाद्यं वसीयान्भवत्यर्धुको ऽस्य पुत्रः कनिष्ठो भवतीति यदि कामयेत सर्वे सदृशाः स्युरिति सर्वान्समावदुन्नयेत्सर्वे ह सदृशा भवन्ति न पश्चादुपसादयेदपक्रान्तिः सा यज्ञस्य यत्रैवोन्नयेत्तत्सादयेत्प्रतरं वा यज्ञस्याभिक्रान्त्या अनुध्यायिनं वा एतदपरं करोति यदपरस्मिंस्तपन्ति पूर्वस्मिञ्जुह्वति समयाग्निं हरन्ति[1] तेनैवैनं प्रीणात्यथो अग्निहोत्रस्य वा एतत्पर्या चर्ममुपोदेवैनदपरस्माद्धि पूर्वं सृष्टं तमेतावत्यरमयंस्तस्मात्पुरोदृत्य जुहोति ॥ आयुर्मे यच्छ ॥ इति सादयत्यायुरेवास्मिन्यच्छ- वर्चो मे यच्छ ॥ इति सादयति वर्च एवास्मिन्यच्छत्योषधीर्वा इमा रुद्रा विषेणाञ्जंस्ताः पशवो नालिशन्त ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्स प्रजापतिरब्रवीद्वार्यं वृणै भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीन्मह्येव३ त्येव समिदसदिति तस्मात्प्राजापत्यां समिद्धेष्वेषु हूस्यैषा वार्यवृता द्वे समिधौ का३र्ये द्वे ह्याहुती एकैव कार्यैको हि प्रजापतिरेकधा खलु वै समिद्ध उत बह्वीराहुतयो हूयन्ते ता अग्निनान्ववाकरोत्ता अस्वदयत्ताः पुनर्णवा[2] अजायन्तैतर्हि खलु वा अग्निहोत्रिणे दर्शपूर्णमासिने सर्वा ओषधयः स्वदन्ते यत्समिधमादधाति सर्वा एवास्मा ओषधीः स्वधयामकः[3] ॥ ४ ॥

Vgl Kāṭh 6 4 5, Kap S 4, 3 4, TBr 2, 1, 3 u 4, Mān Çr 1, 6, 1

भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्ताद्धोतावेदेतद्वै प्रत्यक्षमेतत्सत्यमेतदृतं न

1) M 2 हरति, vgl aber das Vorhergehende 2) So M 1, die andern Mss पुनर्णवा 3) So alle Mss.

वा एतस्माद्दृते यज्ञोऽस्ति तस्मादेवं वदितव्यम् ॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा ॥ इति गर्भिण्या वाचा गर्भं दधाति मिथुनया वाचा मिथुनं प्रजनयति यद्वाचा च जुहोति यजुषा च तन्मिथुनं यत्तूष्णीं च जुहोति मनसा च तन्मिथुनं स्थाणुर्वै पूर्वाहुतिरितिहाय पूर्वामाहुतिमुत्तरा होतव्या स्थाणुमेवं छम्बट्करोत्युत्तराहुतिर्भूयो होतव्या यज्ञस्याभिक्रान्त्यै पशूनेवं पूर्वयाहुत्या स्पृणोति ब्रह्मवर्चसमुत्तरयाग्नेयी सायमाहुतिस्तया रेतः सिञ्चति तद्रेतः सिक्तं रात्र्यै गर्भे दधाति तत्सौर्या तः प्रजनयामकरिंय होतव्याय पराय पुनरवस्तात्प्रातरवस्ताद्धि नो प्रजातिः प्रजननं हि सौरी तन्न सूर्क्ष्ये पराप्येव होतव्यं यज्ञस्याभिक्रान्त्या उदद्दृहिशति ॥ अनाभो मृड धूर्ते नमस्ते अस्तु रुद्र मृड ॥ इत्येता वै रुद्रस्य तन्वः क्रूरा एतानि नामान्येताभिर्वा एष पशूञ्छमायते ता एवास्य भागधेयेन शमयत्यवाचीनं सायमेवमार्ष्टि तस्मात्सायमवाची मुष्वैत्यूर्ध्वं दिवोन्मार्ष्टि तस्मादूर्ध्वो दिवैति पराचीनमिव वा एतद्यदग्निहोत्रं यत्पुरस्ताद्याजुषं वदति धृत्या अनिर्भागाय यो वा अग्निहोत्रस्य वैश्वदेवं वेदाघातुक एनं पशुपतिर्भवत्यघातुकोऽस्य पशुपतिः पशूंल्भाङ्कासीनो जुहोति देवांस्तेन प्रीणाति हुत्वोञ्छिंषति पशूनेव यजमानायोञ्छिंषत्युदङ्ङुद्दिशति रुद्रं तेन निरवदयते दक्षिणतो निमार्ष्ट्योषधीषु तेन पितॄंश्च प्रीणाति प्राश्नाति मनुष्यांस्तेन प्रीणात्यङ्गुल्या प्राश्नाति यदस्याय न दतौ गमयेद्यद्दतौ गमये-

1) M 2 रात्रिये, so eigentlich auch M 1 aber corrigirt 2) So M 1 2 u P, (ebenso Kap S 4, 6) die andern Mss धूर्त्ते 3) So M 1 u 2 in H, Bb, B शमयते s 1, 8, 6 4) H Bb अनिर्भागाय 5) Von hier bis ऽस्य in H, Bb, B fehlend

त्सर्पा एनं घातुकाः स्युः सर्पानेवं शमयत्यहिंसायै ॥ पूषासि ॥ इति यजुर्वदेत्पशवो वै पूषा पशूनेवावरुन्द्धेऽशान्तो वा एषोऽप्रीतः पुरुषमेधं वा एष प्रतीक्षते यजमानमेव हव्यं यदग्निहोत्रहवणीं निष्टपत्यशान्तस्तेनाग्निहोत्रहवणीं प्रतप्य हस्तो ऽवधेयो[1] हस्तो वा प्रतप्याग्निहोत्रहवण्यामवधेयस्तेनैवैनं शमयति तेन प्रीणाति शान्त एनं प्रीतो न हिनस्तीत्यथ पर्यावर्तेत एवं हि यज्ञः पर्यावर्ततेऽथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनु पर्यावर्तते होतव्यं गार्हपत्या३न्न[3] होतव्या३मिति[4] मीमांसन्तेऽनुध्यायी वा एष रुक्षो होतव्यमेव ॥ अग्ने गृहपते परिषद्य[5] जुषस्व स्वाहा ॥ इति जुहुयात्तेनैवैनं शमयति तेन प्रीणात्यथो तेनैवैनमनुध्यायिनमरूक्षं करोत्यथ यत्पूर्वामाहुतिं[6] ... तेनैवैनं शमयति तेन प्रीणात्यथो तेनैवैनमनुध्यायिनमरूक्षं करोत्यथ यत्पूर्वामाहुतिं हुत्वोत्तरां होष्यन्प्रतीक्षते तेनैवैनं शमयति तेन प्रीणात्यथो तेनैवैनमनुध्यायिनमरूक्षं करोत्यथ यदेवास्य गृहं उपह्रियन्ते यदेनमस्मिन्नभिता आसीना याचन्ति तेनैवैनं शमयति तेन प्रीणात्यथो तेनैवैनमनुध्यायिनमरूक्षं करोति ॥ ५ ॥

Vgl Kāṭh 6, 5, Kap S 4, 4 6, TBr 2, 1, 4, Mān Çr 1, 6, 1

द्वे दुहन्त्यग्निहोत्राय ज्यायान्वा एकस्या दुग्धादग्निहोत्रिणो लोको यद्द्वे दुहन्ति ज्यायांसं वा एतं लोकं यजमानो ऽभिजयति मनुष्य वा इदं मनायी च मिथुनेन प्राजनयता[7][8] यत्स्याल्यां च दो-

1) So M 1, die andern Mss वार्धेयो 2) So M 1, desgl M 2, ohne Accent die andern Mss °मवार्धेयस् 3) So schreibe ich, M 1 गार्हपत्यां न, H, Bb गार्हपत्यान्न M 2, B ohne Accent °पत्यान्न, vgl oben 1 6, 10, unten 1, 8, 7 4) M 1 होतव्यामीति, H, Bb होतव्यामिति, M 2, B होतव्यामिति aber vgl 1, 6, 10 1, 8, 7 5) M 1 पर्षद्य 6) So M 2, M 1 एतं°, H Bb, B एतस्मो° 7) S m Abhdlg ZDMG XXVIII, S 197, Pa 4, 1, 38. 8) So M 1, M 2 प्रजनयता, B प्रजनयता°, H, Bb प्रजनयाता°

ह्नेन च दुहन्ति मिथुनादेव प्रजायते ॥ सजूर्जातवेदो दिव आ पृथिव्या जुषाणो अस्य[1] हविषो वीहि स्वाहा ॥ इति जुहुयादेषा वा अस्य जातवेदस्या तनूः क्रूरतया वा एष पशूञ्छमायते तामेवास्य भागधेयेन शमयति यदि तदिति शमायेत ॥ अग्ने दुःशीर्ततनो[2] जुषस्व स्वाहा ॥ इति जुहुयादेषा वा अस्य शृणती[3] तनूः क्रूरतया वा एष पशूञ्छमायते तामेवास्य भागधेयेन शमयति यदि तदिति शमायेत ॥ द्वादश रात्रीः सायंसायं जुहुयाद्द्वादश वै रात्रयः संवत्सरस्य प्रतिमा संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरस्तमाहिताग्नयो दर्शपूर्णमासिन इन्धते तेषां वा ऋतव एव दारूणि येऽस्य विष्ठा अङ्गारास्ते मासा ये घोदिशास्तेऽर्धमासा अहोरात्राणि मुर्मुरा यत्सधूमं ज्योतिस्तद्वैश्वदेवं यल्लोहितं तद्वारुणं यत्सुवर्णं तद्बार्हस्पत्यं यन्न लोहितं न सुवर्णं तन्मैत्रं यदङ्गारेषु व्यवशान्तेषु लेलायद्वीव[4] भाति तद्देवानामा-ऽस्यमथो अमुष्य च वा एतदादित्यस्य तेजो मन्यन्तेऽथ तस्मात्तर्हि होतव्यं यऽद्धेवासन्नपिदधाति तद्धिनोत्योविवे नामैषाहुतिरविभूयं देवमनुष्येषु गच्छति य एवं वेद न समिदग्निहोतव्या अप्रतिष्ठिता साहुतिर्नो यथा वीवावसंवेदयता[5] सा तन्नैव होतव्यं यथाग्निं व्यवेयात्सा हि यता[6] सा प्रतिष्ठिता तस्मान्महानग्निहोत्रस्येध्मः कार्यो यो वै बहु ददिवान्बह्वीजानोऽग्निमुत्सादयते ऽरिष्टिर्वै तस्य तदीजानां वै सुकृतोऽमुं लोके नक्षन्ति ते वा

1) So P u H, in M 1, Bb ohne Accent, (in M 2 das ganze Blatt ohne Accent.) 2) P fehlerhaft दुःशीर्ततम इति दुःशीर्स तमः। 3) So M 1 u 2 (ohne Accent); in B शीणती, H u Bb शीर्णति 4) in H, Bb betont एधते 5) So M 1 u .H; Bb सेनाय धेव, so B, ohne Accent M 2 लेलाय विव, Kāṭh 6, 7 लेलायेव, Kap. S. 4, 6 लेलाएव (wie im Kāṭh zu corrigiren), s unten 2, 2, 3. 6) So M 1 (der Anfang corrigirt, eigentlich विवा॰) desgl M 2, ohne Accent; H, Bb u. B वीवाधर्सवे॰ 7) So M 1 u 2, Bb, in H ॰द्वयत्ता desgl B, ohne Accent. 8) H यत्ता; desgl B, ohne Accent

एते यन्नक्षत्राणि यदाहुर्ज्योतिरवापादि तारकावापादीति ते वा एते ऽवपद्यन्त आभ्यां स्थिते न इदं यथालोकं सचन्ते यदामुतः प्रच्यवन्ते ऽथ यो बहु ददिवान्बह्वीजानो ऽग्निहोत्रं जुहोति दर्शपूर्णमासौ यजते चातुर्मास्यैर्यजते बहूनि सत्राण्युपैति तस्य वा एतदक्षय्यमपरिमितं तिरो वा ईजानाद्यज्ञो भवति तदाभ्यामेवाग्निभ्यां दग्धव्यः स्वं वा एतदिष्टमन्वारोहत्यपरेण दग्धव्या३ः पूर्वेणा३ इति मीमांसन्त उभौ समाहृत्यान्तरा दग्धव्यस्तदवक्लृप्ततमं गृह्णीयान्नक्तमग्निमेसु३र्या वै रात्रिर्ज्योतिरेव तमस्तरति दिवा ह वा अस्मा अस्मिंल्लोके भवति प्रास्मा असौ लोको भाति य एवं वेद ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्ताद्धोतोर्वेदेभ्यो वा एतल्लोकेभ्य इष्टका उपदधाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यत्सायं जुहोति सहस्रं तेन कामदुघा अवरुन्द्धे यत्प्रातः सहस्रं तेन यदस्याग्निराधीयते सहस्रं तेन यमराज्यं वा अग्निष्टोमेनाभिजयति सोमराज्यमुक्थ्येन सूर्यराज्यं षोडशिना स्वाराज्यमतिरात्रेणैतानि वै सर्वाणीन्द्रो ऽभवदेतानि सर्वाणि भवति य एतैर्यजते सर्वमेतद्भवति य एवं वेद हविष्मान्वा एको देवयाज्येकः सहस्रयाज्येको यो ऽग्निहोत्रं जुहोति स हविष्मान्यो दर्शपूर्णमासौ यजते स देवयाजी यश्चातुर्मास्यैर्यजते स सहस्रयाज्यग्निहोत्रे वै सर्वे यज्ञक्रतवः सर्वान्यज्ञक्रतूनवरुन्द्धे य एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति ॥ ६ ॥

Vgl Kâth. 6, 7, Kap S 4, 6

---

1) M 1 चर्यैतेनस्य, desgl M 2 ohne Accent 2) So M 1 (nur ohne die ३ desgl M 2, ohne Accent (das ganze Blatt ohne Accent) aber H, Bb u B दग्ध्व 3) M 1 पूर्वेण, H u. Bb पूर्वेणा, desgl M 2 u B, ohne Accent, die ३ fehlt in d Mss 4) So M 1, die andern Mss °मसूर्या, cf 1, 6, 10 a A

प्रेयमेधा वै सर्वे सह ब्रह्मविदुस्ते ऽग्निहोत्रेण समराधयꣳस्तेषां त्रिरेको ऽजुहोद्द्विरेकः सकृदेकस्तेषाꣳ यस्त्रिरजुहोत्तमपृच्छन्कस्मै त्वमहौषीरिति सो ऽब्रवीत्त्रेधा वा इदमग्नये प्रजापतये सूर्यायेत्यथ यो द्विरजुहोत्तमपृच्छन्कस्मै त्वमहौषीरिति सो ऽब्रवीद्द्वेधा वा इदमग्नये च प्रजापतये च सायꣳ सूर्याय च प्रजापतये च प्रातरित्यथ यः सकृदजुहोत्तमपृच्छन्कस्मै त्वमहौषीरिति सो ऽब्रवीदेकधा वा इदं प्रजापतय एवेति तेषाꣳ यो द्विरजुहोत्स आर्ध्नोत्तस्येतरे साजात्यमुपायन्नृध्नोति य एवꣳ विद्वानग्निहोत्रं जुहोत्युपास्य समानाः साजात्यꣳ यन्ति प्रदोषमग्निहोत्रꣳ होतव्यꣳ व्युष्टायां प्रातर्वृद्धान्गर्भान्प्रजनयति तदाहुः परा वा एतस्याग्निहोत्रं पतति यस्य प्रदोषे न जुह्वतीति यदि मन्येत ऋतुमत्यनैषमिति ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्ताद्धोतोर्वेदेत्तेनैव सर्वं नान्तरेति ॥ दोषा वस्तोर्नमः स्वाहा ॥ इति जुहुयादृतुमेव नात्यनैद्धोतव्या३न्न[1] होतव्या३मिति[2] मीमाꣳसन्ते यस्याहुतमग्निहोत्रꣳ सूर्यो ऽभ्युदियाद्धोतव्यमेवाग्नये वा एतर्हृत्यै गुप्त्यै हूयते प्रजननं तु छम्बट्करोति यदि मन्येत ऋतुमत्यनैषमिति ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्ताद्धोतोर्वेदेत्तेनैव सर्वं नान्तरेति ॥ प्रातर्वस्तोर्नमः स्वाहा ॥ इति जुहुयादृतुमेव नात्यनैत्तद्यथा कारुद्वेषिणे जुह्वत्येवमस्य हुतं भवति यस्याग्निमनुद्धृतꣳ सूर्यो ऽभिनिम्रोचेद्यो ब्राह्मणो बहुवित्स उद्धरेत्सर्वेणैवैनं ब्रह्मणोद्धरत्यग्निहोत्रेणानुद्रवेद्भागधेयेनैवैनं प्रणयत्यथो भागधेयेनैवैनꣳ समर्धयति वरो दक्षिणा सर्वत एवैनं दिग्भ्यो वरेण च्यावयति यस्योभावनुगता अभि-

1) So H, desgl B, ohne Accent, M 1 °तव्यान्न, desgl. M 2, ohne Accent, in Bb fehlend S. 1, 6, 10 1, 8, 5 2) So H u Bb, desgl B, ohne Accent; M 1 होतव्यामिति: desgl M 2, ohne Accent

निम्रोचेद्यस्य वाभ्युदियात्पुनराधेयमेव तस्य प्रायश्चित्तिर्यथा वै पथो वर्तनी एवं दर्शपूर्णमासौ यथान्तरेवमग्निहोत्रमेवं वा अग्निहोत्रिणो दर्शपूर्णमासिने स्वर्गो लोको ऽनुभात्युपात्यानि हवीं॰षि वसन्त्यथ कस्मादग्निहोत्रं नोपवसन्तीति ब्रह्मवादिनो वदन्ति प्रततं वा एतदपरिमितमसं॰स्थितमश्नाति मा॰संमुप स्त्रियमेति तस्मान्नोपवसन्ति पशुव्रतेन भवितव्यं तूष्णीमिव पशवः संभवन्ति ते[1] मेध्या यत्तूष्णीं स्त्रियमुपैति मेध्यतरस्तेन भवति हिंकृत्योपेयादेवमिव हि पशव उपयन्ति मेध्यत्वाय सं॰स्थाप्या३न्न[2] सं॰स्थाप्या३मि[3]ति मीमा॰सन्ते ऽग्निहोत्रं यत्सं॰स्थापयेत्तृणमक्तानुप्रहरेत्सा ह्यग्निहोत्रस्य सं॰स्थितिस्तदाहुर्यदा वै जीयते यदा प्रमीयते यदार्तिमार्छत्यथाग्निहोत्रं संतिष्ठत इति तन्न सं॰स्थाप्यं मनसा वा इमां प्रजापतिः पर्यगृह्णादियं वा अग्निहोत्रस्य वेदिरियमुपयाम ओषधयो बर्हिः स्रुच्वा[4] प्रोक्षणी दिशः परिधयो यत्किंचाभ्याधीयते स इध्मो यजमानो यूप उन्नीयमाने स्थेयमेवमिव हि यूपः संमृद्धै मध्यतो वा एष यज्ञः प्रततो यदग्निहोत्रं तस्मादग्निहोत्री दर्शपूर्णमासी सर्वं बर्हिष्यं ददाति मध्यतो ह्येतद्यज्ञस्य दीयते[5] यदग्निहोत्रे होतव्यं राजन्यस्याग्निहोत्रा३न्न[6] होतव्या३मि[7]ति मीमा॰सन्त आमादिव वा एष यद्राजन्यो बहु वा एषो ऽयज्ञियममेध्यं चरत्येत्यनन्नं जिनाति ब्राह्मणं तस्माद्राजन्यस्याग्निहोत्रमहो-

---

1) So M 1 u 2, in H, Bb, B fehlt ते 2) So M 1, desgl M 2 u B, ohne Accent, H, Bb स॰स्थाप्या३न्न 3) So M 1, desgl M 2, B, ohne Accent, H, Bb स॰स्थाप्या३मिति 4) M 1 स्रुच्वा 5) So M 1, eigentlich auch M 2 so, aber dann corrigirt wie H, Bb u B दीयते 6) So H u Bb, desgl B, ohne Accent, M 1 °होत्रान्न, desgl M 2, ohne Accent 7) In den Mss fehlt die ३

तथ्यमृतं वै सत्यमग्निहोत्रं ब्राह्मणं ऋतं सत्यं तस्माद्ब्राह्मणस्यैव होतव्यमथो ब्राह्मणायैवास्यायतो[1] गृहं[2] आहरेयुस्तद्धुतमेवास्याग्निहोत्रं[3] भवत्यथो ये ऋतमिव सत्यमिव चरेत्तस्य होतव्यमनुसंतत्यै ॥ ७ ॥

Vgl. Kâṭh. 6, 6. 8; Kap S. 4, 5. 7.

याग्निहोत्राययोपसृष्टा निषीदेद्यस्यान्नं नाद्यात्तस्यै तां दद्याद्वर्तिं वा एषा यजमानस्यानुत्सह्य निषीदति तयैवैना सह निरवदयते गृहे तु तस्य ततः परो नाश्नीयाद्यदश्नीयादार्तिमार्च्छेद्यस्याहुते ऽग्निहोत्रे पूर्वो ऽग्निरनुगच्छेदग्निना च सहाग्निहोत्रेण चोद्द्रवेद्भागधेयेनैवैनं प्रणयत्यथो भागधेयेनैवैनं समर्धयत्यथाभिमन्त्रयेत[5] ॥

इत एव प्रथमं जज्ञे[6] अग्निरेभ्यो योनिभ्यो अधि जातवेदाः ।
स गायत्र्या त्रिष्टुभा जगत्यानुष्टुभा च देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ॥

इत्येते वा एतस्य योनयः स्वेभ्य एवैनं योनिभ्यो ऽधि प्रजनयति ॥ इषे राये रमस्व सहसे द्युम्नायोर्जे ऽपत्याय[7] ॥ इत्येतान्येवावरुन्द्धे ऽथो रमयत्येवैनम् ॥ सम्राडसि स्वराडसि सुषदा[8] सीद ॥ इति सुषदे[9]वैनं सादयति ॥ सारस्वतौ त्वोत्सौ प्रावताम् ॥ इत्यृक्सामे वै सारस्वता उत्सौ ताभ्यामेवैनं प्रावति ताभ्यां समर्धयत्यग्नये ज्योतिष्मते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्वारुणं यवमयं चरुं यस्याहुते ऽग्निहोत्रे पूर्वो

---

1) M 2 ब्राह्मणस्यैवास्या° 2) H, Bb, B गृहां 3) M 1 तद्धुतम°; H, Bb तत् हुतम°; M 2 ohne Accent. 4) Die Mss schwanken, M 1 यस्याहुतेऽग्निहोत्रे°; desgl M 2, ohne Accent; H, B यस्याहुतेऽग्निहोत्रे°, Bb यस्याहु ऽग्निहोत्रे° 5) M 2 °त्यथो भिम° 6) So M 1 u. 2; in H, Bb, B प्रथमं यज्ञे, P प्रथमः यज्ञे । 7) P ऽपत्याय । 8) So M 2 (ohne Accent); P° सुषदा । सुसदेति सु सदा ।; M 1, H, Bb u. B सुसदा 9) So M 2 (ohne Accent), M 1, H, Bb u B सुषदेविन°

ऽग्निरनुगच्छेत्तमो वा एतस्य यज्ञं युवते यस्याहुते ऽग्निहोत्रे पूर्वो ऽग्निरनुगच्छति यदग्नये ज्योतिष्मते ज्योतिषैवास्य यज्ञं समर्धयति वारुणीं चनिर्वपेद्वारुणो वरुणादेवास्याधि यज्ञं स्पृणोति यस्याहुते ऽग्निहोत्रे ऽपरो ऽग्निरनुगच्छेत्तत एवं प्राञ्चमुद्धृत्यान्ववसायाग्निहोत्रं जुहुयादथाभिमन्त्रयेत ॥ भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसा इति समनसा एवैनौ करोति यजमानस्याहिंसाया एतौ वै तौ या आहुर्ब्रह्मवादिनो नैकः कुब्जिर्द्वौ व्याघ्रौ विव्याचेति यदग्नये ऽग्निमते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्ना अग्निमभ्युद्धरेयुर्देवताभ्यो वा एष समदं करोति यस्याग्ना अग्निमभ्युद्धरन्ति यदग्नये ऽग्निमते देवता एवास्मै भूयसीर्जनयति वसीयान्भवति ॥ ८ ॥

Vgl TS 2, 2, 4, 6—S, 4, 2, 5, 1, VS 1º 60, Man Çr 3, 3

अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीननु द्यावापृथिवी आततन्थ ॥

इत्यभिमन्त्रयेत यस्याहुतमग्निहोत्रं सूर्यो ऽभ्युदियादनुकशायैवैनत्पुनरवरुन्द्धे तदाहुरमुं वा एष लोकं समारोहयति सह प्रजया पशुभिश्च यजमानस्य तस्मादुत बहुराहिताग्निरपशुर्भवतीति तदुपस्थेयः ॥ इहैव क्षेम्य एधि मा प्रहासीर्मामनुमामुष्यायणम् ॥ इत्यस्मिन्वावैनमेतं लोके दाधार सह प्रजया पशुभिश्च यजमानो वसीयान्भवति मैत्रं चरुं निर्वपेत्सौर्यमेककपालं यस्याहुतमग्निहोत्रं

---

1) H पूर्वाग्निर॰, Bb पूर्वाग्निर॰ 2) So M 1, desgl M 2, ohne Accent, H कुब्जिर्द्वौ desgl B, ohne Accent, Bb कुब्जि द्वौ, der Sinn etwa „Ein Gebüsch (Röhricht) fasst nicht zwei Tiger“ 3) So corrigirt M 1 u 2 ॰मद्यद्॰, H, Bb u B ॰मद्यद्॰, P अख्यत् ।, aber Man Çr 3, 3 अकाशादिति 4) So M 2, nur ohne Accent, in M 1 H अनुख्यायैवैनत्, Bb अनुख्यायैवैनत्, B अनुकायैवैनुत् 5) P क्षेम्य । 6) P अमुं । अमुष्यायणं ।

सूर्यो ऽभ्युदियान्मित्रो वा एतस्य यज्ञं॰ युवते यस्याहुतमग्निहोत्रं॰ सूर्यो ऽभ्युदेति मित्रमहर्यन्मैत्रो मित्रादेवास्याधि यज्ञं॰ स्पृणोत्यथ यत्सौ३र्यो ऽमुनैवास्यादित्येन पुरस्ताद्यज्ञं॰ समर्धयति यस्याहुतमग्निहोत्रं॰ सूर्यो ऽभ्युदियादग्निं॰ समाधाय वाचं॰ यत्वा दंपती सर्वोह्णमुपासीयातां द्वयोर्गवोः सायमग्निहोत्रं जुहुयादुभयमेवास्मै भागधेयं प्रयच्छति सायन्तनं च प्रातस्तनं च यद्वै पुरुषस्यामयत्यश्नाती३ नाश्नाती३ इति वै तमाहुर्नाश्नातीति चेदाहुस्तद्वाव स्तो ऽमृतेति यन्नाश्नीतो न व्याहरतो ऽन्वेवैनमग्नातां तपसैनं पुनरवरुन्धाते ऽग्नये व्रतपतये ऽष्टाकपालं निर्वपेदग्निर्वै देवानां॰ व्रतपतिस्तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं॰ व्रतमालम्भयति यस्याग्निरपक्षायेद्यत्रैवैनमनुपरागच्छेत्तत्समाधायान्ववसायाग्निहोत्रं जुहुयादेति वा एतदग्निर्यदपक्षायति यत्रैवैनमनुपरागच्छति तत एनं पुनरवरुन्द्धे ऽग्नये पथिकृते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्निरपक्षायेद्वहिष्पथं॰ वा एष एति यस्याग्निरपक्षायत्यग्निर्वै देवानां पथिकृत्तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं पन्थामपिनयत्यनड्वान्दक्षिणा स हि पन्थामपिवहत्यग्नये शुचये ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याभ्यादाव्येन संसृज्येताशुचितर इव वा एष यदभ्यादा३व्यो यदग्नये शुचये शुचिमेवैनं मेध्यं करोत्यग्नये क्षामवते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याहिताग्नेः स३तो ऽग्निर्गृहान्दहेदग्निर्वा एतस्य क्षामो गृहानभ्युच्यति स दहत्येवापरं॰ यदग्नये क्षामवते यैवास्य क्षामा प्रिया तनूस्तामेवास्य भागधेयेन शमयत्यदाहुको ऽस्यापरम-

---

1) So M 4 u 2, s Ztschr DMG XXXIII, S 193, Pâ 5, 4, 88 8, 4, 7, H, Bb u B सर्वाह्ण॰ 2) So M 1 (nur die ३ über der Linie); desgl M 2, ohne Accent, in Bb ॰श्नाति नाश्नातीति, H ॰श्नाति नाश्नातीति, in B verstümmelt ॰श्नातीति 3) M 1 दहत्ये॰

निर्गृहीता भवति यस्याग्निरनुगच्छति तेभ्य एवावक्षाणेभ्यो ऽधि मन्थितव्यस्तेन स्वाद्योनेः प्रजनयति यदि न तादृशानि वावशाणानि[1] स्युर्भस्मनारणी सꣳस्पृश्य मन्थितव्यः स्वादेवैनꣳ योनेः प्रजनयत्यग्नये तपस्वते जनद्वते पावकवते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्निरनुगच्छेन्न हि[2] वा एतस्मा अपिधीयन्ते ऽथैषो ऽनुगच्छत्योषधयो वै पावका ओषधीरेवास्मै पावका भागधेयमपिदधाति प्रजननाय ॥

चयस्त्रिꣳशत्तन्तवो य[3] वितत्निर इमं च यज्ञꣳ सुधया ददन्ते।
तेभिश्छिद्रमपिदध्मो यदच स्वाहा यज्ञो अप्येतु देवान् ॥

इति जुहुयाद्वद्वनो वा रथो वान्तरा वियायादेतावन्तो वै यज्ञस्य तन्तवो देवता वा एतास्तान्वा एतत्समवृक्षत्ताः सदधात्येतद्ध स्म वा आहुर्दाक्षायणास्तन्नून्नसमवृक्षद् गामन्वत्यावर्तयेति गौर्हि यज्ञिया मेध्येदꣳ विष्णुर्विचक्रमा इति पदꣳ योपयति विष्णोः स्विदेव यज्ञस्य विक्रान्तमकर३मो ऽन्वंतिषिञ्चति शान्त्यै ॥ ९ ॥

Vgl Mân Çr 3, 3 1

रौद्रं गवि सद्वायव्यमुपावसृष्टमाश्विनं दुह्यमानꣳ सौम्यं दुग्धꣳ वारुणमधिश्रितं मैत्रꣳ शरोगृहीतं मारुतं बिन्दुमत्पौष्णमुदन्तꣳ सारस्वतꣳ विष्यन्नꣳ वैष्णवं प्रतिनीयमानꣳ स्व३ग्र्यमुद्वासितं त्वष्टुरुन्नीयमानं धातुरुन्नीतꣳ वैश्वकर्मणमुद्यतꣳ सावित्रं प्रणीयमानं द्यावापृथिवीयं प्रह्रियमाणमैन्द्राग्नमुपसन्नं प्राजापत्यꣳ समिधि वैश्वदेवꣳ हुतम् ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमकाण्डे अग्निहोत्रब्राह्मणं नाम अष्टमः प्रपाठकः ॥

---

1) So M 1, M 2 von hier ab nicht mehr vorhanden H, Bb, B ताद्दृशाणीवाव°
2) So M 1 u H, in Bb नहि 3) S den ganzen Vers oben 1, 7, 1

चित्तिः स्रुक् चित्तमाज्यं वाग्वेदिराधीतं बर्हिः केतो अग्निर्विज्ञातमग्निर्वाचस्पतिर्होता मन उपवक्ता प्राणो हविः सामाध्वर्युरिन्द्र गच्छ स्वाहा पृथिवी होता द्यौरध्वर्युस्त्वष्टाग्नीन्मित्र[1] उपवक्ता वाचस्पते वाचो वीर्येण संभृततमेनायक्षसे[2] यज्ञपतये वार्यमा[3] स्वस्कर्वाचस्पतिः[4] सोममपाज्जजनदिन्द्रमिन्द्रियाय[5,6] सोमः सोमस्य पिबतु शुक्रः शुक्रस्य पिबतु श्रातास्त[7] इन्द्र सोमा[8] वातापयो[9] हवनश्रुतो ऽग्निर्होताश्विनाध्वर्यू[10] रुद्रो अग्नीद् बृहस्पतिरुपवक्ता वाचस्पते ह्रिन्विधे[11] नामन्विधेम ते नाम विधेस्त्वमस्माकं[12] नाम वाचस्पतिः सोममपादस्मासु[13] नृम्णं धात्सोमः सोमस्य पिबतु शुक्रः शुक्रस्य पिबतु श्रातास्त[14] इन्द्र सोमा[15] वातापयो हवनश्रुतो महाहविर्होता सत्यहविरध्वर्युरच्युतपाजा अग्नीदच्युतमना उपवक्तानाधृष्यश्चाप्रति-[16] धृष्यश्चाभिगरा[17,18] अयास्य[19] उद्गाता विधे[20] नामन्विधेम ते नाम विधेस्त्वमस्माकं[21] नाम मा देवानां तन्तुश्छेदि मा मनुष्याणां नमो मात्रे पृथिव्यै ॥ १ ॥

Vgl 1, 9, 3—6, Kath 9, 8, Kap S 8, 11.

---

1) P अग्नीत् 2) P वा । यचसे । 3) P irrig वा । अर्यमा 4) P स्वरिति स्व । कः ।, Kâṭh 9, 8, Kap S 8, 11 वार्यमा स्वस्करो वा॰ 5) P अपात् । 6) P जजनत् ।, der Satz जजनदिन्द्र citirt bei Pâ 6, 1, 192 schol und Kâç zu diesem Sûtra Ebenso liest Kâṭh 9, 8 In Kap S. 8, 11 corrupt यजनदिंद्रम; vgl oben 1, 3, 20, TBr 2, 2, 3, 5 प्रजनदिन्द्रमिन्द्रियाय 7) So ist zu lesen, die Mss श्राता स्थ (so auch Kap S, ohne Accent), P श्राताः । स्थः ।; Kâṭh श्रातास्त 8) P sonderbarerweise इन्द्रसोमा इतीन्द्र सोमा । (also als Compositum) 9) P वातापय इति वात आपय ।, Kaṭh वातापे 10) P अध्वर्यू इत्यध्वर्यू । 11) So die Mss , P ह्रिन् । विध इति विधे ।, Kaṭh. हृद्विधे, Kap S रिविधे 12) So M 1, P विध इति विधे ।, B विधे, H, Bb धिधे 13) P अपा । अस्मासु । 14) Mss श्राता स्थ, P श्राताः । स्थ ।, s oben 15) P wie oben, in Bb सोमा ohne Accent 16) P अनाधृष्य इत्यना धृष्य । 17) P अप्रतिधृष्य इत्यप्रति धृष्य । 18) P fehlerhaft अभिगरे इत्यभिगरे । 19) P अयास्य । 20) So M 1, in den andern Mss ohne Accent. 21) So M 1, P विधेरिति विधे ।; die andern Mss. विधे स्त्व॰

अग्निर्यजुर्भिः सविता स्तोमैरिन्द्र उक्थामदैर्बृहस्पतिश्छन्दोभिर-[1]दितिरपंश्च बर्हिर्भिरादित्या आज्यैर्मरुतः सदोहविर्धानैर्विष्णुर्दीक्षातपोभ्यां मित्रावरुणौ धिष्ण्यैरश्विना आशिरा त्वष्टा समिधा पूषा स्वाहाकारैर्वाग्वायोः पत्नी पथ्या पूष्णः पृथि३व्यै सेनेन्द्रस्य धेना बृहस्पतेर्गायत्री वसूनां त्रिष्टुब्रुद्राणां जगत्यादित्यानामनुष्टुब्मित्रस्य विराड्वरुणस्य पङ्क्तिर्विष्णोर्दीक्षा सोमस्य ॥ २ ॥

Vgl 1, 9, 8 — Kath 9, 10

प्रजापतिर्वा एक आसीत्सो ऽकामयत यज्ञो भूत्वा प्रजाः सृजेयेति स दशहोतारं यज्ञमात्मानं व्यधत्त स चित्तिं स्रुचमकुरुत चित्तमाज्यं वाचं वेदिमाधीतं बर्हिः स दशधात्मानं विधाय मिथुनं कृत्वायतनमैच्छत्स वै त्रिवृत एव प्राणानायतनमचायत्तैः प्रजा असृजतोर्ध्वी उदतृणत्पूर्वपक्षः पञ्चदशस्तेन देवानसृजत ते देवा ऊर्ध्वा आप्यायन्तोर्ध्वं आप्यायते य एवं वेदावाङवातृणदपरपक्षः पञ्चदशस्तेनासुरानसृजत ते ऽसुरा अवाञ्चः प्राध्वंसन्त प्रास्य भ्रातृव्यो ध्वंसते य एवं वेद दिवा देवानसृजत[2] नक्तमसुरांस्ते देवाः शुक्ला अभवन्कृष्णा असुराः सत्येन देवानसृजतानृतेनासुरांस्ते देवाः सत्यमभवन्ननृतमसुरा दक्षिणेन हस्तेन देवानसृजत[2] सव्येनासुरांस्ते देवा वीर्यवन्तो ऽभवन्मृध्रा असुरास्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेद भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो ऽभवति सो ऽमन्यत क्व होष्यामीति स तदेव नाविन्दत्प्रजापतिर्याहोष्यन्तो अस्यान्यद्योतमासीत्प्राणास्ते[3] वा इन्द्रमेवात्मनायतनमचायन्त[4] इन्द्रं गच्छ

---

1) P उकथामदैरिन्द्र्युक्थ मदै । 2) In den Mss das Verb ohne Accent 3) Die Mss प्राणास्ते 4) M 1 इंद्र एवा॰

स्वाहेत्यपानद्वी३यं वै प्राणो वी३र्यमिन्द्रो वीर्य एव वीर्यमजुहोत् ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 9, 1 — Kāth 9, 11, (TBr 2, 2, 3)

ते वै चतुर्होतारो न्यसीदन्त्सोमगृहपतया इन्द्रं जनयिष्यामा इति पृथिवी होतासीद् द्यौरध्वर्युस्त्वष्टाग्नीन्मित्र उपवक्ता ते वा एतौ ग्रहा अगृह्णत वाचस्पते वाचो वीर्येण संभृततमेनायक्षसे यज्ञपतये वार्यमा स्वस्करिति त एकविंशमायतनमचायंस्तेनेन्द्रमजनयंस्त इन्द्रं जनयित्वाब्रुवन्त्सूर्यामेति ते वै पञ्चहोतारो न्यसीदन्वरुणगृहपतयो ऽग्निर्होतासीदश्विनाध्वर्यू रुद्रो ऽग्नीद्बृहस्पतिरुपवक्ता यदश्विनेति तेन पञ्चहोता ते वा एतौ ग्रहा अगृह्णत वाचस्पते हिन्विधे नामन्विधेम ते नाम विधेस्त्वमस्माकं[1] नामेति ते चिणवमायतनमचायंस्तं सेतुं कृत्वा स्वरायंस्तेन पशूनसृजन्त तान्देवताभ्यो ऽनयन्यमायाश्वमनयंस्तस्यार्धमिन्द्रियस्यापाक्रामत्स एतं प्रतिग्रहमपश्यत ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि यमाय त्वा मह्यं वरुणो ददाति सो ऽमृतत्वमशीय मयो दात्रे भूयान्मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे[2] ॥ इति ऽसो ऽर्धमिन्द्रियस्योपाधत्तार्धमिन्द्रियस्योपधत्ते[3] य एवं विद्वानश्वं प्रतिगृह्णात्यथ यो ऽविद्वान्प्रतिगृह्णात्यर्धमस्येन्द्रियस्यापक्रामति रुद्राय गामनयंस्तस्य तृतीयमिन्द्रियस्यापाक्रामत्स एतं प्रतिग्रहमपश्यत् ॥ रुद्राय त्वा मह्यं वरुणो ददाति सो ऽमृतत्वमशीय मयो दात्रे भूयान्मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे ॥ इति स तृतीयमिन्द्रियस्योपाधत्त तृतीय-

---

1) So M 1, die andern Mss विधे त्व॰   2) P प्रतिगृहीत्रे इति प्रति.गृहीत्रे ।, auch B प्रतिगृहीत्रे   3) So M 1, die andern Mss ॰स्योपाधत्ते

मिन्द्रियस्योपधत्ते[1] य एवं विद्वान्गां प्रतिगृह्णात्यथ यो ऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति तृतीयमस्येन्द्रियस्यापक्रामत्यग्नये हिरण्यमनयंस्तस्य चतुर्थमिन्द्रियस्यापाक्रामत्स एतं प्रतिग्रहमपश्यत् ॥ अग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददाति सो ऽमृतत्वमशीय मयो दात्रे भूयान्मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे ॥ इति स चतुर्थमिन्द्रियस्योपाधत्त चतुर्थमिन्द्रियस्योपधत्ते य एवं विद्वान्हिरण्यं प्रतिगृह्णात्यथ यो ऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति चतुर्थमस्येन्द्रियस्यापक्रामति बृहस्पतये वासो ऽनयंस्तस्य पञ्चममिन्द्रियस्यापाक्रामत्स एतं प्रतिग्रहमपश्यत् ॥ सांस्त्वाकृन्तन्[2]नपसो ऽतन्वत धियो[3] ऽवयन्बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददाति सो ऽमृतत्वमशीय मयो दात्रे भूयान्मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे ॥ इति स पञ्चममिन्द्रियस्योपाधत्त पञ्चममिन्द्रियस्योपधत्ते[4] य एवं विद्वान्वासः प्रतिगृह्णात्यथ यो ऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति पञ्चममस्येन्द्रियस्यापक्रामत्युत्तानायाङ्गिरसायाप्राणदनयंस्तस्य[5] षष्ठमिन्द्रियस्यापाक्रामत्स एतं प्रतिग्रहमपश्यत् ॥ उत्तानाय त्वाङ्गिरसाय[6] मह्यं वरुणो ददाति सो ऽमृतत्वमशीय मयो दात्रे भूयान्मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे ॥ इति स षष्ठमिन्द्रियस्योपाधत्त षष्ठमिन्द्रियस्योपधत्ते[7] य एवं विद्वानप्राणत्प्रतिगृह्णात्यथ[8] यो ऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति षष्ठमस्येन्द्रिय-

---

1) So M 1, die andern Mss °स्योपाधत्ते 2) S Ztschr DMG XXXIII S 201 Monatsber d Kgl Akad d Wiss zu Berlin, Juli 1879, S 684, Kath 9, 9, Kap S 8, 12 (corrupt), Man Çr 11, 1 5, 2, 14 Durga zu Nir 3, 21 — P सां: । त्वा । अकृतन् । 3) So auch Man Çr, P धिय । अवयन् ।, Durga a. a O auch धियो aber einige Mss fügen वयित्र्यो hinzu, Kath u Kap S वयन्तीरवयन् 4) So M 1, die andern Mss. स्योपधत्ते 5) So M 1, H °सायाप्राण अनय°, desgl B, ohne Accent, Bb °सायाप्रणयजनय° 6) P त्वा । आगिरसाय । 7) So M 1, die andern Mss. °स्योपाधत्ते 8) So M 1 u H u Bb विद्वान् प्राण (wo die Nichtaccentuirung von प्राण auf die Schreibung von M 1 deutet), B विद्वान्प्राण

स्योपक्रामति ॥ क इदं कस्मा अदात्काम[1] कामायादात्कामो दाता काम प्रतिग्रहीता कामाय त्वा प्रतिगृह्णामि कामैतत्ते[2] ॥ इति समुद्रो वै कामो दक्षिणा कामो दक्षिणयैव दक्षिणा प्रतिगृह्णाति यो वै ता देवता वेद यास्ये दक्षिणामनयद्दक्षिणीयो ह[3] भवति नयति दक्षिणाम् ॥ ४ ॥

Vgl 1 9 1 — Kath 9 11 12 Kap S 8 19 VS 7 47 48 Man Çr II 1 5 2 14

ते वै सत्यन्तो ऽब्रुवन्ती नो[4] यूयं प्रयच्छत केनायतनेनार्चैव वेत्स्यथेत्यब्रुवंस्ते वै सप्तहोतारो न्यसीदन्नर्यमगृहपतयो[5] महाहविर्होतासीत्सत्यहविरध्वर्युरचित्तपाजा अग्नीदचित्तमना उपवक्तानाधृष्यश्चाप्रतिधृष्यश्चाभिगरा अयास्य उद्गाता ते वा एतं ग्रहमगृह्णत विधे नामन्विधेम ते नाम विधेस्त्वमसाक[6] नामेति ते चयस्त्रिंशमायतनमचायंस्तेनेदं समतन्वन्त्सप्तहोत्रा च वा इदं संतत त्रयस्त्रिंशेन च यदिदं देवमनुष्या[7] अऽन्यो ऽन्यस्मै सम्प्रयच्छते प्राणो वै दशहोता चक्षुश्चतुर्होता श्रोत्रं पञ्चहोता वाक्चात्मा च सप्तहोताग्निहोत्रं वै दशहोता दर्शपूर्णमासौ चतुर्होता चातुर्मास्यानि पञ्चहोता सौम्यो ऽध्वरः सप्तहोतायुषे कमग्निहोत्रं हूयते[8] सर्वमायुरेति य एवं वेद चक्षुषे कं दर्शपूर्णमासा इज्येते न चक्षुषो गृहे[9] य एवं वेद श्रोत्राय कं चातुर्मास्यानीज्यन्ते न श्रोत्रस्य गृहे य एवं वेद

---

1) So M 1. I कस्मै । अदात् । in H. Bb das Verb betont. 2) So H 1. काम । एतत् । ते । M 1 कामैतत्ते. Bb f. blend. 3) ह nur in M 1. 4) So M 1; in H. Bb fehlt नो; in B steht statt dessen तौ. 5) So M 1; in H. Bb u. B °न्नर्यमागृहपतयो. 6) So M 1. H विधं स्व° desgl. Bb B ohne Accent. 7) So M 1; in H. Bb देवमनुष्या. 8) So M 1; in H u. Bb हूयते. 9) Medium in passivem Sinne cf. गृहामसि RV 8 91 16 गृहते RV 5 30 1?; hinsichtlich der Endung cf. Delbrück altind. Verbum § 103. — Kath 9 13 liest न चक्षुषो गृहये — — न श्रोत्रस्य गृहये und so fort

वाचे चात्मने च कं सौम्यो ऽध्वर इज्यते न वाचो नात्मनो गृहे य एवं वेद प्रजापतिर्वै दशहोतैकः संभूयिष्ठभाग् व्याहृतीनामेकः संभूयिष्ठो भवति य एवं वेद तेजसे कं पूर्णमा इज्यते सौम्यो वै ब्राह्मणो देवतया गायत्रछन्दा गायत्र्यो ऽग्निः स्वै वावास्मा एतद्देवते समस्थे अकर्मास्यान्यो योगक्षेमस्यैण आयुषे कममावास्येज्यते समीव वा एष आम्रियते सर्वमायुरेति य एवं वेद स्वर्गाय लोकाय कं सौम्यो ऽध्वर इज्यत एति स्वर्गं लोकं य एवं वेद दशहोत्राग्निहोत्रमुन्नीतमभिमृशेद्दशहोत्रा वै देवा अग्निहोत्रमसृजन्त प्रजातमेनत्सृष्टमालभ्य चतुर्होत्रा दर्शपूर्णमासा अभिमृशेच्चतुर्होत्रा वै देवा दर्शपूर्णमासा असृजन्त प्रजाता एनौ सृष्टा आलभ्य पञ्चहोत्रा चातुर्मास्यान्यभिमृशेत्पञ्चहोत्रा वै देवाश्चातुर्मास्यान्यसृजन्त प्रजातान्येनानि सृष्टान्यालभ्य सप्तहोत्रा सौम्यमध्वरमभिमृशेत्सप्तहोत्रा वै देवाः सौम्यमध्वरमसृजन्त प्रजातमेनं सृष्टमालभ्य दशहोतारं वदेत्पुरस्तात्सामिधेनीनां प्रजापतिर्वै दशहोता यज्ञमुखं सामिधेन्यो मिथुनं वावास्यैतद्यज्ञमुखे दधाति चतुर्होतारं वदेत्पुरस्तात्प्रयाजानां चतुर्होत्रा वै देवा इन्द्रमजनयन्निन्द्रं वावास्यैतद्यज्ञे ऽजीजनत्सेन्द्रेण यज्ञेन यजते पञ्चहोतारं वदेत्पुरस्ताद्धविषां पञ्चहोत्रा वै देवाः पशूनसृजन्त परासुरानभावयन्पशूनेव सृजते परा भ्रातृव्यं भावयति सप्तहोतारं वदेत्पुरस्तादनुयाजानां सप्तहोत्रा वै देवाः स्वरायन्त्स्वरेवैति दशहोतारं वदेत्पुरस्ताद्बहिष्पवमानस्य प्रजापतिर्वै दशहोता यज्ञमुखं बहिष्पवमानं मिथुनं वावास्यैत-

1) So M 1, in H u Bb das Verb ohne Accent 2) So M 1, in H, Bb u B •वास्ये इज्यते 3) So die Mss 4) So H u Bb, in M 1 das Verb ohne Accent 5) So M 1, in H u Bb das Verb ohne Accent

ब्रह्ममुखे दधाति चतुर्होतारं वदेत्पुरस्तादाज्यानां पञ्चहोतारं वदेत्पुरस्तान्माध्यंदिनस्य पवमानस्य सप्तहोतारं वदेत्पुरस्तादार्भवस्य पवमानस्य सप्तहोत्रा वै देवाः स्वरायन्स्वरेवैति यो वै चतुर्होतॄननुसवनं तर्पयित३व्यान्वेद तृप्यति प्रजया च पशुभिश्चैते वै चतुर्होतारो ऽनुसवनं तर्पयित३व्या यद्ब्राह्मणा बहुविदस्तानेव तर्पयति त एनं तृप्ताः प्रजया च पशुभिश्च तर्पयन्ति ॥ ५ ॥

Vgl 1, 9, 1 — Kaṭh 9, 12 13.

यः प्रजया पशुभिर्न प्रजायेत स द्वादशाहानि वरासीं परिधाय तप्तं[1] पिबन्नधः शयीत तपो वै तप्त्वा प्रजापतिर्विधायात्मानं मिथुनं कृत्वा प्रजया च पशुभिश्च प्राजायताविहितो हि वा एषो ऽमिथुनो ऽथैषं न प्रजायते तं तप एवं तप्त्वा विधायात्मानं मिथुनं कृत्वा प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते प्रजापतिर्वै दशहोता ज्यायान्वै प्रजापतिहोमात्तस्मात्तं न जुहुति प्राणापानेदमानं[2] एवं प्राणे जुहोति संग्रामिणं चतुर्होत्रा याजयेच्चतुर्गृहीतमाज्यं कृत्वा चतुर्होतारं व्याचक्षीत पूर्वेण ग्रहेणार्धं जुहुयादुत्तरेणार्धं चतुर्होत्रा वै देवा इन्द्रमजनयन्न्यतरस्मिन्खलु वै संग्रामे इन्द्रो भवति स जयतीन्द्रं वावास्यैतत्संग्रामे ऽजीजनज्जयति संग्रामं प्रजाकामं चतुर्होत्रा याजयेच्चतुर्गृहीतमाज्यं कृत्वा चतुर्होतारं व्याचक्षीत पूर्वेण ग्रहेणार्धं जुहुयादुत्तरेणार्धं चतुर्होत्रा वै देवा इन्द्रमजनयन्प्रजामस्मै जनयति नैव त्वपरो ऽनुजायते तेजस्वीव तु भवति सर्वेण ह्येनमिन्द्रियेण जनयति पशुकामं पञ्चहोत्रा याजयेच्चतुर्गृहीतमाज्यं कृत्वा पञ्चहोतारं व्याचक्षीत

1) H, Bb तृप्तं 2) So M 1, H u Bb, m B प्राणापा°

पूर्वेण ग्रहेणार्धं जुहुयादुत्तरेणार्धं पञ्चहोत्रा वै देवाः पशूनसृजन्त पशूनेव सृजते भ्रातृव्यवन्तं पञ्चहोत्रा याजयेच्चतुर्गृहीतमाज्यं कृत्वा पञ्चहोतारं व्याचक्षीत पूर्वेण ग्रहेणार्धं जुहुयादुत्तरेणार्धं पञ्चहोत्रा वै देवा असुरान्पराभावयन्परा पाप्मानं भ्रातृव्यं भावयति स्वर्गकामं पञ्चहोत्रा याजयेच्चतुर्गृहीतमाज्यं कृत्वा पञ्चहोतारं व्याचक्षीत पूर्वेण ग्रहेणार्धं जुहुयादुत्तरेणार्धं पञ्चहोत्रा वै देवाः स्वरायन्त्स्वरेवैति यो यज्ञस्य संस्थामनु पापीयान्मन्येत तं सप्तहोत्रा याजयेत्सप्तहोत्रा वै देवा इदं समतन्वन्त्समतत ताजक् तादृङ् पुनर्भवति यादृक्सन्यजते ॥ ६ ॥

Vgl 1, 9, 1 — Kâṭh 9, 14

ब्रह्मवादिनो वदन्ति यदेको यज्ञश्चतुर्होताथ कस्मात्सर्वे चतुर्होतार उच्यन्ता इति चत्वारो वा एते यज्ञास्तेषां चत्वारो होतारस्तच्चतुर्होतॄणां चतुर्होतृत्वं चतुर्णामेकः संवत्सरं नाश्नीयात्तद्व्रतमन्नं वै चतुर्होतारो ऽन्नवान्भवति य एवं वेदाथ यमनूचानं सन्तं नोपनमेत्सो[2] ऽरण्यं परेत्य[3] ब्राह्मणमुपद्रष्टारं[1] कृत्वा चतुर्होतॄन्व्याचक्षीत ब्रह्मणो वा एतदुदरणं यच्चतुर्होतारो ब्राह्मणं[4] उपद्रष्टोपद्रष्टुरेवान्ते ब्रह्माविरकस्तदेनमाविर्भूतमाविदं गमयत्यथ यौ विशंसेयातामहं भूयो वेदाहं भूयो वेदेत्येष वाव भूयो वेद यश्चतुर्होतॄन्वेद चतुर्होतारो वै यज्ञस्य योनिश्चतुर्होतृभ्यो ऽधि यज्ञो निर्मितो नैनं विशसं हिनस्ति चतुर्होतारं वदेद्दशमे ऽहन्नन्नकामो ऽन्नं वै चतुर्होतारो ऽन्नो दशममहरन्तमेवं गत्वान्नाद्यमवरुन्ध एतद्वा अस्यैतर्ह्यप्रयुक्तमेतदनव-

1) Dies Wort fehlt in M 1 2) So M 1, die andern Mss नोपानमेत् 3) So M 1, in H, Bb परेत्य 4) So M 1, die andern Mss ब्राह्मण उपद्र॰

रुद्धं तदेव प्रयुङ्क्ते तदवरुन्द्ध इयं वै सर्पराज्ञी तस्या वा एतदुक्थं यच्चतुर्होतारो होता वदति स्तुतं वा एतदनुशंसति न हि स्तुतमननुशस्तमस्ति[1] ॥ ७ ॥

Vgl. Kāṭh. 9, 15.

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते वै समावदेव यज्ञे कुर्वाणा आयन्यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत तेन व्यावृतमगछंस्ते देवा अब्रुवन्नेतेमं[2] यज्ञं तिर उपर्यसुरेभ्यस्तंस्यामहा इति तमेतावच्छ[3] आदायोदक्रामन्नेभिर्यजुर्भिः सविता स्तोमैरिन्द्र उक्थामदैर्बृहस्पतिश्छन्दोभिरिति ते तिर उपर्यसुरेभ्यो ऽतन्वत तमेषां यज्ञमसुरा नान्ववायंस्तेन वा एनानपानुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेद तिर उपरि भ्रातृव्याद्यज्ञं तनुते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्येतैरेव जुहुयात्समृतयज्ञे चतुर्भिश्चतुर्भिरन्वाक्शायं[4] पुरस्तात्प्रातरनुवाकस्यैतावान्वै यज्ञो यावानेव यज्ञस्तं वृङ्क्ते सयज्ञो[5] भवत्ययज्ञा इतर एतैरेव जुहुयात्पुरस्ताद्दीक्षाया एषा वै प्रत्यक्षं दीक्षा तामेवालब्ध्वैतैरेव जुहुयात्पुरस्ताद्द्वादशाहस्यैष वै प्रत्यक्षं द्वादशाहस्तमेवालब्ध्वैतैरेवातिथ्यमभिमृशेद्यज्ञेनैव यज्ञमालभ्य दक्षिणतो वै देवानसुरा यज्ञमजयंस्त उदञ्चः पत्नीभिः सहाग्नीध्रं प्राविशंस्तान्पत्नीभिः सह प्रक्षाय[6] जिह्रियतो[7] ऽसुरा अपावर्तन्त तांस्तत एवानूत्थायाजयंस्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेद भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति नास्य भ्रातृव्यो गृहान्पशूनभ्यारो-

1) So M 1; in H, Bb u. B न हि न स्तुतं° 2) M 1 °मेतेमं°; Bb °न्नेतेमं° 3) Die Mss. °शुरावों न्वेषा° 4) Die Mss °रन्वाक्षायं; s. Vorr. 5) So corrigirt; M 1 सं यज्ञो; H u. Bb सं यज्ञो 6) So corrigirt, die Mss. प्रक्षाय; s. Vorr.; Kāṭh. 9, 15 प्रक्षाय 7) Die Mss. जिह्रियतो

हन्त्यभि भ्रातृव्यस्य गृहानभि पशूनारोहति य एवं वेदैतान्येवाग्नीधे ऽनुब्रूयादग्नीद्धि पात्नीवतस्य यजति तृप्ता पत्नी रेतो धत्ते प्र प्रजया च पशुभिश्च प्रजायत एतैरेव जुहुयादन्तरा त्वष्टारं च पत्नीश्च संवत्सरं प्रजाकामो मिथुनं वै त्वष्टा च पत्नीश्च त्वष्टारं वा एतन्मिथुनं ऽप्यसाद् प्रजननाय तन्मिथुनं तस्मादेवं मिथुनाद्यजमानः प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते विन्दते प्रजामास्य वीरो जायते यदि संवत्सरं जुह्वन्न विन्देन्नाद्रियम् ॥ ८ ॥

Vgl 1, 9, 2 — Kāth 9, 15

॥ इति प्रथमकाण्डे चातुर्होत्रिको नाम नवमः प्रपाठकः ॥

आग्नेयो ऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रो द्वादशकपालः सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुर्मारुतः सप्तकपालो वैश्वदेव्यामिक्षा द्यावापृथिवीय एककपालो वाजिना वाजिनमाग्नेयो ऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रो ऽष्टाकपालः सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुरैन्द्राग्नो द्वादशकपालो मारुत्यामिक्षा वारुण्यामिक्षा कायं एककपालो वाजिना वाजिनमग्नये ऽनीकवते प्रातरष्टाकपालो मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यो मध्यंदिने चरुर्मरुद्भ्यो गृहमेधेभ्यः सर्वासां दुग्धे सायमोदनं[5] इन्द्रस्य निष्कार्यो मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः साकं रश्मिभिः सप्तकपाल

---

1) So M 1, in H u Bb विदेशादृत्य B विदेतादृत्य 2) P अष्टाकपाल । अष्टकपाल इत्यष्ट कपाल । 3) P द्यावा पृथिवीय । 4) P अनीक वते । 5) P ओदनं ।

आग्नेयो ऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रो ऽष्टाकपालः सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुरैन्द्राग्नो द्वादशकपाला[1] [2]इन्द्राय वृत्रघ्ने चरुर्वैश्वकर्मण एककपाल आग्नेयो ऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रो ऽष्टाकपालः सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुर्वायव्या यवागूः प्रतिधुग्वैन्द्राय शुनासीराय द्वादशकपालः सौर्य एककपालः षट्कपालः पुरोडाशो धाना मन्थः प्रतिपुरुषं पुरोडाशा[3] एकश्चाध्यादित्यश्चरुः[4] ॥ १ ॥

Vgl TS 1, 8, 2 (câturmâsyeshu vâiçvadevakhyam prathamam parva) 3 4 7 Kâṭh 9, 4 5, Kap S 8, 7 8, Mân Çr 1, 7, 1 5

अग्ने वेर्होत्रं[5] वेर्दूत्यमूर्ध्वो[6] अध्वरो अस्याद्देवतां नो द्यावापृथिवी स्विष्टकृदिन्द्राय देवेभ्यो भवास्य[7] घृतस्य हविषो जुषाणो वीहि स्वाहा ॥

प्रघास्यान्हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः ।
करम्भेण सजोषसः ॥
मो षू ण इन्द्रात्र[8] पृत्सु देवास्तु[9] स्म ते शुष्मिन्नवयाः[10] ॥
मही चिद्यस्य मीढुषो यव्या हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः ॥
यद्ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये ।

1) P द्वादश कपाल । 2) P वा । इंद्राय । (cod वा) 3) P पुरोडाशा ।
4) P एक । च । अधि । आदित्यं । 5) So M 1, die andern Mss अग्नेर्व होत्रं॰, P अग्न्ये । वें । होत्रं । Kâṭh 36, 10 Kap S 8 8 wie M 1 — Kaṭh 9 5 अग्नेर्वेहोत्र Mân Çr 9, 4, 2 अग्नेर्वेहोत्र 6) So M 1, P वें । दूत्य ।, H वेंदत्यम॰, desgl Bb, ohne Accent, B वेदत्यम॰, Kaṭh 9 5 वेंदूत्यम॰ 36 10 वेर्दूतम॰, Kap S 8, 8 वेंकत्यम॰ (lauter Corruptelen der Lesart von M 1) 7) P भव । अस्य । 8) P मो इति मो । सु । न । इंद्र । अत्र । 9) P देवा । अस्तु । cf Kaṭh 9 4 देवा अस्तु
10) So Kaṭh, Kap S — P अवयां इत्यव या । M 1 ॰नवयां H u Bb ॰नवयां, B ॰न्वया

यदेनश्चकृमा[1] वयं यदप्स्वश्चकृमा[2] वयम् ।
तदेकस्यापि[3] चेतसि तदेकस्यापि धर्मणि ।
तस्य सर्वस्यांहसो ऽवयजनमसि ॥
अक्रन्कर्म कर्मकृतः सह वाचा मयोभ्वा[4] ।
देवेभ्यः कर्म कृत्वास्तं[5] प्रेत सुदानवः ॥
पूर्णा दर्वे[6] परा पत सुपूर्णा पुनरापत ।
वस्नेव[7] विक्रीणावहा इषमूर्जं शतक्रतो ॥
देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधौ ।
अपामित्यमिव[8] संभर क्रौ अम्बाददते[9] ददत् ॥ २ ॥

Vgl TS 1, 8, 3 (varunapraghâsâkhyam dvitiyam parva) 4 (sâkamedhâkhye tṛtiye parvani pradhânahavîṃshi); Kâṭh. 9, 4. 5; Kap. S. 8, 7. 8; VS 3, 44—47. 49. 50; Mân. Çr. 1, 7, 4.

अत्र पितरो मादयध्वम् ॥
सुसंदृशं त्वा वयं वसो[10] मघवन्मन्दिषीमहि ।
प्र नूनं पूर्णवन्धुरः[11] स्तुतो यासि[12] वशाँ[13] अनु योजा न्विन्द्र ते हरी ॥

---

1) P चकृम 2) M 1 यदप्स्वश्चक्रोमा; B यदप्सश्चचमा; P यत् । अप्सः । (oder अप्स्(वः) चकृम ।; in H u. Bb fehlt dieser Pâda Sehr nahe liegt hier die Correctur in यदागश्चकृमा (cf RV 1, 179, 5; 4, 12, 4 u dgl) Aber der Fehler müsste dann sehr alt sein, denn auch Kâth. 9, 4 liest यदप्सश्चक्रिमा; Kap. S 8, 7 यदप्स्वश्चकृमा 3) P एकस्य । अपि । 4) So M 1, 1ª मयोभ्वेति मयः.भ्वा ।; dagegen H, Bb u B मयोभुवा wie TS 1, 8, 3, 1. In Kap. S. 8, 7 मयोभुवा 5) P कृत्वा । अस्तं । 6) So M 1; desgl. Kâth. 9, 5; aber P दर्वि । in Uebereinstimmung mit TS 1, 8, 4, 1; Kap. S. 8, 8; VS 3, 49 In H u Bb दर्वी, B corrupt पवी 7) P वस्त्नेवेति वस्ना.इव । 8) So H u. Bb, M 1 अपामित्यमिव; ebenso B, ohne Accent.; desgl. Kâṭh 9, 5. Die Bedeutung etwa „Aequivalent, Entgelt“ Der P irrig अपा । इत्य-मिवेतीत्यं.इव । 9) P अंबं । अद्ददते । 10) M 1 वसो 11) H, Bb u B पूर्णबधुरः; P पूर्ण.वंधुरः ।; M 1 पूर्णवंतुर 12) M 1 यासि 13) P वशान् ।

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम।
अग्निर्नस्तस्मादेनसो गार्हपत्या[1] उन्निनेतु दुष्कृताज्जातवेदाः।

अमीमदन्त पितरो नमो वः पितर इषे नमो वः पितर ऊर्जे नमो वः पितरः शुष्माय नमो वः पितरो रसाय नमो वः पितरो यज्जीवं तस्मै नमो वः पितरो यद्घोरं तस्मै स्वधा वः पितरो नमो नमो वः पितरः ॥ एषा युष्माकं पितर इमा अस्माकं जीवा वो जीवन्तः इह सन्तः स्याम ॥

परेतन[2] पितरः सोम्यासो[3] गम्भीरेभिः पथिभिः पूर्वेभिः[4]।
दधत नो द्रविणं यच्च भद्रं रयिं च नः सर्ववीरं नियच्छत॥
अया विष्ठा[5] जनयन्कर्वराणि स हि घृणिरुरुर्वराय गातुः।
स प्रत्यङ्ङुदरुणो मध्वो अग्रं स्वां यत्तनूं तन्वामैरयत[6] ॥
अक्षन्नमीमदन्त ह्यव[7] प्रियां[8] अधूषत।
अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा[9] न्विन्द्र ते हरी ॥

मनो न्वाहुवामहे[10] नाराशंसेन स्तोमेन।
पितॄणां च मन्मभिः ॥
आ न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे।
ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥
पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः।

---

1) P गार्हपत्यः। 2) aber P परा। इत। न। Kâth u. Kap S bloss परेत पितरः 3) So M 1; auch in P ohne Accent, aber H u. Bb सोम्यासो 4) Kap S पूर्वेभिर्भिः, desgl. Kâṭh, ohne Accent 5) P विष्ठां। विष्ठेति वि स्थां। 6) P irrig ततन्वा। मा। ऐरयत। 7) P हि। अव। 8) P प्रियाः। 9) P योज। नु। 10) P नु। आ। हुवामहे।, M 1 न्वाहुवे

जीवं॰ ज्योत॰ सचेमहि ॥
अग्ने तमद्याश्वं[1] न स्तोमैः क्रतुं न भद्रं॰ हृदिस्पृशम् ।
ऋध्यामा ता[2] ओहैः[3] ॥

॥ ३ ॥ Vgl 1,10,19 — TS 1, 8, 5 (mahâpitryajñah); 1, 7, 12, 2, Kâth 9, 6, Kap S 8, 9; VS 3, 51—55, 15, 44; Mân Çr 1, 7, 6, 1, 1, 2.

आखुं ते रुद्र पशुं करोम्येषं ते रुद्र भागस्तं जुषस्व सहं स्वसाम्बिकया स्वाहा ॥

अवाम्ब[4] रुद्रमदिमह्यव[5] देवं त्र्यम्बकम् ।
यथा नो वस्यसस्करद्यथा नः श्रेयसस्करत् ॥
यथा नो भूयसस्करद्यथा नः प्रतरं तिराद्यथा नो व्यवसाययात्[6]
भेषजं गवे अश्वाय पुरुषाय भेषजम् ।
अथो अस्मभ्यं भेषजं॰ सुभेषजं॰ यथासति[7] सुगं मेषाय मेष्यै ॥
त्र्यम्बकं॰[8] यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ।
उर्वारुकमिव[9] बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय[10,11] मामृतात्[12] ॥
रुद्रैषं ते भागस्तेनावसेन परो मूजवतो ऽतीहि[13] ॥
पिनाकहस्तः कृत्तिवासा[14] अवततधन्वा ॥ ४ ॥

Vgl 1, 10, 20 — TS 1, 8, 6 (tryambakapurodâçâh), Kâth 9, 7, Kap S 8, 10, VS 3, 57—61.

---

1) P श्वद । श्वस्व । 2) P ऋध्याम । ते । श्रोहैं । 3) Der P schiebt hier noch den Vers ein । उग्रंत । त्वा । हवामहे । cet 4) P अव । अव । 5) So M 1, H u Bb, desgl TS 1, 8 6, 2 Dagegen B ॰मदीमह्यव, P अदीमहि ।, dazu stimmt Kath 9, 7 ॰मदीमह्य॰ und VS 3, 58 Desgl die corrupte Lesart Kap S 8, 10 रुद्रामधीमह्यव cet cf unten 1, 10, 20 6) P व्यवसाययादिति वि-अवसायंयात् । 7) P fehlerhaft यथा । आसति । 8) P चि म्बक । 9) M 1 उर्वारुकम् 10) P fehlerhaft बधनान 11) So M 1, H u Bb, aber P मुचीय । (= RV 7, 59, 12, TS u VS 3 60) 12) P मा । अमृतात् । 13) P अति । इहि । 14) P कृत्ति-वासाः ।

देवाश्च वा असुराश्चास्मिंल्लोक आसन्त्स प्रजापतिरकामयत प्रासुरान्नुदेय प्रजाः सृजेयेति स चातुर्मास्यान्यपश्यच्चातुर्मास्यैर्वै सोऽसुरान्प्राणुदत चातुर्मास्यैः प्रजा असृजत तद्य एवं विद्वांश्चातुर्मास्यैर्यजते प्र भ्रातृव्यं नुदते प्र प्रजया च पशुभिश्च जायते[1] ऽग्निष्टोमाद्वैश्वदेवं यज्ञक्रतुं निर्मीय प्रजापतिः प्रजा असृजतोक्थ्याद्वरुणप्रघासान्यज्ञक्रतुं निर्मायेमाः प्रजा वरुणेनाग्राहयदतिरात्रात्साकमेधान्यज्ञक्रतुं निर्मायेन्द्रो वृत्रमहन्त्सृष्टा वा अन्याः प्रजा आसन्नसृष्टा अन्या अथ प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति संवत्सरो वै यज्ञो यज्ञः प्रजापतिः स एते मिथुने पयसी आत्मन्नधत्तोधन्यं च वत्सं चाथैताभ्यो देवताभ्य एतानि हवींषि भागं निरवपत्ताः प्रजा असृजत ऋतुभ्यो वै ताः प्रजाः प्राजायन्त ऋतवो वा एतानि पञ्च हवींषि पञ्च ऋतवस्ततः प्रजायतेऽग्निरेवं प्राचापयत्सोमो वै रेतोऽदधान्मिथुनं वा अग्निश्च सोमश्च सविता प्रासुवत्प्रजननाय संवत्सरो वै सविता द्वादश मासाः संवत्सरस्तस्माद्द्वादशकपालोऽथो वैश्वदेवत्वायैव द्वादशकपाल उपांशु यजत्यनिरुक्तो हि संवत्सरः सरस्वत्येवं सृष्टासु वाचमदधात्पूषणं प्रतिष्ठामभ्यसृज्यन्त वाग्वै सरस्वती पशवः पूषा मिथुनं वाक्च पशवश्च मध्यतः प्रजापतिनासृज्यन्तान्ततो मिथुनाद्विपूचीः प्राजायन्त तन्मध्यत एवैतत्प्रजापतिना सृज्यन्तेऽथाद्वोऽन्ततो मिथुनाद्विपूचीः प्रजायन्ते वार्त्रघ्नानि वा एतानि हवींष्यग्निना वा अनीकेनेन्द्रो वृत्रमहन्त्सोमेन राज्ञा

---

1) H u. Bb प्रजायते 2) H u. Bb °क्रतुम् 3) So M I in H, Bb u. B मध्य. Kaṭh. 35, 20 पाद्य. wohl चोद्य zu vermuthen 4) दं fehlt in M I 5) So M I; die andern Mss संरस्वत्येव

सवितृप्रसूतः सरस्वत्या चैत्रा[1] पूष्णा वी३र्येणान्वतिष्ठत विजितिर्वा एतानि हवींषीन्द्रो वै वृत्रमहन्स विष्वङ् वीर्येण व्यार्छत्स इदं सर्वं प्राविशदपं ओषधीर्वनस्पतींस्तेन देवा अश्राम्यंस्तं समनयंस्तत्सान्नाय्यस्य सान्नाय्यत्वं तद्य एवं विद्वान्सान्नाय्येन यजत ऋध्नोति ॥ ५ ॥

(TBr 1, 6, 1 2)

मिथुनं वै दधि च शृतं चाथ यत्संसृष्टमाण्डमिव मस्त्विव परीव ददृशे गर्भ एव स तपसो वै ताः प्रजाः प्राजायन्त तपस्त्वं वा एतद्गच्छति यच्छृतत्वं गच्छति ततः प्रजायतेऽथैषा वैश्वदेव्यामिक्षा प्रजापतिः प्रजा असृजत ता वैश्वदेवेनैवासृजत तस्मादिमा वैश्वदेवीः प्रजा विश्वान्देवान्यजति स्तोका वै विश्वे देवास्तान्वा एतद्यजत्यथो अमुतःप्रदानाद्धि मनुष्या यज्ञमुपजीवन्ति योनिर्वा एष प्रजानां ते मरुतोऽभ्यकामयन्त ततोऽंहोगृहीता असृज्यन्त यत्स्वतवद्भ्यः स्वत्वायैवं निष्कृत्यै प्रजननो वा एष पशूनां यन्मारुतः सप्तकपालो भवति सप्त हि मरुतो विण्मरुतोऽथो निरवत्त्या एव मारुतोऽथो ग्राम्यमेवैतेनान्नाद्यमवरुन्द्धे ॥ ६ ॥

Vgl Kath 36, 1, (TBr 1, 6, 2)

ता वैश्वदेवेन सृष्टा विषूचीर्व्युदायंस्ताः प्रजापतिर्द्यावापृथिवीयेन पर्यगृह्णाद्यद्द्यावापृथिवीयः प्रजानां सृष्टानां परिगृहीत्यै यदेककपालस्तेन प्राजापत्यः प्रजापता एव देवतासु प्रतितिष्ठति यजमानो वा एककपाल आहवनीयः स्वर्गो लोको यत्सर्वहुतं करोति हविर्भूतमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति यजमानं वै हूढ्वैतं प्रजा अनु-

---

1) So M 1, in H u Bb चैत्रा पू°, B चैत्रापू°

हूर्छन्ति यजमानं प्रतितिष्ठन्तं प्रजा अनुप्रतितिष्ठन्त्यृजुर्होतृभ्यः प्रतिष्ठित्यै सर्वहुतं करोति प्रतिष्ठित्यै यजमानो वा एककपालः पशवो घृतं तदभिपूर्यः पशुभिरेवैनं समर्धयति यदभिपूरयेदधरमेनं पशुभ्यः कुर्यादभुञ्जन्त एनं पशवा उपतिष्ठेयुराविःपृष्ठः कार्यः पशुभ्य एवैनमुत्तरमकर्भुञ्जन्त एनं पशवा उपतिष्ठन्ते तन्न सूर्क्ष्यमभिपूर्य एव न हि पशवो न भुञ्जन्ति यत्प्राङ् पद्येत यजमानः प्रमीयेत यद्दक्षिणा प्रजामस्य निर्दहेद्यत्प्रत्यङ् पत्नी प्रमीयेत यदुदङ् पशूनस्य निर्दहेद्यदुत्तानः पतेत्पर्जन्यो ऽवर्षुकः स्यात्पुनरादायाभिघार्य होतृभ्यो यजमानस्य प्रतिष्ठित्यै वरो दक्षिणा वरेणैव वरं स्पृणोत्यात्मा हि वरस्त्रेधासंनद्धं बर्हिर्भवति त्रेधासंनद्ध इध्मस्त्रेधाविहितानि चातुर्मास्यानि संवत्सरं वै चातुर्मास्यानि संवत्सरेणाग्निं मन्थन्त्यग्निं वै प्रजा अनुप्रजायन्ते प्रजननो वा एष मथ्यते ऽश्वो वृषाणं वा एतद्यजमानाय जनयन्ति वसन्ता यष्टव्यं प्रजननाय प्रवणे यष्टव्यं प्रजननाय नोत्तरवेदिमुपवपन्ति प्रजननाय प्रस्वो भवन्ति प्र मा जनयानीति पशवो वै पृषदाज्यं नानारूपा वै पशवस्तस्मान्नानारूपमाग्नेयं घृतमैन्द्रं दध्यैन्द्राग्नं पृषदाज्यं देवतया प्राणापानौ वा इन्द्राग्नी मिथुनं प्राणापानौ मिथुनयोनयः प्रजा मिथुनात्खलु वै प्रजाः पशवः प्रजायन्ते तन्मिथुनं तस्मादेव मिथुनाद्यजमानः प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते यदि वसन्ता यजेत द्विरुपस्तृणीयात्सकृदभिघारयेदोषधयो वै पशवा ओषधीष्वेव पशून्प्रतिष्ठापयति

---

1) H, Bb repetiren die letzten vier Worte, B desgl, nur schreibt es das zweite Mal प्रतिष्ठित 2) H u Bb schieben वै ein 3) H u Bb नहि, M 1 नहि ohne Accent

यदि प्रावृषि यजेत सकृदुपस्तृणीयाद्द्विरभिघारयेदृष्ट्यैव पशूनभिजिघर्ति ॥ ७ ॥

Vgl. Kāṭh 36, 1. 2, (TBr 1, 6, 3)

प्राणेभ्यो वै ताः प्रजाः प्राजायन्त' प्राणा वा एतानि नव हवीꣳषि' नव हि प्राणा' आत्मा देवता' ततः प्रजायते' नव प्रयाजा' नवानुयाजा' द्वा आज्यभागा' अष्टौ हवीꣳष्यथैये समवद्यति' वाजिनो यजति' तन्त्रिꣳशत्त्रिꣳशदक्षरा विराड्' विराजेव प्रतितिष्ठति' विराजो वै योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत' विराजो वा एतद्योनेर्यजमानः प्रजायते' त्रिꣳशत्त्रिꣳशद्वै रात्रयो मासो' यो मासः स सꣳवत्सरः' सꣳवत्सरः प्रजापतिस्तत्प्रजापतेश्च वा एतद्विराजश्च योनेर्मिथुनाद्यजमानः प्रजायता' एकैकया वा आहुत्या द्वादश द्वादश रात्रीरयुवत' ता यावतीः संख्याने तावतीः सꣳवत्सरस्य रात्रयः' सꣳवत्सरमेव भ्रातृव्याद्युवते' वैश्वदेवेन चतुरो मासो ऽयुवत' वरुणप्रघासैः पराꣳश्चतुरः' साकमेधैः पराꣳश्चतुरस्तानेव भ्रातृव्याद्युवत' ऋतुयाजी वा अन्यश्चातुर्मास्ययाऽज्यन्यो' यो' वसन्तो ऽभूत्प्रावृडभूच्छरदभूदि'ति यजते स ऋतुयाज्यथ यस्त्रयोदशं मासꣳ संपादयति त्रयोदशं मासमभियजते स चातुर्मास्ययाऽज्यृतूꣳस्तोनिष्ट्वा चतुर्थमुत्सृजेत' ऋतू द्वौ परा इष्ट्वा तृतीयमुत्सृजेत' ये वै त्रयः सꣳवत्सरास्तेषाꣳ षट्त्रिꣳशत्पूर्णमासा' यौ द्वौ तयोश्चतुर्विꣳशतिस्तेऽद्ध ऽमी षट्त्रिꣳशत्यधि तानस्यां चतुर्विꣳशत्यामुपसंपादयत्येषं वाव स त्रयोदशो मासस्तमेवैतत्संपादयति' तमभियजते' वैश्वदेवेन यजेत पशुकामो' न वरुणप्रघासैर्न साकमेधैः' सर्वो वै पुरुषः साहस्रो जायते' यावत्तरसं उत्वेवेति' प्रजननꣳ वा एतद्यदिवियद्वैश्वदेवꣳ' यद्वैश्वदेवेन यजते प्रजननाय वा एतद्यजते' स्वां

मां गछानीति स यदा सहस्रं पशून्गछेदथ वरुणप्रघासैर्यजेत यदेवादः सहस्रमंग॰स्तस्यैतद॰हो ऽवयजति ॥ ८ ॥
Vgl. Kāṭh 36, 2. 3, (TBr 1, 6, 3).

यद्बर्हिः प्रयाजेषु यजत्योषधीस्तद्यजति यद्बर्हिरनुयाजेषु फलं तद्यद्बर्हिर्वारितीना॰ यदेवादः फलात्प्रजायते तदेतद्यजति यद्दुर उपस्थं तद्यदुषासानक्ता व्युष्टिं चैव निम्रुक्तिं च यज्जोष्ट्री यदेव जातं च जनिष्यमाणं च यद्दूर्जाहुती यदेवान्नं च पिबति च यद्दैव्या होतारेम एवं यत्तिस्रो देवीर्वाग्वै तिस्रो देवीर्वाच॰ वा एतद्यजत्यथो छन्दा॰सि वै वाक्छन्दा॰सि वा एतद्यजति तनूनपाद्वै यज्ञो ऽप्रसृतो नराश॰सः प्रसृतस्तस्मात्तनूनपातं प्रयाजेषु यजत्यप्रसृतो हि तर्हि यज्ञस्तस्मादु नराश॰समनुयाजेषु यजति प्रसृतो हि तर्हि यज्ञो वनस्पति॰ यजति सोमो वै वनस्पतिः सौमीरिमाः प्रजाः प्रजास्वेव रसं दधाति त्वष्टार॰ यजति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति वाजिनो यजति पशवो वै वाजिनस्तान्वा एतद्यजत्यथो छन्दा॰सि वै वाजिनश्छन्दा॰सि वा एतद्यजति पशवो वै वाजिनस्तेन्न स॰स्थाप्य॰ यत्स॰स्थापयेत्तानेव स॰स्थापयेदस॰स्थिता उह्येते सददिं प्रजायन्ते न वा एष सुयज्ञ इव स॰स्थिते हि प्रहृतेषु परिधिषु जुहोति यदव्यवानन्यजति[1] तेन यज्ञः क्रियते ऽनुयजति संमिष्ट्या एव प्रतिष्ठित्यै बर्हिरनुपिञ्चङ्गृह्णात्यृषभेष्वेव रेतो दधात्यूर्ध्वज्ञुरासीनो यजत्यूर्ध्वज्ञवो हि पशवः पशुषु रेतो दधत्यथो ऊर्ध्वज्ञुर्हि प्रजापतिः प्रजा असृजत[2] दिग्भ्यो जुहोतीमा एव दिशो रसेन व्युनत्ति प्राचीमुत्तमां जुहोति

1) So M 1 (desgl MPaddh III S 27a), die andern Mss यदव्यवान॰ध॰ 2) In den Mss ohne Accent

प्राचीमेव दिशं पुनरुपावर्तन्ते समुपह्वयन्ते सोमपीथ इव क्षोधे[1] ऋत्विजः प्राश्नन्ति ॥ वाजिनो मे यज्ञं वहान् ॥ इति समावच्छो भक्षयन्ति समावच्छ एवं वाजं विभजन्त आत्मना प्राश्नात्यात्मन्नेव वाजं धत्ते ॥ ९ ॥

Vgl .Kāṭh 36, 3 4, (TBr 1, 6, 3)

ता वैश्वदेवेन सृष्टास्तास्विंस्तरणिमनि[2] वरुणोऽगृह्णात्तदाहुरिति वै ताः प्रजापतिमचरंस्तामतिचरन्तीर्वरुणेनाग्राहयत्तस्मात्पिता नातिचरितवा इति वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत तस्य मरुतो हव्यं व्यमथ्नत ततोऽंहोगृहीता असृज्यन्त ताभ्यो भेषजमैच्छत्तदा आत्मन्नेवैच्छत्[3] एतत्स्वय आत्मनोऽधि निरमिमीत तेनाभ्योऽंहोऽवायजत्तदंहसो वा एषावेष्टिर्यद्वरुणप्रघासा यद्वरुणप्रघासैर्यजेत सर्वस्मादंहसोऽवेष्ट्यै जग्धा वै ताः प्रजा वरुणोऽगृह्णात्तस्माद्वरुणप्रघासा यावत्कुमारे[4]ऽश्मो जातं एनस्तावदस्मिन्नैनो भवति यो वरुणप्रघासैर्यजते सावित्रोऽष्टाकपालो भवति गायत्रो वै देवानां सविता द्वादशकपाल ऐन्द्राग्नो देवतया यद्वै तद्वरुणगृहीता अवेक्ष्णीयन्तेव तदास्विन्द्राग्नी बलमधत्तां शिथिरा वै ताः प्रजा वरुणोऽगृह्णात्तास्विन्द्राग्नी बलमधत्तामोजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजो वा एतद्वीर्यं मध्यतः प्रजानां धीयते न वै ताः प्राणंस्ता अप्राणतीर्वरुणोऽगृह्णात्प्राणापानौ वा इन्द्राग्नी प्राणापानौ वा एतन्मुखतः प्रजानां धीयतेऽथैतानि पञ्च हवींषि संतत्यै निरवत्त्यै मारुतो निर्वरुणत्वाय वारुणी कन्त्वाय कामो यद्वै तद्वरुणगृहीताभ्यः

1) So M 1, B, H u Bb क्षोधे 2) M 1 तदक्षीमनी, H, Bb u B तदणिमनि, Kāṭh 36, 5 तस्मिंस्तदणिमन्वरुणो ऽगृह्णात् 3) So M 1, in H u Bb °त्तेवमैच्छत् 4) Vgl oben 1, 6, 10

कमभवत्तस्मात्कायः प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिं ताः प्रजा वरुणेनाग्राहयद्यत्कायं आत्मन्न एवैना वरुणान्मुञ्चति ॥ १० ॥

Vgl. Kāṭh 36, 5; TBr 1, 6, 4

ऋतं वै सत्यं यज्ञो ऽनृतं स्त्र्यनृतं वा एषा करोति या पत्युः क्रीता सत्यथान्यैश्चरत्यनृतमेव निरवदाय ऋतं सत्यमुपैति यन्मिथुया प्रतिब्रूयात्प्रियतमेन याजयेदथ यद्याचयति मेध्यामेवैनां करोत्यामपेषा भवन्ति संवेस्यांहसो ऽवेष्ट्यै यज्ञज्येयुरनवेष्टमंहः[1] स्यात्पात्रेभ्यो वै ताः प्रजा वरुणो ऽगृह्णाद्यत्पात्राणि पात्रेभ्य एवैना वरुणान्मुञ्चति प्रतिपुरुषं भवन्ति प्रतिपुरुषमेवांहो ऽवयजत्येकमधि भवति गर्भेभ्यस्तेन निरवदयते ऽन्नाद्वै ताः प्रजा वरुणो ऽगृह्णाच्छूर्पेणान्नं बिभर्ति तस्माच्छूर्पेण जुहुतः स्त्रीपुंसौ जुहुतो मिथुना एव प्रजा वरुणान्मुञ्चतः[2] पुरस्तात्प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतः पुरस्तादेवांहो ऽवयजतो यत्पात्राणि य एव द्विपादः पशवो मिथुनास्तेषामेतत्पुरस्तादंहो ऽवयजतो ऽथ यन्मेषश्च मेषी च य एव चतुष्पादः पशवो मिथुनास्तेषामेतदुपरिष्टादंहो ऽवयजत उभयत एवांहो ऽवयजतः पुरस्ताच्चोपरिष्टाच्च ॥ ११ ॥

Vgl Kāṭh 36, 6, Mān Çr 1, 7, 4, TBr 1, 6, 5 4, 4

यद्वै प्रजा वरुणो गृह्णाति शम्यां[3] चैव यवं चापि न गृह्णाति हेमन्तो हि वरुणो या एवावरुणगृहीता[4] ताभ्यामेवैना वरुणान्मुञ्चति वरुणो वै यवो वरुणदेवत्यः स्वेनैवैना भागधेयेन वरुणान्मुञ्चत्यनृताद्वै ताः प्रजा वरुणो ऽगृह्णात्करीरा अनृतपशू अनृतादेवैना वरुणान्मुञ्चतो मिथुनौ भवतो मिथुना एव प्रजा वरुणान्मुञ्चतो

1) auch Kāṭh 36, 6 यज्ञज्येयुर° 2) So M 1, in H u Bb ist das Verb betont. 3) Kaṭh 36, 6 शमी 4) Die Mss एवावरुण°

लोमशौ भवतो मेध्यत्वाय यो हि पशवो लोम जगृहुस्ते मेधं प्रापुः शमीपर्णानि भवन्ति शंत्वाय भूर्जो वै नामैष वृक्षः कार्ष्मर्य एतस्य स्रुचः प्रजापतिर्वा अन्नाद्यमवरुन्धं नाशक्नोत्स शतेध्मेनावारुन्द्ध परःशतानि कार्ष्मर्याण्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै सहस्रेध्मो ह उत्वेवांहसो ऽवेष्टिं विव्याच परःसहस्राणि कार्ष्मर्याणि सर्वस्यांहसो ऽवेष्ट्यै यदा पौंडाणि जुह्वत्यथाग्निं समार्ष्टि यस्मिन्नेवांहो ऽवायाक्षुस्तस्मिन्नुमृते देवता यजा इतीन्द्रो वै यतीन्सालावृकेयेभ्यः[2] प्रायच्छत्तेषां वा एतानि शीर्षाणि यत्खर्जूराः सोमपीथो वा एऽषो ऽस्या उदैपद्यत्करीराणि सौम्यानि वै करीराणि सौमी ह उत्वेवाहुति[3]रमुतो वृष्टिं च्यावयति[4] यत्करीराणि भवन्ति वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ १२ ॥

Vgl Kāṭh 36, 6 7, TBr 1, 6, 4, 5

प्रजापतेर्वा एतज्ज्येष्ठं तोकं यत्पर्वतास्ते पक्षिण आसंस्ते परापातमासत यत्र यत्राकामयन्ताथ वा इयं तर्हि शिथिरासीत्तेषामिन्द्रः पक्षानछिनत्तैरिमामदृंहद्ये पक्षा आसंस्ते जीमूता अभवंस्तस्मादेते सदा पर्वतमुपप्लवन्ते योनिर्ह्येषामेष ततो यः प्रथमो रसः प्राक्षरत्तानि करीराण्यभवंस्तदेतदुभावृष्पि जीमूताः प्लवन्ते यजन्ते वरुणप्रघासैः करीराणि भवन्ति वृष्टिं तैः संतनोति तस्मात्तर्हि भूयिष्ठं वर्षति वृष्टिं हि संतनोति न वै वैश्वदेवं उत्तरवेदिमुपवपन्त्युपाथ वपन्ति प्रजाताः प्रजाः प्रतिगृह्णादिति येयमुत्तरा वेदिर्या अर्चीः प्रजास्तासामेषा योनिस्ता एतामनुप्रजायन्ते यैमं

1) So M 1 in H Bb यतीयागतम॰ B यतीभता॰ s folgende Anmerkung 2) So M 1, H, Bb in B सालावृकेभ्य aber auch Kāṭh 36,7 यतीन्त्सालावृकेया आदन् 3) M 1 ॰कुतीर॰ 4) Die Mss च्यावयति 5) M 1 मावृषी

[1]दक्षिणा वेदिर्या आद्याः प्रजास्तासामेषा योनिस्तामेतामनुप्रजायन्त उभयीरेव प्रजाः प्रजनयत्यन्वीश्चाद्याश्चायं वाव हस्त आसीन्नायं तद्धैयं दक्षिणा वेदिस्तयेममविन्दंस्तस्मादेष एतस्य परिवेष्टा कनीयान्हि तस्मात्कनीयाञ्ज्यायांसं परिवेवेष्टि समे प्राची भवतः समौ ह्यहीमौ प्राञ्चौ हस्ता असंभिन्ने भवतः सर्वस्यां ह्यसौ ऽवेष्ट्यै यत्संभिन्द्युरनवेष्टमहः स्यादेकस्यां पश्चात्संभिनत्त्यनुसंतत्या उपेमा वपति नेमामन्वभ्यारोहयत्कश्चं वा इन्द्रो विशमरुतो नाना यजतः पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै यदेवाध्वर्युः करोति तत्प्रतिप्रस्थाता करोति तस्माद्यद्राजा करोति तद्विट्करोति न वै वैश्वदेवे त्रिंशदाहुतयः सन्ति न साकमेधेषु वरुणप्रघासेषु वाव त्रिंशदाहुतयो वैराजो वै पुरुषो दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पाद्या दश प्राणा यत्तद्यैवभृथमभ्यवयन्ति यजमानस्य निर्वरुणत्वाय यद्वै यज्ञस्य स्वगाकृतिं न प्राप्नोति तद्वरुणो गृह्णाति यन्निष्कापेणावभृथमभ्यवयन्ति यदेवाच वरुणस्य न्यक्तं तस्यैषा निरवत्तिरनपेक्षमाणा आयन्ति वरुणस्यानन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते[1] परोगोष्ठमेव वरुणं निरवदयन्त एधो ऽस्येधिषीमहीति निर्वरुणा एव भूर्वैधितुमुपयन्ति[2] समिदसि समेधिषीमहीति समिद्धा एव[3] ॥ १३ ॥

Vgl Kāth 36, 7.

प्रजाः सृष्ट्वाहो ऽवयज्य सो ऽकामयत वृत्रं हन्यामिति स एताभिर्देवताभिः सयुग्भूत्वा मरुद्भिर्विशामिनानीकेनोपप्रायत स वृत्रमेत्य वृत्रं दृष्ट्वोरुस्कम्भगृहीतो ऽनभिधृष्णुवन्नतिष्ठत्तं मरुतो ऽध्यैयन्त

1) So M I, in H u Bb ohne Accent, vgl 1, 10, 20 2) So corrigirt, M I भूर्वैधीतुम॰, H u Bb भूर्वैधितुम॰ 3) H u Bb एवा

लोमशी भवतो मेध्यत्वाय ये हि पशवो लोम जगृहुस्ते मेधं प्रापुः शमीपर्णानि भवन्ति शत्वाय भूर्जो वै नामैष वृक्षः कार्यो एतस्य स्रुचः प्रजापतिर्वा अन्नाद्यमवरुन्धं नाशक्नोत्सोऽशतेध्मेनावारुन्ध परःशतानि कार्याण्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै सहस्रेध्मो ह उत्वेवाऽहसी ऽवेष्टि विव्याच परःसहस्राणि कार्याणि सर्वस्याऽहसी ऽवेष्ट्यै यदा पात्राणि जुह्वत्यथायिऽ समार्ष्टि यस्मिन्नेवाऽहो ऽवायाक्षुस्तस्मिन्नूते देवता यजा इतीन्द्रो वै यतीन्सालावृकेयेभ्यः[1] प्रायच्छत्तेषाऽ वा एतानि शीर्षाणि यत्खर्जूराः सोमपीथो वा एऽषो ऽस्या उदेपद्यत्करीराणि सौम्यानि वै करीराणि सौमी ह उत्वेवाहुति-[3] रसुतो वृष्टिं च्यावयति[4] यत्करीराणि भवन्ति वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ १२ ॥ ८

Vgl Kāṭh 36, 7, TBr 1, 6, 4, 5.

प्रजापतेर्वा एतज्ज्येष्ठं तोकं यत्पर्वतास्ते पक्षिण आसंस्ते परापातमासत यत्र यत्राकामयन्ताथ वा इयं तर्हि शिथिरासीत्तेषामिन्द्रः पक्षानछिनत्तैरिमामदृंहद्ये पक्षा आसंस्ते जीमूता अभवंस्तस्मादेते सदा पर्वतमुपप्लवन्ते योनिर्ह्येषामेष ततो यः प्रथमो रसः प्राध्यरत्तानि करीराण्यभवंस्तदेतदुत्प्रावृषि जीमूताः प्लवन्ते यजन्ते वरुणप्रघासैः करीराणि भवन्ति वृष्टिं तैः संतनोति तस्मात्तर्हि भूयिष्ठं वर्षति वृष्टिं हि संतनोति न वै वैश्वदेवं उत्तरवेदिमुपवपन्त्युपात्र वर्षन्ति प्रजाताः प्रजाः प्रतिगृभ्णादिति येयमुत्तरवेदिर्या अचीः प्रजास्तासामेषा योनिस्तां एतामनुप्रजायन्ते यो

---

1) So M 1 in H, Bb यतीयाग्स॰, B यतीभ्स॰ s. folgende Anmerkung So M 1, H, Bb, in B सालावृकेभ्य aber auch Kāṭh 36,7 यतीन्त्सालावृकेया ॥ 3) M 1 ॰हुतीर॰ 4) Die Mss च्यावयति 5) M 1 प्रावृषी

दक्षिणा वेदिर्या आद्याः प्रजास्तासामेषा योनिस्तामेतामनुप्रजायन्त उभयीरेव प्रजाः प्रजनयत्यर्चीश्चाद्याश्चार्यं वाव हस्ता आसीन्नार्यं तद्वेयं दक्षिणा वेदिस्तयेममविन्दन्तस्मादेषा एतस्य परिवेष्टा कनीयान्हि तस्मात्कनीयान्ज्यायांसं परिवेवेष्टि समे प्राची भवतः समौ ह्रीमौ प्राञ्चौ हस्ता असंभिन्ने भवतः संवेस्यांहसौ ऽवेष्ट्यै यत्संभिद्युरनवेष्टमंहः स्यादेकस्यां पश्चात्संभिनत्त्यनुसंतत्या उपेमां वपति नेमामन्वभ्यारोहयत्क्षत्रं वा इन्द्रो विण्मरुतो नाना यजतः पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै यदेवाध्वर्युः करोति तत्प्रतिप्रस्थाता करोति तस्माद्यद्राजा करोति तद्विट्करोति न वै वैश्वदेवे त्रिंशदाहुतयः सन्ति न साकमेधेषु वरुणप्रघासेषु वाव त्रिंशदाहुतयो वैराजो वै पुरुषो दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पाद्या दश प्राणा यत्तत्रावभृथमभ्यवयन्ति यजमानस्य निर्वरुणत्वाय यद्वै यज्ञस्य स्वगाकृतिं न प्राप्नोति तद्वरुणो गृह्णाति यन्निष्कासेनावभृथमभ्यवयन्ति यदेवात्र वरुणस्य न्यक्तं तस्यैषा निरवत्तिरनपेक्षमाणा आयन्ति वरुणस्यानन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते[1] परोगोष्ठमेव वरुणं निरवदयन्त एधो ऽस्येधिषीमहीति निर्वरुणा एव भूत्वैधितुमुपयन्ति[2] समिदसि समेधिषीमहीति समिद्धा एव[3] ॥ १३ ॥

Vgl Kath 36, 7

प्रजाः सृष्ट्वांहो ऽवयज्य सो ऽकामयत वृत्रं हन्यामिति स एताभिर्देवताभिः सयुग्भूत्वा मरुद्भिर्विशां सिनानीकेनोपप्रायत स वृत्रमेत्य वृत्रं दृष्ट्वोरुस्कम्भगृहीतो ऽनभिधृष्णुवन्नतिष्ठत्ते मरुतो ऽध्ययन्त

1) So M 1, in H u Bb ohne Accent, vgl I, 10, 20. 2) So conject., M 1 भूत्वैधितुम॰; H u Bb भूत्वैधितुम॰ 3) H u Bb एवा

वै वृत्रं हतं न व्यजानंस्ते मरुतः क्रीडयो ऽभ्यक्रीडंस्तस्मात्क्रीडयो ऽथैतानि पञ्च हवींषि संतत्या अथैष ऐन्द्राग्न इन्द्राग्नी एवास्मै वज्रमन्वविभृतामिन्द्राणी[1] अस्मै वज्रमभ्युवहतामथैष[2] ऐन्द्र उद्धारं वा एतमिन्द्र उदहरत[3] वृत्रं हत्वा तदुद्धार एवास्यैष भाग एवं तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजते[4] ऽथैष वैश्वकर्मणो विश्वानि मे कर्माणि कृतान्यासन्निति विश्वकर्मा हि सो ऽभवद्वृत्रं हत्वाथैष आघार आहुतीनां संतत्यै त्रिंशत्वाय ॥ १६ ॥

Vgl Kāth 36, 9 10, TBr 1, 6, 7

प्रजाः सृष्ट्वांहो ऽवयंज्य वृत्रं हत्वा ते देवा अमृतत्वमेवाकामयन्त स्वर्गो वै लोको ऽमृतत्वं संवत्सरः स्वर्गो लोको यद्द्वादशाहुतयो ऽमृतत्वमेव तेन स्पृणोत्याप्तो वा एतत्संवत्सरमेति यो वा एतत्संवत्सरमक्रमीद्यद्द्वादशाहुतयः संवत्सरमेव पुनरभिपर्यावर्तता आप्तो एतत्संवत्सरं सं वा एतत्संवत्सरमकृक्षद्यत्पद्द पद् संपादयति पड्वा ऋतवस्तान्वा एतत्संपादयति तानपिपादयति तानपिपद्यमानानन्वपिपद्यता आप्तो एतत्संवत्सरं पितरो वा ऋतवस्तान्वा एतत्प्रजनयति तान्प्रजायमानाननु प्रजायते ततः प्रजायत एतद्वा अस्य संवत्सरो ऽभीष्टो ऽभूदभीष्टा ऋतवो ऽथ वा अस्य पितरो ऽनभीष्टा यदेषं पितृयज्ञस्तेनैवास्य पितरो ऽभीष्टाः प्रीता भवन्ति दक्षिणतो निरुप्यं दक्षिणा हि पितॄणामथो आहुरुभयत एवं निरुप्यमित्युभये ह्यीज्यन्ते तत्र सूर्क्ष्यं दक्षिणत एवं निरुप्यं दक्षिणा

---

1) So M 1, in B °विभ्राताम्°, H, Bb °भ्रता° 2) So M 1, die andern Mss °भ्युवहताम° 3) So M 1, die andern Mss °मिन्द्राणीदहरत 4) Vgl Ztschr DMG XXXIII, S 196 Pa 2, 3, 10, 2, 3, 6 schol — Monatsber d Kgl Akad d Wiss zu Berlin Juli 1879, S 621

हि पितृणां षट्कपालः पुरोडाशो भवति षड्वा ऋतवस्त एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति न वै धानाभिर्न मन्थेन यज्ञो यदेव पुरोडाशस्तेन यज्ञोऽथैता धानाः स्वधा वा एता अमुष्मिंल्लोकेऽथो अपरिमिता वै संवत्सरस्य रात्रयस्ता एवास्यैताभिरभीष्टाः प्रीता भवन्ति न वै धानाभिर्न पुरोडाशेन पितृयज्ञो यदेव मन्थस्तेन पितृयज्ञोऽभिवान्यायाः गोर्दुग्धे स्यात्सा हि पितृणां नेदिष्ठं दक्षिणासीना उपमन्थति[1] दक्षिणा हि पितृणामेकयोपमन्थत्येका हि पितृणामिक्षुशलाकयोपमन्थति सा हि पितृणां न प्राच्युदन्या पितृयज्ञो हि न दक्षिणा यज्ञो ह्युभे दिशा अन्तरोदन्त्युभये हीज्यन्त उपमूलं बर्हिर्ददाति[2] तेन पितृणां यद्धतमूलं तेन देवानामुभये हीज्यन्ते परिश्रयन्त्यन्तर्हिता वा अमुष्मादादित्यात्पितरोऽथो अन्तर्हिता हि देवेभ्यश्च मनुष्येभ्यश्च पितरस्तस्मात्परिश्रयन्ति समन्तं बर्हिः परिस्तृणाति समन्तं हीमे ऋतवः परिविष्टा अथो समन्तान्मा पितरोऽभिसमागच्छानित्यमुष्मिन्वै पूर्वस्मिन्नितरा देवता इज्यन्ते यत्तत्र जुहुयादाहुतीः संसृजेत्समदं कुर्याद्गार्हपत्ये शृतं कुर्वन्ति यज्ञताया ओदनपचनादग्निमाहरन्ति तस्मिन्नान्यता आहरन्ति ॥ १७ ॥

Vgl Kāṭh 36, 11 12, TBr. 1, 6, 8

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि ।
उशन्नुशत आवह पितॄन्हविषे अत्तवे ॥

इत्यन्वाहोशन्तो हि पितरोऽनुष्टुभमन्वाहान्तो वा अनुष्टुबन्तः पित-

---

1) M 1 °भवति 2) So wohl M 1, auch Kāṭh 36, 12 उपमूल बर्हिर्ददाति, in H u Bb दाति, B verstümmelt

धूपायंद्धरन्ति धूपायद्धि रुद्राणामेतां दिशं हरन्त्येषा हि रुद्राणा दिक् पराचीनं हरन्ति पराञ्चमेव रुद्रं हरन्त्याखुं ते रुद्र पशुं क रोमीत्याखुकिरां एकमुपवपति पशुभ्यस्तेन निरवदयते तस्मात्तान्यशुपतिर्घातुकश्चतुष्पथे याजयेच्चतुष्पथे वै रुद्राणां गृहा गृहेष्वेव रुद्रं निरवदयत एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व सह स्वस्राम्बिकया स्वाहेति तस्माशस्त्रै रुद्रस्य योनिः स्वसाम्बिकैतौ वा एषो ऽन्वभ्यवचरति मध्यमपर्णेन जुहोज्यादि भूयिष्ठं हन्ति तयैवैनं सह निरवदयते ति तं रक्षो हन्तमारण्येन जुहोत्यरण्य एव रुद्रं निरवदयते यत्पात्रेण जुहुयाद्रुद्रं प्रजास्वन्ववनयेत्तस्मादारण्येन जुहोत्यवाम्ब रुद्रमदिमहीत्यनृणा एवाभुवन्भेषजं गवे अश्वाय पुरुषाय भेषजमित्यनृणा एव भूत्वा भेषजमक्रत त्र्यम्बकं यजामह इति परियन्ति तत्रापि पतिकामा पर्येति पतिवेदनमेवास्यास्तत्तानूर्ध्वानुदस्य प्रतिलभन्ते भगमेव प्रतिलभन्ते तान्यजमानाय समावपन्ति भगमेवास्मै समवपन्ति या पतिकामा स्यात्तस्यै समावपेयुर्भगमेवास्यै समावपन्ति तान्मूते कृत्वा वृक्ष आसजन्ति ॥ रुद्रैष ते भागस्तेनावसेन परो मूजवतो ऽतीहि पिनाकहस्तः कृत्तिवासा अवततधन्वा ॥ इति नि- रिवं रुद्रस्य योनिरेतौ वा एषो ऽन्वभ्यवचारं प्रजाः समायते सं

नैवैनं भागधेयेन स्वं योनिं गमयत्यनपेक्षमाणा आयन्ति रुद्रस्यानन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते[2] परोगोष्ठमेव रुद्रं निरवदयन्ते स्त्री वै स्त्री भगनाम्नी तस्मात्त्र्यम्बका यस्य वै हविरप्रतिष्ठितमप्रतिष्ठितः सोऽप्रतिष्ठिता अस्य त्र्यम्बका आदित्यं घृते चरुं निर्वपेत्पुनरेत्य गृहेष्वियं वा अदितिरियै प्रतिष्ठा यदादित्यो ऽस्यामेव प्रतितिष्ठति ॥ २० ॥

Vgl. 1, 10, 4 — Kâṭh. 36, 14; TBr 1, 6, 10

॥ इति प्रथमकाण्डे चातुर्मास्यानि नाम दशमः प्रपाठकः ॥

देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय ।
दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतं पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदातु नः ॥
वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचसा करामहे[4] ।
विश्वं ह्यस्यां भुवनमाविवेश तस्यां देवः सविता धर्म
साविषत् ॥

अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तिषु ।
अश्वा भवत वाजिनः[5] ॥

---

1) So M 1, die andern Mss ohne Accent, vgl oben 1, 10, 13 2) So M 1, die andern Mss °यन्ते 3) Die Mss °मास्या, in M 1 fehlt dieses und das folgende Wort 4) So M 1, P वचसा । करामहे ।, H u. Bb वचसा (vgl TS 1, 7, 7, 1). 5) P वाजिन. (= VS 9, 6), dagegen stimmt TS 1, 7, 7, 2 zu den Saṃhitâ-Mss

धूपायद्धरन्ति धूपायद्धि रुद्राणामेतां दिशं हरन्त्येषा हि रुद्राणां दिक् पराचीनं हरन्ति पराञ्चमेवं रुद्रं हरन्त्याखुं ते रुद्र पशुं करोमीत्याखुकिरामेकमुपवपति[1] पशुभ्यस्तेन निरवदयते तस्मात्तान्पशुपतिर्घातुकश्चतुष्पथे याजयेच्चतुष्पथे वै रुद्राणां गृहा गृहेष्वेव रुद्रं निरवदयत एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व सहं स्वस्राम्बिकया स्वाहेति शरद्धि रुद्रस्य योनिः स्वसाम्बिकैतां वा एषो ऽन्वभ्यवचरति तस्माच्छरदि भूयिष्ठं हन्ति तयैवैनं सह निरवदयते मध्यमपर्णेन जुहोति तच्छरदो हतमारण्येन जुहोत्यरण्य एवं[2] रुद्रं निरवदयते यत्पार्णेन जुहुयाद्रुद्रं प्रजास्वन्ववनयेत्तस्मादारण्येन जुहोत्यवाम्ब रुद्रमदिमही-[3]त्यनृणा एवाभुवन्भेषजं गवे ऽश्वाय पुरुषाय भेषजमित्यनृणा एवं भूत्वा भेषजमक्रत[4] त्र्यम्बकं यजामह इति परियन्ति तच्चापि पतिकामा पर्येति पतिवेदनमेवास्यास्तत्तानूर्ध्वानुदस्य[6] प्रतिलभन्ते भगमेव प्रतिलभन्ते तान्यजमानाय समावपन्ति भगमेवास्मै समावपन्ति या पतिकामा स्यात्तस्यै समावपेयुर्भगमेवास्यै समावपन्ति तान्मूते कृत्वा वृक्ष आसजति[7] ॥ रुद्रैष ते भागस्तेनावसेन परो मूजवतो ऽतीहि पिनाकहस्तः कृत्तिवासा अवततधन्वा ॥ इति गिरिर्वै रुद्रस्य योनिरेतौ वा एषो ऽन्वभ्यवचार्य[8] प्रजाः शमायते स्वे-

1) So M 1, die andern Mss °वपति 2) So M 1, in H u Bb °रण्यमेवं, B °रायमेव 3) So M 1, H, B, desgl. Kath. 36, 14, in Bb °मदीमही, vgl. 1, 10, 4 4) So M 1; die andern Mss °मक्रमत 5) So M 1, in H u Bb पतिवेदन° 6) So M 1, aber H u Bb °मेवास्या° 7) B आसजति, in M 1 entweder आसजति, oder es ist auch der Nasal noch angedeutet °ञ्जति, in H u. Bb आंसिजति, an entsprechender Stelle TBr 1, 6, 10, 5 मूते कृत्वासजन्ति, Dhatup 7, 22 giebt सञ्ज्, सजति = सञ्ज्, सज्जति an, doch war dies noch unbelegt (vgl. Pet. Wört.) Auch Kāṭh. 36, 14 तान्मूते कृत्वा वृक्ष आसजति Vielleicht in Maitr. S. ohne Nasal zu schreiben 8) So M 1, die andern Mss °चारम्

एषं स्य[1] वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिपक्ष[2] आसंन् ।
क्रतुं दधिक्रामंनु सꣳसंनिष्यदत्पथामंङ्काꣳस्यन्वापंनीफणत् ॥
उतं स्मास्य[3] द्रंवतस्तुरण्यतः[4] पर्णं न वेरंनु वाति प्रगर्धिनः ।
श्येनंस्येव द्रंवतो अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तंरित्रतः ॥

॥ २ ॥ Vgl TS 1, 7, 8 (rathadhâvanamantrâh), Kâṭh. 13, 14, VS 9, 13—18, Mân Çr 7, 1, 2 a. E

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा मा द्यावापृथिवी विश्वशंभू ।
आ मा गन्त पितरो विश्वरूपा आ मा सोमो अमृतत्वेन गम्यात् ॥

इन्द्राय वाचꣳ वदतेन्द्राय वाचꣳ संꣳवदतेन्द्रꣳ वाजं जापयतेन्द्र[5] वाजं जयेयंꣳ[6] वः सा सत्या सꣳवागभूद्यामिन्द्रेण[7] समदध्वमंजीजपत वनस्पतया[8] इन्द्राय वाचꣳ विमुच्यध्वꣳ वाजिनौ वाजजितौ वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतꣳ वाजिनौ वाजजितौ वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागे निमृज्येथाꣳ[9] स्वो रोहावेहि[10] स्वो रोहावेहि स्वो रोहावायुर्यज्ञेन कल्पते प्राणो यज्ञेन कल्पते चक्षुर्यज्ञेन कल्पते श्रोत्रꣳ यज्ञेन कल्पते मनो यज्ञेन कल्पते वाग्यज्ञेन कल्पते ब्रह्मा यज्ञेन कल्पते पृष्ठꣳ यज्ञेन कल्पते स्वर्यज्ञेन कल्पते यज्ञो यज्ञेन कल्पते वाजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहापिजाय[11] स्वाहा क्रतवे स्वाहा-

---

1) P एषं । स्यः । 2) P अपिपर्द इत्यपिपर्द I, Kâṭh (wie TS u VS 9, 14) अपिकक्ष आसनि 3) P स्म । अस्य I, M I स्मास्तु H u Bb स्मा अस्य, desgl B, ohne Accent (s TS 1, 7, 8, 3) 4) M 1 तरण्यतं 5) So M 1; die andern Mss °तेंद्र; P इंद्र; s VS 9, 11 6) P जय । इयं । (cod. इय) 7) So M 1; P संवागिति स वाक् I, H, Bb सं॰ वाग॰ (s VS 9, 12) 8) P वनस्पतय । 9) aber P निः । मृज्येथा । 10) P स्वरिति स्वः । रोहाव । आ । इहि । 11) P अपिजायें-त्यपि जाय ।

वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः[1] सप्तविंशतिः ।
ते अग्रे अश्वमयुञ्जंस्ते अस्मिञ्जवमादधुः[2] ॥
अपां नपादाशुहेमन्य ऊर्मिः प्रतूर्तिः ककुभ्वान्वाजसाः[3] ।
तेन वाजं सेषम्[4] ॥
देवस्य सवितुः प्रसवे सत्यसवसो वर्षिष्ठं नाकं रुहेयम् ॥ देवस्य वयं सवितुः प्रसवे सत्यसवनस्य बृहस्पतेर्वाजिनो वाजजितो वाजं जेष्म ॥ १ ॥

Vgl. 1, 11, 6. 7. — TS 1, 7, 7 (vâjapeyaḥ; rathamantrâḥ); Kâṭh. 13, 14; VS 9, 1. 5—7. 10. 9. Mân. Çr. 1, 7, 1. 2.

वाजं वाजिनो जयताध्वानं[5] स्कभ्नुवन्तो योजना मिमानाः ॥ काष्ठां गच्छत ॥
शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः[6] ।
जम्भयन्तोऽहिं[7] वृकं रक्षांसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः[8] ॥
वाजे वाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः[9] ।
अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः ॥
ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनो मितद्रवः ।
सहस्रसा[10] मेधसाता सनिष्यवो महो ये धना[11] समिथेषु[12] जभ्रिरे ॥

---

1) H, Bb मधर्वात् 2) So M 1 u. P (= TS 1, 7, 7, 2); in H u. Bb अस्मिन् 3) So M 1, (vgl. Bildungen wie मंमस्वन्त् !); H u. Bb ककुत् भवान्; desgl. B, ohne Accent; P ककुभ्वानिति ककुभ वान् 1, TS 1, 7, 7, 2 ककुद्मान्; Kâṭh. ककुद्मन्; VS 9, 6 ककुद्मान् 4) So auch Kâṭh 13, 14, dagegen TS u. VS सेत् 5) P जयत । अध्वानं । 6) P स्वर्का इति सु अर्काः । 7) P अहिं । 8) B °युयवन° 9) So M 1; P विप्राः । अमृताः । ऋतज्ञा इत्यृतज्ञाः ।; aber H u. Bb विप्रा अमृता ऋतज्ञाः ॥ 10) P सहस्र-साः । 11) P धनानि 12) P समिथेष्विति स-इथेषु

एषं स्यं[1] वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिपक्ष[2] आसंन् ।
क्रतुं दधिक्रामनु सꣳसनिष्यदत्पथामङ्काꣳस्यन्वापनीफणत् ॥
उत स्मास्य[3] द्रवतस्तुरण्यतः[4] पर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः ।
श्येनस्येव द्रवतो अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः ॥

॥ २ ॥ Vgl. TS 1, 7, 8 (rathadhâvanamantrâh); Kâth 13, 14; VS 9, 13—18, Mân Çr 7, 1, 2 a. E.

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा मा द्यावापृथिवी विश्वशंभू ।
आ मा गन्त पितरा विश्वरूपा आ मा सोमो अमृतत्वेन गम्यात् ॥

इन्द्राय वाचꣳ वदतेन्द्राय वाचꣳ सꣳवदतेन्द्रꣳ वाजं जापयतेन्द्र[5] वाजं जयेयꣳ[6] वः सा सत्या सꣳवागभूद्यामिन्द्रेण[7] समदध्वमजीजपत वनस्पतया[8] इन्द्राय वाचꣳ विमुच्यध्वꣳ वाजिनौ वाजजितौ वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतꣳ वाजिनौ वाजजितौ वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागे निमृज्येथाꣳ[9] स्वो रोहावेहि[10] स्वो रोहावेहि स्वो रोहावायुर्यज्ञेन कल्पते प्राणो यज्ञेन कल्पते चक्षुर्यज्ञेन कल्पते श्रोत्रꣳ यज्ञेन कल्पते मनो यज्ञेन कल्पते वाग्यज्ञेन कल्पते ब्रह्मा यज्ञेन कल्पते पृष्ठꣳ यज्ञेन कल्पते स्वर्यज्ञेन कल्पते यज्ञो यज्ञेन कल्पते वाजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहापिजाय[11] स्वाहा क्रतवे स्वाहा-

---

1) P एषः । स्यः । 2) P अपिपक्षं इत्यपिपक्षे ।, Kâṭh. (wie TS u VS 9, 14) अपिकक्ष आसनि 3) P स्म । अस्य ।, M 1 स्मास्य, H u Bb स्मा अस्य; desgl B, ohne Accent (s TS 1, 7, 8, 3) 4) M 1 तरण्यतः 5) So M 1; die andern Mss °तेन्द्रꣳ; P ऐन्द्रः s VS 9, 11 6) P जय । इयं । (cod. इय) 7) So M 1; P अवादिति स.वाक् 1, H, Bb सꣳ वाग° (s VS 9, 12) 8) P वनस्पतयः । 9) aber P निः । मृज्येथा । 10) P स्वरिति स्वः । रोहाव । आ । इहि । 11) P अपिजायेत्यपि.जाय ।

हृपैतये[1] स्वाहाˇ वाक्पतये[2] स्वाहाˇ वसवे स्वाहाˇ स्वर्मूर्धा वैयशनो[3] व्यश्यन्नान्त्यो[4][5] ऽन्त्यो भौवनो[6]ˇ भुवनस्य पतये ऽधिपतये स्वाहान्नाय त्वाˇ वाजाय त्वाˇ वाजजित्यायै त्विषे त्वोर्जे त्वाˇ रय्यै त्वाˇ पोषाय त्वाˇ स्वर्देवा अगामामृता[7] अभूमˇ प्रजापतेः प्रजा अभूम ॥ ३ ॥

Vgl 1, 11, 7 8 — TS 1, 7 8 a E 9 (yûpârohaṇam), Kâṭh 14, 1, VS 9, 11 12 19—21, Mân Çr 7, 1, 3

अग्ने अच्छा[9] वदेह[9] नः प्रत्यङ् नः सुमना भव ।
प्र नो यछ विशस्पते धनदा असि नस्त्वम् ॥
प्र नो यछत्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।
प्र देवाः प्रोत सूनृता[10] प्र वाग्देवी ददातु नः ॥
अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
वाचˇ विष्णुˇ सरस्वतीˇ सवितारं च वाजिनम् ॥
सोमˇ राजानˇ वरुणमग्निमन्वारभामहे ।
आदित्यान्विष्णुˇ सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ॥
इन्द्रवायू सुसंदृशा सुहवेह[11] हवामहे ।
यथा नः सर्व[12] इज्जनः[13] सगमे सुमना[14] असत् ॥
वाजस्येमं प्रसवः सुषुवे ऽग्रे सोमˇ राजानमोषधीष्वप्सु ।

1) So die Mss nur P अहर्पतये । अह पतय इत्यह पतये । 2) Nur P वाक्पतय इति वाक् पतये । s Ztschr DMG XXXIII S 198, Pâ 6, 2, 19 vgl विश्पति oben 1, 2 1 3) Die Mss schwanken, M 1 वैयश्नो, H u Bb वैयशीनो, B धियत्तीनो, P विधाश्नो । Kaṭh 14 1 स्वाहा मूर्धे वैयश्नाय, s TS 1, 7, 9, 1, VS 9, 20 4) So H Bb u B P व्यश्नविति वि अश्नन् ।, M 1 व्याश्न॰, Kâṭh स्वाहा व्यश्न याय 5) P वान्त्य । अन्त्य । 6) So M 1 P भौवन ।, in H, Bb u B भौवनो 7) P अगाम । अमृता । 8) P अभूम । 9) P वद । इह । 10) So M 1 u P; die andern Mss सुनृता 11) P सुहवेति सु हवा । इह ।, B सहवेह 12) P सर्व । 13) P इत् । जन । 14) P सु मना ।

सं विराजं पर्येतु प्रजानन्प्रजां पुष्टिं वर्धयमानो अस्मे ॥
वाजस्येमां प्रसवः शिश्रिये दिवं सं ओषधीः समनक्तु घृतेन ।
ता अस्मभ्यं मधुमतीर्भवन्तु वयं राष्ट्रे जागृयामा[1] पुरोहिताः ॥
वाजस्येदं प्रसवं[2] आबभूवेमा च विश्वा भुवनानि सर्वतः ॥
अदित्सन्तं दापयतु प्रजानन्रयिं च नः सर्ववीरं नियच्छतु[3] ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्या[4] वाचा यन्तुर्यन्त्रेण बृहस्पतिं साम्राज्यायाभिषिञ्चामीन्द्रं साम्राज्यायाभिषिञ्चाम्युपयामगृहीतो ऽसि द्रुषदं त्वा नृषदमायुषदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो ऽसि पृथिवीषदं त्वान्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो ऽस्यप्सुषदं त्वा घृतसदं भूतसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो ऽसि मह विश्वजनीन नियन्तर्[5] विप्रायाम[6] ते ॥

यास्तिस्रः प्रथमजा दिव्यः कोश समुक्षितः ।
तासां विशिश्वानामिषमूर्जं[7] समग्रभम् ॥

इन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो ऽसि ॥

अपां रसमुद्वयसं सूर्ये शुक्रं[8] समाभृतम् ।

---

1) So die Mss जागृयामा, P जागियाम (vgl TS 1 7, 10, 1, VS 9, 23) 2) P प्र। सर्वं । 3) H u Bb नियच्छत 4) P संरस्वत्या । 5) So M 1, P नियन्तरिति नि यत I, in H, Bb u B नीयन्त॰ 6) So H, Bb in M 1 u B desgl, ohne Accent, P विप्राय । मते । Kāth 14 1 विप्र धामतो 7) So H u Bb, desgl B, ohne Accent, in M 1 विशिश्वानाम॰, P विशश्वानामिति विश्र श्वाना, Kāth 14, 1 विशिश्न्यानामिष॰ 8) P सूर्यात् ।

अपां रसस्य यो रसस्तं ते गृभ्णाम्युत्तमम् ॥
इन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा ॥
कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय ।
इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषा नमउक्तिं न जग्मुः ॥
उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा ॥ अयां विश्वा प्रजापतये त्वा ॥ ४ ॥

Vgl TS 1, 7, 10 (annahomâh), 12 (atigrâhyamantrah), Kâth 14, 2 3, VS 9, 23—30 2 3, 33, 36, 10, 32, Mân. Çr 7, 1, 1 3, 7, 2, 5 6

देवा वै नाना यज्ञानपश्यन्नेष वा एतं सर्वे ऽपश्यंस्तस्मिन्वा असंयतन्त तस्मिन्नाजिमयुस्तं बृहस्पतिरुदजयद्बृहस्पतिर्वै देवानां पुरोहितो यद्वै पुरोहितो ब्राह्मणः स्पृणोति तद्राज्ञे तेनेन्द्रमयाजयत्से स्वाराज्यमगच्छत्स एष स्वाराज्यो यज्ञः स्वाराज्यं गच्छति य एतेन यजते यद्बृहस्पतिरुदजयत्तस्माद्ब्राह्मणो यजेत यदिन्द्रमयाजयंस्तस्माद्राजन्यो देवा वै नाना यज्ञानाहरन्निमंमहमिमं त्वमित्येष वा एतं प्रजापतिराहरत्तस्मिन्वा अपित्वमैच्छन्त तेभ्यश्छन्दांस्युज्जितीः प्रायच्छदेष वा एतेन प्रजापतिरयजत स स्वाराज्यमगच्छत्स एष स्वाराज्यो यज्ञः स्वाराज्यं गच्छति य एतेन यजते ऽन्नं वै वाजस्तद्य एवं विद्वानन्नमत्ति वाजयति ह वा एनमन्नमद्यमानं सोमो वै वाजपेयस्तद्य एवं विद्वान्सोमं पिबति वाजं ह गच्छति यावन्तो हि देवाः सोममपिबंस्ते वाजमगच्छंस्तस्मात्सर्वः सोमं पिपासति

1) P कृणुहि । 2) in M 1 scheint das Verb unbetont 3) So M 1, in H, Bb तस्मिन्नाजिम°, desgl B, ohne Accent, Kath 14 5 wie M 1 4) M 1 °मि-त्ययवा 5) So M 1, (desgl Kâth 14, 5) in H u Bb चापि त्वामि°, desgl B, ohne Accent 6) So M 1, die andern Mss °रयाजयत् 7) So M 1, in H u Bb das Verb ohne Accent

वाजं ह गच्छति वाग्घि वाजस्य प्रसवः सा वै वाक्सृष्टा चतुर्धा व्यभवदेषु लोकेषु त्रीणि तुरीयाणि पशुषु तुरीयं या पृथिव्यां साग्नौ सा रथन्तरे यान्तरिक्षे सा वाते सा वामदेव्ये या दिवि सा बृहति[1] सा स्तनयित्नावथ पशुषु ततो या वागत्यरिच्यत तां ब्राह्मणे न्यदधुस्तस्माद्ब्राह्मण उभयीं वाचं वदति यश्च वेद यश्च न[2] या बृहद्रथन्तरयोर्यज्ञायज्ञिये तया गच्छति[3] या पशुषु तय ऋतेयज्ञं[4] तंद्ध एवं वेदाह वा एनमप्रतिख्यातं गच्छति यावती वाक्तां हि वेद वाचा हि दीयते वाचा प्रदीयते यो गाथानाराशंसीभ्यां सनोति न तस्य प्रतिगृह्यमनृतेन हि स तत्सनोति न मत्तस्य यदा हि तस्य मदो व्येत्यथ तं तत्तपति[5] ॥ ५ ॥

Vgl. Kâṭh 14, 5

सप्तदश वा एते ग्रहा प्राजापत्याः सप्तदशः पुरुषः प्राजापत्यश्चत्वार्यङ्गानि शिरोग्रीवमात्मा[6] वाक्सप्तमी दश प्राणा अङ्गेऽङ्गे[7] वै पुरुषस्य पाप्मोपश्लिष्टो[8] यद्ग्रहान्गृह्णात्यङ्गादङ्गादेवैनं पाप्मनो मुञ्चति श्रीर्वै सोमः पाप्मा सुरोपयामा आगते काले प्राञ्चः सोमैरुत्क्रामन्ति प्रत्यञ्चः सुरोपयामैः पाप्मनैवैनं वि-पुनन्ति तस्मादाहुर्वाजपेययाज्येव पूत इति पाप्मना ह्येनं वि-पुनन्ति देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगायेति पदपि पदपि जुहोत्युत्सन्नयज्ञो वा एष कौ ह तद्वेद यदेतस्य क्रियते यन्न[9]

---

1) M 1 बृहती 2) So die Mss., Kâṭh दैवी च मानुषी च 3) So M 1, in H u. Bb तया 4) So corrigirt, cf. Vorr.; in den Mss. ॰यातं, Kâṭh यथाप्राह वा एनमप्रतिख्यातागच्छति य एवं वेद vgl. TBr 2, 7, 18, 3, 2, 2, 3, 7 5) So M 1; in H u. Bb ohne Accent 6) Dies auch Kâṭh 14, 6 7) So M 1, die andern Mss. ॰ङ्गे, s. TBr 3, 8, 17, 4 8) So H u. Bb (vgl. TBr 3, 8, 17, 4 Kâṭh 14, 6), M 1 पाप्मोपश्लिष्ट॰, B पाप्मोपश्लिष्टो 9) So M 1, in H, Bb तन्न, B यत्तर; Kâṭh 14, 6 कौ ह तद्वेद यावदेतस्याधि यति यावन्न सर्वस्यापि cet.

सवैत्वायैव प्रसवाय वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमिति रथमुपावहरतीयं वा अदितिरनयैवैनं प्रसूतं सवित्रा चोपावहरति वाजस्योज्जित्या अ३प्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजमित्यश्वान्स्नपयन्त्यप्सुजा वा अश्वाः स्वादेवैनान्योनेर्जनयन्ति वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वेति युनक्ति न वा एतन्मनु३ष्या योक्तुमर्हन्ति देवताभिरेवैनान्युनक्त्यपां नपादाशुहेमन्निति स्वाटानि प्रतिमार्ष्टि पूर्वमेव यजुरुदितमनु वदति दुन्दुभीन्विह्रादयन्ति वाग्वा एषैकारण्यं प्राविशत्तामेवोज्जयत्यथो या वनस्पतिषु वाक्तामेवावरुन्द्धे सप्तदशः सर्वो भवति प्रजापतिर्वै सप्तदशः प्रजापतिमेवाप्नोत्युत्सन्नयज्ञो वा एष स॰वत्सराद्वा अध्युत्सन्नयज्ञो ऽवरुध्यते स॰वत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्धे ॥ ६ ॥

Vgl 1, 11, 1 — Kāṭh 14, 6 7

देवस्य सवितुः प्रसवे सत्यसवसो वर्षिष्ठं नाक॰ रुहेयमिति ब्रह्मा रथचक्र॰ सर्पति सवितृप्रसूत एव वज्र॰ सर्पति वाजस्योज्जित्या अथो प्रजापतिर्वै ब्रह्मा यज्ञस्य प्रजापतिरेवैन॰ वज्रादधि प्रसुवति वाजस्योज्जित्यै साम गायते सत्य॰ वै साम सत्येनैवोज्जयत्युज्जितिर्वा जयत्यन्न॰ वै वाजो ऽन्नाद्यस्योज्जित्यै देवस्य वय॰ सवितुः प्रसवे सत्यसवनस्य बृहस्पतेर्वाजिनो वाजजितो वाजं जेष्मेति रथमभ्यातिष्ठति सवितृप्रसूत एव रथमभ्यातिष्ठति वाजस्योज्जित्यै वाजिनामृचो ऽन्वाह वाजस्योज्जित्या आजिं धावन्ति वाजस्योज्जित्या अनुदिष्टे रथैर्धावन्ति दक्षिणयैव स्वर्गं लोकमेति यदनुदिष्टे रथैर्धावन्ति दक्षिणया वा एतद्यजमानः सह स्वर्गं लोकमेत्यथैषं नैवारः सप्तदशशरावो देवा ओषधीषु पक्वास्वाजिमयुस्तां बृहस्प-

1) So M 1, in H u Bb das Verb ohne Accent

तिरुदजयत्स एतान्निवारान् न्यवृणीत तन्निवाराणां निवारत्वं बृहस्पतिर्वै ता उदजयत्तमेव भागिनं करोत्यहिंसायै तमधश्चात्वालं हरन्तीह वा असा आदित्य आसीत्तमितो ऽध्यमुं लोकमहरंस्तद्यतो ऽध्यमुं लोकमहरन्यच्चात्वाले ऽवदधति यजमानमेव स्वर्गं लोकं हरन्त्यां मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादिति रथेषु पुनरासृतेषु[1] जुहोति यमेव वाजमुदजैषुस्तमात्मन्धत्ते ऽजीजपत वनस्पतय इन्द्राय[2] वाचं विमुच्यध्वमिति रथविमोचनीयं जुहोति यजुषैव युञ्जन्ते यजुषा विमुच्यन्ते वाजिनो वाजजितो वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतमिति भागिना एवैना अकर्वाजिनो वाजजितो वाजं जित्वा बृहस्पतेर्भागे निमृज्येथामिति सर्वानेवैनानाश्रीणात्यर्धवशां च सुरोपयामं च हरन्ति य आजिं धावन्ति तेभ्यो यमेव वाजमुदजैषुस्तं परिक्रीणीते मधुष्ठालं ब्रह्मणे ब्रह्मण एव तेन परिक्रीणीते ककुभो राजपुत्रः प्राश्नाति वी३र्यं वै ककुब्वीर्यमेवात्मन्धत्ते[3] ॥ ७ ॥

Vgl 1, 11, 1 3 — Kāṭh 14, 7 8

स्वो रोहावेहि स्वो रोहावेहि स्वो रोहावेति ३स्वर्वो एतं द्रोस्यन्पत्न्या संवदते ऽथो अन्वारम्भो वा एष यज्ञस्य पत्न्या सह स्वर्गे लोके भवता आयुर्यज्ञेन कल्पते प्राणो यज्ञेन कल्पता इत्येतावान्वै पुरुषो यावानेव पुरुषस्तमाप्नोति स सर्वो भूत्वा स्वर्गं लोकमेति दर्भमयं[4] वासो भवति पवित्रत्वाय गौधूमं चषालं प्राजापत्या वै गोधूमा अर्धं प्रत्यासामोषधीनां सहैवान्नाद्येनामुं लोकमेति वाजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहेति चयोदश[5] यां एता आ-

---

1) So M 1; (od पुनरा°), Bb पुनरासृजेषु, H पुनरामृश्रेषु, desgl B, ohne Accent, Kāṭh 14, 7 पुनरागतेषु 2) B इन्द्रस्य 3) Die Mss schwanken, M 1 ककुप् स°, H, Bb ककुम्व°, B undeutl., wohl ककुप्व°, Kāṭh 14, 7 ककुब्वीर्य 4) in den Mss., प्रद्य° ohne Accent 5) So M 1, in H, Bb चयोदश

हुतयस्त्रयोदश मासाः संवत्सरः संवत्सर एवास्ता एतदुपदधाति स्वर्गे लोके तस्मिन्नेव प्रतितिष्ठत्यन्नाय त्वा वाजाय त्वा वाजजित्यायै त्वेत्यूषपुटैरर्पयन्ति[1] प्राजापत्या वा ऊषाः स्वः श्वो भूयांसो भवन्त्यन्नाद्येनैवैनमर्पयन्त्यैति वा ए३षो ऽस्माल्लोका३द्यो ऽमुं लोकमेति यदूषपुटैरर्पयन्ति तेनास्माल्लोकान्नैति तेनास्मिंल्लोके धृतो हिरण्यमभ्यवरोहति तेजो वै हिरण्यं तेजस्येव प्रतितिष्ठति बस्ताजिनमभ्यवरोहति पशवो वै बस्ताजिनं पशुष्वेव प्रतितिष्ठत्यन्नस्यान्नस्य जुहोति वाजप्रसव्याभिरन्नं वै वाजो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या उभयं ग्राम्यं चारण्यं च जुहोत्युभयस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्या औदुम्बरेण स्रुवेण जुहोत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जो ऽवरुद्ध्यै सप्तभिर्जुहोति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवास्मा अन्नाद्यमवरुन्द्धे ऽथ[2] वाग्वै छन्दांसि वाचैवास्मा अन्नाद्यं प्रयच्छति ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 11, 3 — Kâth 14, 8.

ऋधैते ऽतिग्रा३ह्या यद्देवादः परमन्नाद्यमनवरुद्धं तस्यैते ऽवरुद्ध्यै गृह्यन्ते ऽथैते पशव आलभ्यन्ते यज्ञक्रतूनामवरुद्ध्यै यदाग्नेयो ऽग्निष्टोमं तेनावरुन्द्धे यदैन्द्राग्न उ३क्थ्यं तेन यदैन्द्रो वृष्णिः षोडशिनं तेन यत्सारस्वती मेषी यद्देवादः सप्तदशं स्तोत्रमनाप्तमनवरुद्धं तद्देवैतयाप्नोति तदवरुन्द्धे ऽथैषा वशा देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त नेमे देवा आसन्नेमे ऽसुरास्ते देवा एतां वशामपश्यंस्तया लोकं द्वितीयमवृञ्जतासुरलोकं यस्यावद्यति स देवलोको यस्य नावद्यति सो ऽसुरलोकस्तं लोकमेवैतया द्वितीयं यजमानो वृङ्क्ते भ्रातृव्यलोकमेव सारस्व३त्यन्येषामुत्तमा भवति सारस्व३त्यन्येषां प्रथमा वाग्वै

1) M 1 °पुटैर° 2) So M 1, die andern Mss थो 3) So H, Bb; desgl B, ohne Accent, in M 1 सारस्व३त्यनेया°

सरस्वती वाचा यज्ञः संततो वाचैव यज्ञं संतनोति यद्वै यज्ञस्य विद्वान्करोति यच्चाविद्वान्करोति तच्छिद्रं[1] तद्वाचैव सरस्वत्या कल्पयत्यनिरुक्तः प्रातःसवः प्रजापतिमेव तेनाप्नोति वियोनिर्वै वाजपेयः प्राजापत्यः स निरुक्तसामा[2] यदनिरुक्तः प्रातःसवस्तेन सयोनि रथन्तरं साम भवत्याशीया उज्जित्या अथो इयं वै रथन्तरमस्यामेव सूयते वाजवतीर्माध्यंदिने पवमाने भवन्त्यन्नं वै वाजो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै चित्रवतीरार्भवे पवमाने भवन्ति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै शिपिविष्टवतीषु स्तुवत एषा वै प्रजापतेः पशुष्ठां तनूर्यच्छिपिविष्टं तस्माच्छिपिविष्टवतीषु स्तुवत आष्टाद प्रसु-[3]त्वमसुक्थानां भवत्युत्तरे एवं स्तोत्रे अभिसंतनोति यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते ऽमुं तं लोकमभ्यतिरिच्यते[5] बृहद्ध्येवामुं लोकमाप्नुमर्हतीन्द्रियं वै[4] वीर्यं बृहद्बृहता स्तुवत इन्द्रिये वा एतद्वीर्ये ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठति ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 3, 31 — Kāṭh. 14, 9 10, Mān Çr 7, 2, 5 6

अग्निरेकाक्षरामुदजयदश्विनौ द्व्यक्षरां विष्णुस्त्र्यक्षरां सोमश्चतुरक्षरां सविता पञ्चाक्षरां पूषा षडक्षरां मरुतः सप्ताक्षरां बृहस्पतिरष्टाक्षरां मित्रो नवाक्षरां वरुणो दशाक्षरामिन्द्र एकादशाक्षरां विश्वे देवा द्वादशाक्षरां वसवस्त्रयोदशाक्षरां रुद्राश्चतुर्दशाक्षरामादित्याः पञ्चदशाक्षरामदितिः षोडशाक्षरां प्रजापतिः सप्तदशो ऽग्निरेकाक्षरया वाचमुदजयदश्विनौ द्व्यक्षरया प्राणापानावुदजयतां विष्णुस्त्र्यक्षरया त्रीणिमाँल्लोकानुदजयत्सोमश्चतुरक्षरया

---

1) M 1 तच्छिद्रं, desgl B ohne Accent, H u. Bb तत् छिद्रं   2) So M 1; in H u. Bb निरुक्त साम्ये   3) So M 1 in H Bb u. B आष्ट्रा°   4) So H u. Bb, in M 1 fehlt वै, B liest वै ह   5) P ऐन्द्र ।

चतुष्पदः[1] पशूनुदजयत्सविता पञ्चाक्षरया पञ्च दिशा[2] उदजयत्पूषा षडक्षरया षडृतूनुदजयन्मरुतः सप्ताक्षरया सप्तपदां शक्करीमुदजयन्बृहस्पतिरष्टाक्षरयाष्टौ दिश उदजयच्चतस्रो दिशश्चतस्रो ऽकुशली[3]र्मित्रो नवाक्षरया नव प्राणानुदजयद्वरुणो दशाक्षरया विराजमुदजय[4]दिन्द्र एकादशाक्षरया त्रिष्टुभमुदजयद्विश्वे देवा द्वादशाक्षरया जगतीमुदजयन्वसवस्त्रयोदशाक्षरया त्रयोदशं मासमुदजयन्रुद्राश्चतुर्दशाक्षरया चतुर्दशं मासमुदजयन्नादित्याः पञ्चदशाक्षरया पञ्चदशं मासमुदजयन्नदितिः षोडशाक्षरया षोडशं मासमुदजयत्प्रजापतिः सप्तद३शो ऽग्निरेकाक्षरयोदजयन्मामिमां पृथिवीमश्विनौ द्व्यक्षरया प्रमामन्तरिक्षं विष्णुस्त्र्यक्षरया प्रतिमां स्वर्गं लोकं सोमश्चतुरक्षरया श्रीवीर्नक्षत्राणि सविता पञ्चाक्षरयाक्षरपङ्क्तिमुदजयद्या ३क्षरपङ्क्तिः सा पङ्क्तिश्चतुर्धा ३ह्येतस्याः पञ्च पञ्चाक्षराणि पूषा षडक्षरया गायत्रीमुदजयच्चतुर्धा ३ह्येतस्याः षट् षडक्षराणि मरुतः सप्ताक्षरयोष्णिहमुदजयंश्चतुर्धा ३ह्येतस्याः सप्त सप्ताक्षराणि बृहस्पतिरष्टाक्षरयानुष्टुभमुदजयच्चतुर्धा ३ह्येतस्या अष्टा अष्टा अक्षराणि मित्रो नवाक्षरया बृहतीमुदजयच्चतुर्धा ३ह्येतस्या नव नवाक्षराणि वरुणो दशाक्षरया विराजमुदजयच्चतुर्धा ३ह्येतस्या दश दशाक्षराणीन्द्र एकादशाक्षरया त्रिष्टुभमुदजयच्चतुर्धा ३ह्येतस्या एकादशैकादशाक्षराणि विश्वे देवा द्वादशाक्षरया जगतीमुदजयंश्चतुर्धा ३ह्येतस्या द्वादश द्वादशाक्षराणि वसवस्त्रयोदशाक्षरया त्रयोदशं मासमुदजयन्रुद्राश्चतुर्दशाक्षरया चतुर्दशं मासमुद[illegible]नादित्याः पञ्चद[illegible]या पञ्चदशं

मासमुदजयन्नदितिः षोडशाक्षरया षोडशं मासमुदजयत्प्रजापतिः सप्तदशो ऽस्मया[1] एकाक्षरया छन्दसे स्वाहाग्निभ्यां द्व्यक्षराय छन्दसे स्वाहा विष्णवे त्र्यक्षराय छन्दसे स्वाहा सोमाय चतुरक्षराय छन्दसे स्वाहा सवित्रे पञ्चाक्षराय छन्दसे स्वाहा पूष्णे षडक्षराय छन्दसे स्वाहा मरुद्भ्यः सप्ताक्षराय छन्दसे स्वाहा बृहस्पतये ऽष्टाक्षराय छन्दसे स्वाहा मित्राय नवाक्षराय छन्दसे स्वाहा वरुणाय दशाक्षराय छन्दसे स्वाहेन्द्रायैकादशाक्षराय छन्दसे स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यो द्वादशाक्षराय छन्दसे स्वाहा वसुभ्यस्त्रयोदशाक्षराय छन्दसे स्वाहा रुद्रेभ्यश्चतुर्दशाक्षराय छन्दसे स्वाहादित्येभ्यः पञ्चदशाक्षराय छन्दसे स्वाहादित्यै षोडशाक्षराय छन्दसे स्वाहा प्रजापतिः सप्तदशः ॥ १० ॥

Vgl TS 1, 7, 11 (ujjitimantrah), Kath 14 4, VS 9, 31—34

---

1) P चर्यये।

॥ इति प्रथमकाण्डे वाजपेयाभिधान एकादशमः प्रपाठकः ॥

॥ इति प्रथमकाण्डं समाप्तम् ॥

Druck von Gebr. Unger (Th. Grimm) in Berlin, Schönebergerstrasse 17a.

Corrigenda.

---

p ७९ Zeile 3 und 10 lies एवांवारुद्ध statt एवावारुन्द्ध

p ८१ Anm 11 lies ब्रकस्यविंद् statt ब्रकस्यविद्

p १०५ Zeile 2 lies प्राणमामुदं statt प्राणम उद्

p १०७ Zeile 9 lies mit M 1 u 2 °न्नितें प्रदानाच्च statt °न्नितें प्रंदानाच्च

p १५२ Anm 1 lies B यतीभूत्स° statt B यतोभूत्स°

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR LEOPOLD VON SCHROEDER

ZWEITES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN
GESELLSCHAFT

LEIPZIG
IN COMMISSION BEI F. A. BROCKHAUS
1883

Vorwort.

Dem hier vorliegenden zweiten Buche der Mâitrâyanî Sâṃhitâ ist es nothwendig, einige orientirende Bemerkungen über die Handschriften u A vorauszuschicken

I.

Die Handschriften und die Kritik.

Wenn ich von dem Padapâṭha zunächst absehe, so beruht der Text des zweiten Buches, mit Ausnahme einer einzigen Handschrift, der nichtaccentuirten Bühlerschen (durch B bezeichnet) durchweg auf anderen Mss, wie der Text des von mir im Jahre 1881 herausgegebenen ersten Buches

Ich verzeichne folgende Mss

1) Ein vortreffliches altes Ms, aus Ahmedabad stammend, früher M Haug gehorig, gegenwärtig im Besitze der Munchener Hof- und Staatsbibliothek Ueber dieses werthvolle Ms, welches nur das zweite Buch enthalt, hatte zuerst Haug im Jahre 1871 in seiner Schrift „Brahma und die Brahmanen“ p 32 berichtet Weitere Mittheilung darüber habe ich in meinem Aufsatze „Ueber die Mâitrâyaṇî Saṃhitâ“ u s w, Ztschr DMG XXXIII p 179 gegeben

Es stammt dies Ms aus Ahmedabad in Gujerat und ist am Schluss datirt saṃvat 1646, varshe çâke 1512, ist also im Jahre 1590 n Chr geschrieben

Die Schlussworte lauten

स्वस्ति संवत् १६४६ वर्षे शाके १५१२ प्रवर्त्तमाने चैत्रशुदि १ गुरुवासरे अद्येह

कठचारा (oder चामा) वास्तव्यमोढज्ञातीययाज्ञिकपोपासुतविश्रामेन स्वात्म-पठनार्थं लिखितम् ॥

Es ist dies Alles deutlich mit derselben Hand geschrieben, wie das ganze Buch.

Dieses Ms. ist in der von mir bereits Ztschr. DMG. XXXIII p. 186 und sodann Einleitung zum ersten Buche der Mâitr. S. p XXIX beschriebenen, speciell der Mâitrâyaṇîya-Çâkhâ angehörigen Art accentuirt, und habe ich dieses eigenartige Accentuationssystem gerade aus diesem Ms. zuerst deutlich kennen gelernt.

Das in Rede stehende Ms. darf sowohl durch sein Alter als auch insonderheit durch die Vortrefflichkeit seiner Lesarten die meiste Autorität für sich in Anspruch nehmen.

Auf der Münchener Hof- und Staatsbibliothek ist dies Ms. bezeichnet als „Sanscrit 63a (Haug, Sanscr. 68a).“ Ich bezeichne es mit Hg (altes Haug'sches Ms.) im Gegensatz zu dem modernen Haug'schen Ms, das wir in der Einleitung zum ersten Buche der Mâitr S. p. XXXV flg kennen gelernt haben und in welchem das zweite Kâṇḍa nicht enthalten war (nur I, III und IV nebst der Upanishad).

2) Ein ziemlich altes, aus Morbi in Kâthiâwâd stammendes, nur das zweite Buch umfassendes Ms. Es ist mir dieses Ms. zugleich mit den in der Einleitung zum ersten Buche der Mâitr. S p. XXXV genannten M 1 u 2 durch die zuvorkommende Güte Herrn Prof. Bühler's, dem wir die Entdeckung der Morbi-Handschriften verdanken, übermittelt worden

Dieses Ms ist leider in Bezug auf Correctheit mit den erwähnten M 1 u. 2 nicht zu vergleichen. Es scheint ungefähr ebenso alt zu sein (d h einige Jahrhunderte; die Morbî-Mss. sind alle undatirt), ist aber von einer ganz anderen Hand und vielfach nachlässig geschrieben. Insbesondere sind die Accente, bei denen sich ebenfalls das der Mâitr. Çâkhâ speciell gehörige System beobachtet findet, sehr fehlerhaft. Namentlich ist die mehrfache Accentuirung ein und desselben Wortes sehr beliebt

Ich bezeichne dieses Ms mit M 3 (d h. dritte Handschrift von Morbî).

Der englischen Regierung bin ich für die grosse Liberalität, mit der sie mir auch dieses Ms zur Disposition gestellt, zu aufrichtigem Danke verpflichtet.

3) Eine, Herrn Prof A Weber in Berlin gehörige Handschrift des zweiten Kâṇḍa der Mâitr S. Es ist dies eine moderne Copie, die zu Anfang des Jahres

1880 Herrn Prof Weber durch Whitley Stokes aus Calcutta zugesandt worden Dies Ms. ist ebenfalls nach der alten Weise der Mâitrâyaṇîya accentuirt, zeigt aber leider sehr viel Schreibfehler und kann daher nicht maassgebend sein Uebrigens aber bekundet es entschieden Selbstandigkeit der Lesarten und musste daher durch aus berücksichtigt werden Ich bezeichne diese Handschrift mit W (d h Weber)

Für die freundliche Ueberlassung dieses Ms wahrend der Dauer meiner Arbeit an dem zweiten Buche sage ich Herrn Prof Weber meinen besten Dank

4) *Die bereits mehrfach von mir besprochene*, unaccentuirte aus Nasik im Dekhan stammende Handschrift, die Herrn Prof Bühler gehörig von mir seit Beginn meiner auf die Mâitr S gerichteten Studien benutzt worden ist Vgl Ztschr DMG XXXIII p 179, Einleitung zum ersten Buche der Mâitr S p XXXVI *Sie ist mit D bezeichnet*

5) Ein modernes, der Univ Bombay gehoriges Ms des zweiten Kâṇḍa der Mâitr S welches sich mir deutlich als eine mangelhafte Abschrift des sub Nr 1 erwähnten alten Haug'schen Ms erwiesen hat und darum gar nicht weiter berück sichtigt worden ist

6) Ein modernes, aus Ahmedabad stammendes, ziemlich gut geschriebenes Ms, das einem Priester Namens Bhagvandas Kevaldas (in Shagram Pura, Surat) gehort Die genaue Uebereinstimmung der Lesarten, auch der Fehler, mit Hg macht es mir so gut wie gewiss, dass auch dieses Ms von *Hg* copirt worden ist, um so mehr, als ja auch Hg nach Haugs eigener Angabe aus Ahmedabad stammt Ich habe daher die Lesarten dieses Ms (A) stets nur in Klammern beigefugt gewissermassen nur als Bestatigung dessen dass ich Hg richtig gelesen

Ein amüsantes Specimen dafür wie ein Abschreiber sich unter Umständen die Arbeit erleichtert, bietet der Accent dieser Handschrift Derselbe ist in den ersten Partieen offenbar sorgfältig dem Originale nachcopirt und bietet uns das bekannte, den Mâitrâyaṇîya's eigenthumliche System Das Durchstreichen der Silben, die drei *Strichelchen fur den sekundaren Svarita die Curve unter der Linie fur den primären* Svarita — Alles ist genau nachgemalt Aber im Laufe der Arbeit scheint dem Abschreiber dies System dessen Sinn er wahrscheinlich gar nicht begriff, zu mühsam gewesen zu sein Die Accentsetzung wird allmählich immer nachlassiger und lückenhafter, immer mehr und mehr werden die eigenthumlichen Zeichen der Mâitrayaṇîya verdrängt und durch die Anudattastriche unter der Linie, die senk

rechten Striche über der Linie ersetzt, und endlich werden mit vollständiger Regelmässigkeit Sylbe um Sylbe abwechselnd nur noch diese beiden letzteren Zeichen gesetzt, so dass eine derartig accentuirte Seite etwa folgendermassen aussieht:

(p. 84 des Ahmedabad-Ms. vom zweiten Kâṇḍa der Mâitr. S.)

प्रजा॰ रायस्पोषं गौपत्य॰ सुवीर्य॰ संजातान्मे यजमानायादित्यास्त्वा कृण्वन्तु जागतेन
छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवासि धीरसि धारया मयि प्रजा॰ रायस्पोषं गौपत्य॰ सुवीर्य॰
u. so fort.

Man sieht, dass dieser Unsinn Méthode hat und zwar eine sehr einfache.

In dieser Weise ist nun das ganze Ms. gewissenhaft bis zu Ende accentuirt. Die sauberen, den Text schmückenden rothen Striche der Accente fehlen nirgends und erwecken bei dem Unkundigen den Schein, als wäre Alles sorgsam accentuirt, wenn auch nach einem besonderen System.

Bei eventuellen Anführungen aus diesem Ms. ist für die Accente stets zu berücksichtigen, dass nur die ersten Partieen desselben correct accentuirt sind, während später das eben beschriebene System sich Bahn bricht und endlich ganz vorherrscht.

Ich bezeichne dieses Ms mit A (d. h Ahmedabad).

7. Der Padapâṭha, über den ich schon in der Einleitung zum ersten Buche p. XXXVI flg. berichtet habe.

Er ist mit P bezeichnet.

Ueber das Verhältniss dieser Mss. zu einander lässt sich nur sagen, dass Hg, M 3, W und B jedes eine selbständige Stellung für sich in Anspruch nehmen und dass nur A direct aus Hg geflossen ist. Unter diesen Mss. ist Hg zweifelsohne das beste und darum auch meist das maassgebende geblieben. Doch liess es sich auch wiederum in einer nicht unbedeutenden Zahl von Fällen nicht verkennen, dass Hg gegenüber den anderen, resp. einer der anderen Handschriften im Irrthum war.

Dazu kommt endlich, dass in einigen Partieen dieses Buches — mehr gegen das Ende — auch der Padapâṭha als kritischer Factor mit eintritt und eine ganz selbständige Recension vertritt, die in einer Reihe von Fällen, wie mir hat scheinen wollen, sogar allein das Richtige bewahrt Ich habe mich bemüht, mit der Annahme einer Padap.-Lesart möglichst vorsichtig zu verfahren habe aber doch in einigen Fällen ihr entschieden den Vorzug vor allen anderen Lesarten geben müssen.

Bei dieser Selbständigkeit der einzelnen Mss bei denen aber hinsichtlich der Recensio natürlich keine Verschiedenheit obwaltet muss ich das von mir beobachtete *Verfahren* bei der Wahl der Lesarten als ein **bedingungsweise eklektisches** bezeichnen

Die Wahl einer Lesart wird dabei noch schwieriger durch den Umstand dass gelegentlich eine oder mehrere der andern Yajus Samhitâs mit der einen Handschrift, die anderen mit der oder den anderen Handschriften der Maitr S übereinstimmen Die verschiedenen kritischen Momente — Werth und Anzahl der für eine Lesart sprechenden Maitr Handschriften Uebereinstimmung oder Abweichung vom Padapatha Uebereinstimmung mit diesen, jenen oder allen verwandten Samhitâs, Werth und Wahrscheinlichkeit der Lesart an sich — alle diese verschiedenen Momente in mannigfachen Combinationen auftretend machen die Wahl einer Lesart oft nicht leicht, und es ist kaum möglich Irrungen im Einzelnen zu vermeiden, die aber als solche sich auch meist sehr schwer werden nachweisen lassen

Um die verschiedenartigen hier möglichen und wirklich vorkommenden Combinationen etwas zu veranschaulichen greife ich ein Paar Beispiele heraus

Auf p 87 finden wir den Vers

उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने भरन्तु चित्तिभि । cet

Hier musste offenbar mit Hg der besten Handschrift in Uebereinstimmung mit TS 4 2 3 1. Kap S 25 1 VS 12 31 die Lesung भरन्तु gegeben werden ob schon M 3 u P भरत lesen B ebenso nur ohne Accent W भरत und Kath 16, 10 भरतो

Desgleichen müssen wir auf derselben Seite die Lesart von Hg u M 3 in Uebereinstimmung mit RV 7 8, 4 TS 4 2 3, 2 Kap S. 25 1 halten, *in dem Verse*

वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भा ।

wenngleich W *in Uebereinstimmung mit* VS 12 34 बृहद्भा । *liest, und auch* P बृ हंद्भा इति बृहत्. भा ।

Auf p 88 halte ich in dem Verse

अग्निं यं दूरे भृतगात् तस्थौ cet

allein die Lesart दूरे für möglich wenn dieselbe auch bloss vom Padap vertreten ist, mit dem aber allerdings RV 7 8 4 Kath 16 10, TS 4 2, 3 2 und VS 12 34 übereinstimmen Die Samh Mss weichen alle ab und zwar lesen Hg, M 3 (u A)

पूरं und auffälligerweise ebenso Kap S 25, 1, B पुर und W, dem Richtigen am nächsten kommend पूरु

Dagegen habe ich auf der folgenden Seite den Vers

गर्भं सजायसे पुन ।

in dieser Form gehalten weil nicht nur alle Saṃh Mss sondern auch Kāth 16 10 und Kap S 25 1 so lesen und diese Lesung immerhin möglich ist wenn man auch sonst lieber dem Padap sich anschliessen möchte, der सन् । जायसे । bietet und damit mit RV 8, 43 9, TS 4, 2 3 3, VS 12 36 übereinstimmt

Hier kann keine allgemein gültige Regel, sondern nur vorsichtige Abwägung aller einzelnen Momente pro und contra die Wahl in jedem einzelnen Falle bestimmen

---

Für die Kritik des vorliegenden Kāṇḍa muss endlich noch bemerkt werden dass 2 9 1 mit seinen zahlreichen einer viel späteren Zeit angehörigen Namen offenbar als eine Interpolation anzusehen ist. Man vgl dazu auch Kāth 17 11, in der Taitt Schule Ar 10 1, 5 flg Man beachte auch dass im Mân Çr der Rudrajapa ein Pariçishta bildet (11 5)

II

Bemerkenswerthe Wörter und Formen

Zu den früher von mir in der Einleitung zum ersten Buche der Maitr S p XIV flg aufgeführten bemerkenswerthen Wörtern und Formen habe ich hier einen kleinen Nachtrag zu liefern

Dem Worte *kshullakavaiçvadeva* ist das Sutra Pa 6 2 39 gewidmet Bisher unbelegt findet es sich Mâitr S 2, 11, 5 in folgendem Zusammenhang आग्रायणश्च मे वैश्वदेवश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे क्षुल्लकवैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च मे u s w Eine v l bietet W क्षुल्लकवैश्वदेवश्च

Es findet sich dieses Wort auch Kap S 28 11 in demselben Zusammenhange[1])

---

1) Uebrigens ist das Wort bei Pa. ein neutr Das Sutra Pa 6 2 39 lautet क्षुल्लकश्च वैश्वदेवे ॥ und der Schol erklärt क्षुल्लक । महत् । इत्येते पूर्वपदे वैश्वदेव । इत्येतस्मिन्नुत्तरपदे परत प्रकृत्या भवत ॥ क्षुल्लकवैश्वदेवम् । महावैश्वदेवम् ॥ क्षुध लातीति क्षुल्ल । इवार्थे क । क्षुल्लक । अन्तोदात्तो ऽय ॥

çvovasyasa n Pâ 5, 4 80 (Vop 6, 80 H 86) sonst unbelegt In Maitr S 3 4 9 finden wir die Stelle एतौ वै तस्य परार्धौ व्युष्टय श्वोवसीयस्यै व्युच्छति यं एवं विद्वान् व्युष्टीरुपधत्ते

In TBr 2 2 9 10 steht çvovasyasa

haitanámana patron von hitanaman nur Pa 6 4 170 Vartt Es findet sich Maitr S 3 4 6 in der Stelle आहुतौ वै हैतनामन सर्वसेरापाष्टेरपैदितयस्य हौतासीत्

açokeyá metron von açokâ nur gaṇa çubhradi zu Pâ 4 1, 123. Es findet sich Maitr S 3 5, 4 in der Stelle वि वा एष यज्ञाच्छिद्यते यदसंस्थित पशुमुत्सृजन्ति सं ह स्म वा एतमाशोकेय स्थापयति cet (die Mss accentuiren °माशोकेयं)

yavana nom ag von yu nur gaṇa nandyadi zu Pa 3 1 134 Dies findet sich wohl in dem Compositum *dveshoyávana* Maitr S 1 2, 10 in dem Verse

समृध इमान्नायुषे वर्चसे च देवानां निधिरसि द्वेषोयवन ।
सुयोऽध्यसंहूँपांसि यानि कानि च चकृम ॥

thurv *thúrvati* verletzen beschädigen Dhatup 15 62, cf turv, túrvati Dhâtup 15 61 (हिंसार्थे) Diese merkwürdig gestaltete Wurzel stammt vielleicht aus Mâitr S 2 10 1

आ यो गृणे न ततृषाणो अजरस्थूर्वन्न यामन्नितशस्य नू रणे।
नमस्ते हरसे शोचिषे चाथो ते अर्चिषे नमः ॥

Die beste Handschrift Hg liest hier अजरस्थूर्वन्न, desgl B nur ohne Accent Dagegen liest M 3 तूर्वन् und ebenso der Padap

Wenn man nun auch hier die Lesart der schlechteren Mss तूर्वन् als die richtigere annimmt so ist es doch sehr wohl denkbar dass der Verfasser des Dhatupâtha seine Wurzel thurv thurvati aus guten Mss unserer Stelle entnahm Die Bedeutung „schädigen verletzen zerstören" passt vortrefflich Ueberhaupt scheint es mir nicht unwahrscheinlich dass manche eigenthümlich oder unregelmässig gestaltete Wurzel bei den indischen Grammatikern speciell auch im Dhâtupâtha, aus einer varia lectio stammt die uns nicht immer — wie in diesem Falle — erhalten zu sein braucht

Herrn Prof Kielhorn verdanke ich die Mittheilung dass er auch im ersten Buche der Maitr S noch eine Reihe weiterer Formen gefunden hat die im Mahâbhashya erwähnt werden

Von Interesse ist es endlich dass eine Reihe der bemerkenswerthen Wörter und Formen der Mâitr S von P v Bradke im Manavagrhyasutra (auch Mân

Çrautasutra) Ztschr DMG XXXVI p 469 flg nachgewiesen sind andere wieder um von R Garbe im Apastamba-Çrautasutra (s Gott gel Anz 1882 Stuck 3 4 p 114 flg)

Zum Schluss sei mir nur noch die Mittheilung gestattet dass das dritte Buch der Maitr S auch schon fast ganz druckfertig ist und dass die Ausarbeitung des vierten und letzten Buches (khilakanda) sich dem unverzuglich anschliessen soll

Dorpat den 25 April 1883 L S

मैत्रायणी संहिता

जर्नविक्रमिणा श्रोडा लीवोएयदेशोद्भवेन शोधिता

प्रुश्यनाम्नि राष्ट्रे बेर्लीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

संवत्सरे १८८३

ओम् ॥ ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेद्यस्य सजाता वीयायुरोजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनान्वीर्येण पुनरुपास्यत ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेद्भ्रातृव्यवानोजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनान्वीर्येणाभिभवत्यैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्प्रजाकामो यो ऽलं प्रजायै सन्प्रजां न विन्देत प्रजापतेर्वा इन्द्राग्नी प्रजामपागूहतां ता एतेन भागधेयेनोपाधावत्ता अस्मै प्रजां पुनरदत्तामिन्द्राग्नी खलु वा एतस्य प्रजामपगूहतो यो ऽलं प्रजायै सन्प्रजां न विन्दते ता एव भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै प्रजां पुनर्दत्तो विन्दद्वती याज्यानुवाक्ये भवतो वित्त्या एवैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्संग्राममभिप्रयान्नोजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैन वीर्येणाभिप्रयात्यैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्संग्रामं संयत्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैन वीर्येण जयति स यदा संग्रामं जयेदथैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेदोजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यः संग्रामं जयत्योजो वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैन वीर्येण समर्धयत ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्पौष्णं चरुं जनतामभिप्रयान्नोजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैना वीर्येणाभिप्रयाति पूषा वीर्यस्यानुप्रदाता सो ऽस्मै वीर्यमनुप्रयच्छत्यैन्द्राग्नमे-

---

1) So Hg. (A) u W; M 3 बीया भायुर°, B वियायुर°, es passt hier nur die Bedeutung von इ c वि, nicht या c वि. वीयुर° wäre die zu erwartende correcte Form Kāṭh. 9, 17 सजातकाम( ) 2) Kaṭh. 9, 17 वीर्येणाधस्तादुपास्यते. 3) M 3 विपृध्यते; cf. 2, 1, 3 a. E.

कादशकपालं निर्वपेत्पौष्णं चरुं क्षेत्रस्य पतये चरुं क्षेत्रमध्यवस्यन्नैन्द्राग्नो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवास्मै वीर्येण लोकं विन्दतः पूषा वीर्यस्यानुप्रदाता सो ऽस्मै वीर्यमनुप्रयच्छतीयं क्षेत्रस्य पत्न्यस्यामेव प्रतितिष्ठति ॥ १ ॥

Vgl. TS 2, 2, 1 (prajâkâmâdînâm ishṭayah); Kâth 9, 17.

अग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्कामाय संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरे काम आप्यते संवत्सरमेवाप्त्वा सो ऽस्मै काममाप्नोति यत्कामो भवत्यग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्समान्तमभिद्रोक्ष्यन्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सराय संमन्यते संवत्सरमेवाभ्रावरुणं काममभिद्रुह्यत्यग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्सनिं प्रैष्यन्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सराय प्रतिगृह्णते संवत्सरमेवाम्ना साता[1] सनिं वनुते स यदा वन्वीताथाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेव प्रयुङ्क्ते संवत्सर एतस्मै वनुते तमेव भागिनमकस्तं सुमीग्यं द्विपात्तस्मै दक्षिणां दद्यात्पाशेन वा एष चरति तमेवास्मिन्प्रतिमुञ्चत्येकहायनो गौर्दक्षिणा स हि संवत्सरस्य प्रतिमाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेदनन्नमत्स्यन्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरायैवैनदप्यधात्सं यदानन्नमद्यादथाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेद्यदेवादो ऽनन्नमत्ति तदस्मै संवत्सरः स्वदयति स्वदितमेवात्ति सीसं दक्षिणा कृष्णं वा वासो ऽनन्नं वै सीसमनन्नं कृष्णमनन्नेनैवानन्नमपहत्याद्यमात्मन्धत्ते ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्संग्राममभिप्रयान्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरेणैवै-

1) Hg (u. A) सतां 2) In den Mss ist das Verb ohne Accent, ausser in M 3, wo es Paroxytonon.

नमभिप्रयात्यग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्संग्रामꣳ सꣳयत्य यतरो वै संग्रामयोरायतनवत्तरो भवति स जयतीयꣳ वा अग्निर्वैश्वानर इमामेवायतनमकृतास्यां पराक्रꣳस्त जयति संग्रामꣳ स यदा संग्रामं जयेदथाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेत्सꣳवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सꣳवत्सरमेवं प्रयुङ्क्ते सꣳवत्सरं एतस्मै जयति तमेव भागिनमकर्त्तꣳ व्यमोगमग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेतानेन राष्ट्रमान्यवान्व्रीहीन्वादधीयेति[1] सꣳवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सꣳवत्स३रो ऽन्नाद्यस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छत्यग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं निर्वपेद्वारुणꣳ यवमयं चरुमामयाविनꣳ याजयेद्वरुणगृहीतो वा एष य आमयावी वरुणादेवैनं तेन मुञ्चत्यसौ वा आदि३त्यो ऽग्निर्वैश्वानर३रो ऽमुना वा एनमेतं निगृहीतꣳ वरुणो गृह्णाति तत एनं मुक्त्वा यावानेवास्यात्मा तꣳ वरुणान्मुञ्चति वारुणं चरुं निर्वपेद्यवमयमीयन्तमग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं भूतिकामꣳ याजयेद्वरुणगृहीतो वा एष यो भूतिकामो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चतीयाꣳश्चरुर्भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तꣳ वरुणान्मुक्त्वासौ वा आदि३त्यो ऽग्निर्वैश्वानर३रो ऽमुमेनमन्वारम्भयत्यमुष्यैनमादित्यस्य मात्रां गमयति ॥ २ ॥

Vgl. TS 2, 2, 6 (âdityacarvâdyâ ishtayah), Kâth 10, 3 u 4

अग्नये जातवेदसे ऽष्टाकपालं निर्वपेद्धिक्राव्ण एकादशकपालमग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालꣳ यः सर्ववेदसी प्रथमामिष्टिमालभेतामिर्वा एतस्य तद्वेद यच्चास्येष्टꣳ यच्च सुकृतमग्निरेवास्मै[3] तद्विन्दत्यमेध्यो वा एष यः सर्वं ददाति तद्धिक्राव्णैवैनं मेध्यं करोति सꣳवत्सरो वा

1) M 3 °ताह्निन 2) A राजिमान् 3) M 3 सुकृतम°

अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरो वा एतस्य तद्वेद यच्चास्येष्टं यच्च सुकृतं संवत्सर एवास्मै तद्विन्दत्यग्नये सुरभिमते ऽष्टाकपालं निर्वपेदभिशस्यमानं याजयेद्रथप्रोतं वै दार्भ्यमभ्यशंसंस्तं कीलकावती अभूतां तथा त्वा याजयिष्यावो यथा ते ऽन्नमत्स्यन्ति यत्र ग्राम्यस्य पशोर्नोपशृणवस्तद्गच्छ यस्त्वा कश्चोपायत्तूष्णीमेवास्वेति तं ह स वै व्याघ्रा उपघ्रायं तूष्णीमेवापक्रामन्ति तौ वै तत्रैव श्वौ भूते यज्ञायुधैरन्वैत्याग्निं मथित्वाग्नये सुरभिमते ऽष्टाकपालं निरवपतां ततो वा एनं न पर्यवृञ्जन्यमभिशंसेयुस्तमेतया याजयेद्दुरभिं वा एतमारब्धमभिशंसन्त्येषा वा अग्नेर्भेषजा तनूर्यत्सुरभिर्भेषजमेवास्मा अकः सुरभिमेनमकः शमयत्येवाग्नये पवमानायाष्टाकपालं निर्वपेद्दधिक्राव्ण्ण एकादशकपालमग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं पुनरेत्य गृहेषु पवमान एवैनं पुनात्यग्निर्निष्टपत्यपूतो वा एष यमभिशंसन्ति नैनं दधिक्रावा चन पावयांक्रियादिति खलु वा आहुस्तद्दधिक्रावैवैनं पावयति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनं स्वदयत्याग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदग्नीषोमीयमेकादशकपालं द्यावापृथिवीयं द्विकपालं यः संग्रामं जिगीषेन्नृज्यायं वा जिज्यासेद्दत्ता एवाग्ने३यो ऽग्नीषोमाभ्यां वै वी३र्येणेन्द्रो वृत्रमहन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यः संग्रामं जयति नृज्यायं वा जिनाति तद्वाचैघमेवैतदिन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्तं द्यावापृथिवी नान्वमन्येतां तमेतेन भागधेयेनान्वमन्येतां यद्द्यावापृथिवीयो वज्रस्यानुमत्या अथो अनुमतवज्रो ऽसदिति स यदा संग्रामं जयेन्नृज्यायं वा जिनीयादथाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्राग्नमेकादशकपालं द्यावापृथिवीयं द्विकपालमृद्धा

1) M 3 सुरभीमते 2) cf Pâ 3, 1, 42. Einleitung zum 1 Buche der Maitr. S. p XIV Ztschr DMG XXXIII p 196

एवाग्ने३यो ऽग्नीषोमाभ्यां वै वी३र्येणेन्द्रो वृत्रमहन्त्स ओजसा वीर्येण व्यार्ध्यत स एतमैन्द्राग्नमपश्यत्तेनौजो वीर्यमात्मन्नधत्तौजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते[1] यः संग्रामं जयति नृज्यायं वा जिनात्योजो वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनं वीर्येण समर्धयतो ऽथ यद् द्यावापृथिवीयो ये एवास्मै वज्रमन्वमंसातां ताभ्यामेष भागः क्रियते ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 2, 3—5

अग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपेद्ब्राह्मणः कामायाग्नीषोमीयो वै ब्राह्मणो देवतया स्वामेव देवतां कामाय भागधेयेनोपासरत्तावस्मै कामं समर्धयतो यत्कामो भवत्यग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपेद्ब्राह्मणं भूतिकामं याजयेद्देवा वै सत्रमासत कुरुक्षे३त्रे ऽग्निः सोमा इन्द्रस्ते ऽब्रुवन्यतमं नः प्रथमं यश ऋच्छात्स नः सहेति तेषां वै सोमं यश आर्छत्तमभिसमगच्छन्त तस्मात्सोममभिसंगच्छन्ते स हि यशस्वितमस्तैद्दै[2] सोमो न्यकामयत स गिरिमगच्छत्तमग्निरन्वगच्छत्तौ गिरा अग्नीषोमौ समभवतां तस्मात्तददि गिरा अपिदहति गिरौ सोमः स वा इन्द्रः गिरिघिर् इवामन्यत ३सो ऽग्नीषोमा अन्वगच्छत्ताव् अब्रवीद्याजयतं मेति तं वा एतयाग्नीषोमा अयाजयतां तस्मिंस्तेजो ऽग्निरदधादिन्द्रियं[3] सोमस्तेना इन्द्रो ऽभवद्यो भूतिकामः स्यात्तमेतया याजयेत्तेज एवास्मिन्नग्निर्दधातीन्द्रियं सोमो भवत्येवाग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपेच्छ्यामाकं वसन्ता ब्रह्मवर्चसकामो ऽग्नीषोमौ वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदातारौ तौ एव भागधेयेनोपासरत्तावस्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छतो वसन्ता यजेत वसन्तो वै ब्राह्मणस्य ऋतुः

1) M 3 वियृध्यते 2) M 3 u W यशस्वीतम° desgl B, ohne Accent 3) W °रांदधा°, desgl B, ohne Accent

स्व एवास्मा ऋतौ ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छतो यत्पुरोडाशस्तेनाग्नेयो यच्छ्यामाकस्तेन सौम्यः सर्वमेवाग्नीषोमाभ्याꣳ हव्यꣳ संप्रदात्तौ अस्मै सर्वं ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छतः सौमाग्री[1] सꣳयाज्ये स्यातां तेजो वा अग्निरिन्द्रियꣳ सोमस्तेजसा च वावास्मा एतदिन्द्रियेण चोभयतो ब्रह्मवर्चसं परिगृह्णाति सौमापौष्णं चरुं निर्वपेन्नेममपिष्टं पशुकामः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयति सौमेन्द्रं चरुं निर्वपेत्पुरोधाकामः सौम्यो वै ब्राह्मणो देवतयैन्द्रो राजन्योऽनपदोधं खलु वै सोमः प्रयच्छति तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मा अनपदोधꣳ राष्ट्रं प्रयच्छत्याग्निवारुणं चरुं निर्वपेत्समान्तमभिद्रुह्यामयावी वानृतꣳ वा एष[2] करोति यः समान्तमभिद्रुह्यति देवता वा एष आरब्धो ऽनृतं करोत्यग्निर्वै सर्वा देवता अच वै सापि देवता यामारब्ध एनं मुञ्चति यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चति तत्काजवꣳ[3] वा एतत्क्रियते सर्वस्याविष्टिः सर्वस्य प्रायश्चित्तिः ॥ ४ ॥

Vgl TS 2, 3, 3 (yajñavibhrashṭādīnām ishṭayaḥ), 2, 4, 4, 3, Kāṭh 10, 2

सौमारौद्रं घृते चरुं निर्वपेच्छुक्लानाꣳ व्रीहीणां ब्रह्मवर्चसकामः स्वर्भानुर्वा आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तꣳ सोमारुद्रा अभिपद्यतां तस्य वा एतेनैव शमलमपाहतामेतेनास्मिꣳस्तेजो ऽधत्ताꣳ यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तमेतया याजयेच्छमलमेवास्यापहन्ति तेजो ऽस्मिन्दधातीयाꣳश्चरुर्भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तावदस्मिꣳस्तेजो दधाति शुक्ला व्रीहयो भवन्ति श्वेतां गां आज्याय दुहन्ति तेज एव-

1) So die Mss, Kāṭh सोमापी, doch scheint ursprünglich auch सौमापी ge schrieben 2) So corrigirt, die Mss एषा 3) So die Mss, Hg (u A) entweder auch so oder तत्काजव॰ 4) Hg ॰स्यापहति 5) W सौ

तत्संभ्रियते घृतं प्रोक्षणं भवति घृतेन मार्जयन्ते घृतं भवति भूय एवास्मिꣳस्तेजो दधाति यस्य राष्ट्राः प्रातर्येष्यमाणः स्याद्वास्य ताꣳ रात्रीमपो गृहान्प्रहरेयुरापो वै शान्तिः शमयेयुरेव परिश्रिते[1] याजयन्ति तेजसः परिगृहीत्यै साकꣳ रश्मिभिः प्रचरन्ति साकमेवास्य रश्मिभिः शमलमपघ्नन्ति तिष्यापूर्णमासे याजयेत्सोमो वै चन्द्रमा रुद्रस्तिष्यः[2] संप्र३त्येवैना उपासरत्प्राचीनꣳ वै सौमीरोषधयः प्रतीचीनꣳ रौद्रीर्न हि प्राचीनꣳ शुष्यन्ति शुष्यन्ति प्रतीचीनं मनोर्ऋचो भवन्ति मनुर्वै यत्किंचावदत्तद्भेषजमेवावदत्तद्भेषजत्वायैवैताः शक्वरीर्भवन्ति शक्त्यै नाराशꣳसीर्भवन्ति शान्त्यै किलासत्वाद्वा एतस्य भयमति ह्यूपहन्ति सोमापौष्णं चरुं निर्वपेन्नेममपिष्टं पशुकामः सौम्यो वै ब्राह्मणो देवतया पशवः पूषा स्वां वा एतद्देवतां पशुभिर्बꣳहयते[3] त्वचमेवाकृत ॥ ५ ॥

Vgl TS 2, 2, 10 (sâumarâudrâdyâ ishtayah); Kâṭh 11, 5

सौमारौद्रं चरुं निर्वपेत्कृष्णानाꣳ व्रीहीणामभिचरन्त्सौमीर्वा ओषधयस्तत एनं निर्याच्य रुद्रायास्य पशूनपिदधाति कृष्णा व्रीहयो भवन्ति तमो वै कृष्णं मृत्युस्तमो मृत्युनैवैनं ग्राहयति शरमयं बर्हिर्भवति वैभीदक इध्मः शृणादिति शरमयं बर्हिर्भवति विभित्त्यै वैभीदक इध्मः सौमारौद्रं चरुं निर्वपेदुदश्वित्यविचितानाꣳ व्रीहीणां यः कामयेत द्वितीयमस्य लोके जनयमिति सौमीर्वा इमाः प्रजा द्वितीयमेवास्य लोके जनयति नैमꣳ शरमयं बर्हिर्भवति नेममंशरमयं[4] नैमो वैभीदक इध्मो नैमोऽवैभीदको द्वितीयमेवास्य लोके जनयति सौमारौद्रीमामिक्षां निर्वपेदामयाविनꣳ याजयेदाग्नेयो वै प्रमीतः सौ-

1) M 3 परिश्रुते, Kâṭh परिश्रिते 2) M 3 तिष्या 3) B बृꣳहयते 4) M 3 °मंशरमयं

म्यो जीवन्नुभयत एवैनं निःक्रीणाति 'पयो वै पुरुषः 'पय एतस्यामयति 'पयसैवास्य पयो निःक्रीणात्यपिनह्याक्षी होता स्यात्तमरण्यं पराणीय विक्रापयेत्तस्मा अनड्वाहं दद्यात्तं प्रीत 'तस्याश्नीयाद्यत्तस्य नाश्नीयात्प्रमीयेत ॥ ६ ॥

Vgl. TS 2, 2, 10 (sâumârâudrâdyâ ishtayah), Kâth 11, 5

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदभिचरन्नभिचर्यमाणो वा 'सरस्वतीमप्याज्यस्य यजेदग्निर्वै सर्वा देवता 'देवताभिरेवास्य देवताः प्रतिचरति 'विष्णुर्यज्ञो 'यज्ञेन यज्ञं 'वाक्सरस्वती 'वाचा वाचं 'तदभिचर्याभिप्रायुङ्क्ताथो प्रतिचर्यात्येव प्रायुङ्क्ताग्नावैष्णवं घृते चरुं निर्वपेच्चक्षुष्कामो 'ऽग्निर्वै मनुष्याणां चक्षुषः प्रदाता विष्णुर्देवानामेतौ वै चक्षुषः प्रदातारौ 'तावेव भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै चक्षुः प्रयच्छतो' धेन्वा वै घृतं पयो ऽनडुहस्तण्डुलास्तन्मिथुनं 'मिथुनं चक्षुर्मिथुनेनैवास्मै मिथुनं चक्षुर्जनयतः 'पयो वै घृतं 'पयश्चक्षुः 'पयसैवास्मै पयश्चक्षुर्जनयतस्तेजो वै घृतं तेजश्चक्षुस्तेजसैवास्मै तेजश्चक्षुर्जनयतो' हिरण्यं दद्यादायुर्वै हिरण्यमायुश्चक्षुरायुषैवास्मा आयुश्चक्षुर्दधाति 'शतमानं भवति 'शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य 'आयुरेव वीर्यमाप्नोत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदभिचर्यमाणो 'ऽग्निर्वै सर्वा देवता 'विष्णुर्यज्ञो' देवताश्चैव यज्ञं चास्तृत्यै मध्यतः प्रविशत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेत्संग्रामे 'सरस्वतीमप्याज्यस्य यजेदग्निर्वै सर्वा देवता 'देवताभिरेवास्य देवताः प्रणुदते 'विष्णुर्यज्ञो 'यज्ञेन यज्ञं 'वाक्सरस्वती' वाचा वाचं 'यदि मन्येत 'प्रति पुरस्ताच्चरन्तीति[1] 'द्वे पुरोनुवाक्ये कुर्यादेकां याज्यां 'समंमेव द्वाभ्यां क्रियते 'ऽत्येकया प्रयुङ्क्त 'आग्ना-

1) Hg, M 3 (u A) परस्ता॰ 1) Hg (u A) समंमेत॰

वैष्णवं प्रातरष्टाकपालं निर्वपेत्सारस्वतं चरुं बार्हस्पत्यं चरुमाग्नावैष्णवमेकादशकपालं मध्यंदिने सारस्वतं चरुं बार्हस्पत्यं चरुमाग्नावैष्णवं द्वादशकपालमपराह्णे सारस्वतं चरुं बार्हस्पत्यं चरुं यस्य भ्रातृव्यः सोमेन यजेताग्निर्वै सर्वा देवता देवताभिरेवास्य देवता आप्नोति विष्णुर्यज्ञो यज्ञेन यज्ञं वाक्सरस्वती वाचा वाचं ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्य ब्रह्माप्नोति कपालैश्छन्दांसि पुरोडाशैः सवनानि मैत्रावरुणमेककपालं निर्वपेत्पयस्यां वानूबन्ध्यामेवैतेनाप्नोति[1] संपाध्वरं कल्पयेष्टिर्यज्ञमेवैतयाप्नोति[2] ॥ ७ ॥

Vgl TS 2, 2, 9 (abhicârâdyâ ishṭayaḥ); Kâṭh. 10, 1.

आग्निमारुतं चरुं निर्वपेद्वृष्टिकामः समान्यां[3] मृदश्चरुं च कुर्युः कुम्भं च यस्मिन्नेवाग्नौ चरुं पचेयुस्तस्मिन्कुम्भं धूपयेयुर्धूमो वा अस्यामुं गच्छति[4] नार्चिरुत्सादेत धूपयन्ति न पचन्ति यदा हवींष्यासादयेयुरथ दक्षिणायां श्रोण्यां कुम्भमासाद्योदकेन पूरयेयुर्यदि पुरा संस्थानाद्दीर्येताद्य वर्षिष्यतीति ब्रूयाद्यदि संस्थिते श्वो वर्षेति[5] ब्रूयाद्यदि चिरमिव दीर्येत नाद्य विद्मेति ब्रूयादग्निर्वा इतो वृष्टिमीट्टे मरुतो ऽमुतश्च्यावयन्त्येते[6] वै वृष्ट्याः प्रदातारस्तानेव भागधेयेनोपासरन्ते ऽस्मै वृष्टिं[7] प्रयच्छन्ति मारुतं चरुं निर्वपेत्पयसि प्रियङ्गवं ग्रामकामो वा पशुकामो वा पृश्नीनां गवां दुग्धे पृश्नीनां गवामाज्यं स्यात्तथापि गोमूत्रस्याश्चोतयेयुः पृश्निर्वै यदुदुहत्तं प्रियङ्गुरभवदियं वै पृश्निर्वाग्वा तस्या वा एतत्पयो यत्प्रियङ्गवः स्वेनैवैनान्[8] पयसाच्छैति प्रियवती याज्यानुवाक्ये भवतः प्रियमेवैनं सजातानां करोति द्विपदा

---

1) So M 3; die andern Mss. वानुबन्ध्याम॰ 2) M 3 संपाध्वरं कल्पयेष्टि॰ 3) Hg समान्या 4) In W गच्छति ohne Accent. 5) M 3 वृष्टेति 6) So M 3; B च्यावयन्त्येते; Hg (u. A) च्यावयत्येते; W च्यावयते 7) M 3 वृष्टिं 8) M 3 ॰वैनान्; desgl. B, ohne Accent.

च चतुष्पदा च भवतो द्विपदश्चैवास्मै चतुष्पदश्च पशूनवरुन्द्धे यथा वत्सं ऊधरभ्यायछति[1] वत्सं वा गौरेवमेनं सजाता अभ्यायछन्ति मारुतं त्रयोदशकपालं निर्वपेद्यस्य यमौ पुत्रौ गावौ वा जायेयातां निर्वीरता वै पुरुषो यमौ जात आशास्ते ऽपशुतां गौर्यत्त्रयोदश प्रजापतिर्वै त्रयोदशं[2] प्रजापतिमेवाप्नोति यद्द्वादशं संवत्सरात्तेन यङ्गायत्र्यनुवाक्या संवत्सरात्तेन यज्जगती याज्या पशुभ्यस्तेन यन्मारुतीरृचः पशुभ्यस्तेन मारुतं सप्तकपालं निर्वपेद्येन विद्वांजानं जिज्यासेदगस्त्यस्य कयाशुभीयं सामिधेनीश्च स्युर्याज्यानुवाक्याश्चागस्त्यो वै मरुद्भ्य उक्ष्णः प्रौक्षत्तानिन्द्रायालभत तं वज्रमादायाभ्यपतं स्तान्वा एतेनाशमयत्तञ्छमयत्येवैतेन सप्तकपालो भवति सप्त हि मरुतो विशमरुतः स्वेनैवैनान्भागधेयेन शमयति ॥ ८ ॥

Vgl TS 2, 2, 11

ऐन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं राजन्यं भूतिकामं याजयेदैन्द्रो वै राजन्यो देवतया मारुती विडिन्द्रियेणैवास्मै विशमुपयुनक्त्यनुकामस्मै विशमविवादिनीं करोत्यैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं यः कामयेत विशे च क्षत्राय च समदं कुर्यामित्यैन्द्रस्यैन्द्रीमनूच्य मारुत्या यजेन्मारुतस्य मारुतीमनूच्यैन्द्र्या यजेत्स्व एवैभ्यो भागधेये समदं करोति यदि कामयेतातुमुखं स्यादिति पूर्वार्धे ऽन्यां जनताया गां निदध्याज्जघनार्धे ऽन्यामपि ते संगच्छेते तावदतुमुखं भवति यदि कामयेत कल्पेतैत्येते एव हविषी निरुप्य यथायथं यजेत्कल्पते[3] ऽहैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालमभिचरन्नुपरिष्टादैन्द्र-

1) B ऊधर॰ 2) W ॰दशं 3) So M 3, die andern Mss कल्पते

स्यावद्येदधस्तान्मारुतस्योभयत एवैनानादीपयति ज्येष्ठतश्च कनिष्ठतश्चैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुतीमामिक्षां राजन्यं ग्रामकामं याजयेन्मध्य आमिक्षायाः पुरोडाशं निधायोभयस्यावद्येत्क्षत्रं वा इन्द्रो विण्मरुतो विशं वा एतन्मध्यतः प्रविशति पर्यूहमवद्यति विशैवैनं पर्यूहति मारुतमेकविंशतिकपालं निर्वपेदभिचरन्देवविशा वै मरुतो न वै विशा प्रत्तं घ्नन्ति देवविश एवैनं निर्याच्य स्तृणुते तं बर्हिषदं कृत्वा समया स्फ्येन विहन्यात् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्येन्द्रवज्रेण[1] शिरश्छिनद्मि ॥ इतीन्द्रवज्रेणैवास्य शिरश्छिनत्त्यथ यत्स्फ्यो[2] वज्रो वै स्फ्यो वज्रेणैवैनं स्तृणुते ॥

एना[3] व्याघ्रं परिषस्वजानाः सिंहं मृजन्ति महते धनाय ।
महिषं नः सुभ्वं तस्थिवांसं मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वन्तः ॥

इति वज्रो वा आपो यदेतदप्सुमद्यजुर्भवति वज्रेणैवैनं स्तृणुते ॥ ९॥

Vgl TS 2, 2, 11 (undrâdyâ ishṭayah)

अग्नये पथिकृते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यस्य प्रज्ञातेष्टिरतिपद्येत बहिष्पथं वा एष एति यस्य प्रज्ञातेष्टिरतिपद्यतेऽग्निर्वै देवानां पथिकृत्तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं पन्थामपिनयत्यनड्वान्दक्षिणा स हि पन्थामपिवहत्यग्नये व्रतपतये ऽष्टाकपालं निर्वपेद्य आहिताग्निः संप्रवसेद्धुं वा एष व्रतमतिपादयति[4] य आहिताग्निः संप्रवसति यन्ये ह्यहनि स्त्रियं वोपैति मांसं वाश्नात्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं व्रतमालम्भयत्यग्नये व्रतभृते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्य आहिताग्निः सन्नश्रु कुर्यादानीतो वा एष देवानां य आहिताग्निस्तस्मादेतेनाश्रु न कर्तवै न हि देवा अश्रु कुर्वन्त्यग्निर्वै

1) P अमुष्य । अमुष्यायणस्य । इन्द्रवज्रेणेतीन्द्र वज्रेण । 2) So D, ohne Accent, Hg (u. A) यं स्फ्यो, M 3 u W स्फ्यो 3) P एना । 4) Hg (u A) °मपिपादयति

देवानां व्रतभृदग्निमेतस्य व्रतमगंस्तस्मादेवाधिव्रतमालभते ऽग्नये यविष्ठायाष्टाकपालं निर्वपेदभिचर्यमाणो याभिरेवैनमितरः प्रयुक्तिभिरभिप्रयुङ्क्ते ता अस्माद्यविष्ठो योयावाग्नये[1] वाजसृते ऽष्टाकपालं निर्वपेत्संग्रामे वाजं वा एष सिसीर्षति यः संग्रामं जिगीषत्यग्निर्वै देवानां वाजसृत्स्वमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै वाजं धावत्यग्नये ऽनीकवते ऽष्टाकपालं निर्वपेत्संग्रामे य उग्रो वा अग्नेरनीकमेति न तं प्रतिधृषे ऽग्निरेवास्मा अनीकानि जयति विष्णुमपाज्यस्य यजेदतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णोरेवोज्जितिमन्विमांल्लोकानुज्जयति प्रेभ्यो[2] लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते ऽग्नये रुद्रवते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत रुद्रायास्य पशूनपिदध्यामित्यग्निर्वै रुद्रो रुद्रायैवास्य पशूनपिदधाति यदि कामयेत शाम्येदित्यग्नये सुरभिमते ऽष्टाकपालं निर्वपेदेषा वा अग्नेर्भेषजा तनूर्यत्सुरभिर्भेषजमेवास्मा अकः सुरभिमेनमकः शमयत्येवाग्नये ऽन्नवते ऽन्नादायान्नपतये ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नवानन्नादो ऽन्नपतिः स्यामित्यग्निर्वै देवानामन्नवानन्नादो ऽन्नपतिस्स्वमेव भागधेयेनोपासरत्स एनमन्नवन्तमन्नादमन्नपतिं करोति ॥ १० ॥

Vgl TS 2, 2, 2 (pâthikṛtâdyâ ishṭayah), Kâth 10, 5—7.

अग्नये रक्षोघ्ने ऽष्टाकपालं निर्वपेद्यो रक्षोभ्यो बिभीयादिन्द्रं वै रक्षांस्यसचन्त सो ऽग्निं प्राविशत्तानि वा एनमभिसमंमृशन्त स एतां विप्रुषो ऽजनयत या इमाः स्कूयमानस्य विप्रवन्ते[3] तानि वा अयिनैवापाहताग्निर्वै देवानां रक्षोहा तेनैव रक्षांस्यपहते नक्तं

---

1) M 3 ष्ठंक्षा यविष्ठो यो°, B यविष्ठो योयावाग्नये 2) W प्रैभ्यो 3) B विप्रवं यैतानि; W विप्रवयैतानि

याजयेन्नक्तं वै रक्षांसि प्रेरते' यर्ह्येव प्रेरते तर्ह्येनान्यपहते' वामदेवस्य पञ्चदश सामिधेनीश्च स्युर्याज्यानुवाक्याश्च' वामदेवश्च वै कुसितायी[1] चाजीमयातामात्मनोः[2]' सा कुसितायी वामदेवरथस्य कूबरमछिनत्सापरं[3] न्यास्रवत्' युगं वा छेत्स्यामीषां वेति' उसी ऽमिमुख्यमवैक्षत' स एतं मन्त्रमपश्यत्तामर्चिरुदौपत्साचिषा दह्यमाना ह्रदं प्राविशत्से वाव कौसितो ह्रदो' रक्षांसि वै सं[4] तेनापाहत' तद्रक्षांस्येवैतेनापहत' आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेद्यो राष्ट्रे स्पर्धेत यो वा कामयेतान्नादः स्यादिति[5]' देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त' तान्गायत्री सर्वमन्नं परिगृह्यान्तरातिष्ठद्ये ऽविदुर्येतरान्वा इयमुपावर्त्स्यति त इदं भविष्यन्तीति' तस्यां वा उभय ऐछन्त' तां नाम्नोपैप्सन् ॥ दाभि ॥ इत्यसुरा आह्वयन् ॥ विश्वकर्मन् ॥ इति देवाः' सा नान्यतरांश्चनोपावर्तत' तां देवा एतेन यजुषावृञ्जत ॥ ओजो ऽसि' सहो ऽसि' बलमसि' भ्राजो ऽसि' देवानां धाम नामासि' विश्वमसि विश्वायुः' सर्वमसि सर्वायुरभिभूः ॥ इति संवत्सरो वै गायत्री' संवत्सरो वै तदतिष्ठत्संवत्सरं वा एषां तदन्नाद्यमवृञ्जत' तत्संवत्सरमेवैतदन्नाद्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' सैषा गायत्रीष्टिरैयो आहूं' राष्ट्रस्य संवर्ग इति ॥ ११ ॥

Vgl. TS 2, 2, 2, Kâṭh. 10, 5 u 7 a. E.

ऐन्द्राबार्हस्पत्यं हविर्निर्वपेद्यो राष्ट्रीयो[6] नैव प्रस्तिङ्युयाद्[7]दिति वै

---

1) S Einleitung z 1 Buch, p XIV, Kâṭh, 10, 5 कुसिदायी 2) Kâṭh. चात्मनोराक्षिमयाता 3) So M 3, die andern Mss सापर, Kaṭh. सा द्वितीयमुपपर्यावर्ततेषां चच (!) वा छेत्स्यामीति 4) सं fehlt in B, in Hg ohne Accent. 5) Es ist wohl स्यामिति zu lesen 6) So Hg, M 3 (u. A), in W राष्ट्रियो, desgl B, ohne Accent. 7) So das Verb in Hg (u A), in B प्रस्तिङ्गुयाद्॰, M 3 प्रस्त्य॰-ङुयाद्॰; W प्रस्तिप्रुयाद्॰, cf meine Abhandlung ZDMG XXXIII, S. 194 u. 195; Dhâtup 27, 18, Maitr S 1, 6, 3 a A

प्रजांकामौदनमपचत्सौच्छिष्टमाश्नात्तं वां इन्द्रमन्तरेवं गर्भे सन्तमयसंयेन दाम्नापौम्भत्सौ ऽपोब्धो ऽजायत तं वा एतेन बृहस्पतिरयाजयदैन्द्रावार्हस्पत्येन तस्य तद्दाम स्वयमेव व्यपद्यत स इमा दिशो वज्रेणाभिपर्यावर्तत यो राष्ट्रीयो नैव प्रस्तिङ्ग्यात्तमेतेन याजयेदैन्द्रावार्हस्पत्येन परितितो हिं वा एष पाप्मनाथैषं न प्रस्तिङ्नोति बृहस्पतये निरुप्यता इन्द्राय क्रियते सर्वत एवैनं मुञ्चति वज्रेणेमा दिशो ऽभिपर्यावर्तते ॥ १२ ॥

Vgl TS 2 4 13 (aindrabārhaspatyaç caruh), Kath 11, 4, Man Çr 5 1, 7 a E

॥ इति द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

आदित्या भागं वः करिष्याम्यमुंमामुष्यायणमवगमयत॥ इति भूयाद्यविनिर्वप्स्यन्त्सं एतमादित्यं घृते चरुं निर्वपेदादित्या वा इमाः प्रजास्ता एवोपासरत्ता एनमवगमयन्ति सभाश्वत्था मयूखा अन्तर्वेदि शमीरस्तांनस्थस्थिते रथवाहनस्य मध्यमेपायामतिहन्यात् ॥ इदमहमादित्यान्वभाम्यामुष्यावगमः ॥ इत्यादित्यान्वा एतद्वधाति त एनं मोक्षमाणा अवगमयन्ति विशो वीऽर्यमपाक्रामंत्तदश्वत्थं प्राविशत्स तेन वीर्येण भर्भराभवत्संद्विशं एवैतेन वीऽर्यमवरुन्द्धे यदि सप्तसु नावगच्छेदिध्मे तानपि कृत्वैतदेव हविर्निर्वपेदादित्या या इमाः

---

1) B राष्ट्रियो 2) Das Verb in W प्रमितुयात्, M 3 प्रस्तय॰गुयात् 3) W प्रतिपोति, M 3 प्रस्ति॰प्रोति 4) So W d h चां समुष्य ममगम vgl TS 2 3, 1, 3 M 3 ॰म्यांममुष्यावगम, Hg (u A) ॰म्यांमुष्यावगम (in Hg ursprunglich auch wie in W accentuirt, dann corrigirt), P मांमुष्य । मवगम । B ॰म्यामुष्यावगमा; in Kath 11, 6 मभाम्यमुष्यामुष्यायणस्यावगमायेति

प्रजास्ता एवोपासरत्ता एनमवगमयन्ति यद्येव संप्रति विश्वं सप्त सप्तादित्यास्तानेवोपासरत्ता एनमवगमयन्ति यद्येकतयीषु हर्मीषु वावगच्छेदपरोधुका एनं स्युरथ यत्सर्वोऽस्वगच्छति तथा हानपरोध्यो[1]ऽवगच्छति स यदावगच्छेदथादित्येभ्यो धारयद्भ्यो घृते चरुं निर्वपेदादित्या वा अपरोद्धार आदित्या अवगमयितारस्त एनं दाध्रति ॥

अदिते ऽनुमन्यस्व सत्याशीरिह[2] मनः ॥

इति निरुद्धस्य राज्ञः पदमाददीत तद्यः पुरस्ताद्ग्राम्यवादीव[3] स्यात्तस्य सभाया अभिवातं परीत्य विध्वंसयेयुः ॥

प्रेत मरुतः स्वतवस एना विश्पत्यामुं राजानमभि ॥

इति तस्य गृहाद्व्रीहीनाहरेयुस्तांस्त्रेधा विचिनुयाद्ये कृष्णास्तान्कृष्णाजिन उपनह्य निदध्याद्ये शुक्लास्तमादित्यं घृते चरुं निर्वपेदादित्या वा इमाः प्रजास्ता एवोपासरत्ता एनमवगमयन्त्यथ येभ्यो ऽधि विचिनुयात्तानुदङ् परेत्य वल्मीकवपामुद्रुज्य जुहुयात् ॥

यदद्य ते घोर[4] आसञ्जुहोम्येषां बन्धानां प्रमोचनाय ।

यां त्वा जनो भूमिरिति प्रमन्दते निर्ऋतिं त्वाहं[5] परिवेद विश्वतः ॥

इति निर्ऋतिगृहीतो वा एष यो निरुद्धो निर्ऋत्या एवैनं तेन मुञ्चत्येतद्वै विशमवागन्नथ वा अस्य राज्यमनवगतं[6] तद्ये ऽमी कृष्णा व्रीहयस्तं वारुणं घृते चरुं निर्वपेद्वरुणो वै देवानां राजा स राज्यस्यावगमयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं राज्यमवगमयत्येतद्वै नानाविश्यमुभयीमेवैतेन[7] विशमवगच्छति दैवीं च मानुषीं च ॥ १ ॥

Vgl TS 2, 3, 1 (bhûtikamâdinâm caravah), Kath 11, 6

1) M3 ०मपरोध्यो 2) P सत्या। शाशी। 3) So M3, die andern Mss ०वादिव 4) P घोरे। 5) P त्वा। असुं। च। अहं। असुं। च। अहं। (!) 6) So W, desgl B, ohne Accent (cf TS 2, 3, 1 4), aber in Hg (A) u M3 ०मनवगत 7) W ०विश्यमु०

सौर्यं घृते चरुं निर्वपेच्छुक्लानां व्रीहीणां ब्रह्मवर्चसकामः शतमानो रुक्मो रजतो ऽधस्तात्स्याच्छतमानो रुक्मो हरित उपरिष्टादिह वा असा आदित्य आसीत्तमाभ्यां परिगृह्योपरिष्टादास्यां प्रजानां न्यदधुरुपरिष्टाद्वा असा आदित्य इमाः प्रजा अधिपश्यात्यग्नीयं वै रजतासौ हरिण्याभ्यामेवैनं परिगृह्योपरिष्टादास्यां प्रजानां निदधात्युपरिष्टादिमाः प्रजा अधिपश्यति पञ्च कृष्णलान्यपि प्रयाजेषु जुहुयादेतैर्वा असा आदित्य इमान्पञ्च ऋतूननु तेजस्वीभा एवैनं पञ्च दिशो ऽनु तेजस्विनं करोति प्राजापत्यं घृते चरुं निर्वपेच्छतकृष्णलमायुष्कामो देवा असुरान्हत्वा मृत्योरबिभयुस्ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावंस्तान्वा एतया प्रजापतिरयाजयत्ततो देवा अमृतत्वमगच्छन्नमृतं वै हिरण्यममृतमायुरमृतेनैवैष्वमृतमायुरात्मन्दधाद्य आयुष्कामः स्यात्तमेतया याजयेदेतद्वै मनुष्यस्यामृतत्वं यत्सर्वमायुरेत्यमृतं वै हिरण्यममृतमायुरमृतेनैवास्मिन्नमृतमायुरात्मन्दधाति तेन स सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयते शतकृष्णलो भवति शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति चत्वारि चत्वारि कृष्णलान्यवद्यति समृद्ध्यै सर्वं ब्रह्मणे परिहर्तवा आह सर्वं ब्रह्मणि यज्ञं प्रतिष्ठापयति सर्वमस्मिन्ब्रह्म वीर्यं दधात्येषो ब्रह्म वै ब्रह्मा ब्रह्मणैवास्मिन्ब्रह्मायुर्दधाति ॥ २ ॥

Vgl TS 3, 3, 2 (mṛtyubhītādīnām iṣṭijayaḥ); Kāṭh 11, 4

बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेत्पुरोधाकामस्तस्य बार्हस्पत्ये ज्योतिष्मती याज्यानुवाक्ये स्यातां ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बार्हस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया स्वामेव देवतां पुरोधाया उपासरत्सैनं देवता पुरोधां गमयति यद्धेलाय

1) So Hg (o A); in W °पंचातीयं°, M 3 पचाती°, B °पचतीयं°; cf Kāṭh. 11, 4 नवो इमाः प्रजा अधिपाइमपाइ° 2) So Hg (A) u W, in M 3 अधिपश्यति; B अधिपश्यति 3) M 3 पं सर्वम° 4) W °ांए 5) Hg ब्रह्मणि 6) M 3 दंपा°

द्वीव[1] भाति तज्ज्योतिस्तस्माज्ज्योतिष्मती यदि नैव पुरोधां गच्छेदैन्द्राबार्हस्पत्यं हविर्निर्वपेद्ब्रह्म चैव क्षत्रं च सयुजा अकस्ताजगेनं पुरो दधते बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेत्संयसि ग्रामकामो वा पशुकामो वा तस्य बार्हस्पत्ये गणवती याज्यानुवाक्ये स्यातां यो बहुपुष्टस्तस्य गृहात्क्षीरमाहरेयुः स्यात्स्वासां गवां दुग्धं स्यादुदकं पुष्टिरेवैषा संभ्रियते ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बृहस्पतिश्छन्दांसि छन्दोभिर्बृहस्पतिर्गणी स्वां वा एतद्देवतां भूयिष्ठेनार्पयति सजातैरेनं गणिनं करोति ब्राह्मणस्पत्यं चरुं निर्वपेत्संग्रामे तस्य ब्राह्मणस्पत्ये वीरवती वयस्वती याज्यानुवाक्ये स्यातां छदिर्दर्शे याजयेदुद्धर्हिः प्रस्तरः स्याद्बाणवन्तः परिधयो वयांसि परं ग्राममाविशन्ति[2] तथा विज्ञेयं जेष्यामा इति ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मैवोपासरद्ब्राह्मणस्पत्यं[3] चरुं निर्वपेद्यच्च कामयेत ब्रह्मबलं स्यादिति तस्य ब्राह्मणस्पत्ये मरुत्वती याज्यानुवाक्ये स्यातां[4] ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्विण्मरुतो ब्रह्मणि वा एतद्विशमधि विनाशयति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 3 3, (cf oben 2, 1, 4)

बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेन्नामुतं पशुकामः प्रजापतिः पशूनसृजत ते ऽस्मात्सृष्टाः पराञ्च आयंस्तान्बृहस्पतिश्चान्वैतां तौ यथावसंस्ततः शक्नो गर्मुदजायत तं वा अब्रवीदनेन मा याजयेति तेन वा एनमयाजयत्ते[5] पशव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तमेतेन याजयेदुप हैनं पशवा आवर्तन्ते यदा हि स तमेतेनायाजयदथ ते पशव उपा-

---

1) So M 3 u W, in Hg ursprünglich wohl वीव dann ist ohne weitere Corrector noch der Circumflex hinzugesetzt, also द्वीव, vgl übrigens oben I, 8, 6 2) Hg परंग्रामम॰ 3) W ॰सरत् 4) M 3 u W स्याता 5) So M 3 u W, desgl B, ohne Accent, in Hg (u A) तमेवं तेन

सौर्यं घृते चरुं निर्वपेच्छुक्लानां व्रीहीणां ब्रह्मवर्चसकामः शतमानो रुक्मो रजतो ऽधस्तात्स्याच्छतमानो रुक्मो हरित उपरिष्टादिहं वा असा आदित्य आसीत्तमाभ्यां परिगृह्योपरिष्टादासां प्रजानां न्यदधुरुपरिष्टाद्वा असा आदित्य इमाः प्रजा अधिपंद्याशीयं[1] वै रजतासौ हिरण्याभ्यामेवैनं परिगृह्योपरिष्टादासां प्रजानां निदधात्युपरिष्टादिमाः प्रजा अधिषद्यान्ति[2] पञ्च कृष्णलान्यपि प्रयाजेषु जुहुयादेते वा असा आदित्य इमान्पञ्च ऋतूननु तेजस्वीमा एवैनं पञ्च दिशो ऽनु तेजस्विनं करोति प्राजापत्यं घृते चरुं निर्वपेच्छतकृष्णलमायुष्कामो देवा असुरान्हत्वा मृत्योरबिभयुस्ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधाव[4]-स्तान्वा एतया प्रजापतिरयाजयत्ततो देवा अमृतत्वमगच्छन्नमृतं वै हिरण्यममृतमायुरमृतेनैवैष्वमृतमायुराश्वादधाद्य आयुष्कामः स्यात्तमेतया याजयेदेतद्वै मनुष्यस्यामृतत्वं यत्सर्वमायुरेत्यमृतं वै हिरण्यममृतमायुरमृतेनैवास्मिन्नमृतमायुराश्वा दधाति तेन स सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयते शतकृष्णलो भवति शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति चत्वारि चत्वारि कृष्णलान्यवद्यति समृद्ध्यै सर्वं ब्रह्मणे परिहर्तवा आह सर्वं ब्रह्मणि यज्ञं प्रतिष्ठापयति सर्वमस्मिन्ब्रह्मा वीर्यं दधात्येषो ब्रह्म वै ब्रह्मा ब्रह्मणैवास्मिन्ब्रह्मायुर्दधाति ॥ २ ॥

Vgl TS 2, 3, 2 (mṛtyubhītādinām iṣṭayaḥ); Kāṭh 11, 4

बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेत्पुरोधाकामस्तस्य बार्हस्पत्ये ज्योतिष्मती याज्यानुवाक्ये स्यातां ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बार्हस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया स्वामेव देवतां पुरोधाया उपासरत्सैनं देवता पुरोधां गमयति यद्वै लेलाय

1) So Hg (u A); in W °पंचाशीयं°, M 3 पंचाशीते°; B °पञ्चशीय°; cf Kāṭh 11,4 सर्वा इमाः प्रजा अधिपाद्यवाद° 2) So Hg (A) u W, in M 3 अधिपंद्यान्ति; B अधिपद्यन्ति 3) M 3 पं: सर्वम° 4) W धाव 5) Hg अमृतमिव 6) M 3 दधा°

वीव[1] भाति तज्ज्योतिस्तस्माज्ज्योतिष्मती यदि नैव पुरोधां गच्छेदैन्द्राबार्हस्पत्यꣳ हविर्निर्वपेद्ब्रह्म चैवं क्षत्रं च सयुजा अकस्ताजनेनं पुरोदधते बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेत्पयसि ग्रामकामो वा पशुकामो वा तस्य बार्हस्पत्ये गणवती याज्यानुवाक्ये स्याताꣳ यो बहुपुष्टस्तस्य गृहात्क्षीरमाहरेयुः स्यात्स्वासां गवां दुग्धꣳ स्यादुदकं पुष्टिर्वा एषा संभ्रियते ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बृहस्पतिश्छन्दाꣳसि छन्दोभिर्बृहस्पतिर्गणी स्वाꣳ वा एतद्देवतां भूयिष्ठेनार्पयति सजातैरेनं गणिनं करोति ब्राह्मणस्पत्यं चरुं निर्वपेत्संग्रामे तस्य ब्राह्मणस्पत्ये वीरवती वयस्वती याज्यानुवाक्ये स्यातां छदिर्दर्शे याजयेद्दूर्बर्हिः प्रस्तरः स्याद्बाणवन्तः परिधयो वयाꣳसि परं ग्राममाविशन्ति[2] तथा विजेयं जेष्यामा इति ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मैवोपासरद्ब्राह्मणस्पत्यं[3] चरुं निर्वपेद्यश्च कामयेत ब्रह्मबलꣳ स्यादिति तस्य ब्राह्मणस्पत्ये मरुत्वती याज्यानुवाक्ये स्यातां ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्विशो मरुतो ब्रह्मणि वा एतद्विशमधि विनाशयति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 3, 3, (cf oben 2, 1, 4)

बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेन्नामुतं पशुकामः प्रजापतिः पशूनसृजत ते ऽस्मात्सृष्टाः पराञ्च आयꣳस्तान्बृहस्पतिश्चान्वैतां ते यदावसꣳस्ततः शक्रो गर्मुदजायत तꣳ वा अब्रवीदनेन मा याजयेति तेन वा एनमयाजयत्ते पशव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तमेतेन याजयेदुप हैनं पशवा आवर्तन्ते यदा हि स तमेतेनायाजयदथ ते पशव उपा-

---

1) So M 3 u W, in Hg ursprunglich wohl वीव dann ist ohne weitere Correctur noch der Circumflex hinzugesetzt, also वीव, vgl ubrigens oben 1, 8, 6 2) Hg परग्रामम॰ 3) W ॰सरन् 4) M 3 u W स्वाता 5) So M 3 u W, desgl B, ohne Accent, in Hg (u A) तमेव तेन

वर्तन्त[1] सौमापौष्णं चरुं निर्वपेद्गार्मुतं पशुकामः प्रजापतिः पशूनसृजत ते ऽस्मात्सृष्टाः पराञ्च आयंस्तेषां पूषणमधिपामकरोत्[2] यन्नावसंस्ततः शङ्कौ गर्मुदजायत तं वा आहरदनेन मे प्रतिष्ठेति[3] स सोमो ऽब्रवीन्मम वा अकृष्टपच्यमिति तं सौमापौष्णं निरवपत्तं पशव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तमेतेन याजयेदुप हैनं पशवा आवर्तन्ते यदा हि स तमेतेनायाजयदथ तं पशव उपावर्तन्त सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयति प्राजापत्यं चरुं निर्वपेद्गार्मुतं पशुकामः पृश्नीनां गवां दुग्धे पृश्नीनां गवामाज्यं स्यात्तेनापि गोमूत्रस्याश्चोतयेयुः पृश्निर्वै यददुहन्स गर्मुदभवदियं वै पृश्निर्वाग्वा तस्या वा एतच्छिरो यद्गर्मुतस्तस्मादेतदाण्डमिव पीयूष इव तं प्राजापत्यं चरुं निर्वपेत्पशुकामः प्राजापत्या वै पशवः प्रजापतिः पशूनां प्रजनयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयति वास्त्वमयं[4] रौद्रं चरुं निर्वपेद्यत्र रुद्रः प्रजाः शमायेत वास्तोर्वै[5] वास्त्वं जातं वास्त्वमयं खलु वै रुद्रस्य स्वेनैवैनं भागधेयेन शमयति तया निषादस्थपतिं याजयेत्सा हि तस्येष्टिः कूटं दक्षिणा कर्णो वा गर्दभः ॥ ४ ॥

Vgl TS 2, 2, 4 (gârmutaç caruh prajâpaçvarthinoh); Kâṭh 10, 11.

परमेष्ठिने द्वादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत परमेष्ठी स्यामिति परमेष्ठी वा एषं देवानां यः परमेष्ठी परमेष्ठी राजन्यो मनुष्याणां तमेव भागधेयेनोपासरत्सं एनं परमेष्ठिनं करोति तस्मै धनुश्च तिस्रश्च प्रयच्छेत् ॥ अग्निरेतैँ तेजः प्रयच्छत्विन्द्र[6] इन्द्रियं पित्र्यां वन्धुताम् ॥ इत्यग्निरेवास्मै तेजः प्रयच्छतीन्द्र इन्द्रियं पित्र्यां वन्धुतां वैश्वदेवं द्वादश-

---

1) W °वर्तन्ते 2) B °मधिपम° 3) Hg ष्ठा° 4) S ZDMG. XXXIII, S 196; PA. 6, 4, 175; Hg वास्तूं 5) P वसिं । ते । 6) P इन्द्रः ।

कपालं निर्वपेद्भ्रातृव्यवाँस्तृं बर्हिषदं कृत्वा समया स्फ्येन व्यूहेत ॥ इदमहं मां चामुं च[1] व्यूहामि ॥ इति यं द्विष्यात्तं यदधो ऽवमृद्येत यच्च स्फ्यं आश्लिष्येत्तं द्विषण्णेव उरुक्रमायां वेद्यां विष्णुरेवैना अन्तरा विक्रमते तं पुनः संमूहेत ॥ इदमहं मां चामुं च संमूहामि ॥ इति यो ऽस्य प्रियः स्यात्तं वैश्वदेवीर्वा इमाः प्रजास्ताभिरेवैतं व्यूहति ताभिरात्मानं समूहतीन्द्राण्यै चरुं निर्वपेत्सेनायामुत्तिष्ठन्त्यां सेना वा इन्द्राणी ब्रह्मणैवैनां पुरस्तान्मुखतो जित्यै संश्यति[2] बल्वजा उपोध्मे स्युः[3] शक्रौ वा एतौ ऽभ्युत्थितौ न्यायेनैवैनामभिनयति[4] यत्तस्यां सेनायां विन्देत सा दक्षिणा वाचस्पतये चरुं निर्वपेदश्रीकामो यो वै वाचो ऽध्यक्षः स वाचस्पतिस्तं ऽश्रीकरणमेवैतत् ॥ ५ ॥

Vgl Kâṭh 10, 10

अग्नये वसुमते सतीनानामष्टाकपालं निर्वपेत्सोमाय रुद्रवते श्यामाकं चरुमिन्द्राय मरुत्वते नैवारमेकादशकपालं वरुणायादित्यवते यवमयं चरुं देवा अन्योन्यस्य श्रिये तिष्ठमानाश्चतुर्धा व्युदक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैस्तान्वा एतया बृहस्पतिरयाजयत्संज्ञान्यैत इन्द्रमेवाभिसमावर्तन्तेन्द्रमभिसमजानत तेद्य एतया यजते तमेवाभिसमावर्तन्ते तमभिसंजानते तदाहुरैन्द्र एकादशकपालः कार्या इतीन्द्रं हि ते ऽभिसमावर्तन्तेन्द्रमभिसमजानत ॥

---

1) So schreibe ich im Anschluss an P इदं । अहं । मां । च । अमुं । च ।, vgl auch weiter unten Aber W इदमहंमामु चामु च, desgl B, ohne Accent, M 3 ॰हंमामं च मु च, Hg (u A) ॰हंमम्ं चामु च 2) M 3 ॰मुश्येत 3) Kaṭh बल्वजा इध्मे च बर्हिषि चाभिभवति 4) So das Pron in M 3 u W in Hg (u A) ॰वैनामभि॰, B ॰वैना॰ममभि॰

संज्ञानं नो दिवा पशोः संज्ञानं नक्तमर्वतः ।
संज्ञानं नः स्वेभ्यः संज्ञानमरणेभ्यः संज्ञानमश्विना युवमिहास्मभ्यं नियच्छतम् ॥
समिन्द्र राया समिषा रभेमहि सं वाजैः पुरुश्चन्द्रैरभिद्युभिः[1] ।
सं देव्या[2] प्रमत्या वीरशुष्मया गोअग्रयाश्वत्या रभेमहि ॥
इन्द्रवायू सुसंदृशा[3] सुहवेह हवामहे ।
यथा नः सर्वा इज्जनः संगमे सुमना असत् ॥
सं वो मनांसि सं व्रता समाकूतीरनंसत[4] ।
अमी ये विव्रताः स्थ तान्वः संनमयामसि ॥
समाना वा[5] आकूतानि समाना हृदयानि वः ।
समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति[6] ॥
समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम् ।
समानं क्रतुमभिमन्त्रयध्वं समानेन वो हविषा जुहोमि ॥
संगछध्वं संजानीध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।
देवा[7] भागं यथा पूर्वे संजानाना[8] उपासते ॥ ६ ॥-

Vgl TBr ?, 4, 4 flg , Kâṭh 10, 12

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेत्साविचं चरुं वायव्यां यवागूं प्रतिधुग्वा भौममेककपालं यस्य हिरण्यं नश्येद्यो वा हिरण्यं विन्देदेषिर्वा अग्ने हिरण्यमविन्दत्सं सवितामन्त्रयत न खलु वै किं चन

1) P पुरुचन्द्रैरिति पुरुचन्द्रै । 2) So B (ohne Accent); desgl Kâṭh 10, 12; die andern Mss देव्या 3) M 3 सुसंदृशा 4) P समनसत । H u B ०रनंसता 5) P व । 6) P irrig मसु । सहं । आसति ।, vgl RV 10, 191 4 7) P देवा । 8) P संजानाना इति स जानाना ।

वायुनानभिगतमस्त्यस्यां वै स तद्विन्दद्वित्या एवाग्नेयः प्रसवाय सावित्रो ऽभिनीत्यै वायव्यो यज्ञो ह्यस्यां हि स तदविन्ददेते वै प्रदातारस्तानेव भागधेयेनोपासरत्ते ऽस्मै प्रयच्छन्ति स यदा विन्देदथैतेभ्य एवं निर्वपेद्धिरेवाविन्दत्तान्भागिनः करोत्यहिंसायै प्रजापतिर्वै सोमाय राज्ञे दुहितॄरददान्नक्षत्राणि स रोहिण्यामेवावसन्नितरासु तां अनुपेयमानाः पुनरगछंस्तं[1] राजयक्ष्मेणाप्याहयत्स निरस्रवत्तस्माद्राजयक्ष्मगृहीतो निःस्रवति[2] स वै प्रजापतिमेवोपाधावत्तं प्रजापतिरब्रवीदृतं ब्रूहीति स ऋतमब्रवीद्यथा सर्वास्वेव समावद्वसानीति तस्मादेष सर्वास्वेव समावद्वसति तस्मै वै प्रजापतिः प्रायश्चित्तिमैछत्तस्या अमावास्यायां वैश्वदेवं चरुं निरवपत्तेनास्मै प्रायश्चित्तिमविन्दत्सो ऽमुमाप्यायमानमन्वाप्यायत[4] वसीयानभवद्यो राजयक्ष्मगृहीतः स्यात्तस्या अमावास्यायां वैश्वदेवं चरुं निर्वपेदेतेन वै स तस्मै प्रायश्चित्तिमविन्ददेतेनैवास्मै प्रायश्चित्तिं विन्दत्यमुमेवाप्यायमानमन्वाप्यायते[5] वसीयान्भवति ॥ ७ ॥

Vgl TS 2, 3, 5 (râjayakshmagṛhîtasyeshṭiḥ), Kâṭh 11, 2

प्रजापतिर्वै देवेभ्यो भागधेयानि व्यकल्पयत्स इन्द्रो ऽब्रवीद्यदतिरिच्यते तन्ममेति तद्वा इन्द्रियमेवात्यरिच्यत[6] तदिमांल्लोकाननूर्ध्वमनूदध्रयत[7] तन्नैकेनाप्नोन्न[8] द्वाभ्यां तत्तृतीयेनाप्नोदवारुन्द्ध यत्त्रयः पुरोडाशा भवन्त्येभ्यो वा एतं लोकेभ्य इन्द्रियं वीर्यमाप्नोत्यवरुन्द्ध उत्तर उत्तरः पुरोडाशो ज्यायान्भवत्युत्तर उत्तरो हि लोको ज्यायानिन्द्राय

1) B पुनरागः॰ 2) M 3 निस्रवति, desgl B ohne Accent. 3) In Hg (u A) das Verb ohne Accent 4) M 3 ॰मन्वाप्यायत. 5) M 3 ॰मन्वाप्यायते। 6) So betonen M 3 u W, in Hg (u A) ॰मेवात्यरिच्यत 7) So betonen M 3 u W; in Hg (u A) ॰मनूदध्रयत 8) So betonen M 3 u W, in Hg (u A) das Verb ohne Accent

राज्ञे प्रथमम् इन्द्राय स्वराज्ञे मध्यमम् इन्द्रायाधिराजायोत्तमम् एतानि वै सर्वाणीन्द्रो ऽभवद्राज्यं स्वाराज्यमाधिराज्यमेतानि सर्वाणि भवति य एतैर्यजते सर्वमेतद्भवति य एवं वेद प्रथमामनूच्य मध्यमया यजेन्मध्यमामनूच्योत्तमया यजेदुत्तमामनूच्य प्रथमया यजेदेवमस्य सर्वा अनुवाक्या भवन्ति सर्वा याज्या एषां लोकानां प्रतिप्रज्ञात्या अथो अनुसंतत्या इन्द्राय घर्मवते सूर्यवता एकादशकपालं निर्वपेत्तेजस्कामस्तेजो वै घर्मस्तेजः सूर्यस्तेज एवावरुन्द्ध इन्द्रायेन्द्रियवता एकादशकपालं निर्वपेत्पशुकाम इन्द्रियं वै पशव इन्द्र इन्द्रियस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मा इन्द्रियं पशून्प्रयच्छति ॥ ८ ॥

Vgl TS 2, 3, 6 (annâdanaçaktikâmasya tridhâtur yâgah), Kâth 10, 10 8

इन्द्रायार्कवते ऽश्वमेधवता एकादशकपालं निर्वपेन्निरुद्धं याजयेदन्तं वा एष गतो यो निरुद्धो ऽन्तो ऽर्को ऽन्तो ऽश्वमेधो ऽन्तेनैवास्मा अन्ते कल्पयति वशा दक्षिणा वशं मा नयादितीन्द्रायार्कवते ऽश्वमेधवता एकादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत जने म ऋध्येतेत्यन्तो वा एषा ऋद्धीनां यज्जनो ऽन्तो ऽर्को ऽन्तो ऽश्वमेधो ऽन्तेनैवास्मा अन्ते कल्पयति वशा दक्षिणा वशं मा नयादितीन्द्रायार्कवते ऽश्वमेधवता एकादशकपालं निर्वपेद्गतश्रीर्यदा वै श्रियो ऽन्तं गच्छत्यथ पापीयान्भवत्यन्तो ऽर्को ऽन्तो ऽश्वमेधो ऽन्तमेवालब्ध न पापीयान्भवतीन्द्रायार्कवते ऽश्वमेधवता एकादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत महायज्ञो मोपनमेदित्येते वा इन्द्रस्य यज्ञिये तन्वौ यदर्कश्चाश्वमेधश्च ते एवालब्ध ताभ्यां महायज्ञमालभत इन्द्राय घर्मवते सूर्यवता

1) M 3 भवति 2) M 3 u. W प्रतिप्रज्ञ° 3) So mit Dehnung des Vokals vor anlautendem ऋ in Hg, M 3 u A, dagegen W एषं, desgl B, ohne Accent, vgl oben 1, 5, 4 सा ऋतजु, 1, 7, 2 नि स्रा ऋध्यति u dgl

एकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय मन्युमते मनस्वत एकादशकपालमिन्द्रायेन्द्रियवत एकादशकपालमिन्द्रायार्कवते ऽश्वमेधवत एकादशकपालं भूतिकामꣳ याजयेदिदꣳ वा इन्द्रस्य[1] घर्मश्च सूर्यश्चेदमस्य मन्युश्च मनश्चेदमस्यैन्द्रश्चेन्द्रियं चेदमस्यार्कश्चाश्वमेधश्चैतानि वै सर्वाणीन्द्रो ऽभवदेतानि सर्वाणि भवति य एतैर्यजते सर्वमेतद्भवति य एवꣳ वेद ॥ ९ ॥

Vgl TS 2, 2, 7 (aindracarvâdyâ ishtayah) u 8; Kâth 10, 8

इन्द्रायाꣳहोमुच एकादशकपालं निर्वपेदामयाविनꣳ याजयेदेषा वा इन्द्रस्य भेषजा तनूर्यदꣳहोमुक्तामेव भागधेयेनोपासरत्स एनमꣳहसो मुञ्चतीन्द्राय चार्त एकादशकपालं निर्वपेद्यो ज्यान्या मारणादपरोधाद्वा बिभीयादिन्द्रो वै चार्तेन्द्रो ऽपरोद्धा तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं चायत इन्द्रायान्वृजव एकादशकपालं निर्वपेज्ज्येष्ठबन्धुरिन्द्रियꣳ वै ज्येष्ठबन्धुरिन्द्रियेणैवैनानन्वृजून्कुरुत इन्द्राय प्रवभ्रायैकादशकपालं[2] निर्वपेत्संग्रामे प्रवभ्रो वा इन्द्रो वृत्राय वज्रं प्राहरत्प्रवभ्र एवैभ्यो वज्रं प्रहरतीन्द्राय वै मृधायैकादशकपालं[3] निर्वपेत्संग्रामे मृधो वा एष विहन्ति यः संग्रामं जयति मृध एव विहत इन्द्रायाभिमातिघ्न एकादशकपालं निर्वपेत्संग्रा३मे ऽभिमातीर्वा एष हन्ति[4] यः संग्रामं[5] जयत्यभिमातीरेव हन्त इन्द्रायाभिमातिषाह एकादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत विषहेयाभयं मे स्यादितीन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्तं दानवा नान्वमन्यन्त तमेतेन भागधेयेनान्वमन्यन्त ततो वै ऽसो

1) W ऐंद्रस्य 2) Kath 10, 9 प्रवधायै° und auch weiterhin प्रवध, प्रवधेण. 3) Kâth विमृधायै° u weiter unten विमृधा तनू. 4) W घ्नि हन्ति 5) So die Mss; cf Kâth. तया मृधो ऽपहते इति मृध जयति संग्रामम् . तया मृधो ऽपहत आत्मनो ऽधि

ऽभिमातीहन्वृत्रंमहन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यः संग्रामं जयति तद्वाचेन्द्रमेवैतत् ॥ १० ॥

Vgl TS 2, 2, 7 u 8, Kāth 10, 9.

ऐन्द्रमेककपालं निर्वपेन्निरुद्धं याजयेदा प्रेहि[1] परमस्याः परावत इति याज्यानुवाक्ये स्यातां परावतं वा एष गतो यो निरुद्धः परावत एवैनमध्याम्नावगमयत्यैन्द्रं त्रयोदशकपालं निर्वपेन्निरुद्धं याजयेदतिरिक्तं वै त्रयोदशमतिरिक्तो निरुद्धोऽतिरिक्तादेवैनमतिरिक्तमाम्नावगमयतीन्द्राय वज्रिण एकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय वृत्रघ्न एकादशकपालमिन्द्राय वृत्रतुर एकादशकपालं यस्य भ्रातृव्यः सोमेन यजेत वज्रं वा एष भ्रातृव्यायोच्छ्रयति यः सोमेन यजते यद्वज्रिणे वज्रेणैवास्य वज्रं स्तृणुते यद्वृत्रघ्ने भ्रातृव्यो वै वृत्रो हन्त्येवैनं यद्वृत्रतुरे भ्रातृव्यो वै वृत्रस्तरत्येवैनमिन्द्राय क्षेत्रंजयायैकादशकपालं निर्वपेद्यः क्षेत्रे पशुषु वा विवदेतेन्द्रो वै देवानां क्षेत्रंजयस्तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै क्षेत्रं पशूञ्जयतीन्द्रायाधिराजायैकादशकपालं निर्वपेद्यत्र राजानः सदृशा इव स्युरिन्द्रो वै देवानामधिराजस्तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनमाधिराज्यं गमयति ॥ ११ ॥

इन्द्राय मन्युमते मनस्वत एकादशकपालं निर्वपेत्संग्रामे मन्युना वै वीर्यं क्रियत इन्द्रियेण जयति वीर्यं चैवेन्द्रियं च जित्यै दधाति मन्यवे चरुं निर्वपेत्संग्रामे मन्युना वै वीर्यं क्रियते[2] वीर्यमेवैषु जित्यै दधाति यं जीवग्राहं गृह्णीयुस्तं विकृन्तेयुर्मन्योः स्विदेव सत्यमकरिन्द्राय मनस्वत एकादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत पुंस्यः स्यामनाधृष्य इति मनो वै श्रीस्त्विषिः श्रियमेवास्मिंस्त्विषिं दधा-

1) W °दोमिहि 2) W क्रियते

ति 'संवत्सरं नु पुरा मनसो न कीर्तयेत्संवत्सरेण वा अन्नाद्यमाप्यते 'संवत्सरेणैवास्मा आप्त्वा श्रियं त्रिषिं दधाति ॥ १२ ॥

Vgl TS 2, 2, 8, 2, Kâṭh 10, 8

यस्य सान्नाय्यं चन्द्रमा अभ्युदियाद्द्वेधा पुरोडाश्याः स्युस्तांस्त्रेधा कुर्याद्ये मध्यमास्तमग्नये दात्रेऽष्टाकपालं निर्वपेद्ये स्थविष्ठास्तमिन्द्राय प्रदात्रे दधंश्चरुं 'ये क्षोदिष्ठास्तं विष्णवे शिपिविष्टाय शृते चरुमग्निर्वै मध्यमस्य दातेन्द्रो ज्येष्ठस्य प्रदाताथ यत्क्षोदिष्ठं तच्छिपिविष्टं 'तदाप्नोति 'पशूनेव 'सोमो वा एतस्यातिरिच्यते यस्य सान्नाय्यं चन्द्रमा अभ्युदेति 'स वै पशूनेवाभ्यतिरिच्यते 'यः पशुकामः स्यात्सोऽमावास्यामिष्ट्वा वत्सानपाकुर्याद्द्वेधा पुरोडाश्याः स्युस्तांस्त्रेधा कुर्याद्ये क्षोदिष्ठास्तमग्नये सनिमते ऽष्टाकपालं निर्वपेद्ये मध्यमास्तं विष्णवे शिपिविष्टाय शृते चरुं 'ये स्थविष्ठास्तमिन्द्राय प्रदात्रे दधंश्चरुमग्निरेवास्मै तद्विन्दति यदीहं 'विष्णुस्तद्यदन्तरिक्षा 'इन्द्रस्तद्यद्दिवि 'संतानो गा इच्छन्ति 'यदेते तण्डुला विभाज्यन्ते 'संतानो वा एत एष्टारो ऽभिरोद्धार एवाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेत्तग्मीस्तस्य गौर्धेनुर्दक्षिणा 'स प्राङ् प्रयाय वैष्णवं त्रिकपालं 'तस्य वडवा धेनुर्दक्षिणा 'स प्राङ् प्रयाय गिरिं गत्वापो वा प्राजापत्यं घृते चरुं तस्य पुरुषी धेनुर्दक्षिणा 'यदाग्नेय इमां तेनाक्रमते 'यद्वैष्णवो ऽन्तरिक्षं तेन 'यत्प्राजापत्यो ऽमुं तेन लोकं 'यत्प्राङ् प्रयात्यभि स्विदेवाक्रमीद्यद्गिरिं गछत्यपो वान्तं स्विदेवागन्यत्तिस्रो धेनवो दक्षिणा 'त्रयो वा इमे लोका 'इमानस्मै लोकान्धेनुरकरिमानस्मै लोकान्प्रदा-

1) M 3 ग्नु oder न्नु, Hg vielleicht ग्नु 2) B fügt hier noch नेत्र ein 3) Dies Wort in Hg (A) u. W ohne Accent, M 3 liest प्रांयां vgl unten 4) In Hg, (A) u W ohne Accent, M 3 प्रांया 5) In Hg (A) W ohne Accent, M 3 प्रां॰

यश्चित्त्या उपासरद्धरुणगृहीतो वा एष य आमयावी वरुणादेवैनं तेन मुञ्चति पयो वै पुरुषः पय एतस्याममयति[1] पयसैवास्य पयो निष्क्रीणाति यद्व्यूहति[2] विकृत्य हि शल्यं मध्यतो निर्हरन्ति तद्य-क्ष॰ वावास्यैतन्मध्यतो निर्हरन्त्यथ यत्पुनः समुह्यापये समवद्यति यथा शल्यं निर्हृत्योष्णीपेण वेष्टयन्त्येवं तद्भूतिकाम॰ याजयेत्स्वामेव देवतां प्रायश्चित्त्या उपासरद्धरुणगृहीतो वा एष यो भूतिकामो व-रुणादेवैनं तेन मुञ्चति पयो वै पुरुषः पय एष इच्छति यो भूतिमि-च्छति पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे यद्व्यूहति यज्ञस्य गोपीथायाथ यत्पुनः समूहति भूत्यैवैन॰ समूहति ग्रामकाम॰ याजयेत्स्वामेव देवतां प्राय-श्चित्त्या उपासरद्धरुणगृहीतो वा एष यो ग्रामकामो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चति पयो वै पुरुषः पय एष इच्छति यो ग्राममिच्छति पयसैवा-स्मै पयोऽवरुन्धे यद्व्यूहति यज्ञस्य गोपीथायाथ यत्पुनः समूहति ग्रामेणैवैन॰ समूहत्येककपालाञ्जुहोत्यैनाव वै वरुणस्य पाशास्तैन एनं मुञ्चति यन्नाना जुहुयाद्विकर्षिः स यज्ञस्याग्नी सर्वे होतव्याः संमृद्धै ॥ या वां मित्रावरुणा ओजस्या तनूस्तया वा॰ विधेम तये-मममुं मुञ्चतमं॰हसो या वां मित्रावरुणौ सहस्या तनूस्तया वा॰ विधेम तयेममममुं[7] मुञ्चतमं॰हसो या वां मित्रावरुणौ यातव्या तनू-स्तया वा॰ विधेम तयेममममुं मुञ्चतमं॰हसो या वां मित्रावरुणौ रक्षस्या तनूस्तया वा॰ विधेम तयेममममुं मुञ्चतमं॰हसो या वां मि-

1) B एवास्यामयति 2) So corrigirt aus der offenbar corrupten Lesart der Mss, Hg, M 3 u W यद्विदूहति (!), in A यद्विदुहति, B यद्विकृदुहति vgl oben 2, 2, 5 u TS 2, 3, 13, 9, auch Kāth 12, 1 व्यूहति 3) So M 3 u W, in Hg (u A) तद्य॰ 4) Alle Mss यद्विदूहति, vgl aber oben die Anm, auch Kath व्यूहति 5) So corrigirt, Hg, M 3, W (u A) यद्विदूहति, nur B यद्विदुहति, s oben die Anm, auch Kāth व्यूहति 6) B ॰कपालान्, die andern Mss ॰कपाला 7) P तया। इमं। अमुं।, Hg M 3 (u A) तं एममुं

चावरुण ओजस्या सहस्या यातव्या रक्षस्या तनूस्तया वामविधाम तयेममुममौक्तमंहसो यस्ते राजन्वरुण देवेषु पाशस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुणाग्नि पाशस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुण द्विपात्सु चतुष्पात्सु पशुषु पाशस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुणौषधीषु वनस्पतिष्वप्सु पृथिव्यां दिक्षु पाशस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा ॥ एते वै वरुणस्य पाशास्तैत एनं मुञ्चति ॥ १ ॥

Vgl TS 2, 3, 13 (pāpmanā gṛhītasyeshṭiḥ) Kāṭh 12, 1, 11, 11

वैश्वदेवं चरुं निर्वपेद्भ्रातृव्यवान्देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवाः संग्रहणेनायजन्त ते यत्किंचासुराणां स्वमासीत्तत्समगृह्णन्मनांसि वावैषां तत्समगृह्णंस्तेऽमनसः पराभवन्भ्रातृव्यवान्यजेत मनोग्रहणं वा एतन्मनांसि वा एतद्भ्रातृव्याणां संगृह्णाति तेऽमनसः पराभवन्ति ग्रामकामो यजेत मनोग्रहणं वा एतन्मनांसि वा एतत्सजातानां संगृह्णाति तेऽस्मान्मनोगृहीता नापयन्ति सर्वेषां सजातानां गृहादाज्यमाहरेयुर्यावतामेवं कियतां च गृहादाज्यमाहरन्ति तेषां सर्वेषां मनांसि संगृह्णाति तेऽस्मान्मनोगृहीता नापयन्त्यामनेन जुहोत्यामनस एवैनान्करोति ॥ आमनस्य देव ये सजाताः संमनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्तां हृदा तान्म आमनसस्कृधि स्वाहामनस्य देव ये पुत्राः संमनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्तां हृदा तान्म आमनसस्कृधि स्वाहामनस्य देव याः स्त्रियः समनसस्ता अहं कामये हृदा ता मां कामयन्तां हृदा ता म आमनसस्कृधि स्वाहामनस्य देव ये पशवः संमनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्तां हृदा तान्म आम-

नमस्कृधि स्वाहा ॥ एते वै सजाताः सजाता इव पुत्रा इव स्त्रिय इव पशव इव तानात्मानमभिसंयुङ्क्ते तैर्भवति पृषती गौर्धेनुर्दक्षिणा सा हि वैश्वदेव्यथ यद्वैश्वदेवी वैश्वदेवीर्वा इमाः प्रजास्ता एवावारुन्द्ध ता आद्या अकृत बहिरात्मं वै प्रयाजानुयाजा[1] आत्मा देवता यत्प्रयाजानुयाजानां[2] पुरस्ताद्वोपरिष्टाद्वा जुहुयाद्बहिरात्मं सजातान्दधीताथ[3] यन्मध्यतो जुहोति मध्यत एव सजातानात्मन्धत्ते यदि कामयेत ताजगैयुस्ताजकपरेयुरिति दारुमयेण जुहुयाच्चराचरा हि वनस्पतयो यदि कामयेत ध्रुवाः स्युः कृच्छ्रादेयुरिति मृन्मयेन जुहुयात् ॥ ध्रुवा ३ह्रीय ध्रुवो ऽसि ध्रुवस्त्वं देवेष्वेधि ध्रु३वो ऽहं सजातेषु भूयासं प्रियः सजातानामुपश्रेत्ता वसुविदुग्रो ऽस्युग्रस्त्वं देवेष्वेध्युं३ग्रो ऽहं सजातेषु भूयासं प्रियः सजातानामुपश्रेत्ता वसुविदभिभूरस्यभिभूस्त्वं देवेष्वेध्यभिभूरहं सजातेषु भूयासं प्रियः सजातानामुपश्रेत्ता वसुवित्परिभूरसि परिभूस्त्वं देवेष्वेधि परिभूरहं सजातेषु भूयासं प्रियः सजातानामुपश्रेत्ता वसुवित्सूरिरसि सूरिस्त्वं देवेष्वेधि सूरिरहं सजातेषु भूयासं प्रियः सजातानामुपश्रेत्ता वसुवित् ॥ एते वै सजातास्तानस्मिन्दधाति तानस्मादनपक्रमिणः करोति ॥ २ ॥

Vgl TS 2, 3, 9 (grâmakâmasah sâmgrahanishṭih), Kâṭh 12, 2

अश्विपो ऽश्वः प्रतिगृह्यते स वा उभयतोदन्प्रतिगृहीतो निर्वभस्त्यस्येन्द्रियं च पशूंश्च वरुणो वा अश्वो वरुणदेव३त्यो यो वा अश्वं प्रतिगृह्णाति वरुणं स प्रसीदति तदश्वहविषा यष्टव्यं निर्वरुणत्वाय चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्वा अश्वः कपालैरेवैनमाप्नोति यावन्तो

1) So Hg, M 3, W (u A), in B °प्रयाजा. Kâṭh hat auch Kürze des Vocals.
2) So Hg M 3, W (u A), in B °प्रयाजानां 3) P हि । एवं

ऽश्वास्तावन्तः पुरोडाशा भवन्ति सर्वत एवैनं मुञ्चन्त्येको ऽधिभवति यं वोपसरति तस्मा एव स यः पुनः प्रतिग्रहीष्यन्त्स्यान्न स यजेत यद्धि पुनः प्रतिगृह्णीयात्पुनर्वरुणं प्रसीदेदेष यः पुनः प्रतिग्रहीष्यन्त्स्यात्तस्य वारुणा नैमाः स्युः सौर्यवारुणा नैमा यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चत्यथ यत्सौर्यः स्वामेव देवतामुपप्रतिगृह्णात्यात्मनो ऽहिंसाया एकविंशतिः सामिधेनीर्भवन्त्यसा आदित्य एकविंशः प्रजापतिरसा आदित्यः प्राजापत्यो ऽश्वो यावानेवाश्वस्तमाप्नोति सर्वे वा अन्ये पशवो योनिमन्तः पुरुषयोनयो ऽयोनिरश्वो ऽप्सुजा यदेषो ऽपोनप्त्रीयश्चरुर्भवति योनिमन्तमेवैनमकः स्व एवैनं योनौ प्रतिष्ठापयति ॥ यस्ते राजन्वरुण गायत्रछन्दाः पाशो ब्रह्मन्प्रतिष्ठितस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुण त्रिष्टुप्छन्दाः पाशः क्षत्रे प्रतिष्ठितस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुण जगच्छन्दाः पाशो विशि प्रतिष्ठितस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा यस्ते राजन्वरुणानुष्टुप्छन्दाः पाशो दिक्षु प्रतिष्ठितस्तं त एतेनावयजे तस्मै ते स्वाहा ॥ छन्दांसि वै वरुणस्य पाशास्तैरेनं गृह्णाति यैरेनं गृह्णाति तैरेनं मुञ्चत्यपोनप्त्रीयाभ्यां द्वाभ्यां जुहोति य एवाप्स्वश्वो वरुणस्तत एनं मुञ्चति ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 3, 12 (açvadânina ishtiç catushkapala), Kâṭh 12, 6

अग्नेरायुरसि तेनास्मा अमुष्मा आयुर्देहीन्द्रस्य प्राणो ऽसि प्राणं देह्यमुष्मै यस्य ते प्राणः स्वाहा पितॄणां प्राणो ऽसि प्राणं दत्तामुष्मै येषां वः प्राणः स्वाहा विश्वेषां देवानां प्राणो ऽसि प्राणं दत्तामुष्मै येषां वः प्राणः स्वाहा बृहस्पतेः प्राणो ऽसि प्राणं देह्यमुष्मै यस्य ते प्राणः स्वाहा प्रजापतेः प्राणो ऽसि प्राणं देह्यमुष्मै यस्य ते प्राणः स्वाहा ॥

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिः[1]।
यदध्रियत तद्घृतम्॥
घृतस्य पन्थाममृतस्य नाभिमिन्द्रेण दत्तं प्रयतं मरुद्भिः।
तत्त्वा विष्णुरन्वपश्यत्तत्त्वेडा गव्यैरयत्[2]॥

पावमानस्य त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्तन्योपांशोस्त्वा[3] वीर्येणोत्सृजे बृहता त्वा रथंतरेण त्रैष्टुभ्या वर्तन्या शुक्रस्य त्वा वीर्येणोद्धरे ऽयेष्ठा मांषया जागत्या वर्तन्या देवस्त्वा सवितोन्नयतु जीवातवे जीवनस्यायै॥

इदं वर्चो अग्निना दत्तमागान्महि राधः सह ओजो बलं यत्।
दीर्घायुत्वाय शतशारदाय प्रतिगृभ्णामि महते[5] इन्द्रियाय॥
इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि तिग्ममोजो वरुण सोम राजन्।
मातेवास्मा[6] अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासत्[7]॥

अग्निरायुस्तस्य मनुष्या आयुष्कृतस्तेनायुषायुष्मानेधि ब्रह्मायुस्तस्य ब्राह्मणा आयुष्कृतस्तेनायुषायुष्मानेधि यज्ञ आयुस्तस्य दक्षिणा आयुष्कृतस्तेनायुषायुष्मानेध्यमृतमायुस्तस्य देवा आयुष्कृतस्तेनायुषायुष्मानेध्यश्विनोः प्राणोऽसि तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव बृहस्पतेः प्राणोऽसि स ते प्राणं ददातु तेन जीव प्रजापतेः परमेष्ठिनः प्राणोऽसि स ते प्राणं ददातु तेन जीव॥ ४॥

Vgl. TS 2, 3, 10 (âyushkâmeshṭimantrâh); Kaṭh 11, 7

1) P यत्। नवं। ऐत्। तत्। नवनीतमिति नव नीतम्। 2) P तत्। त्वा। इडा। गव्यै। अयत्। 3) P वर्तन्या। उपांशोरित्युप अंशोः। 4) P त्वा। अगात्। 5) P महते। 6) P मातेवेति माता इव। अस्मै। 7) P यथा। असत्।

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेत्सारस्वतं चरुं बार्हस्पत्यं चरुं पूर्वेद्युरामयाविनं याजयेदग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवास्मिन्यज्ञेन चायुर्दधाति वाक्सरस्वती ब्रह्म बृहस्पतिर्वाचा चैवास्मिन्ब्रह्मणा चायुर्दधात्येषो प्राणा वै देवताः प्राणान्वा एतत्पूर्वेद्युर्गृहीत्वोपवसति स श्वो भूत आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेत्सौम्यं पयसि चरुमादित्यं घृते चरुं वारुणं चरुं यवमयमियन्तमग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालमामयाविनं याजयेद्यो वै प्रमीयते ऽग्निं तस्य शरीरं गच्छति सोमं रसो यदाग्नेयः शरीरमेवास्य तेन निष्क्रीणाति यत्सौम्यो रसं तेन यावानेव तं निष्क्रीयेयं वा अदितिरस्यामधि प्रजाः प्रजायन्ते ऽस्यामेवैनमधि प्रजनयतीयांश्चरुर्भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तं वरुणान्मुञ्चति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुपमेनं करोत्यग्नेरायुरसि तेनासा अमुष्मा आयुर्देहीत्यग्निर्वै मनुष्याणामायुषः प्रदाता सो ऽस्मा आयुः प्रयच्छति पञ्चभिर्जुहोति पाङ्क्तः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तं समीरयति यावानेव पुरुषस्तं समीरयित्वायं वाव यः पवत एष प्राण आभ्यो वा एष दिग्भ्यो ऽधिपवत एतद्देवत्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एनमेताभ्यो दिग्भ्यो ऽधि समीरयित्वा प्राणानस्मिन्दधाति ॥

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिः[1] ।
यदध्रियत तद्घृतम् ॥

इति घृतस्य वा एतन्महिमानमुदाचष्टे ऽपो महयत्येवैनत्सोमावमानस्य त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्तन्योपांशोस्त्वा वीर्येणोत्सृजा इति यथा

1) Die Mss यत्स॰

वा इदं वध्यमुत्सृजन्त्युद्धरन्त्युन्नयन्त्येवं तदेतावद्वा अस्ति स्तोमा यज्ञाश्छन्दांसि यावद्देवास्तेनास्मा आयुर्दधाति यज्ञेनास्मा आयुर्दधाति सर्वे ऋत्विजः पर्याहुः सर्वे वा एतं एतस्मै चिकित्सन्ति सर्व एवास्मा आयुर्दधाति ब्रह्मणो हस्तमालभ्य पर्याहुर्ब्रह्म वै ब्रह्मा ब्रह्मणैवास्मिन्ब्रह्मायुर्दधाति हिरण्याद्दधि घृतं निष्पाययन्त्यमृतं वै हिरण्यमायुर्घृतममृतादेवैनमध्यायुर्निष्पाययन्ति निरिव धयत्यायुरेवात्मन्धत्ते तदस्मा आवध्नात्यायुष्येनं समर्धयत्यापेप्यावध्नात्यमिर्वै सर्वा देवता सर्वाभिरेवास्मिन्देवताभिरायुर्दधात्यमिरायुस्तस्य मनुष्या आयुष्कृतस्तेनायुष्यायुष्मानेधीति यो वै देवानायुष्मतश्चायुष्कृतश्च वेद सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयत एते वै देवा आयुष्मन्तश्चायुष्कृतश्च यदिमे प्राणास्ते ऽस्मिन्नायुर्दधत्यश्विनोः प्राणो ऽसि तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीवेतीमे वा एते प्राणास्तानस्मिन्दधाति तानस्मादनपक्रमिणः करोति दश देया दश ह्यात्मन्प्राणाः प्राणानस्मिन्दधात्यश्वो देयो वासो देयं हिरण्यं देयं गौर्देयो वरो देयो बहु देयम् ॥ ५ ॥

Vgl TS 2, 3, 11 (dīrgharogyāyurarthinor iṣṭiḥ), Kāṭh 11, 8

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्रं पञ्चकपालं दधि मधु घृतं धाना उदकं तत्संसृष्टं भवत्यग्नेयमग्ने चरुर्भवत्यृद्ध्या एवाग्नेय ऐन्द्रः पञ्चकपालः पाङ्क्तो यज्ञः पङ्क्ती याज्यानुवाक्ये पाङ्क्ताः पशवः पाङ्क्तः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तमाप्नोति स सर्वो भूत्वा पशूनाप्नोति पशव इव ह्येतत्संसृष्टमथो यावन्त एव पशवस्तानस्मै संसृजति तदाहुरैन्द्रं एकादशकपालः कार्या इत्यैन्द्रा हि पशवो ऽथो आहुः प्राजापत्यं कार्यमिति प्राजापत्या हि पशवः प्रजापतिः पशूनां प्रजन-

यिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयत्यथैषो ऽर्यम्णे चरुर्यो ददाति सो ऽर्यमा दानमर्यमा दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्यग्नये भ्राजस्वते ऽष्टाकपालं निर्वपेत्सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते ऽष्टाकपालं चक्षुष्कामं याजयेदग्निर्वै मनु३ष्या नक्तं चक्षुषा पश्यन्ति सूर्यस्य दिवैतौ वै चक्षुषः प्रदातारौ ता एव भागधेयेनोपासरत्तौ अस्मै चक्षुः प्रयच्छतः समानं वै चक्षुर्दधातु यत्समानी देवता चरुमभितो भवति नानानमेवास्मै चक्षुषी प्रतिदधाति यावदन्यतरेणाक्ष्णा पश्यति तावदुभाभ्यां पश्येद्यच्चरुरन्तरा न स्यादथ यच्चरुरन्तरा भवति तस्मादिदमन्तरा चक्षुषोर्विधृत्यै शुक्ला व्रीहयो भवन्ति श्वेता गा आज्याय दुहन्त्येवमिव ३ह्यसा आदित्यः समृद्ध्यै पयसि भवति पयो वै घृतं पयश्चक्षुः पयसैवास्मै पयश्चक्षुर्दधाति सौरीभिरादधाति चक्षुरस्मिन्दधाति ॥ ६ ॥

Vgl. TS. 2, 3, 8 (cakshushkâmasya trihavishkeshṭiḥ); (Kâṭh. 11, 4 u. 5.)

देवा असुराणां वेशत्वमुपायन्निन्द्रस्तं नाप्नुवन्नेषां वा इन्द्रियाणि वी३र्याण्यपाक्रामन्नेमे रथंतरमिन्द्रस्य बृहद्विश्वेषां देवानां वैरूपं सवितुर्वैराजं त्वष्टू रेवती मरुतां शक्वरी तानि वा इन्द्रो ऽन्वपाक्रामत्तैरात्मानमभिसमयुङ्क्त तैरभवद्यो भूतिकामः स्यात्तमेतया याजयेदेतैरेवेन्द्रियैर्वीर्यैरात्मानमभिसंयुङ्क्ते तैर्भवति द्वादशकपालो भवति वैश्वदेवत्वायोत्तानानि कपालान्युपदधाति तत्स्विच्चरुमकर्निर्दाहायाभिशस्यमानं याजयेद्यस्य वै देवा अन्नमदन्त्यदन्ति तस्य मनु३ष्या अन्नं सर्वा वा एता देवताः सर्वा वावास्यैतद्देवता अन्नमजीघसद्ददन्ति हास्य मनु३ष्या अन्नम् ॥ इन्द्राय राथंतरायानुब्रूहि ॥

इति रथंतरस्या[1] ऋचमनूच्य बृहत ऋचा यजेत् ॥ इन्द्राय बार्हतायानुब्रूहि ॥ इति बृहत ऋचमनूच्य रथंतरस्य ऋचा यजेत् ॥ इन्द्राय वैरूपायानुब्रूहि ॥ इति वैरूपस्या[2] ऋचमनूच्य वैराजस्य ऋचा यजेत् ॥ इन्द्राय वैराजायानुब्रूहि ॥ इति वैराजस्या[3] ऋचमनूच्य वैरूपस्य ऋचा यजेत् ॥ इन्द्राय रैवतायानुब्रूहि ॥ इति रेवतीमनूच्य शक्वर्या यजेत् ॥ इन्द्राय शाक्वरायानुब्रूहि ॥ इति शक्वरीमनूच्य रेवत्या यजेदेतैरेवैनमिन्द्रियैरेताभिर्देवताभिर्व्यतिषजति पर्यूहमवद्यत्येतैरेवैनमिन्द्रियैरेताभिर्देवताभिः पर्यूहति पशवो वै बृहत्यसौ रुद्रो यद्बृहत्यां वषट्कुर्याद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्याद्यो बृहती ह्ययातयाम्नीं पशवो ऽनुप्रजायन्ते ऽनुवाक्यायाश्चत्वार्यक्षराणि याज्यामभ्यत्यूहत्यनुष्टुभं च संपादयति पङ्क्तिं च वाग्वा अनुष्टुप् प्रजापतिः पङ्क्तिर्वाचि वा एतत्प्रजापतिमप्यसाट् प्रजननाय तन्मिथुनं तस्मादेवं मिथुनाद्यजमानः प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते ॥ ७ ॥

Vgl. TS 2, 3, 7 (sarvapṛshṭhâ vîryakâmâbhiçastayoḥ); Kâṭh. 12, 5

स्वाद्वीं त्वा स्वादुना तीव्रां[4] तीव्रेण शुक्रां[5] शुक्रेण ।
देवीं देवेनामृताममृतेन[6] सृजामि सं सोमेन ॥
सोमो ऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व ॥
पुनातु ते परिस्रुतं सोमं सूर्यस्य दुहिता ।
वारेण शश्वता तना ॥

1) So gemäss Hg, M 3 (u. A), in W रथंतरस्य; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 12, 5 रथंतरस्यर्चम् 2) So Hg, M 3 (u. A), in W वैरूपस्य; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. वैरूपस्यर्चम् 3) So Hg, M 3, (u. A); in W वैराजस्य; desgl. B, ohne Accent, Kâṭh. वैराजस्यर्चम् 4) P तीव्रं। 5) P शुक्रं। 6) P अमृतां। अमृतेन।; Kâṭh. 12, 9 शुक्रा शुक्रेणामृतममृतेन

वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्[1] सोमो अतिस्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥
कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वꣳ वियूय ।
इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमउक्तिं न जग्मुः ॥

उपयामगृहीतो ऽस्यच्छिद्रां त्वाछिद्रेणाश्विभ्यां जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरश्विभ्यां त्वोपयामगृहीतो ऽस्यच्छिद्रां त्वाछिद्रेण सरस्वत्यै जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः सरस्वत्यै त्वोपयामगृहीतो ऽस्यच्छिद्रां त्वाछिद्रेणेन्द्राय सुत्राम्णे जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा सुत्राम्णे ॥

यदत्र शिष्टꣳ रसिनः सुतस्य यमस्येन्द्रो अपिबच्छचीभिः[2] ।
अहं तमस्य मनसा घृतेन सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि ॥
नाना हि वां देवहितꣳ सदस्कृतं मा सꣳसृक्षाथां परमे व्योमन् ।
सुरा त्वमसि शुष्मिणी सोम एष मा मा हिꣳसिष्टꣳ स्वꣳ योनिमाविशन्तौ ॥

द्वे स्रुती[3] अशृणवं पितॄणामहं देवानामुत मर्त्यानाम् ।
याभ्यामिदꣳ विश्वमेजत्समेति यदन्तरा पितरं मातरं च ॥
ये भक्षयन्तो न वसून्यानृशुर्यानग्नयो अन्वतप्यन्त धिष्ण्याः ।
या तेषामवया[4] दुरिष्टिः स्विष्टिं नस्ताꣳ विश्वकर्मा कृणोतु ॥
अयज्ञियान्यज्ञियान्मन्यमानः प्राणस्य विद्वान्त्समरे न धीरः ।
एनो महच्चकृवान्बद्ध[5] एषं तꣳ विश्वकर्मन्प्रमुञ्चा[6] स्वस्तये ॥
यजमानमृषया[7] एनसाहुर्विहाय[8] प्रजामनुतप्यमानाः ।

1) M 3 प्रत्यक् desgl B, ohne Accent, ebenso Kâth 12, 9, s TBr 2, 6, 1, 2
2) P यत् । अस्य । इंद्रः । अपिबत् । 3) P सृती इति सृती । 4) P अवया इत्यवयाः ।
5) P बद्ध. । 6) P प्र । मुञ्च । 7) P ऋषयः । 8) P एनसा । आहुः ।

मधव्यौ[1] स्तोका अप तौ रराध सं नस्ताभ्यां सृजतु विश्वकर्मा ॥ ८ ॥

Vgl. TS 1, 8, 21 (sâutrâmanyâ mantrâh paçavo havîmshi ca); 3, 2, 8, 3; TBr. 1, 4, 3; 2, 6, 1 u 3, Kâth. 12, 9

कुवलसक्तुभिराश्विनं श्रीणाति बदरसक्तुभिरैन्द्रं कर्कन्धुसक्तुभिः सारस्वतं वाग्वै सरस्वती वाचैवास्मिन्स्वादुमानं दधात्यथ यैनमसा अश्लीलं वागभिवदत्येत्यपविष्ट व्याधिरेति सैनं पुनः कल्याणं वदति सिंहा अध्वर्युर्ध्यायति व्याघ्रौ प्रतिप्रस्थाता वृको यजमान एषा सुरा भवति स यैरेव तदिन्द्रियैर्वीर्यैर्व्यृध्यते तान्यस्मिन्नाप्त्वा धत्ते ब्राह्मणस्य मूर्धन्त्साद्या मेध्यत्वायान्नं वै सुरा मेध्यं वा अन्नं तेन मेध्यैका पुरोरुगेका याज्यैकधास्मिन्वीर्यं दधाति ब्राह्मणः पाययित३व्यस्तेन हविः क्रियत आत्मनापेयात्मन्नेव वीर्यं धत्तेऽसौ सर्वो होत३व्याः समृद्ध्यै मध्यतो वा एष पाप्मना गृहीतो यस्तमया व्येति मध्यत एवैनं पाप्मनो मुञ्चति यदाहवनीये जुहुयान्न पाप्मना व्यावर्तेत क्रियेत भेषजमथ यद्दक्षिणे जुहोति वि पाप्मना वर्तते क्रियते भेषजमथ यद्विक्षारयत्येवमिव ३ह्येष विक्षरति शतक्षरो भवति शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति यद्वा एतस्य व्याधिं यन्त्नामायि पितॄन्वा एतस्य तदगन्यत्पितृमतीभिरनुमन्त्रयन्ते पितृभ्य एवैनं तेन समीरयन्ति यत्त्रिसंस्तृतीये हि लोके पितरोऽथ यच्चत्वारो दिग्भ्य एवैनं तेन समीरयन्ति ॥ ९ ॥

Vgl Kâṭh 12, 10 a E u 11.

॥ इति मध्यमकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥

---

1) P मधव्यौ ।

विश्वरूपो वै त्वाष्ट्र आसीत्त्रिशीर्षासुराणां स्वस्रीयः स सोममेकेन शीर्ष्णापिबत्सुरामेकेनान्नमेकेनावयत्तमिन्द्रोऽमन्यतायं वा इदं भविष्यतीति तेन समलभत तेन युगशरमपतत्स तक्षाणं तिष्ठन्तमब्रवीदाधावेमान्यस्य शीर्षाणि छिन्धीति तस्य तक्षोपस्कन्द्य परशुना शीर्षाण्यच्छिनत्तस्मात्तक्ष्णे शिरो धृतं तस्मादस्यान्नमन्नाद्यं तस्य यत्सोमपं शिर आसीत्स कपिञ्जलोऽभवद्यत्सुरापं स कलविङ्को येनान्नमावयत्स तित्तिरिः स वै त्वष्टा पुत्रे हते सोममाहरत्त इन्द्रं तमधःशतंशलेऽसुनोद्यो आहुः सहस्रशला इति तस्मिन्वा इन्द्र उपहवमैच्छत तन्नोपाह्वयत तं प्रासहादाय नाड्या निरपिबत्स सोमपीथेन व्यार्ध्यत तस्मात्सोमो नानुपहूतेन पेयः सोमपीथेन ह व्यर्धुको भवति यदितोऽमुच्यत तौ सिंहा अभवतां यदितस्तौ व्याघ्रौ यदितस्तौ वृकौ यत्प्रथमं निरष्ठीवत्तत्कुवलमभवद्यद्द्वितीयं तद्बदरं यत्तृतीयं तत्कर्कन्धु यद्ध्वस्तात्सा सुरा तं वा एतयाश्विना अयाजयतां सौत्रामण्या स यैरेव तदिन्द्रियैर्वीर्यैर्व्यार्ध्यत तान्यस्मिन्नाभ्याधत्तां सोमेनातिपुपुवानं याजयेदिन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यं सोमोऽतिपवते यावदेवेन्द्रियं वीर्यं तदस्मिन्नाभ्यां दधाति राजसूयेनाभिषिषिचानं याजयेदिन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते यावदेवेन्द्रियं वीर्यं तदस्मिन्नाभ्यां दधाति भूतिकामं याजयेदिन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते योऽलं भूत्यै सन्न भवति यावदेवेन्द्रियं वीर्यं तदस्मिन्नाभ्यां दधाति ज्योगामयाविनं याजयेदिन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यस्य ज्योगामयति यावदेवेन्द्रियं वीर्यं तदस्मिन्नाभ्यां दधाति नानार्तेन यष्टव्यमित्याहुरार्तियज्ञ इव ह्येष तदाहुर्यष्टव्यमेवेति सर्वो हि पुरुष आर्तः सर्वो बुभूषति

यदाश्वि३न्यश्विनौ ह्यभिषज्यतां यत्सारस्वती वाग्वै सरस्वती वाचा ह्यभिषज्यतां यदैन्द्रीन्द्रे हि तौ तानीन्द्रियाणि वीर्याण्याप्राधत्ताम् ॥ १ ॥

Vgl (TS 2, 5, 1), Kâṭh 12, 10

सीसेन क्लीबात्क्रायानृतं वै सीसमनृतं क्लीबोऽनृतं सुरानृतेनैवानृतादनृतं क्रीणाति तदाहुः का३र्या वडबा दक्षिणेति सृत्वरीव ३ह्येषा सृत्वरी वडवाश्विनं प्रथममालभन्तेऽथ सारस्वतीमथैन्द्रमेवमेवं वपाभिश्चरतीन्द्र एवैषु तदधिभवत्यैन्द्रः पुनः प्रचरतां प्रथमो भवतीन्द्रं वा एतत्पुनरालभन्ते सेन्द्रियत्वायैन्द्री वपानामुत्तमा भवत्यैन्द्रः पुरोडाशानां प्रथमो वी३र्यं वा इन्द्रो वीर्य एवैनमभिसंधत्तः प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणो मध्यतो ३ह्येष वरुणगृहीतः पश्चाद्वा एषा सृष्टा प्रतीचीनशीर्ष्णी यदुपरिष्टात्पुरोडाशो भवत्यपिहित्या अच्छिद्रत्वाय सह समवत्तं भवति सहेडामुपह्वयन्ते संहित्या अथो इडाया अविदोहाय यद्वै सौत्रामण्या व्यृद्धं तदस्याः समृद्धं यदन्यदेवत्याः पुरोडाशा भवन्त्यन्यदेवत्याः पशवस्तदस्या व्यृद्धं सत्समृद्धमर्धं वै प्रजापतेरात्मनो वीर्यमासीदर्धं माल्वं यद्वीर्यं तत्पुरस्तादकुरुत यन्माल्वं तत्पश्चात्पर्यौहत यद्वीर्यं सोमो वै स ततो ब्राह्मणमसृजत तस्माद्ब्राह्मणः सर्व एव ब्रह्माभि धीरो यन्माल्वं सुरा वै सा ततो राजन्यमसृजत तस्माज्ज्यायांश्च कनीयांश्च स्नुषा च श्वशुरश्च सुरां पीत्वा विलालपत[1] आसते माल्वं हि तत्पाप्मा वै माल्वं तस्माद्ब्राह्मणः सुरां न पिबेत्पाप्मनात्मानं नेत्संसृजा इति

---

1) Hg, (A), W विलालप्त, Kâṭh 12, 12 सह लालपत आसते

तदुतैतद्राष्ट्रीयाय[1] ब्राह्मणं ब्रूयात्सेदं एवं विद्वान्सुरां पिबति न हैनं दूणात्त्येषा[2] वै प्रजापतेर्वीर्यवती तनूर्वीर्यं प्रजापतिर्वीर्यमस्मिन्दधाति ॥ २ ॥

Vgl Kāṭh 12, 11 a E u 12

ततो यः सोमो ऽत्यरिच्यत तमग्ना उपप्रावर्तयत् ।
स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्व ॥

इतीन्द्रस्याहिं शत्रुमचिकीर्षदिन्द्रमस्य शत्रुमकरोत्तथा वाक्स्यमेवं ३ व्यैत्सं यं सोमं प्रावर्तयद्वसिं ष्वाग्ना उपप्रावर्तयत्ता अग्नीषोमौ देवते प्राणापानावभिसमभवतां स यावदूर्ध्वबाहुः पराविध्यत्तावत्यभ्रमत यदि वा प्रवणं तावदासीद्यदि वामेरधि तावदासीत्स[3] वा इषुमात्रमेवाह्ना तिर्यङ्ङवर्धतेषुमात्रमन्वङ्ङित्यथो आहुरहोरात्रे एवेषुमात्रं तिर्यङ्ङवर्धतेषुमात्रमन्वङ्ङित्यथो आहुरर्धमासमथो मासमथो संवत्सरमिति स वा इमाः सर्वाः स्रोत्याः पर्यशयत्तस्माद्वा इन्द्रो ऽबिभेत्तस्मादु त्वष्टाबिभेत्तस्येन्द्रः प्रत्तिमैच्छत्तमस्मै[4] प्रायच्छत्तस्मै त्वष्टा वज्रमसिञ्चत्तपो वै स वज्र आसीत्तमुद्यन्तं नाशक्नोदथ वै तर्हि विष्णुरन्या देवतासीत्सो ऽब्रवीद्विष्ण एहीदमाहरिष्यावो येनायमिदमिति स वेधात्मानं विन्यधत्ताभिपर्यावर्तीदविभेदस्यां तृतीयमन्तरिक्षे तृतीयं दिवि तृतीयं स यदस्यां तृतीयमासीत्तेन वज्रमुदयच्छद्विष्णावनुष्ठितः स वज्रमुद्यतं दृष्ट्वाबिभेत्सो ऽब्रवीदस्ति वा इदं त्वयिसिन्नन्तवी३र्यं तत्ते प्रदास्यामि मा मा वधीरिति तद्वा अस्मै प्रायच्छत्तमत्यगृह्णात् ॥ अधा मा ॥ इति तद्विष्णवे ऽतिप्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णात् ॥

1) W राष्ट्रियाय, desgl B, ohne Accent 2) W u B दूणा° 3) Hg (u A) तावदासीत्तत्स 4) Die Mss प्रति°

अस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्रायो मघवानः सचन्ताम् ।
अस्माकं सन्त्वाशिषः ॥

इति सो ऽवेदस्ति वावास्मिन्नन्तवी३र्यमिति स यदन्तरिक्षे तृतीयमासीत्तेन वज्रमुदयछद्विष्णवनुष्ठितः स वज्रमुद्यतं दृष्ट्वाबिभेत्सो ऽब्रवीदस्ति वा इदं त्वयिमन्नन्तवी३र्यं तत्ते प्रदास्यामि मा मा वधीरिति तद्वा अस्मै प्रायछत्तत्प्रत्यगृह्णात् ॥ द्विर्मोधाः ॥ इति तद्विष्णवे ऽतिप्रायछत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णात् ॥

अस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्रायो मघवानः सचन्ताम् ।
अस्माकं सन्त्वाशिषः ॥

इति सो ऽवेदस्ति वावास्मिन्नन्तवी३र्यमिति स यद्दिवि तृतीयमासीत्तेन वज्रमुदयछद्विष्णवनुष्ठितः स वज्रमुद्यतं दृष्ट्वाबिभेत्सो ऽब्रवीदस्ति वा इदं त्वयिमन्नन्तवी३र्यं तत्ते प्रदास्यामि मा मा वधीः ॥ संधां नु संदधावहै यथा त्वामेव प्रविशानीति¹ सो ऽब्रवीद्यन्मां प्रविशेः किं मे ततः स्यादिति सो ऽब्रवीत्त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वां प्रविशेयमिति तद्वा अस्मै प्रायछत्तत्प्रत्यगृह्णात् ॥ त्रिर्मोधाः ॥ इति तद्वाव त्रैधातव्या सहस्रं वा अस्मै तत्प्रायछदृचः सामानि यजूंषि यद्वा इदं किं च तत्त्रैधातउव्या तदाप्नोति पशूनेव ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 4, 12 (trâdhâtavîyasya devatâ), Kâth 12, 3.

उदरं वै वृचः पाप्मा क्षुद्भ्रातृव्यः पुरुषस्य यत्तप उपैति पाप्मानं वा एतत्स्तृणुते भ्रातृव्यं क्षुधमेव तस्मिन्वा अवदेता²। सेयमस्यां अध्यूर्ध्वा वागवदत् ॥

उभा जिग्यथुर्न पराजयेथे न पराजिग्ये कतरश्चनैनोः³।

---

1) M 3 प्रविशामिति, W प्रविशामिति 2) W अवदेता॰ 3) P चर्न । एनोः ।

इन्द्रश्च[1] विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम् ॥
इति सत्यमाहेत्यब्रवीद्[2] द्वे एव तृतीये आहुतेरेकं प्रतिग्रहीतुरिति तौ वै तत्रैवातिष्ठेतां तस्मादैन्द्रावैष्णवं त्रिरात्रस्य वा उपेप्सायै त्रेधातव्याह्रियते यावद्वै त्रिरात्रेणोपाप्नोति तावत्त्रेधातव्ययावरुन्द्धे तस्मादाहुः सहस्रदक्षिणेत्युष्णिहाककुभा अन्वाह गायत्री[3] वा उष्णिहाथ यान्येतानि चत्वार्यक्षराण्यृच्यधि चतुष्पादो वा एते पशवो यथा वा इदं पुरोडाशे पुरोडाशो[4] ऽध्येवं वा एतान्यृच्यध्यक्षराणि प्राणो वै गायत्री प्राणेन पशवो यता यदुष्णिहाककुभा अन्वाह पशूनां यत्यै ॥

अग्ने यौ ते वाजिना यौ सधस्था[6] तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः ।
तिस्र उ ते तन्वो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुछन् ॥
इति परिदधाति वीरताया अथो रूपताया एवं यज्ञं गत्वा परिदध्यादन्तं गछेदेष यत्त्रिष्टुभा परिदधाति नान्तं गछत्योजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजस्येव वीर्ये प्रतितिष्ठति ॥ ४ ॥

Vgl TS 2, 4, 12, 6 7 u 2, 4 11 (traidhatavīyeshṭiḥ), 3, 2, 11 (kâmyeshṭiyajyâḥ), Kath 12, 3 u 4

सर्वाभ्यो देवताभ्यो यज्ञं आहृत्या इत्याहुः सर्वो वा एष यज्ञः सर्वाभ्यो हि देवताभ्यो यज्ञं आह्रियते सर्वाणि छन्दांस्यन्वाह सर्वाणि हि छन्दांसि यज्ञे प्रयुज्यन्ते ऽभिचरन्नाहरेत्सर्वो वा एष यज्ञः सर्वेणैवैनं यज्ञेनाभिचरत्यदक्षिणस्तु स्यात्तस्मिन्नेनिमर्कमैनिर्दक्षिणो[7] ऽथ यो यक्ष्म[8] इत्युक्त्वा न यजेत तमेतेन याजयेत्सर्वो वा

1) M 3 u W इन्द्रस्य desgl B, ohne Accent 2) M 3 इत्यसत्यम° 3) W गायत्र्या, desgl B, ohne Accent 4) Die Mss पुरोडाशो, s TS 2,4,11,1 5) M3 जिह्वे 6) P यो। सधस्थेति स धस्था। 7) W तस्मिन्मनी° 8) So corrigirt, die Mss schwanken, M3 यक्म, desgl B, ohne Accent W यक्ष्मं, Hg यक्ष्म, A etwa यक्ष्मा. s TS 2, 4 11, 4

एष यज्ञः सर्वेणैवास्मै यज्ञेन प्रायश्चित्तिं विन्दत्युत्तर उत्तरः पुरोडाशो ज्यायान्भवत्युत्तर उत्तरो हि लोको ज्यायान्यथा वा इयमेवमसा अथ वा अन्तरिक्षं नास्या रूपं नामुष्यास्तस्माद्यवमयो मध्यतो ऽथो एवमिव ह्यन्तरिक्षस्य रूपं द्वादशकपालो भवति यद्वै त्रिस्त्रिस्त्रेधातव्यायाः[2] समृद्ध्यै सर्वेषामतिधातमवद्यत्यछम्बट्काराय यावता हि न प्राप्नुयात्तावता छम्बट्कुर्याद्देतद्वै तद्यदाहुश्छम्बणासा[3] इति वास इव वै यज्ञ ऊयते[4] यत्रार्पाणि विपीव्यन्ति यजुषां तद्रूपं यद्धेनवो दीयन्त उक्थामदानां तद्धिरण्यं दीयते चन्द्रं गीयता इति वै सामाहुः साम्नां तद्रूपमेतेन वै सृञ्जया अयजन्त ते श्रियो ऽन्तमगछंस्तस्मान्नातिबहु यष्टव्यमीश्वरो हि पराङतिपत्तोर्यो[5] वा एतेन यजते वि स छिनत्ति पुत्रौ याजयितव्यौ[6] ऽनुसंतत्यै ॥ ५ ॥

Vgl TS 2, 4, 11 (traidhâtavîyeshṭih), Kâṭh 12, 3 u E u 4.

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्रमेकादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं भूतिकाम याजयेदिन्द्रो वै शिथिर इवामन्यत सो ऽग्निं च बृहस्पतिं चाब्रवीद्याजयतं मेति तं वा एतयाग्निश्च बृहस्पतिश्चायाजयतां तस्मिंस्तेजो ऽग्निरदधादिन्द्रियमिन्द्रो ब्रह्म बृहस्पतिस्ततो इन्द्रो ऽभवद्यो भूतिकामः स्यात्तमेतया याजयेत्तेज एवास्मिन्नग्निर्दधातीन्द्रियमिन्द्रो ब्रह्म बृहस्पतिर्भवत्येव यदस्मिंस्त्रीणि वीर्याण्यधत्तां तस्मात्त्रिधातुरैन्द्र इतर अभिसंक्षेपयन्ति सेन्द्रियत्वाय ॥ ६ ॥

---

1) M 3 विद॰ 2) W ॰त्राथा॰ 3) Zu zerlegen in छम्बट् । न । धर्षी । „Nicht ist sie verfehlt“, (nämlich die त्रैधातव्या), Hg छम्बणासा, W छम्बणासा, M 3 छम्बण्वासा, W छम्बणयासा oder छम्बणयासा (indem nämlich die Silbe या sowohl Anudatta als Udâtta hat), B छम्बणासा, cf Kâṭh 12,4 सर्वेषामभिघातमव द्यन्छम्बट्कार यस्य भावयति स्छम्बट्करोति स्छम्बणमास्य चरति 4) So Hg u M 3, in B u A उयते, W क्रुयते 5) W परा पतिपत्तो॰ 6) Hg, M 3 u A याजितव्यो

पुरोवात जिन्व रावट् स्वाहा वातवान्वर्षन्भीम रावट् स्वाहा स्तनयन्वर्षन्नुग्र रावट् स्वाहातिरात्रं॰ ववर्ष्वान्पूर्त रावट् स्वाहा बहु ह वा अयमवर्षीदिति श्रुत रावट् स्वाहा तपति वर्षन्विराड् रावट् स्वाहावस्फूर्जन्विद्युद्वर्ष॰स्त्वेष रावट् स्वाहा नशन्नवस्फूर्जन्वर्षन्भूत रावट् स्वाहा ॥

मान्दा वंशा ज्योतिष्मतीरमस्वरीः मुन्धो अज्ञा उन्दतीः सुफेनाः ।

मित्रभृतः क्षत्रभृतः सुराष्ट्रा इह नो ऽवत ॥

वृष्णो[7] अश्वस्य संदानमसि वृष्ट्यै लौपनह्यामि ॥

देवा वसव्या अग्ने सोम सूर्यापो दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत ॥

देवाः शर्मण्या[10] मित्र वरुणार्यमन्नपो दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत ॥

देवाः सपीतयो ऽपां नपान्नराशंस्सापो[11] दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत ॥

दिवा चित्तमः कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन ।

यत्पृथिवी॰ व्युन्दन्ति ॥

आयंस्वरः सुदानवो दद्याशुषे दिवः कोशमचुच्यवुः ।

प्र पर्जन्यः सृजता॰ रोदसी अनु धन्वना यन्तु वृष्टयः ॥

---

1) P पुरोवातेति पुर वात ।, M 3 पुरो मात 2) P जिन्व । रावट् ।, zur Sicherstellung der Form रावट् cf. namentlich weiter unten विराड् रावट्, anders TS 3) M 3 वरियन् für वर्षन् und so auch weiterhin 4) P वर्षन् । त्वेष । 5) P नशन्नि । अवस्फ॰ 6) P न । अवत । 7) P वृष्ण । 8) P वसव्या । अग्ने । सोम । सूर्य । आप । 9) P वृष्ट्या । अवत । 10) P शर्मण्या । 11) Hg (u A) पांतपास्तरा॰, P अपां । नपात् । नराशंस ।

उदीरयता[1] मरुतः समुद्रतो दिवो वृष्टिं वर्षयता[2] पुरीषिणः ।
न वो दस्रा[3] उपदस्यन्ति धेनवः शुभं कामं रथा अवृत्सत ॥
सृजा[4] वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रं पृण ये देवा दिविभागाः स्थ ये अन्तरिक्षभागा ये पृथिवीभागास्त[5] इदं क्षेत्रमाविशत त इदं क्षेत्रमनुविविशत ॥ ७ ॥

Vgl TS 2, 4, 7 u 8 (kârîrishṭih), Kâth 11, 9

वृष्टिर्वै देवेभ्यो ऽन्नाद्यमपाक्रामत्तेन इदं सर्वमशुष्यत्ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावंस्तान्वा एतया प्रजापतिरयाजयत्कारीर्या तेभ्यो वृष्टिमन्नाद्यमवरुन्द्धे यत्र पर्जन्यो न वर्षेत्तदेतया ज्येष्ठं वा पुरोहितं वा याजयेद्वृष्टिर्वा एतेभ्यो ऽन्नाद्यमपक्रामति यत्र पर्जन्यो न वर्षति यत्कारीर्या याजयन्ति वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्या अष्टौ वातहोमा अष्टौ दिश इति दिग्भ्य एवैतैर्वृष्टिमावर्तयन्ति मान्दा वशा ज्योतिष्मतीरमस्वरीरित्येतानि वा अपां नामधेयानि यथा वा इदं नामग्राहमसा असा[6] इति ह्वयत्येवं[7] वा एतदपो नामधेयैश्च्यावयति[8] वृष्णो अश्वस्य संदानमसीति वृषा ह्यश्वो वृषा पर्जन्यः समृद्ध्यै त्वोपनह्यामीति वृष्ट्यै ह्युपनह्यति देवा वसव्या[9] अग्ने सोम सूर्येति देवताभिरेवान्वहं वृष्टिमिच्छन्ति यदि न वर्षेत्तेनैव वसेयुरहोरात्राभ्यामेव वृष्टिं च्यावयन्ति करीराणि भवन्ति वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै मधूषुतानि[10] भवन्त्यपां वा एष ओषधीनां रसो ऽपामेवैना ओषधीनां रसेनाच्छैति रसेनैनाश्च्यावयत्यग्नये[11] धामच्छदे ऽष्टाकपालं

---

1) P auffällig उत् । ईरयता । 2) P वर्षयत । 3) M 3 दंस्रा 4) P सृजं । 5) P ते । 6) Diesen Vocativ s auch oben 1 4, 2, desgl TS 2, 4, 9, 3 7) M 3 ह्वयद्धयत्य° 8) Hg (u A) चावयति, W u M 3 चावयति 9) M 3 वसव्या 10) W मधुषुतानि, M 3 मधूतपूतानि 11) Hg, (A) u M 3 चावयत्य°

निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं सौर्यमेककपालं वृष्टिकामं याजयेदं-यिर्वा इतो वृष्टिमीट्टे मरुतो ऽमुतश्च्यावयन्ति तां सूर्यो रश्मि-भिर्वर्षत्येते वै वृष्ट्याः प्रदातारस्तानेव भागधेयेनोपासरत्ते ऽस्मै वृष्टिं प्रयच्छन्ति सृजा वृष्टिं दिवं आद्भिः समुद्रं पृणेतीमाश्चैवामूश्च संम-स्राडेभिरमूरद्धेति ये देवा दिविभागाः स्थ ये अन्तरिक्षभागा ये पृ-थिवीभागास्त इदं क्षेत्रमाविशत त इदं क्षेत्रमनुविविशतेतीमानेवं लोकान्वृष्ट्यै संमृशति ॥ ८ ॥

Vgl TS 2, 4, 9 u 10 (kârîrishṭih), Kâth 11, 10

॥ इति मध्यमकाण्डे चतुर्थः प्रपाठकः ॥

सौम्यं बभ्रुं लोमशं पिङ्गलमालभेत पशुकामः सौमीर्वा ओ-षधय ओषधयः पशवो यत्सौम्यः प्रत्यक्षमेवास्मै पशूमालभते लो-मशो भवत्येतद्वै पुंस्या रूपं पुष्टिमेवावरुन्द्धे बभ्रुः पिङ्गलो भवति सोमस्य रूपं समृद्ध्यै यस्तैतानामुत्तमो जायेत तं सौमापौष्णमा-लभेत पशुकामः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयति स्तनं वा एतेषा द्वा अभिजायेते ऊर्ज तृतीया ऊर्ग्वै पशव ऊर्जेवास्मा ऊर्जं पशूनामा-वरुन्द्धे चिर्वा एषा संवत्सरस्यान्यान्पशून्परिविजायत एतद्वै पुंस्या

---

1) Hg M 3 (u 1) च्यावयति 2) B °तीमा°श्चैवामू°श्च 3) W आयत
4) W क्षेत्र°

रूपं पुष्टिमेवावरुन्द्धे भागिनीर्वा अन्याः प्रजा अभागा अन्या यदौदुम्बरो यूपो भवत्युभयीरेवैना भागिनीः करोति मासि मासि वा एषो ऽवान्तरमन्येभ्यो वनस्पतिभ्यः पच्यत एतर्हि पुष्ट्या रूपं पुष्टिमेवावरुन्द्धे प्राजापत्यं तूपरमालभेत पशुकामः प्राजापत्या वै पशवः प्रजापतिः पशूनां प्रजनयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयति योनिर्वै प्रजापतिर्योनिरेव प्रजायते सर्वेषां वा एष पशूनां रूपाणि प्रति पुरुषस्येव श्मश्रूण्यश्वस्येव शिरो गर्दभस्येव कर्णौ शुन इव लोमानि गोरिव पूर्वौ पादा अवेरिवापरा अजः खलु सर्वाण्येव पशूनां रूपाण्याप्त्वावरुन्द्धे सर्वाण्येनं पशूनां रूपाण्युपतिष्ठन्ते हिरण्यगर्भवत्याघारौ याः प्रजापतेः सामिधेनीस्ताः सामिधेनीर्याः प्रजापतेराप्रियस्ता आप्रियो हिरण्यं देयं सशुक्रत्वाय तार्प्यं देयं सयोनित्वायाधीवासो देयो यज्ञस्य तेन रूपाण्याप्त्वावरुन्द्ध एतेन वा उपकेरु रराध आप्नोति य एतेन यजते द्वादशधा ह त्वै स प्राशित्रं परिजहार तत्र द्वादश द्वादश वरान्ददौ यद्द्वादश दीयन्ते तस्यैषा प्रतिमा श्वेतं वायव आलभेत भूतिकामं याजयेद्वायुर्वै देवानामोजिष्ठः क्षेपिष्ठः स एनं भूत्यै निनयति तदाहुरधृता देवतेश्वरा निर्मृज ईश्वरैनमार्ति निनेतोरिति तदति सैवैनं भूत्यै निनयति श्वेतं वायवे नियुत्वत आलभेत ग्रामकामं याजयेद्वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता इत्थं चेत्थं च नेनीयते यद्वायवे वायुरे-

---

1) Hier schiebt B ein वै, M 3 वा ein 2) So Hg, M 3 (u. A), in W °घारौ; desgl. B, ohne Accent 3) So Hg, M 3, (in A °यांधीवासो), (auch Kâth. 13, 1 हिरण्यमधीवास), W °याधिवासो, desgl. B, ohne Accent 4) So B, ohne Accent, in Hg u. M 3 उपकेरु, W ऊपकेरु, Kâth. 13, 1 उपकेतू रराध 5) M 3 क्षेपिष्ठ, W क्षेपिष्ठ, B सर्वेष

वास्मै नस्योतां विशं निनयति नियुत्वती याज्यानुवाक्ये भवतो[1] ग्राममस्मिन्दाधार श्वेतो भवति ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै श्वेतं वायवे नियुत्वत आलभेतामयाविनं याजयेत्प्राणो वै वायुः प्राणो हि वा एतस्यापक्रान्तो ऽथैतस्यामयति[2] यद्वायवे वायुरेवास्मै प्राणं निनयति नियुत्वती याज्यानुवाक्ये भवतः[3] प्राणमस्मिन्दाधार श्वेतो भवति ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै श्वेतं वायवे नियुत्वत आलभेत पशुकामं याजयेत्प्राणो वै वायुः प्राणं वा एतत्पशवः प्रतिधावन्ति यद्वर्षेषु वातं प्रतिजिघ्रति यद्वायवे वायुरेवास्मै पशून्निनयति नियुत्वती याज्यानुवाक्ये भवतः पशूनस्मिन्दाधार श्वेतो भवति ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै ॥ १ ॥

Vgl TS 2, 1, 1 (bhûtikâmâdînâm çvetâdyâh paçavah); Kâth 12, 13 u 13, 1 a. E.

स्वर्भानुर्वा[4] आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तस्य देवास्तमो ऽपाघ्नंस्तस्य प्रथमं तमो ऽपाघ्नन्त्साविः कृष्णाभवद्यद्द्वितीयं सा लोहिनी यत्तृतीयं सा वलक्षी यदध्यस्तादपाकृन्तन्त्साविर्वशाभवत्ते ऽब्रुवन्देवपशुमिमं कामायालभामहा इत्यथ वा इयं तर्ह्यृक्षासीदलोमिका[5] ते ऽब्रुवंस्तस्मै कामायालभामहै[6] यथास्यामोषधयश्च[7] वनस्पतयश्च जायन्ता इति तां वै तस्मै कामायालभन्त ततो ऽस्यामोषधयश्च वनस्पतयश्चाजायन्त यः प्रजाकामो वा पशुकामो वा स्यात्स एतामविं वशामालभेत प्र प्रजया च पशुभिश्च जायते ऽथो आहुर्यः प्रथमस्तमस्यपहते सूर्यस्य रश्मिर्यूपस्य चषाले वातनोत्साविर्वशाभवदिति तदुभयेनैव देवपशुरालभ्यते यद्यस्यास्तज्जन्म[8] यदि वैतर

1) M 3 भवतो 2) B •थैतस्या• 3) M 3 भवतः 4) So M 3 u W, Hg (u A) स्वर्भानु• 5) W लोमीका 6) B •लभामहे 7) M 3 यथास्याम• 8) M 3 u. W यद्यस्या•

तत्कामाय कामायैवाविवेशालभ्यत आग्नेयमजमालभेत वारुणं पेत्वं भूतिकामं याजयेदाग्नेयानि वै पुरुषस्यास्थानि वारुणं मांसमाग्नेयेनैवास्याग्नेयं निष्क्रीणाति वारुणेन वारुणं भवत्येव सारस्वतीं मेषीमालभेत यो वाचो गृहीतो वाग्वै सरस्वती वाचैवास्य वाचं भिषज्यत्यपन्नदती[1] भवति सर्वत्वायानधिस्कन्ना[2] समृद्ध्यै श्वेता मल्हा[3] आलभेत ब्रह्मवर्चसकाम आग्नेयी बार्हस्पत्या सौरी वसन्ताग्नेयी[4] प्रावृषि बार्हस्पत्या शिशिरे सौरी[5] यदाग्नेयी तेजस्तयावरुन्द्धे यद्बार्हस्पत्या ब्रह्मवर्चसं तया यत्सौरी रुचं तया त्रिवृद्वा अस्मा एतत्समृद्धं ब्रह्मवर्चसं दधाति संवत्सरं पर्यालभ्यन्ते संवत्सरेण वा अन्नाद्यमाप्यते संवत्सरेणैवास्मा आप्त्वा तेजो ब्रह्मवर्चसं दधाति श्वेता भवति[6] ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै वायव्यामजामालभेत सारस्वतीं मेषीमदित्या अजामभिशस्यमानं याजयेद्वायुर्वा एतस्याश्लीलं गन्धं जनता अनुविहरति[7] यमभिशंसन्त्येष उ हीदं सर्वमुपगच्छति यद्वायवे वायुरेवास्य तं गन्धं सुरभिमकः सूरो[8] अस्य सुरभिर्गन्धो जनता अनुवितिष्ठते वाचा वा एतमभिशंसन्ति यमभिशंसन्ति वाक्सरस्वती यत्सारस्वती वाचैवैषां[9] वाचं शमयत्यप्रतिष्ठितो वा एष यमभिशंसन्तीयं वा अदितिरियं प्रतिष्ठा यदादित्यास्यामेव[10] प्रतितिष्ठतीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यमभिशंसन्तीन्द्रियं वी३र्यं गर्भो यद्गर्भिणी भवन्तीन्द्रियेणैवैनं वीर्येण समर्धयन्ति ॥ २ ॥

Vgl TS 2, 1, 2, Kaṭh, 12, 13 u 13, 1

---

1) So Hg (u A), s TS 2, 1, 2 7, auch Kaṭh 12 13 ॰पन्नदती; M 3 u W ॰पनद्ती, B ॰पनदति 2) M 3 ॰यानधिस्कन्ना 3) M 3 u W मल्हा, desgl B, ohne Accent 4) B वसता ग्नेयी 5) W ॰सौरी 6) Hg, M 3 (u A) भवति 7) M 3 ॰नुवीहरति 8) M 3 सूरो 9) M 3 वाचैवैषां 10) W यदादित्यो ऽस्याम॰, desgl B ohne Accent

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते वै समावदेव यज्ञे कुर्वाणा आयन्यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते न व्यावृतमगछंस्ते देवा एतं वामनं पशुमपश्यंस्तं वैष्णवमालभन्त ततो विष्णुरिमाँल्लोकानुदजयत्ततो देवा असुरानेभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरा यः सपत्नवान्भ्रातृव्यवान्वा स्यात्स एतं वामनं वैष्णवमालभेत ततो वै विष्णुरिमाँल्लोकानुदजयद्विष्णोरेवोज्जितिमन्विमाँल्लोकानुज्जयति प्रैभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते विषम इवालभेत विषमानिव ह्यीमाँल्लोकान्देवा उदजयन्निमानेव लोकानुज्जयतीन्द्रो वै वृत्रमहन्स प्राङपद्यत स पद्यमाना इन्द्रं सर्वैर्भोगैः पर्यगृह्णंस्तस्माद्विष्वञ्चः पशवो व्युदायन्मूर्धतो वैदेहीरुदायंस्तस्मात्तासां पुरो जन्म पुर ओकस्तासां जघनत ऋषभो वैदेहो ऽनूदैत्तमचायदयं वाव मा सादहसो मुञ्चेदिति तमैन्द्रमालभेताग्नेयं तु पूर्वमजमालभत स वा अग्निनैव वृत्रस्य भोगानपिदह्याथैन्द्रेणेन्द्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त यः पाप्मना तमसा गृहीतो मन्येत स एतमैन्द्रमृषभमालभेताग्नेयं तु पूर्वमजमालभेताग्निनैव पाप्मनो भोगानपिदह्याथैन्द्रेणेन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्त इन्द्रो वै वलमपावृणोत्ततः सहस्रमुदैत्तस्य सहस्रस्यायतः कुभ्र उदैत्तस्मादेतं साहस्री लक्ष्मीरित्याहुर्यश्च वेद यश्च नाथो आहुरिमं वा एष लोकं पश्यन्नभ्युदैत्स समैषत्स एष समीषितः कुभ्र इति तमैन्द्रमालभेत पशुकाम ऐन्द्रा वै पशव इन्द्रः पशूनां प्रजनयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयति स यदा सहस्रं पशून्गछेद-

---

1) Das ने fehlt in W 2) Hier fügen W u. B ein है ein. 3) B जघनतरा
4) So corrigirt. Hg, M 3, W मुदैत्तं°, (A मुदैत्त°), desgl. B, ohne Accent; Kāṭh 13, 8 त° सहस्रमुदैत्, 13, 4 ऋषभो वैदेहोऽनूदैत्तमकामयत 5) W समैष°; desgl. B, ohne Accent

येत वामनं वैष्णवमालभेतैतस्मिन्वै तत्सहसं प्रत्यतिष्ठत्से तिर्यङ् व्यैषत्तस्मादेषं[1] तिर्यङ्ङिव वीषितं[2] एतेन वै स तत्सहसं पर्यगृह्णात्तत्सहसस्य वा एष परिगृहीत्या अविक्षोभाय देवाश्च वै पितरश्चास्मिँल्लोक आसन्यत्किंच देवानां स्वमासीत्तद्यमो ऽयुवत ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्त्स प्रजापतिरेतौ[3] मिथुनौ पशू अपश्यदृषभं च वशां च ता आलभत वैष्णववारुणीं तु पूर्वां वशामालभत तान्वै वरुणेनैव ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्राणुदतांथैन्द्रं देवेष्वालभत तेनैष्विन्द्रियाणि वीर्याण्याभ्रोद्धाद्यः सपत्नवान्भ्रातृव्यवान्वा स्यात्स एतौ मिथुनौ पशू आलभेतर्षभं च वशां च वैष्णववारुणीं तु पूर्वां वशामालभेत वरुणेनैवैनान्ग्राहयित्वा[4] विष्णुना यज्ञेन प्रणुदते ऽथैन्द्रेणेन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते ॥ ३ ॥

Vgl TS 2, 1, 3 (jayakâmâdinam paçavah) —5, Kath 13, 3 u 4

सावित्रं पुनरुत्सृष्टमालभेत यः पुरा पुण्यः सन्पश्चा[5] पापत्वं गछेत्सविता वै श्रियः प्रसविता तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनं श्रियै प्रसुवति पापो वा एष पुरा सन्पश्चा श्रियमश्नुते यः पुरानड्वान्त्सन्पश्चोक्षत्वं गछति यथैष श्रियमश्नुत एवमेवैनं श्रियं गमयत्यौषधीभ्यो वेहतमालभेत प्रजाकामा ओषधीनां वा एषा प्रियैतां[6] वा एतां सूतोः परिबाधन्त ओषधयः खलु वा एतस्य प्रजामपगूहन्ति यो ऽलं प्रजायै सन्प्रजां न विन्दते ता एवं भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै प्रजां पुनर्ददत्यापो वा ओषधया आपो ह उत्वेवासत्खनन्ति[7] ता

---

1) Das Verbum in den Mss ohne Accent, (nur in A Paroxytonon) 2) So W, in M 3 वीषित, desgl B, ohne Accent, Hg विषित, (A विषित) 3) Hg प्रजापतिरेव तौ, (ebenso A, nur mit ganz corruptem Accent) 4) W वरुणेनैवं या॰ 5) B पश्चात् 6) W एषां श्रियै ॥ तां, M 3 प्रोषैतां 7) cf Kâth 13, 4 आपो ऽसत्खनति

असमै प्रजां खनन्ति'द्यावापृथिवीये धेनू संमातरा आलभेतान्नकामो' यद्ध्यसौ वर्षति तदस्यां प्रतितिष्ठति'द्यावापृथिवी वा अन्नस्येशाते' ते एव भागधेयेनोपासरत्ते अस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छतः'स वत्स˘ वायव्य आलभेत'वायुर्वा अनयोर्वत्सो'वायुरिमे प्रदापयति'प्रत्ते ह वा इमे दुहे य एवं˘ वेदैन्द्रीं˘ सूतवशामालभेत'राजन्यं भूतिकाम˘ याजयेदेतस्या वा अधीन्द्रोऽजायत'स जायमान एतं˘ योनिं निरवृतयत्सा सूतवशाभवद्यो आहुरेतदेवं सकृदिन्द्रियं˘ वीर्यं तेजो जनयित्वा नापरं˘ सूता आशंसत'सा सूतवशाभवदितीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो ऽलं भूत्यै सन्न भवत्यैन्द्री भवती'न्द्रियमस्मिन्दधात्यथ यस्तं˘ विन्देद्यं˘ सूत्वा सूतवशा भवति तमैन्द्रमालभेत तेजसामस्तदेवेन्द्रियं˘ वीर्यं तेज आप्नोति'सारस्वतीं धेनुष्टरीमालभेत यः क्षेत्रे पशुषु वा विवदेत'वाग्वै सरस्वती'वाचैवैषा˘ वाच˘ वृङ्क्ते˘'धेनुर्वा एषा सती न दुहे'तर्यमेवैषा˘ वाचं करोति'द्यावापृथिवीयां धेनुं पर्यारिणीमालभेत यो राजन्यो ऽभ्यर्धो विशश्चरेद्'द्यावापृथिवीभ्या˘ हि वा एष निर्भक्तो'ऽथैषो ऽभ्यर्धो विशश्चरति'द्यावापृथिवी एवैन˘ विशि प्रतिष्ठापयतः'पर्यारिणी भवति'पर्यारीव ह्येतद्राष्ट्र˘'यदभ्यर्धो विशश्चरति द्यावापृथिवी एवैन˘ विशि प्रतिष्ठाप्य'स श्वो भूते वत्स˘ वायव्य आलभेत'वायुर्वा अनयोर्वत्सो'वा-

1) So M 3 (eig सं वत्स॰; dann corrigirt); Hg सवत्स॰; desgl. B, ohne Accent; W सं वत्स॰; Kāṭh 13, 5 द्यावापृथिव्या धेनुम्पर्यारिणीमालभेत — — — एतस्या एवं वायव्य वत्सं श्व आलभेत; 13, 7 द्यावापृथिव्यौ धेनू सम्मातरा आलभेत — — एतयोरेव वायव्यं (cod ॰व्य) वत्स॰ श्व आलभेत 2) So Hg u. M 3; (in A तर्यम॰); in W तिर्यम॰; desgl. B, ohne Accent; Kāṭh. 13, 6 धेनुर्वा एषा सती न दुहे तस्माद्धेनुष्टर्यं - यते यद्धेनुष्टरी वाचमेवैषा स्तरी करोति 3) So corrigirt, M 3 u. W धेनुं; desgl. B, ohne Accent; Hg धेनु; (A धेनू).

युरिमौ क्षयौ विशं च प्रदापयति प्रत्ती ह वा इमौ क्षयौ विशं च दुहे य एवं वेद ॥ ४ ॥

Vgl TS 2, 1, 5; Kâṭh 13, 4—7

आग्नेयमजमालभेत सौम्यं बभ्रुमृषभं पिङ्गलं भूतिकामो याजयेदिड्या एवाग्नेय इन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो ऽलं भूत्यै सन्न भवति यत्सौम्यः स्वयैवास्मै देवतयेन्द्रियं वीर्यमाप्त्वावरुन्द्धे भवत्येव बभ्रुः पिङ्गलो भवति सोमस्य रूपं समृद्ध्यै गोमृगं वायव्यमालभेताभिशस्यमानं याजयेदपूतो वा एष यमभिशंसन्ति वायुर्वै देवानां पवित्रं वायुनैवैनं पवित्रेण पुनाति नैव वा एष ग्रामे नारण्ये यमभिशंसन्ति नैव खलु वा एष ग्राम्यः पशुर्नैवारण्यस्तस्मादस्यैष देवतया पशूनां समृद्ध ऐन्द्राग्नमनुसृष्टमालभेत यस्य पिता पितामहः सोमं न पिबेदिन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यस्य पिता पितामहः सोमं न पिबति यदैन्द्र इन्द्रियेणैवैनं वीर्येण समर्धयति देवताभिर्वा एष व्यृध्यते यस्य पिता पितामहः सोमं न पिबति यदाग्नेऽयो ऽग्निर्वै सर्वा देवता देवताभिरेवैनं समर्धयत्यनुसृष्टो भवत्यनुसृष्ट इव ह्येतस्य सोमपीथो यस्य पिता पितामहः सोमं न पिबति तस्मादस्यैष देवतया पशूनां समृद्धस्त्वाष्ट्रमवलिप्तमालभेत पशुकामस्त्वाष्ट्रा वै पशवस्त्वष्टा पशूनां प्रजनयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयति सौमापौष्णं नैपुंसकमालभेत पराङक॰[2] याजयेद्यन्न तू[3] भूमेर्जायेत तन्प्रजिज्ञासेतोच वा एतस्य जायमानस्येन्द्रियं वीऽयमपाक्रामत्तद्देवास्मा इन्द्रियं वी-

1) So alle Mss 2) W पंडग॰ 3) So Hg, M 3 (u. A), in W तुं, desgl B, ohne Accent

वीर्यमात्मन् दधाति सोमश्च वा एतस्य पूषा च जायमानस्येन्द्रियं वीर्यमयुवेतामियं वै पूषौषधयः सोमो यत्सौमापौष्णः स्वयैवास्मै देवतयेन्द्रियं वीर्यमात्मन्नवरुन्द्धे भवत्येव यान्यनवदानीयानि[1] तैर्नैर्ऋतैः पूर्वैः प्रचरन्ति निर्ऋतिगृहीता वा एषा स्त्री या पुंरूपा[3] निर्ऋतिगृहीत एष पुमान्यः स्त्रीरूपो निर्ऋत्या एवैनं तेन मुञ्चति न वै नैर्ऋत्याहुतिरग्निमानशे यदङ्गारेषु जुहोति तत्स्विदग्नौ जुहोति तदु न यत्र वा अद इन्द्रो वृषणाश्वस्य मेनासीत्तदेनं निर्ऋतिः पाप्मागृह्णात्स यं पाप्मानमपाहत स नपुंसको ऽभवद्यः पाप्मना तमसा गृहीतो मन्येत स एतमैन्द्रं नपुंसकमालभेत येनैवेन्द्रः पाप्मानमपाहत तेन पाप्मानमपहते[4] ऽथैन्द्रेणेन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते प्रजापतिः पशूनसृजत स वा एतमेवाग्रे नपुंसकमसृजत तं पशवो ऽन्वसृज्यन्ताथो आहुरेतमेवाग्रे सृष्टं त्वष्ट्रे च पत्नीभ्यश्च नपुंसकमालभत तेन प्रजा असृजतेति यः प्रजाकामो वा पशुकामो वा स्यात्स एतं त्वष्ट्रे च पत्नीभ्यश्च नपुंसकमालभेत मिथुनं वै त्वष्टा च पत्नीश्च त्वष्टारं वा एतन्मिथुनं ऽप्यसृजत्प्रजननाय तन्मिथुनं तस्मादेव मिथुनाद्यजमानः प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते ॥ ५ ॥

Vgl TS 2, 1, 5, Kath 13, 5

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता एनं सृष्टा अत्यमन्यन्त ता अतिमन्यमाना वरुणेनाग्राहयत्ता वरुणगृहीताः कृष्णः पैत्वो ऽध्यस्कन्दत्तस्यानुहाय पादमगृह्णात्तस्य शफः प्रावृह्यत स एकशितिपादभवत्तमचायदयं वावासां[5] प्रजानामवरुणगृहीतो ऽनेनेमाः प्रजा वरुणा-

1) M 3 °दानीयानि 2) M 3 fügt hier ein ही ein 3) M 3 पुरूपा 4) B °मपाहते 5) B वासा

न्मुञ्चानीति तꣳ वारुणमालभत तेन इमाः प्रजा वरुणात्प्रामुच्यन्त तद्वरुणप्रमोचनीय एवैष यो ज्योगामयावी स्यात्तमेतेन याजयेद्वरुणेन हि वा एष पाप्मना गृहीतो ऽथैतस्य ज्योगामयति यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चत्यैकशितिपाद्भवत्येवमिव हि तस्य रूपमासीत्समृद्ध्यै द्वीपे याजयेदेतौ वै प्रत्यक्षꣳ वारुणीर्यदापः स्वे वा एतद्योनौ प्रत्यक्षꣳ वरुणमवयजति समन्तमापः परिवहन्ति रक्षसामनन्ववायाय वारुणं कृष्णं पेत्वमालभेताभिचरन्यद्वारुणो वरुणेनैवैनं ग्राहयित्वा स्तृणुते कृष्णो भवति तमो वै कृष्णं मृत्युस्तमो मृत्युनैवैनं ग्राहयत्येतद्वै पाप्मनो रूपꣳ यत्कृष्णं कृष्ण इव हि पाप्मा पाप्मनैवैनमभिप्लवति तं नियुञ्ज्यात् ॥

पशुं बध्नामि वरुणाय राज्ञा[3] इन्द्राय भागमृषभं केवलो हि ।
गोचारिण देवा अभिसंविशन्तु यमो गृह्णातु निरृतिः सपत्नान् ॥

इत्येताभ्य एवैनं देवताभ्यो निर्याच्य मृत्युर्वै यमो मृत्युनैवैनं ग्राहयत्यग्नये वैश्वानराय कृष्णं पेत्वमालभेत समान्तमभिद्रोह्यन्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सराय संमन्यते संवत्सरमेवाप्त्वावरुणं काममभिद्रुह्यत्याश्विनं कृष्णललाममालभेतानुजावरꣳ याजयेदश्विनौ वै देवानामानुजावरा अश्विना एतस्य देवते ये आनुजावरस्तौ एव भागधेयेनोपासरत्तौ एनमग्रं परिणयतः कृष्णो भवति पाप्मानमेवापहते ललामो भवति मुखतो ऽस्मिꣳस्तेजो दधात्याश्विनं कृष्णललाममालभेतामयाविनꣳ याजयेदश्विनौ वै देवानां भिषजा अश्विना

1) Statt °न हि steht in D वारुणीर्यदाप स्वे वा एतयोनौ प्रत्यक्षꣳ न गृहीतो
2) Hg तंह्नि°, (A तंत्रि°) 3) P राज्ञि।

एतस्य देवते यं आमयावी । ता एवं भागधेयेनोपासरत्ता एनं भिषज्यतः । कृष्णो भवति । पाप्मानमेवापहते । ललामो भवति । मुखतो ऽस्मिंस्तेजो दधाति ॥ ६ ॥

Vgl TS 2, 1, 2 (varuṇagṛhitâdînâm paçavah); Kâth 13, 2 7.

छन्दांसि वै यज्ञाय नातिष्ठन्त । स वषट्कारो ऽभिहत्य गायत्र्याः शिरो ऽच्छिनत्तस्याञ्छीर्ष्णश्छिन्नाद्यो रसो ऽक्षरत्ता वशा अभवंस्तद्वशानां वशात्वमथो आहुर्वशं वै ता अक्षरंस्ता वशा अभवंस्तद्वशानां वशात्वमित्यथो आहुर्वसा वै सासीत्तद्वसा वा एता इति । ततो यः प्रथमो रसः प्राक्षरत्तं बृहस्पतिरुपागृह्णात्सा रोहिणी बार्हस्पत्या । ततो ३यो ऽत्यक्षरत्तं मित्रावरुणौ । सा द्विरूपा मैत्रावरुणी । ततो ३यो ऽत्यक्षरत्तं विश्वे देवाः । सा बहुरूपा वैश्वदेवी । ततो ३यो ऽत्यक्षरत्तमग्निश्च मरुतश्च । सा पृश्निराग्निमारुत्यथो आहुः । कृष्णशबलीत्यथ या विप्रुष आसंस्तानीमान्यन्यानि रूपाणि । ततो यः प्रथमो द्रप्सः परापतत्तं बृहस्पतिरभिहायाभ्यगृह्णात्स उक्षाभवत्तदुक्ष्ण उक्षत्वमथो आहुर्यद्देवता अनुव्यौक्षत स उक्षाभवत्तदुक्ष्ण उक्षत्वमिति । तं ब्राह्मणस्पत्यमालभेत । ब्राह्मणं भूतिकामं याजयेद्ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्ब्राह्मणस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया स्वयैवास्मै देवतयेन्द्रियं वीर्यमाप्त्वावरुन्द्धे । भवत्येव । रोहिणीं बार्हस्पत्यामालभेत ब्रह्मवर्चसकामो । ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बार्हस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया । स्वयैवास्मै देवतयाप्त्वा तेजो ब्रह्मवर्चसं दधाति । रोहिणी भवति । ब्राह्मणो रूपं समृद्ध्यै । मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत पशुकामो । ऽहोरात्रे वै मित्रावरुणा । अहोरात्रे अनु पशवः प्रजायन्ते । ता एव भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै पशून्प्रजनयतश्छन्दसां वा एष रसश्छन्दसामेवास्मै रसेन

पशून्धत्तो द्विरूपा भवति समृद्ध्यै वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत यस्मै कामाय कामयेत सर्वा वा एता देवताः सर्वा वा एतद्देवताः कामाय भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै कामं समर्धयन्ति यत्कामो भवति छन्दसां वा एष रसश्छन्दसामेवास्मै रसेन दधाति बहुरूपा भवति समृद्ध्या आग्निमारुतीं पृश्निमालभेत वृष्टिकामोऽग्निर्वा इतो वृष्टिमीट्टे मरुतोऽमुतश्च्यावयन्त्येते वै वृष्ट्याः प्रदातारस्तानेव भागधेयेनोपासरत्ता अस्मै वृष्टिं प्रयच्छन्ति छन्दसां वा एष रसो रसो वृष्टिश्छन्दसामेवास्मै रसेन रसं वृष्टिं निनयन्ति पृश्निर्भवति पृश्निमातरो हि मरुतो भौमीं कृष्णाशबलीमालभेतान्नकाम इयं वा अन्नस्य प्रदात्रिका तामेव भागधेयेनोपासरत्तास्मा अन्नाद्यं प्रयच्छति न चर्मोपाहरेयुरन्नं वै चर्मान्नं कृष्णमन्नेनैवान्नमपहत्यान्नाद्यमात्मन्धत्ते यद्वै तच्छीर्ष्णश्छिन्नात्तेज इन्द्रियं वीर्यं परापतत्सा बभ्रुर्वशाभवत्तदेषा वशान्नमेवैतरास्तां ब्राह्मणस्पत्यामालभेताभिचरन्ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्ब्राह्मणस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया यावदेवं ब्रह्म तेनैनं सर्वेणाभिचरति तेजसैनं प्रछिनत्ति स्तृणुत एव बभ्रुर्भवति ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै सौरीं श्वेतामालभेत ब्रह्मवर्चसकामोऽसौ वा आदित्यो ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सोऽस्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति श्वेता भवति ब्रह्मणो रूपं समृद्ध्यै मैत्रावरुणीं कृष्णकर्णीमालभेत वृष्टिकामोऽहोरात्रे वै मित्रावरुणा अहोरात्रे अनु-

---

1) So Hg, M 3, W (u. A), in B रसे पशून्धत्ते 2) So M 3, in Hg u. W सर्वा वावाएतेतद्देवताः, (A सर्वा वावाएतद्देवता.), B सर्वा वाश्री तद्देवताः 3) Hg (u. A) चामयत्य° 4) M 3 रसो रसो, in W nur einmal रसो 5) So ist das Adj betont in Hg und wohl auch W, in M 3 कृष्णकर्णीम°, (A कृष्णकर्णीम°)

वर्षेत्येतद्वा अह्नो रूपं यच्छुक्लं यत्कृष्णं तद्रात्रेर्द्विरूपा भवति समृद्ध्यै ॥ ७ ॥

Vgl. TS 2, 1, 7 u. 9 (brahmavarcasakamadinam paçvantaram), Kath. 13. 8

इन्द्राय मन्युमते मनस्वते ललाममालभेत संग्रामे मन्युना वै वीर्यं क्रियत इन्द्रियेण जयति[1] वीर्यं चैवैष्विन्द्रियं च जित्यै दधाति ललामो भवति पुरस्ताद्ध्ययं मन्युरथो ब्रह्मणैवैनान्पुरस्तान्मुखतो[2] जित्यै संश्यतीन्द्रायाभिमातिघ्न ऋषभमालभेत भ्रातृव्यवानभिमातिर्वै पाप्मा भ्रातृव्य इन्द्रियेणैवाभिमातिं पाप्मानं भ्रातृव्यमपहते स इन्द्राय वृत्रतुर आलभेताभिमातिर्वै पाप्मा भ्रातृव्य इन्द्रियेणैवाभिमातिं पाप्मानं भ्रातृव्यमपहत्य वृत्रतूरिवाभूत्स्वाराज्यमेव गच्छति वृत्रतूर्[3] इति ह्येतमाहुर्यः स्वाराज्यं गच्छत्यैन्द्रामारुतं पृश्निसक्थ[4]मालभेत राजन्यं ग्रामकामं याजयेदैन्द्रो वै राजन्यो देवतया मारुती विडिन्द्रियेणैवास्मै विशमुपयुनक्ति पृश्निसक्थो भवति पष्ठादेवास्मै विशमुपदधात्यनुकामस्मै विशमविवादिनीं करोतीन्द्राय वज्रिण ऋषभमालभेत राजन्यं भूतिकामं याजयेदैन्द्रो वै राजन्यो वज्री भवत्यथ भूतिं गच्छति यद्वज्रिणे वज्रमेवास्मा आधात्तेन विजितिं भूतिं गच्छति स एनं भूत्यै श्रेम्ण इन्द्धे यद्वज्रिण इति तदस्याभिचरणीयं यं द्विष्यात्तं हृदि मनसा ध्यायेद्वज्रमेवास्मै प्रहरति स्तृणुत एव सौम्यं बभ्रुमृषभं पिङ्गलमालभेत यो ऽलं राज्याय सन्राज्यं न प्राप्नुयात्सोमो वै राजितस्य देवता सोमो हि राजा स्वामेव

---

1) B वाजयति 2) M, S °वैनां°, W °वैना 3) So Hg, W (u. A), d. c. andern Mss °तूरा 4) W पृश्निस°

देवता राज्यायोपासरत्स्वैनं देवता राज्यं गमयति बभ्रुः पिङ्गलो भवति सोमस्य रूपं समृद्ध्यै ॥ ८ ॥

Vgl TS 2, 1, 3 (cf oben 2, 5, 3); Kâth 13, 4 3

यः प्रथम एकाष्टकायां जायेत यस्तमालम्भ्यमानः स्यात्स आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदग्निर्वै पशूनां योनिः स्वादेवैनान्योनेर्निष्क्रीणात्या मेध्याद्भवितोरग्नये[1] वैश्वानराय द्वादशकपालं मासि मासि निर्वपेत्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरादेवैनं निष्क्रीणाति स यदा मेधं गच्छेदथैन्द्रायाभिमातिघ्न आलभेताभिमातिर्वै पाप्मा भ्रातृव्य इन्द्रियेणैवाभिमातिं पाप्मानं भ्रातृव्यमपहतेऽश्वो ऽव्युप्तवहो दक्षिणैषं वै व्यावृत्तः पाप्मना पाप्मनैवैनं व्यावर्तयत्यथ यो ऽपरस्यामेकाष्टकायां जायेत तमेवमेवोत्सृज्याथैन्द्राय वृत्रतुरा[2] आलभेताभिमातिर्वै पाप्मा भ्रातृव्य इन्द्रियेणैवाभिमातिं पाप्मानं भ्रातृव्यमपहत्य वृत्रतूरेवाभूत्स्वाराज्यमेव गच्छति[3] वृत्रतूरिति ह्येतमाहुर्यः स्वाराज्यं[4] गच्छति शतमव्युप्तवहा दक्षिणा ते वै व्यावृत्ताः पाप्मना पाप्मनैवैनं व्यावर्तयन्ति शतं भवन्ति शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते ऽब्रुवन्ब्रह्मणि[5] नो ऽस्मिन्विजयेयामि[6]त्यरुणस्तूपरः श्वैनेयो देवानामासीच्छ्येतो[7] ऽयःशृङ्गः श्वैनेयो[8] ऽसुराणां ते ऽसुरा उत्क्रोदिनो ऽचरन्नराडो ऽस्माकं तूपरो

---

1) So W, in Hg °त्यामेध्याद्भवितोर°, A °त्यामेध्याद्भ°, M 3 °त्यमेध्याद्भवितोर°, desgl B, ohne Accent, Kath 13, 3 संवत्सरादेवैना अधिनिष्क्रीणात्या मेध्याभ्या भवितो 2) So Hg, W (u A), die andern Mss °तुरा 3) W °मेवागच्छति 4) W यत्स्वा° 5) So M 3, in Hg u W ब्रह्मणी, desgl B, ohne Accent, (A ब्रह्मणी), Kath 13, 4 ब्राह्मणा नो मेनो विजयेतामिति 6) So das Verb in Hg u M 3, (in A विजयेया°); W °जयेता°, B °जेयेयाता° 7) M 3 श्येतो 8) M 3 u W श्वेनेयो, desgl B, ohne Accent, Hg श्वैनेयो; (A श्वैनेयो)

ऽमीषामिति तौ वै समलभेतां तस्य देवाः क्षुरपवि शिरो ऽकुर्वं-स्तस्यान्तरा शृङ्गे शिरो व्यवधाय[1] विष्वञ्च व्यरुजद्यासुरी वागवद-त्सेमां प्राविशद्योदजयत्सा[2] वनस्पतीं स्तंसा ब्राह्मणो मृन्मयेन न पिबेदसुर्या वाचात्मानं नेत्सृजा इति तद्य एवं विद्वानमृतपात्रपो[3] भवत्युज्जितमेव वाचं उपैति[4] तं ब्राह्मणस्पत्यमालभेताभिचरन्ब्रह्म वै ब्रह्मणस्पतिर्ब्राह्मणस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया यावदेव ब्रह्म तेनैनं सर्वेणाभिचरति तेजसैनं प्रच्छिनत्ति स्तृणुत एवारुणस्तूपरो भवत्येवं-मिव हि तस्य रूपमासीत्समृद्ध्यै देवा असुरान्हत्वैभ्यो[5] लोकेभ्यः प्र-णुदन्त ते रात्रीं प्राविशंस्तानश्विना अनुप्राविशतां[6] तौ तमः पर्य-गृह्णात्तौ एतमाश्विनमज्ञिमालभेतां[7] तेन तमो ऽपाघ्नातामसा एना आदित्यः पुरस्ताज्ज्योतिषा प्रत्यागच्छत्स आभ्यां तमो ऽध्यपाहन्यः[8] पाप्मना तमसा गृहीतो मन्येत स एतमाश्विनमज्ञिमालभेत[9] यैनै-वाश्विनौ तमो ऽपाघ्नातां तेन पाप्मानमपहते ऽसा एनमादित्यः पुर-स्ताज्ज्योतिषा प्रत्यागच्छति सो ऽस्मात्तमो ऽध्यपहन्ति ॥ ९ ॥

Vgl TS 2, 1, 3 u. 5 (cf oben 2, 5, 3), Kāṭh 13, 3 4

असौ वा आदित्यस्तेजोभिव्यौध्यत तत इदं सर्वं तमो ऽभवत्स प्रजापतिरेतान्दश ऋषभानपश्यद्यो आहुरिन्द्रो ऽपश्यदिति तानि-न्द्रोनालभत[10] तैरस्मिन्निन्द्रियाणि[11] वीर्याण्यप्रादधाद्यल्ललामा आ-लभ्यन्त[12] मुखतो ऽस्मिंस्तैस्तेजो ऽदधाद्यच्छितिककुद उपरिष्टात्तैर्य-

---

1) So Hg, desgl B, ohne Accent, (A व्यवधाय), W वायधाय, M 3 विवधाय 2) W यौदाश्रयत्, desgl B, ohne Accent. 3) M 3 ॰ममृतपार्थपो 4) B वापमुपैति 5) W हत्वैभ्यो 6) M 3 ॰मनुप्रा॰ 7) Hg, M 3 (u A) ॰मञ्जीम॰ 8) So Hg, M 3, in W तमो ऽध्यप॰, s den Schluss des Cap 9) Hg u M 3 ॰मश्वीम॰; (A ॰मञ्जीम॰) 10) W ॰मभेत 11) Hg ॰द्रीयाणि 12) So Hg, M 3, (A चालंभ्यत), W चालभ्यंते, desgl B, ohne Accent.

श्वेतानूकाशाः[1] पश्चात्तैस्ततो वा असावादित्यः सर्वतस्तेजस्व्यभवद्यस्तेजस्कामः स्यात्स एतानैन्द्रानृषभानालभेत यल्ललामा आलभ्यन्ते मुखतो ऽस्मिंस्तैस्तेजो दधाति[2] यच्छितिककुद उपरिष्टात्तैर्यच्छ्वेतानूकाशाः[3] पश्चात्तैः सर्वत एवैनं तेजस्विनं करोत्यमुष्यैनमादित्यस्य सात्वां गमयति प्राजापत्यं दशमं द्वादशे मासा आलभेत द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्धे नवालभ्यन्ते नव वै प्राणाः प्राणाः खलु वै पुरुषे वीर्यं प्राणानस्मिन्वीर्यं दधाति दशालभ्यन्ते दशाक्षरा विराड् विराडितान्येवेन्द्रियाणि वीर्याण्यात्मन्धित्वेयं विराडस्यामेव प्रतितिष्ठति ॥

नमो महिम्ने चक्षुषे[4] मरुतां पितस्तदहं गृणे ते ।
हुतो याहि पथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः ॥
देवानामेष उपनाह[5] आसीदपां पतिर्वृषभ ओषधीनाम् ।
सोमस्य द्रप्समवृणीत पूषा बृहन्नद्रिरभवद्यत्तदासीत् ॥
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।
समानं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः ।
पिता वत्सानां[6] पतिरघ्न्यानामुताय पिता महतां गर्गराणाम् ।
वत्सो जरायु[7] प्रतिधुक्पीयूष[8] आमिक्षा मस्तु घृतमस्य योनिः ॥
त्वां गावो ऽवृणत राज्याय त्वां वर्धन्ति[9] मरुतः स्वर्काः ।

---

1) Hg °नुकाशा, (A °नुकाशा) 2) B दधात्, W दधाद् 3) M 3 °भुकाशा 4) B चक्षुषा 5) P उपनाहे इत्युप नाह॑। 6) B वशानां, M 3 वत्सानां 7) B जरायु 8) P पीयूष। 9) P वर्धयति।

वर्मेन्द्रस्य ककुब्भिः[1] शिप्रियाणस्ततो न उग्रो विभजा वसूनि ॥

॥ १० ॥ Vgl TS 2, 1, 4 (brahmavarcasakâmâdinâm paçavaḥ); 3, 3, 9 (jîrnavṛsha-bhâlambhah), Kâth 13, 7 9

वायव्यमजमालभेतैन्द्रं वृष्णिं वृषभं वा वारुणं पेत्वं भूतिकामं याजयेद्यद्वायवे वायुरेवैनं भूत्यै निनयतीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो ऽलं भूत्यै सन्न भवति यदैन्द्र इन्द्रियेणैवैनं वीर्येण समर्धयति वरुणगृहीतो वा एष यो ऽलं भूत्यै सन्न भवति यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चत्येतानेवाभिचरन्नालभेत यद्वायवे वायुरेवास्मै वज्रं संश्यत्यैन्द्रो वै वज्र इन्द्रियेण खलु वै वज्रः प्रह्रियते यदैन्द्रो वज्रमेवास्मै प्रहरति यद्वारुणो वरुणेनैवैनं ग्राहयित्वा स्तृणुते सौर्यं बलक्षं पेत्वमालभेत ब्रह्मवर्चसकामो ऽसौ वा आदित्यो ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति यद्बलक्षः समृद्धस्तेन यदलूनः समृद्धस्तेन यत्पीवा समृद्धस्तेन त्विषिर्वास्मा एतत्समृद्धं ब्रह्मवर्चसं दधात्यादित्यं बहुरूपमालभेत यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो नोदियात्पराचीर्वा एतस्मै व्युच्छन्ति यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो नोदेति यदादित्यो ऽमुमेवास्मा उन्नयति बहुरूपो भवति बहूनि वै रश्मीनां रूपाणि रश्मीनामेवास्मै रूपाण्याभजत्यग्निर्वै सृष्टो न व्यरोचत सो ऽग्नये तेजस्विने ऽजं कृष्णग्रीवमालभत तेन तेजस्व्यभवत्सो ऽकामयत सर्वं च विभवेयमिति सो ऽग्नये विभूतिमते

---

1) Die Mss schwanken, P ककुब्भिरिति ककुप् भि॰। Hg ककुभि, M 3 u A ककुंभि, desgl B, ohne Accent, W ककुद्भि vgl übrigens TS 3 3, 9, 2, vielleicht wie dort ककुंभि zu lesen 2) P वि। भज। 3) W ॰त्याग्निम-द्विग (an der Stelle des steht in der Handschrift ein unleserlicher Buchstabe)

ऽजां कृष्णग्रीवमालभत तेन सर्वत्र व्यभवत्सो ऽकामयत सर्वत्रापिभागः स्यामिति सो ऽग्नये भागिने ऽजां कृष्णग्रीवमालभत तेन सर्वत्रापिभागो ऽभवत्सो ऽकामयत दानकामा मे प्रजाः स्युरिति सो ऽग्नये दात्रे ऽजां कृष्णग्रीवमालभत तेनास्मै दानकामाः प्रजा अभवन्यः कामयेत तेजस्वी स्यां सर्वत्र विभवेयं सर्वत्रापिभागः स्यां दानकामा मे प्रजाः स्युरिति स एतानजान्कृष्णग्रीवानालभेत तेजस्वी भवति सर्वत्र विभवति सर्वत्रापिभागो भवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति प्राजापत्यं बहुरूपमालभेत पशुकामः प्राजापत्या वै पशवः प्रजापतिः पशूनां प्रजनयिता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मै पशून्प्रजनयति बहुरूपो भवति बहूनि वै पशूनां रूपाणि पशूनामेवास्मै रूपाण्याप्त्वावरुन्धे याम्यं शुकहरिमालभेत शुण्ठं वा यः कामयेत यमलोक ऋध्नुयामित्येतेन वै यमो ऽमुष्मिंल्लोक आर्ध्नोद्यमो ऽमुष्य लोकस्याधिपत्यमानशे तमेव भागधेयेनोपासरत्स एनममुष्य लोकस्याधिपत्यं गमयत्येकधा वा एतेन यमलोक ऋध्नोति परे वयसि यद्वा ताजग्घि प्रमीयते शुण्ठो वा भवति शुकहरिर्वैष ह्येतस्य देवतया पशूनां समृद्धः ॥ ११ ॥

Vgl. (TS 2, 1, 4)

॥ इति मध्यमकाण्डे पञ्चमः प्रपाठकः[1] ॥

1) B पञ्चमी 2) So Hg, W (u. A), in M 3 मध्यमकाण्डे पशुबध प्रपाठक ॥, in B इति द्वितीयकाण्डे पशुबधनाम पंचमः प्रपाठकः ॥

अनुमत्या अष्टाकपालं निर्वपन्ति ये प्रत्यञ्चः शम्यामतिशीयन्ते तन्नैर्ऋतमेककपालमुभौ सह भृतौ[1] कुर्वन्ति नैर्ऋतेन पूर्वेण प्रचरन्ति दक्षिणा परेत्य स्वकृता इरिण एकोल्मुकं निधाय विस्रंसिकायाः काण्डाभ्यां जुहोति ॥ जुषाणा निर्ऋतिर्वेतु स्वाहा ॥ वासः कृष्णं भिन्नान्तं दक्षिणा पुनरेत्यानुमत्या अष्टाकपालेन प्रचरन्ति धेनुर्दक्षिणाथ ये उदञ्चः शम्यामतिशीयन्ते तानुदङ् परेत्य वल्मीकवपामुद्रुज्य जुहुयात् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमवयजे[2] ॥ तत्पुनरपिदधाति ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमपिदधामि[3] ॥ श्वो भूत आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यो घृते चरुर्वरो दक्षिणा श्वो भूत आग्नावैष्णव एकादशकपालोऽनड्वान्वामनो दक्षिणा श्वो भूतेऽग्नीषोमीय एकादशकपालो हिरण्यं दक्षिणा श्वो भूत ऐन्द्राग्न एकादशकपालोऽनड्वानृषभो दक्षिणा श्वो भूत आग्नेयोऽष्टाकपालो माहेन्द्रं दधि वासः क्षौमं दक्षिणा ॥ १ ॥

Vgl TS 1, 8, 1 (anumatadayo gsthau yagah), Kath 15, 1, VS 9, 35, Çat. Br 5, 2, 3, 2 flg, Man Çr 9, 1, 1

ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेदाग्नेन्द्रं वा वैश्वदेवश्चरुः सौम्यः श्यामाकश्चरुर्द्यावापृथिवीया एककपालो वत्सः प्रथमजो दक्षिणा सीरं द्वादशायोगं[4] दक्षिणोष्टारो वानड्वान् ॥ २ ॥

Vgl TS 1 8, 1, (cf oben 2, 6, 1), Kāṭh 15 1 a E

आग्नेयोऽष्टाकपालो वारुणो यवमयश्चरू रौद्रो गावीधुकश्चरुरैन्द्रं दधि धेनुरनड्वाही दक्षिणायां न्ययनादपामार्गानाहरन्ति ता-

---

1) So Hg, (in A भृतौ, desgl Kāṭh, ohne Accent), M 3 u W श्रितौ; desgl B, ohne Accent, s unten 2, 6, 6. 2) M 3 u B °यजेत् 3) B °दधाति 4) B द्वादशयोगं

नसंकूल्कृत्वा दक्षिणा परेत्य स्वकृत इरिण एकोल्मुकं निधाय पर्णमयेन स्रुवेण जुहोति ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामिन्द्रस्यौजसा रक्षोहासि स्वाहा हतं रक्षो ऽवधिष्म[1] रक्षः ॥ वरो दक्षिणा ॥ ये देवाः पुरःसदो अग्निनेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहा ये देवा दक्षिणात्सदो यमनेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहा ये देवाः पश्चात्सदो मरुन्नेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहा ये देवा उत्तरात्सदो मित्रावरुणनेत्रा[2] रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहा ये देवा उपरिषदो ऽवस्वद्वन्तः[3] सोमनेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहेदमहं रक्षो ऽभिसंमूहाम्यग्नये संदह रक्षः संदग्धं रक्षो ऽग्नये पुरःसदे स्वाहा यमाय दक्षिणात्सदे स्वाहा मरुद्भ्यः पश्चात्सद्भ्यः स्वाहा मित्रावरुणाभ्यामुत्तरात्सद्भ्यां स्वाहा सोमायोपरिषदे ऽवस्वद्वते रक्षोघ्ने स्वाहा रथः पञ्चवाही दक्षिणा ॥ ३ ॥

Vgl TS 1, 8 7 (çunâsiryâdikarmacatushtayam), Kaṭh 15 2, VS 9, 35—38, Çat Br 5, 2, 4 5 flg , Man Çr 9, 1, 1

अनुमत्यै चरू राकायै चरुः सिनीवाल्यै चरुः कुह्वै चरुर्धाता द्वादशकपालः पष्ठौही दक्षिणाग्नावैष्णवमेकादशकपालमैन्द्राविष्णवं चरुं वैष्णवस्त्रिकपालो वामनो दक्षिणा सौमापौष्णम्[6] एकादशक-

---

1) P अवधिष्म । 2) P मित्रावरुणनेत्रा इति मित्रावरुण नेत्रा । 3) P अवस्वद्वन्त इति अव स्वद्वन्त । 4) P रक्ष । अभिसमूहामीत्यभि समूहामि । 5) P अव स्वद्वत इत्यव स्वद्वते । 6) So Hg M 3 W (u A), desgl Kaṭh , in B सोमाप॰, vgl. TS 1, 8, 8.

पाल'ऐन्द्रापौष्णश्चरुः' पौष्णश्चरुः' श्यामो दक्षिणाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालो' वारुणो यवमयश्चरुर्हिरण्यं चाश्वश्च दक्षिणा ॥ ४ ॥

Vgl. TS 1, 8, 8 (devikâdikarmashaṭkam), Kâṭh 15, 3, Çat Br 5, 2, 5; Mân Çr 9, 1, 1

बार्हस्पत्यश्चरुर्ब्रह्मणो गृहे' शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्र एकादशकपालो राज्ञो गृह' ऋषभो दक्षिणादित्यश्चरुर्महिष्या गृहे' धेनुर्दक्षिणा' नैर्ऋतश्चरुर्नखावपूतानां परिवृक्त्या गृहे' श्येनी' वडापस्फुरा' दक्षिणाग्ने३यो ऽष्टाकपालः सेनान्यो गृहे' हिरण्यं दक्षिणाश्विनो द्विकपालः संग्रहीतुर्गृहे' सव३त्यौ' दक्षिणा' सावित्रो ऽष्टाकपालः क्षत्तुर्गृहे' श्येतो' दक्षिणा' वारुणो यवमयो दशकपालः सूतस्य गृहे' बभ्रुर्महानिरष्टो दक्षिणा' मारुतः सप्तकपालो वैश्यस्य ग्रामण्यो गृहे' पृश्निः पष्ठौही दक्षिणा' पौष्णश्चरुर्भागदुघस्य गृहे' श्यामो दक्षिणा' वैष्णवस्त्रिकपालस्तक्षरथकारयोर्गृहे' सर्वायसानि' दक्षिणा' रौद्रो गावीधुकश्चरुरक्षावापस्य गृहे गोविकर्तस्य चासिर्वालापिहितस्यौ' दक्षिणा शबलो वा विवत्सो ऽभिधानी वा केसरपाशा ॥ ५ ॥

Vgl TS 1, 8, 9 (ratninâṃ havimshi), Kaṭh 15, 4, Çat. Br 5, 3, 1, Man Çr 9, 1, 1

इन्द्रायांहोमुचा एकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय सुत्राम्ण एकादशकपालमृषभो दक्षिणा' स्वयंरुग्णाया अश्वत्थशाखाया: पात्रं

---

1) M 3 श्रेनी 2) In allen Mss der Anlaut mit व, desgl Kaṭh 15, 4, s aber Pet W s v वडा 3) So Hg u B, in M 3 सवत्यौ३, (A सवत्र्यौ), W सवत्र्यौ, vgl सवात्यु in den andern Samhita's (s Pet W s v), auch Kâṭh 15, 4 सवात्यौ दक्षिणा 4) W श्रितो, M 3 श्रैतो 5) So Hg W, (u A), in M 3 सर्वायसानि 6) So Hg (u A), in W चासिर्वालापितस्यौ, M 3 चासिर्वालापिदस्तौ, B चासीर्वाला पिखौ; Kâṭh 15 4 रौद्रो गावीधुकश्चरुरक्षावापस्य च गोविकर्तस्य च गृहे असिर्वालावृतो वा ऽनीयांलमतिवपिता मराली दाम दूपा वत्सतरी वा शबलो दक्षिणा

भवत्यथ[1] श्वेतां श्वेतवत्सां दुहन्ति तत्स्वयं मूर्छति स्वयं मथ्यते स्वयं विलीनमाज्यं भवत्यथ मैत्राबार्हस्पत्यं हविर्निर्वपन्ति ये क्षोदिष्ठास्तण्डुलास्तं बार्हस्पत्यं चरुं शृतं[2] कुर्वन्ति तंच तत्पात्रमपिधायाज्यमासिच्य ये स्थविष्ठास्तण्डुलास्तानावपन्त्युभौ सह शृतौ[3] कुर्वन्ति मैत्रेण पूर्वेण प्रचरन्त्यथो मैत्रस्य दक्षिणा शितिपृष्ठो बार्हस्पत्यस्याग्नये गृहपतय आशुनामष्टाकपालं निर्वपेत्सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं सवित्रे प्रसवित्रे सतीनानामष्टाकपालं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय हायनानामेकादशकपालं मित्राय सत्यस्य पतये नाम्बानां चरुं वरुणाय धर्मस्य पतये यवमयं चरुं रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुम् ॥ सविता त्वा प्रसवानां सुवतामग्निर्गार्हपत्यानां सोमो वनस्पतीनां बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्यैष्ठ्यानां मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मणां रुद्रः पशूनां ते देवा असपत्नमिमं सुवध्वममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्यां विशि महते क्षत्राय महते जानराज्याय शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मांश्च सत्यश्च ऋतपाश्चात्यंहा ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्तिमित्रश्च दूरेऽमित्रश्च[4] गणं[5] ऋतंश्च सत्यंश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः ॥ ६ ॥

Vgl TS 1, 8, 9 (ratnınâm havîmshı) und 10 (devasuvâm havîmshı), Kâṭh 15, 4 a E u 5, VS 9, 39 u 40, 17 80 82 83, Çat Br 5, 3, 2, 4 flg, 5, 3, 3, 2 flg ; Mân Çr 9, 1, 1 a E u 2

देवीरापो अपां नपाद्राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा देवीरापो अपां

---

1) W schiebt hier मैत्राबार्हस्पत्य ein 2) W श्रित, desgl Mân Çr 9, 1, 2; M S मृतं, B श्रुत, Kâṭh शृत 3) B श्रितौ (desgl Mân Çr 9, 1, 2) 4) P दूरेमित्र इति दूरे अमित्र 1, 8 दूरेअमित्र VS 17, 83 5) P गणः। ऋतं.।

नपाद्राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त वृषोर्मिरसि वृषसेनो ऽस्येषां पङ्क्तिरस्यमहावरीः स्थ परिवाहिणीः स्थौजस्विनीः स्थ मान्दाः स्थ व्रजक्षितः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मरुतामोजः स्थ वशाः स्थ शक्करीः स्थ विश्वभृतः[1] स्थ जनभृतो ऽपामोषधीनाꣳ रसः श्रविष्ठाः स्थ राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त ॥ ७ ॥

Vgl TS 1, 8, 11 (abhishekajalamantrâḥ); Kâṭh 15, 6; VS 10, 2—4; Çat Br 5, 3, 4, 4 flg; Mân Çr. 9, 1, 2.

देवीरापो मधुमतीः सꣳसृज्यध्वं महि क्षत्रं क्षत्रियाय[2] वन्वानाः ।
अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि[3] वर्चः क्षत्रियाय दधतीः ॥
अपो देवीर्मधुमतीरगृभ्णामूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः ।
याभिर्मित्रावरुणा अभ्यषिञ्चꣳस्ताभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः[4] ।
अनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य दात्रम् ॥
शुक्रा वः शुक्रेण पुनामि चन्द्रा वश्चन्द्रेण पुनामि ॥
देवो वः सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण ।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥
स्वाहा राजसूयाः ॥

सधमादो द्युम्न्या ऊर्जा एका अनाधृष्टा[5] अपस्यो वसानाः[6] ।
पस्त्यासु चक्रे वरुणः सधस्थमपाꣳ शिशुर्मातृतमास्वन्तः ॥

---

1) B विश्वभृत 2) W क्षत्रीयाय 3) P सीदत । ऊर्जस्वतीः । 4) P अभिषिञ्चन् । 5) P ऊर्जाः । एकाः । अनाधृष्टाः । 6) So Hg, M 3 (u A); ebenso TS 1, 8, 12, 1. W पंसानाः, desgl B, ohne Accent

रुद्र यत्ते गिरिपरं नाम तस्मिन्हुतमसि यमेष्टमसि[1] स्वाहा सोमा[2] इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्निस्ते देवा धर्मधृतो धर्मं धारयन्तु ॥ ८ ॥

Vgl. TS 1, 8, 12 (abhishekajalasamskâramantrâh), Kâth 15, 6, VS 10, 1. 4 6 7; Çat Br 5, 3, 4, 3 27 28, 5, 3, 5, 16 flg , Man Çr 9, 1, 2 a. E u 3

क्षत्रस्य योनिरसि क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य नाभिरस्याविन्नो अग्निर्गृहपतिराविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा आविन्नौ मित्रावरुणौ धृतव्रता आविन्ने द्यावापृथिवी ऋतावृधा आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्ना देव्यदितिराविन्नो ऽयमसा आमुष्यायणो ऽमुष्याः पुत्रो ऽमुष्या विशि महते क्षत्राय महते जानराज्यायैष ते जनते राजा सोमो ऽस्माकं ब्राह्मणाना राजेन्द्रस्य वज्रो ऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वध्याञ्छत्रुबाधनाः स्थ पात प्राञ्चं पात प्रत्यञ्चं पात तिर्यञ्चं पातान्वञ्चं पातोर्ध्वं दिग्भ्य एनं[3] पात मित्रो ऽसि वरुणो ऽसि ॥

हिरण्यवर्णमुषसो व्युष्टा अयःस्थूणमुदितौ सूर्यस्य ।
आरोहथो वरुण मित्र गर्तं ततश्चक्षाथे अदितिं दितिं[4] च ॥

॥ ९ ॥ Vgl TS 1, 8 12 (abhishekajalasamskaramantrah), Kâṭh. 15, 7, VS 10, 8 9. 16, Çat Br 5 3, 5, 20 flg

समिधमातिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृत्स्तोमो रथन्तरं सामाग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणमुग्रामातिष्ठ त्रिष्टुप्त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशः स्तोमो बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं प्राचीमातिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशः स्तोमो वैरूपं साम विश्वे देवा देवता विड् द्रविणमुदीचीमातिष्ठानुष्टुप्त्वा छन्दसामवत्वेकविंशः स्तोमो वै-

1) So alle Mss (s TS 1, 8 14, 2), nur P यमेष्टमिति यम इष्टम् । 2) P सोमः । 3) B एवैन 4) M 3 अदीत्य दीत्य 5) So Hg, M 3 (u A), in W ॰मुर्यम॰, desgl B, ohne Accent

राज्ञं[1] साम मित्रावरुणौ देवता पुष्टं[2] द्रविणमूर्ध्वामातिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ शाक्वररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता फलं द्रविणं सोमस्य त्विषिरसि त्विषिमत्त्वेव मे त्विषिर्भूयात् ॥

मत्यस्त्वं नमुचेः शिरो ऽवेष्टा[3] दन्दशूकाः[4] ।
मृत्योः पाहि दिदिवः[5] पाहि ॥

॥ १० ॥ Vgl TS 1, 8, 13 (digvyasthāpanamantraḥ) und 14 (abhishekaḥ), Kath 15, 7, VS 10, 10—15, Çat Br 5, 4, 1, 3—7, Man Çr 9 1, 3

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहांऽशाय स्वाहा भगाय स्वाहा क्षेत्रस्य पतये स्वाहा सोमस्य त्वा द्युम्नेनाग्नेस्तेजसैन्द्रस्येन्द्रियेण विश्वेषां त्वा देवानां क्रतुनाभिषिञ्चामीन्द्रस्य योनिरसि जनयाति[6] द्यून्पाहि[7] ॥

समावववृत्रन्नधरागुदक्ता[8] अहिं बुध्न्यमन्वीयमानाः[9] ।
ताः पर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठान्नावो वियन्ति सुसिचो न वाणीः ॥

इन्द्रस्य वज्रो ऽसि वाजसनिस्त्वयाय[10] वाजं सेन्मित्रावरुणयोस्त्वा[11] प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मि विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा मरुतां प्र-

---

1) P वैराज्य । 2) Hg पुष्ट 3) P अवेष्टा इत्यव इष्टा । 4) W ददशूका, Man Çr 9 1, 3 ददशुका इति 5) So Hg u W, desgl B, ohne Accent, (A दिदिव), M 3 दीदिव, TS 1 8, 14, 1 दिवीत्मा पाहि, Kaṭh दिवीत्याह्वयते etc 6) So M 3, vgl die folgende Anmerkung, Hg u W जनयाति, (A जनयाति), desgl B, ohne Accent. 7) So W u B, ohne Accent, M 3 द्यौन्, Hg द्युम् (desgl A, ohne Accent), vgl VS 10, 17 अति दिद्यून्पाहि, TS 1, 8, 14 2 अति दिवस्पाहि, (so auch Kāṭh, ohne Accent) 8) So die Mss, nur P छंदक्ता इत्युत् । अक्ता ।; s VS 10 19, TS 1, 8, 14, 2 9) P बंधु । इयमाणा ।, Hg W u M 3 °मन्वीयम° 10) P त्वया । वयं । 11) P पांच । सेत् । मित्रावरुणयो ।

सर्वे जयाप्र्[1] मनः 'समिन्द्रियेणैष वज्रो वाजसातमस्तेन नौ पुत्रो वाजꣳ सेत् ॥ ११ ॥

Vgl. TS 1, 8, 13 (digvyâsthâpanamantrâh), 14 (abhishekah) 15 (rathena vijayah); Kâth. 15, 7 u. 8; VS 10, 5 19. 21; Çat Br. 5, 3, 5, 8 u 9; 5, 4, 2, 5 flg; Mân. Çr. 9, 1, 3.

इयदस्यायुरस्यायुर्मे धेहि 'युङ्ङसि 'वर्चो ऽसि 'वर्चो मे धेह्यूर्गस्यूर्जं मयि धेहि 'मित्रो ऽसि 'वरुणो ऽसि 'संदसि 'संमहꣳ विश्वेदेवैर्नमो मात्रे पृथिव्यै 'मा मां माता पृथिवी हिꣳसीत् ॥

प्रति त्यन्नाम[2] राज्यमधायि स्वां तꣳन्वꣳ वरुणो ऽसुषोत्[3] ।
शुचेर्मित्रस्य व्रत्या[4] अभूमामन्महि[5] महदृतस्य नाम ॥
सर्वे व्राता[6] वरुणस्याभूम नि मित्रयुररतीनतारीत्[7] ।
अमूमुभन्त[8] यज्ञिया[9] ऋतेन नि त्रितो जरिमाणं न आनट् ॥

स्योनासि सुषदा 'स्योनामासीद 'सुषदामासीद ॥

निषसाद धृतव्रतो वरुणः पꣳस्त्यास्वा ।
साम्राज्याय सुक्रतुः ॥

अग्नये स्वाहा 'सोमाय स्वाहेन्द्रस्यौजसे स्वाहा 'मरुतां बलाय स्वाहा ॥

हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ।
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा[10] गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतम् ॥

ब्रह्मा३ꣳस्त्वं[11] ब्रह्मासि 'सवितासि सत्यसवो 'ब्रह्मा३ꣳस्त्वं[11] ब्रह्मासि 'मि-

---

1) P जय । आप्र् ।; aber M 3 u. W जयाप्र्; Kâṭh 15, 8 जयाप्र 2) So corrigirt. Die Mss, auch P त्यन्नाम; Hg (u A) त्यन्नाम; vgl Pet W. s. v. 3) P असुषोत् । असुसोदित्यसुसोत् ।; M 3 सुषोत् । 4) P व्रत्याः । 5) P अभूम । अमन्महि ।; M 3 अभूमा॰ 6) P व्राताः । 7) So Hg, M 3 (u A), (desgl. Kâṭh. 15, 8); W मित्रयुर॰; desgl B, ohne Accent; P मित्रयुरिति मित्र-युः । अरतीन् । अतारीत् । 8) P अमूमुभन्त ।; desgl. B, ohne Accent. 9) P यज्ञियाः । 10) P अब्जा इत्यप्-साः । 11) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in diesem Falle in den Mss. und ist von mir ergänzt; (im Kâṭh. findet sie sich geschrieben); in Hg soll eine ९ über der Linie wohl die Plutirung andeuten, P ब्रह्मन् । स्त्वं ।; s. TS 1, 8, 16, 1.

त्रो ऽसि सुशेवो ब्रह्मासीन्द्रो ऽसि सत्यौजा ब्रह्मा३ंस्त्वं ब्रह्मासि वरुणो ऽसि विश्वौजाः ॥

एष वज्रस्तेन मे रध्य दिशो अभ्यभूदयम् ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।
यस्मै कं जुहुमस्तन्नो अस्तु ॥

असा अमुष्य पुत्रो ऽमुष्यासौ पुत्रः ॥

वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥

॥ १२ ॥ Vgl TS 1, 8, 15 (rathena vijayah) u. 16 (sarvaih sevyatvam), ferner 1, 8, 10, 2 und 14, 2, Kaṭh 15, 8, VS 10, 25 23 26—28 24 20; Çat Br. 5, 4, 3, 20 flg , 5, 4, 4, 2 flg , Mān Çr 9, 1, 4

अपां नप्त्रे स्वाहोर्जो नप्त्रे स्वाहाग्नये गृहपतये स्वाहा ॥ सावित्रो ऽष्टाकपालः श्येतो दक्षिणा सारस्वतश्चरुर्धेनुर्दक्षिणा पौष्णश्चरुः श्यामो दक्षिणा बार्हस्पत्यश्चरुः शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्र एकादशकपाल ऋषभो दक्षिणा वारुणो यवमयो दशकपालो बभ्रुर्महानिरष्टो दक्षिणा त्वाष्ट्रो ऽष्टाकपालो ऽंसेपाङ्गुष्ठो ऽधिरूढाकर्णो वा दक्षिणाग्नेयो ऽष्टाकपालो हिरण्यमष्टापृडं दक्षिणा सौम्यश्चरुर्बभ्रुर्दक्षिणा वैष्णवस्त्रिकपालो वामनो दक्षिणाग्नेयो ऽष्टाकपालो हिरण्यं दक्षिणा बार्हस्पत्यश्चरुः शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्र एकादशकपाल ऋषभो दक्षिणा वैश्वदेवश्चरुः पिशङ्गो दक्षिणा मैत्रावरुण्यामिक्षा वशा दक्षिणाग्नेयो ऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रो द्वादशकपालो

---

1) Vgl die vorige Anmerkung 2) M 3 चर्भ्यभूद॰ 3) So Hg u W, in M 3 महानिरष्टो, über den Accent in A s Vorrede, vielleicht doch महानिरष्टो zu betonen. 4) P अंसेपादित्यंसेपात् । 5) So betonen Hg u. W, in M 3 धिरूढाकर्णो 6) So Hg, W (s A), in M 3 ॰मष्टापृष, B ॰मष्टापृड, vgl अष्टापृड (Epith zu हिरण्यम्) Kāṭh. 13, 10 (s Böhtl Wört Bd 1, Nachtr)

बार्हस्पत्यश्चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालस्त्वाऽष्ट्रो ऽष्टाकपालो दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुर्मैत्रश्चरुर्वारुणश्चरुरदित्यै चरुः क्षेत्रस्य पतये चरुः सव्यो रथवाहनवाहो दक्षिणा मारुती पृश्निः पष्ठौही गर्भिण्यादित्याजा मल्हा गर्भिणी सवित्रे प्रसवित्रे सतीनानामष्टाकपालो ऽश्विभ्यां पूष्णे एकादशकपालः सरस्वत्यै सत्यवाचे चरुर्दण्ड उपानहौ शुष्कदृतिः सा दक्षिणा ॥ १३ ॥

Vgl. TS 1, 8, 16 a E u 17 (samarpâm havimshi) 19 (diçâm aveshtayah paçudvayam sâtyadûtânâm havimshi ca) 20 (prayujâm havimshi), Kâth 15, 8 a E u 9; Çat. Br 5, 4, 5, 6 flg , Mân. Çr 9, 1, 5

॥ इति मध्यमकाण्डे राजसूयो नाम षष्ठः प्रपाठकः ॥

युञ्जानः प्रथमं मनस्तत्वाय सविता धियः ।
अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरत् ॥
युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुः सवे ।
स्वर्ग्याय शक्त्ये ॥
युक्त्वाय सविता देवान्स्वर्यतो धिया दिवम् ।
बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्रसुवाति तान् ॥

---

1) M 3 ओमसिंहा, W आमसिंहो, desgl B, ohne Accent, P आमसिंहेति आमसिंहा । 2) P पृष्ठे ।, M 5 पौष्ण 3) P दृई । 4) W उपानहो, desgl B, ohne Accent, Kâth उपानहो 5) P चर्षि ।, Kâth चर्षि 6) P पृथिव्याः । अधि । आ । अभरत् । 7) So die Mss , P स्व । यतः ।, (s TS 4, 1, 1, 1), Kâth. स्वर्यतो

युञ्जते मनः ॥

युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिर्वि श्लोक[1] एतु पथ्येव[2] सूरिः ।
शृण्वन्तु विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः ॥
यस्य प्रयाणमन्वन्य[3] इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमर्चतः ।
यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महित्वना ॥

देव सवितः ॥

इमं मे देव सवितर्यज्ञं प्रणय देवायुवम्[4] ।
वसुविदं सत्राजितं धनजितं स्वर्विदम् ।
ऋचा स्तोमं समर्धय गायत्रेण रथन्तरम् ।
बृहद्गायत्रवर्तनि ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे नारिरसि गायत्रेण छन्दसा पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभर[5] त्रैष्टुभेन छन्दसाभ्रिरसि नारिरसि त्वया वयमग्निं शकेम खनितुं सधस्थ[6] आ जागतेन छन्दसा ॥

हस्त[7] आधाय सविता बिभ्रदभ्रिं हिरण्ययीम् ।
अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरत् ॥

आनुष्टुभेन छन्दसा ॥ १ ॥

Vgl 3 1, 1 2 — TS 4, 1, 1 (ukhyo çgnih, abhryâdanam), Kâṭh 15 11 u 16 1, VS 11, 1—11, Mân Çr 6, 1, 1

प्रतूर्तं वाजिन्नाद्रव वरिष्ठामनु संवतम् ।

1) P श्लोक । 2) P पथ्या इव ।, Kaṭh पथेव सूर 3) P अन्ये । 4) P देवायुवमिति । देव । आयुव । 5) P भ्रो । भर । त्रै॰ 6) P सधस्थ इति सध स्थे । 7) P हस्ते ।

दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे तव नाभिः पृथिव्यामधि योनिरित् ॥

युञ्जाथां रासभं युवमस्मिन्यामे वृषण्वसू ।
अग्निं भरन्ता[1] अस्मयुम्[2] ॥
योगे योगे तवस्तरं वाजे वाजे हवामहे ।
सखाया[3] इन्द्रमूतये ॥

प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि ॥ उर्वन्तरिक्षं वीहि[4] ॥ स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्पूष्णा सयुजा सह ॥ अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभरामि पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामः ॥ अन्वग्निः[5] ॥

आगत्य वाज्यध्वानं सर्वा मृधो विधूनुते[6] ।
अग्निं सधस्थे महति चक्षुषा निचिकीषति ॥
आक्रम्य वाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्वम् ।
भूम्या[7] वृताय[8] नो ब्रूहि यतः खनेम तं वयम् ॥
द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षं समुद्रो योनिः ।
विक्शाय[9] चक्षुषा त्वमभितिष्ठ पृतन्यतः ॥
उत्क्राम महते सौभगायास्मादास्थानाद्द्रविणोदा वाजिन् ।
वयं स्याम सुमतौ पृथिव्या[10] अग्निं खनन्त[11] उपस्थे अस्याः ॥
उदक्रमीद्द्रविणोदा वाज्यर्वाकः[12] सु लोकं सुकृतं पृथिव्याः ।

---

1) P भरन्त । 2) So corrigirt nach Anleitung von TS 4, 1, 2, 1, VS 11, 13, auch Kath 16, 1 अस्मयुम्, die Mss अस्मयु auch P अस्मयुरित्यस्म युं ।, M 3 च अस्मयुं, vielleicht अस्मयुं? 3) P संखाय । 4) P वि । इहि । 5) P अनु । अग्निं । उषसा । 6) P वि । धूनुते । auch W धुनुते (V धूनुते) 7) P भूम्या । 8) W u P वृताय । 9) M 3 विक्शाय P विक्शायेति विक्शायं ।, B विशाय 10) P पृथिव्याः । 11) P खनन्त । 12) P वाजी । अर्वा । अर्वाकित्यर्वाकः ।

ततः खनेम सुप्रतीकमग्निं३ स्वो रुहाणा[1] अधि नाक[2] उत्तमे ॥

आं त्वा जिघर्मि मनसा घृतेन प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वा।
पृथुं तिरश्चा वयसा बृहन्तं व्यचिष्ठमन्नं रभसं दृशानम् ॥
आं विश्वतः प्रत्यञ्चं जिघर्म्यरक्षसा मनसा तज्जुषस्व।
मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिधृषे[3] तनुवा जर्हृषाणः[4] ॥
परि वाजपतिः ॥
परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि।
धृषद्वर्णं दिवे दिवे हन्तारं भङ्गुरावताम् ॥
त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि।
त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां पृथिव्याः सधस्थे अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि ज्योतिष्मन्तं त्वाग्ने सुप्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यतं शिवं प्रजाभ्यो ऽहिंसन्तं पृथिव्याः सधस्थे अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामः ॥ २ ॥

Vgl 3, 1, 3 4 — TS 4, 1, 2 (mṛdakrântiḥ) u 3 a. A. (khananam), Kâṭh 16, 1—3, VS 11, 12—28, Mân Çr 6, 1, 1

अपां पृष्ठमसि योनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम्[5]।
वर्धमानो महाँ आ[6] च पुष्करे दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व ॥
शर्म च स्थो वर्म च स्थो अच्छिद्रे बहुले उभे।
व्यचस्वती संवसेथां भर्तमग्निं पुरीष्यम् ॥

---

1) P उस्वरिति स्वः। रुहाणा। 2) P नाकि। 3) So P, M 3 u Hg चीर्यत, (A चीयते), W चियत, desgl B, ohne Accent; Kâṭh चियत 4) P र्ष। अभिधृष इत्यभि धृषे। 5) P पिन्वमाम्। W पिन्वमाना 6) P महान्। आ।, Kâṭh महा आ

सं वसेथा स्वर्विदा समीची उरसा त्मना ।
अग्निं भरिष्यन्ती अन्तां रोचमानमजस्रमित्[1] ॥
पुरीष्यो ऽसि विश्वंभरा[2] अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्ने ॥
त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत ।
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः ॥
तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे अथर्वणः ।
वृत्रहणं पुरंदरम् ॥
तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम् ।
धनंजयं रणे रणे ॥
सीद होतः स्व[3] उ लोके चिकित्वान्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ ।
देवावीर्देवान्हविषा[4] यजास्यग्ने[5] बृहद्यजमाने वयो धाः ॥
नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवं[6] असदत्सुदक्षः[7] ।
अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः ॥
सं सीदस्व महं[8] असि शोचस्व देववीतमः ।
वि धूममग्ने अरुषं मेध्य सृज प्रशस्त[9] दर्शतम् ॥
जनिष्व[10] हि जेन्यो अग्रे अह्नां हितो हितेष्वरुषो वनेषु ।
दमे दमे सप्त रत्ना दधानो ऽग्निर्होता निषसाद[11] यजीयान् ॥
अयमिह[12] ॥

---

1) P घर्त । रोचमान । 2) B विश्वभरा 3) P स्वे । 4) P देवावीरिति देव. वयोः । 5) P यजासि । यजस्वेति यजासि ।, W यजास्य॰ 6) P दीदिवांमिति दीदि-वांम् । 7) W असदः । 8) P महान् ।, M 3 महं॰ 9) P प्रशस्तेति प्र शस्त । 10) So die Mss.; vgl TS 4, 1, 3, 4, nur P जनिष्ट । vgl RV 5, 1 5, Kâṭh. 16, 3 जनिष्ट 11) Hg u. W ॰षादा 12) P अयं । इह । प्रथम ।

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव संमहेमा[1] मनीषया।
भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥

अयं ते[2] ॥ ३ ॥

Vgl 3, 1, 5 — TS 4, 1, 3 (khananam), Kāth 16, 3, VS 11, 29—37

अपो देवीरुपसृजा[3] मधुमतीरयक्ष्माय प्रजाभ्यः।
तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः[4] सुपिप्पलाः[5] ॥
सं ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानाया[6] हृदयं यद्विकस्तम्।
यो देवानां चरसि प्राणथेन कस्मै देव वषडस्तु तुभ्यम् ॥
सुजातो ज्योतिषा[7] शर्म वरूथमासदत्स्वः।
वासो अग्ने विश्वरूपं संव्ययस्व विभावसो ॥
उदु तिष्ठ स्वध्वर[8] स्तवानो देव्या कृपा।
दृशा च भासा बृहता सुशिक्वनाग्ने[9] याहि सुशस्तिभिः ॥
ऊर्ध्व ऊ षु ण[10] ऊतये तिष्ठा[11] देवो न सविता।
ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे ॥
सजातो[12] गर्भो असि रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत[13] ओषधीषु।
चित्रः शिशुः परि तमांस्यक्तः[14] प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदत्गाः ॥

---

1) P सं। महेम।, W समहेमा 2) P अयं। ते। योनि। 3) P उप। सृज। 4) P उत्। जिहता। 5) So M 3, in Rg u W सुपिप्पला, P सुपिप्पला इति सु पिप्पला।, (A सुपिप्पला), B सुपिप्पला 6) P उत्तानाया इत्युत्तानाया। 7) B schiebt hier सह ein, s TS 4 1, 4 1 in Kath ohne सह 8) P स्वध्वरेति सु अध्वर। 9) P सुशिक्वनेति सु शिक्वना। अग्नि। अग्ने। Kath सुशुक्वभिरग्ने, TS 4 1, 4, 1 सुशुक्वनिरग्ने 10) P ऊर्ध्वः। ऊं इत्यु। सु। नः। 11) P तिष्ठ। 12) So die Mss, P स। जात। 13) P विभृत इति वि भृत। 14) B °स्यक्तु P अक्तः। Kath तमोस्यक्त

स्थिरो भव वीड्वङ्ग[1] आशुर्भव वाज्यर्वन् ।
पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः[2] पुरीष्यवाहनः ॥
शिवो भव प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः ।
मा द्यावापृथिवी हिंसीर्मान्तरिक्षं मा वनस्पतीन् ॥
प्रैतु वाजी कनिक्रदन्नानदद्रासभः[3] पत्वा ।
भरन्नग्निं पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा ॥
वृषाग्निं वृषणं भरन्नपां गर्भं समुद्रियम् ।
अग्न[4] आयाहि वीतये ॥
ऋतं सत्यमृतं सत्यमग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरामः ॥ ४ ॥

Vgl 3 1, 5 6 — TS 4, 1, 4 (mṛdaharaṇam), Kath 16, 4, VS 11, 39—47, Mān Çr 6 1, 1 a E

ओषधयः प्रतिगृभ्णीताग्निमेतं शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान् ।
व्यस्यन्विश्वा अनिरा[5] अमीवा निषीदन्नो अप दुर्मतिं जहि ॥
ओषधयः प्रतिमोदध्वमेनं पुष्पवतीः सुपिप्पलाः[6] ।
अयं वो गर्भ[7] ऋत्वियः प्रत्नं सधस्थमासदत्[8] ॥
वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व रिपून्रक्षसो अमीवाः ।
सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य[9] प्रणीतौ ॥
आपो हि ष्ठा[10] मयोभुवस्ता न[11] ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे ॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ॥

---

1) P वीड्वङ्ग इति वीडु अङ्ग । 2) P सुषद । सुसद इति सु सद । 3) P भासदन । 4) P अग्ने । 5) P अनिरा । 6) Hg सुपिप्पला, P सुपिप्पलाः इति सु. पिप्पलाः । 7) P गर्भ । 8) P आ । असदत्, Hg आसदत् 9) M 3 सुहवस्य 10) P स्था । 11) P ता । न ।

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव संमहेमा[1] मनीषया ।
भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं
तव ॥

अयं ते[2] ॥ ३ ॥

Vgl 3, 1, 5 — TS 4, 1, 3 (khananam), Kāth 16, 3, VS 11, 29—37

अपो देवीरुपसृजा[3] मधुमतीरयक्ष्माय प्रजाभ्यः ।
तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः[4] सुपिप्पलाः[5] ॥
सं ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानाया[6] हृदयं[7] यद्विकस्तम् ।
यो देवानां चरसि प्राणथेन कस्मै देव वषडस्तु तुभ्यम् ॥
सुजातो ज्योतिषा शर्म वरूथमासदत्स्वः ।
वासो अग्ने विश्वरूपं संव्ययस्व विभावसो ॥
उदु तिष्ठ स्वध्वर[8] स्तवानो देव्या कृपा ।
दृशा च भासा बृहता सुशिक्वनाये[9] याहि सुशस्तिभिः ॥
ऊर्ध्व ऊ षु ण[10] ऊतये तिष्ठा[11] देवो न सविता ।
ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे ॥
सजातो[12] गर्भो असि रोदस्योरग्ने चारुर्विभृता[13] ओषधीषु ।
चित्रः शिशुष्परि तमांस्यक्तः[14] प्र मातृभ्यो अधि कनि
क्रदज्ञाः ।

---

1) P सं । महेम ।, W समहेमा 2) P अयं । ते । योनि । 3) P उप । सृज 4) P उत् । जिहता । 5) So M 3, in Hg u W सुपिप्पला, P सुपिप्पला इति सु पिप्पला ।, (A सुपिप्पला), B सुपिप्यला 6) P उत्तानाया इत्युत्तानायाः । 7) B schiebt hier सह ein, s TS 4, 1, 4, 1 in Kāth ohne सह 8) P स्वध्वरेति सु अध्वर । 9) P सुशिक्वनेति सु शिक्वना । आ । अपे । Kāth सुशुक्वाभिरग्ने, TS 4 1, 4, 1 सुशुक्व-भिरग्ने 10) P ऊर्ध्व । उ इत्यु । सु । न । 11) P तिष्ठ । 12) So die Mss P स । जात । 13) P विभृत इति वि भृत । 14) B °स्यक्तु, P अक्त । Kāth तमोसूक्त

स्थिरो भव वीड्वङ्ग[1] आशुर्भव वाज्यर्वन् ।
पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः[2] पुरीषवाहनः ॥
शिवो भव प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः ।
मा द्यावापृथिवी हिंसीर्मान्तरिक्षं मा वनस्पतीन् ॥
प्रैतु वाजी कनिक्रदन्नानदद्रासभः[3] पत्वा ।
भरन्नग्निं पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा ॥
वृषाग्निं वृषणं भरन्नपां गर्भं समुद्रियम् ।
अग्न[4] आयाहि वीतये ॥
ऋतं सत्यमृतं सत्यमग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरामः ॥ ४ ॥

Vgl 3, 1, 5 6 — TS 4, 1, 4 (mrdâharanam), Kâth 16, 4; VS 11, 38—47; Mân Çr 6, 1, 1 a E

ओषधयः प्रतिगृभ्णीताग्निमेतं शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान् ।
व्यस्यन्विश्वा अनिरा[5] अमीवा निषीदन्नो अप दुर्मतिं जहि ॥
ओषधयः प्रतिमोदध्वमेनं पुष्पवतीः सुपिप्पलाः[6] ।
अयं वो गर्भ[7] ऋत्वियः प्रत्नं सधस्थमासदत्[8] ॥
वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व रिपून्रक्षसो अमीवाः ।
सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य[9] प्रणीतौ ॥
आपो हि ष्ठा[10] मयोभुवस्ता न[11] ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे ॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ॥

---

1) P वीड्वङ्ग इति वीडु अङ्ग. । 2) P सुषदः । सुसद इति सु. सदः । 3) P रासभः । 4) P अग्ने । 5) P अनिराः । 6) Hg सुपिप्पलाः; P सुपिप्पला इति सु. पिप्पलाः । 7) P गर्भे. । 8) P आ । असदत्, Hg आसदत् 9) M 3 सुहवस्य 10) P स्थ । 11) P ताः । न. ।

तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः ॥
मित्रः सꣳसृज्या पृथिवीं भूमिं च ज्योतिषा सह ।
सुजातं जातवेदसमयक्ष्माय त्वा सꣳसृजामि प्रजाभ्यः ॥
रुद्राः सꣳसृज्या पृथिवीं बृहज्ज्योतिः समीधिरे ।
तेषां भानुरजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते ॥
सꣳसृष्टाꣳ वसुभी रुद्रैर्धीरैः कर्मण्यां मृदम् ।
हस्ताभ्यां मृद्वीं कृत्वा सिनीवाली कृणोतु ताम् ॥
सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा ।
सा तुभ्यमदिते मह्योखां ददातु हस्तयोः ॥
उखां कृणोतु शक्त्या बाहुभ्यामदितिर्धिया ।
माता पुत्रꣳ यथोपस्थे साग्निं बिभर्तु गर्भ आ ॥ ५ ॥

Vgl 3 1, 6. — TS 4, 1, 4 a E u 5 (ukhânirmâpaṇa), Kâṭh 16, 4 u 5, VS 11 48—57, Man Çr 6, 1, 2

मखस्य शिरो ऽसि वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवासि पृथिव्यसि धारया मयि प्रजाꣳ रायस्पोषं गौपत्यꣳ सुवीर्यꣳ सजातान्स्मै यजमानाय रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवास्यन्तरिक्षमसि धारया मयि प्रजाꣳ रायस्पोषं गौपत्यꣳ सुवीर्यꣳ सजातान्स्मै यजमानायादित्यास्त्वा कृण्वन्तु जागतेन छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवासि द्यौरसि धारया मयि प्रजाꣳ रायस्पोषं

---

1) P जनयथ । 2) P सꣳसृज्येति सꣳसृज्य ।, so auch weiterhin 3) P ऽजस्त्र । इत् । 4) P वसुभि । 5) So B, P कर्मण्या ।, Kaṭh 16, 5 कर्मण्याम्मृदम्, s TS 4, 1 5 2, Hg M 3, W (u A) कर्मण्या 6) M 3 स्वौपशा, desgl B, ohne Accent, P स्वौपशेति सु औपशा ।, Kath स्वौपशा 7) P मंहि । उखा । उखां । 8) P गर्भे । 9) P धारय ।

गौपत्यं सुवीर्यं सजातानस्मै यजमानाय विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः कृण्वन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वद्‌ध्रुवासि दिशो ऽसि धारया मयि प्रजां रायस्पोषं गौपत्यं सुवीर्यं सजातानस्मै यजमानायादित्या रास्नास्यदितिष्टे बिलं गृभ्णातु[1] ॥

कृत्वाय सा महीमुखां मृन्मयीं योनिमग्नये ।
तां पुत्रेभ्यः प्रायच्छददितिः श्रपयानिति ॥

वसवस्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्विष्णुस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्बृहस्पतिष्ट्वा धूपयत्वङ्गिरस्वददितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यवती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्खनत्ववट[2] देवानां त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दधतूखे धिषणा त्वा देवी विश्वदेव्यवती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दभ्रीन्धामुखे[3] ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखे वरूत्री त्वा देवी विश्वदेव्यवती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचतामुखे जनयस्त्वाछिन्नपत्रा[4] देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचन्तूखे ॥

मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिं ।
द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् ॥
देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः ।
सुबाहुरुत शक्त्या ॥
उत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ ध्रुवा त्वम् ।

1) P गृह्णातु । 2) P खनतु । श्रवट । 3) So corrigirt, Hg •दृभ्रीन्धाम•; (in A •दृभोधाम•); M 1 u W •दाभोधाम•; P चभि । दृधा । उखे ।, Kāṭh 16,6 •दृभ्रीम्यताम• (s TS 4, 1, 6, 2) 4) P वांछिन्नपचा इत्यछिन्न पत्रा ।

अंव्यथमाना पृथिव्यांशा[1] दिंशा[2] आंपृण ॥
मिंत्रैतां[3] त उखां परिददाम्यंभित्त्या[4] एषा मा भेदि ॥
वंसवस्त्वाछृन्दन्तु[5] गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वंदुखे रुद्रास्त्वाछृन्दन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वंदुख आदित्यास्त्वाछृन्दन्तु जागतेन छन्दसाङ्गिरस्वंदुखे विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा आछृन्दन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वंदुखे ॥ ६ ॥

Vgl 3, 1, 7 8 — TS 4, 1, 5 (ukhânirmanam) und 6 (tatsamskarah), Kath 16, 5 u 6, VS 11, 57—65, Man Çr 6 1 2

आंकूतमग्निं प्रयुंजꣳ स्वाहा मंनो मेधांमग्निं प्रयुंजꣳ स्वाहा चित्तं[6] विज्ञातमग्निं प्रयुंजꣳ स्वाहा वाचो विधृतमग्निं प्रयुंजꣳ स्वाहा प्रजापतये मंनवे स्वाहाग्नंये वैश्वानरांय स्वाहा ॥

विंश्वो[7] देवंस्य नेतुंर्मर्तो[8] वुरीत सख्यंम् ।
विंश्वो राय इषुध्यति द्युम्नꣳ वृणीत पुष्यसे ॥
स्वाहा ॥
मा सु भित्था[9] मा सु रिषो दृꣳहस्व वीरंयस्व सु ।
अंम्ब धृष्णु वीरयस्वाग्निश्चेदं[10] करिष्यथः ॥
दृꣳहस्व देवि पृथिवि स्वस्तये आसुरी माया स्वधया कृतासि ।
जुष्टं देवेभ्य इदमस्तु हव्यमरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन् ॥

---

1) So Hg, M 3 W (u A), P पृथिवी । आशा ।, s auch TS 4, 1 6, 3, in B पृथिव्यामाशा wie auch Kath 16 6 u 19, 7, VS 11, 63, so auch unten 3, 1, 8 die Mss H, Bb u B 2) P दिश । 3) P मित्र । एता । 4) P अभित्त्यै । 5) P त्वा । आ । छृन्दन्तु । und so auch weiterhin, B छिंदतु und so auch weiterhin 6) W चित्तिꣳ, desgl B, ohne Accent 7) B विश्वे, s TS 4, 1, 9, 1 8) B मर्त्यो 9) P भित्था । 10) P च । इदं ।

दृब्नः[1] सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः ।
सहसस्पुत्रो अद्भुतः ॥
परस्या[2] अधि संवतो ऽवराँ[3] अभ्यातर[4] ।
यत्राहमस्मि ताँ[5] अव ॥
परमस्याः परावतो रोहिदश्व इहागहि ।
पुरीष्यः पुरुप्रियो ऽग्ने[6] त्वं तरा[7] मृधः ॥
यदग्ने यानि कानि चा[8] ते दारूणि दध्मसि ।
सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥
यदत्त्युपजिह्विका यद्वम्रो अतिसर्पति[9] ।
सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥
रात्रीं रात्रीमप्रयावं भरन्तो ऽश्वायेव[10] तिष्ठते घासमस्मै ।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो ऽग्ने[11] मा ते प्रतिवेशा[12] रिषाम ॥
नाभा पृथिव्याः समिधानो अग्निं रायस्पोषाय बृहते हवामहे ।
इरंमदं बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु सासहिम्[13] ॥
याः सेना अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा[14] उत ।
ये स्तेना ये च तस्करास्ताँस्ते अग्ने[15] ऽपिदधाम्यास्ये ॥
ये जनेषु मलिम्लवः स्तेनासस्तस्करा वने ।
ये कक्षेष्वघायवस्ताँस्ते दधामि जम्भयोः ॥
दंष्ट्राभ्यां मलिम्लूनग्ने जम्भाभ्यां तस्करं[16] उत ।

1) So Hg (u A), nur ohne Accent; P दृब्न इति । दृं भस. I; M 3 u W दृपद्मः; desgl. B und Mân Çr. 6, 1, 3, ohne Accent 2) P परस्याः । 3) P अवरान् । 4) P अभि । भर । तर् । 5) P तान् ।, B ता॰ 6) W u B इधे 7) P तर् । 8) P च । भर । 9) Hg, M 3 u W अति संपति 10) P अश्वायेवेत्यश्वाय . एव । 11) P मदन्त. । अग्ने । 12) P प्रतिवेशाः । 13) P सासहिं । ससहिमिति स सहिं । 14) P उगणाः । 15) Dies Wort fehlt in W, M 3 अग्ने 16) P तस्करान् ।

हनुभ्यां स्तेनान्भगवस्तांस्त्वं[1] खाद सुखादितम्[2] ॥
यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जनः ।
निन्दाद्यो अस्मान्दिप्साच्च[3] सर्वांस्तान्मृस्मृसां[4] कुरु ॥
उदेषां बाहूनतिरमुद्वर्चो[5] अथो बलम् ।
क्षिणोमि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि[6] स्वाँ[7] अहम् ॥
संशितं मे ब्रह्म संशितं वीर्यं बलम् ।
संशितं क्षत्रं मे जिष्णु[8] यस्याहमस्मि पुरोहितः ॥
ब्रह्म क्षत्रं सयुजा न व्यथेते ब्रह्माह[9] क्षत्रं जिन्वति क्षत्रियस्य ।
क्षत्रं ब्रह्म जिन्वति ब्राह्मणस्य यत्समीची कृणुतो वीर्याणि ॥

|| ७ || Vgl 3, 1, 9 — TS 4, 1, 9 (agny utpadanam) u 10 (agnidh iranam), Kath 16, 7, VS 11, 66—82, Man Çr 6, 1, 3

इशानो रुक्म उर्व्या विभाति दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः[10] ।
अग्निरमृतो अभवत्सहोभिर्यदेनं[11] द्यौरजनयत्सुरेताः ॥
नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकं समीची ।
द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः[12] ॥
विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं[13] द्विपदे चतुष्पदे ।
वि नाकमख्यत्सविता[14] वरेण्यो ऽनु प्रयाणमुषसो विराजति ॥
सुपर्णो ऽसि गरुत्मांस्त्रिवृत्ते[15] शिरो गायत्रं चक्षुर्बृहद्रथन्तरे पक्षौ

---

1) P भगवद्विति भग व । तान् । 2) P सुखादितमिति सु खादित ।, Kath सुखादिताम् (s TS 4, 1, 10, 2) 3) P दिप्सात् । च ।, W दिप्साच्च 4) So Hg, M 3 u P, (in A मृसृसा), W मुस्मुषां, desgl B, ohne Accent, Kath मष्मषा, TS मस्मसा 5) B बाहुनातिरम°, Kath बाहू अतिरम° wie TS 4 1, 10 3 6) P ब्रह्मणा । अमित्रान् । 7) P स्वान् । 8) B जिष्णुर्य° 9) P ब्रह्म । अह । 10) B रुचाना । 11) P अभवत् । 12) W धारय 13) P प्र । असावीत् । 14) B °मचत्स° 15) So W, desgl B und Mân Çr 6 1, 3, ohne Accent Hg गरुत्मांन्त्रि°, (A गरुत्मांन्त्रि°), M 3 गरुत्मा त्रि°, desgl Kath (ohne Accent)

स्तोम आत्मा छन्दांस्यङ्गानि यजूंषि नाम साम ते तनूर्वामदेव्यं यज्ञायज्ञियं पुछं धिष्ण्याः शफाः ॥ सुपर्णो ऽसि गरुत्मान् दिवं गछ स्वः पत ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा गायत्रं छन्द आरोह पृथिवीमनुविक्रमस्व विष्णोः क्रमो ऽस्यभिमातिहा त्रैष्टुभं छन्द आरोहान्तरिक्षमनुविक्रमस्व विष्णोः क्रमो ऽस्यरातीयतो हन्ता जागतं छन्द[1] आरोह दिवमनुविक्रमस्व विष्णोः क्रमो ऽसि शत्रूयतो हन्तानुष्टुभं छन्द आरोह दिशो ऽनुविक्रमस्व ॥

अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ।
सद्यो जज्ञानो वि ह्दीमिद्धो[2] अख्यदा[3] रोदसी भानुना भात्यन्तः ॥
अग्ने ऽभ्यावर्तिन्नग्ने अङ्गिरः पुनरूर्जा सह रय्या ॥
आ त्वाहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलत्[4 5 6] ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मे[7] राष्ट्राणि धारय ॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मत् ॥
अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थान्निर्जगन्वान्तमसो[8] ज्योतिषागात्[8] ।
अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग[9] आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः ॥
हंसः शुचिषत् ॥
सीद त्वं मातुरस्या[10] उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान् ।
मैनामर्चिषा[11] मा तपसाभिशोचीरन्तरस्यां[12] शुक्रज्योतिर्विभाहि ॥

1) I छेद् । 2) P वि । हिं । द । इद्धं । Hg u W वि ह्दिमिद्दो desgl B ohne Accent (A विह्दिमिद्दो) M 3 वीह्दिमिद्दो aber cf RV 10 45 4 TS 4 2 1 2 auch Kāṭh 16 9 वि ह्दीमिद्धो 3) M 3 u W अंखदा Hg अखदा° desgl B ohne Accent P अक्ख्यत् । आ । 4) P त्वा । अहार्ष । M 3 हार्ष्यम° W हर्ष्यम° 5) I अभू । B °भूदध्रु° Hg °भुध्रु° (A °भूध्रु°) cf TS 4 2 1 4 Kā I आ त्वा हर्षमन्तरभूर्ध्रु° 6) Hg W तिष्ठावि° P तिष्ठ । अविचाचलदित्यविचाचलत् । 7) P अस्मात् । 8) P ज्योतिषा । आ । अगात् । M 3 ज्योतिषागात् 9) I स्वगा इति मे पाठ B स्वगा 10) P अस्याः । 11) I मा । एना । अर्चिषा । 12) M 3 स्यां P अस्याः ।

अन्तरग्ने रुचा त्वमुखाया॰ सदने स्वे ।
तस्यै त्व॰ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भव ॥
शिवो भूत्वा मह्यमग्ने अथा[1] सीद शिवस्त्वम् ।
शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्व॰[2] यौनिमिहासदः[3] ॥ ८ ॥

Vgl 3, 2, 1. — TS 4, 1, 10 (agnidhâraṇam) u. 4, 2, 1 (citikshetram; âsandyâm ukhyâgnisthâpanam); Kâth. 16, 8; VS 12, 1—17; Mân Çr. 6, 1, 3

दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदाः ।
तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान[4] एनं जनते[5] स्वाधीः ॥
विद्मा[6] ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्मा ते सद्म विभृतं पुरुत्रा ।
विद्मा ते नाम परमं गुहा यद्विद्मा तमुत्स॰ यत आबभूथ ॥
समुद्रे त्वा नृमणा[7] अप्स्वन्तर्नृचक्षा ईधे दिवो अग्ना[8] ऊधन् ।
तृतीये त्वा रजसि तस्थिवांसमृतस्य योनौ महिषा अगृभ्णन् ॥
श्रीणामुदारो धरुणो रयीणां मनीषाणां प्रार्पणः सोमगोपाः ।
वसुः सूनुः सहसो अप्सु राजा विभात्यग्र[9] उषसामिधानः ॥
उशिक्पावको अरतिः सुमेधा मर्त्येष्वग्निरमृतो[10] निधायि ।
इयर्ति धूममरुषं भरिभ्रदुच्छुक्रेण शोचिषा द्यामिनक्षन् ॥
अक्रन्ददग्निः ॥
विश्वस्य जज्ञे भुवनस्य राजा[11] रोदसी अपृणाज्जायमानः[12] ।
वीडुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमयजन्त पञ्च ॥
नक्तोषासा ॥

---

1) P अथ । 2) M 3 संर्धास्त॰ 3) P इह । आ । असदः । 4) P इंधान । 5) So die Mss., auch Kâṭh 16, 9, aber P जरते । in Uebereinstimmung mit RV 10, 45, 1, TS 4, 2, 2, 1, VS 12, 18 6) P विद्म । 7) P नृ मनाः । 8) P अग्ने । 9) P अग्रे । 10) P मर्त्येषु । Kâth मर्त्येष्व॰, aber M 3 मर्तेष्व॰ 11) Hg राजा 12) B आपृणा॰, P आपृणात् ।

यस्ते अद्य कृणवद्भद्रशोचे ऽपूपं[1] देव घृतवन्तमग्ने।
प्र तं नय प्रतरं वस्यो अच्छाभि द्युम्नं देवहितं यविष्ठ्य[2]॥
आ तं भज सौश्रवसेष्वग्न उक्थ उक्था[3] आभज शस्यमाने।
प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना[4] भवात्युज्जातेन भिनदद्दुज्जनित्वैः॥
त्वामग्ने यजमाना[5] अनु द्यून्दूतं[6] कृण्वाना अयजन्त हव्यैः।
त्वया सह द्रविणमिच्छमाना व्रजं गोमन्तमुशिजो विवव्रुः॥
अस्ताव्यग्निर्नृणां सुशेवो वैश्वानर[7] ऋषिभिः सोमगोपाः।
अद्वेषे द्यावापृथिवी हुवे देवा धत्त[8] रयिमस्मे सुवीरम् ॥ ९ ॥

Vgl 3,2,2 — TS 4,2, 2, (tasyâgner upasthanam), Kâṭh 16, 9, VS 12, 18—29, Mân Çr 6, 1 3

उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने भरन्तु[9] चित्तिभिः।
स नो भव शिवस्त्वं सुप्रतीको विभावसुः॥
प्रेदग्ने[10] ज्योतिष्मान्याहि शिवेभिरर्चिभिष्ट्वम्।
बृहद्भिर्भानुभिर्भासन्मा हिंसीस्तन्वा प्रजाः॥
अक्रन्ददग्निः॥
समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम्[11]।
आस्मिन्हव्या[12] जुहोतन॥
प्र प्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः[13]।

---

1) P अपूर्पं। 2) P यविष्ठ। 3) P उक्थं उक्थ इत्युक्थे उक्थे। 4) Auch P अग्ना। 5) P यजमाना। 6) So M 3 desgl B, ohne Accent, Hg द्युतं (A द्यत), W द्युतं, P द्युत। 7) B वैश्वानरो 8) M 3 u P धत्तं, W धत्त, desgl B, ohne Accent 9) So Hg in Uebereinstimmung mit TS 4 2 3, 1, Kap S 25, 1, VS 12, 31, M 3 u P भरत, desgl B ohne Accent W भरत Kaṭh 16, 10 भरतो 10) P प्र। इत्। अग्ने। 11) P बोधयत। अतिथिं।, M 3 °तातिथ्य, B °तातिथं 12) P आ। अस्मिन्। 13) So Hg u M 3 in Uebereinstimmung mit RV 7, 8, 4, TS 4, 2, 3, 2, Kap S 25 1 dagegen W बृहद्भार u P बृहद्भा इति बृहत् भा। in Uebereinstimmung mit VS 12 34

अभि यः पूरुं[1] पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः ॥
आपो देवीः प्रतिगृभ्णीत भस्मैतत्स्योने कृणुध्वं सुरभा[2] उ लोके ।
तस्मै नमन्तां जनयः सनीडा[3] मातेव पुत्रं बिभृता स्वेनत्[4] ॥
अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधीरनुरुध्यसे[5] ।
गर्भः संजायसे[6] पुनः ॥
गर्भो ऽस्यौषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।
गर्भो विश्वस्य भूतस्याग्ने गर्भो अपामसि ॥
प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्ने ।
संगत्य मातृभिष्ट्वं ज्योतिष्मान्पुनरासदः[7] ॥
पुनरासद्य सदनमपश्च पृथिवीमग्ने ।
शेषे मातुर्यथोपस्थे अन्तरस्यां शिवतमः ॥
पुनरूर्जा सह रय्या ॥
बोधा[8] मे अस्य वचसो यविष्ठ मंहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः[9] ।
निन्दति त्वो अनु त्वो ववन्द वन्दारुस्ते तन्वं वन्दे अग्ने[10] ॥
स बोधि सूरिर्मघवा वसुदावा वसुपतिः ।

1) So P in Uebereinstimmung mit RV 7, 8, 4; Kâth 16, 10; TS 4, 2, 3, 2; VS 12, 34; Hg, M 3 (u. A) पूरं; so auch Kap. S 25, 11 W पूरुं; B पुरं 2) P सुरभौ । 3) P सनीडा इति स.नीडाः । 4) So die meisten Mss; (Hg स्वेनट्); vgl TS 4, 2, 3, 2; aber P बिभृत । अपि स्वत्यप् सु । एनत् ।; s. VS 12, 35; Kap. S. 25, 1 liest बिभृता स्योनं, Kâth स्वेनम्; eig स्वेनम् geschrieben, dann corrigirt. 5) M 3 सं औषधीर॰; P सं । औषधीः । 6) So alle Mss; (desgl Kap S 25, 1; Kâth, 16, 10); nur P सम् । जायसे ।; vgl auch VS 12, 36; RV 8, 43, 9; TS 4, 2, 3, 2 7) P आ । असदः । 8) P बोध 9) M 3 स्वभावः 10) M 3 अग्ने ।

युयोऽध्यस्मद्द्वेषांसि यानि कानि च चकृम ॥ १० ॥

Vgl 3,2,2 — TS4,2,3 (cayanarthasya devayajanasya parigrahah, vahner ukhyasya cayanadeçam prati nayanam), Kâth 16, 10, Kap S 25, 1, VS 12 31—43, Mân Çr 6, 1, 4

अपेत वीत वि च सर्पतातो ये ऽत्र स्थ[1] पुराणा ये च नूतनाः ।
अदादिदं यमो ऽवसानं पृथिव्या[2] अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै ॥
अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि[3] संज्ञानमसि कामधरणं[4] मयि ते कामधरणं भूयात् ॥
अयं सो अग्निर्यस्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे वावशानः ।
सहस्रियं वाजमत्यं न सप्तिं ससवान्त्संस्तूयसे[5] जातवेदः ॥
अग्ने दिवो अर्णमच्छाजिगास्यच्छा[6] देवाँ[7] ऊचिषे धिष्ण्या ये ।
याः परस्ताद्रोचनाः[8] सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त[9] आपः ॥
अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यत्पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु ।
येनान्तरिक्षमुर्वाततन्थ[10] त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः[11] ॥
पुरीष्यासो अग्नयः प्रवणेन सजोषसः ।
जुषन्तां हव्यमाहुतमनमीवा इषो महीः ॥

---

1) So M3, in Hg u W स्थ, in P, A u B ebenso, nur ohne Accent 2) P पृथिव्यां । 3) Hg (u A) मसि 4) M 3 u W सहस्रिय 5) So die Mss, P सम् । स्तूयसे ।, B स्तूयसे, RV 3, 22, 1 TS4, 2 4 2, VS 12 47 संस्तूयसे auch Kap S 25,2 संस्तूयसे, desgl Kaṭh., ohne Accent. 6) P अच्छ । जिगासि । अच्छ ।, M 3 betont जिगास्य॰ 7) P देवान् । 8) B पुरस्ता॰ 9) P उप तिष्ठन्ते । 10) P उरु । आततन्थेत्या ततन्थ । 11) W जुषन्ता, P जुषन्ता इति जुषन्त ।, s TS 4, 2, 4, 3, VS 12, 45, auch Kap S 25, 2 जुषन्ता, desgl Kâṭh, ohne Accent.

इडामग्ने पुरुदंससं सनिं गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध[1]।
स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥
अयं ते॥ चिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद[2] परिचिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद चितः स्थ परिचितः स्थोर्ध्वचितः श्रयध्वम् ॥
समितं संकल्पेथां संप्रियौ रोचिष्णू सुमनस्यमानौ।
इषमूर्जमभि संवसानौ ॥
सं वां मनांसि सं व्रता समु चित्तान्याकरम्[3]।
अग्ने पुरीष्याधिपा भव त्वं न[4] इषमूर्जं यजमानाय धेहि ॥
त्वमग्ने पुरीष्यो रयिमान्पुष्टिमं[5] असि।
शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं योनिमिहासदः[6] ॥
भवतं नः ॥
मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्निं स्वे योना अभारुखा[7]।
तां विश्वैर्देवैरृतुभिः संविदानः प्रजापतिर्विश्वकर्मा वि-
मुञ्चतु ॥ ११ ॥

Vgl 3 2, 3 — TS 4 2, 4 (garhapatyacayanam) u 5 (âhavaniyacayanârtham bhuvah karshanam), Kath 16, 11, Kap S 25, 2, VS 12, 45—51 53 57—61, Man Çr 6, 1, 5

असुन्वन्तमयजमानमिछ स्तेनस्येत्यामन्विहि[8] तस्करस्य।
अन्यमस्मदिछ सा त इत्या नमो देवि निर्ऋते तुभ्यमस्तु ॥
नमः सु ते निर्ऋते तिग्मतेजो ऽयस्मयं विचृता[9] बन्धमेतम्।
यमेन त्वं यम्या[10] संविदानोत्तमे नाके अधि रोहयैनम् ॥

1) W हवमानो यस॰, M 3 साध 2) P ध्रुवा । सीद । 3) P आ । अकर ।, Hg (u A) ॰करन् 4) P न । 5) P पुष्टिमानिति पुष्टि मान् ।, Kap S schreibt hier (25, 2) auch पुष्टिमं असि, Kath पुष्टिमा॰ 6) P इह । आ । असदः । 7) P योनौ । अभा । उखा । 8) P स्तेनस्य । इत्या । अनु । इहि । Vgl TS 4 2, 5, 4, VS 12, 62 9) P वि । चृत । 10) So W in Uebereinstimmung mit TS 4, 2, 5, 3, in Hg, M 3 (u A) यम्या, P यम्यां ।, so auch VS 12, 63

यंदद्यं ते[1] ॥

यं ते देवी निंर्ऋतिराबबन्ध पाशं ग्रीवास्वविचर्त्यम्[2]।
तं ते विष्याम्यायुषो नु मध्ये ऽथा[3] जीवः पितुमद्धि[4] प्रमुक्तः[5] ॥
यंदस्य पारे रंजसो महंश्चित्रं ज्योतिरंजायत।
तंन्नः पर्षदंति[6] द्विषो ऽग्ने वैश्वानर॥
स्वाहा[7] भूंत्यै नंमः ॥
निवेंशनः संगंमनो वसूंनां विश्वा रूपाण्यभिंचष्टे शंचीभिः।
देवं इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो नं तस्थौ समरें पथीनाम् ॥
येंन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्येनादित्या वसवो येंन रुद्राः।
येंनाङ्गिरसो महिमांनमानशुंस्तेंन यन्तु यंजमानाः स्वस्तिं ॥
पूषा युनक्तु सविता युनक्तु बृहस्पंतिर्वो युनक्तु।
ऋभेंस्तेंजसा सूर्यस्य वर्चसा ॥
सीरा युञ्जन्ति कवंयो युगा वि तन्वते पृंथक्।
धीरा देवेंषु सुम्नया॥
युनंक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह बीजम्।
गिरा च श्रुष्टिः[7] संभरा[8] असन्नो[9] नेंदीया[10] इंत्सृण्युः पक्वमांयत[11] ॥
लाङ्गलं पंवीरवं सुशेवं सोमपित्सरु[12]।
उंदिद्वपतु गामंविं[13] प्रस्थावद्रथवाहनं प्रफर्व्यं च पीवरीम् ॥

1) P यंत् । अद्य । ते । घोरे । आसन् । 2) So M 3, Hg °चर्त्तं, W °चर्त्तं, P अविचृर्त्यमित्यवि चृत्य ।, Kap S 25, 3 °चृत्यं, Kâṭh °चर्त्यम् 3) P अथ । 4) P पितुम् । अद्धि ।, M 3 °मंद्धि 5) W प्रंमुक्त 6) So im Anschluss an P पर्षत् । अति ।; Hg परिषद°, M 3 (u. A) परिषद° W u. B ohne Accent. So auch Kap S 25, 3, aber vgl. TS 4, 2, 5, 2 7) B श्रुष्टि° W श्रुष्टि 8) P संभरा इति सं॰ भरा । 9) P असत् । नः । 10) P नेंदीयः । 11) P इत् । अयत् ।, Kap S °मेंयात 12) P सोमपित्सर्विति सोमपित् सरु ।, Hg सोमपित्सरु, (A सोमपित्सरु), M 3 सोमपित्सरो, B सोमपिक्षरु; = VS 12 71, Kâṭh. 16, 12, anders TS 4, 2, 5, 6 13) M 3 गामंव्य

शुनं सुफाला[1] वितुदन्तु भूमिं शुनं कीनाशो अभ्येतु वाहैः।
शुनासीरा हविषा तोशमाना[2] सुपिप्पला[3] ओषधीः कर्तनास्मै[4] ॥
शुनं नरो लाङ्गलेनानडुद्भिर्भगः[5] फालैः सीरपतिर्मरुद्भिः।
पर्जन्यो बीजमीरयाणो धिनोतु शुनासीरा कृणुतं धान्यं नः ॥
शुनासीरा प्रकृपतं कृणुतं धान्यं बहु।
भूमिरियमृत्वियवती तां फाला[6] उपजिघ्नतु ॥
घृतेन सीता मधुना समज्यता विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्भिः।
ऊर्जो भागं मधुमत्पिन्वमानास्मान्त्सीते पयसाभ्याववृत्स्व[7] ॥
उद्योजनमन्तर्याममीषा[8] खृगल्यं शवम्।
अष्ट्रां ताडं प्रतीनाहा उभे मण्डूक्यौ युजे ॥
उदस्थाद्गोजिदश्वजिद्धिरण्यजित्सूनृतया परीवृतः[9]।
एकचक्रेण सविता रथेनोर्जो भागं पृथिव्या[10] यात्यापृणन् ॥
इमामिन्द्र हस्तच्युतिं संच्युतिं जघनच्युतिम्।
संसूतिमिन्द्र[11] संधितिमूर्जं संपीतिमुत्कृषे[12] ॥
उष्टारयोः पील्वयोरथो[13] [14] आबन्धनीययोः।
सर्वेषां विद्म वो नाम वाहाः कीलालपेशसः ॥
विमुच्यध्वमघ्न्या[15] देवयाना अतारिष्म तमसस्पारमस्य।
ज्योतिरापाम ॥ १२ ॥

Vgl 3, 2, 4 — TS 4, 2, 5 (âhavanî) acayanârtham bhuvah karshaṇam); Kâṭh 16 12; Kap. S 25, 3; VS 12, 62—71 73; Mân Çr 6, 1, 5

1) P सुफालाः। 2) P तोषमाना।; vgl aber auch AV 3, 17, 5 3) P सुपिप्पला इति सु पिप्पलाः। 4) P कर्तन। अस्मै। 5) W भगः 6) P फालाः। 7) P पयसा। अभि। आ। ववृत्स्व। 8) So betont W; M 3 ऊत् य्योजन॰; in Hg उद्योजन॰; auch P उद्योजनमित्युत् योजनम्। (A उद्योजन॰ s Vorr) 9) So Hg, M 3 (u A); W परिवृ॰; B परिवृत., P परिवृत इति परि वृतः। 10) P पृथिव्याः। 11) W ॰मिन्द्रे 12) B सधीतिम॰ 13) So Hg, M 3 u W; nur P betont पील्वयो.। (und A पोल्वयोर॰; s. aber Vorr) 14) P अथो इत्यथो। 15) P अघ्न्याः।

या ओषधयः प्रथमजा देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा ।
मन्वे[1] नु[2] बभ्रूणामहं शतं धामानि सप्त च ॥
शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः ।
अधा[3] शतक्रतो यूयमिमं मे अगदं कृत ॥
पुष्पवतीः प्रसूवरीः फलिनीरफला उत ।
अश्वा इव सजित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः ॥
ओषधीरिति मातरस्तद्वो देवीरुपब्रुवे ।
रपांसि विघ्नतीरित रपश्चातयमानाः ॥
अश्वत्थे वो निवेशनं पर्णे वो वसतिः कृता ।
गोभाजा[4] इत्किलासथ[5] यत्सनवाथ[6] पूरुषम्[7] ॥
यदोषधयः संगच्छन्ते राजानः समिता इव[8] ।
विप्रः स उच्यते कवी[9] रक्षोहामीवचातनः ॥
निष्कृतिर्नाम वो माताथा त्वमसि संकृतिः ॥
सराः[10] पतत्रिणीः स्थन[11] यदामयति निष्कृत ॥
अश्वावती[12] सोमवतीमूर्जयन्तीमुदोजसम् ।
आयुक्षि[13] सर्वा[14] ओषधीरस्मा अरिष्टतातये ॥
यदिमा वाजयन्नहमोषधीर्हस्त[15] आदधे ।
आत्मा यक्ष्मस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा ॥

---

1) So M 3, W u P, in Hg (u A) मन्वे 2) M 3 नु 3) P अध । 4) P गोभाज इति गो भाज । 5) P किल। असथ । 6) So die Mss, (desgl Kath 16 13), P सनवथ । 7) So M 3, (A) u B, in Hg u W पुरुष, P पूरुष । पुरुषमिति पुरुष । 8) P संमिता इवेति संमिता इव । 9) P कवि । 10) Hg u W सरा (A सरा), desgl B, ohne Accent, M 3 सरा, P सुरा, s TS 4 2,6 2, Kap S 25 4 सुरा, Kath 16, 13 सर.। 11) So M 3 u P, in Hg, (A) W u B स्तन, Kath 16 13 स्थ 12) P अश्वावती । अश्ववतीमित्यश्व वती । 13) P आ । अयुधि ।, Hg आ युधि, (A आयुधि), W आयुधि, M 3 आयुधि 14) P सर्वा । 15) P हस्ते ।

उञ्शुंष्मा[1] ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते[2] ।
धनं सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष[3] ॥
अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमक्रमुः ॥
ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत्किंच तन्वो रपः ॥
यास्त आविविशुरात्मानं या आतस्थुः परुः परुः ।
तास्ते यक्ष्मं विबाधन्तामुग्रो मध्यमशीरिव ॥
साकं यक्ष्म प्रपत चाषेण किकिदीव्या[4] ।
साकं वातस्य ध्राज्या साकं नश्य निहाकया ॥
अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत ।
ताः सर्वाः संविदाना ओषधयः प्रावत वाचं मे ॥
याः फलिनीर्या अफला अकोशा याश्च कोशिनीः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥
अवपतन्तीरवदन्दिव[5] ओषधयस्परि ।
यं जीवमश्नवामहे न स रिष्याति पूरुषः[6] ॥
दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि[7] पर्वतान् ।
समुद्रान्नद्यो[8] वेशन्तांस्ते[9] नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥
ब्रूमो राजानं वरुणं धातारमुत पूषणम् ।
त्वष्टारमंमीयं[10] ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १३ ॥

Vgl. TS 4, 2, 6 (oshadhirâpah), Kâṭh 16, 13, Kap S 25, 4, VS 12, 75—91, Mân Çr 6, 1, 6

---

1) P शुष्मा. ।; in Hg शुष्मा ohne Accent 2) P इव । ईरते । 3) W u B पुरुष, auch P पुरुष । पुरुष इति पुरुष । 4) So Hg, M 3 u P, (A किकिदीव्यां), W किकिदीव्यां 5) P दिवं । 6) W पुरुष 7) So P, in Hg यक्षाणि, (A यक्षाणि), M 3 यक्षाणि, W यक्षाणि, B यक्षाणि 8) Hg u W नद्यो, (A नद्यो) 9) So Hg, desgl B ohne Accent, P वेशन्तान् । ते ।, M 3 वेशन्तांस्ते, W वेशन्तांस्ते 10) So Hg u M 3, (in A °मपीय), B °मपिय ।, P °मपिय ।; W °मन्यि

मा नो हिंसीज्जनिता[1] यः पृथिव्या[2] यो दिवं सत्यधर्मा व्यानट् ।
यश्चापश्चन्द्राः प्रथमो जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥
अभ्यावर्तस्व पृथिवि[3] यज्ञेन पयसा सह ।
वपां ते अग्निरिषितो अरोहत् ॥
अग्ने यच्छुक्रं[4] यच्चन्द्रं यत्पूतं यच्च यज्ञियम् ।
तद्देवेभ्यो भरामसि ॥
इषमूर्जमहमित आदि घृतस्य[5] धारां महिषस्य योनिम् ।
आ नो गोषु विशत्वौषधीषु जहामि सेदिमनिराममीवाम्[6] ॥
कामं कामदुघे धुक्ष्व प्रजाभ्य[7] ओषधीभ्यः ।
इन्द्रायाग्नये पूष्णे मित्राय वरुणाय च ॥
अग्ने तव श्रवो वयो महि भ्राजन्त्यर्चयो विभावसो ।
बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्यं दधासि दाशुषे कवे ॥
पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुना ।
पुत्रो मातरा विचरन्नुपावस्योभे[8] पृणासि रोदसी ॥
इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरस्मे रायो अमर्त्य ।
स दर्शतस्य वपुषो विराजसि पृणक्षि सानसिं रयिम् ॥
ऊर्जो नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व धीतिभिर्हितः ।
त्व इषः[9] संदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो वामजाताः ॥

1) P हिंसीत् । जनिता ।, B हिंसीर्ज्जनिता auch Kap S हिंसीर्जनिता 2) P पृथिव्याः । 3) So Hg u A in M 3 W B u P पृथिवी 4) B शुक्रं 5) B आदिर्घृतस्य, Kaṭh 16 14 आघृतस्य 6) M 3 u W °मनीराम° 7) P प्रजाभ्यः । 8) So das Verb betont in W, P उप । अवसि । आ । उभे इत्युभे । aber Hg u M 3 °न्नुपावस्य°, cf TS 4, 2 7 3 9) So Hg u W d h wohl त्वे । आ । इषः ।, (A त्व एष), M 3 त्व एक P त्वे इति त्वे । इषः । in TS u VS 12 108 त्वे इषः Kap S ते चित्रे, Kaṭh त्वे चित्रे

ऋतावानं महिषं विश्वदर्शतमग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः[1]।
श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युजा[2] ॥
इष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तं राधसो महः ।
रातिं वामस्य सुभगां महीमिषं दधासि सानसिं रयिम् ॥
आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम्[3] ।
भवा[4] वाजस्य संगथे ॥
सं ते पयांसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्ण्यान्यभिमातिषाहः ।
आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व ॥

॥ १४ ॥ Vgl 3 2, 5 — TS 4 2, 7 (loshṭakshepâdikam), Kâṭh 16, 14, Kap S 25, 5, VS 12, 107—113, Man Çr 6 1, 6

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः[5] ।
स बुध्न्या[6] उपमा[7] अस्य विष्ठाः[8] सतश्च योनिमसतश्च विवः ॥
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥
अद्भ्यः संभृतः पृथिव्यै[9] रसाच्च विश्वकर्मणः समवर्तताधि ।
तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति तत्पुरुषस्य देवमाजानमग्रे[10] ॥
द्रप्सश्चस्कन्द ॥

---

1) W पुरोजना 2) So Hg MS W (u A), auch P गिरा। दैव। मानुषा। युजा।, B गिरा दे मचेतस स समानुषा युजा 3) So B (ohne Acc.), in Hg MS P und wohl auch W वृष्ण्य, (A वृष्ण्यं) Vgl die verwandten Saṃhitâs 4) P भव। 5) P वेनं। आवरित्याव°।, W आव 6) W बुध्ना, P बुध्न्या। 7) P उपमा इत्युप मा। 8) P विष्ठा। विष्ठा इति वि स्था। 9) P पृथिव्यै। 10) P आजानमित्या जानम्। अग्रे।

नमो अस्तु[1] सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु ।
ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ॥
ये इषवो यातुधानानां ये वनस्पतीनाम् ।
ये ऽवटेषु शेरते तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ॥
ये अमी रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिषु ।
ये अप्सु पदांसि[2] चक्रिरे तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ॥
कृणुष्व पाजः प्रसितिं[3] न पृथ्वीं याहि राजेवामवां[4] इभेन ।
तृष्वीमनु प्रसितिं[5] द्रूणानो[6] ऽस्तासि[7] विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः ॥
तव भ्रमास[8] आशुया पतन्त्यनुस्पृश धृषता[9] शोशुचानः ।
तपोंष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसंदितो[10] विसृज विष्वगुल्काः ॥
प्रति स्पशो विसृजा[11] तूर्णितमो भवा[12] पायुर्विशो अस्या[13] अदब्धः ।
यो नो दूरे अघशंसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत् ॥
उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व न्यमित्रां[14] ओषतात्तिग्महेते ।
यो नो अरातिं समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम् ॥
ऊर्ध्वो भव प्रतिविध्याध्यस्मदाविः कृणुष्व दैव्यान्यग्ने ।
अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं[15] प्रमृणीहि शत्रून् ॥
अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः ।
मूर्धा कवी रयीणाम् ॥

1) B ऽस्तु 2) D e Mss schwanken M 3 अप्सु पदांसी P चप्सुत्यप् सु । संदांसि । aber Hg u W अप्सुर्पदांसि, über A s Vorr 3) P प्रसितिमिति प्र सितिं । nur B प्रसुतिम्न 4) So Hg (u A) in M 3 °वामव° B °वामवा W °वामवा P चमवानित्यम वान् । 5) P wie oben M 3 प्रसित्य B प्रसृति 6) P द्रूणानं । Kâth द्रुणानो 7) P अस्ता । असि । 8) P भ्रमास । 9) M 3 द्रूषता 10) So M 3 u B (ohne Accent) P असंदित इत्यसं दित । Hg असंचितो, W असमितो 11) B विसुज P वि । सृज । 12) P भव । 13) P अस्याः । 14) So Hg (u A) W न्यमित्र M 3 न्यमित्र B न्यमिचा° P नि । अमित्रान् । 15) P जामि । अजामि ।

अग्नेष्ट्वा तेजसा सादयामि तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद[1] ॥
भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः ।
दिवि मूर्धानं दधिषे स्वर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम् ॥
इन्द्रस्य त्वौजसा सादयामि तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ध्रुवासि धरुणास्तृता[2] विश्वकर्मणा सुधृता मा त्वा समुद्र उद्वधीन्मा[3] सुपर्णो ऽव्यथमाना पृथिवीं दृꣳह तेजो ऽसि तेजो मे यछ पृथिवीꣳ यछ पृथिवीं दृꣳह पृथिवीं मा हिꣳसीः पृथिव्या[4] मा पाहि ज्योतिरसि ज्योतिर्मे यछान्तरिक्षꣳ यछान्तरिक्षं दृꣳहान्तरिक्षं मा हिꣳसीरन्तरिक्षान्मा पाहि स्वुरसि स्वुर्मे यछ दिवꣳ यछ दिवं दृꣳह दिवं मा हिꣳसीर्दिवो मा पाहि ॥

यास्ते अग्न आर्द्रा योनयो याः कुलायिनीर्ये ते अग्न[5] इन्दवो
या उ नाभयः ।
ताभिष्ट्वमुभयीभिः सꣳविदानः प्रजानꣳस्तन्वेह[6] निषीद ॥
काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती[7] परुषः परुषस्परि ।
एवा[8] नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥
या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि ।
तस्यै ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम् ॥ १५ ॥

Vgl 3, 2, 6 — TS 4, 2, 8 (rukmâdyupadhânam) u 9 (svayamâtṛṇṇâdishṭakopadhânam), 1, 2, 14, Kâṭh 16, 15 u 16, VS 13, 3—21, Mân Çr 6, 1, 7

यास्ते अग्ने सूर्ये रुचो दिवमातन्वन्ति रश्मिभिः ।
ताभिर्नो अद्य सर्वाभी[9] रुचे जनाय नस्कृधि ॥

---

1) P ध्रुवा । सीद् । 2) P धरुणा । आस्तृतेत्या स्तृता । (!) 3) P समुद्रः । उत् । वधीत् ।, B उद्वधीमा; desgl. Kâṭh 16, 16 4) P पृथिव्याः । 5) P अग्ने । 6) P प्रजानन्निति प्र जानन् । तन्वा । इह । 7) So Hg, M 3 (u A), P प्ररोहन्तीति । प्र॰रोहन्ती ।, W प्ररोहसि desgl B, ohne Accent. 8) P एव । 9) P सर्वाभिः ।

यां वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु यां रुचः ।
इन्द्राग्नी ताभिः सर्वाभी[1] रुचं नो धेहि बृहस्पते ॥

विराड् ज्योतिरधारयत्स्वराड् ज्योतिरधारयत्सम्राड् ज्योतिरधारयद्भूरसि भुवनस्य रेता[2] इष्टका[3] स्वर्गो लोको मनसा त्वान्वारोहाम्यग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद सूरसि[4] भुवनस्य रेता इष्टका स्वर्गो लोको वाचा त्वान्वारोहामि सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद[5] बृहस्पतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय विश्वं ज्योतिर्यछाग्निष्टे ऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय विश्वं ज्योतिर्यछ वायुष्टे ऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय विश्वं ज्योतिर्यछ सूर्यस्ते ऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥

अषाढासि सहमाना सहस्वारातीः[6] सहस्व पृतनायतः ।
सहस्रवीर्यासि सा मा जिन्व ॥
मधु वाता[7] ऋतायते[8] मधु क्षरन्ति सिन्धवः ।
माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः ॥
मधु नक्तमुतोषसो[9] मधुमत्पार्थिवं रजः ।
मधु द्यौरस्तु नः पिता ॥

---

1) P सर्वाभि । 2) P irrig रेता । 3) B इष्टका u P auch इष्टका । 4) P सू॰ । असि ।
5) Von hier bis विश्वकर्मा (excl.) in B fehlend 6) P संहस्व । ॰राति । 7) P मधुवाता । (!) 8) P ऋतायते । ऋतयत ist त्यन्त यते । 9) P उत । उषस ।

मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाँ[1] अस्तु सूर्यः ।
माध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥

अपां त्वा गह्मन्त्सादयामि[2] समुद्रस्यौद्मन्नवतश्छायायां[3] नमः समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे ऽनु त्वा दिव्यां वृष्टिः[4] सचतां मा त्वा सूर्यो ऽभिताप्सीन्माग्निर्वैश्वानरो[5] ऽछिन्नपत्त्रः प्रजा अनुवीक्षस्व[6] ॥

त्रीन्त्समुद्रान्त्समसृपत्स्वर्गा[7] ऽपां पतिर्वृषभ इष्टकानाम् ।
तत्र गच्छ यत्र पूर्वे परेताः पुरीषं[8] वसानः सुकृतस्य लोकम् ॥
मही द्यौः पृथिवी च न इमं[9] यज्ञं मिमिक्षताम् ।
पिपृतां नो भरीमभिः ॥

इदं[9] विष्णुः ॥

अध स्मा[9] ते वनस्पते वातो विवात्यग्रमित् ।
उतो न्विन्द्राय[10] पातवे सुनु सोममुलूखल ॥

नक्तोषासा ॥

स्यूता[11] देवेभिरमृतेनागादुखा[12] स्वसारमधि वेदिमस्थात् ।
सत्यं पूर्वैरृषिभिः संविदानो अग्निः प्रविद्वा[13] इह तत्कृणोतु ॥
पृथिवि पृथिव्यां सीद मातुर्मातरि माता ।
स्योनासि सुषदा स्योनामासीद सुषदामासीद ॥
निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा ।
साम्राज्याय सुक्रतुः ॥

---

1) P मधुमानिति मधु मान् । M 3 मधुम°, B मधुमा 2) P गह्मन् ।, Hg a W गह्मन्त°, B गह्म स° M 3 गह्मन्त् स° 3) So Hg, M 3 (a A), P उद्मन । वत । छायायां ।; W °च्छायाया, B °श्यायायां 4) B वृष्टि 5) P अभि । ताप्सीत् । 6) P प्रजा । अनु । वीक्षस्व । 7) So Hg M 3, W (a A), P स्वर्गा इति स्वः गा ।, B स्वऽर्गो 8) P षं । 9) P स्म । 10) P नु । इन्द्राय । 11) B स्यूता, desgl Mân Çr 6, 1 7 12) P अमृतेन । आ । अगात् । 13) P प्रविद्वानिति प्र विद्वान् ।

क्रतुं देवानां महिमानमीमहे अग्निं सधस्थे सदनेष्वद्भुतम् ।
वैश्वानरं ब्रह्मणा विश्वव्यचसं स्तोमस्य धामन्निदधे पुरीष्यम् ॥
न्यृधुमीनायां कवयो वयोधसो अग्निं सधस्थे सदनेष्वच्युतम् ।
वैश्वानरं ब्रह्मणा विश्वव्यचसं स्तोमस्य धामन्निहितं पुरीष्यम् ।
समिध्यमानं समिधा समिन्धते[1] अग्निं सधस्थे सदनेषु सुक्रतुम् ।
वैश्वानरं ब्रह्मणा विश्वव्यचसं स्तोमस्य धामन्पवमानमाभृतम् ॥

॥ १६ ॥ Vgl 3, 2, 7 — TS 4, 2, 9 (svayamâtrnnadishtakopadhanam), Kâth 16, 16, 39, 3, VS 13, 22—32, Man Çr 6, 1, 7.

अग्ने युक्ष्वा[2] हि ये तवाश्वासो देव साधवः ।
अरं वहन्त्याशवः ॥
युक्ष्वा[2] हि देवहूतमं अश्वं[3] अग्ने रथीरिव ।
नि होता पूर्व्यः सदः[4] ॥
समित्स्रवन्ति सरितो न धेना[5] अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः ।
घृतस्य धारा[6] अभिचाकशीमि हिरण्ययो वेतसो मध्ये अग्नेः ॥
ऋचे त्वा रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वाभूदिदं[7] विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्य चाग्निस्तेजसा तेजस्वान् रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान्त्सहस्रदा[8] असि सहस्राय त्वा ॥
आदित्यं गर्भं पयसा समङ्ग्धि[9] सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूपम् ।

---

1) W संमिधते 2) P युर्त्त । 3) P देव हूतमाम् । श्वयान् । 4) So M 3, in Hg, W (u A) सद betont, P सीद । 5) P धेना । 6) P धारा । 7) Hier beginnt ein Vers, der aber in den Mss nicht als solcher gefasst ist, vgl dasselbe weiter unten 8) P सहस्र दा ।, B सहस्रधा 9) Die Mss schwanken, Hg u M 3 संमग्धि, (A समग्धि), W wohl समग्धि, desgl B, ohne Accent; P सम् । अङ्धि ।

परिवृङ्ग्धि[1] हरसा माभिशोचीः शतायुषं कृणुहि चीयमानः ॥
वातस्य जूतिं वरुणस्य नाभिमश्वं जज्ञानं सलिलस्य मध्ये ।
शिशुं नदीनां हरिमद्रिबुध्नमग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्[2] ॥
अजस्रमिन्दुमरुषं भुरण्युमग्निमीडे[3] पूर्वचित्तिं नमोभिः ।
स पर्वभिरृतुशः कल्पमानो गां मा हिंसीरदितिं विराजम् ॥
त्वष्टुर्वरूत्रीं वरुणस्य नाभिमविं जज्ञानां रजसः परस्मात् ।
महीं साहस्रीमसुरस्य मायामग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्[4] ॥
यो अग्निरग्नेस्तपसो ऽधि जातः शोकात्पृथिव्या[5] उत वा दिवस्परि ।
य इमाः प्रजा विश्वकर्मा जजान तमग्ने हेडः परि ते[6] वृणक्तु ॥

इमं मा हिंसीर्द्विपादं पशुं सहस्राक्षो मेधाय चीयमानो[7] मयुमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वं निषीद मयुं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विमं मा हिंसीरेकशफं पशुं कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेषु गौरमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वं निषीद गौरं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विमं साहस्रं शतधारमुत्सं व्यच्यमानं[8] सलिलस्य[9] मध्ये घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्[10] ॥ गवयमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वं निषीद गवयं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विममूर्णायुं वरुणस्य नाभिं त्वचं पशूनां द्विपदां चतुष्पदां त्वष्टुर्देवानां प्रथमं जनित्रमग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्[11] ॥ मेषमारण्यमनु ते

1) P परि । वृङ्धि । 2) In den Mss ohne Accent. P व्योमन्निति वि ऽओमन् । 3) M 3 भुरण्युम॰, B भरण्युम॰, P भुरण्युं । 4) In den Mss ohne Accent. 5) P पृथिव्यां । Kap S शोकात्पृ॰ 6) P परि । ते । 7) Hier und im Folgenden stecken Verse, welche aber von den Mss nicht als solche behandelt sind (wohl aber im Kāṭh.) 8) B व्यच्यमान॰, M 3 विच्यमानं. 9) Kap S u Kāṭh 16, 17 सरिरस्य wie VS 13, 43 10) In den Mss ohne Accent. 11) In den Mss ohne Accent.

दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वं निषीद मेषं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्वजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात्सो अपश्यज्जनितारमग्रे तेन देवा देवतामग्रमाय[1]स्तेन[2] रोहमायन्नुप मेध्यासः[2] शरभमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वं निषीद शरभं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छतु ॥ १७ ॥

Vgl TS 4 2, 9 (s oben) und 10 (paçuçırehopadhanam), Kaṭh 16 16 u 17, Kap S 25, 8, VS 13, 36—51, Man Çr 6 1 7

अपां त्वेमन्त्सादयाम्यपां[3] त्वोद्मन्त्सादयाम्यपां[4] त्वायने सादयाम्यपां त्वा ज्योतिषि सादयाम्यपां त्वा भसनि[5] सादयामि समुद्रे त्वा सदने सादयाम्यर्णवे त्वा सदने सादयामि सलिले त्वा सदने सादयाम्यपां त्वा क्षये सादयाम्यपां त्वा संध्रिषु[6] सादयाम्यपां त्वा सदने सादयाम्यपां त्वा सधस्थे सादयाम्यपां त्वा योनौ सादयाम्यपां त्वा पुरीषे सादयाम्यपां त्वा पाथसि सादयामि गायत्रेण त्वा छन्दसा सादयामि त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा सादयामि जागतेन त्वा छन्दसा सादयाम्यानुष्टुभेन त्वा छन्दसा सादयामि पाङ्क्तेन त्वा छन्दसा सादयामि ॥ १८ ॥

Vgl 3, 2, 8 — TS 4 3 1 (prathama citih apasyabhidhanâ ishṭakah), Kâth, 16, 18, Kap S 25 9, VS 13 53, Man Çr 6, 1 8

अयं पुरो भूस्तस्य[7] प्राणो भौवायनो वसन्तः प्राणायनो[8] गायत्री

1) P आयन् । 2) So betont in M 3 u P wie auch Kap S 25 8 TS 4 2 10, 4, VS 13 51, in Hg u W °नुपमेध्यास 3) Der Nasal vor dem त्स fehlt in den Mss, P त्वा । एमन् । 4) Der Nasal vor dem त्स fehlt in den Mss P उद्मन् । 5) So Hg M 3 (A) und P (desgl Kaṭh) in W भस्मत्स° B भस्मनित्स° ursprunglich hat vielleicht doch भंस्मन्त्स° gestanden wie in den meisten verwandten Saṃhitas was ja auch mit dem Vorhergehenden in besserer Harmonie stunde. 6) So Hg u. P in M 3, W u B सधृषु über Kath Kap S TS und VS lesen सधिषि 7) P पुरः । भूः । 8) P प्राणायन इति प्राण आयनः ।

वासन्ती गायत्र्यां[1] गायत्रं गायत्रादुपांशुरुपांशोस्त्रिवृत्त्रिवृतो रथन्तरं वसिष्ठ[2] ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्यो ऽयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वकर्मणं ग्रीष्मो मानसस्त्रिष्टुब् ग्रैष्मी त्रिष्टुभः स्वारं स्वारादन्तर्यामो ऽन्तर्यामात्पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्भरद्वाज[3] ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनो गृह्णामि प्रजाभ्यो ऽयं पश्चा[4] विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं वर्षाणि चाक्षुषाणि जगती वार्षी जगत्या ऋक्सममृक्समाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपं जमदग्निरृषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्य इदमुत्तरात्स्वस्तस्य श्रोत्रं[5] सौवं शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप् शारद्यनुष्टुभ ऐडमैडान्मन्थी मन्थिन एकविंश एकविंशाद्वैराजं विश्वामित्र[6] ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्य इयमुपरि मतिस्तस्या वाङ् मात्या हेमन्तो वाच्यः[7] पङ्क्तिर्हैमन्ती पङ्क्त्या[8] निधनवन्निधनवत[9] आग्रायण[10] आग्रायणात्त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यां शाक्वररैवते विश्वकर्म ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया वाचं गृह्णामि प्रजाभ्यः ॥ १९ ॥

Vgl TS 4, 3, 2 (prâṇabhṛta iṣṭakâh), Kâṭh 16, 19; Kap S 25, 9; VS 13, 54–58

प्राची दिग्वसन्त ऋतुरग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणं गायत्री छन्दो रथन्तरं साम त्रिवृत्स्तोमः स उ पञ्चदशवर्तनिः सानगा[11] ऋषिस्त्य-

---

1) M 3 गायत्री या; P गायत्र्याः; TS 4, 3, 2, 1 गायत्रियै, Kap S 25, 9, VS 13, 54 गायत्र्यै aber Kâṭh 16, 19 auch गायत्र्या wie M S. 2) P वसिष्ठ. । 3) P भरद्वाज इति भरत्स् वाज । 4) P पश्चात् । 5) So gemäss P श्रौत्री । (s TS 4, 3, 2 2; VS 13, 57, Kâṭh 16, 19), M 3 श्रोत्रीर्य°, die andern Mss श्रोत्र्य°, auch Kap S श्रोत्र्य° 6) P विश्वामित्र । 7) Hg वाच्य (?) 8) P पङ्क्त्या । 9) So Hg u M 3, P निधनवदिति निधन.वत् ।. W निधानव निधयनवत, B निधानव निधानवत 10) P आग्रायणः 11) P सानग इति सान.गः ।

विर्वयः कृतमयानां पुरोवातो वातः पितरः पितामहाः परे ऽवरे[1] ते नो ऽवन्तु ते नः पान्त्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिष्यस्यां देवहूतौ ॥ दक्षिणा दिग्ग्रीष्म ऋतुरिन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं त्रिष्टुप्छन्दो बृहत्साम पञ्चदशः स्तोमः स उ सप्तदशवर्तनिः सनातना[2] ऋषिर्दित्यवाड् वयस्त्रेतायानां[3] दक्षिणाद्वातो वातः पितरः पितामहाः परे ऽवरे ते नो ऽवन्तु ते नः पान्त्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिष्यस्यां देवहूतौ ॥ प्रतीची दिग्वर्षा[4] ऋतुर्विश्वे देवा देवता विड् द्रविणं जगती छन्दो वैरूपं साम सप्तदशः स्तोमः स उ एकविंशवर्तनिरहर्भूना[5] ऋषिस्त्रिवत्सो वयो द्वापरो ऽयानां पश्चाद्वातो[6] वातः पितरः पितामहाः परे ऽवरे ते नो ऽवन्तु ते नः पान्त्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिष्यस्यां देवहूतौ ॥ उदीची दिक् शरदृतुर्मित्रावरुणौ देवता पुष्टं द्रविणमनुष्टुप्छन्दो वैराजं सामैकविंशः स्तोमः स उ त्रिणववर्तनिः पुराणी[7] ऋषिस्तुर्यवाड् वयो ऽभिभवो ऽयानामुत्तराद्वातो वातः पितरः पितामहाः परे ऽवरे ते नो ऽवन्तु ते नः पान्त्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिष्यस्यां देवहूतौ ॥ ऊर्ध्वा दिग्घेमन्तशिशिरा[8] ऋतू बृहस्पतिर्देवता फलं द्रविणं पङ्क्तिश्छन्दः शाक्वररैवते सामनी त्रिणवः स्तोमः स उ त्रयस्त्रिंशवर्तनिः सुपर्णो[9] ऋषिः पष्ठवाड् वय आस्कन्दो ऽयानामुपरिष्टाद्वातो वातः पितरः

---

1) P परे । ऽवरे । 2) P सनातन इति सना तन ।, Hg सनातना, M 3 सनातना, W सनातना 3) P त्रेता । अयानाः । 4) P वर्षा । 5) P अहर्भून । 6) P पश्चाद्वात इति पश्चात् वात । 7) P पुराणं ।, in W eig पुराणं geschrieben, in पुराणी corr ; in M 3 der ganze Satz ohne Accent 8) P हेमन्तशिशिरेति हेमन्त-शिशिरा । 9) P सुपर्णः ।

पितामहाः परे ऽवरे ते नो ऽवन्तु ते नः पान्त्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिष्यस्यां देवहूतौ ॥ २० ॥

Vgl TS 4, 3, 3 (apânabhṛta ishṭakâh)

॥ इति मध्यमकाण्डे सप्तमः प्रपाठकः ॥

लोकं पृण छिद्रं पृणाथा सीद ध्रुवा त्वम् ।
इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन्योना असीषदन् ॥
ता अस्य सूददोहसः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानां विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः ॥
ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवासि ध्रुवं योनिमासीद साध्या ।
उख्यस्य केतुं प्रथमं जुषाणा अश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥
कुलायिनी घृतवती पुरंधिः स्योने सीद सदने पृथिव्याः ।
अभि त्वा रुद्रा वसवो गृणन्त्विदं ब्रह्म पिपृहि सौभगाय ।
अश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥
स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेह सीद देवानां सुम्ने बृहते रणाय ।
पितेवैधि सूनवे यः सुशेवः स्वावेशया तन्वा संविशस्व ।
अश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥

पृथिव्याः पुरीषमस्यप्सो[1] नाम तां त्वा विश्वे अभिगृणन्तु
देवाः ।
स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणायजस्व[2] ।
अश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥
अदित्यास्त्वा पृष्ठे सादयाम्यन्तरिक्षस्य धर्त्री विष्टम्भनीं
दिशाम् ।
भुवनस्याधिपत्नीमूर्मिर्द्रप्सो अपामसि ।
अश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥

सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयुनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजू रुद्रैः सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूरादित्यैः सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्विश्वैर्देवैर्वैश्वानरैः सजूर्देवैर्वयुनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥ १ ॥

Vgl. 3, 2, 8 u 9 — TS 4, 3, 4 (dvitîyasyâm citâu; âçvinyâkhyâ ishṭakâh), Kâth 17, 1; Kap. S. 25, 10; VS 12, 54 55, 14, 1—5. 7, Mân. Çr. 6, 2, 1.

प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्म उर्व्या विभाहि श्रोत्रं मे श्लोकयापः[3] पिन्वौषधीर्जिन्व द्विपादव चतुष्पात्पाहि दिवो वा वृष्टिमेरय[4] क्षत्रं वयो मयन्दं छन्दो विष्टम्भो वयो ऽधिपतिश्छन्दो मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दो विश्वकर्मा वयः परमेष्ठी छन्दस्त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दो दित्यवाड् वयो विराट् छन्दः पञ्चाविर्वयो

1) P चप्सः ।; M 3 चपस्री; cf 2, 8, 7 2) P द्रविणा । यो । यजस्व । 3) P श्लोकय । अपः । 4) P वृष्टि । आ । इरयत ।

त्वा कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा यन्त्री राड् यन्त्र्यसि यमनी धर्त्र्यसि धरित्रीषे त्वोर्जे त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा ॥ ३ ॥

Vgl. 3,2,9. — TS 4, 3, 6 (tṛtîyasyâm citâu; svayamâtṛṇṇâdyâ ishṭakâḥ) und 7 (Ṛtavyâkhyâ ishṭakâḥ); Kâṭh. 17, 3; Kap. S. 26, 2; VS 14, 11. 13. 17–22; Mân. Çr. 6, 2, 1.

आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योमा सप्तदशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपो नवदशो ऽभीवर्तः[3] सविंशो[4] धरुण[5] एकविंशो वर्चो[6] द्वाविंशः संभरणस्त्रयोविंशो योनिश्चतुर्विंशो गर्भाः पञ्चविंश ओजस्त्रिणवो विराट् त्रिंशः क्रतुरेकत्रिंशो विधृतिर्द्वात्रिंशः[7] प्रतिष्ठा चयस्त्रिंशो ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंशो नाकः षट्त्रिंशो विवर्तो[8] ऽष्टाचत्वारिंशो धर्त्रं चतुष्टोमः ॥ ४ ॥

Vgl. TS 4,3,8 (caturthyâm citâu; akshṇayâstomîyâkhyâsv ishṭakâsu kâçcit); Kâṭh. 17, 4; Kap. S. 26, 3; VS 14, 23; Mân. Çr. 6, 2, 1.

अग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोम इन्द्रस्य भागो ऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रं स्पृतं पञ्चदशः स्तोमो नृचक्षसां भागो ऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रं स्पृतं सप्तदशः स्तोमो मित्रस्य भागो ऽसि वरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वातः[9] स्पृत एकविंशः स्तोमो ऽदित्या भागो ऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमो वसूनां भागो ऽसि रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पात्स्पृतं चतुर्विंशः स्तोम आदित्यानां भागो ऽसि मरुतामाधिपत्यं गर्भाः

---

1) P धेषो । राड् । पषी । धमि । 2) In Hg u. W ohne Accent, in M 3 Paroxytonon. P व्योमेति वि. योमा । 3) P अभीवर्त । अभिवर्त इत्यभि. वर्त. ; B भिवर्त्तः; W व्योमीवर्त 4) So Hg, P सविंश इति स विंशः ; M 3 सं विंशः; W सविंशो 5) P धरुणः । 6) P वर्च । 7) W विधृति॰ 8) P विवर्त इति वि. वर्तः । 9) So Hg (desgl. Kap. S. u. VS), cf. oben 2, 4, 8; in M 3 u. W वृष्टि॰ (wie auch in TS)

गायत्री छन्दस्त्रिवत्सो[1] वय उष्णिहा छन्दस्तुर्यवाड् वयो ऽनुष्टुप्छन्दः पष्ठवाड् वयो बृहती छन्द उक्षा वयः ककुप्छन्द ऋषभो वयः सतोबृहती[2] छन्दो ऽनड्वान्वयः पङ्क्तिश्छन्दो धेनुर्वयो जगती छन्दो वत्सो वयो युवलं छन्दो वृष्णिर्वयो विशालं छन्दः पुरुषो वयस्तन्द्रं छन्दः सिंहो वयश्छदिश्छन्दो व्याघ्रो वयो ऽनाधृष्यं छन्दः ॥ २ ॥

Vgl TS 4, 3, 4 (âçvinyakhyâ ishtakâh) und 5 (vayasyâkhyâ ishtakâh), Kâth 17, 1 a E u 2, Kap S 26, 10 und 26, 1, VS 14, 8—10

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृंहतं युवम् ।
पृष्ठेन द्यावापृथिवी आपृणान्तरिक्षं च विबाधस्व ॥

राज्ञ्यसि प्राची दिग् विराडसि दक्षिणा दिक् सम्राडसि प्रतीची दिक् स्वराडस्युदीची दिगधिपत्न्यस्यूर्ध्वा दिगायुर्मे पाहि प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्मे पाहि श्रोत्रं मे पाहि मनो मे पिन्व वाचं मे जिन्वात्मानं मे पाहि ज्योतिर्मे यच्छ मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दो ऽस्रीवीश्छन्दः[3] पङ्क्तिश्छन्द उष्णिहा छन्दो गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्दो ऽनुष्टुप्छन्दो विराट् छन्दो बृहती छन्दः पृथिवी छन्दो ऽन्तरिक्षं छन्दो द्यौश्छन्दो नक्षत्राणि छन्दः समा[4] छन्दः कृषिश्छन्दो[5] वाक्छन्दो मनश्छन्दो गौश्छन्दो ऽश्वश्छन्दो ऽजा छन्दो हिरण्यं छन्दो ऽग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो देवता रुद्रा देवतादित्या देवता मरुतो देवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता बृहस्पतिर्देवता विश्वे देवा देवता मूर्धासि राड् ध्रुवासि धरुणा धर्त्र्यसि धरण्यायुषे त्वा वर्चसे

1) Hg त्रिवत्सो, M 3 त्रोवत्सो 2) Von hier bis सतोबृहती (incl) in B fehlend 3) M 3 स्रीवी, P स्रीवी ; Kâth 17, 3 स्रीवयश्छदः 4) So M 3, wohl auch W; desgl B ohne Accent; Hg समा P समा । 5) W कृषिश्छन्दो 6) P धरिणी ।

त्वा कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा यन्त्री राड् यन्त्र्यसि[1] यमनी धर्त्र्यसि धरित्रीषे त्वोर्जे त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा ॥ ३ ॥

Vgl 3,2,9. — TS 4, 3, 6 (tṛtîyasyâm citau; avayamâtṛnpâdyâ ishṭakâh) und 7 (bṛhatyâkhyâ ishṭakâh); Kâṭh. 17, 3; Kap S. 26, 2, VS 14, 11 13. 17–22; Mân. Çr. 6, 2, 1.

आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योमा[2] सप्तदशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपो नवदशो ऽभीवर्तः[3] सविंशो[4] धरुण[5] एकविंशो वर्चो[6] द्वाविंशः संभरणस्त्रयोविंशो योनिश्चतुर्विंशो गर्भाः पञ्चविंश ओजस्त्रिणवो विराट् त्रिंशः क्रतुरेकत्रिंशो विधृतिर्[7]द्वात्रिंशः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशो ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंशो नाकः षट्त्रिंशो वीवर्तो[8] ऽष्टाचत्वारिंशो धर्त्रं चतुष्टोमः ॥ ४ ॥

Vgl TS 4,3,8 (caturthyâm citâu, akshṇayâstomîyâkhyâsv ishṭakâsu kâçcit); Kâṭh 17, 4; Kap S 26, 3, VS 14, 23, Mân Çr. 6, 2, 1.

अग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोम इन्द्रस्य भागो ऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रं स्पृतं पञ्चदशः स्तोमो नृचक्षसां भागो ऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रं स्पृतं सप्तदशः स्तोमो मित्रस्य भागो ऽसि वरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वातः[9] स्पृत एकविंशः स्तोमो ऽदित्या भागो ऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमो वसूनां भागो ऽसि रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पात्स्पृतं चतुर्विंशः स्तोम आदित्यानां भागो ऽसि मरुतामाधिपत्यं गर्भाः

---

1) P यंत्री । रांट् । यंत्री । असि । 2) In Hg u W ohne Accent, in M 3 Paroxytonon. P व्योमेति वि.ओमा । 3) P अभीवर्त. । अभिवर्त इत्यभि.वर्त. ।; B भिवर्त्त.; W व्योमीवर्त्तं 4) So Hg, P सविंश इति स विंशः ।; M 3 सं विंशो; W सविंशो 5) P धरुणः । 6) P वर्चः । 7) B विधृति॰ 8) P विवर्त इति वि.वर्त. । 9) So Hg (desgl Kap. S. u. VS), cf. oben 2, 4, 8; in M 3 u W वृष्टि॰ (wie auch in TS)

स्पृताः पञ्चविंशः स्तोमः सवितुर्भागो ऽसि बृहस्पतेराधिपत्यꣳ समीचीर्दिशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमो यवानां भाऽगो ऽस्ययवानामाधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुश्चत्वारिꣳशः स्तोम ऋभूणां भागो ऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यं भूतं निशान्तꣳ स्पृतं त्रयस्त्रिꣳशः स्तोमः ॥ ५ ॥

Vgl 4, 2, 10, TS 4, 3, 9 (avaçishṭā akshṇayāstomiyāḥ), Kāṭh 17, 4, Kap S 26, 3, VS 14, 24—26, Mān Çr 6, 2 1

एकयास्तुवत[1] प्रजा अधीयन्त प्रजानां पतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्पञ्चभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त भूतानां पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत सप्तऋषयो[2] ऽसृज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत पितरो ऽसृज्यन्तादितिरधिपतिरासीदेकादशभिरस्तुवतार्तवा असृज्यन्त ऋतवो ऽधिपतय आसꣳस्त्रयोदशभिरस्तुवत मासा असृज्यन्त संवत्सरो ऽधिपतिरासीत्पञ्चदशभिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेन्द्रो ऽधिपतिरासीत्सप्तदशभिरस्तुवत ग्राम्याः पशवो ऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामेकविꣳशत्यास्तुवतैकशफमसृज्यत वरुणो ऽधिपतिरासीत्त्रयोविꣳशत्यास्तुवत क्षुद्राः पशवो ऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्पञ्चविꣳशत्यास्तुवतारण्याः पशवो ऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्सप्तविꣳशत्यास्तुवत वनस्पतयो ऽसृज्यन्त सोमो ऽधिपतिरासीन्नवविꣳशत्यास्तुवत द्यावापृथिवी व्यैताꣳ[3] वसवो रुद्रा अनुव्यायꣳस्त उ एवाधिपतय आसन्नेकत्रिꣳशता-

---

1) P एकया। अस्तुवत। 2) So Hg, P सप्तऋषय इति सप्त ऋषय। 3) In den Mss ohne Accent (s VS 14, 30, Kap S 26, 4), P विं। ऐता। 4) M 3, W u B क

स्तुवत प्रजा असृज्यन्त यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसंस्त्रयस्त्रिंशता-स्तुवत भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत् ॥ ६ ॥

Vgl 3, 2 10, TS 4, 3, 10 (srshtinamaka ishtakah), Kâth 17, 5, Kap S 26 4 VS 14, 28—31, Man Çr 6, 2 1

अग्ने जातान्प्रणुदा नः[1] सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व।
अधि नो ब्रूहि सुमना अहेडञ्छर्मंस्ते[2] स्याम त्रिवरूथा[3] उद्भौ[4]॥
सहसा जातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व।
अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयं स्याम प्रणुदा नः[5] सपत्नान् ॥

चतुश्चत्वारिंशी स्तोमो वर्चो द्रविणं[6] षोडशी स्तोम ओजो द्रविणम् ॥

अग्नेः पुरीषमस्यप्सो[7] नाम तां त्वा विश्वे अभिगृणन्तु देवाः।
स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणायजस्व ॥

तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदैवश्छन्दो वरिवश्छन्द आछच्छन्दो[8] मनश्छन्दः शंभूश्छन्दः परिभूश्छन्दः सिन्धुश्छन्दो व्यचश्छन्दः समुद्रं छन्दः सलिलं छन्दः ककुप्छन्दस्त्रिककुप्छन्दः काव्यं छन्दो ऽङ्कुपं[9] छन्दो ऽक्षरपङ्क्तिश्छन्दः पदपङ्क्तिश्छन्दो विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः क्षुरो भृजश्छन्दः[10] पक्षश्छन्दः प्रच्छच्छन्दः[11] संयच्छन्दो[12] वियच्छन्दो[13] बृहच्छ-

1) P प्र। नुद। न। 2) P शर्मन् 3) P त्रिवरूथ इति त्रि वरूथे। 4) W उद्भौ, M 3 उतभू, P उद्भाविति उत् भौ। 5) P प्र। नुद। न। 6) W schiebt hier ein गायत्रश्छन्दो रथंतरं 7) M 3 °स्यप्सो, vgl 2 8 1 8) Die Mss आछच्छन्दो B आछत्छन्दो, P आछदित्या छत्। 9) P अङ्कुपं।, B कूप 10) Kap S क्षुरो भ्रजश्छन्द, 11) Die Mss प्रच्छ° P प्रछदिति प्र छत्। 12) P संयदिति सं यत्।, B संयत्छन्दो, die andern Mss संयच्छ° 13) P वियदिति वि यत्।, M 3 वीयच्छ°, die andern Mss वियच्छ°,

स्पृताः पञ्चविंशः स्तोमः सवितुर्भागोऽसि बृहस्पतेराधिपत्यं समीचीर्दिशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमो यवानां भा३गोऽस्ययवानामाधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुश्चत्वारिंशः स्तोम ऋभूणां भागोऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यं भूतं निशान्तं स्पृतं त्रयस्त्रिंशः स्तोमः ॥ ५ ॥

Vgl 7, 2, 10, TS 4, 3, 9 (avaçishţâ akshņayâstomiyâh), Kâth. 17, 4, Kap S 26, 3; VS 14, 24—26, Mân Çr 6, 2 1

एकयास्तुवत[1] प्रजा अधीयन्त प्रजानां पतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्पञ्चभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त भूतानां पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत सप्तऋषयो[2]ऽसृज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत पितरोऽसृज्यन्तादितिरधिपतिरासीदेकादशभिरस्तुवतार्तवा असृज्यन्त ऋतवोऽधिपतय आसंस्त्रयोदशभिरस्तुवत मासा असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिरासीत्पञ्चदशभिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत्सप्तदशभिरस्तुवत ग्राम्याः पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामेकविंशत्यास्तुवतैकशफमसृज्यत वरुणोऽधिपतिरासीत्त्रयोविंशत्यास्तुवत क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्पञ्चविंशत्यास्तुवतारण्याः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्सप्तविंशत्यास्तुवत वनस्पतयोऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीन्नवविंशत्यास्तुवत द्यावापृथिवी व्यैतां[3] वसवो रुद्रा अनुव्यायंस्त उ एवाधिपतय आसन्नेकत्रिंशता-

1) P एकया । अस्तुवत । 2) So Hg, P सप्तऋषय इति सप्त ऋषय । 3) In den Mss ohne Accent (s VS 14, 30, Kap S 26, 4), P वि । ऐता । 4) M 3, W u B ज

स्तुवत प्रजा असृज्यन्त यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसन्त्रयस्त्रिंशता-
स्तुवत भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत् ॥ ६ ॥

Vgl 3, 2 10, TS 4, 3, 10 (sṛṣṭināmakā iṣṭakāḥ), Kāṭh 17, 5, Kap S 26, 4, VS 14, 28—31, Mān Çr 6, 2, 1

अग्ने जातान्प्रणुदा नः[1] सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व ।
अधि नो ब्रूहि सुमना अहेडञ्छर्मं[2]स्ते[3] स्याम त्रिवरूथा उद्भौ[4] ॥
सहसा जातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व ।
अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयꣳ स्याम प्रणुदा नः[5] सपत्नान् ॥

चतुश्चत्वारिꣳशी स्तोमो वर्चो द्रविणꣳ[6] षोडशी स्तोम ओजो द्रविणम् ॥

अग्नेः पुरीषमस्यप्सो[7] नाम तां त्वा विश्वे अभिगृणन्तु देवाः ।
स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणायजस्व ॥

तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदेवश्छन्दो वरिवश्छन्द आछच्छन्दो[8] मनश्छन्दः शंभूश्छन्दः परिभूश्छन्दः सिन्धुश्छन्दो व्यचश्छन्दः समुद्रं छन्दः सलिलं छन्दः ककुप्छन्दस्त्रिककुप्छन्दः काव्यं छन्दोऽङ्कुपं[9] छन्दोऽक्षरपङ्क्तिश्छन्दः पदपङ्क्तिश्छन्दो विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः क्षुरो भृज्छन्दः[10] पक्षश्छन्दः प्रच्छच्छन्दः[11] संयच्छन्दो[12] वियच्छन्दो[13] बृहच्छ-

---

1) P प्र । णुद । न । 2) P शर्मन् 3) P त्रिवरूथ इति त्रि वरूथे । 4) W उद्भौ, M 3 उतसू, P उद्भाविद्युत् भौ । 5) P प्र । णुद । न । 6) W schiebt hier ein गायत्राच्छन्दो रथंतर° 7) M 3 °स्यप्सो, vgl 2, 8 1 8) Die Mss आछंछन्दो, B आछच्छदो, P आछंदित्या छंत् । 9) P अकुपं ।, B सूप 10) Kap S क्षुरो भ्रमश्छन्द, 11) Die Mss. प्रछंछ°, P प्रछंदिति प्र छंत् । 12) P संयदिति स यंत् ।, B संयत्छदो, die andern Mss संयंछ° 13) P वियदिति वि यंत् ।, M 3 वीयछं° die andern Mss वियंछ°,

न्दो[1] रथन्तरं छन्दो निकायं छन्दो वीवधं[2] छन्दो गिरश्छन्दो[3] भ्रं[4]जश्छन्दः संस्तुप्छन्दो ऽनुष्टुप्छन्द एवश्छन्दो वरिवश्छन्दो वयश्छन्दो वयस्कृच्छन्दो[5] विशालं छन्दो विष्पर्धाश्छन्दश्छदिश्छन्दो[6] दूरोहणं[7] छन्दस्तन्द्रं छन्दो ऽङ्कावङ्कं[8] छन्दः ॥ ७ ॥

Vgl 3, 2, 10 — TS 4, 3, 12 (pañcamyâm citau, asapatnâdyâ ishṭakâḥ), Kâṭh 17, 6, Kap S 26, 5, VS 15, 1—5; Mân Çr 6 2, 2

रश्मिना क्षयाय क्षयं जिन्व प्रेत्या धर्मणे धर्मं[9] जिन्वान्वित्या दिवे दिवं जिन्व संधिनान्तरिक्षायान्तरिक्षं जिन्व प्रतिधिना पृथिव्यै पृथिवीं जिन्व विष्टम्भेन वृष्ट्यै वृष्टिं जिन्व प्रवायाह्ने[10] ऽहर्जिन्वानुयाय[11] रात्र्यै रात्रीं[12] जिन्वोशिजा वसुभ्यो वसूञ्जिन्व प्रकेतेन रुद्रेभ्यो रुद्राञ्जिन्व सुदितिनादित्येभ्य आदित्याञ्जिन्व तन्तुना प्रजाभ्यः प्रजा जिन्वौजसा पितृभ्यः पितॄञ्जिन्व[13] पृतनाषाहा पशुभ्यः पशूञ्जिन्व रेवतौषधीभ्य ओषधीर्जिन्वाभिजिता युक्तग्राव्णेन्द्रायेन्द्रं जिन्वाधिपतिना प्राणाय प्राणं जिन्व धरुणेनापानायापानं जिन्व संसर्पेण चक्षुषे चक्षुर्जिन्व वयोधसाधीतायाधीतं[14] जिन्व त्रिवृता त्रिवृते त्रिवृज्जिन्व प्रवृता प्रवृते प्रवृज्जिन्व सवृता सवृते सवृज्जिन्वानूवृतानूवृते ऽनूवृज्जिन्व[15] विरोहेण विरोहाय विरोहं जिन्व प्ररो-

---

1) P बृहत् ।, M 3 u B बृहत्छ॰, die andern Mss बृहच्छ॰ 2) P वीवध । विवर्धमिति वि वधं ।, B विवध । 3) So M 3 u W, P गिर ।, (s TS 4, 3, 12, 2; VS 15, 5), Hg गिरश्छ॰, B गिरिश्छन्दो (= Kap S 26, 5) 4) P भ्रंज । 5) P वय कृत्, B वयस्कृच्छन्दो, die andern Mss वयस्कृच्छ॰ 6) P विष्पर्धा । विस्पर्धेति वि स्पर्धा । 7) P दूरोहणमिति दूः रोहण । 8) P अकावर्कमित्यक्ते अर्क । (cod का), M 3 अंकावक 9) So W, die andern Mss धर्मं 10) P प्रवायेति प्र वाय । अह्ने । अह्न ।, Hg प्रवायाह्नि ऽह॰ 11) P अनुवायेत्यनु वाय । 12) P रात्रि । 13) Von पितृ॰ bis ओषधी॰ in B fehlend 14) W धीति 15) So Hg W (u A), in M 3 ॰नुवृतानुवृते नुवृ॰, desgl B, ohne Accent, P अनुवृता । अनुवृते । अनुवृत् ।, Kap S अनू॰,

हेण प्ररोहाय प्ररोहं जिन्व संरोहेण संरोहाय संरोहं जिन्वानूरोहेणानूरोहायानूरोहं[1] जिन्व वसुकेन वसुकाय वसुकं जिन्व वेषश्रिया वेषश्रियै[2] वेषश्रीं जिन्व वंस्यष्ट्या वंस्यष्ट्यै वंस्यष्टिं जिन्वाक्रान्त्याक्रान्त्या[3] उत्क्रान्तिं जिन्वोत्क्रान्त्योत्क्रान्त्या[4] आक्रान्तिं जिन्व ॥ ८ ॥

Vgl 3, 3, 1 — TS 4, 4, 1 (pañcamaciteḥ çeshaḥ; stomabhâgâkhyâ ishṭakâḥ); Kâṭh 17, 7; Kap S 26, 6, VS 15, 6 7 9; (Mân Çr 6, 2, 2)

राड्यसि प्राची दिग्वसवस्ते देवा अधिपतयोऽग्निर्हेतीनां प्रतिधर्ता त्रिवृत्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयत्वाज्यमुक्थमव्यथायै स्तभ्नोतु रथन्तरं साम प्रतिष्ठित्या[5] अन्तरिक्ष ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु विराडसि दक्षिणा दिग् रुद्रास्ते देवा अधिपतय इन्द्रो हेतीनां प्रतिधर्ता पञ्चदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु प्रउगमुक्थमव्यथायै स्तभ्नोतु बृहत्साम प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्ष ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु सम्राडसि प्रतीची दिगादित्यास्ते देवा अधिपतयः सोमो हेतीनां प्रतिधर्ता सप्तदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु मरुत्वतीयमुक्थमव्यथायै स्तभ्नोतु वैरूपं साम प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्ष ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे

1) B °नुरोहेणनुरोहायानुरोह, P अनु रोहेण । अनु रोहाय । अनु रोहं ।, Kap S अनु° 2) So Hg (und vom Accent abgesehen, auch A), P वेषश्रियेति वेष श्रिया । वेषश्रियै । वेष श्रियै ।, M 3 वेष श्रीया वेष श्रीयै वेष श्री, desgl B, ohne Accent, W वेष श्रीया वेषः श्रीयै वेषश्री 3) P आक्रान्त्या इत्या क्रान्त्यै ।; B °क्रान्त्योत्क्रान्त्या 4) P उत् क्रान्त्यै । 5) P प्रतिष्ठित्यै । प्रतिस्थित्या इति प्रति स्थित्यै ।

संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु' स्वराडस्युदीची दिङ्[1]' मरुतस्ते देवा अधिपतयो' वरुणो हेतीनां प्रतिधर्तैकविंशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु' निष्केवल्यमुक्थमव्यथायै स्तभ्नोतु' वैराजं साम प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्ष' ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु' विधर्ता चायमधिपतिश्च' ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयन्त्वाधिपत्यस्यूर्ध्वा दिग्विश्वे ते देवा अधिपतयो' बृहस्पतिर्हेतीनां प्रतिधर्ता' त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्वा स्तोमौ पृथिव्यां श्रयतां' वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यथायै स्तभ्नुतां' शाक्वररैवते सामनी प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्ष' ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु' विधर्ता चायमधिपतिश्च' ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु ॥ ९ ॥

Vgl 3, 3, 1. — TS 4, 4, 2 (nâkasadâkhyâ ishṭakâḥ); Kâṭh 17, 8; Kap S. 26, 7; VS 15, 10—14; (Mân Çr. 6, 2, 2)

अयं पुरो हरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्य रथकृत्स्नश्च रथौजाश्च सेनानीग्रामण्यौ' पुञ्जिकस्थला च कृतस्थला चाप्सरसौ' यातुधाना[2] हेती[3] रक्षांसि प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु' ते नो मृडन्तु' ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो' ऽयं दक्षिणा विश्वकर्मा' तस्य रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानीग्रामण्यौ' मेनका च सहजन्या चाप्सरसौ' दङ्क्ष्णवः पशवो हेतिः' पौरुषेयो वधः प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु' ते नो मृडन्तु' ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो' ऽयं पश्चा[4] विदद्वसुस्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च[5] सेनानीग्रामण्या' आम्लोचन्ती च प्रम्लोचन्ती

1) B दिग्॰ 2) P यातु.धाना: । 3) P हेतिः । 4) P पश्चात् । 5) P असमरथः ।

चाप्सरसौ व्याघ्रा हेतिः सर्पाः प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो ऽयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानीग्रामण्यौ विश्वाची च घृताची चाप्सरसा आपो हेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो ऽयमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च[1] सेनानीग्रामण्या उर्वशी च पूर्वचित्तिश्चाप्सरसा अवस्फूर्जन्हेतिर्विद्युत्प्रहेतिस्तेभ्यो[2] नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मः ॥ १० ॥

Vgl 3, 3, 1 — TS 4, 4, 3 (pañcacodâdaya ishtakâh), Kâṭh 17, 9, Kap S 26, 8, VS 15, 15—19, (Mân Çr 6, 2, 2)

प्राच्या त्वा दिशा सादयाम्यग्निना देवेन देवतया गायत्रेण छन्दसाग्नेः शिर[3] उपदधामि गायत्रस्य छन्दसो ऽग्नेः शीर्ष्णाग्नेः शिर उपदधामि दक्षिणया त्वा दिशा सादयामीन्द्रेण देवेन देवतया त्रैष्टुभेन छन्दसाग्नेः पक्षमुपदधामि त्रैष्टुभस्य छन्दसो[4] ऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपदधामि प्रतीच्या त्वा दिशा सादयामि विश्वेभिर्देवेभिर्देवतया जागतेन छन्दसाग्नेः पुच्छमुपदधामि जागतस्य छन्दसो ऽग्नेः पुच्छेनाग्नेः पुच्छमुपदधाम्युदीच्या त्वा दिशा सादयामि मित्रावरुणाभ्यां देवाभ्यां देवतयानुष्टुभेन छन्दसाग्नेः पक्षमुपदधाम्यानुष्टुभस्य छन्दसो ऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपदधाम्यूर्ध्वया त्वा दिशा सादयामि बृहस्पतिना देवेन

---

1) So B (ohne Accent), P तार्क्ष्य । श्चारिष्टनेमिरित्यरिष्ट नेमि 1, aber Hg तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च, (A ebenso, vom Accent abgesehen), M 3 तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च, W तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च, Kâṭh 17 9 तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च 2) P अवस्फूर्जन्नित्यव-स्फूर्जत् । 3) P शिरः । 4) Die letzten fünf Worte in B repetirt

देवतया पाङ्क्तेन छन्दसाग्नेः पृष्ठमुपदधामि पाङ्क्तस्य छन्दसो ऽग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुपदधामि ॥ ११ ॥

Vgl 3, 3, 3 — (Mân Çr. 6, 2, 2)

मधुश्च माधवश्च वासन्तिका[1] ऋतू अग्नेरन्तःश्लेषो ऽसि ॥ *

कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामापा[2] ओषधयः ।
कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ॥
ये अग्नयः समनसो ऽन्तरा[3] द्यावापृथिवी ।
वासन्तिका ऋतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु ॥

शुक्रश्च शुचिश्च ग्रैष्मा[4] ऋतू नभश्च नभस्यश्च वार्षिका[5] ऋतू इषश्चोर्जश्च शारदा[6] ऋतू सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिका[7] ऋतू तपश्च तपस्यश्च शैशिरा[8] ऋतू अग्नेरन्तःश्लेषो ऽसि ॥

कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामापा ओषधयः ।
कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ॥
ये अग्नयः समनसो ऽन्तरा[9] द्यावापृथिवी ।
शैशिरा ऋतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु ॥ १२ ॥

Vgl. 3, 8, 3 — TS 4, 4, 11 (ṛtavyākhyā iṣṭakaḥ), Kâṭh 17, 10, Kap S 26, 9, VS 13, 25, 14, 6 15 16 27, 15, 57

पुरोवातसंनिरस्यभ्रसंनिरसि विद्युत्संनिरसि स्तनयित्नुसंनिरसि वृष्टिसंनिरस्यग्नेर्यान्यस्यग्नेरग्नेयान्यसि[10] वायोर्यान्यसि वायोर्वायोर्या-

1) P वासन्तिकौ । 2) P आप । 3) So Hg u M 3, in W u B das अ nicht elidirt. 4) P ग्रैष्मौ । 5) P वार्षिकौ । 6) P शारदौ । 7) P हैमन्तिकौ । 8) P शैशिरौ । 9) So Hg u M 3, in W u B das अ nicht elidirt 10) So Hg, M 3, W (u A) in Uebereinstimmung mit TS 4,4, 6, 2, in B °येर्यान्यस्यग्नेरग्नेर्यान्यसि;- P अर्पे. । यांमो । असि । अग्नेरग्नेरित्यग्नेः अग्ने ।

न्यसि[1] देवानां॰ यान्यसि देवानां देवयान्यसि विश्वेषां देवानां॰ यान्यसि विश्वेषां देवानां देवयान्यसि सं॰यान्यस्यन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदाम्बा च चुला च नितत्नी[2] च स्तनयन्ती चाभ्रयन्ती च मेघयन्ती च चुपुणीका सलिलाय त्वा मृदीकाय[3] त्वा सतीकाय त्वा केताय त्वा सुकेताय त्वा संकेताय त्वा विवस्वते त्वा दिवे त्वा ज्योतिष आदित्येभ्यस्त्वा ॥ १३ ॥

Vgl TS 4 4, 6 (viçvajyotiradya ishtakah) (Man Çr 6, 2, 2)

उदपुरा नामास्यन्नेन विष्टा[4] तां त्वा प्रैम्यात्मना पुरुषैर्गोभिरश्वैरायुषा वर्चसा प्रजया धनेन सन्या मेधया रय्या पोषेण मनुष्यास्ते गोप्तारो ऽग्निरधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदापराजिता नामासि ब्रह्मणा विष्टा तां त्वा प्रैम्यात्मना पुरुषैर्गोभिरश्वैरायुषा वर्चसा प्रजया धनेन सन्या मेधया रय्या पोषेण मरुतस्ते गोप्तारो वायुरधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदाधिद्यौर्नामास्यमृतेन[5] विष्टा तां त्वा प्रैम्यात्मना पुरुषैर्गोभिरश्वैरायुषा वर्चसा प्रजया धनेन सन्या मेधया रय्या पोषेण विश्वे ते देवा गोप्तारः सूर्यो ऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद प्रजापतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे भूरसि भूमिरसि प्रथो ऽसि पृथिव्यस्यदितिरसि विश्वधाया[6] विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं॰ यच्छ पृथिवीं दृंह पृथिवीं मा हिंसीः पृथिव्यां[7] मा पाहि विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्रायाग्निष्ट्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन

1) So Hg M 3, W (u A) (s TS 4 4 6 2), m B वायोर्वायोर्यान्यसि, P वायोर्वायोरिति वायो वायो । 2) M 3 नीतत्नो, P नितत्नीति नि.तत्नी 3) W मृदीकाय 4) P विष्टा । विष्टेति वि ष्टा । 5) P अधिद्यौरित्यधि द्यौ । 6) P विश्व धाया 7) P पृथिव्या ।

विश्वकर्मा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ऽन्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं दृंहान्तरिक्षं मा हिंसीरन्तरिक्षान्मा पाहि विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय वायुष्ट्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं भास्वतीं रश्मीवतीमा[1] या दिवं भास्या[2] पृथिवीमोर्वन्तरिक्षं[3] दिवं यच्छ दिवं दृंह दिवं मा हिंसीर्दिवो मा पाहि विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय सूर्यस्त्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन ॥

प्रोथदश्वो न यवसे ऽविष्यन्यदा महः संवरणाद्व्यस्थात्[4]।
आदस्य वातो अनुवाति शोचिरध स्मा[5] ते व्रजनं कृष्णमस्तु ॥

अपां त्वा सदने सादयामि समुद्रस्योद्मन्वतश्छायायां[6] नमः समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे सहस्रस्य मासि सहस्रस्य प्रमासि सहस्रस्य प्रतिमासि सहस्रस्य संमासि सहस्रस्योन्मासि साहस्रो ऽसि सहस्राय त्वेमा मे अग्न[7] इष्टका धेनवः सन्त्वेका च शतं च शतं च सहस्रं च सहस्रं[8] चायुतं[9] चायुतं च प्रयुतं च प्रयुतं चायुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्चेमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्तु षष्टिः सहस्रमयुतमक्षीयमाणा[10] ऋतुष्ठाः स्थ ऋतावृधो घृतश्चुतो[11] मधुश्चुता[12] ऊर्जस्वतीः पयस्वतीः स्वधायिनीः कुलायिनीस्ता मे अग्ना

---

1) So M3 u. W, P रश्मीवती । रश्मिवतीमिति रश्मि वती ।, Hg रश्मिवतीम°, A रश्मि°, B रश्मे° 2) P भासि । आ । 3) P आ । उरु । 4) P सवरणाद्दिति सर्वरणात् । वि । अस्थात् ।, B °णाह्यस्थात् 5) B स्म 6) P अवत । छायाया । 7) P अग्ने । 8) Die beiden letzten Worte fehlen in B 9) P च । अयुत । 10) P अक्षीयमाणा. । 11) W घृतश्चुतो, so auch Kap S 26, 9, P घृतश्चुत इति घृत चुत । 12) W मधुश्चुता, P मधुश्चुत इति मधु श्चुत ।, auch Kap S मधुश्चुत

इष्टका धेनवः सन्तु[1] विराजो नाम कामदुघा अमुत्रामुष्मिं-
ल्लोके ॥१४॥

Vgl 3, 3, 4 — TS 4, 4, 5 (sayugadaya ishtakâh) 3 (pancacodadaya ishtakah) 11 (ṛtavyâkhyâ ishtakâh), 4, 4, 3, 3, Kâṭh 17, 10, Kap S 26, 9, VS 15, 62—65; (Man Çr 6, 2, 2)

॥ इति मध्यमकाण्डे ऽष्टमः प्रपाठकः ॥

आ त्वा वहन्तु हरयः सुचेतसः[2] श्वेतैरश्वैरिह केतुमद्भिः[3]।
वातजवैर्बलवद्भिर्मनोजवैरायाहि[4] शीघ्रं मम हव्याय शर्वो॥
देवानां च ऋषीणां चासुराणां च पूर्वजम्।
महादेवं सहस्राक्षं शिवमावाहयाम्यहम्॥
तत्पुरुषाय विद्महे[5] महादेवाय धीमहि।
तन्नो[6] रुद्रः प्रचोदयात्[7]॥
तत्गाङ्गौच्याय[8] विद्महे[9] गिरिसुताय धीमहि।
तन्नो गौरी प्रचोदयात्॥
तत्कुमाराय विद्महे[9] कार्त्तिकेयाय धीमहि।
तन्नः स्कन्दः प्रचोदयात्॥
तत्कराटाय विद्महे हस्तिमुखाय[10] धीमहि।

---

1) B धेनवो (ohne सन्तु) 2) P सु चेतस ।, danach vielleicht zu corrigiren 3) So die Mss, auch P 4) P बल वद्भि, aber Hg u M 3 बलवद्भि°, in W Lücke, (über A s Vorr) 5) M 3 विध्महे s aber auch T Âr 10, 1, 5 6 6) P तत्। न॰। 7) P प्र। चोदयात्। 8) So schreibe ich im Anschluss an P तत्। गार्गौच्याय।, vgl गाङ्ग als Beiwort Skanda's In Hg u M 3 तन्नो गौच्याय, in W Lücke von diesem Cap an (über Accent in A s Vorr) 9) M 3 विध्महे 10) Hg हस्तीमुखाय, (ebenso A, vom Accent abgesehen)

तंन्नो दन्ती प्रचोदयात् ॥
तंच्चतुर्मुखाय विद्महे पद्मासनाय धीमहि ।
तंन्नो ब्रह्मा प्रचोदयात् ॥
तत्केशवाय[1] विद्महे नारायणाय धीमहि ।
तंन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ॥
तद्भास्कराय विद्महे प्रभाकराय धीमहि ।
तंन्नो भानुः प्रचोदयात् ॥
तत्सोमराजाय विद्महे महाराजाय धीमहि ।
तंन्नश्चन्द्रः प्रचोदयात् ॥
तज्ज्वलनाय[2] विद्महे वैश्वानराय धीमहि ।
तंन्नो वह्निः प्रचोदयात् ॥
तत्त्वंजपाय[3] विद्महे महाजपाय धीमहि ।
तंन्नो ध्यानः प्रचोदयात् ॥
तत्परमात्माय विद्महे वैनतेयाय धीमहि ।
तंन्नः सृष्टिः प्रचोदयात् ॥ १ ॥

Vgl Kâth 17, 11, T Âr 10, 1, 5 flg , Man Çr 11, 5 (rudrajapa, ein pariçishta)

नंमस्ते रुद्र मन्यंव उतो ता[4] इंषवे नंमः ।
नंमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नंमः ॥
या ते रुद्र शिवा तनूरंघोरांपापकाशिनी[5] ।
तंया नस्तन्वा शंतमया गिरिशन्ताभिंचाकशीहि[6] ॥

---

1) So betonen Hg u M 3, in W Lücke, P केशवायेति केश.वाय । 2) P ज्वल-नाय । 3) Die Mss schreiben alle तत्वजपाय, P त्वंजपायेति त्वं जपाय । 4) P उतो इत्युतो । ते । 5) So betone ich im Anschluss an den P, अघोरा । अपापका शिनीत्यपाप काशिनी ।, dagegen Hg und M 3 betonen °रघोरापापकाशिनी, in W Lücke, cf TS 4, 5 1, 1 6) P गिरिशन्तेति गिरि शन्ता ।

यामिषुं गिरिशन्त[1] हस्ते बिभर्ष्यस्तवे ।
शिवां गिरिश तां कुरु मा हिꣳसीः पुरुषं जगत् ॥
शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा[2] वदामसि ।
यथा नः सर्वी इज्जनः सगमे सुमना असत् ॥
अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ।
अहीꣳश्च[3] सर्वाञ्जम्भयन्सर्वांश्च[4] यातुधान्यो ऽधराचीः परासुव[5] ॥
असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः ।
ये चेमे अभितो रुद्रा दिक्षु श्रिताः सहस्रशो ऽवैषाꣳ[6] हेड ईमहे ॥
असौ यो[7] ऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः ।
उतैन गोपा अदृश्रन्नुतैनमुदहार्यः[8][9] ॥
उतैनꣳ विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयातु नः ॥
नमो नीलकपर्दाय सहस्राक्षाय मीढुषे ।
अथो ये अस्य सत्वान इदं तेभ्यो ऽकर[10] नमः ॥
नमस्त आयुधायानातताय[11] धृष्णवे ।
उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने ॥
प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्न्योर्ज्याम् ।
याश्च ते हस्त[12] इषवः परा ता[13] भगवो वप ॥

---

1) P गिरिशन्तेति गिरिशन्त । 2) P गिरिश । अच्छ । वदामसि । 3) Hg अहींश्च cf TS
4) B सर्वाꣳश्च M 3 सर्वांश्च 5) M 3 u B °सुव 6) P अव । एषां । 7) In den Mss ohne Accent TS u VS यो 8) M 3 u B अदृश्रन्नु° Kap S अदृश्रन्नु° 9) P अदृश्रन् । उत । एनम् । उदहार्यः इत्युद हार्यः । aber Hg u M 3 °हार्य 10) P अकर ।
11) P ते । आयुधाय । अनातताय । 12) P हस्ते । 13) P ताः ।

अवतत्य धनुष्ट्वं सहस्राक्ष[1] शतेषुधे।
प्रशीर्य शल्यानां मुखं शिवो नः सुमना भव ॥
विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाँ[2] उत।
अनेशन्नस्य[3] या इषव आभूरस्य[4] निषङ्गथिः[5] ॥
परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः।
अथो य इषुधिस्तवारे अस्मिन्निधेहि[6] तम् ॥
यां ते हेतिर्मीढुष्टम शिवं बभूव ते धनुः।
तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिभुज ॥ २ ॥

Vgl TS 4, 5, 1 (rudrâdhyâye cityâgnâu homah, bhagavato rudrasya yâ pradhanabhûtâ hetir dhanuh tanuh ishur dhanurhastâu tam (!) bahudhâ prasâdya), Kâṭh 17, 11, Kap S 27, 1, VS 16, 1—14, (Man Çr 6, 2, 4)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमः शष्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभ्लुशाय[7] व्याधिने ऽन्नस्य पतये नमो नमो रुद्रायाततायिने क्षेत्रस्य पतये नमो नमो भवस्य हेत्यै जगतस्पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमः सहमानाय निव्याधिन[8] आ-

---

1) P सहस्राक्षेति सहस्र अक्ष। 2) P बाणवानिति बाण वान्।, B बाणवा॰ 3) P अनेशन्। 4) P आभु।, A आभुर॰, so TS 4, 5, 1, 4, Kap S 27, 1, aber Kaṭh 17, 11 आभूर॰ 5) So Hg (nur ohne Visarga), (cf TS 4, 5, 1, 4, Kâṭh 17, 11, ohne Accent), desgl B (u A) vom Accent abgesehen, P निषङ्गथिरिति निषङ्ग थिः।, M 3 निषङ्गधि, s VS 16, 10 6) So Hg, (A अस्मिन्नि॰), M 3 अस्मि नि॰, u B अस्मन्नि॰, P अस्मिन्।, Kap S अस्मिन्नि॰, desgl Kâṭh, ohne Accent 7) M 3 बभ्रुशाय 8) P नि व्याधिने।

व्याधिनीनां पतये नमो नम आक्रन्दयत[1] उच्चैर्घोषाय[2] सत्वानां[3] पतये नमो नमः कृत्स्नवीताय धावते पत्तीनां[4] पतये नमो नमो निषङ्गिणे ककुभाय स्तेनानां पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां[5] पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां[6] पतये नमो नमो निषङ्गिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमः सृगायिभ्यो[7] जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो[8] नक्तं चरद्भ्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां[9] पतये नमो नमः ॥ ३ ॥

Vgl. TS 4, 5, 2 u. 3 (ubhayatonamaskârâni yajûmshi); Kâth. 17, 12; Kap S 27, 2; VS 16, 17—22.

नम इषुकृद्भ्यो धनुष्कृद्भ्यश्च वो नमो नमा इषुमद्भ्यो[10] धन्वायिभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्भ्यो[11] विध्यद्भ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमः शयानेभ्य[12] आसीनेभ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमोऽश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमो नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नमा उगणाभ्यस्तृंहतीभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमः कृच्छ्रेभ्यः[13] कृच्छ्रपतिभ्यश्च[14] वो नमो नमो विरूपेभ्यो

1) P आ क्रंदयते। 2) M 3 उच्चैर्घोषाय 3) So die Mss; Kâth 17, 2 सत्वाना-स्पतये 4) Hg u P wohl पत्तीनां 5) P स्तायूनां। 6) P चारण्यानां। 7) So Hg; P सृगायिभ्य इति सृगायि.भ्यः।, (A सृगायिभ्यो); M 3 सृगायद्भ्यो; B सृगायुभ्यो; in Kap. S सृगायुभ्यो; Kâth सृकायिभ्यो, s auch VS 16, 21 8) P असिमद्भ्य इत्य-सिमत्.भ्यः। 9) M 3 u P कुलंचानां, (wie auch Kâth 17, 12). 10) P इषुमद्भ्य इतीषुमत्.भ्यः। 11) P अस्यद्भ्य इत्यस्यत् भ्यः। 12) P शयानेभ्यः। 13) P कृच्छ्रेभ्यः। 14) P कृच्छ्रपतिभ्य इति कृच्छ्र.पतिभ्यः।

विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानीभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्यो वरूथिभ्यश्च वो नमो नमः क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमो बृहद्भ्यो ऽर्भकेभ्यश्च[1] वो नमो नमो युवभ्य[2] आशीनेभ्यश्च[3] वो नमो नमः ॥ ४ ॥

Vgl. TS 4, 5, 3 u. 4 (ubhayatonamaskârâṇi yajûṃshi); Kâṭh. 17, 13; Kap. S. 27, 3 VS 16, 22—26; (Mân. Çr. 6, 2, 4.)

नमो ब्राह्मणेभ्यो राजन्येभ्यश्च वो नमो नमः सूतेभ्यो विश्येभ्यश्च[4] वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यश्च वो नमो नमो निषादेभ्यः पुञ्जिष्टेभ्यश्च[5] वो नमो नमः श्वनीभ्यो[6] मृगयुभ्यश्च[7] वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च[8] वो नमो नमो भवाय च शर्वाय च नमो रुद्राय च पशुपतये च नमो व्युप्तकेशाय[9] च कपर्दिने च नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टराय चेषुमते[10] च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च सुवृध्वने[11] च नमो ऽग्रीयाय[12] च प्रथमाय च नम आशवे चाजिराय च नमः शीभ्याय च शीघ्र्याय च नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय[13] च नमो द्वीप्याय च स्रोतस्याय च ॥ ५ ॥

Vgl. TS 4, 5, 4 (s. oben) u. 5 (anyataratonamaskârâṇi yajûṃshi); Kâṭh. 17, 13 u 14; Kap. S. 27, 3 u 4; VS 16, 17—31.

---

1) M 3 चर्भकेभ्य° 2) P युवभ्यः। 3) So Hg; M 3 चाशीनेभ्य°; (A चाशीनेभ्य°); B चासीनेभ्य°, P चासिनेभ्यः।; vgl. चाशिने in RV 1, 27, 13; im Kâṭh चासिनेभ्य° 4) P विश्वेभ्यः। 5) So M 3, P पुञ्जिष्टेभ्यः।, Hg पुंजिष्टेभ्यश्च 6) So Hg (u. A); desgl. Kâṭh, ohne Accent; P श्वनीभ्य इति श्व नीभ्यः।, B श्वनीभ्यो; M 3 श्विनीभ्यो 7) So B, (ohne Accent); P मृग.युभ्यः।; Hg मृगयिभ्यश्च; (A मृगयिभ्यश्च); M 3 मृगयेभ्यश्च; Kap. S 27, 3 मृगयिभ्यश्च; Kâṭh, 17, 13 मृगयुभ्यश्च 8) Hg श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च 9) So, betonen M 3 u. P, in Hg नमो व्युप्तकेशाय 10) M 3 चेषुधिमते 11) So Hg; in P सुवृद्वन इति सु-वृद्वने।, M 3 सुवद्वने oder सुवंद्वने, B सुवृधने Kâṭh. 17, 14 सुवृद्वने; Kap S. 27, 4 सुवृद्विने 12) P चग्रियाय। 13) P चव स्वन्याय।

नम आशुषेणाय चाशुरथाय च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमः शूराय चावभिन्दते[1] च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च नमो ज्यायसे च कनीयसे च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय[2] च नमो जघन्याय[3] च बुध्न्याय[4] च नमः सोभ्याय च प्रतिसराय[5] च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नमोऽवसान्याय च श्लोक्याय च नम उर्वर्याय[6] च खल्याय च नमो वन्याय[7] च कक्ष्याय[8] च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नमः पथ्याय च सुत्याय[9] च नमो नाद्याय[10] च वैशन्ताय[11] च नमो नीप्याय च भिद्याय च नमोऽवट्याय[12] च कूप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च ॥ ६ ॥

Vgl TS 4 5 6 u 7 (anyataratonamaskāram yajumshi) Kath 17 14 15 Kap S 27, 4 u 5 VS 16, 32—35

नमो दुन्दुभये चाहननीयाय[13] च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय[14] च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तिग्मेषवे चायुधिने[15] च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय[16] च नमो वीध्रियाय[17] चातप्याय[18] च नमो वात्याय[19]

---

1) P चाव भिद्ते । 2) P अप गल्भाय । M 3 °गल्भ्याय 3) So Hg u M 3 in P जघन्याय । so auch Kap S 4) So P (= Kap S) cf oben 2 7 15 a A (wo Hg बु बू l est) Hg u M 3 बुध्याय s TS 4 5 6 1 5) M 3 प्रतिसराय 6) So P in M 3 उर्वर्याय Hg उर्वर्याय 7) So P (cf TS 4 5 6 1) in Hg वन्याय, M 3 वन्याय 8) So M 3 auch B ohne Accent Hg u P कक्षाय 9) M 3 सुत्याय desgl Kap S 27 5 Kath 17 15 सुत्याय 10) So Hg (s TS) M 3 नाद्याय P नाद्याय । 11) So B (ohne Accent) u P (s TS 4 5 7 1) Kath 17 15 Hg u M 3 वैशन्ताय desgl Kap S 27 5. 12) So corrigirt P अवट्याय। M 3 वट्याय Hg वट्याय 13) P च । आहननीयाय । 14) M 3 प्रमृशाय 15) P आयुधिने । 16) P अवर्ष्याय । 17) So Hg in M 3 वीध्रीयाय (A वीध्रियाय) P वीध्र्यायेति वि ईध्र्याय । Kath वीध्र्याय) B वीध्राय vgl Kap S 27 5 वीध्रियाय 18) P चातप्यायेत्या तप्याय । 19) M 3 वाताय

च रेष्मण्याय च नमो वास्तव्याय[1] च वास्तुपाय च नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः[2] शंगवे च पशुपतये च नम उग्राय च[3] भीमाय च नमो ऽग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शंभवे च मयोभवे च नमः शंकराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥ ७ ॥

Vgl TS 4, 5, 7 u 8 (anyataratonamaskârâṃ yajûṃshi), Kâṭh 17, 15; Kap S 27, 4 u 5, VS 16, 35—41

नमः शिखण्डिने च पुलस्तिने च नमः किंशिलाय च क्षेणाय च नम इरिण्याय[4] च प्रपथ्याय च नमो गुह्याय[5] च गोष्ठ्याय च नमो गेह्याय च तल्प्याय च नमः कूल्याय[6] च तीर्थ्याय च नमः पार्याय[7] चावार्याय[8] च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमः प्रवाह्याय[9] च सिकत्याय च नमः फेन्याय[10] च शष्प्याय[11] च नमो नीवेष्याय[12] च हृद्याय[13] च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय[14] च नमः शुंष्याय[15] च हरित्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय[16] च नमो लोप्याय चोल-

1) So M 3 u P, in Hg वास्तव्याय 2) In B fehlend 3) In B fehlend 4) So P (s TS u Kâth), Hg इरण्याय, desgl A u B (ohne Accent), ebenso Kap S 27, 5, M 3 ईरण्याय 5) So auch Kap S, P गुह्याय। 6) B कुल्याय, desgl. Kap S 27, 5, Kâth 17, 15 7) So in M 3 u P betont, auch Kap S, in Hg पार्याय 8) So auch Kap S, aber P अवार्याय। 9) So M 3 u P, in Hg प्रवाह्याय 10) M 3 फेन्याय 11) So corrigirt, da die Mss schwanken (so auch Kath 17, 15, ohne Accent), Hg u A शंष्याय, M 3 u B शुष्याय, P शंष्याय।, Kap S 27,5 शंक्याय, vgl aber TS 4, 5, 8, 2, VS 16, 42, Kath 17, 15 12) So Hg u M 3, (in A नीवेष्याय), P निवेष्याय।, B निवेष्याय, Kap S निवेष्याय, Kath निवेष्याय 13) P हृद्याय। 14) So die Mss, nur P गह्वरेष्ठाय। गह्वरेष्ठायेति गह्वरे स्थाय।, Kap S गह्वरेष्ठाय 15) So Hg, P (u A, vom Accent abgesehen), ebenso Kap S 27 5, M 3 u B शुंष्याय, cf TS 4, 5, 9, 1 u VS 16, 45 शुष्क्याय (desgl Kâth, ohne Accent), wonach wohl zu corrigiren 16) P अरजस्याय। (sic!)

पाय[1] च नमा ऊर्म्याय च सूर्म्याय[2] च नमः पर्णाय[3] च पर्णशादाय[4] च नमो ऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च नम आखिदते च प्रखिदते च नम आखिदाय च प्रखिदाय च ॥ ८ ॥

Vgl TS 4 5 8 u 9 (anyataratonamaskârani yajumshi), Kâṭh 17, 15, Kap S 27 5, VS 16, 42—46

नमो गिरिकेभ्यो देवानाꣳ हृदयेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो[5] नम आक्षिणकेभ्यो[6] नम आनीर्हतेभ्यः[7] ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्र नीललोहित ।
एषां पशूनामासां प्रजानां मा भेर्मा रुङ् मो च नः किं चनाममत्[8] ॥
इमा[9] रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतीः ।
यथा नः शमसद्द्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥
या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाह[10] भेषजी ।
शिवा रुतस्य[11] भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥
परि नो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः ।
अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृड ॥
मीढुष्टम शिवतम[12] शिवो न एधि सुमना भव ।

---

1) So Hg M 3 (u A) auch P उलपाय nur B चोलप्याय, was vielleicht aber doch vorzuziehen ist (s auch TS 4 5, 9 1, Kath 17 15, VS 16, 45) Kap S चौलुप्याय 2) P सूर्म्यायेति सु ऊर्म्याय । 3) Hg पर्णाय 4) M 3 पर्णशादाय, P पर्णशादायेति पर्ण शादाय । 5) Die Mss schwanken B विचिन्वत्केभ्यो (so auch Kath 17, 16), P विचिन्वत्केभ्य इति वि चिन्वत्केभ्य । M 3 वीचिन्वत्केभ्यो, Hg विचिन्वत्केभ्यो Kap S विविचिन्वत्केभ्यो 6) So Hg (auch A abgesehen vom Accent) P आक्षिणकेभ्य इत्या क्षिणकेभ्य । M 3 आक्षिणकेभ्यो, B आक्षणकेभ्यो, Kath निक्षीणकेभ्यो 7) P आनिर्हतेभ्य इत्यानि । हतेभ्य । (s die verwandten Saṃhitâ s, auch Kaṭh आनिर्हतेभ्य । 8) P मो । रुक । मो इति मो । च । न । कि । चन । आममत् । 9) P इमां । 10) P विश्वाहा । 11) B रुद्रस्य 12) M 3 मीधुष्टम शिवतम

अवतत्य धनुष्ट्वमक्रुद्धः सुमना भव।
पिनाकं बिभ्रदागहि कृत्तिं[1] वसाना[2] उच्चर॥
त्र्यंकुड[3] विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः।
यास्ते सहस्रं हेतयो ऽन्याम्[4]स्ते[5] अस्मन्निवपन्तु[6] ताः॥
सहस्राणि सहस्रशो हेतयस्तव बाह्वोः।
तासामीशानो मघवन्पराचीना मुखा कृधि॥
असंख्याता सहस्राणि ये रुद्रा[6] अधि भूम्याम्।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥
ये अस्मिन्महत्यर्णवे[7] अन्तरिक्षे भवा[8] अधि।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥
ये नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा उपश्रिताः[9]।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥
ये नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा[10] अधः क्षमाचराः।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥
ये वृक्षेषु[11] शष्पिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः[12] कपर्दिनः।
तेषां सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥

---

1) So Hg (u. A), auch P कृत्ति ।, M 3 कृत्य, B कृधिं 2) P वसान । 3) So Hg, nur ohne Accent, (auch A त्र्यकुड), P त्रिकिरिद्रेति त्रि किरिद्र । त्र्यकुडेति त्रि त्र्यकुड ।, M 3 त्रीकुड, B त्रिक्रिड, Kap S किरिद्र, Kath त्रिकिरिड 4) P अन्याम् । ते । 5) P अस्मिन् ।, Kath 17, 16 ऽन्ये ऽस्मिन्निवपन्तु ता 6) P रुद्रा । 7) So corrigirt, Hg u. M 3 eig. °त्यर्णवे 8) P भवा । 9) P रुद्रा । अधि श्रिता इत्यधि श्रिता । 10) P शर्वा 11) B वृक्षे 12) P विशिखास इति वि शिखास ।, Hg विशिखास

ये पथां पथिरक्षय[1] ऐलमृडा[2] वो युधः[3]।
तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ॥
ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृगवन्तो[4] निषङ्गिणः।
तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ॥
ये अन्नेषु[5] विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्[6]।
तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ॥
य एतावन्तो वा भूयांसो वा दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ॥

नमो अस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वर्षमिषवस्तेभ्यो[7] दश प्राचीर्दश दक्षिणा[8] दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो नमो अस्तु रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे येषां वाता[9] इषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मो नमो अस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो मृडन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मः ॥ ९ ॥

Vgl. TS 4, 5, 9 a E (s oben) u 10 (ṛgrûpâh kecin mantrâh), Kâth 17, 16,, Kap S 27, 6, VS 16, 46—66, (Mân Çr 6, 2, 4)

---

1) P पथि रक्षय ।, M 3 bloss °रक्ष 2) P ऐलमुदा ।, M 3 ईलमृधो, Kap S 27,6 ईलमृदा यवंध, Kâth ऐडमृदा 3) P आयोयुध ईत्याव, युध ।, Kath यव्युध oder यव्यध 4) So Hg, (auch A, vom Accent abgesehen), M3 मृगवन्तो, P सृगावंत इति सृगा वंत ।, B सृकवतो, Kap S सृकावतो desgl Kath, ohne Accent 5) M3 ये न्नेषु 6) M 3 जनास् 7) So A, Hg वर्षमि°, M 3 वरियमि°, P वर्ष । इषव । 8) P दक्षिणा । 9) P वाता ।

अघोरेभ्यो अथ घोरेभ्यो अघोरघोरतरेभ्यश्च[1] ।
सर्वतः[2] शर्वशर्वेभ्यो[3] नमस्ते रुद्र रूपेभ्यो नमः ॥
यः पथः समनुयाति स्वर्गं लोकं गामिव सुप्रणीतौ[4] ।
तेन त्वं भगवान्याहि[5] पथा[6] ॥
इमे हिरण्यवर्णाः स्वँ योनिमाविशन्तौ[7] ॥

गच्छ त्वं भगवान्पुनरागमनाय[8] पुनर्दर्शनाय[9] सहदेव्याय सहवृषाय सहगणाय सहपार्षदाय[10] यथाहुताय नमोनमाय[11] नमःशिवाय[12] नमस्ते अस्तु मा मा हिँसीः ॥ आवाहितमावाहित नमस्कृतं नमस्कृत विसर्जित विसर्जित पथं गच्छ पथं गच्छ दिवं गच्छ दिवं गच्छ स्वर्गच्छ स्वर्गच्छ ज्योतिर्गच्छ ज्योतिर्गच्छ नमस्ते अस्तु मा मा हिँसीः ॥ १० ॥

Vgl. (TA 10, 19)

॥ इति मध्यमकाण्डे नवमः प्रपाठकः ॥

---

1) So M 3, in Hg अघोरघोरतरेभ्यश्च, P अघोरघोरतरेभ्य इत्यघोरघोर तरेभ्य । 2) Hg u. P शर्वत 3) P शर्वशर्वेभ्य इति शर्व शर्वेभ्य । 4) P सुप्रणीतावि॑ति सु प्रणीतौ । 5) P भगवानिति भग वान् । याहि । Hg u. M 3 betonen याहि 6) In den Mss hier keine Trennungsstriche 7) So die Mss 8) So betone ich nach Analogie des folgenden Wortes, Hg पुनरागमनाय, P पुन । आगमनायेत्या गमनाय ।, M 3 पुनरागमाय 9) P दर्शनाय 10) So gemäss P सह पार्षदाय ।, Hg सहपार्षदाय, M 3 सह पारिपदाय 11) P नमोनमायेति नम नमाय । 12) So die Mss (Hg u. M 3), aber P नम । शिवाय ।

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणामद्भ्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्यो ऽधि[1] संभृताम् ।
तां न[2] इषमूर्जं धत्त मरुतः सꣳरराणा[3] अश्मꣳस्ते[4] क्षुन्मयि[5] त ऊर्ग्यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छतु ॥
समुद्रस्य त्वावकयाग्ने[6] परि व्ययामसि ।
पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥
हिमस्य त्वा जरायुणाग्ने परि व्ययामसि ।
पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥
उप ज्मन्नुप वेतसे[7] ऽवतर[8] नदीष्वा ।
अग्ने पित्तमपामसि मण्डूकि ताभिरा गहि ।
सेमं[9] नो यज्ञं पावकवर्णꣳ शिवं कृधि ॥
अपामिदं न्ययनꣳ समुद्रस्य निवेशनम् ।
अन्याꣳस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥
अग्ने पावक रोचिषा सं नः पावक दीदिवः ॥
पावकया यश्चितयन्त्या कृपा क्षामन्रुरुच[10] उषसो न केतुना ।
आ यो घृणे[11] न ततृषाणो अजरस्तूर्वन्न[12] यामन्नेतशस्य[13] नू रणे ॥

1) B अधि 2) P ताः । नः । 3) So in den Mss desgl in Kap S 28 1 Das Richtige wäre aber, hier die Trennungsstriche zu setzen (सꣳरराणाः ॥) da der Vers hier zu Ende Vgl auch VS 17, 1, TS 4 6, 1 1 4) P अश्मन् । 5) P क्षुत् । 6) P त्वा । अवकया । अग्ने । 7) So B (ohne Accent) in Hg उप ज्मनुप वेतसे, (desgl A vom Accent abgesehen), M 3 उप ज्मन्नूप वेतसि, P उप । ज्मन् । उप । वेतसि । 8) Desgl Kâth 17 17, Kap S 28, 1 und VS 17 6, aber P अवतर । (cf. TS 4, 6, 1, 2) 9) P सो । इमम् । 10) P रुरुचे । 11) So nur P, die Saṃhitâ-Mss गृहे, desgl Kap S 28, 1 Kâth घृणे vgl TS 4 6 1 2, VS 17 10 12) So M 3, (s TS u VS), P अजरः । तूर्वन् । in Hg u A अजरस्थूर्वन्न desgl B ohne Accent, diese Lesart vielleicht berechtigt vgl थूर्वति Dhâtup 15 59 „verletzen beschädigen", 13) So M 3 (desgl Kâṭh), P यामन् । in Hg u B (ohne Accent) यामन्नेतशस्य, Kap S 28 1 तुरो न यामन्येतशस्य Kâṭh 17 17 तुरो न यामन्नेतशस्य

नमस्ते हरसे शोचिषे चाथो ते अर्चिषे नमः ।
अन्याꣳस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥
द्रुषदे वण्[1] नृषदे वडप्सुषदे वड्[2] बर्हिषदे वड्[3] वनर्षदे[4] वट् स्वर्विदे वट् ॥

अन्नपते अन्नस्य[5] नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः ।
प्र प्र[6] दातारं तारिष[7] ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥
ये देवा देवानाꣳ यज्ञिया यज्ञियानाꣳ संवत्सरीयमुप भागमासते ।
अहुतादो[8] हविषो यज्ञे अस्मिन्स्वयं पिबन्तु मधुनो घृतस्य ॥
ये देवा देवेभ्यो अधि देवत्वमायन्ये ब्रह्मणः पुरएतारो[9] अस्य ।
येभ्यो न ऋते[10] पवते धाम किं चन न ते[11] दिवो न पृथिव्या[12] अधि स्नुषु ॥
प्राणदा अपानदा व्यानदा[13] वर्चोधा वरिवोधाः ।
अन्याꣳस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥ १ ॥

vgl 3 3,5 6 — TS4,6,1 (agnisamskrtih, parishecanavikarshanadayah), Kath 17,17, Kap S 28,1, VS 17, 1 4—15, Mân Çr 6 2, 4

अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यासद्विश्वं[14] ऽन्यत्रिणम्[15] ।
अग्निर्नो वनते रयिम् ॥

---

1) P वंड् । 2) B वेड्° 3) B वेट् 4) Die Mss schwanken, Hg वनर्षदे, B वनरिषदे, M 3 वन° रीषदे, P वनसद् इति वन सदे । 5) B ऽन्नस्य 6) P प्रेति प्र प्र । 7) So schreibe ich, die Mss schwanken M 3 तारिष B तारिष, Hg तार्षी, P तार्ष ।, cf TS 4 2 3 1, VS 11 83 8) आहुताद इत्याहुत अद । 9) P पुर एतार । 10) P नं । ऋतें । Hg न ऋतें, desgl B ohne Accent, M 3 नं ऋतें Kap S 28 1 नं ऋतें, desgl VS 17,14, in Kath 17 17 नर्ते 11) P bloss किं । च । नं । तें । 12) P पृथिव्यां । 13) In B fehlt dies Wort 14) B °श्वा 15) P विश्व । नि । अत्रिणं ।

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वदृषिर्होता न्यसीदत्पिता नः ।
स आशिषा द्रविणमिछमानः प्रथमछदवरां[1] आविवेश ॥
किꣳ स्विद्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः ।
मनीषिणो मनसा पृछतेदु[2] तद्यदध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन् ॥
किꣳ स्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमत्स्वित्कथासीत्[3] ।
यतो भूमिं जनयन्विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना[4] विश्वचक्षाः ।
यो विश्वचक्षुरुत[5] विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात् ।
सं बाहुभ्यामधमत्सं पतत्रैर्द्यावाभूमी जनयन्देव[6] एकः ॥
या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा ।
शिक्षा सखिभ्यो हविषा स्वधावः स्वयꣳ यजस्व तन्वं जुषाणः ॥
विश्वकर्मन्हविषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम्[7] ।
तस्मै विशः समनमन्त[8] दैवीरयमुग्रो[9] विहव्यो यथासत् ॥
विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः स्वयꣳ यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।
मुह्यन्त्वन्ये अभितो जनास इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु ॥
वाचस्पतिꣳ विश्वकर्माणमूतये मनोयुजꣳ वाजे अद्या हुवेम ।
स नो नेदिष्ठा हवना जुजोष विश्वशंभूरवसे साधुकर्मा ॥ २ ॥

Vgl 3,3 7 — TS 4 6 1 a ff u 2 (vaiçvakarmaṇahomaḥ), Kāṭh 18, 1 2, Kap S 28, 2; VS 17, 16–23, (Mān Çr 6, 2 5)

---

1) P अवरान् । 2) P पृछत । इत् । उ इदु । 3) P कथा । आसीत् । 4) P और्णोत् ।, M 3 °मूर्णोन् desgl Kap S 28 2 5) So Hg u M 3, P विश्वचक्षुरिति चर्षि चक्षु ।, H विश्वतश्चक्षुरुत so auch Kap S 28 2 6) P देवं । 7) Die Mss schwanken, P अवध्यं । M 3 °रवध्यन् Hg °रवध्यन्, desgl B, ohne Accent, Kap S °रवध्यं 8) B °मता 9) B देवीर°

चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजनन्नम्नमाने[1]।
यदेदन्ता[2] अददृहन्त पूर्वा[3] आदिद् द्यावापृथिवी अप्रथेताम्॥
विश्वकर्मा विममे यो विहाया[4] धर्ता विधर्ता परमोत संदृक्।
तेषामिष्टानि समिषा मदन्ति यत्रा[5] सप्तऋषीन्पर[6] एकमाहुः।
तं आयजन्त द्रविणा समस्मिन्नृषयः[7] पूर्वे जरितारो न भूना।
असूर्ता सूर्ते[8] रजसि निषत्ता ये भूतानि समकृण्वन्निमानि॥
यो नः पिता जनिता यो विधर्ता यो नः सतो अभ्या सज्जजान[9]।
यो देवानां नामधा एक एव तं सम्प्रश्नं[10] भुवना यन्त्यन्या॥
परो दिवः पर एना पृथिव्याः परो देवेभ्यो असुरं यदस्ति।
कं[11] स्विद्गर्भं प्रथमं दध्रा[12] आपो यत्र देवाः समगच्छन्त सर्वे।
तमिद्गर्भं प्रथमं दध्रा आपो यत्र देवाः समपश्यन्त विश्वे।
अजस्य नाभा अध्येकमर्पितं यस्मिन्विश्वा भुवनाधि तस्थुः॥
विश्वकर्मा चेदजनिष्ट देव आदिद्गन्धर्वो अभवद्द्वितीयः।
तृतीयः पिता जनितौषधीनामपां गर्भं व्यदधुः पुरुत्रा॥

---

1) P घृत। एने इत्येने। अजनत्। नम्नमाने इति नम्नमाने। 2) P यदा। इत्। अन्ताः। 3) P पूर्वे। 4) P विहाया इति वि हाया। 5) P यत्र। 6) P परे। 7) So Hg u M 3, P सं। अस्मिन्। , B समस्मा ऋषय (s RV 10, 82, 4) 8) So die Mss, (desgl Kaṭh 18 1, ohne Accent) auch P असूर्ताः। सूर्ते। Kap S 28, 2 असूर्तौ सूर्ते 9) So betont M 3, in Hg अभ्यासज्ज ohne Accent, P अभ्यासदित्यभि आऽसत्।, vgl TS 4 6, 2 1 In Kap S अभ्यासमिनाय 10) M 3 सम्प्रश्नं, Kap S सपृश्नं 11) So M3, auch Hg eigentlich कं°, dann aber in किं° corrigirt, die andern Mss, auch P lesen किं°, desgl Kap S 28, 2, so eig auch in Kath 18, 1 geschrieben, dann in कं° corrigirt), (s RV 10, 82 5) 12) P दध्रे।

न तं विदाथ य इमा जजानान्यद्युष्माकमन्तरं बभूव ।
नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतृप उक्थशासश्चरन्ति[1] ॥ ३ ॥

Vgl TS 4, 6, 2 (vāiçvakarmaṇahomaḥ); Kāṭh. 18, 2 u 1; Kap. S 28, 2; VS 17, 25—32

उदेनमुत्तरं नयाग्ने घृतेनाहुत[2] ।
समेनं वर्चसा सृज[3] प्रजया च बहुं कृधि ॥
इन्द्रेमं प्रतरं नय सजातानामसद्वशी ।
रायस्पोषेण संसृज देवेभ्यो भागदा असत्[4] ॥
यस्य कुर्मो गृहे हविस्तमग्ने वर्धया[5] त्वम् ।
तस्मै देवा अधिब्रुवन्नयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥
आशुः शिशानो वृषभो न युध्मो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।
संक्रन्दनो ऽनिमिष[6] एकवीरः शतं सेना अजयत्साकमिन्द्रः ॥
संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्च्यवनेन[7] धृष्णुना ।
तदिन्द्रेण जयत तत्सहध्वं युधो नरा[8] इषुहस्तेन वृष्णा[9] ॥
स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी संसृष्टासु[10] युध इन्द्रो गणेषु ।
संसृष्टजित्सोमपा बाहुशर्ध्यूर्ध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥
बृहस्पते परिदीया[11] रथेन रक्षोहामित्राँ[12] अपबाधमानः ।
प्रभञ्जन्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्नस्माकमेध्यविता रथानाम् ॥
अभि गोत्राणि सहसा गाहमान आदायो[13] वीरः शत-
मन्युरिन्द्रः ।

1) P उक्थशास । उक्थशास इत्युक्थशास । 2) P घृतेन । आहुतेत्याहुत । s VS 17, 50, TS 4, 6, 3, 1 3) B सृजा 4) Hg असत् 5) P वर्धय । 6) P अनिमिषे इत्यनिमिषे । 7) Hg u M 3 दुश्चवनेन 8) P नरः । 9) M 3 u P वृष्णा 10) P संसृष्टास्विति सं सृष्टासु । 11) P परि । दीय । 12) P अमित्रान् । 13) M 3 आदायो; P आदाये इत्यादाये, vgl aber RV 10, 103, 7, TS 4 6 4, 2, Kap S 28 5 liest wie RV अदायो; desgl Kāṭh., ohne Accent.

दुश्च्यवनः[1] पृतनाषाडयोध्यो[2]ऽस्माकं॰ सेना अवतु प्र युत्सु॥
बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान्वाजी सहमान उग्रः।
अभिवीरो अभिसत्वा सहोजिज्जैत्रमिन्द्र रथमातिष्ठ गोवित्॥
गोत्रभिदं[3] गोविदं॰ वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा।
इमं॰ सजाता अनुवीरयध्वमिन्द्रं॰ सखायो अनु संरभध्वम्॥
इन्द्र एषां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये॥
इन्द्रस्य वृष्णो[4] वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां॰ शर्ध
उग्रम्।
महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं॰ या इषवस्ता जयन्तु।
अस्माकं॰ वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु[5] देवा अवता[6] भरेष्वा॥

॥ ४ ॥ Vgl 3, 3, 8 — TS 4 6, 3 (agnipraṇayanam) und 4 (apratirathasuktam), Kath 18, 3 u 5, Kap S 28, 3 u 5, VS 17, 50—52 33—41 43, (Man Çr 6, 2, 5)

उदु त्वा॥
पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु देवीरपामतिं[7] दुर्मतिं बाधमानाः।
रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्ती[8] रायस्पोषे अधि यज्ञो अ-
स्थात्॥
समिद्धे[9] अग्ना[10] अधि मामहान[11] उक्थपत्र[12] ईड्यो गृभीतः[13]।
तप्तं घर्मं परिगृह्यायजन्तोर्जा[14] यद्यज्ञमशमन्त देवाः॥

1) M3 दुश्चवन 2) P अयोध्यु । M3 °इयोध्यो 3) M3 गोत्रविद् 4) M3 विष्णो 5) M3 bloss °स्मान् 6) P अवत। 7) P अप। अमति। 8) P आभजतीरित्या भजतो। 9) Hg समिद्धो, A समिद्धो। 10) P अग्नौ। 11) P मामहान। ममहाम इति मम हाने। 12) P उक्थपत्र इत्युक्थं पत्र। 13) M 3 गृभीतं 14) P परि गृह्य। अयजत। ऊर्जा।

दैव्याय धात्रे देष्ट्रे देवश्रीः श्रीमनाः शतंपात्[1] ।
परिगृह्य यज्ञमायन् ॥
हरिकेशः सूर्यरश्मिः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयं[2] अजस्रम् ।
तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान्संपश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः ॥
देवा देवेष्वध्वर्यन्तो अस्थुर्वीतꣳ शमित्रा शमितꣳ यजध्यै[3] ॥
तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेति ततो वाकाः[4] आशिषो नो जुषन्ताम् ॥
इन्द्रꣳ विश्वा अवीवृधन्समुद्रव्यचसं गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाꣳ वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम् ॥
विमान एष दिवो मध्य आस्ते[5] आपप्रिवान्रोदसी[6] अन्तरिक्षम् ।
स विश्वाचीरभिचष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम् ॥
उक्षा समुद्रे अरुणः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुराविवेश ।
मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा विचक्रमे रजसस्पात्यन्तौ ॥
सुम्नहूर्यज्ञ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवाँ[7] आ च वक्षत् ।
देवहूर्यज्ञ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवाँ आ च वक्षत् ॥
वाजस्य मा प्रसवेनेति द्वे ॥ ५ ॥

Vgl 3,3,8 — TS 4,6,3 (agnipraṇayanam) Kāṭh 18, 3, Kap S 28 3 u 5, VS 17, 53–63, (Mān Çr 6, 2, 5)

---

1) P शतपादिति शत पात् । 2) So Hg u M 3, in B °द्य°, P द्यंत् । ज्य पात् । 3) P यजध्यै ।, so auch Kap S 28 3, TS 4, 6, 3 3 4) P वाका । 5) P मध्ये । आस्ते । 6) Aber P आपप्रिवानित्या पप्रिवान् । hier beginnt W wieder, nach längerer Lücke 7) P देवान् ।

क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यॅ॰ हस्तेषु बिभ्रतः ।
दिवः पृष्ठॅ॰ स्वर्गत्वा[1] मिश्रा[2] देवेभिराध्वम् ॥
प्राचीमनु ॥
अग्ने प्रेहि प्रथमो देवायतां[3] चक्षुर्देवानामुत[4] मर्त्यानाम् ।
इयक्षमाणा[5] भृगुभिः सह स्वर्यन्तु[6] यजमानाः स्वस्ति ॥
पृथिव्या[7] अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहम्[8] ।
दिवो नाकस्य पृष्ठाऽत्स्वर्ज्योतिरगामहम् ॥
स्वर्यन्तो नापेक्षन्त[9] आ द्याॅ॰ रोहन्ति[10] रोदसी ।
यज्ञॅ॰ ये विश्वतोधारॅ॰ सुविद्वाॅ॰सो वितेनिरे ॥
नक्तोषासेति सहस्राक्ष ॥
सुपर्णो ऽसि गरुत्मान्पृष्ठे पृथिव्याः सीद ।
भासान्तरिक्षमापृण ज्योतिषा दिवमुत्तभान[11] तेजसा दिश[12]
उद्दृॅ॰ह ॥
आजुह्वानः[13] सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वॅ॰ योनिमासीद साध्या ।
अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा[14] यजमानश्च[15] सीदत[16] ॥
ताॅ॰ सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहॅ॰[17] वृणे सुमतिॅ॰ विश्व-
जन्याम् ।

---

1) So die Mss , P स्व । गत्वा ।, desgl Kap S 28, 4 2) P मिश्राः । 3) So auch Kâth , P देवायता । देवयतामिति देव यतां । Kap S देवयतां 4) B लष्टुर्दे॰ 5) So in Uebereinstimmung mit P इयक्षमाणा ।, die Samhita Mss schreiben ईयक्ष-माणा, Kap S इयक्षमाणा, desgl Kath , ohne Accent, vgl auch oben 1, 6, 12 इयक्षमाण 6) So die Mss , B स्वर्यतो 7) P पृथिव्या । 8) P आ । अरुहं । -- आ । अरुहं । 9) P न । (cod म ।) अप । ईक्षन्ते । Hg नापेक्षन्ता 10) M 3 रोहति 11) P उत् । स्तभान ।, W ॰भानस्ते॰ 12) P दिशः । 13) M 3 आजुह्वान 14) P विश्वे । देवाः । 15) P यजमानः । च ।, nur M 3 यजमानश्च 16) P सीदत । 17) Hg ॰माहॅ॰, P आ । अहं ।, M 3 u W ॰माहं॰

यामस्य[1] कण्वो अदुहत्प्रपीनाꣳ सहस्रधारां पयसा महीं गाम् ॥
विधेम ते परमे जन्मन्नग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे ।
यस्माद्योनेरुदारिथा[2] यजा[3] तं प्र त्वे[4] समिद्धे जुहुरे हवीꣳषि ॥
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नो ऽजस्रया सूर्म्या यविष्ठ[5] ।
ताꣳ[6] शश्वन्ता[7] उपयन्ति वाजाः ॥
अग्ने तमद्य[8] सप्त ते अग्ने ॥
चित्तिं[8] जुहोमि मनसा यथा देवा इहागमन्[9] ।
वीतिहोत्रा ऋतावृधः ॥
समुद्रस्य वो वयुनस्य पत्मञ्जुहोमि विश्वकर्मणे ।
विश्वाहादाभ्यꣳ हविः ॥ ६ ॥

Vgl. 3, 3, 9 — TS 4, 6, 5 (agnisthâpanam); Kâṭh 18, 4; Kap S 28, 4, VS 17, 65—79; Mân Çr. 6, 2, 5

॥ इति मध्यमकाण्डे दशमः प्रपाठकः ॥

---

1) P यां । अस्य ।, M 3 यामस्य 2) So Hg (u A), M 3 °रुदारिथ; P उदारिथेत्युत् आरिथ ।; W °रुदारित; desgl B, ohne Accent, Kâṭh °रिथ 3) So Hg, M 3 u W (desgl Kâṭh 18, 4); in B यजे; P यजे । (s RV 2, 9, 3); so auch Kap S 4) M 2 प्रत्ते, W प्रत्ने 5) So M 3, B u P; in Hg und wohl auch W यविष्ठ्य (s RV 7, 1, 3), Kâṭh यविष्ट 6) So Hg, M 3, W und auch P ता ।, nur B त्वां wie RV 7, 1, 3, Kap S 28, 4 7) P शश्वत । 8) So Hg, W u P, in M 3 चेतिं; nur B चित्तिं wie TS 5, 5, 4, 3, VS 17, 78 9) So Hg u W; P इह । आगमन्नित्यागमन्; M 3 ईहागमन्

शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मांश्च सत्यश्च ऋतपाश्चात्यंहाः ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्तिमित्रश्च दूरेऽमित्रश्च[1] गणः ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः ईदृङ् चैतादृङ् च सदृङ् च प्रतिसदृङ्[2] च मितश्च संमितश्च सभराः[3] ईदृक्षास एतादृक्षास ऊ षु णः[4] सदृक्षासः प्रतिसदृक्षासः[5] एतन[6] मितासश्च संमितासो न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानो यथेन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानोऽभवन्नेवमिमं[7] यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु ॥ १ ॥

Vgl TS 4, 6, 5 a E (agnisthâpanam), Kâṭh 18 6, Kap. S 28,6, VS 17, 80—84 86, Man Çr 6 2, 5

वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसृतिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे स्वश्च मे[8] प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे वाक् च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म[9] आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि[10] च मे परूंषि च मे शरीराणि च मे ज्यैष्ठ्यं च म आधिपत्यं च मे

---

1) P दूरेंमित्र इति दूरे अमित्र ।, M 3 दूरेमित्रश्च od दूरेमित्रश्च, Kap S दूरेअमित्रश्च wie TS u VS 17, 83, desgl Kath, ohne Accent 2) W प्रति सदृङ् 3) P सं भरा । B सभरा, Kap S 28, 6 संभारा 4 P ऊ इत्यु । सु । नः । 5) P प्रतिसदृक्षास इति प्रति सदृक्षास । 6) P आ । इत । 7) So betont M 3, s. TS 4, 6, 5, 6, in Hg u W मानुषीश्च° so auch Kap S 28, 6 s E, P मानुषी । , vielleicht vorzuziehen 8) Die letzten drei Worte fehlen in W 9) B मे 10) So Hg M3 W, (so TS 4, 7 1, 2), desgl Kath., ohne Accent) P अस्थानि, B स्थीनि; desgl Kap S 28, 7 u VS 18, 3

मन्युश्च मे भामश्च मे ऽमश्च मे ऽम्भश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे द्राघ्मा च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे ॥ २ ॥

Vgl. 3, 4, 1 — TS 4, 7, 1 u 2 (vasordhârâ); Kâṭh. 18, 7; Kap S. 28, 7; VS 18, 1—4; Mân. Çr. 6, 2, 5.

सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भव्यं च म[1]ऋद्धं च मा ऋद्धिश्च मे सुगं च मे सुपथ्यं च मे क्लृप्तं च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे शं च मे मयश्च मे प्रियं च मे ऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वसीयश्च मे यशश्च म ऋतं च मे ऽमृतं च मे ऽयक्ष्मं च मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे ऽनमित्रं च मे ऽभयं च मे सुखं च मे शयनं च मे सूपाश्च मे सुदिनं च मे ॥ ३ ॥

Vgl TS 4, 7, 2 u. 3 (vasordhârâ); Kâṭh 18, 8 u. 9, Kap S 28, 8 u. 9; VS 18, 5 6. 11. 8. 6

यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयुश्च म ऊर्क् च मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधु च मे संग्धिश्च मे संपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्भिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे

1) So Hg (u. A), in W, B u wohl auch M 3 मे 2) W सुपथं; Kâṭh. 18, 8 सुपथं; Kap S 28, 8 सुपथ्यं (cf VS 18, 11) 3) So Hg u M 3, in W, B u A मे 4) P यनामयत् । 5) So B (ohne Accent); P सूपा इति सु. उपा. ।; M 3 सूपाश्च desgl Kâṭh. (ohne Accent), Hg सुपाश्च, W सूपाश्च; TS 4, 7, 3, 2 सूपा 6) P लयुः ।

विभु[1] च मे प्रभु[2] च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मे कुयवं[3] च मे ऽक्षितिश्च मे ऽक्षुच्च[4] मे ऽन्नं च मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे ऽणवश्च मे प्रियङ्गवश्च मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च[5] मे गोधूमाश्च मे मसूराश्च[6] मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च[7] मे ॥ ४ ॥

Vgl TS 4, 7, 3 u 4 (vasordhârâ); Kâṭh 18, 9; Kap. S 28, 8 u 9; VS 18, 7. 9 10 12

पर्वताश्च मे गिरयश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे ऽश्मा च मे मृत्तिका च मे हिरण्यं च मे ऽयश्च मे सीसं च मे त्रपु च मे श्यामं च मे लोहितायसं च मे ऽग्निश्च मा आपश्च मा ओषधयश्च मे वीरुधश्च मे कृष्टपच्याश्च मे ऽकृष्टपच्याश्च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च[8] यज्ञेन कल्पन्ताम्[9] वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे ऽर्थश्च[9] मा एम च म[10] इत्या च मे गतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे ऽग्निश्च मा इन्द्रश्च मे सोमश्च मा इन्द्रश्च मे[11] सविता च मा इन्द्रश्च मे सरस्वती च मा इन्द्रश्च मे पूषा च मा इन्द्रश्च मे ऽदितिश्च[12] मा इन्द्रश्च मे धाता च मा इन्द्रश्च मे त्वष्टा च मा इन्द्रश्च मे मित्रश्च मा इन्द्रश्च मे वरुणश्च मा इन्द्रश्च मे विष्णुश्च मा इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च मा इन्द्रश्च मे वसवश्च मा इन्द्रश्च मे रुद्राश्च मा इन्द्रश्च म[13] आदित्याश्च मा इन्द्रश्च मे मरुतश्च मा इन्द्रश्च मे पृथिवी च मा इन्द्रश्च मे ऽन्तरिक्षं च मा इन्द्रश्च मे द्यौश्च मा इन्द्रश्च मे नक्षत्राणि च मा इन्द्रश्च मे समा च मा इन्द्र-

1) M 3 u W विभू 2) M 3 प्रभू 3) So auch Kap S 28, 9; VS 18, 10; desgl. Kâṭh (ohne Accent), M 3 u W कूयव cf TS 4, 7, 4, 2 4) P अक्षुत् I 5) Hg (u A) निवाराश्च 6) P मसुरा I, Kap S 28, 9 मसुराश्च, s TS 4, 7, 4, 2 7) So Hg, M 3, W, P खल्वा I, B खल्लाश्च, Kap S 28, 9 खल्लाश्च, so VS 18, 12; desgl Kâṭh, (ohne Accent) 8) B schiebt hier noch ein मे ein 9) P थर्थ I; M 3 ऽर्थश्च 10) B मे 11) Von hier bis ऽदितिश्च (excl) in W fehlend 12) P ऽदितिः I; Hg मे ऽदितिश्च 13) B मे

श्च मे कृषिश्च मा इन्द्रश्च मे वृष्टिश्च[1] मा इन्द्रश्च मे दिशश्च मा इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे ऽꣳशुश्च मे रश्मिश्च मे ऽधिपतिश्च मे ऽदाभ्यश्च म[2] उपाꣳशुश्च मे ऽन्तर्यामश्च म[2] ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म[2] आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म[2] आग्रायणश्च मे वैश्वदेवश्च म[2] ऐन्द्राग्नश्च मे क्षुल्लकवैश्वदेवश्च[3] मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे निष्केवल्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पात्नीवतश्च मे हारियोजनश्च[4] मे स्रुचश्च मे चमसाश्च मे वायव्यानि च मे द्रोणकलशश्च मे ऽधिषवणे च मे ग्रावाणश्च मे पूतभृच्च मे ऽपूतभृच्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे ऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे ॥ ५ ॥

Vgl. TS 4, 7, 5—6 (vasordhârâ); Kâṭh. 18, 10 u. 11, Kap. S 28, 10 u. 11; VS 18, 13—21.

अग्निश्च घर्मश्चार्कश्च सूर्यश्च प्राणश्चाश्वमेधश्चादितिश्च पृथिवी चादितिश्च द्यौश्च शक्वरीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृतुश्च व्रतं च संवत्सरश्च तपश्चाहोरात्रे ऊर्वष्ठीवे बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेतामेका च तिस्रश्च त्रयस्त्रिꣳशच्च चतस्रश्चाष्टौ चाष्टाचत्वारिꣳशच्च त्र्यविश्च[5] त्र्यवी च दित्यवाट् च दित्यौही च पञ्चाविश्च पञ्चावी च त्रिवत्सश्च त्रिवत्सा च तुर्यवाट् च तुर्यौही च पष्ठवाट् च पष्ठौही चोक्षा च वशा च ऋषभश्च वेहच्च[6] धेनुश्चानड्वाꣳश्च स्तोमश्च यजुश्च[7]

1) So Hg, cf. 2, 11, 4; in M 3 u. W वृष्टिश्च; P वृष्टिः। Dies Wort in Versen und Sprüchen anders betont als in der Prosa Vgl 2, 4, 7 u. 8 2) B मे 3) So Hg; desgl. B, ohne Accent; (auch Kâṭh 18, 11; Kap. S 28, 11); P क्षुल्लकवैश्वदेव इति क्षुल्लक-वैश्वदेवः।; in M 3 die zwei ersten Silben undeutlich, sonst ebenso; (W क्षुल्लकवैश्वदेवश्च); dies Wort bisher nur Pâ. 6, 2, 39 angeführt, sonst unbelegt. 4) So Hg (vgl. 1, 3, 30); in W u. B हारियोजनश्च (wie auch Kap. S. 28, 11); dem entsprechend auch P; in M 3 हयोजनश्च 5) P एका। च। तिस्रः। च। त्रयस्त्रिꣳशदिति त्रयः-त्रिꣳशत्। चतस्रः। च। अष्टौ। च। अष्टाचत्वारिꣳशत इत्यष्टा-चत्वारिꣳशतः। 6) B वृहच्च 7) So die Mss.; vgl Bd. 1, p. 71 Anm 5 u. a.

ऋक् च साम च दीक्षा च तपश्च बृहच्च रथन्तरं चौषधयो वनस्पतयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामन्नाय त्वा वाजाय त्वा वाजजित्यायै त्वेषे त्वोर्जे त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा ॥ ६ ॥

Vgl 3, 4, 2 — TS 4 7, 9—11 (vasordhârâ), Kâṭh 18, 11 u E u 12, Kap S 28, 11 u 29, 1, VS 18, 22—28, (Mân Çr 6, 2, 5)

॥ इति मध्यमकाण्ड[1] एकादशमः प्रपाठकः ॥

विश्वे नो अद्य मरुतो विश्व[2] ऊती[3] विश्वे भवन्त्वग्नयः समिद्धाः ।
विश्वे नो देवा अवसागमन्निह[4] विश्वमस्तु द्रविणं वाजो अस्मे ॥
वाजो मे सप्त प्रदिशश्चतस्रो वा परावतः ।
वाजो मा विश्वैर्देवैर्धनसाता[5] इहावतु[6] ॥
वाजः पुरस्तादुत मध्यतो नो वाजो देवानृतुभिः कल्पयाति ।
वाजस्य हि प्रसवे नन्नमीति विश्वा आशा वाजपतिर्भवेयम् ॥
वाजो मे अद्य प्रसुवाति[7] दानं वाजो देवान्हविषा वर्धयाति ।
वाजो हि मा सर्ववीरं चकार सर्वा आशा वाजपतिर्जयेयम्[8] ॥
सं मा सृजामि पयसा पृथिव्याः सं मा सृजाम्यद्भिरोषधीभिः ।
सो ऽहं[9] वाजं सनेयमग्ने ॥
पयः पृथिव्यां पय[10] ओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे पयो धाः[11] ।
पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम् ॥ १ ॥

Vgl 3 4, 3 — TS 4 7, 12 (vâjaprasavîyahomah), Kâṭh 18 13, Kap S 29, 2, VS 18, 31—36, (Mân Çr 6, 2, 5)

---

1) Die Mss °काण्डे 2) B विश्वे, P विश्वे । 3) P ऊती । (!) 4) So die Mss; P अवसा । आ । अगमन् । इह । Kap S 29 2 अवसागमन्निह 5) P धनसाताविति धन साता । 6) P इह । अवतु । 7) B प्रसुवति 8) P जयेम । 9) So die Mss, P सः । अहं । (desgl Kap S 29 2 (सो हं), VS 18, 35, vgl dagegen TS 4, 7, 12, 3 सो ऽहं) 10) P पयः । 11) S VS 18, 36, W पयो धा॰ (s TS 4, 7, 12, 2)

ऋताषाडृतधामाग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयो ऽप्सरसो मुदा[1] नाम स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु[2] ता न इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु[3] तस्मै स्वाहा वट्[4] ताभ्यः स्वाहा वट् सꣳहितो[5] विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरीचयो ऽप्सरस आयुवो[6] नाम सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो वेकुरयो[7] नामेषिरो विश्वव्यचा वातो गन्धर्वस्तस्यापो ऽप्सरसा ऊर्जो नाम भुज्युः सुपर्णो यज्ञो गन्धर्वस्तस्य दक्षिणा अप्सरसा[8] एष्टयो नाम बृहस्पतिर्विश्वकर्मेन्द्रो गन्धर्वस्तस्य मरुतो ऽप्सरसा ओजो नाम प्रजापतिः परमेष्ठी मनो गन्धर्वस्तस्य ऋक्सामान्यप्सरसः[9] स्तवा[10] नामामृडयो[11] दूरेहेतिर्मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य प्रजा अप्सरसो भीरवो नाम स नो भुवनस्य पते[12] यस्य त उपरि गृहा विराट्पते ऽस्मै ब्रह्मणे ऽस्मै क्षत्राय महि शर्म यच्छ यस्य ते विश्वा आशा अप्सरसः[13] शीया[14] नाम स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु[15] ता न इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु[16] तस्मै स्वाहा वट् ताभ्यः स्वाहा वट् ॥ २ ॥

Vgl TS 3 4, 7 (râshṭrabhṛno antrah), Kâṭh 18 14, Kap S 29 3, VS 18, 38—41; Mân Çr 6 2 5

समुद्रोऽसि नभस्वानार्द्रदानुः शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहावस्युरसि[17]

1) So Hg M3 u W, P मुदा। (s TS 3 4 7 2), B मुदो Kap S 29 3 मुदो, desgl VS 18 38   2) So M 3 u W, in Hg पातु (so wohl auch Kap S 29, 3)   3) So M 3 u W, in Hg पान्तु   4) M3 वोट् s VS 18 38   5) Hg सꣳहितो   6) So M3 W, B, P चायुव ॥ (TS 3 4 7 1), Hg आयवो, desgl Kâṭh, ohne Accent   7) So die Mss, P वेकुरय ।   8) P दक्षिणा। M 3 u B दक्षिणाप्सरसो, auch Kap S 29 3 दक्षिणाप्सरस   9) So die Mss, auch Kap S 29 3 nur B ऋक्सामान्य॰ (wie TS VS u Kath)   10) So M 3 W, P स्तवा। Hg स्तवा। B ॰स्तवा cf TS 3,4 7,1, Kap S 29,3 स्तावा im Pet Wort, Kâṭh 18,14 स्तवा   11) P ॰मृडया s TS 3 4 7,2)   12) So Hg(A), B u P desgl Kap S u TS VS 18 44 W भुवनस्पते M3 विश्वस्य भुवनस्पते   13) So M3, P आशा। अप्सरस। Hg W u B आशाप्सरस   14) P शिया। W शीया   15) So M3 in Hg पातु (W ?)   16) So W, in Hg u M3 पान्तु   17) So Hg desgl Kap S 29 3 u F TS 4 7 12, 3 in M3 u B ॰वस्युर॰, P स्वाहा। अवस्यू ।, in W fehlend S VS 18 45

दुवस्वाञ् शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा मारुतो ऽसि मरुतां गणः शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा सजूरिन्द्रा[1] आयवभिः[2] सजूरुषा आरुणीभिः सजोषा[3] अश्विना दंसोभिः सजूः सूरा[4] एतशेन सजूर्वैश्वानर इडया[5] घृतेन स्वाहा ॥

अग्निं युनज्मि शवसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं वयसं[6] बृहन्तम् ।
तेन वयं पतेम ब्रध्नस्य विष्टपं उस्वो रुहाणा[7] अधि नाक उत्तमे ॥

इमौ ते पक्षा अजरौ पतत्रिणौ याभ्यां रक्षांस्यपहंस्यग्ने ।
ताभ्यां वयं पतेम सुकृतामु[8] लोकं यत्रा[9] ऋषयो जग्मुः प्रथमा ये पुराणाः ॥

इन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः ।
महान्त्सधस्थे ध्रुव[10] आ निषत्तो नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥

दिवो मूर्धासि नाभिः पृथिव्या ऊर्गपामोषधीनाम् ।
विश्वायुः शर्म सप्रथा नमस्पथे विश्वस्य मूर्धन्नधितिष्ठसि श्रितः ॥

समुद्रे ते हृदयमन्तरायुरपो[11] दत्तोदधिं[12] भिन्त ।
दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत ॥

---

1) So M3; P श्रन्द्रः ।; Hg °रन्द्रा ohne Accent, W °न्द्रा; B °न्द्रो 2) So Hg, M3, W u P, B आयवोभिः 3) P सजोषाविति सजोषौ । 4) P सूरः ।; B सरा 5) So B (ohne Accent) u P, W इड्या; Hg u M3 इडया, cf aber 2,12,6 6) So Hg u M3; in W u P वयस 7) P रुहाणा. । 8) So M3 u W; P सुकृतामिति सु·कृता । उ इत्यु ।, Hg सुकृतामु od °तमु, B सुकृतो मु 9) P यत्र । 10) P ध्रुवः । 11) W °रायुर° ohne Accent 12) P दत्त । उदधिमित्युत्·दधिं ।

वि ते मुञ्चामि रशनां वि रश्मीन्वि योक्त्राणि परिचर्तनानि।
धत्तादस्मभ्यं द्रविणेह भद्रं प्र मा ब्रूताद्भागदां देवतासु ॥
इष्टो यज्ञो भृगुभिर्द्रविणोदा यत्तिभिराशीर्दो[1] वसुभिः।
इष्टो अग्निराहुतः पिपर्तु न इष्टं हविः स्वर्गेदं[2] देवेभ्यो नमः ॥ ३ ॥

Vgl 3, 4 4 u 5 — TS 4 7, 12 a E (vajaprasavīyahomah) u 13 (agniyogah); Kāṭh 18, 14 a. E 15 18 a. E, Kap S 29, 3 u 4, VS 18 45 19 74, 18, 51—56, Mān Çr 6, 2, 5 a. E u 6

येना[3] ऋषयस्तपसा सत्त्रमासतेन्धाना अग्निं स्वराभरन्तः[4]।
यमाहुर्मनवः स्तीर्णबर्हिषं तस्मिन्नहं निदधे नाके अग्निम् ॥
तं पत्नीभिरनुगच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुत वा हिरण्यैः।
नाकं गृभ्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः ॥

आ वाचो मध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निः[5] सत्पतिश्चेकितानः।
पृष्ठे पृथिव्या[6] निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुतां ये पृतन्यवः ॥
अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः सहस्रियो[7] ज्योततामप्रयुछन्[8]।
विभ्राजमानः सलिलस्य मध्या[9] उप प्रयाहि दिव्यानि धामन्[10] ॥

---

1) So Hg u W, B यित्तिभिर॰, M 3 यत्यभिर॰, P यत्यभि। von hier an Lücke in Hg (desgl A) bis सलिलस्य मध्या, die vorhergehenden 5 Worte in Hg auch schon vorhanden, aber durchstrichen und ohne Accent 2) So M 3 in W स्वर्गेदं, B स्वर्गेद 3) P येन। 4) So die Mss (d h. M 3 u W dann in Hg u A Lücke), P स्व । भाभरन्त इत्या भरन्त।, vgl oben 2 10 6 स्वयन्तो Kap S 29 6 स्वराभरन्त 5) M 3 मयम॰ 6) P पृथिव्यां। 7) So Hg M 3 u W B सहस्रियो, so auch Kap S u Kāṭh, P सहस्रियं। 8) So M 3 Hg u B, in W ज्योतिताम॰, P द्योतता। s ज्युत्, ज्योतति im Dhātup 3 4 v 1 (sonst noch nicht belegt), Kāṭh u Kap S द्योततामं॰ 9) P मध्ये। 10) So alle Mss (Hg M 3, W, B u P), desgl Kāṭh 18 18

अग्ने च्यवस्व समनुप्रयाह्याविष्पथो देवयानान्कृणुष्व ।
इदमिदं सुकृतमारभस्व यत्रा ऋषयो जग्मुः प्रथमा ये पुराणाः ॥
संप्रच्यवध्वमुप संप्रयाताविष्पथो[1] देवयानान्कृणुध्वम् ।
एभिः सुकृतैरनुगच्छेम देवा यत्र[2] नः पूर्वे पितरः परेताः[3] ॥
उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते संसृजेथामयं[4] च ।
पुनः कृण्वंस्त्वा पितरो युवानो ऽन्वातांसुस्त्वं[5] तन्तुमेतम् ॥
येन वहसि सहस्रं येनाग्ने सर्ववेदसम् ।
तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेषु गन्तवे ॥
अयं ते[6] ॥ ४ ॥

Vgl TS 4, 7, 13 (agniyogah), Kāth 18, 18, Kap S 29, 6, VS 15, 49—56, (Man Çr 6, 2, 6 a E)

समास्त्वाग्न[7] ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या ।
सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आभाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥
सं चेध्यस्वाग्ने[8] प्र च बोधयैनमुच्च तिष्ठ महते सौभगाय ।
मा च रिषदुपसत्ता[9] ते अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये ॥
त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने संवरणे भवा[10] नः ।
सपत्नहाग्ने अभिमातिजिद्भव स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥
इहैवाग्ने अधिधारया[11] रयिं मा त्वा निक्रन्पूर्वचित्तो[12][13] निकारिणः ।

1) उप । समंयातेति स प्रयात । 2) W यत्रा 3) Hg परेता 4) W संसृजेताम॰, M 3 संसृज्येथाम॰ 5) P अन्वातासुरित्यनु आतासु । तव । 6) P अय । ते । योनि । 7) B त्वाग्ना 8) P च । इध्यस्व । अग्ने । 9) Hg चर्षद॰, B च च्चपद॰ 10) P भव 11) P धारय । 12) W नि क्रन् ।, desgl B ohne Accent 13) Kap S 29, 4 पूर्वचितो, wie TS u VS 27, 4, desgl Kath ohne Accent

क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्धतां ते अनिष्टृतः ॥
क्षत्रेणाग्ने स्वेन सं रभस्व[1] मित्रेणाग्ने मित्रधेये यतस्व ।
सजातानां मध्यमेष्ठेयाय[2] राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह ॥
अति निहो अति सृधो ऽत्यचित्तिमति निर्ऋतिमद्य ।
विश्वा ह्यग्ने[3] दुरिता तर त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥
अनाधृष्यो जातवेदा अनिष्टृतो विराडग्ने क्षत्रभृद्दीदिहीह ।
व्यमीवाः प्रमुञ्चन्मानुषाणां शिवेभिरद्य परिपाहि नो वृधे ॥
बृहस्पते सवितर्बोधयैनं संशितं चित्संतरं संशिशाधि ।
वर्धयैनं महते सौभगाय विश्वे चैनमनुमदन्तु देवाः ॥
अमुत्रभूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः ।
प्रत्यूहतामश्विना[4] मृत्युमस्माद्देवानामग्ने भिषजा शचीभिः ॥
उद्वयं तमसस्परि ज्योतिः पश्यन्त[5] उत्तरम् ।
देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥ ५ ॥

Vgl 3, 4, 6 — TS 4, 1, 7 (pañcapaçvañgabhūtā āgnikyaḥ sāmidhenyaḥ), Kāṭh 18, 16, Kap S 29, 4, VS 27, 1—10

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचींष्यग्नेः ।
द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः ॥
तनूनपादसुरो विश्ववेदा देवो[6] देवेभ्यो देवयानान्पथो अनक्तु मध्वा घृतेन[7] ।
मध्वा यज्ञं नक्षति प्रीणानः[8] ॥

---

1) M 3 रभध्वम् 2) P मध्यमेष्ठेयाय । मध्यमेष्ठेयायेति मध्यमे स्थेयाय ।, B मध्यमेष्ठेयाय 3) So Hg u W, in M 3 ह्यग्ने 4) So Hg u M 3 auch P प्रति । ऊहताम् । so auch Kap S 29 4 dagegen W u B प्रत्यौहता (wie TS 4 1, 7 4 u VS 27, 9; Kāṭh 18, 16) 5) P पश्यन्त । 6) W देवो, desgl B, ohne Accent. 7) B घृतेना 8) So Hg, W u P, in M 3 पृणानः, desgl B, ohne Accent.

नराशंसो अग्निः सुकृद्देवः सविता विश्ववारः ।
अच्छायमेति[1] शवसा घृतेन ॥
ईडानो[2] वह्निर्नमसाग्निं स्रुचो अध्वरेषु प्रयत्सु ।
स यक्षदस्य महिमानमग्नेः ॥
स ईं मन्द्रा[3] सुप्रयसा[4] स्वरीमन् ।
वर्हिषो मित्रमहाः ।
वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च ॥
द्वारो देवीरन्वस्य विश्वा व्रता ददन्ते अग्नेः ।
उरुव्यचसो धाम्ना पत्यमानाः ॥
ते अस्य योषणे दिव्ये न योना उषासानक्ता ।
इमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥
दैव्या होतारा ऊर्ध्वमिममध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वाभिगृणीतम्[5] ।
कृणुतं नः स्विष्टम् ॥
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं[7] स्योनमिडा[8] सरस्वती मही ।
भारती गृणाना ॥
तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टः[9] सुवीर्यम् ।
रायस्पोषं विष्य[10] नाभिमस्मे ॥
वनस्पतेऽवसृजा[11] रराणस्त्मना[12] देवेभ्यः ।
अग्निर्हव्यं शमिता सूदयाति ॥

---

1) P अंछ । अयम् । एति ।, M 3 u W °मेति 2) W इडानो, desgl B, ohne Accent 3) So Hg u M 3, P मद्रा । W मद्रा, desgl B, ohne Accent. 4) P सुप्रयासा इति सु प्रयासा । 5) B विश्वे 6) So Hg, M 3 u W, B °र्जिह्वमभि°, P जिह्वा । (cf VS 27, 18, TS 4, 1 8, 2), Kath u Kap S जिह्वयाभिगृणीतम् 7) P आ । इदं । 8) M 3 °मीडा 9) So Hg u M 3 (= Kath) in W u P त्वष्टु, B त्वष्टु, Kap S त्वष्टा 10) P वि । स्य ।, B विष्यता, W विष्वया । Kap S विष्यत, Kath विष्य 11) P अव । सृज । 12) W रराण स्मना, desgl B, ohne Accent

अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेद इन्द्राय देवेभ्यः ।
विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥ ६ ॥

Vgl 3, 4, 6 — TS 4, 1, 8 (prayâjayâjyâ âprînâmakâh, Kâṭh 18, 17, Kap S 29, 5, VS 27, 11—22

॥ इति मध्यमकाण्डे द्वादशः प्रपाठकः ॥

समन्या यन्त्युपयन्त्यन्याः[1] समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति[2] ।
तमु शुचिं[3] शुचयो दीदिवांसमपां नपातं परितस्थुरापः ॥
हिरण्यवर्णः स हिरण्यसंदृगपां नपात्सेदु हिरण्यवर्णः ।
हिरण्ययात्परि योनेर्निषद्य[4] हिरण्यदा ददत्यन्नमस्मै ॥
हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो[5] यास्विन्द्रः ।
अग्निं[6] या गर्भं दधिरे विरूपास्ता न आपः शं[9] स्योना भवन्तु ॥
यासां[6] राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते[7] अवपश्यञ्जनानाम् ।
मधुश्चुतः[8] शुचयो याः पावकास्ता न आपः शं[9] स्योना भवन्तु ॥

---

1) Das Verb an erster Stelle so betont in M3 (wie TS 2, 5 12, 1), in Hg u W ohne Accent 2) B पृणति 3) P शं । इत् । उ इतु । 4) Die Mss schwanken, M 3 परियोनि, Hg u W पर्योनि॰, desgl B ohne Accent, P परि । योनेः । 5) M3 पश्यपो 6) Hg u M 3 अं॰ 7) Hg सत्यानृते 8) So Hg u M3 (cf 2,8,14 a. E), W मधुश्चुत॰, desgl B, ohne Accent; P मधुश्चुत इति मधुश्चुत॰ । 9) Hg u M 3 शं॰

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं[1] या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति।
याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शं[2] स्योना भवन्तु॥
शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोपस्पृशत त्वचं मे।
सर्वाँ अग्नीँरप्सुषदो हुवे मयि वर्चो बलमोजो निधत्त॥
यददः[3] संप्रयतीरहा[4] अनदता[5] हते।
तस्मादा नद्यो नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः[6]॥
संप्रच्युता[7] वरुणेन यच्छीभं[8] समवल्गत[9]।
तदाप्नोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनुष्ठन[10]॥
अपकामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम्।
इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्णाम[11] वो हितम्॥
एको वो देवो अप्यतिष्ठत्स्यन्दमाना यथावशम्।
उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते॥
आदित्पश्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वान्वासाम्[12]।
तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम[13] आ मा प्राणेन सह वर्चसागन्[14]॥

---

1) Hg भक्ष॰ 2) M3 शिवर्णं 3) So corrigirt, die Mss (Hg, M3 u. W) यदर्द॰, P यत्। अदः। 4) P अहा। 5) So corrigirt, die Mss schwanken, Hg चानदता, M3 चनदत्ता W चनुदता, B अन्वदता, P अनदत। 6) M3 सिन्धव 7) So Hg, in M3 u. W संप्रच्युता 8) P यत्। शीभं। B शिभ॰ 9) So Hg u. M3; dem entsprechend P, in W समवस्गत, desgl. B, ohne Accent 10) P अनु। स्थन॥ B अनुष्ठन 11) In Hg u. M3 शक्तिभि॰ 12) So Hg W वान्वासाम, M3 वात्. न्वासाः B वान्वासा, P वा। नु। आसा। = TS 5 6 1 4 in Kaṭh 39 2 वाङ्नासाम 13) M3 ॰गमा 14) P वर्चसा। अगन्।

आपो देवीर्घृतमिन्वा[1] ऊ आपो अग्नीषोमौ बिभ्रत्याप[2] इत्ताः ।
मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अतृप यदा वः ॥
आपो हि ष्ठेति तिस्रः ॥ दिवि श्रयस्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्याः[3] संभव भ्राजं गछ ॥ १ ॥

Vgl TS 5, 6 1 (kumbheshṭakamantranârthâ mantraḥ), Kâṭh 39, 2, Mân Çr 6, 1, 6 a E

तपो योनिरसि विश्वाभिस्त्वा[4] धीभिरछिद्रामुपदधाम्यृतं योनिः सत्यं योनिर्ब्रह्म योनिः क्षत्रं योनिः पृथिवी योनिरन्तरिक्षं योनिर्द्यौर्योनिर्दिशो योनिः ॥ २ ॥

(Vgl 3,2 6), Kath 39 2

प्राणादपानं संतन्वपानाद्व्यानं संतनु व्यानाच्चक्षुः संतनु चक्षुषः श्रोत्रं संतनु श्रोत्रात्पृथिवीं संतनु पृथिव्या[5] अन्तरिक्षं संतन्वन्तरिक्षाद्दिवं संतनु दिवो दिशः संतनु दिग्भ्यः स्वर्गं लोकमनुसंतनु ॥ ३ ॥

Vgl TBr 1, 5, 7, Kath 39, 6.

ऋचा त्वा छन्दसा सादयामि वषट्कारेण त्वा छन्दसा सादयामि हिंकारेण त्वा छन्दसा सादयामि प्रस्तावेन त्वा छन्दसा सादयाम्युद्गीथेन त्वा छन्दसा सादयामि प्रतिहारेण त्वा छन्दसा सादयामि स्तुतेन त्वा छन्दसा सादयामि निधनेन त्वा छन्दसा सादयामि ॥ ४ ॥

दूतं वो विश्ववेदसं हव्यवाहममर्त्यम् ।
यजिष्ठमृञ्जसे गिरा ॥

---

1) Die Mss schwanken M3 u W घृतमिन्वा Hg घृतमिन्वा, P घृतं । इत् । शु । वा ।, Kâṭh घृतमिदाप 2) P आप । 3) So die Mss, auch P, wohl in पृथिव्याः zu corr 4) B विश्वाभ्यस्त्वा 5) P पृथिव्या ।

अग्न्म महो नमसा यविष्ठ[2] यो दीदाय समिद्धः[1] स्वे दुरोणे ।
चित्रभानु[2] रोदसी अन्तरुर्वी स्वाहुत[3] विश्वतः प्रत्यञ्चम् ॥

अयमिह ॥

दधन्वे वा[4] यदीमनु[4] वोचद्ब्रह्माणि वेरु[4] तत् ।
परि विश्वानि काव्या नेमिश्चक्रमिवाभुवत्[5] ॥
ओभे[7] सुश्चन्द्र विश्पते[8] दर्वी श्रीणीष[9] आसनि ।
उतो न[10] उत्पुपूर्या[11] उक्थेषु शवसस्पत[12] इष[2] स्तोतृभ्य[13] आभर ॥ ५ ॥

Vgl RV 4,8,1; 7,12,1, 2,5,3; 5,6,9, TBr 3, 11, 6, 3, TS 3, 3, 3, 3, 2, 2, 12, 7; 4, 4, 4, 6 (s unten 2, 13, 7 u 8), Kāṭh 12, 15, 39, 13

इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः[14] ।
जघान नवतीर्नव ॥
अत्राह[15] गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् ।
इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥
इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम्[16] ।
अविन्दच्छर्यणावति[17] ॥
इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।
इन्द्र[2] वाणीरनूषत ॥

---

1) B समिद्धे 2) In den Mss ohne Accent 3) W न्ना 4) Die Mss यदिमनु, nur P यत् । ईम् । अनु । (s TS 3, 3 3, 3) 5) So M 3, P वे । रु इत्य ।, in Hg u W मेरु, desgl B, ohne Accent 6) B निमिश्च॰ 7) So Hg, M 3 उभे, W ebenso oder ओभे, B ओभ, P आ । उभे इत्युभे । 8) Hg विष्पते 9) P श्रीणीषे । 10) P न । 11) So Hg u M 3, W पु॰पूर्या, B पुपर्या 12) P शवस । पते । 13) P स्तोतृभ्य इति स्तोतृ भ्य । 14) B अस्थिभि॰, P अस्थिभिरित्यस्थिभि ।, vgl RV 1,84 13, Kaṭh 39,12 (अस्थभि॰) 15) P अत्र । अह । 16) Ms श्वपसृतं, W ॰ष्वपसृत 17) B आविदन्

इन्द्रो दीर्घाय चक्षसा[1] आ सूर्यं रोहयद्दिवि ।
वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥
इन्द्रा इद्धर्योः सचा संमिश्ला[2] आ वचोयुजा ।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥
इन्द्र वाजेषु नो ऽव सहस्रप्रधनेषु च ।
उग्र उग्राभिरूतिभिः ॥
तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
स वृषा वृषभो भुवत् ॥
इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स बले हितः ।
द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः[3] ॥
गिरा वज्रो न संभृतः सबलो अनपच्युतः ।
ववक्ष[4] उग्रो अस्तृतः[5] ॥ ६ ॥

Vgl. Kâth 39, 12, TBr 1, 5, 8, 1—3; RV 1, 84, 13 15 14, 1, 7, 1—4; 8, 93 (82), 7—9

अयमग्निः सहस्रिणो ऽग्निर्मूर्धा त्वामग्ने पुष्करादधि ॥
अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।
यह्वा[7] इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥
अवोचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।
गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यञ्चमश्रेत् ॥
अबोधि होता यजथाय देवानूर्ध्वो अग्निः सुमनाः प्रात-
रस्थात् ।

1) P चक्षसे 2) P सं मिश्ल । 3) So M 3 u P, in Hg सोम्यः, W सौम्यं 4) P ववर्षं । 5) So P, in Hg, M 3, W ohne Accent 6) M 3 जिह्वा, B वह्वा 7) P उज्जिहाना ईत्युत् जिहाना ।

समिद्धस्य रुशददर्शि पाजो महान्देवस्तमसो निरमोचि ॥
जनस्य गोपा अजनिष्ट[1] जागृविरग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।
घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद्विभाति भरतेभ्यः शुचिः ॥
त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा हितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं॰ वने वने ।
स जायसे मथ्यमानः सहो महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः ॥
तुभ्येदमग्ने[2] मधुमत्तम॰ वचस्तुभ्यं मनीषा इयमस्तु शं॰ हृदे[3] ।
त्वां गिरः सिन्धुमिवावनीर्महीरापृणन्ति शवसा वर्धयन्ति च ॥
सं॰ समिद्युवसे वृषन्नग्ने[4] विश्वान्यर्य[5] आ ।
इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्याभर ॥
अग्निं॰ वः[6] पूर्व्यं[7] गिरा देवमीडे वसूनाम् ।
सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम् ॥
त्वां चित्रश्रवस्तम[8] हवन्ते विक्षु जन्तवः ।
शोचिष्केशं पुरुप्रियाग्ने[9] हव्याय वोढवे ॥
आ ते अग्न[10] इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।
यद्ध[11] स्या ते पनीयसी समिद्दीदयति द्यवीष॰ स्तोतृभ्या आभर ॥
अग्निं तं मन्ये यो वसुरस्तं॰ यं॰ यन्ति धेनवः ।
अस्तमर्वन्त आशवो ऽस्तं नित्यासो वाजिना[12] इषं॰ स्तोतृभ्या आभर ॥
सो अग्निर्यो वसुर्गृणे सं॰ यमायन्ति धेनवः ।

1) Hg अजनिष्ट 2) B तुभ्यमिदम॰, P तुभ्य । इद । अग्ने ।, s RV 5 11,5 3) So Hg, M 3 u P, in W हृदि, desgl B, ohne Accent vgl aber RV 5, 11, 5 4) M 3 वृष॰ 5) P अर्य । 6) B अपिवं 7) So W u P, in Hg पूर्व dann die Correctur in पूर्व्य angedeutet, B पूर्वं, M 3 पूर्व्य 8) B चित्रश्रवस्तम॰ 9) B पुरुप्रिया अग्ने 10) B अग्ना 11) P यत् । ह ।, W यद्ह 12) P वाजिन ।

संभवन्तो रघुद्रुवः सं सुजातासः[1] सूरयो[2] इषं स्तोतृभ्या आ-
भर ॥ ७ ॥

Vgl TS 4 4, 4 (chando ṛbbadha ishṭakah) 1 8 22 3 Kath 39 14, (2 15, 11, 12) VS 15, 20—22 24 25 27 28 30 31 41 42

एना वो अग्निं नमसोर्जो नपातमाहुवे ।
प्रियं चेतिष्ठमरतिं स्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम् ॥
त्वमग्ने गृहपतिस्त्वं होता नो अध्वरे ।
त्वं पोता विश्ववार प्रचेता यक्षि वेषि च वार्यम् ॥
देवो वो द्रविणोदाः पूर्णां[3] विवष्ट्वासिचम्[4] ।
उद्वा सिञ्चध्वमुप वा पृणध्वमादिद्वो देव ओहते ॥
अग्ने वाजस्य गोमता[5] ईशानः सहसो यहो ।
अस्मे धेहि[6] जातवेदो महि श्रवः ॥
स इधानो[7] वसुः कविरग्निरीडेन्यो गिरा ।
रेवदस्मभ्यं पुर्वणीक[8] दीदिहि ॥
क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोषसः[9] ।
स तिग्मजम्भ रक्षसो दह प्रति ॥
अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः[10] क्रतुं न भद्रं हृदिस्पृशम् ।
ऋध्यामा ता[11] ओहैः ॥
अधा[12] ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः ।
रथीर्ऋतस्य बृहतो बभूथ ॥
आभिष्टे अद्य गीर्भिर्गृणन्तो ऽग्ने[13] दाशेम ।

1) W सजातास 2) P सूरय' । 3) B पूर्णं 4) P विविष्टु । M3 विविश्च॰ 5) P गोमत इति गो मत । 6) M3 धेहि 7) M3 u W ईधानो Kaṭh 39 15 इधानो 8) B पूर्वणीक 9) P उत । उषस । 10) B सोमै 11) P ऋध्याम । ते । 12) P अध । 13) W अग्ने

प्र ते दिवो न स्तनयन्त शुष्मैः ॥
अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवेदसं
विप्रं न जातवेदसम् ।
य[1] ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।
घृतस्य विभ्राष्टिमनु[2] शुक्रशोचिषः ॥
आजुह्वानस्य सर्पिषः ॥ हंसः शुचिषदभि त्वं देवं सवितारमग्ने
त्वं नो अन्तमः ॥ अधा ह्वम[3] एवा[4] ह्वये ॥ ८ ॥

Vgl TS 4, 4, 4 (chando ʒbhidbâ ishtakâh); Kâṭh. 39, 15; VS 15, 32 35—37. 44 45. 47.

आयाहि सुषुमा[6] हि ता[7] इन्द्र सोमं पिबा[8] इमम् ।
एदं बर्हिः सदो[9] मम ॥
आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
उप ब्रह्माणि नः[10] शृणु ॥
ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥
अभि त्वा शूर नोनुमो ऽदुग्धा[11] इव धेनवः ।
ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ।
न त्वावाँ[12] अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।
अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥
त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः ।

---

1) P यं । 2) So M 3 u P, in Hg u W विभ्राष्टिम॰, B विभ्राष्टीम॰, Kâṭh विभ्राष्टिम॰, cf TS 4, 4, 4, 8. 3) Hg ह्वये, so auch W, wo aber die beiden folgenden Worte fehlen, M 3 ह्वयं 4) P एवं । 5) In den Mss ohne Accent 6) P सुषुमा । सुषुमेति सु सुमा । 7) P ते । 8) P पिब 9) P सद. । 10) B मे 11) P नोनुम' । अदुग्धा इवेत्यदुग्धाः इव ।, in W नोनुमो दुग्धा 12) P त्वावानिति त्वा वान् ।

त्वा॰ वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः[1] ॥
स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया महः स्तवानो अद्रिवः ।
गामश्व॰ रथ्यमिन्द्र संकिर सत्रा वाजं न जिग्युषे[2] ॥
कया नश्चित्र[3] आभुवदूती सदावृधः सखा ।
कया शचिष्ठया वृता ॥
कस्त्वा सत्यो मदानां मं॰हिष्ठो मत्सदन्धसः[4] ।
दृढा चिदारुजे वसु ॥
अभी[5] षु णः[6] सखीनामविता जरितॄणाम् ।
शतं भवास्यूतिभिः ॥
यज्ञा यज्ञा वो अग्नये गिरा गिरा च दक्षसे ।
प्र प्र वयममृतं जातवेदसं प्रियं मित्रं न शं॰सिषम् ॥
ऊर्जो नपात॰ स हिनायमस्मयुर्दाशेम[7] हव्यदातये ।
भुवद्वाजेष्वविता भुवद्वृध[8] उत त्राता तनूनाम् ॥ ९ ॥

Vgl (4, 12, 4 5), 4, 9 27 — TS 2, 4, 14 2 3, 4, 2, 11 2 u 4 4 12 5 (yajyanovakyāh), TA 4 42, 3, Kath 39, 12, VS 27, 35—42 44, Man Çr 6 2, 3

ऋतूनां पत्नी प्रथमेयमागादह्नां[9] नेत्री जनि३त्र्युतं प्रजानाम् ।
एका सती बहुधोषो[10] ३व्युच्छाजीर्णा[11] त्वं जरय[12] सर्वमन्यत् ॥
को विराजो मिथुनत्वं प्रवेद ऋतून्को अस्याः क उ[13] वेद रूपम् ।
दोहान्को वेद कतिधा विदुग्धाः कति धामानि कति ये वि-
वासाः[14] ॥

---

1) P अर्वते । 2) B वाज अजिग्युषे 3) P चित्र ।, B °श्चित्रा 4) M 3 मत्स° 5) So Hg, in M 3 अभि desgl B, ohne Accent, P अभि । (s aber RV 4, 31, 3) 6) P सु । न । 7) P हिनं । अयम् । अस्मयुरित्यस्म यु । 8) P वृधे । 9) P प्रथमा । इय । आ । अगात् । 10) W बहुधोषा 11) P fehlerhaft विं । उच्छ । जीर्णा । 12) So Hg (u A), in W u B जरया, M 3 जरया, P जरय, Kath 39,10 जरय, TS 4, 3, 11, 5 जरयसि 13) P कं । उ इत्यु । 14) So M 3, in den anderen Samh Mss fehlt Visarga, P विवासा इति वि वासा ।

इयमेव सा या प्रथमा व्यौछत्सा[1]३प्स्वन्तश्चरति[2] प्रविष्टा ।
वधूर्जिगाय नवगञ्जनित्री[3] त्रय एनां महिमानः सचन्ते ॥
छन्दस्वती उषसौ पेपिशाने समाने॰ योनिमनुसंचरेते ।
सूर्यपत्नी विचरतः प्रजानती केतुमती अजरे[4] भूरिरेतसौ ॥
ऋतस्य पन्थामनु तिस्र आगुस्त्रयो घर्मासो अनु रेतसागुः[5] ।
प्रजामेका जिन्वत्यूर्जमेका[6] क्षत्रमेका रक्षति देवयूनाम् ॥
चतुष्टोममदधाद्या तुरीया यज्ञस्य पक्षा ऋषयो भवन्ती[7] ।
गायत्रीं त्रिष्टुभं जगती॰ विराजमर्कै॰ युञ्जानाः ३स्वराभरन्निदम्[8] ॥
पञ्चभिर्धाता विदधा[9] इदं तासा॰ स्वसृरजनन्पञ्च पञ्च ।
तासामु यन्ति[10] प्रयवेण पञ्च नाना रूपाणि क्रतवो वसानाः ॥
ऋतस्य धामन्प्रथमा[11] व्यूर्णुप्यमेका[12] महिमानं बिभर्ति ।
सूर्यस्यैका चरति निष्कृतानि घर्मस्यैका सवितैका नियच्छते ॥
इदं॰ श्रेयो मन्यमानो वा[13] आगामहं॰[14] वो अस्मि सख्याय शेवः ।
समानजन्मा क्रतुरस्त्येकः सर्वैः सर्वो[15] विचरतु प्रजानन् ॥

---

1) व्यौछत् in den Mss ohne Accent (s aber TS 4 3, 11 1) 2) Die ३ fehlt in den Mss 3) P नवगंदिति नव गेत्। जनित्री। 4) B अजिरे 5) So die Saṃh Mss, P रेतसा। अगु। 6) In P जिन्वति। ohne Accent 7) S TS 4 3, 11, 2, die Mss schwanken Hg u W ऋषयो भवन्ति। desgl B ohne Accent, M 3 ऋषयो भवती, P ऋषय। भवति।, Kāṭh भवती 8) Die Mss ohne die ३, P स्वरिति स्व। आ। अभरन्। 9) P वि। दधे। 10) So Hg u W, in M3 तासामू यंति, B तासामुयंति, P तासा। उ इत्यु। यति।, (s TS 4 3, 11, 2) 11) B धाम प्र॰ 12) So Hg (u A), P व्युर्णुपोति वि उपुपी। (s TS 4, 3, 11 5), M3 व्युर्पूप॰, W व्युर्पुप॰, desgl B, ohne Accent, ebenso Kāṭh. 13) P व। 14) P आ। अगा। 15) P सं। सर्वो।

भूयास्म ते सुमतौ विश्ववेदा आष्टाः[1] प्रतिष्ठामविदो हि गाधम् ।
सत्यꣳ वदन्तीर्महिमानमापान्या[2] वो अन्यामति मा[3] प्रयुक्त[4] ॥
रुशद्विधाना समना पुरस्तात्प्रजानती याममुषा[5] अयासीत् ।
ब्रह्मद्विषस्तमसा देवशत्रूनभिवहन्ती विश्ववारा व्युवाट्[6] ॥
पञ्च व्युष्टीरनु पञ्च दोहा[7] गां पञ्चनाम्नीमृतवो ऽनु[8] पञ्च ।
पञ्च दिशः पञ्चदशेन क्लृप्ताः समानमूर्ध्नीरभि लोकमेकम् ॥
त्रिꣳशत्स्वसारा[9] उपयन्ति निष्कृतꣳ[10] समानं केतुं प्रतिमुञ्चमानाः ।
ऋतूꣳस्तन्वते कवयः प्रजानतीर्मध्येछन्दसः परियन्ति भास्वतीः ॥
ज्योतिष्मतीः प्रतिमुञ्चते नभो[11] देवी रात्री सूर्यस्य व्रतानि ।
विपश्यन्ति पशवो जायमाना नानारूपा मातुरस्या उपस्थे ॥
प्रथमा ह व्युवास सा धेनुरभवद्यमे ।
सा नः पयस्वती दुहा[12] उत्तरामुत्तराꣳ समाम्[13] ॥ १० ॥

Vgl TS 4, 3, 11 (vyushṭyâkhyâ ishṭakaḥ), Kâṭh 39, 10

पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश ।
वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषस्पातु[14] नक्तम् ॥

---

1) So Hg u A nur ohne Visarga, in M 3 u W आष्टा, B अष्टा, P आ । स्था ।; TS 4, 3, 11, 4 आष्ट 2) P आप । अन्या. । 3) P अन्यां । अतिमा ।, in Hg °मतिमा ohne Accent 4) So wohl Hg, in M 3 प्र युक्त, W प्र युक्त, B मायुक्त, P प्र । युक्त । 5) P याम । उषा । (!), die Saṃh Mss याममुषा 6) P वि । अवाट् ।, M 3 व्युराट् 7) P दोहाः । 8) P ऋतवो अनु ।, s TS 4, 3, 11, 4, Hg °मृतवो नु 9) P स्वसारः । 10) M 3 निकृतꣳ, B निष्कृतꣳ 11) P नभ ।, B नभो 12) P दुहे ।; M 3 दुहामुत्तरामꣳ, so Kâṭh (ohne Accent) 13) W समा 14) Hg u M 3 अर्षस्पातु; W अर्षस्पातु, B रिपः पातु, cf 1, 2, 4 ईडायास्पदे, 1, 3, 39 रिषस्पाहि

त्वं यविष्ठ दाशुषो नॄंः पाहि[1] शृणुधी[2] गिरः ।
रक्षा[3] तोकमुत त्मना ॥
अग्ने धामानि तव जातवेदो देव स्वधावो ऽमृतस्य नाम ।
याश्च माया[4] मायिनां विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः संदधुः पृष्टबन्धो[5] ॥ ११ ॥

Vgl 3, 16 4 — (TS 1, 5 11, 1), Kaṭh 40,3 7, 16, VS 18, 73 u 77, 13, 52; RV 1, 98 2,, 8 84 (73) 3, 3 20,3

यवा अयवा[6] ऊमा[7] एवा अब्दः संगरः सुमेको ऽग्ने कक्षामे किंशिलामे दुर्धामे वन्यामे[8] कस्य[9] या ता[10] इषुयुवा नाम तया विधेम[9] तस्यै ते नमस्तस्यास्ता[10] उप पत्सुतो[11] जीवा भूयास्म[9] ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमस्या[12] जम्भे दध्मः ॥ १२ ॥

Vgl TS 4,4 7,2 s E (bhuyaskṛdadaya ishṭakah), 5 5 9,1 (agnıridhih, âhutyadikam), Kaṭh 40 3, (Man Çr 6, 2, 3)

यो अप्स्वन्तरग्निर्यो वृत्रे यः पुरुषे[13] यो अश्मनि ।
य[14] आविवेशौषधीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥
यः सोमे अन्तर्यो गोष्वन्तर्वयांसि य[14] आविवेश यो मृगेषु ।
य[14] आविवेश द्विपदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥
येनेन्द्रस्य रथं संबभूवुर्यो वैश्वानर[15] उत विश्वदाव्यः ।

---

1) Die Mss schwanken, Hg नॄंःपाहि, M 3 u W नॄःपाहि wobei Visarga aus ं entstellt sein dürfte, P नॄंन् । cf RV 8 84 (73) 3, in Kâṭh 7 16 नॄ पाहि 2) W u P शृणुधि 3) P रक्ष । B रक्ष 4) P मायां । 5) P पृष्टबधो इति पृष्ट बधो । (s RV 3 20 3), M 3 u B पृष्टबधो, W पृष्टबधो ebenso Hg nur ist hier der Visarga später erst mit rother Tinte zugefugt. 6) P यवा । अयवा । 7) P ऊमाः ।, B ऊमा 8) P अग्ने । कक्ष । अमे । किंशिल । अमे । दुद्र(!) । अमे । वन्य । अमे । 9) So im Anschluss an die Lesart von M 3 u W कक्षाम, mit Hinweis auf 2, 9 6, Kâṭh 40 3, VS 16 34, die andern Mss, auch P, lesen कक्ष 10) P ते । 11) So Hg, P पत्सुतो इति पत् सुतः । B पत्सुतो, M 3 पतत्सुतो W ॰ताभूपत्सुतो 12) P अस्याः ।, B ॰स्या 13) M 3 पूरुषे, Hg पुरुषो 14) P यः । 15) P वैश्वानरः ।

धीरो यः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥
विश्वादमग्निं[1] यमु काममाहुर्यं दातारं प्रतिग्रहीतारमाहुः ।
यं जोहवीमि पृतनासु सासहिं तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥
उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय[2] वेधसे ।
स्तोमैर्विधेमाग्नये ॥
वैश्वानरज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥ १३ ॥

(Vgl TS 1, 3 14 7), Kāth 40 3 5

मा छन्दस्तत्पृथिव्यग्निर्देवता तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ प्रमा छन्दस्तदन्तरिक्षं वायुर्देवता प्रतिमा छन्दस्तद् द्यौः सूर्यो देवतास्त्रीवीश्छन्दस्तद्दिशः[3] सोमो देवता गायत्री छन्दस्तदजा बृहस्पतिर्देवता त्रिष्टुप्छन्दस्तद्धिरण्यमिन्द्रो देवता जगती छन्दस्तद्गौः प्रजापतिर्देवतानुष्टुप्छन्दस्तदायुर्मित्रो देवतोष्णिक्छन्दस्तच्चक्षुः पूषा देवता विराट् छन्दस्तदश्वो वरुणो देवता बृहती छन्दस्तत्कृषिः पर्जन्यो देवता पङ्क्तिश्छन्दस्तत्पुरुषः[4] परमेष्ठी देवता तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १४ ॥

Vgl 2 8 3 — TS 4 3, 7 1 (bṛhatyākhya iṣṭakāḥ), Kāṭh 39 4 VS 14 18 20

पृथिव्यसि जन्मना वशा साग्निं[5] गर्भमधत्थाः[6] सा मया संभवान्तरिक्षमसि जन्मना वशा सा[8] वायुं गर्भमधत्थाः सा मया संभव

---

1) B यशो हवींषि 2) M3 सोमपृष्ठाय W सोमपृष्ठाय P सोमपृष्ठायेति सोम पृष्ठाय । 3) So Hg u W in M3 °स्त्रीवी छं° B स्त्रोवी छ°, P ganz corrupt स्त्रावी । (erg स्त्रावी । dann Visarga gestrichen) vgl oben 2 8 3 In Kāṭh 39 4 °स्त्रोवयश्छ° 4) M3 तत्पुरुष 5) Hg साग्नि M3 सा अग्निं, P वशा । सा । अग्निं । 6) So Hg, M3 °धथा, W धत्था (त्थ häufig für थ verschrieben), B °धस्था, P अधस्था । 7) Von hier bis संभव द्यौरसि (excl) in B fehlend 8) सा in Hg ohne Accent

द्यौरसि जन्मना वशा सादित्यं गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभव नक्षत्राण्यसि जन्मना वशा सा[1] चन्द्रमसं गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभव ऋगसि जन्मना वशा सा[1] साम गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभव विडसि जन्मना वशा सा[1] राजानं गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभव वागसि जन्मना वशा सा[1] प्राणं गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभवापोऽसि जन्मना वशा सा[1] यज्ञं गर्भमधत्थाः[2] सा मया संभव ॥ १५ ॥

Vgl Kath 39,8, (Mân Çr 6,2,3)

यां देव्यसीष्टके कुमार्युपशीवरी सा मोपशेष्व जायेव संदमित्यंति[5] यां देव्यसीष्टके प्रफर्व्युपशीवरी सा मोपशेष्व जायेव संदमित्यंति[5] यां देव्यसीष्टके युवतिरुपशीवरी[3] सा मोपशेष्व जायेव संदमित्यंति[5] यां देव्यसीष्टक आयुर्दाः प्राणदा अपानदा व्यानदाश्चक्षुर्दाः श्रोत्रदाः पृथिव्यामन्तरिक्षे दिवः पृष्ठ उपशीवरी सा मोपशेष्व जायेव संदमित्यंति[5] यां देवीः स्थेष्टकाः[4] सुशेवा उपशीवरीस्ता मोपशेध्वं जाया इव संदमित्यंतिम् ॥ १६ ॥

Vgl Kath 39,9 (Man Çr 6,2,9)

सवयसे त्वाभिवयसे त्वोर्ध्ववयसे त्वा बृहद्वयसे त्वा संहीयसे त्वा संहमानाय त्वा सासहये त्वा संहस्वते त्वाभीषाहे[6] त्वाभिभ्वे त्वाभिमातिषाहे त्वाभिमातिघ्ने त्वा ॥ १७ ॥

(Man Çr 6,2,3)

भूयस्कृदसि वरिवस्कृदसि प्राच्यस्यूर्ध्वास्यन्तरिक्षमस्योजोदां त्वौजसि सादयामि पयोदां त्वा पयसि सादयामि तेजोदां त्वा तेजसि

---

1) In Hg सा ohne Accent. 2) So Hg, M 3 °धथा, W °धत्था, B °धत्था 3) So Hg, in M 3 युवतीर्°, W युवतीर्°, P युवती । 4) Hg शेष्टका 5) P मा । उप । शेष्व ।, B मोपशेष्व 6) P अभिषाहे । अभिषाह इत्यभि-साहे ।

सादयामि यशोदां त्वा यशसि सादयामि वर्चोदां त्वा वर्चसि सादयामि[1] पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयाम्यन्तरिक्षस्य त्वा द्रविणे सादयामि दिवस्त्वा द्रविणे सादयामि दिशां त्वा द्रविणे सादयामि द्रविणोदां त्वा द्रविणे सादयाम्यप्सुषदसि गृध्रसदसि श्येनसदसि सुपर्णसदसि नाकसदसि ॥ १८ ॥

Vgl TS 4, 4, 7 (bhûyaskṛdadaya ishtakâh) und 6 (viçvajyotirâdyâ ishṭakâh), Kâṭh 39, 9, (Mân Çr 6, 2, 3)

ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि ज्योतिर्विदं त्वा सादयाम्यूर्ध्वज्योतिषं त्वा सादयामि बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि विश्वज्योतिषं त्वा सादयाम्यजस्रां त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि दीप्यमानां त्वा सादयामि रोचमानां त्वा सादयामि ज्वलन्तीं त्वा सादयामि मल्मलाभवन्तीं[2] त्वा सादयामि जाग्रतीं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि ॥ १९ ॥

Vgl TS 1, 4, 34 (poshaṇe dahe viniyuktâni yajûmshi); TÂ 3, 19, Kâṭh 40, 4, (Mân Çr 6, 2 3)

कृत्तिका नक्षत्रमग्निर्देवताग्ने रुचः स्थ प्रजापतेः सोमस्य धातुर्वीर्ये त्वा रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिर्देवतेन्वगा[3] नक्षत्रं मरुतो देवता बाहुर्नक्षत्रं रुद्रो देवता पुनर्वसुर्नक्षत्रमदितिर्देवता तिष्यो नक्षत्रं बृहस्पतिर्देवताश्लेषा[4] नक्षत्रं सर्पा देवता मघा नक्षत्रं पितरो देवता फल्गुनीर्नक्षत्रं भगो देवता फल्गुनी-

1) Von hier bis दिवस्त्वा (excl) in B fehlend 2) Kâṭh मल्मलाभवती 3) M 3 °तेन्वगा, P इल्वगा । wohl Schreibfehler für इन्वगा ।; Kâṭh °तेन्वका 4) P श्लेषा ।

नक्षत्रमर्यमा देवता हस्तो नक्षत्रं सविता देवता चित्रा नक्षत्रं त्वष्टा देवता निष्ट्यं[1] नक्षत्रं वायुर्देवता विशाखं[2] नक्षत्रमिन्द्राग्नी देवतानूराधा[3] नक्षत्रं मित्रो देवता ज्येष्ठा नक्षत्रं वरुणो देवता मूलं नक्षत्रं निरृतिर्देवताषाढा नक्षत्रमापो देवताषाढा नक्षत्रं विश्वे देवा देवताभिजिन्नक्षत्रं[4] ब्रह्मा[5] देवता श्रोणा नक्षत्रं विष्णुर्देवता श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवो देवता शतभिषं[6] नक्षत्रमिन्द्रो देवता प्रोष्ठपदा[7] नक्षत्रमहिर्बुध्न्यो देवता प्रोष्ठपदा[8] नक्षत्रमज एकपाद्देवता रेवती नक्षत्रं पूषा देवताश्वयुजौ नक्षत्रमश्विनौ देवता भरणीर्नक्षत्रं[9] यमो देवता ब्राह्मणो नक्षत्रं सोमो देवताग्ने रुचः स्थ प्रजापतेः सोमस्य धातुर्ऋचे त्वा रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ २० ॥

Vgl. TS 4,4,10 (nakshatreshtakāh); Kāṭh 39,13; (Mān. Çr 6, 2, 3)

समीची नामासि प्राची दिक्तस्यास्ते ऽग्निरधिपतिरसितो[10] रक्षिता यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां[11] तौ यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्म ओजस्या नामासि दक्षिणा दिक्तस्यास्त इन्द्रो ऽधिपतिस्तिरश्चीनराजी[12] रक्षिता

---

1) Die Mss schwanken; Hg निष्ट्यं oder निष्टिं; M3 निंष्टं; B निष्टिं; W निंष्टिं; P निंष्टः ।; Kāṭh 39, 13 निष्ट्या नक्षत्रम् 2) So Hg u M3, P विशाखमिति वि-शाख ।; W विशाय; nur B विशाखे; Kāṭh विशाखा नक्षत्रम् 3) P अनुराधेत्यनु राधा । 4) P अभिजिदित्यभि जित् ।; M3 °भिर्ज; W °भिंजि 5) So Hg u W; desgl. B, ohne Accent; P ब्रंह्मा ।; M3 ब्रह्म 6) So Hg, W u P; in M3 शतंभीष॰; B शतभिषद्, so auch Kath 39, 13 7) W प्रोष्टपदा; dem entsprechend auch P; M3 प्रोष्टपादा 8) W प्रोष्टपदा; M3 प्रोष्टपादा 9) M3 भरणी नं°, P भरणी । 10) M3 °सीतो 11) P मृडेता । 12) P तिरश्चीनराजिरिति तिरश्चीन-राजिः ।

यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्मः प्राची नामासि प्रतीची दिक्तस्यास्ते सोमो ऽधिपतिः स्वजो रक्षिता यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्मः सुषदा नामास्युदीची दिक्तस्यास्ते वरुणो ऽधिपतिः मृदाकू रक्षिता यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्मो ऽवस्था नामास्यवाची दिक्तस्यास्ते विष्णुरधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्मो ऽधिपत्नी नामास्यूर्ध्वा दिक्तस्यास्ते बृहस्पतिरधिपतिश्श्वित्रो रक्षिता यश्च ते ऽधिपतिर्यश्च रक्षिता ताभ्यां नमो अस्तु तौ नो मृडतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेनयोर्जम्भे दध्मः ॥ २१ ॥

Vgl TS 5, 5, 10 (sarpahutir mahâhomo mokaç ca)

स्वयं कृण्वानः सुगमप्रयावं तिग्मशृङ्गो वृषभः शोशुचानः ।
प्रत्नं सधस्थमनुपश्यमाना आ तन्तुमग्निर्दिव्यं ततान ॥
त्वं तन्तुरुत सेतुरग्ने त्वं पन्था भवसि देवयानः ।
त्वयाग्ने पृष्ठं वयमारुहेम यत्र देवैः सधमादं मदेम ॥
अतिसर्गं ददतो मानवायोर्ध्वं पन्थामनुपश्यमानाः ।
अजुषन्त मरुतो यज्ञमेतं वृष्टिद्यावानममृतं स्वर्विदम् ॥
आवर्तमानो भुवनस्य मध्ये प्रजाः कृण्वञ्जनयन्विरूपाः ।

1) W ते मो मृडता 2) M 3 मृदाकू, P सदाकु । 3) P चवस्थेत्यच स्था ।
4) So Hg u M 3, P चनु पश्यमान ।, W °पश्यमाना, desgl B, ohne Accent

संवत्सरः परमेष्ठी धृतव्रतो यज्ञं नः पातु रजसः परस्तात्। प्रजां ददातु परिवत्सरो नो धाता दधातु सुमनस्यमानः। बह्वीः साकं बहुधा विश्वरूपा एकव्रता मामभिसंविशन्तु ॥ २२॥

Vgl Kath 40, 12, TBr 2, 4, 2, 5 u 6 (Mân Çr 6, 2 6)

हिरण्यगर्भः[1] समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक[2] आसीत्। स दाधार[3] पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम यः प्राणतो निमिषतश्च[4] राजा पतिर्विश्वस्य जगतो बभूव। ईशे यो अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ य ओजोदा बलदा[5] यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः यस्य छायामृतं[6] यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ यस्येमे[7] विश्वे[8] गिरयो महित्वा समुद्रं यस्य रसया सहाहुः[9]। दिशो यस्य प्रदिशः पञ्च देवीः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढा येन स्वः स्तभितं[10] येन नाकः। यो अन्तरिक्षं विममे वरीमः कस्मै देवाय हविषा विधे[म] य[11] इमे द्यावापृथिवी[12] तस्तभाने[13] अधारयद्रोदसी[14] ... मान...

1) B यद्यो 2) P एक। 3) P दधार। 4) B निमिषश्च 5) P ओजं-
दा स्योज दा। बलदा इति बलदा। 6) P छाया। अमृत। 7) P यस्य। इमे।
8) Dies Wort fehlt in B 9) So wohl Hg, in M 3 u W सहाहु, P सह। आहु।
10) B स्तभृतं, vgl den folgenden Vers 11) P यः। 12) So Hg M 3 u W (desgl
Kath), dem entsprechend P, in B द्यावापृथ्वी, das Metrum konnte पृथ्वी ver-
muthen lassen, welche Form oben 2, 7, 15 sich zeigte, und auch unten 4, 10, 1, 4,
17, 7 (zugleich metrisch nothwendig) auftritt 13) M 3 तस्तभाने, desgl B, ohne
Accent. 14) B आधारयद् auch M 3 eigentlich आधारयद्, aber dann in अधा°
corrigirt

यस्मिन्नधि वितत सूरो[1] एति कस्मै देवाय हविषा विधेम।
आपो ह यन्महतीर्विश्वमायन्गर्भं[2] दधाना[3] जनयन्तीरग्निम्।
ततो देवाना निरवर्ततासु कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
आ न प्रजा जनयतु प्रजापतिर्धाता दधातु सुमनस्यमान।
सꣳवत्सर[4] ऋतुभि सꣳविदानो मयि पुष्टि पुष्टिपतिर्दधातु॥

॥ २३ ॥ Vgl (2 7 15 3 12 16 17) RV 10 121 TS 4 1 8 3 flg (prayâjayajyâ aprnamakah) Ka h 40 1 (Man Çr 6 2 3) VS 13 4 23 1 u 3 25 10—13 27 25 u 26 32 3 6 u 7

---

1) P सूर। 2) P र्भां। ऋयन्। 3) P दधाना। 4) P सꣳवत्सर।

॥ इति मध्यमकाण्डे त्रयोदश प्रपाठक ॥

॥ इति मध्यमकाण्ड समाप्तम् ॥

Druck von Gebr. Unger (Th. Grimm) in Berlin SW., Schönebergerstrasse 1 a.

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR LEOPOLD VON SCHROEDER

DRITTES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG

IN COMMISSION BEI F. A. BROCKHAUS

188[illegible]

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. LEOPOLD VON SCHROEDER

DRITTES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG

IN COMMISSION BEI F. A. BROCKHAUS

1885

Vorwort.

Für die Ausarbeitung des vorliegenden dritten Buches der Maitrayaṇi Saṃhitâ hat mir leider nur ein sehr beschränktes handschriftliches Material zu Gebote gestanden, und sind auch weitere Mss dieses Buches bisher nicht bekannt geworden. Vergebens hatte ich gehofft dass auch für dieses Buch, wie für alle andern, sich in Indien eine alte Handschrift werde auffinden lassen. Es ist dies bis jetzt nicht der Fall gewesen.

Die einzigen bisher bekannten und von mir benutzten Handschriften dieses Buches sind:

1 Die Haug'sche Handschrift, der Münchener Hof- und Staatsbibliothek gehörig, von einem älteren Ms in Nasik im Jahre 1884 copiert, ich habe dieselbe schon in der Einleitung zum ersten Buche der Maitr Saṃh p XXXV erwähnt und mit H bezeichnet.

2 Die Handschrift von Bombay, moderne Copie, aus derselben Quelle stammend, mit Bb bezeichnet (vgl Einleitung zum ersten Buche p XXXVI).

3 Die unaccentuirte Bühler'sche Handschrift, von mir mit B bezeichnet, moderne Copie, ebenfalls aus Nasik stammend (s Einleitung zum ersten Buche p XXXVI).

Alle diese drei Handschriften sind ganz moderne Copieen und gehen ersichtlich auf dieselbe Quelle ein älteres, in Nasik (Dekhan) befindliches Ms zurück, sie vertreten demnach alle zusammen ein und dieselbe ältere Handschrift, und musste also der Text eigentlich nach einer einzigen Handschrift festgestellt werden. Dazu kam dann nun freilich noch der Padapatha und es ist auf denselben bei dem geringen sonstigen Material vielleicht mehr Gewicht gelegt worden, als dies sonst geschehen wäre.

Unter solchen Umständen war die Aufgabe *den Text des vorliegenden* Buches lesbar und korrekt herzustellen keine ganz leichte. Die Zahl der nothwendigen Verbesserungen die eine einzige *ältere Handschrift uns wohl zum grossen* Theil erspart hätte, war sehr beträchtlich und es werden Irrungen im Einzelnen

unvermeidlich gewesen sein. Auch haben einige Stellen in der völlig unverständlichen Form bleiben müssen, wie sie die Handschriften bieten, da sich für alle Schwierigkeiten eine befriedigende Lösung schlechterdings nicht finden liess.

Wenn ich nun auch nicht daran zweifle, dass ein schärferes Auge noch manche Schwierigkeit hätte lösen können, manche scheinbar gelöste richtiger gelöst hätte, so glaube ich doch, dass die oben dargelegten ungünstigen Handschriften-Verhältnisse mir für manchen bei der mühsamen Arbeit begangenen Fehler die Indemnität von Seiten der berufenen Richter sichern werden.

Eine Reihe von Berichtigungen und mehrere zum Theil evidente, zum Theil sehr beachtenswerthe Conjecturen, die ich meinem verehrten Freunde, Prof. B. Delbrück in Jena verdanke, sind als „Corrigenda" aufgeführt.

Endlich erfülle ich noch eine angenehme Pflicht, indem ich dem Hochverordneten Conseil der Kaiserl Universität zu Dorpat für die Verleihung des Heimbürgerschen Reisestipendiums meinen wärmsten Dank abstatte. Nur durch diese Unterstützung war ich im Stande, die erforderlichen handschriftlichen Studien in Deutschland auszuführen, namentlich auch das Ms. des *Kâṭhaka* in Berlin zu vergleichen.

Auch die Verwaltung der Königl Bibliothek zu Berlin, welche mir die Benutzung der Kâṭhaka-Handschrift möglich machte, bitte ich meinen Dank entgegen nehmen zu wollen.

Zum Schluss noch die Bemerkung, dass auch das vierte Buch der Mâitr. Saṃh. vollständig druckfertig in der Officin liegt und der Druck desselben unverzüglich in Angriff genommen werden soll.

Dorpat, im August 1885.

Dr. L. v. Schroeder.

मैत्रायणी संहिता

जर्नविक्रमिणा श्रोद्रा लीवोल्पदेशोद्भवेन शोधिता

प्रस्यनाम्नि राष्ट्रे बेर्लीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

सवत्सरे १८८५

जुहूमग्ने संमार्ष्टि' जुहूर्वै यज्ञमुखं' मुखतो वा एतद्यज्ञमालभ्य' जुउह्वा वै देवा विराजमह्वयन्त' तज्जुह्वा[1] जुहूत्वमन्नं॰ वै विराडन्नं जुहूरुउक्वो ऽग्निर्यज्जुह्वा जुहोत्यन्नस्य चार्कस्य चावरुद्ध्या' अष्टौ कृत्वो जुह्वा[2] गृह्णात्यष्टाक्षरा[3] गायत्री' गायत्री यज्ञमुखं॰' यज्ञमुखमेवालभ्य' यत्सावित्राणि हूयन्ते प्रसूत्या' अथो यजुषामेव नानावीर्यत्वायाग्निर्वै यत्र यत्रागच्छत्तं॰ सवितान्वपश्यद्यत्सावित्राणि हूयन्ते ऽग्नेरेवानुक्शात्या[4]' अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरदिति' सविता वा एतदग्रे ज्योतिः पृथिव्याः समभरत्तस्मादेवमाह' युक्तिमन्ति च जुहोति[5] मनस्वती च' युक्तेन हि मनसा यज्ञस्तायते' षडृग्माणि[6] भवन्ति' षड्वा ऋतव' ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठत्येति वा एष यज्ञमुखादृउयो[7] ऽन्यामाग्नेय्या[8] अन्ये देवतामुपैति' यत्सावित्राणि न स्युरियात्सावित्रात्प्रसवादष्टौ[9] वा एतानि यजूं॰ष्यष्टाक्षरा गायत्री' गायत्री यज्ञमुखं' तेन यज्ञमुखान्नैति' यदु सावित्राणि तेन सावित्रात्प्रसवान्नैति' छन्दोभिर्जुहोति' छन्दोभिर्वा एतदग्ने बलिं॰ हारयति' बहवो हास्य बलिहृतो भवन्त्यृग्वै यज्ञस्य नेदीयो' यजुर्यजमानस्य' यदि कामयेत' यज्ञं॰ यज्ञयशसेनार्पयेयमित्यृगुत्तमानि कुर्याद्यज्ञं॰ वा एतद्यज्ञयशसे-

---

1) Die Mss जुह्वा 2) H u Bb जुह्वा, B जुह्वा 3) Das Verb in den Mss *accentuirt* गृह्णात्य° 4) *Die Mss* °ख्यात्या° 5) *So Bb, in H accentuirt* जुहोति 6) Die Mss रिग्माणि 7) Die उ fehlt in den Mss 8) Die Mss °येय्यौ 9) So corrigirt, die Mss स्युरीयात्, cf unten 3, 3 3 a A

नार्पयति यदि कामयेत यजमानं यज्ञयशसेनार्पयेयमिति यजुरुत्तमानि कुर्याद्यजमानं वा एतद्यज्ञयशसेनार्पयत्याहुतीनां वा अभिक्रान्त्या यजमान ऋध्नोति यं कामयेत ऋध्नुयादिति तस्य सकृत्सर्वाण्यनुद्रुत्य जुहुयादृध्नोत्येव यं कामयेत पापीयान्स्यादिति तस्य नाना जुहुयात्पापीयान्भवत्यृचा स्तोमं समर्धयेत्याह समृद्ध्या एवं गायत्रेण रथन्तरमितीयं वै गायत्रीयं रथन्तरमसौ बृहदनयोर्वा एषा लोकयोराप्त्या सन्ततः क्रियतेऽष्टौ वा एतानि यजूंष्यष्टाक्षरा गायत्र्यष्टाक्षरशो वा एतद्गायत्रीं प्रीणात्येव यदाहुतिर्नवमी तेन त्रिवृतो यज्ञमुखान्नैत्येव यदेकामाहुतिमष्टाभिर्यजुर्भिर्जुहोति तस्मादेकस्मै सते बहवो बलिं हरन्ति बहवो हास्य बलिहृतो भवन्ति यजुरुत्तमानि भवन्ति ब्रह्म वै यजुर्ब्रह्मणि वा एतदन्ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठति ॥ १ ॥

Vgl 2,7,1. — TS 5, 1, 1 (ukhyâgnih; sâvitrâbhir abhreç ca avikârah); Kap. S 29,7; Çat. Br. 6, 3, 1, 1 flg

सावित्रैरभ्रिमादत्ते प्रसूत्यै चतुर्भिरादत्ते चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिरेवादत्तेऽथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैवादत्त इयं वै गायत्र्यन्तरिक्षं त्रिष्टुब्द्यौर्जगती दिशोऽनुष्टुप्सवितृप्रसूतो वा एतदेभ्यो लोकेभ्यश्छन्दोभिर्दिग्भ्यश्चाग्निं संभरति यत्र वा अदोऽग्निर्होत्राद्बीभत्सापाक्रामत्स सर्वेषु भूतेष्ववसदपां वनस्पतिष्ववसत्तां वेणा अवसत्स यत्र निरदहत्तानि कल्माषाण्यभवन्येन समचरत्तत्सुषिरं यत्रावसत्तत्पर्व यद्वैणव्यभ्रिर्भवति स्वेनैवैनं योनिना संभरति यो वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमो वेणुर्वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमोऽन्नं वै फलमन्नमूर्कोऽऊर्को

ऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं संभरति' व्याममात्री कार्यैतावद्वै पुरुषे वीर्यं' वीर्यसंमिता क्रियते' ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा' महिम्नो ऽवरुद्ध्या' अरत्निमात्री कार्या यज्ञपुरुषासंमिता' प्रादेशमात्री कार्या विष्णुना यज्ञेन संमितोभयतःक्ष्णुत्कार्योभयस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्या' अन्यतःक्ष्णुत्कार्या' अन्यतःक्ष्णुद्धि फालस्तावन्तमर्कं करोत्यन्नं वा अर्को' ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या' औदुम्बरी कार्योर्ग्वा उदुम्बर' ऊर्जो ऽवरुद्ध्या' अपरिमिता कार्यापरिमितस्यावरुद्ध्यै' य एव कश्च वृक्षः फलग्रहिस्तस्य कार्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ २ ॥

Vgl 2, 7, 1. — Kāṭh 19, 1, Kap. S 29, 8, Çat Br. 6, 3, 1, 30 flg

अश्वेन वै देवा अग्रे विजितिं व्यजयन्त' यदश्वेन यन्ति' विजित्या' अग्निं वै यत्र यत्रागच्छंस्तं प्रजापतिरन्वपश्यत्प्राजापत्यो ऽश्वो' यदश्वेन यन्त्यग्नेरेवानुख्यात्यै' प्रजापतिर्वा अग्निं संभरिष्यंस्स एभ्यो लोकेभ्यो ऽश्वं निर्माय दिग्भ्योऽग्निं संभरन्यदाह' दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे तव नाभिः पृथिव्यामधि योनिरिरिति' यथादेवतं वा एतदेभ्यो लोकेभ्यो ऽश्वं निर्माय दिग्भ्योऽग्निं संभरति' युञ्जाथां रासभं युवमित्याह' युक्त्वा एवं' गर्दभेन संभरत्येष हि पशूनामनुपजीवनीयतमो' ऽग्निर्वा एतस्याग्रे सृष्टस्य योनौ रेतो निरदहत्संसादेयं समावदन्यैः पशुभी रेतो धत्ते' ऽथ कनिष्ठो ऽश्वं पूर्वं नयन्ति गर्दभमपरं पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै' तस्माच्छ्रेयांसं पूर्वं यन्तं पापीयान्पश्चादन्वेति' यदि कामयेत' पापवसीयसं स्यादिति' गर्दभं पूर्वं नयेयुरश्वमपरं तेन वै विपूजनः सौराकिः पापवसीयसं चकार' तत्पापवसीयसमेवैतेन करोति' योगे योगे तवस्तरमित्यूतिमत्या वाजव-

---

1) Die Mss. पशुभि

त्वा मन्यन्नं वै वाजो गातुरूतिरन्नाय च खलु वै गातवे चाग्निश्चीयते यदूतिमत्या वाजवत्या यन्त्यन्नस्य च गातोश्चावरुद्ध्यै भवति वा एष ३यो ऽग्निं चिनुते सर्वो वै भवत इरस्यति वज्री वा एष प्राजापत्यो यदश्वो यदाह प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्तीरिति वज्रेण वा एतदशस्तीररातीर्यजमानोऽवक्रामति रौद्रा वै पशवोऽसौ रुद्रो यद्रुद्रात्पशूनन्नियोच्याग्निं चिन्वीत रुद्रो ऽस्य पशूनभिमानुकः स्याद्यदाह रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहीति रुद्राद्वा एतत्पशून्नियोच्याग्निं चिनुते ऽघातुको ऽस्य पशुपतिः पशून्भवत्युर्व३न्तरिक्षं वीहीत्याहैषां लोकानां विधृत्यै रक्षांसि वा एतौ जिघांसन्त्यग्निं संभरिष्यन्तौ यदाह स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्निति स्वस्तिमेवाभ्यामकः पुरीषं वा अग्नेरायतनमङ्गिरस एतमग्ने संमभरन्यदाहाग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभरेति सायतनमेवैनं देवताभिः संभरति येन पुरुषेण संगच्छेत तमभिमन्त्रयेताग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमा इति वाजमेव तेन तस्माद्वृङ्क्ते प्रजापतये प्रोच्याग्निश्चेत३व्या इत्याहुर्यतः सूर्यस्योदयनं ततो वल्मीकवपामपघ्नन्ब्रूयादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामा इतीयं वै प्रजापतिस्तस्या एष कर्णो यद्वल्मीकस्तस्मा एवं प्रोच्याग्निं चिनुते शृण्वन्ति हैनमग्निं चिक्यानमसा अग्निमचेष्टेति तस्मात्पापीयाञ्छ्रेयसः कर्ण आह कर्णः कर्णायाह ॥ ३ ॥

Vgl 2, 7, 2 — TS 5, 1, 2 (mṛtkhanam gachann açvenākramayed bhuvam), Kâṭh 19, 2, Kap S 29, 8, Çat Br 6, 3, 2 u 3 1-5

---

1) In den Mss nicht recht deutlich, B eher वै भवत, H u Bb यमैवत, wobei jedoch das य sich einem entstellten भ in der Form nahert, vgl Kâth 19, 2 बहुर्वै भवतो भ्रातृव्यो भवति, s folg Anm 2) So B, ich ubersetze jeder neidet den, dem es gut geht (भवते), wozu dann das Schutzmittel passt, welches gleich darauf empfohlen wird in H u Bb इतरस्यति 3) So corrigirt, die Mss °शस्तिररातीर्यतमपक्रामति, vgl Kâth 19, 2 वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमवक्रामति

अन्वग्निरुषसामग्रमक्शदित्याहानुकशात्या[1] एवाँगत्य वाज्यध्वानꣳ सर्वा मृधो विधूनुता इति मृध एव प्रास्यतैꣳछन्दा एतं प्रजापतिः पूर्वयर्चाविन्ददुत्तरयैषीदेवैनं पूर्वयर्चाविन्ददुत्तरया द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमिति द्यौ३र्ह्येतस्य[2] पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षꣳ समुद्रो योनिरित्यात्मा उ३ह्येतस्यान्तरिक्षꣳ[3] समुद्रो योनिं विक्शाय[4] चक्षुषा त्वमभितिष्ठ पृतन्यत इति पृतन्यन्तमेवाभितिष्ठति यं द्विष्यात्तं ब्रूयात् ॥ अमुमभितिष्ठ ॥ इति तमेवाभितिष्ठत्युत्क्रामेत्याहोत्क्रान्त्या एव यत्र वै यज्ञस्यानुरूपं क्रियते तद्यजमान आभोत्युत्क्रामोदक्रमीदित्यनुरूपꣳ वा एतत्क्रियते यज्ञस्यावरुद्ध्यै कृष्णो वै भूत्वाग्निरश्वं प्राविशत्स एतदगछद्यत्र मृगशफो यदश्वस्य पदे जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयादेतर्हि तद्यदाहुर्मृगशफमन्वराडिति मनस्वतीभ्यां जुहोति मनसा ह्याहुतीराप्यन्ते त्रिष्टुब्भ्यां जुहोतीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अन्नवतीभ्यां जुहोत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै गायत्र्या परिलिखत्यस्या एवैनं तेन परिगृह्णाति त्रिष्टुभान्तरिक्षात्तेनानुष्टुभा परिलिखत्यनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दाꣳसि परिभूस्तस्मादनुष्टुभा परिलिखति सावित्रैरभिमादत्ते प्रसूत्यै द्वाभ्यां खनति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै पुग्वा अन्न प्रजा आर्छति यचाग्निः खायते चीयते वा यदाह शिवं प्रजाभ्यो ऽहिꣳसन्तमिति प्रजाभ्य एवैनꣳ शिवमकः ॥ ४ ॥

Vgl 2, 7, 2 — TS 5, 1, 2 u 3 (utkramayyaçvaṃ bhusaṃskāro jalādibhih), Kath 19, 3 u 4, Kap S 30, 1, Çat. Br 6, 3, 3 6 ff

1) So corrigirt, H u Bb °च्यदित्याहानुकशात्या, B °च्यदित्याहानुक्स्यात्या, Kap S 30 °मग्रमचादित्यनुक्शात्या, Kath 19 3 °मग्रमक्शदित्यनुक्शात्या 2) Die ३ fehlt in den Mss 3) Die ३ fehlt in den Mss 4) So corrigirt, die Mss विचाय

अपां पृष्ठमसीत्याहापांꣳ ह्येतत्पृष्ठं पृष्ठेनैवैनत्पृष्ठमकर्योनिरग्नेरिति योनिर्वा एꣳषो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं नाभिर्वधकः संयोनिरेवं सनाभिः संभ्रियते दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्वेत्यनयोरेवैनं मात्रया वरिणा प्रथयति शर्म च स्थो वर्म च स्था इति कृष्णाजिनं च पुष्करपर्णं च संस्तृणातीमे एवास्मा एतद् द्यावापृथिवी[1] संस्तृणाति व्यचस्वती संवसेथामिति न वा एतन्मनुष्या यन्तुमर्हन्त्याभ्यामेवैनं परिगृह्णाति कृष्णाजिनेन संभरत्येषं हि पशूनामनुपजीवनीयतमो ऽथो आरण्यानेव पशूञ्छुचार्पयति लोमतः संभरत्यन्तो वै कृष्णाजिनस्य संदेव यज्ञेनैव यज्ञं संभरति पुष्करपर्णेन संभरति योनिर्वा एꣳषो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं स्वेनैवैनं योनिना संभरति गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्य संभरति गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजꣳन्यो जगतीभिर्वैश्यस्य जागतो हि वैश्यो यं कामयेत ऋध्नुयादिति तस्य गायत्रीभिश्च त्रिष्टुब्भिश्च[2] संभरेदृध्नोतीति पुरीष्यो ऽसि विश्वंभरा अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्न इति प्रजापतिर्वा अथर्वा स एतमग्रे ऽमन्थत्सो ऽजनयत्स एवैनं मन्थति स जनयति तिसृभिः संभरति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यः संभरति यजुस्तुरीयं दिग्भ्य एवैनं तेन संभरति पुरोवातं वै वातं वर्षमनुप्रतितिष्ठति वर्षमन्वोषधय ओषधीरनु पशवः पशूननु मनुष्या एतां वै प्रतिष्ठां यजमानो ऽवरुन्द्धे ऽपो देवीरुपसृजा मधुमतीरित्याहौषधीनां प्रतिष्ठित्यै तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पला इति तस्मादेतासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः सं ते वायुर्मातरिश्वा दधात्विति तस्मादेतस्या यत्कृष्यन्ते य-

1) Die Mss द्यावापृथिवी 2) Die Mss त्रिष्टुभिश्च

स्खायते तत्संधीयते यद्धृतेन जुहुयाच्छुचैनमामपयेदथ यदप उपसृजति शमयत्येवं यो देवानां चरसि प्राणथेन कस्मै देव वषडस्तु तुभ्यमिति षड्वा ऋतव ऋतुषु वा एतद्वृष्टिं प्रतिष्ठापयति तस्मात्सर्व ऋतवो वृष्टिमन्तः सुजातो ज्योतिषेति स्वर्ग्यमेवैनमकर्वासो अग्ने विश्वरूपं संव्ययस्व विभावसा इति छन्दांसि वा अग्नेर्वासश्छन्दांस्येष वस्ते छन्दोभिरेवैनं परिददात्यागामुकमेनमस्मिंल्लोके वासो भवत्यनग्नो ऽमुष्मिंल्लोके भवति य एवं वेद वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्युदु तिष्ठ स्वध्वरेत्यूर्ध्वमेवं वरुणमेनिमुत्सृजति द्वाभ्यामुत्सृजति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै स जातो गर्भो असि रोदस्योरित्यनयोर्वा एष गर्भ आभ्यामेषो ऽधिजायत आभ्यामेवैनमधिजनयत्यग्ने चारुर्विभृत ओषधीष्विति तस्मात्सर्वास्वोषधीष्वग्निः प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गा इत्योषधयो वा एतस्य मातरस्ताभ्या एवैनमधिप्रच्यावयत्यृद्धा एतं प्रजापतिः पूर्वेणार्धर्चेनानूत्तरेणातिष्ठत्तपीदेवैनं पूर्वेणार्धर्चेनानूत्तरेणास्थित ॥ ५ ॥

Vgl 2, 7, 3 — TS 5, 1, 4 (mṛdam khatva sambharec carmapattrayoh) u 5, Kaṭh 19, 4 u 5, Kap S 30, 2 u 3, Çat Br 6, 4, 1, 6 flg

स्थिरो भव वीड्वङ्ग इति गर्दभ आदधाति वीर्यमस्मिन्दधाति तस्मात्सर्वेषां पशूनां गर्दभो वीर्यवत्तमो वीर्यं ह्यस्मिन्दधातीश्वरो वा एषो ऽन्तरिक्षसद्भूत्वा प्रजा हिंसितोर्यदाह शिवो भव प्रजाभ्य इति प्रजाभ्य एवैनं शिवमकर्मा पार्थायुषः पुरीष्यायुरेवास्मिन्दधाति समष्ट्यै वृषाग्निं वृषणं भरन्निति वृषा ह्येष वृषणं

1) So corrigirt, die Mss ऽप सृजति 2) Die Mss °मपो 3) In den Mss ohne Accent. 4) So corrigirt, die Mss वीड्वंगा 5) So corrigirt, die Mss ह्यं-क्षिण् 6) So corrigirt in den Mss एषो

भरन्नपां गर्भं समुद्रियमित्यपां ह्येष गर्भः समुद्रियो ऽग्न आ याहि वीतय इत्यग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्नग्निना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानभिजयत्यृतं सत्यमृतं सत्यमित्यृते चैव सत्ये च प्रतितिष्ठतीयं वा ऋतमसौ सत्यमनयोरेव प्रतितिष्ठत्यहर्वा ऋतं रात्रिः सत्यमहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठत्योषधयः प्रतिगृभ्णीतामिमेतमित्योषधीरेवैनं सम्यञ्चं दधाति ' पुष्पवतीः सुपिप्पला इत्योषधीरेव फलं ग्राहयति ' तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति ' वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्युपनद्धो ' वि पाजसा पृथुना शोशुचाना इत्यनुरूपेणैव वरुणमेनिं विष्यति ' द्वाभ्यां विष्यति ' द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या ' आपो हि ष्ठा मयोभुवा इत्यप उपसृजत्यापो वा अशान्तस्य शमयित्रिकास्तस्मादप उपसृजति शान्त्यै ' तिसृभिरुपसृजति ' त्रिवृद्ध्यग्निर्वरुणमेनिर्वा एष एतर्हि ' मित्रः संसृज्या पृथिवीमिति ' मित्रेणैव वरुणमेनिं संसृजति ' रुद्राः संसृज्या पृथिवीमित्येता [1] वा एतामग्रे देवताः प्रजापतये समसृजंस्ताभिरेवैनां संसृजति ' पञ्चभिः संसृजति ' पाङ्क्तो यज्ञो ' यावानेव यज्ञस्तमालब्ध ॥ ६ ॥

Vgl 2, 7, 4 5 — TS 5, 1, 5 (sambhṛtam etam yajnabhumāu samāharet) u 6 (ukham nirmimita), Kaṭh 19, 5 u 6, Kap S 30 4, Çat Br 6, 4, 4, 3 flg

मखस्य शिरो ऽसीत्याह ' यज्ञो वै मखस्तस्य वा एतच्छिरो यदुखा मुखतो वा एतद्यज्ञमालब्ध ' वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण छन्दसेति ' छन्दोभिश्च वा एषा देवताभिश्च क्रियते ' छन्दोभिश्चैवैनां देवताभिश्च करोति ' ध्रुवासि पृथिव्यसीति ' छन्दसामेवैषाशीरदित्या रास्नास्यदितिष्टे बिलं गृभ्णात्विति ' यजुषा करोत्ययजुषा हि मनुष्याः कुर्वन्ति

1) Die ३ fehlt in den Mss

व्यावृत्त्यै तां पुत्रेभ्यः प्रायच्छददितिः पथ्यानित्यादित्या वा इदं सो यन्मनुष्यास्तेभ्य एवैना संप्रादात् त्रुडिः[1] का३र्या त्रयो वा इमे लोका एषां वा एषा[2] लोकानामुखा प्रतिमा क्रियतेऽष्टस्तना कार्या गायत्र्या रूपं चतुःस्तना कार्यादित्या दोहाय द्विस्तना का३र्यान्तरिक्षं वा उखेमौ लोकौ स्तनौ प्रत्तौ ह वा इमौ लोकौ दुहे य एवं वेद व्याममात्री का३र्यैतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्यसंमिता क्रियतेऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नोऽवरुद्ध्या अरत्निमात्री कार्या यज्ञपुरुषासंमिता[3] प्रादेशमात्री का३र्या विष्णुना यज्ञेन संमितायो प्रजापतेरेवानतिवादाय सप्तभिर्धूपयति सप्त वै शीर्षन्प्राणाः शिर एतद्यज्ञस्य यदुखा शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधाति सप्तभिर्धूपयति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनां धूपयत्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैवैनां धूपयति वैष्णवं वा एतत्पात्रं तत्स्वया देवतया व्यृध्यति यदन्याभिर्देवताभिर्धूपयति यदाह विष्णुस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वदिति स्वयैवैनं देवतया समर्धयत्यश्वशकेन धूपयति वृषा ह्यश्वो वृषाभिः समृद्ध्या अथो प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यो ऽग्निस्तस्मादश्वशकेन धूपयति सयोनित्वाय ॥ ७ ॥

Vgl. 2, 7, 6 — TS 5, 1, 6 u 7 (ukhâṃ nirmimita; saṃskaroti tâm); Kâṭh 19, 6; Kap. S. 30, 4, Çat Br 6, 5, 2, 2 flg

प्रजापतिर्वा अमन्यत यो वा अस्या अग्रे विखनिष्यत्यार्तिं स आरिष्यतीति स एतद्यजुरपश्यददितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यवती[4] पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्खनत्ववटेतीयं वा अदितिर्देवी विश्वदेव्यवत्येनया

1) Vgl. Kâṭh 19, 6 त्रुटि und पयोटि 2) Die Mss. एषां cf 4, 1, 3. 3) Die Mss. °पुरुषासंमिता 4) B देवीर्विश्वदेव्यवती, Kap S 30, 5 देवीर्विश्वदेव्यावती, Kath. 19, 7 देवीविश्वदेव्यावती

वै सं तदस्यामखनदहिꣳसायै न हि स्वः[1] स्वꣳ हिनस्ति देवानां त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दधतूखा इत्योषधयो वै देवानां पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीरोषधीष्वेवैनां प्रतिष्ठापयति धिषणा त्वा देवी विश्वदेव्यवती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वदभीन्धामुखा[3] इति वाग्वै धिषणा देवी विश्वदेव्यवती[4] वाचैवैनामभीन्द्धे ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखा इति छन्दाꣳसि वै ग्ना देवीर्विश्वदेव्यवतीश्छन्दोभिरेवैनाꣳ श्रपयति वरूत्री[6] त्वा देवी विश्वदेव्यवती[7] पृथिव्याः[8] सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचतामुखा इत्यहोरात्रे वै वरूत्री देवी विश्वदेव्यवती[9] अहोरात्राभ्यामेवैनां पचति जनयस्त्वाछिन्नपत्रा देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचन्तूखा इति नक्षत्राणि वै जनयो ऽछिन्नपत्रा देवीर्विश्वदेव्यवतीर्नक्षत्रैरेवैनां पचन्त्येतां वा एतामग्रे देवताः प्रजापतये ऽपचꣳस्तस्मादेतानि पङ्क्तिमन्ति यजूꣳषि तैरेवैनां पचति द्वाभ्यां पचति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्यभीद्धो मित्रस्य चर्षणीधृता इति मित्रेणैव वरुणमेनिमुपैति देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिरिति सवितृप्रसूत एवैनामुद्वपत्यात्मनो ऽहिꣳसाया उत्तिष्ठ बृहती भवेत्याह धृत्या एवाव्यथमाना पृथिव्यामाशा दिश आपृणेति तस्मादग्निः सर्वा दिश आभाति ॥ मित्रैतां त

1) So corrigirt, B स, in H u Bb स्वं, TS 5, 1, 7, 1 स्वं, Kâth स्वस्वꣳ, Kap S स्वं स्व हि° 2) Von hier bis zum folgenden वै (incl) in H fehlend, in Bb von विश्वदेव्यवती bis zum folgenden विश्वदे° fehlend, die Accente mussten daher nach den entsprechenden Stellen ergänzt werden, Kap S धिषणास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीरिति, B धिषणा त्वा देवीर्विश्वदेव्यवती, Kath 19 7 धिषणास्त्वेति 3) Die Mss °स्वदाभीधानाम° 4) Die Mss देवीर्विश्वदेव्यवती 5) Die Mss ग्नास्त्वा 6) B वरूत्री 7) B देवीर्विश्वदेव्यवती (s TS 5 1 7, 2), Kap S 30, 5 वरूत्रीस्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीरिति, Kath 19, 7 वरूत्रीस्त्वेति 8) Von hier bis अहोरात्राभ्याम° in H u Bb fehlend, daher die Accente ergänzt 9) B देवीर्विश्वदेव्यवती

उखां परिददाम्यभित्त्या एषा मा भेदि ॥ इति मित्रायैवैनां परिददात्यभित्त्यै यदि मित्रायापरित्ता भिद्येत पुनः कार्या स्याद्वसवस्त्वाछृन्दन्तु[1] गायत्रेण छन्दसेति छन्दोभिश्च वा एषा देवताभिश्च क्रियते छन्दोभिश्चैवैनां देवताभिश्चाछृणत्ति स्वेनायतनेनाजक्षीरेणाछृणत्त्याग्नेयँ वा एतत्पयो यदजक्षीरमाग्नेयमेतत्पात्रँ यदुखा स्वेन वा एतत्पयसा स्वं पात्रमाछृणत्ति परमँ वा एतत्पयो यदजक्षीरं परममेतत्पात्रँ यदुखा परमेण वा एतत्पयसा परमं पात्रमाछृणत्ति ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5, 1, 7 (samskaroti tâm); Kâth. 19, 7, Kap S. 30, 5; Çat Br. 6, 5, 4.

षडेतान्याधीतयजूँषि जुहोति षड्वा ऋतव ऋतुभिर्वा एतत्पृथिव्या वी३र्यमुद्यच्छते नाना जुहोति नानावीर्या ३हीमे प्राणाः प्राणानाँ विधृत्यै यं कामयेत बधिरः स्यादिति तस्य सकृत्सर्वाण्यनुद्रुत्य जुहुयात्प्राणानस्य संभिनत्ति बधिरो भवति तस्माद्बधिरो वाचा वदति न शृणोति वाचँ ह्यस्येन्द्रियमनुपद्यते प्राणा वा एतानीतराणि छन्दाँसि वागनुष्टुब्यदनुष्टुभा सप्तमं जुहोति वाचँ वा एतत्प्राणेषूपसंदधाति तस्मादियँ वाक्सप्तमी प्राणानां मा सु भित्था मा सु रिषा इति प्रवृणक्त्यासुरमाया वा एषासीत्तां देवा एतेन यजुषावृञ्जतासुरी माया स्वधया कृतासीति तन्मायामेवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते द्वाभ्यां प्रवृणक्ति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै प्रवृञ्ज्याद्भूतिकामस्य भविष्यद्वा इदमुपजीवामो भविष्यदेवोपैति श्वः श्वः श्रेयान्भवति जातमवदध्याद्गतश्रीर्जातो वा एष यो गतश्रीर्जातेनैवैनं जनयति भ्राष्ट्रादाहरेद्यं कामयेतान्नादः स्यादित्येष वा अग्नीनामन्नादो ऽन्नकरणं भ्राष्ट्रमन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे प्रदावादाहरेद्यं काम-

1) Die Mss छिन्दतु 3) Die Mss °षा

येत' प्रसेनैनास्य राष्ट्रं जायुकꣳ स्यादिति' प्रसेनैनास्य राष्ट्रं जायुकं भवति' यतः कुतश्चाहृत्यावदध्याद्यं कामयेतास्य पाप्मा भ्रातृव्यो द्वितीयो जायेतेत्येतद्वै यजमानस्यायतनꣳ' स्वं वावास्मा एतदायतने पाप्मानं भ्रातृव्यं द्वितीयं जनयति' द्रुन्नः[1] सर्पिरासुतिरिति' स्रुसुकं घृताक्तमादधात्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यत्स्रुसुकस्तेजो घृतं' प्रिययैवैनं तन्वा तेजसा च समर्धयति' परस्या अधि संवत' इत्यौदुम्बरीं' देवा यज्ञोर्जꣳ व्यभजन्त तत उदुम्बर उदतिष्ठद्यदौदुम्बरीमूर्जमेवावरुन्द्धे' परमस्याः परावत' इति वैकङ्कतीमेषा वै सृष्टस्य भा अपाक्रामत्तद्विकङ्कतं प्राविशद्यद्वैकङ्कती' भा एवावरुन्द्धे' यदग्ने यानि कानि चेति शमीमयीꣳ शान्त्या' अग्नये वै न किंचनापश्युवृक्णमस्वदन्त' तस्मै वा एतया सर्वः प्रयोगिः सर्वमस्वदयद्यदग्ने यानि कानि चेति' तदग्नय एवैतया सर्वꣳ स्वदयति' सर्वमस्मै स्वदितं भवति' रात्रीꣳ रात्रीमप्रयावं भरन्त इत्याशिषमेवाशास्ते' नाभा पृथिव्याः समिधानो अग्निमिति' पृतनाजितमेवैनमकर्रग्निꣳ वै सृष्टꣳ रक्षाꣳस्यजिघाꣳसꣳस्तानि वा एताभिरेवापाहत' याः सेना अभीत्वरीरिति' तदग्निरेताभी[2] रक्षाꣳस्यपहन्त्येता एवं समिधा आदध्याद्यश्च रक्षोभ्यो विभीयाद्रक्षसामपहत्या' अथो यांहुका ह ताꣳ समाꣳ स्तेनाभवन्ति' तैस्ककीमभिचरन्नादध्यादेषं वै वनस्पतीनाꣳ वज्रस्ताजग्ध प्रमीयते' यं द्विष्यात्तं तर्हि मनसा ध्यायेन्मनो वा आशीर्या वाचं आहुतिमेवैनं भूतमव्ये ऽपिदधाति' यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जना इति' तस्मादग्निचितो ऽश्लीलं न कीर्तयितव्यं' नो अग्निविदः' संशितं मे ब्रह्म संशितं वीर्यं बलमिति' ब्रह्मणा वा एतत्क्षत्त्रꣳ सꣳ-

1) Die Mss द्रुषन्न, vgl aber 2 7, 7   2) Mss °ताभि

श्यति[1] क्षत्रेण ब्रह्मोथो ब्रह्म चैव क्षत्रं च सयुजा अकरेतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥ ब्रह्म क्षत्रं सयुजा न व्यथेते इति ब्रह्माह क्षत्रं जिन्वति क्षत्रियस्य ।

क्षत्रं ब्रह्म जिन्वति ब्राह्मणस्य यत्समीची कृणुतो वीर्याणि ॥ ९ ॥

Vgl 2, 7, 7. — TS 5, 1, 9 (vahuer ukhyasya janih) u. 10 (ukhyam dadhîta), Kâth 19, 9 u 10, Kap S 30, 7 u 8, Çat Br 6, 6, 1, 15 flg

अग्निभ्यः ॥ इति कामायालभ्यन्ते यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमत्याप्रीणन्ति यज्ञियानेवैनान्मेध्यान्कुर्वन्ति[2] पर्यग्निकृतानुत्सृजन्त्ययातयामत्वायैकेन संस्थापयन्ति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय पुष्करा भवन्ति सेन्द्रियत्वाय त्रिष्टुभो याज्यानुवाक्या भवन्तीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अथैषो ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रिययैवैनं तन्वा समर्धयत्यथो अयातयामत्वायैवायातयामा हि वैश्वानरः श्वेतं वायवे नियुत्वत आलभेत तेजस्कामो वायुर्वा अग्नेस्तेजस्तस्माद्वायुमग्निरन्वेति यद्वायवे ऽग्नेः सतेजस्त्वाय यद्वायव एकधा स्यादुन्मादुको यजमानः स्याद्यन्नियुत्वते द्वितीयत्वायाथो धृत्या अनुन्मादाय सर्वेषां वा एष पशूनां रूपाणि प्रति यद्वायव एकधा स्यादुन्मादुको यजमानः स्याद्यदेष प्राजापत्यो द्वादशकपालो द्वितीयत्वायाथो धृत्या अनुन्मादायाथैष आग्नावैष्णव एकादशकपालो ऽग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्धाथैष आदित्यो घृते चरुरादित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्तेभ्य एव प्रोच्य स्वर्गं लोकमेत्यादित्या वा अस्मिंल्लोक ऋद्धा आदित्या अमुष्मिन्पुरोडाशेन वै देवा

1) Die Mss ग्रंस्यति 2) Die Mss यज्ञियामेवैना मेध्यान्

अस्मिँल्लोकेऽग्निर्भुवश्चरुणामुष्मिन्नस्मिन्नेवं लोके पुरोडाशेनर्ध्नोति चरुणामुष्मिन्नथैषो ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालो देवायतनं वा अग्निर्वैश्वानरो देवायतन एव प्रतिष्ठायाग्निं बिभर्त्यथो कामो वै वैश्वानरो[1] यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमति ॥ १० ॥

Vgl TS 5, 1, 8, 2 (paçavah); Kāth 19, 8; Kap S. 30, 6

॥ इत्युपरिकाण्डे[2] जुहूमयीयः[3] प्रथमः प्रपाठकः ॥

दृशानो रुक्म उर्व्या विभातीति रुक्मं प्रतिमुञ्चतेऽमृतं वै हिरण्यं मृत्योरेतद्रूपं यदग्निर्यत्प्राणो ऽमृतेनैव मृत्युमन्तर्धत्तेऽथैते निर्बाधा देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतान्निर्बाधानपश्यंस्तैरसुरानेभ्यो लोकेभ्यो निरबाधन्त तन्निर्बाधानां निर्बाधत्वं तदेतैरेवं निर्बाधैर्यजमानो भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यो निर्बाधत एकविंशतिनिर्बाधो[4] भवति प्रतिष्ठित्या उपरिष्टान्निर्बाधं बिभर्त्यधस्तान्निर्बाधं सादयति भ्रातृव्यस्य विनुत्त्यै नक्तोषासा समनसा विरूपा इत्यहोरात्राभ्यामेवाग्निमाधत्ते धापयेते शिशुमेकं समीची इत्येते ३ह्येते धापयेते शिशुमेकं समीची द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तर्विभातीत्येष ३ह्येतयो रु३क्मो ऽन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदा इति प्राणा वै देवा द्रविणोदाः प्राणैरेवाग्निमुद्यच्छते विश्वा रूपाणि

---

1) Von hier bis zum folgenden वैश्वानरो (incl.) in B fehlend 2) Das इति fehlt in den Mss 3) H u. Bb जुहूमयीयः, B जुहूमप्रियः 4) Die Mss (H u. Bb) betonen एकविंशतिनिर्बाधोः = TS 5, 1, 10, 3

प्रतिमुञ्चते कविरिति' विश्वा हि रूपाण्यग्निः' प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पद' इत्याह प्रसूत्या एव' वि नाकमख्यत्सविता वरेण्य इति' सवितृप्रसूत एवाग्नि बिभर्त्यनु प्रयाणमुषसो विराजतीति' तस्मादुषसो व्युष्टिमन्वग्निराधीयते' सुपर्णो ऽसि गरुत्मांस्त्रिवृत्ते शिरो' गायत्रं चक्षुरित्येषैवो एषा संभृतिरग्निमेतत्संभरति' तस्मात्संभरति' तस्मात्सर्वैरङ्गैः पशुर्जायते' पशुरग्निः[1] दिवं गच्छ स्वः पतेत्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या' अथैते क्रमा' देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त' ते देवा एतान्क्रमानपश्यँस्तैरसुरानेभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त' ताननपजय्यमजयँस्तदेतैरेव[2] क्रमैर्यजमानो भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुदते' ऽनपजय्यँ[3] ह जयति' पड्वाव[4] शिक्यं भवति' षड्वा ऋतव' ऋतुभिरेवाग्निं परिगृह्णात्युपरिनाभि बिभर्त्युपरिनाभि[5] ह्यात्मनः[6] सदेव' सदेव एव देवता आत्मन्बिभर्ति' यदधोनाभि बिभृयाद्योनि निर्दहेद्देघो' ऽवधैनं घातुकँ[8] स्यात्संक्रामति' तस्माज्जाम्याः पशवः प्रेरते' ऽथ यत्पुनरभ्यावर्तते तस्मात्पुनः समावर्तन्त' ऊर्जो वा एष पशुभिरुत्क्रामन्सहोत्क्रामति' पुनरूर्जा निवर्तस्वेति' तदूर्जमेव पशून्पुनरवरुन्द्धे[9] पुनर्वतीर्भवन्ति समृद्ध्यै' चतसृभिरभ्यावर्तते' चतुष्पादो वै पशवः' पशूनेवावरुन्द्ध' इत्थं पर्यावर्तेत' एवँ हि यज्ञः पर्यावर्तते' ऽथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनुपर्यावर्तता' आ त्वाहार्षमन्तरभूरित्यन्तर्ह्येष एतर्ह्युदुत्तमँ वरुण पाशमस्मदिति' वरुणपाशमेवोन्मुञ्चत आत्मनो ऽहिँसाया' अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादिति' ज्योतिषैवैनँ

1) Die ३ fehlt in den Mss 2) Die Mss तानभपजय्यम॰ 3) Die Mss मपजय्यँ, (B schreibt wieder मपजय्यँ) 4) Die Mss schreiben षड्वाव॰ 5) Die Mss ॰नाभौ, Kath 19 11 नाधोनाभि 6) In den Mss fehlt die ३ 7) So B (ohne Accent), H u Bb ॰ह्यो 8) H u Bb घातु॰, B धातुक॰ 9) In den Mss पुन॰ ohne Accent 10) H u Bb त्वाहर्षम॰

समर्धयति हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसदिति[1] सादयति सर्वत्र[2] एवैनं होत्रासु प्रतिष्ठापयत्यथो सर्वं[3] वा एतेन साम्राज्यमेवाभिप्रोत्या[4] सप्रमात्रुरुषाद्वादौ भवति रेतो वा अग्निरन्तरिक्षं वै रेतो ऽनुषिच्यते यदधो निदध्यादधृताः पशूनां गर्भाः प्रपादुकाः स्युरथ यदुपरि सादयत्यन्तरिक्षसदमेवैनमकर्गर्भाणां धृत्यै सूयते वा एषो ऽग्नीनां[5] यंश्चीयते तस्मादेष आसन्दीसंत्सीद[6] त्वं मातुरस्या उपस्था इतीयं वा अग्नेर्योनिः स्व एवैनं योनौ संवेशयति तिसृभिरुपतिष्ठते त्रिवृद्धर्मिः[7] ॥ १ ॥

Vgl TS 5, 1, 10 (ukhyam dadhita) u 9, Kath 19, 11, Kap S 32, 1, Çat Br 6, 6, 4 u 7, 2.

अथैतद्वात्सप्रमेतेन वै वत्सप्रीर्भालन्दनो ऽग्नेः प्रियं धामाराध्नोत्तदग्नेरेवैतेन[8] प्रियं धाम राध्नोत्यागामुकमेनं[9] प्रियं भवति वत्सप्रियं वै भालन्दनमृषयो ऽध्यवदन्स्तैना[10] इति स एतत्सूक्तमपश्यत्तेनाधिवादमपाजयत्तेनापचितिमगच्छत्तदधिवादमेवैतेनापजयत्यपचितिमेव गच्छति द्वादशभिरुपतिष्ठते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाभ्यावरुन्धे त्रिष्टुभो भवन्तीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अन्येद्युः प्रक्रामयत्यन्येद्युरुपतिष्ठते योगक्षेमं वा एतत्प्रजानां दाधार तस्माद्यायावरा अन्याः प्रजाः क्षेम्या अन्या अथ[11] यत्प्रक्रम्योपतिष्ठते तस्माद्यायावरः क्षेम्यमभिप्रयाति[12] तस्माद्यायावरस्य क्षेम्यो ऽन्नं बभूव

1) Die Mss. °चसत्सदिति 2) Bb सर्व 3) Bb सर्वं 4) So corrigirt, H संभ्राज्य°; desgl B, ohne Accent, Bb सत्याज्य°, cf Kāṭh 19, 11 und Kap S 32, 1 साम्राज्येनैतया प्रीणाति 5) H u Bb °यं चाग्रो°, B ये कृभो° 6) In den Mss सीद ohne Accent. 7) So corrigirt, H u Bb त्रिवृ द्धर्मि, B त्रिवृत् द्धर्मिः 8) Die Mss धामाराध्नोत्त°, Kāṭh 19, 12 प्रिय धामापरुधापैरेवैतेन प्रिय धामावरुन्धे 9) Die Mss राध्नोत्य°, vgl die vor Anm 10) B ध्यवदत् स्तैना 11) In den Mss ohne Accent 12) B प्रायाति

यदहश्चेष्यमाणः स्यात्तदहरुभयं समस्येत्प्र च क्रामेदुप च तिष्ठेत योगक्षेमं वा एतदन्वाह यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्त उदु त्वा विश्वे देवा इति विश्वे ह्यदो देवाः सो यन्मनुष्या अग्ने भरन्त[1] चित्तिभिरिति यस्मा एवं चित्तायाधिराधीयते तेनैनं चित्तेन समर्धयति प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहीति ज्योतिषैवैनं समर्धयित्वा प्रवापयत्य[2]क्रन्ददग्निः[3] स्तनयन्निव द्यौरित्यनुब्रूयाद्यद्यंस उत्स्वेदेदीश्वरो वा एष उत्स्वेदन्यजमानस्य प्रजां पशून्निक्ष्विदस्तं[4] क्रदितमेवास्याकरयो शमयित्वैवाशिषमाशास्ते समिधाग्निं दुवस्यतेति गायत्र्या ब्राह्मणस्याध्यायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो द्वाभ्यां गायत्रीभ्यां वैश्यस्य ये हि द्वे गायत्र्यौ सा जगत्यथो ब्रह्मणे वा एतद्विशमन्वं करोति यदि भस्म[5] प्रतिपूर्येताप्सु प्रवेशयेदापो वा अग्नेर्योनिः स्व एवैनद्योनौ दधाति पुरीषं कुर्यात्पशुकामस्य पशवो वै पुरीषं पशुमान्भवतीष्टका वा सं युयात्तेनास्य[6] सर्वा आग्नेयीरिष्टका भवन्त्यूर्जा वा एष पशुभिरुत्सीदन्सहोत्सीदति पुनरूर्जा निवर्तस्वेति तदूर्जमेव पशून्पुनरवरुन्द्धे बोधा मे अस्य वचसो यविष्ठेति बोधद्वतीभ्यामुपतिष्ठते तस्मात्प्रजाः सुप्त्वा[7] पुनः प्रबुध्यन्ते द्वाभ्यामुपतिष्ठते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ २ ॥

Vgl TS 5, 2, 1 (asandyam vahnyavasthitih vatsaprenapyupasthanam) u 2 (ukhyanayanam), Kath 19, 12, Kap S 32, 2, Çat Br 6, 7, 4, 6, 6, 4

---

1) S 2, 7, 10, Kap S 32, 2 भरत, Kâth undeutlich, wahrscheinlich भरतु 2) B प्रयापय° 3) So wohl zu lesen in H u Bb यद्वाव, B यद्वाच, Kath यदि स्वेदेत 4) Die Mss निक्ष्विंदस्त° 5) So ist wohl zu schreiben, in B भस्मा प्र°, H u Bb भस्मात्प्र°, Kâth 19 12 भस्मैतदित्यप्सु भस्म प्रवपति 6) So B (ohne Accent), H u Bb सं॰युयात 7) So meine Correctur, H u Bb सुप्त्वा, B सुप्त्वा

अपेत वीत वि च सर्पतात इत्याह यमदेव३त्यो वा अयं लोको य३मो ऽमुष्य लोकस्याधिपत्यमानश यद्यमाद्देवयजनमनिर्याच्याग्निं चिन्वीत यमदेवत्यो ऽस्याग्निः स्यादस्वर्ग्यो यदाहादाद् इदं यमो ऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मा इति यमाद्वा एतेनास्या देवयजनं निरयाचिष्ट सृते देवयजने ऽग्निं चिनुते यमदेवत्यो ऽस्याग्निर्भवति स्वर्ग्य उद् उ घ्नन्ति यदेवास्या अयज्ञियममेध्यं तदुद्घ्नन्ति[1] व्याममात्रमुद्घ्नन्त्येतावद्वै[2] पुरुषे वीर्यं वीर्यसम्मिते चीयते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्या अवोक्षति यदेवास्या उद्घ्नन्तः[3] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तं शमयत्यथो आपो वा अग्नेर्योनिः स्व एव योनौ चीयते ऽग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसीति सिकता निवपत्यग्नेर्वा एतद्वैश्वानरस्य भस्म यत्सिकताः स्व एव भस्मञ्चीयते योनिर्वै सिकता रेता ऊषा यत्सिकता न्युप्योषान्निवपति योनौ वा एतद्रेतो दधाति तस्माद्योनौ रेतो हितं तस्माद्योने रेतः प्रजायते प्रजापतिः प्रजा असृजत ता वा ऊषेभ्य[4] एव योनेरसृजत प्रजननं वा ऊषाः[5] प्रजनने वा एतदग्निश्चीयत इमे वै सहास्तां ते वियती अब्रूतामस्तु नौ प्रियं धाम सहेत्यापो वा अस्या यज्ञिया मेध्यास्ता अमूष्या[6] अमुष्या यज्ञिया मेध्यास्ता इमे यदापश्चोषाश्च भवन्ति यदेवैनयोर्यज्ञियं मेध्यं तदवरुन्द्धे ऽथो अनयोरेवैनं प्रिये धामन्निधत्ते संज्ञानं वा ऊषा[7] उभये वा एतान्पशवो ऽभिसंजानते ये ग्राम्याः पशवो ये चारण्या उभये हैनं पशवो ऽभिसंजानते चं-

---

1) B तद्दुद्घ्नंति 2) Die Mss °मुंदप्र°, cf 4 1, 10 3) Bb उद्दू घ्नंत, desgl. B, ohne Accent, cf 4 1, 10 4) So corrigirt, die Mss घोपेभ्य (cf oben घोपा) 5) So corrigirt, die Mss घोषा 6) So corrigirt, die Mss °ष्टपा 7) So corrigirt, die Mss घ्रपा, cf TS 5, 2, 3 2 3

तस्रः प्राचीः सादयति' चत्वारि वै छन्दाꣳसि' छन्दोभिर्वै देवाः स्वर्गं लोकमायꣳस्ते दिशा आक्रमन्त[1]' ता अव्लीयन्त' ता एताभिरदृꣳहन्यद्देता उपधीयन्ते दिशां धृत्यै' पशवो वा इष्टका' गार्हपत्यꣳ वै पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते' द्वे समीची पुरस्तादुपदधाति' द्वे समीची पश्चादुभयत एवास्मै समीचः पशूननुपदधाति पशूनां परिगृहीत्या' अष्टावुपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री' गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुत' एकविꣳशतिः काउर्या प्रतिष्ठित्यै' प्रतिष्ठा ह्येकविꣳशो' ऽथो एकविꣳशतिविधो हि गार्हपत्यस्त्रिचितिकः काउर्यस्त्रयो वा इमे लोका' इमानेव लोकानाप्नोति' पञ्चचितिकः काउर्यः' पाङ्क्तो यज्ञो' यावानेव यज्ञस्तमालब्ध' चतुर्भिः संनिवपति' चत्वारि वै छन्दाꣳसि' छन्दोभिरेवं संनिवपत्यथो ब्रह्म वै छन्दाꣳसि' ब्रह्मणैवं संनिवपति' क्षत्रꣳ वा एषो ऽग्नीनाꣳ यश्चीयते' क्षत्रꣳ य उख्यो' ब्रह्म यजुर्यद्यजुषा संनिवपति ब्रह्मणा वा एतत्क्षत्रꣳ संनयति' तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रꣳ सं चैति वि च' द्वौ वा एतौ व्याघ्रौ संपद्येते' ता ईश्वरा अशान्तौ यजमानꣳ हिꣳसितोर्यदाह' भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसा इति' शमयत्येव' शान्त एवं न्युप्यते यजमानस्याहिꣳसाया' चातुर्भिर्वै पृथिव्या वीउर्यमुद्यतं' तदृतुभिः पुनर्विमुच्यते' यदाह' प्रजापतिर्विश्वकर्मा विमुञ्चत्विति' प्रजापतिरेवैनाꣳ विश्वकर्मा विमुञ्चति ॥ ३ ॥

Vgl TS 5, 2, 3 (garhapatyam cinoti), Kâth 20, 1, Kap S 32, 3

अथैता नैर्ऋतीस्तिस्रस्तुषपक्का भवन्त्येतद्वै नैर्ऋतमन्नस्य यत्तुषाः' कृष्णा भवन्त्येतद्धि निर्ऋत्या रूपमेता दिशꣳ हरन्त्येषा हि निर्ऋत्या दिक्ता स्वकृत इरिणे पराचीर्निदधात्येतद्वै निर्ऋतिगृहीतं पृथिव्या'

---

1) B आक्रमतु 2) So meine Correctur, die Mss छचो

निर्ऋतिगृहीत एवं निर्ऋतिं निरवदयते प्राणमेवास्य प्रथमया मुञ्चत्यपानं द्वितीयया व्यानं तृतीययाथो त्र्यक्षरो वै पुरुषो यावानेव पुरुषस्तं निर्ऋत्याः पाप्मनो मुञ्चति निर्ऋतिर्वै कर्मण उपद्रष्ट्रिका तां वा एतत्स्वेन भागधेयेन शमयित्वाथ सवितृप्रसूतो ऽग्निं चिनुते यं ते देवी निर्ऋतिराबबन्धेति जालमिष्टकास्वध्यस्यति निर्ऋतिपाशमेवोन्मुञ्चत आत्मनो ऽहिंसायै ॥

यदस्य पारे रजसो महच्चित्रं ज्योतिरजायत ।
तन्नः[2] परिषदति द्विषो ऽग्ने वैश्वानरः ॥

स्वाहेत्ययः परिषिञ्चन्पर्येति निर्ऋत्या अनन्ववायाय भूत्यै नमा इत्युक्त्वावर्तेते भूतिरेव भूत्वावर्तत आत्मनो ऽहिंसाया अनपेक्षमाणा आयन्ति निर्ऋत्या अनन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते परोगोष्ठमेव निर्ऋतिं निरवदयन्त इन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो नैर्ऋतीरुपधत्ते निवेशनः संगमनो वसूनामित्यैन्द्र्या गार्हपत्यमुपतिष्ठत इन्द्रियेणैवात्मानं समर्धयति त्रिष्टुभोपतिष्ठता ओजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजस्येव वीर्ये प्रतितिष्ठति गार्हपत्यो ऽग्ने चीयते प्रतिष्ठित्यै गार्हपत्ये वै देवाः प्रतिष्ठाय प्राञ्चः स्वर्गं लोकमभिजयन्त आयन्त्यावान्पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावता वेणुना विमिमीत एतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येणैव विमिमीते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्यै यो वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमो वेणुर्वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमो ऽन्नं वै फलमन्नमर्को ऽर्को ऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं विमिमीते सप्त पु-

1) So B, in H °स्वधेति, Bb °स्वधेती, Kap. S. 32, 4 °वबधेति द्विष(त)मधि व्यस्यति, Kāth 20 9 शिश्नमधिव्यस्यति 2) So im Anschluss an H u Bb तं नः; B liest तेन 3) Die Mss. आर्यमो

रुषान्प्रमिमीते सप्तभ्य एव पुरुषेभ्यो लोकं विन्दत्यो सप्तमात्पुरुषादन्नादो भवत्यरत्निमात्रे पक्षयोरत्युपदधाति पक्षंबृहद्धि वयः षड्भिः कृषति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेव कृषतीत्थमभ्यावर्तन्त कृषत्येषां हि देवानामावृदथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनुपर्यावर्तन्ते तिस्रस्तिस्रः सीताः संपादयति त्रिवृ३द्ध्यग्निर्द्वादश सीता भवन्ति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरस्य वा एषं विधामनुविधीयत इयं वा अबिभेदग्निर्मोतिधक्ष्यतीति यत्कृषत्यस्यां वा एतद् द्विगुणं क्रियते ऽनतिदाहायाथो पृथिव्यां वा एतद् द्विगुणेनायैर्वी३यमुद्यच्छन्त एतां दिशमुत्सृजन्त्येषा हि देवानां दिगथो स्वर्गमेवैनं लोकमनूत्सृजन्ति ॥ ४ ॥

Vgl TS 5, 2, 4 (ukhyâgum tatra samvapet) u 5 (krshati kshetram), Kâth 20, 2 u 3, Kap S 32, 4 u 5

कृष्टे वपति कृष्टे ह्योषधयः श्रयिष्ठं प्रतितिष्ठन्त्यन्नस्यान्नस्य वपत्योषधीनामृग्भिर्ब्रह्म वा ऋग्ब्रह्मणैवास्मा अन्नाद्यमवरुन्द्धे चतुर्दशभिर्वपति द्वादश मासाः संवत्सरो ऽथ य एते चतुर्दशे अहोरात्रे एवैते तत्संवत्सरेण च वावास्मा एतदहोरात्राभ्यां चान्नाद्यमवरुन्द्धे ऽन्नं वै फलमन्नम३र्को ऽ३र्को ऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं वपति यस्यान्नस्य निर्वपति यत्तस्याश्नीयाद्यान्यवरुद्धानि तैर्व्यृध्येतेध्मे तस्यापिकुर्यादपो तन्मनसा ध्यायेत्तेनैव तदवरुन्द्धे यदि सर्वं न संविन्देद्यवान्मधूद्धुतान्वपेद्यद्वा ग्राम्ये तेनान्नाद्यमवरुन्द्धे यन्मध्वारण्यं तेन तेनैव तदुभयमवरुन्द्धे ऽथैते संभारा दिग्भ्यो वा

1) So die Mss, also ein Adjectiv पचबृहत्, Kâth 20, 3 u Kap S 32, 5 पचप्रपयासि पयासि 2) In den Mss das Verb ohne Accent 3) Die ३ fehlt in den Mss 4) Die Mss °नुत्सृजति

एतत्पृथिव्यां ऊर्जं संभरत्यूर्ज्यग्निश्चीयते यां जनतां कामयेत क्षोधुका स्यादितीयमूर्जमहमित आदीति[1] तस्या अधाद्ददीत क्षोधुका ह सा जनता भवति कामं कामदुघे धुक्ष्वेत्यभिमृशति तेनास्य सर्वा इष्टकाः कामदुघा भवन्त्युत्तरवेदिं निवपत्युत्तरवेदिमित्येवास्याग्निश्चीयते ऽथो यज्ञपरुषी[2] ऽनन्तर्हित्या अग्निर्वा एष न्युप्यते यदुत्तरवेदिं यदुत्तरवेदिं न्युप्याग्निं चिनोत्यग्नौ वा एतदग्निश्चीयते ऽग्ने तव श्रवो वय इति सिकता निवपत्येता वै वैश्वानरीरिष्टका अपरिमिता एतदग्नेरपरिमितं चीयते ऽग्नेर्वा एतद्वैश्वानरस्य सूक्तमेषां वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियायां वा एतत्तन्वामग्निश्चीयते संतनूरग्नौ निधीयते लोमशं वा एतच्छन्दः[3] पशव्यमूनातिरिक्तं प्रजननायाशीत्यक्षरमेतेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायंस्तदस्याशीत्यक्षरत्वं समुद्रं वा एतच्छन्दो योनिः समुद्रः सोमो रेतोधा यत्सोमीभ्यां व्यूहति योनौ वा एतद्रेतो दधाति तस्माद्योनौ रेतो हितमाप्यानवती भवतस्तस्माद्योनौ रेत आप्यायते छन्दोभिर्वा अग्निरुत्तरवेदिमभिप्रह्रियते या अग्नौ प्रह्रियमाणे ऽन्वाहुस्तां तर्हि मनसा ध्यायेच्छन्दोभिरेवैनमुत्तरवेदिमभिसंहरति[4][5] मनसान्वाहानिरुक्तमिव ह्येतद्व्यावृत्त[6] व्यावृतं पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छत्यग्ने पुरस्तान्नयन्ति रक्षसामपहत्या आक्रमयन्ति य एवैनेन भ्रातृव्यः सहङ् तं वज्रेणावबाधन्ते प्राञ्चं प्रक्रमयन्ति य एवैनं भ्रातृव्यो ऽति तं वज्रेण प्रणुदते प्रत्यञ्चमभ्यावर्तयन्ति य एवैनं भ्रातृव्यो ऽनु तं वज्रेण प्रतिनुदते तद्वा-

1) Bb चादिति; Kap S 32, 6 चादमिति, aber Kāṭh 20, 4 इयमूर्जमहमित आदीतीयमेवास्मा ऊर्जमादत्ते 2) So B (ohne Accent), in H u Bb यज्ञपरुषी; Kāṭh 20,4 u. Kap. S 32,6 यथो यज्ञपरुरेव cet 3) So corrigirt, B एतत्छदः; H एतत्संदः; Bb एतत्संदः; cf unten 4) Die Mss ध्याये छं° 5) So B (ohne Accent); in H u. Bb °मभिमंहरति 6) So B (ohne Accent), in H u Bb व्यावृत्त

तृव्यस्य वा एष विनोदः' कृष्णो वै भूत्वाग्निरश्वं प्राविशत्स एतदग्-छद्यच मृगशफो' यदश्वमाक्रमयन्ति' यदेवाचाग्नेर्युक्तं तस्यावरुद्ध्यै॥ ५ ॥

Vgl 2 7, 13 — TS 5, 2, 5 (kṛshati kshetram) u 6 (atra sikatadikam vapet), Kath 19, 3 a E u 4, Kap S 3?, 5—7

तपो योनिरसीति' पुष्करपर्णमुपदधाति' योनिर्वा एउपो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं' नाभिर्वधकः' सयोनिरेव संनाभिश्चीयत' इयं वा अबिभेदग्निर्मातिधक्ष्यतीति' यत्पुष्करपर्णमुपदधात्यस्या अनतिदाहायाधस्ताञाभि[1] सादयत्योषधीनां प्रतिष्ठित्या' अथो उये ऽउप्स्वग्नयस्तानेवावरुन्द्धे' प्रजापतिः प्रजा असृजत' याः पुरा ब्रह्मणो ऽसृजत ताभिर्नोराध्नोद्य[2] या ब्रह्ममुखा असृजत ताभिरराध्नोद्ब्रह्म[3] जज्ञानं प्रथमं पुरस्तादिति रुक्ममुपदधात्यृध्या' आभ्नोत्येवाथो मिथुनत्वाय' न पृथिव्यामग्निश्चेतव्यो नान्तरिक्षे न दिवीत्याहुरमृतं[4] वै हिरण्यममृते वा एतदग्निश्चीयते' श्मशानचितो वा एते चीयन्ते' चित्यां चित्या हिरण्यशकलमुपास्यति' तेन वा एषो ऽश्मशानचित्तेन स्वर्गो' ऽथैष पुरुषो हिरण्ययो' यजमानलोकमेवैष दाधारैष ह उत्वेव यजमानो ऽग्निनामुष्मिंल्लोके सम्यङ् यस्यैष उपधीयते' ऽथो मध्ये ज्योतिरेव चीयते' द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामित्यभिमृशति' होत्रास्वेवैनं प्रतिष्ठापयत्यथैतानि सर्पनामानि' मृत्युर्वै सर्पनामानि' यदुपदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मादनुदिशति' सोमे वा एका त्विषिरग्नावेका सर्पे एका' ता एवावरुन्द्धे' वामदेवस्य राक्षोघ्नेन व्याघारयत्येतेन वै

---

1) So ist wohl zu lesen die Mss °धस्तान्नाभि cf अधस्तान्निबोधम् Çat. Br 7, 4, 1, 10 2) So corrigirt die Mss °र्नाराध्नोदय cf folgende Anmerkung 3) So H u Bb, in B wieder °राध्नोत् 4) So corrigirt, die Mss एषो श्मशानचित्, s unten 3, 2, 7, 3 5 1 a A u TS 5, 2 8 5

वामदेवः कुसितायाः[1] गिरा आदीपयद्रक्षसामपहत्यै पञ्चभिर्व्याघारयति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्याथो यावानेव यज्ञस्तस्माद्रक्षांस्यपहन्त्यथैते स्रुचौ कार्ष्मर्यमयी दक्षिणतः सादयति रक्षसामपहत्यै दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजिघांसंस्तानि कार्ष्मर्येणैवापाघ्नत यत्कार्ष्मर्यमयीं दक्षिणतः सादयति रक्षसामपहत्यै घृतस्य पूर्णा भवत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं प्रिययैवैनं त३न्वा समर्धयति गायत्र्या सादयति तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्द्ध औदुम्बरीमुत्तरतः सादयति दध्नः पूर्णामूर्ग्वा उदुम्बरो[2] ऽन्नं दध्यू३र्जेवास्यान्नं[3] दधाति त्रिष्टुभा सादयत्योजो वै वी३र्यं त्रिष्टुबोज एव वी३र्यमवरुन्द्धे पूर्णे सादयत्यक्षिते यजमानलोकमुपतिष्ठेते मूर्धन्वतीभ्यां सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति विराज्यग्निश्चेत३व्या इत्याहुः स्रुचौ वै विराजौ यत्स्रुचा उपदधाति विराजि वा एतदग्निश्चीयते[4] ऽथैषा स्वयमातृण्णेयं[5] वै प्रथमा स्वयमातृण्णान्तरिक्षं द्वितीयासौ तृतीयेमानेव लोकानुपधत्ते ऽश्वमुपघ्राप्य सादयति प्रजापतिचित एवास्य भवन्त्यथो प्राणानामुत्सृष्ट्यै भूरसीति प्राचीमुदूहेद्यं द्वेष्याद् भ्रातृव्यो ऽतीव स्याद्भूमिरसीति प्रतीचीं यद्यन्वेदितिरसि भूमिरसीति तिरश्चीं यदि सदृङ्ङियं वा अदितिरनया वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं प्रभूतं प्रणुदते ऽनया प्रतिनुदते ऽनया विनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदः काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीति दूर्वेष्टकामुपदधात्योषधीनां प्रतिष्ठित्यै[7] काण्डात्काण्डा३द्ध्येषा

1) So schreibe ich; die Mss कुसितायाः, den Nom कुसितायी s. oben 2, 1, 11. 2) Die Mss उदुम्बरो 3) So meine Correctur, Bb दध्यू३र्जेवास्यान्नं; H दध्यू३र्जेवास्यान्नं; B दध्यू३र्जेवास्यादन्नं 4) So corrigirt, die Mss चिरोभी; cf. TS 5, 2, 7, 5. 5) Die Mss. °तृर्णेय° 6) So H u. Bb (desgl. Kap. 8); in B °मुद्वहेद् 7) B पूर्वेष्टकास°

प्रतितिष्ठतीति[1] पशवो वा इष्टका न वै पशवा आयवसे रमन्ते[2] यद्दूर्वेष्टकामुपदधात्यायतनमिव[3] वा एतत्क्रियते पशूनां यत्या अथैषा वामभृद् द्वियजुर्यजमानलोकमन्येन[4] दाधार भ्रातृव्यलोकमन्येन[5] वृङ्क्त एतया वै देवा असुराणां वामं पशूनवृञ्जत तद्वामभृतो वामभृत्त्वं छन्दांसि वै देवानां वामं पशवश्छन्दांस्येवैतया वामं पशून्यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ऽथैते रेतःसिचा[6] इयं[7] विराडसौ स्वराडेवं रेतः सिञ्चतीयं प्रजनयत्यग्निरत्यन्नादो[8] भवति यस्यैते उपधीयेते यदि पुत्री चिन्वीत प्रथमायां चित्यामन्यामुपदध्यादुत्तमायामन्यां रेतसः सिक्तस्य परिगृहीत्यै यद्यपुत्रः प्रथमायां चित्यामुभे उपधेये सम्यञ्चौ हि भूत्वा रेतः सिञ्चतः ॥ ६ ॥

Vgl 2, 7, 15 — TS 5, 2, 6 a E 7 (rukmâdy upadadhyat) u 8 (sthapayet svayama trnnâm), Kath 20, 5 u 6, Kap S 32, 7 u 8

अथैता विश्वज्योतिष एषु वा एतल्लोकेषु[9] ज्योतिष्मत्तमग्निं निधत्ते ऽथो प्राणानां विधृत्या अथैषा त्र्यालिखित्तेमे[10] वै लोकास्त्र्यालिखितैमानेव लोकानुपाधत्त उभये वा एतामुपादधत देवाश्च वा असुराश्चोपरिष्टाल्लक्ष्माणी देवा उपादधताधस्ताल्लक्ष्माणमसुरास्ततो देवा अभवन्परासुरा उपरिष्टाल्लक्ष्माणमुपदधीत भ्रातृव्यवान्यो वास्य प्रियः स्यात्तस्य भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्येषा[11] वा असपत्नेष्टकासपत्नो भवति य एतामुपधत्ते ऽथो देवलक्ष्मं वा एषा देवलक्ष्ममेवोपधत्ते या सोखाया[12] अधि मृदुच्छिष्यते[13] तस्या एतां कु-

1) Die Mss °ष्ठतीति 2) Die Mss रमते 3) So corrigirt, in H u Bb यद्दूर्वेष्ट°, B यत्पूर्वेष्ट° 4) So corrigirt, die Mss यजमानलोकम° 5) So corrigirt, die Mss भ्रातृव्यलोकम° 6) So corrigirt, H u Bb रेत सीचा, B रेत सीचा 7) H ईयं, desgl B, ohne Accent 8) Die Mss °त्यपीर° 9) So die Mss 10) Die Mss स्त्र्यालिखि° 11) So die Mss 12) So corrigirt, die Mss सोपाया 13) Die Mss मृदुच्छिष्यते

यौत्तैनास्य[1] सर्वा आग्नेयीरिष्टका भवन्त्यथैष कूर्मः श्मशानचितो वा एते चीयन्ते जीवः कूर्म उपधेयस्तेन वा एषो ऽश्मशानचित्तेनोप्माती[2] पशूनां[3] वा एष मेध एतं[3] वै मेधं पश्यन्त एनं पशवो ऽमुष्मिंल्लोकं उपतिष्ठन्ते प्रत्यञ्च[3] सादयति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते द्यावापृथिवीयया सादयति द्यावापृथिवी हि पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते पशुभिरेवैन[3] सम्यञ्चं दधाति विष्णोर्नाभ्यामग्निष्ठेत३व्या इत्याहुः प्रादेशमात्रमुलूखलं कार्यमेतावान्वै विष्णुर्विष्णोर्वा एतन्नाभ्यामग्निष्ठीयत ऊ३र्ज्यग्निष्ठेत३व्या इत्याहुरूर्ग्वा उदुम्बरो यदौदुम्बरमुलूखलं[4] भवत्यूर्जि वा एतदग्निष्ठीयते वैष्णव्या सादयति वैष्णवं[3] ह्युलूखलं[5] स्वयैव देवतया धेपोखा[6] पृथिव्या वा एतदोजो वी३र्यं[3] संभृतमोजो वा एतद्वीर्यं मध्यतो ऽग्नेर्धीयते[7] ऽग्नो मध्ये ज्योतिरेव[8] चीयते यद्रिक्तामवेक्षेत क्षोधुको यजमानः स्याद्यत्पूर्णामवेक्षते तथा हाक्षोधुको भवति सिकताभिः पूरयित३व्या३ मैवो एतद्वैश्वानरस्य भस्म यत्सिकताः स्वेनैवैनां भस्मना प्रीणाति दध्नः पूरयितव्यो३र्ग्वै दध्यूर्जमेवावरुन्द्धे घृतस्य पूरयित३व्यैषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं प्रिययैवैनं तन्वा समर्धयति मधोः पूरयितव्या हास्य प्रजायां मधव्यो जायते शृध्यो३ इन्द्रियाणि वै पशुशीर्षाण्ययज्ञियान्यमेध्यानि यच्छिद्रेषु[10] हिरण्यशकलान्यप्यस्यतीन्द्रियेणैवेनानि वीर्येण समर्धयति मेध्यान्येनानि यज्ञियानि करोत्यर्धं[3] वै पुरुषः

1) Die Mss schreiben एताम् und betonen कुर्यात्, Kāṭh. एतां 2) So corrigirt, in den Mss एषो ऽश्मशानचित् (cf Maitr S 3 3, 1 u TS 5 2, 8, 5) 3) In den Mss ohne Accent 4) So corrigirt, in den Mss यदूदुम्बरम्° 5) Die ३ fehlt in den Mss 6) So corrigirt, die Mss °धेपोया 7) So corrigirt, H u Bb ये धीयते, B धे धीयते 8) ज्योतिर्° in den Mss ohne Accent. 9) So corrigirt, die Mss. °तन्वोर्मे 10) Die Mss यच्छि°

सहस्रस्य यच्छन्त्यर्धमितरे पशवस्तस्मादेतन्मध्यत उपदधात्यभित इतराणि पशोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय यं कामयेत पशुमान्स्यादिति तस्य समीचीनानि पशुशीर्षाण्युपदध्यात्समीच एवास्मै पशूननुपदधाति पशुमान्भवत्यथ यं कामयेतापशुः स्यादिति तस्य विषूचीनानि पशुशीर्षाण्युपदध्याद्विषूच एवास्मै पशूननुपदधात्यपशुर्भवत्येता वै साहस्रीरिष्टकाः पश्विष्टकास्ताः सोमदक्षः कौश्रेयो विदांचकार ताः श्यापर्णायोपदधौ[1] स सहस्रं पशून्प्राप[2] प्र सहस्रं पशूनाप्नोति यस्यैता उपधीयन्ते यविष्ठो वै नामैष[3] ऽग्निस्तस्माच्चिन्वतान्तरा न व्येतवै[4] यद्वीयात्प्राणानस्य युवेतोत्सर्गैरुपतिष्ठत आरण्यानेव पशूञ्शुचमनूत्सृजति ॥ ७ ॥

Vgl TS 5 2, 8 u 9, Kath 20, 6 u 7, Kap S 32, 8 u 9

पुरुषशीर्षमुपदधात्येष हि पशूनां वीर्यवत्तमो वीर्यमस्मिन्दधात्येकमुपदधात्येकधास्मिन्वीर्यं दधाति सौर्या पुरुषशीर्षमभिजुहोति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सौरी वा एषा सती मैत्रावरुण्यहर्वै[5] मित्रो रात्रिर्वरुणोऽहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठत्यर्धर्चाभ्यां जुहोतीयं वा अर्धर्चा३चो ऽसा अर्धर्चा३चो ऽनयोरेव प्रतितिष्ठत्यथ यदेकया ऋचा द्विर्जुहोति[6] तस्मादेकः सन्पुरुषो द्विपाद्धा एतत्किंचाकर्योनिर्वा एतद्युक्थं यदेता अपस्याः सादयति तस्मिन्नेव योनौ रेतो दधातीयं

1) So meine Correctur, H u Bb तास्यापर्णा॰ desgl B ohne Accent, Kap S 37 10 सोमदच कौश्रेय श्यापर्णायोपदधौ Kath 20 8 सोमदच कोश्रेयाश्यामपर्णायोपदधौ 2) In den Mss प्राप ohne Accent 3) In den Mss ohne Accent 4) Da die Mss dieses Buchs nur nach der gewohnlichen Weise des RV accentuirt sind, lässt sich nicht entscheiden ob sie व्येतवै od व्येतवै lesen 5) So meine Correctur, Bb मैचापरुण्यहर्विवै desgl B ohne Accent, H मैत्रावरुण्यहर्वि वै 6) In den Mss द्विर् ohne Accent

वा अबिभेदग्निर्मातिधक्ष्यतीति सैता इष्टका अपश्यदथो आहुः प्रजापतिरपश्यदिति ता उपाधत्त यदेता उपधीयन्ते ऽस्या अनतिदाहाय यदिदन्नमिति होवाचेयं य एता उपदधाता इत्यन्नादो भवति यस्यैता उपधीयन्ते तस्माद्रेतसः सिक्तादेष पशुः संभवति यदेतांश्छन्दस्याः पशवो वै छन्दांसि यद्दक्षिणत उपदध्यादभीपतः प्रजा वरुणो गृह्णीयादथ यदुत्तरत उपदधात्यपवाहत एवाथैताः प्राणभृतस्तांसिन्पशौ संभूते प्राणं चक्षुः श्रोत्रं वाचं तानि दधात्यक्ष्णया[1] सादयति पशुं वा एतदाक्रमयति तस्मात्पशवो ऽक्ष्णयाङ्गानि प्रहरन्तो यन्ति दशभिर्दशभिर्वा अन्ता इष्टकाभिर्न्नेषय आध्रुवंस्तां चाष्टीचाप्नोति यस्यैता उपधीयन्ते ऽथैताः संयतो रेतो वा एतत्सिच्यते यदग्निश्चीयते यदेता उपधीयन्ते रेतसः सिक्तस्य संयत्यै लोकं पृण छिद्रं पृणेत्येषा वा अछिद्रेष्टका अछिद्रा वा एतया चितयश्चीयन्त इन्द्राग्नी त्वा[2] बृहस्पतिरित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसा वा एतद्वीर्येणाग्निश्चीयते ता अस्य सूददोहस इति परुषि परुष्येव रसं दधाति सोमं श्रीणन्ति पृश्नय इत्यन्नं वै पृश्न्यन्नमेवावरुन्द्धे जन्मन्देवानां विश इत्याह प्रजात्या एव त्रिष्वा रोचने दिव इति सवनानि वै त्रीणि रोचनानि सवनचितमेवैनमकरनुष्टुब्वा एषा वाग्वा अनुष्टुप् प्राणो वै वाग्यदेषा सर्वा इष्टका अनुसंचरति तस्मात्प्राणः सर्वाण्यङ्गान्यनुसंचरत्याग्नेयी वा एषा वर्णेन

---

1) Die Mss schwanken, Bb तानिद्ध्यात्य॰, H ता निद्ध्यात्य॰, B तानिद्धात्य॰, Kap S 39 11 प्राणभृत उपदधाति रेतस्यस्मै प्राण समचसु श्रोत्र वाच दधाति——— वाचमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतो वाग् (व)दत्यक्ष्णयोपदधाति तस्मादक्षिणया पद पशव प्रहरन्तो यन्ति cet. 2) B त्वा

स्वेन वा एतच्छन्दसाग्निश्चीयते[1]' नाध्वर्युः सन्नार्त्तिमार्छति य एवं वेद ॥ ८ ॥

Vgl 2, 8, 1 — TS 5, 2, 9 u 10, Kāth 20, 8 u 9; Kap S 32, 10 u 11

उत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निश्चित्यः' को ह तद्वेद यदेतस्य क्रियते यन्नाश्विनौ वै देवानां भिषजा अक्लृप्तस्य कल्पयितारौ' यदेता आश्विनीरुपधीयन्ते ऽक्लृप्तस्य क्लृप्त्यै' पञ्चोपदधाति' पाङ्क्तो यज्ञो' यावानेव यज्ञस्तमालभ्याथो यावानेव यज्ञस्तमचीक्लृपदथैता आश्विनीर्ऋतव्या अनूपधीयन्ते' रेतसे वा एतत्सिक्ताय ऋतूननुपाधात्तस्मात्सर्वेष्वृतुषु रेतो हितं' तस्मात्सर्वानृतूनेतो ऽनुप्रजायते' ऽथैता ऋतव्या वायव्या अनूपधीयन्ते' तस्मात्सर्वानृतून्वायुरन्वावरीवर्त्यथैता वायव्या अपस्या अनूपधीयन्ते' तस्मात्पशवो नानाव्रताः[2] सन्तो ऽप एवाभि संवताश्चतस्रः पुरस्तादुपदधाति' चतुर्विधं हि शिरः' प्राणाश्चक्षुः श्रोत्रं वाङ्' मूर्धन्वतीभिः सादयति' मूर्धन्यो ऽसानीति' पञ्च पश्चाभिता उपदधाति' पशोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय' तस्मात्पशुः पश्चाद्वरीयाञ्छ्रोणिमत्तरस्तस्मादु प्राङ् संहाना' इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृंहतं युवमित्यन्तरिक्षं वा एषा चितिरन्तरिक्षमिमाः प्रजा' इन्द्राग्नी वै देवानामोजोभृता' ओजो वीर्यमिन्द्राग्नी' ओजो वा एतद्वीर्यं मध्यतः प्रजानां धीयते' ऽथैता दिश्या' देवा वै स्वर्गं लोकमायंस्ते दिश आक्रमन्त' ता अव्लीयन्त' ता एताभिरदृंहन्यदेता उपधीयन्ते दिशां धृत्यै' पञ्चोपदधाति' पाङ्क्तो यज्ञो' यावानेव यज्ञस्तमालभ्य' दशैताः पुरस्तात्सादयति' दशाक्षरा विराड्' विराट् खलु

1) Die Mss एतच्छं॰ 2) H u Bb नानाभृता Kāth 20 10 नानाव्रताः 3) So corrigirt, die Mss श्रोणिमुत्तरस्

वै चक्षुर्ज्योतिश्छन्दसां चक्षुर्वा एतज्ज्योतिः पुरस्तात्प्रशोदधाति तस्मादिदं पुरस्ताच्चक्षुरथो अन्नं वै विराडन्नं वा एतन्मुखतो दधाति मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दा इतीयं वै मान्तरिक्षं प्रमासौ प्रतिमेमानेव लोकाननुपधत्ते ऽथो देवछन्दसानि वा एतानि देवछन्दसान्येवोपधत्ते द्वादश द्वादशाभिता उपदधाति तत्षट्त्रिंशत्षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बृहती खलु वै छन्दसां स्वाराज्यमानशे गच्छति स्वाराज्यं यस्यैता उपधीयन्ते पशवो वै बृहती पशवो मध्यमा चितिस्तस्मादेतस्यां चित्यामेता उपधीयन्त आदित्यधामानो वा उत्तरे प्राणा अङ्गिरोधामानो ऽधरे मूर्धासि राडिति य उत्तरे प्राणास्तानेताभिर्दाधार यन्त्री राडिति ये ऽधरे प्राणास्तानेताभिर्दाधार तदेषां वा एताः प्राणानां विधृत्यै समावद्भाजः सादयति समावद्भाजो ह्यीमे प्राणाः प्राणानां विधृत्यै यं द्विष्यात्तस्याक्ष्णया सादयेत्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति मूर्धन्वतीभिः सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति ॥ ९ ॥

Vgl 2, 8, 1—3 — TS 5, 3, 1 u 2, Kāṭh 20, 10 u 11, Kap S 32 12 u 13

त्रिवृद्वती पुरस्तात्सादयति त्रिवृद्वै यज्ञमुखं मुखतो वा एतद्यज्ञमुखं दधाति सप्तदशवतीं दक्षिणतो ऽन्नं वै सप्तदशो ऽन्नं वा एतद्दक्षिणतो दधाति तस्माद्दक्षिणेन हस्तेनान्नमद्यते तस्माद्दक्षिणो ऽर्ध आत्मनो वीर्यवत्तरस्तस्माद्दक्षिणमर्धं वयांस्यनुपर्यावर्तन्ते पञ्चदशवतीमुत्तरत ओजो वै पञ्चदश ओजो वा एतदुत्तरतो दधात्येकविंशवतीं पश्चात्प्रतिष्ठित्यै त्रिवृद्वतीं पुरस्तात्सादयति त्रिवृद्वै यज्ञमुखं मुखतो वा एतद्यज्ञमुखं दधाति पञ्चदशवतीं दक्षिणतः सादयति सप्तदशवतीमुत्तरतः पक्षयोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय

तस्मादुभाभ्यां हस्ताभ्यामन्नमद्यते ऽथो वज्रो वै पञ्चदशो वज्रेण वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यमुभयतो निर्भजत्येकविंशवतीं पश्चात्प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविंशो ऽर्कस्य वा एष विधामनुविधीयते ऽन्नमर्को ऽन्नादो भवति यस्यैता उपधीयन्ते ऽग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमा इति स्पृतो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तदस्पृणोद्यद्यदेवैताभिर्यजमानः[1] कामयते[2] तत्तत्स्पृणोत्यैकयास्तुवत प्रजा अधीयन्तेति सृष्टयो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तदसृजत यद्यदेवैताभिर्यजमानः कामयते तत्तत्सृजते ऽग्ने जातान्प्रणुदा नः सपत्नानिति पुरस्तात्सादयति ये एव जाताः सपत्नास्तानेतया प्रणुदते प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्वेति पश्चाद्ये एव जाताः सपत्नास्तानेतया प्रतिनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदश्चतुश्चत्वारिंशी स्तोमो वर्चो द्रविणमिति दक्षिणतः सादयति षोडशी स्तोमा ओजो द्रविणमित्युत्तरतश्चतुश्चत्वारिंशदक्षरा वै त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वज्रः षोडशी सव्यापग्रहणो वै वज्रो दक्षिणाप्रहरणः सव्यापग्रहणं वा एतद्वज्रं दक्षिणाप्रहरणं यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति पुरीषवतीं मध्यतः सादयति पुरीषमिव ह्रीदं मध्यतः पशोः पुरीषं मध्यमात्मनः सात्मानमेवाग्निं चिनुते ऽथैता विराजो वाग्वै विराट् पशवो वा एता इष्टकाः पशुषु वा एतदुत्तमां वाचं दधाति तस्मात्पशुमानुत्तमां वाचं वदति ॥१०॥ Vgl 2,8 6 u 7 — TS 5 3 3—5 Kath 20 12 u 13, Kap. S 32, 14—17

॥ इत्युपरिकाण्डे हशानो नाम द्वितीयः प्रपाठकः ॥

1) Die Mss यद्यदेवैताभि॰ 2) H u Bb कामयेत, vgl aber gleich weiter unten die entsprechende Wendung wo die Mss übereinstimmen. 3) Das इति fehlt in den Mss

अथैताः स्तोमभागा एता वै बृहस्पतिरसुरेभ्यो ऽधि यज्ञस्य प्रतिष्ठामाहरद्यदेता उपधीयन्ते यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै यज्ञो वै देवानामपद्यत तं देवाः स्तोमभागाभिः प्रत्युदस्तभ्नुवन्यदेता[1] उपधीयन्ते यज्ञस्योत्तब्ध्यै प्रजापतिर्वा एतत्पृथिव्या अग्नेस्तेजः संमभरत्तदग्नेरेवैतत्तेजः संभ्रियते ऽथैता नाकसदो नाकं ह वा असा अग्निं चिक्यानाय भवति न वै तत्र किं चन जग्मुषे कं तस्मान्नाकसदो नाकसत्सु पञ्चचूडा अभ्युपदधाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या एवं ह ३ त्वेवं यजमानः पत्नीभिरमिनामुष्मिंल्लोके सम्यङ् यस्यैता उपधीयन्ते ऽथो मध्ये ज्योतिरेव[2] चीयत एता वा अमुष्मिंल्लोके यजमानस्य पत्नीस्तस्मादग्निचिता स्त्री नोपेत्यैर्था हि[3] सा पश्चात्प्राचीमुत्तमामुपदधाति पश्चा३द्धोते[4] प्राची[5] पत्न्यन्वास्ते[6] ऽथैताः कॢप्तयः प्रजापतिः प्रजा असृजत ता एन[7] सृष्टा अन्यमन्यन्त स प्रजापतिरेता इष्टका अपश्यत्ता उपाधत्त ततो वा अकल्पन्त यदेता उपधीयन्ते प्रजानां कॢप्त्या अथैता वृष्टिसनयो वृष्टिर्वै देवेभ्यो ऽन्नाद्यमपाक्रामत्तेत इदं सर्वमशुष्यत्ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्त्स प्रजापतिरेता इष्टका अपश्यत्ता उपाधत्त तेभ्यो वृष्टिमन्नाद्यमवारुन्द्ध[8] यदेता उपधीयन्ते वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्या आवपनं वा उत्तमा चितिरन्या अन्या इष्टका उपदधात्यन्यानन्यानेवास्मै पशून्प्रजनयति प्राणो वै स्वयमातृण्णायुर्वायव्या समीची उपदधात्यायुश्चैव[9] प्राणं च

---

1) So corrigirt, (s. auch Kap S 32,17), die Mss प्रत्यूदस्तभ्नुवन्, Kāṭh 21,2 प्रत्युदस्तभ्नुवन्. 2) In den Mss ज्योतिर॰ ohne Accent 3) H u Bb नोपेत्यैर्था हि, B नोपेत्यैर्था हि 4) Die ३ fehlt in den Mss 5) In den Mss ohne Accent. 6) In den Mss ॰न्वास्ते 7) Die Mss एनं॰ 8) So corrigirt, die Mss ॰मवरुध 9) So corrigirt, die Mss उपदध्यात्य॰

सयुजा अकार्षी समीचीनाभ्यां ह्यायुषा च प्राणेन च भुङ्क्ते प्राणो वै स्वयमातृण्णा तामुत्तमामुपदधात्युत्तमं ह्यायुर्यदन्यामुत्तरामुपदध्यात्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मात्तामुत्तमामुपदधात्युत्तमं ह्यायुः ॥ १ ॥

Vgl 2, 8, 8—10 — TS 5, 3, 5—7, Kaṭh 21, 1—3, Kap S 32, 17

अथैषा छन्दश्चितिश्छन्दांसि वै देवानां वामं पशवश्छन्दांस्येवैतया वामं पशून्यजमानोऽवरुन्द्ध एतां वै यज्ञसेनश्चैत्र[1] उपदधे[2] स आनर्ध ऋध्नोति य एतामुपधत्ते गायत्रीभिः पुरस्तात्सादयति तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्द्धे तिस्र उपदधाति त्रिवृद्ध्यग्निर्मूर्धन्वतीभिः सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति त्रिष्टुब्भिर्दक्षिणत[3] ओजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज एव वीर्यमवरुन्द्धे जगतीभिः पश्चाज्जागताः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे ऽनुष्टुब्भिरुत्तरतो[4] ऽनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वाण्येवास्य छन्दांस्युपहितानि भवन्त्यथ पङ्क्तीरथ बृहतीरथोष्णिहो ऽथ ककुभो ऽथ विराज एवमस्य यथापूर्वं छन्दांस्युपहितानि भवन्ति द्विपदा उत्तमाः सादयति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै छन्दांसि वै देवानां वामं पशवो यजमानायतनं वा आहवनीयो भ्रातृव्यायतनं[5] धिष्ण्या[6] यत्पश्चोपदध्याद्भ्रातृव्यायतने[7] वामं पशून्दध्यादथ यत्पुर[8] उपदधाति यजमानायतने वा एतद्वामं पशून्दधात्यष्टोपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टौ गायत्रीभिः पुरस्ताद्बहिः-

1) H u Bb यज्ञसेन॰ 2) B उपदधो 3) Die Mss त्रिष्टुभि॰, so auch Kap S 4) H u Bb ऽनुष्टुप्भिरु॰, Bb ऽनुष्टुभिरु॰, in Kap S 32, 19 यथानुष्टुब्भिर॰ 5) So corrigirt, die Mss भ्रातृव्यायतन 6) H u Bb धिष्ण्या 7) Die Mss भ्रातृव्यायतने 8) H u Bb यत्पुर

पवमानस्योपदध्याद्यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यादेकादश त्रिष्टुब्भिः[1] पुरस्तान्माध्यंदिनस्य पवमानस्य द्वादश जगतीभिः पुरस्तादार्भवस्य पवमानस्यैता एव पश्चात्पवमानानामुपदध्याद्यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यात्प्राणा[2] वै पवमानो ऽग्नेस्तेजः पवमानस्तेजसा वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं प्रभूतं प्रणुदते तेजसा प्रतिनुदते तेजसा विनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो जानुदघ्नं प्रथमं चिन्वानश्चिन्वीत गायत्रीचितं नाभिदघ्नं द्वितीयं चिन्वानश्चिन्वीत त्रिष्टुप्चितं चुबुकदघ्नं तृतीयं चिन्वानश्चिन्वीत जगच्चितं[3] यज्ज्यायांसं चित्वा कनीयांसं चिन्वीत कनीयांसं यज्ञक्रतुमुपेयात्कनीयसीं प्रजां कनीयसः पशून्कनीयो ऽन्नाद्यं पापीयान्स्यादथ यत्कनीयांसं चित्वा ज्यायांसं चिनुते ज्यायांसमेव यज्ञक्रतुमुपैति भूयसीं प्रजां भूयसः पशून्भूयो ऽन्नाद्यं वसीयान्भवत्येषां वा अग्नेरुत्तरवती नाम चितिरुत्तरमुत्तरं श्वः श्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद ॥ २ ॥

Vgl 2, 8, 11 — TS 5, 3, 8, Kâṭh 21, 4, Kap S 32, 19

पञ्चचितिकः कार्यः पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्ताः पशवस्तस्मात्पञ्चचितिकः पञ्च चितयः पञ्च पुरीषाणि तद्विराजं संपद्यते तद्यद्विराजं संपद्यते तदग्नेः स्तोत्रं कार्यं यत्पञ्चचितिकः स्यादियाद्विराजो यद्दशचितिक इयाद्यज्ञाच्च पशुभ्यश्च यत्पञ्चचितिकस्तेन यज्ञाच्च पशुभ्यश्च नैत्यथ यत्पञ्च चितयः पञ्च पुरीषाणि तेन विराजो नैति तदुभाभ्यां वावास्य एतद्वर्णाभ्यां पशूनवरुन्द्धे यदेषां पाङ्क्तं यच्च वैराजं द्व्यक्षरं लोम द्व्यक्षरा त्वग् द्व्यक्षरं मांसं द्व्यक्षरमस्थि द्व्यक्षरो मज्जा तद्दश दशाक्षरा विराड् वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे पञ्च-

1) Die Mss त्रिष्टुभि 2) So H u Bb, in B प्राणो 3) Die Mss °चितं

चितिकः कार्य इमे वै लोकास्तिस्रश्चितयो यजमानो वै यजमानं वा एतदेषु लोकेषु प्रतिष्ठापयामकः का प्रथमा चितिः किं पुरीषमित्याहुरियं वाव प्रथमा चितिरोषधयः पुरीषं का द्वितीया चितिः किं पुरीषमित्याहुरन्तरिक्षं वाव द्वितीया चितिर्वयांसि पुरीषं का तृतीया चितिः किं पुरीषमित्याहुरसौ वाव तृतीया चितिर्नक्षत्राणि पुरीषं का चतुर्थी चितिः किं पुरीषमित्याहुर्यज्ञो वाव चतुर्थी चितिर्दक्षिणा पुरीषं का पञ्चमी चितिः किं पुरीषमित्याहुर्यजमानो वाव पञ्चमी चितिः प्रजा पुरीषमेतावद्वा अस्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति तदवरुन्द्धे ऽथैता ऋतव्याः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरस्तस्य वा अहोरात्राण्येवेष्टका उपधीयन्ते द्वे द्वे उपदधाति प्रतिष्ठित्या अवकामुपास्य सादयति शान्त्या अनिर्दाहाय चतस्रो मध्यमायां चित्यामुपदधात्यप्रतिष्ठितमिव ह्यन्तरिक्षं प्रतिष्ठित्यै द्वादशोपदधाति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियाया वा एतत्तन्वामग्निश्चीयते सतनूरर्को निधीयते ऽग्नेरन्तःश्लेषो ऽसीत्येतस्य ह ह्येवाग्निः संश्लिष्टो यस्यैता उपधीयन्ते संश्लिष्टो वा एतस्याग्निर्यस्यैता उपधीयन्ते कल्पेतां द्यावापृथिवी इति कल्पते ह वा अस्मा अग्निं चिक्यानाय प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेद सं वा एतदग्निमिन्द्धे यच्चिनोति तं दीपयत्येव ऋतव्याभिः ॥ ३ ॥

Vgl 2, 8, 12. — TS 5, 4, 2, Kâṭh 21, 5, Kap S 32, 20

तमो वै स्वर्गं लोकमन्तरा तिष्ठत्येता वै ज्योतिष्मतीरिष्टका यद्धिरण्यशकलैः प्रोक्षति विवासयति वा एतद्यजमानाय ज्योति-

रसिन्द्धाति सहस्रं भवन्ति साहस्रो[1] वै प्रजापतिः प्रजापतिमेवाप्नोति यावद्वै सहस्रं तावदितोऽसौ लोकः स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या इमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्त्विति धेनवो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तददुह यद्यदेवैताभिर्यजमानः कामयते तत्तदुहे ऋतुष्ठाः स्थ ऋतावृधा इत्यृतुष्ठा एवैना[2] अकृत ऋतावृधो घृतश्चुतो मधुश्चुता इति घृतश्चुत एवैना अकृत मधुश्चुता ऊर्जस्वतीः पयस्वतीरित्यूर्जस्वती रेवैना अकृत पयस्वतीः स्वधायिनीः कुलायिनीरिति कुलायिनीऽर्ह्येता[3] विराजो नाम कामदुघा इति यच्च वा असौ देवेभ्यः कामदुघाः काममदुह्र तदेता अपि दुदुह्रे तत्सुधिमेवैताभिरवरुन्द्धे[4]ऽमुत्रामुष्मिंल्लोक इत्यमुष्मिन् हि लोकायापिधीयते रुद्रं वै देवा यज्ञादन्तरायंस्तानायतयाभिपर्यावर्तत तस्माद्वा अबिभयुस्ते[5] देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्त्स प्रजापतिरेतं शतरुद्रियमपश्यत्तेनैनमशमयत्तद्य एवं वेद वेदाह वा एनं प्रजापतिर्नैनमेष देवो हिनस्ति यच्च रुद्रः प्रजाः शमायेत तदुदङ् परेत्यैतदेव वदंश्चङ्क्रम्येत स्वायां वा एतर्हि दिशि स्वेन भागधेयेन रुद्रं शमयति जानुदघ्ने प्रथमं जुहोत्यस्या एवैनं तेन शमयति नाभिदघ्ने द्वितीयमन्तरिक्षात्तेन छुबुकदघ्ने तृतीयं दिवस्तेन त्रिर्जुहोति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतं लोकेभ्यो रुद्रं शमयति त्रिरमुतः पुनः प्रत्यवहारं जुहोति यानेवैतो रुद्रान्यजति[6] तानमुतोऽवयजति त्रिरितो जुहोति त्रिरमुतस्तत्षट् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतद्रुद्रमवयजति समावच्छो विभाजं[7] जुहोति समावद्भाजो[8] हि रुद्राणां भागा द्वासाहानि जुहो-

1) So corrigirt, die Mss सहस्रौ 2) Die Mss betonen एवैना 3) Die Mss ऽर्ह्येता 4) Die Mss °मेवैताभिरवरुन्धे 5) Die Mss अबिभयुस् 6) H u Bb जयति 7) B विभाग 8) So corrigirt, B समावद्भाजो, H u Bb समावत् भाजो

ति द्वासाहिर्वै स तमशमयद् द्वासाहेरेवैनं[1] शमयत्यर्कपर्णेन जुहोत्यर्केण वा एतदर्कमवयजति यत्पार्णेन[2] जुहुयाद्रुद्रं प्रजास्वन्ववनयेत्[3]तस्मादारण्येन जुहोति पशुर्वा अग्निः स वै तर्ह्येव जायते यर्हि चीयते स भागधेयमिच्छति यथा वत्सो जातः स्तनमिच्छति सो ऽध्वर्युं च यजमानं च प्रेक्षते यच्छतरुद्रियं जुहोति स्वेनैवैनं भागधेयेन शमयति यासां उत्तरार्धे जघनार्धे श्रोणिस्तस्या[4] होत३व्य[4] स्वायां वा एतद्दिशि स्वेन भागधेयेन प्रतिहृत्य रुद्रं शमयत्यङ्गिरसो वै स्वर्यन्तो ऽजायां घर्मं प्रासिञ्चन्[5]सा शोचन्ती पर्णं परामृश३त्सो ऽर्को ऽभवद्यदर्कपर्णेन जुहोत्यर्केण वा एतदर्कमवयजति यं द्विष्यात्तस्य पशूनां संचरे न्यस्येद्यः प्रथम आक्रमति स आर्तिमार्छति ॥ ४ ॥

Vgl 2, 8, 14 — TS 5, 4, 2 (s oben) u 3 (çatarudriyahomaḥ), Kâth 21, 6, Kap S 22 21

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणामित्यपः परिषिञ्चन्पर्येति प्रजापतेर्वा एष रसः प्रजापतेरेव रसेन परिषिञ्चत्यश्मंस्ते क्षुदित्यश्मानमेव क्षुधार्पयति मयि त ऊर्गित्यात्मन्नेवोर्जं धत्ते यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विति यमेव द्वेष्टि तमस्य शुचार्पयति त्रिः परिषिञ्चन्पर्येति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतं लोकेभ्यो ऽस्य शुचः शमयति त्रिः परिषिञ्चन्पर्येति त्रिरपरिषिञ्चंस्तत्षट् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतदस्य शुचः शमयति यद्यभिचरेदेतदेव यजुर्वदन्नपरिषिञ्चन्पुनः परीयाद्ध्येवास्य[6] शुक्तयैनमर्पयति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्या-

1) Die Mss तमशमयद्द्वास° 2) Die Mss यत्पार्णेन 3) So H, in Bb °स्त्वन्वनये°, B °स्त्वन्यवभये° 4) So die Mss, cf auch 3, 6, 7, 3, 9, 6, 1, 9, 5 a. A., vgl TS 5, 4, 3, 2 u 3 5) So corrigirt, H u Bb प्रासिंचत्, B प्राभिचत् 6) Die Mss येवास्य शुक्तये°

यणमसुष्मात्तमसुष्यां दिशि प्रक्षिणामि ॥ इति कुम्भं जघन्यायां श्रोण्यां प्रक्षिणीयाद्यत्प्रक्षिणाति तस्यैवार्तिमन्वार्तिमाछेत्यथ यन्नाम गृह्णात्यायतनमेवास्य छिनत्त्याग्नेयपावमान्यां गायत्रं गायते प्राणो वै पवमानः शिरो गायत्री यदाग्नेयपावमान्यां गायत्रं गायते शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधातीयं वै रथन्तरमन्तरिक्षं वामदेव्यमसौ बृहन्त्रिधातुर्वा एतदर्को निधीयत आत्मा वै वामदेव्यं प्रतिष्ठा यज्ञायज्ञियं बृहद्रथन्तरे पक्षौ यद्बृहद्रथन्तरे अभितो गायत आत्मन्नेव पक्षौ धत्ते यज्ञं वै देवानां रक्षांस्यजिघांसंस्तानि बृहद्रथन्तराभ्यामेवापाघ्नत यद्बृहद्रथन्तरे अभितो गायते रक्षसामपहत्यै प्रजापतेर्हृदयमपिपक्षं गायते तस्मादिदमपिपक्ष आत्मनो हृदयमनूचं गायते तस्मादनस्थकं हृदयमुक्थैः सामभिरर्कं परिप्लुवन्ति सतनूरर्को निधीयते ॥ ५ ॥

Vgl 2, 10, 1. — TS 5, 4, 4 (parishecanam, vikarshanam), Kath 21, 7

वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्यभीद्धस्तिष्ठति स एनं तर्ह्यधीयांस्तस्य प्राणेन वीयान्मण्डूकेनाध्येति तस्यैव प्राणेन व्येति न ग्राम्यान्पशून्हिनस्ति नारण्यान्नवकया विकर्षत्यपां वा एषा योनिर्यदवकाऽपां वा एतद्योनिनाग्नेः शुचं शमयत्यपां वा एतद्रूपं यदवकाऽपां वा एतद्रूपेणाग्नेः शुचं शमयति वेतसेनाध्येत्यपां वा एतत्पुष्पं यद्वेतसोऽपां वा एतत्पुष्पेणाग्नेः शुचं शमयति सप्तभिर्विकर्षति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिर्वा एतदग्नेः शुचं शमयत्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणा वा एतदग्नेः शुचं शमयत्यग्निर्वै सृष्टो भागधेयमैच्छत्स प्रजापतिमेवोपाधावत्त-

1) In den Mss das Verb ohne Accent 2) B पक्षो 3) So corrigirt, die Mss प्रजापतेर्हृदयम॰, cf TS 5, 3, 4, 2 4) Die Mss एतर्ह्यभीधस्, cf Kath 21, 7 वरुणमेनिर्वा एष संपित 5) B वीयान् 6) H o Bb वतसेना॰ 7) B यद्वेतउसो

सा ऽन्नं प्रायच्छत्कृत्याय तदस्मै कमभवदन्नं वै कमेतेन वा एतदग्निमुपचरति कृत्याय कं ह्यासा अग्निं चिक्यानाय भवति पराञ्चमध्येति पराङ् हि पशुः शान्तरथो[1] पराङ् हि पशुः रेतो दधात्यन्यांस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भवेत्यन्नं वै पावकमन्नेन वा एतदग्नेः शुचमन्तर्धत्ते हिरण्यशकलैर्व्याघारयत्यमृतं वै हिरण्यं तेजो ऽग्निरमृतेन वा एतत्तेजो व्याघारयति पञ्चभिर्व्याघारयति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य द्वया वै देवा यजमानस्य गृहमागच्छन्ति यद्दध्ना मधुसंमिश्रेण व्यवोक्षति तानेव प्रीणाति सर्वमनु व्यवोक्षति सर्वानेवैनान्प्रीणाति तिसृभिर्व्यवोक्षति त्रिवृ३द्ध्यग्निस्त्रिष्टुब्भिर्व्यवोक्षतीन्द्रियस्यावरुद्ध्या[2] अन्नवतीभिर्व्यवोक्षत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै दर्भगुरुमुष्टिना व्यवोक्षति स हि प्राजापत्यः प्राणैर्वा एष व्यृध्यते ३यो ऽग्निमध्येति यदाह प्राणदा अपानदा इति प्राणानेवात्मन्धत्ते प्रजया च वा एष पशुभिश्च व्यृध्यते ३यो ऽग्निमध्येति प्रजा वै वर्चः पशवो वरिवो यदाह वर्चोधा[3] वरिवोधा इति प्रजां चैव पशूंश्चात्मन्धित्वावरोहति ॥ ६ ॥

Vgl 2, 10 1 — TS 5 4 4 (pariṣecanam vikarshanam) u 5 (vyagharanam vai çvakarmanahutiç ca) Kath 21, 7

इन्द्रो वै वृत्रमहन्स प्राङपद्यत स पद्यमाना इन्द्रं षोडशभिर्भोगैः पर्यगृह्णात्स वा अग्निनैव वृत्रस्य भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनस्तमसो निरमुच्यतापि सृक्तिग्मेन शोचिषेति यज्जुहोत्यग्निना वा एतत्पाप्मनो भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनस्तमसो निर्मुच्यते नाना जुहोति सूक्तयोर्नानावीर्यत्वाय षोडशगृहीतेन जुहोति

---

1) Die Mss शान्तरथो 2) In den Mss fehlt die ३, auch schreiben die Mss त्रिष्टुभि॰ 3) H u Bb वचोदा desgl Kath 21, 7

षोडशभिर्हि स तं भोगैः पर्यगृह्णात्तेन वै स वृत्रस्य भोगेभ्यो निरमुच्यत तत्पाप्मन एवैतेन भोगेभ्यो निर्मुच्यतेऽथैतदप्रतिरथमेतेन वै देवा असुरानभ्यजयंस्तदप्रतिरथस्याप्रतिरथत्वं तदप्र३त्येवैतेन यजमानो भ्रातृव्यं जयत्येतेनैवं याजयेत्संग्रामे जयति[1] संग्राममेतेनैवं याजयेद्भ्रातृव्यवन्तं यो वास्य प्रियः स्यात्तं भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो भवत्येतेन वै भरद्वाजः प्रतर्दनं दैवोदासिं समनह्यत्स राष्ट्रमभवद्यं कामयेत राष्ट्रियमयं राष्ट्रं स्यादिति तमेतेन संनह्येद्राष्ट्रं ह भवत्येतेन वै देवा विराजमभ्यजयन्दशान्वाह[2] दशाक्षरा विराड् विराजमेवैतेनाभिजयति दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजिघांसंस्तानि वा अप्रतिरथेनैवापाघ्नत मध्यमाप्रतिरथं दक्षिणतो वदन्नेति[3] रक्षसामपहत्यै ॥ ७ ॥

Vgl 2, 10 2 u 3 — TS 5, 4, 5 (vyāgharaṇaṃ vaiçvakarmaṇāhutiç ca), Kath 21, 8

उदेनमुत्तरं नयेति समिधा आदधाति प्रह्रियमाणायैवास्मै भागमकस्तिस्र आदधाति चिवृ३ग्निमिन्दुं त्वा विश्वे देवा इति विश्वे३हीदं देवाः स्तो यन्मनु३ष्या अग्ने भरन्त चित्तिभिरिति यस्मा एवं चित्तायाग्निराधीयते तेनैनं चित्तेन समर्धयति पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु[5] देवीरितीमा[6] एवैनं पञ्च दिशो ऽनु तेजस्विनं करोत्युत्यंपचा ईड्यो गृभीत इत्युत्यंपचो३ह्येयं परिगृह्य यज्ञमायन्निति परिगृह्य३ह्येतं यन्ति हरिकेशः सूर्यरश्मिः पुरस्तादित्यसौ वा आदित्यो हरिकेशः सूर्यरश्मिः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयं अजस्रमित्याह प्रसूत्या

1) H u Bb betonen जयति (so also die einzigen betonten Mss.) 2) B वैराजम॰, auch betonen die Mss. दशान्वाह 3) So B (ohne Accent), in H वदन्वेति, Bb वं दन्वेति 4) Die ३ fehlt in den Mss 5) H u Bb भरत, B भरतु, cf 2, 7, 10 u 3, 2, 2 6) B देवीर्य॰, vgl aber auch 2, 10, 5 a. A

एवं तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वानिति पशवो वै पूषा पशूनेवाव-रुन्द्धे ततो वाका आशिषो नो जुषन्तामित्याशिषाꣳ वा एष दोह आशिष एवं दुहा इन्द्रꣳ विश्वा अवीवृधन्निति वृधन्वत्या यन्ति वृद्धिमेवोपयन्त्यनुष्टुभा यन्ति वाग्वा अनुष्टुब्वैश्वदेवी वाग्वैश्वदेवो ऽग्निस्तꣳसादनुष्टुभा यन्ति षड्भिराग्नीध्राद्यन्ति षड्वा ऋतव ऋतु-भिरेव यन्ति विमान एष दिवो मध्य आस्त इत्यश्मानꣳ सादयन्ति विमानो ह्यसा आदित्यः स्वर्गस्य लोकस्य सुम्नहूर्यज्ञ आ च वक्ष-द्यक्षदग्निर्देवो[1] देवाꣳ आ च वक्षदित्याशीरेवैषा[2] देवहूर्यज्ञ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवाꣳ आ च वक्षदित्याशिष एवैष परिग्रहो वा-जस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदजिग्रभदित्यसौ वा आदित्य उद्ग्राभ एष निग्राभ उद्यन्वा एतद्यजमानमुद्गृह्णाति निम्रोचन्नस्य भ्रातृव्यं नि-गृह्णात्युद्ग्राभश्च निग्राभश्चेति ब्रह्म वा उद्ग्राभो ब्रह्म निग्राभो ब्रह्मणा वा एतद्यजमानमुद्गृह्णाति ब्रह्मणास्य भ्रातृव्यं निगृह्णात्यथा सपत्ना-निन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यतामित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओ-जसा वा एतद्वीर्येण यजमानो भ्रातृव्याꣳ विष्वञ्चꣳ विनुदते चतु-र्भिराहवनीयाद्यन्ति चत्वारि वै छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव यन्त्यथो ब्रह्म वै छन्दाꣳसि ब्रह्मणैव यन्ति ॥ ८ ॥

Vgl 2, 10, 4 u. 5 — TS 5, 4, 6 (samidâdhânam agnipraṇayanam tathâ | hotanvâha pratiratham daçarcam saṅkalpakam), Kâth 21 8

क्रमध्वमग्निना नाकमित्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै दिवः पृष्ठꣳ स्वर्गत्वेति पृष्ठेन हि यन्त्यूर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदा इति द्विपात्सु चैव चतुष्पात्सु च पशुषूर्जं दधातीयक्षमाणा भृगुभिः सहेति भृ-

1) Die Mss आ च वक्षत्, vgl aber das Folgende, sowie 2, 10, 5. 2) Die Mss schreiben वक्षत् ॥ इत्याशीरेवैषा ॥, vgl aber das Folgende 3) Die Mss वक्षत् इत्य॰

गवो ह्ययं यज्ञेनाभुवन्नृद्ध्यै पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहमित्येषां वा एष लोकानां समारोहः पञ्चभिराक्रमते पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञेन वा एतद्यज्ञमभ्यारोहत्यप्रतिनोदाय कृष्णायाः श्वेतवत्सायाः पयसा जुहोत्यहर्वै वत्सो रात्रिर्माताह्ना वा एतद्रात्रीं प्रदापयति प्रत्ते ह वा अहोरात्रे दुहे य एवं वेद सर्वे वै पशवो नानारूपाः सन्तः पय एव प्रत्येकरूपा यदेव प्रत्येकरूपास्तदेनान्प्रत्यवरुन्धे नक्तोषासाग्ने सहस्राक्ष सुपर्णो ऽसि गरुत्मान्पृष्ठे पृथिव्याः सीदेत्येषु वा एतं लोकेषु ज्योतिष्मन्तमग्निं निधत्ते ऽथो प्राणानां विधृत्यै द्वाभ्यां सादयति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादित्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै तां सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामि३त्येतं वै कण्वः श्रायस३सो ऽग्नेर्दोहं विदांचकाराग्नेर्वा एष दोहो ऽग्निं वा एतेनाग्निचिद्दुहे सर्वान्ह वा अस्मा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे[1] य एवं वेद विधेम ते परमे जन्मन्नग्न इत्याह वाच्या एवं प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो न इत्येषां वै कर्णकवती[2] सूर्म्यजस्रं ज्योतिरजस्रं वा वा अस्मा एतज्ज्योतिरप्यधादेतां वै वासिष्ठः सात्यहव्यः सत्त्रिण आसीनानपृच्छद्विद कर्णकवतीं सूर्मी३मिति विद्मेति होतुर्या वनेषु तां विद्मेति पशवो वा एतस्याः कर्णाः पशुमान्भवत्येतां वै वज्रं शतघ्नीं विघ्नीं देवा असुरेभ्य उपप्रावर्तयंस्तेषां शततर्हमतृंहंस्तदेतामेव वज्रं शतघ्नीं विघ्नीं यजमानो भ्रातृव्यायोपप्रावर्तयति शततर्हं ह तृंहत्येमं तमद्धेति पङ्क्त्या जुहोति यजमानो वै पङ्क्तिर्यजमानं वा एतद्विराजि प्रतिष्ठापयामकार्यो पङ्क्त्यै वाहुत्या यज्ञमालभते सप्त ते अग्ने समिधः

1) Die Mss अग्निर्दोहान्सर्वान् 2) So B (ohne Accent), in H u. Bb कर्णवती

सप्त जिह्वा इत्येतावतीर्वा अग्नेस्तन्वः षोढा सप्त सप्त'यो वा अस्यैता अग्निं चिक्यानो वितर्पयति वि ह तृप्यति'ता एवास्य तर्पयति' चितिं जुहोमि मनसेत्येषा वा अग्नेरदाभ्याहुतिर्वैश्वकर्मणी'नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यग्निं चिक्यानं प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेदाग्निर्वा अमन्यत'न वा अहमिदमभागधेयस्तेजो यक्ष्यामीति' तदेतेन भागधेयेनायच्छदेतद्वा अग्निरग्निहोत्रमग्निं वा एतेनाग्निचिद्यच्छति'सर्वान्ह वा असा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे य एवं वेद' सं वा एतदग्निमिन्द्धे यच्चिनोति'तं दीपयत्येवाग्निरग्निहोत्रेण ॥ ९ ॥

Vgl 2, 10, 6 — TS 5, 4, 7 (citim ârubya vahnim tatra vinikshipet), Kâth 21, 9

अथैष३षो ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालः'संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः'संवत्सरमेव प्रीणात्यथो प्राहुतायैवास्मै[1] भागमकराहुतीनां वै प्रतिष्ठित्या यजमानः प्रतितिष्ठत्याहुतीनामप्रतिष्ठित्या न प्रतितिष्ठति'यदेतं जुहोत्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै'ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो ऽनुप्रतितिष्ठति'यज्ञं यजमानो'ऽर्थो[2] कामो वै वैश्वानरो'यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमति'यन्नाङ् पर्याववर्तत दैवीर्विशो मुह्येयुर्यद्दक्षिणा यमदेवत्या स्याद्यत्प्रत्यङ् सौ३र्यो'यदुदङ् रौद्र'ऋजु होत३व्यः प्रतिष्ठित्यै'सर्वहुतं करोति प्रतिष्ठित्यै'क्षत्रं वै वैश्वानरो विण्मारुता'यदेतं हुत्वा मारुताञ्जुहोति विशं वा एतत्क्षत्राय नियुनक्त्यथो विशमेव क्षत्रायानुकां करोत्यग्निमुखान्वै प्रजापतिः पशूनसृजत'पशवो मारुता'यदेतं हुत्वा मारुताञ्जुहोत्यग्निमुखाने-

1) So schreibe ich, die Mss schwanken, H u Bb प्राहुताय वास्मै, B प्राहुतायैवाद्रैये 2) So corrigirt, die Mss यजमानो यो 3) Hier scheint B eine kleine Lücke anzudeuten durch Freilassung eines Zwischenraumes, wo mehrere Silben Platz hätten 4) So meine Correctur, die Mss सू३र्यो

वाँसि प्रजापतिः पशून्प्रजनयति सप्तकपाला भवन्ति सप्त सप्त मारुता गणास्तस्मात्सप्तकपाला गणेन गणेन जुहोति गणश एव मरुतः प्रीणाति यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तं मध्यतो जुहुयात्क्षत्रं वा एष मरुतां विडितरे विश एवैतत्क्षत्रं मध्यमेतं करोति यदि कामयेत विशं क्षत्रं हन्यामिति यो ऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणस्तमितरगणैर्मोहयेद्विशं वा एतत्क्षत्रं हन्ति यदि कामयेत क्षत्रेण विशं हन्यामिति यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तेनेतरान्गणान्मोहयेत्क्षत्रेण वा एतद्विशं हन्ति तस्य त्रिष्टुभौ याज्यानुवाक्ये स्यातामोजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजो वा एतद्वीर्यं विश आदाय क्षत्रायापिदधाति यदि कामयेत क्षत्रेणास्य क्षत्रं हन्यां प्र स्वादायतनाच्च्यवेतेति यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तेनापिष्टं रथवाहनं प्रयुज्यात्क्षत्रं वा एष मरुतामपिष्टं रथवाहनं क्षत्रियस्य क्षत्रं बिभर्ति क्षत्रेणैवास्य क्षत्रं हन्ति प्र स्वादायतनाच्च्यवते इन्द्रं दैवीर्विशो मरुतो ऽनुवर्त्माना इत्येतद्वै देवानामनुवर्त्म दैवीं च वावास्मा एतद्विशं मानुषीं चानुवर्त्मानौ करोति सं वा एतदग्निमिन्द्धे यच्चिनोति तं दीपयत्येव मारुतैः ॥ १० ॥

Vgl. Kāṭh. 21, 10

॥ इत्युपरिकाण्डे सोमभागो नाम तृतीयः प्रपाठकः ॥

---

1) So corrigirt; die Mss. गणेशं 2) Die Mss. °नेतरान् 3) Die Mss. हन्यां
4) Die Mss. स्वादायतनाच्च° 5) Das इति fehlt in den Mss.

वसोर्धारां जुहोत्यक्लृप्तस्य क्लृप्त्या अशान्तस्य शान्त्या अनभिजितस्याभिजित्या अनवरुद्धस्यावरुद्ध्यै' संततं जुहोति प्राणानां संतत्या एषां लोकानां संतत्या अन्नाद्यस्य संतत्या' अविच्छिन्नं जुहोत्यन्नाद्यस्याविच्छेदाय' यद्विच्छिन्द्यात्प्राणान्विच्छिन्द्याद्ध्रियेतास्य विच्छिन्द्यादन्नाद्यमस्य विच्छिनत्त्यक्षुच्चान्नं चेत्येतानि वा अन्नस्य रूपाणि' रूपैरेवान्नमवरुन्द्धे ऽग्निश्चापश्चेत्येषा वा अन्नस्य योनिः' सयोन्येवान्नमवरुन्द्धे' वसोर्मे धारासदिति वसोर्धारां जुहोति' घृतस्य वा एषा धारा यजमानममुष्मिंल्लोक उपतिष्ठते' द्वादश द्वादशानि जुहोति' द्वादश मासाः संवत्सरः' संवत्सरमेवावरुन्द्धे' ऽर्धेन्द्राणि जुहोत्यर्धेन्द्रं वै देवा इन्द्रियं वीर्यमसुराणामवृञ्जतेन्द्रियमेवैतद्वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त' ते देवा इन्द्रमब्रुवंस्त्वया मुखेनेमाञ्जयामेति' सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति' वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीदर्ध्यो वा अहं[1] देवतानामसानीति' ततो वा अजयंस्तस्माद्देवो ऽर्धभाग्देवतानां[2]' यदर्धेन्द्राणि हूयन्ते विजित्या' इन्द्रोत्तमानि भवन्तीन्द्रियं वै वीर्यमिन्द्र' इन्द्रिये वा एतद्वीर्ये ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठत्यंशुश्च रश्मिश्चेति' यज्ञमुखं वा अंशुश्च रश्मिश्च' यज्ञमुखमेवावरुन्द्धे ऽधिपतिश्चादाभ्यश्चेति' नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यग्निं चिक्यानं' प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेदैते यज्ञा भवन्त्येतानि वै यज्ञस्य रूपाणि' रूपैरेव यज्ञमवरुन्द्धे' स्रुचश्च चमसाश्चेति यज्ञायुधानि संभरति' यज्ञायुधान्येव संभृत्य यज्ञं प्रयुङ्क्ते'

---

1) So meine Vermuthung H u. Bb °दर्ध्यो वाह, B °दर्ध्ये वाह, cf TS 5, 4, 8, 3 यत्सर्वेषामर्धमिन्द्र प्रति तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभाक्तम, Kath 21, 11 यदर्धेन्द्राणि जुहोति तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभाक् 2) So corrigirt, die Mss °देवो ऽभाग्

पात्राणि जुहोति' पात्रैर्वा अन्नमद्यते' ऽनुरूपेणैवान्नाद्यमवरुन्द्धे' बर्हिश्च वेदिश्चेत्याशीरेवैषावभृथश्च स्रगाकारश्चेति प्रतिष्ठित्यै ॥ १ ॥

Vgl. 2. 11, 5 — TS 5, 4, 8 (vasor dhârâ); Kâṭh. 21, 11

अग्निश्च घर्मश्चेत्येतद्वा अग्नेर्ब्रह्मवर्चसꣳस्यꣳ[1]' रुचं चैवैतेन ब्रह्मवर्चसं चावरुन्द्धे' तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवत्यृतुश्च व्रतं चेत्यहोरात्रे वा ऋतुश्च व्रतं चाहोरात्रे एवास्यैतेनाभीष्टे प्रीते भवत' एका च तिस्रश्चेति' देवछन्दसꣳ वा एका च तिस्रश्च' देवछन्दसमेवावरुन्द्धे' चतस्रश्चाष्टौ चेति' मनुष्यछन्दसꣳ वै चतस्रश्चाष्टौ च' मनुष्यछन्दसमेवावरुन्द्धे' देवलोकं एव देवछन्दसेन आप्नोति' मनुष्यलोके मनुष्यछन्दसेनैका च तिस्रश्च चतस्रश्चाष्टौ चेति' रोहो वा एष एषां लोकानाꣳ' संक्रान्तिः[2] स्वर्गस्य लोकस्य' ध्रुवतरेण वै स्तोमेनादित्याः स्वर्गं लोकमायꣳश्चतुरुत्तरेणाङ्गिरसो' यदेतौ स्तोमौ जुहोति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै' युग्मदयुजौ वा एतौ स्तोमौ मिथुनौ प्रजननाय' रेत एव ध्रुवतरेण दधाति' रेतो हितं चतुरुत्तरेण प्रजनयत्येका च तिस्रश्चेत्या त्रयस्त्रिꣳशतस्त्रयस्त्रिꣳशद्देवतास्ता एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति' चतस्रश्चाष्टौ चेत्यष्टाचत्वारिꣳशतो' ऽष्टाचत्वारिꣳशदक्षरा जगती' जागताः पशवः' पशूनेवावरुन्द्धे' त्र्यविश्च त्र्यवी चेत्येतानि वै वयाꣳसि पशूनां' पशव एव पशूनवरुन्द्धा' आयुर्यज्ञेन कल्पते' प्राणो यज्ञेन कल्पता इति' यज्ञस्य वा एषा कॢप्तिर्यज्ञमेवैतदचीकॢपद्वाजाय स्वाहा' प्रसवाय स्वाहेति' त्रयोदश वा एता आहुतयस्त्रयोदश मासाः संवत्सरः' संवत्सरं वावास्मा एतदुपदधाति स्वर्गे लोके' तस्मिन्नेव प्रतितिष्ठति' स्तोमश्च यजुश्चेत्यन्नꣳ वै स्तोमश्च यजुश्चान्नꣳ वा एतदात्मन्धित्वान्नादो

1) So corrigirt, die Mss अग्नेर्ब्र° 2) So corrigirt, die Mss संक्राति

भूत्वा देवक्षेत्रमन्ततः प्रावसत्यग्निर्वै वसुस्तस्य वा एषा धारा सर्वान्ह वा अस्मा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे य एवं वेद स वा एतदग्निरन्नाद्यमिन्द्धे यं चिनोति तं दीपयत्येव वसोर्धारया ॥ २ ॥

Vgl 2 11 6 — TS 5, 4 8 (vasor dhara) Kath 21, 11

वाजप्रसव्यं जुहोति वाजं वा एतेनाग्निरन्नाद्यमुदजयद्वाजमेवैतेनान्नाद्यं यजमान उज्जयत्यन्नस्यान्नस्य जुहोति वाजप्रसव्याभिरन्नं वै वाजो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या उभयं ग्राम्यं चारण्यं च जुहोत्युभयस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्या औदुम्बरेण स्रुचेण जुहोत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जो ऽवरुद्ध्यै देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्या वाचा यन्तुर्यन्त्रेण बृहस्पते साम्राज्यायाभिषिञ्चामीत्यभिषिञ्चेद्यदि ब्राह्मणो यजेत[2] बृहस्पतिसवो ह्येष इन्द्र साम्राज्यायाभिषिञ्चामीत्यभिषिञ्चेद्यदि राजन्यो यजेतेन्द्रसवो ह्येष कृष्णाजिने ब्रह्मवर्चसकाममभिषिञ्चेद्ब्रह्मणो वा एतदृक्सामयो रूपमृक्सामे ब्रह्मवर्चसं ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्द्धे बस्ताजिने पशुकामं पशवो वै बस्ताजिनं पशूनेवावरुन्द्धे सूयते वा एषो ऽग्नीनां यश्चीयते स्वेनैव सवेन समर्धयति देवा ओषधीषु पक्वास्वाजीमयुस्ता अग्निरुदजयदाजिर्वा एषो ऽभिषेको ऽन्नस्य वा एतत्सूयते सवानां वा एष एको बृहस्पतिसवो वा एष बार्हस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया स्वेनैव सवेन सूयते तदाहुर्होतव्यमेव न हि सुषुवाणः क[6] चन प्रत्यवरोहतीति[7] सुषुवाणो वा एष देवतया यो ऽग्निचिदृतवो वै सुषुवाणस्य

1) So H u Bb, in B °सेधे 2) In den Mss das Verb ohne Accent 3) In den Mss. das Verb ohne Accent 2) So H desgl B (ohne Accent), in Bb °सार्धिम°, vgl aber 2, 1, 11 5) न हि in den Mss ohne Accent. 6) In den Mss क ohne Accent 7) So wohl zu schreiben die Mss schwanken, Bb प्रत्यवरोहतीति, H प्रत्यवरोहतीति

राष्ट्रमनुविभ्रति पंडा ऋतव ऋतवो राष्ट्रभृतो यत्पड्भिर्जुहोत्यृतुष्वेवास्य राष्ट्रं प्रतिष्ठापयति ते ऽस्मै राष्ट्रमनुविभ्रति द्वादशगृहीतेन जुहोति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्नावरुन्द्धे मिथुना वा एता आहुतयस्ताभ्यः स्वाहा वट् ताभ्यः स्वाहा वडिति तस्मिन्नेवं मिथुने रेतो दधाति रथशीर्षे सप्तमं जुहोति दिशामभिजित्यै दिश एवाभिजिता रथेन जीयन्ते ऽथैते वातहोमा अग्निचितो वा अमुत्राहोरात्रे अग्निचिते ऽयं वायुः पवते प्राणो वै वायुः प्राणमेवावरुन्द्धे ऽञ्जलिना जुहोति न ह्येतस्यावदानमस्त्यथो परिगृहीत्या एव प्राणो वै वायुर्हस्तः प्राणायोपक्लृप्ततमस्तस्मादञ्जलिना जुहोति त्रिर्जुहोति त्रयो वा इमे लोका इमं एवास्मै लोका वातं धुन्वन्ति समुद्रो ऽसि नभस्वानार्द्रदानुरित्येतानि वै वायो रूपाणि रूपैरेव वायुमवरुन्द्धे मारुतो ऽसि मरुतां गण इति मारुतो हि वायुः सं वा एतदग्निमिन्द्धे यच्चिनोति तं दीपयत्येव वातहोमैः ॥ ३ ॥

Vgl 2, 12, 1–3 — TS 5, 4, 9 (vajaprasavıy ih), Kath 21, 12

प्राणो वै गायत्री गायत्रं हविर्धानमपानो जगती जागतं सदो व्यानस्त्रिष्टुप् त्रैष्टुभमाग्नीध्रमंसुः पृश्निर्मध्ये दिव्यो निहितः पृश्निरश्मेत्यमुं वावास्यैतन्मध्यतः प्राणापानानां व्यवदधाति प्राणानां धृत्या अश्मनवमा आग्नीध्रे सादयति नव वै प्राणाः प्राणान्वावास्यैतद्यजमानलोके दधात्येकविंशतिं होत्रिये प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविंश एकादश

---

1) Die Mss द्वादशगृहीतेन 2) H u Bb वट् 3) H u Bb वडिति 4) H रथशीर्षे, Bb रथशीर्षे 5) So corrigirt, die Mss रथेनेजियते 6) Diese beiden Worte fehlen in H u Bb 7) Diese beiden Worte in den Mss ohne Accent 8) So R (ohne Accent), H u Bb अश्मनमा, cf aber das Folgende 9) H u Bb अग्नीध्रे

ब्राह्मणाञ्शꣳस्या[1] एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्य एव प्रतितिष्ठत्यष्टाश[2] इतरेष्वष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म गायत्री ब्रह्मण्येव प्रतितिष्ठति षण्मार्जालीये षड्वा ऋतव ऋतवो वा एते दक्षिणतः पर्येहरन्त[3] पितरो वा ऋतवो ऽथो षड्वै छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि वावास्यैतद्यज्ञमुखे युनक्ति सजूरब्दो आयवोभिरित्येता वा अग्रे देवताः पुरस्ताद्भागास्ता एव प्रीणात्यथो अन्न वै देवानां प्रियास्तन्वस्ता एवावरुन्द्धे सजूरब्दो आयवोभिरिति संवत्सरो वा अब्द[4] ऋतवा आयवानः संवत्सर एवास्यैतेना ऋतवो ऽभीष्टाः प्रीता भवन्ति सजूरुषा अरुणीभिरित्युषसमेव प्रीणाति सजोषा अश्विना दꣳसोभिरित्यहोरात्रे वा अश्विनाहोरात्रे[6] एवास्यैतेनाभीष्टे प्रीते भवतः सजूः सूर एतशेनेति सूर्यमेव प्रीणाति सजूर्वैश्वानर इडया घृतेन स्वाहेति संवत्सरो वै वैश्वानरः पशवा इडा पशवो घृतꣳ संवत्सरा एवास्यैतेन पशवो ऽभीष्टाः प्रीता भवन्ति दर्भस्तम्बे जुहोत्येषा वा अस्यामृतचित्तनूरमृते वा एतदग्निश्चीयते हिरण्यं निधाय जुहोत्यग्निमन्त्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्यादनायतने जुहुयात्स्वर्गाय वै लोकाय देवरथो युज्यते कामाय मनुष्यरथो ऽग्निꣳ युनज्मि शवसा घृतेनेत्यग्निꣳ वा एतद्युनक्ति तेन युक्तेन स्वर्गं लोकं गच्छति यत्सर्वाभिर्युञ्ज्याद्युक्तो ऽस्य यज्ञः स्यादप्रतिष्ठिता आहुतयो द्वाभ्यां नाप्ययुनक्त्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो ऽनुप्रतितिष्ठति यज्ञꣳ यजमानस्तिसृभिर्युनक्ति त्रिवृ३द्ध्यपियोवानेवाग्निस्तꣳ[7]

1) Die Mss ब्राह्मणा शꣳस्या, Kath 21 12 ब्रह्मणाञ्छꣳस्य 2) So die Mss, nur schieben sie einen Avagraha ein ॰ष्टाऽष्टा ebenso ist zu schreiben 1, 11, 10, cf 2, 8, 1 अश्विनाध्वर्यू 3) Die Mss पर्येहरत 4) In den Mss अब्द ohne Accent. 5) So die Mss, vgl Bd I, p 71 Anm 5 u p 110 Anm 4 6) So corrigirt, die Mss ॰होरात्र 7) In den Mss fehlt die ३

युनक्ति तस्मिन्युक्ते सर्वं हव्यं समाधीयते पञ्चभिर्युनक्ति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य सं वा एतमेतौ तपतो यश्चीयते यश्च वैश्वानरो यदप्सुमतीभ्यां पुरस्ताद्यज्ञायज्ञियस्य संमृशति शान्त्या एषा वै यज्ञस्य मात्रा यदग्निष्टोमो भूम उत्सेवास्यात्[1] ऊर्ध्वं क्रियते ॥ ४ ॥

Vgl 2 12, 3 — TS 5, 4, 10 (vahniyogaç ca, punaçcitih), Kâṭh 21, 12 u 22, 1.

यो वा अग्निं योगा आगते न युङ्क्ते न युञ्जानेषु युङ्क्ते ऽग्ने युक्ष्वा हि ये तवे[2]त्यग्निं वा एतद्योगा आगते युङ्क्ते युङ्क्ते युञ्जानेषु यो वा अग्निं विमोक आगते न विमुञ्चते न विमुञ्चमानेषु विमुञ्चते वि ते मुञ्चामि रशनां वि रश्मीनित्यग्निं वा एतद्विमोक आगते विमुञ्चते वि मुञ्चमानेषु मुञ्चते यथा वै पुनराधेयमेवं पुनश्चितिर्यो वा आधेयेन नर्ध्नोति पुनः स आधत्त उतो ऽग्निं चिक्यानो मन्येत वि स्मा ऋध्यता[3] इति स एतां पुनश्चितिमुपदधीतापि प्रथमं चिन्वानश्चिन्वीता[4] ऋद्ध्या ऋध्नोत्येवाथो मिथुनत्वाय या वा अग्निचिदनिष्टकामाहुतिं जुहोति स्रवति सा तां स्रवन्तीं यज्ञो ऽनुस्रवति यज्ञं यजमानो यदेतां पुनश्चितिमुपदधात्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो ऽनु प्रतितिष्ठति यज्ञं यजमानो ऽष्टावुपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टौ लोकंपृणा[5] उपधाय पुरीषेणाभ्यूहत्यष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म गायत्री गायत्र्यैवैनं छन्दसा ब्रह्मणा चिनुता एकादश लोकंपृणा उपधाय पुरीषेणाभ्यूहत्येकादशाक्षरा

1) In den Mss भूम त्सेवास्यात 2) In den Mss हि ये त° ohne Accent 3) So corrigirt, H u Bh lesen वित् स्मा चृध्यता, B विस्मान्मध्यता, für die Dehnung des स्म in स्मा vgl Bd I, p 110, Z 8, oben 3 4 4 °तैना चतथो, desgl Bd I, p 71 Anm 5, vgl auch das folg चिन्वीता 4) S die vorhergehende Anmerkung 5) Die Mss लोकपृणां

त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुभैवैनं छन्दसा वीर्येण चिनुते द्वादश लोकंपृणा उपधाय पुरीषेणाभ्यूहति द्वादशाक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवैनं छन्दसा पशुभिश्चिनुत एषा वा अग्नेरुत्तरवेदिर्यदग्निरुत्तरवेदिमाधीयते यो ऽस्याग्निः पुरा चितः स्यात्तमन्ववसाय यजेत यथा वा इदं दीप्यमाने भूयो ऽभ्यादधात्येवं वावास्मिन्नेतदभिपूर्वं भूयस्तेजो दधाति तदाहुः कः श्रेयांसं विप्रुष्टं बोधयिष्यतीति यद्वजता आहुत्यैवैनं वर्धयति गृहान्वा एष कुरुते यो ऽग्निं चिनुते यद्वा अन्यतो विन्दते गृहांस्तदाहरति य इष्ट्या वा पशुना वा सोमेन वा यजेत यो ऽस्याग्निः पुरा चितः स्यात्तमन्ववसाय यजेत यथा वा इदमन्यतो वित्त्वा गृहानाहरत्येवं तत्तदाहुः पुनर्वा सुवा एतद्यज्ञे क्रियते यथैव क्रु च यजेत तदेता एकविंशतिमुपधाय यजेत प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविंशं इति ॥ ५ ॥

Vgl TS 5, 4, 10 (vahnıyogaç ca, punaçcitih), Kâth 22, 2, Kap. S 34 a E.

समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्त्विति समाभिश्चैवैनमृतुभिश्च समिन्द्धे सं दिव्येन दीदिहि रोचनेनेति ज्योतिष्मन्तमेवैनं चिनुते विश्वा आभाहि प्रदिशश्चतस्र इति तस्मादग्निः सर्वा दिश आभात्यमुचभूयाद्ध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चा इत्यामयाविनः कुर्यान्मृत्युर्वै यमो ब्रह्म बृहस्पतिर्यावदेव ब्रह्म तेनैनं भिषज्यति प्रत्यूहतामश्विना मृत्युमस्मादित्यश्विनौ वै देवानां भिषजौ ता अस्मान्मृत्युं प्रत्यूहता उद्वयं तमसस्परीति पाप्मानमेव तमो ऽपहत्य स्वर्गं लोकमभ्यारोहत्याहुतौ वै हैतनामनः सर्वतेरांपाप्मेर्ग्निन्यस्य होता-

1) In den Mss °रुत्तरवेदिमा°
2) In den Mss das Verb ohne Accent.
3) Die Mss बृहस्पते

सीत्तमब्रुवन्यो अप्सुमतीस्ता इद्धेति तस्मै वा एता गन्धर्वाप्सरसः प्राब्रुवन्यदप्सुमतीः सामिधेनीर्भवन्ति शान्त्यै चतुर्विंशतिमन्वाह चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्री यज्ञमुखं यज्ञमुखमेवालब्ध्वाथो चतुर्विंशतिर्वा अर्धमासाः संवत्सरं एषा वा अस्थिता श्रीर्यत्संवत्सरो न वा एषं श्रियैलयति[1] न ह्यस्य श्रीरिलयति[2] गायत्रीरन्वाह तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्द्धे त्रिष्टुभो[3] ऽन्वाहौजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज एव वी३र्यमवरुन्द्धे यद्गायत्र्यश्च त्रिष्टुभश्च[4] भवन्ति तेनैव तदुभयमवरुन्द्धे या आग्नेयीरनिरुक्तास्ताः का३र्या अनिरुक्तमिव ३ह्येतद्व्यावृत्तं[5] व्यावृतं पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छति ता अग्नीषोमीयस्य पशोः कुर्यात्को हि देवक्षेत्रं द्विरभ्यारोक्ष्यतीति तिस्रो रात्रीर्भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या इत्याहुस्त्रिपदा विराड् विराजमेवाप्नोति षड्रात्रीर्भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या इत्याहुः षड्वा ऋतवः संवत्सरः संवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति दश रात्रीर्भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या[6] इत्याहुर्दशाक्षरा विराड् विराजमेवाप्नोति द्वादश रात्रीर्भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या इत्याहुर्द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति चतुर्विंशतिं रात्रीर्भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या इत्याहुश्चतुर्विंशतिर्वा अर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति मासं भूत्वाभिषिञ्चेत३व्या इत्याहुर्मासशो एव संवत्सरमाप्नोत्यष्टौ वा एतन्मासौ[7] वसवो ऽबिभुस्त इमं लोकमाजयन्गायत्रीं छन्द एकादश रुद्रा३स्ते[8] ऽन्तरिक्षं लोकमाजयं-

1) Das Verb in den Mss ohne Accent 2) So H u Bb, B श्रीयैलयति, Kaṭh 22, 1 नास्य श्रीस्तिष्ठते यश्रीता क्रियते 3) Die Mss त्रिष्टुभो 4) Die Mss त्रिष्टुभ्यश्च 5) Die Mss व्यावृत्त 6) Von hier bis zum folgenden इत्याहु॰ in H u Bb fehlend, die Accente daher ergänzt 7) Die Mss एतं मासौ 8) Die ३ fehlt in den Mss

त्रिष्टुभं छन्दो द्वादशादित्या अस्त्रे[1] ऽमुं लोकमाजयञ्जगतीं छन्दस्तं आप्नुवन्नाप्नोति य एवं विद्वान्संवत्सरमग्निं बिभर्ति तस्मादाहुः संवत्सरभृत एवाग्निरित्यथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो[2] ऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीतामिवै प्रजापतिर्यदेता आप्रियो भवन्त्यग्निमेवैताभिर्यजमान आप्रीणीते लोमशं वा एतच्छन्दः[3] पशव्यमूनातिरिक्तं प्रजननाय विराजो भवन्ति विराड्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वाण्येवास्य छन्दांस्युपहितानि भवन्ति ता विश्वचितः कुर्यात्प्राणा वा एता ज्यायसीरिव च कनीयसीरिव च भवन्ति ज्यायांस इव च ह्यमी कनीयांस इव च प्राणाः प्राणानेवात्मन्धत्ते ॥ ६ ॥

Vgl 2, 12, 5 u 6 — Kâth 22, 1

यस्याग्निरुख्यो ऽनुगच्छति यथा पुत्रो जातः प्रमीयत एवं तद्य-द्यनुगच्छेत्तामेवोखां पुनः परीन्धीतैषा[5] वा अग्नेर्योनिः स्वादेवैनं योनेः प्रजनयतीश्वरो वा एषो प्रजनितोऽयो[6] ऽग्निं चिनुते ॥

यास्ते अग्न आर्द्रा योनयो याः कुलायिनीर्ये ते अग्ना इन्दवो या उ नाभयः ।

ताभिष्ट्वमुभयीभिः संविदानः प्रजानंस्त इन्वेह निषीद ॥

इति यदेषार्द्रा योनिमत्ति शान्त्यै प्रजा वै कुलायं पशवः कुलायं यत्कुलायिनीः प्रजात्यै हविर्भूतो[7] वा एष ऽयो ऽग्निं चिनुते ऽयो[8] ऽग्निं चित्वान्यस्य[9] स्त्रियमुपैति यथा हविः स्कन्नमेवं स्याद्यथा हविर्ये

1) Die Mss. ते ohne ३ 2) So corrigirt B चाचचानो, Bb चचानो, H चचानो 3) Die Mss. एतच्छद 4) So corrigirt, H u Bb °चयो, B °रचो 5) So corrigirt, H u Bb पुरीधीति°, B परीधीति° 6) So corrigirt, die Mss ३यो 7) Die Mss हविर्भूतो s 3, 3 7 u a 8) Die ३ fehlt in den Mss 9) Die Mss चित्वान्यस्य

स्कन्नाय प्रायश्चित्तिमिछन्त्येवमस्मै प्रायश्चित्तिमिछेयुर्यद्युपेयान्मैत्रावरुण्यामिक्षया यजेत मैत्रावरुणतामेवोपैत्यात्मनो ऽस्कन्नत्वाय पशुर्वा अग्निर्यो वै पशुं पुरस्तादुपचरति हिनस्ति वा एनं स तस्मात्पुरस्तात्प्रत्यञ्चं नाक्रामति तस्मादु पश्चात्प्राञ्चमुपचरत्यात्मनो ऽहिंसायै यो वै यथावृत्तमग्निं चिनुते यथारूपं प्रजाश्च ऋतवश्च कल्पन्ते या दक्षिणावृतस्ता दक्षिणत उपदधाति याः सव्यावृतस्ता उत्तरतस्त्र्यालिखिताः पश्चात्प्राचीरुपदधाति यथावृत्तं वा एतदग्निं चिनुते यथारूपं प्रजाश्च ऋतवश्च कल्पन्ते संसत्यो ऽग्निश्चेत३व्या इत्याहुः ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्तात्स्वयमातृण्णा यावदेतद्वै वाचः सत्यं संसत्यमेवाग्निं चिनुते प्राणो वै स्वयमातृण्णामृतं हिरण्यं यद्धिरण्येष्टकामुपधाय स्वयमातृण्णामुपदधात्यमृत एवास्य प्राणान्दधाति तेजो ऽसि तेजो मे यछेति हिरण्येष्टका उपदधात्येताभिर्वा इमे लोका विधृता अथो एताभिरेवाग्निं चिनुत इमे लोकाः प्रभान्ति देवा असुरान्हत्वा मृत्योरबिभयुस्ते छन्दांस्यपश्यंस्तानि प्राविशंस्तेभ्यो यद्यदछदयंस्तेनात्मानमछादयन्त तच्छन्दसां छन्दस्त्वं चितिं चितिमुपधायाग्नेय्या धाम छन्दो ऽभिमृशति स्वामेव देवतामुपप्रविशत्यात्मनो ऽहिंसायै ॥ श्येनचितिं चिन्वीत स्वर्गकामः श्येनो वै भूत्वा गायत्र्यमुं लोकमपतत्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै रथचक्रचितिं चिन्वीत भ्रातृव्यवान् रथचक्रं वै वज्रं कृत्वा देवा असुरेभ्य उपप्रावर्तयंस्तेषां शततर्हमतृंहंस्तदेतामेव वज्रं कृत्वा यजमानो भ्रातृव्यायोपप्रवर्तयति शततर्हं ह तृंहति प्रौगचितिं चिन्वीत

---

1)) प्राच॰ in den Mss ohne Accent 2) In den Mss ससत्यम॰ ohne Accent, cf oben 3) H u Bb प्र भांति, B प्रभाति

भ्रातृव्यवानुभयतो वै देवानसुराः पर्यायन्त आसन्पुरस्तादन्ये पश्चादन्ये तान्वा एतेन व्यनुदन्त तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो द्रोणचितिं चिन्वीतान्नकामो द्रोणेन वा अन्नमद्यते ऽनुरूपेणैवान्नाद्यमवरुन्द्धे पश्चाच्चरुर्भवत्यनुरूपत्वाय श्मशानचितिं चिन्वीत यः कामयेताञ्जसा पितृलोकमुपेयामित्यञ्जसा पितृलोकमुपैत्युप चान्यं चिन्वीत ग्रामकामो यथैवैतमुपचिनोत्येवमस्मै ग्राममुपचिनोति समूह्यं चिन्वीत पशुकामो यथैवैतं समूहत्येवमस्मै दिग्भ्यः पशून्समूहति ॥७॥

Vgl TS 5, 4, 11 (kâmyâni vihavyâç ca)

प्रजापतिर्वा एतमग्रे ऽग्निमचिनुत ऋतुभिः संवत्सरं वसन्तेन पुरस्तादचिनुत ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं वर्षाभिरुत्तरं शरदा पुच्छं हेमन्तेन मध्यं ब्रह्मणैव पुरस्तादचिनुत क्षत्त्रेण दक्षिणं पक्षं विशोत्तरं पशुभिः पुच्छमाशया मध्यमेतावद्वा अस्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति तदवरुन्द्धे स्वर्गाय वै लोकायाग्निश्चीयते वज्र एकादशिनी यदेकादशिनीं मिनुयाद्वज्रः पुरस्तादवगृह्णीयादस्वर्ग्यः स्याद्वैन मिनुयादपशुः स्यादेकयूप एकादश पशवो नियुञ्ज्यास्तेन पशव्यास्तेन स्वर्ग्यो यत्पक्षसंमितां मिनुयात्कनीयांसं यज्ञक्रतुमुपेयात्कनीयसीं प्रजां कनीयसः पशून्कनीयो ऽन्नाद्यं पापीयान्स्यादथ यद्वेदिसंमितां मिनोति ज्यायांसं चिनुते ज्यायांसमेव यज्ञक्रतुमुपैति भूयसीं प्रजां भूयसः पशून्भूयो ऽन्नाद्यं वसीयान्भवत्यपां वा अग्नेरुत्तरवती नाम चितिरुत्तरमुत्तरं श्वःश्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद

1) So corrigirt; die Mss पंश्चादन्ये 2) °त्युप in den Mss ohne Accent. 3) So B, ohne Accent; in H u Bb चान्यं; beachte den Accent. 4) Die Mss. नियुंज्या° 5) Die Mss. पापीयान् स्या°; cf Einleitung zum ersten Buch, p. XLIII.

द्वेधा वा अग्निं चिक्यानस्य यश इन्द्रियं गच्छत्यग्निं वा गच्छत्यात्मानं वा ॥

रुचं नो धेहि ब्राह्मणेषु रुचं राजसु धारय।
रुचं विश्येषु शूद्रेषु मयि धेहि रुचा रुचम्[1] ॥

इति यज्जुहोत्यात्मानं वा एतद्यशसार्पयतीश्वरो वा एष दुश्चर्मा भवितो३र्यो ऽग्निमधेति ॥

तत्त्वायामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशंसमा न आयुः प्र मोषीः ॥

इति यज्जुहोति शान्तिर्वा एषाग्नेर्गुप्तिरात्मनो वयो वा अग्निस्तस्मादग्निचिता पक्षिणो नाशितव्यं नो अग्निविदा यदश्नीयात्तमेवाश्नीयात्सं एनमार्तिं निनयेत्प्रजापतिर्वा एतमग्रे ऽग्निमचिनुत ज्यैष्ठ्यकामः स ज्यैष्ठ्यं महिमानमगच्छज्ज्यैष्ठ्यं महिमानं गच्छति य एवं विद्वानग्निं चिनुते प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा ता अनुप्राविशत्सो ऽब्रवीद्यो मेतः संचिनवदृध्नवात्स इति तं देवाः समचिन्वंस्त आर्ध्नुवंस्तस्मिंत्यस्य चित्यत्वं तद्य एवं विद्वानग्निं चिनोति प्रजापतिमेव संचिनोत्यृध्नोति तस्मादाहुः प्रजापतिचित एवाग्निरिति ॥ ८ ॥

Vgl TS 5 5, 7 (ekayupadhıvıdhayah), Kath 22, 4, Kap 8 30, 1 u 2 .

देवेभ्यो वा अग्निं चिक्यानेभ्यो न व्यौछ३त्ते ऽग्ना आहुतिमजुहवुस्तुभ्यमग्ने व्युछ तथास्मभ्यं विवत्स्यतीति तयाग्नये व्यौछ३ग्नेया औछन्नाहुत्यै व्यौछत्तस्या आहुत्यै यज्ञेन व्यौछद्याहुत्या औछन्नं यज्ञाय व्यौछत्तस्मै यज्ञाय दक्षिणया व्यौछेद्धि यज्ञायौछन्नं दक्षिणायै व्यौ-

1) Dies Wort in den Mss ohne Accent 2) So corrigirt, B भवितो ३यो, H u Bb भेवितोश्यो

उच्छन्त्स्यै दक्षिणायै ब्राह्मणेन व्यौच्छद्दक्षिणाया औच्छन्ब्राह्मणाय व्यौच्छन्त्स्यै ब्राह्मणाय ब्रह्मणा व्यौच्छद्ब्राह्मणायौच्छन्ब्रह्मणे व्यौच्छन्त्स्यै ब्रह्मणे तपसा व्यौच्छदेता वै तपःपरार्धा व्युष्टयः प्रोवसीयस्यस्मै व्युच्छति य एवं विद्वान्व्युष्टीरुपधत्ते यो वै यथापूर्वं व्युष्टीर्वेद यथापूर्वमस्मै व्युच्छत्यौपसी वाव प्रथमा[1] व्युष्टिर्व्यवाडिति वा आहुर्यद्दोषस्युदेति यद्व्युच्छति यदभिराधीयते[2] यत्सूर्य उदेति यद्धस्ता अवनेनिक्ते यदश्नाति यत्पिबत्येता[3] वै यथापूर्वं व्युष्टयो[4] यथापूर्वमस्मै व्युच्छति य एवं विद्वान्व्युष्टीरुपधत्ते[5] ॥ ९ ॥

यो वा अग्निमयोनिमनायतनं चिनुते[6] ऽयोनिरनायतनो भवत्यापो वा अग्नेर्योनिर्यत्कुम्भेष्टका उपदधाति योनिमन्तमेवायतनवन्तमग्निं चिनुते योनिमानायतनवान्भवत्यधरसपत्नो ऽग्निंश्चेत३व्या इत्याहुरापो वा अग्नेः सपत्नो यत्कुम्भेष्टका उपदधात्यधरसपत्नमेवाग्निं चिनुते ऽधरो ऽस्मात्पाप्मा भवत्यधरः सपत्नः शुग्वा अग्निरापः शान्तिर्यत्कुम्भेष्टका उपदधाति शान्त्यै यत्कुम्भाश्च कुम्भ्यश्च[7] तन्मिथुनं यद् द्वन्द्वं प्रजात्यै द्वादशैता उपदधाति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्धे नैवारश्चरुस्त्रयोदशो भवत्यस्ति[8] मासस्त्रयोदशस्तमेवैतेनाप्त्वावरुन्धे पयसि भवति यत्पयो ग्राम्यं तेनान्नाद्यमवरुन्धे यन्नीवारा आरण्यं[9] तेन तेनैवं तदुभयमवरुन्धे ॥ १० ॥

॥ इष्टुपरिकाण्डे[10] वसोर्धारीयः चतुर्थः प्रपाठकः ॥

---

1) B प्रथ प्रथमा 2) Die Mss °राधीयते 3) पिबत्य° ohne Accent in den Mss 4) Die Mss व्युष्टयो 5) Die Mss व्युष्टीर° 6) Die Mss चिनुते 7) Die Mss कुम्भ्यश्च 8) भवत्य° in H betont, in Bb zweifelhaft 9) H u Bb आरण्यं 10) Das इति fehlt in den Mss

आ वा एष प्रजापतये वृश्चते यः शिर उपदधाति नैतराख्यं ह्यन्यैस्थिचिदस्य श्मशानचिद्भवति[1] यदेतां पुरुषचितिमुपदधाति न प्रजापतया आवृश्चते ऽनास्थिचिदस्याश्मशानचिद्भवति यद्विंशतमेता उपदधाति षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बार्हताः पशवो बार्हतः पुरुषः पुरुषस्य प्रतिमोपधीयते स ३ह्लेपं[2] धीयत एष ह ३त्वेवं यजमानो ऽमुं लोकं नाति प्रमीयते यस्यैता उपधीयन्ते ॥ १ ॥

अथैताः पश्चापञ्चीनाः शिथिर इव वा अग्निश्चित्यो यत्पश्चापञ्चीना उपदधात्येमैधृत्या[3] अशिथिरत्वाय पञ्चोपदधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य भूयस्कृदसि वरिवस्कृदसीत्येमा. एवं भूमानं दधाति भूयान्प्रजया पशुभिर्भवत्यप्सुषदसि गृध्रसदसीति वयो वा अग्निः समिद्धमेवैनं[4] वयः करोति वयो भूत्वा स्वर्गं लोकमेति यस्यैता उपधीयन्ते ॥ २ ॥

चितः स्थ परिचितः स्थेति शर्कराः परिश्रयति यच्छर्करा अपरिश्रित्य सिकता निर्वपेद्रेतः सिक्तं परासिच्येताथ यच्छर्करा अपरिश्रित्य सिकता निर्वपति रेतसः सिक्तस्य परिगृहीत्यै ॥ ३ ॥

वि वा एष यज्ञश्छिद्यते यदसंस्थितं पशुमुत्सृजन्ति सं ह स्म वा एतमाशोकेयः[5] स्थापयत्याज्येन संस्थाप्य यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय ॥ ४ ॥

---

1) Die Mss °स्याश्मशानचिद्भवति, vgl das Folgende 2) Die ३ fehlt in den Mss 3) धृत्या in den Mss ohne Accent 4) So B, ohne Accent, in H u Bb °द्धैतमेवैनं सिक्त 5) So corrigirt, die Mss °शोकेय, bisher nur gana शुभ्रादि zu P 4, 1, 123 belegt

स्वर्गं वा एष लोकमन्वारोहति यो ऽग्निं चिनुते यदन्वारोहाञ्जुहोति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयित्वाथ कामं चरति ॥ ५ ॥

॥ इत्युपरिकाण्डे[1] पञ्चमः प्रपाठकः ॥

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्याग्निर्वै यज्ञस्या३न्तो ऽवस्ताद्विष्णुः[2] पुरस्तादुभयत एव यज्ञस्यान्ता आलभ्य तदाहुर्न ऋतं इन्द्राद्य३ज्ञो[3] ऽस्त्विति[4] यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यत्त्रिकपालस्तेन वैष्णवो यदेकादशकपालः संपद्यते तेनै३न्द्रो ऽग्निर्वै यज्ञस्य पवित्रं[5] विष्णुर्यज्ञः पवित्रपूतमेव यज्ञमालभ्य मेधस्य वा एतद्यज्ञस्य रूपं यत्पुरोडाशस्तस्मात्पुरोडाश एव कार्यश्चरुं कुर्वन्ति धेन्वा वै घृतं पयो ऽनडुहस्तण्डुलास्तन्मिथुनं मिथुनमेवास्य[6] यज्ञमुखे दधाति तेजो वै घृतं तेजस एव प्रजायते[7] पुरुषो वा एष मेधायालभ्यते पुरुषस्येव ३ह्येषा प्रतिमा यत इव हि रूपं तस्माच्चरुरेव का३र्यो वेदिमति दीक्षते[8] विन्दा इति वै वेदिमति दीक्षते विन्दते ह वै यो वेदिमति दीक्षते ऽथो यज्ञपथ एवादीक्षिष्ट[9] वेद्या वै देवा इममसुराणामविन्दन्तेमामेव विन्दते यो वेदिमति दीक्षते ऽथो यज्ञपथमेवालभ्य प्राचीनवंशं कुर्व-

---

1) Das इति fehlt in den Mss 2) So corrigirt, die Mss °न्तो °वस्ताद्, was nicht richtig sein kann, man vgl अवस्तात् unten 3, 9, 4 3) So corrigirt; die Mss ऋतं इंद्रो य३ज्ञो 4) So corrigirt, die Mss स्तीति 5) So H u Bb, in B चक्र 6) B तन्मिथुनमेवास्य 7) So B (ohne Accent), in H u Bb प्रजापतये 8) So B (ohne Accent), H u Bb दीक्षिते 9) Die Mss एवादीक्षिष्ट

न्ति दिशो[1] यदिमा[2] व्यकल्पयन्निमामेव देवेभ्यो ऽकल्पयन्निमां पितृभ्य इमामसुरेभ्य इमां मनुष्येभ्यो देवतामेष उपैति यो दीक्षते देवानामेव दिशमुपावर्तते प्राचीनामेव दिशमुपावर्तते ऽथो देवलोकमेव प्रावस्यति परिश्रयन्त्यन्तर्हितो वै देवान्क्षयान्मानुषः[3] क्षयो मानुषादेवैनं क्षयादन्तर्दधत्यथो रक्षसामनन्ववायायेति वा एषो ऽस्माल्लोकाद्यो दीक्षते जन[4] ह्येति देवलोकमभ्यारोहति परिश्रयन्तोऽतिरोकान्कुर्वन्ति तेनास्माल्लोकान्नैति तेनास्मिंल्लोके धृतः पुरस्तात्प्रायणं कुर्यात्स्वर्गकामस्यासौ वा आदित्यः स्वर्गो लोको[5] ऽमुमेवैनमादित्यस्य सामक्षं गमयति दक्षिणतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत पितृलोकं ऋध्नुयादित्येषा वै पितृणां दिक् पितृलोक एवं ऋध्नोति पश्चात्प्रायणं कुर्यात्प्रजाकामस्य पश्चाद्धि रेतो धीयते रेतो दीक्षितो रेतो ऽस्मिन्दधात्युत्तरतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत मनुष्यलोकं ऋध्नुयादित्येषा वै मनुष्याणां दिङ् मनुष्यलोक एवं ऋध्नोत्युत्तरतः पुरस्तात्प्रायणं कुर्याद्यं कामयेतोभयोर्लोकयोर्ऋध्नुयादित्युभयोर्वा एतल्लोकयोरुभयोरेवं लोकयोर्ऋध्नोति सर्वतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत सर्वासु दिक्ष्वित्यृध्नुयादिति[6] सर्वासु दिक्ष्वृध्नोति ॥ १ ॥

Vgl Kāth 22, 13

केशश्मश्रु[7] वपते दतो धावते नखान्निकृन्तते[8] स्नाति मृता वा एषा त्वगमेध्या[9] या अस्यैतदात्मनि शमलं तदेवापहते मेध्य एवं

---

1) Die Mss schwanken H u Bb कुर्वंति धिशो B कुर्व दिशो 2) So corrigirt, die Mss यदिमा 3) So corrigirt, die Mss देवा चयान् 4) So corrigirt, die Mss °येति 5) So corrigirt, die Mss स्वान् लोकान् यो 6) So H u Bb, in B दिक्षि चाधुयादिति 7) Die Mss केशश्मश्रु 8) Die Mss नखा नि° 9) So H u Bb, in B त्वग् मेध्य°

मेधमुपैत्यप्सु दीक्षां प्रवेशयित्वा देवाः स्वर्गं लोकमायन्यदप्सु स्नाति तामेव दीक्षामालभते ऽथ यदप्सो ऽवभृथमभ्यवैति ताꣳ वा एतद्दीक्षां पुनरप्सु प्रवेशयत्योषधे त्रायस्वैनमित्याह त्राता एव स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीरिति वज्रो वै स्वधितिः स ईश्वरो ऽशान्तो[1] यजमानꣳ हिꣳसितोर्यत्तृणमन्तर्दधाति[2] यजमानस्याहिꣳसायै देवश्रुदिमान्प्रवपा इति देवश्रु३ एतान्प्रवपते स्वस्त्युत्तरम्[3] अशीयेति स्व३स्त्यस्य यज्ञस्योदृचमशीयेति वा एतदाहापो मा मातरः सूदयन्त्वित्यापो हि यज्ञो घृतेन मा घृतप्वः पुनन्त्विति देवताभिरेवात्मानं पावयते विश्वꣳ हि रिप्रं प्रवहन्तु देवीरिति यदेवास्य रिप्रममेध्यमात्मनि शमलं तदस्मादधि प्रवहन्त्युदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमीति शुचिरेवाभ्यो यज्ञियो मेध्यः पूत उदेति हविर्वै दीक्षितो यदा वै हविर्यजुषा प्रोक्षत्यथ हविर्भवति यद्यजुषा स्नपयति हविरेवैनमकरश्नाति प्राणा वा अशनं प्राणानेवात्मन्धित्वा दीक्षते[4] सुषिरो[5] वै पुरुषः स वै तर्ह्येव सर्वो यर्ह्याशितो यदाशितो भवति मेध्य एव मेधमुपैति यथा वा इह दीक्षित एवꣳ वा ए३षो ऽमुष्मिंल्लोक एवं वा अत्याशितस्य तिष्ठति[6] तस्मान्नात्याशितेन भवित३व्यं तन्न सूक्ष्ममाशितेनैव[7] भवित३व्यꣳ यथैव कनीयः[8] कनीयो ऽश्नीयादेवमश्नीयाद्यद्धि दीक्षितः सन्कनीयो ऽश्नाति तेन दीक्षित आङ्क्ते ऽभ्यङ्क्ते वासः परिधत्त एता वै पुरुषस्य त३न्वः सतनूरेव मेध्यमुपैति नवनीतेनाभ्यङ्क्ते घृतं देवानामायुतं मनुष्याणां निष्पक्वं[9] गन्धर्वाणाꣳ स्वयꣳविलीनं पितॄणाꣳ सर्वदेव-

1) Die Mss ईश्वरो शान्तो 2) B य॰णम॰ H u Bb यत्तृणम॰ 3) So B, ohne Accent, in H u Bb स्वस्त्युत्तर, vgl 1 2, 1 4) So corrigirt, die Mss दीक्षिते 5) So H u. Bb; in B सुस्थिरो 6) Die Mss तिष्ठन्ति 7) B ॰तेनैवा 8) In den Mss ohne Accent. 9) Die Mss निं पक्व

३त्य॰[1] वा एतत्संसान्नवनीतेनाभ्यङ्क्ते दर्भपिञ्जूलाभ्यां समायौति तत्स्वदयत्यञ्जनमकर्थो अ३भ्यैवैनद् धारयति मेध्यत्वाय महीनां पयो ऽसीत्याह महीना॰ ३ह्येतत्पयो ऽपामोषधीना॰ रसा इत्यपा॰ ३ह्येष ओषधीना॰ रसो वर्चोधा असि वर्चो मे धेहीत्याशिषमेवाशास्ते ॥ २ ॥

Vgl 1, 2, 1 — TS 6, 1, 1 (adhvarâdinâṃ trayâṇâṃ vidhih, prâgvaṃçaṃ kshura karmâdisaṃskṛtah praviçet), Kâth 22, 13 u 23, 1, Kap S 35, 7

प्रस्ताङ्क्ते प्रजात्या ईषीकयाङ्क्ते[3] शल३ल्या हि मनुष्या आञ्जते सतूलयाङ्क्ते ऽपतूलया हि मनुष्या आञ्जते दक्षिणं पूर्वमाङ्क्ते सव्य॰ हि पूर्वं मनुष्या आञ्जते त्रिरन्यं त्रिरन्यदाङ्क्ते ऽपरिमित॰ हि मनुष्या आञ्जते न पुनर्निर्षिचयति पुनरावर्त॰ हि मनुष्या आञ्जत इन्द्रो वै वृत्रमहं॰स्तस्य कनीनिका परापतत्सा त्रिककुभमगच्छत्तदाञ्जनं त्रैककुभमाङ्क्ते सत्य॰ वै चक्षुर्नैव[4] वाचं श्रद्धाति सत्यमेवालभ्य दीक्षामुपैत्यन्तरहं त्वया द्वेषो अन्तरारातीर्दधे[5] महता पर्वतेनेति पर्वतेन वा एतद् द्वेषो ऽरातीरन्तर्धत्ते चक्षुःपा असि चक्षुर्मे पाहीत्याशिषमेवाशास्त ऊर्ध्वं चावाञ्चं च पावयत्यूर्ध्वश्च ३ह्ययमवाङ् च प्राणो यं द्विष्यात्तमक्ष्णया पावयेत्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति चित्पतिस्त्वा पुनात्विति यज्ञो वै चित्पतिर्वाचस्पतिस्त्वा पुनात्विति वाचस्पतिरेवैन॰ यज्ञाय पावयति देवस्त्वा सविता पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैताभिर्देवताभिर्मेधायात्मानं पावयते ऽच्छिद्रेण पवित्रेणेत्येतद्वा अच्छिद्रं पवित्र॰ यत्सूर्यस्य रश्मयो ऽच्छिद्रेणैवैनं पवित्रेण

1) Die Mss सर्वदेव३त्य॰ 2) Die ३ fehlt in den Mss 3) So H, in B ईषिकया॰, welche Form ebenso berechtigt wäre (cf das Pet W s v), Bb इषीकया॰, so auch Kap S 35, 7 u Kâth 23, 1. 4) B ॰नैव 5) Diese Lesart ist wohl auch oben 1, 2, 1 mit M 1 in den Text zu setzen Die Mss unserer Stelle schreiben अन्तरारातो॰

पुनाति तस्य ते पवित्रपते पवित्रेणेति यज्ञो वै पवित्रपतिर्यज्ञाय खलु वा एष कमात्मानं पावयते ॥ यज्ञं शकेयम् ॥ इतीन्द्रो वै वृत्रमप्स्वध्यहंस्तासां यद्यज्ञियं मेध्यमासीत्तदुदक्रामत्ता इमा ओषधयो ऽभवंस्तासां[1] वा एतत्तेजो[2] यद्दर्भा एता वै शुष्का आपो यद्देवासंस्तेजस्तदवरुन्द्धे त्रयीर्वा आपो दिव्याः पार्थिवाः समुद्रियास्ताः सर्वा दर्भो विवस्यैत्तसाहर्भैः[3] पवित्रे द्वाभ्यां पावयति द्वे पवित्रे द्विपाद्यजमानो यावानेवास्यात्मा तं[4] पावयति त्रिः पावयति त्रिवृत्या हि देवा अथो त्रयो वा इमे प्राणाः प्राणो ऽपानो व्यानो यावानेवास्यात्मा तं[6] पावयति सप्तभिः पावयति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनं पावयत्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैवैनं पावयत्येकविंशत्या पावयति दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पाद्या आत्मैकविंशो यावानेवास्यात्मा तं[5] पावयति त्रया वै नैर्ऋता अक्षाः स्त्रियः[7] स्वप्नो यद्दीक्षते[8] तेनाक्षैश्च स्त्रीभिश्च व्यावर्तते यां प्रथमां दीक्षितो रात्रीं जागर्ति तया स्वप्नेन व्यावर्तते यां प्रथमां दीक्षितो वसति यज्ञं तयावरुन्द्धे यां सोमे क्रीते प्रजां तया यां श्वःसुत्यया पशूंस्तया ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 2, 1 — TS 6, 1, 1 (s oben), Kāth 23, 1, Kap. S 35, 7

आकूत्यै प्रयुजे ऽग्नये स्वाहेत्याकूत्या वा आकूतिर्यक्ष्यत इति प्रयुजः खलु वा एनं यज्ञाय प्रयुञ्जते मेधायै मनसे ऽग्नये स्वाहेति मेधया हि मनसा यज्ञमश्नुते दीक्षायै तपसे ऽग्नये स्वाहेति दीक्षया

---

1) Die Mss भव॰ 2) Die Mss तेजो ohne Accent 3) So H u Bb! In B विवस्थै तसा॰ 4) So corrigirt, die Mss ॰स्यात्मान 5) So corrigirt; H u Bb प्राणा, B प्राणो 6) So corrigirt, die Mss ॰स्यात्मान 7) In den Mss ohne Accent 8) Das Verb in den Mss ohne Accent, B यद्दीक्षते

हि तपसा यज्ञमश्नुते' सरस्वत्यै पूष्णे ऽग्नये स्वाहेति' वाग्वै सरस्वती' वाचा व्याहरति' यक्ष्यते[1] स्वं इति' पूषा खलु वा एनं यज्ञे प्रापिवद्[2] एनमपूपुपदापो देवीर्बृहतीर्विश्वशंभुवा इत्यापो हि यज्ञो' द्यावापृथिवी उरो अन्तरिक्षेति' द्यावापृथिवी वा अन्वन्तरिक्षं यज्ञ उपथ्यितस्तेन एवं यज्ञमालभ्य' बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु स्वाहेति' ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा वा एतत्पुरस्तात्सर्वान्कामानाप्त्वा दीक्षामालभते' यच्च वा अस्य यज्ञः थ्यितो[3] यच्च यत्रोपथ्यितस्ततस्ततो वा एतत्सर्वं ब्रह्मणा यज्ञं संभृत्यालभ्य[4]' न वा एकाहुतिर्दीक्षितं करोति' यदेतानि जुहोति द्वितीयत्वाय' प्रजापतिर्वै यत्किंच मनसादीधेत्तदाधीतयजुर्भिरेवाप्नोत्तदाधीतयजुषामाधीतयजुष्ट्वं' तद्य एवं विद्वानाधीतयजूंष्यपि जुहोति यदेव किंच मनसा दीध्यज्जुहोति तदाप्नोत्येते वै यज्ञस्य संभारा' एष ह त्वेवं संभृतसंभारेण यज्ञेन यजते यस्यैतानि हूयन्त' एतद्ध स वा आहारुणि औपवेशिः' किमु स यज्ञेन यजेत यो यज्ञस्य संभारान्न विद्यादिति' पञ्चभिर्जुहोति' पाङ्क्तो यज्ञो' यावानेव यज्ञस्तमालभ्य' षड्भिर्जुहोति' षड्वा ऋतव' ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति' यज्ञो वै सृष्टः' प्र सामाक्लिनात्प्र[5] यजुस्तं वा ऋगेवायच्छदेका[6] वा एनमृगयच्छद्' द्वादश यजूंषि' नव सामानि' तस्मान्नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते' नव ह्येनं सामान्ययच्छंस्तस्माद्धात्संबन्धविदो[7] द्वादशभिरौद्ग्रभणं जुह्वति' द्वादश ह्येनं यजूंष्यायच्छन्नेतर्हि खलु वा एष सृज्यते यर्हि दीक्षते[8]' यद्दचौद्ग्रभणं जुहोति यज्ञं

1) So B, ohne Accent, H u Bb यक्षते 2) In den Mss प्रापिवद् ohne Accent 3) So corrigirt, H u Bb यत्तं थ्यितो, B यत्ता श्रितो 4) B संभृत्या° 5) So corrigirt, die Mss प्र सामाक्लिना प्र, s TS 6, 1, 2, 4 6) H u Bb °यच्छेद° 7) H u Bb वा त्सबधविदो, in B तस्माद्वादात्सबधविदो cf übrigens TS 6, 1, 2, 5 8) So corrigirt, die Mss दीचिते

वा एतत्सृष्टमृचायच्छति तस्मादारुणिविदं[1] ऋचौद्ग्रभणं जुहृत्यैका ह्येनमृगयच्छत् ॥ ४ ॥

Vgl 1, 2, 2 — TS 6, 1, 2 (dîkshâhutayah); Kâth 23, 2, Kap S 35, 8

यज्ञो वै प्रजापतिः प्राजापत्यमेतच्छन्दो यदनुष्टुब्यदनुष्टुभा जुहोति स्वेनैवैनं छन्दसावरुन्द्ध एकया जुहोत्येको हि प्रजापतिरनिरुक्तया जुहोत्यनिरुक्तो हि प्रजापतिः पूर्णया जुहोति पूर्णो हि प्रजापतिर्यदूनया जुहुयाद्भ्रातृव्याय लोकमुच्छि[2]ष्येदथ यत्पूर्णया जुहोति न भ्रातृव्याय लोकमुच्छिष्यत्यूर्जो वा एतद्रूपं यत्पूर्णं यत्पूर्णया जुहोति यज्ञे वा एतदूर्जं दधाति विश्वो देवस्य नेतुरिति सावित्रं मर्तो वुरीत सख्यमिति पितृदेवत्यं विश्वो राय इषुध्यतीति वैश्वदेवं द्युम्नं वृणीतेति बार्हस्पत्यं पुष्यसा इति पौष्णं[3] सारस्वतः स्वाहाकारः सर्वदेवत्या[4] वा एषा ऋक्तस्मादेषैका सत्यौद्ग्रभणं परिबभूव सर्वाभ्यो देवताभ्यो यज्ञ आलभ्या इत्याहुः सर्वदेवत्या वा एषा ऋग्यदेतया ऋचौद्ग्रभणं जुहोति सर्वाभ्यो वा एतद्देवताभ्यो यज्ञमालभतेऽनुष्टुभो वा एतस्याः सत्यास्त्रीण्यष्टाक्षराणि पदान्येकं सप्ताक्षरं यत्सप्ताक्षरं तस्य चत्वार्यक्षराण्येकस्मिन्पद उपयन्ति त्रीण्येकस्मिन्नेव चत्वार्युपयन्ति सा जगती यच्च त्रीणि सा त्रिष्टुब्यदष्टाक्षरं तेन गायत्री यदनुष्टुभैनानुष्टुप्सर्वैरेवास्य छन्दोभिर्हुतं भवति छन्दःप्रतिष्ठानो[5] वै यज्ञश्छन्दःसु वावास्यैतद्यज्ञं प्रतिष्ठापयामकः[6] स्वाहा-

---

1) So corrigirt, B °दारुणिविद, H u Bb °दारुणिविद 2) Von hier an bis zum folgenden लोकम° in B fehlend 3) B पौष्ण° 4) Die Mss betonen सर्वदेवत्या 5) So corrigirt, die Mss betonen छन्द प्रतिष्ठानो, es liegt aber doch jedenfalls ein Compositum vor „auf die Metra gegründet, seine Grundlage in den M. habend" 6) Die Mss betonen प्रतिष्ठापयामक, was offenbar ein Versehen ist.

कारेण खलु वा एषा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञः पङ्क्तिप्रायणः[1] पङ्क्त्युदयनः[2] पङ्क्तिप्रायणमेवास्य यज्ञं पङ्क्त्युदयनमकर्वाग्वै छन्दांसि वाचं वा एतन्मध्यत आरभ्यावरुन्द्धे तस्मादियं वाङ् मध्यतो वदति मध्यतो ह्यीयं वाक् प्रजापतिर्वै स्वां दुहितरमभ्यध्यायदुषसं तस्य रेतः परापतत्तद्देवा अभिसमगच्छन्त तस्माद्दीक्षितो न ददाति न पचत्ययेनमभिसंगच्छन्ते तदुदगृह्णंस्तद्दीक्षणीयस्यौक्षणीयत्वं तेन यज्ञमतन्वन्त यज्ञो यदग्रे व्यभवत्स चेधा व्यभवत्सं वा ऋक्ष्वेवं तृतीयेनाध्ययत सामसु तृतीयेन यजुःषु तृतीयेन या वा अस्य प्रियां तनूरासीत्तया[6] यजुरध्ययतो चैच्चैर्चा क्रियत उच्चैः साम्नोपांशु यजुषा यज्ञस्य खंन प्रियां तनूं यद्यजुषोच्चैः कुर्याद्यज्ञस्य प्रियां तन्वमुद्धृतां कुर्याद्ब्रह्मवर्चसी[7] स्यान्नर्मभावुकः[8] ॥ ५ ॥

Vgl 1, 2, 2 — TS 6, 1, 2 (dikshābhutayah, s oben), Kāth 23, 2, Kap S 35, 8

आहिताग्निर्वा एष[9] संन्नाग्निहोत्रं जुहोति न दर्शपूर्णमासौ यजते तद्या आहुतिभाजो देवतास्ता अनुध्यायिनीः करोति कर्शयत आत्मानं तेनैवास्य तद्धुतं भवति देवा असुरान्हत्वैभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त[10] तेषामसवो मनुष्यानाविशंस्तदिदं क्षिप्रं पुरुषे ऽन्तरेयो[11] कृष्णमिव चक्षुष्यन्तस्तन्नाश्नीयादसुर्यमेवापहते[12] यदा वै पुरुषे न किंचनान्तर्भवति यदास्य कृष्णं चक्षुषोर्नश्यत्यथ मेध्यो यदि कुर्यान्नक्तं कुर्यादसुर्यो[13] वै रात्रिरसुर्यमेवासुर्ये[14] क्रियते वाचं वा एतद्दीक्षयन्ती-

---

1) So corrigirt, die Mss पङ्क्ति प्रायण 2) H u Bb पङ्क्त्युदय 3) H u Bb पङ्क्ति प्राय° 4) Die Mss पचत्य° 5) Die Mss यजुषु 6) Das Verbum in den Mss ohne Accent 7) Die Mss betonen °द्ब्रह्मवर्चसी 8) Die Mss betonen स्याम् 9) वा in den Mss ohne Accent Auch schreiben die Mss एषा(!) 10) So corrigirt, die Mss प्रणुदत 11) In den Mss °रयो ohne Accent 12) So H u Bb, in B °दसूर्यम° 13) H u Bb °दसुर्यो, B °दमूर्यो 14) So die Mss

ति ह स्माहारुणं औपवेशिं उताज्ञानो ऽभ्यज्ञानो ऽथ दीक्षितवादं वदति स वाव दीक्षित इति सायं प्रातर्वै मनुष्याणां देवहितमशनमतिनीय सायमशनमतिनीय[1] प्रातरशनं व्रतं व्रतयति मानुषस्य व्यावृत्त्या अदन्तीति वै गां[2] आहुरश्नन्तीति मनुष्याञ्जुहुधीति देवेभ्यो ऽथवा एतमाहुः ॥ व्रतमुपेहि व्रत ॥ इति व्रतं ह्येतस्य व्रतेन यज्ञः संततो व्रतेनैव यज्ञं संतनोत्यर्थो वा ऋक्सामे यज्ञादास्तां तयोर्यौ[3] महिमाना आस्तां तावपिनिधाय यज्ञमुपावर्तेतां तौ महिमाना अहोरात्रे अभवतां तयोर्वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनस्य यच्छुक्लं तदह्नो रूपं यत्कृष्णं तद्रात्रेस्तौ वा एतन्महिमाना अन्वारभते संपारणाय सं मा पारयतां इत्यहोरात्रे मिथुनं संभवतां तयोस्तेजो ऽपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशत्तद्वा एतदन्वारभते द्यावापृथिवी मिथुनं संभवतां तयोर्वीर्यमपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशत्तद्वा एतदन्वारभते यथा वा इदं नावं पारं तरिष्यन्नारोहत्येवं वा एतदृक्सामे आरुक्षन्ति[4] एनमा यज्ञस्योदृचः संपारयतो यतो वै लोमानि कृष्णाजिनस्य ततो यज्ञो यतो यज्ञस्ततो देवता यद्बहिर्लोम पर्यूर्णुवीतान्तर्हितो दीक्षितो यज्ञात्स्याद्यदन्तर्लोममन्तर्हितो[5] यज्ञो देवताभ्यो द्वे विषूची प्रतिमुच्ये अनन्तर्हितो दीक्षितो यज्ञाद्भवत्यनन्तर्हितो यज्ञो देवताभ्यो यद्येकं[6] स्यादन्तं[7] प्रतिभुञ्जेत्तेनैव तदुभयमाप्नोति हविर्वै दीक्षितो यदन्यत्र कृष्णाजिनादासीत यथा हविः स्कन्नमेवं स्याद्यथा हविषे स्कन्नाय प्रायश्चित्तिमिच्छत्येवमस्मै प्रायश्चित्तिमिच्छेयुश्छन्दांसि च वा एष देवताश्चाभ्यारोहति तान्येनमीश्वरा-

1) Die Mss betonen °र्मतिनीय 2) So H, desgl Bb, ohne Accent, in B गाव 3) So corrigirt, die Mss °यौ 4) Die Mss आरुक्षन्ति 5) So corrigirt, H u Bb schreiben यद्य स्याद्, B यद्य स्याद् 6) Die Mss यद्येकं 7) So H u Bb; in B °न्तम

णि प्रतिनुदो यदाह नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरिति नमस्कारो[1] वा एषो ऽप्रतिनोदाय देवता वै यज्ञस्य शर्म यज्ञो यजमानस्य यदाह विष्णोः शर्मासि शर्म मे यच्छेति देवता वा एतद्यज्ञस्य शर्माकर्यज्ञं यजमानस्य प्रोर्णुते प्रावृत इव हि दीक्षितो ऽथो एतदिव हि दीक्षितस्य रूपं यत्प्रावृतं[2] तस्मात्प्रोर्णुते वासः परिधत्ते सर्वदेवत्यं वै वासः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिरात्मानं परिव्ययन्ति ॥ ६ ॥

Vgl 1, 2, 2 — TS 6, 1, 3 (krshnajinena vastrena dîkshâ mekhalayâ, tathâ krshna vishânayâ), Kath 23, 3, Kap S 35, 8 a E

यज्ञस्य वै सृष्टस्योल्बमन्वलम्बत तद्वासः क्षौममभवत्तस्मात्क्षौमेण दीक्षयन्ति यज्ञस्य सयोनित्वाय प्राचीनमात्रा पत्नी दीक्षयन्तीन्द्रस्य वै प्राचीनमात्रेन्द्रियं[3] स्त्रियः प्रजा यत्प्राचीनमात्रा[4] पत्नी दीक्षयन्तीन्द्रियमस्यां दधाति योनिर्वै दीक्षितस्य दीक्षितविमितं जरायु[5] कृष्णाजिनमुल्बं दीक्षितवासो नाभिर्मेखला गर्भो दीक्षितः स्वं वा एतद्योनिं दीक्षित आशयेत्तस्माद्दीक्षितेन दीक्षितविमितान्नानृतुभिः[6] क्रम्यमेव ह्येतस्य योनिरतो ह्येषो ऽधि प्रजायते गर्भो दीक्षितो यदेतं आविःकुर्वीत द्रवन्तो गर्भा जायेरन्यदनृतु संयेत तेजो ऽस्य परापातुकं स्यात्तस्मान्नानृतु सेतव्यं तेजसो ऽपरापातायाजातो[7] वै पुरुषः स वै यज्ञेनैव जायते स वै तर्ह्येव जायते यर्ह्येदः सोमे क्रीते[8] प्रोर्णुता इतो ऽन्ये प्रोर्णुते ऽथो ह्यये पुरुषो जायते सं वै तर्ह्येव सर्वो जायते यर्ह्युदो ऽप्सु ऽवभृथमभ्यवैति[9]

---

1) So corrigirt, die Mss betonen नमस्कारो 2) So ist wohl zu lesen; die Mss schwanken, H प्रावृतं, desgl B ohne Accent, Bb प्रावृतें 3) Die Mss प्राचीनमात्रे॰ 4) In den Mss यत् ohne Accent 5) H u Bb जरायुः 6) So corrigirt; die Mss ॰मितां न्ना॰ 7) Die Mss ॰यांजातो 8) B क्रीयते 9) Die Mss पं

तर्हि स तस्मात्त्वो निर्मुच्यते त्रिवृता वै स्तोमेन प्रजापतिः प्रजा असृजत यत्त्रिवृन्मेखला भवति प्रजननाय त्रिवृद्वै वज्र उदरं वृत्रः पाप्मा क्षुद्[1] भ्रातृव्यः पुरुषस्य यन्मेखलां पर्यस्यते वज्रमेव सपत्नाय भ्रातृव्याय प्रहरति यं द्विष्यात्तं तर्हि मनसा ध्यायेद्वज्रमेवास्मै[2] प्रहरति स्तृणुत एवाङ्गिरसो वै स्वर्यन्तो[3] यत्र मेखलाः संन्यास्यंस्ततः[4] शरो ऽजायत तस्माच्छरमय्यूर्ग्वा ओषधय ऊर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च योक्त्रेण पत्नी संनह्यते[5] मेखलया दीक्षितो ऽधो मिथुनत्वायोर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभेर्मेध्यमवाचीनममेध्यं[6] यन्मेखलां पर्यस्यते मेध्यस्य चामेध्यस्य च विधृत्यै देवताभ्यो वा एष मेधायात्मानमालभते यो दीक्षते[7] वध्नीत इव वा एतदात्मानं यन्मेखलां पर्यस्यते तस्माद्वा एतस्यान्नमनाद्यमीतेर्[8] इव ह्येष वद्धस्तस्माद्उ वद्धस्यान्नमनाद्यं[9] यथा वा इह गणी रेवं वा एष यो ऽमुष्मिंल्लोके यो दीक्षितस्यान्नमत्ति यज्ञेन ह्येवास्य तता उन्मुक्तिर्हविर्वै दीक्षितो यदस्य जुहुयात्तमेव जुहुयात्प्रमायुकः स्यात्सर्वाभ्यो वा एष देवताभ्य आपद्यते यो दीक्षते यदस्य जुहुयाद्यज्ञमस्य विदुह्यादुपधीतो ऽस्य यज्ञः स्यात्तं वा एतदागते काले सर्वं संस्फीतं[10] यज्ञं देवताभ्यो दुहे त्रेधा वा एतस्य पाप्मानं विभजन्ते यो दीक्षते यो ऽस्यान्नमत्ति स तृतीयं यो ऽस्याश्लीलं कीर्तयति[11] स तृतीयं या एनं पिपीलिका दशन्ति तास्तृतीयं तस्माद्वा एतस्या-

---

1) In den Mss क्षुद् ohne Accent, cf TS 6, 1, 3 5 2) B °मेवास्मि 3) So die Mss; cf 1, 9, 5, 3, 3, 4, 3, 9 6 4) So corrigirt B सन्यास्यंस्तत, H u Bb सन्यासंस्तत 5) So corrigirt, die Mss पत्नीं सं नह्यते 6) In den Mss das letztere Wort ohne Accent 7) So corrigirt die Mss दीक्षिते 8) So corrigirt, die Mss betonen °मनाद्यम° 9) Die Mss betonen °मनाद्यं 10) So B (ohne Accent), H u Bb संस्फीनं 11) In den Mss das Verb ohne Accent

ह्यमन्नाद्यं[1] तस्मादस्याश्लीलं न कीर्तयितव्यं तस्माद्दीक्षितवासो[2] ऽभर्तव्यमेव हि ताः पिपीलिका या एनं दशन्ति ॥ ७ ॥

Vgl TS 6, 1, 3 (s am Schluss des vor Cap), Kath 23, 2—4, Kap. S 36, 1

दक्षिणा वै देवेष्वासीद्यज्ञो ऽसुरेषु तां दक्षिणां यज्ञो ऽभ्यकामयत तामभिपर्यावर्तत तां संमभवत्स इन्द्रो ऽवेद्यो वा अस्या योनेः संभविष्यति स इदं भविष्यतीति तामिन्द्रः[3] प्राविशत्तत इन्द्रः संमभवत्तत इन्द्रो ऽजायत स जायमानो ऽवेद्यो वा अस्या योनेरन्यो मत्संभविष्यति माद्दक्संभविष्यतीति तया सहोपवेष्टमन्वजायत[4] यन्न्यवेष्टयत्तस्मान्निवेष्टिता[5] [6] यन्निवेक्ष्यमाना[7] [8] श्यावाभवत्तस्मात्कृष्णोन्द्रं च वा एष प्रेप्सति दक्षिणां चैन्द्रस्य[9] च खलु वा एतद्योनिमालभ्य दक्षिणायाश्चात्मानमेथो संयोनिमेव यज्ञमालभते कृषिं सुसस्यामुत्कृषा इति विषाणया भूम्यामुपहन्ति कृषिमेवास्य सस्येन संमर्धयति यजुषा कण्डूयते यजुषा[10] हि मनुष्याः कण्डूयन्ते व्यावृत्त्यै यजुषा कण्डूयते तस्मात्प्रजा अपामंभविष्णवः ऽपामंभविष्णवः प्रजाः स्युर्यदयजुषा कण्डूयेत सुपिप्पला ओषधीस्कृधीति शिरः कण्डूयत ओषधीरेव फलं ग्राहयति तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति वाग्वै सृष्टा चतुर्धा व्यभवत्ततो या अत्यरिच्यत सा वनस्पतीन्प्राविशत्तेषा याक्षे या दुन्दुभौ[11] या तूणवे या वीणायां दण्डं प्रयच्छति तामेवास्मै वाचं प्रयच्छत्यथो वज्रमेवास्मै प्रयच्छति गोपीथायास्यद्म[12] प्रयच्छत्ये-

1) Die Mss betonen °मन्नाद्यं 2) So H Bb दीक्षितवासो, vgl aber auch oben zu Anfang dieses Cap 3) So corrigirt, H u Bb तामिन्द्र B तानिन्द्र 4) Die Mss सहोपविष्टय° 5) So corrigirt, B यन्यवे°, H u Bb य न्यवे° 6) H u Bb °ष्टिता 7) H u Bb यां नि° 8) Die Mss °माना 9) So corrigirt, die Mss चंद्रस्य 10) So corrigirt, die Mss यजुषा, vgl für den Sinn auch Maitr [illegible] 3, 6, 9 यजुषा हस्ता अवनेनिक्ते यजुषा हि मनुष्या अवनेनिजते व्यावृत्त्यै 11) H u Bb दुदुभौ 12) So corrigirt, H u Bb °द्यं, B °द्म

तावती ३ह्रीयं वाग्वदत्यथो[1] एतावती हि वाचो वीर्यं क्रियते यंद्वषीयास्तं प्रयच्छेत्स्वां वाचं मैत्रावरुणो विभजेत्तं श्वःसुत्यायां मैत्रावरुणाय प्रयच्छति तां श्वो भूते मैत्रावरुण ऋत्विग्भ्यो विभजति ॥ होतर्यज पोतर्यज नेष्टर्यज॥ इति सा सह वषट्कारेणाहवनीयं गच्छति तां पुरो ऽध्वर्युर्विभजति ॥ होतर्यज पोतर्यज नेष्टर्यज ॥ इत्यध्वर्युः पुरो वाचं विभजति मैत्रावरुणः पश्चात् ॥ स्वाहा[2] यज्ञं मनसा[3] ॥ इति मनसा[4] यज्ञमभिगच्छन्ति तत एव यज्ञमालब्ध स्वाहा दिवः स्वाहा पृथिव्या इति द्यावापृथिवी वा अन्वन्तरिक्षं यज्ञ उपश्रितस्तत[5] एव यज्ञमालब्ध स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्यन्तरिक्षं वै यज्ञो यदि वातो यदि वा पशवस्तत एव यज्ञमालब्ध स्वाहा वातात्परिगृह्णामि स्वाहेत्ययं वाव यः पवत एष यज्ञस्तमेवालब्ध वाचं यच्छति यज्ञं वा एतद्यच्छति यद्वाचं विसृजेद्यज्ञं विसृजेत्तदाहुः पुनर्दीक्षयित्वा वाग्यन्तव्येति यत्पुनर्दीक्षयेदाहुतीरतिरेचयेद्[6] वैष्णवीमनूच्य वाग्यन्त३व्या विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञमेवालब्धाग्नावैष्णवीमनूच्य वाग्यन्त३व्याग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्ध सारस्वतीमनूच्य वाग्यन्त३व्या वाग्वै सरस्वती वाचा यज्ञः संततो वाचैव यज्ञं संतनोति बार्हस्पत्यामनूच्य वाग्यन्त३व्या ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा यज्ञः संहितो ब्रह्मणैव यज्ञं संदधाति ॥ ८ ॥

Vgl 1, 2, 2 — TS 6, 1, 3 (s oben) u 4 (daṇḍam âdaya mushṭikaraṇavâgyamâu | kṛtvâsâu dîkshito bhûtvâ niyamân anutishṭhati), Kath 23, 4 u 5, Kap S 36, 1 u 2

---

1) H u Bb वाग्वादत्यथो 2) In den Mss ohne Accent 3) Die Interpunktion, die der Hiatus fordert, ist von mir ergänzt, dem entsprechend auch zu Anfang dieses Satzes 4) इति मनसा fehlt in H u Bb 5) So B (ohne Accent); in H u Bb यथासमुपश्रितस्त 6) Die Mss schwanken, H u Bb °दाहुतीरतिरेचयेद्; B °दाहुतिरिति रेचयद्, Kap S 36, 1 °दाहुतीरिति रेचयेद्, auch in Bb, wie es scheint aus °दाहुतीरिति corrigirt, Kath 23, 5 यत्पुनर्दीक्षयेदाहुतीरभिरेचयेत्

दीक्षितो ऽयमसा आमुष्यायणः ॥ इत्युच्चैर्वदति वा आह प्रियो[1] वै देवानां दीक्षितो देवेभ्य एवैनं प्राह त्रिराह त्रिषत्या हि देवा अथो त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्य आवेदयति तस्माद्दीक्षितं दूरात्पृणन्त्येभ्यो ह्येनं लोकेभ्य आवेदयति नक्षत्रं दृष्ट्वा वाचं विसृजते द्वौ वा ऋतू[2] अहश्च रात्रिश्चोभावेव ऋतुं[4] संप्राप्य वाचं विसृजते व्रतं चरते३ति वाचं विसृजते व्रतं[3] ह्येतस्य व्रतेन यज्ञः संततो व्रतेनैवं यज्ञं संतनोति दैवीं धियं मनामहा इति यजुषा हस्ता अवनेनिक्ते यजुषा हि मनुष्या अवनेनिजते व्यावृत्त्यै ब्रह्मणः सदेवत्वायाथो आपो वै दीक्षां नैत्यमुष्णानित्यन्नं वै मनुष्येभ्य[5] उदबीभत्सत तद्देवा मनुष्येष्वदिधीषं[6]स्तदापो ऽब्रुवन्वयं व एतामुन्धामीयायोपावर्तस्वेति ततो ऽन्नं मनुष्याननुपावर्तन्त[7] तदिदमन्नं मनुष्येषु धृतं तस्माद्ब्राह्मण आहा३र्या आहिते हस्ता अवनेनिजीतान्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो अन्नाय वा एतदात्मानं पावयते ये देवा मनुजाता[8] मनोयुजा इति व्रतं व्रतयत्येते वै देवा मनुजाता[8] मनोयुजो यदिमे प्राणा एषा वा अस्मिन्नेतर्हि देवता तां प्रीणाति तस्या हुतं व्रतयति यदेतो ऽन्यथा व्रतयेत्प्राणैरेनं व्यर्धयेत्प्रमायुकः स्यात्त्वमग्ने व्रतपा असी३ति वदेत्स्वप्स्यन्सुप्त्वा[9] वा प्रबुध्य यदि वा[10] दीक्षितवादं[11] वदेदग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मादेवाधि व्रतमालभते नोत्तानः शयीत[12] यदुत्तानः शयीतेमे लोका यथेयुर्नोपर्यधि प-

---

1) So corrigirt, die Mss प्रियौ · 2) So corrigirt, die Mss ऋतू॰ 3) Die ३ fehlt in den Mss 4) So H u Bb, nur dass ऋतुं॰ ohne Accent ist, B मेघमुदसानित्यन्न॰ 5) Die Mss मनुष्येभ्या 6) Die Mss मनुष्येष्वदिधी॰ 7) So die Mss 8) So die Mss S 1, 2, 3 Auch Kâth 23 5 देवा मनुजाता 9) Die Mss ॰स्वप्स्यन् सु॰, cf Einleitung zum ersten Buch, p XLIII 10) H, Bb वाँ 11) In den Mss ohne Accent 12) Die Mss betonen शयीत

राङ् पर्यावर्तेत यत्पर्यावर्तेत यज्ञात्पर्यावर्तेत नान्यद्दीक्षितं दीक्षितविमितान्सूर्यो ऽभिनिम्रोचेन्नाभ्युदियाद्दीक्षितव्रतमेव[1] तद्यज्ञो वै देवानां न समभवत्तं भूत्या[2] समभावयन्त्यद्भूति[3] वनुते यज्ञस्य संभूत्यै रास्वेयत्सोमे ति यद्ब्रूयादेतावदस्य स्यान्न भूयो यदाहा भूयो भरेत्यपरिमितस्यावरुद्ध्यै देवः सविता वसोर्वसुदावे ति सवितृप्रसूत एवैताभिर्देवताभिरुप प्रतिगृह्णात्यात्मनो ऽहिंसायै वायुर्गोपास्त्वष्टाधिपतिः पूषा प्रतिग्रहीते ति वायुमेवासां गोप्तारमकस्त्वष्टारमधिपतिं पूषणं प्रतिग्रहीतारमापो वै यज्ञो यदपो दीक्षितो[4] ऽवगाहेत यज्ञमवकृष्णीयाद्यदाह देवीरापो अपां नपादि ति यद्वो वासा यज्ञियं मेध्यं तन्नाक्रामति यदपो दीक्षितो ऽवगाहेत विहृदिनीः[5] स्युस्तस्मान्नावगाहेत[6] यद्यवगाहेत लोष्टं[7] विमृणंस्तरेत्तमेव[8] सेतुमनुसंतरति न वै दीक्षितं तरन्तं देवता अनुतरन्त्यरणिभ्यां सह तरति सहैव देवताभिस्तरति न वै दीक्षितं तरन्तं यज्ञो ऽनुतरति रथाङ्गेन सह तरति सहैव यज्ञेन तरति[9] ॥ ९ ॥

Vgl 1, 2, 3 — Tb 6, 1, 4 (s a E des vor Cap), Kath 23 5 u 6

अमुं वा आदित्यं सर्वा वाचो गच्छन्ति ता उद्यति[10] सर्वाः सृज्यन्ते यदाह याः पशूनामृषभे वाचा इति सृज्यमाना वा एतद्वाचं पुनरालभते वायवे त्वेति नष्टामनुदिशति वरुणाय त्वेत्यप्सु मग्नां

---

1) Die Mss नाभ्युदियाद 2) So H u Bb in B भूत्या 3) So H u Bb, auch Kath 23, 6 भूति, B भूति vgl unten 3, 6 10 4) So corrigirt, die Mss दीचितो, s d Folgende 5) So corrigirt cf Kath 23, 6 विहृदिनीरापस्स्यु, Bb विहृदिनी desgl B, ohne Accent, H विहृद्दीनी 6) So corrigirt, B °न्नावगाहेत्; H u Bb °न्नावगाहेद् 7) H u Bb लोष्ट 8) So corrigirt, in H u Bb विमृत°, B wohl विमृण°, aber Kath 23 6 लोष्ट विमृणन्नासीत 9) H u Bb चरति 10) So corrigirt, die Mss उद्यति

रुद्राय त्वेति महादेवाहतां निर्ऋत्यै त्वेत्येवसन्नामिन्द्राय त्वेति वृष्कहतां[1] यां वा सं शीर्येत[2] मरुद्भ्यस्त्वेति[3] ह्रादुनिहतामेते[4] वै देवा भृत्यां स्वभागास्तानेव[5] प्रीणाति देवेभ्यो वा अन्या दक्षिणा दीयन्ते मनुष्येभ्यो ऽन्या एता वै देवेभ्यः प्रत्यक्षं दक्षिणा दीयन्त एताभिर्वै भूयो[6] ऽवरुन्द्धे यदु चेतराभिर्देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तैतावान्वै तर्हि यज्ञ आसीदग्निहोत्रं दर्शपौर्णमासौ चातुर्मास्यानि ते देवा यज्ञमपश्यंस्तेनादीक्षन्त[7] तेषां यदग्निहोत्रमासीत्तद्व्रतमुपायंस्तस्माद्द्विव्रतेन[8] भवितऽव्यं द्विरग्निहोत्रं हूयते यदग्नीषोमीयं पूर्णमासे हविरासीत्तमग्नीषोमीयं पूर्वेद्युः पशुमालभन्त यदैन्द्राग्नममावास्यायां तमाग्नेयं श्वो भूते पशुमालभन्त वैश्वदेवं प्रातःसवनमकुर्वत वरुणप्रघासान्माध्यंदिनं सवनं साकमेधान्पितृयज्ञं त्र्यम्बकांस्तृतीयसवनं तस्मात्तृतीयसवने विश्वं रूपं शस्यते विश्वं ह्येतद्रूपं[9] तमेषां यज्ञमसुरा नान्ववायंस्तेन वा एनानयानुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरा य एवं वेद भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति ते ऽध्वृतो[10] ऽयमभूदित्यपाक्रामंस्तदध्वरस्याध्वरत्वं तस्मादेकव्रतेन भवितव्यं[11] सकृदग्निहोत्रं हूयते ॥ १० ॥

Vgl 1, 2, 3 — Kath 23, 7, Kap S 36 4

॥ इति तृतीयकाण्डे[12] आग्नावैष्णवं[13] नाम षष्ठः[14] प्रपाठकः ॥

---

1) So H u. Bb, in B वृष्कहतां, Kath 23 6, 37, 13 u 14 zeigt die Form वृष्क
2) H u Bb शीर्येति 3) Die Mss त्वेतिति 4) So corrigirt, B ह्रादुनिहिताम°, H u Bb ह्रादुर्निर्हिताम° 5) So corrigirt die Mss तामिवं 6) Die Mss भूयो
7) So corrigirt, die Mss तेन दीक्षन्त 8) In den Mss ist आसीत् ohne Accent
9) Die ऽ fehlt in den Mss 10) So meine Vermuthung, die Mss schreiben, wie es scheint तेंदृतो 11) Die Mss भवितव्यं vgl oben Z 8 12) Die Mss °काण्डे
13) Die Mss °ष्णव 14) Die Mss षष्ठम

अकॢप्तं वा इदमासीद्दिशो वा इमा न प्राजानंस्तद्देवा अब्रुवन्यो ऽन्यस्मिन्नैछंस्तन्नाविन्दंस्ते देवा अदितिमब्रुवंस्त्वया मुखेनेमा दिशः प्रजानामेति साब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीन्मद्देवत्यमेव प्रायणीयमसन्मद्देवत्यमुदयनीयं मामेवानुप्रायाथ[1] मामनूद्याथेति[2] स एष आदित्यश्चरुरदितिर्वा एतदनुप्रयन्त्यदितिमनूद्यन्ति ततो वा इमा दिशः प्राजानन्पथ्यां यजतीमामेव तेन दिशः प्राजानन्यदग्निमिमां तेन[3] यत्सोममिमां तेन यत्सवितारमिमां तेन यददितिमियं वा अदितिरूर्ध्वा वा अस्या दिगूर्ध्वामेव तेन दिशं प्राजानंस्ततो वा अकल्पताकॢप्तस्य वै कॢप्त्यै[4] प्रायणीयस्तद्य एवं विद्वान्प्रायणीयेन चरति कल्पते कल्पन्ते हास्मा ऋतवस्ततो वा इमा दिशो ऽन्वपश्यन्यत्पथ्यां यजतीमामेव तेन दिशमन्वपश्यन्यदग्नीषोमौ चक्षुषी वा अग्नीषोमावनु ताभ्यां समपश्यन्यत्सवितारं सवितृप्रसूता एवेमा दिशो ऽन्वपश्यन्यददितिमियं वा अदितिरस्यां वै प्रतिष्ठाय देवा यज्ञमतन्वत यत्पथ्यां यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवावरुन्द्धे यदग्निं देवतास्तेन यत्सोमं यज्ञं तेन यत्सवितारं प्रसूत्यै यददितिमादित्या वा इमाः प्रजास्ता एवावरुद्ध ता आद्या अकृत यद्वै यज्ञस्यान्तर्यन्ति[5] तच्छिद्रं[6] तेन यज्ञः स्रवति तेन यजमानो ऽग्ने समवद्यत्यग्निर्वै संमिष्टिरग्निः प्रतिष्ठितिः संमिष्ट्या एव प्रतिष्ठित्या अग्निं प्रथमं यजत्यग्निमुत्तमं समानी वा एषा देवता पाङ्क्तत्वाय पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्त-

---

1) So corrigirt, die Mss betonen °प्रायाथ, es ist Conjunctiv des Präsens-Stammes अय 2) So corrigirt, die Mss schreiben मामनूद्याथेति, vgl das Vorhergehende 3) In den Mss तेन ohne Accent 4) कॢप्त्यै in den Mss ohne Accent, B वै म कॢप्त्यै 5) Bb यज्ञस्यातर्यंति, B यज्ञस्यातर्यंति 6) Die Mss तच्छिद्रं

मालब्ध स्वस्तिं यजति यज्ञस्य स्वस्त्यै पथ्यां यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवानुप्रयन्ति तामुत्तमामुदयनीये यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवानूद्यन्ति[1] मरुत्वतीः पथ्याया ऋचो[2] भवन्ति देवविशा वै मरुतो देवविशामेवाचीक्लृपत्तां[3] शान्तां क्लृप्तां मनुष्यविशा[4] अनुकल्पन्ते स्तैनभविष्णुर्हविर्भवति[5] ॥ १ ॥

Vgl TS 6, 1, 5 (prâyaṇîyâ), Kâth 23 8 u 9, Kap S 36, 5—6

जुषाणेनान्य आज्यभागा इज्यन्तेऽथाच ऋचोभयतो यजति द्रढिम्नेऽशिथिरत्वाय सप्तदश सामिधेनीः का३र्याः पञ्च ऋतवो द्वादश मासा एष संवत्सरः संवत्सरादेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते तदाहुः पञ्चदश सामिधेनीः का३र्या न सप्तदश संवत्सरीयस्यैवायनस्य सप्तदश कार्याः संवत्सरस्या ऋध्या इति तन्न सूक्ष्यं सप्तदशैव कार्याः प्रयाजवत्स्यात्प्रायणीयमननुयाजमनुयाजवत्स्यादुदयनीयमप्रयाजमुभयतो वा एतत्प्रयाजानुयाजा यज्ञमभिसंधीयते समानो ३ह्येष[6] यज्ञो निष्कासं च मेक्षणं च निदधाति तेन यज्ञः संतत आत्मा वै प्रयाजाः प्रयाजानुयाजा देवक्षेमं यज्ञो देवक्षेमाक्रममाणः प्रजामन्तरियाद्यदनुयाजानन्तरियात्प्रयाजवत्स्यात्प्रायणीयमनुयाजवदनु-[7]याजवत्स्यादुदयनीयं प्रयाजवत्पयसि प्रायणीयः स्यात्पयस्युदयनीयोऽपां वा एतत्पुंक्रियमपामेव पुंक्रियमवरुन्द्धे पशवो वै पुंक्रियं पशूनेवावरुन्द्धेऽथो प्रायणे च वावास्मा एतदुदयने च पशून्दधात्यादित्यः प्रायणीयः स्यादादित्य उदयनीय इयं वा अदितिरस्यां वा

---

1) Die Mss °मेवानूद्यन्ति 2) B ऋची 3) In den Mss ता° ohne Accent 4) So H u. Bb, nur ohne Accent, B मानुष्यविशा, cf TS 6, 1, 5, 3, Kath 23, 8 देवविशामेव कल्पयति ता कल्पमाना मनुष्यविशामनुकल्पते 5) So die Mss 6) Die ३ fehlt in den Mss 7) So corrigirt, die Mss प्रजामन्तरीयाद्यदनुयाजानन्तरीयात्

एतद्यज्ञमुखेन प्रतितिष्ठत्यस्यामुपरिष्टाद्वंच वै यज्ञस्यार्धे[1] ऽग्रे संमृद्धं क्रियते क्रियमाणं क्रियमाणं ह वा अस्य समृध्यते संस्थाप्यं प्रायणीयं यज्ञस्य संमृद्ध्यै याः प्रायणीये ऽनुवाक्यास्ता उदयनीये याज्याः स्युर्या उदयनीये ऽनुवाक्यास्ताः प्रायणीये याज्याः स्युः पथः प्रतिप्रज्ञात्या अथो अनुसतत्यै[2] यदतो ऽन्यथा कुर्युश्छम्बट्कुर्युः ॥ २ ॥

Vgl TS 6, 1, 5 (prâyaṇıya), Kath 23, 9, Kap S 36 6

इयं वै कद्रूर्वाक्सुपर्णी छन्दांसि सौपर्णानि गायत्री त्रिष्टुब्जगती सा वै कद्रूः सुपर्णीमात्मानमजयत्साब्रवीत्सोममाहर तेनात्मानं निष्क्रीणीष्वेति सा छन्दांसि प्रैष्यदमुतः सोममाहरत तेन मा निष्क्रीणीतेति ततो जगत्युदपतत्सा[3] पशुभिश्चागछद्दीक्षया च तस्मात्पशवा इति जगतीमाहुस्तस्माद्यदा पशून्विन्दते ऽथ दीक्षते ततस्त्रिष्टुबुदपतत्सा दक्षिणया चागछत्तपसा च तस्मात्त्रिष्टुभो लोके दक्षिणा दीयन्ते तस्मादु मध्यंदिने तपस्तपनीयमिति[4] ततो गायत्र्युदपतत्सा सोममाहरत्तमाह्रियमाणं सामिगन्धर्वो[5] विश्वावसुरमुष्णात्स तिस्रो रात्रीरुपहृतो[6] [7] ऽवसत्तस्मात्तिस्रो रात्रीः क्रीतो वसति ते ऽब्रुवन्पुनर्याचामहा इति ते देवा अब्रुवन्स्त्रीकामा वै गन्धर्वा वाचमेव संभृत्य यथा योषिदनपक्षेयतमेव तया निष्क्रीणामेति तं वै निरक्रीणं[8]स्तस्मादाहुर्वाग्वै सोमक्रयणी वाचं वा एतंद्वा[9] नि-

1) H betont यज्ञस्यार्धे 2) Die Mss अनुसतत्यै, cf 2 2 8 3) सा in den Mss ohne Accent 4) So meine Vermuthung in H तपस्तपनियति, desgl B ohne Accent, in Bb तपस्तपन्नियति, vgl Kath 23 10 तस्मादाहुर्माध्यंदिन सवनाना तपस्वितममिति 5) So corrigirt die Mss सामिगधर्वो, vgl 3 7 8 6) रात्री° in den Mss ohne Accent 7) B °हृतौ 8) Dies Wort in den Mss ohne Accent 9) So corrigirt H u Bb एतंद्वा B एतद्वा

ष्क्रीणातीति॑ ते ऽब्रुवन्नृतीयामहा[1] इति॑ तामन्वार्तीयन्त[2] तदनृतस्य[3] जन्म॑ तद्य एवं॰ विद्वान्सत्यानृता॰ वाचं॰ वदति न हैनं दुणाति॑ ते ऽब्रुवन्॑ विह्वयामहा इति॑ तां॰ व्यह्वयन्त॑ गाथां देवा अभ्यगायन्॑ ब्रह्म गन्धर्वा अवदन्त्सा देवानुपावर्तत॑ तस्माद्विवाहे गाथा[4] गीयते॑ तस्माद्गायन्तिं स्त्रियः[5] प्रियस्तद्य एवं॰ विद्वान्गाथां[6] गायन्हस्तं गृह्णाति॑ स॰ हि जीयतः[7] सर्वमायुरितो[8] नार्तिं नीतस्तदाहुर्वै सा पुनरगच्छन्नैव[9] किं चन सोमक्रयणीति ॥ ३ ॥

Vgl TS 6, 1, 6 (aruṇayâ krayah), Kath 23, 10, Kap S 37, 1

या द्विरूपा सा वार्त्रघ्नी॑ यं त्वया क्रीणीयाज्ज्यायुकमस्य राष्ट्रं॰ स्यादथ यस्य तादृश्यनुस्तरणी भवति ताजगेषामपरः प्रमीयते॑ या रोहिणी कृष्णाक्षी कृष्णवाला कृष्णशफा सा पितृदेवत्या॑ यं त्वया क्रीणीयात्प्रमायुको यजमानः स्यादथ यस्य तादृश्यनुस्तरणी भवत्यृतुमदेषामपरः[10] प्रमीयते॑ यारुणा[11] बभ्रुलोम्नी[12] श्वेतोपकाशा शुच्यदक्षी[13] तत्सोमक्रयण्या[14] रूपं॰ स्वेनैव रूपेण क्रीयते[15] काणा स्यादखर्वा श्रोणा सप्तशफा[16] तथा[17] सर्वया[18] क्रीयता[19] एकहायन्याक्रय्या[20] वाग्वै सोमक्रयणी॑ तस्मात्प्रजाः सं॰वत्सरे

---

1) So meine Correctur, H u Bb °ऋतीयामहा, B °न्नृतीयामहा, vgl das Folgende 2) So meine Vermuthung, H u Bb तामन्वार्तीयत, B तामन्वार्त्तियित 3) Das त fehlt in H u Bb, 4) So corrigirt, die Mss गाथा 5) Die Mss गायन् स्त्रियो 6) In den Mss गाथा ohne Accent 7) B स जीयेत 8) Die Mss °रितो, s 1, 4, 7 9) Die Mss नैष 10) So meine Correctur, die Mss भंवद्दतुमंदे° 11) H u Bb यावरुणा 12) So corrigirt, H u Bb बभ्रुलोम्नो, B बभ्रूलोम्नी 13) In diesem Compositum steckt wohl das Particip des bisher nur aus dem Dhâtup bekannten शुच्य्, शुच्यति, vgl die Einleitung 14) So corrigirt, H u Bb तत्सोमक°, B त्सोमक° 15) So corrigirt, die Mss क्रीयतें 16) Dies Wort in den Mss ohne Accent 17) So H u. Bb, in B vielleicht तया, vgl aber das Folgende 18) H u Bb सर्वाया 19) So corrigirt, die Mss क्रियता 20) So corrigirt die Mss एकहायन्या°, B vielleicht एकह्रायन्या°

वाचं वदन्त्यप्सु क्रय्या[1] ओषधयो वै सोमा आपा ओषधीनां रसस्तथा स रसः क्रियते क्रये[3] वा अहं सोमस्य[4] तृतीयं सवनमवरुन्धे वेदेति ह स्माहारुणं औपवेशिः पशवो वै तृतीयं सवनं पशूनां चर्म यच्चर्मणि[5] निवपति तेनैव तृतीयं सवनमवरुन्धे रोहिते[6] निवपति तस्मात्पशूनां रोहितरूपमानडुहे[7] निवपत्यनड्वान्वै सर्वाणि वयांसि पशूनां सर्वाण्येव वयांसि पशूनामाप्त्वावरुन्धे ऽथो वह्वेव यज्ञस्यावरुन्धे सोमं विचिन्वन्ति पापवसीयस्य व्यावृत्त्या अथो देवेभ्य एवैनं शुन्धन्ति नाध्वर्युः सोमं विचिनुयान्न यजमानो न यजमानस्य पुरुषा नोपद्रष्टारो विचीयमानस्य स्युर्यदुपद्रष्टारो विचीयमानस्य स्युः क्षुधं[8] प्रजा नीयुरवर्तिर्यजमानं गृह्णीयात्क्षोधुको ऽध्वर्युः स्यात् ॥ शुन्ध[9] सोममापन्न निरस्य ॥ इति ब्रूयाद् ग्रसितं[10] वा एतत्सोमस्य यदापन्नं[11] ग्रसितमेवैतत् सोमस्य निष्खिदन्ति[12] ये सोमं विचिन्वन्ति[13] तस्मात्सोमविक्रयिणो बहु क्रीणन्तो बहु विन्दमानाः[14] क्षोधुका ग्रसितं ह्येते[15] सोमस्य निष्खिदन्त्यासा३को[16] ऽसीत्यभित्सार एवास्यैष शुक्रस्ते ग्रहा इति शुक्रमेवास्य गृह्णात्यभि त्यं[17] देवं सवितारमिति सवितृप्रसूत[18] एवं गृह्णात्यतिछन्दसा गृह्णाति सर्वाणि वै छन्दांस्यतिछन्दाः सर्वैरेवैनं छन्दोभिर्गृह्णाति

---

1) Die Mss betonen क्रय्या 2) So die Mss 3) So corrigirt, die Mss schwanken, B क्रयये. Bb क्रये, H क्रये 4) B सोमस्या 5) B यच्चर्मणो 6) B जहिते 7) So meine Vermuthung, die Mss betonen रोहितरूपम°, cf Kath 24, 2 रोहितरूप पशवो भूयिष्ठा 8) So corrigirt, die Mss सुधं 9) So corrigirt, in den Mss. शुन्ध ohne Accent 10) B ग्रहीतं 11) B यदान्न 12) Die Mss नि खिदन्ति 13) Das Verb in den Mss ohne Accent 14) So corrigirt, die Mss विद्मानाः 15) Die ३ fehlt in den Mss 16) Das Verb in den Mss ohne Accent, auch schreiben die Mss नि खिद° 17) Dies Wort in den Mss ohne Accent 18) So corrigirt, die Mss सवितृप्रसूत

वर्षे वा एषां छन्दसां वर्ष्मेणं[1] समानानां गमयति पञ्चभिर्गृह्णाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्यैकैकामुत्सर्जं[2] मिमीतेऽयातयाम्न्यायातयाम्न्यैवं[3] मिमीत एतावती वा आसामेकैकस्या वीर्यैमाप्यते तस्मादिमाः कामं प्रसारयति कामं प्रत्यञ्चति दश कृत्वो मिमीते दशाक्षरा विराड् विराजमेवाप्नोत्यथो वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे द्विर्गृह्णाति द्वे हि सवने यावान्वै सोमो गृहीतः स यजमानस्य यमभ्यूहति[4] स सदस्यानां प्रजाभ्यस्त्वेत्यभ्यूहति[5] गोत्राञ्जोचाद्धि प्रसर्पन्त्योषधयो वै सोमोऽपरिमितं[6] जीवनं यत्परिमितं[7] गृह्णीयात्परिमितं जीवनं स्यादथ यदभ्यूहत्यपरिमितस्यावरुद्ध्यै[8] यजमानो वै प्रजापतिः प्रजा अंशवो यत्सोममुपनह्यति प्रजानां वा एतत्प्राणमुपनह्यति[9] यदाह प्रजास्त्वानुप्राणन्त्विति प्राणमासु दाधार क्षौममुपनह्यत्यौषधं[10] वै क्षौममोषधयः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधाति यज्ञो यदग्रे[11] देवानामगच्छत्तं[12] रक्षांस्यजिघांसन्त्स[13] देवता व्यवासर्पत्सर्वदेवत्यं वै वासो यत्क्षौममुपनह्यति सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्त्यथो[14][15] सर्वाभिरेव देवताभिर्यज्ञं समर्धयति ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 2, 5 — TS 6, 1, 6 (aruṇayā krayaḥ) u 9 (somonmānam); Kāṭh 24, 1 u 2; Kap 37, 2 u 3

---

1) So corrigirt, B वर्ष्येनं; H वैर्ष्मेनं, B वैर्ष्मेनं 2) In den Mss तम॰ ohne Accent 3) So corrigirt; B यातयाम्न्यायातयाम्न्यैव; H u. Bb यातयाम्न्यायातयाम्न्यैवं 4) So corrigirt; H u. Bb ॰भ्युहति, B ॰भ्युयति 5) So B, ohne Accent; H u. Bb ॰भ्युहति 6) So corrigirt; die Mss सोमो परिमितं 7) So corrigirt; in den Mss परिमितं ohne Accent 8) So corrigirt, H u. Bb ॰दभ्युह॰, in B ॰दभ्यह॰ 9) So corrigirt, die Mss betonen प्राण॰ 10) So corrigirt; H ॰त्यौषधं, Bb ॰त्यौषधं; desgl. B, ohne Accent. 11) In den Mss ॰दग्रे ohne Accent 12) So corrigirt; die Mss. देवानामगच्छत्तं; H ॰त्तं 13) So corrigirt, स in den Mss. ohne Accent. 14) So corrigirt; in den Mss ॰द्रक्षां॰ ohne Accent. 15) B ॰पहंत्य॰

चतुर्गृहीतमाज्यं[1] भवति चतुष्पादो वै पशवः पशूनेवावरुन्द्धे हिरण्यमवधाय जुहोत्याग्नेयं घृतमाग्नेयं हिरण्यं संतनूरेव[2] सतेजा हूयत एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं तेजो हिरण्यं यद्धिरण्यमवधाय जुहोत्यग्नेरेवा[3] एतत्प्रियां तन्वं तेजसा समर्धयत्यथो रूपाण्येव ग्राहयति पशवो वै घृतं रेतो हिरण्यं यद्धिरण्यमवधाय जुहोति पशुषु वा एतद्रेतो दधाति तस्मादनस्थकाद्रेतसो[4] ऽस्थन्वन्तः पशवः प्रजायन्ते वर्धेन जुहोति तस्मात्पशूनां गर्भा अप्रपादुकाः प्रपादुकाः पशूनां गर्भाः स्युर्यद्दंवद्धेन[5] जुहुयाज्जूरसीति यद्वाव जवत इत्थमसा३दित्थमसा३दिति तदस्या जूत्वं धृता मनसेति मनसा हि वाचं दाधार जुष्टा विष्णवा इति यज्ञायैवैनां जुष्टां विष्णवे ऽकस्तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसव इति वाचा हि प्रसूतं क्रियते तन्वो यन्त्वमशीय स्वाहेत्याशिषमेवाशास्ते शुक्रमसि चन्द्रमसीत्युद्वरति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै वाग्वै सोमक्रयणी शास्ति वावैनामेतत्तस्मात्प्रजाः सृष्टाः प्रजायन्ते वत्सो जातः स्तनमिछति स्तनं कुमार इछति चिदसीति यद्वाव चिकित्सत इत्थमसा३दित्थमसा३दिति[6] तदस्याश्चित्त्वं[7] मनासीति यद्धि मनसा मन्यते यन्मनसाभिगछति तद्वाचा वदति धीरसीति यद्वाव ध्यायतीत्थमसा३दित्थमसा३दिति[8] तदस्या धीत्वं दक्षिणासीति यत्स्विद्वाचा दीयते तदस्या दक्षिणात्वं यज्ञियासीति वाग्घि यज्ञिया क्षत्रियासीति यं[9] हि वाग्जुषते स क्षत्रियो ऽदितिरस्युभयतःशी-

---

1) So corrigirt, die Mss चतुर्गृहीतम॰ 2) So corrigirt, die Mss betonen स तनूर॰ 3) Das Verbum in den Mss ohne Accent 4) So B, ohne Accent, H u Bb ॰दन्धस्थकाद्रे॰ 5) So H, in Bb ॰दंयद्धेन, B ॰दयवद्धेन 6) Die ३ fehlt in H u Bb 7) So corrigirt, H u Bb ॰श्चित्त्वं मासीति, B ॰श्चित्य मनासीति, (s 1, 2, 4) 8) In den Mss ध्यायती॰ ohne Accent 9) So B ohne Accent In H u Bb ॰सोतोय॰

ष्णीति[1] यत्त्वदादित्यः प्रायणीय आदित्य उदयनीयस्तदस्या उभयतः-शीर्षत्वं[2] सा नः सुप्राची सुप्रतीची भवेति सुप्राची ३ह्येषा प्रायणीये सुप्रतीच्युदयनीये ॥ ५ ॥

Vgl 1, 2, 4 — TS 6 1, 7 (tatprakârah), Kath 24, 3, Kap S 37, 4

यत्कर्णगृहीतया क्रीणीयाद्वाचेम्मी स्याद्यद्भृङ्गाभिहितया मनुष्यदेव३त्या[3] यत्पदि बद्धया पितृदेव३त्या यद्बद्धयायता स्याद्यदाह मित्रस्त्वा पदि बध्नात्विति मित्रस्यैवैनां पाशेन यच्छति[4] पूषाध्वनः पात्वितीयं वै पूषेयमेवास्या[5] अध्वानं संभरतीन्द्रायाध्यक्षायेतीन्द्रो वै देवानामोजिष्ठस्तमेवास्या[6] अध्यक्षमकरनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्यनुमत एवैनं मात्रा[7] पित्रा भ्रात्रा[8] सख्या क्रीणाति सा देवि देवमच्छेहीति देवी ३ह्येषा[9] देवः सोम इन्द्राय सोममितीन्द्राय३ह्येषा[9] सोममच्छैति[10] रुद्रस्त्वावर्तयत्विति[11] रुद्रमेवास्याः परस्ताद्दधाति स्वस्ति सोमसखा पुनरेहीति प्रत्यक्षमेवालभ्य रुद्राय वा एतत्पशूनपिदधाति यदाह रुद्रस्त्वावर्तयत्विति[11] यदाह स्वस्ति सोमसखा[12] पुनरेहीति स्वस्तिमेवास्यै पुनरावृत्तायै दधाति वाग्वै सोमक्रयणी सा देवरूपाणि प्रविशति यदाह[13] वस्व्यसि रुद्रासीतीदमसीदमसीति[14] वाग्वैनामेतदाह यद्यद्वदति यद्वा एतत्किंच वदन्त्येतां वा एतदाप्त्वावरुन्द्धे षट् पदान्यनु निष्क्रामति[15] षड्वा अहानि[16] वाग्विभज्यते न वै

1) So corrigirt, die Mss betonen र्ष्णीयो दितिर॰, Kap S अदितिरस्यु॰ cet
2) So corrigirt, die Mss betonen उभयत शीर्षत्व॰
3) So corrigirt, H u Bb मनुष्यदेवत्या, B मनुष्यदेव॰त्या
4) B यच्छति
5) Die Mss betonen पूषेयमेवास्या
6) So corrigirt, die Mss तामेवास्या
7) Die Mss मात्रा
8) Dies Wort in den Mss ohne Accent
9) Die ३ fehlt in den Mss
10) So betonen die Mss
11) H u Bb रुद्रास्
12) H u Bb सोमसख्या
13) So corrigirt, die Mss यदाह
14) So corrigirt, H u Bb रुद्रासीति दमसीदमसीति, B रुद्रासीति दमसीति
15) Die Mss षट् पदान्यनुनि क्रामति
16) In den Mss dies Wort ohne Accent, B आहानि

षष्ठमहर्वागतिवदति संवो वै षष्ठे ऽहन्वागाप्यते[1] यावत्येव वाक्तामाप्नोति दक्षिणेनार्धेन[2] दक्षिणमर्धमनु निष्क्रामति[3] तस्माद्दक्षिणेन हस्तेनान्नमद्यते तस्माद्दक्षिणो ऽर्ध आत्मनो वीर्यवत्तरस्तस्माद्दक्षिणमर्धं वयांस्यनु पर्यावर्तन्ते सप्तमे पदे जुहोति सप्त छन्दांसि छन्दांसि वाग्यावत्येव वाक्तामाहुत्याप्त्वावरुन्द्धे सप्त छन्दांसि सप्त होत्राः सप्त ग्राम्याः पशवः पशूंस्तानेवावरुन्द्धे बृहस्पतिष्ट्वा सुम्ने रम्णात्विति[4] ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनां यच्छति रुद्रो वसुभिराचक[5] इति रुद्रमेवास्या वसुभिराकर्तारमकः पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्नाजिघर्मीत्येष[6] वै पृथिव्यै[7] मूर्धा यद्देवयजनमिडायास्पद[8][9] इति गौर्वा इडा तस्या वा एतत्पदं घृतवति[10] स्वाहेति स्वाहाकारेणैवैनां यच्छति ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 2, 4 — TS 6 1, 7 (tatprakṛtaḥ) u 8 (padasaṃgrahaḥ), Kāṭh 24, 3 u 4; Kap S 37 4 u 5

हिरण्यं निधाय जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयात्पशवो वै घृतं पशवः पदं वज्रः स्फ्यो यत्स्फ्येन[11] पदं परिलिखति[12] वज्रेण वा एतद्यजमानाय पशून्परिगृह्णाति विषाणयानुपरिलिखति संयोनीनेवास्मै[13] पशून्परिगृह्णाति स्थाल्यां पदं संवपत्यस्यां वा एषाधिक्रियत इयं हि पशूनां योनिः स्व एवैनान्योनौ दधाति शोचन्ति[14] वा एतत्पशवो योने-

---

1) So corrigirt, B ह्न्यागाप्यते, H ह्न्वागात्यते, Bb ह्न्वांगायत्यते 2) Die Mss •मार्धेन 3) Die Mss. •मनुर्नि ष्कामति 4) H u Bb राण्वात्विति 5) H u Bb •राचयक 6) H u Bb •मांघिर्प 7) So corrigirt, die Mss पृथिव्यास्त्वा, vgl auch TS 6, 1, 8, 2 8) पद् in den Mss ohne Accent 9) B •मीडाया• 10) So corrigirt, cf 1, 2, 4, H u Bb घृतवति B घृत घृतवती 11) So corrigirt, H स्फ्यो यस्य येन, Bb स्फ्यो यस्य येन, B स्येयाय स्येयन 12) So corrigirt, die Mss. परिलिखति 13) B •नेवास्मि 14) So corrigirt, H u Bb शोचति, B शोचति

ऽच्छिन्ना[1] यदपं उपसृजति शमयत्येव यजमानाय पदं प्रयच्छति तदध्वर्युरपशुर्भवति यजमानाय हि पशून्त्संप्रादाद्यदाह तव राये इति तदध्वर्युं पशुष्वाभजति तेनाध्वर्युः पशुमान्गृहेषु पदं निदधाति गृहेष्वेवास्य पशून्दधाति स्वर्गो वै लोक आहवनीयो यदाहवनीय उपवपेदन्यलोके[3] ऽस्य पशून्दध्याद्गार्हपत्य उपवपति गार्हपत्यं हि पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते[4] पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति पशवो वै पदं मर्मी[5] रुद्रो यदग्निमत्युपवपेद्रुद्रायास्य[6] पशून्दध्याद्यच्च शान्तं तदुपोप्यं पशूनामप्रदाहाय यत्सोमक्रयण्या पत्नीं संख्यापयन्ति[7] मिथुनत्वाय त्वष्टिमन्तस्त्वेति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति सपेमेति संपाद्धि[8] प्रजाः[9] प्रजायन्ते सूर्यस्य चक्षुरारुहमित्येष वा अपरिपरः पन्था अरक्षस्यो येनासा आदित्य एत्यमुष्य[10] वा एतदादित्यस्य पथ इति वृणक्ति विन्दते वस्विति वसो३क्षेप[11] विन्दते यः सोमं क्रीणाति ॥ सोमविक्रयिन्त्सोमं ते क्रीणानि महान्तं बृहन्तं बहु शोभमानं[12] कलया ते क्रीणानि कुष्टया ते क्रीणानि शफेन ते क्रीणानि पदा ते क्रीणानि ॥ इति गौर्वा[13] एतन्महिमानमुदाचष्टे ऽथो महयत्येवैनामथो अक्षरशो वा एतद्यज्ञं मिमीते सुवाङ्भ्राडङ्घारे[14] बम्भारा[15] इत्येते वै देवानां सोमरक्षय एतेभ्यो वा अधि छन्दांसि सोममाहरंस्तेभ्य एवैनाननुदिशत्यथो यदेवात्र यज्ञस्योपश्लिष्टं[16] तत्परिक्रीणीते दशभिः क्रीणाति

---

1) In den Mss °च्छिन्ना ohne Accent 2) In den Mss पशु° ohne Accent. 3) So meine Correctur, die Mss betonen °दन्यलोके 4) So betonen die Mss 5) So corrigirt, die Mss °मर्मि 6) So corrigirt, die Mss °मिमत्यु° 7) So corrigirt, B सख्यापयति, H u Bb सकख्यापयंति Kap S 37, 5 सख्यापयस्विति 8) B सपात् हि, während H u Bb संपात् हिं 9) H u Bb प्रजा° 10) In den Mss das Verb ohne Accent 11) So die Mss 12) So B, nur ohne Accent, H u Bb शोभयमान 13) B गौर्वा 14) So corrigirt, gemäss 1, 2, 5 w s, H u Bb सुवाङ्भ्राङ्°, B सुवाङ भ्राङ° 15) H u Bb बभरा 16) H u Bb °पश्लिष्ट

दशाक्षरा विराट् तथा वैराजः क्रियत एकादशभिः क्रीणाति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशस्तथा सर्वः क्रियते धेन्वा क्रीणात्याशिरमेवास्य क्रीणात्यथो वाचमेव गृह्णाति हिरण्येन[1] क्रीणाति शुक्रमेवास्य क्रीणात्यथो तेज एव गृह्णाति वाससा क्रीणाति सर्वदेवत्यमेवास्य क्रीणात्यजया[2] क्रीणाति तप एवास्य क्रीणाति यच्च वा अदश्छन्दाꣳसि सोममाहरꣳस्तानि तमसा न प्राजानꣳस्ततो[3] गायत्र्यजामादायोदपतत्सा वा एभ्यः प्रारोचयत्ततो[4] वै छन्दाꣳसि सोममाहरꣳस्तत्सोमं ना[5] आजामिति वा वाजानडुहा क्रीणाति वह्वचेवास्य[6] क्रीणात्यृषभेण क्रीणाति ऐन्द्रमेव[7] क्रीणाति यदृषभेण क्रीणीयात्प्रजापतिना विक्रीणीत वत्सतरेण साण्डेन क्रय्यस्यैन्द्रमहः क्रीणाति न प्रजापतिना विक्रीणीते मिथुनाभ्यां गोभ्यां क्रीणाति मिथुनमेवास्य क्रीणाति ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 2, 4 u 5 — TS 6, 1, 8 (padasaṃgrahah) (9 somonmânam) u 10 (anyâç ca tatkrayah); Kâṭh 24, 5 u 6, Kap S 37, 5 u 7

सोमो वा अमुत्रासीत्तं देवा गायत्रीं प्राहिण्वन्नमुꣳ सोममाहरेति सा वितलꣳ यज्ञमेवापश्यत्सैक्षत यद्यज्ञस्यान्तरेष्याम्यात्मानमन्तरेष्यामीति[8] तस्यै वा एतꣳ सोमो जीवग्रहं प्राब्रवीत्स्वजा असि स्वभूरसीति सोमस्य वा एष जीवग्रहः सोमस्य वा एतज्जीवग्रहं गृह्णीते नाध्वर्युः[9] सर्वार्तिमार्छति य एवꣳ वेद वरुणो वा एष एतर्हि वरुणदेवत्यो यदुपनद्धो[10] वरुण एनं भूत्वा प्रविशेदित्याह मित्रो

1) So corrigirt, die Mss हिरण्येन 2) So corrigirt, die Mss. °जया 3) B तमसात्प्रजानꣳ 4) H u Bb प्रारोचयन्तꣳ 5) Die Mss. सोममा 6) So H u Bb; in B वह्वेवास्य 7) H u Bb °मेवा 8) Die Mss यद्यज्ञस्यान्तरेष्याम्यात्मानमन्तरेष्यामिति 9) H u. Bb गृह्णीतेना° 10) So lese ich, die Mss schwanken, H u Bb यदुपनद्धो; B यद्दुपनद्धा

ना एहि सुमित्रधा इति मित्रमेवैनमकः शमयत्येवेन्द्रस्योरुमाविश दक्षिणमित्यैन्द्रो वै यज्ञ इन्द्रः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधातीन्द्रो वा एतमया आगतमूरू न्यगृह्णीत[1] तां वा एतदनुकृतिमूरा आसादयतेऽपोर्णुते यथा श्रेयस्यायत्यपोर्णुत एवं तदुउर्वन्तरिक्षं उवीहीत्यन्तरिक्षदेवउत्यो[2][3] वा एष एतर्हि प्रच्युत[4] इतोऽप्राप्तो[5]ऽमुं चादित्याः सदा आसीदेत्यादित्यो वै यज्ञोऽदितिः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधाति वरुणं वा एनमेतत्सन्तं मित्रमकस्तदेनं स्वया देवतया व्यर्धयति यदाह ॥

अस्तभ्नाद् द्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्याः।
आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि ॥

इति वरुणमेवैनमकः स्वयैवैनं देवतया समर्धयति वनेषु उव्यन्तरिक्षं ततानेति वाससा पर्यानह्यति सर्वदेवउत्यं वै वासः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञं क्रीतं मरिष्यति धूरसि ध्वर ध्वरन्तमित्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्यै वारुणमसि वरुणस्त्वोत्तभ्नात्विति वारुणं उह्येष एतर्हि वरुणदेवउत्यं मनसाच्छ यन्ति महिमानमेवास्याच्छ यन्त्यनसा वहन्ति तस्मादनोवाउह्यमोषधयः[6] फलं पच्यन्ते[7] शीर्षाहार्यमोषधयः फलं पच्येरन्यत्सोमं[7] क्रीतं शीर्ष्णा हरेयुस्तस्माच्छिरा ओषधयः शीर्षहार्यं[8] फलं पच्यन्ते[7] शीर्ष्णा हि सोमं क्रीतं हरन्ति प्रच्यवस्व भुवनस्पत इति भूतानां उह्येष पतिर्विश्वान्यभि धामानीति विश्वानि उह्येष धामान्यभि प्रच्यवते[9] मा त्वा परिपरिणो मा परिप-

1) So meine Vermuthung, B त्रिगृह्णीत, H u Bb त्रिगृहीत 2) Die ३ fehlt in den Mss. 3) Die Mss चौर्हि° 4) B प्रच्यूत 5) Die Mss इतो प्राप्तो, cf Kâth 23, 1 प्रच्युतो ऽप्राप्तोकादप्राप्त, vgl unten 1, 9, 1, 3, 9, 7, 3, 10, 1 6) H u Bb वाउह्य° 7) cf 1, 6, 6 u 1, 8, 1 8) So corrigirt gemäss dem Obigen, B शीर्षोहार्य, H u Bb शीर्ष्णोहार्य 9) B प्रधावते

न्यंनो मा त्वा वृका अघायवो विदन्निति ' यंत्र वा एनमद आह्रियमाणꣳ सामिगन्धर्वौ[1] विश्वावसुरंनुष्णात्राहंशेभ्यो[2] वावासा एतद्रक्षोभ्यो भीषा स्वस्तिमकर्वरुणो वा एष क्रीतो यंजमानस्य गृहंमोह्यते ' स ईश्वरो[3] ऽशान्तो यंजमानꣳ हिꣳसितोर्यदाह ' नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसा इति ' शमयत्येव ' शान्त एवोह्यते यजमानस्याहिꣳसायै ' सर्वाभ्यो वा एष देवताभ्य उह्यते[4] ' यदेकोल्मुकेन प्रतितिष्ठेत्पितृदेवत्यो ऽस्य यज्ञः स्यादग्निमंहत्समाधेयो ' ऽग्निर्वै सर्वा देवताः ' सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञमायन्तं प्रतितिष्ठत्यग्नीषोमौ वा एतौ संभवतो ' यजमानꣳ वा एता अभिसंभवेताꣳ यजमानस्य वा पशूꣳस्तद्य एष पशुर्धार्यते तमेव भागधेयमभिसंभवतो ' देवता वा एते पशुं धार्यमाणं नाभिप्राच्यवन्तोऽस्मिन्यज्ञ आगꣳसमाना ह्यो ऽयमितरस्तमग्नीषोमा[5] उपप्राच्यवेतां ' तस्मादेषो ऽग्नीषोमीयो[6] ' ऽग्नीषोमाभ्याꣳ वा एष मेधायात्मानमालभते ' यो दीक्षते स वा एतेनैव पशूनात्मानं निष्क्रीणीते ' स्थूलः पीवा स्यादात्मनो निष्क्रीत्यै ' तस्मादग्नीषोमीयस्य[7] पशोर्नाशितव्यं ' पुरुषो ह्येतेनात्मानं निष्क्रीणीते ' तस्मादग्नीषोमीये सꣳस्थिते यजमानस्य गृहे[8] ऽशितव्यं ' तर्हि निष्क्रीतो ऽनृणो ' वार्त्रघ्नꣳ वा एतत्सोमो वै वृत्रः ' पूर्वेद्युर्वा इन्द्रो वृत्रमहन्पूर्वेद्युर्वा एनमेतत्स्तृत्वाथापरेद्युरभिषुणोति ' वरुणपाशाभ्याꣳ वा एषो ऽभिधीयते यो दीक्षते[9] ' ऽहोरात्रे वरुणपाशौ ' यद्दिवा सꣳस्था-

---

1) Die Mss सामिगन्धर्वौ, cf 3 7,3 2) So corrigirt, die Mss °रनुष्मा°, cf aber 3, 7, 3 3) So corrigirt, die Mss betonen ईश्वरो 4) So die Mss 5) Die Mss schwanken, B यमितरस्त्वम°, H u Bb यमितितस्तम° 6) So corrigirt, die Mss °देषो षीषोमीयो 7) So corrigirt, die Mss °षीषोमीयस्य 8) So corrigirt; die Mss गृहे 9) Das Verbum in den Mss ohne Accent

पयेदनुन्मुक्तो वरुणपाशाभ्यां स्यान्नेकं संस्याप्यो वरुणपाशाभ्यामेवोन्मुच्यत आत्मनो ऽहिंसायै ॥ ८ ॥

Vgl 1, 2, 6 — Kath 24, 7 u 8, Kap. S 37, 7 8

युक्तो ऽन्यो[1] ऽनड्वान्भवति विमुक्तो ऽन्यो ऽथातिथ्यं निर्वपति यज्ञस्य संतत्यै पत्न्या हस्तान्निर्वपति पत्नी वै पारिणह्यस्येशे[2] पत्न्यैवैतमनुमतं क्रियते[3] यद्वै पत्नी यज्ञे करोति तन्मिथुनं मिथुनत्वाय वै पत्न्या हस्तान्निर्वपत्यपि वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भो यद्यज्ञे करोत्यन्वारम्भाय वै पत्न्या हस्तान्निर्वपत्यग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वेति गायत्रीं तेन छन्दसा गृह्णाति सोमस्य तनूरसि विष्णवे त्वेति त्रिष्टुभं[4] तेनातिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वेति जगतीं तेनाग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वेत्यनुष्टुभं तेन श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वेति गायत्री वै श्येनः सोमभृत्तां[5] वा एतत्पुनरालभते ऽयातयाम्नीं[6] पाङ्क्त्वाय पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्यैतद्वै छन्दांस्यगृहीतैश्छन्दोभिर्गृहीतैर्यज्ञं[7] गृह्णाति यावन्तो वा अतिथिमन्वायन्त्यपि[8] तेषां भागश्छन्दांसि[9] वा एतममृतो[10] ऽन्वायन्ति तेभ्य एष भागः क्रीयते वरुणो वै यज्ञः क्रीतो[11] विष्णुः प्रततः प्रततो वा एतर्हि यज्ञस्तस्माद्वैष्णवो नवकपालो भवति विवृतं वा एतद्यज्ञमुखे व्यायातयन्ति[12] विवृता प्रयन्ति ते वै त्रयस्त्रिकपालास्त्रिकपालो वैष्णवो देवतया विष्णुं वै

---

1) So corrigirt, die Mss betonen न्यो 2) So die Mss, wohl in पारीणह्य° zu corrigiren 3) B क्रीयते 4) So corrigirt, die Mss त्रिष्टुभ 5) So corrigirt, die Mss सोमभृताᳲ 6) So corrigirt, die Mss betonen °ते यातयाम्नी 7) So schreibe ich im Anschluss an H छन्दांस्यगृहीतैश्छ° Bb छन्दांस्यगृहीतैम्छ°, B छन्दांसि गृहीतो छ° 8) So corrigirt, in den Mss °त्यपि ohne Accent, und zwar schreiben H u Bb °न्वायंत्यापि B °न्वायत्यपि 9) In den Mss भाग° ohne Accent 10) So corrigirt, die Mss °मृतो 11) Die Mss betonen क्रीतो 12) Die Mss व्यायातयति

देवा आनयन्वामनं कृत्वा यावदयं विविक्रमते तदस्माकमिति स वा इदमेवाग्रे व्यक्रमताथेदमयादस्तस्मात्त्रिकपालो वैष्णवः सोमस्य वा एतदातिथ्यं यदातिथ्यमथवा एतदग्नेरातिथ्यं यदग्निं मन्थन्त्यथो यज्ञाय वा एतत्क्रीताय देवतां जनयन्त्यथो तेज एवास्मै जनयन्त्यथो उपसंस्तु वा वा अस्मा एतद्वीरं जनयन्त्या हास्य वीरो जायते ये वै देवाः साध्या यज्ञमत्यमन्यन्त तेषां वा एतद्यदतिरिक्तं[3] यज्ञे क्रियते[4] ऽतिरिक्तं वा एतद्यज्ञे क्रियते यदग्निं जुह्वति यच्चषालादुपर्यूपस्य[5] तदेवैनां स्पृशति संस्थाप्या३न्न[6] संस्थाप्या३मिति[7] मीमांसन्ते[8] यत्संस्थापयेद्यज्ञमुखे यज्ञं संस्थापयेदातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तानूनप्त्रमाणीस्तस्मादिडान्तमेवं कार्यमातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तस्मात्ता अप्रयाजा उपसदो वा आतिथ्यस्यानुयाजास्तस्मात्तास्तिस्रस्त्रयो ह्यनुयाजाः शिरो वा आतिथ्यं ग्रीवा उपसदो ऽथैष इतरो यज्ञः संहितः प्रजापतेर्वा एतानि पक्ष्माणि यदश्ववारा अस्य भुवा[9] इक्षुकाण्डे यज्ञमुखं प्रजापतेर्यज्ञमुखादेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते ऽश्वो वै मेध्यो यज्ञः प्रजापतिः प्राजापत्यो ऽश्वस्तस्मादाश्ववारः प्रस्तरः कार्ष्मर्यमयाः परिधयो भवन्ति रक्षसामपहत्यै ॥ ९ ॥

Vgl 1, 2, 6 — TS 6, 2, 1 (âtithyeshṭib), Kâth 24, 8, Kap S 38, 1

---

1) So corrigirt, die Mss देवा 2) Die Mss जनयन्त्यथो 3) In den Mss °दतिरिक्तं° ohne Accent 4) So corrigirt, die Mss क्रीयते 5) So mit der eigenthümlichen Verschmelzung von ल und च sind die Mss offenbar zu verstehen, H u Bb यच्चषालादुर्पयूपस्य, B यच्चलाभोदुपर्यपस्य 6) So corrigirt, die Mss संस्थाप्या३न्न, cf 1, 8, 7 7) So corrigirt, die Mss संस्थाप्या३मिति, cf 1 8, 7, 1, 10, 20 u dgl 8) So B, in H u Bb °सते 9) So meine Vermuthung H u Bb अभुवा, B अभुवाः oder ist vielleicht यदश्वेषा zu lesen, Kap S 38, 1 यदश्ववाल प्रस्तरो भवतीषुवाभुवा-यायच्च इव वै तत्प्रजापतिरासीत्तस्येमे वाला वासन्य अश्ववाला एती वाहू याभुवाचो

देवा अऽन्योन्यस्य श्रैष्ठ्ये[1] तिष्ठमाना[2]श्चतुर्धा व्युदक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैस्तान्वा[3] एतेन बृहस्पतिरयाजयत्तेषामिन्द्रो ऽभवत्तद्य एतेन यजते भवति ते वा अऽन्योन्यस्याभिद्रोहादबिभयुस्तेषा° याः प्रियास्तऽन्व आसं°स्ताः समवाद्य°स्ताः समवामृशन् ॥ यो नस्तन्नपाद्यो[4] नो ऽऽन्योन्यस्मै द्रुह्यादिति एवं स निर्ऋच्छात्[5] ॥ इति ते यदा समवामृश°स्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं° विद्वां°सः[6] समवमृशन्ति भवन्त्यात्मना परेषां भ्रातृव्या भवन्ति यं कामयेत आर्ध्नुयादिति तं प्रथममवमर्शयेदृध्नोति यदि कामयेत सर्वे सदृशाः स्युरिति सर्वान्सहावमर्शयेत्सर्वे ह सदृशा भवन्ति ये वै ते समवामृशन्नपि[7] वा इदानीं ऽते ऽन्योन्यस्मै न द्रुह्यन्ति तस्मात्तानूनप्त्रिणे[8] न द्रोग्धवै[9] यद् द्रुह्येतिमयाय[10] तन्वै[11] द्रुह्येत्ते वा अमुष्मिन्नादित्ये प्रियास्तन्वः संन्यदधत तस्मादेष तेजिष्ठं तपति तस्मात्सूर्यदेवऽत्या हि सर्वे सोमा गृह्यन्ते ऽथो अच वै देवानां प्रियास्तऽन्वस्ता[12] एवावरुन्द्ध आपतये[13] त्वा गृह्णामीत्यग्नये तेन वसुभ्यो गृह्णाति परिपतये त्वेति सोमाय न रुद्रेभ्यस्तनूनप्त्र इतीन्द्राय तेन मरुद्भ्यः शक्मने शाक्मरायेति वरुणाय तेनादित्येभ्य[14] एतेभ्यो वै तद्देवेभ्यो ऽग्रे गृह्यते[15] तेभ्य एवैनद्गृह्णाति चतुर्गृह्णाति चतुर्धा हि ते[16]

---

1) So corrigirt, H u Bb श्रैष्ठे, B श्रेष्ठी 2) B तिरमाना° 3) So corrigirt, die Mss वरुणादित्यै° 4) *So die Mss! In TS 6, 2 2, 2* न प्रथमो, *Kath 24, 9* एषा नस्तन्न पारयाद्यो नो न्यो न्यस्मै द्रुह्यादिति, Kap S, 38, 2 एषा नस्तन्व पारयाद्यो नो न्यो न्यस्मै द्रुह्यादिति 5) So H u Bb, in B सनिर्गच्छात् 6) So corrigirt, H u Bb विद्वां°सन्त्समवमृशति, B विद्वा°स समवमृशति 7) So corrigirt, die Mss समवामृशन्नपि 8) So betont H, in Bb सतानूनप्त्रिणे 9) So corrigirt, in H ganz ohne Accent, in Bb द्रोग्धवै 10) So corrigirt, in den Mss द्रुह्येत् ohne Accent 11) H u Bb तन्वौ 12) So corrigirt, in den Mss प्रियास् ohne Accent 13) H u Bb त्वपतये 14) B ते तेनादि° 15) So corrigirt, H देवेभ्यो ये गृह्यते, Bb देवेभ्यो गृह्यते, B देवेभ्यो मे गृह्यते 16) In den Mss ते ohne Accent

व्युदक्रामन्नोपतये त्वा गृह्णामीत्यात्मानमेव तेन गृह्णाति परिपतये त्वेति प्रजां तेन तनूनप्त्र इति यज्ञं तेन शक्मने शाक्वरायेति पशूं॰स्तेन यो वै देवान्त्साध्यान्वेद सिध्यति ह वा अस्मै यच्च कामयेत इदं मे सिध्येदितीमे वै लोका देवाः साध्या आत्मानमेव दीक्षया स्पृणोति प्रजामवान्तरदीक्षया संतराम्मेखलामायच्छते कनीयो व्रतमुपैत्यन्तरा उह्यात्मानं प्रजा द्विव्रतेन भवितउव्यं द्वौ वा ऋतू संहृष्य रात्रिश्च यदेकव्रतः स्यात्पत्नीमन्तरियाद्या ते अग्ने रुद्रिया तनूरिति व्रत॰ व्रतयत्येषा वा अस्यैतर्हि देवता तां प्रीणाति तस्या॰ हुत॰ व्रतयति यदेउतो ऽन्यथा व्रतयेद्रुद्र एनमभिमानुकः स्याद्देवताभिर्वा एष सायुज्यं गच्छति यो दीक्षते यच्छीताभिर्मार्जयेत शमयेयुरेनो यथेदमग्निरपिरुपसृष्ट एव॰ स्यादथ यत्तप्ताभिर्मार्जयते शान्त्या अथो तेजो वै मदन्तीस्तेज एवावरुन्द्धे ॥ १० ॥

Vgl 1, 2, 7 — TS 6, 2, 2 (tānunaptram), Kaṭh 24, 9, Kap. S 38, 2

॥ इत्युपरिकाण्डे[10] सप्तमः प्रपाठकः ॥

1) Bb शक्मने 2) So corrigirt, H u Bb पशू॰स्तेन यो वै, B पशू॰स्तेन एवै 3) Die Mss देवान्स॰ 4) So B ohne Accent, H u Bb प्रजामवातरदीक्षया, Kap S 38 2 प्रजामवातरदीक्षया 5) So corrigirt, in den Mss सतरम् ohne Accent, Kap S 38 2 सधरा मेखलाम॰ cet , TS 6 2 2 7 सतराम 6) So corrigirt, die Mss betonen व्रतमुपैत्यंतरा 7) So corrigirt, H u Bb ॰त्मान, B ॰त्मान 8) Bb या ते अग्ने 9) So corrigirt, die Mss यदेतो 10) Die Mss schreiben इति उपरि॰

असुराणां वा एषु लोकेषु पुर आसन्नयस्मय्यस्मिँल्लोके[1] रजतान्तरिक्षे हरिणी दिवि । ते[2] देवाः संस्तम्भंसंस्तम्भं पराजयन्तानायतना[3] ह्यासंस्त एताः प्रतिपुरोऽमिन्वत हविर्धानं दिव्याग्नीध्रमन्तरिक्षे सदः पृथिव्यां । तेऽब्रुवन्नुपसीदामोपसदा वै महापुरं जयन्तीति । तं[4] उपासीदंस्तदुपसदामुपसत्त्वं[5] । तानेभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त । त एभ्यो लोकेभ्यः प्रणुत्ता[6] अहरश्रयन्त । यत्प्रातरुपसदमुपायन्नह्न एनांस्तेन प्राणुदन्त । तेऽह्नः प्रणुत्ता रात्रीमश्रयन्त । यत्सायमुपसदमुपायन्रात्र्या एनांस्तेन प्राणुदन्त । ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानुपसदमुपैत्यहोरात्राभ्यामेव भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुदते । भवत्यात्मना । परास्य भ्रातृव्यो भवत्यथ वै तर्हि नेषुरासीत्ते देवा एतामिषुं समस्कुर्वन्नग्निं शृङ्गं सोमं[7] शल्यं विष्णुं कुल्मलं । तेऽब्रुवन्क इमामिषुमवसक्ष्यतीति[8] । ते देवा अब्रुवन्नयमेव[9] रुद्र इति । सोऽब्रवीद्भागो मेऽस्त्विति । वृणीष्वेत्यब्रुवन्सोऽब्रवीन्नैव मैकश्चनेषुमस्तां मीमांसाता[10] इति । तस्मादेतस्येषुमस्तां न मीमांसितव्या ॥ सत्यंहम्[11] ॥ इत्येव ब्रूयात्तां[12] वै रुद्रो व्यसृजदेष हि देवानां क्रूरतमस्तयेमाः पुरोऽभिनदग्निना वै स तास्तेजसाभिनत्तस्मादग्निः प्रथम इज्यते । यदन्यां देवतां पूर्वां यजेदवीर्यवतीः स्युरष्टौ कृत्वो जुह्वां गृह्णाति । चतुरुपभृति । पूर्वार्धो ह्येषोः समाहिततमः । सकृत्पराङति-

1) So corrigirt, H °न्नयस्मायस्मिंल्लोके, Bb न्नयस्मायस्मिन्लोके, B °न्नयस्मि॰ यस्मिंल्लोके, cf aber TS 6, 2 3, Ait. Br 1 2, 3, Çat Br 3 4, 4 3 2) In den Mss ohne Accent 3) So B, ohne Accent, H u Bb °नातयना 4) Dies Wort fehlt in H u Bb 5) H u Bb उपसीद॰ 6) Von hier bis zum folgenden प्रणुत्ता in H u Bb fehlend, daher die Accente ergänzt 7) So corrigirt die Mss schreiben साम॰ 8) So corrigirt, die Mss °क्षयतीति 9) So corrigirt, die Mss betonen °न्नयमेव 10) So corrigirt, die Mss schreiben °मस्तान् 11) So H u Bb, in B सत्यह 12) In den Mss ब्रूयात्

क्रामति[1] सकृड्ढ्येवेषुः[2] पराच्यं पतदतिक्रम्याश्रावयति यज्ञस्याभिजित्यै यदनतिक्रम्याश्रावयेदनभिजितो[3] ऽस्य यज्ञः स्यात्स्रुवेणोपसदो जुहोति पुरा वा एष जितानामन्वारोहत्येकामेकाहं जुहोत्येकामेकाहं ह्येवैका हि तं एकाहमजयन्नेकामेकाहं तिस्र उपसदो जुहोति त्रयो वा इमे लोका एषां लोकानामभिजित्या असिना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानन्ववायन्नुपसद्भिरसुरान्पराणुद्यासिना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानन्ववैत्युपसद्भिर्भ्रातृव्यं पराणुद्य याः सायमनुवा३क्यास्ताः प्रातर्याज्याः स्युर्याः प्रातरनुवा३क्यास्ताः सायं याज्याः स्युस्तथोभयीर्वीर्यवतीर्भवन्ति ॥ १ ॥

Vgl. TS 6, 2, 3 (upasad), Kâth 24, 10 u 25, 1; Kap. S 38, 3 u 4.

अयः प्रथमायामवधाय जुहोति रजतं मध्यमाया हरितमुत्तमायामेतद्वै बृहस्पतिर्देवेभ्यः पूर्जयनमकरोत्तं च पुरं युध्येयुस्तदेताभिर्जुहुयात्तरां वा एषा यज्ञस्य तस्माद्यत्किंच प्राचीनमग्नीषोमीयात्तदुपांशु चरन्त्यथ वा एतदग्नीषोमीयं प्रति वाचं विसृजन्ते यज्ञमेवाप्त्वा[4] वाचं विसृजन्ते घृतं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्स्रुचौ[5] बाहू तस्मात्स्रुचौ सौमीमाहुतिं नाश्नाते ऽवधिषुर्वा एतत्सोमं यदस्य स्रुचौ चाज्यं चान्तिकमभार्षुर्यदाहांशुरंशुष्टे देव सोमाप्यायतामिति यदेवास्य घ्नन्तः[6] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तदाप्याययति[7] सर्वे ऋत्विज आप्याययन्ति सर्वे हि तान्तं[8] भिषज्यन्ति यन्ति वा एउते

1) So corrigirt, in den Mss सकृत्परा॰ ohne Accent. 2) So corrigirt; H u. Bb सकृद्द्येवेषु; desgl. B, ohne Accent 3) So corrigirt, die Mss ॰यदेनभिजितो 4) So corrigirt, die Mss ॰मेवाप्ता 5) Bb ॰मघ्नन्स्रुचौ, B ॰मघ्नन् स्रुचौ 6) So corrigirt; die Mss घ्नंत. 7) So corrigirt, die Mss तदक्रूरमकृस् 8) H u Bb तार्त; B तात

ऽस्माल्लोकाद्यो सोममाप्याययितुमुदस्थुः[1][2] पराञ्चो हि यन्तीश्वराः प्रमेतोर्यदाहेष्टा[3] राया एष्टा[4] वामानि[5] प्रेषे भगायेति तेनास्माल्लोकान्नैति तेनास्मिँल्लोके धृता अनयोर्वा[6] एष गर्भ आभ्यामेष आवृश्चते यः सोमं हन्ति यदाह नमो दिवे नमः पृथिव्या इत्याभ्यामेव नमो ऽकरातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तानूनप्त्रमाशीस्तस्मान्न होतारं वृणीते नार्षेयम्[7] ॥ सीद होतः ॥ इत्येवाह चतुर्व्रतस्तिस्रश्चत्वारि[8] हीपोः पर्णानि त्रिव्रतस्तिस्रस्त्रिषन्धिर्हीषुः[9] शृङ्गं[10] शल्यः कुल्मलं द्विव्रतस्तिस्रो द्विषन्धिर्हीषुः शल्यश्च कुल्मलं चैकव्रतस्तिस्र एका ऽह्येवैषुरेषा[11] वै[12] परोवरीयसी दीक्षा कनीयो व्रतमुपैति ज्यायांसं लोकमभिजयत्येकव्रतस्तिस्रो द्विव्रतस्तिस्रस्त्रिव्रतस्तिस्रश्चतुर्व्रतस्तिस्र एषा वा उत्क्रामन्ती स्वर्गकामस्योत्तरमुत्तरं श्वःश्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद यद्द्वादशाग्निष्टोमस्योपसदः स्युरशान्ता निर्दहेयुर्यत्तिस्रो ऽहीनस्य[13] यथा[14] गरीयान्भारं उष्णिहां निश्रिणात्येवं[15] तत्तिस्र एवाग्निष्टोमस्योपसदः कार्या द्वादशाहीनस्य सवीर्यत्वाय ॥ २ ॥

Vgl. 1, 2, 7. — Kâṭh. 25, 1; Kap. S. 38, 4.

अभ्यर्धो वै देवेभ्यो यज्ञ आसीत्तेनाविदुरिहं वा स इहं वेत्यस्ति यज्ञ इति त्वविदुस्तेन[16] वै संसृष्टिमैच्छंस्तं[17] प्रैपमैच्छंस्तेनाविन्दंस्तं

---

1) In den Mss सोम° ohne Accent. 2) So corrigirt; die Mss. °मोप्याययितुमु° 3) So die Mss; cf 1, 2, 7 4) So corrigirt; die Mss. एष्टा; cf. 1, 2, 7. 5) So corrigirt; die Mss वामनि, cf 1, 2, 7 6) H अनयोर्वा; desgl B, ohne Accent. 7) So corrigirt; die Mss. नार्षेयं 8) So corrigirt, die Mss चतुव्रत° 9) So corrigirt; die Mss त्रिषृत° 10) So corrigirt; die Mss bloss शृ° 11) Die Mss. betonen °रेषा; (Bb °पुरेषा 12) H u Bb वी 13) Cf den Schluss des Capitels. 14) Die Mss. यथा 15) So H u. Bb; in B निश्रिणात्येव 16) In den Mss. तेन ohne Accent. 17) So corrigirt; in den Mss. सं°सृष्टि° betont

वयांस्युपर्युपरि नात्यपतंस्तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्रामत्तमचायत्सो ऽवेदं चिकेद्यं[1] मेति सो ऽब्रवीत्को ऽसा इत्यहं दुर्गे हन्तेत्यथ[2] कस्त्वमसीत्यहं दुर्गादाहर्तेति सो ऽब्रवीद् दुर्गे वै हन्तावोचथा[3] अयं वराह आमुष एकविंशत्याः पुरां पारे ऽश्ममयीनां तस्मिन्नसुराणां वसु वाममन्तस्तं जहीति तस्येन्द्रो[4] दर्भपूल्याभ्यायत्य[5] पुरस्ताद्भित्त्वा हृदयं प्रावृश्चदेतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

अतिविद्धा विथुरेणा चिदस्त्रा त्रिः सप्त[6] सानु संहिता गिरीणाम्[7] ।

न तद्देवो न मर्त्यस्तुतुर्याद्यानि प्रवृद्धो वृषभश्चकार ॥

इति सो ऽब्रवीद् दुर्गाद्वा आहर्तावोचथा[8] एतमाहरेति तं वै विष्णुराहरद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञो वै तद्यज्ञमसुरेभ्यो[9] ऽध्याहरद्यज्ञेन वै तद्यज्ञं देवा असुराणामविन्दन्तैतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

विश्वेत्ता विष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः ।

शतं महिषान्क्षीरपाकमोदनं वराहमिन्द्र एमुषम्[10] ॥

इति तद्वै देवा यज्ञमविन्दन्यद्वै तद्यज्ञमविन्दंस्तद्देवयजनस्य[11] देवयजनत्वं यद्देवयजनमिच्छन्ति यज्ञमिच्छन्ति यद्विन्दन्ति[12] यज्ञं विन्दन्ति यद्वावं यजमानो जोषयते तद्देवयजनं यज्ञं वावैतद्यजमानो[13] जोषयते

---

1) H u Bb °चिकैद्यं 2) So corrigirt, die Mss हृतेत्यथ, vgl aber weiter unten sowie TS 6, 2, 4, 2 3) So B nur ohne Accent, in H u Bb हतावोचथ; cf TS 6, 2, 4, 2 4) So corrigirt, die Mss तस्य इंद्रो 5) So die Mss, Kath 25, 2 तमिन्द्रो दार्भपूल्याभिविसृज्य पराभिनत् 6) So die Mss, vgl dagegen RV 8, 85 (96), 2 चिदस्त्रा त्रि सप्त 7) Dies Wort in den Mss ohne Accent 8) So corrigirt, die Mss betonen आहर्ता, cf oben 9) So corrigirt H u Bb °भ्यो भ्यो, B भ्यो भ्यो 10) So corrigirt, die Mss एमुख, fehlerhaft fur das एमुषम् RV 8, 66 (77), 10, ख u ष sehr haufig in unsern Mss verwechselt 11) So corrigirt, in den Mss. °मविदं ohne Accent 12) H u Bb, विदंति 13) So corrigirt, die Mss यजमाना (ohne Accent)

ऽसुराणां वा इयमग्र[2] आसीद्यावन्निषद्य परापश्यंस्तद्देवानां ते देवाः सलावृकीमब्रुवन्यावदियं[3] त्रिः समन्तं पर्येति तदस्माकमिति सा वा इमां त्रिः समन्तं पर्यैत्तद्[4] देवा इमामविन्दन्त तद्वेद्या वेदित्वं विष्णुं वै देवा आनयन्वामनं कृत्वा यावदयं त्रिर्विक्रमते तदस्माकमिति स वा इदमेवाग्रे व्यक्रमताथेदमथादस्तद्[5] देवा इदं मामविन्दन्त[7] तद्वेद्या वेदित्वं सर्वा वा इयं पृथिवी वेदिरियं[9] मेखलमिति उत्तेवास्या यजमानः परिगृह्णीते यावद्यावद्वै[10] यजमानो वेद्याः कुरुते तावत्तावत्पृथिव्यां जयति तस्मान्महती कार्या ज्यायसी ज्यायसी देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त तद्यत्किंचासुराणां स्वमासीत्तद्देवा वेद्याविन्दन्त तद्वेद्या वेदित्वं तेषां यत्प्रियं वस्वासीत्तेनापाधावंस्तेन[11] त्रिन्मुच्यामहा इति तद्देवा उत्तरवेद्याविन्दन्त तदुत्तरं वै श्रेयो विदामहीति तदुत्तरवेद्या उत्तरवेदित्वं तद्य एवं विद्वान्वेदिं चोत्तरवेदिं च कुरुते ऽभिपूर्वमेव सपत्नस्य भ्रातृव्यस्य वसु वेदो वृञ्जान एति[12] ॥ ३ ॥

Vgl TS 6,2,4 (vedih), Kāṭh 25, 2, Kap S 39, 5.

षट्त्रिंशत्प्रक्रमाः प्राची चतुर्विंशतिरग्रेण त्रिंशज्जघनेन तथा विराजा संमितायो छन्दांसि वै विराट् छन्दांसि वावास्यैतद्यज्ञमुखे युनक्त्येतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

---

1) In den Mss वा ohne Accent 2) In den Mss. °मग्र ohne Accent. 3) So Bb; B सलावृकाम°, H ursprünglich सलावृकाम् geschrieben, dann in °कीम् corrigirt 4) In den Mss पर्यैत् ohne Accent 5) So corrigirt; die Mss तद्देवा 6) So corrigirt, H u Bb ईया B वेया 7) B इदमा° 8) So corrigirt; die Mss तद्वेया 9) So corrigirt, die Mss °रिय 10) So corrigirt, H u Bb यावेद्यावेद्वै, desgl B, ohne Accent. 11) So corrigirt, die Mss betonen यत्वासी° 12) So corrigirt, in den Mss एति

इन्द्राणी पंत्या सुंजितं जिगायोदं॰शेन पतिविंद्ये विभेद।
निं॰शद्यस्या जघंनं[1] योजनान्युपस्था इंन्द्रं॰ स्थविरं बिभर्ति ॥

इति 'यद्दावं प्राचीनप्रवणं तद्देवयंजनं 'प्राञ्चं॰ हिं तं॰ शयानमंविदन्नथ यत्प्राचीनप्रवणमुदीचीनापनतं तद्यजेत 'यः कामयेतोभयोर्लोकयोर्ऋध्नुयामित्युभयोर्वा एतल्लोकयोरुभयोरेव[2] लोकयोर्ऋध्नोत्यथ यस्य देवयंजनस्योत्तरादन्यद्देवयंजनं तद्यजेत 'यः कामयेताभि मोत्तरो यज्ञो नमेदित्येतद्वा उत्तरावन्नाम देवयंजनमभ्येनमुत्तरो यज्ञो नमत्यथ यस्य देवयंजनस्य मध्यतो बहुला ओषधयस्तत्पशुकामो यजेत 'पशवो वा ओषधयः 'पशुमान्भवति 'यत्समं प्रतिष्ठितं तत्प्रतिष्ठाकामो यजेत 'प्रतिष्ठितं॰ वा एतत्प्रतिष्ठित एष यो गतश्रीस्तद्देवैनं प्रतिष्ठापयति 'पापो हिं स 'ततः प्रच्यवमानो 'ऽथ यस्य देवयंजनस्यापः पुरस्ताद्यजेत[3] 'यः कामयेताभि मोत्तरो यज्ञो नमेदित्येतद्वै पुरोहविर्नाम देवयंजनमभ्येनमुत्तरो यज्ञो नमत्यथ यस्य देवयंजनस्य पन्थाः पुरस्तादिरिणं॰ वा कर्तो वा भ्रातृव्यवान्यजेतैतद्वा[4] आर्त्तं[5] देवयजनं॰ सदेवं॰ 'यदि देवयंजनाद्देवयंजनमुज्झिश॰पेद्भ्रातृव्याय लोकमुज्झिश॰पेदथ[6] यस्य देवयंजनस्याहवनीयादन्याः प्राचीरापो धावन्ति गार्हपत्यादन्याः प्रतीचीस्तद्यजेत[7] यं तस्ये वा पात्रे वा मीमा॰सेरन्ननुपक्तो हिं वा एष पाप्मनाथैतन्मीमा॰सन्त[8] 'एतद्वै व्यावृत्तं पाप्मना 'पाप्मनैवैनं॰ व्यावर्तयन्ति 'यद्वै यज्ञः संतिष्ठते प्राचीनमस्य समृद्धमेति प्रतीचीनं॰

---

1) So meine Vermuthung, B यस्यात्तघनं॰, Bb यस्या नघनं॰, H यंस्या नदंनं॰, cf oben 2) So corrigirt, die Mss एतल्लोकं॰ 3) In den Mss पुरस्तात् ohne Accent 4) So vielleicht zu lesen, s TS 6, 2, 6, 1, H कर्तोवाद्वा॰, desgl B, ohne Accent, Bb कर्तोविद्वा 5) Die Mss आर्त्यं, cf TS 6, 2, 6, 1 6) Die Mss betonen ॰मुंज्झिश॰पे॰ 7) So corrigirt, die Mss schreiben प्रचीची॰ 8) So corrigirt, die Mss । पाप्मना॰

ध्युद्धं' पशवो वै यज्ञस्य संमृद्धमापः खलु वै पशवो' यत्प्रत्यङ्ङवभृथमभ्यवेयाद्यज्ञस्य व्यृध्येन व्यृध्येताथ यत्प्राङवभृथमभ्यवैति यज्ञस्य वा एतत्संमृध्येन संमृध्यते' यत उन्नतं तद्भ्रातृव्यवान्यजेत' यस्याहवनीयं च हविर्धानं चान्तरोन्नत॰' यस्य हविर्धानं च सदश्चान्तरोन्नत॰' यस्य सदश्च गार्हपत्यं चान्तरोन्नतमेतो वै विष्णुरिमाँल्लोकानुदजयद्विष्णोरेवोज्जितमन्विमाँल्लोकाननुज्जयति'[1] प्रैभ्यो[2] लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदतेऽथ यस्य देवयजनस्य दक्षिणत उन्नतं तद्भ्रातृव्यवान्यजेतैतां॰ वै दिशं देवा असुरान्प्रणुद्य स्वर्गं लोकमायन्नथैभ्यो ऽमुमादित्यं परिधिं पर्यदधुरपुनराभावायैतां॰ वा एतद्दिश॰ यजमानो भ्रातृव्यं प्रणुद्य स्वर्गं लोकमेत्यथास्मा अमुमादित्यं परिधिं परिदधात्यपुनराभावाय' स्थले यजेत यः कामयेतोभयेषां देवमनुष्याणां प्रकाशं[4] गच्छेयमिति' प्रकाशो वै नामैतद्देवयजनमुभयेषां देवमनुष्याणां प्रकाशं गच्छत्यभिशस्यमान॰ याजयेत्परोक्षं गुहा वने परोक्षं पृष्ठान्यपेयुः' परोक्ष॰ वा एष यमभिशंसन्ति' परोक्षमेवास्माद्गुहा पापीया॰[5] वाचं करोत्यथ यस्य होता प्रातरनुवाकमनुब्रुवन्नभिमपः सूर्यं[6] तानि पश्येत्तद्ब्रह्मवर्चसकामो यजेत' ब्रह्मवर्चसं॰ वा अग्निर्ब्रह्मवर्चसमापो' ब्रह्मवर्चसमसा आदित्यो ब्रह्मवर्चसमेव संदधाति' ब्रह्मवर्चसी भवत्यथ यस्य देवयजनस्यान्या अन्या मध्यतो बहुला ओषधयो' ऽतो वा अङ्गिरसः पशूनसृजन्त' तत्पशुकामो यजेताथ यस्य देवयजनस्य मध्यत उन्नतमेतो वा अङ्गिरसः स्वर्गं लोकमाय॰स्तत्स्वर्गकामो यजेत' निर्वस्क्ते[8]

1) So H u. Bb, in B °रेवोज्जितम° 2) Die Mss प्रैभ्यो 3) So corrigirt, alle Mss °पुनरा° 4) Von hier bis zum folgenden प्रकाशं in H u. Bb fehlend; die Accente mussten daher ergänzt werden 5) Wohl पापीया॰स॰ zu lesen? 6) Die Mss. सूर्यं 7) So corrigirt, in den Mss तत् ohne Accent 8) So B, aber ohne Accent; H निर्वस्क्ते; Bb निर्वस्क्ते

ऽभिचरन्यजेत यथैवैतं निर्ऋत्यैवं तं निर्ऋयति यमभिचरति यत्कार्यमिव स्यात्तद्यजेत यः कार्य इव स्यादात्मा वै देवयजनं करोत्येवैन ये युवान आर्षेया ऋत्विजो वहूयस्तद्देवयजनं तस्मादाहुर्युवैवार्त्विजीना इत्य्‌येमिवाव देवयजनं तद्य एवं विद्वान्यत्रैव क्वचाग्निमाधाय यजते देवयजन एव यजते ॥ ४ ॥

Vgl. TS 6, 2, 4 (vedih) u 6 (kâmyâ yâgabhûmih), Kâṭh 25, 3; Kap S 38, 6

यद्वा अस्या यज्ञियं मेध्य यत्सदेवं तदुत्क्रम्यातिष्ठदन्तरा देवासुरान्त्सं यतान्त्सिंहीरूपमिव भूत्वा ते ऽविदुर्यतरान्वा इयमुपावर्त्स्यति ते इदं भविष्यन्तीति तस्या वा उभय ऐछन्त सा नान्यतरांश्चनोपावर्तत तां देवा अपाशासुरुप ना आवर्तस्वेति साब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्साब्रवीन्मामेव पूर्वामग्नेर्व्याघारयात्सं यत्कामो मा व्याघारयात्तमेव स काममश्नुवदिति तां देवाः पूर्वामग्नेर्व्याघारयंस्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानेतां पूर्वामग्नेर्व्याघारयति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यद्वै तदुत्क्रम्यातिष्ठदन्तरा देवासुरान्सं यतान्त्सिंहीरूपमिव[10, 11] भूत्वा सा वा उत्तरवेदिस्तभ्रायनी मे ऽसीति तस्मा हिं ते तामविन्दन्त वित्तायनी मे ऽसीति वित्ता हिं ते तामविन्दन्तावतान्मा[12] नाथितमिति नाथिता हिं सा तानावदयन्ताझयितमिति व्यथिता हिं सा तानावदेतदेतद्वा एतया देवा असुराणामविन्दन्तैतदेतदेवैतया यज-

1) H u Bb °वार्त्वीजीना 2) So corrigirt, H u Bb ईयमपावर्त्स्येती, B ईयमपावर्त्स्यीति 3) B °से व्या°, vgl unten 4) So corrigirt, die Mss यत्कामो 5) B तमेव 6) So corrigirt, die Mss कामम° ohne Accent 7) H u Bb °र्पे व्या° 8) So corrigirt, die Mss °नेता 9) B bloss परा 10) So corrigirt, H देवासुरान्सं यत्ता° सि°, Bb देवासुरांस्तं यता सि°, B दिवासुरान्स यत्ता सि° 11) So corrigirt, die Mss °मिव 12) So corrigirt, die Mss °यतान्म, s 1, 2, 8

मानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते[1]ˈ ऽग्ने अङ्गिरो[2] ३यो ऽस्यां पृथिव्यामध्यसीतिˈ य एवैषु त्रिषु लोकेष्वग्नयस्तानेवावरुन्द्धेˈ विदेरग्ने नभो[3] नाम यत्ते इतिˈ नभो हि नाम ३सो ऽग्निरासीज्ज्ञानुदघ्नं[4] खेयमेतावती[5] वा अस्याः पृथिव्या जीवं[6] यज्ञियंˈ तदेवावरुन्द्धेˈ सिंहीरसिˈ महिषीरसीतिˈ सिंहीरूपमिव हि तन्महिषीरूपमिव भूत्वातिष्ठद्देवेभ्यः शुन्धस्वˈ देवेभ्यः शुम्भस्वेतिˈ देवेभ्य एवैनां शुन्धन्ति[7]ˈ देवेभ्यः शुम्भन्ति[8]ˈ निःसारयतिˈ यद्देवास्या उद्घ्नन्तः[9] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तन्निःसारयतीन्द्रघोषास्त्वा[10] पुरस्ताद्वसुभिः पान्त्वित्येतद्देव३त्या वा इमा दिशोˈ यथादेवतमेवैनां प्रौक्षीदेतो वै देवा असुरान्मनसा विनुद्य स्वर्गं लोकमायंस्त एतां देवता अन्ततो ऽदधतासुराणामनन्वग्भावायान्तो[11] वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं मनसा विनुद्य स्वर्गं लोकमेतिˈ स एतां देवता अन्ततो धत्ते भ्रातृव्यस्यानन्वग्भावाय[12]ˈ ते ऽकामयन्तˈ सपत्नं भ्रातृव्यं सहेमहीतिˈ सिंहीरसि सपत्नसाही स्वाहेतिˈ तमेव तेन काममाप्नुवतˈ सपत्नं भ्रातृव्यं साढ्वा ते ऽकामयन्तˈ पशवो नः[13] स्युरितिˈ सिंहीरसि रायस्पोषवनिः स्वाहेतिˈ तमेव तेन काममाप्नुवतˈ सपत्नं भ्रातृव्यं साढ्वा पशूभिस्त्वा ते ऽकामयन्तˈ प्रजा नः[14] स्यादितिˈ सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहेतिˈ तमेव तेन काममाप्नुवतˈ सिंहीरस्यादित्यवनिः सजातवनिः स्वाहेत्यादित्याभिर्हि सा प्रजाभिः सहˈ ते[15] ऽकाम-

1) So corrigirt, die Mss चे, s 1, 2, 3 2) So corrigirt, die Mss ऋग्निरो, s 1, 2, 3 3) So corrigirt, in den Mss नभो ohne Accent, s aber 1, 2, 3 4) So corrigirt, H u Bb °दघ्नं, desgl B ohne Accent 5) wohl in °तावद् zu corrigiren 6) B जीव° 7) So Bb, H शुंधति, B शुधति 8) So corrigirt; die Mss शुभति 9) So corrigirt, H u Bb उदघ्नं त, B उदघ्नंत 10) In den Mss °मक्र° ohne Accent 11) So meine Vermuthung, die Mss °मनन्वभावायातो 12) So meine Vermuthung, die Mss °स्यानन्वभावाय 13) Die Mss म 14) So corrigirt, die Mss मे 15) So corrigirt, Bb सहते oder सहते, H wahrscheinlich ebenso, vielleicht सहेति oder सहेते, B सहेते

यन्न देवा नो यज्ञं विद्युरिति[1] सिंहीरस्यावह देवान्देवायते यजमानाय स्वाहेति तमेव तेन काममाप्नुवत भूतेभ्यस्त्वेत्युद्दिशति देवा३ह्येव भूता यं च वा अ३दोऽग्निर्होत्राद्दिपापाक्रामत्सं सर्वेषु भूतेष्ववसद्यां[2] पशुष्ववसत्तामेनाच्छिनत्सुकस्यान्तरा शृङ्गमवसद्यां[3] वनस्पतिषु पूतुद्रौ[4] यामोषधीषु तां सुगन्धितेजने यत्संभारान्त्संभरति[5] यदेवाग्नावायैत्यक्तं[6] तत्संभरति यानि वा अ३दोऽग्निरस्थान्यधूनुत स पूतुद्रुरभवद्यन्मांसं[7] तद्गुग्गुलु यत्पूयितं सुपश्लिष्टं[8] स सुगन्धितेजनो यदेते संभारा भवन्ति यदेवाग्नावायैत्यक्तं तस्यावरुद्ध्यै विश्वायुरसि पृथिवीं दृंहेत्येषां[9] ह्येते लोकानां विधृत्यै परिधीयन्ते ध्रुवक्षितिरस्यन्तरिक्षं दृंहेत्यन्तरिक्षं हि यज्ञो[10] ऽच्युतक्षिदसि दिवं दृंहेति दिवमेवैनमजीगमदग्नेर्भस्मास्यग्नेः[11] पुरीषमसीत्यग्नेर्ह्येतद्भस्माग्नेः पुरीषं देवपात्रं वा उत्तरवेदिर्देवेभ्यो देवपात्रं प्रोच्य वैभ्राजा देवा यदाह विभ्राड् बृहत्पिबतु सोम्यं मध्विति देवेभ्यो वा एतद्देवपात्रं प्राह प्र वसीयसः पात्रमाप्नोति ब्राह्मणं तु पात्रे न मीमांसेत यः पात्रिय इव स्यात्[12] ॥ ५ ॥

Vgl 1, 2, 8 — TS 6, 2, 7 (vedir uttara) u 8 (vyāghāraṇam), Kāṭh 25, 6, Kap S 39, 2—4

एतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिरपरिमिताद्या[13] एतद्भ्रातृव्यं निर्भज्य यजमानाय परिगृह्णात्यृक्षं[14] वा अमेध्यमापो हविर्यन्मो-

1) Die Mss विद्यु॰ 2) So corrigirt, in den Mss या॰ ohne Accent 3) So corrigirt, H u Bb वनस्पतीषु, desgl B, ohne Accent 4) So corrigirt, H u Bb पुतुद्रौ, desgl B, ohne Accent, cf unten, Kaṭh 25 6 या द्वितीया ता वनस्पतिषु पीतदारौ तस्मात्पीतदारुर्भवति 5) So corrigirt, die Mss सभारांत्स॰ 6) Bb betont यत्क्तं 7) So meine Vermuthung, die Mss पुतुद्रुरभवद॰ 8) So corrigirt, die Mss पीत्य॰ 9) So corrigirt, die Mss ॰स्थाते॰ 10) So corrigirt, die Mss betonen यज्ञो 11) So meine Vermuthung die Mss ॰मजीमद॰ 12) So corrigirt, in den Mss trägt dieses Wort den Svarita 13) So corrigirt, die Mss वेदि॰ 14) So corrigirt, H ॰त्युर्क्ष॰, desgl B, ohne Accent, Bb betont ॰त्युर्क्ष॰ oder त्युक्ष॰

क्षति मेध्यमेवैनत्करोत्यूक्षं[1] वा अमेध्यं[2] यद्बर्हिः स्तृणाति मेध्यमेवैनां करोत्येतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिः प्रजा बर्हिर्यद्बर्हिः स्तृणात्यस्यां वा एतत्प्रजाः प्रतिष्ठापयति यजमानो वै प्रस्तरः प्रजा बर्हिर्यत्प्रस्तरमुत्तरं[3] बर्हिषः सादयति यजमानं वा एतदुपरिष्टादासां प्रजानां दधात्यथ यत्तृणे अन्तर्दधाति तेन यजमानो यजमानेन व्यावर्तते बहुलं बर्हिः स्तृणात्यक्षोधुका अस्य पशवो भवन्ति प्राचीनं बर्हिः स्तृणाति प्राङ् हि[4] यज्ञो यत्प्रतीचीनं स्तृणीयात्प्रत्यादाज्यास्य राष्ट्रं[5] घातुकं स्याद् देवेषुर्वै वेदिर्येन वै देवेभ्यां संनतया[6] कामयते तद्भवन्ति यद्वेदिं कल्पयति देवेषु[7] वा एतत्संनमति[8] तया संनतया[9] यत्र यजमानः कामयते तद्भवन्ति त्रयो वै पूर्वे ऽग्नयः प्राधन्वन्हव्यं देवेभ्यो वहन्तो वषट्कारः प्रावृश्चदेष उयो ऽयमिदानीं स भीषापाद्रवदीहंगु[10] स आरिष्यतीति तं देवा अपाशासुरेष[11] ना आवर्तस्वेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीत्त्रयो वै मे पूर्वे भ्रातरः प्राधन्वन्हव्यं[12] देवेभ्यो वहन्तो वषट्कारः प्रावृश्चत्तेषां भाऽउगो ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीद्यदेव किंचाहुतं बहिष्परिधिं[13] स्कन्देत्तदेवं[14] तेषां भागधेयमसदिति[15] तेषां वा एतद्भागधेयमेष्यन्वन्तो हि वै त आसन्नथ ते प्राधन्वन्सो ऽब्रवीदस्थानि नु धविष्ये ऽथोपावत्स्यामीति तं यां अन्वायंस्तं समन्तं पर्यविशन्य-

1) So corrigirt, die Mss °मृत्मृर्ष° 2) So corrigirt, die Mss अमेध्य° 3) So corrigirt, in den Mss °मुत्तर् ohne Accent. 4) In den Mss हि ohne Accent 5) So die Mss! 6) Die Mss schreiben सन्नतया 7) So meine Correctur; die Mss देवेषु 8) Die Mss सन्नमति 9) Dies Wort fehlt in B, H u Bb सन्नतया 10) So mein Versuch zu corrigiren, die Mss schreiben ganz unverständlich भीषापाद्रवदीहंगु 11) So B, ohne Accent, in H u Bb अपाशासुरेष 12) So corrigirt, die Mss. प्रधन्व 13) Die Mss. बहिष्परिधि, vgl aber weiter unten 14) So corrigirt in den Mss स्कन्देत् unbetont. 15) So corrigirt, die Mss °मसदिति

ज्ञस्य गोपीथायायं वाव यज्ञायोपधीयते ऽयं यजमानायायं भ्रातृव्यायेमौ प्रतरं करोतीमिमपतरं[1] यज्ञेन वा एतद्यजमानः प्रतरं करोति यज्ञेनास्य भ्रातृव्यमपतरं करोति संधिं प्रतिजुहोति न ३ह्यस्मिमाहुतिस्तरति[2] मुखत एवैनान्प्रीणात्यथो सुतीर्थेन वा एतदाहुतीस्तारयत्ययं वाव भूपतिरयं भुवनपतिरयं भूतानां पतिरय ३यो ऽयमिदानीं सं भूतिर्यदाहुतं बहिष्परिधि स्कन्देत्तदभिमन्त्रयेत[3] ॥ भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां पतये स्वाहा ॥ इति भागधेयं वावैषामेतत्प्रीणात्येवैनानथो हविषा वा एतत्स्कन्नेन[4] द्वितीयामाशिषमवरुन्द्ध एतद्ध स्म वा आहारुण औपवेशिः किमु स यज्ञेन यजेत यो हविषा स्कन्नेन द्वितीयामाशिषमवरुन्धं न विद्यादिति तद्द्वितीयामेवैतेनाशिषमवरुन्द्धे ॥ ६ ॥

Vgl Kâṭh 25, 7, Kap S 39, 2 u 5

ये पुरा ग्रन्थयो भवन्ति तान्विस्रंसयन्ति मानुषस्य व्यावृत्त्यै प्रणेनिजति[5] यदेवैनयोरभिनिषण्णं[6] शमलममेध्यं तच्छुन्धन्ति युञ्जते मन उत युञ्जते धिया इति जुहोति युक्त्या एव सावित्र्या[7] जुहोति सवितृप्रसूत एव प्रवर्तेते हविर्वै हविर्धाने यदुपानक्ति हविर्भूत एव प्रवर्तेते ऽथो अभिवृत्ते एव पत्न्युपानक्ति यद्वै पत्नी यज्ञे करोति तन्मिथुनं मिथुनत्वाय वै पत्न्युपानक्त्यथो वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भो यद्यज्ञे करोत्यन्वारम्भाय वै पत्न्युपानक्ति प्राचीनमुपानक्ति प्राङ् हि यज्ञ-

---

1) So corrigirt, die Mss ॰ममतरं 2) So H u Bb, in B ॰हुतीस्तरति 3) So corrigirt, die Mss schwanken, H u Bb स्तुदे॰, B स्कन्दे॰ 4) So corrigirt, die Mss स्कन्नेत 5) So meine Vermuthung (cf Pa. 6 1 5 Sch), die Mss प्राणनिजति, Kâṭh 25, 8 हविर्धाने प्राणेनेक्ति 6) So corrigirt, H u Bb ॰भिनिषण्णं, B भिनिषण्णा॰ 7) So corrigirt, die Mss सोवित्र्या

स्तिरश्चीं तिरश्च्यदुपानक्त्यपरिमितं हि मनुष्या उपाञ्जन्ति दक्षिणतं उपानक्त्युदीची ३होतो मनुष्यलोकमुपावर्तेते निर्ऋतिगृहीतौ वा एषं उभयतः संदष्टः शुष्कौ[1] यदुपानक्ति शमयत्येवं शुष्कौ[2] वा एषं दुर्वाग्यजमानस्य गृहमावदति सं ईश्वरो ऽशान्तो यजमानं[3] हिंसितो[4]स्तदनुगृह्णन्तो यन्ति यद्युक्स्वेदेसु[5]वागावद देव दुर्योनिति वदेच्छमयत्येवाथो शमयित्वैवाशिषमाशास्ते[6] हविर्वै हविर्धाने स्तीर्णौ वै बर्हिर्हि विरासादयन्ति तस्मात्प्रस्तरं स्तीर्णे प्रवर्तयन्ति हविर्वै हविर्धाने अनूच्यमानासु वै सामिधेनीषु हविरासादयन्ति तस्मात्प्रवर्त्यमानयोर्होतान्वाहेमे[7] वा एते इमे वा एतत्प्रवर्तयन्ति यद्धविर्धाने तस्मात्पूर्वस्या जनताता अपरा जनता[8] क्षेचमभ्यारोहुका तं यर्हि प्रवर्तयेयुस्तर्हि होतानुब्रुवन्मनसा पदा तां[9] जनतां प्रतिनुदेदयं जन्यं भयं नुदेति विड्वा[10] एषा विशं वा एतत्प्रतिनुदते ऽनभ्यवचारुकास्य[11] विट् क्षेमं भवति नीयानं[12] वै रक्षांसि यज्ञमवयन्ति यज्ञत्मनि जुहोति रक्षसामपहत्यै वैष्णव्या जुहोति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैव यज्ञेन यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति[13] यन्नायत्या जुहोतीमां तेनाक्रमते[14] यन्निष्टभान्तरिक्षं तेनाथ यदाहवनीयं गच्छतः स्वर्गं तेन लोकं त्रीन्प्रक्रमान्प्रतिविक्रमते त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकान्यजमानायोऽभिपश्यति वैष्णवमसि विष्णुस्त्वोत्तभ्नात्विति वैष्णवं हि हविर्धानं दिवो विष्ण[15] उत वा पृथिव्या इति दक्षिणस्य हविर्धानस्य

1) So meine Correctur, die Mss शुष्को 2) So meine Correctur; die Mss शुष्को 3) So corrigirt, die Mss यजमा॰ 4) Die Mss हिंसी॰ 5) So corrigirt, die Mss यद्युद्देदे॰ 6) So corrigirt, die Mss ॰वाशिषम॰ 7) Die Mss ॰र्होतान्वाहेमे 8) So corrigirt, die Mss जनता 9) In den Mss ता ohne Accent 10) Die Mss विड्वा 11) So corrigirt, die Mss betonen ॰दते ऽनभ्यवचारुकास्य 12) So die Mss. 13) Die Mss यज्ञाद्रक्षां॰ 14) Die Mss तेनाक्रमते 15) Bb विष्ण cf 1, 2, 9

मेथीन्निहन्ति मुखत एव यज्ञस्याशिषमवरुन्द्धे यमध्वर्युः प्रथमं ग्रन्थिं ग्रथ्नाति तं प्रथमं विस्रंसयति यदन्यं पूर्वं विस्रंसयेद्मेहेन प्रमीयेत विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचमित्युत्तरस्य हविर्धानस्य मेथीन्निहन्ति वैष्णव्या वैष्णवं हि हविर्धानं स्वयैव देवतया यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थमित्यदो वा उत्तरं[1] सधस्थममुष्मिन्नेव हविर्धानं संमिनोति ॥

आ वामुपस्थमद्रुहा देवाः सीदन्तु[2] यज्ञियाः ।
इहाद्य सोमपीतये ॥

इति य एव देवा यज्ञियास्तान्हविर्धाना आसादयति तां भ्रो भ्रूउते ऽभियजते[3] दण्डो वा एतदौपरो वषट्कारेण निरहन्यच्छदिरभिनिदधा-त्यपिहित्या[4] अच्छिद्रत्वाय विष्णोः पृष्ठमसीत्यद एव विष्णो रराटम-सीत्यद एव विष्णोः शिप्रे स्था इतीमे एव मुखतो वा एतत्स्वया देवतया शिरो यज्ञस्य संभरति विष्णोः स्यूरसीति[5] तस्मादिदं शिरः पोढाविष्कृतं प्र तद्विष्णुः स्तवते वीउर्येणेति प्राङुत्क्रम्य वदत्यतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णो रेवोज्जितिमन्विमांल्लोकानुज्जयति[6] एभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते ॥ ७ ॥

Vgl 1, 2, 9 — TS 6, 2, 9 (havirdhânam), Kâṭh 25, 8; Kap. S 40, 1.

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनामादत्ते[7] ऽश्वि-नोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेवाभिरसि नारिरसीति[8] क्रूरमिव वा एतद्यदभिः शमय-

1) उत्तर॰ in den Mss. ohne Accent 2) Die Mss betonen सीदन्तु; cf. RV 2, 41, 21. 3) So corrigirt, die Mss मियजते 4) Die Mss च्छदि॰ 5) So corrigirt; die Mss स्यूर॰, cf aber 1, 2, 9 6) So corrigirt; die Mss. ॰मुदज्जयति एभ्यो 7) H u Bb ॰मादयते 8) So die Mss , vgl unten 3, 9, 6

त्येवेदमहं[1] रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीत्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्या इदमहं सोमे समानो यो ऽसमानो ऽरातीयति[2] तस्य ग्रीवा अपिकृन्तामीति समानो वा ह्यसमानो वारातीयति[3] सर्वमेवैतया पर्यापत्प्राणा वा उपरवाः शिरो हविर्धानं शीर्षन्वा इमे प्राणास्तस्माद्धविर्धाने ऽन्तर्वा इमे शीर्षन्प्राणास्तस्मादन्तश्चत्वारो वा इमे शीर्षन्प्राणास्तस्माच्चत्वारः संतृणाः[4] परः संतृणा[5] हि परः प्राणा विधृता उपरिष्टाद्विधृता ३हीमे उपरिष्टात्प्राणाः पूर्वार्धे वा इमे मुखस्य[6] प्राणा एतत्खलु[7] वै हविर्धानस्य पूर्वार्धं यद्दक्षिणं हविर्धानं तस्माद्दक्षिणे हविर्धाने बृहन्नसि बृहद्ग्रावा[8] इति देवा ३ह्येवं[9] बृहद्बृहतीमिन्द्राय वाचं वदेत्यैन्द्री[10] हि यज्ञो रक्षोहणं वलगहनमित्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्यै वैष्णवीमिति विष्णुर्हि यज्ञो ऽसुरा वा एतान्वलगान्देवेभ्यः प्राणेषु न्यखनंस्तान्बाहुमात्रे ऽन्वविन्दंस्तस्माद्बाहुमात्रं खेयं यद्वाव कृत्यां यञ्शफं यदभिचरति तदेतदुद्वपति प्राणा वा उपरवा यदवसिञ्चति तस्मादिम उदन्वन्तः प्राणाः प्राणा वा उपरवा यदवस्तृणाति तस्मादिमे लोमशाः प्राणा अथ यदवसिञ्चत्यव च स्तृणाति मस्तिष्को[11] वा एष क्रियते हनू अधिषवणे शिरो हविर्धानं शीर्षन्वा इमे हनू तस्माद्धविर्धाने ऽन्तर्वा[12] इमे शीर्षन्हनू तस्मादन्तरिमे वा एते यत्संतृन्द्यादिमे एवं संतृन्द्यात्तस्मं-

---

1) So corrigirt, die Mss betonen °त्येवेदम° 2) So corrigirt; Bb रातीयती, desgl B, ohne Accent, H रातीपती 3) So corrigirt, H u Bb रातीपती, B रातीयती 4) So corrigirt, die Mss संतृणा, cf Çat Br 3, 5, 4, 14 5) So corrigirt; die Mss संतृणा 6) B मुखस्य 7) In den Mss खलु ohne Accent 8) cf 1, 2, 10 9) So meine Correctur, die Mss bloss ह्यव 10) So meine Correctur, die Mss यदेत्येन्द्री 11) Die Mss. schreiben मस्तिष्को 12) In den Mss वा ohne Accent

पाञ्चो एवं' ञ्चङ्गुलमन्तरा कार्यं' ञ्चङ्गुलꣳ ह्यीदमन्तरा वै नाकेव[1] शिरो हविर्धानं' पृष्ठमाग्नीध्रमुदरꣳ सदः' प्राङ् हि यज्ञः सꣳहितो' हनू अधिषवणे' जिह्वाधिषवणं' ग्रावाणो दन्ता' मुखतो वा एतत्प्रजापतेः सोमं पिबन्तीन्द्रो वै वृत्रमहन्स[2] इमां प्राविशत्तं देवताः[3] प्रैषमैछꣳस्तन्नाविदꣳस्तं भूतान्युपारवन्त' यो नो ऽधिपतिरभूत्तं विन्दामा इति' तदुपरवाणामुपरवत्वꣳ' यत्तदुपारवन्त[4] तच्चतुर्धावस्ताद्देवैछन्नेकधा[5] परो ऽन्वविन्दꣳस्तस्माच्चतुर्धावस्तादेकधा परो' यदुपरवाननुमृशतीन्द्रियमस्यावरुद्धे ॥ ८ ॥

Vgl 1 2, 10 — TS 6, 2, 10 (sadab) u 11 (uparav3h), Kath 25, 9, Kap S 40, 2

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा' दिवे त्वेति प्रोक्षत्येषां[6] ह्येषां लोकानाꣳ विधृत्यै मीयते' त्रिः प्रोक्षति' त्रिषत्या हि देवा' अथो त्रयो वा इमे लोका' एभ्य एवैनां लोकेभ्यः प्रोक्षीदन्नꣳ वै यवा' ऊर्गुदुम्बरो' यद्यवमतीभिः प्रोक्षत्यूर्जो वा एतदन्नꣳ समर्धयत्यृक्षꣳ वा अमेध्यमापो हविर्यदवसिञ्चति मेध्यमेवैनत्करोत्यृक्षꣳ वा अमेध्यꣳ' यदवस्तृणाति मेध्यमेवैनत्करोति' पितृदेवत्यꣳ वै निखातममेध्यमन्यदेवत्यमस्याः[7] खलु वा इमा उत्तमार्ध ओषधयो' यदवस्तृणात्यस्या एवैनामुत्तमार्धे[8] मिनोत्यनिखातेवाभूदन्नꣳ वै यवा' ऊर्गुदुम्बरो' यद्यवमवास्यत्यन्ने वा एतदूर्जं दधाति' न ह्यन्नमृत ऊर्जो धिनोति' नो ह्यूर्गृते[9]

---

1) So die Mss , Kath 25, 9 ञ्चङ्गुलमन्तराधिषवणे भवति तस्मादियमन्तरा हनू रास्नाकेव, Kap S 40, 2 तस्मादिदमन्तरासिके च oder ॰स्निके च 2) Die Mss ॰हन्स 3) Die Mss देवाता 4) Die Mss ॰रवन्त auch Bb eigentlich so, dann corrigirt in ॰रवन्त 5) H तचतु॰, Bb eigentlich ebenso dann corrigirt in तच्चतु॰, B त चतु॰ 6) So meine Correctur, H u Bb मोक्षत्येषाꣳ B सोक्षत्येषाꣳ 7) Die Mss ॰मन्यदेवत्यम॰ 8) So B, ohne Accent, in H u Bb ॰मार्धो 9) So meine Correctur, H u Bb ह्यूर्धृते, B ह्यूर्घृते

ऽन्वाङ्घिनोति नितानस्त्वा मारुतो निहन्त्विति मनो वै नितानः प्राणा मारुता मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणेति मित्रमेवैनं दाधार वरुणः कल्पयति विधृत्यै च खलु वा एषां प्रजानां कॢप्त्यै च मीयते मित्रावरुणौ वै देवानां धर्मधारयौ[1] दैवं[2] वा एतद्धर्ममदीधरता यदौदुम्बरी[3] ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामीत्याशीरेवैषा ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिष[4] एवैष[5] परिग्रहो घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेति घृतेनैव द्यावापृथिवी व्युनत्त्युदरं वै सदा ऊर्गुदुम्बरो यदौदुम्बर्यूर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च प्रजापतेर्वा एतदुदरं यत्सदः प्राजापत्य उद्गाता तस्मादुद्गातान्वारभते यजमानो वा[6] औदुम्बरी वर्षिष्ठा काउर्या वर्ष्मैनं समानानां गमयति विश्वजनस्य छायासीति छदिरभिनिदधाति गोचारोभाद्धि प्रसर्पन्त्युदरं वै सदो यदन्येनान्येन संमिनोति तस्मादुदरमन्येनान्येनामेन[7] संतत उदरं वै सदो यदनूचीनं मिनुयात्पराचीनं जग्धमतीयादथ[8] यत्तिरश्चीनं मिनोति तस्माज्जग्धं सर्वाण्यङ्गान्यनुवेति प्रजा वा एतत्समीचीनं मिनोति समीचीरेनं प्रजा अभिसमावर्तन्ते सम्यात इव स[9] भवति समानं सांकाशिनं[10] कार्यं समाना उहीमे प्राणा यं द्विष्यात्तस्याक्ष्णया मिनुयात्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति यदि कामयेत[11] वर्षेत्पर्जन्य इति नीचैः सदो[12] मिनुयाद्वृष्टिमेव नियच्छति

---

1) So meine Vermuthung, die Mss schreiben धर्मधारयौ, cf Pa 3, 1, 138
2) So B, aber ohne Accent, H u Bb दैवं
3) So H u Bb, in B °वरी
4) So corrigirt, die Mss दृंहेत्य°
5) So corrigirt, die Mss एवैष
6) So die Mss
7) So B, ohne Accent, H u Bb °न्यामेन dürfte hierin das von einigen Grammatikern überlieferte अम oder आम „Krankheit“ stecken?
8) So corrigirt, die Mss जग्धम°, vgl das Folgende
9) So corrigirt, die Mss उ
10) So H u Bb, in B साकाशिन
11) B कामयते
12) Von hier bis zum folgenden सदो in H u Bb fehlend, die Accente mussten daher ergänzt werden

यदि कामयेत न वर्षेत्पर्जन्य इत्युच्चैः[1] सदो मिनुयाद् वृष्टिमेवापायहीन्नवच्छदिरग्निष्टोमे स्यात्तेजसा त्रिवृता संमितं पञ्चदशच्छदिरुक्थ्ये[2] पञ्चदशेन वज्रेण संमितं सप्तदशच्छदिरतिरात्रे सप्तदशो वै प्रजापतिः प्राजापत्या रात्रिरानुष्टुभी यज्ञक्रतूनामेवैषां व्यावृत्तिः प्राचीनवंशं हविर्धानं मिनोत्यूर्ध्वा हि द्यौः प्राचीनवंशमाग्नीध्रमूर्ध्वं ३ह्यन्तरिक्षं[3] तिरश्चीनवंशं सदस्तिरश्ची[4] ३ह्ययं यजुषा हविर्धानं मिनोति निरुक्ता हि द्यौर्यजुषा सदो निरुक्ता ३ह्ययमयजुषाग्नीध्रमनिरुक्तमिव ३ह्यन्तरिक्षमर्धमाग्नीध्रस्यान्तर्वेदि मिनोत्यर्धं बहिर्वे३द्यर्धं ३ह्यन्तरिक्षस्यास्मिंल्लो३के ऽर्धममुष्मिन् ॥ ९ ॥

Vgl 1, 2, 11 — TS 6, 2 11 (aparavah), Kath 25, 10, Kap 40 3.

सुवाङ्भ्राडङ्घारे[6] बम्भारा इत्येते वै देवानां सोमरक्षय एतेभ्यो वा अधि छन्दांसि सोममाहरंस्ते सोमपीथेन व्यार्ध्यन्त त एतानि द्वितीयानि नामान्यधत्तमङ्गलेच्छायै[7] सोमपीथो[8] ना उपनमादिति[9] तस्मादेते द्विनामानस्ते वा अन्वायंस्ते न प्राभुवंस्तस्मादेते ऽतिहाय वषट्क्रियन्ते[10] न हि प्राभुवंस्तेषां वा एष लोको यावदभि न्युप्यते तद्यो ऽविद्वानाक्रामत्यार्त्तिमार्छत्यथ य एवं विद्वानाक्रामति न सद३स्यामार्त्तिमार्छति तेषां वा एष भागो यद्धाधार्यन्ते त एवास्मै[11] तेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति यज्ञमुखं वै पवमानो यत्पवमाने

---

1) So meine Correctur, die einzige Hdschr in welcher sich diese Partie findet, B, liest इति नीचैः त्यद्वि cf Kath 25 10 यदि कामयेत न वर्षेदित्युच्चैरिव हि वीरवर्षिष्यन्तो भवति 2) So B ohne Accent, in H u Bb °रुक्थ्ये 3) B °न्तरिक्षे 4) So corrigirt, in den Mss तिरश्ची ohne Accent 5) Die ३ vor ह्यतं° fehlt in den Mss 6) So corrigirt, die Mss सुवाड् भाडधारे, s 1, 2, 5, 3, 7 7 7) Mir ganz unverstandlich so Bb, in H °धतमगलेच्छायै B धत्तमगच्छायै 8) So corrigirt, die Mss सोमपीथो 9) So B ohne Accent, H u Bb उपनमा° 10) So corrigirt, die Mss क्रीयंते 11) H u Bb एवास्मै

स्तुउते ऽग्नयो विह्रियन्ते यज्ञमुखादेवाधिविह्रियन्ते जम्भो वै नामासुर आसीत्स यज्ञमगिरत्स[1] आग्नीध्रं न प्राप्नोत्तमाग्नीध्रात्पुनर्व्यहरन्[2] जीवं तस्मादाग्नीध्राद्विह्रियन्ते दक्षिणतो वै देवानसुरा यज्ञमजयंस्तं उदञ्चा आग्नीध्रं समातिष्ठंस्तमाग्नीध्रात्पुनरभ्यजयन्नेतद्वा[3] अनभिजितं तस्मादाग्नीध्राद्विह्रियन्त एतत्प्रति वै देवानसुरा यज्ञमजयंस्त आग्नीध्रादधि बहिष्पवमानेन[4] यज्ञमभिजित्याग्नीनाधाय[5] बर्हिरस्तृणत पराजिज्ञाना वा एतत्सर्पन्ति यद्बहिष्पवमानं[6] स्तोष्यन्तः सर्पन्ति यद्बहिष्पवमाने[7] स्तुत आह[8] ॥ अग्नीदग्नीन्विहर बर्हिः स्तृणाति ॥ इत्याग्नीध्राद्वा एतदधि बहिष्पवमानेन यज्ञमभिजित्याग्नीनाधाय बर्हिः स्तृणते ऽत्र वा एतर्हि यज्ञो यत्रास्तुतं स्तोत्रं यत्रैवं यज्ञस्तदभिपर्यावृत्य जुहोति शुक्रवती वै पूर्वं सवने ऽशुक्रं तृतीयं सवनं यज्ज्योतिष्मतीस्तृतीयसवने[9] व्याघारयन्ति तेन तृतीयसवनं शुक्रवत्संवत्सरो वा अग्निष्टोमस्तस्य वा एतास्तन्वो यद्धिष्ण्यास्ता[10] वा अस्यैतत्समुदर्पयित्वा[11] ज्योतिष्मतीः कृत्वाथाग्निष्टोमेन स्तुवते संवत्सरो वा अग्निष्टोमो द्वादश मासाः संवत्सरो यत्प्राचीराहुतयो हूयन्ते[12] प्रत्यञ्चो धिष्ण्या[13] व्याघार्यन्ते संवत्सरस्य विधृत्या उभयतो वै देवानसुराः परीयत्ता[14] आसन्पुरस्तादन्ये पश्चादन्ये यत्प्राचीराहुतयो हूयन्ते ये पुरस्तादासंस्तांस्तेनापानुदन्त यत्प्रत्यञ्चो धिष्ण्या व्या-

1) So corrigirt, die Mss यज्ञमगिरत् 2) So ist wohl die Schreibung der Mss zu bessern, H u Bb तमाग्नीध्रात्पुनर्व्युह्रन्दे°, B तमाग्नीध्रात्पुनर्व्यह्रन्दे° 3) Die Mss तमाग्नीध्रात् 4) Die Mss schreiben बर्हि पव° 5) In den Mss °मभिजित्या° ohne Accent 6) Die Mss बर्हि पवमानं° 7) Die Mss बर्हि पवमाने 8) So corrigirt, in den Mss आह ohne Accent 9) So corrigirt, B यज्ज्योतिष्मतिस्तृतीयसवने, H यज्ज्योतिष्मतिस्तृतीय सवने, B यज्ज्योतिष्मति तृतीय सवने 10) So corrigirt, H u Bb यद्धिष्ण्या°, desgl. B, ohne Accent. 11) Die Mss betonen समुदर्पयित्वा 12) B हूयंते 13) So corrigirt, die Mss धिष्ण्या 14) So B, ohne Accent, in H u Bb परीयत्ता

घायन्ते ये पश्चादासंस्तांस्तेनापानुदन्त[1] तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो[2] ऽध्वर्युणा वै यज्ञो विधृत इदमिव वा एतद्यज्ञस्य यद्धिष्ण्या[3] यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्ण्यानतीयात्प्राणान्त्संकर्षेत[4] प्रमायुकः स्याद्यद्यतीयाद्यज्ञपरुर्यतीयादैन्द्रीमनुब्रूयादैन्द्रं हि सदः स्वयैवैनद्देवतयोपचरत्यात्मनो[5] ऽहिंसायै प्राचीनं वै धिष्ण्येभ्यो ऽध्वर्योर्लोको यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्ण्यानतीयादन्यजनतास्य क्षेत्रमभ्यारोहुका[6] स्या-ऽन्न्यन्य[7] उपयन्ते[8] नान्ये[9] तदेषां मिथुनं प्रजायै[10] निरुक्ता अन्ये ऽनिरुक्ता[11] अन्ये ये निरुक्ताऽस्ते ऽस्मै लोकाय ये ऽनिरुक्ताऽस्ते ऽमुष्मै लोकाय यथा वा इदं मेखलां पर्यस्यते मध्यस्य चामेध्यस्य च विधृत्या एवं वा एते स्रुयन्ते यज्ञस्य विधृत्यै यत्प्राचीनं धिष्ण्येभ्यस्तद्देवानां यत्प्रतीचीनं तन्मनुष्याणां तस्मात्सोमं पिबते[12] प्राञ्चो धिष्ण्या नातिसृपे जनं ह्येति देवलोकमभ्यारोहति चात्वालाद्विह्रियन्त एवं वा अग्नीनां योनिः स्वादेव योनेर्विह्रियन्ते[13] ऽस्कन्नत्वाय तेपां वा एतदभ्यवायनं[14] चोद्यनं च यदन्तरा चात्वालं चाग्नीध्रं चैतद्वै यज्ञस्य तीर्थं तस्मादेतेन संचरति तेन यो ऽविद्वान्त्संचरत्यार्तिमार्छे-त्येष[15] य एवं विद्वान्त्संचरति[16] न सदऽस्यामार्तिमार्छति ॥ १० ॥

Vgl TS 6, 3, 1 (dhishnyâh); Kâṭh 26, 1; Kap S 40, 4.

॥ इत्युपरिकाण्डे[17] असुराणां नाम अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

1) In den Mss. °द्रास° ohne Accent 2) So corrigirt; in Bb ohne Accent; in H विनोदो 3) So B, ohne Accent, Bb यद्धिष्ण्या, H यद्धिष्ण्या 4) H u Bb धिष्ण्याम° 5) B देवतयापचर° 6) So B, ohne Accent, in H u Bb चेत्रम° 7) Die Mss. schreiben स्याऽन्यन्य 8) H u. Bb उपयंते 9) Die Mss schreiben नान्ये 10) Die Mss betonen प्रजायै 11) Die Mss. betonen निरुक्ता 12) H u Bb पिबत 13) So corrigirt; die Mss. योने विह्रियंते 14) So corrigirt, die Mss. °वायन 15) So Bb; in H विद्वांन्त्संच°; desgl. B, ohne Accent 16) So corrigirt; d. Mss विद्वांन्त्संच°; s. Einl. z. I. Th. p XLIII 17) So corrigirt; in Bb fehlt das इति; in H u. B इति उपरि°

यज्ञो वा एष संक्रामन्नेति प्रायणीयादातिथ्यमातिथ्यादुपसदः स उपसद्भ्यो[1] ऽधि प्राङ् प्रणीयते यदगृहीत्वाज्यानि प्रणयेयुरपगृह्णीत यजमानमथ यद्गृहीत्वाज्यानि प्रणयन्ति यज्ञं वा एतद्यजमानो ऽन्वारभते प्राञ्चः सोमेन प्रयन्ति प्राची पत्नी पूर्वमग्निमभ्युदैति[2] सोमेन वा एतद्राज्ञाभिजयन्तो यन्ति यस्य वै मनुष्यराजो गृहमागच्छति तस्य वै तर्हि तदैश्वर्यं यदा वै स ततः प्रायत्यथ तेषां तत्पुनर्भवति तस्मादाहुरपिव्रता इत्यपि ह्येषां तस्मिन्व्रते सोमो वा एतद्राजा गृहं प्राप तस्य वै तर्हि तदैश्वर्यं यदा वै स ततः प्रच्यवते ऽथ स तेभ्यो विसृजते तद्विसर्जनीनां विसर्जनत्वं त्वं सोम तनूकृद्भ्य इति यदेव तनूकृतं चान्यकृतं चैनस्तदेतेनावयजति द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आग्नेय्याग्नीध्रे ऽन्तरिक्षमेव प्राप्यान्तर्देवे रूपमकर्वैष्णव्या हविर्धाने ऽद एव प्राप्य विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव यज्ञमकरसुरा वा एतं देवानामादित्सन्त तं देवा अमुं कृत्वामुं लोकमहरन्यदमुमत्या जुहोत्यमुमेवैनं कृत्वामुं लोकं हरन्ति सर्वेभ्यो वा एष भूतेभ्य आह्रियते यत्सौम्या जुहोति मनुष्येभ्यस्तेनाह्रियते यदमुमत्या पितृभ्यस्तेन यदाग्नेय्या देवेभ्यस्तेन यद्वैष्णव्या यज्ञाय तेन सर्वा वा एतत्प्रजा वरुणो गृह्णाति यत्सौम्या जुहोति

1) So corrigirt, die Mss उपसद्यो 2) So H u. Bb, in B °मभ्युदैयते (doch reicht das Zeichen des ऐ im Ms. unnormal bis an den oberen Theil des द hinüber) 3) B यज्ञी 4) So schreiben hier alle vorliegenden Mss (nur ohne Accent); aber I, 2, 13 hatten die alten Mss तनूकृद्भ्यो was wir darum dort in den Text nehmen mussten, H, Bb u. B lasen auch dort तनु°, im Hinblick auf die älteren Mss für I, 2, 13 möchte man auch in unserer Stelle तनूकृद्भ्या lesen, es würde daraus aber wohl die Aenderung des gleich folgenden तनूकृत in तनूकृत sich ergeben, was uns hier doch zuweit von den vorliegenden Mss abführt 5) So die Mss 6) So B, ohne Accent; H u. Bb यद्वैष्णवेन

मनुष्या॰स्तेन वरुणान्मुञ्चति' यदप्सुमत्या पितॄ॰स्तेन' यदाग्नेय्या देवा॰स्तेन' यद्वैष्णव्या यज्ञं तेन' सर्वा वा एतत्प्रजा वरुणान्मुञ्चत्यग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्गार्हपत्येनामुं लोकमाग्नीध्रेणान्तरिक्षमाहवनीयेनामुं लोकं' तस्मात्त्रेधा ऽग्नय आधीयन्त एषां लोकानामभिजित्या' इन्द्राग्नी वा अपरा अग्नी' अग्निरपर' इन्द्रः पूर्वः' प्रजापतिराहवनीयस्तस्मादेषं उपोप्ते[1] सादयता' उत्तरो हि पिता पुत्रादुत्तरो भ्रातृव्याद्भवति य एवं॰ वेदाग्रेण प्रणयेन्नतश्रीः प्रिय एव परिगृहीत्यै' सौम्यो वै ब्राह्मणो देवतया' स्वयैव देवतया' प्रजा वै पशवो ऽ॰गवो' रुद्र आहवनीयो' यदग्रेण प्रणयेद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यात्पश्चादेव प्राङ् प्रणीयः पशूनां गोपीथायो' उर्वन्तरिक्ष॰ उर्वीहीत्यन्तरिक्षदेव उत्यो वा एष एतर्हि' प्रच्युत इतो ऽप्राप्तो[2] ऽमुं चादित्याः सदा आसीदेत्यादित्यो वै यज्ञो' ऽदितिः सोमस्य योनिः' स्व एवैन॰ योनौ दधाति' देव सवितरेष ते सोमा इति' मनुष्येषु वा एष पुराभूद्देवेभ्य एवैन॰ संप्रादादेतत्त्वं देव सोम देवानुपावृता[3] इति' देवो ह्येष देवानुपावर्तत' इदमहं मनुष्यान्सह[4] रायस्पोषेण प्रजया[5] चोपावर्तेता' इत्याशिषमेवाशास्ते' नमो देवेभ्यः' स्वधा पितृभ्य इति' नमस्कारो देवाना॰' स्वधाकारः पितॄणां' निर्वरुणस्य पाशादमुक्षीति' वरुणपाशादेव निर्मुच्यत आत्मनो ऽहि॰सायै स्वरभिव्यख्यमिति[6]' यज्ञो वै स्वर्यज्ञमेवाभिविपश्यति' ज्योतिर्वैश्वानरमित्यसौ वा आदित्यो ज्योतिर्वैश्वानरमेतेना वा एष तन्व॰ विपरिधत्ते यो दीक्षते'

---

1) H u. Bb so, oder उपोप्ते, B उपोप्ते 2) So corr., die Mss एतौ प्राप्तो! Kap S 40, 6 प्रच्युतमितो प्राप्त सदस्व सोमेति, s 3,9,7 u 3,10,1, 3,7,8 3) B °पावृति 4) B °ष्यात्सह, H u. Bb ष्या सह 5) H प्रजाया, Bb प्रजायां, desgl. B, ohne Accent 6) So corrigirt, H स्वरभिव्यख्यमिति, Bb स्वरभिर्व्यख्यमिति, desgl. B, ohne Accent

ऽमी रुद्रो[1] यदमिना पुनर्यथायथं त३न्वं न[2] विपरिदधीत रुद्र एनमभिमानुकः स्याद्यदाहामे व्रतपते या तव तनूर्मय्यभूदेषा[3] सा त्वयि मे व्रतपते या मम तनूस्त्वय्यभूदियं[4] सा मयीत्यमिना वा एतत्पुनर्यथायथं तन्वो विपरिधत्त आत्मनो ऽहिंसायै ॥ १ ॥

Vgl. 1, 2, 13 — TS 6, 3, 2 (agnishomapranayanam); Kâth 26, 2; Kap S. 40, 6.

न यूपमभ्यैष्यता[5] होत३व्यं[6] न हि दीक्षितस्याग्नौ जुह्वति वैष्णवीमनूच्याह्वैत्यो वैष्णवो हि यूपस्तदाहुर्होतव्यमेव परुष्येव जुहोत्यायतना इति तन्न सूक्ष्यं यूपस्यैवान्ते ऽग्निं मथित्वाथ होत३व्यं तत्स्विदुभयमकर्जुहोत्याह[7] न दीक्षितस्याग्नौ जुहोत्यन्यानङ्गा[8] नान्याननुपागामित्यती[9] ३ह्यन्यानेति नान्याननुपैत्यर्वाक्[10] त्वा परेभ्यः परो ऽवरेभ्यो ऽविदमित्यर्वाग्घ्येनं[11] परेभ्यः परो ऽवरेभ्यो विन्दति तं त्वा जुषामहे देवयज्याया इत्येत३ह्योषं[12] जुषते जुष्टं विष्णवा इति यज्ञायैवैनं जुष्टं विष्णवे ऽकर्विष्णवे त्वेति[13] पर्येनक्ति हविर्भूतमेवैनं वृक्षत्यपो अभिघृतमेव यं कृत्यं[14] वेत्यवाहुर्णो[15] मेधा३त्तो ऽपावृत्तो यं चाजुह्वर्ध्वशल्कः स वाव मेधमुपस्थितो यं चाजुरुपरिशादुपावनतो यो ऽधिशाख्यो[16] योनिः स[17] यो वा अस्या अधिजायते स योनिमानियं हि वनस्पतीनां योनिः परुषि व३ष्यो[18] यदपरुषि[19] वृश्चेद्यथा

1) So corrigirt; die Mss पिबद्रौ 2) Die Mss. न्वसं 3) So corrigirt; die Mss मयंभू° 4) Die Mss. त्सयंभ° 5) So corrigirt; H u Bb °मछेप्यते; desgl. B, ohne Accent; Kâth 26, 3 न दीक्षितेन होतव्यं 6) So corrigirt, B ३व्य; H u Bb ३व्ये 7) So die Mss 8) Die Mss °नंगाग्नौ 9) So die Mss 10) So corrigirt; die Mss. नान्यानु° 11) Die Mss °र्वाक् ह्येन 12) Die ३ fehlt in den Mss 13) So corrigirt. H u. Bb त्वेति. B त्विति 14) In den Mss wie es scheint इर्क्ष्य° वेइं geschrieben; 15) H u Bb वाहुर्णो; B वाहुणो 16) So corrigirt; die Mss धिशाख्या 17) So corrigirt; die Mss. betonen योनिः स 18) Die Mss ग्र३ष्यो 19) H u. Bb °पुरुपि

परुष्यंवकृत्तमेवं स्यादनक्षसङ्गं स्यागुरुङ्गिश्यो यदक्षसङ्गं स्यागुरुङ्गिश्यो यद्वज्रो भूत्वा यजमानस्य पशून्प्रतिहन्यात्पञ्चारत्निः कार्यः पङ्क्त्या संमितः षडरत्निः कार्य ऋतुभिः संमितः सप्तारत्निः कार्यः सप्तपदया शक्वर्या संमितोऽष्टारत्निः कार्यो गायत्र्या संमितो नवारत्निः का३र्यस्तेजसा त्रिवृता संमितो दशारत्निः कार्यो विराजा संमिता एकादशारत्निः कार्यस्त्रिष्टुभा संमितो द्वादशारत्निः का३र्यो जगत्या संमितस्त्रयोदशारत्निः कार्यस्त्रयोदशेन प्रजापतिना संमितः पञ्चदशारत्निः कार्यः पञ्चदशेन वज्रेण संमितः सप्तदशारत्निः कार्यः सप्तदशेन प्रजापतिना संमित एकविंशत्यरत्निः[2] कार्य एकविंशेन संमितस्त्रयोविंशत्यरत्निः कार्यस्त्रयोविंशेन संमितः पञ्चविंशत्यरत्निः कार्यः पञ्चविंशेन संमितः सप्तविंशत्यरत्निः कार्यस्त्रिणवेन संमित एकत्रिंशदरत्निः कार्य एकत्रिंशेन संमितस्त्रयस्त्रिंशदरत्निः कार्यस्त्रयस्त्रिंशेन संमितो यावान्पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावान्का३र्यो यदि वा यावान्रथे तिष्ठन्यावान्वै पुरुष ऊर्ध्वबाहुः सैतस्यावमा मात्राथ[3] ततो वर्षीयान्वर्षीयानेव का३र्यो यो बहुशाखो बहुपर्णः स का३र्यो भूम्न एव भूमानं ह्येष एतस्य जयाह भूमानमस्य गृह्णाति भूमानमस्य पशवोऽनूपतिष्ठन्ते ॥ २ ॥

Vgl. 1, 2, 14 — TS 6, 3, 3 (yûpakbandanam), Kâṭh 26, 3 u 4; Kap S 41, 1 u. 2.

ओषधे त्रायस्वैनमित्याह त्रात्या एवं स्वधिते मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिर्वज्राद्वावास्मा एतदन्तर्दधात्यहिंसायै यो वा एतस्याभिहतस्यापि[4] शकलः परापतति तमस्य तेजोऽन्वपक्रामति

1) H °पुरुंयं° 2) Die Mss. °विंशतत्यरत्नि 3) Die Mss. मोचाय 4) °स्याये in den Mss ohne Accent

यत्तं पुनराहरति सतेजस्त्वाय[1] ' प्राञ्चं प्रह्लापयति ' मेधमेवैनमनुपर्यावर्तयति ' वज्रो वै यूपस्तस्माद्वा इमे लोका नीयमानाद्बिभ्यतीश्वरो ऽह्येषो ऽशान्तो नीयमान[2] इमांल्लोकान्हिंसितोर्यदाह ' दिवमग्रेण मा हिंसीरन्तरिक्षं मध्येन पृथिव्याः संभव भ्राजं गच्छेति ' शमयत्येवं ' शान्त एवं नीयेत ' एषां लोकानामहिंसायै ' सर्वस्य वा एष मित्रं यो दीक्षितः ' स एतमहिंसीदीश्वरो वनस्पतयो ऽपिधिष्ण्यं भवितो ' यदाव्रश्चने जुहोति पुनरेवैनं प्रजनयति ' तस्मादाव्रश्चनाद्भूयांसः प्रजायन्ते ' पशुना संमितः का३र्यो ' दश वै पशोः प्राणा ' आत्मैकाद३शो ' ऽष्टाश्रयो[3] ब्रह्मणो ' दशमे ' आत्मैकादशस्तथा पशुना संमितो ' ऽष्टाश्रिः कार्यो[4] ' गायत्र्या रूपं ' गायत्रो हि यूपो ' गायत्र्या वै पतन्त्या यत्र[5] पर्णं परापतत्ततः पर्णो ऽजायत ' तस्मात्पर्णमय ' एतत्खलु वै पर्णस्य सारं यत्खदिरस्तस्मात्खादिर ' इह वा असा आदित्य आसीत्तमितो ऽध्यमुं लोकमहरंस्तद्यतो[6] ऽध्यमुं लोकमहरंस्तस्माज्ज्योतिषो बिल्वो[7] ऽजायत ' तस्माद्बैल्वो[8] ' ब्रह्मवर्चसकामेन कार्यो ब्रह्मवर्चसस्य समष्ट्या ' अथो ज्योतिषैव तमस्तरतीन्द्रो[9] वै यतीन्सालावृकेयेभ्यः[10] प्रायच्छत्तेषां वा एष ब्रह्मचारी चमसाध्वर्युरासी३द्यो[11] ऽयं हरिणस्तस्य यः सोमपीथ आसीत्स स्वजो[12] ऽभवत्तस्माद्धरिणः[13] स्वजं खादति ' सोमपीथो ह्यस्यैष स ' यत्र चमसं न्यौब्जत्ततो[14] रोहितको[15] ऽजायत '

---

1) Die Mss सतेजस्त्वाय 2) B °माणा 3) B °श्रयोम्ब्रह्मणो 4) So meine Correctur, cf unten, H श्रार्यो, desgl B, ohne Accent, Bb श्राष्टो र्या° 5) So corrigirt, die Mss. यच 6) So corrigirt, H u Bb तयतो, desgl B, ohne Accent 7) B विल्वो 8) B °दैल्वो 9) So corrigirt, H u Bb तमनस्तर°, B तमानस्तर° 10) Die Mss यतीतसा° 11) So corrigirt, die Mss betonen चमसाध्वर्यु° 12) आसीत् in den Mss ohne Accent; H u Bb स स्वक्षो, desgl B, ohne Accent. 13) So corrigirt; die Mss भवत्तस्मा° 14) Die Mss न्योब्जत् 15) So die Mss

तस्माद्रौहीतकस्तस्माद्रौहीतके रोहितके स्वजः पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेति प्रोक्षत्येषां ह्येष लोकानां विधृत्यै मीयते त्रिः प्रोक्षति त्रिपत्या हि देवा अथो त्रिपद्यैवैनं गायत्र्या प्रौक्षीद्वज्रो वै यूपो ऽन्नं यवो यद्यवमीभिः प्रोक्षति वज्रेण वा एतदन्नं जयति तेजो वै यूप एष खलु वा ओषधीनां तेजो यद्यवस्तस्मादेते शिशिरा ओषधयो ऽनुप्राणन्ति यद्यवमवास्यति तेजसि वा एतत्तेजो दधात्यृक्षं वा अमेध्यमापो हविर्यदवसिञ्चति मेध्यमेवैनत्करोत्यृक्षं वा अमेध्यं यदवस्तृणाति मेध्यमेवैनत्करोति तक्षितो वा एष नयो यञ्शकमवास्यत्यनममेवैनमकः स्व एवैनं स्थाने[6] दधात्यवृक्ण[7] एवाभूद्घृतेन[8] द्यावापृथिवी आपृणीति तेनैव द्यावापृथिवी आपूरयति यजमानो वा अभिष्ठास्तेजो[9] घृतमान्तमविछिन्नमनक्ति[10] यजमानमेव[11] तेजसानक्ति देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्वित्येतद्वै देवानां मधु यद्घृतं[12] सवितृप्रसूत एवैनं मध्वानक्तीन्द्रस्य चषालमसीत्यैन्द्रं हि चषालं सुपिप्पला[13] ओषधीस्कृधीत्योषधीरेव[14] फलं ग्राहयति तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति दिवमग्रेणादृभानान्तरिक्षं मध्येनापृण पृथिवीमुपरेण दृंहेत्येषां ह्येष लोकानां विधृत्यै मीयते तां

1) So corrigirt; H u Bb ॰द्रौहीतकस्त॰; desgl B, ohne Accent. 2) So die Mss. 3) Die Mss. पृथिव्यौ 4) Die Mss. प्रैची॰ 5) So corrigirt; die Mss यूपो 6) So meine Correctur, die Mss स्थाने 7) So vielleicht zu lesen, H u Bb ॰वृक्ण; B etwa वृक्ण 8) So meine Correctur; H u Bb एवाभूद्घृतेन, desgl B, ohne Accent. 9) So corrigirt, in B ऽभिष्ठास्तेजो; H u Bb अभिष्टा तेजो; cf. 3, 9, 4; vgl. aber Kâṭh 26, 5 घृतेनाभिष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानो ऽभिष्ठास्तेजसैव यजमानं समर्धयति, ähnlich in demselben Capitel noch einmal, ferner Kap S. 41, 3 तेनाभिष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानो ऽभिष्ठास्तेजसो वै यजमानं समर्धयत्यात ततमनक्ति; ähnlich weiter unten noch einmal 10) So B, nur ohne Accent (घृतमांतमवि॰); in H u Bb घृतमामंतवि॰ 11) So corrigirt, die Mss ॰मेवे 12) So corrigirt; H u. Bb यदघृतं॰, desgl B, ohne Accent. 13) So corrigirt; Bb सुपिःप्पलां; H सुपिपलां, desgl B, ohne Accent, Kap S 41, 3 सुपिप्पलां, Kâṭh. 26, 5 सुपिप्पला 14) Die Mss. ॰धीस्कृधी॰

ते धामान्युश्मसि गमध्या इत्यवदधाति वैष्णव्या वैष्णवो हि यूपः स्वयैव देवतया विष्णोः कर्माणि पश्यतेति संकल्पयति संमितत्वाय ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामीत्याशीरेवैषा ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिष एवैष[1] परिवृहो ऽग्नौ ऽनुपरिषिञ्चति धृत्यै ॥ ३ ॥

Vgl 1, 2, 14 — TS 6, 3, 3 (yupakhandanam), Kath 26, 5, Kap. S 41, 3

वज्रो वै यूपो यदन्तर्वेदि मिनुयान्निर्दहेद्यद्बहिर्वेद्यनवरुद्धः स्यादर्धमन्तर्वेदि मिनोत्यर्धं बहिर्वेद्यवरुद्धो ह भवति न निर्दहति नोपरः स्याविः कर्तवै यदुपरस्याविः[2] कुर्याद्घेष्ठाः[3] स्यात्प्रमायुको[4] यजमानो नातिस्थूलः काऽर्यः क्षुधं प्रजा नीयुर्नो ऽत्यणुरुभयमेवान्तरा यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायंस्ते ऽमन्यन्तानेन वै नो ऽन्ये लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति तं यूपेनायोपयंस्तद्यूपस्य यूपत्वं यद्यूपः पुरस्तान्मीयेत[5] स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै तद्विष्णोः परमं पदमिति समुन्माष्टि स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै नाभिदघ्ने परिव्ययत्यूर्ग्वा ओषधया ऊर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च यदि कामयेत क्षुधं प्रजा नीयुरित्यरशनान्यूपान्मिनुयात्क्षुधं प्रजा नियन्ति[6] यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्य ऊर्जो यजमानं समर्धयेयमिति परिवीयोर्ध्वामुदूहेद्वृष्ट्या एवेमा[7] न्यूहत्यूर्जा यजमानं समर्धयति यदि कामयेत न वर्षेत्पर्जन्य ऊर्जो यजमानं व्यर्धयेयमिति परिवीयावाचीमवोहेद्वृ-

1) Die Mss एवैष 2) So corrigirt Bb यदुपरस्याविः, H यदुपर स्याविः, desgl B, ohne Accent, Kath 25 6 यदाविष्परस्य कुर्याद्गर्तमित्स्यात् 3) So meine Vermuthung, Bb कुर्याद्ग्रतेष्ठा, H कुर्याद्ग्रतिष्टा, B कुर्याद्ग्रत्तेष्टा, Kath 25 6 गर्तमित्, s die vor Anm 4) So corrigirt, die Mss प्रमायुका 5) So B, nur ohne Accent, in H u Bb मीयते 6) So corrigirt, die Mss नीयति 7) So corrigirt, die Mss एवेमा

ष्ठ्येवेमां न्यूहत्यूर्जो यजमानं व्यर्धयति सर्वदेवत्यो वै यूपो यन्निखातं तत्पितृणां यदूर्ध्वं तन्मनुष्याणां यच्च रशना तदोषधीनां यदूर्ध्वं रशनायास्तद्विश्वेषां देवानामिन्द्रस्य चपालं ये वै देवाः साध्या यज्ञमत्यमन्यन्त तेषां वा एतद्यदुपरिष्टाच्चपालस्याङ्गुलिमात्रं कार्यमङ्गुलिमात्रं हि तदया आसीद्यत्ततो वर्षीयः कुर्याद्वज्रो भूत्वा यजमानस्य पशूनवतिष्ठेदिन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्सो ऽब्लीयत तस्य वा एतदनुनद्धौ[2] यच्चपालं पृथुमात्रं कार्यं पृथुमात्रं हि तदया आसीद्यद्दक्षिणमतो ऽगृह्णात्तस्माद्दक्षिणमतो यदिन्द्र उदयच्छत्तस्मादैन्द्रं यदि कामयेतान्यो ऽस्य लोकमन्वारोहयेयुरित्यन्यस्य वृक्षस्य स्वरुं कुर्यादन्यो ऽस्य लोकमन्वारोहन्ति यदि कामयेत प्रजामनुसंतनुयादिति यूपस्य स्वरुं कुर्यात्प्रजामेवानुसंतनोति यजमानो वा अग्निष्ठास्तेजो[3] ऽग्निर्यदित्थं[4] वेत्थं वा मिनुयाद्यजमानं तेजसा व्यर्धयेदग्निना सदृशं मेतव्या यजमानस्य सतेजस्त्वायोवृह ह स्म वै पुरा संस्थिते यज्ञे ऽग्नौ यूपं प्रास्यति संभज्य स्रुचस्ते देवा अमन्यन्त यज्ञवेशसमिदं कुर्म इति ते ऽब्रुवन्परिधिभिरेव नः स्रुचः स्वगाकृताः सन्तु स्वरुणा यूपः प्रस्तरेण सदा इति तेषां वा एष स्वगाकारो न ह स्म वै पुरा पुरुषं महादेवो हन्ति तत इदं रुद्रो ऽन्ववातिष्ठत्ते देवा एतां रुद्रस्याविष्टिमपश्यंस्तैः परस्तादनक्ति निरवत्तात्पर्यद् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतद्रुद्रमवयजन्त्याहुतिभाजो[5] वा ऋतवो ऽस्तोमभाजस्त[6] एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति यद्यूपाज्जुहोति व-

---

1) H u Bb °द्रस्था 2) So corrigirt, die Mss °दनुनद्धी 3) So corrigirt; die Mss. अग्निष्ठा तेजो; vgl aber oben 3, 9 3 4) So corrigirt, die Mss °यदित्थं वेत्थं 5) In B Lücke von °यजत्या bis zum folgenden (ओष) धोभ्यस्तेन 6) So corrigirt; die Mss ऋतवो स्तोमभाजस्त

नस्पतिभ्यस्तेनावयजति यद्रशनाया ओषधीभ्यस्तेन यदात्मनो मनुष्येभ्यस्तेन यदाह दिवं ते धूमो गच्छत्विति हविर्धानात्तेनान्तरिक्षं ज्योतिरित्याग्नीध्रात्तेन पृथिवीं भस्म स्वाहेति सदसस्तेन सर्वतो वा एतद्दुमवयजत्यो वा एत वनस्पतिभ्यः प्रच्यावयन्त्युपयज्य मनुष्याः प्रयन्ति तस्याया[1] देवताया अन्तर्धीयते[2] यूपो[3] वै यज्ञस्य दुरिष्टमामुञ्चते यद्यूपमुपस्पृशेद्यज्ञस्य दुरिष्टमामुञ्चेत[4] तस्माद्यूपो नोपस्पृश्यः शुग्वा एष मीयते स ईश्वरो ऽशान्त इमांल्लोकाञ्शुचार्पयितोर्यद्येकः स्यात् ॥ एष ते वायो ॥ इति ब्रूयाद्यदि बहवः ॥ एते ते वायो ॥ इति ब्रूयाद्वायुगोपा[5] वै वनस्पतयः स्वामेवैभ्यो देवतामपिसृजत्येषां लोकानामहिंसायै यथा वै प्रोग[6] रज्जुभिर्व्युत्तमेवमिमे लोका यूपैर्व्युत्तास्त एनमार्तिं[7] निनयन्ति यदाह ॥ नमः स्वरुभ्यः ॥ इति तेभ्य एव[8] नमो ऽकस्तै ऽस्मै विजिहते तु ऽस्मै लोकं विन्दन्त्येते वै देवानामृडयाता[9] अस्मिंल्लोके सन्नाः[10] स्वरवो[11] ऽभिरोद्धारो यान्वै पश्यति ते सन्ना अथ यान्न पश्यति ते बृहन्त ऊर्जो यदाह ॥ नमः स्वरुभ्यो बृहद्भ्यो मारुतेभ्यः सन्नान्मावगाम् ॥ इति तानेव परिवृणक्त्येते वा अमुष्मिंल्लोके ऽन्नस्य प्रदातारस्ते ऽस्मा अन्नं प्रयच्छन्ति ॥ अपश्चाद्दघ्वान्नं[12] भूयासम् ॥ इत्यपश्चाद्दघ्वान्नं[13] भवति ॥ ४ ॥

Vgl 1 2, 14. — TS 6 3, 4 (*sthapayed yupam*), Kath 26 6, Kap S 41, 4

---

1) So corrigirt, die Mss स्वया 2) So corrigirt die Mss अतर्हेयिते 3) In den Mss ohne Accent. 4) So corrigirt in den Mss °मुचेत 5) Die Mss betonen वायुगोपा 6) So H Bb प्रोग° desgl B ohne Accent wohl in प्रउग° zu corrigiren 7) Die Mss betonen एनम° 8) So corrigirt die Mss एवै 9) So die Mss mir unverständlich 10) So corrigirt die Mss सन्ना 11) So corrigirt die Mss स्वरावो 12) So corrigirt B अपश्चाद्घ्वान्न H u Bb आपश्चाद्घ्वान्न 13) So meine Correctur, H u Bb इति पश्चाद्घ्वानं desgl B, ohne Accent.

साध्या वै देवा आसन्नथ वै तर्हि नान्याहुतिरासीत्ते देवा अग्नि मथित्वाग्ना अजुहवुस्ते वै तयैवाहुत्या पशून्सृष्ट्वाथ[1] पशुमालभन्त यदग्निं मथित्वाग्नौ जुहोति तया वा एतदाहुत्या पशून्सृष्ट्वाथ[2] पशुमालभन्ते ऽथो पशवो वा एतदालब्धा यद्देवता जनयन्त्यथो[3] तेज एवास्मै जनयन्त्यग्नेर्जनित्रमसीत्यायतनमिव वा एतत्क्रियते वृषणौ स्था इति रेत एवैतद्दधाति न हि तस्य रेतो धीयते यस्यैतौ न भवत उर्वश्यसीति वाग्वा उर्वशी पुरूरवा[4] असीति प्राण एव तन्मिथुनमायुरसीति समनक्ति तस्मिन्नेव मिथुने रेतो दधाति गायत्रमसि त्रिष्टुबसि जगदसीति छन्दोभिरेवैनं प्रजनयति सावित्रीं प्रथमामन्वाह प्रसूत्यै सवितृप्रसूता हि प्रजाः प्रजायन्ते ऽथ द्यावापृथिवीयामपि हि द्यावापृथिव्योः पशुषु द्यावापृथिवी हि पशवोऽनुप्रजायन्ते गायत्रीरन्वाह[5] गायत्रो ह्यग्निर्गायत्रं छन्दो[6] ऽपरिमिता अन्वाहापरिमिता ह्यग्नेस्तन्वो[7] ऽग्निना वा अनीकेनेन्द्रो वृत्रमहंस्तस्य समासृप्तस्य भीतस्य यत्र व्यार्ध्यत ततो भूम्नो[8] असृज्यत तस्माद्धर्मवती[9] नानूच्या व्यृद्धा[10] हि सा रक्षसामनन्ववजयाय[11] परिधयः परिधीयन्ते यत्समर्या[12] परिधीन्प्रहरेत्तदनु रक्षांसि यज्ञमवजयेयुरग्रेण परिधयः प्रहृत्या[13] रक्षसामनन्ववजयाय क्रूरमिव वा एतद्यज्ञे क्रियते[14]

---

1) Die Mss schreiben पशूं सृष्ट्वाथ, cf weiter unten, sowie die Einleitung zum 1 Buch p XLIII — Von hier an bis zum folgenden सृष्ट्वाथ incl ist in H u Bb eine Lücke, die Accente mussten daher erganzt werden 2) *B*, die einzige für diese Stelle vorhandene Handschrift, schreibt पशून् सृष्ट्वाथ 3) Das Verb in den Mss ohne Acc. 4) Die Mss betonen पुरूरवा 5) So corrigirt die Mss गायत्रीर्° 6) Dies Wort in den Mss ohne Accent. 7) So corrigirt die Mss ह्यग्नें° 8) So corrigirt, H u Bb भूम्नो, desgl B ohne Accent 9) Die Mss तस्माद्घर्मवती 10) So *B, ohne Accent, in H u Bb* व्यूढा 11) *So corrigirt*, die Mss. °न्ववजया 12) So die Mss 13) So meine Correctur, die Mss परिधीन्प्रहृत्यौ, s übrigens Whitney, Ind Gramm § 1215, a 14) Die Mss क्रीयते

यदप्सु अग्निं जुह्वति यदाह भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसा इति शमयत्येवैनं शान्त एव प्रह्रियते यजमानस्याहिंसायै स्रुवेणाभिजुहोति संजग्मानाभ्यामेवाभ्यां भागधेयमपिदधाति यः कूटो वाकर्णो वा काणो वा शुष्को वावर्तत[1] तस्य यातयामा स यो ऽपच्छदन्मलं तत्पशूनामाग्नेयः[2] पशुरग्निष्टोम आलभ्य आग्नेयो ह्यग्निष्टोम ऐन्द्राग्नः पशुरुक्थ्य[3] आलभ्य ऐन्द्राग्नानि ह्युक्थ्यान्यैन्द्रो[4] वृष्णिः षोडशिन्यालभ्य[5] ऐन्द्रो वै वृष्णिरिन्द्रः षोडशी सारस्वती मेष्यतिरात्र आलभ्या वाग्वै सरस्वती वागनुष्टुब्वा आनुष्टुभी रात्रिर्यज्ञक्रतूनामेवैषां व्यावृत्तिर्यथा वै मत्स्यो ऽविचितो जनमवधूनुत एवं वा एते प्रजायमाना जनमवधून्वते यस्त्वा एतानेवं वेद तमेतेनावधून्वते कथं सवनानि पशुमन्ति येत्येति पृच्छेद्यद्वपया प्रातःसवने चरन्ति तेन प्रातःसवनं पशुमद्यत्पुरोडाशेन माध्यंदिने सवने तेन माध्यंदिनं सवनं पशुमद्यदङ्गैस्तृतीयसवने तेन तृतीयसवनं पशुमत्कियता तत्पशोश्चरन्ति यद्वपया चरन्ति कियता तद्यत्पुरोडाशैः कियता तद्यदवदानै रूपेण तत्पशोश्चरन्ति यद्वपया चरन्त्यात्मना तद्यत्पुरोडाशैः शरीरेण तद्यदवदानैः कस्मै पशुः प्रत्यङ् नियुज्यत उदङ् प्रणीयते दक्षिणत उपसाद्यते प्राङ् हूयता इति पृच्छेद्यत्प्रत्यङ् नियुज्यत इमां तेन दिशमभिजयति यद्दक्षिणत उपसाद्यत इमां तेन यत्प्राङ् हूयत इमां तेन यदुदङ् प्रणीयते मनुष्यलोकं तेनाभिजयति यद्दक्षिणत उपसाद्यते पितृलोकं तेन यत्प्राङ् हूयते देवलोकं तेन यदाहुत्या ऊर्ध्वो धूम उदयते स्वर्गं तेन[10]

1) Die Mss वावर्त्तत 2) So corrigirt, H u. Bb तत्पशूनाम°, desgl B, ohne Accent. 3) So corrigirt, H u Bb °क्थ्यू, B °क्थ्य 4) So corrigirt, die Mss °क्थ्यान्यै° 5) So meine Correctur, die Mss षोडशीन्य° 6) H u Bb °मांध्यंदिने 7) Die Mss. °डांशिना° 8) In den Mss. ohne Accentbezeichnung. 9) So corrigirt, die Mss. कीयता 10) In den Mss ohne Accent

लोके यदिडोपहूतं प्रत्यङ् हरन्तीमं तेन लोकं[1] सर्वा वा इमा दिशः पशुयाऽज्यभिजयति सर्वांल्लोकान्त्सर्वा एवास्येमा दिशोऽभिजिता भवन्ति सर्वे लोकाः ॥ ५ ॥

Vgl 1, 2, 7 — TS 6, 8, 5 (vahnim mathnâti), Kâth 26, 7 u 8, Kap. S 41, 5

अथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो[2]ऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीत यज्ञो वै प्रजापतिर्यदेता आप्रियो भवन्ति यज्ञमेवैताभिर्यजमाना आप्रीणीते वपया वै पशोर्देवाः प्रातःसवने स्वर्गं लोकमायन्यद्वपया प्रातःसवने चरन्ति वपया वा एतत्पशोर्यजमानः प्रातःसवने स्वर्गं लोकमेति[3] ते वै स्वर्यन्तोऽस्थानि शरीराण्यधून्वत यदङ्गैस्तृतीयसवने चरन्त्येषां[4] शीर्षाणि[5] निष्क्रीत्यै[6] पशुं स्नपयन्ति यदेवास्याभिनिषण्णं[7] शमलममेध्यं तच्छुन्धन्ति पशुमुपाकृत्याग्निं मन्थन्ति पशूनामवरुद्ध्यै द्वौ वै वज्रौ घोरोऽन्यः शिवोऽन्यो यः शुष्कः स घोरो य आर्द्रः स शिवो वज्रेण खलु वै वीर्यं क्रियते[8] वज्रं वा एतदादत्ते वीर्याय ये त्वैतीषं[9] एवैनमुपाविरसीत्युप ह्येषोऽवत्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुरित्येता वै दैवीर्विशो यत्पशवो वह्नय उशिजा इत्येते वै वह्नय उशिजो यदृत्विजश्च धिष्ण्याश्च बृहस्पते धारया वसूनीति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनान्यच्छति हव्या ते स्वदन्तामिति स्वदितमेवैनमालभते[10] देव त्वष्टर्वसु रण[11] इति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति रेवतीरमेध्यमिति[12]

---

1) Die Mss °काम् सर्वा, s Einl z 1 Buch, p XLIII 2) Die Mss schreiben [illegible] 3) So B, in H °मैति betont 4) So die Mss 5) So die Mss, cf सिरो 6) Die Mss निःक्रीत्यै 7) So corrigirt, H u Bb °निषण°, B °निषणा° 8) Die Mss क्रीयते 9) So meine Vermuthung, die Mss स्वैतीषु (sic) 10) Die Mss schwanken, H u Bb °नमालभते, B °मलभते 11) S 1, 2, 15 12) So corrigirt, die Mss, रेवतीरमध्यमति

पशवो वै रेवती र्यच्छत्येवैनां देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनामादत्ते ऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू[2] पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेव द्वौ वै पाशौ घोऽरो ऽन्यः शिऽवो ऽन्यो यो यज्ञियः स घोरो यो ऽयज्ञियः स शिव ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनेति य एव यज्ञियः पाशस्तेनैनमालभते प्रतिमुञ्चामीत्यभि हि मनुऽष्या दधत्यमुष्मै त्वा जुष्टमिति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तस्या एनं जुष्टमकर्धर्षा मानुषा इति मनुऽष्या हि धारयन्ति पुंष्को वा एषो ऽमेध्यो यत्पशु नियुनक्त्युभा एवैनौ मेध्यौ करोति प्रत्यञ्चं नियुनक्ति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते प्राणेषु वा एतस्य देवता उपस्थिता यत्पशुं नियुनक्ति प्रतीचीरेवास्मै देवता नियुनक्त्यद्भ्यस्त्वौषधीभ्या इत्यद्भ्यो ऽह्येष ओषधीभ्यो जुष्टं प्रोक्षामीति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तस्या एनं जुष्टमकरनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्यनुमत एवैनं मात्रा पित्रा भ्रात्रा सख्यालभते ऽनुमानावह देवान्देवायते यजमानायेति देवताभ्य एवैनं निर्दिशत्यपां पेरुरसीत्यपां ऽह्येष पेरुः स्वात्तं सद्धविरापो देवीः स्वदन्त्विति[10] स्वदितमेवैनमालभते ऽथ यदुप गृह्णात्युप च सिञ्चति सर्वत एवैनं मेधेन समर्धयति सं ते वायुर्वातेन गच्छतामिति वातमेवास्य प्राणमन्ववार्छति सं यजत्रैरङ्गानीति यज्ञियमेवैनमकः सं

---

1) Die Mss °श्विनो 2) So die Mss, cf oben 3, 8, 8, TS 6, 3, 6, 3 3) Dies Wort in den Mss, ohne Accent 4) So corrigirt, die Mss एवैनो 5) So H u B; in B प्रत्यचो हि पशवो मेध यत्पशु नियुनक्त्युभा एवैमुपतिष्ठते, cf Kap 41, 6 पुरस्ताद्वै पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते 6) So corrigirt; H u Bb इतिद्भ्यो, desgl. B, ohne Accent 7) In den Mss ist जुष्ट ohne Accent 8) In den Mss भ्राचा ohne Accent. 9) In den Mss fehlt die ३ 10) In den Mss स्वद° betont, cf aber I, 2, 15

यज्ञपतिराशिषेति यजमानमेव यज्ञस्याशिषा समर्धयति शिरो[1] वा आघार आत्मा हविर्यदाघारमाघार्य[2] पशुना समनक्त्यात्मन्वा[3] एतच्छिरो यज्ञस्य प्रतिदधाति वज्रो वै स्वरुर्वज्रः स्वधितिर्यत्स्वधितिनानक्ति वज्रेणैवैनं स्तृणुते यात्वा[4] तया शृतस्यावद्यति हविर्भूता वा एषा हविष्येव हविषो ऽवद्यति ॥ ६ ॥

Vgl 1, 2, 15 — TS 6, 3, 6 (niyunakti paçum) u 7, 2—4 (âghârâu), Kâṭh 26, 8, Kap S 41, 6 u 7

अग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्यत्पर्यग्नि करोत्यग्निना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानभिजयति रक्षांसि वा एतं जिघांसन्ति यत्पर्यग्नि करोति रक्षसामपहत्यै त्रिः पर्यग्नि करोति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतल्लोकेभ्यो[5] यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति[6] चात्वालमपि पर्येत्येषा वा अग्नीनां योनिः स्कन्दति वा एतद्धविर्यद्विष्योतति यद्विलिप्यते[7] ऽग्निर्वै सर्वा देवता अथ वै सापि देवता यस्या आलभ्यते यत्पर्यग्नि करोति तामेवैनद्गमयति कियद्वाहैतत्पशोः कियद्वा यत्प्रयाजा एतर्हि खलु वै सर्वो यर्हि प्रीतस्तस्मादाप्र्याभ्यो ऽपप्रेष्यति[8] देवताभ्यो वै पूर्वमाप्र्यावदेथ वा अथ पशोराश्रावयति तस्मादाप्र्याभ्यो ऽपप्रेष्यत्युभये वा एतं बध्यमानमनुबध्यन्ते ये ग्राम्याः पशवो ये चारण्या ये बध्यमानमनु बध्यमाना अन्वीक्षन्त मनसेति

---

1) So B, ohne Accent, in H u Bb शिरो, auch Kap S 41, 6 liest शिरो वा एत यज्ञस्य यदाघार, weiter unten aber auch शिर एव यज्ञस्यात्म प्रतिदधाति, Kâṭh 26, 8 शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार 2) So die Mss, dagegen Kap S 41, 6 यदाघारमाघार्य पशु समनक्ति शिर एव यज्ञस्यात्म प्रतिदधाति 3) So corrigirt, H समनक्त्यात्मं वा, Bb समनक्त्यात्मं वा, B समनक्त्योत्मन्वा 4) So corrigirt, die Mss schreiben eigentlich यात्का 5) So corrigirt, die Mss एतं लोकेभ्यो 6) In den Mss °द्रक्षा°° ohne Accent 7) So corrigirt, die Mss यद्वि लिप्यते 8) So corrigirt, H u Bb °भ्यो प्रपेप्यति, B °भ्यो प्रपप्रेष्यति, s d Folgende

यज्जुहोति तेषां वा एषो ऽन्मोक्षो यच्च जुहुयादनुन्मुक्ताः स्युरु३र्वन्तरिक्ष३वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो वा एष एतर्हि रक्षांसि वा एतं जिघांसन्ति प्रच्युतमितो ऽप्राप्तममुं चामिं पुरस्ताद्धरन्ति रक्षसां पराणुत्त्यै रक्षसामपहत्या अपो हव्याय वा एतं प्रणीयमानाय देवताः पुरस्ताद्धरन्त्यग्निं पुरस्तान्निदधात्यस्कन्नत्वाय पशोर्वै मारणायानीयमानस्याहवनीयं मेध्यो ऽभ्युपक्रामति यो वै तर्हि पशुमन्वारभते तं यज्ञस्याशीर्गच्छति यदाह रेवति प्रेधा यज्ञपतिमाविशेति यच्च वा एतत्किंच यजमानं सन्तं यज्ञस्याशीर्गच्छति वपाश्रपणीभ्यामन्वारभते तत्स्विदुभयमकरो अन्तरिक्ष सजूर्देवेन वातेनेत्यन्तरिक्षं वै पशवो वातः प्राणः प्राणानस्मिन्दधाति त्मनास्य हविषो यजेति देवता एव प्रीणाति समस्य तन्वा भवेति पुनरेवैनं संभावयति वर्षीयो वर्षीयसा इति तेन यजमानो वसीयान्भवति यद्यज्ञं पशुमाहुर्यं तमभिमन्यन्ते३ऽक्व तर्हि यज्ञो भवतीति यदाह यज्ञं यज्ञपतौ धा इति यज्ञपतौ वा एतद्यज्ञं प्रतिष्ठाप्याथ पशुमालभन्ते स्कन्दति वा एतद्विर्यद्विषोतति यद्विलिप्यते यत्तृणमुपास्यत्यस्कन्नत्वाय प्रत्यञ्चं संज्ञपयन्ति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्त उदीचीनपादं व्यावृत्त्यै ॥ ७ ॥

Vgl 1, 2, 15 — TS 6, 3, 8 (Impsanam paçoh)

ऋत्विजो वृणीते छन्दांसि वा ऋत्विजश्छन्दांसि वा एतद्वृ-

---

1) So corrigirt, die Mss. युञ्जुहोति 2) So corrigirt, die Mss यंच्च 3) So corrigirt; die Mss schwanken, B या, H u Bb पो, vgl aber unten 3, 10 1 4) So corrigirt, H u Bb प्रच्युतमितो, B प्रच्युतमितो cf 3, 10 1 u 3, 9, 1 5) So corrigirt, die Mss. प्राप्तम°, s 3, 10, 1 u 3, 9, 1 6) So corrigirt, die Mss मारणया° 7) Die Mss schwanken, B मध्यो भ्युपक्रामति, H u Bb मेध्या भ्युपक्रामति 8) So corrigirt, die Mss वपार्थपणीभ्याम° 9) In den Mss ohne Accent (d h ohne die ३)

णीते यद्धोतारं वृणीते जगतीं तद्वृणीते यदध्वर्युं पङ्क्तिं तद्यदग्नीधमतिच्छन्दसं तद्यन्मैत्रावरुणं गायत्रीं तद्यद्ब्राह्मणाच्छंसिनं त्रिष्टुभं तद्यत्पोतारमुष्णिहं तद्यन्नेष्टारं ककुभं तद्यदाह ॥ अग्निर्देवीनां विशां पुरएता ॥ इति यजमानं वा एतद्वृणीते स वृतो वषट्करोति नाछावाकं वृणीते पश्चाजैव वा एषा होत्राः स्वऽर्ग्या यदछावाक्या द्विदेवत्याः[6] शंसति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या अथ यदग्नीधं मध्यतो वृणीते तस्मादयमग्निर्मध्यत ओषधीनां यदुत्तमः संयजतां संयजति तस्मादुपरिष्टान्मथ्यमानः प्रजायत एतद्वा अस्य छन्दांसि वृतानि युक्तान्यभूवन्यदवृता वषट्कुर्युर्भ्रातृव्यं यज्ञस्याशीर्गच्छेदेष यद्वृता वषट्कुर्वन्त्येकधा वा एतद्यजमाने यज्ञस्याशीः प्रतितिष्ठति तस्मादेकः पशोर्वषट्करोत्येकं हि वृणुते दश वै पशोर्देवता दशास्मिन्प्राणा यद्दश प्रयाजा या एवास्मिन्देवतास्ता एतद्यजत्यथ य एष एकादशो यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तामेवैतद्यजत्यथ यदेकादशानुयाजा या एवैतद्देवता अयाक्षीत्ता एतैरनुप्रीणाति हतो वा एष मृऽतो ऽमुच भूतो दश वै पशोर्देवता दशास्मिन्प्राणाः प्राणाः खलु वै पशोर्देवता यद्दश प्रयाजाः प्राणानेवास्य प्रयजत्यात्मा वै प्राणानामेकादश आत्मा वपा पशोर्यदेष एकादशः प-

---

1) So corrigirt, die Mss °ध्वर्यु 2) B पङ्क्तिं 3) In den Mss तद्यद्° ohne Accent 4) Das Zeichen ॥ fehlt in den Mss, ist aber durch den Hiatus sowie das erste ॥ schon gefordert. 5) So die Mss, Kath 26 9 पश्चात्रमिव वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्पश्चाजेवैषा होत्रा यदच्छावाक्या, Kap S 41 7 पश्चात्रमिव वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्पश्चाजेवैषा होत्रा यदच्छावाक्या 6) So stand ursprünglich in H, dann corrigirt in °त्यो, in Bb °त्यो 7) So corrigirt die Mss तस्मादयम° 8) So corrigirt, die Mss यवृत्ता, 9) So corrigirt, die Mss वृणुते

रिशंय आत्मा वा एतदात्मानं परिश्रयें ऽथ यदेकादशानुयाजाः प्राणानस्मिन्दधाति ॥ ८ ॥

Vgl TS 6, 3 7, 5 (prayajah), Kath 26, 9, Kap S 41, 7

॥ इति तृतीयकाण्डे नवमः प्रपाठकः ॥

पत्नी वै प्रच्यवमानामुष्यादित्यस्य लोकमभिप्रच्यवेत[2] हिनस्ति खलु वा एष तं यो ऽस्य लोकमभिप्रच्यवते यदाह नमस्त आतानेत्यमुष्मा एवं नमो ऽकरनर्वा प्रेहीत्यनेना प्रेहीति वा एतदाह यजमानाय घृतस्य कुल्यामनु सह रायस्पोषेणेत्याशिषमेवाशास्ते देवीरापः शुद्धा यूय देवान्युयुग्ध्वमित्यपो वा एतद्रूपन्ति पूताभिरद्भिः पूताश्चरन्ति तस्माद्वा एतां बहु रिप्रममेध्यं चरन्तीमापो न हिंसन्ति हतो वा एष मृडतो ऽमुं च भूडतो ऽद्भ्यो वै प्रजाः प्रजायन्ते पत्नी प्रजनयति यदद्भिरभिषिञ्चति पुनरेवैनं प्रजनयति सर्वान्प्राणान्संमृशति सर्वाण्यङ्गान्येतावान्हि पशुः पशोर्वै मार्यमाणस्य प्राणाञ्छुगृच्छति यदाह वाचमस्य मा हिंसीः प्राणमस्य मा हिंसीरित्यद्भिर्वा अस्यैतत्प्राणाञ्छुचो मुञ्चति यत्ते क्रूरं यदास्थितं तदेतेन शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेति यदेवास्य शमयन्तः क्रूरं क्रंस्तदक्रूरमकर्स्तं शमयति ये वा एते स्तोका अवपद्यन्ते तं इमामशान्ता ऋच्छन्ति तत इमाञ्छुगृच्छति यदाह शमद्भ्य इति शमयत्येव

---

1) Das इति fehlt in den Mss 2) So H u Bb, in B °च्यवते 3) So die Mss
4) Die Mss मार्यांम्संमृशति, s Einl z I Buch, p XLIII

शान्ता एवैनामृछन्त्यहिंसाया ओषधे त्रायस्वैनमित्याह त्रात्या एवैनं स्वधिते मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिर्वज्राद्वावास्मा एतदन्तर्दधात्यहिंसायै सर्वाभ्यो वै देवताभ्यः पशुरालभ्यते यदाह रक्षसां भाऽगो ऽसीत्येतेन वा एतद्भागधेयेन रक्षांसि पशोर्निर्भजतीदमहं रक्षो ऽवबाध इदमहं रक्षो ऽधमं तमो नयामीत्याह रक्षसां स्तृत्यै रक्षसामन्तरित्यै पशवो वै वपा यदुपतृन्द्यात्पशून्हिंस्याद्यन्नोपतृन्द्याद्यताः स्युर्यथ तन्निष्ठं तदुपतृन्द्यात्पशूनां यत्या इषे त्वोर्जे त्वेतीषे ३ह्वेषोर्जे ३ह्वेषा देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेति देवेभ्य एवैनां शुन्धति देवेभ्यः शुम्भति घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्णुवाथामिति घृतेनैव द्यावापृथिवी प्रोर्णोत्यमुष्मै त्वा जुष्टमिति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यन्ते तस्या एनं जुष्टमकर्नमः सूर्यस्य संदृश इत्यमुष्मा एव नमो ऽकरित्थं पर्यावर्तत एवं हि यज्ञः पर्यावर्तते ऽथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनु पर्यावर्तत उ३र्वन्तरिक्षं ३वीहीत्यन्तरिक्षदेव३त्यो वा एष एतर्हि रक्षांसि वा एतं जिघांसन्ति प्रच्युतमितो ऽप्राप्तममुं[10] काश्मर्यमयी वपाश्रपणी भवति रक्षसामपहत्यै यस्मा एवामुतो[11] ऽग्निं पुरस्ताद्धरन्ति तस्मा इतो देवता वा एतं यन्तमनुपर्यावर्तमानमेति चरमत उपप्रतिगृह्णात्यछम्बट्काराय यदतिहरेदेतमेवातिहरेद्विश्वतोमुखो ऽग्निः प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टारातिरित्याह रक्षसां स्तृत्यै रक्षसामन्तरित्यै वायोः स्तोकानामिति

1) In den Mss das Verbum ohne Accent 2) So meine Vermuthung; in Bb रक्षो यमा; in H ebenso oder यवा, in B यमा (vielleicht auch यवा) 3) So die Mss 4) So corrigirt; die Mss betonen तदुपतृंद्या° 5) Die Mss °योर्जे 6) Die ३ fehlt in den Mss 7) So B, ohne Accent, in Bb शुंधति H शुर्धति, vgl das Folgende. 8) So corrigirt; H u Bb प्रोर्णोत्य° B प्रीर्णोत्य° 9) Die Mss एर्म 10) °मितो प्राप्तम°; cf oben 3, 9, 7; 3, 9 1, 3. 7 8. 11) So corrigirt, die Mss एवामुतो

तृणमुपास्यति स्तोकाना[1] विधृत्यै वायु३र्हैतानमुतो विसृजति प्रजानां कॢप्त्या अय[2] वा एतद्दर्व्यस्यायमोषधीनामग्रेणैवाय[2] समर्धयत्यथो अग्राय वा एतद्दर्व्यस्यायमोषधीनामिध्मं चिनोति हविषो वा एते स्तोकाः स्कन्दति वा एतद्धविर्यद्विश्चोतति यद्विलिप्यते यदाह ॥

जुषस्व सप्रथस्तम[1] वचो देवप्सरस्तमम् ।
हव्या जुह्वान आसनि ॥

इति तेनैवास्य ते हुता अस्कन्ना वषट्कृता भवन्ति नानादेवत्या वा एकादशिन्यां[3] पशवा आलभ्यन्ते ऽथाग्नेयी प्रथमानूच्यते ऽग्निर्वै सर्वा देवता अन्न वै सापि देवता यस्या आलभ्यते तामेवैनन्नमयति यर्हि लोहिनीव शृता[4] तर्हि रौद्री यर्तर्हि जुहुयाद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्याद्यर्हि श्येनीव शृता तर्ह्याग्नेयी तर्हि होतव्या तथास्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति क्रव्यं[5] वा एतर्हि पशुर्यद्दृतो यद्वपामभिघार्य पृषदाज्यमभिघारयेद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यादथ यत्पृषदाज्यमभिघार्य वपामभिघारयति यथापूर्वं[5] वा एतत्पशुमुपैत्यथो एवमस्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति पुरस्तात्स्वाहाकारा वा अन्ये देवा उपरिष्टात्स्वाहाकारा अन्ये त उभये ऽद्ये[5] मेध्ये ऽवरुध्यन्ते[6] ॥ स्वाहा देवेभ्यः ॥ इति पुरस्ताद्वपाया जुहुयात् ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा ॥ इत्युपरिष्टात्तथास्य त उभये ऽवरुद्धा भवन्ति पशोर्वै मायमायस्य प्राणान्गृह्णाति प्राणान्संगृह्य वपामुपविसृजेदात्मा[7] वपा प-

1) Die ३ fehlt in den Mss 2) So corrigirt, die Mss betonen °दर्व्यस्यायम° 3) Die Mss एकादशिन्या 4) Die Mss मृता vgl aber das Folgende 5) So die Mss (उभयेद्ये) 6) So B, desgl in H durch Corrector, wo ursprünglich वरुधे stand in Bb वरुधेते 7) Bb °मुपविसृजेद्°

घोरात्मन्नेवास्य प्राणान्दधाति दक्षिणस्य पूर्वपदस्यावद्येयमिति ह स्माहुर्दाक्षायणास्तथास्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवतीति स्वाहोर्ध्वनभसं[1] मारुतं देवं गच्छतमिति वपाश्रपणी अनुप्रास्यत्यूर्ध्वनभसो वा एते मारुतस्य[2] भागधेयं तमेवैनेन गमयतीमे वा एते विषूची अनुप्रास्यत्येनयोर्विधृत्यै ॥ १ ॥

Vgl 1, 2, 16 — TS 6, 3, 8 a E (s oben) und 9 (vapâhomah)

पुरुषं वै देवा मेधायालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽश्वं[3] प्राविशत्ते ऽश्वमालभन्त[4] तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स गां प्राविशत्ते गामालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽविं[5] प्राविशत्ते ऽविमालभन्त[6] तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽजं प्राविशत्ते[7] ऽजमालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स यवं प्राविशत्ते यवमालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स व्रीहिं[8] प्राविशत्ते व्रीहिमालभन्त तं व्रीहा आप्नुवन्यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवति मध्यतो[9] वा एतत्पशोर्मेधो धीयते सुषिरो वै तर्हि पशुर्यर्हि वपामुत्खिदन्ति[10] यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवत्यपिहित्या असुषिरत्वाय[11] द्वादशकपालो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमनु पशवः प्रजायन्ते प्रजननायैकादशकपालः कार्य एकादशाक्षरा त्रिष्टुबैन्द्रमेतच्छन्दो[12] [13]यत्त्रिष्टुबैन्द्राः पशवः पशुष्वेवास्य पशून्दधाति देवा अ३-न्योन्यस्मै पशुमालभ स्वर्गं लोकमायंस्ते ऽमन्यन्तानेन[14] वै नो ऽन्ये

---

1) So corrigirt, die Mss °नभस, cf das Folgende u oben 1 2 16 2) Die Mss betonen मारुतस्य 3) So corrigirt, H u Bb ऽत्सो ऽश्वं desgl B ohne Accent. 4) So corrigirt, H u Bb ते ऽश्वमालभंत desgl B ohne Accent 5) So corrigirt, H u Bb ऽत्सो ऽविं desgl B ohne Accent 6) So corrigirt H u Bb ते ऽविम°, desgl B, ohne Accent. 7) So corrigirt H u Bb °शत्ते ऽजम°, desgl B ohne Accent. 8) So B, ohne Acc. Bb व्रीहिं H व्रीहीं 9) So corrigirt, die Mss मध्यतो 10) So wohl in Bb durch Corrector, H °मुत्स्विदन्ति, desgl B, ohne Accent 11) So corrigirt; die Mss °असुषि° 12) So corrigirt, die Mss °मदात्रिष्टु° 13) So corrigirt, die Mss तच्छंदो 14) So corrigirt, H °य॰ स्त मंन्यता°, Bb °य॰स्त मंन्यता°, B य॰ स्ते मन्यता

9°

लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति तस्य मेधं प्राक्षारयंस्त[1] प्लक्षो ऽभवत्तत्प्लक्षस्य प्लक्षत्वं क्लोम्नो वै[3] तं हृदयात्[4] प्राक्षारयंस्तस्मादेतत्सुषिरं यत् प्लक्षशाखाया[5] अवद्यति मेधादेवाध्यवद्यति पृषदाज्यस्योपहत्य परैति ॥ शृतं हविः शमितः ॥[6] इति शृतत्वाय त्रिराह त्रिषत्या हि देवा अथो यथेदं[7] ब्राह्मणेभ्य ओदनं पक्वं प्राहैवं वा एतद्देवेभ्यो हविः शृतं प्राहोत्तरतः परीत्याभिघारयति पशूनामवरुद्ध्यै प्राणापानौ वै पृषदाज्यमात्मा हृदयं यत्पृषदाज्येन हृदयमनक्ति मध्यतो वा एतत्पशोः प्राणापानौ दधाति सोमस्य वा एतद्बर्हिर्यद्बर्हिरथ वा एतत्पशोर्यदुत्तरबर्हिर्बर्हिः[8] प्रज्ञा[9] एतद्धव्यमकरंस्तन्नमविक्षुब्धं मे हव्यं देवत्रा गच्छादिति देवानां वै सर्वेषां मनांसि गच्छति[10] पशावालभ्यमाने मनो वै मनोता[11] यन्मनोतायाः[12] अन्वाह मनांस्येवैषां संभावयति हतो वा एष मृतो ऽमुं च भूतो मनो वै मनोता यन्मनोतायाः[12] अन्वाह पुनरेवैनं संभावयति ॥ २ ॥

Vgl TS 6, 3, 9 (s. oben) u 10 (avadânâni).

हृदयस्यावद्यति मनस एव तेनावद्यत्यथो यावानेव पशुस्तस्यावत्तं भवति जिह्वाया अवद्यति वाच एव तेनावद्यत्यथो एतया ह्यया ओषधीनां रसं प्राश्नाति श्येनस्यावद्यति वक्षस एव तेनावद्यत्यथो अत्र हि स रसः प्रतितिष्ठति दोष्णो[13] ऽवदाय पार्श्वयोरवद्यति यज्ञस्य परि-

1) Die Mss °यन्त 2) So corrigirt, Bb प्लचो भव°, H प्लचो भं°, 3) B वा 4) So corrigirt, die Mss हृदयान् 5) So corrigirt, die Mss प्लचशाखया 6) Das ॥ fehlt in den Mss 7) B यदेय 8) In den Mss fehlt der Visarga 9) So die Mss 10) So die Mss 11) So corrigirt, die Mss मनोता, 12) So corrigirt; die Mss मतोतायां . 13) So corrigirt, die Mss दोष्णौ

गृहीत्वे यक्नौ ऽवद्यति मध्यस्यैव तेनावद्यति मतस्नयोरवद्यति[1] रूपस्यैव तेनावद्यति श्रोण्या अवदाय गुदस्यावद्यति तदुत्तमस्यावद्यत्युत्तमं[2] ह्या-युर्यदन्यस्योत्तरस्यावद्येत्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मात्तस्योत्त-मस्यावद्यत्युत्तमं ह्यायुर्हृदयस्यावदाय जिह्वाया अवद्यति यथापूर्वं वा एतत्पशुं सुपित्यथो[3] एवमस्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवत्येकादश कृत्वो ऽवद्य-ति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशस्तथास्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवत्ये-कादश वा एतान्यवदानानि तानि द्विर्द्विरवद्यति तद्द्वाविंशतिस्त्रीणि त्र्यङ्गानि तत्पञ्चविंशतिः पञ्चविंशेन वै स्तोमेन मनुः प्रजा असृजत तन्मनुस्तोमो[4] वा एष प्रजननायैतद्वै सर्वस्य पशोरवत्तमथ वै प्राण-स्यापानस्य व्यानस्य तेषामनवत्तं[5] यत्त्र्यङ्गाणामवद्यति तेनैव प्राण-स्यापानस्य व्यानस्य तेषामवत्तं भवति विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पशूनभ्य-वमत्तस्मात्पशवो विश्वरूपा अभिवान्तो वै पशुः पूयितस्तस्मात्पृष्टीना[6] मज्जा नाद्यः[7] स वा[8] अधस्तान्न प्राप्नोदेतद्वै[9] जीवं तस्मादेतो ऽवद्यत्य-क्ष्णयाङ्गानामवद्यति पशु[10] वा एतदाप्नुमयति[11] तस्मात्पशवो ऽक्ष्ण-याङ्गानि प्रहरन्तो यन्त्याग्नेयो वै सर्वः पशुरेष वा उतान्यस्यै देव-ताया आलभ्यते यद्दोष्णः पूर्वार्धादग्रये ऽवद्यति गुदस्य मध्यतः श्रोण्या जघनतस्तथास्य सर्वस्य पशोरग्नये ऽवत्तं भवति त्रेधा गुदं करोति त्रेधा ३ह्येतं हि[12] पशुं३रुं त्र्यङ्गाणि संमवत्तमवदानानि[13] या-वानेवं पशुस्तस्मिन्नायुर्दधाति त्रेधा मेदः करोति मेदोरूपा[14] हि पशवः

1) So corrigirt, H u Bb मतस्नयोरवद्यति, B मतस्नयोरवद्यति, 2) So corrigirt; H u Bb °द्यत्क्रुत्तमं°, B °द्यक्रित्तम° 3) In den Mss °सुपि ohne Accent. 4) B °यत ततम्मनु° 5) So B, ohne Accent, in H u Bb °मथैव 6) Die Mss पृष्टीना; 7) So corrigirt, die Mss नाद्यं, 8) So corrigirt, die Mss सेवा 9) So corrigirt; H u Bb प्राप्नोदितद्वै, B प्राप्नोदेद्वै od द्वै, 10) So B, ohne Accent; H u. Bb पशु° 11) So die Mss! 12) Die ३ fehlt in den Mss 13) Die Mss संमवत्तम° 14) So corrigirt, die Mss मेदोरूपो.

सर्वाणि वै पशोर्मेध्यतो ऽङ्गानि मेद्यन्ति यावानेव पशुस्तस्मिन्मेदो रूपं दधाति बहुमया[1] यज्ञकुणपी ति ह स्माह यज्ञवचा राजस्तम्बायनः प्र वा इतो मनुष्याः[2] पशुं च्यावयन्ति नामुत्र गच्छन्तीति यद्धिरण्यमवधाय जुहोति हिरण्यज्योतिषमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति ॥ ३ ॥

Vgl. Ts 6,3,10 (avadânâni)

वसाहोमं प्रयौति रसं वा एतत्प्रयौति स्वधितिना प्रयौत्ये तेन हीतरेषामङ्गानामवद्यति तत्स्विदवदानमकरथो वज्रेणैवाहुतिमवरुन्द्धे यूपं एतमान्वितं[3] शमयत्यूर्ग्वै[4] रसो यूप ऊर्जो वा एतद्रसेन पशुं संमर्धयत्यथो यावानेव पशुस्तस्मिन्संदधाति[5] पार्श्वेनाभिदधात्यूर्जः परिगृहीत्यै हतो वा एष मृतो ऽमुत्र भूतो यत्पशुं संमृशति पुनरेवैनं संभावयति हव्यं पूर्वं देवता गमयित्वाथ शरीरमन्वारोहयितव३व्यमित्या-[6] हुर्यदाहुतीर्हुत्वा[7] पशुं संमृशति हव्यं वा एतत्पूर्वं देवता गमयित्वाथ शरीरमन्वारोहयत्यर्धऋचे जुहोतीयं वा अर्धऋ३चो ऽसा अर्धऋचो ऽन्तरेमे अन्तरिक्षमन्तरिक्षमिमाः प्रजाः प्रजास्वेव रसं दधाति वनस्पतिं यजति सोमो वै वनस्पतिः सौमीरिमाः प्रजाः प्रजास्वेव रसं दधाति प्राणापानौ वै पृषदाज्यमात्मा हविर्यत्पृषदाज्यं जुहोत्यात्मन्वा एतत्पशोः प्राणापानौ दधाति दिग्भ्यो जुहोतीमा एव दिशो रसेन ध्युनक्ति[7] प्राचीमुत्तमां[8] जुहोति प्राचीमेव दिशं पुनरुपावर्तन्ते[9]

---

1) Die Mss बहुमया 2) Dies Wort in den Mss ohne Accent. 3) So ist vielleicht zu lesen, H schreibt यूपं एवंयाभ्वित°, Bb यूपं एवंयान्वित°; in B यपलया-भ्वित°; (das ल aber undeutlich) 4) Die Mss शमयत्यू° 5) Die Mss. तस्मिन्स° 6) So die Mss (°न्वारोहयितव३व्य°) 7) So corrigirt; die Mss. ध्युर्नक्ति 8) B प्राचीमुत्तमाः 9) So corrigirt; die Mss पुनरूपा

ऽध्रूभ्री॰[1] होत्रे हरन्ति वैश्वदेवो वै होता वैश्वदेवीरिमाः प्रजा ऊधः खलु वै प्रजा अनूपजीवन्ति सर्वा एवैनाः[2] पयस्विनीः करोति गुदेनोपयजति प्राणो वै गुदः प्राणादधि प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननाय[3] स्थविमत उपयजति[4] स्थविमतो हि प्रजाः प्रजायन्ते यदणिमत उपयजेत्प्रजननमपिहन्यात्तस्मात्स्थविमत उपयजत्यसंभिन्दन्ननुपयजति प्राणानामसंभेदाय यत्संभिन्द्यात्प्राणान्त्संभिन्द्याद्ध द्विषांस्त्वस्य संभिन्द्यात्प्राणानस्य संभिन्त्ति नोपयज्य[5] यदुपयजेत्प्राणाननुपयजेत्प्रमायुकः स्यात्तदाहुरुपयज्यमेव प्रजनन॰[6] वा उपयजो ऽपि ह स प्रजायते य उपयजतीत्याभारद्वाजेति ह स्माह शुचिवृक्षो गौपालायनः किं तर्हि प्रजा आसन्यर्हि यज्ञो नानोपयड्भिरासीच्च[7] प्रजाः प्राजायन्त[8] नौषधयः फलमगृह्णन्यदा वाव यज्ञ उपयड्भिः[9] समभवदथ प्रजाः प्राजायन्ताथौषधयः[10] फलमगृह्णन्नेकादश प्रयाजा एकादशानुयाजा एकादशोपयजस्तत्त्रयस्त्रि॰शत्त्रयस्त्रि॰शद्देवतास्ता एवास्यैताभिरभीष्टाः[11] प्रीता[12] भवन्त्येतद्वा अस्य पशोरनवगिष्टो ऽनभीष्टो ऽभूद्यास्य मात्रा तामेन[13] गमयति स्वङ्ग्यो वै सर्वः[14] पशुर्यदत्यंचाहवनीयाज्जुहुयादस्वग्र्यः स्यात्पशुर्थपणादपि माहरन्ति तेन स्वङ्ग्यः सर्वः पशुर्यत एव पूर्वमवादात्ततो ऽपरमवद्यति तस्मात्समानाद्योनेर्नानारूपाः पशवः प्रजायन्ते यज्ञो वै देवानामत्यनेदत्तं देवा उपयड्भिरप्यवपन्ननतिनेदाय[15] यदेता उपयजो भ-

1) B ध्युभ्री॰ 2) So B ohne Accent H u Bb एवैना॰ 3) So corrigirt, die Mss प्रजंनगाय 4) B उपजयति 5) Die Mss ॰पार्नस 6) Die Mss नोप॰ 7) So corrigirt, die Mss नानोपयड्भिर॰ 8) So corrigirt, die Mss प्रजायत 9) So corrigirt, die Mss उपयंड्भि 10) So corrigirt, die Mss प्रजायंता॰ 11) So corrigirt, die Mss ॰रभीष्टा 12) So corrigirt, die Mss प्रीता 13) So B, ohne Accent, H u. Bb मांचोतामेन 14) Von hier bis zum folgenden सर्व॰ (incl.) in B fehlend 15) Die Mss schreiben उपयंड्भि॰

वन्ति यज्ञमेवैताभिरपिवपन्त्यनतिनेदाय[1] यदा वै पुरुषः प्रत्यङ् छिद्र एवं यज्ञः प्रत्यङ् छिद्रस्ते देवा उपयड्भिरप्यदधुरछिद्रत्वाय[2] यदेता उपयजो भवन्ति यज्ञमेवैताभिरपिदधात्यछिद्रत्वाय ॥ ४ ॥

Vgl 1, 2, 17. — TS 6, 3, 11 (anûyâjâh)

ये केचार्वाचीनमेकादशिन्याः पशवस्तानुत्तरमर्धं यूपस्य निमुञ्ज्याद्रौद्रा वै पशवो ऽग्निर्विधृतिर्दक्षिणे[4] हविर्धाने सोममासादयन्ति तथास्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति पात्रेषु वा अहमध्वर्यु चानध्वर्यु[5] च विजानामीति ह स्माहारुण औपवेशिः कति पात्राणीति पृच्छेद्द्वादश[6] पात्राण्युपांशुसवनस्त्रयोदशं यत्तन्मीमांसन्ते पात्रा३ं[7] पात्रा३मिति[8] मीमांसन्ते हि त्रयोदशं मासं मासा३ं[9] मासा इति[10] पञ्च प्रातःसवने पुरोडाशाश्चत्वारो माध्यंदिने सवने चत्वारस्तृतीयसवन इतो वा एतां निरमिमीत प्रजापतिरात्मन एव यत एवैतां निरमिमीत तदेतैरपिधीयते देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तायतनवन्तो ऽसुरा आसन्ननायतना देवा इमे लोका असुराणामायतनमासंस्ते देवाः संस्तम्भं संस्तम्भं पराजयन्तानायतना ह्यासंस्ते वै सवनान्येवायतनमचायंस्तानि प्राविशंस्तानि नाध्रियन्त ते वै पुरोडाशानेव सवनानामायतनमचायंस्तान्निरवपंस्तान्यध्रियन्त ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेदायतनवान्भवति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति तस्मादनुसवनं पुरोडाशा निरुप्याः सवनानां धृत्यै तस्मादनुसवनं पुरोडाशः प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै घृतं वै

1) So corrigirt, H °त्यनेतिनेदाय, desgl B, ohne Accent, Bb °त्यनेतिनेदाय 2) So die Mss 3) So corrigirt, die Mss उपयज्ञि° 4) So B, ohne Accent; in H u Bb दक्षिणो 5) Die Mss चानध्वर्यु 6) Die Mss पृच्छेद्वा° 7) So die Mss, wohl पात्रा३म् zu accentuiren 8) So die Mss, wohl पात्रा३मिति zu schreiben 9) So die Mss 10) So die Mss

देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि[1] खलु वा एतं घारयन्ति यत्प्राश्नीयात्सोमपीथं हन्याद्यन्न प्राश्नीयात्सोमपीथेन व्यृध्येत यन्नानभिघृतं तत्प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै तन्न सूर्क्ष्यं प्राश्य एवेन्द्रो[2] वै वृत्रमहंस्तन्न किं चनाधिनोत्स पुरोडाश एवाधिनोत्तस्मात्पुरोडाशः प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै पञ्च प्रातःसवने पुरोडाशाः पुरोडाशः परिवापो धानाः करम्भः पय३स्या सा पुरोडाशपङ्क्तिर्द्विनाराशंसाः[3] प्रातःसवने द्विनाराशंसा माध्यंदिने सवन एकनाराशंसास्तृतीयसवने सा नराशंसपङ्क्तिस्त्रीणि सवनान्यवभृथो[4] ऽनुब३न्ध्या सवनानां पञ्चमी[5] सा सवनपङ्क्तिरेषा वै सा पङ्क्तिर्यामाहुर्ब्रह्मवादिनो वेत्थ[6] तां पङ्क्तिं यया न स्तुवते[7] न शंसन्त्यथ[8] यज्ञं वहन्त्यथ यज्ञं संस्थापयन्ता[9] इति ॥ ५ ॥

Vgl. Kâth. 29, 1

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त[10] तेषां वा इन्द्रियाणि वी३र्याण्यपाक्रामन्नृक्सामे वा एभ्यस्तदपाक्रामतां[11] पशवो वागिन्द्रियं प्राणापानौ तैर्वा इन्द्रो ऽकामयत सायुज्यं गछेयमिति ॥ हरिवाँ इन्द्रो धाना अत्तु ॥ इत्यृक्सामे वा इन्द्रस्य हरी ऋक्सामाभ्यामेव सायुज्यमगछत् ॥ पूषण्वान्करम्भः[12] ॥ इति पशवो वै पूषा पशुभिरेव सायुज्यमगछत् ॥ सरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापः ॥ इति वाग्वै सर-

---

1) So corrigirt, H u Bb सोममघ्नन्नभि, B सोममभन्नभि 2) So B, ohne Accent; in H u Bb एवेन्द्रो 3) In den Mss ohne Visarga, Kath 29,1 द्विनाराशंसाः 4) So corrigirt; in den Mss °वभृथो ohne Accent (dagegen नुब३ध्या) 5) So meine Vermuthung; H u Bb lesen वेथ्य°, in B वेथ्य 6) B ता (also वेथ्यंता, während H u Bb वेथ्य तां) 7) स्तुवते in den Mss ohne Accent 8) Das Verbum in den Mss ohne Accent 9) So corrigirt, die Mss °पयता 10) Die Mss °धांस्प° 11) Die Mss betonen एभ्य° 12) So meine Correctur, H u Bb करम्भे, B करम्भं

स्वतौ वाचैवं सायुज्यमगछत् ॥ इन्द्रस्यापूपः ॥ इतीन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियेणैवं सायुज्यमगछत् ॥ मित्रावरुणयोः पयस्या ॥ इति प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापानाभ्यामेव सायुज्यमगछंस्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेदैतैरेवेन्द्रियैर्वीर्यैरेतैर्महिमभिः सायुज्यं गछति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति दीर्घजिह्वी वै देवानं प्रातःसवनमवालेट् तद्ब्रमाद्यत्सा पयस्याभवत्सा त्वयउस्या विमदि तस्येव मैत्रावरुणी प्रातःसवने स्यात् प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापानौ वा एतन्मुखतो यज्ञस्य धीयेते न गुदः पर्याकर्तवै यद्गुदं पर्याकुर्यादुदावर्तः प्रजा हन्याद्रक्षसामनन्ववजयाय यूपः पुरस्तान्मीयते यदग्रेण यूपं पशुं हरेयुस्तदनु रक्षांसि यज्ञमवजयेयुरन्तरामि च यूपं च हन्यो रक्षसामनन्ववजयाय ॥ ६ ॥

Vgl Kath 29, 1 u 2

समुद्रं गछ स्वाहेत्यपस्यं वा एतद्यजत्यन्तरिक्षं गछ स्वाहेति रेत एवैतद्दधाति देवं सवितारं गछ स्वाहेत्याह प्रसूत्या एवाहोरात्रे गछ स्वाहेत्यहोरात्रे ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणौ गछ स्वाहेति प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापाना एवासु दधाति द्यावापृथिवी गछ स्वाहेत्याभ्यामिवैना सृष्टाः परिगृह्णाति छन्दांसि गछ स्वाहेति वाग्वै छन्दांसि वाचमेवासु दधाति सोमं गछ स्वाहेत्यन्नं वै सोमो

1) So meine Vermuthung, H u Bb lesen दीर्घेजिह्वी, B दीर्घोजीह्वी, aber auf unsere Stelle bezieht sich aller Wahrscheinlichkeit nach das ved Citat beim Schol zu Pâ 4, 1 59 दीर्घजिह्वी वै देवानां हव्यमलेट्, vgl auch Ait. Br 2ⁿ 2, das Femininum wird auch durch das Folgende सा पयस्याभवत् cet gefordert 2) So corrigirt, die Mss प्रात सवनेमवालिट्, vgl die vorige Anm sowie bes Ait Br 22, 2 3) So corrigirt, B यद्गुरं, H u Bb यद्गुद, 4) So B ohne Accent, in H u Bb यदग्रेण 5) So corrigirt, H °रन्तरापि, Bb °रन्तरापि, desgl B, ohne Acc. 6) So corrigirt, die Mss. य, 7) Statt dessen schreibt B स्वाहेति रेत एवैतद्वे 8) In den Mss. °त्यन्न° ohne Accent

ऽन्नमेवासु दधाति यज्ञं गच्छ स्वाहेति यज्ञिया एवैना[1] अकं दिव्यं नभो गच्छ स्वाहेति वृष्टिमेवाभ्यो निनयन्त्यग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनाः प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुपमेनाः करोति मनो हार्दिं यच्छेत्याह प्राणानां गोपीथायौषधीभ्यस्त्वेत्योषधीष्वेवं रसं दधाति यो वै विद्वान्वाविद्वान्वोपयजो मिथुनयोप यजति प्राणान्वा एतन्मिथुनयाकुरुते यदाह मनो हार्दिं यच्छेति प्राणान्वा एतद्धृतुशः[2] कल्पयते[3] पशुर्वा आलब्धः शोचति तस्य मध्यं शुगभिसमेति सा हृदयेष्वागच्छति यत्पुरूपमुपस्पृशेन्ननु३ष्यान्शुगृच्छेद्यज्ञामुपस्पृशेत्पशून्शुगृच्छेद्यहाह्रूपस्पृशेद्यनस्पती[4] शुगृच्छेद्यत्तृणमुपस्पृशेदोषधीः[5] शुगृच्छेद्यदुदकमुपस्पृशेदपः[6] शुगृच्छेद्यदार्द्रमनूदकं तज्ञान्तं तचोपोप्यं तद्देवता[7] शुचमवयजति ॥ ७ ॥

Vgl 1, 2, 18 — TS 6, 4, 1 (gudayagah)

॥ इति तृतीयकाण्डे पात्नीवन्तं[8] नाम दशमः प्रपाठकः ॥

समिद्धो इन्द्र उषसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः ।
त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता[9] वज्रबाहुर्जघान वृत्रं वि दुरो ववार ॥
नराशंसः प्रति शूरो मिमानस्तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम ।
गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन्हिरण्यैश्चन्द्री[10] यजति प्रचेताः ॥
इडितो[11] देवैर्हरिवां[12] अभिष्टिराजुह्वानो हविषा शर्धमानः ।

1) Die Mss एवैना 2) So meine Correctur, die Mss एतद्दृतुश 3) die Mss कल्पयते, 4) So corrigirt, die Mss पशुञ् 5) So corrigirt, die Mss यञ्जुष॰ und ॰षधी. 6) So corrigirt, die Mss पुगृच्छे॰, 7) So die Mss (पात्नीवता) 8) So corrigirt, die Mss देवत त्रि॰ 9) In den Mss ohne Accent s VS 20 36 10) So B, ohne Accent, in H u Bb हिरण्ययीयद्री Kâṭh 38 6 हिरण्यै चन्द्री 11) So die Mss auch Kâṭh. ईडितो 12) So B, ohne Accent, H u Bb हरिवा, wohl हरिव z 1

पुरंदरो गोत्रभृद्वज्रबाहुरायातु यज्ञमुप नो जुषाणः ॥
जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न इन्द्रः प्राचीन॰ सीदात्प्रदिशा पृथिव्याः ।
उरुप्रथाः प्रथमान॰ स्योनमादित्यैरक्त॰ वसुभिः सजोषाः ॥
इन्द्रं दुरः कवष्यो धावमाना वृषाण॰ यन्ति जनयः सुपत्नीः ।
द्वारो देवीरभितो विश्रयन्ता॰ सुवीरा वीरं प्रथमाना महोभिः ॥
उषासानक्ता बृहती बृहन्तं पयस्वती सुदुघे शूरमिन्द्रम् ।
पेशस्वती[2] तन्तुना स॰व्ययन्ती[3] देवानां देव॰ यजतः सुरुक्मे ॥
दैव्या मिमाना मनसा पुरुत्रा होतारा इन्द्रं प्रथमा सुवाचा ।
मूर्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः[4] ॥
तिस्रो देवीर्हविषा वर्धमाना इन्द्रं जुषाणा वृषणं न पत्नीः ।
अच्छिन्नं तन्तुं[5] पयसा सरस्वतीडा[6] देवी भारती विश्वतूर्तिः ॥
त्वष्टा दधदिन्द्राय शुष्ममपाको ऽचिष्टुर्यशसे पुरूणि[7] ।
वृषा यजन्वृषणं भूरिरेता मूर्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान् ॥
वनस्पतिरवसृष्टो न पाशैस्त्मन्या[8] समञ्जञ्छमिता न देवः ।
इन्द्रस्य हव्यैर्जठरं पृणानः स्वदातु हव्यं मधुना घृतेन ॥
स्तोकानामिन्दुं प्रति शूर[9] इन्द्रो वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट् ।

---

1) So die Mss. (गोत्रभृद्), ich habe diese var. lectio für गोत्रभिद् nicht zu ändern gewagt, Kāṭh. 38, 6 गोत्रभिद्. 2) So corrigirt, die Mss. पेशस्वती, Kāṭh. 38, 6 पेशस्वती. 3) So corrigirt, die Mss. स॰व्ययति, Kaṭh. 38, 6 सव्ययती. 4) So B, desgl. Kāṭh. 38, 6, vgl. VS 20, 42, in H ursprgl. धावृत' geschrieben, dann am Anfang über der Zeile वा eingefügt und bei वृ Umstellung angemerkt, so dass wir वावृधातं erhalten, in Bb वावृधानं oder वावृधातं. 5) So H, in Bb तंतु, desgl. B, ohne Accent. 6) So corrigirt, die Mss. °तीडी, cf. RV 2, 3, 8 u. a., Kāṭh. 38, 6. 7) Die Mss. पुरूणी. 8) So der P, die Saṃh. Mss. स्तन्या (sic)! auch Kāṭh. 38, 6 त्मन्या. 9) P शूर ।

घृतप्रुषा[1] मनसा हव्यमुन्दन्स्वाहाकृतं जुषताᳩ हव्यमिन्द्रः ॥१॥

Vgl Kāṭh 38,6, VS 20,36–46, TBr 2,6,8

होता यक्षत्समिधाग्निमिडस्पदे ऽश्विनेन्द्रᳩ सरस्वतीमजो धूम्रो न गोधूमैः कुवलैर्भेषजं[2] मधुशष्पैर्न[3] तेज इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तनूनपात्सरस्वतीमविर्मेषो[4] न भेषजं पथा मधुमदाभरन्नश्विनेन्द्राय वीर्यं बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः[5] पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षन्नराशंसं न नग्नहुं पतिᳩ सुराया[6] भेषजं मेषः सरस्वती भिषग्रथो[7] न चन्द्र्यश्विनोर्वपा इन्द्रस्य[8] वीर्यं बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं[9] तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[9] होतर्यज होता यक्षदिड ईडित[10] आजुह्वानः सरस्वतीमिन्द्रं बलेन वर्धयन्नृषभेण गवेन्द्रियमश्विनेन्द्राय[11] भेषजंᳩ यवैः कर्कन्धुभिर्मधु लाजैर्न मासरं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[12] होतर्यज होता यक्षद्बर्हिरूर्णम्रदा[13] भिषङ्नासत्या[14] भिषजाश्विनाश्वा[15] शिशुमती भिषग्धेनुः सरस्वती भिषगिन्द्राय दुह[16] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[17] होतर्यज होता यक्षद्दुरो दिशः कवष्यो न व्यच-

1) So corrigirt, die Mss घृतप्रुषा 2) So Bb, in B कुवलै॰, in H eigentlich कुवलि॰ geschrieben, später in कुवलै॰ corrigirt, P कुवलि। cf VS 21,29 3) So betonen H u Bb, dagegen P मधु। शष्पैः। न।, cf VS 4) H u Bb मेषो 5) B तोक्मभिः 6) P सुरायाः। VS 21,31 सुरया 7) Die Mss भिषग्रथो 8) So die Saṃh Mss, aber P वपा। इन्द्रस्य। demgemäss वपेन्द्रस्य zu schreiben 9) In den Mss व्यन्त्वाज्यस्य ohne Accent, aber cf dasselbe oben und unten 10) P इडः। ईडितः। cf dagegen 1,1,12 11) P गवा। इन्द्रियं। अश्विना। इन्द्राय। 12) So corrigirt, die Mss व्यन्त्वाज्यस्य, P व्यन्तु।, cf oben 13) P ऊर्णम्रदाः। 14) So ist wohl zu lesen, B भिषङ् नासत्या Bb भिषङ्नासत्या in H hat zwischen भिषं und नास॰ noch etwas gestanden was aber durch einen grossen Klex ausgemerzt ist, P भिषक्। नासत्याः cf übrigens VS 21,33 15) P भिषजा। अश्विना। अश्वा। 16) Bb दुहे 17) Die Mss व्युत्वाज्यस्य

स्वतीरश्विभ्यां न दुरो दिश[1] इन्द्रो न रोदसी दुघे[2] दुहे धेनुः सरस्वती शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[3] होतर्यज होता यक्षत्सुपेशसोषे[4] नक्तं दिवाश्विना[5] संजानाने[6] सुपेशसा समञ्जाते[7] सरस्वत्या त्विषिमिन्द्रेण[8] भेषजं॰ श्येनो न रंजसा हृदा पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद् दैव्या होतारा भिषजाश्विनेन्द्रं[9] न जागृवि दिवा[10] नक्तं न भेषजैः शूष॰[11] सरस्वती भिषक्सीसेन दुह[12] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तिस्रो देवीर्न भेषजं त्रयस्त्रिधातवो ऽपसो[13] रूपमिन्द्रो[14] हिरण्ययमश्विनेडा न भारती वाचा सरस्वती महा[15] इन्द्राय दुह[16] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[17] होतर्यज होता यक्षत्त्वष्टार॰ रूपकृत॰ सुपेशस॰ वृषभं नर्यापसं[18] त्वष्टारमिन्द्रमश्विना भिषजं नः सरस्वतीमोजो[19] न जूतिरिन्द्रियं॰ वृको न रभसो भिषग्यशः सुराया[20] भेषजं॰ श्रिया न मासरं पयः[21] सोमः परिस्रुता घृतं मधु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्वनस्पति॰ शमितार॰ शतक्रतुं भीमं न मन्यु॰ राजान॰ व्याघ्रं[22] नमसाश्विना भाम॰ सरस्वती भिषगिन्द्राय दुह इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं

---

1) P दिश । 2) P दुघे इति दुघे । 3) Die Mss व्यन्त्वाज्यस्य, P व्यंतु । 4) P सुपेशसा । उषे इत्युषे । 5) P दिवा । अश्विना । 6) Die Samh Mss संजानाने, P संजानानेति सं जानाने । 7) H u Bb समञ्जाते, B समञ्जात, P सं । अञ्जाते इत्यञ्जाते । 8) P इन्द्रे । न । (!) 9) H u Bb भिषजाश्वि॰ 10) So P, in H u Bb दिवा 11) So corrigirt, P शूष । H u Bb शूष॰ desgl B ohne Accent S VS 21,36 12) P दुहे । 13) So corrigirt H u Bb यसो, desgl B ohne Accent °P अपस । 14) So H, Bb u P, in B ॰मिन्द्रो 15) So corrigirt, H u Bb महा, P मह । 16) Bb दुहे, P दुहे । 17) Die Mss व्यन्त्वाज्यस्य, aber P व्यंतु । 18) P नर्यापसमिति नर्य अपस । 19) Die Mss ॰मोजो, P ओज । 20) P सुराया । cf oben, VS 21,39 सुरया 21) *In den Samh. Mss ohne Accent, in P nicht vorhanden* 22) So nur P (व्याघ्रं । नमसा ।), in den Samh Mss व्याघ्रं॰, s VS 21,39

मधु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदग्नि॰ स्वाहाज्यस्य स्तोकाना॰ स्वाहा मेदसा पृथक् स्वाहा[1] छागमश्विभ्या॰ स्वाहा मेष॰ सरस्वत्यै स्वाहा ऋषभमिन्द्राय सि॰हाय सहस[2] इन्द्रिय॰ स्वाहाग्नि[3] न भेषजै-स्वाहा सोममिन्द्रियै स्वाहेन्द्र॰ सुत्रामाण॰ सवितार॰ वरुण भिषजा पति॰ स्वाहा वनस्पति प्रिय पाथो न भेषजैः स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणो अग्निर्भेषजं पय सोम· परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[4] होतर्यज ॥ २ ॥

Vgl VS 21 29—39 TBr 2 6 11

समिद्धो अग्निरश्विना[5] तप्तो घर्मो विराट् सुत ।
दुहे धेनु सरस्वती सोम॰ शुक्रमिहेन्द्रियम् ।
तनूपा[6] भिषजा सुउते ऽश्विनोभा सरस्वती ।
मध्वा रजा॰सीन्द्रियमिन्द्राय पथिभिर्वह ॥
इन्द्रायेन्दु॰ सरस्वती नराश॰सेन नग्नहुम् ।
अधातामश्विना मधु भेषजं भिषजा सुते ॥
आजुह्वाना[8] सरस्वतीन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम् ।
इडाभिरश्विना[9] इष॰ समूर्ज॰ स॰ रयि दधु[10] ॥
अश्विना नमुचे[11] सुत॰ सोम॰ शुक्र परिस्रुता ।
सरस्वती तमाभरद्बर्हिषेन्द्राय पातवे ॥

1) Die Samh Mss स्वाहाछाग॰ P पृथक । छाग । 2) P सहसे । 3) Die Mss (H u Bb) स्वाहाग्नि 4) H u Bb व्यन्त्वाज्यस्य P व्यंतु । 5) So I in H u Bb अश्विना 6) So corr gt H u Bb तनूपा desgl B ohne Accent P तनूपेति तनूपा । cf VS 20 56 auch Kath 38 8 तनूपा 7) In B h er noch सीन्द्रियमिन्द्राय eingeschoben 8) I आजुह्वानेत्या जुह्वाना । 9) P अश्विनौ । 10) So P in H u Bb दधु 11) So P अश्विना । नमुचे । u H u Bb अश्विना भे नमुचे desgl. B ohne Accent Kath 38, 8 अश्विना नमुचेसुत॰

कवष्यो न व्यचस्वतीरश्विभ्यां[1] न दुरो दिशः।
इन्द्रो न रोदसी उभे दुहे[2] कामान्त्सरस्वती[3] ॥
उषासा[4] नक्तमश्विना[5] दिवेन्द्र॰[6] सायमिन्द्रियैः।
संजानाने[7] सुपेशसा समञ्जाते सरस्वत्या ॥
पातं नो अश्विना दिवा[8] पाहि[9] नक्त॰ सरस्वति[10]।
दैव्या होतारा भिषजा[11] पातमिन्द्र॰ सचा सुते ॥
तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना[12] भारतीडा[13]।
तीव्रं परिस्रुता सोममिन्द्राय सुषुवुर्मदम्[14] ॥
अश्विना भेषजं[15] मधु भेषजं नः सरस्वती।
इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रिय॰ रूपं॰ रूपमधुः[16] सुते ॥
ऋतुथेन्द्रो[17] वनस्पतिः शशमानः परिस्रुता[18]।
कीलालमश्विभ्यां मधु दुहे धेनुः[19] सरस्वती ॥
गोभिर्न सोममश्विना[20] मासरेण परिस्रुता[21]।
समधात्त॰ सरस्वत्या स्वाहेन्द्रे[22] सुतं मधु[23] ॥ ३ ॥

Vgl Kāṭh 38,8, VS 20,55—66, TBr 2,6,12

1) So Bb, B वचस्वती॰, auch H eigentlich वचस्वती॰, dann corrigirt in व्यच॰, P व्यचस्वती। Kāṭh 38,8 व्यचचस्वती॰ 2) So P, in H u Bb दुह्रे 3) Die Mss कामार्न्स॰ 4) So P, desgl B, ohne Accent, in H u Bb उषसा 5) So H u Bb, P अश्विना। 6) H u Bb दिवेन्द्र॰, aber P दिवा। इंद्र। 7) H u Bb सजानाने, P सजानानेति स जानाने। 8) So P, in H u Bb दिया 9) So P, in H u Bb पाहि 10) So P, in H u Bb सरस्वति 11) P दैव्या। होतारा। भिषजा।, dagegen in H u Bb दैव्या होतारा भिषजा 12) B सरस्वत्यमश्विना 13) P भारती। ईडा। 14) H u Bb ॰मिद्रायासुषुवु॰, desgl B, ohne Accent, P इंद्राय। सुषुवु। सुषुवुरिति सुसुवु। 15) H u Bb भिषजं 16) So das Verb ohne Accent in P अधुः।, dagegen H u Bb ॰मधु 17) H u Bb ऋतुथेंद्रो, aber P ऋतुथेत्यृतु था। इंद्र। 18) So corrigirt, die Mss परिस्रुता, P परिस्रुतेति परि स्रुता। 19) So P, in H u Bb धेनु 20) So H u Bb, in P अश्विना। 21) So corrigirt, die Mss परिस्रुता, P परिस्रुतेति परि स्रुता। 22) So corrigirt, H u Bb स्वाहेंद्र, B स्वहेंद्रे, P स्वाहा। इंद्रे। 23) So P सुतं। मधु।, in H u Bb सुतं मधु, B सुतमधु

अश्विना हविरिन्द्रियं नमुचेर्धिया सरस्वती।
आ शुक्रमासुराद्वसु मघमिन्द्राय[1] जभ्रिरे॥
यमश्विना सरस्वती हविषेन्द्रमवर्धयन्।
स बिभेद बलं[2] मघं[3] नमुचा[4] आसुरे सचा॥
तमिन्द्रं[5] पशवः सचाश्विनोभा सरस्वती।
दधाना[6] अभ्यनूषत हविषा यज्ञ[7] इन्द्रियम्॥
यं इन्द्र[8] इन्द्रियं दधुः सविता वरुणो भगः।
स सुत्रामा हविष्पतिर्यजमानाय सश्चत॥
सविता वरुणो दधद्यजमानाय दाशुषे।
आदत्त[9] नमुचेर्वसु सुत्रामा बलमिन्द्रियम्[10]॥
वरुणः क्षत्रमिन्द्रियं भगेन सविता श्रियम्।
सुत्रामा यशसा बलं दधाना[11] यज्ञमाशत॥
युवं सुराममश्विना नमुचा[12] आसुरे सचा।
विपिपाना[13] सरस्वतीन्द्र कर्मस्वावत[14]॥

होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्रमिमे सोमाः सुरामाणश्छागैर्न मेषैर्ऋषभैः सुताः शष्पैर्न तोक्मभिर्लाजैर्महस्वन्तो मदा[15] मासरेण[16] परिस्रुता[17] शुक्राः पयस्वन्तो ऽमृताः प्रस्थिता वो मधुश्चुतस्तान-

1) So die Mss auch P मघा। (cf unten), S VS 20 67 मघम्॰ Desgl Kâṭh 38 8 nur ohne Accent Vielleicht darnach zu corrigiren 2) So die Mss, auch P बलं। 3) So die Mss auch P (s oben) S dagegen VS 20 68 Kaṭh 38 8 4) P नमुची। 5) So B ohne Accent und P तं। इंद्रं।, in H u Bb तमिद्र 6) P दधाना। 7) P यज्ञे। 8) P ये। इंद्रे। 9) P धाः। अदत्त। 10) So mit P बल। in H u Bb बलमि॰ 11) P दधाना। 12) P नमुची। 13) So im Anschluss an P वि पिपानेति वि पिपाना। ebenso RV 10 131 4 auch Kâṭh 38 9 विपिपाना, in H u Bb व्यपिपाना B व्यपिपाना 14) P कर्मन्निति कर्म सु। आवत। 15) So B, ohne Accent, P मदा। aber H u Bb मदा 16) H u Bb मासरे 17) So corrigirt H u Bb परिस्रुता desgl B ohne Accent P परिस्रुतेति परि स्रुता। परिस्रुता इति परि स्रुता। s VS 21 42

श्विना संरस्वतीन्द्रो जुषंन्ता[2] सोम्यं मधु[1] पिबन्तु[3] मंदन्ता[4] व्यंन्तु होतर्यंज ॥

पुत्रमिव पितरा अश्विनोभेन्द्रावथुः[5] काव्यैर्द[6] संनाभिः ।
यत्सुरामं[7] व्यपिबः शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक् ॥
अश्विना[7] गोभिरिन्द्रियमश्वेभिर्वीर्ये बलम् ।
हविषेन्द्र[7] सरस्वती यंजमानमवर्धयन् ॥
तां नासत्या सुपेशसा हिरण्यवर्त्तनी[8] नरा[9] ।
सरस्वती हविष्मतीन्द्र कर्मस्ववतु[10] ॥
तां भिषजा सुकर्मणा सा सुदुघा सरस्वती ।
स वृत्रहा शतक्रतुरिन्द्राय दधुरिन्द्रियम् ॥
अहाव्यग्ने हविरास्ये[11] ते सुचीव[12] घृतं चम्वीव[13] सोमः ।
वाजसनिं[7] रयिमस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहन्तम् ॥
यस्मिन्नश्वास ऋषभास[14] उक्षणो[15] वशा मेषा अवसृष्टास[16] आहुताः[17] ।
कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे हृदा मतिं जनये चारुमग्नये ॥

॥ ४ ॥ Vgl. Kâth 38, 8 u 9, VS 20, 67—79, TBr 2, 6, 13

---

1) So im Anschluss an P मधुश्चुत इति मधु श्चुत ।, H मधुश्चुत°, desgl B, ohne Accent, cf 3, 3, 4 Bb मंधश्चुत° 2) Die Saṃh Mss जुषंता°, aber P जुषंतां । 3) So P, in H u Bb पिबत, desgl B, ohne Accent 4) P पितरौ । अश्विना । उभा । इन्द्र । आवथु । 5) P पि । अपिबत् । 6) Die Saṃh Mss °भिषक् P अभिष्णक् । 7) So P, in H u Bb अश्विना 8) So P हिरण्यवर्त्तनी इति हिरण्य-वर्त्तनी ।, H u Bb हिरण्यवर्त्तनि desgl B, ohne Accent 9) So P, in H u Bb नरा, desgl B ohne Accent 10) So corrigirt H u Bh कर्मास्ववतु, desgl B, ohne Accent; P कर्मस्विति कर्म सु । अवतु । 11) H u B °स्ये, P आस्ये ।, 12) P सुचीवेति सुचि इव । 13) H u Bb चाम्वमीव desgl B ohne Accent, P चम्वीवेति चमि इव । 14) P ऋषभास । ऋषभास । 15) So Bb, in H उक्षाणो, desgl B, ohne Accent, P उक्षणः ।, s RV 10 91 14 VS 20, 78, Kâth 38 9 उक्षाणो 16) P वशा । मेषा । अवसृष्टास इत्यव सृष्टास । 17) H u Bb आहुता, desgl B, ohne Accent, aber P आहुता इत्या हुता ।

देवं बर्हिः सरस्वती सुदेवमिन्द्रायाश्विना तेजो न चक्षुरक्ष्योर्बर्हिषा[1] दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवीर्द्वारो अश्विना भिषजेन्द्रं[2] सरस्वती प्राणान्न[3] वीर्यं नसि[4] द्वारो[5] दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवी उषासा[6] अश्विना सुत्रामेन्द्रं सरस्वती बलं[7] न वाचमास्ये[8] उषाभ्यां दधुरिन्द्रियं[9] वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवी जोष्ट्री सरस्वत्यश्विनेन्द्रमवर्धयन्[10] श्रोत्रं न कर्णयोर्यशो जोष्ट्रीभ्यां दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवी ऊर्जाहुती दुघे[11] सुदुघेन्द्रं[12] सरस्वत्यश्विना भिषजावतः[13] शुक्रं न ज्योतिः स्तनयोराहुती[14] धत्त[15] इन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवा देवानां[16] भिषजा होतारा इन्द्रमश्विना वषट्कारैः सरस्वती त्विषिं न हृदये मतिं होतृभ्यां दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरश्विनेडा सरस्वती शूषं[17] न मध्ये नाभ्या[18] इन्द्राय दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवं इन्द्रो नराशंसं त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथो रेतो न रूपममृतं जनित्रमिन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णो अश्विभ्यां सरस्वत्या सुपिप्पलं[19] इन्द्राय पच्यते मध्वोजो[20] न जूतिर्वृषभो न भाम[21] वनस्पतिर्नो[22]

1) So im Anschluss an P चक्षु । ऋक्षो ।, H u. Bb चक्षुरक्षोर्बर्हिषा, B चक्षुरक्षो बर्हिषा, s. VS 21, 48 °क्ष्योर्व°. 2) P भिषजा । इन्द्र ।, cf. VS 21, 49. 3) P प्राणं । न ।. 4) So P, in H u. Bb ohne Accent. 5) So B, ohne Accent, P द्वारः ।, in H u. Bb द्वारो. 6) P उषासौ । उषसाविन्युषसौ ।. 7) So P, in H u. Bb ohne Accent. 8) H u. Bb °मास्ये, aber P आस्ये ।. 9) P दधुः ।. 10) So das Verb ohne Accent in P अवर्धयन् ।, dagegen H u. Bb °मवर्धयन्. 11) So P दुघे इति दुघे ।, aber H u. Bb दुघे. 12) H u. Bb सुदुघेन्द्र°, desgl. B ohne Accent. P सुदुघा । इन्द्रं ।. 13) P भिषजा । अवतः ।. 14) P ज्योतिः । स्तनयोः ।. 15) P धत्त ।. 16) So Bb, in B देवाना देवा, in H eigentlich देवाना देवा geschrieben, dann corrigirt wie in Bb, P देवाः । देवानां ।. 17) So P (शूषं । न ।), H u. Bb शूषन्न, desgl. B, ohne Accent, s. VS 21, 53. 18) So corrigirt, H u. Bb नाभ्यां, P नाभ्या ।. 19) So corrigirt, H u. Bb सुपिप्पलं, desgl. B ohne Accent, P सुपिप्पल इति सु । पिप्पलं ।. 20) P मधु । ओजः ।. 21) So in Uebereinstimmung mit P भामं ।, in H u. Bb भामं°. 22) P वनस्पतिः । नः ।

दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वारितीनामध्वरे[1] स्तीर्णमश्विभ्यामूर्णम्रदाः सरस्वत्या[2] स्योनमिन्द्र ते सद[3] ईशाया[4] मन्युं राजानं बर्हिषा दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवान्यक्षद्यथायथं होतारा इन्द्रमश्विना वाचा वाचं सरस्वतीमग्निं सोमं[5] स्विष्टकृत्[6] स्विष्टा[7] इन्द्रः सुत्रामा सविता वरुणो भिषगिष्टो देवो वनस्पतिः स्विष्टा देवा आज्यपाः स्विष्टो अग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृद्यशसा न दधदिन्द्रियमूर्जमपचितिं स्वधां वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥ ५ ॥

Vgl VS 21, 48—58, TBr 2, 6, 14

सोमो राजामृतं[8] सुत[9] ओषधीनामपां रसः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
अद्भ्यः क्षीरं व्यपिबत्क्रुङाङ्गिरसो[10] धिया ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
अद्भ्यः सोमं व्यपिबच्छन्दोभिर्हंसः शुचिषत् ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥

---

1) Hu Bb °स्तोर्णम°   2) So P, cf VS 21, 57, in Hu Bb सरस्वत्या, desgl B, ohne Accent   3) P सदं ।   4) So Hu Bb P ईशायै ।, B ईशाना   5) So corrigirt Hu Bb °मग्निं सोमं   6) P स्विष्ट इति सु इष्ट ।   7) P स्विष्टा इति सु इष्टा । देवाः ।   8) P राजा । अमृत । in Hu Bb °मृतं   9) P सुतं । Kaṭh 38, 1 सुत   10) So im Anschluss an P (cf auch VS 19 73), P धि । अपिबत् । कुड् । आङ्गिरस ।, H व्यपिबत्कुङाङ्गिरसो (doch scheint कु getilgt zu sein) desgl B ohne Accent, Bb व्यपिबदाङ्गिरसो, Kaṭh 38 । व्यपिबत्क्रुङाङ्गिरसो

अन्नात्परिस्रुतो रसं ब्रह्मणा क्षत्रं॰ व्यपिबत् ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं॰ विपानं॰ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
रेतो मूत्रं॰ विजहाति योनिं प्रविशदिन्द्रियम् ।
गर्भो जरायुणावृता[1] उल्बं जहाति जन्मना[2] ॥
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं॰ विपानं॰ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत्सत्यानृते[3] प्रजापतिः ।
अश्रद्धामनृते ऽदधाच्छ्रद्धां॰[4] सत्ये प्रजापतिः ॥
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं॰ विपानं॰ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृत मधु ॥
वेदेन रूपे व्यपिबत्सुतासुतौ[5] प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं॰ विपानं॰ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
दृष्ट्वा परिस्रुतो रसं॰ शुक्रेण शुक्रं॰ व्यपिबत्पयः सोमं प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं॰ विपानं॰ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥ ६ ॥

Vgl Kâth 38,1 VS 19 72—79, TBr 2 6 2

परीतो[6] षिञ्चता सुतं॰ सोमो य[7] उत्तमं॰ हविः ।

---

1) P गर्भे । जरायुण(!) । आवृत इत्या वृत । H u Bb गौभिर्जे॰ Kath 38 1 गर्भो ज-रायुणा 2) B जन्मना 3) P वि । आ । अकरोत् । सत्यानृते इति सत्यानृते ।, H u Bb सत्यानृते 4) Die Mss schreiben दधात् P अनृते । अदधात् । 5) So P, in H u Bb सुतासुतौ 6) So corrigirt (s RV 9 107 1 VS 19 2) H u Bb परिर्तो, in H eigentlich परिनौ, B परि नो P परि । इत । 7) P सिचत । सुतं । सोम । य ।

दधन्वान्यो[1] नर्यो अप्स्वन्तरा[2] सुषाव सोममद्रिभिः ॥
सोमो ऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे प-
च्यस्व ॥
पुनातु ते परिस्रुतꣳ सोमꣳ सूर्यस्य दुहिता ।
वारेण शश्वता तना ॥
वायुः[3] पूतः पवित्रेण प्राङ्[4] सोमो अतिद्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥
वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्[5] सोमो अतिस्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥
ब्रह्म क्षत्रं पवते तेज इन्द्रियꣳ सुरायाः[6] सोमः सुत[7] आसुतो[8]
मदाय ।
शुक्रेण देव देवताः पिपृग्धि रसेनान्नꣳ यजमानाय धेहि ॥
कुविदङ्ग नाना हि वाम् ॥
यो व्याघ्रꣳ विषूचिकोभौ[9] वृकं च रक्षति ।
श्येनं पतत्रिणꣳ सिꣳहꣳ सेमं[10] पात्वꣳहसः ॥
सुरावन्तं बर्हिषदꣳ सुवीरꣳ यज्ञꣳ हिन्वन्ति महिषा[11] नमोभिः ।
दधानाः सोमं दिवि देवतासु मदेनेन्द्रꣳ यजमानाः स्वर्काः ॥
यस्ते रसः सम्भृत[12] ओषधीषु सोमस्य शुष्मः सुरायाꣳ सुतस्य ।

---

1) Die Saṃh Mss दधन्वन्यो, aber P दधन्वान् । यः ।, s RV 9,107,1 2) So im Anschluss an P अप्स्वन्तः सु । अन्तः । आ- । H u Bb °तरा, s RV 9, 107, 1 3) So die Mss., auch P 4) P प्राङ् । 5) So B ohne Accent, H u Bb प्रत्यक, P प्रत्यङ् । 6) H u Bb सुराया 7) P सुत । 8) H आसुतो in Bb ohne Accent, aber P आसुत इत्या सुत । 9) So Bb, P विषूचिका । उभौ ।, H विषूचि°, desgl B ohne Accent. 10) So im Anschluss an P सा । इमम् । H u Bb सेम, desgl B, ohne Accent °cf VS 19 10 11) P महिषा । 12) P सम्भृत इति सं भृत ।

तेन जिन्व यजमानं मदेन सरस्वतीमश्विना इन्द्रमग्निम् ॥
यमश्विना नमुचेरासुरादधि सरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय[1] ।
इमं तꣳ शुक्रं मधुमन्तमिन्दुꣳ सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि ॥
यदत्र शिष्टꣳ रसिनः सुतस्य यमस्यैन्द्रो[2] अपिबच्छचीभिः[3] ।
अहं तमस्य मनसा शिवेन सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि ॥ ७ ॥

Vgl Kath 38,2, VS 19,2—7 10 32-35, TBr 2,6,1 n 3

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ॥
त्रया देवा[4] एकादश त्रयस्त्रिꣳशाः सुराधसः ।

बृहस्पतिपुरोहिता[5] देवस्य सवितुः सवे देवा देवैरवन्तु त्वा ॥
प्रथमास्त्वा द्वितीयैरभिषिञ्चन्तु द्वितीयास्त्वा तृतीयैस्तृतीयास्त्वा सत्येन सत्यं त्वा ब्रह्मणा ब्रह्म त्वा यजुर्भिर्यजूꣳषि त्वा सामभिः सामानि त्वा ऋग्भिर्ऋचस्त्वा पुरोनुवाक्याभिः पुरोनुवाक्यास्त्वा याज्याभिर्याज्यास्त्वा वषट्कारैर्वषट्कारास्त्वाहुतिभिरभिषिञ्चन्त्वाहुतयस्ते[6] कामान्त्समर्धयन्त्वसा[7][8] अश्विनोस्त्वा तेजसा ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि सरस्वत्यास्त्वा वीर्येण यशसेऽन्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्य त्वेन्द्रियेणौजसे बलायाभिषिञ्चामि भूः स्वाहा ॥

शिरो मे श्रीर्यशो मुखं त्विषिः केशाश्च श्मश्रूणि[9] ।
राजा मे प्राणो अमृतꣳ सम्राट् चक्षुर्विराट् श्रोत्रम् ॥

---

1) So corrigirt, die Mss (H u Bb) °त्यसुनोदिन्द्रियाय, B°त्यासुनो°, P सरस्वती। असुनोत्। इन्द्रियाय। 2) P य। अस्य। इंद्र। 3) P अपिबत्। 4) P त्रया। देवा। 5) H u Bb बृहस्पति पुरोहिता aber P richtig बृहस्पतिपुरोहिता इति बृहस्पति पुरोहिता। 6) So im Anschluss an P आहुतिभिरित्या हुतिभि। अभि। सिचन्तु। Die Samh Mss त्वाहुतीभिरभिषिचन्त्व° 7) Die Mss कामान्त्स° 8) P स। अर्धयन्तु। असौ।, in den Samh Mss ist nach °त्वसा das Zeichen ॥ gesetzt das aber schon die Beobachtung des Samdhi als nicht hingehorig zeigt Vielleicht wäre der Vocativ° त्वसा zu schreiben (cf P) 9) P श्मश्रूणि

जिह्वा[1] मे भद्रं वाङ्महो[2] मनो मन्युः स्वराड् भामः[3]।
मोदाः प्रमोदा[4] अङ्गुलीरङ्गानि[5] मित्रं मे सहः ॥
बाहू मे बलमिन्द्रियं हस्तौ मे कर्म वीर्यम् ।
आत्मा क्षत्रमुरो[6] मम ॥
पृष्टीर्मे[7] राष्ट्रमुदरमंसौ ग्रीवाश्च श्रोणी ।
ऊरू अरत्नी जानुनी विशो मेऽङ्गानि[8] सर्वतः ॥
नाभिर्मे चित्तं विज्ञानं पायुर्मेऽपचितिर्भसत् ।
आनन्दनन्दा[9] आण्डौ मे भगः सौभाग्यं पसः ॥
लोमानि प्रयतिर्मम त्वङ् मा[10] आनतिरागतिः ।
मांसं मा[11] उपनतिर्वस्वस्थि[12] मज्जा मा आनतिः ॥
जङ्घाभ्यां पद्भ्यां धीरोऽस्मि विशि राजा प्रतिष्ठितः ।
प्रति ब्रह्मन्प्रतितिष्ठामि क्षत्रे प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु ॥
प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि पृष्टे[13] प्रति प्राणेषु प्रतितिष्ठाम्यात्मन्द्या
वापृथिव्योः[14] प्रतितिष्ठामि यज्ञे ॥ ८ ॥

Vgl. Kath 38 4 VS 20 3.5—13 TBr 2 6 5

---

1) So P die Saṃh Mss schreiben जुह्वा 2) So H u Bb P वाक । मह । I वाङ्मनहो Kath 38 4 वा महो 3) So H Bb u P in B भास 4) P प्रमोदां इति प्र मोदा । 5) So im Anschluss an P अङ्गुली । Die Saṃh Mss अङ्गुलिर॰ Kath 38,4 अङ्गुलीर॰ 6) Im Anschluss an P क्षत्र । उरः । H u Bb क्षत्रमुरो 7) So in Anschluss an P पृष्टी । मे । die Saṃh Mss पृष्टिर्मे Kath 38 4 पृष्टीर्मे 8) P मे अङ्गानि । 9) H u Bb आनन्दनन्दा aber P आनन्दनन्दौ । 10) P त्वक । मे । 11) I मे । 12) So im Anschluss an P उपनतिरित्युप नतिः । H u Bb उपनमतिर्व॰ desgl B ohne Accent Kath 38 4 उपनति॰ 13) P पृष्टे । 14) So P in H u Bb द्यावापृथिव्यो॰

सीसेन तन्त्रं मनसा मनीषिण[1] ऊर्णासूत्रेण[2] कवयो वयन्ति।
अश्विना[3] यज्ञꣳ सविता सरस्वतीन्द्रस्य रूपꣳ वरुणो भिषज्यन्॥
तदस्य रूपममृतꣳ शचीभिस्तिस्रो दधुर्देवता[4] सꣳरराणाः।
लोमानि शष्पैर्बहुधा न तोक्मभिस्त्वगस्य माꣳसमभवन्न[5] लाजाः॥
तदश्विना भिषजा रुद्रवर्तनी सरस्वती[5] वयति पेशो अन्तरम्।
अस्थि[6] मज्जान[7] मासरं कारोतरेण[8] दधतो गवा त्वचि॥
सरस्वती मनसा पेशलꣳ वसु नासत्याभ्याꣳ वयति दर्शतꣳ वपुः।
रसं परिस्रुतो[9] न रोहितं नग्नहुर्धीरस्तसरं न वेम॥
पयसः शुक्रममृतं जनित्रꣳ सुराया मूत्राज्जनयन्त[10] रेतः।
अपामतिं[11] दुर्मतिं बाधमाना[12] ऊवध्यꣳ वातात्सब्व्वं[13] तदारात्[14]॥
इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन सत्यं पुरोडाशेन सविता जजान[15]।
यकृत्क्लोमानꣳ वरुणो भिषज्यन्मतस्ने[16] वायव्यैर्न मिनाति पित्तम्॥
आन्त्राणि स्थालीर्मधु पिन्वमाना[17] गुदाः पात्राणि सुदुघा न धेनुः।
श्येनस्य पत्त्रं न प्लीहा शचीभिरासन्दी नाभिरुदरं न माता॥
कुम्भो वनिष्ठुर्जनिता[18] शचीभिर्यस्मिन्नग्रे[19] योन्या गर्भो अन्तः।

1) P मनीषिण 2) P ऊर्णासूत्रेणेत्यूर्णा सूत्रेण। H u Bb ऊर्णासूत्रेण 3) So P in H u Bb अश्विना 4) P अभवत्। न। 5) B सरस्वति 6) P अस्थि। 7) So P in H u Bb मज्जान desgl B ohne Accent Kath 38 3 मज्जानम् 8) So P मासर। कारोतरेण। H u Bb मासꣳ स्कारोतरेण desgl B ohne Accent Kath 38 3 मासरं करोतरेण 9) P परिस्रुत इति परिस्रुत। 10) P सुरायाः। मूत्रात्। अनयन्त 11) P अप। अमतिं। 12) P बाधमाना। 13) P सब्वं। (!) Bb सꣳब्व Kath 38 3 wohl सब्व oder सघ 14) P तत्। आरात्। die Samh Mss न दारात् (cf Kāth 38, 3 तदारात्) 15) So corrigirt die Mss auch P, schreiben जजान (!) Kath 38 3 अजान 16) So P मतस्ने इति मतस्ने। die Samh Mss मतस्ने Kath 38 3 मतस्ने 17) P स्थाली। मधु। पिन्वमाना। 18) So corrigirt die Mss वनिष्ठु० auch P वनिष्ठु। Kāth 38 3 वनिष्ठु० 19) P यस्मिन्। अग्रे।

आशिर्व्यक्तः[1] शतधारा[2] उत्सो[3] दुहे न कुम्भी[4] स्वधां पितृभ्यः ॥
मुख॰ सदस्य[5] शिर इत्सतेन[6] जिह्वा[7] पवित्रमश्विनासन्त्सरस्वती[8] ।
चप्यं न पायुर्भिषगस्य वालो[9] वस्तिर्न[10] शेपो[11] हरसा[12] तरस्वी ॥
अश्विभ्यां चक्षुरमृतं[13] ग्रहाभ्यां छागेन तेजो हविषा घृतेन ।
पक्ष्माणि गोधूमैः कुवलैरुतानि[14] पेशो न शुक्रमसित॰[15] वसाते ॥
अविर्न मेषो नसि वीर्याय प्राणस्य पन्था[16] अमृतं ग्रहाभ्याम् ।
सरस्वत्युपवाकैर्व्यानं नस्यानि[17] बर्हिर्बदरैर्जजान[18] ॥
इन्द्रस्य रूपमृषभो[19] बलाय कर्णाभ्या॰ श्रोत्रममृतं ग्रहाभ्याम् ।
यवैर्न बर्हिर्भुवि केसराणि कर्कन्धु जज्ञे मधु सारघं मुखे ॥
आत्मन्नुपस्थे न वृकस्य लोम[20] मुखे श्मश्रूणि न व्याघ्रलोम[21] ।
केशा[22] न शीर्षन्यशसे श्रियै शिखा[23] सि॰हस्य[24] लोम त्विषिरिन्द्रियाणि ॥
अङ्गैरात्मानं भिषजा तदश्विनात्मानमङ्गैः समधात्सरस्वती ।
इन्द्रस्य रूप॰ शतमानमायुः शुक्रं न ज्योतिरमृतं दधाना[25] ॥

---

1) P आशि । व्यक्त इति वि अक्त । 2) P शतधार इति शत धार. । 3) Die Samh Mss schreiben उत्सो, aber P richtig उत्स । 4) Bb नत्कुभी, H नत्कुभी, B न कुभी, aber P न । कुभी ।, Kâth 38,3 न कुभी 5) H u Bb मुखं॰ सदस्य, aber P मुख । सत् । अस्य ।, s VS 19,88 6) So die Mss, auch Kath 38,3 इत्सतेन 7) So P, in H u Bb जुह्वा, desgl B, ohne Accent, Kâth 38,3 जिह्वा 8) P अश्विना । आसन् । सरस्वती । 9) So H u Bb, P वाल ।, B वालो, Kâth 38,3 वारो 10) P बस्ति । न । 11) Dies Wort in den Samh Mss ohne Accent, P पेश । Kath 38,3 शेपो 12) So P, die Samh Mss हरस, Kâth 38,3 हरसा 13) P अमृत । 14) P कुवलै । उतानि । 15) So corrigirt gemäss P असित । (s VS 19,89), die Samh Mss ॰मंसित॰, Kath 38 3 शुक्लमसित । 16) P पथा । 17) So P, die Samh Mss नस्यानि, s VS 19 90, Kâth 38,3 व्यानन्नस्यानि 18) P जजान ।, Kâth 38, 3 जजान 19) So corrigirt, H u Bb रूपमृषभो (desgl B ohne Accent), P रूप । वृषभ ।, Kath 38 3 रूपमृषभो 20) In den Samh Mss dies Wort ohne Accent 21) P व्याघ्रलोमेति व्याघ्र लोम ।, Kâth 38 3 व्याघ्रलोमस् 22) P केशा । 23) So P, die Samh Mss शिषा, Kâth 38 3 शिखा 24) So P in H u Bb सि॰हस्य 25) P दधाना ।, Kâth 33,3 दधाना

सरस्वती योन्यां गर्भमन्तरश्विभ्या पत्नी सुकृत विभर्ति ।
अपा॰ रसेन वरुणो न साम्नेन्द्र॰[1] श्रियै जनयन्नप्सु राजा ॥
तेजः पशूना॰ हविरिन्द्रियावत्परिस्रुता पयसा सारघं मधु ।
अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वती सुतासुताभ्याममृतः[2] सोमा[3]
इन्दुः ॥ ९ ॥

Vgl Kath 38 3, VS 19, 80—95, TBr 2 6 4

पुनन्तु मा पितरः सोम्यासः पुनन्तु मा पितामहाः ।
पवित्रेण शतायुषा विश्वमायुर्व्यश्नवै[4] ॥
पुनन्तु मा पितामहाः पुनन्तु प्रपितामहाः ।
पवित्रेण शतायुषा सर्वमायुर्व्यश्नवै ॥
अग्न[5] आयूंषि पवसे ॥
पवमानः ३स्वर्जनः[6] पवित्रेण विचर्षणिः ।
यः पोता स पुनातु मा ॥
पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो[7] धिया ।
पुनन्तु विश्वा भूता मा[8] जातवेदः पुनाहि मा ॥
पवमानः पुनातु मा क्रत्वे दक्षाय जीवसे ।
ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥
उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च ।
मां पुनाहि विश्वतः ॥

---

1) P साम्ना । इन्द्र । in H u Bb साम्निन्द्र॰ 2) P सुतासुताभ्या । in H u Bb सुतासुताभ्याम॰ 3) P सोम । 4) So H u Bb P विश्व । आयु । aber B सर्वमायु॰ 5) P अग्ने । 6) So H u Bb in B fehlt d e ३ P स्वर्जन इति स्व जन । (Accente fehlen) 7) P मनव । anders VS 19 39 Kāṭh 38 2 मनसा 8) Kāṭh 38 3 भूतानि

पवित्रेण पुनाहि मा शुक्रेण देव दीद्यत् ।
अग्ने क्रत्वा क्रतूँरनु ॥
यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा ।
ब्रह्म तेन पुनीमहे ॥
वैश्वदेवी पुनती[1] देव्यागाद्यस्या[2] बह्वयस्तन्वो[3] वीतपृष्ठाः ।
तया मदन्तः सधमाद्येषु[4] वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥
वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु वातः प्राणेनेषिरो मयोभूः ।
द्यावापृथिवी पयसा पयोभिरृतावरी[5] यज्ञिये मा पुनीताम् ॥
बृहद्भिः सवितस्तिभिर्वर्षिष्ठैर्देव[6] मन्मभिः ।
अग्ने दक्षैः पुनीमहे ॥
ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ।
तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु[7] कल्पताम् ॥
ये समानाः समनसो जीवा जीवेषु मामकाः ।
तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिँल्लोके[8] शतं समाः ॥
द्वे सृती[9] ॥
इदं हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वस्तये ।
आत्मसनि प्रजासनि क्षेत्रसनि पशुसनि लोकसन्यभयसनि ॥
अग्निः प्रजां बहुलां मे कृणोत्वन्नं पयो रेतो अस्मासु धेहि ॥

---

1) So P, in Bb पुनती, B पुनीत, in H eigentlich auch so, dann corrigirt in पुनती, Kāṭh 38, 2 पुनती 2) P देवी । आ । अगात् । यस्याः । 3) So corrigirt (cf VS 19 44); Bb यह्रस॰, B यह्वम्, H बह्रस् P बह्रा । Kaṭh 38, 2 इमास्तन्वो 4) P सधमादेष्विति सध मादेषु । 5) P ऋतावरी । ऋतवरी इत्यृता वरी । in B ऋता-वरीर्य॰, 6) P सवितरिति सवित । त्रिभि ।, die Saṃh Mss ॰स्तुर्नभि॰ 7) P यज्ञः । देवेषु ।, die Saṃh Mss यज्ञोयदेवेषु, Kaṭh 38, 2 यज्ञो देवेषु 8) P अस्मिन् । लोके । (Accente fehlen) 9) P सृती इति सृती । अशृणव । (Accente fehlen), Kaṭh 38, 2 द्वे सृती

यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम् ।
अग्निर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥
यदि स्वपन्यदि जाग्रदेनाꣳसि चकृमा वयम् ।
वायुर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥
यदि दिवा यदि नक्तमेनाꣳसि चकृमा वयम् ।
सूर्यो मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥
धाम्नो धाम्नो ॥ यद्धामे ॥
पवित्रमसि यज्ञस्य पवित्रꣳ यजमानस्य ।
तन्मा पुनातु सर्वतो विश्वस्माद्देवकिल्बिषात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥
द्रुपदादिवेन्मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वी मलादिव ।
पूतं पवित्रेणेवाज्यꣳ विश्वे मुञ्चन्तु मैनसः ॥
समावृतत्पृथिवी समुषाः समु सूर्यः ।
वैश्वानरज्योतिर्भूयासꣳ विभुं कामꣳ व्यश्नीय भूः स्वाहा ॥ १० ॥

Vgl Kath 38 2 u 5 VS 19 37—48 u 20, 14—23, TBr 2 6 3 u 6

समिद्धो अग्नि समिधा सुसमिद्धो वरेण्यः ।
गायत्री छन्द इन्द्रियं त्रियविर्गौर्वयो दधुः ॥

1) P चकृम । 2) P विश्वात् । मुञ्चतु । अꣳहस । 3) P स्वपन् । 4) P धाम्नो धाम्नो इति धाम्न धाम्न । राजन् । 5) P यत् । धामे । यत् । अरूहे । 6) P तत् । मा । 7) So ist wohl zu lesen, H u Bb द्रुपदादिवेमुमुचानं, desgl B, ohne Accent P द्रुपदादिवेति द्रुपदात् इव । इत् । मुमुचानः ।, Kath 38 5 द्रुपदादिवेमुमुचानस् 8) So P, in H u Bb स्नात्वि, desgl B, ohne Accent, Kath 38, 5 स्नात्वी 9) In den Samh Mss मलादिव aber P मलादिवेति मलात् इव ।, Kath मलादिव 10 So im Anschluss an P पवित्रेणेवेति पवित्रेण इव । आज्य ।, (s auch VS 20 20) Die Samh Mss पवित्रेणेवाज्यꣳ Kath 38 5 पवित्रेणेवाज्यम् 11) P मा । एनस । 12) So die Mss P सं । आ । वृतत् । Kath 38 5 समावर्वर्ति 13) P सं । उषाः ।, die Samh Mss समुषा Kath 38 5 समुषास् 14) So P die Samh Mss वरेण्य 15) P त्र्यविरिति त्रि अवि ।, Kath 38 10 त्रियवि०

उष्णिक्छन्द इन्द्रियं दित्यवाड्[1] गौर्वयो दधुः ॥
इडाभिरग्निरीड्यः सोमो देवो अमर्त्यः ।
अनुष्टुप्छन्द इन्द्रियं पञ्चाविर्गौर्वयो दधुः ॥
सुबर्हिरग्निः पूषण्वान्त्स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः ।
बृहती छन्द इन्द्रियं त्रिवत्सो गौर्वयो दधुः ॥
दुरो देवीर्दिशो महीर्ब्रह्मा[2] देवो बृहस्पतिः ।
पङ्क्तिश्छन्द इन्द्रियं तुर्यवाड् गौर्वयो दधुः ॥
उषे यह्वी[3] सुपेशसा विश्वे देवा अमर्त्याः ।
त्रिष्टुप्छन्द इन्द्रियं पृष्ठवाड्[4] गौर्वयो दधुः ॥
दैव्या होतारा भिषजेन्द्रेण सयुजा युजा ।
जगती छन्द इन्द्रियमनड्वान् गौर्वयो दधुः ॥
तिस्रो देवीरिडा मही भारती मरुतो विशः ।
विराट् छन्द इन्द्रियं धेनुर्गौर्न वयो दधुः ॥
त्वष्टा तुरीपो अद्भुत[5] इन्द्राग्नी पुष्टिवर्धना ।
द्विपदा छन्द इन्द्रियमुक्षा गौर्न वयो दधुः ॥
शमिता नो वनस्पतिः सविता प्रसुवन्भगम्[6] ।
ककुप्छन्द इहेन्द्रियमृषभो गौर्वयो दधुः ॥
स्वाहा यज्ञं वरुणः सुक्षत्रो भेषजं करत् ।
अतिछन्दा[7] इन्द्रियं बृहदृशो वेहद्वयो दधुः ॥ ११ ॥

Vgl Kāth 38 10, VS 21, 12—29 TBr 2 6 18

1) Die Saṃh Mss दित्यवाड्, aber P दित्यवाडिति दित्य वाट् । 2) P मही । ब्रह्मा ।, die Saṃh Mss मही ब्रह्मा, s VS 21, 16, Kāth 38 10 महो ब्रह्मा 3) So P यह्वी इति यह्वी ।, in B जिह्वी, H u Bb जिह्वी, Kāth 38, 10 उषी यह्वी 4) So die Saṃh Mss, P पष्ठवाडिति पष्ठ वाट् । Kāth 38, 10 पष्ठवाड् 5) P अद्भुत । 6) So P, die Saṃh Mss भंग, s VS 21, 21, Kāth 38, 10 भगम् 7) P अतिछन्दा इत्यति छन्दा ।

वसन्तेन ऋतुना देवा वसवस्त्रिवृता स्तुतम्[1]।
रथन्तरेण तेजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
ग्रीष्मेण ऋतुना देवा रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम्[2]।
बृहता यशसा बल॰ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
वर्षाभिरृतुनादित्याः स्तोमे सप्तदशे स्तुतम्।
वैरूपेण विशौजसा[3] हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
शारदेन ऋतुना देवा एकविंशं ऋभवः स्तुतम्।
वैराजेन श्रिया श्रिय॰ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
हेमन्तेन ऋतुना देवास्त्रिणवे मरुतः स्तुतम्।
बलेन शक्वरीः सहो हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
शैशिरेण ऋतुना देवास्त्रयस्त्रिंशे ऽमृत॰ स्तुतम्।
सत्येन रेवतीः क्षत्र॰ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥ १२ ॥

Vgl VS 21,23—28, TBr 2,6,19

॥ इति तृतीयकाण्डे सौत्रामणीयो नाम एकादशः प्रपाठकः ॥

इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य पूर्वा[4] आयुनि[5] विदथेषु कव्या[6]।
सा नो अस्मिन्सुत[7] आबभूव ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्ती[8] ॥

---

1) P स्तुत ।, vgl unten, VS 21, 23 स्तुतां und so auch in den folgenden Versen, Kāṭh 38, 11 स्तुतम् 2) Auch P स्तुतं । 3) P विशा । ओजसा । 4) P पूर्वे । 5) So P, desgl B, ohne Accent, H u Bb आयुनि, Kath 5,1,2 आयुषि 6) So P, desgl B, ohne Accent, cf VS 22,2, in H u Bb काव्या, Kath 5,1,2 कव्या 7) P सा । नः । अस्मिन् । सुते ।, die Samh Mss सा नो अस्मिन्सुते, s VS 22,2; Kāṭh 5,1,2 सुतम॰ 8) P सामन् । सर ।, die Samh Mss schreiben सामत्सरम॰

अभिधा असि भुवनमसि यन्तासि धर्ता स त्वमग्निं वैश्वानरं सप्रथसं गच्छ स्वाहाकृतः स्वगा त्वा देवेभ्यः प्रजापतये ब्रह्मन्नश्वं भन्त्स्यामि[1] देवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्यासं तं बधान देवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्नुहि प्रजापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामि वायवे त्वा जुष्टं प्रोक्षामीन्द्राग्निभ्यां[2] त्वा जुष्टं प्रोक्षामि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि सर्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि ॥

यो अर्वन्तं जिघांसति तमभ्यमीति वरुणः ।
परो मर्तः परः श्वा[3] ॥ १ ॥

Vgl TS 7,1,11 (aṣvamedhamantrāh), Kāth 5,1 2 u 5,4,4, VS 22,2—5

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहापां मोदाय स्वाहा वायवे स्वाहा सवित्रे स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा ॥ २ ॥

Vgl TS 7,1,14 (pūrvahomah), Kath 5,1,5, VS 22,6

हिंकाराय स्वाहा हिंकृताय स्वाहा क्रन्दते स्वाहावक्रन्दाय स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रप्रोथाय स्वाहा गन्धाय स्वाहा घ्राताय स्वाहा निविष्टाय स्वाहोपविष्टाय स्वाहा संदिताय स्वाहा वल्गते स्वाहासीनाय[4] स्वाहा शयानाय स्वाहा स्वपते स्वाहा जाग्रते स्वाहा कूजते[5] स्वाहा प्रबुद्धाय स्वाहा विचृत्ताय[6] स्वाहा विजृम्भमाणाय स्वाहा जवाय स्वाहा बलाय[7] स्वाहायनाय[8] स्वाहा प्रायणाय स्वाहा यते

---

1) H u Bb भत्स्यामि, B भत्स्यामि P भत्स्यामि ।, s VS 22,4 2) In P steht zuerst इन्द्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निभ्या ।, dann वायवे । u s w 3) So P पर । श्वा ।, H u Bb परश्वा, desgl B, ohne Accent, Kath 5 4 4 परश्श्वा 4) P आसीनाय । 5) So P, desgl B, ohne Accent, in H u Bb कंजिते 6) P विचृत्तायेति वि चृत्ताय ।, vgl auch TS 7, 1,19,1, VS 22,7, die Samh Mss विवृत्ताय Vgl noch weiter unten, Kath 5, 1,10 विचृत्ताय 7) So P, in H u Bb बलाय 8) P आयनायेत्या अयनाय ।

स्वाहा धावते स्वाहोद्द्रावाय[1] स्वाहोद्द्रुताय[2] स्वाहा शूकाराय[3] स्वाहा शूकृताय[4] स्वाहोपस्थिताय स्वाहा संहानाय स्वाहा निषण्णाय[5] स्वाहोत्थिताय[6] स्वाहा विष्ठिताय[7] स्वाहा विवर्तमानाय स्वाहा विवृत्ताय[8] स्वाहा विधून्वानाय[9] स्वाहा विधूताय स्वाहा शृण्वते स्वाहा शुश्रूषमाणाय स्वाहेक्षिताय[10] स्वाहा वीक्षिताय स्वाहा वीक्षमाणाय स्वाहा निमेषाय[11] स्वाहा यदत्ति तस्मै स्वाहा यत्पिबति तस्मै स्वाहा यन्मेहति तस्मै स्वाहा कुर्वते स्वाहा कृताय स्वाहा ॥ ३ ॥

Vgl TS 7,1,13 (uddravah) u 19 (açvacaritâni), Kath 5,1 10 u 4, VS 22,7 8

विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राश्वो[12] ऽसि हयो[13] ऽस्यत्यो ऽसि मयो ऽसि नरो ऽस्यर्वासि सप्तिरसि वाज्यसि वृषासि नृमणा[14] असि ययुर्नामास्यादित्यानां[15] पत्वान्विहि[16] देवा आशापाला[17] एतं देवेभ्यो ऽश्वं मेधाय प्रोक्षितं रक्षतेह धृतिरिह स्वधृतिरिह रम[18] इह रमन्ताम् ॥ ४ ॥

Vgl TS 7,1,12 (açvanamani) Kath 5 1,3, VS 22,19

कस्मै स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहा सवित्रे स्वाहा सवि-

---

1) H u Bb स्वाहोद्द्रावाय। P उद्द्रावायेत्युत् द्रावाय। 2) P उद्द्रुतायेत्युत् द्रुताय। die Samh Mss स्वाहोद्रुताय, vgl aber auch noch VS 22 8 3) H u Bb शूकराय 4) So P, desgl VS 22 8 die Samh Mss शूकृताय 5) So corrigirt die Samh Mss निषणाय P निषणाय(!)। निसन्नायेति नि सन्नाय।, s VS 22,8, Kath निषण्णाय 6) So corrigirt, die Samh Mss स्वाहोस्थिताय P उत्थिताय। s VS 22 8 7) So corrigirt, H u Bb विषिताय desgl B, ohne Accent in P fehlt dieses Wort 8) So die Samh Mss cf TS 7 1,19 3, P विवृतायेति वि वृताय। Kath 5 1 10 विवृत्ताय 9) So corrigirt, vgl VS 22 8, TS 7,1 19 3, die Samh Mss schreiben विधून्मानाय, P विधुन्वानायेति वि धुन्वानाय। Kath 5 1 10 विधून्वानाय 10) P ईक्षिताय। cf VS 22 8 die Samh Mss schreiben स्वाहेक्षिताय 11) B निमिषाय 12) P पित्रा। अश्व। 13) P हयः।(!) 14) H u B नृमण Bb नृमणा P नृमना इति नृ मना। 15) P ययुः। नाम। 16) P पत्व। अनु। इहि। 17) P देवाः। आशापाला इत्याशा पालाः। 18) P रम।

चै प्रसवित्रै स्वाहा सवित्र आसवित्रै स्वाहादित्यै स्वाहादित्यै मह्यै स्वाहादित्यै सुमृडीकायै स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा सरस्वत्यै पावकायै स्वाहा पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरधिपाय[1] स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा विष्णवे स्वाहा विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहा विष्णवे निभूयपाय स्वाहा ॥ ५ ॥

Vgl Kāth 5,3,5; VS22,20, Mān Çr.9,2,2

आ ब्रह्मन्ब्राह्मणस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी जायतामा राष्ट्रे राजन्यः शूर इषव्यो महारथो जायतां दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः सभेयो युवा पुरंधिर्योषा जिष्णू[2] रथेष्ठा[3] आस्य[4] यजमानस्य वीरो जायतां निकामे निकामे नः पर्जन्यो वर्षतु फलवतीना[5] ओषधयः पच्यन्ता योगक्षेमो नः कल्पताम् ॥ ६ ॥

Vgl TS 7,5,18 (annahomamantr b), Kath 5,5,14, VS22 22

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहा पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा दिग्भ्यः स्वाहाशाभ्यः स्वाहोर्व्यै[6] दिशे स्वाहा प्राच्यै दिशे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहा नक्षत्रियेभ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्धमासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः[7] स्वाहा ऋतुभ्यः स्वाहार्तवेभ्यः[8] स्वाहा संवत्सराय स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याम्[9] स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा सूर्याय स्वाहा रश्मिभ्यः स्वाहा वसुभ्यः स्वाहा रुद्रेभ्यः स्वाहा-

---

1) P नरधिषणाय। (!), vgl aber auch VS 22 20 2) P जिष्णु । 3) P रथेष्ठा । रथेस्था इति रथे स्था । 4) P आ। अस्य। 5) P फलवत्य इति फल वत्य । न । 6) P उर्व्यै। 7) So P, H u Bb मासेभ्य 8) P आर्तवेभ्य । 9) H u Bb betonen द्यावापृथिवीभ्याम्, aber P द्यावापृथिवीभ्या।

दित्येभ्यः स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥

Vgl. TS 7, 1, 15 (pûrvanâmakahomântaḥpâtitvenâiva hutvâ); 7, 3, 19 (oshadhihomamantrâh) u. 20 (vṛkshamantrâh) Kâth 5, 1, 5 und 6; 5, 3, 9 und 10; VS 22, 27 und 28

प्राच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा दक्षिणायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा प्रतीच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहोदीच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहोर्ध्वायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl. TS 7, 1, 15 (s. oben), Kâth 5, 1, 6; VS 22, 24.

आयुषे स्वाहा प्राणाय स्वाहापानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा समानाय स्वाहोदानाय स्वाहा चक्षुषे स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा मनसे स्वाहा वाचे स्वाहा ॥ ९ ॥

Vgl (TS 7, 1, 19). Kâth 5, 4, 10; VS 22, 23

पृथिव्यैस्वाहान्तरिक्षायस्वाहा दिवे स्वाहा सूर्यायस्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाद्भ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥

Vgl TS 7, 1, 17 (ekaviṃçinî dîkshâ); VS 22, 29

असवे स्वाहा वसवे स्वाहा वि३भ्वे स्वाहा विवस्वते स्वाहा गणश्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहाभिपाहि स्वाहाभि३भ्वे स्वाहाधिपतये स्वाहा शूषाय स्वाहा सꣳसर्पाय स्वाहा चन्द्राय स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा मलिम्लुचाय स्वाहा ॥ ११ ॥

Vgl VS 22, 30

धरुणाय स्वाहा द्रविणाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहोपयामाय स्वाहा सिन्धवे स्वाहा समुद्राय स्वाहा काटाय स्वाहार्णवाय स्वाहा संस्रुत्यै स्वाहा विश्वव्यचसे स्वाहा सुभूताय स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा ॥ १२ ॥

Vgl (TS 7, 4, 13) VS 22, 2›

मधवे स्वाहा माधवाय स्वाहा शुक्राय स्वाहा शुचये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्याय स्वाहेषाय[1] स्वाहोर्जाय[2] स्वाहा सहसे स्वाहा सहस्याय स्वाहा तपसे स्वाहा तपस्याय स्वाहा संसर्पो ऽस्यंहस्पत्याय स्वाहा ॥ १३ ॥

Vgl VS 22, 31

संवयसे[3] स्वाहाभिवयसे[4] स्वाहोर्ध्ववयसे[5] स्वाहा बृहद्वयसे स्वाहा सहीयसे स्वाहा सहमानाय स्वाहा सासहये स्वाहा सहस्वते स्वाहाभीषाहे[6] स्वाहाभिभुवे स्वाहाभिमातिषाहे स्वाहाभिमातिघ्ने स्वाहा ॥ १४ ॥

एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहैकान्नशताय[7] स्वाहा शताय स्वाहैकशताय[8] स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहा स्वर्गाय स्वाहा ॥ १५ ॥

Vgl VS 22 34

---

1) P इषाय। 2) P ऊर्जाय 3) Die Samh Mss सवयसे, aber P सवयस इति सं वयसे। 4) P अभिवयस इत्यभि वयसे। 5) P ऊर्ध्ववयस इत्यूर्ध्व वयसे 6) P अभिषाहे। अभिसह इत्यभि सहे। 7) So ist wohl zu lesen B liest so, nur ohne Accent, H u Bb स्वाहैकान्नशताय P एकान्नशतायेत्येकान्न शताय। 8) P एकशतायेत्येक शताय।

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक[1] आसीत्।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः सूर्य-स्ते महिमा॥ १६॥

Vgl (TS 7,5,16), Kāth 5,5,11, VS 23,1 u 2, Mān Çr 9,2,3

यः प्राणतो निमिषतश्च राजा पतिर्विश्वस्य जगतो बभूव।
ईशे यो अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम[2]॥
उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिश्च-न्द्रमास्ते महिमा॥ १७॥

Vgl TS 7,5,16 (pūrvasya mahimākhyagrahasya mantrah), Kāṭh 5,5,13, VS 23 3 u 4

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः।
रोचन्ते रोचना[3] दिवि॥
यद्वातो ऽपो अगनीगन् प्रियामिन्द्रस्य तन्वम्।
एतं स्तोतरनेन पथा पुनरश्वमावर्तयासि नः॥ १८॥

Vgl TS 7,4,20 (jīvato çvasyopacārah), VS 23,5 u 7, Mān Çr 9,2,4 u 3

वसवस्त्वाञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वाञ्जन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसादित्या-स्त्वाञ्जन्तु जागतेन छन्दसा भूर्भुवः ३स्वर्लाजी३[4] शाची३[5] यव्ये गव्य[6] एतदन्नमत्त देवा[7] एतदन्नमद्धि प्रजापते[8]॥
कः स्विदेकाकी चरति क[9] उ स्विज्जायते पुनः।

1) In den Samh Mss पति° ohne Accent, in P nur das erste Wort des Verses angeführt 2) H विधाम in Bb eigentlich विधेम geschrieben, dann auch in विधाम corrigirt 3) P रोचना। 4) In Bb fehlt die ३, P लाजीन्।, cf VS 23,8, TS 7,4 20,1 S die folgende Anmerkung 5) P शाची। Kath 5,4,9 लाजी३ञ्छाचीन 6) P यव्ये। गव्ये। Kath 5,4 9 यशामि गव्याया 7) P अन्न। अत्त। देवा। 8) So corrigirt, die Samh Mss प्रजापते, P प्रजापत इति प्रजा पते। 9) P कः।

किं स्विद्धिमस्य[1] भेषजं किमवावपनं महत् ॥
सूर्य[2] एकाकी चरति चन्द्रमा[4] जायते पुनः ।
अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् ॥
का स्विदासीत्पूर्वचित्तिः किं स्विदासीद्बृहद्वयः[5] ।
का स्विदासीत्पिलिप्पिला[6] का स्विदासीत्पिशङ्गिला ॥
द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व आसीद्बृहद्वयः[7] ।
अविरासीत्पिलिप्पिला[8] रात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥१९॥

Vgl TS 7, 4 20 (uvato çvasyopacarah) u 18 (brahmodyam), Kath 5 4 9 u 7, VS 23, 8—12

प्राणाय स्वाहापानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा ॥
अम्बयम्बिके अम्बालिके[9] न मा नयति कश्चन ।
ससस्त्यश्वकः[10] सुभद्रिकां काम्पीलवासिनीम्[11] ॥
गणानां त्वा गणपतिं हवामहे प्रियाणां त्वा प्रियपतिं हवामहे निधीनां त्वा निधिपतिं[12] हवामहे वसो[13] ममाहमजानि[14] गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम् ॥

1) P स्वित् । हिमस्य । 2) So H u Bb, in P भेषज । किं । उ इत्यु । आवपनमित्या वपन । B भूमिरावपन, es ist wohl mit VS 23, 9, किम्वावपन zu lesen 3) P सूर्य । 4) P चन्द्रमा 5) So im Anschluss an P बृहत् । वय । cf VS 23 11, TS 7, 4 18, 1, in H u Bb बृहद्वय, Kath 5.4 7 बृहद्वया 6) So P, s VS 23 11 die Samh Mss पिलुपिला 7) P अश्व । आसीत् बृहत् । वय । H u Bb बृहद्वय, s oben Kath बृहद्वय 8) So P, (s VS 23, 12), die Samh Mss पिलपिला 9) P अम्बे अम्बिके । अम्बालिके ।, Kath 5 4, 8 अम्बे अम्बाल्यम्बिके 10) So im Anschluss an P ससस्ति । अश्वकं । (cf VS 23 18 TS 7, 4 19 1), die Samh Mss शंस्त्यश्वक Kath 5 4 8 समस्त्यश्वक 11) So im Anschluss an P सुभद्रिकामिति सु भद्रिका । काम्पीलवासिनीमिति काम्पील वासिनी । die Samh Mss सुभद्रिकापिलवासिनी s TS u VS In Kath 5 4 8 सुभगे काम्पीलवासिनि 12) So corrigirt, die Samh Mss निधीपतिं, P निधिपतिमिति निधि पतिं । 13) P वसो इति वसो । H u Bb वसौ 14) P मम । आ । अहं । अजानि ।

तौ सहं चतुंरः पदः संप्रसारयाव‍ः स्वर्गे लोके प्रोर्णुवाता॰ वृषा वामश्वो[1] रेतोधा रेतो दधातु ॥ २० ॥

Vgl TS 7, 4, 19 (açvasya maranottarakalina upacarah), Kath 5 4 8 VS 23 18—20 Man Çr 9 2 4

गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्त्या सह।
बृहत्युष्णिहा[2] ककुब्देवानां पत्नयो विशः सूचीभिः[3] शमयन्तु त्वा॥
द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा या च षट्पदा।
विछन्दा[4] या च सछन्दाः सूचीभिः[5] शमयन्तु त्वा॥
रजताः सीसा[6] हरिणीर्युजो युञ्जन्तु कर्मभिः।
अश्वस्य वाजिनस्त्वचि स्यूमाः[7] कृण्वन्तु शाम्यन्तीः॥
महानाम्नी रेवतयो दैव्या[8] आशाः प्रसूवरीः[9]।
मेध्या[10] विद्युतो वाचः सूचीभिः[11] शमयन्तु त्वा॥
योषास्ते पत्नयो लोम विचिन्वन्तु यथायथम्।
सुपत्नीः पत्नयो वाजिन्प्रजया भुक्षीमहि[12]॥
कुविदङ्ग॥ २१॥

Vgl TS 5 2, 11 (sucibhir asipathaklpt h) Kath 5 10 5 VS 23 33—38.

॥ इति तृतीयकाण्डे द्वादशः प्रपाठकः ॥

1) So im Anschluss an P वा। अश्व।, H u Bb वामस्व doch ist das स्व erst durch Correctur hineingebracht B मास्व 2) So corrigirt im Anschluss an P बृहती। उष्णिहा। cf VS 23 33, TS 5 2 11 1 die Samh Mss बृहत्युष्णिहा 3) So P, die Samh Mss सुचीभि 4) P विछन्दा इति वि छन्दा। 5) So corrigirt, die Samh Mss शूचीभि in P fehlend 6) P सीसा। 7) P त्वचि। स्यूमा। die Samh Mss त्वचि स्युमा 8) P महानाम्नीरिति महा नाम्नी। रेवतय। दैव्या। 9) P प्रसूवरीरिति प्र सूवरी। B प्रसुवरी Bb eigentlich प्रसूवरी geschrieben dann aber auch in प्रसु॰ corrigirt H प्रसुवरी 10) Die Samh Mss मेध्या, P मेध्या। 11) So P die Samh Mss शूचीभि 12) S P B भिक्षुषीमहि Bb भिक्षसीमहि

ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रापय[1] गिरौ भारं॰ हरन्निव[2]।
अथास्या[3] मध्यमेधतां॰ शीते वाते पुनन्निव ॥
यासकौ[4] शकुन्तिकाहलगिति[5] वञ्चति ।
आहतं पसो निचल्चलीति ॥
माता च ते पिता च ते ऽग्रं॰[6] वृक्षस्य रोहतः[7] ।
प्रतिलामीति[8] ते पिता ॥
यद्धरिणो[9] यवमत्ति न पुष्टं पशु मन्यते ।
शूद्रा[10] यदर्यजारा न पोषाय धनायति ॥
दधिक्राव्णो अकारिषम् ॥ १ ॥

Vgl TS 7,4,19 (açvasya maranottarakâlina upacarah), VS 23,23—27 30 32

अश्वस्तूपरो[11] गोमृगस्ते प्राजापत्याः[1] कृष्णग्रीव आग्नेयो ललाटे पुरस्तात्सारस्वती मेष्यधस्ताद्धन्वोः[12] श्यामः पौष्णो नाभ्यामाश्विनौ[13] अधोरामौ बाह्वोस्त्वाष्ट्री[14] लोमसक्थौ[15] सक्थ्योः[16] सौर्ययामौ[17] श्वेतश्च कृष्णश्च पार्श्वयोर्वायव्यः श्वेतः पुच्छा[18] इन्द्राय स्वपस्याय[19] वेहद्वैष्णवो वामनः ॥ २ ॥

Vgl TS 5 5, 22 u 23 (grâmyas trayah samghah), Kath 5, 8, 2, VS 24 1, Man Çr 9 2, 4

---

1) P ऊर्ध्वाम् । एना । उत् । श्रापय । 2) P हरन्निवेति हरन् इव । 3) P अथ । अस्या । 4) P या । असकौ । 5) H u Bb शकुन्तिकाहलगिति, P शकुन्तिका । आहलक । इति ।, cf VS 23 23 6) P ते । अग्रं । 7) P रोहत्य । (!) 8) P प्र । तिलामि (!) । इति ।, die Samh Mss प्रतिलामिति 9) P यत् । हरिण । 10) P शुद्रान् । (?) 11) Die Samh Mss अश्वस्तुपरो, P अश्व । तपर । 12) So corrigirt, (cf VS 24 1), die Mss मेष्यधस्ता , P मेषो । अधस्तात् । हन्वो । 13) P आश्विनौ । 14) So corrigirt, H बाह्वोस्त्वाष्ट्री Bb बाह्वो त्वाष्ट्री, B बाहोस्त्वाष्ट्रो P बाह्वो । त्वाष्ट्री । 15) Die Samh Mss लोमशसक्थौ, aber P लोमशसक्थाविति लोमश सक्थौ ।, Kath 5,8,2 लोमशसक्थौ 16) So P, in H u Bb सक्थ्यो, B सक्थो 17) So P, die Samh Mss सौर्ययामी 18) P fehlerhaft, पुर्छ । statt पुछे । 19) Die Samh Mss (H u Bb) स्वपस्याय P स्वपस्यायेति सु अपस्याय ।

बभ्रुररुणबभ्रुः शुकबभ्रुस्ते वारुणा रोहितो धूम्ररोहितः कर्कन्धुरोहितस्ते सौम्याः शितिबाहुरन्यतःशितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्ते[1] बार्हस्पत्याः शितिरन्ध्रो ऽन्यतःशितिरन्ध्रः समन्तशितिरन्ध्रस्ते[2] सावित्राः पृषती क्षुद्रपृषती स्थूलपृषती ता मैत्रावरुण्यः ॥ ३ ॥

Vgl TS 5 6,11—13 (ashtadaçanâman h paçavo 'çvamedhikah), Kath 5 9 1—3, VS 24,2, Man Çr 9,2 4

शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो मणिवालस्त आश्विनाः[3] श्येतः[4] श्येताक्षो[5] ऽरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कर्णा[6] यामा[7] अवलिप्ता[8] रौद्रा नभोरूपाः पार्जन्याः ॥ ४ ॥

Vgl TS 5,6,13 11 15 (wie oben), Kath 5 9 3, VS 24,3

पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निरूर्ध्वपृश्निस्ते मारुताः फल्गूर्लोहितोर्णी[9] बलक्षी ताः सारस्वत्यः[10] प्लीहाकर्णः शुण्ठाकर्णो ऽध्यालोहकर्णस्ते त्वाष्ट्राः कृष्णग्रीवः शितिकक्षो ऽञ्जिसक्थस्त ऐन्द्राग्नाः कृष्णाञ्जिरल्पाञ्जिर्महाञ्जिस्त उषस्याः ॥ ५ ॥

Vgl TS 5 6,12 u 16 (wie oben), Kath 5,9,2 u 6 VS 24 4

शिल्पा वैश्वदेवी[11] रोहिणीस्त्र्यवयो वाचे ऽविज्ञाता[12] अदित्यै सरूपा[13] धात्रे वत्सतर्यो देवानां पत्नीभ्यः ॥ ६ ॥

Vgl TS 5 6,13 fg (s oben) VS 24 5

---

1) Die Samh Mss समत शितिबाहु°, P समतशितिबाहुरिति समत शितिबाहु । 2) Die Samh Mss समत शितिरध्र° P समतशितिरध्र इति समत शितिरध्र । 3) Die Samh Mss आश्विनौ, P अश्विना । 4) So corrigirt, die Samh Mss श्वेत P श्वेत ।, cf VS 24 3 5) So corrigirt die Samh Mss श्वेताक्षो 6) P कर्णा ; 7) Die Samh Mss यमा, P यामा । 8) Die Betonung so im Anschluss an TS 5 6 23 VS 24 3, P अवलिप्ता इत्यव लिप्ता । die Samh Mss अवलिप्ता 9) So corrigirt die Samh Mss फल्गू लो° P फल्गू । 10) P सारस्वत्य । 11) P शिल्पा । वैश्वदेवीरिति वैश्व देवी । 12) P अविज्ञाता इत्यवि ज्ञाता । 13) P सरूपा इति स रूपा ।

कृष्णंग्रीवा[1] आग्नेयाः शितिभ्रुवो वसूनां[2] रोहिता[2] रुद्राणां[3] श्वेता अवरोकिण[3] आदित्यानां नभोरूपाः पार्जन्याः ॥ ७ ॥

Vgl. VS 24,6.

उन्नतः शितिबाहुः शितिपृष्ठस्त ऐन्द्राबार्हस्पत्या[4] उन्नत[4] ऋषभो वामनस्त[5] ऐन्द्रावैष्णवाः शुंकरूपा[6] वाजिनाः कल्माषा[7] आग्निमारुताः श्यामाः पौष्णाः ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5,6,14 (wie oben, cf. 3,13,3); VS 24,7.

एता ऐन्द्राग्ना[8] द्विरूपा अग्नीषोमीया[9] वामना अनड्वाह आग्नावैष्णवा[10] अन्यतएनीर्मैत्रीर्वशा[11] मैत्रावरुण्यः ॥ ९ ॥

Vgl TS (5,6,11—23; cf oben); VS 24,8

कृष्णंग्रीवा आग्नेया[12] बभ्रवः सौम्याः श्वेता[13] वायव्या अविज्ञाता[14] अदित्यै संरूपा[15] धात्रे वत्सतर्यो देवानां पत्नीभ्यः ॥ १० ॥

Vgl TS (5,6,11—23); VS 24,9

कृष्णा भौमा[16] धूम्रा आन्तरिक्षा[17] बृहन्तो दैवाः शबला[18] वैद्युताः सिध्मास्तारकाः ॥ ११ ॥

Vgl TS (5,6,11—23); VS 24,10

कृष्णंग्रीवा आग्नेया[19] बभ्रवः[20] सौम्या[21] उपध्वस्ताः सावित्रा[22] वत्स-

---

1) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण.ग्रीवाः । 2) P रोहिताः । 3) P श्वेताः । अवरोकिण इत्यव रोकिणः । 4) P ते । ऐन्द्राबार्हस्पत्याः । उन्नतं इत्युत्.नतः । 5) P ते । 6) P शुंकरूपा इति शुंक रूपाः । 7) P कल्माषाः । 8) P एताः । ऐन्द्राग्नाः । 9) P द्विरूपा इति द्वि.रूपाः । अग्नीषोमीयाः । 10) P वामनाः । अनड्वाहः । आग्नावैष्णवाः । 11) So B, ohne Accent, H u Bb अन्यतयेनी°, P अन्यतएना इत्यन्यतः.एनाः । मैत्रीः । आमा' । (!) 12) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण ग्रीवा' । आग्नेयाः । 13) P श्वेताः । 14) P वायव्याः । अविज्ञाता इत्यवि ज्ञाताः । 15) P संरूपा इति सं रूपाः । 16) P कृष्णाः । भौमाः । 17) P धूम्राः । आन्तरिक्षाः 18) P शबलाः । 19) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण ग्रीवाः । आग्नेयाः । 20) H u Bb बभ्रव 21) P सौम्याः । 22) P सावित्राः ।

तर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णाः पृश्नयो मारुताः पिशङ्गा वैश्वदेवा[1] वशा[2] द्यावापृथिवीयाः ॥ १२ ॥

Vgl TS (5,6,11—23), VS24,14

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः साविचा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णा एता[3] ऐन्द्रायाः पृश्नयो मारुताः कृष्णा वारुणाः कायास्तूपराः ॥ १३ ॥

Vgl TS (5 6 11—23) VS24 15

अग्नये ऽनीकवते प्रथमजानालभते[4] मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः सवात्या[5]न्मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यो वष्किहान्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः सꣳसृष्टान्मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्यो ऽनुसृष्टान् ॥ १४ ॥

Vgl TS (5 6 11—23) VS24 16

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः साविचा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णा एता[6] ऐन्द्रायाः प्राशृङ्गा[7] ऐन्द्रा[8] बहुरूपा[9] वैश्वकर्मणाः[10] ॥ १५ ॥

Vgl TS (5,6 11—23) VS24 17

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः साविचा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णाः श्वेता वायव्याः प्राशृङ्गा ऐन्द्राः सौर्याः श्वेताः ॥ १६ ॥

Vgl TS (5, 6, 11—23)

---

1) P पिशङ्गा । वैश्वदेवा । 2) P वशा । 3) P एता । 4) P प्रथमाजानिति प्रथमाजान् । 5) H सवात्यान् Bb सवात्यान् desgl B ohne Accent, aber P सवात्यानिति स वात्यान् । 6) P पौष्णा । एता । 7) P प्राशृङ्गा इति प्र शृङ्गा । 8) P ऐन्द्रा । 9) P बहुरूपा इति बहु रूपा । 10) Die Samh Mss वैश्वकर्मणा, aber P वैश्वकर्मणा इति वैश्व कर्मणा ।

त्र्यवयो गायत्र्यै पञ्चावयस्त्रिष्टुभे दित्यवाहो जगत्यै त्रिवत्सा[1] अनुष्टुभे तुर्यवाह[2] उष्णिहे ॥ १७ ॥

Vgl TS (5,6,11—23), VS 24,12

पष्ठवाहो विराज[3] उक्षाणो बृहत्या[4] ऋषभाः ककुभे धेनवो जगत्या[5] अनड्वाहः पङ्क्त्यै[6] ॥ १८ ॥

Vgl VS 24 13

धूम्रा[7] वसन्ताय श्वेता[8] ग्रीष्माय कृष्णा[9] वर्षाभ्यः ॥ १९ ॥

Vgl VS 24, 11

अरुणाः शरदे पृषन्तो हेमन्ताय पिशङ्गाः शिशिराय ॥ २० ॥

Vgl VS 24 11

॥ इति तृतीयकाण्डे त्रयोदशमः प्रपाठकः ॥

वसन्ताय कपिञ्जलानालभते ग्रीष्माय कलविङ्कान्वर्षाभ्यस्तित्तिराञ्छरदे[10] वर्तिका[11] हेमन्ताय ककरान् ॥ १ ॥

Vgl VS 24, 20, Man Çr 9,2,4, hier wie beim Folgenden ist ferner im Allgemeinen zu vergleichen TS 5 5 11—24 (açvamedhaveshabhutā âikadaçinâh paçavah) Kâțh 5, 10, 4

---

1) P त्रिवत्सा इति त्रि वत्सा । 2) P तुर्यवाह इति तुर्य वाह । 3) P विराज इति वि राजे । 4) P बृहत्यै । 5) P जगत्यै । 6) P पङ्क्त्यै । 7) P धूम्रा । 8) P श्वेता । 9) P कृष्णा । 10) P तित्तिरीन् । aber die Samh Mss तित्तिराम्, Kâțh 5,10,4 तित्तिरीम् 11) P वर्तिका ।

समुद्राय शिशुमारानालभते पर्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो मत्स्यान्मित्राय पुलीकयान्वरुणाय नाक्रान् ॥ २ ॥

Vgl VS 24, 21

सोमाय हंसानालभते वायवे बलाका[1] इन्द्राग्निभ्यां क्रुञ्चान्मित्राय मद्गून्वरुणाय चक्रवाकान् ॥ ३ ॥

Vgl VS 24, 22

अग्नये कुटरूनालभते[2] वनस्पतय[3] उलूकानग्नीषोमाभ्यां चाषानश्विभ्यां मयूरान्मित्रावरुणाभ्यां कपोतान् ॥ ४ ॥

Vgl VS 24, 23

सोमाय लबानालभते[4] त्वष्ट्रे कौलीकान्गोषादी[5]र्देवानां पत्नीभ्यः पुलीका[6] अग्नये गृहपतये पारुष्णान् ॥ ५ ॥

Vgl VS 24, 24

अह्ने पारावतानालभते रात्र्यै सीचापूरहः[7] संधिभ्यां जतूः[8] संवत्सराय महतः सुपर्णान्मासेभ्यो दात्यौहान्[9] ॥ ६ ॥

Vgl VS 24, 25

भूम्या[10] आखूनालभते ऽन्तरिक्षाय पाङ्क्तान्[11] दिवे कशान् दिग्भ्यो नकुलान्बभ्रुकानवान्तरदिशाभ्यः[12] ॥ ७ ॥

Vgl VS 24, 26

---

1) P बलाका. I 2) So B, ohne Accent, P कुटरून् I, m H u Bb कुटरून° 3) P वनस्पतये I 4) P लबान् I H u Bb लबान° 5) So im Anschluss an P गोषादी I गोषादीरिति गो सादी I (cf VS 24, 24), die Samh Mss घोषादी° 6) P पुलिका. I 7) So im Anschluss an P सीचापू I (s VS 24, 25), die Samh Mss सीचापूर° 8) So im Anschluss an P जतू I (s VS 24 25, Pa 4 1, 71 Vartt), die Samh Mss जत 9) P दात्यूहान् I 10) P भूम्यै I 11) So P, s VS 24, 26, die Samh Mss पत्कान् 12) So P बभ्रुकान् I, s VS 24, 26, die Samh Mss बभ्रुकान°

प्रजापतये पुरुषान्हस्तिना[1] आलभते वाचे प्लुषीँश्चक्षुषे[2] मशका-ञ्छ्रोत्राय[3] भृङ्गाः ॥ ८ ॥

Vgl. VS 24, 29.

वसुभ्यो ऋश्यानालभते[4] रुद्रेभ्यो रुरूनादित्येभ्यो न्यङ्कून् विश्वेभ्यो देवेभ्यः पृषतान्साध्येभ्यः[5] कुलङ्गान्[6] ॥ ९ ॥

Vgl. VS 24, 27.

ईशानाय परस्वता[7] आलभते मित्राय गौरान्वरुणाय महिषान्बृहस्पतये गवयांस्त्वष्ट्रा[8] उष्ट्रान् ॥ १० ॥

Vgl. VS 24, 28.

प्रजापतये च वायवे च गोमृगो वरुणायारण्यो[9] मेषो यमाय कृष्णो मनुराजाय[10] मर्कटः[11] शार्दूलाय रोहिद्दृषभाय गवयी[12] क्षिप्रश्येनाय[13] वर्तिका[14] नीलङ्गवे[15] कृमिः समुद्राय शिशुमारो हिमवते हस्ती ॥ ११ ॥

TS 5, 5, 11 (prathamā ekādaçinī); Kāṭh. 5, 7, 1; VS 24, 30.

मयुः प्राजापत्य[16] उलो हलिक्ष्णो[17] वृषदंशस्ते धात्रे दिशां कङ्को[18]

---

1) P हस्तिनः। 2) P प्लुषीन्। चक्षुषे। 3) P मशकान्। 4) So Bb; in H eigentlich ऋश्याना° geschrieben, dann या corrigirt, aber undeutlich; B ऋषयाम°; P ऋश्यान्। 5) P साध्येभ्यः।; aber die Saṃh. Mss साध्येभ्यः; 6) P कुलुङ्गान्। 7) P परस्वतः। 8) P गवयान्। त्वष्ट्रे। 9) P आरण्यः। 10) P मनुष्यराजायेति मनुष्य-राजाय।; diese Lesart vielleicht vorzuziehen; Kāṭh. 5, 7, 1 पुरुषराजाय 11) So P u. VS 24, 30; H u. Bb कर्मटः, B कर्म°; Kāṭh. 5, 7, 1 मर्कटः 12) So P; H u. Bb गवर्ई; B गवइ; 13) H u. Bb क्षिप्रःश्येनाय, B क्षिप्र श्येनाय, P क्षिप्रश्येनायेति क्षिप्र-श्येनाय। 14) P वर्त्तिका (!) 15) So P; die Saṃh. Mss नीलाङ्गवे, 16) P प्राजापत्य इति प्राजापत्यः। 17) P हलिक्ष्णः। 18) In den Saṃh. Mss ohne Accent; P कङ्कः।

धुंक्ष्माग्नेयी[1] कलविङ्कः पुष्करसादो[2] लोहिताहिस्ते त्वाष्ट्रा[3] वाचे क्रौञ्चः ॥ १२ ॥

Vgl TS 5, 5 12 (daçmı), Kāṭh 5 7 2, VS 24, 31

सोमाय कुलङ्ग[4] आरण्योऽजो[5] नकुलः शका ते पौष्णाः क्रोष्टा मायोरिन्द्रस्य गौरमृगः पिद्वो न्यङ्कुः कक्कुटस्ते ऽनुमत्यै[6] प्रतिश्रुत्कायै चक्रवाकः[7] ॥ १३ ॥

Vgl TS (5 5, 11 flg, s oben), VS 24, 32, Kaṭh 5 7 7

सौरी बलाका[8] शार्गः सृजयः[9] शयाण्डकस्ते[10] मैत्राः श्वाविज्ञौमी संरस्वत्यै शारिः[11] पुरुषवाक् शार्दूलो वृकः पृदाकुस्ते[12] मन्यवे संरस्वते शुकः पुरुषवाक् ॥ १४ ॥

Vgl VS 24, 33, Kath 5 7, 4—6

सुपर्णः पार्जन्य[13] आतिवाहसो[14] दर्विदा ते वायवे कृकवाकुः सावित्रो हंसो वातस्य प्लवो मद्गुर्मत्स्यस्ते नदीपतये[15] द्यावापृथिवीयः कूर्मः ॥ १५ ॥

Vgl VS 24, 34, Kāth 5, 7, 3

पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गोधा कालका दार्वाघाटस्ते[16] वनस्पतीनां बृह-

---

1) die Samh Mss धुंक्ष्वा॰, aber P धुंचा । आग्नेयी । 2) P पुष्पसदा इति पुष्प सदा । 3) P लोहिताहिरिति लोहित अहि । ते । त्वाष्ट्रा । 4) P कुलुंगे । 5) P आरण्यं । अजः । 6) P कक्कटः । ते । अनुमत्या इत्यनु मत्यै । 7) So betont P, in H u Bb चक्रवाकं 8) P बलाका । (!) 9) So P die Samh Mss सृजया, (cf VS) 10) P शयाण्डक इति शय आण्डक । die Samh Mss शयाण्डक॰ 11) P शारिः । 12) H पिंदाकु॰ desgl B ohne Accent P पृदाकु । 13) P पार्जन्यः । 14) So corrigirt H u Bb आतिवाहसो B अतिवाहसो P आति । वाहस । (s VS 24, 34), 15) So im Anschluss an P नदीपतय इति नदी पतये । (s VS 24 34), die Samh Mss नदीपते 16) P दार्वाघाट । दार्वाघाट इति दारु आघाट ।

स्पतये वाचस्पतये पैङ्गराजो ऽलज[1] आन्तरिक्षो नाक्रो मकरः पुलीकयस्ते ऽकूपारस्य[2] ह्रियै[3] शल्यकः ॥ १६ ॥

Vgl VS 24, 35 u 34 Kath 5 7, 5

एण्यह्नो[4] मण्डूको मूषिका तित्तिरस्ते[5] सर्पाणां लोपाश[6] आश्विनः कृष्णो रात्र्या[7] ऋक्षो जतूः[8] सुषिलीका[9] त[10] इतरजनानां जहका[11] वैष्णवी ॥ १७ ॥

Vgl VS 24 36, Kath 5 7 5

अन्यवापो[12] ऽर्धमासानामृश्यो मयूर सुपर्णस्ते गन्धर्वाणामपामुद्रो[14] कश्यपो मासा[15] रोहित्कुण्डृणाची[15] गोलत्तिका[16] ता[17] अप्सरसा मृत्यवे ऽसितः[18] ॥ १८ ॥

Vgl VS 24 37, Kath 5 7 6

वर्षाहूर्ऋतूनामाखुः[19] कशो मान्यालवस्ते[20] पितृणां वसुभ्यः कपिञ्जलो[21] वलायाजगरः[22] कपोता उलूकः[23] शशस्ते निरृत्यै रात्र्यै कृष्णः ॥ १९ ॥

Vgl VS 24 38, Kath 5 7 8

---

1) P अलजं । 2) P कुलीपय । तें । अकूपारस्य । 3) So P die Samh Mss ह्रयै 4) I एणी । अहु । 5) P तित्तिरि । 6) I लोपाश । 7) P रात्र्यै । 8) So I (cf VS 24 36) die Samh Mss जतु, 9) P सुषिलीकेति सुषि लीका । 10) P तें । 11) P जहका । 12) So corr gibt die Samh Mss अन्ययावापो I अन्यवापं ऽत्यन्य वापं । 13) P ऋष्य । 14) P अपा । उद्रः । 15) So P H कडुणाची desgl B ohne Accent Bb कडुणाची 16) So I die Samh Mss गोलत्तिका Kath 5 7 6 गोलत्तिका 17) I तें ।(?) 18) I असितं । 19) P वर्षाहूरिति वर्ष आहू । 20) So im Accent las t I मायालवं । die Samh Mss मातालवस्ते Kath 5 7 8 मंथीलवस्ते 21) I कपिञ्जल । die Samh Mss कौपञ्जलो 22) I वलाय । अजगर । (s VS) B वलाया अजगर H u Bb वलाया अजगर 23) P कपोता । उलूका ।

चित्र[1] आदित्यानामुष्ट्रो घृणावान्वार्ध्रीनसस्ते[2] मत्या[3] अरण्याय[4] सृमरो रुरु[5] रौद्रः कुवयः[6] कुटरुर्दात्यौहस्ते वाजिनां कामाय[7] पिकः ॥ २० ॥

Vgl VS 24, 39, Kath 5, 7, 9 u a

खड्गो वैश्वदेवस्तरक्षुः श्वा कृष्णः[8] कर्णो गर्दभस्ते रक्षसामिन्द्राय सूकरः सिꣳहो मारुतः कृकलासः पिप्पका शकुनिस्ते शरव्यायै[9] विश्वेभ्यो देवेभ्यः पृषतः ॥ २१ ॥

Vgl VS 24, 40, Kath 5, 7

॥ इति तृतीयकाण्डे चतुर्दशमः प्रपाठकः ॥

शादं दद्भिरवकां दन्तमूलैर्मृदं[10] बस्वैस्तेगान्दꣳष्ट्राभ्यामवक्रन्देन[11] [12] तालु वाजꣳ हनुभ्याꣳ सरस्वत्या[13] अग्रजिह्वं जिह्वाया[14] उत्सादमप[15] आस्येन वृषणा[16] आण्डाभ्यामादित्याꣳश्मश्रुभिः[17] पन्थां[18] भ्रूभ्यां द्यावापृथिवी वर्तोभ्याꣳ[19] विद्युतं कनीनिकाभ्यां कर्णाभ्याꣳ श्रोत्रे श्रोत्राभ्यां

---

1) P चित्रे । 2) So ist wohl zu lesen, B घृणावार्ध्रीनसस्ते, H u Bb घृणावार्ध्रीनसः° P घृणावानिति घृणा वान् । वार्ध्रीनसः । 3) P मत्यै । 4) P अरण्याय । 5) P रुरु । 6) P कुवयि । 7) H u Bb कोनाय 8) So im Anschluss an P तरक्षु । श्वा । कृष्णः ।, H u Bb तरक्षुश्वाकृष्ण (in H aber erst durch Correctur so, eig तरक्षुश्वास, so auch B, ohne Accent), s VS 9) P शरव्यायै । 10) P अवका । 11) Die Samh Mss बर्स्वैस्तेगान्, P बर्स्वै इति तेगा । 12) Die Samh Mss °मावक्रन्देन; P अवक्रन्देन । 13) P सरस्वत्यै । 14) P जिह्वाया । 15) P अप । 16) P वृषणा(!) 17) P आदित्यान् । श्मश्रुभिरिति श्मश्रु भि । die Samh Mss श्मश्रूभि, 18) P पन्थान । 19) So P वर्त्तोभ्यामिति वर्त्तं भ्या । H u Bb वर्त्तोभ्याꣳ, B वर्त्तोभ्याꣳ

कर्णौ[1] अवार्याणि पक्ष्माणि[2] पार्याः[3] इक्षवः[4] पार्याणि पक्ष्माण्यवार्याः इक्षवः ॥ १ ॥

Vgl TS 5, 7, 11 12 (açvamedhângamantrah, çarîrahomah; dasselbe auch weiterhin im ganzen Prapâthaka), Kâth 5, 13, 1 u 2, VS 25, 1; Mân Çr 9, 2, 5

वातं प्राणेनापानेन नासिका उपयाममधरेणोष्ठेन सदुत्तरेण शुक्राय स्वाहा कृष्णाय स्वाहा स्तनयित्नुं निर्बाधेन मूर्धानं निवेष्येणाशनिं[5] मस्तिष्केण विद्युतं कनीनिकाभ्यां प्रकाशेनान्तरमनुकाशेन[6] बाह्यं नेदनीमधरकण्ठेनापः[7] शुष्ककण्ठेन[8] चित्तं मन्याभिरदितिं शीर्ष्णा निर्ऋतिं निर्जल्पेन शीर्ष्णा प्राणान्संक्रोशैः[9] रेष्माणं स्तूपेन[10] ॥ २ ॥

Vgl TS 5, 7, 12—14 (cf oben), Kâth 5, 13, 2, VS 25, 2

मशकान्केशैरिन्द्रं स्वपसा[11] वहेन बृहस्पतिं शकुनिसादेन[12] कूर्माञ्छफैराक्रमणं[13] स्थूराभ्यां बलं कुष्ठाभ्यां[14] जवं जङ्घाभिरध्वानं बाहुभ्यां जाम्बिलेनारण्यमग्निमतीरुग्भ्यां[15] रुद्रं रोराभ्यां[16] पूषणं दोर्भ्यामश्विना अंसाभ्याम्[17] ॥ ३ ॥

Vgl TS 5, 7, 11 flg (s oben), VS 25, 3, Kâth 5, 13, 3

अग्नेः पक्षतिर्वायोर्निपक्षतिः सोमस्य तृतीयापां चतुर्थ्यदित्याः[18]

---

1) P कर्णौ। 2) So P, die Samh Mss. पक्षाणि. 3) P पार्याः। 4) P पंक्ष्माणि। अवार्या I, die Samh Mss. पंक्षाण्य॰ 5) Die Samh Mss निवेष्येणाशनिं, P निवेष्येण। अशनिं। 6) P प्रकाशेनेति प्र काशेन। अंतर। अनुकाशेनेत्यनु काशेन। die Samh Mss प्रकाशे नान्तरम॰ 7) Die Samh Mss नेदानीम॰, P नेदनी। अधर. कंठेनेत्यधर कंठेन। 8) H u Bb कंठेनापं शुष्ककंठेन, B ॰कठेनप शु॰, P अप। शुष्क कंठेन। 9) P संक्रोशैरिति सं क्रोशैः। 10) P रेष्माणं। स्तूपेन। 11) P स्वपसेति सु अपसा। 12) H u Bb शकुनिसादेन B शकुनिसाद्येन, P शकुनिसादेनेति शकुनि सादेन। 13) P कूर्मान्। 14) Kath 5 13 3 कुष्ठिकाभिर्जवं 15) P जाम्बीलेन। अरण्य। अग्निं। अग्निमतीरुग्भ्यामित्यग्निमतिरुक् भ्या। 16) P रौराभ्यां। 17) So P, die Samh Mss. अंसोभ्या, Kâth अंसाभ्यां 18) So corrigirt, die Mss चतुर्थ्यदित्याः, P चतुर्थी। अदित्याः। (!)

पञ्च३म्यग्नीषोमयोः[1] षष्ठी मरुताꣳ सप्तमी बृहस्पतेरष्टमी पूष्णो नवमी त्वष्टुर्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यमस्य त्रयोदशी ॥ ४ ॥

Vgl. TS 5, 7, 21; VS 25, 4

इन्द्राग्न्योः पक्षतिः सरस्वत्या[2] निपक्षतिरिन्द्रस्य तृतीया बृहस्पतेश्चतुर्थी निर्ऋत्याः पञ्चमीन्द्राण्याः षष्ठी सर्पाणाꣳ सप्तमी विष्णोरष्टम्यर्यम्णो नवमी धातुर्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यम्यास्त्रयोदशी द्यावापृथिव्योर्दक्षिणं पार्श्वꣳ विश्वेषां देवानामुत्तरम् ॥ ५ ॥

Vgl. TS 5, 7, 22; VS 25, 5

मरुताꣳ स्कन्धा[3] विश्वेषां देवानां प्रथमा कीकसा रुद्राणां द्वितीयादित्यानां तृतीया वायोः पुच्छमग्नीषोमयोर्भासदौ क्रुञ्चौ श्रोणिभ्यां मित्रावरुणा[5] ऊरुभ्यामिन्द्रावरुणा[6] अत्साभ्यामाक्रमणं कुष्ठाभ्यामत्सराभिः[7] कपिञ्जलान् ॥ ६ ॥

Vgl. TS 5, 7, 15; Kâṭh. 5, 13, 5, VS 25, 6.

इन्द्रस्य क्रोडो[8] ऽदित्याः पाजस्यं दिशां जत्रवो ऽदित्या भसज्जीमूतान्हृदयौपशाभ्यामन्तरिक्षं[9] पुलीतता[10] नभ[11] उदर्येण वल्मीकान्क्लोम्ना[12] ग्लौभिर्गुल्माꣳश्चक्रवाकौ[13] मतस्नाभ्यां दिवꣳ वृक्काभ्याꣳ हिराभिः स्रवन्तीर्गिरीन्प्लाशिभ्यामुपलान्प्लीह्ना[14] हृदान्कुक्षिभ्याꣳ[15] समुद्रमुदरेण वैश्वानरं भसना ॥ ७ ॥

Vgl. TS 5, 7, 16, Kâṭh. 5, 13, 6; VS 25, 8.

---

1) So corrigirt, die Mss. पचम्यंग्नीषोमयोः 2) P सरस्वत्याः। 3) P पार्श्वः। 4) P स्कंधाः। 5) P मित्रावरुणौ। 6) P इंद्रावरुणौ। 7) P कुष्ठाभ्यां। मत्सराभिः।; die Samh. Mss. कुष्ठाभ्यां मत्सराभि°, cf. Kâṭh. 5, 13, 5 गुष्ठाभ्याम् TS 5, 7, 13 पक्ष्मभिः; VS 25, 3 पार्श्वभाभिः, 8) H u. Bb क्रोडो, 9) P भसत्। जीमूतान्। हृदयौपशाभ्यां।; H भसंदजीमुता॰ हृदयौपाशा॰, Bb भसदजीमूता॰ हृदयौपाशा॰; B भसदजीमुता॰ हृदयौपशा॰ ॥ 10) P पुरीतता। पुरिसतेति पुरि.तता। Kâṭh. 5, 13, 6 पुरितता 11) P नभः। 12) So corrigirt, die Samh. Mss. वल्मीकां क्लोम्नां, P वल्मीकान्। क्लोमा। Kâṭh. 5, 13, 6 वल्मीकान्क्लोम्ना 13) ग्लौभि॰ ohne Accente P ग्लौभिः। गुल्मान्। 14) Die Samh. Mss. संवंती गि॰; aber P संवंतीः।; 15) die Samh. Mss. हृदां, aber P हृदान्।

विधृतिं नाभ्या[1] घृतं रसेनापो[2] यूष्णा[3] मरीचीर्विप्रुषा नीहारमूष्मणा शीनं[4] वसया ह्रादुनीर्दूषीकाभिः[5] प्रुष्वा अश्रुभिरस्ना रक्षांसि चित्राण्यङ्गैर्नक्षत्राणि रूपैः पृथिवीं त्वचा जुम्बकाय स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl TS 5, 7, 20, VS 25 9

पूषणं वनिष्ठुनान्धाहीन्स्थूरगुदया[6] सर्पान्गुदाभिर्विह्रुत[7] आन्त्रैरपो[8] आस्त्रेन वृषणा[9] आण्डाभ्यां शेपो[10] वाजिनेन प्रजां रेतसा चाषान्पित्तेन[11] प्रदरान्पायुना कूष्माञ्छकपिण्डैः[12] ॥ ९ ॥

Vgl TS 5, 7, 17; VS 25, 7, Kâth 5 13, 7

अग्नये गायत्राय त्रिवृते राथन्तराय वासन्तिकाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपतीन्द्राय त्रैष्टुभाय पञ्चदशाय बार्हताय ग्रैष्माय पुरोडाशमेकादशकपालं विश्वेभ्यो देवेभ्यो जागतेभ्यः सप्तदशेभ्यो वैरूपेभ्यो वार्षिकेभ्यः पुरोडाशं द्वादशकपालं मित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविंशाभ्यां[13] वैराजाभ्यां शारदाभ्यां पयस्यां बृहस्पतये पाङ्क्ताय त्रिणवाय[14] शाक्वराय हैमन्तिकाय चरुं सवित्र[15] आतिछन्दसाय त्रयस्त्रिंशाय रैवताय शैशिराय पुरोडाशं द्वादशकपालमनुमत्यै चरुं वैश्वानरं द्वादशकपालमदित्यै विष्णुपत्न्यै चरुं कायमेककपालम् ॥ १० ॥

Vgl TS 7, 5 14 (daçahavih sarvaprshthâ), VS 29, 60

---

1) P णाभ्या । 2) P रसेन । अपं । 3) So corrigirt, die Samh Mss शुष्णा, P पुष्णां । 4) So P, die Samh Mss सीनं॰ 5) So corrigirt, die Samh Mss दुषीकाभि, in P die erste Silbe des Wortes ganz undeutlich 6) Die Samh Mss वनिष्टुनाधाहिं॰ स्थूरगुदया, P वनिष्टुना । अधाहीनित्यध अहीन् । स्थूलगुदेति स्थूल गुदया ।, Kâth 5, 13, 7 पूष्णो वनिष्टुरन्धाहि स्थूरगुदाम् 7) P विह्रुत इति वि ह्रुत । 8) P अपं । 9) P वृषणी । 10) P शेप । 11) Die Samh Mss चषान् 12) P कुष्मान् । 13) Die Samh Mss ॰मनुष्टु॰, P आनुष्टुभाभ्या । आनुष्टुभाभ्यामित्यानु सुभाभ्या । 14) P त्रिवंपाय । त्रिनवायेति त्रि नवाय । 15) P सवित्रे ।

अग्नयेऽंहोमुचे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपतीन्द्रायांहोमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं मित्रावरुणाभ्यामागोमुग्भ्यां पयस्यां वायुसवितृभ्यामागोमुग्भ्यां[1] पयोऽश्विभ्यामागोमुग्भ्यां धाना[2] मरुद्भ्य[3] एनोमुग्भ्यः पुरोडाशं सप्तकपालं विश्वेभ्यो देवेभ्य एनोमुग्भ्यः पुरोडाशं द्वादशकपालमनुमत्यै चरुं वैश्वानरं द्वादशकपालं द्यावापृथिवीभ्यामंहोमुग्भ्यां पुरोडाशं द्विकपालम् ॥ ११ ॥

Vgl TS 7, 5, 22 (daçahavir mrgareshtih)

॥ इति तृतीयकाण्डे पञ्चदशमः प्रपाठकः ॥

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र[4] ऋभुक्षा[5] मरुतः परिख्यन्[6]।
यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ॥
यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति।
सुप्राङजो मेम्यद्विश्वरूपा[7] इन्द्रापूष्णोः[8] प्रियमप्येतु पाथः ॥
एष छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः।

---

1) P वायुसवितृभ्यामिति वायुसवितृ भ्या। B वायुसविताभ्या॰ 2) P धाना। 3) P मरुद्भ्य इति मरुत् भ्य। 4) So corrigirt d e Mss (H u Bb) betonen अर्यमायुरिंद्र, aber P अर्यमा। आयु। इंद्र। 5) P ऋभुक्षा। 6) So corrigirt, die Samh Mss परिख्यान् P परि। ख्यन्। s Einl z I Bd p XLIII 7) So corrigirt, H u Bb विश्वरूप B विश्वरूपा, P विश्वरूप इति विश्व रूप। 8) So P, die Samh Mss इंद्रापूष्णो

अभिप्रिय॰ यत्पुरोडाशमर्वता[1] त्वष्टेदेन॰[2] सौश्रवसाय जिन्वति ॥
यद्धविष्यमृतुशो[3] देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं[4] नयन्ति ।
अत्रा[5] पूष्णः प्रथमो भाग[6] एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः ॥
उप प्रागात्सुमन्मे[7] ऽधायि[8] मन्म देवानामाशा[9] उप वीतपृष्ठः ।
अन्वेन॰ विप्रा ऋषयो मदन्ति[10] देवानां पुष्टे चकृमा[11] सुबन्धुम् ॥
होताध्वर्युरावया[12] अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ[13] उत शꣳस्ता[14] सुविप्रः ।
तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा[15] आपृणध्वम् ॥
यूपव्रस्का[16] उत ये यूपवाहाश्चषाल॰ ये अश्वयूपाय तक्षति ।
ये चार्वते पचन॰[17] संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥
यद्वाजिनो दाम[18] संदानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रज्जुरस्य ।
यद्वा घास्य[19] प्रभृतमा३स्ये तृण॰ सर्वा ता[20] ते अपि देवेष्वस्तु ॥
यदूवध्यमुदरस्यापवाति[21] य॰[22] आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति ।
सुकृता तच्छमितारः[23] कृण्वन्तूत[24] मेध॰ शृतपाकं पचन्तु ॥
यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाश[25] यद्वा स्वरौ[26] स्वधितौ रिप्रमस्ति ।
यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु[27] सर्वा ता[28] ते अपि देवेष्वस्तु ॥
यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति[29] ।

---

1) So nach Anleitung von TS 4 6 8,1 u VS 25 26, die Saṃh Mss ॰मर्यत, P र्यर्वत । 2) P त्वष्टा । इत् । एन । 3) Die Saṃh Mss ॰मृतशो, P ऋतुश इत्युतु शः । 4) So corrigirt, Bb पर्यश्वं, H पर्यश्वन्; desgl B ohne Accent, P परि । अश्व । 5) P अत्र । 6) P भागः । 7) P सुमदिति सु मत् । मे । 8) P अधायि 9) P आशा । 10) P मदन्तु । desgl Kāṭh 5,6 4 11) P चकृम । 12) P आवया इत्या वया । 13) P ग्रावग्राभ इति ग्राव ग्राभः । 14) So P in den Saṃh Mss ohne Accent 15) P वक्षणा । 16) P यूपव्रस्का इति यूप व्रस्का । 17) P ये । च । पचन । 18) P मंदा । (!) 19) P यत् । वाघ । आस्य । 20) P सर्वाता । (cf aber unten) 21) P अप वाति । 22) P य । 23) P तत् । शमितारः । 24) P कृण्वतु । उत । 25) P मक्षिका । अश्व । 26) So P (= VS 25 37), die Saṃh Mss स्वारौ Kāṭh 5 6 4 स्वरौ 27) P यत् । नखेषु । 28) P सर्वा । ता । 29) P अवधावतीत्यव धावति ।

मा तद्भूम्यामाश्रियन्मा[1] तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु ॥
ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं॰ ये[2] ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति[3] ।
ये चार्वतो मा॰सभिक्षामुपासते उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥
यन्नीक्षणं[4] मा॰स्पचन्या[5] उखाया[6] या पात्राणि यूष्ण[7] आसेचनानि ।
ऊष्मण्यापिधाना[8] चरूणामङ्काः सूनाः[9] परिभूषन्त्यश्वम् ॥
यदश्वाय वास[10] उपस्तृणन्त्यधिवासं॰[11] या हिरण्यान्यस्मै[12] ।
संदानमर्वन्तं पड्बीशं प्रिया देवेष्वायामयन्ति[13] ॥
निक्रमणं[14] निषदनं विवर्तनं॰[15] यच्च पड्बीशमर्वतः ।
यच्च पपौ यच्च घासिं[16] जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥
मा त्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्मोखा[17] भ्राजन्त्यभिविक्त[18] जघ्रिः[19] ।
इष्टं॰ वीतमभिगूर्तं॰ वषट्कृतं तं देवासः प्रतिगृभ्णन्त्यश्वम् ॥ १ ॥

Vgl TS4 6 8u 9 (açvamedhah), Kath 5,6 4u 5, VS25,24--39

समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनां घृतमग्ने मधुमत्पिन्वमानः ।
वाजी[20] वहन्वाजिनं जातवेदो देवाना॰ वक्षि प्रियमा सधस्थम् ॥
तनूनपात्स पथो देवयानान्प्रजानन्वाज्यप्येतु देवान् ।

---

1) P श्रा। श्रियत्। मा। 2) P ये। 3) So corrigirt die Samh Mss निर्हरति, P निः। हर। इति। Kath 5 6 5 निर्हरेति 4) P यत्। नीक्षमाणमिति नि ईक्षमाण। 5) P मा॰स्पचन्या। 6) P उखायाः। 7) P यूष्णः। 8) P ऊष्मण्या। अपिधानेत्यपि धाना। 9) So P (cf VS25 36) die Samh Mss सूना Kath 5 6,4 सूना 10) P वासः। 11) P अधीवास। अधिवासमित्यधि वास। 12) Die Samh Mss ॰न्यस्मि P हिरण्यानि। अस्मै। 13) P देवेषु। आ। यामयन्ति। यमयतीति यमयति। 14) So P, die Samh Mss नि क्रमण 15) P निवर्तनमिति नि वर्तन। die Samh Mss विवर्तन॰, s aber auch RV 1 162 14 16) So P die Samh Mss घास s RV 1 162 14 17) So corrigirt, die Samh Mss त्वाग्निर्धुनैर्द्धमगधिर्मोषा aber P त्वा। अग्निः। ध्वनयीत्। धूमगन्धिरिति धूम गन्धिः। मा। उखा। Kath 5 6 5 त्वाग्निर्ध्वनयिद् 18) In den Samh Mss das Verb ohne Accent aber P भ्राजति। अभि। विक्त। 19) So Bb, in H, B und auch P जिघ्रि, Kath 5 6 5 जघ्र 20) P, die Samh Mss वाजि

अनु त्वा सप्ते[1] प्रदिशः सचन्ताम् स्वधां देवैर्यजमानाय धेहि ॥
ईड्यश्चासि[2] वन्द्यश्चासि वाजिन्नाशुश्चासि[3] मेध्यश्चासि सप्ते ।
अग्निष्ट्वा देवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतं वह्निं वहतु जातवेदाः ॥
स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा[4] जुषाणोरु[5] पृथु प्रथमानं पृथिव्याम् ।
देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु ॥
एता उ वः सुभगा विश्ववारा[6] वि[7] पक्षोभिः[8] श्रयमाणा[9] उदातैः[10] ।
ऋष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना[11] द्वारो देवीः सुप्रायणा[12] भवन्तु ॥
अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती[13] मुखं यज्ञानामभि संविदाने ।
उषासा वां सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योना[14] इह सादयामि ॥
प्रथमा वां सरथिना सुवर्णा[15] देवौ पश्यन्तौ भुवनानि विश्वा ।
अपिप्रयं[16] चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[17] ॥
आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञं सरस्वती सह रुद्रैर्न आवीत्[18] ।
इडोपहूता[19] वसुभिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु ॥
त्वष्टा वीरं देवकामं जजान त्वष्टुरर्वा जायत[20] आशुरश्वः ।
त्वष्टेमा[21] विश्वा भुवना जजान बहोः कर्तारमिह यक्षि होतः ॥
अश्वो घृतेन त्मन्या समक्ता[22] उप देवाँ[23] ऋतुशः पाथ[24] एतु ।

1) So P, die Samh Mss सप्ते 2) P च । असि । (s VS 29 3, TS 5 1,11,1) 3) P वाजिन् । आशुः । च । असि । 4) P सुष्टरीम । सुष्टरीमेति सु स्तरीम । 5) P जुषाणा । उरु । 6) P एताः । उं इति । वः । सुभगाः इति सु भगाः । विश्ववारा इति विश्व वारा । 7) Das वि fehlt in P 8) In den Samh Mss ohne Accent पक्षोभि 9) P श्रयमाणाः । 10) Die Samh Mss उदातै aber P उत् । आतैः । 11) P शुम्भमानाः । 12) P सुप्रायणाः । सुप्रायणा इति सु प्रायनाः । 13) P चरन्ती इति चरन्ती ।, B चरंति, Ha Bb चरंति 14) P योनौ । 15) So P सुवर्णेति सु वर्णा । (s VS 29 7, TS 5 1,11 3) die Samh Mss सुपर्णा Kath 5 6 2 सुवर्णा 16) S corrigirt die Samh Mss अपिप्रै, P अपिप्रयम् ।, cf VS 29 7 TS 5 1 11 3 Kath 5 6 - अपिप्रय 17) P दिशन्ता । 18) P नः । आवित् । 19) So m t I इडा । उपहूतेत्युप हूता, die Samh Mss इडोपहूता 20) P जायते । 21) P त्वष्टा । इमा । 22) Die Samh Mss समक्ता, aber P समक्त इति सं अक्त । 23) P देवान् । 24) P पाथः ।

वनस्पतिर्देवलोकं प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानि वक्षत् ॥
प्रजापतेस्तपसा वावृधानः[1] सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने ।
स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा[2] याहि[3] साध्या[4] हविरदन्तु देवाः ॥ २॥

Vgl TS 5 1, 11 (açvasyapriyah), Kath 5, 6 2, VS 29, 1—11, Mân Çr 9 2 5

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना[5] दिवि ॥
युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥
केतुं कृण्वन्नकेतवे[6] पेशो मर्या[7] अपेशसे ।
समुषद्भिरजायथाः[8] ॥
जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थे ।
अनाविद्धया तन्वा जय त्वं स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु ॥
धन्वना गा धन्वनाजिं[9] जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम ।
धनुः शत्रोरपकामं कृणोतु धन्वना सर्वाः पृतना[10] जयेम ॥
वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति[11] कर्णं प्रियं सखायं परिषस्वजाना ।
योषेव शिङ्क्ते विततापि धन्वञ्ज्या इयं समने पारयन्ती ॥
ते आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं बिभृतामुपस्थे ।
अप शत्रून्विध्यतः[12] संविदाने आर्त्नी इमे विस्फुरन्ती अमित्रान् ॥

---

1) P वावृधानः । ववृधानं इति ववृधानं । 2) P पुरोगा इति पुरः गा । 3) So P, in den Samh Mss ohne Accent 4) H u Bb स्वाध्या P साध्या ।, Kath 5 6 2 सख्या 5) P रोचनाः । 6) Die Samh Mss कृण्वंतु केतवे, aber P कृण्वन् । अकेतवे । 7) P मर्याः । 8) H u Bb समुषद्भिर° B समुषद्भिर°, P सं । उषद्भिरित्यु षत् भिः । (s RV 1 6 3) 9) P गाः । धन्वना । आजिं । 10) P पृतनाः । 11) P वक्ष्यतीवेति वक्ष्यती इव । इत् । 12) Die Samh Mss विध्यतं P विध्यत ।

बहूनां[1] पिता बहुरस्य पुत्रः चिश्चा[2] कृणोति समनावगत्य ।
इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः ॥
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्र यत्र कामयते सुषारथिः ।
अभीशूनां महिमानं पनायत मनः पश्चादनुयच्छन्ति रश्मयः ॥
तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयो ऽश्वा[3] रथेभिः सह वाजयन्तः ।
अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्क्षिणन्ति[4] शत्रूंरनपव्ययन्तः[5] ॥
वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूया[6] अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता[7] ते जयतु जेत्वानि ॥
दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षाद्वनस्पतिभ्यः पर्याभृत[8] सहः ।
अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य[9] वज्रं हविषा रथं यज ॥
इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
सेमां[10] नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ[11] प्रति हव्या[12] गृभाय ॥
स्वादुषंसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो[13] गभीराः ।
चित्रसेना[14] इषुबला[15] अमृध्राः सतोवीरा उरवो व्रातसाहाः[16] ॥
ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः[17] शिवे नो द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा[18] माकिर्नो अघशंस[19] ईशत[20] ॥
ऋजीते परिवृङ्ग्धि[21] नो ऽश्मा[22] भवतु नस्तनूः ।

1) So P, die Saṁh Mss बहूंना, Kāṭh 5, 6, 1 बहूीमा 2) So P, die Saṁh Mss शिश्वा, Kāṭh 5, 6, 1 चिश्वा 3) P अश्वा । 4) Die Saṁh Mss क्षीणन्ति, Kāṭh. 5, 6, 1 क्षिणन्ति 5) So die Mss, P शत्रून् । अनपव्ययन्त इत्यनप व्ययत । 6) P भूयाः । 7) P वीडयस्व । आस्थातेत्या स्थाता । 8) P आभृतमित्या भृत । 9) So H, P आभृतमित्याभृतं । in Bb u B °भृत° 10) Die Saṁh Mss सेमं; P स । इमां । 11) Die Saṁh Mss देवरथ, P देव । रथ 12) Bb हव्यं, 13) P शक्तीवन्त । शक्तिमन्त इति शक्तिमन्त ।, B शक्तिवन्तो 14) P चित्रसेना इति चित्र सेना । 15) P इषुबला इतीषु बला । 16) Die Saṁh Mss व्रातसहा, P व्रातसाहा । व्रातसाहा इति व्रात-सहाः । 17) P सोम्यास । 18) P रक्ष । 19) P अघशंस इत्यघशंस । 20) So P, die Saṁh Mss ईशते 21) P परि । वृङ्ग्धि । 22) P अश्मा

सोमो अधिब्रवीतु नोऽदितिः शर्म यच्छतु ॥
सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या[1] दन्तो गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता ।
यत्रा[2] नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म यंसन् ॥
अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया[3] हेतिं परिबाधमानः ।
हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान्पुमान्पुमांसं परिपातु विश्वतः ॥
आजङ्घन्ति सान्वेषां जघनाँ[4] उपजिघ्नतु[5] ।
अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्त्समत्सु[6] चोदय[7] ॥
उपश्वासय[8] पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् ।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्दवीयो अपसेध शत्रून् ॥
आक्रन्दय बलमोजो न आधा[9] निष्टनिहि दुरिता बाधमानः ।
अपप्रोथ दुन्दुभे दुच्छुना इत[10] इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व ॥
आमूरज[11] प्रत्यावर्तयेमाः[12] केतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति ।
समश्वपर्णाश्चरन्तु नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥ ३ ॥

Vgl TS 7 4 20 (jivato gevasyopacdrah) 4 6, 6 (mahaprsbtham) Kath 5 6 1, VS 23, 5 u 6, 29 37—57 Man Çr 9 2 3 u 4

समिद्दिशामाशयानः[13] स्वर्विन्मधु रेतो[14] माधवः पात्वस्मान् ।
अग्निर्देवो[15] दुष्टरीतुरदब्ध इदं क्षत्रं रक्षतु पात्वस्मान् ॥
रथन्तरं सामभिः पात्वस्मान्गायत्री छन्दसां विश्वरूपा ।

---

1) P अस्या । d e Samh Mss अस्या 2) P यत्र । 3) P ज्यायाः । 4) P जघनान् । 5) P उपजिघ्नति । 6) P अश्वान् । समत्स्विति समत् सु । 7) So die Samh Mss, P चोदय, desgl Kath 5, 6 1 8) B उपाश्वासय 9) P नः । आ । धाः । 10) P दुच्छुना । इतः । 11) Bb आमूरज, H आमरज desgl B ohne Accent, P आ । अमू । अज । Kath 5 6 1 आमूरज 12) P प्रत्यावर्तयेति प्रति आवर्तय । इमाः । 13) P दिशाम् । आशयान । 14) P स्वर्विदिति स्वः वित् । मधु । रेतः । Bb मधु रेतो, H मधु रेतो, desgl B ohne Accent 15) So B ohne Accent P अग्नि । देव ।, H u Bb अग्निर्देवो

त्रिवृन्नो[1] विष्ठया[2] स्तोमो अह्ना समुद्रो वात[3] इदमोजः पिपर्तु ॥
उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः शुचिः शुक्रे अहन्योजसीने[4] ।
इन्द्राधिपत्यैः पिपृतादतो नो महि क्षत्रं विश्वतो धारयेदम् ॥
बृहत्साम क्षत्रभृद्वृद्धवृष्ण्यं[5] त्रिष्टुभौजः[6] शुभितमुग्रवीरम्[7] ।
इन्द्रः स्तोमेन पञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षतु ॥
प्राची दिशां सहयशा[8] यशस्वती विश्वे देवाः प्रावृषाह्ना[9] स्वर्वती ।
वैरूपे सामन्नधि तञ्शकेयं[10] जगत्यैनं[11] विक्ष्वावेशयामि ॥
इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजो ऽनाधृष्टं[12] सहस्यं सहस्वत् ।
विश्वे देवाः[13] सप्तदशेन वर्चो[14] इदं क्षत्रं सलिलवातमुग्रम्[15] ॥
धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाशानां[16] मित्रवदस्त्वोजः ।
मित्रावरुणा शरदाह्ना[17] चिकित्नमस्मै[18] राष्ट्राय महि शर्म यच्छतम् ॥
वैराजे सामन्नधि मे मनीषानुष्टुभा[19] संभृतं वीर्यं सहः ।
इदं क्षत्रं मित्रवदार्द्रदानु मित्रावरुणा रक्षतमाधिपत्यैः ॥
सम्राड् दिशां सहसाम्नी सहस्वत्यृतुर्हेमन्तो[20] विष्ठया[21] नः पिपर्तु ।

---

1) P त्रिवृदिति त्रि वृत् । नः । 2) B रिष्टया 3) P वातः । 4) P अहन् । ओजसीने । 5) Die Saṃh Mss वृद्धवृष्ण्य, P वृद्धवृष्ण्यमिति वृद्ध वृष्ण्य ।, Kāṭh 22, 14 वृद्धवृष्ण्य 6) P त्रिष्टुभा । त्रिस्तुभेति त्रि स्तुभा । ओजः । 7) So corrigirt, die Saṃh Mss शुष्कीतमु°, P शुषितं ।, TS 4,4,12,2 शुभितम्, auch Kāṭh 22,14 शुभितम् 8) P सहयशा इति सह यशाः । 9) So corrigirt, die Saṃh Mss प्रावृषाह्ना, P प्रावृषा । अह्ना ।, TS 4, 4 12 2 प्रावृषाह्ना°, Kāṭh 22, 14 प्रावृषाह्ना 10) P तत् । शकेय । 11) P जगत्या । एनं । 12) P अनाधृष्टं । 13) P देवाः । 14) P वर्चः । 15) So mit P, सलिलवातमिति सलिलं वात । (cf TS 4 4 12 3), Ha Bb सलिलवातिम°, B सलिलं°वातिम° 16) P दधार । उपस्थ इत्युप स्थे । आशानां । 17) P शरदा । अह्ना । Kāṭh 22 14 शरदाह्ना 18) So ist wohl zu lesen, die Mss schwanken, H चिकित्नम°, desgl B, ohne Accent Bb चिकित्नम° P चिकित्नम् ।, Kaṭh 22, 14 चिकित्नु 19) P मनीषां । अनुष्टुभा । अनुस्तुभेत्यनु स्तुभा । 20) So im Anschluss an P सहस्वती । ऋतुः । (cf TS 4 4 12 3), die Saṃh Mss सहस्वदृतु° 21) So corrigirt, die Mss. पिष्टया, cf oben u TS 4,4 12 3

अवस्युवाता बृहती न शक्वरी दिशां तेव्यवतु[1] नो घृताची ॥
स्वर्वती सुदुघा नः पयस्वतीमं[2] यज्ञमवतु या घृताची।
त्वं गोपाः पुरएतोत पश्चाद्बृहस्पते याम्या[2] युङ्ग्धि वाचम् ॥
ऊर्ध्वा दिशां रन्तीराशौषधीनां[3] संवत्सरेण सविता नो अह्ना।
रेवत्सामातिछन्दा[4] उ छन्दो[5] ऽजातशत्रुः[6] स्योना नो अस्तु ॥
स्तोमस्त्रयस्त्रिंशे भुवनस्य पत्नी[7] विवस्वद्वाते[8] अभि नो गृणीहि।
घृतवती सवितुराधिपत्ये[9] पयस्वती रन्तिराशा[10] नो अस्तु ॥
अन्वद्य[11] नो अनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम्।
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं दाशुषे मयः ॥
अन्विदनुमते त्वं मन्यासै शं च नस्कृधि।
क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्र ना[12] आयूंषि तारिषत् ॥
वैश्वानरो न[12] ऊत्या प्रयातु परावतः।
अग्निरुक्थेन वाहसा ॥
पृष्टो दिवि ॥
ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना[13] सहसो या मनोता।
बृहस्पतिर्मातरिश्वोत[14] वायुः संध्वाना[15] वाता[16] अभि नो गृणन्तु ॥

---

1) So H I. In Bb तेव्यवतु, desgl. B, ohne Accent, P तेवी। अवतु।, TS 4,4,12,4 देव्यवतु, Kāth 22,14 इम यज्ञमवतेया घृताची 2) H u Bb याम्या॰, Kāth 22,14 याम्या 3) So corrigirt, H u Bb रन्तीर॰, in B रन्तीर॰, P रंति। आशा। औषधीनां।, Kāth 22,14 रन्तिर 4) P सांम। अतिछन्दा। 5) P उछन्द इत्युत छन्द॰। 6) P अजातशत्रुरित्यजात शत्रु। 7) P पत्नि।, Kāth 22,14 पत्नि 8) P विवस्वद्वात इति विवस्वत् वाते। 9) So die Mss, P सवितुः। आधिपत्य इत्याधिपत्ये। 10) So im Anschluss an P रन्ति। आशा न। die Saṃh. Mss रन्तीर॰, Kāth 22,14 रन्तिर॰ 11) B अन्विदनुमते व 12) P न। 13) P अघोरा। अस्य। ईशाना। 14) P मातरिश्वा। उत। 15) P सधाना इति स धाना। 16) P वाता।

विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या[1] अस्येशाना[2] जगतो विष्णुपत्नी ।
व्यचस्वतीषयन्ती[3] सुभूतिः शिवा नो अस्त्वदितिरुपस्थे[4] ॥
कया नः ॥
को अद्य युङ्क्ते धुरि गा[5] ऋतस्य शिमीवतो[6] भामिनो दुर्हृणायून् ।
आसन्निषून्हृत्स्वसो[7] मयोभून्[8] य एषां भृत्यामृणधत्[9] स जीवात् ॥ ४ ॥

Vgl TS 4,4,12 (yajyânuvâkyah, açvamedhaprakarane), Kath 22,14

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्यामृतानाꣳ यं पाञ्चजन्यं बहवः समिन्धते ।
विश्वस्याꣳ विशि प्रविविशिवाꣳसमीमहे स नो मुञ्चत्वꣳहसः ॥
यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति[10] यस्य जातं जनमानं च केवलम् ।
स्तौम्यग्निं[11] नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वꣳहसः ॥
इन्द्रस्य मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नः स्तोमा[12] उप मामुपागुः[13] ।
यो दाशुषः सुकृतो हवमुप गन्ता स नो मुञ्चत्वꣳहसः ॥
यः संग्रामं नयति सꣳ वशी युधे यः पुष्टानि सꣳसृजति त्रयाणि ।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वꣳहसः ॥
मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य वित्तꣳ सत्यौजसा दुर्हृणा यं नुदेथे[14] ।
या राजाना सरथꣳ यात[15] उग्रा ता नो मुञ्चतमागसः ॥
यो वाꣳ रथ[16] ऋजुरश्मिः सत्यधर्मा मिथुचरन्तमुपयाति[17] दूषयन् ।

---

1) P पृथिव्या । 2) P अस्य ईशाना । 3) P व्यचस्वती । ईषयती । Kâṭh 22, I विश्वव्यचा इषयती 4) P अदिते । उपस्थ इत्युप स्थे । 5) P गा । 6) So im Anschluss an P शिमीवत इति शिमी वत 1, (cf RV I, 84, 16), die Saṃh Mss शमैव तो 7) P आसन्निषून्नित्यासन् इषून् । 8) P च । 9) So corrigirt, die Saṃh Mss भृत्यां गृणधत्, P भृत्या । ऋणधत् । 10) P प्राणत् । निमिषदिति नि मिषत् । यत् । एजति 11) P स्तौमि । अग्निं । 12) P स्तोमा । 13) P उपमामित्युप मा । उपमा । (!! 14) Die Saṃh Mss दुर्हणायंनुदेथे P दुर्हणेति दुः हणा । यं । नुदेथे । 15) P यात 16) P रथ । 17) P मथुचरतमिति मथु चरत ।

स्तौमि मित्रावरुणौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यौ[1] आत्मन्वद्बिभृतो यौ च रक्षतः ।
यौ विश्वस्य परिभू बभूवथुस्तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
उप श्रेष्ठा[2] न आशिषो देवयोर्धर्मा[3] अस्थिरन् ।
स्तौमि वायुꣳ सवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
रथीतमौ रथीनामह्व[4] ऊतये शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः ।
ययोर्वा देवौ[5] देवेष्वनिषितमोजस्तौ[6] नो मुञ्चतमांगसः ॥
यदयातꣳ[7] वहतुꣳ सूर्यायास्त्रिचक्रेण सꣳसदमिच्छमानौ ।
स्तौमि देवा[8] अश्विनौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
मरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमांꣳ वाचꣳ[9] विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
तिग्ममायुधꣳ वीडितꣳ सहस्वद्दिव्यꣳ[10] शर्धः पृतनासु जिष्णु[11] ।
स्तौमि देवान्मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमांꣳ वाचꣳ विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
यदिदं माभिशोचति पौरुषेयेण दैव्येन ।
स्तौमि विश्वान्देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
अन्वद्य नो अनुमतिरन्विदनुमते त्वꣳ वैश्वानरो न ऊत्या ॥

---

1) P यौ । 2) श्रेष्ठा । न । 3) P धर्मा । 4) So Bb, H रथिनामह्व, desgl B, ohne Accent, P रथीना । अह्व ।, Kath 22 15 रथीना ऊव 5) So P, die Samh Mss देवौ, 6) So die Samh Mss, in P देवेषु । अनिषितमित्यनि॰ षित ।, Kath 22, 15 देवेष्वनिषितम॰ 7) H u Bb यदयातꣳ, B यदायातꣳ oder यादयातꣳ, P यत् । आयातमित्या यातं । s aber auch TS. 4 7 15, 4, Kath 22, 15 यदयात 8) P देवौ 9) So corrigirt, die Samh Mss प्रेमाꣳ वाचꣳ, P प्र । इमा । वाच । 10) P सहस्व । (!) दिव्य । 11) So corrigirt, alle Mss, auch P, lesen जिष्णु , Kath 22, 15 जिष्णु

त्वमग्ने शोचिषा शोशुचाना[1] आ रोदसी अपृणा जायमानः[2]।
त्वं देवा[3] अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा ॥
उर्वी रोदसी वरिवस्कृणोत क्षेत्रस्य पत्नी[4] अधि नो ब्रुवाथ ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः ॥
ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये[5] प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम् ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः ॥
यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा यविष्ठाचित्तिभिश्चकृमा कच्चिदागः[6]।
कृधी ३ष्वस्मा[7] अदितेरनागानेनाꣳसि शिश्रथो विष्वगग्ने ॥
यथा ह त्यद्वसवो[8] गौर्यं चित्पदि षिताममुञ्चता[9] यजत्राः ।
एवो[10] ३ष्वस्मन्मुञ्चता[11] व्यꣳहः प्रतार्यग्ने प्रतरं न[12] आयुः ॥ ५ ॥

Vgl TS 4 7 15 (açvamedhasambandhinyo yâjyanuvâkyah), Kâṭh 2?,15

॥ इत्युपरिकाण्डे षोडशः प्रपाठकः ॥

॥ इत्युपरिकाण्डं समाप्तम् ॥

1) I शोशुचान । 2) Die Saṃh Mss अपृणाज्जायमान॰ aber P अपृणा । जायमान । 3) P देवान् । 4) So mit I पत्नी इति पत्नी । die Saṃh Mss पत्नी cf TS 4 7 15 6 5) So corrigirt nach Anleitung von Kâṭh 2? 15 ॰ममितेभि रोजोभि॰, die Mss schreiben ॰ममृतेभिर॰ auch I अमृतेभि I, beachte den Accent der auf den Fehler hinweist 6) P कत् I चित् I आग॰ । 7) P कृधि । सु । अस्मान् I, d e ३ ist von mir hinzugesetzt 8) So im Anschluss an P त्यत् I (s auch unten 4 11 1 u RV 4 12 6) die Saṃh Mss तद्वसवो 9) I सिता । अमुञ्चत । 10) P एवो, एवोर्वो I 11) So corrigirt, die Mss. [illegible] (ohne ३), P सु । अस्मत् । (cf RV 4 12 6) 12) P न I

Corrigenda.

S 5 Z. 3 lies °विदद्वुत्तरया statt °विन्दद्वुत्तरया
„ 8 „ 7 „ गृह्णन्ति statt गृह्णाति
„ 39 „ 3 „ भ्रान्तरंथो परा॑ड् statt भ्रान्तरथो॑ परा॑ड्
„ 40 „ 14 „ स्त्रौं statt स्त्रो
„ 42 „ 6 „ प्रत्यकल्पा statt प्रत्यिकल्पा
„ 42 „ 17 „ होचुर्या statt होतुर्या
„ 53 „ 12 u 13 lies दीचते statt दीचते
„ 64 „ 3 lies प्रापिपदं statt प्रापिवदं
„ 72 „ 12 ist das Zeichen ˇ vor ओहते zu streichen
„ 75 „ 1 lies इमां न प्राजान॰ statt इमांनप्रजान॰
„ 75 „ 4 „ सांत्रवीन् statt सौं ऽत्रवीन्
„ 77 „ 8 „ °मजयत् statt °मयजत्
„ 84 „ 12 u 13 lies सोमविक्रयिन्त्सोमं statt सोमविक्रयित्सोमं
„ 96 „ 12 lies ऽविदामहीति statt विदामहीति

Dr L von G b Ung r In Be S b n b g 17 4

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR LEOPOLD VON SCHROEDER

VIERTES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG

IN COMMISSION BEI F A BROCKHAUS

1886

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR LEOPOLD VON SCHROEDER

VIERTES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG

IN COMMISSION BEI F A BROCKHAUS

1886

Vorwort.

Die vorliegende Ausgabe des vierten Buches der Maitrâyaṇî Saṃhitâ bringt das ganze Werk zu seinem endlichen Abschluss

Handschriften

Die bei der Feststellung des Textes benutzten Handschriften sind folgende

1 Die Bühler'sche Handschrift (B)

2 Die Handschrift von Bombay (Bb)

3 Die moderne Haug'sche Handschrift (H)

Diese drei Handschriften, durchweg moderne Copieen ein und desselben älteren, in Nasik befindlichen Ms, sind den Benutzern meiner Ausgabe der Mâitr Saṃhitâ bereits von den früheren Büchern her genugsam bekannt Es kommen nun noch dazu und zwar als besonders wichtig

4 Eine alte Handschrift von Morbî auf 112 Blättern den grössten Theil des Kaṇḍa IV enthaltend, von mir mit M bezeichnet Diese Handschrift ist nach dem alten System der Mâitr Çâkhâ accentuirt Die alten Blätter derselben sind mehrfach durch neue unterbrochen, offenbar zum Ersatz von allzu schadhaft gewordenen alten Blättern, eine Mittheilung aus solch einem neuen Blatte wird stets durch den Zusatz (n Bl) besonders gekennzeichnet Die Handschrift darf als eine recht gute bezeichnet werden und steht ungefähr auf gleicher Stufe mit M 1 und 2 für Kanda I (während M 3, zu Kanda II, bedeutend schlechter war)

5 Eine alte Handschrift dem Sanskrit College zu Benares gehörig, von mir mit Ben (d h Benares) bezeichnet Dieses Ms enthält auf 105 Blättern den grössten Theil von Kanda IV Dasselbe ist sehr schön und correct geschrieben, nach dem alten System der Maitr Çakhâ accentuirt Es erinnert sehr an das, ebenfalls vortreffliche, alte Haug'sche Ms zu Kanda II (Hg) Papier und Ductus

sind ganz ähnlich, die Buchstaben schwarz, die Accente roth (wie in Hg und den Morbî-Mss.). Dieses Ms. stammt allem Anschein nach aus derselben Zeit wie Hg. Die auf f. 105 vermerkte Jahreszahl (saṃvat 1529) ist offenbar späteren Ursprungs. Sehr sonderbar, ja ein wirkliches Curiosum ist die Reihenfolge der Capitel in dieser Handschrift. Dieselbe beginnt auf f. 1 mit dem Anfang von Maitr. S. IV, 9, 1 und geht regelmässig fort bis IV, 12, 5, in der Mitte dieses Capitels bricht sie am Schluss von f. 31 plötzlich ab, f. 32 geht sie dann auf IV, 2, 10 über (wovon aber der erste Anfang fehlt), und bricht am Schluss von f. 37 mitten in IV, 3, 1 ab, geht dann f. 38 auf IV, 13, 1 u. E. über und bricht f. 45 in den letzten Partieen von IV, 13, 9 wieder ab, f. 47 beginnt mit IV, 14, 1 (doch fehlt der erste Anfang) und geht fort bis IV, 14, 14 in der Mitte, wo die Handschrift wieder auf f. 59 abbricht, f. 61 beginnt IV, 5, 3 u. A., dann geht es regelmässig fort, bis endlich f. 105 mit dem Schluss von IV, 8 endigt. Es schliesst sich also f. 1 flg. direct an die letzte Seite an![1]) Diese sonderbare Anordnung vermag ich mir nur durch die Annahme zu erklären, dass die Vorlage des Abschreibers aus einer Handschrift in losen Blättern bestand, welche ganz in Confusion gerathen waren, vielleicht hatte dieselbe keine Paginirung, oder der Abschreiber wusste sie doch nicht wieder in Ordnung zu bringen und schrieb nun die Blätter in der ihm vorliegenden Reihenfolge ab.

Dem Sanskrit College zu Benares, welches mir diese werthvolle Handschrift mit grösster Liberalität zur Benutzung zusandte, und speciell Herrn **Griffith**, Director of Public Instruction N. W. Provinces, spreche ich hiermit meinen besten Dank aus.

Zu den erwähnten Mss. des Saṃhitâ Pâṭha kommt endlich ergänzend noch das Ms. des Padapâṭha (P), welches den Benutzern meiner Ausgabe ebenfalls bereits bekannt ist[2]).

---

1) f. 46 u. 60 scheinen nicht zu K. IV. zu gehören.

2) Endlich mache ich nachtragsweise noch darauf aufmerksam, dass B. Lindner eine bisher unbekannte Handschrift des 1. Buches der Maitr. S. in Oxford in der Bodleiana entdeckt hat. Diese Handschrift (Wilson 505) ist im Catalog irrigerweise bezeichnet als Pañcasvastyayana und ist datirt saṃvat 1622 (= 1565 nach Chr.), also ungefähr gleichen Alters mit M. 1 u. 2. Näheres theilt Lindner mit Ztschr. DMG. XXXIX p. 103.

Correcturen und Conjecturen

Dem vorliegenden letzten Bande der Maitr Samhita habe ich ein Verzeichniss von Correcturen und Conjecturen für das ganze Werk beigefügt wobei ich die schon früher mitgetheilten Corrigenda für K I und III nochmals aufgeführt habe, damit die Benutzer der Ausgabe alle Corrigenda für das ganze Werk an einer Stelle zusammenfinden und mehrfachen Nachschlagens überhoben sind Das betreffende Verzeichniss berichtigt eine leider nicht ganz kleine Reihe von Druckfehlern und Versehen, und bringt ausserdem eine Anzahl von Conjecturen zur Verbesserung schwieriger Stellen Einen Theil dieser Berichtigungen und Verbesserungen habe ich selbst gefunden, bei weitem das meiste verdanke ich jedoch den gütigen Nachweisungen befreundeter Forscher, denen ich an dieser Stelle für das meinem Werke zugewendete Interesse meinen aufrichtigen Dank ausspreche Für das 1 Buch haben insbesondere Roth und Whitney mir eine grossere Anzahl werthvoller Berichtigungen brieflich zukommen lassen, eine Reihe anderer sind der inhaltreichen Recension von R Garbe entnommen (Gött Gel Anz 1882 Stück 3 4), von Bohtlingk stammen mehrere vorzügliche Emendationen, Anderes verdanke ich Delbrück Die von Delbrück zum 3 Buche gelieferten Correcturen und Besserungsvorschlage habe ich bereits am Schlusse des betreffenden Buches mitgetheilt und werden dieselben hier nur wiederholt, mit Weglassung eines einzigen Falles wo ich Roth's Conjectur den Vorzug gebe (III p 39 Z 5) Die zahlreichen übrigen Verbesserungen, sowohl für das 3 als auch für das 4 Buch dar unter eine Reihe glanzender Conjecturen, verdanke ich fast sämmtlich Hrn Prof Roth, der sich der Muhe unterzogen, auch die Aushängebogen des 4 Buches durchzugehen und mir seine darauf bezüglichen Bemerkungen mitzutheilen Ihm, der ja auch die erste Anregung zu dem vorliegenden Werke gegeben und der dasselbe somit von Anfang bis zu Ende mit seinem Interesse begleitet, durch seinen Rath gefördert hat, fühle ich mich darum zu ganz speciellem Danke verpflichtet.

Den Namen Desjenigen, von dem eine Verbesserung herstammt, habe ich nur in einigen wichtigeren Fällen ausdrücklich anzuführen für nöthig befunden

Der Index.

Um die Brauchbarkeit des Werkes zu erhohen, habe ich diesem Bande ein alphabetisches Verzeichniss aller in der Maitr Samhita vorkommenden Vers und

Capitel-Anfänge beigefügt, nebst Anführung der zu vergleichenden Stellen aus den verwandten Texten. Zum besseren Verständniss dieses Verzeichnisses bemerke ich, dass die fettgedruckten Ziffern einen Capitel-Anfang bezeichnen, einerlei ob Vers oder Prosa. Bei den Vers-Anfängen bedeuten die in Klammern gegebenen Ziffern, dass der Vers an den betreffenden Stellen nicht vollständig, sondern nur mit den Anfangsworten angeführt ist. Diese Unterscheidungen machen den Index jedenfalls bequemer benutzbar, wie ich dies selbst bereits praktisch erprobt habe.

Schluss

Zum Schluss erinnere ich noch einmal dankend an alle diejenigen Personen und Institute, welche das Zustandekommen der nunmehr abgeschlossenen ersten Ausgabe der Maitrâyaṇî Saṃhitâ durch ihre Gunst gefördert und unterstützt haben. Das Vorwort zum ersten Bande hat ihre Namen zum grossten Theile bereits genannt, das Vorwort zum zweiten und dritten Bande noch einige ergänzend hinzugefügt. Ihrer Aller sei hier noch einmal mit warmem Danke gedacht.

Möge der Beitrag, den ich mit dem vorliegenden Bande zur Förderung unserer vedischen Studien geliefert habe, trotz aller Mängel, deren ich mir wohl bewusst bin, ebenso freundlich aufgenommen, ebenso nachsichtig beurtheilt werden, wie seine Vorgänger. Mögen insbesondere die Männer, deren Namen das Widmungsblatt des ganzen Werkes zieren — **Otto Böhtlingk, Georg Bühler, Rudolf Roth** — mögen sie die in Verehrung und Dankbarkeit ihnen dargebrachte Arbeit freundlich entgegennehmen.

Dorpat, im Juli 1886.

Dr. L. v. Schroeder.

मैत्रायणी संहिता

जनविक्रमिणा श्रोत्रा लीवोण्यदेशोड्वेन शोधिता

जार्मण्यनाम्नि राष्ट्रे वेलीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

संवत्सरे १८८६

वनस्पतीन्वा उग्रो देव उदौषत्ते शम्यां अध्यशमयंस्तं शम्याः शमीत्वं यच्छमीशाखया वत्सानपाकरोति शान्त्यै पर्णवती कार्या पशूनां वा एतद्रूपं पशुमान्भवति यदपर्णा स्याद्दण्डस्य तद्रूपं वज्रो दण्डो वज्रेण पशूनभिप्रवर्तयेत्तृतीयस्यां वै दिवि सोम आसीत्तं गायत्री[1] श्येनो भूत्वाहरत्तस्य पर्णमच्छिद्यत ततः पर्णो ऽजायत तत्पर्णस्य पर्णत्वं तस्मात्सर्वे ऽन्ये वनस्पतयः पर्णिनो ऽथैष पर्ण उच्यते यत्पर्णशाखया वत्सानपाकरोति तमेव सोममवरुन्द्धे देवा वै ब्रह्म समवदन्त तत्पर्ण उपाशृणोत्सुश्रवा[2] वै नामैष न बधिरो भवति य एवं वेद ब्रह्म वै पर्णो यत्पर्णशाखया प्रार्पयति[3] ब्रह्मणैवैनाः प्रार्पयतीषे त्वेतीषमूर्जं यज्ञे च यज्ञपतौ चाधाद्वायवः स्थेति वायुर्वा अन्तरिक्षस्याध्यक्षो ऽन्तरिक्षदेवत्याः पशवो वायुरेवैनानन्तरिक्षाय परिददाति प्र वा एनानेतदाकरोति यद्वायवः स्थेत्याहारण्यस्येव हि वायुर्देवो वः सविता प्रार्पयत्विति[4] सवितृप्रसूत एवैनाः प्रार्पयति श्रेष्ठतमाय कर्मण इति यज्ञो वै श्रेष्ठतमो यज्ञायैवैनाः प्रार्पयत्याप्यायध्वमघ्न्या देवेभ्य इति वत्सेभ्यश्च वा एता मनुष्येभ्यश्च पुराप्यायन्ते ऽथैतर्हि देवेभ्य एवैना आप्याययति[5] मा वः स्तेन ईशत

---

1) H u Bb गायत्री., desgl B ohne Accent 2) So M, in H u Bb सुश्रवा, desgl B, ohne Accent, Kath 30, 10 सुश्रवा, Kap S 46 8 सुस्रवा 3) Die Mss प्रार्पयति 4) B प्रार्पयतु 5) So corrigirt, H u Bb आप्याययति, desgl B, ohne Accent, M (u Bl) आप्यायते, aber Kath 30, 10 u Kap S आप्याययति

माघशंसा इत्याशिषमेवाशास्ते ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यात बह्वीरिति प्रैव जनयति ॥

शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ॥

इति पुनात्येवैनाः ॥

रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु ॥

इति रुद्रादेवैनास्त्रायन्ते ॥ पूषा वः परस्पा अदितिः प्रेत्वरीया[1] इन्द्रो वो ऽध्यक्षो ऽनष्टाः पुनरेत ॥ इति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैना लोकेभ्यः पुनरावर्तयति यजमानस्य पशून्पाहीति यजमानस्यैव पशूनां गोपीथायाहिंसायै ॥ प्रतीचीं शाखामुपगूहति तस्माद्ग्राम्याः पशवः सायमरण्याद्ग्राममायन्ति[2] प्रत्यञ्च एनं पशवो भवन्ति य एवं वेद[3] ॥ १ ॥

Vgl 1, 1, 1. — TBr 3, 2, 1; Kath 30, 10; Kap S 46 8

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनां देवताभिरादत्ते प्रजापतिर्वा ओषधीः परुश्शो[4] वेद प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वपरश्वा[5] बर्हिर्दात्योषधीनामहिंसायै गोषदसीति रयिं यजमाने[6] दधाति प्रत्युष्टं रक्षा इति रक्षसामपहत्यै प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छेति विद्या वै धिषणा विद्ययैवैनदच्छेति मनुना कृता स्वधया वितष्टेति मनुना ह्येषा कृता स्वधया वितष्टा तया वहन्ते कवयः पुरस्तादिति ब्राह्मणाः कवया ऋषयः कवयः ॥

---

1) So M (u Bl), in H u Bb प्रेत्वरीया 2) M ˚मारण्याद्, auch Kap S so, nur ohne Accent 3) B वेदा 4) So corrigirt nach Anleitung von Kāth 31, 1 परुश्शो: M (u Bl) liest परुश्शो, H u Bb परुश्शो, desgl B ohne Accent 5) So H u Bb, desgl B u Kap S, ohne Accent, M (u Bl) यदश्वपरश्वा, Kath 31, 1 यदश्वपर्श्वा 6) M (u Bl) यजमानो

देवेभ्यो जुष्टमिह बर्हिरासदे ॥

इति देवेभ्य एवैनं जुष्टं करोति देवानां परिपूतमसीति यद्वा इदं किंच तद्देवानां परिपूतं यथा श्रेयसे प्रोच्य कर्म करोत्येवं वा एतद्देवेभ्यः प्रोच्य बर्हिर्दाति[1] यावत्परिदिशति तत्सर्वं दाति यत्तत्सर्वं न दाति यज्ञस्य तदतिरेचयति यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते भ्रातृव्यं तेन वर्धयत्येकं स्तम्बं परिदिशति[2] तं सर्वं दाति यज्ञस्यानतिरेचाय विष्णोः स्तुप इति विष्णोर्वै स्तुपोऽछिद्यत स पृथिवीं प्राविशद्यत्प्रथमं नोत्सृजेदातिमाछिद् देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां बर्हिर्देवसदनं दामीति सवितृप्रसूत एवैनद्देवताभिर्दाति ॥ माधो मोपरि परुस्त ऋध्यासम् ॥ इत्योषधीनामहिंसायै ॥ आछेत्ता[3] ते[4] मा रिषम् ॥ इति यावद्यावदेवमविद्वानध्वर्युर्बर्हिर्दाति तावदस्यात्मनो मीयते नास्यात्मनो मीयते य एवं वेदातिरस्तं बर्हिः शतवल्शं[5] विरोहेत्योषधीष्वेव भूमानं दधाति सहस्रवल्शा वि वयं रुहेमेत्याशिषमेवाशास्तेऽदित्या रास्नासीतीयं वा अदितिरस्या एवैनद्रास्नां करोतीन्द्राण्याः संनहनमितीन्द्राणी वा अग्रे देवतानां समनह्यत[6] चर्द्धिकामा सार्ध्नोदृद्ध्या ऋध्नोति य एवं वेद बर्हिः संनह्यति प्रजा वै बर्हिः प्रजानां संतत्यै प्रजानामपरावापाय[7] तस्मात्स्नावा प्रजाः संतताः पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नात्विति पुष्टिर्वै पूषा पुष्टिं यजमाने दधाति स ते मा स्थादिति यजमानस्याहिंसायै ॥

आपस्त्वामश्विनौ त्वामृषयः सप्त मामृजुः ।
बर्हिः सूर्यस्य रश्मिभिरुषसां केतुमारभे ॥

1) So H u. Bb; in M दाति 2) So M, in H u. Bb परिदिशति; desgl. B, ohne Accent 3) M आछेत्ता 4) Bb ते 5) H u. Bb शतवल्श°, desgl. Kâth., ohne Accent 6) So die Mss. mit Recht 7) °मपरावापाय in den Mss. ohne Accent

इत्यश्विनौ वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवैनद्भिषज्यतीन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छा इतीन्द्रस्यैवैनद्बाहुभ्यामुद्यच्छते बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हरामीति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनद्धरत्युरु३र्वन्तरिक्षमिन्विति संमिष्ट्या एवादित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीतीयं वा अदितिरस्यामेवैनदसीषदत् ॥ बर्हिरसि देवंगमम् ॥ इत्यासन्नमभिमन्त्रयते बहु[1] वा एतस्य पूर्वेद्युराह्रियमाणस्येह चेह च स्कन्दत्यस्कन्नमेनद्देवताभ्यः संप्रादाद्यजमानस्याहिंसायै ॥ २ ॥

Vgl. 1, 1, 2 — TBr. 3, 2, 2; Kāṭh 31, 1; Kap S 47, 1.

पूर्वेद्युरिध्मा[2] बर्हिः कुर्वन्ति यज्ञमेवारभ्योपवसति प्रजापतिः प्रजा असृजत तस्योखे अस्रंसेतां स एताभ्यामुखाभ्यां प्रत्यधत्त[3] यदेते उखे भवतः[4] प्रजापतेरेवोखे[5] प्रतिदधाति शुन्धध्वं दैव्याय कर्मण इति देवेभ्य एवैनानि शुन्धति वसूनां पवित्रमसीति वसूनां वा एतद्भागधेयं तेभ्य एवैनत्करोति पवित्रमपिदधात्योषधीनां पशूनां च पयः संसृजति वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्यै धारयन्नास्ते धारयन्त इव हि दुहन्ति[6] द्यौरसि पृथिव्यसीत्याभ्यामेवैनां प्रवृणक्ति मातरिश्वनो घर्म इत्यन्तरिक्षं वै मातरिश्वनो घ३र्मोऽन्तरिक्षस्य धृत्यै कामधुक्षः सा विश्वायुः सा विश्वभूः सा विश्वकर्मेत्यसौ वा विश्वायुरन्तरिक्षं विश्वभूरियं विश्वकर्मेमान्वा एतल्लोकान्यथापूर्वं प्रदापयत इमांल्लोकान्यथापूर्वं प्रत्तान्दुहे[8] य एवं वेद तिस्रो यजुषाभिमन्त्रयते त्रयो वा इमे लोका एषु वा एतं लोकेषु रसं दधाति

1) H u Bb बहू, desgl B, ohne Accent 2) Die Mss पू३र्वेद्यु॰ 3) H u B प्रत्यधत्त, Kap S 47, 2 आभ्यामादत्त 4) In den Mss ohne Accent 5) Bb प्रजापतेवोखे 6) M दुहंति, Bb दुहंति 7) So corrigirt, die Mss एतं लोकान्, Kap S 47, 2 इमानेव लोकान्यथापूर्वं प्रदापयति 8) So corrigirt, die Mss प्रत्ता

तस्मादिमांल्लोकान्प्रजा उपजीवन्ति हुतः स्तोको हुतो द्रप्स इत्यभिमन्त्रयते ऽस्कन्दाय ॥ इन्द्राय देवेभ्यो हविर्बहु दुग्धि[1] ॥ इति निर्वदति विषप्त्या हि देवा न दारुपात्रेण दुह्यादग्निर्वै दारुपात्रं यातयामेन हविषा यजेत तद्ध[2] स्माहुर्दोहयेयाः[3] पुरोडाशमुखं हविर्न वा इत इतः पुरोडाशं हविषो यामो ऽस्ति दोग्धव्यमेवेति न शूद्रो दुह्यादसतो वा एष संभूतो ऽसन्त्साद्वै पवित्रमत्येति तद्वाग्निहोत्रमेव शूद्रो न दुह्यात्तद्धि नोत्पुनन्ति ॥

संपृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणा मधुमत्तमाः ।
पृञ्चतीः पयसा पयो मन्द्रा[4] धनस्य सातये ॥

इति प्रतिनयति[5] शृतत्वाय शृतकामा हि देवा इन्द्राय त्वा भागं सोमेनातनच्मीति सोममेवैनत्करोति तस्य ह त्वै सोमपीथः संततो य एवं विद्वान्त्सान्नाय्यं पिबति ॥ अदस्तमसि विष्णवे त्वा ॥ इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनददस्तं करोति विष्णो हव्यं रक्षस्वेति यथाहैव ते भागस्तं रक्षस्वेत्येवं वा एतद्विष्णुमाह तत्ते हव्यं तद्रक्षस्वेति न मृत्पात्रेणापिदध्यात् पितृदेवत्यं हविः स्याद्दारुपात्रेणापिदध्यादग्निर्वै दारुपात्रमग्निरिव हव्यं रक्षत्युदन्वत्कार्यमापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्यै ॥ ३ ॥

Vgl 1, 1, 3 — TBr 3, 2, 3, Kath 31, 2, Kap S 47 2

यो वै श्रद्धामनालभ्य[6] यजते नास्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्दधत्यपः

---

1) So M, in H u Bb बहुदुग्धि desgl B, ohne Accent 2) So corrigirt, M तद्ध, H u Bb तत् ह 3) H u Bb दुचियो, Kath 31 2 दोहैया 4) So M, vgl auch TS 1, 1, 3, 1, in H u Bb मैन्द्रा, desgl B, ohne Accent 5) So M, in H u Bb प्रतिप्रतिनयति, desgl B ohne Accent 6) So B nur ohne Accent, in H u Bb श्रद्धामवालभ्य, M (u Bl) श्रद्धामालभ्य

प्रणयत्यापो वै श्रद्धा श्रद्धामेवालभ्य यजत आपो यज्ञो यज्ञं तत्प्रचरत्यापो देवानां प्रियं धाम देवानां प्रियं धाम प्रणीय प्रचरत्यापः सत्यं सत्यमेवालभ्य यजत आपो रक्षोघ्नी रक्षसामपहत्या आपो वज्रो वज्रं भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या आपः श्रद्धा श्रद्धास्य[1] देवाः श्रन्मनुष्या इष्टाय दधते[2] यस्यैवं विदुष एवं विद्वानपः प्रणयति[3] देवीरापो ऽग्रेगुवा इति यज्ञमेव प्रणयति[4] देवस्य त्वा सवितुः प्रसऽवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनद्देवताभिरादत्त उऽर्वन्तरिक्षमिति समिध्या एवं प्रत्युष्टं रक्षा इति रक्षसामपहत्यै धूरसि ध्वरं ध्वरन्तमिति धुर्यो वै नामैऽषो ऽग्निर्यदनालभ्यातीयाद्यजमानं शुचार्पयेद्द्वौ वाव पुरुषस्य भ्रातृव्यौ यं द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तौ एवं शुचार्पयति ॥ ४ ॥

Vgl 1, 1, 4 — TBr 3, 2 4, 1 flg Kaṭh 31, 3; Kap S 47, 3

देवानामसि वह्नितमं सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतममिति देवेभ्य एवैनद्वह्नितमं सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतमं करोत्यह्रुतमसि हविर्धानं दृंहस्व मा ह्वारिति दृंहत्येवैनद्विष्णोः क्रमो ऽस्युरु वातायेति यद्वै किंच वातो नाभिवाति तद्वरुणस्यावरुणमेवैनत्करोति[6] मित्रस्य वश्चक्षुषा प्रेक्ष इति मित्रमेवैनान्कुरुते ॥ ऊर्जे गृह्णीत ॥ इत्यूर्जं यजमाने दधाति ॥ प्रभूत्यै वः ॥ इति प्रैवैनाभावयति देवस्य वः सवितुः प्रसऽवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां

1) So corrigirt, B श्रद्धस्य, H u Bb श्रद्स्य, M (u Bl) श्रद्स्या, Kap S 47, 3 श्रद्धास्य 2) So schreibe ich mit Kāth 31 3 und Kap S 47, 3, in H, Bb u B श्रद्धत्ते, M (u Bl) (इष्टाय) दधत्ते 3) M (u Bl) प्रणयति 4) In den Mss dies Wort ohne Accent 5) Bb धूरं, Kap S 47, 3 धूर्व, desgl Kath 31, 3 6) Auch Kath 31, 3 und Kap S 47, 3 यद्वै किंच वातो नाभिवाति तद्वरुणस्यावरुणमेवैनत्करोति

यंछन्तु पञ्च गोपीथाय वो नारातये ऽग्नये वो जुष्टान्निर्वपामीति सवितृप्रसूत एवैनान्देवताभिर्निर्वपति यंछन्तु पञ्चेति पञ्च वा ऋतव ऋतून्वा एतत्प्रीणाति ते ऽस्मै प्रीताः कल्पन्ते गोपीथाय वो नारातया इति रक्षसामपहत्या अग्नये वो जुष्टानित्यग्नय एवैनाञ्जुष्टान्करोत्यथो यस्यै देवतायै निर्वपति तस्या एनाञ्जुष्टान्करोतीदं देवानामिदमु नः सहेति व्यावृत्त्यै दृंहन्तां दुर्या इति हविषो गृहीता इमे लोका उदवेपन्त तान्देवा एतेन यजुषादृंहन्यदेतद्यजुर्वदत्येषां लोकानां धृत्यै निर्वरुणस्य पाशादमुक्षीति[1] वरुणपाशादेव निर्मुच्यत आत्मनो ऽहिंसायै स्वरभिव्यख्यमिति[2] तम इव वा एष प्रपद्यते परीणहं स्वरेवाभिविपश्यति ज्योतिर्वैश्वानरमित्यसौ वा आदित्यो ज्योतिर्वैश्वानरम् ॥ उर्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ इति यद्वीहीति ब्रूयाद्धायुको ऽध्वर्युः स्यात् ॥ उर्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ इत्यध्यायुको ऽध्वर्युर्भवत्यदित्या व उपस्थे सादयामीतीयं वा अदितिरस्यामेवैनानसीषदत्[3] ॥ अग्ने हव्यं रक्षस्व ॥ इति पुर उपसादयत्यग्निरेव हव्यं रक्षते ॥ ५ ॥

Vgl 1, 1, 5 — TBr 3, 2, 4, 4 flg , Kaṭh 31, 3, Kap S 47, 3

विष्णोर्मनसा पूते स्थः ॥ इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैने[4] पुनाति देवो वः सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत[5] एवैना उत्पुनात्यग्नये वो जुष्टानित्यग्नय एवैनाञ्जुष्टान्करोत्यथो यस्यै देवतायै प्रोक्षति तस्या एनाञ्जुष्टान्करोति[6] यज्ञो ऽशुद्ध आलेभे तं शुन्धध्वमिति शुन्धत्येवैना-

---

1) So M; in H u Bb °दमुक्षिरिति, desgl B ohne Accent 2) So ist offenbar zu lesen, M स्वरभिर्व्यख्यमिति, H u Bb स्व रभिर्व्यख्यमिति, desgl B ohne Accent, in Kap S 47, 3 स्वरभिवृचमिति 3) H u Bb °वैनाम° 4) So M, in H u Bb यज्ञायैवैम, desgl B ohne Accent 5) So M, H u Bb, in B सवितृप्रसूताः in Kap S 47, 4 wohl सवितृप्रसूत एवैने देवताभिरुत्पुनाति 6) H u Bb एतान्

न्यदित्यास्त्वगसीतीयं[1] वा अदितिरस्यां एवैनत्त्वचं करोत्यवधूतं रक्ष इति रक्षसामपहत्यै प्रतीचीनग्रीवं कृष्णाजिनमुपस्तृणाति तस्मात्प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते पृथुग्रावासि वानस्पत्यमिति ग्रावाणमेवैनत्करोत्यग्नेर्जिह्वासि वाचो विसर्जनमित्यग्ने३र्ह्येषा जिह्वा वाचो विसर्जनं यदा हि पशवा ओषधीनामश्नन्त्यथ वाचं विसृजन्त आयुषे वा इत्यायुर्यजमाने दधाति बृहद्ग्रावासि वानस्पत्य इति ग्रावाणमेवैनत्करोति देवेभ्यो हव्यं शमीष्वेति देवेभ्य एवैनत्करोति ॥ अपहतं रक्षः ॥ इति रक्षसामपहत्यै ॥ हविष्कृदेहि ॥ इति यो देवानां हविष्कृत्तं ह्वयति त्रिर्ह्वयति त्रिषत्या हि देवा मनो वै[2] श्रद्धादेवस्य यजमानस्यासुरघ्नी वाग्यज्ञायुधानि[3] प्रविष्टासीत्तस्या वदन्त्या यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तद्दहनाभवन्नेवं विद्वान्ब्राह्मणो भ्रातृव्याणां मध्ये ऽवसाय यजेत यावन्त एवास्य भ्रातृव्या यज्ञायुधानामुपशृण्वन्ति तेषां तेज इन्द्रियं वीर्यं वृङ्क्ते कुटरुरसि मधुजिह्वस्त्वया वयं संघातं संघातं जेष्मेति संघातंसंघातं वा एतेन यजमानो भ्रातृव्यं जयतीषमावदोर्जमावद रायस्पोषमावदेत्याशिषमेवाशास्ते ॥ ६ ॥

Vgl 1, 1, 6 — TBr 3 2, 5, 1 flg, Kath 31 4, Kap S 47, 4,

वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्त्विति प्रतिष्ठित्या अस्ना[4] वै देवाः पशुभ्यो रक्षांसि निरवादयन्त[5] तुषैरोषधीभ्यो यदाह परापूतं

1) Kap S 47 4 सुधता पाचाधि देवयज्याया इति देवेभ्य एवैनानि सुधति 2) So M, desgl Kath und Kap S, ohne Accent s die folgende Anmerkung, Bb मनो वै, H मेनो वै, desgl B, ohne Accent 3) So M in H u Bb वा स॰, desgl B ohne Accent Kath 31 4 मनो वै श्रद्धादेवस्य यजमानस्य तस्यासुरघ्नी वाग्यज्ञायुधानि प्रतिष्ठासीत्, Kap S 47 4 मनो वै श्रद्धादेवस्य यजमानस्यासुरघ्नी वा यज्ञायुधानि प्रविष्टा cet. 4) So M, in H u Bb अस्ना, desgl B ohne Accent, ebenso Kāth 31, 4 und Kap S 47, 4 s E 5) So M, in H u Bb निरवदयन्त, desgl B, ohne Accent, desgl Kāth 31, 4

रक्षः परापूता अरातिरित्येतावतैव यज्ञस्य रक्षांसि निरवदयते ॥ देवो वः सविता विविनक्तु ॥ इति सवितृप्रसूत एवैनान्विविनक्ति ॥ सुपिचा विविच्यध्वम् ॥ इत्याशिषमेवाशास्ते सुफलीकृतान्कुर्यान्मेध्यानेनान्यज्ञियान्करोति निः फलीकरोति चिपत्या हि देवा अदित्यास्त्वगसीतीयं वा अदितिरस्या एवैनस्त्वचं करोत्यवधूत॰ रक्षा इति रक्षसामपहत्यै प्रतीचीनग्रीवं कृष्णाजिनमुपस्तृणाति तस्मात्प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुपतिष्ठन्तेऽदित्याः स्कम्भोऽसीति शम्यामुपदधातीमे वै सहास्तां ते शम्यामाचं॰ शम्यामाच॰¹ व्यैता॰ यच्छम्यामुपदधात्यनयोरेव विधृत्यै धान्यमसि धिनुहि देवानित्येतस्य वै यजुषो वीर्येण यावदेका देवता कामयते यावदेका तावदस्या आहुतिः प्रथते प्रथते प्रजया पशुभिर्य एवं॰ वेद प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वेति प्राणमपानं॰ व्यानं तान्यजमाने दधाति दीर्घामनु प्रसृति॰² संस्पृशेथामायुषे वा इत्यायुरस्मिन्दधाति मित्रस्य वश्चक्षुषावेक्षा इति मित्रमेवैनान्कुरुते देवो वः सविता हिरण्यपाणिरुपगृह्णात्विति सवितृप्रसूत एवैनानुपगृह्णाति ॥ ७ ॥

Vgl 1, 1, 7 — TBr 3, 2, 5, 10 flg , Kâth 31, 4 u 5, Kap S 47, 4 a E und 5

निर्दग्ध॰ रक्षा इति रक्षसामपहत्यै यदधस्तादङ्गारमुपवर्तयत्यस्मिंस्तेन लोके ज्योतिर्धत्ते यदुपरिष्टादन्तरिक्षे तेनासा असा आदि-²त्यो ऽमुष्मिंल्लोके ज्योतिर्भवत्यथो दिवैवासा अमुष्मिंल्लोके भवति सर्वे ऽस्मा इमे लोका ज्योतिष्मन्तो भवन्ति य एवं॰ वेद त्रीणि समीचीनान्युपदधाति त्रयो वा इमे लोका एषां लोकानां धृत्या अपाग्ने ऽग्निमामादं जहीति य आमात्क्रव्यात्तमपहत्य देवयजने य-

1) So M, in H u Bb शम्यामार्च॰ 2) S oben 1, 1, 7, auch Kath 31, 5 प्रसृतिम्, in Kap S 47,5 प्रसतिम् corrumpirt aus प्रसृतिम्

द्विया उपदधाति ध्रुवमसि पृथिवीं दृंहेति पृथिवीमेव दृंहति धरुणमस्यन्तरिक्षं दृंहेत्यन्तरिक्षमेव दृंहति धर्त्रमसि दिवं दृंहेति दिवमेव दृंहति धर्मासि विश्वा विश्वानि दृंहेति दिश एवं दृंहति प्रजापतिर्वै यत्सम्भवत्स एतावञ्श एवं समभवदेकं वा अग्रे[1] शीर्ष्णः कपालं सम्भवत्यथ द्वितीयमथ तृतीयमथ चतुर्थमथ पञ्चममथ षष्ठमथ सप्तममथाष्टमं यदष्टा[2] उपदधात्यात्मानं वा एतद्यजमानः संस्कुरुते तं संस्कृतममुष्मिंल्लोके ऽनुपरैति यदष्टा[3] उपदधाति गायत्रीं तेन छन्द आप्नोति यदेकादश त्रिष्टुभं तेन यद्द्वादश जगतीं तेनाथो सर्वाण्येव छन्दःसंमितान्युपदधाति[4] ॥ चितः स्थ परिचितः स्थ ॥ इति यजुष्मन्ति करोति वसूनां रुद्राणामादित्यानां भृगूणामङ्गिरसां घर्मस्य[5] तपसा तप्यध्वमित्येतासामेनानि[6] देवतानां तपसा तपति ॥

यानि घर्मे[7] कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः ।
पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम् ॥

इति यजुषैव युञ्जते यजुषा विमुच्यन्ते ॥ ८ ॥

Vgl 1 1 8 — TBr 3 2, 6, u 7, Kath 31, 6, Kap S 47, 6

देवस्य वः सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां संवपामीति सवितृप्रसूत एवैनां देवताभिः संवपति पवित्रवत्संवपति[8] हविः करोति देवो वः सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैना

---

1) So M, in H श्रग्रे, desgl Bb u B ohne Accent 2) In Bb यदष्टावुप॰ 3) Bb यदष्टावुप॰ 4) So M, in H छन्दासंमिता॰, desgl Bb, ohne Accent, B छन्दा सम्मिता॰ 5) H u Bb धर्मस्य 6) So M, in H ॰मेतानि, desgl Bb u B 7) H u Bb धर्मे 8) So M, in H u Bb पविचवत्संवपति, B पवित्रं वसञ्वपति, Kāṭh 31 7 पवित्रवति सवपति

उत्पुनात्यप उपसृजत्यमृतं वा आपोऽमृतमेव हविः करोति संमापा ओषधीभिर्गच्छन्तां समोषधयो रसेन सं रेवतीर्जगतीभिरित्यन्यां[1] वा एतासामन्यां[2] जिन्वन्त्यापा[3] ओषधीर्जिन्वन्त्योषधीरपः शिवाः शिवाभिः समसृक्षतापा इत्यापो वै रेवतीरोषधयो मधुमतीः पशवो जगतीरप ओषधीः पशूंस्तानस्मै संसृज्यैकधा मधुमतः[4] करोति॥ मखस्य शिरोऽसि ॥ इत्याह यज्ञो वै मखस्तस्य वा एतच्छिरः क्रियते सीदन्तु विशो जनयत्यै त्वेति मिथुनमेव करोति घर्मोऽसि विश्वायुरिमं घर्मं प्रथस्वोरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतामिति प्रथयत्येवैनं ॥ प्रति[5] प्रथस्व पृथिवीमुत द्याम् ॥ इतीमे एव प्रथयति घर्मो वा एषोऽर्धमासेऽर्धमासे प्रवृज्यते स ईश्वरोऽशान्तस्तेजसा यजमानस्य पशून्निर्दहो[6] यत्पर्यग्नि[7] करोति पशूनेव करोति शान्त्या अनिर्दाहाय त्रिः पर्यग्नि[8] करोति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यः शमयति पुरोडाशं वा अधिश्रित[9] रक्षांस्यजिघांसन्त्स नाको नाम दिवि रक्षोहाग्निः सोऽस्माद्रक्षांस्यपाहन्यदाह[10] देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाके पृथिव्या इति रक्षसामपहत्यै शिरो वा एतद्यज्ञस्य यत्पुरोडाशः केशा वेदो यथा शीर्ष्णः कपालान्येवं कपालानि यथा मस्तिष्क एवं पुरोडाशः सुशृतः कार्यो मेध्यत्वाय यत्पुरोडाशं नाभिवासयेदाविर्मस्तिष्कः स्याद्यदभिवासयति तस्माद्गुहा मस्तिष्कस्त्वचं ग्राहयति तस्मान्मस्तिष्कः परिततो भस्मनाभ्यूहति तस्मान्मांसेनास्थि छन्नं ज्वालैरभिवासयति तस्मात्केशैः शिरश्छन्नं यत्त्वचम-

1) So M; in Bb °रत्यन्यां, H °रत्यत्यां, B °रित्यत्यां 2) So corrigirt, die Mss °मन्यां 3) M जिन्वत्य° 4) So M, in H u. Bb मधुमत, desgl. B ohne Accent. 5) So M u. B, in H u. Bb प्रेच प्रथयति 6) So M, in H निर्दहेद्; B निर्दहेद्, Bb निर्दहेद् 7) M पर्यग्न 8) M पर्यग्न 9) So M, in H u. Bb अधिश्रुत°, desgl. B, ohne Accent 10) So M, in H u. Bb °स्यपाहरन्, desgl. B, ohne Accent

ग्राहयित्वा भस्मनाभिवासयेत्पलितंभावुको ऽध्वर्युः स्याज्ज्वालैरभिवासयत्यपलितंभावुको[1] ऽध्वर्युर्भवति तं वै देवास्तं नाविन्दन्यस्मिन्यज्ञस्य क्रूरमार्क्ष्यामहा[3] इति सो ऽग्निरब्रवीदहं[4] वस्तं जनयिष्यामि यस्मिन्यज्ञस्य क्रूरमार्क्ष्यध्वा इति सो ऽपो ऽङ्गारेणाभ्युपातयत्तत एकतो ऽजायत द्वितीयं ततो द्वितस्तृतीयं ततस्त्रितो यदद्भ्यो ऽधिनिरमिमीत तदाप्येयानामाप्येयत्वं यदात्मनो ऽधिनिरमिमीत तदात्मेयानामात्मेयत्वमन्तर्वेदि जुहोति तद्देवानवरुन्द्ध उपरिष्टादभिघारयति मृतत्वाय मृतकामा हि देवास्ते देवा अतिमृजाना आयन्सूर्याभ्युदिते ते ऽमृजत[5] यं सुप्तं सूर्यो ऽभ्युदेति सूर्याभ्युदितः सूर्याभिनिम्रुक्ते[6] सूर्याभिनिम्रुक्तः[7] श्यावदति श्यावदन् कुनखिनि कुनख्यग्रेदिधिषौ दिधिषूः परिवित्ते परिवित्तः परिविविदाने परिविविदानो वीरहणि वीरहा भ्रूणहनि भ्रूणहनमेनो नात्येति ॥ ९ ॥

Vgl 1, 1, 9 — TBr 3, 2, 8, Kâth 31, 7, Kap S 47, 7

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनं देवताभिरादत्ते सहस्रभृष्टिः शततेजा इति वज्रं वा एतत्संश्यति भ्रातृव्याय प्रहरिष्यन्पृथिवि देवयजनि मा हिंसिषं ता ओषधीनां[8] मूलमित्योषधीनामहिंसायै व्रजं गच्छ

1) So M, in H u Bb पलितभावुको 2) So M, in H u Bb त्वपलितभावो, desgl B, ohne Accent 3) So die Mss (nur in B die Ligatur für च्य undeutlich, wie es scheint क्य mit darunter gesetztem य, in Bb °मार्च्यामहा) Hier steckt vielleicht die Wurzel arksh (ṛksh), c praep â, darin, die nur Dhâtup 27, 29 überliefert ist, mit der Bedeutung हिंसायाम्, allerdings nach Dhâtup das Praes ṛkshnoti, Kâth 31, 7 corrupt क्रूरस्मात्स्यामह, s die folgende Anmerkung 4) Wohl Wurzel arksh c â, für आर्क्ष्ध्वे, (H und Bb °र्चंधा), auch Kâth क्रूरमार्च्यध्व 5) So die Mss, nur Bb भृजत 6) So M, in den anderen Mss °निमुक्ते 7) M °निम्रुक्त, die anderen Mss °निर्मुक्त 8) So M (u Bl, ohne Accent), in H u Bb हिंसिषता-मोषधीना, desgl B, ohne Accent, s oben 1, 1, 10

गोस्थानमिति' छन्दाꣳसि वै व्रजो गोस्थानꣳ छन्दाꣳस्येवास्मै व्रजं गोस्थानं करोति' वर्षतु ते पर्जन्या इति' पर्जन्यादेवं वृष्टिꣳ वनुते' बधानं देव सवितः शतेन पाशैः परमस्या परावतीति' द्वौ वाव पुरुषस्य भ्रातृव्यौ यं द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि' ता एव बध्नाति परमस्या परावति[1]' यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमत्र बधान' सो ऽतो मा मोचीत्याशिषमेवाशास्ते' द्रप्सस्ते दिवं मा स्कानिति' यो वा अस्या रसः[2] स द्रप्सस्तमिमं प्रजा उपजीवन्ति' तमस्याꣳ[3] यच्छत्यस्कन्दाय ॥ अररुस्ते द्यां मा पप्तत्[4] ॥ इत्यररुर्वै नामासुर आसीत्स पृथिवीमुपमुच्याशयत्तमिन्द्रो ऽचायत्तमपारंह[6] पृथिव्या अदेवयजनामित्यपाहꣳस्तं दिवमपिपतिषत्तम् ॥ अररुस्ते द्यां मा पप्तत्[7] ॥ इति दिवः प्रत्यनुदत' य एवं[8] विद्वाꣳस्त्रियजुर्हरत्येभ्यो वा एतल्लोकेभ्यो[9] यजमानो भ्रातृव्यं निर्भजति' त्रिः कृत्वो[10] हरति' त्रयो वा इमे लोका' एभ्य एवं लोकेभ्यो भ्रातृव्यं निर्भजति' तूष्णीं चतुर्थꣳ हरति[11]' यो लोको निरुक्तो ऽपरिमितस्तस्माद्भ्रातृव्यं निर्भजत्यसुराणाꣳ वा इयं पृथिव्यासीत्ते देवा अब्रुवन्दत्त नो ऽस्याः पृथिव्या इति' ते वै स्वयमेव मृध्वमिति' ततो वै वसवः प्राचीं दिशमुदजयन्रुद्रा दक्षिणामादित्याः प्रतीचीं' मरुता

---

1) So M (n Bl) ohne Accent, in H u Bb परावती, desgl B ohne Accent, s 1, 1, 10 2) So corrigirt H u Bb रस, M ohne Accent 3) M तमस्या (n Bl, ohne Accent) 4) So corrigirt M (n Bl) मा पपतत् in H u Bb मा पयतत् desgl B ohne Accent in Kap S 47 8 अररुस्ते द्यां मा पप्तत् इति aber Kath 31, 8 द्यां मा पप्तदिति 5) So M (n Bl nur ohne Accent) H u B °मुपमुच्य° desgl B, ohne Accent 6) So M in H Bb u B जायत् 7) So corrigirt M u B मा पपतत्, H u Bb मां पयतत् in Kap S 47 8 स दिवमपतदररु (cod °हरु) द्या मापपतदिति (cod मायपत°) त दिव प्रत्यनुदत aber Kath 31 8 मा पप्तदिति 8) So H u Bb desgl B ohne Accent in M विद्वान्स्त्र° 9) So M, nur ohne Accent (n Bl) in H u Bb एत लोकेभ्यो desgl B ohne Accent 10) M कृत्वा (n Bl) 11) M (n Bl) हरति

उदीची॑' ततो॑ वै देवा॑ इमाम॑सुराणाम॑विन्दन्त' ततो॑ देवा॑ असुरानेभ्यो॑ लोकेभ्यो॑ निरभजन्स्ततो॑ देवा॑ अभवन्प॑रासुरा' य॑देवम॑ताभिर्दे॑वताभिर्वे॑दिं परिगृह्णाती॑मां वा॑ एतद्य॑जमानो भ्रा॑तृव्यस्य वृङ्क्ते॑' ऽस्या॑' भ्रा॑तृव्यं निर्भ॑जति' भ॑वत्यात्म॑ना' प॑रास्य भ्रा॑तृव्यो भवति' पृथिव्या॑ वै मे॑ध्यं चामे॑ध्यं च व्यु॑दक्रामत्प्रा॑चीनमुदी॑चीनं मे॑ध्यमुद॑क्राम॑द्दक्षिणा॑ प्रतीचीनममेध्यं॑' प्रा॑चीमुदी॑चीं वे॑दिं प्रवणां॑ कुर्या॑न्मे॑ध्यानेनान्यङ्गि॑यान्करोत्य॑थो य॑देवास्या उद्धन्तः॑' क्रू॑रम॑क्रंस्तद॑क्रूरमक॑स्तं॑ शमय॑त्यथो॑ मे॑ध्यस्य चैवा॑मेध्यस्य च व्या॑वृत्त्यै॑' प्राञ्चौ॑ बाहू॑ नयत्या॑हवनीयं॑ तेन॑ परिगृह्णाति' प्रतीची॑ श्रोणी॑' गा॑र्हपत्यं॑ परिगृह्णाति' मू॑लं वै रक्षा॑ंस्यनू॑त्पिबन्ति' य॑न्नखे॑न छिन्द्यात्कुन॑खी स्या॑त्स्फ्ये॑न छिनत्ति' व॑ज्रो वै स्फ्यो॑' व॑ज्रेणैव॑ र॑क्षांसि हन्ति॑ ॥ १० ॥

Vgl 1, 1, 10, TBr 3, 2, 9, Kâth 31, 8, Kap S 47, 8

यो॑ वै स्रुचां॑ यो॑गमविद्वान॑ध्वर्यो॑ इ॑ति हूतः॑ प्रतिगृणो॑त्या॑ देवताभ्यो॑ वृश्चते॑' ऽपशु॑र्भवत्य॑थ यः॑ स्रुचां॑ यो॑गं विद्वान॑ध्वर्यो॑ इ॑ति हूतः॑ प्रतिगृणो॑ति न॑ देवताभ्य॑ आवृश्चते॑' पशुमा॑न्भवति' द्यौर्जु॑हूर॑न्तरिक्षमुपभृ॑त्पृथिवी ध्रुवा॑' दिश॑ आज्यधा॑न्यसा॑ आदित्यः॑ स्रुवः॑' सं य॑त ॥ ओ॑ श्रावय ॥ इ॑त्याह जुऽहूं॑ तेन॑ युनक्ति ॥ अ॑स्तु श्रौषट् ॥ इ॑त्युपभृ॑तम् ॥ य॑ज ॥ इति[6] ध्रुवा॑म् ॥ ये॑ यजामहे॑ ॥ इ॑त्याज्यधानीं॑' वषट्कारे॑ण स्रुवं॑' जुऽह्वा अ॑धि ध्रुवा॑मभिघार॑यति' ध्रुवा॑या अ॑धि जुह्व॑मसौ॑ ऽह्यस्यै॑

1) So meine Correctur, M स्याद्, H u Bb स्यात्, desgl B, ohne Accent 2) So meine Correctur, M उद्घ्नंत, desgl B, ohne Accent, H उद्घ्नंत, Bb उद्घ्नंत; cf 3, 2, 3 3) So M, in H u Bb °दक्रूरमकंस्तंञ् B °दक्रूरमकंस्तम् 4) Die Mss schreiben प्राञ्चौ बाहूनयत्य°, Kap S प्राची बाहू नयत्य° 5) So M, in H u Bb रक्षांस्यपहंति, desgl B, ohne Accent, Kath 31, 8 रक्षांसि हन्ति 6) So trennt M, in H u Bb यजेति, desgl B, ohne Accent 7) Die ३ fehlt in den Mss

प्रयच्छतीयममुष्मिं संततमस्मा अन्नाद्यमव्यवछिन्नं प्रदीयतेऽस्मिंश्च लोकेऽमुष्मिंश्च पूर्वास्य जनतामायतः कीर्तिरागच्छति य एवं वेद ॥ ११ ॥

Vgl TBr 3, 3, 1, Kap S 47, 9

घृतं च वै मधु च प्रजापतिरासीद्घृतो मध्वासीत्ततः प्रजा असृजत तस्मान्मधोः प्रजननमस्ति तस्मान्मधुना न प्रचरन्ति यातयामं हि तदाज्येन प्रचरन्त्ययातयामं वा एतत्प्राजापत्यं घृतमयातयामा देवानां प्रजापतिर्गार्हपत्येऽधिश्रयति पत्न्यवेक्षतेऽन्वारम्भो वा एष यज्ञस्य पत्न्या यज्ञमेनामन्वारम्भयत्यथो यत्पत्नी यज्ञे करोति मिथुनं वा एतत्क्रियते प्रजात्या अमेध्यं वा एतदयज्ञियं यत्पत्न्यवेक्षत आहवनीयेऽधिश्रयति पुनात्येवैनान्मेध्यमेनद्यज्ञियं करोति स्फ्यस्य वर्त्मं सादयति रक्षसामपहत्यै देवस्त्वा सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैनदुत्पुनाति हविरसि वैश्वानरमिति द्वादशैता व्याहृतयो द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेण वा एतत्तेज इन्द्रियं वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्त उभयतो वैश्वानरं भवत्युभयतो वैश्वानरं ह्येतन्त्विषिजा अस्य निर्वीर्यो भ्रातृव्यो जायतेऽथो मृध्रतर एवं भवति देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्त इन्द्र एतमवकाशमपश्यत्तेनासुरानभ्यभवदभि भ्रातृव्यं यज्ञेन भवति य एवं विद्वान्यजत आज्येनान्यानि हवींष्यभिघारयन्ति केनाज्यमिति यद्भवा-

---

1) Ganz dasselbe steckt in der theilweis corrupten Stelle Kap S 47 9 अयातयामा देवाना प्रजापतिर्गार्हपत्ये धिश्रयति Kath 31 9 अयातयामा देवाना प्रजापतिर्गार्हपत्य धिश्रयति 2) So M, B यज्ञस्य यत् पत्न्या H u Bb यज्ञस्य य पत्न्या (in H ist das य nachtraglich roth eingeschaltet) Kath 31 9 und Kap S 47 9 पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारंभो 3) So corrigirt M ह्येतं त्वि॰ H u Bb ह्यतं त्वि॰, desgl B ohne Accent. 4) So M, in H u Bb मृध्रंतर desgl B ohne Accent.

दिनो वदन्ति सत्येन वा आज्यमभिघृतं यदाह सत्येन त्वाभिघारयामीति चक्षुर्वै सत्यं चक्षुर्यजमानः प्रदधाति संमील्यैतद्यजुर्वदति न चक्षुः प्रदधात्याज्य[1] वै यज्ञो यज्ञो विष्णुः ॥

इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदा ।
समूढमस्य पाꣳसुरे ॥

इति यदोदनपचने ऽधिश्रित्याथ गार्हपत्ये ऽथाहवनीये ऽधिश्रयत्येतद्वाव तत् त्रिर्विष्णुर्विक्रमते प्रत्युष्टꣳ रक्षः इति रक्षसामपहत्यै स्रुचः संमार्ष्टि पुनात्येवैना मेध्या एना यज्ञियाः करोति ॥ अग्निशिताः सपत्नक्षयणीः ॥ इत्यग्निशिता ह्येताः सपत्नक्षयणीः स्रुवꣳ संमार्ष्टि पुमाꣳसꣳ वा आसां तदग्रे संꣳश्यत्यथ जुहूमथोपभृतमथ ध्रुवामसा आदित्यः स्रुवो द्यौर्जुहूरन्तरिक्षमुपभृत्पृथिवी ध्रुवेमान्वा एतल्लोकान्यथापूर्वꣳ[2] संमार्ष्ट्येभ्यो लोकेभ्य आत्मानं परिदत्ते ऽहिꣳसायै जुहूमग्रे संमार्ष्ट्यात्मा वै जुहूरात्मानमेवोपैत्यथोपभृतं प्रजा वा उपभृत्प्रजामेवोपैति परेव[3] ह्यात्मनः[4] प्रजाथ ध्रुवां पशवो वै ध्रुवा पशूनेवोपैति पर इव हि प्रजायाः[5] पशवो यदुत्तानाः संमृज्यादप्रतिष्ठायुकꣳ रेतः स्याद्यन्नीचीरप्रतिष्ठायुकꣳ रेतः स्यात्तिरश्चीः संमार्ष्टि तिर्यग्वै रेतः सिच्यते प्रतिष्ठायुकꣳ रेतो भवति यदग्रेण मुखं दण्डं च संमृज्याद्रक्षोभ्यश्चाभुवेभ्यश्च[6] समदं दध्यादग्रेण मुखꣳ संमार्ष्टि जघनेन दण्डꣳ न[8] रक्षोभ्यश्चाभुवेभ्यश्च[9] समदं दधात्यन्तरतो जुहूं मा-

1) Bb प्रतिदधात्य॰ 2) So corrigirt, M एतं लोकान्, desgl. B, ohne Accent, H u. Bb एतं लोकान् 3) So M u. Bb, H परेव desgl. B, ohne Accent 4) M ह्यात्मान 5) So M, Bb प्रजा, desgl. B ohne Accent, in H scheint auch der Visarga am Schluss nachträglich angedeutet 6) So M, in H u. Bb प्रजा; desgl. B, ohne Accent 7) So M, in H u. Bb चाभुवेभ्यश्च 8) Das न findet sich nur in M fehlt dagegen in den andern Mss. 9) So M, in H u. Bb ॰श्चाभुविभ्य, desgl. B ohne Accent.

चीः संमार्ष्टि बर्हिष्टात्प्रतीचीं[1] बर्हिष्टादुपभृतं प्राचीमन्तरतः प्रतीचीं सर्वतः समाहाय ध्रुवां प्राणानेवास्य यथापूर्वं कल्पयति' यजमानदेवत्या वै जुहूर्भ्रातृव्यदेवत्योपभृच्चतुर्गृह्णञ्जुह्वां भूय आज्यं गृह्णात्यष्टौ गृह्णन्नुपभृति कनीय उपस्ति[2] भ्रातृव्यमकृत ॥ १२ ॥

Vgl 1, 1, 11 — TBr 3, 3, 4, Kâth 31, 9, Kap S 47, 9

बह्वीरासादयेद्यावतीर्वै प्रोक्षणीरासादयति तावतीरस्यामुष्मिंल्लोक आपस्तस्माद्बह्वीरासाद्या' अग्नेर्मेधो ऽपाक्रामत्स कृष्णो भूत्वा वनस्पतीन्प्राविशद्यदाह' कृष्णो ऽस्याखरेष्ठो' ऽग्नये घृतं भवेति' तमेव मेधमवरुन्द्धे' वेदिरसि' बर्हिषे त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति' प्रजा वै बर्हिः' पृथिवी वेदिरस्यां वा एतत्प्रजा स्वगाकरोति' यदुपरिष्टात्प्रोक्ष्याधस्तात्प्रोक्षति तस्मादुपरिष्टाद्वृष्टादधस्तादोषधयो[3] जायन्ते ॥ ऊर्जा पृथिवीं यच्छत ॥ इत्यस्यामूर्जमधात्तस्मादिमां[4] प्रजा उपजीवन्ति' विष्णोः स्तुपो ऽसीति मुखतः प्रस्तरं गृह्णाति मुख्यमेनं तेन शीर्षण्यं करोति' यावद्धस्तेन पर्याभुयात्तावन्तं गृह्णीयाद्दोधुकी यजमानो भवति' नोर्ध्वमुन्मृज्याद्यदस्य वित्तं वेद्यं तत्प्रमृज्यान्[5]नावाचीनमवमृज्याद्यदेनमागमिष्यत्तत्प्रतिनुदेत' न विधूनुयात्प्रजां पशून्विधूनुयाद्यदुपतिष्ठेत्तदुपसंगृह्णीयाद्यथाश्रितायोपचिनोत्येवमेव तद्दक्षिणतः शुल्बं स्तृणाति' तस्माद्दक्षिणतो नीवीं कुर्व[6] प्रथस्वोर्णम्रदमिति' प्रथयत्येवैनत्स्वासस्थं देवेभ्य इति' देवेभ्य एवैनत्करोति' प्रस्तरं

---

1) Die beiden letzten Worte finden sich nur in M, fehlen dagegen in den anderen Mss 2) Bb उपस्थिं 3) So M, in H u Bb तस्मादुपरिष्टाद्दधस्ताद°, desgl B, ohne Accent. 4) So M, in H u Bb °मूर्जमदधात्, desgl B, ohne Accent 5) H u Bb प्रमृज्यां 6) So M u H, desgl B, ohne Accent, in Bb नोमोकुरु, Kath 31, 10 तस्माद्दक्षिणतो नीविं Kap S 47, 10 दक्षिणतो नीवि

धारयन्परिधीन्परिदधाति स्वयं वा एतद्यजमान आत्मानं परिधत्ते ऽहिंसायै न पुरस्तात्परिदधात्युद्यन्वा असा आदित्यो[1] रक्षांस्यपाहतो यन्नेवासा असा आदित्यो रक्षांस्यपहन्त्यूर्ध्वे[2] समिधा आदधात्युपरिष्टादसात्तेन रक्षांस्यपहन्ति द्वे आदधाति मिथुनत्वाय विधृती स्था इति विधृती एवैने करोति ॥ अदित्यास्त्वोपस्थे सादयामि ॥ इतीयं वा अदितिरस्यामेवैनमसीषदद्वसूनां रुद्राणामादित्यानां सदो ऽसीत्येता वा एतामग्ने देवतामभ्यजयंस्ताभ्य एवैनत्सदः करोति द्यौरसि जन्मना जुहूर्नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीदेत्येतद्वा आसां प्रियं नाम यद्घृतवत्तद्देवावरुन्द्धे तां विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञ३न्यमिति यथा हैव ते भागस्तं रक्षस्वेत्येवं वा एतद्विष्णुमाह तद्वा आज्यं तद्रक्षस्वेति वेदिर्देवेभ्यो ऽपाक्रामत्तां देवा वेदेनाविन्दंस्तद्वेदस्य वेदत्वं स्त्री वेदिः पुमान्वेदो यद्वेदेन वेदिं संमार्ष्टि मिथुनत्वाय संततमाहवनीयात्स्तृणन्नेति[4] यज्ञस्य संतत्यै तं संततमुत्तरे ऽर्धमा३से ऽभियजते वनस्पतीनां वा एष[5] परिवेष्टा यदुपवेष ऋध्वा अस्य वेशा भवन्ति य एवं वेद पुरस्तात्प्रत्यञ्चमुपहन्ति[6] तस्मात्प्रतीचीनावसिता वेशाः स्थविमत उपहन्त्यनतिवादिन एनं वेशा भवन्ति सर्वस्मै वै यज्ञे क्रीयते सर्पो वा उपवेषो वल्मीक उत्करो यदुपवेषमुत्कर उपर्हन्ति[7] तस्मात्सर्पाणां वल्मीको गृहाः॥१३॥

Vgl 1, 1, 11 u 12 — TBr 3 3 6, Kath 31, 10, Kap S 47, 10

1) Bb असावादित्यो *) So M (n Bl ohne Accent), H u Bb °स्यपहतो°, B °स्यपहतो° 2) So M ohne Accent (n Bl), desgl Kath 31, 10, H u Bb °त्यूर्ध्वे, desgl B, ohne Accent, in Kap S 47, 10 ऊर्ध्वे समिधा 3) Dies Wort in den Mss ohne Accent (M n Bl ohne Accent) 4) M (n Bl, ohne Accent) स्तृणन्नेति 5) H u Bb एषं 6) M (n Bl) °मपहन्ति, aber vgl weiter unten 7) H °त्करमुपहन्ति

भुवनमसि ॥ इति भूतिमाशास्ते ॥ विप्रथस्व ॥ इति प्रथयत्येवैनदिन्द्रस्तिष्ठन्वीर्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्येत्यतो हीन्द्रस्तिष्ठन्वीऽ३र्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्य ॥ जुह्वेह्यग्निष्ट्वा ह्वयति देवान्यक्ष्यावो[1] देवयज्याया उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्वयति देवान्यक्ष्यावो देवयज्यायै ॥ इति न वा एतेऽविदुषा स्वादान इव वरुणपाशाऽ३न्ह्याक्रामन्त्येताभिरेने[2] देवताभिरादत्ते वरुणपाशानामनाक्रमाय विष्णोः क्रमोऽसीत्यतिक्रामति यज्ञस्यानवक्रामायोर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृगह्रुतो यज्ञो यज्ञपतेरित्यृजुमूर्ध्वमाघारमाघारयति यज्ञस्याहूत्यायेन्द्रवान्स्ववानिति[3] सेन्द्रं यज्ञमकर्ताथो इन्द्रियं तेनावरुन्द्धे ॥ वसुमतस्ते छायामुपस्थेयम् ॥ इत्यग्निर्वै वसुमानग्नेरेव छायामुपतिष्ठत ऋजुमूर्ध्वमाघारमाघारयेत्प्राणो वा आघारः सर्वमायुर्यजमान एति यं द्विष्यात्तस्याघारं कृधु छिन्द्यात्प्राणमस्य छिनत्ति[4] ताजक्प्रमीयते शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार आत्माज्यं यदाघारमाघार्योपभृता समञ्ज्याच्छिरो[5] यज्ञस्य प्रछिन्द्यादाज्यधान्या समनक्ति ॥

संमक्तमग्निना हविः संमक्तं हविषा घृतम् ॥ इत्यात्मन्यज्ञस्य शिरः प्रत्यधादथो मन एव यज्ञे प्रतिदधाति स्तनं स्तनिनीः[6] प्रजा उपजीवन्ति किमस्तना इति ब्रह्मवादिनो वदन्त्यमुंभी[7] रिहाणा व्यन्तु वया इत्येतद्वाव ता उपजीवन्ति वशा पृश्निर्भूत्वा मरुतो गच्छेति मरुतो वै वृष्ट्या ईशते तेऽस्मै वृष्टिं निनयन्ति ततो नो वृष्ट्यावतेति[8]

1) So corrigirt; M यक्षावो; B यक्ष्यावो; Bb यक्ष्यावो; H undeutlich.
2) So M; die andern Mss °रेभ
3) So M, in H u. Bb °स्तंकूत्यायै°; B °स्वाकूत्यायै°
4) So M; in H, Bb u. B विछिनत्ति
5) Der Accent des Verbums ist von mir gesetzt; in M ist dasselbe ohne Accent; in H u. Bb संमञ्ज्यात्
6) So M; in H u. Bb स्तनिमा; B स्तनिनी
7) Bb °व्युतुंभि
8) So M; in H u. Bb तंसे; desgl. B, ohne Accent.

मरुद्भ्य एवं वृष्टिं[1] वनुते चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहीति चक्षुरेवास्य पाति श्रोत्रपा अग्नेऽसि श्रोत्रं मे पाहीति श्रोत्रमेवास्य पाति तनूपा अग्नेऽसि तन्वं मे पाहीति तन्वमेवास्य पाति यन्मे अग्न ऊनं तन्वस्तन्मा आपृणेत्याशिषमेवाशास्ते ॥

यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमानः ।
तं त एतमनु जोषं भरामि नेदेषं युष्मदपचेतयाति[2] ॥

इति यजुषैव युञ्जन्ते यजुषा विमुच्यन्ते संस्रावभागाः स्थेषा बृहन्ता इति परिधीन्प्रहृत्याभिजुहोत्यग्नयो वा एते तान्प्रीणाति तान्छमयति भागधेयेन ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो यतं यज्ञं प्रयुङ्क्ते तत्प्रतिष्ठापयतीति देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित मनसस्पते सुधात्विमं यज्ञं दिवि देवेषु वाते धाः स्वाहेत्येतं वा अध्वर्युर्यज्ञं प्रयुङ्क्ते तद्देवैनं प्रतिष्ठापयति ॥ १४ ॥

Vgl 1, 1, 13 — TBr 3, 3, 7, 5—11, Kâṭh 31, 11, Kap S 47, 11

॥ इति[3] खिलकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिर्वा एक आसीत्सोऽकामयत बहुः स्यां प्रजायेयेति स मनसात्मानमध्यायत्सोऽन्तर्वानभवत्स विजायमानो

1) Fur die wechselnde Betonung von वृष्टि (वृष्टि in Versen und Sprüchen, वृष्टि in der prosaischen Erzahlung oder Erorterung) vgl oben 2 4, 7 u 8, 2, 11, 4 u 5
2) So M, in H u Bb °चेतयाति, desgl B ohne Accent
3) Das इति fehlt in den Mss.

गर्भेणातताम्यत्सं तान्तः कृष्णः श्यावो ऽभवत्तस्मात्तान्तः कृष्णः श्याव इव भवति तस्य वा असुरेवाजीवत्तेनासुनासुरानसृजत तदसुराणामसुरत्वं स यस्तदसुराणामसुरत्वं वेदासुमान्ह भवति नैनमसुर्जहाति सो ऽसुरान्सृष्ट्वा पितेवामन्यत तेन पितॄनसृजत तत्पितृणां पितृत्वं स यस्तत्पितृणां पितृत्वं वेद पितेव ह समानानां भवति यन्त्यस्य पितरो हवं तस्मै पितॄन्त्ससृजानाय दिवाभवत्तेन देवानसृजत तद्देवानां देवत्वं स यस्तद्देवानां देवत्वं वेद दिवा ह वा अस्मै देवत्रा भवति यन्त्यस्य देवा देवहूतिं स देवान्सृष्ट्वामनस्यतेव तेन मनुष्यानसृजत तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वं स यस्तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वं वेद मनस्वान्ह भवति नैनं मनो जहात्युत यदंतीव वदत्यति वा चरति[1] तिष्ठन्ते ऽस्य मनुष्या मनुषे ततो या योनिरुदशिष्यत[2] सा गौरभवद्योनिर्वै नामैषैतद्वा अस्याः प्रत्यक्षं नामाथो आहुः परोक्षमिति प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं वेद तस्यां वै पयः पर्यपश्यंस्तां[3] देवा अदुह्र हरितेन पात्रेणामृतं दुह्रे ऽमृतं य एवं वेदाथ पितरो ऽदुह्र रजतेन पात्रेण स्वधां दुह्रे स्वधां य एवं वेदाथ मनुष्या अदुह्र दारुपात्रेणान्नं वव्रं[4] दुह्रे ऽन्नं वव्रं य एवं वेदाथासुरा अदुह्रायस्पात्रेण स्रवता सुरां ते ऽस्रवन्स्रवत्यस्य भ्रातृव्यो य एवं वेद तस्मात्स्रवता न हस्ता अवनेनिजीत न पिबेदेते वा अस्या दोहाः सर्वैरेवास्या दोहैः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेद चत्वारि वै नभां-

---

1) So ist dieser Satz wohl zu schreiben, in M eigentlich यदंतीवावदत्यतिवाचरती, dann wie es scheint corrigirt in यदतीव वदत्यतिव चरती, in H u Bb यदतीषा व-दत्यताव चरत, in B ebenso, nur ohne Accent, und am Schluss चरति 2) So M, in H u Bb °रुदशिष्यत्, B °रुद्रशिष्यत् 3) Die Mss schreiben ताम् 4) In M ohne Accent, weiter unten aber betont Ich vermuthe वव्रिं, ebenso auch weiterhin वव्रिं, cf 4 2 3

सि देवाः पितरो मनुष्या असुराः सर्वेषु ह वा एतेष्वम्भो नभ इव भवति य एवं वेद ता[1] वा अकामयन्त मयि स्यान्मयि स्यादिति तां देवाः काम्ये ॥ इत्याह्वयन्सा वा एनानभ्यकामयतोभये ह वा एनं देवमनुष्या[2] अभिकामयन्ते वारुका एनमार्त्विज्ये भवन्ति य एवं वेद ॥ प्रव्ये ॥ इति मनुष्याः सा वा एनानशुश्रूषतोभये ह वा एनं देवमनुष्याः शुश्रूषन्ते पूर्वास्य जनतामायतः कीर्तिरागच्छति य एवं वेद[3] ॥ इलान्दे ॥ इति पितरस्तेभ्यो वा अतिष्ठत तिष्ठन्त्यस्मिन्पशवो[4] य एवं वेदाथ यथासुरा आह्वयंस्तेभ्यो वा अचसद्वै द्विषांस्तस्य तथा गोष्ठ आह्वयेद्[5]सन्त्यस्मात्पशव एतैरेव जुहुयात् ॥ गोनामैः संशृङ्ग्या गोर्मूर्धन्पशुकामः ॥ काम्यायै स्वाहा प्रव्यायै स्वाहेलान्दायै स्वाहा ॥ इति गोष्ठो वै नामैषां लक्ष्मीः स्वैं[6] वा एतन्नोष्ठे यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्त एतैर्वै ते तो अवृञ्जत तैरेवैना वृङ्क्ते संशृङ्गी भवति पशूनां परिगृहीत्यै यो वै चक्षुषो विभक्तिं वेद चक्षुष्मान्ह भवति नैनं चक्षुर्जहाति यद्दिवा पश्यामस्तद्देवानां चक्षुषा पश्यामो ऽसौ वा आदित्यो देवानां चक्षुः पश्यन्ह वै देवता करोति प्र देवयानं पन्थां जानाति य एवं वेद यज्ज्योत्स्नायां पश्यामस्तत्पितॄणां चक्षुषा पश्यामश्चन्द्रमा वै पितॄणां चक्षुर्न ह वा एनममुष्मिंल्लोके चक्षुर्जहाति प्र पितृयाणं पन्थां जानाति य एवं वेद यत्तमिस्रायां पश्यामस्तन्मनुष्याणां चक्षुषा पश्याम एतावद्वाव नः[7] स्वं चक्षुर्न ह वा एनमस्मिंल्लोके चक्षुर्जहाति सर्वमायुरे-

1) Die Mss schreiben तान् 2) So corrigirt die Mss देवमनुष्या, vgl aber weiter unten sowie namentlich auch 4 2, 7, 4 2 13, 3 8 4 3) H u Bb वेदा 4) In H u Bb ist das Pronomen betont अस्मिन् 5) So die Mss, man könnte vermuthen चाह्वयेत् पशव्यत्वात् 6) In den Mss dies Wort ohne Accent. 7) M नः स्वं, H u Bb, नसंत्, desgl. B, ohne Accent

ति य एवं वेद यदमी ऽन्ते पश्यामस्तदसुराणां चक्षुषा पश्यामा ऽयं वा एष दीप्यते नि च रिप्यति[1] दीप्यमाने भ्रातृव्यस्य गृहाद्धरेद्रयिमेवास्य पुष्टिं हरत्यो तु सूर्यस्योदितोर्जागृयाद्धेत्त्यादौतिमाद्धित्तज्जागरितव्यं[3] रयिमेव पुष्टिमनुजागर्ति ॥ १ ॥

यो वा इडां धेनुं वेद सर्वा ह वा अस्मै दिशो धेनवो भवन्ति सर्वे प्रतिजना दानकामास्तामिष्वाशनीरामिवशोचन्निविंदांचकार[4] तस्मै सर्वा दिशो धेनवो ऽभवन्सर्वे प्रतिजना दानकामास्तंसमात्ते सर्वैः प्रतिजनैर्व्यवहत्तोपजनन्संन्तसर्वा[6] ह्यस्मै दिशो धेनवो ऽभवन्त्सर्वे[7] प्रतिजना दानकामास्तद्य एवं वेद सर्वा एवास्मै दिशो धेनवो भवन्ति सर्वे प्रतिजना दानकामास्तस्या वा इयमेव पादो ऽन्तरिक्षं पादो द्यौः पादः समा पादो ऽथो आहुः कृषिः पाद इति तेन प्रति त्वदानीं[8] तिष्ठति न त्वदानीं[9] यदा सुसस्यं भवत्यथ प्रतितिष्ठति यदा न सस्यं भवत्यथ न प्रतितिष्ठति भवति ह वा अस्य सस्यं नास्य सस्यं व्यृध्यते य एवं वेद तस्या[10] वा अदः एवं पृष्ठमन्तरिक्षमात्मा यमुरो दिशः पार्श्वे समुद्रौ कुक्षी असा आदित्यः[11] शिरो ऽग्निराऽस्य वातः प्राणो गायत्र्यभिधानी सर्वमायुरेति य एवं वेदो ऽथरुत्तरवेदिः पवमानो वत्स एषं वा एनां[12] प्रस्तौति

1) Bb निस्वरिप्यति oder निंखरिप्यति, 2) सत्याद् habe ich mit M geschrieben, H u Bb स्त्याद्, desgl B, ohne Accent 3) Den Accent von जागरितव्य॰ habe ich corrigirt, M schreibt जागरितव्य॰, H u Bb जागरितव्यं॰ 4) So M, desgl B, ohne Accent, in H u Bb तामिषाशनीरामित्रशोचन्नि॰ 5) So M, H u Bb भवति, desgl B, ohne Accent 6) So M! In H u Bb व्यवहत्तोपजनत्सं सर्वा, in beiden Mss könnte übrigens auch die erste Silbe व्यु betont sein, B ebenso, nur ohne Accent. 7) So M, H u Bb भवति, desgl B, ohne Accent 8) So M! H प्रति त्वदानीस्, Bb प्रति त्वदानीस्, desgl B, ohne Accent. 9) So M, in H u Bb न त्वदानी॰, desgl B, ohne Accent 10) B तस्य 11) Bb असावादित्यः 12) M एनाम्

प्रत्तान्ह[1] वा इमांल्लोकान्दुहे य एवं वेद बृहद्रथन्तरे द्वौ स्तनौ वामदेव्यं च यज्ञायज्ञियं च द्वा ओषधीरेव देवेभ्यो रथन्तरेणादुह पशून्बृहता पो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन तद्य एवं वेदौषधीरेवास्मै रथन्तरेण दुहे पशून्बृहता पो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेनेडा वा इदं सर्वं स सहस्रं पशून्प्राप प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं वेद ॥ २ ॥

यत्र प्राचीनप्रवणं समूलं भूम्या स्यात्तदुपोदये सूर्यस्य हस्ता अवनिज्य दर्भस्तम्बं उदशरावे निनयेत्कामंकामं[2] मा आवर्तय ॥ इति कामिनैवास्मै काममावर्तयति यत्कामो भवति यो वै कामं साक्षाद्वेद ताजग्घ[3] वा एनं स[4] कामा आगच्छति यत्कामो भवति पशुषु वा अस्माकं कामः पशूनामोषधीष्वोषधीनामप्स्वोषधीरेव कामेन संमस्नाट् तां अस्मै कामं समर्धयन्ति यत्कामो भवत्योप[5] एवां स्यां वा एष वभ्रिस्तृष्टश्चरति[6] लोमशो लोमशायास्तस्मादेर्या शांश्वसत्येत्यपि[7]३ह्वस्या आ३स्य वातः प्राणो यत्र गोभिः संगछेत तद्ब्रूयात्[8] ॥ प्रशस्ताः स्थ कल्याण्यः ॥ इतीयं वा एषेमा वा एतांस्संभागयत्यंत्रासुका अस्मात्पशवो भवन्ति य एवं वेद देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तादितिर्देवेष्वासीत्कुस्तासुरेषु ते देवा अमन्यन्त

---

1) So corrigirt, H u Bb प्रत्ताम् (desgl B, ohne Accent), M प्रत्ता॰ 2) So corrigirt M कामकाम, H u Bb कामकाम 3) So corrigirt, M ताव्वग् इ, H u Bb ताजक् इ, desgl B, ohne Accent 4) So corrigirt, in den Mss dies Wort ohne Accent 5) So corrigirt, M भवत्यप H u Bb भवत्यैप, desgl B, ohne Accent 6) So wohl zu schreiben, M वबृह॰, B वव्रोह॰ H u Bb वव्रोह॰ 7) So meine Correctur, H u Bb शान्वसत्येत्यपि॰, desgl B ohne Accent, M शान्वसत्येत्यपि॰ 8) So M; H u Bb सर्गेहित्तिष्ठन्तत् ब्रूयात्, B ebenso nur ohne Accent 9) Vgl zu dem Namen dieser Unholdin die कुसितायी 2 1, 11, 3, 2, 6

यद्यभिजेष्यामः कुस्तायाः शिरा आहनिष्यामा इति यद्यभिजेष्यामा इत्यसुरा अमन्यन्तादित्याः शिरा आहनिष्यामा इति तां देवा अभिजित्याघ्नत यस्य वै जितं यस्य विजितं तस्यैषा[1] गृहे हन्यत एषा वै क्षुत् क्षुधं वा एतद्धते तद्य एवं विद्वानेकाष्टकायां गां हते संवत्सरायैव क्षुधं हते प्रजापतिर्वा एक आसीत्सो ऽकामयत बहु मनु[2] स्यां[3] प्रजायेयेति स आत्मानमैट्ट[4] स मनो ऽसृजत तन्मन एकधासीत्तदात्मानमैट्ट तद्वाचमसृजत सा वागेकधासीत्सात्मानमैट्ट सा विराजमसृजत सा विराडेकधासीत्सात्मानमैट्ट सा गामसृजत सा गौरेकधासीत्सात्मानमैट्ट सेडामसृजत सेडैकधासीत्सात्मानमैट्ट सेमान्भोगानसृजत यैरस्या इदं मनुष्या भुञ्जत एते वा अस्या भोगाः सर्वैरेवास्या भोगैः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेद गौर्वै वाग्गौर्विराड् गौरिडा गौः खल्वेव गौर्गौरिदं सर्वं सर्वा ह वा एनमेताः श्रयन्ते य एवं वेद यद्वै तदात्मानमैट्ट[5] सेडाभवत्तदिडाया इडात्वं स यस्तदिडाया इडात्वं वेदेट्टे ह वै स्वमात्मानं भूत्यै ॥ ३ ॥

Vgl Mân Çr 9, 5, 1

या रोहिणी तामरुणा तां गौरी तां बभ्रूः ॥ तदिन्द्र उदाजत वसुर्नाम रूपं पशूनाम् ॥[6] विन्दते वसु न वसु रुणद्धि य एवं वेद या शितिपृष्ठा तां मन्दिस्तां मैनी तां शबली तां शितिबाहुस्तां शुद्धवाला ॥ तद्बृहस्पतिरुदाजतेडा नाम रूपं पशूनाम् ॥[7] बह्वीर्ह वा एनमिडाः श्रयन्ते य एवं वेद या पृषती तां पिशङ्गी तां सारङ्गी

1) H u Bb तस्यैषा 2) So die Mss ! Vielleicht बहुमनु zu schreiben 3) In M eigentlich ष्यात् geschrieben, aber am Rande wie es scheint, in स्या corrigirt, (oder स्यात् ?) 4) Bb मैट्ट 5) So corrigirt, in den Mss das Verb ohne Accent 6) M interpunctirt so, die andern Mss पशूनां॰ ohne Interpunction 7) Nur M hat hier Interpunction

तां कल्माषी तां पृश्निस्तां श्वेता[1] ॥ तन्मरुता उदाजन्त ज्योतिर्नाम रूपं पशूनाम् ॥ ज्योतिष्मान्भवति य एवं वेद या सुरूपा तां श्यामा तां श्येनी तां कृष्णा[2] ॥ तत्प्रजापतिरुदाजतायुर्नाम रूपं पशूनाम् ॥ आयुष्मान्भवति य एवं वेद चतस्रः प्रथमाश्चतस्र उत्तमा द्विः पञ्चमध्यतस्ता द्विर्दश दशाक्षरा विराड् वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्धे ॥ वस्व्यै हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मेऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्ताद्बहिःपवमानस्य वदेत् ॥ इडायै हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मेऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तादाज्यानां वदेत् ॥ ज्योतिषे हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मेऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तान्माध्यंदिनस्य पवमानस्य वदेत् ॥ आयुषे हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मेऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तादार्भवस्य पवमानस्य वदेत् ॥ यज्ञो वै पशूनामायतनं स्वे वा एतदायतने यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्तेऽनपक्रामुका अस्मात्पशवो भवन्ति ॥४॥

वसीयस्येहि श्रेयस्येहि भूयस्येहि चित्ता एहि दधृष्येहीडा एहि सूनृता एहि चिदसि मनासि धीरसि वस्वी[3] रन्तिः सुमनाः ॥ सूनरि[4] विश्वा त्वा भूतान्युप्राणन्तु विश्वा त्वं भूतान्युप्राण भूयस्यायुरसि श्विरसि संरूपवर्षा एहि ॥

एमामनु[5] सर्पतेमौ भद्रौ धुर्यौ अभि ।
नीव[6] शीर्षाणि मृढ्वम् ॥

सा नः सुमतूर्तिः प्रिया नः सुहार्दः[7] प्रियवन्निमेषवन्निरन्ता एहि

---

1) So M, in H u Bb श्वेतास्तस्मरुता, desgl B ohne Accent 2) M कृष्णास्तत् 3) So meine Correctur die Mss schreiben वस्त्री 4) So meine Correctur, M सून रि, H u Bb सूनरी, desgl B, ohne Accent 5) In den Mss °मनु ohne Accent 6) So M, in H निडीव, Bb u B निडीव 7) D h सुहार्दे न

जुष्टा एहीडा एह्यदिता एह्युपहूत उपहवं ते ऽशीय सुहवा ना एहि सह रायस्पोषेण देवीर्देवीरभि मा निवर्तध्वम् ॥

स्योना स्योनेन घृतेन मा समुक्षत ॥
नमे तदुपदम्भिषर्धृषिर्बला यद्दौ ।
समुद्रादुदजनि वः स्रुचा ॥
वार्ये विप्रस्य तिष्ठति शृङ्गेभिर्दशभिर्दिशम् ॥ ५ ॥

Vgl Mān Çr 9 5 1

वसीयस्येहीति ब्रह्म वै वसीयो ब्रह्म वा एतदत्याह्वयति श्रेयस्येहीति क्षत्रं वै श्रेयः क्षत्रं वा एतदत्याह्वयति भूयस्येहीति विड्वै भूयसी विशं वा एतदत्याह्वयति चित्ता एहीति मनो वै चित्तं मनो वा एतदत्याह्वयति दधृष्येहीति वाग्वै दधृषि वाचं वा एतदत्याह्वयतीडा एहीति पशवो वा इडा पशून्वा एतदत्याह्वयति सूनृता एहीत्यन्नं वै सूनृतान्नं वा एतदत्याह्वयत्येता वै सप्त देवगव्यस्ताः क्षीतो वैतहोत्रो विदांचकार ताभिरदः कुरूणां कौन्तो पशूनत्याह्वयत्ताः कुरवो ब्राह्मणेभ्योऽन्विच्छंस्ताः कुमारवत्याश्वदक्षिणा अविन्दन्स्तो ऽब्रवीन्मा सूक्ष्येतैताभिर्वा अहमेता अत्याह्वयिष्यामीतराभिरितरा यानि खलु वा एतासां प्रियाणि धामानि तानि क्षीतो न वेदेति स संयत्ते संयामे छदिर्दर्श एताभिरेवैता अत्याह्वयिष्यामीतराभिरितरा यतरंच खलु वा एता अत्याहूयन्ते तत्पशवो ऽभिसंक्रामन्ति यंच पशवस्तद्दे-

1) So M, in H u Bb तदुपदम्भिषधृषि°, desgl B, ohne Accent, cf 4, 2, 8 2) So M; in H u Bb स्रुवा, desgl B, ohne Accent 3) So M, in H u Bb दर्शभिर्दश, desgl B ohne Accent 4) So M, in H u Bb कुरुणां कौर्तै, desgl B, ohne Accent, 5) So M; in H u Bb अविदन् पूरो, B अविदश्चो

वा यत्र देवास्तदिन्द्रो यतरान्वा एते ऽभिसंक्रामन्ति ते जयन्ति जयति संग्रामम् ॥ ६ ॥

Vgl Mân Çr 9, 5, 1

सा वै सृष्टा भयाद्देवमनुष्यानत्यमन्यत तां देवा दर्शपूर्णमासाभ्यामुपप्रास्तृणत[1] ताꣳ वा एतदाप्नुवन्यदिडा ताꣳ वा एतदाप्ता हरन्तो मन्यन्ते यदिडामुपह्वयन्ते यर्हि तूष्णीमुपह्वयेत[2] तर्ह्येताः सप्त वदेद्यर्ह्युच्चैस्तर्ह्युत्तराः सप्त धाम धामासाꣳ वर्णंवर्णमुपगच्छत्यो ह वा एनमप्रतिक्शातं[3] गच्छति य एवं वेद यत्र स मूला[4] ओषधीरुपगच्छेत्पर्णून्वा तदेता एव सप्त वदेद्धाम धामासाꣳ वर्णंवर्णमुपगच्छत्यो ह वा एनमप्रतिक्शातं[5] गच्छति य एवं वेद सप्त स्ववीर्येण[6] याजयेद्यस्य सप्त स्वविराधरमामन्तमा[7] स्वुर्वसीयस्यैहि श्रेयस्यैहीत्येतदेवासा अत्याह्वयति यो वैश्यः[8] शूद्रो वा बहुपुष्टः स्यात्तस्य गवाꣳ साण्डꣳ वत्सतरमपमयेत[9] ॥ इलान्दाः स्थ ॥ इतीलान्दा हि पशवः पूष्णो नक्षत्रं पोषयिष्णु ॥ इति विश्वेषु वा एतच्चरति पूष्णो नक्षत्रं पोषयिष्णु तदेवोपधापयते तमपाकुर्वीत ॥ आयुर्मे दा वर्चो मे दा रयिं मे दाः पुष्टिं मे दाः ॥ इति रयिमेवास्य पुष्टिꣳ हरति तमितो ऽभिसृज्याथै[10]तो ऽत्याह्वयेद्वसीयस्यैहि श्रेयस्यैहीत्येतदेवास्या अत्या-

---

1) So corrigirt, M प्रोत्स्तृणत, H u Bb प्रास्तृणत, desgl B, ohne Accent 2) Die Mss °मुपह्वयेत, cf aber unmittelbar vorher 3) So corrigirt, M °मप्रतिचात, H u Bb °मप्रतिक्शात, B °मप्रतिक्शात 4) So M, desgl B, ohne Accent, in H u Bb समूत्वाला 5) So corrigirt, M °मप्रतिचात, H u Bb °मप्रतिक्शात, B °मप्रतिक्शाते 6) So die Mss 7) So H u Bb, desgl B, ohne Accent; M स्वविराधरमामतमा 8) Dies Wort in den Mss ohne Accent 9) So M, in B °मुपमयेत, Bb मुपमयेत, in H ursprünglich °मुपमयेत geschrieben, dann in मुपमयेत corrigirt 10) So M, in H u Bb °पिसृज्या, desgl B, ohne Accent

ह्वयति नास्य किंचनोद्दिशिपद्[1] ग्रामकामं याजयेत्सारस्वत ऋग्भ्यां संवत्सरो वै सरस्वान्त्संवत्सरेणैवास्मै[2] ग्रामं च्यावयति[3] वसीयस्येहि श्रेयस्येहीत्येतदेतदेवास्या अत्याह्वयति पशुकामं याजयेत्सारस्वत ऋग्भ्यां संवत्सरो वै सरस्वान्त्संवत्सरेणैवास्मै पशूंश्च्यावयति वसीयस्येहि श्रेयस्येहीत्येतदेतदेवास्मा अत्याह्वयति संवत्सं दुग्धे चतुःशरावमोदनं पचेद्ब्राह्मणेभ्यः पशुकामो यच्चतुःशरावो दिग्भ्य एवास्मै तेन पशूनवरुन्द्धे यद्ब्राह्मणेभ्यो ब्रह्मणस्तेन न छिन्नं देयं[4] पशुकाम इव ह्येष वासो हिरण्यं वा देयमीजानस्यास्य पशवो भूयांसो भवन्ति ॥ ७ ॥

Vgl Mān Çr 9, 5, 1

प्रजापतिर्वै न व्याहरत्स आत्मन्येव पुण्यमायच्छदात्मनः पुण्यं न निरवदद्[5]देतद्वै तद्यजुर्वेदनान्यथा ब्रूयात् ॥ पुण्यं प्रशस्तम् ॥ इति ब्रूयादात्मन्येव पुण्यं यच्छत्यात्मनः पुण्यं न निर्वदति यामदानीयाय[6] ददाति तामस्य पशवोऽन्वपक्रामन्ति यदि मन्येतादानीयायादामित्येतदेव[7] यजुर्वदेनेमे तदुपदम्भिपर्धूपिप्रेषा महद्दा इति तदेवैतेनापूरयति तदाप्याययति समुद्र इव ह वा अस्य व्यच्यमानो[8] न क्षीयते य एवं वेद ॥ वीरवतीर्भूयास्त या नो वीरवतोऽकर्त[9] ॥ इति पुमांसं जातमभिमन्त्रयेत ॥ भूयसीर्भूयास्त या नो भूयसोऽकर्त ॥ इति स्त्रियं जाताम् ॥ अन्नादा भूयास्त ये नोऽन्नादानकर्त[10] ॥ इति

---

1) So M, in H, Bb u B ॰शीयत 2) Bb संरस्वथ वत्सरेणैवास्मै 3) So B; in M, H u Bb ॰श्चावयति 4) M छिन्नदेय 5) Die Mss निरव॰ 6) M ॰नीयायांदा॰ 7) So M, cf 4 2,5, in H u Bb ॰दुपदम्भिप धूप्वि ब्रह्मा, desgl B, ohne Accent 8) So B, ohne Accent, H u Bb व्यचमानो, M व्यच्यवमानो 9) H, Bb u B कर्त्ता 10) So M, H u Bb ॰दनकर्त्ता, desgl B, ohne Accent

बलिहृतो[1] ऽभिमन्त्रयेत ॥ भूयांसो भूयास्त ये नो भूयसो ऽकर्त[2] ॥ इति सभासदः पादौ मत्यवहरेदेते वै पशवा उपोप[3] ह वा एनं पशवो यन्ति नापयन्ति य एवं वेद ॥ पुंएया पुंएयमसूंचिना[4] चित्रमसूंहेडो[5] मे भगवो ऽजनिष्ठा मैत्रावरुणं ऊर्जो मे भगवः सह जनिष्ठाः[6] संविदं मे विन्द ॥ इति पुमांसं जातमभिमन्त्रयेतो जैवास्मै सह जायते गच्छति पशूनां संविदम् ॥ पुंएया पुंएयामसूंचित्रा[7] चित्रामसूंहेडी[8] मे भगवत्यजनिष्ठा मैत्रावरुणी रायस्पोषेण मे भगवती सह जनिष्ठा ज्ञात्रं मे विन्द ॥ इति स्त्रियं जाताम् रायस्पोषेणैवास्मै सह जायते गच्छति पशूनां ज्ञात्रं ये प्राचीनमेकाष्टकाया[9] जायन्ते पूर्वस्य ते सस्यस्योत्तमा ये प्रतीचीनमपरस्य ते सस्यस्य प्रथमास्तानुभयान्त्सहाभिमन्त्रयेतोभयानेनान्त्सहावरुन्द्धे ॥ ८ ॥

Vgl Man Çr 9, 5 2

यो वै शक्तिं[10] वेद स तञ्छक्नोति[11] यच्छिशक्षतीयं[12] वै शक्तिर्यो वा अस्यां भूयिष्ठभाग्भवति स तञ्छक्नोति[13] यच्छिशक्षति[14] भूयिष्ठभाग्घ वा अस्यां भवति य एवं वेद पशवो वै शक्तिर्यो वै पशूनां भूयिष्ठभाग्भवति स तञ्छक्नोति[15] यच्छिशक्षति[16] भूयिष्ठभाग्घ वै पशुमां-

1) So M, in H u Bb बलिर्हृतो, B बलिहुतो 2) H, Bb, B कर्त्ता 3) H u. Bb उपाप 4) So schreibe ich im Anschluss an M पुएयमसूचिना, in H u Bb पुंएयमसौ चिनो, desgl B, ohne Accent 5) So im Anschluss an M चित्रमसू हेडो, in H u Bb चित्रमसौ हे॰, desgl B ohne Accent, 6) M जनिष्टात् 7) Wie oben hat auch hier M ॰मसू चित्रा, die andern Mss ॰मसौ चित्रा 8) Wie oben auch hier, M ॰मसू हे॰, die andern Mss ॰मसौ हे॰ 9) So M, die andern Mss ॰काया 10) So die Mss 11) So corrigirt, M, H u Bb ते श॰, B ते श॰ 12) So corrigirt, H u Bb ये शिक्षती॰, B ये शिक्षती॰, M ये शक्ष्यती॰ 13) So M (u Bl) ohne Accent, B ते शक्नोति, in Bb Lücke, H ते शक्नोति 14) So corrigirt M य शिक्ष्यति (u Bl, ohne Accent), in Bb Lucke, H ये शिक्षति, B ये शिक्षति 15) So M, u Bl ohne Accent, Bb ते शक्नोति, H ते शक्नोति, Bb ते शक्नोति 16) So corrigirt, M यत् शिक्ष्यति (u Bl ohne Accent), H u Bb ये शिक्षति, desgl B, ohne Accent

न्भवति य एवं वेद तस्या व्रतं न हन्तेति ब्रूयात् ॥ कुरुत इति ब्रूयात्कान्तवेत्नीति ब्रूयाद्विजन्या इति ब्रूयाद्भुवनमसि सहस्रमिन्द्राय त्वा[1] सुमो[2] ऽददात् ॥ इति सृमो वै नामासुर आसीत्तस्येयं पृथिवी पशुभिः पूर्णासीत्तानिन्द्रो ऽवृङ्क्त तस्मादाहुरैन्द्राः पशव इति यावतीनामिदं करोमि भूयसीनामुत्तरां समां क्रियासम् ॥ इति गवां लक्ष्म[3] कुर्याद्भूयसीनामेवोत्तरां समां करोति पशवो वै सृष्टा एकैकं नक्षत्रमुपातिष्ठन्त तेन प्राजायन्त न भूमानमगछंस्ते रेवतीमुपातिष्ठन्त रेवत्यां प्राजायन्त[4] रेवत्यां भूमानमगछंस्तस्माद्यत्किंच पशूनां कुर्वीत तद्रेवत्यां कुर्वीतोप ह्वीनं[5] पशवस्तिष्ठन्ति प्रास्य पशवो भवन्ति य एवं वेद यस्य दक्षिणतः प्रतिभिन्नं दक्षिणत उपाश्वरत्तं स्वष्टुलक्ष्म देवलक्ष्मं यज्ञियं[6] यज्ञकामः[7] कुर्वीतोप ह्वीनं[8] यज्ञो नमति यस्योभयतः प्रतिभिन्नमुभयत उपाश्वरत्तन्नामयं लक्ष्म पशव्यं पशुकामः कुर्वीत पशुमान्भवति यस्योभयतः प्रतिभिन्नमुभयत उपाश्वरत्तत्त्वैष्टुभं लक्ष्म पूतस्य रूपं प्रतिष्ठाकामः कुर्वीत गछति प्रतिष्ठां वसिष्ठस्य स्थूणाकर्ण्यो वसिष्ठो वै रयिमपश्यत्तामात्मन्नधत्त यत्स्थूणाकर्णीः कुरुते पशुष्वेव रयिं धत्ते जमदग्नेः कर्करिकर्ण्यो[9] जमदग्निर्वै पुष्टिमपश्यत्तामात्मन्नधत्त यत्कर्करिकर्णीः कुरुते पशुष्वेव पुष्टिं धत्ते ऽसुराणां सास्नाकृत्यः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति क्षिप्रं पराभवन्त्यमेध्याः

---

1) So corrigirt, die Mss त्वे 2) H u Bb समो 3) Die Mss गवांसंक्स 4) So corrigirt, H u Bb प्रजायत, desgl B, ohne Accent, M (u Bl) प्रजायत 5) So meine Correctur, H, Bb u B ह्वीन, M ह्विन (u Bl), cf weiter unten 6) So M (u Bl, ohne Accent) u B, ohne Accent, Bb यज्ञियचियंञ्च, H यज्ञियचियच्च 7) Die Mss यज्ञकाम (H u Bb) 8) So meine Correctur, in M, Bb u H ह्वीन॰, B ह्विन॰ 9) M (u Bl) ककरी॰, während M weiter unten कर्करि॰ schreibt

कर्णाः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति यज्ञस्त्वेनानन्नूपनमतीव[1] निर्ऋत्याः छिद्रकर्ण्यो यच्छिद्रकर्णीः[2] कुर्वीत निर्ऋतिरस्य पशोर्निगृह्णीयान्न प्रच्छिन्द्या कार्ण्यः काण्र्या न दात्राकर्ण्यः पराचीनमिव हि तन्निवृत्तमंगस्यस्य विष्ट्यकर्ण्यः कश्यपस्य कत्नुदस्ता[3] इन्द्रस्याङ्कस्ता[4] अथो आहुः प्रजापतेर्स्तुभयं श्रेष्ठलक्ष्म ज्यैष्ठ्यकामः कुर्वीत प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति प्रजापतिः पशूनसृजत स वा असृगेव नासृजतासृग्वा एतं सदस्मो ऽसृक्त क्रूरं पशूनां कर्षा इति वै सो ऽसृग्यासृजत क्रूरं वा एष पशूनां कुरुते यो ऽक्ष्णुते यदक्षितास्तेनाक्षिता अथ यदनक्षिता इति भूयन्ते तेनाक्षितास्तदाहुर्न वा एतमेता अमुत्रागच्छन्ति या अनक्षिता इति तस्मादक्षितव्या न तेजनेनाक्ष्णुयाद्वज्रो वै तेजनं यत्तेजनेनाक्ष्णुयाद्वज्रेण पशूनपिंध्याच्छ्यामेनायसा क्रूरं तदशान्तमिक्षुकाण्डमप्सु वासयित्वा तेनाक्षितव्यास्तद्धि शिवं तच्छान्तमथो आहुर्लोहितेनायसेति तद्धि शिवं तच्छान्तम् ॥ ९ ॥

Vgl Man Çr 9, 5, 3

इह प्रजा विश्वरूपा रमन्तामस्मिन्गोष्ठे विश्वभृतो जनित्रीः ।
अग्निं कुलायमभि संविशन्तीः समासृजन्तु पयसा घृतेन ॥

इति गाः सायमायतीरभिमन्त्रयेताग्निर्वा एतासां योनिरग्निः कुलायं स्व एवैना योनौ स्वे कुलाये संवेशयति नास्य पशवो नक्तमार्तिमार्छन्ति य एवं वेद ॥

---

1) So ist vielleicht zu schreiben, die Mss schwanken, M स्तेनानभूपनमतीव, H स्तेनानन्नूपनमतीव, Bb तेनानन्नूपनमतीव B स्तेनानन्नूपनमतीव 2) So corrigirt, die Mss क्षिद्र°, vgl aber das unmittelbar Folgende wo alle Mss छिद्र° 3) So M, in H u Bb कत्नुदत्ता, desgl B, ohne Accent 4) So M Bb इन्द्रस्याङ्कस्तायो, B इन्द्र स्याङ्कस्तायो, H इन्द्रस्याङ्कस्ता

सं॰ वः सृजत्वर्यमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
समिन्द्रो यो धनंजयः ।
संजग्माना अविहुता अस्मिन्गोष्ठे पुरीषिणीः ।
स्वावेशा ना आगत ॥

इति गाः सं॰सृजेद्या अस्य पुरा स्वयंयूथ्या अन्यतो विन्देत पशवो वै घृतममी रुद्रो यज्जुहुयाद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यात्तत्सं॰सृज्या एवाभियोहे भूयसीर्भवन्ति सं॰ वः सृजत्वर्यमेति यज्ञो वा अर्यमा यज्ञेनैवेनाः सं॰सृजति सं पूषेति पुष्टिर्वै पूषा पुष्ट्यैवैनाः सं॰सृजति सं बृहस्पतिरिति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनाः सं॰सृजति समिन्द्रो यो धनंजय इतीन्द्रियं॰ वा इन्द्र इन्द्रियेणैवैनाः सं॰सृजति रेवती तन्तिः पृथिवी माता रेवतीरापा ओषधयः ॥ ता नो हिन्वन्तु सातये धिये जुषे ॥ इति तन्तिं॰ वितनुयात्तामनुसृज्यात् ॥ रय्यां त्वा पुष्ट्यानुमार्ज्मि ॥ इति रय्यैवैनां पुष्ट्यानुमार्ष्टि तस्या यत्तं न रिक्तं स्यात्तेनोपर्युपरि संचरेयुर्नाभिर्वर्धेन्नाभितपेदेतद्ध वत्सो रामकायनो विदांचकार तन्त्यां वितनन्॰ स सहस्रं पशून्प्राप प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं॰ वेद ॥

पिता वत्सानां पतिरघ्न्यानामुताथ पिता महतां गर्गराणाम् ।
रेतोधां त्वा यशोधां॰ रायस्पोषायोत्सृजेत ॥

इत्यृषभस्य कर्ण उत्सृजमानो वदेद्रेतोधामेवैनं॰ यशोधां॰ रायस्पोषा-

---

1) Hier mit वेशा flg beginnt die Hdschr von Benares (Ben), u zwar mit p 32
2) M setzt hier eine ३, die Interpunction fehlt in den Mss 3) So Ben u M (u Bl, ohne Accent), H u Bb रिक्ता, desgl B ohne Accent 4) H u Bb नाभिवर्धे॰
5) So Bb, desgl M (u Bl), ohne Accent, die andern Mss समकायनो, in H eigentlich समकायनो geschrieben, später in रामकायनो corrigirt

योत्सृजते 'यो वैश्यः शूद्रो वा बहुपुष्टः[1] स्यात्तस्य गवां गोष्ठादेकविंशतिं शकान्याहृत्यैकविंशतिमाहुतीर्जुहुयादेकविंशतिर्वै मनुष्यलोका 'मनुष्यलोकेभ्य एवास्मै पशूनवरुन्द्ध 'एतैरेव जुहुयाद्रोनामैरयेत्वर्या गोर्भसदि पशुकामो 'मुखं वा एषं पशूनां 'मुखत एवास्मै पशून्निनयत्ति ॥ १० ॥

Vgl Mân Çr 9,5,3

यासामिन्द्र उदाजत वसु नाम रूपं पशूनामुपसं[2] धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां बृहस्पतिरुदाजतैडा नाम रूपं पशूनां संगवं धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां मरुत उदाजन्त ज्योतिर्नाम रूपं पशूनां मध्यन्दिनं धाम पश्यमानाः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां प्रजापतिरुदाजतायुर्नाम रूपं पशूनामपराह्णं धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयादेतानि वा अह्नो रूपाण्येतेषु वा अह्नो रूपेषु देवाः पशूनां रूपाण्यवृञ्जत 'तदेतेष्वेवाह्नो[3] रूपेषु यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्ते 'घृतेन जुहोति 'पशवो वै घृतं 'पशुभिरेव पशून्वृङ्क्ते 'तन्न सूर्स्य 'प्रातरेवान्तर्गोष्ठासु गोषु होतव्यं 'सर्वा एनाः सहावरुन्द्ध 'एतै रेव जुहुयाद्रौप्याकृतासु 'योनितो वा एतत्पशूनयहीदपिहीनाः परिपरिणस्कृण्वन्त्येतैरेव जुहुयात्संग्रामे 'ऽथाश्वानभिमन्त्रयेत ॥ मित्रभृतः क्षत्रभृत ओजोभृतो बलभृतो वयं जयेम वयं सहेम 'वयं

1) cf Maitr S 1 6, 11 2) So corrigirt, Ben u M मुपसं, H u Db मुपसं, desgl B, ohne Accent 3) So corrigirt, die Mss तदेतेष्वेषां अह्नो

भवेम वयं पुषेम ॥ इति जयति संग्रामम् ॥ रोहिणीर्वो वृञ्जे गायत्रेण छन्दसारुणा वो वृञ्जे त्रैष्टुभेन छन्दसा गौरीर्वो वृञ्जे जागतेन छन्दसा बभ्रुवो[1] वो वृञ्जा आनुष्टुभेन छन्दसा गर्भान्वो वृञ्जे पाङ्क्तेन छन्दसा रूपाणि वो वृञ्जे शाक्वरेण छन्दसा सर्वान्वो वृञ्जे ऽनाभ्नेन[2] छन्दसा तत्सप्त सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे गायत्री प्रथमा गायत्र्युत्तमा तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेजसा च वावास्मा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयतः पशून्परिगृह्णाति ॥ ११ ॥

प्रजापतिर्वै त्रीन्महिम्नो ऽसृजताग्निं वायुं सूर्यं ते चत्वारः पितापुत्राः सन्तमासत ते स्वेदं समवौषंस्तदभवत्तद्वा[3] अस्यैतन्नामाभूदिति सर्वमभूदिति तद्वा अस्यैते नामनी क्रूरे अशान्ते तस्मादेते न ग्रहीतव्ये क्रूरे ह्येते अशान्ते प्रजापतिर्वै स्वां दुहितरमभ्युकामयतोषसं सा रोहिद्भवत्तामृश्यो भूत्वाध्यैत्तस्मा अपव्रतमच्छदयत्तमायतयाभिपर्यावर्तत तस्माद्वा अबिभेत्सो ऽब्रवीत्पशूनां त्वा पतिं करोम्यथ मे मा स्था इति तद्वा अस्यैतन्नाम पशुपतिरिति तमभ्यायत्याविध्यत्सो ऽरोदीत्तद्वा अस्यैतन्नाम रुद्र इति ते वा अस्यैते नामनी शिवे शान्ते तस्मादेते कामं ग्रहीतव्ये शिवे ह्येते शान्ते ततो यत्प्रथमं रेतः परापतत्तदग्निना पर्यैन्द्ध तदासामभ्यात्तं ततो यदत्यस्रवत्तद्बृहस्पतिरुपागृह्णात्तदासामुस्रियात्वमशकामेति तदासां शक्वरीत्वं गातुमविदामेति तदासां गोत्वमेतानि वा आसां नामानि सर्वैरेवासां नामभिः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेद पशवो वै सृष्टा एतानि नक्षत्राण्यन्वपाक्रामन्पौर्णमासीमष्टकाममावास्यां चित्राम-

---

1) So M; die andern Mss bloss बभ्रु 2) H u Bb वृषे नाभ्नेन 3) So Bcp u M, in H u Bb तदभवंस्तद्वा; desgl B, ohne Accent.

श्वर्थं तंसात्तेषु गौर्नोमाकृत्या यामपाकुर्यात्तामस्य पशवो ऽन्वप-क्रामेयुः ॥ १२ ॥

देवा वै सर्वे सहान्तवन्तो ऽभवंस्ते सर्वे सह व्यजायन्त तदेकवृ-दशायत्तंवृत्तं तद्देवा इत्थं चेत्थं च व्यत्यचरंस्तन्मित्रावरुणा अचा-यतांस्यादि यं एनद्विकुर्यादिति तन्नां द्विपदीमकुरुतां सा न प्र-त्यतिष्ठत्तस्या अन्यंत आहत्येमौ[1] प्रत्यधत्तां तस्मादेता अवद्धा अस्यं-न्तां[2] चतुष्पदी भूत्वा प्रत्यतिष्ठत्प्रैति प्रजया च पशुभिश्च तिष्ठति य एवं वेद तस्यां वै पयः पर्यपश्यंस्तां देवा अदुह्र हरितेन पात्रेण यज्ञं चामृतं च दुहे यज्ञं चामृतं च य एवं वेदाथ पितरो ऽदुह्र रज-तेन पात्रेणोर्जं च स्वधां च दुहं ऊर्जं च स्वधां च य एवं वेदाथ म-नुष्या अदुह्र दारुपात्रेणान्नं च प्रजां च दुहे ऽन्नं च प्रजां च य एवं वेदाथा[3] ऋषयो ऽदुह्र चमसेन छन्दांसि च पशूंश्च दुहे छन्दांसि च पशूंश्च य एवं वेदाथ गन्धर्वाप्सरसो ऽदुह्र पुष्करपर्णेन पुण्यं गन्धं दुहे पुण्यं गन्धं य एवं वेदाथ सर्पा अदुह्रालापुना[4] विषं दुहे भ्रातृव्याय विषं य एवं वेदाथासुरा अदुह्रायस्पात्रेण संवता भूतिं च पराभूतिं च दुहे भ्रातृव्यायाभूतिं च पराभूतिं च य एवं वेद तां वा इन्द्रो ऽन्ययैवोपासीदत्तेदं[5] सर्वमदुहद्यदिदं किंच तां दुग्ध्वां प्रत्य-नुदत सा प्रतिनुत्ता कुमना अतिष्ठद् ध्यायन्ती तां प्रजापतिरचायद्[6] ध्यायति वा इति सो ऽब्रवीत्किं ध्यायसीति साब्रवीद्द्वे माधुक्षत ते

1) So M, in Ben आहत्येमौ, H u Bb आहत्योमौ, desgl B ohne Accent 2) H u Bb अस्तंत्, B अस्यत् M अस्तंन् 3) Bb वेदाथ 4) So Ben u M, H u Bb अदुह्र लापुना, desgl B, ohne Accent, cf अलाबु 5) So Ben, in M °सीदत्तेद°, H u Bb °सीदस्त्वेद°, B सीदत्सेद° 6) So corrigirt, Ben °रचायत्, die andern Mss °रचाय

मा प्रत्यनुदन्तेति[1] सो ऽब्रवीन्मां सूर्क्ष्वैस्तथा[2] वै त्वा कर्ष्योमि यथोभयेषां देवमनुष्याणां प्रियो भविष्यसीति[3] तस्या घृतं पञ्चो ऽक्षरत्तस्य घृतस्यादाय मुखं न्यमार्ष्टि[4] ॥ उभयेषां त्वा देवमनुष्याणां प्रियां करोमि ॥ इति तस्मादेषोभयेषां देवमनुष्याणां प्रियस्तेनैव श्रोत्रियस्य मुखं विमृज्यादुभये ऽह्येतं देवमनुष्या विदुरेतेन कुमार्यां एतेन पतिकामाया एतद्वै गोवर्चसं न सर्वस्मा इव कुर्याद्यस्मै तु कुर्यात्तेजस्वी स्यात् ॥ १३ ॥

यो ललामः शितिपाज् शितिककुज्[5] शितिभसज् शितिवालः[6] साशारिः[7] सामक्तार्ष्टयूषा प्राष्टौ यूथान्याप्नोति यस्य तादृग्वृषभो भवति यस्य वालतुषः प्रतिष्ठितः सा प्रतिष्ठिता प्रति प्रजया च पशुभिश्च तिष्ठति यस्य तादृग्वृषभो भवति यः समन्तः शितिबाहुः सा समन्ता समन्तः प्रजया च पशुभिश्च भवति[8] यस्य तादृग्वृषभो भवति यः शितिपृष्ठः सा तन्तिः[9] पशुमान्भवति यस्य तादृग्वृषभो भवत्येष यस्यैकरूपस्य सतो लक्ष्म भवति सादारसृन्नास्यामिवो[10] गां विधावति[11] यस्य तादृग्वृषभो भवति याञ्जलोमी सा पोषयिष्णुरेजा इव प्रजायन्ते यस्य तादृग्वृषभो भवति या श्यामा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्त्यपनिपादुकास्तु यारुणा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति हिमेरवस्तु[12] या श्वेता सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति दुश्चर्मोणस्तु[13] नोक्षिः

1) So corrigirt, die Mss प्रत्यनुच्यन्तेति 2) So M, die andern Mss सूर्क्ष्वैस्त 3) Die Mss भविष्यसीति 4) So Ben, in M, Bb, H न्यमाठ, desgl B, ohne Accent 5) Ben °ककुज् 6) M, H u Bb शितिवाल 7) So Ben, M, desgl B, ohne Accent, in H u Bb सांशारि 8) Ben तिष्ठति 9) Bb तंति 10) So M, Ben °दारसृघास्यामिवो; H u Bb °दारसिन्नस्यामिवो, desgl B, ohne Accent 11) So Ben, M वी°, die andern Mss यो 12) cf हिमेलु frostig keine Kälte vertragend, Pâ 5 2,122, Vârtt 8 13) So folgen die Sätze in Ben u M, anders in H Bb u B, nämlich श्यामा सा पोषयिष्णु क्षिप्र बह्वीर्भवति हिमेरवस्तु या श्वेता सा पोषयिष्णु क्षिप्र बह्वीर्भवन्त्यपनिपादुकास्तु यारुणा सा पोषयिष्णु क्षिप्र बह्वीर्भवन्ति दुश्चर्मोणस्तु u s w.

काउर्यो न पृश्निरमिथुनं तदेषो व्याघ्ररूपं वै पृश्निर्बिभ्यत्यसात्पशवः कनीयाꣳसो ऽस्य पशवो भवन्ति यस्य तादृक्रूपभो भवति तदाहुर्[1] बीजमेवोत्सृज्यमित्येतद्वा[2] आसां बीजं यद्रोहितं रूपं पशुमान्भवति यस्य तादृक्रूपभो भवति यो धूम्रस्ताम्रधूम्रः स प्रजापतिः प्रजया च पशुभिश्च जायते यस्य तादृक्रूपभो भवति यस्य लोमशा ककुत्स स्तम्बी स्तम्बीव[3] प्रजया च पशुभिश्च भवति यस्य तादृक्रूपभो भवति यस्योर्ध्वा ककुत्ता ऊर्ध्वा आप्यायन्त ऊर्ध्वा अस्य पशवा आप्यायन्ते यस्य तादृक्रूपभो भवति यस्य दक्षिणतः पन्नं सा पापी सा स्रवन्त्यथ यस्य सव्यत उन्नतं सा पुण्या सोपाहरन्ती या उत्पृष्टिस्ता ऊर्ध्वा आप्यायन्त ऊर्ध्वा अस्य पशवा आप्यायन्ते यस्य तादृक्रूपभो[4] भवति यस्य सव्यतः पन्नं सा पापी सा स्रवन्त्यथ यस्य दक्षिणत उन्नतं सा पुण्या सोपाहरन्ती या सव्यसाचिनी सा पुण्या सोपाहरन्ती या सꣳशृङ्गी सा गोष्ठस्ता न प्रछिन्द्यादनुसृष्टस्य[5] गोषु स्यातामेतौ वै पशूनामस्कन्नं हविरस्कन्नमस्य हविर्भवति यस्यानुसृष्टिर्गोषु[6] भवन्त्युक्षा[7] चास्य वेहच्च गोषु स्यातामेतौ वै पशूनामूर्जे बिभृतो ऽक्षोधुका अस्य पशवो भवन्ति यस्योक्षा च वेहच्च गोषु भवतः ॥ १४ ॥

॥ खिलकाण्डे गोनामिको द्वितीयः प्रपाठकः ॥

---

1) So M u Bb in H तदाहु॰, desgl B ohne Accent, Ben यदाहु॰ 2) Das ॰ fehlt in den Mss 3) So meine Correctur, M Ben स्तम्बीव, desgl B, ohne Accent, in H u Bb स्तम्बीक 4) Ben तादृक्रूपभो॰, in M sind die beiden hier eingeschalteten Worte auch am Rande von einer späteren Hand hinzugefügt 5) So M die andern Mss ॰दसृष्टस्य 6) So M, die andern Mss यस्यानसृष्टि गोषु, vielleicht übrigens auch in M das r nachträglich als delirt bezeichnet? 7) So corrigirt, die Mss ॰क्षा

अरातीयन्ति वा अन्ये पुरुषाय नान्ये[1] ऽरातीयन्ति सा निर्ऋतिर्ये नारातीयन्ति सानुमतिस्तेभ्य उभयेभ्यः सह निर्वपन्त्युभौ सह शृतौ[2] कुर्वन्ति नैर्ऋतेन पूर्वेण प्रचरन्ति दक्षिणा परेत्य स्वकृत इरिण एतद्वै निर्ऋतिगृहीतं पृथिव्या निर्ऋतिगृहीत एव निर्ऋतिं निरवदयत एकोल्मुकं निधाय विस्रंसिकायाः काण्डाभ्यां जुहोति जुषाणा निर्ऋतिर्वेतु स्वाहा वासः कृष्णं भिन्नान्तं दक्षिणैतद्धि निर्ऋत्या रूपमर्धं वै पुरुषस्य निर्ऋतिगृहीतमर्धमनिर्ऋतिगृहीतं यन्निर्ऋतिगृहीतं तदेवास्मात्तेन निरवदयते पुनरेत्यानुमत्या अष्टाकपालेन प्रचरन्ति निर्ऋतिमेव निरवदायेयं वा अनुमतिर्वाग्वा अनुमतमेवैनं[3] सर्वमाक्रमयत्यष्टाकपालो भवति गायत्री ह्येषा गायत्री वाग्धेनुर्दक्षिणैतद्ध्यनुमत्या रूपमथ ये उदञ्चः शम्यामतिशीयन्ते तानुदङ् परेत्य वल्मीकवपामुद्रुज्य जुहुयादिदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमवयजा[4] इति तत्पुनरपिदधातीदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमपिदधामीति क्षेत्रियं[5] वा एतं गृह्णाति[6] यं चैनमन्वियं क्षेत्रस्य पत्न्यस्यामेव क्षेत्रियमवयज्याथैनं[7] सर्वमाक्रमयति श्वो भूत आदित्येभ्यो भुवद्भ्यो[8] घृते चरुरित्यादित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्तेभ्य एव प्रोच्य स्वर्गं लोकमेत्यादित्या वा अस्मिँल्लोक ऋद्धा आदित्या अमुष्मिन्नुभयोरेव लोकयोर्ऋध्नोति वशा दक्षिणा वशयैव स्वर्गं लोकमभ्यारोहति श्वो भूत आग्नावैष्णवमेकादशकपाला इत्यमिवँ संवा

1) So corrigirt, in den Mss ohne Accent, Bb चे   2) So M, H, Bb, in Ben सहःशृतौ, B सह भृतौ   3) So die Stelle in Ben u M in H u Bb प्रचरति निर्ऋतिमेतिर्वाग्वा अनुमतिरवदायेय॰ वा अनुमतमेवैन॰, desgl B, ohne Accent   4) Ben चैत्रीयं॰   5) Ben चैत्रीयं॰   6) Bb प्रतिगृह्णाति   7) Ben चैचियंम॰   8) Mit भुं bricht Ben am Schluss von p 37 plotzlich ab und geht am Anfang von p 38 auf IV, 13, 1 a E uber Die nachstfolgenden Partieen fehlen in Ben vollig

देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैवं यज्ञं चालब्धामिवैं यज्ञस्यान्तो ऽवस्ताद्विष्णुः परस्तादुभयत एवं यज्ञस्यान्ता उदयहीदुभयत एवं यज्ञस्यान्ता उद्गृह्य यथोत्सङ्गं आवपेतैवं वा एतद्यज्ञमावपते तस्य यथाकामं निर्वपमाण एत्यनड्वान्वामनो[1] दक्षिणा यद्वही तेनाग्नेयो यद्वामनस्तेन वैष्णवो रूपेणैवैनं समर्धयति श्वो भूते ऽग्नीषोमीया एकादशकपाला इत्यग्नीषोमाभ्यां वै वीउर्येणेन्द्रो वृत्रमहन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यो राजसूयेनाभिषिञ्चते तस्मान्नेममेवैतद्धिरण्यं दक्षिणा सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैवं हन्ति श्वो भूत ऐन्द्राग्न एकादशकपाला इत्यग्नीषोमाभ्यां वै वीउर्येणेन्द्रो वृत्रमहंस्स ओजसा वीर्येण व्यार्ध्यत स एतमैन्द्राग्नमपश्यत्तेनौजो वीर्यमात्मन्नधत्तौजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चत ओजो वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनं वीर्येण समर्धयतो ऽनड्वानृषभो दक्षिणा यद्वही तेनाग्नेयो यन्मुष्करस्तेनैन्द्रो रूपेणैवैनं समर्धयति श्वो भूत आग्नेउयो ऽष्टाकपालो माहेन्द्रं दधीत्यृञ्ज्या एवाग्नेय इन्द्रो वै वृत्रमहउन्त्सो ऽन्यान्देवानत्यमन्यत स महेन्द्रो ऽभवत्स एतमुद्धारमुदहरद्वृत्रं हत्वा तदुद्धार एवास्यैष भागं एवं तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजयत्पयसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते यत्पयः पयसैवैनं समर्धयतीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते यदैन्द्रमिन्द्रियेणैवैनं[2] वीर्येण समर्धयति देवताभिर्वा एष व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते सर्वदेवउत्यं वै वासो यद्वासः क्षौमं दक्षिणा देवताभिरेवैनं समर्धयति ॥ १ ॥

Vgl. oben 2, 6, 1 — TBr 1, 6, 1, 1—9

1) So meine Correctur; die Mss निर्वपमाणयेत्यनड्वा° 2) M यदैन्द्रं इन्द्रि°

देवा ओषधीषु पक्कास्वाजिमयुः स इन्द्रो ऽवेदग्निर्वा वा इमाः प्रथम उज्जेष्यतीति सो ऽब्रवीद्यतरो नौ पूर्व उज्जयेत्तन्नौ सहेति तामग्निरुदजयत्तदिन्द्रो ऽनूदजयत्तस्मादैन्द्राग्नमग्र्यो आहुरैन्द्रं काउयेमित्यग्निर्हि तामग्र उदजयत्तदुज्जित्या एवाग्रायणो द्वादशकपालो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सराद्धि तदध्यभवत्सप्तदश सामिधेनीः कार्याः पञ्च ऋतवो द्वादश मासा एष संवत्सरः संवत्सराद्धि तदधि भवत्येका वै तर्हि यवस्य मुष्टिरासीदेका व्रीहेरेका माषस्यैका तिलस्य तद्विश्वे देवा अब्रुवन्वयं व एतत्प्रथयिष्यामो भागो नो ऽस्त्विति तद्विश्वे देवा अप्रथयंस्तद्भूत एव वैश्वदेवो ऽथो प्रथयत्येवैतेन पयसि स्याद्वैश्वदेवो वैश्वदेवं हि पयो ऽथ वा इयमब्रवीन्मयि वा एतदध्यसौ वृष्ट्या पचति नैतदितो ऽध्युज्जेष्यथ भागो मा अस्त्विति तदाभ्यां वा एष भागः क्रियत उज्जित्या अथो प्रतिष्ठित्या एव यद्द्यावापृथिवीयः सौमीर्वा ओषधयः सोमा ओषधीनामधिराजस्तस्य वा एष भागो यदकृष्टपच्यं तदुद्धार एवास्यैष भाग एव तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजते ग्राम्या वा अन्या ओषधय आरण्या अन्यास्ता एवास्यैतेनोभयीरवेष्टा भवन्ति याः फालकृष्टास्तासामेतेनाग्रायणं करोति या आरण्यास्तासामुत्तरेणानीतो वा एष देवानां य आहिताग्निर्यदकृत्वाग्रायणं नवस्याश्नीयाद्देवानां भागं प्रतिकॢप्तमश्नीयादार्तिमार्छेत्सर्वेभ्यो वा एषो ऽन्येभ्यो ऽभिषिच्यते यो राजसूय आग्रायणो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै वत्सः प्रथमजो दक्षिणा रेत इव ह्येषो ऽग्रजातः प्रजात्यै ॥ २ ॥ Vgl 2, 6, 2 — TBr 1, 6, 1, 10 ff.

1) M °स्वाजीम°, Taitt Br 1, 6 10 ओषधीष्वाजिमयुः 2) So M, in H u Bb वृष्ट्या; B वृष्ट्वा 3) Hierüber vgl Einl zum 1 Kanda p XV, Maitr S 1, 10, 16 4) Bb प्रजाते

अथैतानि चातुर्मास्यानि संवत्सरं वै चातुर्मास्यानि परीज्यन्ते संवत्सरादेवैनान्यध्याप्त्वावरुन्द्ध उत्सन्नयज्ञो वा एष संवत्सराद्वा अध्युत्सन्नयज्ञो ऽवरुध्यते संवत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्धे पशवो वा एते चातुर्मास्येभ्यो ऽध्यतिरिच्यन्ते यच्छुनासीरीयं तानेवाप्नोति वर्ष्य उदके यजेतैतद्धि पशूनां नेदिष्ठमथैतानि पञ्च हवींषि संतत्यै ग्रामकामो यजेत वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता इत्थं चेत्थं च नेनीयते यद्वायवे वायुरेवास्मै नस्योतां विशं निनयत्यन्नकामो यजेत संवत्सरो वा इन्द्रः शुनासीरः संवत्सरो ऽन्नाद्यस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छति वर्ष्य उदके यजेतैतद्ध्यन्नाद्यस्य नेदिष्ठं वृष्टिकामो यजेत वायुर्वा इमं समीरयति स आप्याययति ततो वर्षति संवत्सरो वा इन्द्रः शुनासीरः संवत्सरमनुवर्षति ॥ ३ ॥

Vgl. TBr. 1, 7, 1, 1.

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त स वृत्र इन्द्रमब्रवीत्त्वं देवानां श्रेष्ठो ऽस्यहमसुराणां संशक्नवाव मा ना अन्यो ऽन्यं ऽवधीदिति तौ वै समामेतामनभिद्रोहाय ते देवा वृत्रममन्यन्तायं वावेदं भविष्यतीति त इन्द्र ऐच्छन्हनामेममिति सो ऽब्रवीत्संधा वै मे संहितानभिद्रोहायेति तमग्निरब्रवीदहमेव त्वतः पास्यामीति पृथिव्या अहमन्तरिक्षादिति वरुणो ऽहं दिव इति रुद्रस्ततो वै देवा वृत्रमघ्नन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यो राजसूयेनाभिषिञ्चते तद्यानेभमेवैतद्देवाश्च वा असुराश्च समयतन्त तानग्निस्त्रेधात्मानं कृत्वा प्रत्ययतत्तानग्निरेवास्मिँल्लोके

1) So M; in H u. Bb तान्येवा°; desgl. B. ohne Accent. 2) So M; in H u. Bb इंद्रा मब्रवी°; B इंद्रः मब्रवी° 3) So M; H u. Bb betonen समामेतामं° 4) Von hier bis पृथिव्या (excl.) in B eine Lücke 5) H u. Bb °यजता°

भूत्वा वरुणो ऽन्तरिक्षे रुद्रो दिवि स इन्द्रो ऽमन्यतायं वावेदं भविष्यतीति सो ऽब्रवीदहं विश्वाभ्य आशाभ्य इति ततो वा अजयं स्तांजित्वा एवैतदेतेनैव याजयेत्संग्रामे जयति संग्राममेतेनैव याजयेद्भ्रातृव्यवन्तं यो वास्य प्रियः स्यात्तं भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यद्वै तदिन्द्रस्तुरीय उपसमपद्यत तस्मादिन्द्रस्तुरीयं धेनुरनड्वाही दक्षिणा यद्वहिनी तेनाग्नेयी यद्धेनुः सती दान्ता तेन वारुणी यच्छौस्तेन रौद्री यत्मयस्तेनैन्द्री रूपैरेवैनां समर्धयतीन्द्रो वै नमुचिं नालभत स रश्मीन्कुलायं कृत्वान्वारोहदमुमादित्यं तं वा अन्वमन्त्रयत सखाया असावेति सो ऽब्रवीन्नाहं हनिष्यामीति सो ऽब्रवीत्संधां ते संदधे यथा त्वा न दिवा हनानि न नक्तं न शुष्केण नार्द्रेणेति तस्य वा उपोदये सूर्यस्य नीहारं संतत्यापां फेनेन शिरो ऽछिनत्तद्वा एनमन्ववर्तत मित्रद्रुगसीति पाप्मा वै नमुचेः शिरः पाप्मा वा एनं तदन्ववर्तत पाप्मानं वै स तेनापाहत पाप्मानमेवैतेनापहते ऽपां न्ययनादपामार्गेणाहरन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्यै वरो दक्षिणा वरेणैव वरं स्पृणोत्यात्मा हि वर आत्मानं हि तस्य तदन्ववर्तत ये देवाः पुरःसदो अग्निनेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहेत्येतद्वै वऽन्त्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एतदाभ्यो दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपहन्त्यनुपरिक्रामं जुहोति सर्वाभ्य एव दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपहन्तीदमहं रक्षोभिः संमूहाम्यग्ने संदह रक्षः संदग्धं रक्ष इत्याह रक्षसां ध्वराधि रक्षसामन्तरित्या अथ यत्पुनः स-

———

1) So M, ohne Accent (a Bl), in H u Bb रश्मिन्; desgl. B, ohne Accent 2) So M, nur ohne Accent, in H u Bb असावेति; desgl B, ohne Accent 3) So B, ohne Accent, in H u Bb हनिष्यामीति; M हनिष्यसि नेति 4) Die Mss schwanken; M u. B निहारं; H u Bb नीहारं

मूह्य[1] जुहोति याम्य एवं दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपावधीत्तां भागिनीः करोत्यहिंसायै रथः पञ्चवाही दक्षिणा पञ्च दिशः पञ्च देवताः संमृद्ध्यै ॥ ४ ॥

Vgl 2, 6, 3 — TBr 1, 7, 1, 2 flg

सोमेनेजानं याजयेत्संवत्सरं वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति यः सोमेन यजते छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि वावास्मा एतद्यातयामानि पुनरयामाणि करोति राजसूयेनाभिषिषिचानं याजयेत्पष्ठौही दक्षिणाशो वा एष उभाभिषिच्यत आशा पष्ठौह्याशामेवास्मा अवकः पशुकामं याजयेच्छन्दांसि वै देविकाः पशवश्छन्दांसि गायत्र्यनुमतिस्त्रिष्टुब्राका जगती सिनीवाली कुहूरनुष्टुब्धाता वषट्कारो या पूर्वा पौर्णमासी सानुमतिर्योत्तरा सा राका या पूर्वामावास्या सा सिनीवाली योत्तरा सा कुहूश्चन्द्रमा एव धाता यद्द्वे अवरे द्वे परे तन्मिथुनं यत्पूर्यते ऽन्यां नान्यां तन्मिथुनं यत्पश्यत्यन्यां नान्यां तन्मिथुनं यदमावास्याया अधि चन्द्रमाः प्रजायते तन्मिथुनं तस्मादेवास्मै मिथुनात्पशून्प्रजनयति प्रजाकामं याजयेद्धातारमुत्तमं कुर्यात्स्त्रियो[3] वै देविकाः पुमान्धाता पराचीर्वै प्रजा रेतो दधते पराचीष्वेवास्मै रेतो दधाति तदाहुर्न[4] वै तेन पराधत्ते यदन्तरा प्रवीयन्ता इति व्यवदध्याद्धातारं मध्यतः सर्वा एवैना वृषमोदिनीः करोति तदाहुर्जीयत एव पश्चाच्चर इव तु भवति स्त्रीभ्यो ह्येनं पश्चात्परिणयन्तीति स यदा जायेताथ धात्रे पुरस्तान्निर्वपेदयं वै धातायमेवैनं परिणयति ॥ ५ ॥

Vgl 2, 6, 4 — TBr. 1, 7, 2

---

1) So corrigirt, die Mss समुह्य 2) B यजेत 3) So corrigirt, die Mss स्त्रीयो
4) Bb तस्मादाहु° 5) H u Bb यदाहु°

आमयाविनं याजयेद्धातारं मध्यतः कुर्यात्संवत्सरो वै धाता संवत्सरो हि वा एतस्य मुग्धो ऽथैतस्यामयति संवत्सरं वावास्मा एतन्मध्यतो ऽधीकूपदधैनमेतस्मान्मिथुनात्प्रजनयतीश्वराणि वा एतमेतानि छन्दांस्यृतेः पशोरशान्तानि निर्मृजः[1] पशुरप्यालभ्यः शान्त्या अनिर्मार्गायैते वै पशवो यद्व्रीहयश्च यवाश्च यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवति तेनैव पशुमालभ्यते शान्त्या अनिर्मार्गाय वीरस्था वा अन्ये पशवो ऽवीरस्था अन्ये ये पुरस्तात्पुरोडाशास्ते वीरस्था ये पश्चात्पुरोडाशास्ते ऽवीरस्था ये पुरस्तात्पुरोडाशा भुञ्जतस्त उपतिष्ठन्ते प्रजापतिं ह्येते प्रतिष्ठामभ्यसृज्यन्त ये पश्चात्पुरोडाशाः पंप ते भवन्ति यासु स्थालीषु सोमाः स्युस्ते चरवः स्युः सोमो वै रेतोधाः प्रजननाय सर्ववेदसेनेजानं याजयेत्पशुभिर्वा एष व्यृध्यते यः सर्वं ददात्यन्न वा एष जघन्यं पशून्पश्यति यन्नैनान्विभजति यन्नैवैनान्विभजति तत एनान्पुनरवरुन्द्धे य एवं कश्च सोमेन यजेत तं याजयेत्संवत्सरं वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति यः सोमेन यजते छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि वावास्मा एतदयातयामानि[2] पुनर्यामाणि करोति ॥ ६ ॥

अथैतत्त्रिषंयुक्तं यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तमित एवास्मै तेनोर्ध्वानिमांल्लोकान्दाधार यदुत्तरं त्रिषंयुक्तममुत एवास्मै तेनावाच इमांल्लोकान्दाधार तदेषां वावैते लोकानां विधृत्यै यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं वीरजननं तद्यदुत्तरं पशुजननं तद्यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं वीरानेवास्मै तेन ज-

1) So in M durch Correctur am Rande, eigentlich °शान्ता निर्मृजः; so auch in den andern Mss 2) B schaltet hier die Worte ein: भवन्ति यः सोमेन यजते छन्दांसि

नयति यदुत्तरं पशूꣳस्तेन यत्पूर्वं त्रिषꣳयुक्तꣳ रेत एव तेन दधाति यदुत्तरं प्र तेन जनयति यत्पूर्वं त्रिषꣳयुक्तं तेन यज्ञकामो यजेताग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्धेन्द्रो वै यज्ञो विष्णुर्यज्ञस्तद्यज्ञस्यैवैष आरम्भो ऽथ यद्वैष्णवो विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एव प्रतितिष्ठति यदुत्तरं त्रिषꣳयुक्तं तेन पशुकामो यजेत सौमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सौम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयतीन्द्रियेण वै पशवः प्रजायन्ते पूषा प्रजनयतीन्द्रियेणैवास्मै पूषा पशून्प्रजनयत्यैष यत्सौम्यः पशवो वै पूषा पशुष्वेव प्रतितिष्ठत्यथैतद्वैश्वानरवारुणꣳ[1] संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरस्तस्य वा एते स्वा यदृतवस्तेषाꣳ वा एउषो ऽभिषिक्तो राजाभिषिक्तो वै देवानाꣳ वरुण एतौ वै देवानाꣳ सुतौ एतौ सर्वपती[2] एतौ सर्वस्येशाते ता एनꣳ सुवाते यावन्तो वा एतस्य स्वा अनुका वै त एतमनुका देवा वरुणꣳ यावन्त एवास्य स्वास्तानस्मा अनुकानविवादिनः करोतीयाꣳश्वरम्भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तꣳ वरुणान्मुञ्चति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनं करोति तस्माद्राजसूयाभिषिक्तस्य जरसा दन्ता अवशीयन्ते संवत्सरे ह्येनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनं करोति यो ज्योगामयावी स्यात्तमेतेन याजयेद्वरुणेन हि वा एष पाप्मना गृहीतो ऽथैतस्य ज्योगामयति यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चतीयाꣳश्वरम्भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तꣳ वरुणान्मुञ्चति

1) H u. Bb °रुणः 2) So M, desgl. B, ohne Accent; H सर्वपती; Bb सर्वसती
3) Dies Wort in den Mss. ohne Accent

संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनं करोति ॥ ७ ॥

अथैते रत्निनः क्षत्रस्य वा एतान्यङ्गानि यस्य वा एतान्योजस्वीनि भवन्ति तद्राष्ट्रमोजस्वी[1] भवति तान्येवास्यौजस्वीनि करोति क्षत्रस्य वा एतान्यङ्गानि यस्य वा एतानि तेजस्वीनि भवन्ति तद्राष्ट्रं तेजस्वी[2] भवति तान्येवास्य ब्रह्मणा तेजस्वीनि करोति बार्हस्पत्यश्चरुर्ब्रह्मणो गृह इति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बृहस्पतिपुरोहितं खलु वै राष्ट्रमृध्नोति ब्रह्म वा एतत्पुरस्ताद्राष्ट्रस्यात्यौहीदयो ब्रह्मण एवं राष्ट्रमनुकं करोत्यैन्द्र एकादशकपालो राज्ञो गृह इतीन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियं एवं प्रतितिष्ठत्यादित्यश्चरुर्महिष्या गृह इतीयं वा अदितिरस्या एवैनं मात्रां गमयतीमामेवैनं[3] प्रजाभ्य उपजीवनीयं करोति धेनुर्दक्षिणैतद्ध्यदित्या रूपं नैर्ऋतश्चरुर्नखावपूतानां परिवृक्त्या गृह इति निर्ऋतिगृहीता हि वा एषाथैतां परिवृञ्जन्ति[4] निर्ऋतिमेव निरवदायेयं वा अनुमतिरस्या एवैनं मात्रां गमयतीमामेवैनं[5] प्रजाभ्य उपजीवनीयं करोति श्येनी वडापस्फुरा दक्षिणैतद्धि निर्ऋत्या रूपमाग्नेयोऽष्टाकपालः सेनान्यो गृह इत्यग्निर्वै सर्वा देवता देवताभिरेवास्य सेनामुखं जित्यै संश्यति हिरण्यं दक्षिणा सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैव जयत्याश्विनो द्विकपालः संग्रहीतुर्गृह इति रथरेपमेवास्मात्तेन निरवदयते सवत्यौ दक्षिणेति सवत्या इव हि सव्यस्थसारथी[6] रथमभि

---

1) So die Mss., wohl °जस्वि zu schreiben 2) So die Mss.; cf. oben ओजस्वी 3) M u. B °मामिवैन, cf. unten 4) So M u. B, in H °वृञति, Bb °वृञसि 5) So corrigirt, die Mss °मिवैन 6) So corrigirt, M u. B सव्यस्सारथी, H सव्यस्मारथी oder सव्यस्समारथी, Bb सव्यस्समारथी

सावित्रो ऽष्टाकपालः क्षत्तुर्गृहे प्रसूत्या अथो सवितैव ऽस्मै प्रजाभ्यः प्रसुवति वारुणो यवमयो दशकपालः सूतस्य गृहे मारुतः सप्तकपालो वैश्यस्य ग्रामण्यो गृह इति सूतमुखा वै विट् क्षत्रमुपतिष्ठते सूतमुखां वावास्मा एतद्विशं मुखतो ऽन्नाद्यायोपदधाति पौष्णश्चरुर्भागदुघस्य गृह इति पुष्टिर्वै पूषा पुष्टिमेवास्य भागे दधाति वैष्णवस्त्रिकपालस्तक्षरथकारयोर्गृह इति विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एव प्रतितिष्ठति रौद्रो गावीधुकश्चरुरक्षावापस्य गृहे गोविकर्तस्य चैत्यन्तत एवास्मात्तेन रुद्रं निरवदयते ऽथो रुद्र इव उ ह्येतौ पशू अभिमन्येते एकादश वा एतानि हवींष्येकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्य एव प्रतितिष्ठति नाना वा एत एतेषामाशिषो ऽवरुन्धते यत्सह निर्वपेयुरत्निनः स्युरैन्द्र एकादशकपालो राज्ञो गृह इतीन्द्रियं वा इन्द्र एकधा वा एतद्यजमाने यज्ञस्याशीः प्रतितिष्ठत्यैन्द्रो हि यजमानः॥८॥

Vgl. 2, 6, 5 — TBr 1, 7, 3, 1—7

इन्द्रायांहोमुचा एकादशकपालं निर्वपेद्यदेव किंचार्वाचीनं जनितोरेनः करोति तत एनमंहोमुङ् मुञ्चतीन्द्राय सुत्राम्ण एकादशकपालं य एवोपवादी यो ऽभिदासति तत एनं सुत्रामा त्रायते ऽथैतन्मैत्राबार्हस्पत्यं सत्यं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिः सत्यं चैव ब्रह्म चालभ्य दीक्षते क्षत्रं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिः क्षत्रं चैव ब्रह्म चालभ्य दीक्षते यस्य राष्ट्रं शिथिरमिव स्यात्तमेतेन याजयेन्मैत्राबार्हस्पत्येन क्षत्रं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणि वा एतत्क्षत्रं प्रतिष्ठापयति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वायाथैते देवस्व एते वै देवानां सूता एते

1) So corrigirt, die Mss (d. h. H u. Bb) तक्षरथकारयो°, M u. Bl ohne Accent, cf aber auch oben 2, 6, 5   2) M पशूनभि° (u. Bl)

सर्वपतय एते सर्वस्येशते तं एनं सुवते तस्माद्वा एतमाहुः पूर्वेद्युर्वा एष सूयते ऽभितश्व[1] सिच्यता इत्येषैष मारुत एकविंशतिकपालस्त्रिर्वै सप्त सप्त मरुतो विशो मरुतो विशो वा एतन्मध्यतः सूयते तस्माद्वा एष विशः प्रियो विशो हि मध्यतः सूयते वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्येन्द्रियं वीर्यमपाक्रामत्तत्त्रेधाभवद्भृगुस्तृतीयमभवच्छ्रायन्तीयं तृतीयं सरस्वती[2] तृतीयं प्राविशद्यद्भार्गवो होता भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं सारस्वतीरापस्तदेवेन्द्रियं वीर्यं तेज आप्नोति वाचा वा एतमभिषिञ्चन्ति यमभिषिञ्चन्ति वाक्सरस्वती सारस्वतीरापो यत्सारस्वतीभिः सूयते यावत्येव वाक्तया सूयते ॥ ९ ॥

Vgl 2 6 6 — TBr 1 7, 3, 7 flg

अपां वा एतानि चित्राण्यपां वा एतच्चित्राणि संभरन्त्यपामेनं चित्रैरभिषिञ्चन्ति[3] चित्रमस्मिन्दधति[4] तस्माद्वा एषो ऽभिषिक्तश्चित्रं राजेति श्रूयते ऽपां ह्येनं चित्रैरभिषिञ्चन्ति चित्रमस्मिन्दधति[5] यथा वा इदं मधुकृतो[6] मधु संभरन्त्येवं वा एतदपामोषधीनां रसं संभरन्त्यपामेनमोषधीनां रसेनाभिषिञ्चन्ति रसमस्मिन्दधति[7] तस्माद्वा एतमाहुरसी[8] राजा पुण्या इत्यपां ह्येनमोषधीनां रसेनाभिषिञ्चन्ति रसमस्मिन्दधति[9] वरुणसवो वा एष वारुणीरापो यदद्भिरभिषिञ्चति वरुणमेवैनमकर्विषुवान्वै सरस्वती सारस्वतीरापो यत्सारस्वतीभिः सूयते

---

1) So corrigirt, M भितुश्च H u Bb भितुश्च, desgl B ohne Accent 2) So die Mss 3) H u Bb °ञ्चति 4) In M das दधति wie es scheint nachträglich zu दधाति corrigirt, Bb दधाति 5) Bb दधाति 6) Bb मधुकृतो 7) So M, die andern Mss दधाति 8) So M, in H u Bb °रासीद्, desgl B, ohne Accent 9) So M, die andern Mss दधाति

विषुवान्भवति षोडश ग्रहा गृह्यन्ते षोडश होमा हूयन्ते तद्द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुब्वागनुष्टुब्वाचैवैनं वाक्यया सूयते ॥ १० ॥

Vgl TBr 1, 7, 5, 5

॥ इति[1] खिलकाण्डे[2] तृतीयः प्रपाठकः ॥[3]

प्रतीपमन्य ऊर्मिर्युध्यत्यन्वीपमन्यो मिथुनत्वाय यत्तस्य गृह्णाति यः प्रतीपं युध्यत्योजसा वा एष वीर्येण प्रतीपं युध्यत्योजसा वा एतद्वीर्येण राष्ट्र ओजो वीर्यं दधात्यथ यत्तस्य गृह्णाति यो ऽन्वीपमीरयति माहियं तेन तोकं प्रजनयत्यथ यन्नदीपतेरपां वा एतन्मिथुनमपां वा एतन्मिथुनेन राष्ट्रे मिथुनं दधात्यथ यदमहावरीणां मध्यमेष्ठेयं तेनावरुन्द्धे ऽथ यत्परिवाहिणीनां परिवस्यन्त्यास्तेन[4] तोकं प्रजनयत्यथ या आपो ऽग्नेरा ओजसा वा एता वीउर्येणापो ऽग्नेरा ओजसा वा एतद्वीर्येण राष्ट्र ओजो वीर्यं दधात्यथ यत्कूप्यानामुभयीस्तेनापो ऽवरुन्द्धे याश्च समुद्रिया याश्चासमुद्रिया ईश्वरा वा एतमेता स्रोतउस्या आपो ऽशान्ता निर्मृजो यत्स्थावराणां गृह्णाति शान्त्या अनिर्मार्गाय या आतपति वर्षति याश्च परिदहन्ने[5] ता आपो ब्रह्मवर्चउस्यास्ताभी[6] राष्ट्रे ब्रह्मवर्चसं दधात्यथ यद्भ्रादुनीना°[7]

---

1) Das इति fehlt in den Mss 2) B fügt hier ein चरातीयक, H u Bb चरातीय 3) In M lautet die Unterschrift irrig द्वितीय प्रपाठक समाप्त 4) So M, in B परिवस्यत्यास्, H u Bb परत्वस्यत्यास् 5) So M, die andern Mss. °र्दहश्चे 6) So corrigirt, die Mss ताभि 7) M यभ्रादुनीना°, H u Bb यत् द्रादुनीना°, desgl B, ohne Accent

विशस्तेन वीर्यमवरुन्द्धेऽथ यत्पुष्पाणामारण्यं तेनाथ यदुल्व्यानाꣳ वज्रो वै पशवो वज्रा उल्व्या वज्रेण वा एतद्राष्ट्रे वज्रं दधात्यथ यत्पयसः पयसा वा एतद्राष्ट्रे पयो दधात्यथ यद्घृतस्यैता वा आपोऽनाधृष्यास्ताभी[1] राष्ट्रमनाधृष्यं करोत्यथ यन्मधोरपाꣳ वा एष ओषधीनाꣳ रसोऽपाꣳ वा एतदोषधीनाꣳ रसेन राष्ट्रे रसं दधाति षोडश वा एते ग्रहाः प्राजापत्याः समानीतः सप्तदशः प्रजापतिः सप्तदशः प्रजापतिमेवाप्नोति ॥ १ ॥

Vgl 2, 6, 7 — TBr 1, 7, 5

देवीरापो मधुमतीः सꣳसृज्यध्वं महि क्षत्रं क्षत्रियाय वन्वाना इत्येता हि क्षत्रस्य वन्वतीरनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीरित्येता हि क्षत्रस्य धात्रीरनिभृष्टमसीत्यनिभृष्टꣳ[2] ह्येव राष्ट्रमकस्तपोजा इति तपोजा हि राष्ट्रꣳ सोमस्य दात्रमिति सोमस्य ह्येतद्दात्रꣳ शुक्रा वः शुक्रेण पुनामि चन्द्रा वश्चन्द्रेण पुनामीत्यायुर्वै हिरण्यमायुष्या एवैना अकर्वर्चो वै हिरण्यꣳ वर्चस्या एवैना अकर्देवो वः सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेणेत्येते वा अच्छिद्रं पवित्रꣳ यत्सूर्यस्य रश्मयोऽच्छिद्रेणैवैनाः[3] पवित्रेण पुनाति स्वाहा राजसूया इति राजसूया ह्येताः सधमादो द्युम्न्या[4] ऊर्जा एका इति व्यानयति वारुण्या वारुणीर्ह्यापः स्वयैव देवतया रुद्र यत्ते गिरिपरं नामेति रुद्रमेवास्मात्तेन निरवदयते तस्मिन्हुतमसि यमेष्टमसि स्वाहेति मृत्युर्वै यमो मृत्युमेवास्मात्तेन निरवदयते सोमो इन्द्रो वरुणो मित्रो अ-

1) So corrigirt, die Mss ताभि   2) So meine Correctur, die Mss °सीत्यनि
3) H u Bb °वैना°   4) In M entweder so oder दुम्न्या, Bb द्युम्ना, H द्यूम्ना, B द्युम्न्या, cf 2, 6, 8 In TBr 1, 7, 6 4 सधमादो द्युम्निनीरूर्ज एता इति

मित्रे देवा धर्मधृतो धर्मं धारयन्तीत्येते वै देवा धर्मधृतो यदिमे प्राणा यदेनमेतेभ्यो ऽप्रोच्याभिषिञ्चेयुरपरोधुका एनꣳ स्युरथ यदेनमेतेभ्यः प्रोच्याभिषिञ्चन्ति तथा हैनमनपरोधुका भवन्ति पर्णस्य वा अंसे ऽन्ते ब्रह्म समवदन्त तद्गावं सुश्रवा यत्तदशृणोत्पर्णमयेनाभिषिञ्चति ब्रह्माभिषिञ्चति ब्रह्मवर्चसेनैवैनमभिषिञ्चत्यथो ब्रह्म वै ब्रह्मा ब्रह्मणैवैनं ब्रह्माभिषिञ्चत्याश्वत्थेन वैश्यो विशो वी३र्यमपाक्रामत्तदश्वत्थं प्राविशत्तेन वीर्येण भर्भराभवत्तद्विश एवैतेन वी३र्यमवरुन्ध औदुम्बरेण भ्रातृव्या ऊर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जꣳ वा एतदन्नाद्यꣳ यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते यो जन्यो मित्रꣳ स नैयग्रोधेन मित्रेण वै क्षत्त्रꣳ व्यततनमवरोधैर्न्यग्रोधो मित्रेण वा एतत्क्षत्त्रꣳ व्यतनोति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय ॥ २ ॥

Vgl 2, 6, 3 — TBr 1, 7, 6, 1—4

क्षत्त्रस्य योनिरसि क्षत्त्रस्योल्बमसि क्षत्त्रस्य नाभिरसीतीन्द्रो वै यदजायत तस्य वा एष योनिरासीद्यत्तार्प्यमुल्बं[2] पाण्डरं[3] नाभिरुष्णीषः[4] सूतवशाया अध्यजायत सूना चतुःपद्यूधरासीन्नीवाराः पीयूषस्तस्मान्नैवारः पुरोडाशः पञ्चाशतमन्यस्मिन्नक्षण्यानक्त्येकपञ्चाशतमन्यस्मिन्शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोत्यप उपस्पृशत्यमृतꣳ वा आपो ऽमृतेनैवैनꣳ सꣳरम्भयत्याविन्नो अग्निर्गृहपतिरिति गार्हपत्यायैवैनमावेदयत्याविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा इतीन्द्रियꣳ वा इन्द्र इन्द्रियायैवैनमावेदयत्याविन्नौ मित्रावरुणौ धृतव्रता इत्यहोरात्रे वै मित्रावरुणा

1) H u Bb नैय्य° 2) M °मुल्व्य 3) So M, desgl. B, ohne Accent, in H u Bb पाण्डुर 4) So M, in H °न्नर्चिष्णा°, desgl. Bb u B, ohne Accent 5) So M, die andern Mss (H, Bb, B) उपस्पर्शयत्य°

अहोरात्राभ्यामेवैनमावेदयत्यविते द्यावापृथिवी घृतावृधा इति द्यावापृथिवीभ्यामेवैनमावेदयत्यवित्तः पूषा विश्ववेदा इति पशवो वै पूषा पशुभ्य एवैनमावेदयत्यवित्ता देव्यदितिरित्यादित्या वा इमाः प्रजास्ताभ्य एवैनमावेदयत्यवित्तो ऽयमसा आमुष्यायणो ऽमुष्याः पुत्रो ऽमुष्यां विशीति विश एवैनमावेदयति तस्माद्वा एष विशः प्रियो विशे ह्येनमावेदयत्येष ते जनते राजेति जनताया एवैनमावेदयति सोमो ऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेति ब्रह्मोद्धरति सर्वेभ्य एवैनमन्येभ्यो भूतेभ्य आवेदयति ब्रह्मोद्धरति तस्मादाहुर्ब्रह्मोद्धृतमिति ब्रह्म उद्धरतीन्द्रस्य वज्रो ऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वध्यादिति धनुः प्रयच्छति वज्रो वै धनुर्वज्रो राजन्यो वज्रेणैव वज्रं समर्धयति शत्रुबाधनाः स्थेति बाणवतो ऽन्तो वै बाणवन्तो ऽन्तो राजन्यो ऽन्तेनैवान्तं समर्धयति त्रीन्प्रयच्छति तिस्रो वै शरव्या दिव्या[1] पार्थिवा[2] समुद्रिया ता अस्माद्योयाव पातं प्राञ्चं पातं प्रत्यञ्चं पातं तिर्यञ्चं पातान्वञ्चं पातोर्ध्वं दिग्भ्य एनं पातेति दिग्भ्य एनं पान्ति मित्रो ऽसीतीममभिमन्त्रयते मित्रस्य ह्येतद्रूपं वरुणो ऽसीतीमं वरुणस्य ह्येतद्रूपं हिरण्यवर्णमुषसो व्युष्ट इत्युद्यता[4] अभिमन्त्रयतोर्ध्वबाहुं तिष्ठन्तमभिषिञ्चति बृहत्साम भवति स्वर्गमेवैनं[5] लोकमभिसंतनोति ॥ ३ ॥

Vgl 2, 6, 9 — TBr 1, 7, 6, 4 flg

दिश एनं व्यास्थापयति वज्रेण वा एतदिमा दिशो ऽभिजयति

---

1) So corrigirt, die Mss दिव्यां 2) So M, die andern Mss पार्थिवा 3) So M, H u Bb एवैनं, desgl B, ohne Accent 4) So M, Bb इत्युप्यता, H इत्युप्यतां, desgl B, ohne Accent 5) H u Bb स्वर्गमे°

तस्माद्वा एतस्य सर्वा दिशोऽभिजिता याᳲयामभिपर्यावर्तते दिशो वै स्वर्गो लोक एतद्वे३न्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एतदाभ्यो दिग्भ्योऽधि स्वर्गं लोकमेति सोमस्य त्विषिरसि त्विषिमन्तेव मे त्विषिर्भूयादिति व्याघ्रचर्मं[1] विवेष्टयति सोमे वा एका त्विषिर्व्याघ्र एका सर्प एका ता एवावरुन्द्धे प्रत्यस्तं नमुचेः शिर इति सीसं पराङ्गाय[2] प्रत्यस्यति पाप्मा वै नमुचेः शिरः पाप्मानं वावासा एतत्प्रत्यस्यति स्वर्गं लोकमभ्यारोहन्नवेष्टा दन्दशूका[3] इति लोहितायसं केशवापाय दन्दशूकानेवास्मात्तेन[4] निरवदयते तस्माद्वा एतस्य नाभिचारोऽस्ति यावन्तो हि मृत्यवस्तानस्मान्निरवदयते मृत्योः पाहीति रजतं रुक्ममधस्तादुपोहते मृत्योर्वा एतद्रूपं यद्धा३ग्नोऽमृतं हिरण्यममृतेनैव मृत्युमन्तर्धत्ते दिदिवः[5] पाहीति हरितं रुक्ममुपरिष्टादध्यूहते दिव्याया एवैनमशन्या योयावेयं वै रजतासौ हरिण्याभ्यामेवैनं[6] परिगृह्यायुर्वै हिरण्यमायुष्या एवैनमभ्यतिक्षरन्ति वर्चो वै हिरण्यं वर्चस्या एवैनमभ्यतिक्षरन्ति वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्याप इन्द्रियं वीर्यं निरघ्नन्यद्रुक्ममन्तर्दधातीन्द्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय शतमानो भवति शतक्षरः शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति ॥ ४ ॥

Vgl 2, 6 10 — TBr 1, 7, 7, 1—3, 1, 7, 8

अथैतानि पार्थानि संवत्सरो वै पार्थानि संवत्सरं वा एतन्मध्यतः प्रविशति तस्माद्वा एष दुःपराणोदः संवत्सरं हि मध्यतः

---

1) So M, die andern Mss °चर्म 2) So M, desgl B ohne Accent, H पंडगाय, Bb उपगाय 3) M °शूंका 4) M °शुकानि° 5) Vgl 2, 6 10, TBr 1, 7, 8 2 दिद्योंमा पाहि 6) B हिरण्या°

प्रविशति गिरी वा एतौ राजसूयस्य बार्हस्पत्यमन्येषामुत्तमं भवत्यैन्द्रमन्येषां प्रथमं वी३र्यं वै बृहस्पतिर्वी३र्यमिन्द्रो वीर्य एवैनमभिसंधत्त आदित्यनामानि वा एतान्यादित्या वा इमाः प्रजास्ताभ्य एवं सूयते सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभिषिञ्चाम्यग्नेस्तेजसेन्द्रस्येन्द्रियेण विश्वेषां त्वा देवानां क्रतुनाभिषिञ्चामीत्येतैरेवैनमिन्द्रियै रेताभिर्देवताभिरभिषिञ्चतीन्द्रस्य योनिरसि जनयेत्येतो वा अधीन्द्रो ऽजायत स्वादेवैनं योनेर्जनयत्यति दूर्पाहीत्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै समाववृत्रन्नधरागुदक्ता[1] इति समुन्मार्ष्टीन्द्रियं वा एतद्वीर्यमभिषिच्यमानस्य व्येति तदेव समुन्मार्ष्टि तेनैनं समर्धयत्यैन्द्र्या[2] त्रिष्टुभा ब्रह्मान्वेत्यैन्द्रो वै राजन्यस्त्रिष्टुप्छन्दाः स्वेनैवैनं छन्दसान्वेत्यथो प्रजापतिर्वै ब्रह्मा यज्ञस्य प्रजापतेरधीन्द्रो ऽसूयत प्रजापतेरेवाधि सूयत इन्द्रस्य वज्रो ऽसि वाजसनिस्त्वयायं वाजं सेदिति रथमुपावहरति स्वयैव देवतया मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मीति युनक्ति स्वयैव देवतया विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहेति रथमभ्यातिष्ठत्येतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णोरेवोज्जितिमन्विमांल्लोकानुज्जयत्येभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते मरुतां प्रसवे जयेति मारुत एव गणो भूत्वोज्जयति राजन्यं जिनात्यन्तमेवाक्रमीत्तदस्य न कश्चनाज्येयं उज्जिष्यते तस्मै तामिषुमस्यति तदस्यामोघायास्तमभूदाप्नं[3] मनः समिन्द्रियेणेत्युक्त्वा वर्तते ऽन्तमेव गत्वावर्तत आत्मनो ऽहिंसाया एवं वज्रो वाजसातमस्तेन नौ पुत्रो वाजं सेदिति पत्न्यै धन्वा-[4]

---

1) So M, H u Bb (cf 2 6, 11) 2) So M, in H u Bb °त्यैन्द्रोया, desgl B, ohne Accent 3) So M, in B °मोघायस्तम°, H u Bb °मेधायस्तम° 4) H धन्वर्ति

र्ति प्रयच्छत्येयं वै पन्था यज्ञस्यान्वारम्भः सह स्वर्गे लोके भवतः ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 6, 11 — TBr. 1, 7, 7, 4 flg.; 1, 7, 8 u 9 u A

इयदस्यायुरस्यायुर्मे धेहीत्यायुरेवास्मिन्दधाति युङ्ङसि वर्चो ऽसि वर्चो मे धेहीति वर्च एवास्मिन्दधात्यूर्गस्यूर्जं मयि धेहीतीयं वै रजतासौ हरिणी इमे एवालभ्यौर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च मित्रो ऽसीतीममुपावहरति मित्रस्य ह्येतद्रूपं वरुणो ऽसीतीमं वरुणस्य ह्येतद्रूपं समसि समहं विश्वैर्देवैरिति हस्ता आमिक्षामभ्यवहरति[1] सह्वा आमिक्षा सदेवाभ्यवहरति[2] तच्च ते हिरण्यं[3] ददाति सा दक्षिणा हिनस्ति खलु वा एष पशून्पृथिवीमभ्यवरोहन्नमो मात्रे पृथिव्या इति वाराही उपानहा अभ्यवरोहत्यारण्यानेव पशूनभ्यवरोहति वराहे ऽस्त्वेवैतं[4] संग्धुमहीति तद्वराहे एवैनं सघ्नोति[5] प्रति त्यन्नाम[6] राज्यमधायि स्वां तनुवं वरुणो ऽसुषोदिति[7] वरुणसवो वा एष वरुणायैवैनं प्राह नि चित्तो जरिमाणं न आनडिति जरिमाणमेवास्मिन्युनक्ति स्योनासि सुषदेति स्योना ह्येषा[8] सुषदा[9] स्योनामासीद सुषदामासीदेति[10] सुषदैवैनं[11] सादयति ॥

निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा।
साम्राज्याय सुक्रतुः ॥

1) Bb आमिचा अभ्यव°, auch H आमि° 2) M सदेषा अभ्यव° 3) H u Bb हिरण्य 4) So M, die andern Mss वराहौस्त्वेवैनं 5) So M, die andern Mss सम्नोति 6) So M, die andern Mss त्यं नाम, cf 2, 6, 12 7) So corrigirt, die Mss सुखोदिति, cf 2, 6, 12 8) Die ह fehlt in den Mss 9) So corrigirt, die Mss सुखदा 10) So corrigirt, die Mss सुखदाम° 11) So corrigirt, M सुखदै°, die andern Mss सुखदे°

इति वरुणसवो वा एष वरुणमेवैनमकरग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेन्द्रस्यौजसे स्वाहा मरुतां बलाय स्वाहेति रथविमोचनीयं जुहोति यजुषैव युञ्जन्ते[1] यजुषा विमुच्यन्ते[2] हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसदिति रथं वा एतत्परिवदति[3] सह सारथिना रथवाहने रथमादधाति सर्वत्वायैवं प्रसवाय ब्रह्मा३[4]न्त्वं ब्रह्मासीति किमभूः किमभूरिति वा एतदाह सवितासि सत्यसवा इतीदमसीदमसीति वा एनमेतदाह यद्वज्रवत्येष वज्रस्तेन मे रध्येति स्फ्यं प्रयच्छति वज्रो वै स्फ्यो वज्रेण वा एतद्राष्ट्रं रध्यते तमवरस्मै प्रयच्छति तेनावरस्मं राष्ट्रं रन्धयमाण एति तस्माद्वा एत एतस्मा अवरस्मं राज्ञे बलिं हरन्ति तेन स्फ्येनाधिदेवनं कुर्वन्ति तत्र पष्ठौहीं विदीव्यन्ति[6] आशा वा एष उपाभिपिञ्चत आशा पष्ठौ३ह्याशामेवास्मा अकस्ततश्चतुःशतमक्षाणवोह्याह ॥ उद्भिन्नं राज्ञः ॥ इति चत्वारो वै पुरुषा ब्राह्मणो राजन्यो वैश्यः शूद्रस्तेषामेवैनमुद्भेदयति ततः पञ्चाक्षान्प्रयच्छन्नाह दिशो अभ्यभूदयमितीमा एवास्मै पञ्च दिशो ऽन्नाद्याय प्रयच्छति क्षेत्रं ददाति तेन क्षेत्रे धृतो भवति वरं वृणीते सो[8] ऽस्मै कामः समृध्यते यत्कामो भवति मङ्क्ष्णुनाम्नो[9] ह्वयति मत्पूर्वं व्याहार्य[10] तंत्रैन्मोधमसदित्यसा[11] अमुष्य पुत्रो ऽमुष्यासौ पुत्र इति नामनी व्यतिपजति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ६ ॥

Vgl 2, 6, 12 — TBr 1 7 9, 5 u 6, 1 7, 10

---

1) H u Bb युञ्जते 2) Bb मुचते 3) So corrigirt, in den Mss परिवदति ohne Accent 4) Die ३ fehlt in den Mss, cf 2 6 12 5) So corrigirt, die Mss स्फैना॰ 6) So M, die andern Mss वेदाव्यन्त 7) d h अव । कृष्ठ । आह । 8) So corrigirt, die Mss सो 9) So ist wohl zu lesen, M मगल्पूनाम्नो, die andern Mss. मागस्नु-नाम्नो 10) So M die andern Mss व्याहारिय 11) So M, die andern Mss तर्म न्मोर्धमसादि॰

समानो वा एष यज्ञक्रतुः संवत्सरं भवति वि वा एतद्यज्ञस्यैव छिद्यते यदवभृथमवयन्ति यदपां नप्त्रे स्वाहोर्जो नप्त्रे स्वाहाग्नये गृहपतये स्वाहेति जुह्वत आयन्ति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय यज्ञो वै देवेभ्यस्तिरो ऽभवत्[1] देवाः संसृष्टमन्वैच्छंस्तान्सावित्रः[2] सवितृप्रसूता एवान्वैच्छन्यत्सारस्वतो वाग्वै सरस्वती वाचैवान्वैच्छन्यत्पौष्णः पशवो वै पूषा पशुष्वेवान्वैच्छन्यद्बार्हस्पत्यो ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मण्येवान्वैच्छन्यदैन्द्र इन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रिय एवान्वैच्छन्यद्वारुणो वरुण एवान्वैच्छन्यत्त्वाष्ट्रः संवत्सरो वै त्वष्टा संवत्सर एवान्वैच्छन्यदाग्नेयो ऽग्निर्वै सर्वा देवता देवतास्वेवान्वैच्छन्यत्सौम्यः[4] सौमीर्वा ओषधय ओषधीष्वेवान्वैच्छन्यद्वैष्णवो विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एवान्वैच्छंस्तं विष्णा अविन्दन्दशमे तस्मादेष दशमो दशमे ह्यविन्दन्दश चमसा दश चमसाध्वर्यवो दश दश चमसानभिता आ दशमात्पुरुषादन्वाचष्टे समृद्ध्यै दशसमृद्धो ह्येष यज्ञ एतं वै ते तं यज्ञमन्वैच्छंस्तमाप्नुवंस्तद्य एतेन यजत आप्नोति सप्तदशः सर्वो भवति प्रजापतिर्वै सप्तदशः प्रजापतिमेवाप्नोत्युत्सन्नयज्ञो वा एष संवत्सरो ह्यध्युत्सन्नयज्ञो ऽवरुध्यते संवत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्धे इन्द्रो वै वृत्रमहंस्तस्येमे रूमाण्युमैता चित्राणीयं नक्षत्राण्यसौ नक्षत्राणां वा अवकाशे पुण्डरीकं जायते क्षत्रस्य वा एतद्रूपं क्षत्रस्यैव रूपं प्रतिमुञ्चते द्वादशपुण्डरीका भवन्ति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्द्धे ॥ ७ ॥

Vgl 2, 6, 13 — TBr 1, 7 10 6 1 8 1 flg

1) Bb न्ते 2) So M, in H scheint es auch so corrigirt, B संसृष्ट°, Bb wohl संसृष्ट°, vgl. TBr 1 8, 1, 1 3) Dies Wort fehlt in H u Bb 4) Bb देवता देवता देवता एवान्वैछ°

रुक्मो होतुराग्नेयो वै होता न वा एतस्मै व्युछति ३व्येवास्मै वासयति संगुज्ञातुः[1] सौर्यो वा उद्गाताथो अमुमेवास्मा आदित्यमाग्नोन्नयति प्रावेपा अध्वर्योर्यमा[2] इव ह्यध्वर्युः[3] ॥ अश्वः प्रस्तोतुः प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यः प्रस्तोताथो प्रेव ३ह्येषं प्रोथति[4] प्रेव प्रस्तोता धेनुः प्रतिहर्तुः प्रतीव ३ह्येषा हरति प्रतीव प्रतिहर्ता वशा मैत्रावरुणस्य वशं मा नयादित्यृषभो ब्राह्मणाच्छंसिनः सेन्द्रियत्वाय वासः पोतुः पवित्रत्वायानड्वान्नेष्टुरग्नीधो ऽन्यो[5] युक्त्या एव स्थूरि[6] यवाचितमच्छावाकस्य स्थूरीरिव[7] ३ह्येषा होत्रा स्व३ग्र्या यदच्छावाक्याथो निवेरुणत्वायैव यवा न वा अस्यै[8] तर्हि सदस्येभ्यो दक्षिणा दीयन्ते[9] त एवास्यै[10] तेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति द्वादश पष्ठौहीर्गर्भिणीर्ब्रह्मणो वाग्वै धेनुर्गर्भो मन्त्रो वा३ध्येवास्य मन्त्रं दधात्यामन्त्रणीयो ह भवति धेनुर्भव्या[11] भवन्ति द्वादश वै पयांसि तान्यस्मिन्दधाति तस्माद्वा एतमाहुः पयस्वी राजा पुण्या इति यावद्धि पयस्तदस्मिन्धीयते ॥ ८ ॥

Vgl. TBr. 1, 8, 2

घायन्तीयं ब्रह्मसाम भवत्यनुष्टुप्सु[12] यज्ञायज्ञियं प्रोहन्ति वारवन्तीयमग्निष्टोमसाममिन्द्रो वै वृत्रमहन्त्स ओजसा वीर्येण व्यार्ध्यत स एतत्सामापश्यत्तेनात्मानं समश्यत्तौजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिच्यते तदेतेनैवात्मानं संश्यते ब्रह्म वै यदग्ने

---

1) H u Bb स्रम॰ 2) M ॰र्यांर्येमा 3) M ॰ध्वर्यु 4) H u. Bb प्रोथयति 5) So M; die andern Mss न्यो 6) B स्थूरी, cf TBr 1 8, 2, 4 7) So M; die andern Mss स्थूरीरीव 8) So M, die andern Mss अस्ये 9) So M u. B, in H u Bb; दीयते 10) So M, H u Bb, in B एवास्मै 11) So betont M; in H u Bb धेनुर्भव्या 12) So M, H u. Bb भवत्य॰

व्यभवद्बृहत्साम[1] यजुस्तस्य वा एष रसो यद्यज्ञायज्ञियं यद्यज्ञायज्ञियं गायते ब्रह्मण्येव रसं दधाति वाचा वा एष व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते वागनुष्टुब्यदनुष्टुप्सु यज्ञायज्ञियं भवति वाच्येवास्य रसं दधातीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चत इन्द्रियं वीर्यं वारवन्तीयं यद्वारवन्तीयमग्निष्टोमसाम भवतीन्द्रियस्य वीर्यस्यावरुद्ध्या अश्वयन्वाव[2] श्यायन्तीयेनावारयन्त[3] वारवन्तीयेन तदिन्द्रियस्यैवैतेन[4] वीर्यस्य परिगृहीत्यै यच्च वा एनमदो दिशो व्यास्थापयति तत्स्वर्गं लोकमभ्यारोहति यदिमं लोकं पुनर्नोपावरोहेदतिजनं वा गच्छेदुद्वा माद्येद्यदेता दिशो संविश्य इमं वा एतं लोकं पुनरुपावरोहत्यन्नकामो यजेतैतद्देवत्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एतदाभ्यो दिग्भ्यो ऽध्यन्नाद्यमवरुन्द्धे यदि ब्राह्मणो यजेत बार्हस्पत्यं मध्ये निधायाहुतिमाहुतिं हुत्वाभिघारयेद्यदि वैश्यो वैश्वदेवं यदि राजन्य ऐन्द्रमेकधैवास्मिन्नन्नाद्यं प्रतिष्ठापयति समानो वा एष यज्ञक्रतुः संवत्सरं भवति वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्संतिष्ठते यदेताः प्रयुज[5] उपैति सायमन्याः प्रातरन्या द्वौ वा ऋतू अहश्च रात्रिश्च ता एव प्रयुङ्क्ते षडन्याः षडन्याः षड्वा ऋतव ऋतूनेव प्रयुङ्क्ते ता उभयीर्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रयुङ्क्ते ऽनड्वाही दक्षिणा युक्ता एव मारुती पृश्निः पष्ठौही गर्भिणीति

विड्वै मरुतो विशो वा एनमेतद्गर्भं करोति तस्माद्वा एष विशः प्रियः

प्रियो हि गर्भ आदित्यांशा[6] मलिहा[7] गर्भिणीतीयं वा अदितिरस्या

1) So corrigirt, die Mss °दृकसाम 2) So im Anschluss an M ऋंश्चयन्वाव, H u Bb ऋेवश्चावयित्वाव, desgl B, ohne Accent. 3) So M, die andern Mss श्यावयन्तीये° 4) So M, die andern Mss °स्यैवैतेन 5) So M, H u Bb प्रयुज, desgl. B, ohne Accent. 6) Die Mss. °त्यांशा 7) So ist wohl zu betonen, M मलिहा, H u Bb मलिहा

वा एनमेतद्गर्भं करोति तस्माद्वा एष दुःपराणोदो ऽस्यां हि गर्भो ऽथैते सत्यदूताः प्रसवाय सावित्रो देवा असुरैर्विजयमुपयन्तो ऽश्विनोः पूषणि[1] सत्यं न्यदधत वाग्वै सरस्वती वाचा सत्यं प्रहिणोति ॥ अभ्यूषिषि राजाभूम्[2] ॥ इति ब्रह्मास्मै सुषुवाणाय दधति संवत्सरमग्निहोत्रं जुहोत्यनुसंतत्यै ॥ ९ ॥

Vgl TBr 1, 8, 2, 5, 1, 8, 3

अग्निष्टोममग्रे ज्योतिष्टोममाहरति यज्ञमुखं वा अग्निष्टोमो यज्ञमुखमेवालभ्य सवमाक्रमते ऽथैष त्रिष्टोमस्तस्य त्रिवृत्प्रातःसवनं पञ्चदशं माध्यंदिनं सवनं तेजो वै त्रिवृत्क्षत्रं पञ्चदशस्तेज एवास्य क्षत्रे दधाति न वा अत्रापि सप्तदशस्त्रायते प्रजापतिर्वै सप्तदशो यज्ञः प्रजापतिर्यद्यज्ञस्त्रायते तेन सप्तदशो ऽन्तरितः पञ्चदशं माध्यंदिनं सवनमेकविंशं तृतीयसवनमिति विड्वा एकविंशः क्षत्रं पञ्चदशो विशि वा वास्यैतत्क्षत्रं प्रतिष्ठापयामकः सर्वे चतुस्त्रिंशाः पवमाना अभिषेचनीयस्य त्रयस्त्रिंशद्देवतास्ता एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्त्यथ य एष चतुस्त्रिंशः प्रजापतिर्वै चतुस्त्रिंशः प्रजापतिमेवाप्नोति स शरो वा एष स्तोमानामयथापूर्वं यद्विषमाः स्तोमा यत्समाः पवमानास्तेनैवास्य शरस्तेन यथापूर्वमात्मना वा अग्निष्टोमेन ऋध्नोत्यात्मना पुण्यो भवति प्रजा वा उक्थानि पशव उक्थानि यदुक्थ्यो ऽनुसंतत्यै यो वै सवादेति नैनं सव उपनमति यः सामभ्य एति पापीयान्सुषुवाणो भवति यानि देवराजानां सामानि यत्तेभ्यो नैति तेनैव सवान्नैत्येतानि वै सामानि यत्पृष्ठानि यत्पृष्ठान्युपयन्ति

1) H u Bb पूषणो 2) So M, die andern Mss °भूत् 3) So M u Bb, in H नैव°, desgl. B, ohne Accent

तेनैव सामभ्यो नैति' यानि देवराज्ञानाꣳ सामानि तैरस्मिंल्लोक ऋध्नोति' यानि मनुष्यराज्ञानाꣳस्तैरमुष्मिꣳस्तदुभयोरेवैतल्लोकयोर्ऋध्नोत्यस्मिꣳश्चामुष्मिꣳश्चोद्वतीषु सुवता' उद्वद्वा अनुष्टुभो रूपमानुष्टुभो राजन्यस्तस्मादुद्वतीषु सुवते' ऽनुष्टुप्प्रथमा भवत्यनुष्टुबुत्तमा' वाग्वा अनुष्टुब्वाचा वा एतं प्रयन्ति' वाचोद्यन्ति' सौर्यनुष्टुबुत्तमा भवति'[1] स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या' एकविꣳशं केशवपनीयस्य बहिष्पवमानमेकविꣳशमभिषेचनीयस्योत्तममिति' विड्वा एकविꣳशः' क्षत्रꣳ सप्तदशो' विशो वा एतन्मध्यतः सूयते' तस्माद्वा एष विशः प्रियो' विशो हि मध्यतः सूयते'[2] यत्र वा एनमदो दिशो व्यास्थापयति तत्स्वर्गं लोकमभ्यारोहति' यदिमं लोकं पुनर्नोपावरोहेदतिजनꣳ वा गच्छेदुद्वा माद्येद्देवे प्रतीचीनस्तोम' इमꣳ वा एतं लोकं पुनरुपावरोहति ॥ १० ॥

Vgl TBr 1, 8, 7 u 8

॥ इति[3] खिलकाण्डे चतुर्थः[4] प्रपाठकः ॥

अपो वै वृत्रः पर्यशयत्ता या अत्यमुच्यन्त ता जीवा यज्ञिया' गिरिर्वै वृत्रो या अतिमुमुचाना धावन्ति ता जीवा यज्ञिया' यद्वहन्तीनां गृह्णाति या एव जीवा यज्ञियास्तासामेव गृह्णाति' प्रती-

1) M भवति 2) In den Mss dies Wort ohne Accent 3) Das इति fehlt in den Mss. 4) M schreibt fälschlich तृतीय

यमुपसमारयत्यंछम्बद्वाराय सूर्यस्यावकाशे गृह्णाति सैन्द्रा एवं गृह्णाति हविष्मतीरिमा आपा इति हविष्मतीरेवं गृह्णात्याविःसूर्ये गृह्णा[1] उत्तरमेवं यज्ञक्रतुमभिगृह्णात्यनुष्टुभा गृह्णात्यनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वैरेवैनाश्छन्दोभिर्गृह्णाति[2] वर्ष्म वा एषा छन्दसां वर्ष्मैनं समानानां गमयति चतुर्भिर्गृह्णाति[3] त्रिभिः सादयति तत्सप्त सप्तपदा शक्करी शाक्कराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे ऽपो वै रात्रिर्दिवा भूते प्रविशति तस्मादापो दिवा कृष्णा अपो ऽहर्नक्तं तस्मादापो नक्तं शुक्ला यद्दिवा गृह्णात्युभे एवाहोरात्रे गृह्णाति दिवा वै मनुष्या यज्ञेन चरन्ति नक्तं देवास्तस्माद्रात्रिभिः[4] प्रवस्यते संस्थाप्य वै मनुष्या यज्ञं निःपद्यन्ता[5] आपः खलु वै विश्वे देवा यदपः परिहरन्त्यह्नो वा एतद्यज्ञं संमादादन्यस्ते ऽस्य यज्ञं क्रियते[6] यद्वै यज्ञस्यान्तर्यन्ति तच्छिद्रं तदनु रक्षांसि यज्ञमवयन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति यदपः परिहरन्ति रक्षसामनन्ववायाय या दिवा गृह्णाति या अर्चीः प्रजास्तासामेता योनिस्ता एता अनुप्रजायन्ते या नक्तं गृह्णाति या आद्याः प्रजास्तासामेता योनिस्ता एता अनुप्रजायन्त उभयीरेवं प्रजाः प्रजनयत्यग्नीध्राउद्यामाग्नीध्रे सादयत्येतद्वा असनभिजितमथो अंच हि तां रात्रिं[7] देवता उपवसन्ति देवा वै यज्ञस्य ध्वस्तनं नापश्यंस्ते वा एतदेव यज्ञस्य ध्वस्तनमपश्यन्वसती[8]वरीर्यद्वसतीवरीर्गृहीत्वोपवसन्ति ध्वस्तनं वा एतद्यज्ञस्यालभ्योपव-

---

1) So M; in H u Bb सूर्ये गृह्णा 2) H °वैनाश्छ° 3) So M, in H u Bb das Verb ohne Accent 4) So M, die andern Mss. रात्रीभि° 5) So im Anschluss an M निःपद्यता, die andern Mss निपद्यता 6) So M, die andern Mss क्रोयते 7) So M u Bb, H रात्री, desgl B ohne Accent 8) In H u Bb findet sich वसतीवरी° nur einmal geschrieben

सत्यथो आपो वै विश्वे देवाः सर्वा वा एतद्देवता आलभ्योपवसन्ति यस्यागृहीताः सूर्यो ऽभिनिम्रोचेद्य आहिताग्निः सोमयाजी तस्य कुम्भाद्गृह्यास्तस्य[1] हि गृहीता अग्रिमुपरिष्टाद्धारयेयुरथ गृह्णीयाज्ज्योतिष्मतीरेवैना गृह्णाति हिरण्य॰ हस्ते भवत्यथ गृह्णाति सत्य॰ वै हिरण्य॰ सत्येनैवैना[2] गृह्णाति वरो दक्षिणा वरेणैवैना गृह्णाति यत्तत्र धनमदास्यन्स्यात्तद्देयम्[3] ॥ १ ॥

Vgl 1, 3, 1 — TBr 6, 4, 2 (vasativaryaḥ); Çat Br 3, 9, 2.

प्रचरण्यामग्रे गृह्णात्येषा ह्यग्रे प्रचरत्यथो वै सोमस्य रसः प्रविष्टो ऽग्निः सर्वा देवता वैश्वदेवीरापो यज्ञमुखं ग्रावाणः सवितृप्रसूतो वा एतत्सर्वाभिर्देवताभिरपो॰ सोमस्य रसमच्छैति शृणोत्वग्निः समिधा हवं मा इति यस्मिन्नेवाग्नौ जुहोति तमेतदाह शृण्वन्त्वापा इति या एवापो[4] ऽच्छैति ता एतदाह धिषणा च देवीति[5] वाग्वै धिषणा देवी[6] वाच॰ वा एतदाह शृणोत[7] ग्रावाणो विदुषो नु यज्ञमिति यज्ञमुखं॰ हि ग्रावाणः शृणोतु देवः सविता हवं मा इत्याह प्रसूत्या एव ॥ अपां इष्य होतः ॥ इति यज्ञं मे यो॰ ति[8] वा एतदाह ॥ म ब्रह्मणा इति ब्रह्मणैवं यज्ञमच्छैति मैत्रावरुणस्य चमसेनाच्छैत्येष ह्यग्रे प्रचरत्यथो मित्रावरुणौ ह्यपामीशाते यज्ञमुखं॰ वै मित्रावरुणौ यज्ञमुखमापो यज्ञमुखेनैव यज्ञमुखमच्छैति यच्च होतुः प्रातरनुवाकमनुब्रुवतः[9] उपशृणुयात्तदप्सु ऽध्वर्युर्गृह्णीयाद्यन्नोपशृणुयाद्बधिरः स्याद्वाचो हि

---

1) So B, nur ohne Accent; in M गृह्यात्तस्य, H u Bb गृह्यस्तस्य 2) Bb ॰वैना
3) H u. Bb देव 4) Die Mss एवापो 5) So M, (in gleicher Weise ist die Lesart mit M 1 oben 1, 3, 1 in den Text zu setzen), B धिषणा देवीति, Bb धिषणाश्च देवीति, H धिषणाश्च देवीति 6) So M, die andern Mss धिषणाश्च देवी 7) So M; die andern Mss. शृणोतु 8) So M, die andern Mss प्रैषेति 9) Bb ॰ब्रवत

छिद्यते' ऽथ यज्जुहोति हविर्भूता एवैना गृह्णात्यथो अभिघृता एव तूर्णं प्रास्य जुहोत्यग्निमत्येवं जुहोत्यायतनवत्यन्धो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयादृतं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि खलु वा एतां घारयन्ति[1] तस्मादाहुतिमपप्लावयत्यथो आहुतिं[2] नेद्धराणीति कार्यसीत्याहुतिमपप्लावयति समुद्रस्य वो ऽक्षित्या उन्नया इत्युपमारयत्यपामेवाक्षित्या अपो वै सोमस्य रसः प्रविष्टः[3] सोममपां रसो ऽपाञ्च खलु वै नपाच्चापां[4] सोमस्य रसस्येशाते तौ वा एतदाहुत्या भागधेयेनापां सोमस्य रसं निरयाचिष्टोभे अहोरात्रे वसतीवरीषु ग्रहीतव्ये३ इत्याहुः पूर्वेद्युरन्यां गृह्णाति पुरान्याः सूर्यस्योदितोस्तथास्योभे अहोरात्रे वसतीवरीषु गृहीते भवतः पूर्वेद्युरन्या गृह्णाति पुरान्याः सूर्यस्योदितोरुभयीरेवैनाः सद्योगृहीता[5] अकर्भ्रातृव्या वा एतां गृह्णन्ते या मैत्रावरुणस्य चमसे यांश्च निग्रा३भ्यास्ता उभयीरुपरिष्टाच्चात्वालस्य समनक्ति संज्ञानमाभ्यः करोति मित्रमाभ्यो ददाति चात्वालान्निर्गृह्णन्त एष वा अपां योनिः स्वादेव योनेर्निर्गृह्णन्तो ऽस्कन्नत्वाय ॥ अवेरपो ऽध्वर्यो३[6] ओम्[7] ॥ इत्यविदो यज्ञा३मिति[8] वा एतदाह ॥ उतेमनन्नमुरुतेम[9] पश्य ॥ अयं मे रद्ध इति वा एतदाह यद्यग्निष्टोमो जुहोति न वा अग्निमग्निष्टोमस्य स्तोत्रेण न शस्त्रेणातियन्त्यग्निष्टोममेव यज्ञक्रतुमनुसंतनोति यद्युक्थ्यः परिधिमनक्ति परे वा अग्नेः

1) So M, in H u Bb धारयति, B घारयति 2) So M, die andern Mss आहुति 3) M प्रविष्ट. 4) M नापाश्चा° 5) So M, während H u Bb सद्यो गृहीता accentuiren. 6) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt 7) So M, in den andern Mss fehlt das ओम् sowie auch die folgende Interpunction 8) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt 9) M उतेमनन्नमरु°, cf aber auch TS 6, 4, 3, 4

परिधयः पराणि परिधिभ्य उक्थान्युक्थान्येव यज्ञक्रतुमनुसंतनोति यद्यतिरात्र एतदेव यजुर्वदन्हविर्धानं प्रपद्येत परं वै परिधिभ्यो हविर्धानं परोक्थेभ्यो रात्री रात्रीमेव यज्ञक्रतुमनुसंतनोति स्तेनं मनो ऽनृतवादिनी वागथ केन सोमा गृह्यन्ते केन हूयन्त इति पृच्छेदेतं वै सत्यं हिरण्यमेतेनैव सत्येन गृह्यन्त ऋतेन हूयन्ते ॥ २ ॥

Vgl 1, 3, 1 — TS 6, 4, 3 (somopâvaharaṇam); Çat. Br 3, 9, 3, 14 flg

देवेभ्यो वै मनुष्येभ्यः स्वर्गाय लोकाय यज्ञ आह्रियते यद्ब्रूदे त्वेति तेन देवेभ्यो यन्मनसे त्वेति तेन मनुष्येभ्यो यदाह दिवे त्वा सूर्याय त्वेति तदनु यज्ञं स्वर्गं लोकं समारोहयति वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यस्मै कमाह्रियते तद्येनमनु स्वर्गं लोकं समारोहयति यदाह दिवि देवेषु होत्रा यच्छेति होत्राभिर्वै यज्ञः संततो होत्राभिरेव यज्ञं संतनोति ॥ देवेभ्यः प्रातर्यावभ्यो ऽनुब्रूहि ॥ इति छन्दांसि वै देवाः प्रातर्यावाणश्छन्दोभ्यो वा एतदनुवाच आह पुरा वाचः प्रवदितोः प्रातरनुवाकमन्वाह यजमानायैव वाचं गृह्णाति न वा एतर्हि यजमानो हस्ताववनेनिक्ते यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाह प्रातरवनेग्यो वा एष यजमानस्य यच वा अठ्दो ऽपः परिहरन्त्यग्नौ वा एतद्यज्ञं संप्रादाद्यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाहाप्सु वा एतद्यज्ञं पुनरालभते सर्वेषां वै देवानां प्रातरनुवाक आपः खलु वै विश्वे देवा यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाह सर्वा वा एतद्देवता आप्नोति सर्वा आप्नोति यथा वै सामिधेनीरेवं प्रातरनुवाक आसाद्य वै हविः सामि-

1) So M; in H u Bb उक्थ्यांश्युक्थ्यान्येव desgl. B, ohne Accent. 2) So M; in H u Bb परोक्थेभ्यो desgl B, ohne Accent 3) So corrigirt, die Mss प्रवदितो 4) Mit प्रातर्वा beginnt S. 61 von Bcn'

धेनीरन्वाहुरेतत्खलु वा एतर्हि हविर्यत्सोमस्तंसात्सोममुपावहृत्यान्वाह गायत्रीं च संपादयति जगतीं च तद्द्वे छन्दसी एकं छन्दोऽभिसंपादयति बृहतीं त्रिष्टुभं च ककुभं च तद्द्वे छन्दसी एकं छन्दोऽभिसंपादयति बृहतीमनुष्टुभं च पङ्क्तिं च तत्षट् छन्दांस्येकं छन्दोऽभिसंपादयति बृहतीमनुष्टुप्प्रतिपत्कानि[1] छन्दांसि कुर्याद्यज्ञावकीर्णस्य वाग्वा अनुष्टुब्वाचैवैनं भिषज्यति समया त्रिष्टुभं च जगतीं चानुब्रूयात्पशुकामस्य पशवो वै जगती पशुमान्भवति सर्वाणि छन्दांस्यन्वाह प्रजापतिर्वै छन्दांसि प्रजापतिमेवाप्नोति प्रजापतेर्वा एतदुक्थं[2] यत्प्रातरनुवाको व्युष्टायां पुरा सूर्यस्योदेतोरनुब्रूयादेष हि प्रजापतेर्लोकः पवित्रं वै प्रातरनुवाको यजमानमेवैतेन पुनाति शतमनुब्रूयादायुःकामस्य शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति सप्त च शतानि विंशतिं चानुब्रूयात्पशुकामस्यैतावन्ति वै संवत्सरस्याहोरात्राणि संवत्सरेणैवास्मै पशूनवरुन्द्धे सहस्रमनुब्रूयात्स्वर्गकामस्य यावद्वै सहस्रं तावदितो ऽसौ लोकः स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अपरिमिता अन्वाहापरिमितस्यावरुद्ध्यै पङ्क्त्यां परिदध्यात्युत्तरमेवं यज्ञक्रतुमभिगृह्णाति ॥ ३ ॥

Vgl 1, 3, 1 — TS 6, 4, 3, 1 a 2 (somopavaharaṇam), Çat Br 3, 9, 3, 4 flg

यज्ञस्य वा एताः पन्नेजनीः पुंसामभीत्स्त्रीणां[3] नेष्टा यदग्नीन्नेष्टुरुपस्थमासीदति मिथुनं वा एतत्संभवतो यन्नेष्टोप उपप्रवर्तयति तस्मिन्नेव मिथुने रेतो दधाति पत्न्युपप्रवर्तयति पत्न्या हि प्रजाः

1) So schreibe ich mit Ben und übersetze „die Anushtubh zum Eingang, zum Anfang habend“, M °प्रतिपक्कानि, H u Bb °प्रतिपत्यानि, B nicht ganz deutlich, etwa °प्रतिपत्कानि 2) So M u Ben, in H u Bb °दुकथ्य, desgl B, ohne Accent 3) So corrigirt, die Mss °मभी स्त्रीणा

प्रजायन्त ऊरुणोपप्रवर्तयत्यूरू ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते दक्षिणेनोरुणोपप्रवर्तयति दक्षिण३ ह्यूरुमनु प्रजाः प्रजायन्त उत्तरत उपप्रवर्तयत्यन्तरतो हि प्रजाः प्रजायन्ते यद्दक्षिणा प्रवर्तयेत्पितृलोक एना[1] न्निधुवेदंष[2] यदुदीचीरुपप्रवर्तयति मनुष्यलोकमेवैना उपप्रजनयति प्राजापत्यो वा उद्गाता संक्शाप्यमानो[3] वा उद्गाता पत्न्या रेत आदत्ते यदाह वाम्मी ते संदृशि विश्वं रेतो धेषीयेति तथा ह नादत्ते[4] द्वादशे स्तोत्र उपप्रवर्तयति द्वादश मासाः सꣳवत्सरो द्वादशमिष्टोमे[5] स्तोत्राण्यापः शान्तिर्यन्नलोप उपप्रवर्तयति शममत्येव देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनमादत्ते[6] ऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेव यावासीति रात३ ह्येष देवेभ्यः सोममध्वरकृद्देवेभ्य इत्यध्वर३ ह्येष देवेभ्यः करोतीन्द्राय त्वा सुषुत्तमं मधुमन्तं पयस्वन्तमित्यैन्द्रो हि यज्ञ इन्द्रं खलु वा एतर्ह्यन्या देवता अन्विन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवत इति वसवश्च ह्येनमेतर्हि रुद्राश्चान्विन्द्राय त्वादित्यवत इत्यादित्या ह्येनमेतर्ह्यन्वग्नये त्वा रायस्पोषद इत्यग्निर्वै सर्वा देवता एता ह्येनमेतर्हि देवता अनु विष्णवे त्वेति विष्णुर्हि यज्ञो व्यानो वा उपाꣳशुसवनः प्रजा अꣳशवो व्यानं वा एतत्प्रजासु दधाति श्वात्राः स्थ वृत्रतुरा इत्येष वा अपाꣳ सोमपीथ एतं वै विश्वामित्रो ऽपाꣳ सोमपीथं

---

1) M एना 2) So M u Ben., in H, Bb, B धुवेद॰ 3) So corrigirt (vgl. Monatsberichte d. Berliner Akad. d. Wiss. 24 Juli 1879, p. 693, Einleitung zum 1. Theil der Maitr. S. p. XI), die Mss. schwanken, Ben सष्याप्य॰, M सषाप्य॰, Bb सषाप्य॰, B सक्षाप्य॰ indem zugleich unter der Ligatur क्ष ein Rudiment des Buchstaben श angebracht zu sein scheint, H ist ganz undeutlich 4) M पाधत्ते 5) So H u. Bb, die andern Mss. ॰ष्टोमे 6) So H, Bb u. B (cf. TS 6, 4, 4. 1), M u. Ben एवैनाम॰ 7) H, Bb u. B schieben hier noch ein वै ein.

विदांचकार तस्मै सिन्धवो धोक्षमनमन्तापांꣳ वा एष सोमपीथोऽपां वा एतत्सोमपीथेन समर्धयति यो वा अपांꣳ सोमपीथंꣳ वेद न ह वा आस्वार्तिमार्छति करोत्यासु वीर्यंꣳ यत्ते सोम दिवि ज्योतिरिति सोमो वै वाजस्तस्य[1] चन्द्रमास्तृतीयमयंꣳ यः पवते स तृतीयंꣳ येन यजन्ते स तृतीयं गर्भानमुना[2] दाधार प्राणाननेन यद्यत्ययंꣳ यः पवते ऽन्नमनेन दाधार येन यजन्ते तस्य वै वाजस्य सत्यंꣳ[3] वाजिनमन्नंꣳ वाजिनं दक्षिणा वाजिनं ता वा अस्यैतत्तन्वः संभृत्य[4] तंꣳ सर्वंꣳ संतनुं[5] भूतमाप्याययन्ति वज्रो वै ग्रावा हनू अधिषवणे क्रूरमिव वा एतद्यज्ञे क्रियते यदाह धिषणे ईडिते ईडेथामिति शमयत्येव ॥ ४ ॥

Vgl 1, 3, 1 u 3 — TS 6, 4, 4 (somonmânam); Çat Br. 3, 9, 4

वसतीवरीभिः सोममाप्याययन्ति न हि सोमेन सोम आप्यायते ऽद्भिर्हि[6] सोम आप्यायते निग्राभ्याभिरुपांꣳशुमंतो[7] हीतरे सोमा गृह्यन्ते प्राणो वा उपांꣳशुरङ्गानीतरे यहा यदन्यंत आप्याययेयुः प्राणेन यज्ञंꣳ विछिन्द्युरष्टौ कृत्वः प्रातरभिषुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रीꣳ वा एतत्प्रातःसवने व्यापातयन्ति[8] देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा उपांꣳशौ यज्ञंꣳ सꣳस्थाप्यमपश्यꣳस्तमुपांꣳशौ समस्थापयꣳस्तदुपांꣳशा एव यज्ञः सꣳस्थाप्यो[9] ऽष्टौ कृत्वः प्रातरभिषुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रीमेवाप्नोति यदेकादश त्रिष्टुभं तेन यद्द्वादश जगतीं

---

1) H u Bb रोजस् 2) H गर्भासिसना, Bb गर्भामिमनो 3) Ben schiebt hier ein वै ein 4) So M u Ben, in H u Bb संभृत्यस्तꣳ, B सभृत्यस्तꣳ 5) So Ben; in H u Bb सतनु; desgl B, ohne Accent, M संतन 6) So M, die andern Mss द्विर्हि 7) So Ben; in M °ꣳशुमंथो, in H u Bb °ꣳशु मंतो, B °ꣳशुमथो मो 8) So Ben u. M; in H u Bb व्याय° 9) Bb °स्थाप्य

प्रजायन्त ऊरुणोपप्रवर्तयत्यूरू ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते दक्षिणेनोरुणोपप्रवर्तयति दक्षिणं ह्यूरुमनु प्रजाः प्रजायन्तेऽन्तरत उपप्रवर्तयत्यन्तरतो हि प्रजाः प्रजायन्ते यद्दक्षिणा प्रवर्तयेत्पितृलोक एनान्निधुवेदथ यदुदीचीरुपप्रवर्तयति मनुष्यलोकमेवैना उपप्रजनयति प्राजापत्यो वा उद्गाता संकशायमानो वा उद्गाता मन्या रेता आदत्ते यदाह वामी ते संदृशि विश्वं रेतो धेषीयेति तथा ह नादत्ते द्वादशे स्तोत्र उपप्रवर्तयति द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादशमिष्टोमे स्तोत्राण्यापः शान्तिर्यत्तर्हीप उपप्रवर्तयति शमयत्येव देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनमादत्तेऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेव ग्रावासीति रात्रे ह्येष देवेभ्यः सोममध्वरकृद्देवेभ्य इत्यध्वरं ह्येष देवेभ्यः करोतीन्द्राय त्वा सुषुत्तमं मधुमन्तं पयस्वन्तमित्यैन्द्रो हि यज्ञ इन्द्रं खलु वा एतर्ह्यन्या देवता अन्विन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवत इति वसवश्च ह्येनमेतर्हि रुद्राश्चान्विन्द्राय त्वादित्यवत इत्यादित्या ह्येनमेतर्ह्यन्वग्नये त्वा रायस्पोषद इत्यग्निर्वै सर्वा देवता एता ह्येनमेतर्हि देवता अनु विष्णवे त्वेति विष्णुर्हि यज्ञो व्यानो वा उपांशुसवनः प्रजा अंशवो व्यानं वा एतत्प्रजासु दधाति श्वात्राः स्थ वृत्रतुर इत्येषे वा अपां सोमपीथ एतं वै विश्वामित्रो ऽपां सोमपीथं

---

1) M एना 2) So M u Ben., in H, Bb, B धुवेद॰ 3) So corrigirt (vgl. Monatsberichte d. Berliner Akad. d. Wiss. 24 Juli 1879, p. 693; Einleitung zum 1 Theil der Maitr. S. p. XI), die Mss. schwanken. Ben ग्रस्याय॰, M मपाय्य॰; Bb संयाय्य॰; B मस्याय्य॰ indem zugleich unter der Ligatur स्य ein Rudiment des Buchstaben श angebracht zu sein scheint, H ist ganz undeutlich 4) M चोपते 5) So H u Bb; die andern Mss. ॰ष्टोमे 6) So H, Bb u. B (cf. TS 6, 4, 4, 1), M u. Ben एवैनाम॰ 7) H, Bb u. B schieben hier noch ein वै ein.

त्वा सुभव सूर्यायेति सूर्यदेवत्या हि सर्वे सोमा हूयन्ते ऽथो अन्नं वै देवानां प्रियास्त३न्वस्तां एवावरुन्द्धे देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्य इति रश्मयो वै देवा मरीचिपाः परिधयो रश्मयो ऽसा आदित्य आहवनीयस्तानेव प्रीणात्यूर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोत्यूर्ध्वो हि तिष्ठन्वीर्यवत्तरो यं द्विष्यात्तस्य जिह्मस्तिष्ठञ्जुहुयात्प्राणानस्य ह्लिनाति[1] विह्वारुको भवति यद्यभिचरेद्वा तमितो ऽस्तिष्ठेद्दीर्घामाहुतिमभित्वरमाणस्ताजंगन्नुगच्छति[2] यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्य इति परिमृज्योर्ध्वमुन्मृज्यादोषधीभ्यो वा एष ऽमुतो वर्षत्योषधीरेवं नैदीयो वृष्ट्या अकर्यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्य इति परिमृज्यावाचीनमवमृज्याद्वैश्वानरेणैव वृष्टिमपि हन्ति[3] नापिधेयो यदपिदध्यात्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्याद्यं द्विष्यात्तस्यापिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणमपिदधामि ॥ इत्यपिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणे सादयामि ॥ इत्यभिचरन्सादयेत्प्राण एवास्य सादयति प्रमायुको भवति प्राणाय त्वेत्यनभिचरन्सादयेत् ॥ ५ ॥

Vgl 1, 3, 4 — TS 6, 4, 5 (grahah, upançvoh), Çat Br 4, 1, 1, 4, 1.2 21 flg, Kap S 41, 9 u 42, 1 u 2

पवित्रं वितन्वन्ति प्राणापानयोर्विधृत्या उपयामगृहीतो गृह्यते ऽपानेन वै प्राणो धृतः प्राणस्य धृत्या अन्तरिक्षं वा अन्तर्या३मो ऽन्तरिक्षमिमाः प्रजा यदेतं त्वांचं सूदवत्सादयति प्रजास्वेव रसं दधाति देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा उपांशुमपश्यं स्तमगृह्णत

---

1) So Ben u M, die andern Mss क्लिनाति 2) So Ben u M, B °भित्वरमाण°, H u Bb °भिचरमाण 3) So Ben u M, die andern Mss °मप हति 4) So Ben u M, die andern Mss °दधाति

तेन त्रिर्विगृह्णाति त्रीणि वै सवनानि सवनान्येवाप्नोत्येतद्वा उपांशौ यज्ञं समतिष्ठिपंस्तेन संस्थितेनारिष्टेन भूतेन प्रचरन्ति त्रिर्विगृह्णाति त्रयो ३हीमे प्राणाः प्राणो ऽपानो व्यानो ऽथो त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोत्यसौ वा उपांशुरन्तरिक्षमन्तर्याम इयमुपयामो यदुपयामगृहीता गृह्यन्ते ऽनया वा एतद्गृह्यन्ते तदस्कन्ना वा ए३ते ऽनया हि गृह्यन्ते यत्स्थाल्या गृह्यन्ते ऽनया वा एतद्गृह्यन्ते ऽस्यां वा एषाधिक्रियते तदस्कन्ना वा ए३ते ऽनया हि गृह्यन्ते यद्दारुमयेण गृह्यन्ते ऽनया वा एतद्गृह्यन्त इयं हि वनस्पतीनां योनिस्तदस्कन्ना वा ए३ते ऽनया हि गृह्यन्त एष ते योनिरिति सादयतीयं वै सोमस्य योनिरस्याः सोमो ऽधि जायते स्व एवैनं योनौ दधातीयं वै देवपात्रं तद्य एवं वेद प्र वसीयसः पात्रमाप्नोति ब्राह्मणं तु[1] पात्रे न मीमांसेत यः पात्रिय[2] इव स्यादनुपयामगृहीतो गृह्यते ऽनुपयामगृहीतं हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्त्यपवित्रपूतो गृह्यते ऽपवित्रपूतं हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्त्यसन्नो हूयते ऽसन्नं हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्ति पवित्रपूता वा अन्ये सोमा अथ वा एष वाक्पूतो यदुपांशुस्तस्माद्वाचस्पतये पवस्वेत्याह वाक्पूतो ३ह्येषो ऽंशुभिः पावयति प्राणा वा अंशवः प्राणैरेवैनं पावयति द्वाभ्यां ॰भ्यां पावयति द्वौ द्वौ ३हीमे प्राणा देवो देवानां पवित्रमसीति ॰त्स्वित्सोम सोमेन पुनाति स्वांकृतो ऽसीति प्राणमेव स्वमकृत ॰स्वार्ह्विति[4] मनसैव प्राणमाप्नोति स्वाहा

1) In W u H findet sich das तु; in Bb u B fehlt es. 2) So Ben u. M; die andern Mss पात्रीय 3) H, Bb u B schieben hier noch ein स्व ein 4) So corrigirt; die Mss. स्वार्ह्विति; cf aber oben 1,3,4 Uebrigens liest aber auch Kap.S. 42,1 स्वार्ह्विति

त्वा सुभव सूर्यायेति सूर्यदेवऽत्या हि सर्वे सोमा हूयन्ते ऽयो अंच वै देवानां प्रियास्तऽन्वस्तां एवावरुन्द्धे देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्या इति रश्मयो वै देवा मरीचिपाः परिधयो रश्मयो ऽसा आदित्य आहवनीयस्तानेव प्रीणात्यूर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोत्यूर्ध्वो हि तिष्ठन्वीर्यवत्तरो यं द्विष्यात्तस्य जिह्मस्तिष्ठञ्जुहुयात्प्राणानस्य छिनाति[1] विह्वारुको भवति यंद्यभिचरेदा तमितोस्तिष्ठेदग्निराहुतिमभितंरमाणस्तामंगनुगच्छति[2] यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति परिमृज्योर्ध्वमुन्मृज्यादोषधीभ्यो वा एऽषो ऽमुतो वर्षत्योषधीरेवं नेदीयो वृष्ट्या अकर्यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति परिमृज्यावाचीनमवमृज्याद्वैश्वानरेणैव वृष्टिमपि हन्ति[3] नापिधेयो यंदपिदध्यात्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्याद्यं द्विष्यात्तस्यापिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणमपिदधामि ॥ इत्यपिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणं सादयामि ॥ इत्यभिचरन्त्सादयेत्प्राणं एवास्य सादयति प्रमायुको भवति प्राणाय त्वेत्यनभिचरन्त्सादयेत् ॥ ५ ॥

Vgl 1, 3, 4 — TS 6, 4 5 (grabah, upamçuh), Çat Br 4, 1, 1, 4, 1 2 21 flg, Kap S 41, 9 u 42 1 u 2

पवित्र॰ वितन्वन्ति प्राणापानयोर्विधृत्या उपयामगृहीतो गृह्यते ऽपानेन वै प्राणो धृतः प्राणस्य धृत्या अन्तरिक्ष॰ वा अन्तर्याऽमो ऽन्तरिक्षमिमाः प्रजा यदेतत्माच॰ सूदवत्सादयति प्रजास्वेव रसं दधाति[4] देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा उपा॰शुमपश्य॰स्तमगृह्णत

1) So Ben u M, die andern Mss क्षिणाति 2) So Ben u M, B ॰भितक्षाण॰, H u Bb ॰भिचरमाण 3) So Ben u M die andern Mss ॰मेव इति 4) So Ben u M, die andern Mss ॰दधाति

तं पुरा स्तोत्रात्पुरा शस्त्राद्धोतुमुपोदतिष्ठꣳस्ते ऽसुरा अचिकयुर्जुह्वति वा इति तं वज्रमादायाभ्यपतꣳस्ते देवा अन्तर्याममपश्यꣳस्तमगृह्णत तेनासुरानेभ्यो लोकेभ्यो ऽन्तरदधत ततो देवा अभवन्परासुरास्तथो एवैवꣳ विद्वानन्तर्यामं गृह्णीते ऽन्तर्यामेणैव भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यो ऽन्तर्धत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति प्राणापानौ वा उपाꣳश्वन्तर्यामौ व्यान उपाꣳशुसवनो यदेवं ग्रावान्तरेणैते पात्रे सादयति प्राणापानयोर्विधृत्यै यौ वा एता इजते येनैतौ विधृता एष वाव स उपाꣳशुसवनो ग्रावा प्राणापानौ वा उपाꣳश्वन्तर्यामौ व्यान उपाꣳशुसवनो यदेते पात्रे एतं ग्रावाणमा तृतीयात्सवनान्न जहीतस्तस्मात्सुप्तस्य सर्वाण्यन्यानि श्रोत्राण्यपक्रामन्ति प्राणापानौ त्वेनं न जहीतो ऽथ यत्पुनरर्दयति[1] तस्मात्सुप्ता पुनः प्रबुध्यन्ते प्राणापानौ वा उपाꣳश्वन्तर्यामौ व्यान उपाꣳशुसवनो यदेते पात्रे एतं ग्रावाणमा तृतीयात्सवनान्न जहीतस्तस्मात्पक्षिणो वियत्य[2] पक्षानीरयन्तो नावपद्यन्ते ऽथ यत्पुनरर्दयति[3] तस्मात्पुनरभ्यायुवते प्राणापानौ वा उपाꣳश्वन्तर्यामौ व्यान उपाꣳशुसवनो यदेते पात्रे पुनः प्रयुज्येते तस्मादिमौ द्वा अधस्तात्प्राणौ घ्नन्ति वा एतत्सोमꣳ यदभिषुण्वन्त्यध्वर्युः प्रथमो ऽभिषुणोति व्यर्धुको भवति यच्च मूलं तदभिषुत्य एतद्वा अस्य विदेवतमं तथा हाव्यर्धुको ह भवति यो वै देवक्षेत्रꣳ विद्वाꣳसमर्पयत्यार्तिमार्छति पात्राणि वाव देवक्षेत्रꣳ यच्च वा अग्रे ऽध्वर्युः सोमं जुहोति तदेनं देवताः प्रत्यासत इह नो परमा ह रिष्यतीति[4] यत्ततो ऽन्यच्च जुहुयाद्यदस्य स्वं तदन्येभ्यः प्रयच्छेदस्वो ह

1) So Bcn u. M, die andern Mss ॰र्द्दयति 2) B वियत्स 3) So Ben u. M, die andern Mss ॰र्द्दयति 4) M (u. Bl, ohne Accent) हरिष्यतीति

भवत्येतद्वा अध्वर्योः स्वं यदाश्रावयति यदाश्राव्याहुत्वा प्रच्यवेत यदस्य स्वं तस्मात्प्रच्यवेतास्वो ह भवत्येतद्वा अध्वर्योः स्वं यद्वायव्यं यद्वायव्यमनालभ्याश्रावयेद्यदस्य स्वं तस्माच्छिद्येतास्वो ह भवति तद्य एवं विद्वानाश्राव्य हुत्वा वाहुत्वा वा प्रच्यवते बह्वस्य स्वं भवति न स्वाच्छिद्यते वायव्यमालभ्याश्रावयति स्ववानेव भवति ॥६॥

Vgl 1, 3, 5 — TS 6, 4 6 (antaryamah), Çat Br 4 1, 2, Kap S 41, 9, 42 2

ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे क्रियते यस्माद्धस्तादाना अन्ये पशवो मुखादाना अन्य इति यदुपांशुं हस्तेन गृह्यते तस्मान्मर्कटः पुरुषो हस्ती ते हस्तादाना मुखं वै वायव्यं यद्वायव्ये नेतरे ग्रहा गृह्यन्ते तस्मादितरे पशवो मुखादाना ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे क्रियते यस्मात्सद्यो जाताः पशवः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरे पुरुषा इत्युपांश्वन्तर्यामौ वा अन्वन्ये पशवः पुरुषस्त्वै यज्ञेन संमितः प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ यदेतौ ग्रहा असन्तौ हूयेते तस्मात्सद्यो जाताः पशवः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरो वा अग्निष्टोमो द्वादश मासाः संवत्सरो यदेत इतरे ग्रहाः साद्यन्ते तस्मात्पुरुषो जातः संवत्सरे प्रतितिष्ठति यन्ने सोमादाभ्यं नाम जागृवीत्येष वै सोमस्य सोमपीथः सोमं वा एतत्सोमपीथेन समर्धयति यो वै सोमस्य सोमपीथं वेद न सोमपीथाच्छिद्यते सोमो वा इमा दिशोऽभ्यकामयत प्रागपागधरागुदगित्याभिरेनं दिग्भिः समूहत्याभिः समर्धयति काममेनं गमयति कामं ह गच्छति कामुका एनं स्त्रियो भवन्ति यां कामयेत तां तर्हि मनसा ध्यायेत्सा हैनं कामयतेऽथ निसरति

---

1) H u Bb व्याहुत्या, desgl B ohne Accent 2) So Ben u M, die andern Mss स्वं 3) Bb दिशो 4) So Ben u M, die andern Mss सं

संरैति वा एतदाह समरिविदामिति संमनेन वित्स्यैति वा एतदाह चत्वारि वै पृश्नेः स्तना आसंस्तांस्त्रिभिर्देवेभ्यो ऽदुहत्कुशीभिरेको ऽनुनद्ध आसीत्तं वा इन्द्र एवापश्यत्तेनेन्द्रायैवादुहत्तद्वा अस्य कौशिकत्वं यदाह ॥ ब्राह्मण कौशिका इव ॥ इति चतुर्निग्राभमुपैति चत्वारि वै पयांसि यावदेव पयस्तदाप्नोति त्रिः संभरति तस्मादेतस्यां त्रयो भागाः प्रातर्मध्यंदिने सायं चतुर्निग्राभमुपैति त्रिः संभरति तत्सप्त सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे नव कृत्वो निग्राभमुपैति त्रिः संभरति तद्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादशाग्निष्टोमे स्तोत्राण्येषा यज्ञस्य मात्रा स्वर्भानुर्वा आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तस्य देवास्तमो ऽपाघ्नन्यत्प्रथमं तमो ऽपाघ्नन्सा विः कृष्णाभवद्यद्द्वितीयं सा लोहिनी यत्तृतीयं सा बलक्षी स स्वेन रूपेण निरमुच्यत यद्बलक्षः पवित्रं भवति ततः शुक्रो गृह्यते यजमानस्य वा एतत्पवित्रं यजमानमेवैतेन पुनात्यमोतं स्यादात्मन एवैनदकृत यदन्यमोतमपवित्रं तद्यजमानस्य ॥ ७ ॥

Vgl 1, 3 4 — TS 6, 4, 4—6, Kap S 42, 2 u 3

वाग्वा ऐन्द्रवायवः सा वै वागेकधावदद्यावदव्यावृत्तासीत्स इन्द्रो ऽब्रवीन्मह्यमत्रापि सोमं गृह्णीताह[6] व एतां वाचं व्यावर्तयिष्यामीति[7] स व वाचैव वाचं व्यावर्तयद्यदैन्द्रवायवो गृह्यते वाचो व्यावृत्त्यै वायवे प्रथमं गृह्णाति[8] वायव उत्तमं मध्यत इन्द्रायेन्द्रियेण वा इयं वाङ् मध्यतो विधृतेन्द्रियवतीं वाचं वदति य एवं

1) M दुह कु° 2) So die Mss 3) M भोगा 4) So Ben u M, in H बलक्ष°, in Bb der Accent zweifelhaft 5) Bb °मपवित्र H °मपवित्र 6) So Ben u M, die andern Mss गृह्णीयात्ताहं 7) Bb °यिष्यामीति 8) So Ben u M, H u Bb गृह्णीत, B गृह्णाति

वेद देवा वै सोममजिघांसंस्तं नाशक्नुवन्हन्तुं वायुर्ह्येषामन्तरासीत्प्राणस्तं देवा अभ्याशासुरुप न आवर्तस्वेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीन्मद्देवत्यान्येव पात्राण्यासन्निति तस्मादपतुरीयं वायोः पात्रमेव वायव्यान्युच्यन्ते ततो वै देवाः सोममघ्नन्से हतो ऽपूयत्तस्माद्देवा उदवीभत्सन्त स वायुरब्रवीदहं व एतं सोमं स्वदयिष्यामि भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीन्मदग्रा एव ग्रहा गृह्यान्ता[1] इति तं वायुमध्यतो व्यवात्तं तमस्वदयत्तस्माद्वाय्वग्रा ग्रहा गृह्यन्ते[2] तस्मादु शुक्तं[3] प्रवाते विषजन्ति देवा वै प्रातःसवनमुद्यमं नाशक्नुवंस्तृतीयसवने तर्हि वायुरासीत्तं देवाः प्रातःसवनमभिपर्यौहंस्तेन प्रातःसवनमुदयच्छन्त यदैन्द्रवायवः प्रातःसवने गृह्यते प्राणो वै वायुः प्राणेन वा एतन्मुखतो यज्ञमुद्यच्छन्ते देवा वै वृत्रमजिघांसंस्तं मित्रो ऽब्रवीन्मि३त्रो ऽहमस्मि नाहं हनिष्यामीति ते ऽब्रुवञ्ज३ह्येवेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीत्पयसैव मे सोमं श्रीणानिति[4] तस्मात्पशवो ऽपाक्रामन्मित्रः सन्नदुहा इति पशूनां हि पयो यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति द्विदेवत्यत्वाय यच्छीतं तेन मैत्रं यत्तप्तं तेन वारुणं ब्रह्म वै मित्रः क्षत्रं वरुणो ब्रह्मणि च वा एतत्क्षत्रे च पयो दधाति तस्माद्ब्रह्म च क्षत्रं च पयस्वितमे पञ्च वै ब्राह्मणस्य देवता अग्निः सोमः सविता बृहस्पतिः सरस्वती तस्माद्ब्राह्मणमन्ये मनु३ष्या उपधावन्त्येतस्य[5] हि भूयिष्ठा देवतास्तासां तिस्रो ऽवान्तरं श्रोत्रिय-

1) So schreibe ich mit Bb; die andern Mss गृह्यंता; cf TS 6,4,7,1 2) H u Bb गृह्यंते 3) Bb शुक्र 4) Ben °श्राणीति 5) So Bb, die andern Mss. उपाध°

स्योग्निर्बृहस्पतिः सरस्वती तस्माऽग्नौ चियमग्नौ चिया[1] उपधावन्त्येतस्य ह्युवान्तरं भूयिष्ठा देवतास्ता मैत्रावरुणं प्रति न्यागछन्ति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति तास्वेव पयो दधाति नाना वै पुरा मित्रावरुणाभ्याꣳ सोमा अगृह्णꣳस्ताः प्रजा अन्यान्यस्याः[2] परिहायमाददत ततो मित्रावरुणाभ्याꣳ सह सोममगृह्णꣳस्ततो वा अकल्पत यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति मित्रेण वा एतद्वरुणं कल्पयति वरुणेन मित्रं मित्रꣳ वै वृत्रं जघ्निवाꣳसꣳ वरुणोऽगृह्णात्स देवेभ्यो नाथत ते ऽब्रुवन्वरुणे नाथस्वेति स वरुणे ऽनाथत सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीत्सहैव नौ पयसा सोमꣳ श्रीणानिति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति यजमानस्य निर्वरुणत्वाय यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यादङ्गुल्याङ्गुष्ठमवगृह्णीयाद्यद्यन्वङ्गुष्ठेनाङ्गुलिम् ॥

यो नो मित्रावरुणा अभिदासात्सपत्नो भ्रातृव्य उत्सिमीते बृहस्पते ।

इदमहं तमधरं पादयामि यथाहमुत्तमश्चेतयानि ॥

इत्युत्तमो ह चेतयति ॥ ८ ॥

Vgl 1, 3, 6 u. 7. — TS 6, 4, 7 (āindravāyavaḥ) u 8 (māitrāvaruṇaḥ); Çat. Br. 4, 1, 3 u 4; Kap. S 42, 3 u. 4.

देवा वै सत्त्रमासत कुरुक्षेत्रे ऽग्निसखो वायुरिन्द्रस्ते ऽब्रुवन्यतमो नः प्रथमं याभवत्स नः सहेति तेषाꣳ वै मत्त आभीत्ति न्युका-

1) So M, in Ben °ग्नौचिया, in H u. Bb °मग्नौचिया betont 2) So H u. Bb; in Ben मित्रावरु°, M मित्रावरु° 3) M कल्पास्माह्या 4) So H u. Bb; in Ben u. M मित्रावरु° 5) M (u. Bl), °योवासवीत्; Bb °योवासुवत् 6) M (u. Bl) वायुवत् 7) Das वै fehlt in M (u. Bl).

मयत तं न समसृजत तदस्य प्रासहादित्सन्त स इत एवं तिस्रो ऽजनयतेतौ धनुस्तत्तिसृणां च धन्वनश्च जन्म स प्रतिधायापाक्रामत्तं नाभ्यधृष्णुवंस्ते धन्वार्ति[1] प्रतिष्कभ्यातिष्ठत्से[2] इन्द्रो वम्रीरब्रवीदेतां ज्यामपत्स्यतेति[3] ता अब्रुवन्नेभिमृताया वा अस्यां न शक्ष्यामो जीवितुं भागो नो ऽस्त्विति सो ऽब्रवीदूर्जमेवास्या उपजीवाथेति तस्मादेताः शुष्कादार्द्रमुद्हिहन्ति रस उ ह्यस्या उपजीवन्ति ता वै ज्यामपादंस्तस्य धन्वार्तिरुद्वय[4] शिरो ऽच्छिनत्स सम्राडभवद्यत्तरं चेधा व्यगृह्णतामिः[5] पूर्वार्धमिन्द्रो मध्यं वायुर्जघनार्धं[6] तस्मादाग्नेयं प्रातःसवनमैन्द्रं माध्यंदिनं सवनं वैश्वदेवं तृतीयसवनं वायुर्हि विश्वे देवाः प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो वागिन्द्रवायवौ दक्षक्रतू मैत्रावरुण आश्विनः श्रोत्रं चक्षुषी शुक्रामन्थिनावात्माग्रायणो ऽङ्गान्युक्थ्या आयुर्ध्रुवः स्तना ऋतुपात्रे मूर्धा द्रोणकलशः कुक्षी कलशौ हनू अधिषवणे जिह्वाधिषवणं ग्रावाणो दन्ता अक्षाः परिधयो नासिकोत्तरवेदिः शिखा यूपः शिरो हविर्धानं पृष्ठमाग्नीध्रमुदरं सदो यदन्तरुदरे तद्धिष्ण्याः पाणी आग्नीध्रश्च मार्जालीयश्च[7] पार्ष्णी गार्हपत्यः प्रतिष्ठा वेदिरेष वै प्रजापतिः पाचीयः स ह त्वा एनं वेद य एवं वेद ॥ ९ ॥

Vgl (TA 5 1)

1) M (n Bl ohne Accent) धन्वार्ति 2) Ben प्रतिस्कभ्या° 3) H ज्यामपत्स्यतेति
4) So Ben, in M (n Bl ohne Accent) धन्वार्तिरुद्वय die andern Mss धन्वार्तिरुद्वय 5) So Ben, desgl M ohne Accent (n Bl), B व्यगृह्णीता°, H व्यगृह्णिता°, Bb व्यगृह्णाता° 6) M (n Bl) °नार्धे 7) So Ben u M, die andern Mss मार्जालीयश्च
8) Das इति fehlt in den Mss

॥ इति[8] खिलकाण्डे पञ्चमः प्रपाठकः ॥

नवैते प्रातर्ग्रहा गृह्यन्त इमे वा एते गृह्यन्ते नव प्राणा आश्विनो दशमो गृह्यते व्यानो वा एष गृह्यते नाभिरेव दशमो गृह्यते तृतीयो हूयते तृतीयो ह्ययं प्राणः प्राणानाꣳ संतत्यै सर्वे वा एते ग्रहाः स्तोत्रवन्तः शस्त्रवन्तो निदानवन्तो निदानवान्भवति य एवं वेद होता वा अद्य प्रातरुपाꣳशुमयजत्तेनैत उक्थवन्तोऽथ यं होता तूष्णीꣳशꣳसꣳ शꣳसति तेनैवैत[1] उक्थवन्तो नवैते प्रातर्ग्रहा गृह्यन्ते नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते ते रेते[2] सामन्वन्तो हिंकारेणाश्विनः सामन्वानैन्द्रवायवेनैन्द्रवायवो मैत्रावरुणेन मैत्रावरुण ऐन्द्रेण शुक्रामन्थिनौ वैश्वदेवेनाग्रायण उक्थायोक्थ्यो गृह्यत उक्थाय ध्रुवः संतत्या ऐन्द्राग्नः संतत्यै सरस्वतीया अध्वर्युर्जुहोति होता वषट्करोति प्राणान्वा एतत्प्रधत्तो येन मन्त्रेणाध्वर्युः प्रयच्छति तेन होता प्रतिगृह्णाति प्राणानां गोपीथाय प्रजापतिर्वै स्वयꣳ होतासीत्सोऽताम्यत्तं देवा द्विदेवत्यैरभ्यधावन्प्राणा वै द्विदेवत्या यदध्वर्युर्द्विदेवत्यान्हुत्वा क्षिप्रꣳ होतारमभ्याद्रवति प्राणैर्वा एतद्धोतारमभिधिनोति वषट्कारे वषट्कारे वै होता प्राणस्यान्तं गच्छति प्राणा वै द्विदेवत्या यदध्वर्युर्द्विदेवत्यान्हुत्वा क्षिप्रꣳ होतारमभ्याद्रवति प्राणैर्वा एतद्धोतारमभिधिनोति प्राणा वै द्विदेवत्याः पशव इडा यद्द्विदेवत्यानभक्षयित्वेडामुपह्वयेत पशुभिः प्राणानन्तरियादथ यद्द्विदेवत्यान्भक्षयित्वेडामुपह्वयते प्राणान्वा एतदात्मन्धित्वाथ पशूनुपह्वयत इन्द्रियं वै सोमः पशव इन्द्रियꣳ यत्सोमं भक्षयतीन्द्रियमेवात्मन्धत्ते सर्वत आश्विने परिहारं भक्षयति तस्मात्सर्वा दिशः शृणोति ॥ १ ॥

Vgl. 1, 3, 8 — TS 6, 4, 9 (açvinah), Kāṭh 27, 5; Kap S 42, 5

---

1) Bcn °नैवैत 2) Bb ते रेत 3) H u Bb °पिमंहोतार° 4) M पशुंमुप°

यद्वै पात्रं रिक्तमन्वनुमुक्तं तदनु रक्षांसि यज्ञमन्ववयन्ति यदैन्द्रवायवे पुरोडाशमवदधाति मैत्रावरुणे पयस्यामाश्विने धाना अरिक्तत्वाय वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्सवनानि संतिष्ठन्ते यदेतानि पात्राण्या तृतीयात्सवनात्परिशेरे यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय वायव्यायां शस्यमानायां पात्राणि विमुञ्चति प्राणो वै वायुः प्राणेन यज्ञः संततः प्राणेनैव यज्ञं संतनोति ॥ एकया च दशभिश्च स्वभूते[1] द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च नियुद्भिर्वायविह ता वि-मुञ्च ॥ इत्याह विमुक्त्या एवावगतं[2] वा अध्वर्युपात्रं निरूढं प्रतिप्रस्थानं यदि कामयेत यो बहिस्तं ग्रामे कुर्यां यो[3] ग्रामे तं बहिरिति ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या[4] विशो निरूहामि ॥ इत्यध्वर्युपात्रं निरूह्य ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्यां विशि सादयामि ॥ इति प्रतिप्रस्थानं सादयेद्यो बहिस्तं ग्रामे करोति यो ग्रामे तं बहिरध्वर्युपात्रं वै यजमानस्य पात्रं प्रतिप्रस्थानं भ्रातृव्यस्य यदि कामयेत समावद्वीयमेनं[5] भ्रातृव्येण कुर्यामिति प्रबाहुग्गृह्णीयातां प्रबाहुक् सादयेतां प्रबाहुग्जुहुयातां समावद्वीयमेवैनं भ्रातृव्येण करोत्यध्वर्युपात्रं वै पात्रं पापीयः प्रतिप्रस्थानं यदि कामयेत पापवसीयसं स्यादिति पूर्वो गृह्णीयात्पूर्वैः[6] सादयेत्पूर्वो जुहुयादेतेन वै विपूजनः सौराकिः पापवसीयसं चकार तत्पापवसीयसमेवैतेन करोति यज्ञस्य वै सृष्टस्य शिरोऽच्छिद्यत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छंस्ता वा एतौ तर्हि देवानां भिषजा आस्ताम-

---

1) Bb स्वभूते 2) So Ben u M, in H u Bb एवावहृतं; B एवावक् तं 3) So Ben, die andern Mss कुर्यां यो 4) So corrigirt, die Mss °मुष्यां 5) H u Bb समावद्धीयमे° 6) In Bb गृह्णीयात् ohne Accent

श्विना असोमपौ तौ उपाधावन्यथा भिषजमुपधावन्त्येवमिदं यज्ञस्य शिरः प्रतिधत्तमिति तौ अब्रूतां भागो नौ अस्त्विति वृणाथामित्यब्रुवंस्तौ[1] अब्रूतां ग्रहं नौ गृह्णन्तु सोमपीथमश्ववावहा[2] इति तद्वा अश्विनौ प्रत्यधत्तां तस्मादाश्विनीभिरभिष्टुवन्त्यश्विनौ हि प्रत्यधत्तां तौ वै बहिष्पवमानेनैव पावयित्वा ताभ्यां पूताभ्यां यज्ञियाभ्यां भूताभ्यां ग्रहमगृह्णंस्तस्माद्बहिष्पवमाने स्तुत आश्विनो गृह्यते तस्माद्ब्राह्मणेन बहिष्पवमानमभिसृप्यं पवित्रं हि तत्तस्माद्धिष्यात्तं परिबाधेत तद्वै भेषजं त्रेधा विन्यदधुरग्नौ तृतीयं ब्राह्मणे तृतीयमप्सु तृतीयं तद्य एवं विद्वानग्रेऽन्तो ब्राह्मणाय प्रोच्याप्सु भेषजं करोति समर्धुकं ह भवति यावद्धि भेषजं तत्क्रियते वास्तुहानि वा एतत्पात्राणि भवन्ति यद्ग्रहान्गृहीत्वा बहिष्पवमानं सर्पन्ति वैष्णव्यर्चा पुनरेत्य संमृशति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैवैनानि यज्ञेन स्वर्गं लोकं समारोहयति[4] ॥ २ ॥

Vgl TS 6, 4, 9 (âçvinah), Kaṭh 27, 5 u 6, Kap S 42, 4 u 5

प्रजापतेर्वा एते चक्षुषी यच्छुक्रामन्थिनावसा आदित्यः शुक्रश्चन्द्रमा मन्थी तस्य वै प्रजापतेः सव्यं चक्षुरश्वयत्ततो ये स्तोका अवापद्यन्त तैरिदं वर्षत्येकविंशतिर्वै ते ऽवपेदुस्तान्वायुरमुतो विसृजति प्रजानां कॢप्त्यै तस्य या कनीनिका परापतत्स यवो ऽभवद्यन्मन्थिनं सक्तुभिः श्रीणाति चक्षुरेवास्य संभावयति मिथुनं वै सोमश्च सक्तवश्च यन्मन्थिनं सक्तुभिः श्रीणाति मिथुनत्वायैतं वा एतत्पात्रं यन्मन्थिपात्रं यं द्विष्यादृत्विजां तस्मै हरेदार्तिमार्छति प-

1) H u B वृणाया° 2) Ben °वामहा 3) H u Bb °ख्यं° 4) Bb °रोहति 5) Ben संपेद्धि°

षण्डामर्कौ वा असुराणां पुरोहिता आस्तां तान्देवा[1] नाशक्नुवन्हन्तुं ब्राह्मणवन्तो ह्यासंस्तौ देवा उपामन्त्रयन्ता वर्तेथामिति ता अब्रूतां[2] भागो ना अस्त्विति वृणाथामित्यब्रुवंस्ता एतौ शुक्रामन्थिना अवृणातां ते देवा अमन्यन्त यदिमा असुर्यौ[3] सोमौ होष्यामस्तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामस्तदन्वाभविष्यन्तीति ता अपनुद्याथेन्द्रायाजुहवुस्तस्मादेता अन्यदेवत्यौ गृह्येते[4] अथेन्द्राय हूयेते[5] अपनुत्तौ षण्डामर्कौ सह तेन यं द्विष्म इति षण्डामर्कयोरेवैनं सहापनोदेनापनुदते ॥ आयुः पाहि प्रजां पाह्यमुष्य वीरतां पाहि ॥ इति सादयेद्यो ऽस्य प्रियः स्यात्तस्य शुक्रं वै प्रति राष्ट्रं मन्थिनं निरुद्धं मध्यता इति ह्येतद्राष्ट्रमाहुर्यन्निरुद्धं भवति यदि कामयेत यो बहिस्तं ग्रामे कुर्या[6] यो ग्रामे तं बहिरिति ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या[7] विशो निर्हामि ॥ इति शुक्रपात्रं निरुह्य ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या विशि सादयामि ॥ इति मन्थिपात्रं सादयेद्यो बहिस्तं ग्रामे करोति यो ग्रामे तं बहिरेतद्वा एतत्पात्रं यन्मन्थिपात्रं यच्छुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते तस्मादिमे समावद्वीर्ये तस्मादाभ्यां समावत्पश्यत्यसौ वा आदित्यः शुक्रश्चन्द्रमा मन्थी यदपिधाय प्राञ्चा हरतस्तस्मादेतौ प्राञ्चौ यन्तौ न पश्यन्त्यथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्प्रत्यञ्चौ यन्तौ पश्यन्ति[8] यदपिधाय प्राञ्चा हरतस्तस्मात्पराङ् प्राणो ऽथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्पुनरपानो यदपिधाय प्राञ्चा हरतस्तस्मात्पराञ्चो

1) So corrigirt; die Mss तौ देवा 2) H u Bb अब्रूता 3) So Ben u. M; in B असूर्यौ; H u. Bb असुर्यौ 4) So Ben, in H u Bb गृह्येते, desgl. M (n. Bl) u. B, ohne Accent. 5) So M (n Bl), die andern Mss हूयते, H हूतये 6) So Ben; desgl M (n. Bl), ohne Accent, die andern Mss कुर्याद्यो, cf oben 4, 6, 2. 7) So corrigirt; die Mss ॰मुष्या॰; cf oben 4, 6, 2. 8) H u Bb पश्यति

गर्भो धीयन्ते ऽथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्प्रत्यञ्चः प्रजायन्ते चक्षुषी वै शुक्रामन्थिनौ नासिकोत्तरवेदिर्यदङ्गुष्ठाभ्यामाक्रमेते चक्षुषी वा एतत्प्रधत्तो ऽथ यदुपरिष्टादाक्रमेते तस्मादिमे उपरिष्टाच्चक्षुषी तुष्टो ऽसि जनधाया देवास्त्वा शुक्रपाः प्रणयन्त्विति या अर्वाचीः प्रजास्तासामेषं योनिस्ता एतमनुप्रजायन्ते तुष्टो ऽसि जनधाया देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्त्विति या आद्याः प्रजास्तासामेष योनिस्ता एतमनुप्रजायन्त उभयीरेवं प्रजाः प्रजनयत्यर्वाचीश्चाद्याश्च शुक्रमन्वारभन्ते तेजो वै शुक्रो ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमन्वारभन्ता इन्द्रेण मन्युना युजेति शुक्रेण परियन्ति मन्युना वै युजेन्द्रो ऽसुरानवाबाधत मन्युना वा एतद्युजा यजमानो भ्रातृव्यमवबाधते संजग्मानौ दिवा पृथिव्येत्यरत्नी संधत्त इमानि वा एतत्संधत्तो यत्प्राचे संदध्यातां नेदमन्तरा स्यादथ यदरत्नी संधत्तस्तस्मादिदमन्तरा चक्षुषोर्विधृत्यै पुमांसं गर्भमाधत्तं गवीउन्योरिति तदनु स्त्रीउष्यो यजमानस्य गावो भवन्ति वीरं पत्नी जनयति शुक्रस्याधिष्ठानमसि मन्थिनो ऽधिष्ठानमसीति शकलौ प्रास्यतः समिद्धा एवैतयोरथो आहुतीनां प्रतिष्ठित्यै निरस्तः षण्डो निरस्तो मर्कः सह तेन यं द्विष्म इति शकलौ निरस्यत एतावांल्लोको यावदुद्गत यावानेव लोकस्तस्माद्यजमानो भ्रातृव्यं निर्भजति श्रीणन्त्यन्यान्सोमान्नान्यांस्तत्सोमानां मिथुनं याञ्छ्रीणन्ति ताननुवर्षति यान्न

1) H u Bb ॰मेवं 2) So Ben u M die andern Mss नैदम॰ 3) So Ben u M, die andern Mss स्त्रीश्यो 4) Bb शण्डो, wir hatten wohl auch oben 1, 3 12 mit M 1 षण्डो schreiben sollen, übrigens aber schreibt Kath in dem hier entsprechenden Cap 31, 8 शण्डामर्कौ 5) Bb सकलौ 6) So Ben u M, die andern Mss ॰दद्यत

श्रीणन्ति ताननुवीप्रति[1] दारुमयान्यन्यानि पात्राणि मृन्मयान्यन्यानि तत्पात्राणां मिथुनं यो वै सोमस्य च पात्राणां च मिथुनं वेद मिथुना एनं पशवा उपतिष्ठन्ते ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 3, 10 11 u 12 — TS 6, 4, 10 (çukrâmanthinâu), Kâth. 27, 7 u. 8; Kap. S. 43, 1.

प्रजापतिर्वा आग्रायणो[2] ये देवा दिव्येकादश स्थेत्येतावन्तो वै देवा[3] यावन्त एव देवास्तेभ्यो गृह्यत आग्रायणं[4] वै गृहीत्वा देवाः स्वर्गं लोकमायन्नपासुरा अभ्रंशन्त ततो देवा अभवन्पराऽसुरास्तद्य एवं विद्वानाग्रायणं[5] गृह्णीते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति य आनुजावरः स्यात्स आग्रायणाग्रान्ग्रहान्गृह्णीताग्रं[6] ह्याग्रायणो[7] यद्यभिचरेत् ॥

विदद्यदी सरमा रुग्णमद्रेर्महि पाथः पूर्व्यं सध्र्यक्कः ।
अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानती गात् ॥

इति पुरोरुचं कुर्याद्गच्छति हैवाग्रं वाग्वै सरमा वाचमेवैषा वृङ्क्ते त्सरा[8] वा एषा यज्ञस्य तस्माद्यत्किंच प्राचीनमाग्रायणात्तदुपांशु[9] चरन्त्यथ वा एतदाग्रायणं[10] प्रति वाचं विसृजन्ते यज्ञमेवाप्त्वा वाचं विसृजन्ते वाग्वै देवेभ्योऽपाक्रामत्ते देवास्तूष्णीं यज्ञमतन्वत सा वागमन्यतान्तर्वै मा यज्ञाद्यन्तीति साग्रायणं[11] प्रति न्यद्रवत्तस्मादाग्रायणं प्रति वाचं विसृजन्ते हिंकृत्य वाचं विसृजन्ते प्राणो वै हिंकारो वाक् प्राणस्तद्वाच एवैषा युक्तिस्त्रिर्हिंकरोति त्रेधा हीयं वाग्वदति शनैरुच्चैरथ सूच्चैर्यावत्येव[12] वाक् सास्य युज्यते श्रेयो वै

1) So M; desgl B, ohne Accent, Ben विप्रति; Bb वीप्रति; H वीप्रति oder वीप्रति 2) Bb ग्रायणो 3) In H u Bb zweimal यावन्त एव देवा 4) Bb ग्रायणं 5) Bb °ग्रयणं 6) Bb ग्रायण° 7) Bb °ग्रयणो 8) M सरा 9) Bb °ग्रयणा° 10) Bb ग्रयणं 11) Ben प्राया° 12) M सुचै

प्राजापत्या ऋत्विज उद्गाता प्रस्तोता प्रतिहर्ता ते वा अस्यैतर्हि वृत्ता[1] अयुक्ता यद्धिंकरोति[2] तेनैवास्य ते वृत्ता[3] युक्ता भवन्ति वाक् च मनश्चावदेतामहं श्रेयानस्म्यहं श्रेयानसीति तौ प्रजापतिं प्रश्नमैतां सा वागब्रवीन्नैव मया किं चनानभ्युदितं[4] क्रियता इत्यथ मनो ऽब्रवीन्नैव मया किं चनानभिगतं क्रियता[5] इति स मनसे ऽन्वब्रवीत्तां वागब्रवीदहं हव्यवाडेवाहं तुभ्यमसानीति तस्मादेषा प्रजापतये[6] ऽहव्यवाट् तस्माद्यत्किंचोपांशु क्रियते तदाहुः कृतमेतत्क्रियता इति प्रजापतये हि क्रियते द्वाभ्यां धाराभ्यां[7] प्रातःसवने गृह्णाति तिसृभ्यो माध्यंदिने सवने चतसृभ्यस्तृतीयसवने तन्नव नव प्राणा आत्माग्रयणः प्राणानेवात्मन्धत्ते वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्सवनानि संतिष्ठन्ते ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थाप्सुक्षितो महिनैकादश स्थेति देवताभिर्वै[8] यज्ञः संततो देवताभिरेव यज्ञं संतनोति प्रजापतिर्वा आग्रयणो[9] यत्सर्वेषु सवनेष्वभिप्रस्कन्दयति प्रजापतिर्वा एताः प्रजा अभिजिघ्रति प्रजापतिर्वा आग्रायणो यत्सर्वेषु सवनेषु गृह्णात्यात्मन्नेव यज्ञं संतनोति प्रजापतिर्वा आग्रायणो यदेषो ऽतिरिच्यते तस्मात्पुरुषः पशूनां दविष्ठमेत्याग्रायणो[10] वै गायत्र्या वत्सस्तं वा एतदा तृतीयात्सवनादभिप्रतिधावति[11] गायत्र्या वा एते लोके सर्वे सोमा गृह्यन्ते तां वा एतत्सर्वाणि सवनान्यभिप्रतिधावन्त्यथ यत्स्थाल्यां गृहीतो विज्ञातस्थाल्या होष्यन्ती३ दारुमयेणा३[12] इति तस्माद्वि-

1) M °वृता 2) M यद्धि हिंकरोति 3) M वृता 4) H u Bb चनान्यन्युदित 5) Bb क्रियाता, M क्रीयता 6) Von hier bis zum folgenden प्रजापतये in B fehlend 7) Dies Wort fehlt in B 8) Das वै fehlt in Bb 9) Bb आग्रयणो 10) Bb °ग्रयणो 11) M धावंति 12) Die Mss schwanken, Ben होष्यती दारुमयेणा indem zugleich eine ३ über der Linie die Plutirung der letzten Silbe eines jeden der Worter andeutet, in M हो३ष्यतो३ दारुमयेणा, in H u Bb होष्यती दारुमयेणेति, desgl B, ohne Accent

ज्ञातेन गर्भेण भ्रूणहाथ यत्स्थालीं रिञ्चन्ति[1] न दारुमयं तस्मात्पुमान्दायादः स्त्र्यदायादाथ यत्स्थालीं परास्यन्ति न दारुमयं तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यन्ति[2] न पुमांसमथ स्त्रिय एवातिरिच्यन्ते ॥ ४ ॥

Vgl 1, 3, 12 — TBr. 6, 4, 11 (âgrâyanah), Kâth 27, 9

इन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्सं वज्रमुद्यतं दृष्ट्वाबिभेत्सो ऽब्रवीदस्ति वा इदं त्वय्यस्मिन्नन्तर्वी३र्यं तत्ते प्रदास्यामि[3] मा मा वधीरिति तद्वा अस्मै प्रायच्छद्वीर्यं वा अस्मै तत्प्रायच्छत्पशूनुक्थ्यमेव यदुक्थ्यो गृह्यते यज्ञस्य च पशूनां चावरुद्ध्या एतावान्वै यज्ञो यावानुक्थ्यो ऽन्तःश्लेषणमेवान्ये ग्रहाः सर्वो वा एष[4] यज्ञस्य यदु३क्थ्यो यथा वा इदं सर्वं संनह्य[5] प्रस्नात्येवं वा एतदुक्थ्यमालभ्य प्रस्नाति स एनमा यज्ञस्योदृचः संपारयत्यङ्गानि वा उक्थ्यो यज्ञस्य संतत्यै गृह्यते तस्मै त्वा विष्णवे त्वेति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुना यज्ञः संततो विष्णुनैव यज्ञेन यज्ञं संतनोत्येतेन वा इदमुक्थानि[6] संततानि तस्मात्पुरुषः स्नावभिरनुसंततः सद आलभ्यावनयति यज्ञं वा एतत्संतत्य संप्राप्यावनयति चक्षुर्वै शुक्रश्चक्षुरु३क्थ्यश्चक्षुर्वा एतत्पुरस्ताद्ध्रियते ऽथो यथेदं पुरस्तात्पश्चात्पश्यन्नन्वेत्येवं तदथ यदेकः सन्त्रेधा क्रियते तस्मादेकः श्रेष्ठः पूर्वार्धे ऽवस्यति यदेतौ ग्रहौ भूयिष्ठाः सोमा अनु हूयन्ते[7] पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै यदेतत्प्राचं भूयिष्ठाः सोमा अन्वायन्ति तस्मादेकं श्रेष्ठं यन्तं बहवः पश्चादनुयन्ति[8] पात्राणि वा अध्वर्युं पुरो विदुह उक्थामदानि[9] पश्चैन्द्र्या[10] सदा उपचरत्याग्नेय्याग्नीध्रं वैष्ण-

1) So Ben u M, in H u Bb रिचंति, desgl B, ohne Accent 2) So M, H u Bb, in Ben परास्यन्ति 3) Ben प्रजास्यामि Kâth 27, 10 प्रदास्यामि 4) Ben एषा 5) H संनह्य 6) So M, in Ben °मुकथ्यानि, Bb °मुकथ्यानि, desgl B, ohne Accent, H °मुथ्यानि 7) H u Bb हूयंते 8) So Ben, die andern Mss. (auch M) यच्छति 9) So M; in Ben उकथ्यामदानि, Bb उकथ्यमदानि, H u Bb उथ्यमदानि 10) So Ben u M, in H पश्चैन्द्र्या; desgl B, ohne Accent, Bb पश्चैन्द्र्या

व्यां हविर्धान यथादेवतमेवैनान्युपचरति तथा हैनं न विंदुह्रे ऽन्तराहवनीयं च हविर्धानं चाध्वर्योर्लोको ऽन्तरा हविर्धानं च सदश्च यजमानस्य सदः सदस्यानां यदि कामयेताध्वर्युं यश ऋच्छेदित्यन्तराहवनीयं च हविर्धानं चावनयेत्सोमो वै यश एषो ऽध्वर्योर्लोको ऽध्वर्युमेव यशसार्पयति यदि कामयेत यजमानं यश ऋच्छेदित्यन्तरा हविर्धानं च सदश्चावनयेत्सोमो वै यश एषं यजमानस्य लोको यजमानमेव यशसार्पयति यदि कामयेत सदस्यान्यश ऋच्छेदित्यन्तः सदस्यावनयेत्सोमो वै यश एष सदस्यानां लोकः सदस्यानेव यशसार्पयति सद आलभ्यावनयत्यैन्द्रं वै सद ऐन्द्राण्युक्थान्युक्थानां संतत्या उक्थानामनपछेदाय ॥ उपयामगृहीतो ऽसि मित्रावरुणाभ्यां[6] त्वा ॥ इति गृह्णाति प्रातःसवने मैत्रावरुणाय ॥ इन्द्राय त्वा ॥ इति ब्राह्मणाच्छंसिने ॥ इन्द्राग्निभ्यां त्वा ॥ इत्यच्छावाकाय ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वेन्द्राय त्वा ॥ इति गृह्णाति सर्वेभ्यो माध्यंदिने सवने ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्रावरुणाभ्यां त्वा ॥ इति गृह्णाति तृतीयसवने मैत्रावरुणाय ॥ इन्द्राबृहस्पतिभ्यां त्वा ॥ इति ब्राह्मणाच्छंसिने ॥ इन्द्राविष्णुभ्यां त्वा इत्यच्छावाकायैवमस्य यथोक्थं[7] यथादेवतं गृहीता भवन्ति ॥ ५ ॥

Vgl 1, 3 14 — TS 6, 5, 1 (ukthyagrahah), Kāth 27, 10

आयुर्वै ध्रुवस्तमुत्तमं गृह्णात्युत्तमं ह्यायुः स्थाल्या गृह्णात्यायुषो धृत्यै पूर्णं गृह्णाति सर्वमायुरेतिति प्राणो वै गायत्र्यायुर्ध्रुवो यदेषा तृतीया-

1) Von hier ab in M eine Lücke (ein Blatt fehlt) 2) H सोमे 3) So corrigirt; die Mss सदस्यामेवं 4) So Ben, die andern Mss °कथ्यान्युकथ्याना° 5) So Ben, die andern Mss उक्थ्याना° 6) So H u Bb, in Ben मित्रावरुणाभ्या 7) Ben यथोक्तं°

त्सवनात्परिशिंषेत्तस्माद्यावदायुस्तावान्प्राण आयुर्वै ध्रुवो यदग्निष्टोमं मास्त्वा आयुरेवाप्नुयान्निः सर्पेत्यायुर्वै ध्रुवो यत्केवलं जुहुयादायुः प्रजानां प्रदध्यात्परिधानीयाया शस्यमानायामवनयति स ह्यन्तो[1] होतृचमसे ऽवनयति वैश्वदेवो वै होता वैश्वदेवीरिमाः[2] प्रजाः सर्वासु वा[3] एतत्प्रजास्वायुर्दधाति जनानामित्याहुः सर्वासां वा एतत्प्रजानामायुः सर्वाभ्यः[4] प्रजाभ्यो गृह्यत उभयतोवैश्वानरो गृह्यत उभयतोवैश्वानरो ह्ययं प्राणो ऽयं वाव वैश्वानरो यो ऽयमवाङ् प्राणो यदेष केवला उत्तरे हविर्धाने साद्यते तस्मादेषो ऽर्धभाक् प्राणानामर्धभाजा उत्तरे हिरण्ये ऽधि सादयेदायुष्कामस्यामृतं वै हिरण्यमायुर्ध्रुवो ऽमृत एवास्यायुर्दधात्युपोप्ते ऽन्ये ग्रहाः साद्यन्ते ऽनुपोप्ते ध्रुवस्तस्मादस्थान्वे[5] पशवः प्रतितिष्ठन्ति मांसेन पुरुषः प्राणा वा उपरवा यदेत उपोप्ते ग्रहाः साद्यन्ते स्वे वा एतद्योनौ साद्यन्ते पूर्वार्धे वा इमे मुखस्य प्राणा एतत्खलु वै हविर्धानस्य पूर्वार्धं यद्दक्षिणं हविर्धानं तस्माद्दक्षिणे हविर्धाने प्राणा वा एत उत्तरे ग्रहा आयुर्ध्रुवो नव वै प्राणा आयुर्दशमं तस्मादेष दशमो गृह्यते दशमं ह्यायू राजपुत्रो ध्रुवं गोपायति सर्वासां वा एतत्प्रजानामायुर्गोपायति तस्माद्राजपुत्रो वीर्यवत्तमो यं ह्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्यायुः प्रवर्तयामि ॥ इति ध्रुवं प्रवर्तयेदायुरेवास्य प्रवर्तयति यत्प्रवर्तयेत्सर्वासां प्रजानामायुः प्रवर्तयेऽन्धुक्[6] प्रजा ऋच्छेद्वर्तिर्यजमानं गृह्णीयात्क्षोधुको ऽध्वर्युः स्यात्तद्यज्ञ्म एवं ॥ ध्रुवं त्वा ध्रुवक्षितिममुमास्या-

1) So Bb u. H, in Ben ह्यन्तो ohne Accent 2) Mit diesen Worten fängt M wieder an 3) Von hier in H u. Bb Lücke bis zum folgenden वा 4) So Ben u. M; in H u. Bb सर्वाभ्य एवं, B सर्वाभ्या एव 5) So Ben, (cf. TS 6, 5, 2), in M °स्थान्वे, desgl. B, ohne Accent; in Bb अस्थान्वे, in H अस्थान्वे 6) So M; die andern Mss प्रवर्तयेदायु

नाच्च्यावयामि ॥ इत्यास्थानादेवैनं च्यावयति प्रमायुको भवति ध्रुवं वै प्रच्यवमानं विश्वा भूतान्नु प्रच्यवन्ते प्र यजमान आस्थानाच्च्यवते तदभिमृश्यो दिवि दिव्यान्दृंहान्तरिक्षे अन्तरिक्ष्यान्पृथिव्यां[1] पार्थिवानिति यथास्थाम[2] वा एतत्प्रजा दृंहति स्व आयतने यजमानमायुषा[3] वा एष वीर्येण व्यृध्यते यस्य ध्रुवः स्कन्दत्यायुर्वै ध्रुवस्तदभिमृश्यः ॥ आयुर्धा असि ध्रुवायुर्मे धेहि ॥ इत्यायुरेवास्मिन्दधाति वरो दक्षिणा वरेणैव वरं स्पृणोत्यात्मा हि वरः पुत्रसेनस्य ह वै भैमसेने ध्रुव उपददास[4] तं मृशानः स्थैरवसं चातैनैभ्यो लोकेभ्य आप्याययांचकार ॥ स्वाहा दिवं आप्यायस्व ॥ इति स तृतीयं बभूव ॥ स्वाहान्तरिक्षादाप्यायस्व ॥ इति स द्विभागं बभूव ॥ स्वाहा पृथिव्या आप्यायस्व ॥ इति स पुपूरे तदेतेनैवैभ्यो लोकेभ्यो ध्रुव आप्याययितव्यो द्वादशे स्तोत्रेऽवनयति ॥ द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरो यज्ञो यज्ञः प्रजापतिः प्राजापत्यः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मिन्नायुर्दधाति यत्सूयमाने[5] ऽवनयेद्गर्भाः प्रमादुकाः स्युर्यच्छस्यमाने युवानः प्रमीयेरन्यच्छस्त्रे बहिः प्राणान्दध्यात्संकृच्छस्तायां मध्यतो ऽवनीयो मध्यतो वा एतत्प्रजानामायुर्दधाति ॥ स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रश्मिः प्रियो देवानां संसदनीय ॥ तं त्वा सुभव देवा अभिसंविशन्तु ॥ आयुर्धा असि ध्रुवायुर्मे धेहि ॥ इत्यायुरेवास्मिन्दधाति ॥ वर्चोधा असि ध्रुव वर्चो मे धेहि ॥ इति वर्च एवास्मिन्दधाति ॥ इषो ऽसि त्विषो[6] ऽसि नृम्णो ऽसि व्रतो ऽसि दक्षो ऽसि तस्य

---

1) In Ben u M °रिक्षं तरिक्ष्यान् (in M das अ des Adj aber zuerst geschrieben und erst dann als del bezeichnet), cf 1 3 15 2) So Ben u M, in H u Bb यथास्थामं°, B यथास्थांन 3) So Ben u M, die andern Mss °मायुषो 4) So M, in B °द्धास, H u Bb °द्धाम, Ben? 5) M सूयमाने 6) Ben क्षिप्रो

त इयस्य नेर्यस्य नृम्णस्य व्रतस्य दक्षस्य भक्षीय[1] स्वस्य चारणस्य च शूद्रस्य चार्यस्य च यथा त्वꣳ सूर्यासि विश्वदर्शत एवमहꣳ विश्वदर्शतो भूयासम् ॥ इति विश्वदर्शतो ह भवत्यसौ वा आदित्यः स्वयंभूः श्रेष्ठो रश्मिर्यथैष स्वयमभवदेवꣳ स्वयं भवति य एवꣳ वेद ॥ ६ ॥

Vgl 1, 3, 15 — TS 6, 5, 2 (dhruvah); Kāth. 28, 1; Kap S. 44, 1.

अथैत ऋतुग्रहाः संवत्सरस्य वा एते विधृत्यै गृह्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरस्तस्माद्द्वादश ऋतुग्रहा मधुश्च माधवश्च वासन्तिका ऋतू असन्ना हूयन्तो ऽसन्ना ३हीम ऋतवो नान्योऽन्यमभिप्रपद्यते[2] यदन्योऽन्यमभिप्रपद्यत[3] ऋता ऋतुरभीयादेष[4] यदन्योऽन्यः[5] प्रपद्यते तस्मादिदमृता ऋतुरनुनिहिताः परिप्लवन्त उभयतोमुखमृतुपात्रमुभयतोमुखा ३हीम ऋतवो न वै तद्विद्म यत ऋतूनां मुखꣳ सह प्रथमं गृह्णाति सहोत्तमꣳ सह युज्येते[6] सह विमुच्येते[7] चतुर्दश वा एतत्कुरुतो ऽति वा एतद्रेचयतो ऽस्ति मासस्त्रयोदशस्तमेवैतेनाप्त्वावरुन्द्ध ऋतुभ्यो वै प्रजाः प्रजायन्ते यत्षड्ऋतुना चतुर्ऋतुभिर्ऋतुभ्यो वावासा एतच्चतुष्पदः पशून्प्रजनयतो ऽथ यच्चतुर्ऋतुभिर्द्विर्ऋतुन ऋतुभ्यो वावासा एतद्द्विपदः पशून्प्रजनयतो यद्द्विर्ऋतुना[8] द्वौ ३हीमा ऋतू अथ यद्ध ऋतुपात्रे द्वौ द्वौ ३हीम ऋतवो नानुयजति वैश्वानरो वषट्कारो यदनुयजेद्वैश्वानरमृतुष्वन्ववसृजेदन्धो वा इदमासीद्व्यावृत्तमहरासीन्न रात्रिरासीत्तद्देवा ऋतुग्रहैर्व्यावर्तयन्यदृतुग्रहा गृह्यन्ते ऽहोरात्रयोर्व्यावृत्त्यै

1) Bb भक्षीय 2) So Ben, H u Bb प्रपद्यते; desgl B, ohne Accent; M प्रपद्येते 3) Die Mss schwanken, H u B प्रपद्यत, desgl B, ohne Accent; Ben प्रपद्यते; M प्रपद्येत 4) Ben ऋतुर° 5) So Ben u M, desgl B, ohne Accent, in H u Bb यदद्न्योन्यः 6) So Ben u M, die andern Mss युज्यते 7) So Ben u M, die andern Mss मुच्यते 8) In den Mss द्वि° ohne Accent

संवत्सरो वै स्वर्गो लोकस्तस्य वा एत आक्रमा यदृतुग्रहा यदृतुग्रहा[1] गृह्यन्ते स्वर्गस्य लोकस्याक्रान्त्यै ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 3, 16 — TS 6, 5, 3 (ṛtugrahāh), Kāth. 28, 2; Kap S 44, 2

आदित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्ते वा इतः प्रतिसंहिताः पुरस्ताद्देवान्यन्त्संवत्सरो वै स्वर्गो लोकः संवत्सरमेतौ कल्पायतुं शायेते यदध्वर्यू यदैन्द्राग्नमृतुपात्रेण गृह्णाति संवत्सरं वा एतदन्वारभते स्वर्गाय लोकायायो ज्योतिरुपरिष्टाद्दधाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या असौ वा आदित्यः शुक्रः पुरुषो वैश्वदेवो यच्छुक्रपात्रेण वैश्वदेवं गृह्णाति तस्मात्पुरुष एवामुं प्रत्यङ् सर्वे ऽन्ये न्यञ्चः पशवो देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवाः प्रातःसवने वैश्वदेवे यज्ञं संस्थाप्यमपश्यंस्तं प्रातःसवने समस्थापयन्यद्वैश्वदेवः प्रातःसवने गृह्यते प्रातःसवने वा एतद्वैश्वदेवे यज्ञं संस्थापयति तेन संस्थितेनारिष्टेन भूतेन प्रचरन्ति देवा वै सर्वे प्रातःसवनमभ्यायछन्नोत्तराभ्यां सवनाभ्यामतिष्ठन्त यद्वैश्वदेवः प्रातःसवने हूयते प्रातःसवने वा एतद्वैश्वदेवे देवतास्तर्पयन्ति तास्तृप्ता उत्तरे सवने अभिसृज्यमाना यन्ति वज्रो वै मरुत्वतीया वज्र एव प्रथमो ऽपगूर्तिर्द्वितीयः स्तृतिरुत्तमो[2] वज्रो वै धनुर्धनुरेव प्रथमः प्रतिहितिर्द्वितीयो विसृष्टस्तृतीयश्चक्रियो वा एते यज्ञस्य यन्मरुत्वतीया अंसो मध्यमः पयसी[3] अभितो मरुद्भिर्वै वी३र्येणेन्द्रो वृत्रमहँश्चार्तं मरुद्भ्यो ऽशक्नोद्धी३यें कर्तुं यन्मरुत्वतीयो ग्रहो गृह्यते मरुत्वतीयं शस्यते तेन माध्यंदिनं सवनं वीर्यवत्कथं

1) In Ben nur ein Mal यदृतुग्रहा 2) So Ben u. M, Bb स्तृतीयस्तमो; desgl. B, ohne Accent, H स्तृतीयस्तमो 3) Ben पयसो oder पयसि

संवनान्यृतुमन्ति[1] वेद्धेति पृच्छेदृतुग्रहैः प्रातःसवनमृतुमन्मरुत्वतीयैर्माध्यंदिनं सवनं सावित्रेण तृतीयसवनं मरुत्वतीययोः सवनयोर्दक्षिणा दीयन्ते स्वं वा एतद्यज्ञो दक्षिणा दीयन्ते परिधयो वा एते यज्ञस्य यन्मरुत्वतीयास्तस्मान्मरुत्वतीयान्दक्षिणा[2] नातिदीयन्ते यदतिदद्याद्यथा बहिष्परिधि स्कन्नमेवं स्याद्यदि कामयेत विडोजीयसी स्यादबलीयः क्षत्रमिति यस्या मरुत्वतीयः पूर्वो ऽर्धर्चस्तां[3] पुरोरुचं कुर्याद्विशं वा एतदोजीयसीमकरबलीयः क्षत्रं यदि कामयेत क्षत्रमोजीयः स्यादबलीयसी विडिति यस्या ऐन्द्रः पूर्वो ऽर्धर्चस्तां[3] पुरोरुचं कुर्यात्क्षत्रं वा एतदोजीयो ऽकरबलीयसीं विशं जामि वा एतद्यज्ञे क्रियते यन्मरुत्वतीयो ग्रहो गृह्यते मरुत्वतीयं शस्यते पशवो वै मरुतो ऽजामि पशवस्तेन तदजाम्यृतुपात्रमालभ्य प्रतिगृह्णात्यृतवो वै मरुतः संवत्सरं ऋतवा आयुः संवत्सर आयुषि वा एतदध्वर्युः श्रयते वृत्रं वा एष हन्ति यो मरुत्वतीयान्ग्रहान्गृह्णीते माहेन्द्रे सर्वे कामाः सर्वान्वा एतत्कामानाप्नोति सर्वान्व्यश्नोतीन्द्रो वै वृत्रमहन्त्सो ऽन्यान्देवानत्यमन्यत स महेन्द्रो ऽभवत्स एतमुद्धारमुदहरत वृत्रं हत्वा तदुद्धार एवास्यैष भाग एवं तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजते शुक्रपात्रेण माहेन्द्रं गृह्णाति वदन्ति ग्रावाणो वदन्त्यौलूखला मन्यन्त्याशिरमिन्द्रे वा एतदग्रा[5] आगते घोषमकुर्वतोभो यजमान एवं तेजो दधति[6] ॥ ८ ॥

Vgl 1, 3 17—25 — TS 6, 5, 4 (aindrâgnah) u 5 (marutvatiyâ mâhendraçca); Kâṭh 28, 2 u 3; Kap S 44, 2 u 3

1) M °मति (n. Bl) 2) So M, ohne Accent (n Bl); die andern Mss मरुत्वतीयां 3) Ben ता ohne Accent, M schreibt तान्, H u Bb तात्, desgl B, ohne Accent 4) Bb तमुद्धारं 5) So Ben, die andern Mss एतमंग्रा 6) So Ben u. M; die andern Mss दधाति

एतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

अष्टौ पुत्रासो अदितेर्ये जातास्तन्वस्परि ।
देवाँ उप प्रैत्सप्तभिः परा मार्ताण्डमास्यत् ॥

इत्येष वाव स उपाᳲशुसवनो यो वा तस्य वा एष सोमपीथो यदादित्यमेवैतयन्ति॥ विवस्वन्नादित्यैष ते सोमपीथः ॥ इति सोमपीथेनैवैनᳲ समर्धयति व्यानो वा उपाᳲशुसवनः प्रजा आदित्यो व्यानᳲ वा एतत्प्रजासु दधाति पशवो वा आदित्यो यदभ्रा मध्यतः श्रीणाति मध्यतो वा एतत्पशूनां पयो दधात्यथ यन्नभ्रातऽङ्कयं तस्मादामा सती पक्वं दुहे यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति ॥ या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामि ॥ इति दभ्रोपरिष्टादादित्यᳲ श्रीणीयात्पशवो वा आदित्यः पशुभ्य एऽपो ऽमुतो वर्षति पशूनेव वृष्ट्याभिजिघर्ति यदि कामयेत गर्भाः श्रीव्येयुरित्युद्गृह्यादित्यमवेक्षेत गर्भा ह श्रेवुका भवन्ति शुक्रवतीवै पूर्वे सवने अशक्रं तृतीयᳲ सवनᳲ यद्विदेवत्यानाᳲ सᳲस्रवानवनयत्याग्रायणमभिप्रस्कन्दयति तेन तृतीयसवनᳲ शुक्रवद्देवा असुरान्हत्वा मृत्योर्विभयुस्तेनाधिषिणो न्यञ्चनेषिण एता देवता भूयिष्ठाः प्राविशन्यद्विदेवऽत्याᳲस्तस्माद्विदेवत्येभ्य आदित्यो निगृह्यते वृहतीभ्यां गृह्णाति पशवो वै वृहतीः प्रजा आदित्य एतावांल्लोको यावदुद्यतᳲ यत्संप्रसारयित्वा गृह्णाति लोकᳲ वा एतदन्नाद्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ऽभ्यो इमा एव प्रजा अन्नाद्यायावरुन्द्धे यद्यस्य भ्रातृव्यो यजेत बहिर्वेदि तिष्ठेत्तथा हैनं नावरुन्द्धे पशवो वा आदिऽत्यो ऽग्नी रुऽद्रो

1) So M, H, Bb; in Ben °मोख्यत्, cf aber RV 10, 72, 8 2) H u Bb °थ्येनैवं° 3) cf भृतातङ्क्य TS 6, 5, 6 4 4) Ben °णाति 5) H u Bb वृष्या°; cf über die verschiedene Betonung dieses Wortes oben 2 4, 7 u 8. 2, 11, 5 6) So Ben u M, die andern Mss श्रेयुका 7) M (u Bl) °वतो वै 8) Ben °धिषी 9) Ben प्राविशन्

ऽपैरितास्त३न्वो यद्धिष्ण्यया यत्संप्रसारयित्वा[1] गृह्णाति रुद्रो वा एतत्पशूनन्तर्दधात्यपिधायोप निष्क्रामति[2] पशूनां गोपीथायादित्यो वै द्विदेवत्यानामनुयाजस्तस्मात्तान्नानुयजति[3] द्विदेव३त्या वा आदित्यस्य प्रयाजास्तस्मात्तान्नानुयजति[4] पशवो वा आदि३त्यो ऽसौ रुद्रो ब्राह्मण उपद्रष्टा यदीक्षमाणो जुहुयात्प्रधीयमानानामेषामुपद्रष्टा[5] स्यादन्यत्रेक्षमाणेन[6] होत३व्यमनुपद्रष्टैषां[7] भवति ॥ ९ ॥

Vgl 1, 3, 26 — TS 6, 5, 6 (âdityagrahah), Kâth 28, 6

॥ इति खिलकाण्डे षष्ठः प्रपाठकः ॥

गायत्रो वै देवानां सविता गायत्र्यां एष लोके सोमो गृह्यते यदाग्रायणस्तस्मादाग्रायणात्सावित्रो निर्गृह्यते ऽसौ ऽद् आ तृतीयात्सवनात्परिश्रयेत्क्रियमाणस्य[8] क्रियमाणस्य प्रसवायान्तरिक्षं वा अन्तर्या३मो ऽन्तरिक्षमिमाः प्रजा यदन्तर्यामपात्रेण सावित्रं गृह्णाति सविता वा एतत्प्रजाः प्रसुवति प्रजननायासन्नो हूयते ऽसन्ना३हीमाः प्रजा नैलयन्ति नानुयजति यदनुयजेत्सृष्टिं प्रजानां वि-

1) So Ben u M, H u. Bb संप्रसर्पयित्वा, B समर्पयित्वा 2) So Ben u M; die andern Mss निष्क्रामयति 3) Ben •मनुपयाजेस, Bb तस्मात्तंत्रानु 4) Ben तां नानु•; Bb तंचानु oder तन्नानु, H तन्नानु; M (u Bl) u. B तन्नानु• 5) H u. Bb •मेषाम• 6) In Bb स्याद्• ohne Accent. 7) So Ben; desgl. M. ohne Accent (u. Bl); in H u Bb मनूपद्रष्टै•, desgl B ohne Accent 8) So das Verbum in H u Bb betont; in Ben परिश्रयेत्, in M u Bl. ohne Accent.

छिन्द्याद्यथो समानपात्रौ ह्येतौ सोमौ गृह्येते तस्मान्नानुयजन्ति देवा वै तृतीयसवनमुद्यमं नाशक्नुवन्प्रातःसवने तर्हि सवितासीत्ते देवास्तृतीयसवनमभिपर्यायँस्तेन तृतीयसवनमुदयछन्त यत्सावित्रस्तृतीयसवने गृह्यते सवितृप्रसूता वा एतत्तृतीयं सवनमुद्यछन्ते सावित्रस्य संस्रवे वैश्वदेवमभिगृह्णाति वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः सवितृप्रसूताः खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते[1] मनो वै सविता वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः सर्वासु वा एतत्प्रजासु मनो दधात्याशीर्मेतः सवनस्य गृह्णाति वैश्वदेवत्वाय सुशर्मासि सुप्रतिष्ठान इति यत्स्वित्सोमः सोमे प्रतितिष्ठति बृहदुक्षे[2] नम इति यद्बृहदिति तेन देवेभ्यो यन्नम इति तेन पितृभ्य उक्थभाजो वै पितरो ऽस्तोमभाज उक्थायैव[3] गृह्यते न स्तोत्राय यत्र गृह्यते तन्न्यस्यते स्व आयतने ॥ १ ॥

Vgl 1, 3, 27 u 28 — TS 6, 5, 7 (sâvitrah, vâiçvadevah), Kâṭh 28, 7; Kap S 44, 7

घृतस्य यजत्येष वै प्रथमो धिष्ण्यानां यदाहवनीयस्तं वा एतदेव व्याघारयत्याग्नावैष्णव्या व्याघारयति पराङ् वा एतर्हि यज्ञो ऽग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्य घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति यत्सौम्यः सोमं वा एतत्संभावयन्ति सोममाप्याययन्त्येवमधिषुवो एतत्सोमं यदभ्यसुपुवुरनुस्तरणी[4] वा एषा सोमस्य यत्सौम्यः पितॄणामनुस्तरणी[5] तस्मात्पितृमत्या यजति दक्षिणा तिष्ठञ्जुहोति दक्षिणा हि पितॄणामुपसदा[6] वा एते ऽनुयाजा आग्नावैष्णव्या घृतस्य यजति[7] सौम्या सोमस्य या एवाद उप-

---

1) H u Bb प्रजायन्ते 2) H बृहदुचे, Bb बृहदुचे 3) H u Bb ॰थैव 4) M (u Bl) ॰सुषवुर॰ 5) So M (u Bl) ohne Accent, die andern Mss पितृणां॰, s übrigens auch TS 6, 6, 7, 1 6) H u Bb ॰मुपसदा॰ 7) In Bb यजति ohne Accent

सत्सु देवता अयाक्षीत्ता एतदंसुंच वा एष भूताय क्रियते यद्वा एतस्य व्यार्धि[1] यत्मामायि तदस्यामु लोक गछत्यथ पूत एवोञ्शिष्यते पवित्रं वै सौम्यो यजमानमेवैतेन पुनाति सामदेवऽत्यो वै सोमः सोमस्य खलु वै सौम्य साम्नि वा एतद्ध्रियते ॥ सचा तं एतद्यदु त इह[2] ॥ इति परिपश्यति यो ऽगतासु स परिपश्यति यो गतासुर्न स परिपश्यति यदि न परिपश्येदथ वदेत् ॥

यन्मे मनो यमं गतं यद्वा मे अपरागतम् ।
राज्ञा सोमेन तद्वयमस्मासु धारयामसि ॥

हृदिस्पृक् क्रतुस्पृग्वर्चोधा[3] असि वर्चो मे धेहि ॥ इत्याशिषमेवाशास्ते ॥ २ ॥

Vgl TS 6 6 7 (saumyaca ughṛtayaganubandhyah) Kap S 45 9

अथैते ऽतिग्राह्या[4] देवा वै सोममगृह्णतांथ वा एतानिन्द्रो ऽगृह्णीत सो ऽवेदं वा अहमिमानृते ब्रह्मण सविष्यामीति स ब्रह्मोपाधावत्तांब्रह्मणासमोब्रह्म वै गायत्री तंसाज्ञायत्रीभिर्गृह्यन्ते यदेवादं परमन्नाद्यमनवरुद्ध तस्यैते ऽवरुद्ध्यै गृह्यन्ते यै वा अमी वैराजस्य स्तोभा अतिरिक्तास्तैरेते[5] सामन्वन्त सर्वे वा एत ऐन्द्रा य ऐन्द्र ऐन्द्र ऽसो ऽसा आदित्य इन्द्र समानमग्निश्चासौ चादित्यो विराजो वै तेज आग्नेय शक्वरीणामैन्द्रो रेवतीनां सौर्यो यत्र पृष्ठानि युञ्ज्युस्तदेताञ्जुहुयात्सांम्ना[6] सतेजस्त्वाय सं वा एतद्यज्ञ पश्चा-

1) So Ben u M d e andern Mss व्यार्ध्यै 2) Bb यदुत्तरहा 3) So M nur ohne Accent (n Bl) d e andern Mss w e es sche nt हृदिस्पृक ऋतुस्पृ॰ 4) So corr girt die Mss ॰याह्या vgl aber we ter unten 5) Ben अति॰ M (n Bl) अतिरक्तास् 6) H u Bb जुहुयात्सांम्ना Be जुहुयात्साम्ना M u Bl ol ne Accen

त्स्तोत्रेण च शस्त्रेण चाधीयते यदतिग्राह्याः[1] प्रत्युत्तब्ध्यै चक्रियौ वा एते यज्ञस्य यत्पृष्ठान्युपस्तम्भनमतिग्राह्यास्तस्मात्प्रातःसवने गृह्याः प्रत्युत्तब्ध्यै यदाग्नेयस्तेजस्तेनावरुन्द्धे यदैन्द्र इन्द्रियं तेन यत्सौर्यो रुचं तेन त्रिवृद्वावासा एतत्समृद्धं ब्रह्मवर्चसं दधाति तेजो वा अग्निरिन्द्रियमिन्द्रो ब्रह्मवर्चसमसा आदित्यस्तेजसा च वावासा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयत इन्द्रियं परिगृह्णाति ॥ अग्नेष्ट्वा ब्रह्मणश्च तेजसा जुहोमि तेजोदां तेजो मा मां हासीन्माहं तेजो हासिषं स्वाहेन्द्रस्य च त्वा क्षत्रस्य चौजसा जुहोम्योजोदामोजो मा मां हासीन्माहमोजो हासिषं स्वाहा सूर्यस्य च त्वौषधीनां च वर्चसा जुहोमि वर्चोदां वर्चो मा मां हासीन्माहं वर्चो हासिषं स्वाहाग्न आयुःकारायुष्मांस्त्वं[4] तेजस्वान्देवेष्वेध्यायुष्मन्तं मां तेजस्वन्तं मनुष्येषु कुर्विन्द्रौजस्कारौजस्वांस्त्वं[5] सहस्वान्देवेष्वेध्योजस्वन्तं मां सहस्वन्तं मनुष्येषु कुरु सूर्य भ्राजस्कार भ्राजस्वांस्त्वं[6] वर्चस्वान्देवेष्वेधि भ्राजस्वन्तं मां वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु ॥ एते होमा भक्षंकाराश्च भवन्त्येतेषां वै वीर्येण बभ्रुविश्ववयसा[7] इमांल्लोकानर्वाचश्च पराचश्च प्राजानीतां[8] स ह वा[9] अस्मा इमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च भान्ति[10] य एवं वेद सुप्रज्ञाना वा[11] इत इत्थं लोका अमुतस्त्वा अर्वाञ्चो दुःप्रज्ञाना[12] एष ह त्वेवामुतो ऽर्वाच इमांल्लोकान्प्रजानाति यस्यैते[13] हूयन्ते ॥ ३ ॥

Vgl 1, 3 31—33 — TS 6 6, 8 (atigrâhyah), Kap S 46, 2 u 3

---

1) So Ben, in H u Bb °दतिग्राह्या 2) Bb प्रप्रत्युत्तब्ध्यै 3) Bb चक्रे, H रुचौ) 4) M °करो°, die Mss schreiben र्स statt स्त्वं wie ich corrigirt habe, cf das Folgende 5) So Ben, die andern Mss सं° 6) So Ben, die andern Mss तं° 7) Ben °भयसा 8) So Ben u M, in H u Bb प्रज°, desgl B, ohne Accent 9) Bb त्वा 10) So Ben u M, dagegen H u Bb भाति ohne Accent 11) H u Bb त्वो 12) H u Bb schieben hier noch ein वा ein, desgl B, ohne Accent 13) Bb तस्यैते

उपांशुपात्रेण पात्नीवतं गृह्णाति प्राणो वा उपांशुः प्राणेन वा एतत्प्रयन्ति प्राणेनोद्यन्त्यथो प्राणानां प्रतिसंख्यात्या अथो यत्प्रथमं पात्रं युज्यते तदुत्तमं विमुच्यते प्राणानां गोपीथाय होता वा अद्य प्रातरुपांशुमयजद्यदेतं होता वषट्कुर्याद्यत्पुरो ऽकस्तं पश्चात्परिहरेत्प्रमायुकः स्यात्तस्मादेतमग्नीद्वषट्करोति पुरो ३ह्यग्नीत्प्राणो[1] वा उपांशुः प्राणादधि प्रजाः प्रजायन्ते यदुपांशुपात्रेण पात्नीवतं गृह्णाति प्रजननायासन्नो हूयते ऽसन्ना हि प्रजाः प्रजायन्ते नानुयजति यदनुयजेत्प्रजननमपिहन्यादथो समानपात्रौ ३ह्येतौ सौमौ गृह्येते तस्मान्नानुयजति मिथुनं वै घृतं च सोमश्च यत्पात्नीवतं घृतेन श्रीणाति[2] मिथुनत्वाय बृहस्पतिसुतस्य त इति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणो वै योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत ब्रह्मणो वा एतद्योनेर्यजमानः प्रजायत इन्द्र[3] इन्द्रियावत इतीन्द्रियं हि गर्भो ऽग्ना३इ[4] पत्नीवा३निति[5] मिथुनं वा अग्नीच्च पत्नीश्च सजूस्त्वष्ट्रा सोमं पिबेति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति घृतं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि खलु वा एतं[6] धारयन्ति यत्पात्नीवतं घृतेन श्रीणातीन्द्रियेण वा एतत्पत्नी व्यृधयति तस्मान्निरिन्द्रिया स्त्री पुमानिन्द्रियवांस्तस्मात्पुमांसः[7] सभां यन्ति न स्त्रियो यदितगन्त्सोमाच्छ्रीणीयुर्न पात्नीवतं स्त्रियः सभामीयुर्न पुमांसा इन्द्रो वै वृषभमहंस्तस्य यन्मूर्धा-

1) Die ३ fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt 2) In H u Bb werden hier die letzten Sätze, von यदनुयजेत्प्रजननमपिहन्यादथो u s w bis hierher (श्रीणाति) wörtlich wiederholt 3) So M, die andern Mss इन्द्र, s aber auch 1, 3, 29 4) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss und ist von mir hinzuergänzt, cf 1, 3, 29 5) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss, cf 1, 3, 29, H u Bb पत्नीवानिति, Ben पत्नीवानीति, M पत्नीवानिति 6) So Ben u M, die andern Mss एतां 7) So im Anschluss an M पुमानिन्द्रीयवांस्तस्मात्पुमांसः, die andern Mss पुमान्निरिन्द्रियवांस्तस्मात्पुमांसः

नमुदरुजत्स द्रोणकलशो ऽभवत्ततो यः सोमः समस्रवत्स हारियोजनस्तस्मादेतं द्रोणकलशेन जुहोति योनिर्ह्यस्यैष इन्द्रो वृत्रं हत्वा तस्य यत्क्लोम्नो हृदयात्सोमं समसिञ्चत्स हारियोजनो ऽभवत्स इन्द्रो ऽमन्यत यदिममसुर्ये[5] सोमं होष्यामि तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामि तदन्वेभविष्यन्तीति तं संस्थिते प्रहृतेषु परिधिष्वजुहोद्यत्संस्थिते प्रहृतेषु परिधिषु जुहोति तत्स्विदुभयमकर्जुहोत्यह[6] संस्थिते जुहोत्यतिरिक्तो वा एष ऋत्विजां य उन्नेता तस्मादेतं न वृणते न वषट्करोत्यत्येष सोमो ऽरेचि स वा उन्नेतारमेवाभ्यतिरिच्यते ऽध्वर्युर्वै पूर्वान्त्सोमाञ्जुहोति[7] यदेतमध्वर्युर्जुहुयादाहुतीः संसृजेत्संमर्दं कुर्यात्तस्मादेतमुन्नेता जुहोति प्रजापतिर्वा एतममन्यत सोमं होष्यं स्तमग्निरब्रवीन्न मयि त्वमेतमसुर्ये[8] सोमं होष्यस्यमृतमद्वितीयं[9] द्वितीयमस्त्विति यद्धानाभिः श्रीणाति मृतत्वायाथो द्वितीयत्वायैषैता धाना यत्र वा असौ देवेभ्यः कामदुघाः काममदुह्र तदेता अपिदुदुह्रे तत्पुष्टिमेवैताभिरवरुन्द्धे प्रजापतिर्वा आप्यायमानो यदेप्सो ऽतिरिच्यते तस्मादयमनतिरिक्तो ऽपरिमित इमाः प्रजा अभिप्रवत ऋक्सामे वा इन्द्रस्य हरी तयोः परिधय आधानं निराधानाय खलु वा अश्वाय घासमपिदधाति[10] यत्संस्थिते प्रहृतेषु परिधिष्वजुहोद्यत्संस्थिते[11] प्रहृतेषु परिधिषु जुहोति निराधानाभ्यामेवाभ्यां घासमपिदधाति पशवो वै धाना यत्संखादेत्पशून्हिंस्याद्यन्न

1) Ben u M यै 2) So Ben, die andern Mss हार्योजनस्, diese Form auch Kap S 44, 9, dagegen Kath 28, 9 हारियोजन 3) M यै, Bb य 4) So Ben; die andern Mss हार्योजनो, s übrigens 1, 3, 20, Kâth 28, 9 हारियोजनः 5) So Ben, die andern Mss °सूर्ये° 6) So Ben u M; die andern Mss जुहोत्याह 7) M पूर्वांत्स° 8) So Ben, die andern Mss. °सूर्ये° 9) Bb होष्यस्य° 10) Ben °दधति 11) In den Mss ist das Verbum ohne Accent

संसादिदयताः[1] स्युः संहश्य[2] रय्यै त्वा पोषाय वैत्युपवपति[3] तत्स्विदुभयमकः पशूनां यत्यै भुञ्जन्त एनं पशवा उपतिष्ठन्ते ॥ ४ ॥

Vgl 1, 3, 29 u 30 — TS 6, 5, 8 (pâtnîvato grahah) u 9 (hâriyojanah); Kâth 28, 8 u 9, Kap. S 44, 8 u 9; 46, 4

यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमाय॰स्ते ऽमन्यन्तानेन वै नो ऽन्ये लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति ते छन्दा॰स्यपश्य॰स्तानि व्यत्यषजन्स्वर्गस्य लोकस्याननुख्यात्यै[4] यच्छन्दा॰सि व्यतिषजति लोकं॰ वा एतच्छन्दा॰सि यजमानो भ्रातृव्यस्य मोहयति स्वर्गस्य लोकस्याननुख्यात्यै[5] देवेषु वा अन्यानि छन्दा॰स्यासन्नसुरेष्वन्यानि कनीया॰सि देवेष्वासञ्ज्याया॰स्यसुरेषु ते देवाः कनीयोभिश्छन्दोभिर्ज्याया॰सि छन्दा॰स्यसुराणामवृञ्जत यत्कनीयोभिश्छन्दोभिर्ज्याया॰सि छन्दा॰सि विश॰सति लोकं॰ वा एतच्छन्दा॰सि यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते लोकमेनमछन्दस्कमकरनुष्टुभं॰ सर्वाणि छन्दा॰स्यभिस॰श॰सति वाग्वा अनुष्टुब्वानुष्टुभः पुरुषस्तस्मात्पुरुषः सर्वा वाचो वदति पशवो वै छन्दा॰सि वागनुष्टुब्वानुष्टुभः पुरुषो यत्सर्वाणि छन्दा॰सि स॰शस्यानुष्टुभमुत्तमां॰ श॰सति तस्मात्पुरुष उपरिष्टाद्वाचः पशूनत्ति सर्वाणि छन्दा॰सि स॰श॰सति[6] प्रजापतिर्वै छन्दा॰सि प्रजापतिमेवाप्नोति षडक्षराणि स्तोत्रादतिरिच्यन्ते षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति ततश्चत्वारि शस्त्रं पुनरुपावर्तन्ते[7] चतुष्पदस्तेन पशूनवरुन्द्धे ऽथ द्वे ए-

1) So M, die andern Mss °दयत्ता 2) M सदंखं 3) Ben °वसति, in H u Bb वैत्यपचयति 4) So corrigirt, die Mss schwanken, M °स्यानुकख्यात्यै; Ben u H स्यानुच्यात्यै, desgl B, ohne Accent, Bb °स्यानुख्यात्यै 5) Die Mss schwanken; M °स्याननुकख्यात्यै, H °स्याननुच्यात्यै, desgl B, ohne Accent, Ben °स्यानुख्यात्यै; Bb °स्यानुख्यात्यै 6) H सं॰श॰° 7) So M, H Bb, die andern Mss °वर्तते

वातिरिच्येते[1] द्वे विराजमति सत्यं चानृतं च विराजमेवाप्नोति ॥ ५ ॥

Vgl TS 6, 6, 11, 5 u 6 (shodaçigrahah)

प्रजापतिर्वै देवेभ्यो यज्ञान्व्यकल्पयत्ते ऽमन्यन्तात्मानमन्तरगामिति तेषां वा इन्द्रियाणि वीर्याणि पुनः समवृहत्स षोडश्यभवद्ध्य वै तर्हीन्द्रो[2] देवानामासीदवमतमः[3] शिथिरतमस्तस्मै वा एतं षोडशिनं[4] प्रायच्छत्तेनेन्द्रो ऽभवत्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानेतं षोडशिनं[5] गृह्णीते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति प्रजापतिर्वै देवेभ्यस्तनूर्व्यकल्पयत्तासां यां हरिवत्यासीत्तामात्मन्नधिष्यत[6] प्रेणां यद्धरिवती पुरोरुग्ग्रहस्य भवति यैवास्य हरिवती प्रिया तनूस्तामाप्नोति[7] न षोडशी नाम यज्ञो ऽस्तीत्याहुरथ कस्मात्षोडशीति यत्स्तोत्रेण च शस्त्रेण च संपद्यते तस्मात्षोडशी यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायन्तेषां[8] न प्राभवत्तस्मिन्वा एतं षोडशिनं[9] प्रत्यग्रह्णंस्तेनामुं लोकं व्याप्नुवंस्तदमुष्य वाव लोकस्य व्याप्त्यै षोडशी गृह्यते ऽमुष्य लोकस्य समष्ट्या अग्निष्टोमे राजन्यस्य गृह्णीयाद्दशान्त एनं वज्रो भूत्वा इन्द्धे ऽतिरात्रे ब्राह्मणस्य वज्रो वै षोडशीश्वरो ऽशान्तो यजमानं हिंसितो रात्रिरेव वज्रं शमयति प्रातःसवने गृह्यस्तेजो वै प्रातःसवनं तेजस[10] एवं वज्रं निर्मिमीते माध्यंदिने सवने गृह्य ओजो वै माध्यंदिनं सवनमोजस एवं वज्रं निर्मिमीते तृ-

---

1) M °च्यते 2) So M, in Ben तर्हीन्द्रो, Bb तर्ह इंद्रो, H तं है इद्रो, B ते होंद्रो 3) Ben u M °मततम 4) Ben °शीन 5) Ben °शीन 6) Die Mss schwanken, H u Bb °मात्मनधि°पत, desgl B ohne Accent, M °मातमभिघ्यत, Ben °मात्मन्य-घ्°यत् (erg °यति geschrieben dann corrigirt) 7) So Ben u M, in H u Bb ता-मेवाप्नोति, desgl B ohne Accent 8) M °माय°न्त्से 9) Ben °शीन 10) Bb तेज

तीयसवने गृह्यः पशवो वै तृतीयसवनं पशुभ्य एव वज्रं निर्मिमीते यत्प्रातःसवने गृह्णीयाद्वज्र उत्तरे सवने ऽभ्यतिरिच्येत[1] यन्माध्यंदिने सवने मध्यतो वज्रो निहन्यात्[2] तृतीयसवने गृह्यस्तत्सर्वेषु सवनेषु गृह्णाति न पूर्वे सवने ऽर्तिं नीतः[3] पञ्चदशः का३र्यो वज्रो वै पञ्चदशो वज्रमेवास्मा आधात्तेन विजितिं भूतिं गच्छति षोडशी का३र्यो यजमानो वै पञ्चदशो वज्रः षोडशी वज्रमेवास्मा आधात्त एनं भूत्यै श्रेम्णं इन्द्धे सप्तदशः कार्यः प्रजापतिर्वै सप्तदशः प्राजापत्यः षोडशी स्व एवैनं योनौ दधात्येकविंशः[4] का३र्य एकविंशतिधाम्नी वा अनुष्टुबानुष्टुभः षोडश्येतद्वा अस्यायतनतमं तस्मादेकविंशः कार्यो मध्यमे ऽहंस्त्रिरात्रस्य गृह्यो मध्यमं वा अहस्त्रिरात्रस्य शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय चतुर्थे ऽहंश्चतूरात्रस्य[5] गृह्यश्चतुर्थं वा अहश्चतूरात्रस्य[5] शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय चतुर्थे चतुर्थे ऽहन्नहीनस्य[6] गृह्यश्चतुर्थं चतुर्थं वा अहरहीनस्य[6] शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय न द्विरात्रे ऽवकल्पते[7] द्वे वा एते छन्दसी गायत्रं च त्रैष्टुभं चाछन्दस्कमनायतनं गृह्णीते ऽनायतनो यजमानो भवत्युत्तरे ऽहन्द्विरात्रस्य गृह्यो रात्रिमेवायतनमभ्यतिरिच्यते[8] ॥ ६ ॥

Vgl 1, 3, 34 — TS 6, 6, 11, 1 flg (shodaçigrahah)

अथैषो ऽदाभ्यो देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतमपश्यंस्तमगृह्णत तानसुरा नादभ्नुवंस्तदादाभ्यस्यादाभ्यत्वं नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोति य एतं गृह्णीते घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्त्येषा वै सो-

---

1) Ben °च्येते (das Vorhandensein des e fraglich) 2) So M, die andern Mss विहन्यात् 3) Ben नीत 4) Bb दधात्वे° 5) Ben u M चतुर° 6) Ben °हिनस्य 7) So Ben u M, die andern Mss °कल्पेते 8) So Ben, die andern Mss रात्रीम°

मस्यातिमोक्षिणी तनूर्यानेतानꣳशूꣳन्प्रवृहन्त्येवꣳ वा एतं लोकं[1] यजमानो ऽन्वतिमुच्यते' वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्संवनानि संतिष्ठन्ते' यदेतानꣳशूꣳन्पुनरप्यस्यति' यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय' वृष्ट्यै वा एष गृह्यते' मरुन्नामानि हि' वर्षति[2] पर्जन्यो यद्वैषं गृह्यते' ऽग्निः प्रातः संवनात्पात्वस्मानिति' संवनानि वा एतेन देवा असुराणामवृञ्जत' संवनान्येवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' ऽग्नये त्वा प्रवृहामि गायत्रेण छन्दसेति' छन्दाꣳसि च वा एतेन देवताश्च[3] देवा असुराणामवृञ्जत' छन्दाꣳसि चैवैतेन देवताश्च यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' चतुरा धूनोति[4]' दिशो वा एतेन देवा असुराणामवृञ्जत' दिश एवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' जीवग्रहो वा एष सोमस्याहुतस्य[5] ह्यनभिषुतस्य गृह्यते' यजुषा च वा आहुत्या च यज्ञः संततो' यद्यजुर्वदन्नाहुतिं जुहोति यजुषा चैवाहुत्या च यज्ञꣳ संतनोति' देवा वै सोममगृह्णत' स प्रजापतिरवेद्यो वा इहं प्रथमः सोमं ग्रहीष्यते स इदं भविष्यतीति' स एतमगृह्णीत स्तो ऽभवद्यो भूतिकामः स्यात्स एतं गृह्णीत' भवति' यदि शक्नोति ग्रहीतुमुभौ भवतो' यदि न शक्नोति ग्रहीतुमुभौ न भवतः' पराचीनेन प्राणता ग्रहीतव्यः' पराङ् हि स प्राणैः श्रियो ऽन्तमगच्छदपानता ग्रहीतव्यो' ऽपानꣳ[6] हि स तमगृह्णीत' प्राण्यापान्याव्यानता[7] ग्रहीतव्यो' ऽव्यवानꣳ[8] हि स तमगृह्णीत' यद्व्यानन्प्राणान्विच्छिन्द्याद्यदि व्यानेद्धिरण्येनापिदध्यादमृतꣳ वै हिरण्यममृतेनैव प्राणान्संदधाति[9]' सकृदभिषुणोति' सकृद्गृह्णात्येको वै प्रजापतिः' प्रजापतिमेवाप्नोति' चतुःस्रक्तिना ग्रहीतव्यश्चतुःस्रक्तिना वा एतं

---

1) So Ben u M, die andern Mss एतल्लोकꣳ 2) In H u Bb वर्षति ohne Accent. 3) देवताश्च fehlt in Ben 4) Ben °धुनोति 5) M °हुतस्स 6) So Ben, in M, H u Bb °तव्यो पानꣳ 7) M प्राण्यापान्या° 8) H u Bb °तव्यो व्यवानꣳ 9) M प्राणाꣳत्सं

प्रजापतिरगृह्णीत स सर्वासु दिक्ष्वार्ध्नोत् स सर्वासु दिक्ष्वृध्नोति[1] य एवं विद्वानेतं चतुःस्रक्तिना गृह्णीतेऽपो वै सोमस्य रसः प्रविष्टः सोममपां रसो यथा वा इदं गावौ संजग्माने अन्यान्यां हत एवं वा एतौ संजग्माना अ३न्यो ऽन्यस्येन्द्रियं वीर्यं विनिहतस्तयोर्वा एष रसो यद्दधि यद्दध्ना जुहोति स्वेनैवैनौ रसेन शमयति ॥ ७ ॥

Vgl 1, 3, 36 — TS 6, 6, 9 (adâbhyah) u 10 (amçugrahah)

कृष्णग्रीव आग्नेयो मेषी सारस्वती बभ्रुः सौम्यः श्यामः पौष्णः शितिपृष्ठो बार्हस्पत्यः पिशङ्गो वैश्वदेवो वृष्णिरैन्द्रः कल्माषो मारुतः संहित ऐन्द्रा३ग्नो ऽधोरामः सावित्रः पेत्वो वारुणः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो ऽमन्यत स एतामेकादशिनीमपश्यत्तयात्मानमाप्रीणीत यज्ञो वै प्रजापतिस्तद्य एवं विद्वानेतामेकादशिनीं विबध्नीते यदेवास्यात्मन ऊनं[2] तदाप्रीणीते प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो ऽमन्यत स एतानीन्द्रियाणि वीर्याण्यपश्यत्तानि द्वन्द्वमात्मानमभिसमबध्नीताग्नेयो वाक्सरस्वतीन्द्रियं सोमो वाचं चैवेन्द्रियं चात्मानमभिसमबध्नीत पुष्टिः पौष्णो ब्रह्म बृहस्पतिः पुष्टिं चैव ब्रह्म चात्मानमभिसमबध्नीत बलं विश्वे देवा वी३र्यमिन्द्रो बलं चैव वीर्यं चात्मानमभिसमबध्नीतौजो मरुतः सह इन्द्राग्नी ओजश्चैव सहश्चात्मानमभिसमबध्नीत प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुण आभेधाय सर्वा उपबध्यन्ते ऽग्निर्वै सर्वा देवताः सर्वाभ्य एव देवताभ्य उपबध्यन्ते मिथुनत्वायैव सारस्वत्येव यत्सौम्यः सौ-

1) So corrigirt, die Mss schwanken, Ben दिक्ष्वृध्नोति, M दिक्षु ऋध्नोति, H u Bb दिक्षो ऋध्नोति, desgl B, ohne Accent. 2) Ben ऊनं, H u Bb लुनं

मो वै रेतोधा रेतो ऽस्मिन्दधात्यथ यत्पौष्णः प्रजननं वै पूषा प्रजननाय ब्रह्म बृहस्पतिर्वैश्वदेवीरिमाः प्रजा ब्रह्म वा एतत्पुरस्तादासां प्रजानामत्यौहीद्यो ब्रह्मण एवेमाः प्रजा अनुकाः करोति क्षत्रमिन्द्रो विशमरुतो विशं वा एतत्क्षत्राय नियुनक्त्यथो विशमेव क्षत्रायानुकां करोत्योज इन्द्राग्नी ओजसा वा एतद्विशं क्षत्राय परिगृह्णात्यालभ्य आग्नेयं आलभ्य ऐन्द्रो ऽथैष ऐन्द्राग्न आलभ्यते ब्रह्म चैवं क्षत्रं च सयुजा अकर्यैदग्निश्चेन्द्रश्च भूयिष्ठभाजौ देवतानां तस्माद्ब्राह्मणश्च राजा च भूयिष्ठभाजौ मनुष्याणां प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणः समुद्रो वै वरुणो दक्षिणा समुद्रो यद्वारुणो दक्षिणार्ध आलभ्यते यजमानस्य निर्वरुणत्वायैतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः ।
अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्म्यं सुषिरामिव ॥

इति ॥ ८ ॥

Vgl TS 6, 6, 5 (paçvekadaçini)

ये देवानां बलपतयस्तेभ्यो दक्षिणार्ध आलभ्यन्ते तस्मात्प्रजा दक्षिणाभिजयन्तीयन्ति यदाग्नेयः सौम्यो बार्हस्पत्यस्ते सार्धमालभ्यन्ता ओज एवैतत्संधीयते यदाग्नेयश्च बार्हस्पत्यश्च सौम्यमभितस्तेजसा च वावासा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयत इन्द्रियं परिगृह्णात्येकादश वा एतेषां पशूनां देवता मेषी सारस्वती देवतानां द्वादशी यदेषातिरिच्यते तस्मात्स्त्रियः पुंसो ऽतिरिच्यन्ते ऽथ द्वे एकस्य रशने द्वे एकस्य तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यन्ति न पुमांसमथ स्त्रिय एवातिरिच्यन्ते यं॰

---

1) Bb विंयुन॰ 2) H u Bb ॰अंते 3) So M H u Bb, m Ben परास्यति

वा असुमिन्द्रो वृत्राय वज्रं प्राहरत्स त्रेधाभवद्यदस्य तेज आसीत्स स्फ्यो ऽभवद्यन्मध्यं स रथो यज्जघनं स यूपः स्फ्येन परिलिखति रथाक्षेण विमिमीते यूपो भवति वज्र एवैषं संभ्रियत एतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिर्वज्र एकादशिनी तिरश्चीं मिनोति वज्रेण वा एतदिमां जयति दक्षिणत उन्नता मेतव्या देवयजनस्य रूपमेषो वज्रं वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यायोच्छ्रयति पयो मध्यतः समा मेतव्याः समत्वाय समं हि पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति यं कामयेत पितृलोकं ऋध्नुयादिति तस्योपरसंमितां मिनुयात्पितृलोक एवं ऋध्नोत्यथ यं कामयेत मनुष्यलोक ऋध्नुयादिति तस्य मध्यसंमितां मिनुयान्मनुष्यलोक एवं ऋध्नोत्यथ यं कामयेत देवलोक ऋध्नुयादिति तस्य चषालसंमितां मिनुयाद्देवलोक एवं ऋध्नोति तासां वा एषा संमृद्धतमा या चषालसंमिता तस्माच्चषालसंमिता मेतव्या समृद्धत्वाय यस्य पश्चादुपस्यः पुरस्तान्निर्णतं तं मिनुयाद्यं कामयेत भ्रातृव्याय लोकं कुर्याद्यजमानं निर्बाधेतेति भ्रातृव्यायैवं लोकं करोति यजमानं निर्बाधते ऽथ यस्य पुरस्तादुपस्यः पश्चान्निर्णतं तं मिनुयाद्यं कामयेत यजमानाय लोकं कुर्याद्भ्रातृव्यं निर्बाधेतेति यजमानायैव लोकं करोति भ्रातृव्यं निर्बाधते सर्वे ऽग्निष्ठाः का३र्या यामग्निष्ठां संश्रयस्तामग्निष्ठाः का३र्यास्तेन सर्वे ऽग्निष्ठा अथ यदग्निष्ठादधि रशना विह्वियन्ते तेन सर्वे ऽग्निष्ठा नाना वा एतेषां पशवो नाना देवता अथ य एष द्वादशो यजमान

1) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 2) M (n. Bl.) य कामं कामयेत 3) So corrigirt, Hss विह्वियन्ते, desgl. M, ohne Accent, in H u. Bb विह्वीयते; B विह्वीयते

एवैतस्य पशुर्यदसै पशुं[1] न निर्दिशेत्तत्प्रमायुको[2] यजमानः स्याद्यं द्विष्यात्तं ब्रूयात् ॥ असौ ते पशुः ॥ इति तमेवास्मै पशुं निर्दिशति प्रमायुको भवति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमिन्द्रवज्रेणाभिनिदधामि ॥ इत्यभिनिदध्यादिन्द्रवज्रेणैवैनमभिनिदधाति[3] प्रमायुको भवत्यथो द्वादशस्यैवैष मासो ऽवरुद्धे ॥ ९ ॥

Vgl TS 6, 6, 4 (yupâikadaçinî)

॥ इति खिलकाण्डे सप्तमः प्रपाठकः ॥

मनोर्वै पात्राण्यासंस्तेषां समाहन्यमानानां यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तदहर्नाभवन्नथ वा एतौ तर्ह्यसुराणां ब्राह्मणा आस्तां[4] तृष्टावरुत्री[5][6] तावब्रूतां चिकित्सतं ना इति[7] ताव्रूतां मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽसीमानि नौ पात्राणि देहीति तानि वा आभ्यामददात्तान्यग्निना समक्षापयतां तान्ज्वालानृषभः[8] समलेट् तं सा मेनिरन्वपद्यत[9] तस्य रुवतो यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तदहर्नाभवंस्तावब्रूतां[10] मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽस्यनेन त्वा

---

1) M (u Bl) पशू 2) Die Mss schwanken, Ben °शेतत्प्र°, M °शेत् । प्र°, H u Bb °शेत्तं प्र°, desgl B, ohne Accent 3) So Ben u M, die andern Mss °दधाति 4) Das इति fehlt in den Mss 5) So Ben u Bb, in H ohne Accent, M u Bl ohne Accent 6) So Ben, desgl M, ohne Accent (u Bl), die andern Mss त्रिष्टावरुत्री, cf त्रिष्टावरुत्री (sic) असुरब्रह्मौ Kath in Ind St 3, 461 flg , Kap S 40, 4 त्रष्टावरुत्री 7) M u Bl चीकित्सतना 8) Die Mss schreiben तां ज्व° 9) Ben मेनीर° 10) H अब्रूता

ऋषभेण याजयावेति[1] तेन वा एनमयाजयतां तस्य श्रौणिमनवत्ता[2] सुपर्णी उदमभ्रान्सी मनाय्या[3] उपस्थमापद्यत ता सा मेनिरन्वपद्यत[4] तस्या वदन्त्या यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्व[5]स्तावन्तस्तदहनाभवं[5]स्तौ अब्रूतां मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽस्यनया त्वा पत्न्या याजयावेति[6] तां प्रोक्ष्य[7] पर्यग्निं कृत्वेध्माबर्हिरैछेतां स इन्द्रो ऽवेदिमे वै ते असुरमायै मनुं पत्न्या व्यृधयता इति तमिन्द्रो[8] ब्राह्मणो ब्रुवाण उपैत्सो ऽब्रवीन्मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽसि याजयानि त्वा कतमस्त्वमसि ब्राह्मणः ॥

किं ब्राह्मणस्य पितरं किमु पृछसि मातरम् ।
श्रुतं चेदस्मिन्वेद्य[9] स पिता स पितामहः ॥

केनेत्याभ्यां ब्राह्मणाभ्यामिति ईशे ऽहं ब्राह्मणयोरिति शिप हीत्यब्रवीदतिथिपतिर्वा वातिथीनामीष्टा इति स द्वितीया वेदिमुद्धन्तुमुपापद्यत तां इध्माबर्हिर्बिभ्रता ऐतां[10] तां अब्रूतां किमिदं करोषीतीमं मनुं याजयिष्यामीति केनेति युवाभ्यामिति तां अविन्तामिन्द्रो[11] वावेति तौ न्यस्येध्माबर्हिः फलायेतां[12] तौ यदधावतां परस्तादेवेन्द्रः प्रत्यैत्[13] ॥ तौ वृशश्चैवापश्चाभवतां[14] तद्वृशस्य[15] चैवापस्य[16] च जन्म

---

1) Bb याजयावेति 2) Ben श्रौणी॰, M (u Bl.) ॰नवत्ता॰ 3) H u Bb मानाय्या 4) Ben मेनीरं॰ 5) M ॰भवन्ता 6) M (u Bl) याजयातेति 7) Ben प्रोच 8) So Ben u M, die andern Mss तामिन्द्रो 9) H u Bb वेद्य 10) So corrigirt, Ben एता, M थेता, H येता, desgl B, ohne Accent, Bb येता 11) H ॰विन्ता॰ 12) Bb पलाये॰ 13) So M, Ben प्रत्यै, H u Bb पत्यै, desgl B, ohne Accent 14) So M, so auch Ben, dann aber uber dem प ein क als Correctur gesetzt Kap S 46, 4 रिपश्च यवापश्च, auch Kath 30 1 घवापश्च, cf येवाप im Pet W, H u Bb चैवाखश्च॰, desgl B, ohne Accent 15) Bb वश्रस्य 16) So Ben चैवापस्य, aber über dem प später als Correctur ein क gesetzt In M eigentlich auch चैवाप॰ geschrieben, dann aber das प del u ख geschrieben, H u Bb चैवाखस्य, desgl B, ohne Accent

स मनुरिन्द्रमब्रवीत्सं मे यज्ञं स्थापय मा मे यज्ञो विकृष्टो ऽभूदिति सो ऽब्रवीद्यत्काम एतामालब्धाः सं ते कामः समृध्यतामथोत्सृजेति तां वा उदसृजत्तद्द्या एवं पात्नीवतस्त्वाष्ट्रः स्यात्त्वाष्ट्रा हि पशवो ऽवाचीनं नाभ्याः कार्यो ऽवाचीनं हि नाभ्याः स्त्रिया वीर्यंवद्यवद्विनाति[1] वा एकादशिनी यज्ञं यत्पात्नीवतः प्रत्युत्तब्ध्यै ॥१॥

Vgl TS 6, 6, 6 (pâtnîvatapaçuḥ), Kap S 46, 4

अमुष्मिन्वै लोके यजमानो बुभूषत्यमुष्य खलु वा आदित्यस्यासौ लोको यत्सौरीभ्यां जुहोत्यमुष्मिन्वा एतल्लोके[2] यजमानो भवति द्वाभ्यां जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै हिरण्यमवधाय जुहोति हिरण्यज्योतिषमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति वर्हेन जुहोति दक्षिणानां वा एषो ऽन्वारम्भो द्यां गच्छ स्वर्गं छत्युद्धरति स्वर्गस्य लोकस्य संमष्ट्यै रूपं वो रूपेणाऽभ्येमीति रूपं हिरण्यं रूपं पशवस्तुथो वो[3] विश्ववेदा विभजत्वित्येष वै तुथो विश्ववेदा यदग्निरेष वै तं वेद यो दक्षिणीयो यो ऽदक्षिणीय[4] एतत्ते अग्ने राध एति सोमच्युतमित्याग्नीध्रे[5] वा एतद्दीयते तत्सोमच्यावयति तन्मित्रस्य पथा नयेत्येष वै मित्रस्य पन्था यद्यज्ञ आग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्याग्नेयं ह्याग्नीध्रं वारुण्या द्वितीयया यद्यनो वा रथो वा दीयते वारुणं हि तदृतस्य पथा प्रेतेत्येष वा ऋतस्य पन्था यद्यज्ञश्चन्द्रदक्षिणा इति चन्द्रं हि दीयते ब्राह्मणमद्य राध्यासं पितृमन्तं पैतृमत्यमित्येष वै ब्राह्मणः पितृमान्पैतृमत्यो य आर्षेयः शुश्रुवान्सुधातुदक्षिणमिति[6] सुधात्वेवास्य यज्ञं

---

1) M वीर्यावद् 2) So corrigirt die Mss एतं लोके 3) Ben तुष्टो वो 4) So M, in Ben यो दक्षिणीय, H u Bb यो दक्षिणीय 5) So Ben, die andern Mss °ग्नीध्रे 6) M शुश्रुवां°त्, Bb शुकर्वान्

दधाति वि स्वः पश्य[1] व्यन्तरिक्षमित्यद[2] एवं प्राप्य वदति यतस्व सदउस्यैरित्यरातीयन्ति वा एतं एतस्मै ददत ईश्वरा ब्राह्मणाः सोमपांश्चक्षुपांपहन्तोस्तानेव[3] शमयत्यसंद्राता मधुमतीर्देवत्रा गछत प्रदातारमाविशतेति तथा हैनममुत्रागछन्ति बहुमयी[4] यज्ञकुणपीति ह स्माह यज्ञवचा[5] राजस्तम्बायनः प्र वा इतो मनुष्या दक्षिणाय्यावयन्ति नामुत्र गछन्तीति यदाहानवहायास्मान्देवयानेन पथा सुकृतां लोके सीदत तन्नः संस्कृतमिति तथा हैनमिहं चामुत्र चागछन्ति ॥ २ ॥

Vgl. 1, 3, 37. — TS 6, 6, 1 (dâkshiṇâni), Kap S 44, 4

घ्नन्ति[6] वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति यज्ञं वा एतद् घ्नन्ति यद्दक्षिणा दीयन्ते यज्ञं वा एतद्दक्षयन्ति तद्दक्षिणानां दक्षिणात्वं यं तं दक्षयन्ति स्वर्गो वै लोको माध्यंदिनं सवनं यन्माध्यंदिने सवने दक्षिणा दीयन्ते स्वर्गस्य लोकस्याक्रान्त्यै[7] बहु देयं सेतुं वा एतत्कुरुते स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै हिरण्यं हस्ते भवत्यथ नयति सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैवैना नयत्यग्रेण गार्हपत्यं जघनेन सदस्तो उदीचीरुत्सृजन्त्यन्तरा चात्वालं चाग्नीध्रं चैतेन वा अङ्गिरसः स्वर्गं लोकमायंस्तमेवैनाः पन्थामपिनयति द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोतीमां तेनाक्रमत[8] आग्नेय्याग्नीध्रेऽन्तरिक्षं तेनाथ यद्दक्षिणा दीयन्ते[9] स्वर्गं तेन लोकमग्नीधेऽस्मै ददाति यज्ञमुखं वा अग्नीध्रं यज्ञमुखमेव नापाराध्नोत्यग्निर्वै सर्वा देवता देवता एवास्य तयाभीष्टाः प्रीता भवन्ति ब्रह्मणे

1) So corrigirt (cf 1, 3, 37), in Ben स्व. पश्य, M स्व पश्य, H u Bb स्वः. पश्य, desgl B, ohne Accent 2) Ben °त्यद 3) M °न्तो स्तानेव 4) Die Mss बहुमंयी; Bb बहुयी 5) Bb यज्ञवत्ता 6) NB fast dieses ganze 3 Capitel ist in Bb ohne Accente 7) Von hier bis zum folgenden लोकस्य in H u Bb doppelt 8) Bb °क्रमत् 9) Ben दीयते

ददाति प्राजापत्यो वै ब्रह्मा प्रजापतिमेव तया प्रीणात्यृत्विग्भ्यो ददाति होत्रा एव तया प्रीणाति यां सदस्येभ्यो ददाति सोमपीथं तया निष्क्रीणीते यामार्षेयाय शुश्रुवुषे[1] ददाति छन्दांसि तया प्रीणाति न हि तस्मादर्हन्ति[2] सोमपीथं निष्क्रीय यामार्षेयाय शुश्रुवुषे[3] ददाति देवलोके तया ऋध्नोति यामनार्षेयाय[4] शुश्रुवुषे मनुष्यलोके तया याम्प्रसृप्ताय[5] ददाति वनस्पतयस्तया प्रथन्ते यां याचमानाय ददाति भ्रातृव्यं तया जिन्वति[6] यां भीषा[7] स्वं[8] तया ब्रह्मास्ति[9] यां प्रतिनुदन्ते सा व्याघ्री दक्षिणा यत्तां पुनः प्रतिगृह्णीयाद्व्याघ्रेनं[10] भूत्वा प्रक्लिनीयादन्यया[11] सह प्रतिगृह्य तया हैनं न प्रक्लिनाति[12] यदजं ददात्याग्नेयो वा अजोऽग्नेरेव तेन प्रियं[13] धामोपैति[14] यदविं[15] ददात्यव्यन्तेनापजयति[16] यत्तां ददाति वैश्वदेवी गौर्विश्वेषां देवानां तया प्रियं[17] धामोपैति[18] यद्वासो ददाति सर्वदेवत्यं वै वासो देवता एवास्य तेनाभीष्टाः[19] प्रीता भवन्ति यत्कृतान्नं ददाति मांसं तेन निष्क्रीणीते यदनो वा रथं वा शरीरं तेन यद्धिरण्यं ददात्यायुस्तेन वर्षीयः कुरुते यदश्वं ददाति प्राजापत्यो वा अश्वः प्रजापतेरेव तेन प्रियं[20] धामोपैत्यथो अमुष्यादित्यस्य लोकं जयत्यन्ततः प्रतिहर्त्रे देयं रौद्रो वै प्रतिहर्ता यन्मध्यतः प्रतिहर्त्रे दद्यान्म-

1) So M, nur ohne Accent (n. Bl.), Ben शुश्रूवुषे, die andern Mss शुश्रुवुषे 2) Bb •दर्हति 3) Ben शुश्रुवुषे, Bb शुश्रुवुषे 4) So betont H, in Ben •मनार्षेयाय 5) Ben •सृप्ताय 6) H जिन्वति 7) H u Bb भिषा 8) Bb स्वं 9) In Ben erg प्रह्मास्ति geschrieben, dann ब्रह्मास्ति 10) So Ben, in H u Bb व्याघ्रीयेन, desgl M (n. Bl.) u B ohne Accent 11) So Ben u M, in H, Bb u B •क्लिनीयाद• 12) Bb प्रक्लिनाति 13) M u B प्रीय, Bb प्रीयं 14) H •मौपैति 15) M यदश्व, H यदविं 16) Ben •यति 17) Ben u H प्रीये; desgl B ohne Accent. 18) Ben •मौपैति 19) Ben तेनाभीष्टा; M एवाभितेना• 20) Ben प्रीये

घ्नतो रुद्रमन्ववनयत्तस्मादन्ततः[1] प्रतिहर्त्रे देयः स्वर्भानुर्वा आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तमत्रिरन्वपश्यद्यदात्रेयाय हिरण्यं ददाति तम एवापहते ऽथो ज्योतिरुपरिष्टाद्दधाति स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै ॥ ३ ॥

Vgl 1, 3, 37 — TS 6, 6, 1 (dakshinam), Kap S 44, 4 u 5

विश्वरूपो वा एतत्त्वाष्ट्रो यज्ञस्य व्यृद्धममन्यत यद्धक्सामे व्युह्यते स एतान्यपश्यद्यज्ञस्य[3] निष्कृत्यै यदेवात्र यज्ञस्य व्यृद्धं तस्यैतानि निष्कृत्यै हूयन्ते षड्गृम्याणि[4] भवन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति त्रीणि यजूंषि त्रीणि वै[5] सवनानि सवनान्येवाप्नोति नवैतानि[6] समिष्टयजूंषि जुहोति नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते तन्नव नव प्राणाः प्राणानेवात्मन्धत्त ऊर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोत्यूर्ध्वो हि तिष्ठन्वीर्यवत्तरो यं द्विष्यात्तस्य तूष्णीं तिष्ठञ्जुहुयात्प्राणानस्यान्तरेति संततं जुहोति प्राणानां संतत्या अविच्छिन्दञ्जुहोति प्राणानामविच्छेदाय यद्विच्छिन्द्यात्प्राणान्विच्छिन्द्याद्यं द्विष्यात्तस्य विच्छिन्द्यात्प्राणानस्य विच्छिनत्ति समानेन विग्राहं जुहोति समाना ह्यमी प्राणा यज्ञस्य वा एता आणी एतौ वै विश्वामित्रो यज्ञस्याणी अपश्यत्तद्यज्ञस्यैवैते आणी[7] क्रियेते[8] यतो यज्ञ आदीयते तत्पुनर्निधेया इति ह स्माह भरद्वाजो यतो वा एतद्यज्ञ आदीयते तत्पुनर्निधीयते[9] ॥ ४ ॥

Vgl 1, 3, 38 — TS 6 6, 2 (samishtayajuh)

---

1) H u Bb ०वनयेत 2) So corrigirt, Ben u B ख्यात्यै, H u Bb ०ख्यात्यै, M (u Bl) ०ख्यात्यै 3) Bb एवान्य० 4) Die Mss schwanken, Ben षड्गृम्याणि, in M eigentlich षड्डि च्छृम्माणि geschrieben in ऋगृम्याणि corrigirt, H u Bb षडृग्मिमाणि, B षड् रिग्माणि 5) So Ben u M in H Bb u B fehlt das वै 6) H न वै तानि 7) H u Bb आणी 8) So Ben, die andern Mss क्रियते 9) H u Bb विधी०

पञ्चसवनो[1] वै यज्ञस्त्रीणि सवनान्यवभृथो[2]ऽनूबन्ध्या[3] सवनानां पञ्चमी पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते तद्वरुणो गृह्णात्यतिरिक्तं वा एतद्यज्ञस्य यदृजीषो ऽधिषवणमधिषवणे तस्मात्तेनावभृथमभ्यवयन्त्य३पो[4] ऽभ्यवयन्त्यापो हि वरुणः स्थावरा अभ्यवयन्ति ता हि साक्षाद्वरुणो यद्वहन्तीरभ्यवेयुः पशून्निर्वहेयुरथ यत्स्थावरा अभ्यवयन्ति पशूनामनिर्वाहायापो वै वरुणो वातो वरुणो[5] यदुदञ्चो ऽवभृथमभ्यवेयुरभीपतः प्रजा वरुणो गृह्णीयादथ यद्दक्षिणावभृथमभ्यवयन्ति यजमानस्य निर्वरुणत्वायोरुं हि राजा वरुणश्चकारेति चात्वालात्प्रयन्तो वदन्त्येष[6] वा अपरिपरः पन्था अरक्षस्यो येनासा आदित्य एत्यमुष्य वा एतदादित्यस्य पथ इति[7] शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमित्ययः पराहश्य[8] वदन्त्यपो वा एतद्धूपन्ति[9] पूताभिराभिः पूतांश्चरन्त्यैककपाला भवन्ति[10] न वै पुरुषः कपालैराप्य एकधैवैनमाप्नोत्यथो एका वा इयमस्यामेव प्रतितिष्ठति तृण प्रास्य जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयादुपबर्हिषः प्रयाजान्यजति प्रजा वै बर्हिः प्रजा एव मृत्योरुत्सृजत्याज्यभागौ यजति यज्ञतायै वरुणं यजति निर्वरुणताया अमीवरुणौ[11] यजत्युभयत एवैनं वरुणान्मुञ्चति नानुयाजान्यजन्ति[12] न संस्थापयन्त्यतिरिक्तमिव हि तन्मन्यन्ते[13] समुद्रे ते हृदयम-

1) So corrigirt, die Mss पञ्चसवनो 2) H u Bb °भृथो 3) Ben u M नूच° cf 4, 8, 6 4) H u Bb तेनावभयमभ्य° 5) H u Bb वरुणो 6) M प्रयंतो यस्येषं 7) So M desgl B, ohne Accent, H u Bb पय इति, Ben पथेति 8) So M, H u Bb, in Ben परा हृस्य 9) So Ben u M, in B भूपता, in H u Bb भूयति 10) So M, die andern Mss °कपालो भवति 11) Vgl Pu 6 3, 27, auch TS 6, 6, 3 3, in Ben u M steht अपिवरुणौ 12) In H यजति ohne Accent 13) So Ben u M, die andern Mss मंन्यते

उप्सन्तरिति सह स्रुचोपमारयति यदेवाच क्रूरं क्रियते तच्छमयत्यवभृथ निचुङ्कुणेत्यवभृथं[1] एवास्यैष ततो यं ऋजीषं उत्प्लवते तं भक्षयन्ति सोमपीथमिव हि तन्मन्यन्ते वरुणो वा ऋजीषो यद्भक्षयेद्वरुणमात्मन्यज्ञीत तदाहुर्भक्षयितव्यमेव पशवो वा ऋजीषः पशूनेवात्मन्यङ्क्त इति विचृत्तो वरुणस्य पाश इति वरुणपाशमेव विष्यति प्रत्यस्तो वरुणस्य पाश इति वरुणपाशमेव प्रत्यस्यति नमो वरुणस्य पाशायेति वरुणपाशायैव नमो ऽकरङ्गिरसो वा उत्तिष्ठतो रक्षांस्यनूदतिष्ठंस्तान्वा एतेन बृहस्पतिरन्ववैत्तेनैभ्यो रक्षांस्यपाहन्यदेतेनान्ववैति रक्षसामपहत्यै यदूर्ध्वस्तोभं तेन बार्हस्पत्यमथ यत्त्रिस्तोभं त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतल्लोकेभ्यो[2] यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति यदतिछन्दसा सर्वाणि वै छन्दांस्यतिछन्दाः सर्वैर्वा एतच्छन्दोभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति यदाग्नेय्याग्निर्वै सर्वा देवताः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्त्यपो ऽभ्यवयन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्या अनपेक्षमाणा[3] आयन्ति[4] वरुणस्यानन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते परोगोष्ठमेव वरुणं निरवदयन्त एधो ऽस्येधिषीमहीति निर्वरुणा एव भूत्वैधितुमुपयन्ति समिदसि समेधिषीमहीति समिद्ध्या एव ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 3, 39 — TS 6, 6, 3 (avabhrthah), Kap S 45, 5

यः कामयेत सर्वो मे यज्ञः स्यात्सरस्ता इति स एतास्तिस्रो वशा आलभेत यज्ञस्य सर्वत्वायाथो सरस्त्वाय वैश्वदेवीं मध्यत आलभेत रेतो वा एतन्मध्यतो दधाति मध्यतो हि रेतो ऽनिरुक्तया प्रचरन्त्य-

1) Bb °यति 2) So corrigirt, die Mss एत लोकेभ्यो 3) M अनपेक्षमाणा 4) Bcn °यन्तो

निरुक्तमिव[1] हि रेतो यातयाम॰ वा एतस्य[2] देवताश्च ब्रह्म च यद्वैश्वदेवी च बार्हस्पत्या च वशे भवतो देवतानां च ब्रह्मणश्चायातयामत्वाय दुग्धानि वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति छन्दस्स्वेव[3] रसं दधाति[4] बार्हस्पत्यामन्ततं आलभेत ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणि वा एतदन्ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठति यद्वै यज्ञः संतिष्ठते मित्रो ऽस्य स्विष्ट॰ युवते वरुणो दुरिष्ट॰ यन्मैत्रावरुण्यनूबन्ध्या भवति मित्रेण वा एतन्मित्राद्यज्ञस्य स्विष्टं मुञ्चति वरुणेन वरुणाद्दुरिष्टमुभयत एनं मुक्त्वा यजमानाय प्रयच्छति यथा वै लाङ्गलेनोर्वरां[5] प्रभिन्दन्त्येवमुक्थामदानि यज्ञं प्रभिन्दन्ति यथा मत्यमन्ववास्यत्येवमेषा यज्ञस्य यद्दुष्टुत॰ यद्दुःशस्त॰ यद्विलोमं[7] तदेतया[8] कल्पयति विदेवो वा ईजानः संदेवो ऽनीजाना[9] आ ह्यनीजाने[10] देवताः शंसन्ते यथा वा अनड्वान्विमुक्तो ऽपक्रामत्येवमीजानाद्देवता[11] अपक्रामन्ति यदाग्नेय उदवसानीयो भवत्यग्निर्वै सर्वा देवता देवता एव पुनरालभते ऽष्टाकपालो भवति गायत्रो ऽग्निर्गायत्रछन्दाः पञ्चकपालः कार्यः पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य यच वा अदो ऽग्नौ पुरुषं प्रमीतमादधति तदेनमभि सत्य॰ सर्वा एनमन्या देवता जहत्यग्निरेनं देवतानां न जहाति ॥ ६ ॥

Vgl Kap S. 45, 6.

प्र वा ऋचा ह प्रयच्छति यजुषा गमयति यद्ग्रहेण स्तोत्राय वा

1) Bb °स्वतिरिक्तमिव 2) M (n. Bl) एतस्य 3) Bb छन्दस्स्वेव 4) M (n. Bl.) °स्व मंदधाति 5) Ben प्रहूणी; H प्रदधाति 6) H °नोर्वरां 7) So Ben; desgl M (n. Bl) ohne Accent, in H u Bb विलोम, desgl B ohne Accent. 8) Bb तदेव यथा 9) Ben u M °निजाना 10) Ben आ ह्यनिजा, M (n. Bl) आ ह्यनिजाने; in H u Bb आह्यनीजाने, desgl B, ohne Accent. 11) Ben द्देवताद्

पुनरन्यानि पात्राणि प्रयुज्यन्ते नान्यानि यानि पुनः प्रयुज्यन्ते तान्यस्मै लोकाय यानि न पुनः प्रयुज्यन्ते तान्यमुष्मै क्षयायाथैतदुक्थ्यपात्रं पुनः प्रयुज्यत आरण्यान्वा एतत्पशून्प्रत्यारण्यानेवैतेन पशून्दाधार यदेतत्पुनः प्रयुज्यते तस्मादेतान्पश्यतः परीत्य घ्नन्त्यथैतदृतुपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽश्व॰ वा एतत्प्रत्यश्वमेवैतेन दाधार यदेतत्पुनः प्रयुज्यते तस्मादेतस्याश्वस्येवाधस्ताञ्छफौ ऽथैतदादित्यपात्रं पुनः प्रयुज्यते गा॰ वा एतत्प्रति गामेवैतेन दाधार यद्भूयिष्ठाभिर्ऋग्भिर्भूयिष्ठः सोमो गृह्यते तस्माद्गौर्हन्यमानाद्यमाना पशूनां भूयिष्ठाथैतच्छुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते पुरुष॰ वा एतत्प्रति पुरुषमेवैतेन दाधारासौ वा आदित्यः शुक्रो रश्मय ऋतवो ऽन्तरमृतुपात्र॰ शुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽन्तरे ऽह्यमुष्मादादित्याद्रश्मयो ऽथैतदुपांशुपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽवि॰ वा एतत्प्रत्यविमेवैतेन दाधाराथैतदन्तर्यामपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽजो॰ वा एतत्प्रत्यजामेवैतेन दाधार प्रजापतिर्वा आग्रायणो यदेष पुनः प्रयुज्यते तस्मात्प्रजापतिः प्रजा वेद प्रजापतेर्वा एतत्मा च॰ यद्द्रोणकलशो यदेष पुनः प्रयुज्यते तस्मादयं क्षयो ऽस्ति सप्त वै पात्राणि पुनः प्रयोगमर्हन्ति तानि हि बन्धुमन्ति सप्त छन्दांसि छन्दांसि वाग्यावत्येव वाक्तामाप्नोति सप्त छन्दांसि सप्त होत्राः सप्त ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुन्द्धे त्रीणि वै पात्राणि प्रत्यक्षबन्धूनि परोक्षबन्ध्वेवान्यत्सर्वं गायत्र्यैन्द्रवायवस्त्रिष्टुप् शुक्रो जगत्या-

1) Ben यानि न 2) H u Bb ॰न्यस्मै ohne Accent 3) B प्रयुज्येत 4) So M, H प्रयुज्यते तरे, Bb प्रयुज्यते तरे, B प्रयुज्येतेतरे, in Ben शुक्रपात्रात्पुन प्रयुज्यते तरे 5) Bb चायपणौ 6) Von तस्मात् bis zum folgenden तस्मा॰ in Ben nicht vorhanden, in H u Bb dagegen ist dieses Stück drei Mal nach einander wiederholt 7) So in M H u Bb, in Ben ॰मोर्हन्ति 8) So meine Correctur, die Mss परोक्षबन्धेवान्यत्सर्वं 9) So M u H, in Ben u Bb गायत्र्यैन्द्र॰

यायणो ऽछिद्र॰[1] स्रावयित३व्यः[2] कामो हास्य समर्धुको भवत्यथो ऽजीमूतवर्षी पर्जन्यो भवति नं चमसमभ्युपाकुर्याद्यच्चमसमभ्युपाकुर्याद्गर्भमृतः[3] प्रजाः स्युर्येनैवाग्रे सर्पन्ति तेन पुनः सर्पेयुर्यदन्येन सर्पेयुर्गर्भा वेष्टुकाः[4] स्युर्यूपेन[5] वा आहुतयः स्वर्गं लोकं॰ यन्त्यध्वर्युणा[6] दक्षिणा ऊर्ध्वो यूपो मीयत ऊर्ध्वस्तिष्ठन्प्रतिगृणाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ८ ॥

Vgl TS 6, 5, 11 (somapâtrâdipraçamsâ)

यो ज्येष्ठबन्धुः स्यात्स[7] ऐन्द्रवायवाग्रान्ग्रहान्गृह्णीताग्र॰ ह्यैन्द्रवायवो[8] य आमयावी स[9] मैत्रावरुणाग्रान्प्राणापानौ हि मित्रावरुणौ यः पश्चात्सोमपीथः स आश्विनाग्रान्पश्चेव[10] ३ह्येतौ सोमपीथमाभुवाता॰ यो ब्रह्मवर्चसकामः स शुक्राग्रां॰स्तेजो वै शुक्रो ब्रह्मवर्चसं॰ यो[11] ऽभिचरेत्स मन्थ्यग्रानीत॰[12] वा एतत्पात्रं॰ यन्मन्थिपात्रं॰ य आनुजावरः[13] स आग्रयणाग्रानग्र॰[14] ह्याग्रायण[15] एति वा एष यज्ञमुखाद्य ऐन्द्रवायवाग्रेभ्यो ग्रहेभ्यो ऽन्याग्रान्ग्रहान्गृह्णीते धारयेयुस्तं॰ यं कामाय गृह्णीयाद्यथैन्द्रवायवं॰ सादयेद्यथापूर्वं॰[16] वा एतत्क्रियते[17] न यज्ञमुखादेति यद्याग्रायणः स्कन्देदुप वा दस्येदितरेभ्यो ग्रहेभ्यो निर्गृह्णीयाद्यथा पिता पुत्रान्क्षित उपधावत्येवं[18] तद्यदीतरे[19] ग्रहाः स्कन्देयुरुप

1) M, H u Bb छिद्र॰ 2) So Ben, die andern Mss स्रावित३व्य 3) Ben गर्भमृत, Bb गर्भसमृत 4) Bb वेष्टुका 5) So Ben, in M eigentlich यूपेण geschrieben; dann in यूपेन corrigirt, Bb यूपेण, desgl B, ohne Accent H यूपेण 6) H u Bb सत्य॰ 7) In Bb fehlt स 8) In Bb fehlt य 9) So corrigirt, in Ben स, in M, H, Bb सा, desgl B, ohne Accent 10) So meine Correctur, die Mss पश्चेव, M पश्चैव 11) So corrigirt; in M यो ohne Accent die andern Mss यो 12) So corrigirt, in M, H u Bb मथ्यग्रान॰, Ben मथ्यग्राम॰, desgl B, ohne Accent 13) H अनु॰ 14) H, Bb u B आग्रय॰ 15) Bb ह्याग्रयणं 16) So Ben u M, die andern Mss सादयेत य॰ 17) Ben क्रियते 18) Ben u M उपधावत्येवं 19) M यदितरे

वा दस्येयुराग्रायणान्निर्गृह्णीयाद्यथा पुत्राः पितरं क्षितं[1] उपधावन्त्येवं तं द्रोणकलशान्निर्गृह्णन्ते[2] एष वा एतेषां योनिः स्वादेव योनेर्निर्गृह्णन्ते ऽस्कन्नत्वाय सोमः स्कन्त्स्यति तमितो ग्रहीष्यामीति तस्य[3] वा एष परिशये यदा वा एतमवनयत्यथैष उभयतःशुक्रो ऽथो सर्वतःशुक्रः[4] पशुभिर्वा एष व्यृध्यते यस्य सोमः स्कन्दति व्यस्य यज्ञश्छिद्यते पशवो वै पृषदाज्यं यत्पृषदाज्यं जुहोति पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यस्य विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधात्विति यज्ञमेव संदधाति ॥ वर्धतां भूतिर्दध्ना घृतेन मुञ्चतु यज्ञं यज्ञपतिमंहसः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयादियं वा एतद्यज्ञस्य गृह्णाति यदाछैतीयं भूतिरस्या एवैनदधि मुञ्चति द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामित्यभिमृशति होत्रास्वेवैनत्प्रतिष्ठापयति[6] त्रयस्त्रिंशदरूपो ऽन्वतिषिञ्चत्यापो हि यज्ञो यज्ञं वा एतस्य विमथ्नते यस्य पशुं विमथ्नते व्यस्य यज्ञश्छिद्यते यदवदानं न विन्देत्तदाज्यस्यावद्येत्सर्वा[7] वा अन्या देवता यातयाम्नीः[8] प्रजापतिरेवायातयामा प्राजापत्यमाज्यं प्राजापत्या देवाः प्रजापतिहुतमेवास्य भवति यदि कामयेत ये[9] पशुं व्यमथिषत[10] तं आर्तिमार्छेयुरिति कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिदिति नमउक्तिमत्या ऋचाग्नीध्रे जुहुयान्नमउक्तीरेवैषां वृङ्क्ते नाजगार्तिमार्छन्त्यथैषां एषा पदी[11] यजुर्भस्यावद्येदवदानान्यतिरेचयेद्यन्नावद्येत्मोक्षि-

---

1) Bb पितरत् चित्, H पितरंस्थित्, B पितरस्थित 2) M निगृह्णन्ते 3) So Ben; in den andern Mss fehlt तस्य 4) So Ben, in M सर्वत शुक्र, in H u Bb सर्वत शुक्रं; desgl B, ohne Accent. 5) In Ben u M dies Wort ohne Accent 6) Bb स्वेवैन प्रति°, M °स्वेवैन प्रति° 7) H u Bb विन्देत्°, Ben °त्तदाज्यस्याव, M तदाज्यस्याव° 8) So Ben, die andern Mss. यातयाम्नी 9) So Ben u M, in H, Bb u B fehlt ये 10) So corrigirt, in Ben व्यमथिषत ohne Accent, desgl B; M व्यमतिषत, in H u Bb entweder व्यमथिषत oder dasselbe ohne Accent 11) So Ben, die andern Mss °मोक्षं°

तस्य हविषो नावद्येद्रसेन[1] जुहोत्येव प्रोक्षितस्य हविषो द्यति नावदानान्यतिरेचयति ॥ ९ ॥

Vgl Kap S 46, 6

यथा वै शालैवं संवत्सरस्तस्य यथा[2] पक्षसी एवं[3] पक्षसी[4] यथा मध्यमो वंश एवं दिवाकीर्त्यं यथा वा इदं शालाया पक्षसी मध्यमं वंशमभिसमागच्छन्त्येवं वा एतत्संवत्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभिसंतनोति यथा मध्यमो वंश एवं दिवाकीर्त्यं यदेष शिथिरः स्यादवशीर्येत यदेतस्मिन्नहन्येते ग्रहा गृह्यन्तेऽह्नो दृढत्वायाशिथिरत्वाय शुक्रायाः[5] एतदहर्ग्रहा भवन्ति त्रैष्टुभो वै शुक्रस्त्रैष्टुभमेतदहः प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय सौर्यो ग्रहो गृह्यते सौर्यः पशुरालभ्यतेऽसा आदित्य एतदहस्तं साक्षादाप्नोति षड् ग्रहा गृह्यन्ते पशुः सप्तम आलभ्यते सप्त वै शीर्षन्प्राणा असा आदित्यः शिरः शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधातीन्द्रो वै वृत्रमहन्त्स इमं लोकमभ्यजयदमुं तु लोकं नाभ्यजयत्तं विश्वकर्मा भूत्वाभ्यजयद्यद्वैश्वकर्मणो ग्रहो गृह्यतेऽमुष्य लोकस्याभिजित्यै यन्ति वा एते ऽस्माल्लोकाद्ये[6] वैश्वकर्मणं ग्रहं गृह्णते पराञ्चो हि[7] यन्तीश्वराः प्रमेतोः श्वो भूत आदित्यं गृह्णीरन्नियं वा अदितिरियं प्रतिष्ठा यदादित्यो ऽस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति तयोरन्यमन्यमा परार्धात्पक्षसी गृह्णीरन्विश्वमन्येन कर्म कुर्वाणा यन्तीयं वा अदितिरस्यामन्येन प्रतितिष्ठन्ति ता उभौ सहार्के गृह्णीर-

---

1) Bb नावद्येद 2) H u Bb यदा desgl B ohne Accent 3) H u Bb एवं, desgl B ohne Accent 4) H u Bb पक्षसि desgl B ohne Accent 5) Ben शुक्रायां H u Bb शुक्रायां 6) So Ben d e andern Mss यो 7) Ben ही

न्नन्तं गत्वान्तमेव गत्वोभयोर्लोकयोः प्रतितिष्ठन्त्यादित्येनास्मिंल्लोके वैश्वकर्मणेनामुष्मिन्[1] ॥ १० ॥

॥ इति खिलकाण्ड अष्टमः प्रपाठकः ॥

युञ्जते[2] मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।
वि होत्रा दधे वयुनाविदेका इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः[3] ॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामा-
ददे ॥ अभ्रिरसि नारिरसि ॥
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।
उप प्रयन्तु[4] मरुतः सुदानवा[5] इन्द्र प्राशूर्भवा[6] सचा ॥
प्रैतु[7] ब्रह्मणस्पतिः प्र देव्येतु[8] सूनृता ।
अछा[9] वीरं नर्यं पङ्क्तिराधसं[10] देवा यज्ञं नयन्तु नः ॥

1) Hier endet die alte Handschrift von Morbî (M); ausserdem nur noch ein überzähliges Blatt vorhanden; vgl. unten 4, 9, 25 flg — Auch die alte Handschrift von Benares (Ben) hat hier ihren Schluss und die Datirung संवत् १५२८, wenn auch freilich in ihr manche spätere Partien noch vorkommen, die aber gemäss der seltsamen Anordnung in diesem Ms unserer Stelle vorausgehen (cf das Vorwort). 2) Hier beginnt die alte Hdschr. von Benares (Ben) mit p. 1. Die Paginirung geht ohne Unterbrechung fort (von 1—105), die Hdschr springt aber sonderbarerweise nach einiger Zeit auf Cap 1 über und geht dort weiter fort Ihr Schluss liegt unmittelbar vor dem Anfang 4, 8, 10 a E ! Vgl Näheres in der Einleitung — An dieser Stelle beginnt auch der Padapatha des 4. Kâṇḍa 3) Im P bloss die vier ersten Worte des Verses. 4) P उप । प्र । यन्तु । 5) P सुदानव इति सु-दानवः । 6) P प्राशूः । भव । 7) P प्र । एतु । 8) H u Bb देव्येतु 9) P अछ । 10) H पंक्ती राधस; desgl B, ohne Accent

देवी[1] द्यावापृथिवी अनु मेऽमंसाथामृध्यासमद्य[2] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ देवीर्वम्रीरस्य[3] भुवनस्य[4] प्रथमजा ऋतावरीर्ऋध्यासमद्य[5] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ इयत्यग्र[6] आसीदन्तो[7] देव्यृध्यासमद्य[8] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ इन्द्रस्यौजोऽसि प्रजापते रेतः ॥ ऋध्यासमद्य[9] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ मधु त्वा मधुला कृणोतु ॥ मखस्य शिरोऽसि ॥ यज्ञस्य पदे[10] स्थः ॥ गायत्रोऽसि ॥ त्रैष्टुभोऽसि ॥ जागतोऽसि ॥ मखस्य रास्नासि ॥ सूर्यस्य रसा[11] आप्यायस्व ॥ वृष्णो अश्वस्य निष्पदसि वृष्णस्त्वाश्वस्य निष्पदा धूपयामसि ॥ वरुणस्त्वा धृतव्रतो धूपयतु[12] मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणा ॥ अदितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यवती[13] पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्खनत्ववट[14] देवानां त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दधतु महावीरान् ॥

अर्चिषे त्वा शोचिषे त्वा ज्योतिषे त्वा हरसे त्वा ।
अभीमान्महिना[15] दिवो मित्रो बभूव सप्रथाः ॥

उत श्रवस[16] आ पृथिवीम् ॥

मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसि[17] ।
द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् ॥

---

1) P देवी इति देवी ।, H u Bb देवीर्वा°, desgl B, ohne Accent 2) So corrigirt; vgl Taitt Ar 4, 2, 2 sowie P, Ben अनु मेव॰ स्थातामृध्यासम°, P अनु । मे । अम । साता । ऋध्यास । H अनु मैव॰ स्थात्तामृध्यासामद्य, Bb अनु मैव॰ स्थातामृध्यासामद्य, B अनु मैव॰ स्थात्तामृध्यासाम्रद्य 3) Die Mss schwanken, Ben देवीर्वम्रीरस्य, H u Bb देवोर्वम्रीरस्य, P देवी । वम्री । अस्य । 4) Bb भुतस्य 5) Die Mss ऋध्यासाम°, in P fehlend, H u Bb °मद्य 6) H u Bb इयत्यय, P इयति । अग्रे । 7) H u Bb आसीदन्तो 8) P देवि । ऋध्यास ।, H u Bb°मद्य 9) H u Bb °मद्य 10) H u Bb परे, P पादे ।, Taitt Ar पदे 11) रसे । 12) H धूप° 13) P विश्वदेव्यवती 14) P खनतु । अवट । 15) Ben अभि मा, P अभि मान् । 16) P श्रवस. । 17) Ben सानसी

देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः ।
सुबाहुरुत शक्त्या ॥

ऋजवे त्वा साधवे[1] त्वा सुक्षित्यै[2] त्वा ॥ इदमहममुमामुष्यायणं तेजसा ब्रह्मवर्चसेन पर्यूहामि ॥ इदमहममुमामुष्यायणं[3] विशा क्षत्रेण पर्यूहामि ॥ इदमहममुमामुष्यायणं प्रजया पशुभिः पर्यूहामि ॥ छृणत्तु[4] त्वा वाक्छृणत्तु[5] त्वोर्क्छृणत्तु त्वा हविः ॥ देवपुरश्चरस[6] ऋध्यासं त्वा ॥ १ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 2 u 3

नमो वाचे नमो वाचस्पतये या चोदिता[7] या च नोदिता[8] तस्यै वाचे नमो नमा ऋषिभ्यो मन्त्रकृद्भ्यो मन्त्रविद्भ्यो मन्त्रपतिभ्यो मा मामृषयो मन्त्रकृतो मन्त्रविदः प्रादुर्दैवीं वाचमुद्यासं[9] जुष्टां[10] देवेभ्यः स्वधावरीं पितृभ्यो ऽनुमतान्मनुष्येभ्यस्तन्मा[11] देवा अवन्तु शोभायै[12] पितरो ऽनुमदन्तु ॥ गायत्रीं छन्दः प्रपद्ये त्रिष्टुभं छन्दः प्रपद्ये जगतीं छन्दः प्रपद्ये ऽनुष्टुभं छन्दः प्रपद्ये पङ्क्तिं छन्दः प्रपद्ये छन्दांसि छन्दः प्रपद्ये ॥ तानि नो ऽवन्तु तानि नः पालयन्तु तानि मा ऋच्छतु[13] यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ ब्रह्मन्प्रवर्ग्येण प्रचरिष्यामो होत-

---

1) So betont P साधवे ।, die andern Mss साधवे, Tâtt Ar 4 3 3 2) P सुक्षित्यां इति सु क्षित्यै । 3) In H u Bb ohne Accent 4) In den Mss das Verbum ohne Accent, P त्वा । ऋर्थाक् । (!) 5) In den Mss ist das Verbum ohne Accent; vgl übrigens Tâtt Ar 4, 3 3 6) So Ben, in Bb देवपुरश्च°, H देवपुरश्च°, P इति । देव । पुरश्चरिति पुरः । चरसे । 7) H u Bb चोदिता 8) So Ben, P न । उदिता ।, H u Bb नोदिता Taitt Ar 4 1 1 या चोदिता या चानुदिता 9) P उत् । यास । 10) So Bb die andern Mss जुष्टां cf Taitt Ar 4 1, 1 11) Die Mss schreiben पितृभ्यो नुमताम्म° P ऋनुमतामित्यनु मता । 12) So die Mss, auch P शोभायै । 13) P मा । ऋच्छतु । (?)

घर्ममभिष्टुह्यमीद्रजनरोहिणौ[1] पुरोडाशवधिष्ण्य[2] प्रतिप्रस्थातर्विहर प्रस्तोतः सामानि[3] गाय ॥

यजुर्युक्तं[4] सामभिराक्तखंता विश्वाभिर्धीभिः संभृतं दक्षिणाभिः ।
प्रततं पारयिष्णु[5] स्तुभो[6] वहन्तु[7] सुमनस्यमानाः ॥
भूर्भुवः स्वर्देवस्य सवितुः प्रसवे बृहस्पतिप्रसूता[8] ॥
ओमिन्द्रवन्तः प्रचरत[9] ॥ २ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 1 u 4

यमाय त्वा ॥ मखाय त्वा ॥ सूर्यस्य हरसे[10] त्वा ॥ देवस्त्वा सविता मध्वानक्तु ॥ पृथिव्याः संपृचस्पाहि[11] ॥ अर्चिषे[12] त्वा शोचिषे[13] त्वा ज्योतिषे त्वा तपसे त्वा ॥ अर्चिरसि[14] शोचिरसि ज्योतिरसि तपो ऽसि सूर्यस्य तपस्तप: ॥

संसीदस्व महं[15] असि शोचस्व देववीतमः ।
वि धूममग्ने अरुषं मेध्य[16] सृज प्रशस्त दर्शतम् ॥
अञ्जन्ति यं प्रथयन्तो न विप्रा वपावन्तो नाग्निना[17] तपन्तः ।
पितुर्न पुत्र[18] उपसि प्रेष्ठा[19] आ[20] घर्मो अग्निमृतो न सादि ॥

---

1) Die Mss schwanken, Ben •द्राजनरोहीणौ H Bb u B •द्राजरनरोहिणौ, P अभि । स्तुहि । अपीद्दित्यपि इत् । राजन् । रौहिणौ ।, vgl Pet W s v रौहिण 2) P अधि । यय । 3) P साम । 4) So Ben, H u Bb ऋतरांखता, desgl B ohne Accent, P ऋक्तखंमिति ऋक्त खं । ता ।, Taitt Ar सामभिराक्तस्व त्वा 5) P पारयिष्णून् । 6) P स्तुभः ।, in H u Bb स्तुभो 7) Ben वह, P अवतु । 8) H u Bb बृहस्पति प्रसूता 9) H u Bb प्रचरता 10) So Ben in H u Bb रसे, desgl B, ohne Accent, P रसे । (!) 11) So Bb Ben u H संपृचस्पाहि P संपृच इति सं पृच । 12) So corrigirt die Mss अर्चिषे vgl weiter unten 13) So corrigirt, die Mss शोचिषे, vgl unten 14) Nur P अर्चिः 15) P महान् । 16) So H u Bb, Ben मेध्यं, desgl B, ohne Accent in P nur die ersten Worte des Verses Vgl RV 1,36,9 Taitt Âr 4 5 2 मियेध्य 17) P न । अग्निना । 18) P पुत्रः । 19) Ben उपसिप्रेष्ठ, H u Bb उपसि प्रेष्ठ, B उपसि प्रेष्ठा, P उपसि । प्रेष्ठ Vgl nam RV 5 43, 7 20) In den Samh Mss ohne Accent P आ ।

अनाधृष्टासि[1] पुरस्तादग्नेराधिपत्य[2] आयुर्मे दाः पुत्रवती दक्षिणत[3] इन्द्रस्याधिपत्ये प्रजां मे दाः ॥ सुषदा पश्चात्सवितुराधिपत्ये चक्षुर्मे दाः ॥ आश्रुतिरुत्तरतो[4] मित्रावरुणयोराधिपत्ये श्रोत्रं मे दाः ॥ विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्पतेराधिपत्ये वाचं मे दाः ॥ ब्रह्म मे दाः क्षत्र मे दाः पयो मे दाः ॥ मनोरश्वासि[5] भूरिपुत्रा[6] सूपसंदना[7] विश्वाभ्यो मा दंष्ट्राभ्यस्पाहि ॥ ३ ॥

Vgl Taitt Ar 4 5, 1—5

चिदसि ॥ स्वाहा मरुद्भ्यः परिश्रयस्व ॥ मासि ॥ प्रमासि ॥ प्रतिमासि ॥ विमासि ॥ संमासि ॥ उन्मासि ॥ अन्तरिक्षस्यान्तर्धिरसि[8] ॥ दिवः संपृचस्पाहि[9] ॥

अर्हन्बिभर्षि[10] सायकानि धन्वा[11] । अर्हन्निष्कं[12] यजतं[13] विश्वरूपम्[14] ।
अर्हन्निद[15] दयसे विश्वमा धन्वा[16] । ओजीयो रुद्रस्तदस्ति[17] ॥

---

1) So im Anschluss an P अनाधृष्टा । असि । die Samh Mss अनाधृष्टासि 2) P आधिपत्ये । 3) So H u. Bb desgl B ohne Accent, P दक्षिणतः । Ben दक्षिणता 4) So im Anschluss an P आश्रुतिरित्या श्रुति die Samh Mss schreiben आश्रुतीरु°, cf Taitt Ar 4 5 3 5) P मनो । अश्वा । असि । 6) So corrigirt, die Mss भूरिपुत्र P भूरिपुत्र इति भूरि पुत्र । cf Taitt Ar 4 5 4 7) So corrigirt Ben सूपसंदना in H u Bb सुप संदना P सु । उपसंदनेति उप सदना । Taitt Ar 4 5 5 सूपसदा 8) So im Anschluss an P अन्तर्धिरित्यन्त । धिः । die Samh Mss °स्यान्तर्धीरसि cf übrigens Taitt Ar 4 5 6 9) So corrigirt, die Mss संपृचस° auch P संपृच । vgl oben 4 9 3 Taitt Ar 4 5 6 schreibt तेपसस्पायस्व 10) H u Bb अर्ह, P अर्हन् । 11) So Ben vgl die folgende Zeile H u Bb धन्वा ohne Accent P धन्वा 12) Bb अर्हं H अर्हं 13) So mit P betont in den Samh Mss hat das Wort keinen Accent 14) So die Samh Mss P विश्वरूपमिति विश्व रूप । 15) P अर्हन् । इद । H अर्हं विद desgl B ohne Accent Bb अर्हंनिद Ben अर्हणनिद 16) So H u Bb desgl B ohne Accent in Ben विश्वमा धन्वा P विश्व । आत्य । अभ्व । न । वै । अस्ति । dieser Vers kann als Muster der Corruption dienen Die correcte Form s RV 2 33 10 17) Ben रुद्रसंदस्ति H u Bb रुद्रस्तदस्ति desgl B ohne Accent P रुद्र । तत् ।

गायत्रो ऽसि[1] ॥ त्रैष्टुभो ऽसि ॥ जागतमसि ॥ मधु । मधु । मधु[2] ॥ रुचितो घर्मः[3] ॥ ४ ॥

Vgl Taitt Ār 4 5 5–7

दश प्राचीर्दश भासि[4] दक्षिणा[5] दश प्रतीचीर्दश भास्युदीचीर्दशोर्ध्वा[6] भासि सुमनस्यमानः ॥ सा नः प्रजां पशूंपाह्यूरणीयमानः[7] ॥ अग्निष्ट्वा वसुभिः पुरस्ताद्रोचयतु स मा रुचितो[8] रोचय[9] ॥ पितरस्त्वा यमराजानः[10] पितृभिर्दक्षिणतो रोचयन्तु स मा रुचितो रोचय ॥ सविता त्वादित्यैः पश्चाद्रोचयतु स मा रुचितो रोचय[11] ॥ मित्रावरुणौ त्वोत्तरतो मरुद्भी[12] रोचयेतां स मा रुचितो रोचय[3] ॥ बृहस्पतिष्ट्वा विश्वैर्देवैरुपरिष्टाद्रोचयतु स मा रुचितो रोचय[13] ॥ देव घर्म[14] रुचितस्त्वं[15] देवेष्वा[16] सुरुचितं[17] मां देवमनुष्येषु कुरु रुचं मयि धेहि[18] रुचिरसि रुचो[19] ऽसि स यथा[20] त्व[21] रुच्या रोचस एवमहं रुच्या रोचिषीय[22] तवेव मे रोचमानस्य रोचो भूयासुर्भ्राजिरसि[23] भ्राजो ऽसि स यथा[24] त्व[25] भ्राज्या भ्राजस[26] एवमह भ्राज्या भ्राजिषीय[27] तवेव मे भ्राजमानस्य भ्राजो[28] भूयासुर्भ्राजिरसि[29] भ्राजो ऽसि

1) H u Bb °त्रो सि 2) Ben मधु । मधु । मधु । 3) H u Bb धर्म 4) Bb भासि 5) P दक्षिणा । 6) H u Bb भास्यु° P ऊर्ध्वा । 7) P अह । अनी । यं मान । (!) 8) P स । मा । रुचित । 9) H रोचय 10) So corrigirt die Mss यमराजानं P यमराजानं इति यमराजानं । 11) H u Bb रोचय 12) P मरुद्भिः । 13) H u Bb रोचय 14) Die Mss schwanken Ben देव घर्म H u Bb देव धर्म desgl B ohne Accent P देव । घर्म । 15) So corrigirt in den Mss रुचितम् ohne Accent 16) So corrigirt im Anschluss an Padap देवेषु । आ । , Ben देवेष्व H u Bb देवेष्व desgl B ohne Accent 17) So H u Bb in Ben ohne Accent P सुरुचितमिति सु रुचित । 18) H u Bb setzen hier das Zeichen ॥ 19) So Ben P रुचः ।, die andern Mss रोच्यो 20) P स । यथा । 21) Ben यथास्त्व° 22) So ohne Accent nur in P die Samh Mss रोचिषीय 23) P भ्राजो । 24) P स यथा । 25) Ben यथास्त्वं° 26) P भ्राजसे । 27) Ben भ्राजिषीय 28) P भ्राजः । 29) P भ्राजी ।

सं यथा[1] त्वं[2] भ्राज्या भ्राजस एवमहं[3] भ्राज्या भ्राजिषीय[4] तवेव मे भ्राजमानस्य भ्राजो[5] भूयासुः ॥ ५ ॥

Vgl Taitt Âr. 4 6

अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम्[6] ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसाना[7] आवरीवर्ति[8] भुवनेष्वन्तः ॥

गर्भो देवानां जनिता मतीनां मतिः कवीनां[9] पतिः प्रजानां धर्ता क्षत्रस्य ॥ सं देवो देवेन सवित्रा[10] यजत्र स॰ सूर्येण रोचते ॥ हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ॥ ऊर्ध्वमिममध्वरं दिवि देवेषु होत्रा यच्छ ॥ धर्ता दिवो रजसो[11] विभाति धर्ता पृथिव्या धर्तोरोरन्तरिक्षस्य धर्ता ॥ देवो देवानाममर्त्यस्तपोजा[12] अप्सु प्रावीः[13] ॥ विश्वासां भुवां पते[14] विश्वस्य भुवनस्पते विश्वस्य मनसस्पते[15] विश्वस्य वचसस्पते[16] विश्वस्य ब्रह्मणस्पते[17] ॥ देवश्रुत्त्वं[18] देव घर्म[19] देवान्पाहि तपोजान् ॥ वाजमस्मिन्निधेहि देवायुवम् ॥ मधु माध्वीभ्यां मधु[20] माधूचीभ्यां मधुमान्देववीतये[21] ॥ सममिरग्निनागत[22] सं देवो देवेन सवित्रा[23] यजत्र स॰ सूर्येणारोचिष्ट[24] स्वाहा ॥ सममिस्तपसागत[25] सं देवो देवेन

---

1) P स । यथा । 2) Ben यथास्त्वं॰ 3) Ben भ्राज एवम॰ 4) So ohne Accent nur in P, die Saṃh Mss भ्राजिषीय 5) H u Bb भ्राजो 6) Ben पथिभिश्चरंत, desgl B ohne Accent, H u Bb पथिभिश्चरन्ति, P पथिभिरिति पथि भिः । चरन्त । 7) P वसाम । 8) Ben आवरिवर्ति, desgl B, ohne Accent 9) So Ben, in H, Bb u P कवीनां 10) P सवित्रा । 11) So H u Bb, P रजसः ।, in Ben रजो 12) P तपोजा इति तपः जाः । 13) So im Anschluss an den P अप्सिवत्यप् सु । प्र । आवीः ।, die Saṃh Mss अप्सु प्रावी 14) P भुवां । पते । 15) Die beiden letzten Worte fehlen in P 16) P वचसः । पते ।, Bb वचसपते 17) P ब्रह्मणः । पते । 18) Bb देवश्रुत्व 19) H u B देव धर्म 20) So P, in den Saṃh Mss ohne Accent 21) P मधुमानिति मधु मान् ।, in den Saṃh Mss मधुमा geschrieben 22) P अग्निना । गत । 23) P सवित्रा । 24) P सूर्येण । अरोचिष्ट । 25) P तपसा । गत ।

सवित्रा[1] यजत्र सं[॰] सूर्येणायुक्तायुर्दास्त्वमसभ्यं[2] घर्म[3] वर्चोदा असि[4] पितासि पिता नो बोधिषीमहि[5] त्वा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ त्वष्ट्रिमन्तस्त्वा[6] सपेम ॥ ६ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 7, 1—5

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे॥ अदित्यै रास्नासि[7] ॥ इडा एह्यदित[8] एह्यसावेहि[9] सरस्वत्येह्यसावेहि[10] ॥

यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर्येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि[11] ॥ अदित्या[12] उष्णीषमसि ॥ पूषा त्वोपावसीदतु[13] ॥ वायुरस्यश्विभ्यां प्रधापय[14] ॥ घर्माय[15] शङ्क्ष्व[16] ॥ बृहस्पतिष्ट्वोपसीदतु[17] ॥ दानवः स्थ[18] ॥ पेरवः[19] स्थ ॥ अश्विभ्यां पिन्वस्व ॥ सरस्वत्यै पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्व ॥ उप मेहि सहोर्जो[20] भागेन[21] ॥ मधुहविरसि स्वाहा त्वा वाताय[22] सूर्यस्य रश्मये[23] सिता[24] वृष्टिसनये[25] संजुहोमि[26] स्वाहा ॥

1) So Ben, aber ohne Accent, H u Bb सवित्रा, desgl B ohne Accent 2) So meine Vermuthung die Mss सूर्येणायुरदा॰, P सं सूर्येण । आयु । युरदायुर्दा इत्यायु रदायु दा । Taitt Ar 4 7 4 सं॰सूर्येणावृक्त 3) H u Bb घर्म 4) So im Anschluss an P वर्चोदा इति । वर्चः । दाः । असि । in den Samh Mss वर्चोदा॥ असि 5) So im Anschluss an P die Samh Mss वाधिषीमहि 6) Bb त्वष्ट्रीमतस्, P त्वष्ट्रीमत इति त्वष्ट्री मत । vgl aber auch 1 2, 4 u 3 7, 7 7) H u Bb रास्नासि 8) So Ben, P इडे । आ । इहि । अदिते । in H u Bb इडा एह्यसावेह्यदिता, desgl B, ohne Accent 9) So Ben P आ । इहि । असौ । आ । इहि ।, H u Bb एह्यसावेहि, cf auch Taitt Ar 4 8 1 10) So Ben, P सरस्वती । आ । इहि । असौ । आ । इहि ।, H u Bb ॰ह्यसावेहि 11) Vgl RV 1 164 49 12) P अदित्याः । 13) Bb ॰सदतु, P त्वा । उप । अव । सीदतु । 14) Dies Wort in H u Bb ohne Accent 15) H u Bb घर्माय 16) P सं । स्व । 17) So corrigirt die Mss ॰ष्ट्वोपसीदतु, P त्वा । उप । सीदतु । 18) P स्थ । 19) So mit Ben पेरव H u Bb परव, desgl B, ohne Accent P प्रेव इति प्र ईव । 20) P मा । इहि । सह । ऊर्जे । 21) So Ben, in H u Bb भागेन, desgl P 22) Dieses Wort das in Ben u P steht fehlt dagegen in Bb H u B 23) Ben रश्मये 24) So Ben, in Bb das Wort ohne Accent, P सिता, H undeutlich, aber jedenfalls oxytonirt 25) So corrigirt, Ben वृष्टि संनये, H u Bb वृष्टि संनये, P वृष्टिसनय इति वृष्टि सनये 26) P जुहोमि । (ohne सं)

स यथा[1] त्वं[2] भ्राज्या भ्राजस एवमहं[3] भ्राज्या भ्राजिषीय[4] तवेव मे भ्राजमानस्य भ्राजो[5] भूयासुः ॥ ५ ॥

Vgl Taitt Âr. 4, 6

अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम्[6] ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसाना[7] आवरीवर्ति[8] भुवनेष्वन्तः ॥

गर्भो देवानां जनिता मतीनां मतिः कवीनां[9] पतिः प्रजानां धर्ता क्षत्रस्य ॥ सं देवो देवेन सवित्रा[10] यजत्र सं सूर्येण रोचते ॥ हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ॥ ऊर्ध्वमिममध्वरं दिवि देवेषु होत्रा यच्छ ॥ धर्ता दिवो रजसो[11] विभाति धर्ता पृथिव्या धर्तोरन्तरिक्षस्य धर्ता ॥ देवो देवानाममर्त्यस्तपोजा[12] अप्सु प्रावीः[13] ॥ विश्वासां भुवां पते[14] विश्वस्य भुवनस्पते विश्वस्य मनसस्पते[15] विश्वस्य वचसस्पते[16] विश्वस्य ब्रह्मणस्पते[17] ॥ देवश्रुत्त्वं[18] देव घर्म[19] देवान्पाहि तपोजान् ॥ वाजमस्मिन्निधेहि देवायुवम् ॥ मधु माध्वीभ्यां मधु[20] माधूचीभ्यां मधुमान्देववीतये[21] ॥ समग्निरग्निनागत[22] सं देवो देवेन सवित्रा[23] यजत्र सं सूर्येणारोचिष्ट[24] स्वाहा ॥ समग्निस्तपसागत[25] सं देवो देवेन

1) P स । यथा । 2) Ben यथास्त्वं° 3) Ben भ्राज एवम° 4) So ohne Accent nur in P, die Samh Mss भ्राजिषीय 5) H u Bb भ्राजो 6) Ben पथिभिश्चरन्त, desgl B, ohne Accent, H u Bb पथिभिश्चरन्ति, P पथिभिरिति पथि भि । चरन्त । 7) P वसाना । 8) Ben आवरिवर्ति, desgl B, ohne Accent 9) So Ben, in H Bb u. P कवीनां 10) P सविता । 11) So H u Bb, P रजस ।, in Ben राजो 12) P तपोजा इति तप जा । 13) So im Anschluss an den P प्राविन्नित्यप् सु । प्र । प्रावी ।, die Samh Mss अप्सु प्रावी 14) P भुवा । पते । 15) Die beiden letzten Worte fehlen in P 16) P वचस । पते ।, Bb वचस्पते 17) P ब्रह्मण । पते । 18) Bb देवश्रुत्स्व 19) H u B देव धर्म 20) So P, in den Samh Mss ohne Accent 21) P मधुमानिति मधु मान् ।, in den Samh Mss मधुमा geschrieben 22) P अग्निना । गत । 23) P सविता । 24) P सूर्येण । अरोचिष्ट । 25) P तपसा । गत ।

दिविं धा[1] इम॰ यज्ञमिमं॰ यज्ञं दिवि धाः स्वस्ति घर्माय[2] स्वस्ति घर्मपित्वे[3] ॥ विश्वा आशा[4] दक्षिणसद्विश्वान्देवानयाडिह[5, 6] ॥ ओ श्रावय ॥ अस्तु श्रौषट् ॥ घर्मस्य[7] यज ॥ अश्विना[8] घर्मं पिबत॰ हार्द्वानुमनु[9] मा[10] द्यावापृथिवी अनु मे ऽम॰सातामिहैव[11] रातयः सन्ति सं॰ यजुर्भिः[12] स्वाहेन्द्राय स्वाहेन्द्राय वट् ॥ स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मधोः पिबतमश्विना घर्ममपातमश्विना[13] वंहद्दिव्याभिरूतिभिः[14] त्वं पेद्व॰[15] यथा वेट् ॥ इषे[16] पिपीहि[17] ॥ ऊर्जे[18] पिपीहि[17] ॥ अस्मै ब्रह्मणे पिपीहि ॥ अस्मै क्षत्राय पिपीहि ॥ इषं ऊर्जे[19] पिपीहि ॥ सुभूताय पिपीहि ॥ ब्रह्मवर्चसाय पिपीहि ॥ अस्यै[20] विशे[21] मह्यं ज्यैष्ठ्याय पिपीहि ॥ घर्मो ऽसि[22] घर्ममेम्यस्मे[23] ब्रह्माणि धारय ॥ क्षत्रं धारय[24] ॥ विशं धारय[25] ॥ पूष्णे शरसे[26] स्वाहा ॥ ग्रावभ्यः स्वाहा ॥ प्रतिरवेभ्यः[27] स्वाहा ॥ द्यावापृथिवीभ्या॰[28] स्वाहा पितृभ्यो घर्मपेभ्यः

---

1) P धा. । 2) So P, in Ben घर्माय, in Bb ohne Accent 3) So im Anschluss an P घर्मपित्व इति घर्म पित्वे ।, Ben घर्म पित्वे, H u Bb घर्म पित्वे, desgl B, ohne Accent 4) P विश्वा । आशा । 5) Die Mss schwanken, H u Ben दक्षिण सद, Bb दक्षिण सद्, desgl B, ohne Accent, P दक्षिणासदिति दक्षिणा सत् । 6) H u Bb °नयाडिहा Ben °नयाडिह, P अयाट् । इह । 7) H u Bb घर्मस्य 8) So H u Bb, in Ben अश्विना 9) P हार्द्वानु । अनु । 10) So P, die Samh Mss मान् 11) So im Anschluss in P अनु । मे । अम॰साता । इह । एव ।, die Samh Mss schreiben अनु मे न॰स्सातामिहैव, Ben °मिहैव 12) Die Samh Mss यजुर्भि, P यजुर्भ्यः । 13) Das Verbum in P ohne Accent 14) Ben वहद् P वंहट 15) So H u Bb, in Ben पेद्व॰ desgl B ohne Accent, P त्वं । पेयिवान् । 16) So corrigirt, Ben इषे desgl P, Bb ईषे, desgl H u B ohne Accent 17) So P, die andern Mss पिपीहि । 18) So corrigirt, die Mss ऊर्जे 19) So Ben, in H u Bb इषा ऊर्जे desgl B ohne Accent, P इषे । ऊर्जे । 20) So Ben in H अस्यै, Bb अस्यै P अस्यै । 21) H u Bb विशे 22) Ben घर्मासि, P धर्मे । असि । 23) H u Bb °स्यस्मे, desgl B ohne Accent, P धर्मे । एमि । अस्मे इत्यस्मे । 24) H धारय 25) H u Bb धारय 26) In Ben dies Wort ohne Accent, P शरसे । Taitt Ar 4 10 3 शरसे 27) So im Anschluss an P प्रतिरवेभ्य इति प्रति रवेभ्य । Ben प्रतरवेभ्य, H प्रतरवेभ्य, desgl B, ohne Accent, Bb प्रतरवेभ्य, Taitt Ar 4 9, 3 प्रतिरेभ्य 28) So betont P, die Samh Mss द्यावापृथिवीभ्या॰

इन्द्राश्विना[1] मधुनः सारघस्य[2] घर्मं[3] पात वसवो यजत्रा[4] वेट् ॥ गायत्रमसि ॥ त्रैष्टुभमसि ॥ जागतमसि[5] ॥ द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परिगृह्णामि ॥ अन्तरिक्षेणोपयच्छामि ॥ दिविस्पृङ्[6] मा मा हिंसीः ॥ अन्तरिक्षस्पृङ्[7] मा मा हिंसीः ॥ पृथिवीस्पृङ्[8] मा मा हिंसीः ॥ तेजोऽसि[9] तेजोऽनुप्रेहि[9] ॥ ७ ॥

Vgl Tâitt Âr 4, 8

सलिलाय त्वा वाताय स्वाहार्णवाय त्वा वाताय स्वाहा[9] सिन्धवे त्वा वाताय स्वाहा[9] समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा[9] गिरिमिद्वते[10] त्वा वाताय स्वाहा[9] कुमुद्वते त्वा वाताय स्वाहावस्यवे[11] त्वा वाताय स्वाहा[9] दुवस्यवे[12] त्वा वाताय स्वाहानाधृष्याय[13] त्वा वाताय स्वाहाप्रतिधृष्याय[14] त्वा वाताय स्वाहाग्नये त्वा वसुमते[15] स्वाहा[9] सोमाय त्वा रुद्रवते स्वाहेन्द्राय त्वा मरुत्वते स्वाहा[9] यमाय त्वा पितृमते ऽङ्गिरस्वते[16] स्वाहा ॥ सवित्रे त्वर्भुमते[17] विभुमते वाजवते[18] बृहस्पतिवते[19] विश्वदेव्यावते स्वाहा ॥ अहः केतुना जुषताम्[20] स्वर्ज्योतिर्जुषताम्[20] स्वाहा ॥ रात्रिः[21] केतुना जुषताम्[20] स्वर्ज्योतिर्जुषताम्[20] स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl Tâitt Âr 4, 9

---

1) So im Anschluss an P इंद्र । अश्विना ।, die Samh Mss schreiben इंद्राश्विना 2) So im Anschluss an P मधुन । सारघस्य । Ben मधुन स्सारघस्य, H u Bb मधुन स्सारघस्य, desgl B, ohne Accent 3) So P, die Samh Mss घर्मं 4) P यजत्रा । 5) P जागतं । असि । H u Bb जागतमसि 6) P दिविस्पृगिति दिवि स्पृक् । 7) P अन्तरिक्षस्पृगित्यन्तरिक्ष स्पृक् । 8) Bb पृथिविस्पृङ्, P पृथिवीस्पृगिति पृथिवी स्पृक् । 9) P तेजः । असि । तेजः । अनु । प्र । इहि 10) P गिरिमिद्वत इति गिरिमित् वते । 11) So Ben, desgl B, ohne Accent, P अवस्यवे । in H u Bb वस्यवे 12) Bb दुवस्वते wie Tâitt Âr 4, 9, 1 13) P अनाधृष्याय । 14) P अप्रतिधृष्यायेत्यप्रति धृष्याय । 15) So betonen H Bb u P, in Ben वसुमते 16) P अंगिरस्वते । 17) So Ben u Bb, P त्वा । ऋभु मत इत्यृभु मते ।, H त्वर्भुमते desgl B ohne Accent 18) P वाजवत इति वाज वते । 19) Bb बृहस्पतिवते, Ben बृहस्पतिमते 20) P स्वर्ज्योतिरिति स्वः . ज्योतिः । 21) H u Bb रात्रिम्

दिवि धा[1] इमं॰ यज्ञमिमं॰ यज्ञं दिवि धाः स्वस्ति घर्माय[2] स्वस्ति घर्मपित्रे[3] ॥ विश्वा आशा[4] दक्षिणसद्विश्वान्देवानयाडिह[5][6] ॥ ओं श्रावय ॥ अस्तु श्रौषट् ॥ घर्मस्य[7] यज ॥ अश्विना[8] घर्मं पिबतं॰ हार्द्वानुमंनु[9] मां[10] द्यावापृथिवी अनु मे ऽमं॰सातामिहेव[11] रातयः सन्ति सं॰ यजुर्भिः[12] स्वाहेन्द्राय स्वाहेन्द्राय वट् ॥ स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मधोः पिबतमश्विना घर्ममपातमश्विना[13] वहद्दिव्याभिरूतिभिः[14] स्वे पेद्रंव॰[15] यथा वैट् ॥ इषे[16] पिपीहि[17] ॥ ऊर्जे[18] पिपीहि[17] ॥ अस्मै ब्रह्मणे पिपीहि ॥ अस्मै क्षत्राय पिपीहि ॥ इषं ऊर्जे[19] पिपीहि ॥ सुभूताय पिपीहि ॥ ब्रह्मवर्चसाय पिपीहि ॥ अस्यै[20] विशे[21] मह्यं ज्यैष्ठ्याय पिपीहि ॥ घर्मो ऽसि[22] घर्ममेम्यसि[23] ब्रह्माणि धारय ॥ क्षत्रं धारय[24] ॥ विशं धारय[25] ॥ पूष्णे शरसे[26] स्वाहा ॥ ग्रावभ्यः स्वाहा ॥ प्रतिरवेभ्यः[27] स्वाहा ॥ द्यावापृथिवीभ्यां॰[28] स्वाहा पितृभ्यो घर्मपेभ्यः

1) P धा । 2) So P, in Ben घर्माय, in Bb ohne Accent 3) So im Anschluss an P घर्मपित्व इति घर्म पित्रे ।, Ben घर्म पित्रे, H u Bb घर्मं पित्रे, desgl B, ohne Accent 4) P विश्वा । आशा । 5) Die Mss schwanken, H u Ben दक्षिण. सद, Bb दक्षिण सद, desgl B, ohne Accent, P दक्षिणासदिति दक्षिणा सत् । 6) H u Bb ॰नयाडिहा Ben ॰मयाडिह, P अयाट् । इह । 7) H u Bb धर्मस्य 8) So H u Bb, in Ben अश्विना 9) P हार्द्वानं । अनु । 10) So P, die Samh Mss माम् 11) So im Anschluss an P अनु । मे । अम॰साता । इह । एव ।, die Samh Mss schreiben अनु मे ऽम॰स्यातामिहेव Ben ॰मिहेव 12) Die Samh Mss यजुर्भि, P यजुर्भ्य । 13) Das Verbum in P ohne Accent 14) Ben वहद्, P वहद् 15) So H u Bb, in Ben पेद्रव॰, desgl B ohne Accent P स्वे । पेयिवाम् । 16) So corrigirt, Ben ईषे, desgl P, Bb इषे, desgl H u B ohne Accent 17) So P, die andern Mss पिपीहि । 18) So corrigirt, die Mss ऊर्जे 19) So Ben, in H u Bb इषा ऊर्जे, desgl B ohne Accent, P इषे । ऊर्जे । 20) So Ben, in H अस्यै, Bb अस्यै P अस्यै । 21) H u Bb विशे 22) Ben घर्मासि, P धर्म । असि । 23) H u Bb ॰म्यसि, desgl B, ohne Accent, P धर्म । एमि । अस्मे इत्यसि । 24) H धारय 25) H u Bb धारय 26) In Ben dies Wort ohne Accent, P शरसे । Taitt Ar 4 10 3 शरसे 27) So im Anschluss an P प्रतिरवेभ्य इति प्रति रवेभ्य । Ben प्रतरवेभ्य, H प्रातरवेभ्य, desgl B, ohne Accent, Bb प्रातरवेभ्य Taitt Ar 4, 9, 3 प्रतिरेभ्य 28) So betont P, die Samh Mss द्यावापृथिवीभ्यां॰

स्वाहा ॥ रुद्राय रुद्रहोत्रे[1] स्वाहा ॥ हुतं[2] हविर्मधुहविरसीन्द्रतमे ऽग्नौ स्वाहा ॥ अश्याम[3] ते देव घर्म[4] मधुमतो[5] विभूमतो[6] वाजवतो[7] बृहस्पतिवतो विश्वदेव्यावतः[8] पितृमतो ऽङ्गिरस्वत[9] उशीमहि[10] त्वा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ संसाद्यमानायानुब्रूहि ॥ अह्ने स्वाहा ॥ रात्र्यै स्वाहा ॥ ९ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 9, 3, 4, 10

पशूनां ज्योतिरसि विभृतं[11] देवत्रा ज्योतिर्भा[12] असि ॥ वनस्पतीनामपामोषधीनां रसो वाजिनं त्वा वाजिन्यवनयाम्यूर्ध्वं[13] मनः सुवर्गम् ॥ पयो ऽसि पयस्वी[14] भूयासम् ॥ घर्म[15] या ते दिवि शुग्या दिवि या बृहति या स्तनयित्नौ या जागते छन्दसीयं[16] ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ घर्म या ते ऽन्तरिक्षे शुग्यान्तरिक्षे या वाते या वामदेव्ये[17] या त्रैष्टुभे छन्दसीय ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ घर्म या ते पृथिव्यां शुग्या पृथिव्यां याग्नौ या रथन्तरे या गायत्रे छन्दसीय ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वद्य[18] न[19] इत्येषां ब्रह्मणस्त्वा परस्पाय[20] क्षत्रस्य तन्वस्पाहि ॥ विशस्त्वा धर्मणा वयमनु परि-

---

1) P रुद्रहोत्र इति रुद्र होत्रे । 2) P हुतां हविः । मधु । हविः । असि । इन्द्रतम इतीन्द्र तमे । 3) So betont P, die Saṃh Mss अश्याम 4) H u Bb देवधर्म 5) P मधुमत इति मधु मत । 6) P विभूमत इति विभू मत । 7) P वाजवत इति वाज वत । 8) So im Anschluss an P विश्वदेव्यावत । विश्वदेव्यवत इति विश्वदेव्य वत । die Saṃh Mss विश्वदेव्यवत, vgl aber noch 4 9 8 a 1 9) Die Mss schwanken, H u Bb पितृमतो ऽङ्गिरस्वत, B । पितृमतो ङ्गिरस्वत P पितृमत इति पितृ मत । अङ्गिरस्वत् I, vgl oben 4, 9 8 a 1 10) So corrigirt, Ben उशीमहि in den andern Mss das Wort ohne Accent 11) So P die Saṃh Mss विभृत 12) P ज्योतिर्भा इति ज्योति भां । 13) Bb वाजिन्यव॰ P वाजिन् । अव । नयामि । 14) P पयस्वी । 15) In Ben u P ohne Accent 16) P छन्दसि । इयं । Ben छन्दसाय vgl aber weiter unten 17) P वामदेव्ये । 18) So Ben, in H u Bb अन्वद्य s d Folgende 19) H u Bb अ 20) So corrigirt nach Anleitung von VS 38 19, die Saṃh Mss schreiben परस्पाय P परस्पाया इति परं पाया ।

क्रामाम[1] सुविताय नव्यसे ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वद्य[2] न इत्येषा[3] प्राणस्य त्वा[3] परस्पाय[4] चक्षुषस्तन्वस्पाहि ॥ श्रोत्रस्य त्वा धर्मणा[5] वयमनु परिक्रामाम[6] सुविताय नव्यसे ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वद्य[7] न इत्येषा दिवस्त्वा[8] परस्पाय[9] ॥ अन्तरिक्षस्य तन्वस्पाहि ॥ पृथिव्यास्त्वा धर्मणा वयमनु परिक्रामाम[10] सुविताय नव्यसे चतुःस्रक्तिर्ऋतस्य[11] नाभिः सदो घर्मो विश्वायु शर्म सप्रथाः ॥ अप द्वेषो[12] अप ह्वरो[13] अन्यव्रतस्य[14] सश्चिम[15] वल्गुरसि[16] शंय्योधाया[17] ॥ शिशुर्जनधायाः ॥ शं च वक्षि ॥ परि च वक्षि ॥ घर्मैतत्तेऽन्नमेतत्पुरीषम् ॥ तेन वर्धस्व चाप्यायस्व वर्धिषीमहि[18] च वयमा च प्यायिषीमहि[19] च व्यसौ[20] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ १० ॥

Vgl Tatt Ar 4 11

रन्तिर्नामासि[21] दिव्यो गन्धर्वस्तस्य ते पद्वद्धविर्धानमग्निरध्यक्षो[22] रुद्रो अधिपतिर्विश्वावसु°[23] सोम गन्धर्वमापो[24] ददृशुषीस्तद्ऋतेनान्व-

1) So mit dem P अनु । परि । क्रामाम । Ben °क्रामामे H u Bb °मामं 2) H u Bb अन्वद्य 3) So neue Corrector Ben प्राणस् P प्राणे । H u Bb प्राणस् desgl B ohne Accent 4) So corrigirt vgl oben H u Ben परस्पायाद्य°, Bb परस्पायाद्य° desgl B ohne Accent P परस्पाया इति परः पाया । 5) H u Bb धर्मणो 6) So im Anschluss an P अनु । परि । क्रामाम । Ben °मनुपरिक्रामामं, H u Bb °मनुपरिक्रामामं 7) H u Bb अन्वद्य 8) H u Bb दिवस् 9) So corrigirt die Samh Mss schreiben परस्पाय im P dieses Wort nicht wiederholt 10) So im Anschluss an P in Ben °मनुपरिक्रामाम H u Bb °मनुपारिक्रामामं 11) So im Anschluss an P, चतु स्रक्तिरिति चतुः स्रक्तिः । die Samh Mss चतु स्रक्ति° 12) So corrigirt, die Samh Mss द्वेषो P द्वेष । 13) Die Samh Mss ह्वरो im P ह्वरः । 14) So im Anschluss an P अन्यव्रतस्येत्यन्य व्रतस्य 15) So P die Samh Mss सश्चिमे 16) So Bb im P वल्गुः । die andern Mss. वल्गुर° 17) P शंय्योधाया इति शंयो धायाः । Taitt Ar 4 11 3 वल्गुरसि शंयुधायाः 18) H u Bb वर्धिषीमहि 19) P प्यायिषीमहि । Bb प्याहिषीमहि B प्याहिषीमहि 20) P वि । असौ । 21) P रन्ति 22) So Ben in den andern Samh Mss पद्वत् ॥ हवि° 23) Die Mss schwanken, Ben विश्वावसु° desgl B ohne Accent Bb विश्वावसु H विश्वावसु, P विश्वावसुः । विश्वावसुरिति विश्व वसुः । 24) So im Anschluss an P सोम । गन्धर्वं । cf RV 10 123 4, Ben सोमो गन्धर्वो मापो H u Bb सोमे गन्धर्वो desgl B ohne Accent

वायँस्तदिन्द्रस्य[1] वै रुद्रौ रारहाणा[2] आसां[3] परि सूर्यस्य परिधीरं-पश्यं[4] वीरेभिरधि[5] तन्नो[6] गृणानो रजसो विमानो यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ॥ धिय[7] इन्वानो[8] धिय इन्नो[9] अव्यात्[10] ॥ संक्षिम-विन्द्चरणे[11] नदीनामपावृणोद्दुरो[12] अस्मद्रथानाम्[13] ॥ प्रासां[14] गन्धर्वो अमृतानि वोचत्[15] ॥ इन्दुं[16] दक्षं परिददादहीनाम्[17] ॥ वार्पाहरं[18] साम गाय ॥ चिदसि समुद्रयोनिः[19] ॥

इन्दुर्दक्षः श्येन[20] ऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः ।
महान्त्सधस्थे ध्रुव[21] आ निषत्तो नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥

सोमपीथानु मेहि[22] ॥ इष्टाहोत्रीयं[23] साम गाय पुनरूर्जा[24] सह रय्येत्येके[25] [26]श्यैतं[27] साम गाय॥ उदु त्यं चित्रमित्येके॥ वामदेव्यं साम गाय॥ इममु षु[28] त्यमस्माकं सनिं गायत्रं नव्यांसम्[29] ॥ अग्निर्देवेषु प्र वोच[30] ॥ भूः स्वाहा ॥ ११ ॥

Vgl Taitt. Âr 4, 11, 5 flg

1) P दद्दर्शुषी ।, Ben ददर्शुषीस, H u Bb ददरिशुषीम्स्, desgl B, ohne Accent, cf RV 10, 139 4 2) P रारहाण । 3) Ben आसा 4) P अप । श्यंम् । 5) Ben °रधी 6) P तत् । नः ।, Ben तंनो, H u Bb तन्वो, desgl B, ohne Accent 7) P धिय । 8) So Ben, desgl in H, Bb u B, ohne Accent, P हिन्वान ।, Taitt Âr हिन्वानो 9) Ben धिय इन्नो, P धिय । इत् । न ।, Bb धियद्वतो, H धियद्वचो, B धियद्वन्यो 10) So P, die Samh Mss. अव्यार्ट, cf Rv 10, 139, 5 11) P संक्षोम् ।, Bb संक्षिम° 12) So im Anschluss an P दुरः ।, Ben दूरो, desgl B, ohne Accent, H u Bb वंसे, cf RV 10 139, 5 13) So die Samh Mss, P अस्मद्रथानामित्यस्मत्-रथाना ।, cf übr RV 10, 139, 6 14) So im Anschluss an P प्र । आसा ।, die Samh Mss. प्रासा 15) So im Anschluss an P अमृतानि । वोचत् ।, die Samh Mss अमृतानु वोच 16) P इन्द्र । 17) Die Mss schwanken, H u Bb परिददादहीना oder परिददादहीना, Ben परिददादादहिना, B परिददादादहीना P परि । दादात् । अहीना ।, vgl RV 10 139 6 18) So H u Bb nur ohne Accent P वार्पाहरमिति वार्पा हर । Ben वार्पाहारं, desgl B ohne Accent 19) H °योनि 20) P श्येन । 21) Ben ध्रुवा 22) P सोमपीथ । अनु । मा । इहि ।, H u Bb °थानमेहि 23) So Ben, P इष्टाहोत्रीयमितीष्टाहोत्रीय ।, H u Bb इष्टाहोत्र्यं, desgl B ohne Accent 24) P ऊर्जा 25) P रय्या 26) Die Mss °त्येके 27) H u Bb श्यैतं; P श्यैत । 28) P इम । उ । सु । 29) H u Bb नव्यांसा 30) Ben वोच, P वोच ।

मा नो घर्म व्यथितो[1] विव्यधीन्मा[2] न[3] आयुः परमवरं[4] मान-
दोनैः[5]।
मो ष्वंत्वमसान्तराधान्मा[6] रुद्रियासो अभि गुल्वधानः[7] ॥
मा नः क्रतुभिर्हीडितेभिरसंह्विषः[8] सुनीथो मा परा दैः[9]।
मा नो अग्नि[10] निर्ऋतिर्मा न[11] आष्टान्मा[12] नो द्यावापृथिवी[13]
हीडिषेथाम्[14] ॥
उता नो[15] मित्रावरुणा[16] इहागतं[17] मन्मा दीध्याना उता नः[18]
सखाया[19]।
आदित्यानां प्रसृतिर्हेतिरुग्रा[20] शता वाष्टाघविषा[21] वार्णः ॥
विधुं दद्राणं[22] समने बहूनां युवानं सन्तं पलितो जगाद[23]।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्याममार सह्यः[24] समानः[25] ॥
जरि चेतीदभिशिषः[26] पुरा चक्रुभ्या[27] आतृद[28]।

1) So Bb, in H u Ben ohne Accent; P व्यथितः। 2) P वि। व्यधीत्। मा। 3) P नः। 4) So corrigirt; die Mss परमवर; auch P परम्वर। 5) So die Mss; P मा। मनत्। वा। उनै.। Tâitt Âr 4, 20, 2 मा रुजो ऽनि. 6) Ganz corrumpirt; die Mss schwanken, Ben मो ष्वंत्वमक्षातरा°, H u Bb मे ष्वंत्वमस्मातरा; B मो ष्वत्त्वम° स्मात्तरा; P मो इति मो। स्वत्वमिति सु त्वं। अस्मं। अन्तरित्यन्तः। अधात्। मा। Tâitt Âr 4, 20, 2 मा स्वम्मो॰स्वमस्मान्तरधाः। 7) P अभि गुल्वधानः।; Tâitt Âr. अभि-गुर्द्धान 8) Ben °संह्विषः, P हीडितेभिः। असंह्विष इत्यसंत् द्विष। 9) So im Anschluss an P परा। दैः।, die Samh Mss परा दैः 10) P अग्निः। 11) H u Bb मनो 12) Ben u P आष्ट 13) So P; die Samh Mss द्यावापृथिवी 14) So P; die Samh Mss हीडिषेथा 15) P उत। नः। 16) Bb मित्रावरुणा 17) P इह। आ। गत। 18) P दीध्याना। उत। नः। 19) So ist wohl zu lesen; Ben सखायाः; H u Bb सखायाः, desgl B, ohne Accent; P सखायाः। 20) So Bb, in Ben हेति°; P हेतिः।, in H ohne Accent 21) P शता। वा। अष्टात्। हविषा। 22) P द-द्राणं। 23) P जगार। 24) So Ben, H महित्वाद्याममारत्सह्यः, Bb महित्वाद्या-ममारत्सह्यः; desgl B, ohne Accent, in P महित्वेति महि त्वा। अद्य। ममार। सः। ह्यः। 25) P सं। आन। 26) So scheint die Mâitr Lesung dieses corrupten Verses,* combinirt aus Samh u P, die Samh Mss जरि चेतिदभिशिषः, P जरि। चेइति चेत्। अभिशिष इत्यभि शिष।, cf RV 8, 1, 12 27) P चक्रुभ्य इति चक्रु.भ्यः। 28) So im Anschluss an P आ। तृद।, Ben आकृद्, H u Bb आकीद्, B आकिद्

संधाता[1] संधिर्मघवा पुरूवसुर्निष्कर्ता[2] विहुतं[3] पुनः ॥
उदु तिष्ठ स्वध्वर[4] ऊर्ध्व ऊ षु ण[5] इत्येके ॥ पुनरूर्जा सह रय्येत्येके ॥
उदु त्यं चित्रमित्येके ॥ भूः स्वाहा ॥ भुवः स्वाहा ॥ ३स्वः[6] स्वाहा ॥
भूर्भुवः ३स्वः स्वाहा ॥ १२ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 20

भूर्भुवः ३स्वर्मयि तदिन्द्रियं वीर्यं मयि रायो मयि रक्षो मयि
दक्षो मयि क्रतुर्मयि[7] धेहि सुवीर्यम् ॥
तिसृभिर्घर्मो विभात्याकूत्या[8] मनसा सह[9] विराजा ज्योतिषा सह[10]
तपसा ब्रह्मणा सह[10] तस्य दोहमशीमहि[11] तस्य भक्षमशीमहि[12]
तस्य ता उपहूता[13] उपहूतस्य भक्षयामि ॥ १३ ॥

Vgl Taitt Âr 4 21

उदस्य[14] शुष्माद्भानुर्नार्त्या[15] बिभर्ति भारं[16] पृथिवी न भूमीः[17] ॥
प्र शुक्रैतु[18] देवी मनीषा[19] अस्मत्सुतष्टो[20] रथो न वाजी[21] ॥ १४ ॥

Vgl Taitt Âr 4 17

चिदसि ॥ बृहस्पतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन क्षांमिणा[22] तेन

---

1) So im Anschluss an P संधातेति सं धाता । Ben संधातर, H u Bb संधाता
2) So Ben H u Bt पुरूवसु°, B पुरोवसु°, P पुरूवसुरिति पुरु वसु 1, 8 RVS 1,12
3) So H u Bb, Ben विहुत P विहुतमिति वि हुत । 4) P उत् । तिष्ठत् । स्वध्वर इति सु अध्वर । 5) P ऊर्ध्व । उ । सु । न । 6) So corrigirt, Ben स्व , H u Bb स्व ohne Accent 7) P रय । दक्ष । भक्ष° । क्रतु । 8) So Ben, auch P आकृत्येत्या कृत्या । 9) So P die Samh Mss सह 10) H u Bb सह 11) So Ben, P दोह । अशि । मयि । H u Bt दोहमशीय desgl B ohne Accent 12) Bb °मही, P भक्ष । अशि । मयि । 13) P ते । उपहूत इत्युप हूत । 14) So im Anschluss an P उत् । अस्य । die Samh Mss उदस्य 15) P नार्त्या । 16) So Ben u P, in H Bb u B भार 17) P भूमि । 18) P शुक्रा एतु । 19) P देवी । मनीषा । 20) P अस्मत् । सुतष्ट इति सु तष्ट । 21) So B n in H u Bb वाजी, P वाजी 22) H u B क्षामिणा

विधिना[1] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १५ ॥

प्रजापतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन ऋषिणा तेन विधिना[2] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १६ ॥

उग्रश्च भीमश्च[3] ध्वान्तश्च धनवांश्च[4] सहसावांश्च[5] सहीयसः ॥ विक्षिपः[6] ॥ विज्यें[7] विघें[8] विक्षिपेत्[9] ॥ १७ ॥

Vgl Tait Âr 4 25 u 24

संवत्सरोऽसि परिवत्सरो ऽसीदावत्सरो[10] ऽस्युद्वत्सरो[11] ऽसि वत्सरो ऽसि[12] ॥ तस्य ते वसन्तः शिरो ग्रीष्मो[13] दक्षिणः[14] पक्षं वर्षा[15] उत्तरं शरत्पुच्छम् ॥ हेमन्तो मध्यं शिशिर[16] प्रतिष्ठानं[17] तस्य[18] ते मासाश्चार्धमासाश्च ऋतवः परिवत्सराः ॥ अहोरात्रे ते कल्पेतामेहि मेहि व्रीहि[19] समिध्युदीची ॥ १८ ॥

Vgl Taitt Ar 4, 19, Man Çr 1, 6, 4

---

1) So Ben, in Bb विधिना H विधिना, in P unklar ob विधिना oder सिधिना 2) So Ben Bb विधिना, H विधिना P fehlt 3) B भीमश्च 4) P धनवानिति धनं वान् । च । Taitt Ar 4 25 ध्वनयंश्च 5) P सहसावान् । सहसावानिति सहस वान् । च । 6) P वि । क्षिप । 7) So H u Bb, P विज्यें इति वि ज्यें ।, Ben विज्यें 8) H u Bb विघ्ये, P विघें इति विघें । 9) P वि । क्षेपे । 10) P इदावत्सर इतीदा वत्सरं । 11) P इद्वत्सरं इतीद्वत्सरं । (?) 12) Diese beiden Worte finden sich in Ben, fehlen aber in den andern Samh Mss P auch वत्सर । असि । 13) P ग्रीष्म । 14) Ben u P दक्षिण 15) P वर्षा । 16) So betonen H u Bb in Ben u P शिशिरं 17) So im Anschluss an P प्रतिष्ठान । प्रतिस्थानमिति प्रति स्थान । in Ben प्रतिष्ठानं, desgl B ohne Accent H u Bb प्रतिपानं 18) So Bb u P, die andern Mss तस्य 19) So corrigirt H u Bb वीहि desgl B, ohne Accent, Ben वेहि, P वि । इहि ।

संधाता[1] संधिं मघवा पुरूवसुर्निष्कर्ता[2] विहुतं[3] पुनः ॥
उदु तिष्ठ स्वध्वर[4] ऊर्ध्व ऊ षु ण[5] इत्येके ॥ पुनरूर्जा सह रय्येत्येके ॥
उदु त्यं चित्रमित्येके ॥ भूः स्वाहा ॥ भुवः स्वाहा ॥ ३स्वः[6] स्वाहा ॥
भूर्भुवः ३स्वः स्वाहा ॥ १२ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 20

भूर्भुवः ३स्वर्मयि तदिन्द्रियं[7] वीर्यं मयि रायो मयि रक्षो मयि दक्षो मयि क्रतुर्मयि धेहि सुवीर्यम् ॥
तिसृभिर्घर्मो विभात्याकूत्या[8] मनसा सह[9] विराजा ज्योतिषा सह तपसा ब्रह्मणा सह[10] तस्य दोहमशीमहि[11] तस्य भक्षमशीमहि[12] तस्य ता उपहूता[13] उपहूतस्य भक्षयामि ॥ १३ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 21

उदस्य[14] शुष्माद्भानोर्नार्था[15] बिभर्ति भारं[16] पृथिवी न भूमीः[17] ॥
प्र शुक्रैतु[18] देवी मनीषा[19] अस्मत्सुतष्टो[20] रथो न वाजीः[21] ॥ १४ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 17

चिदसि ॥ बृहस्पतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन ज्योतिषा[22] तेन

---

1) So im Anschluss an P सधातेति स धाता I, Ben संधाता, H u Bb संधाता 2) So Ben, H u Bb पुरोवसु°, B पुरोवसु°, P पुरोवसुरिति पुरो वसु I, s RV 8 1,12 3) So H u Bb, Ben विहुत, P विहुतमिति वि हुत I 4) P उत् I तिष्ठ I स्वध्वर इति सु अध्वरे I 5) P ऊर्ध्व I ऊं I सु I न I 6) So corrigirt, Ben स्वः, H u Bb स्व ohne Accent 7) P रय I दक्ष I मय I क्रतु I 8) So Ben, auch P आकूत्येत्या कूत्या I 9) So P, die Samh Mss सह 10) H u Bb मह 11) So Ben, P दोह I अशि I मयि I, H u Bb दोहमशीय desgl B ohne Accent 12) Bb °मही, P भक्ष I अशि I मयि I 13) P ते I उपहूत इत्युप हूत I 14) So im Anschluss an P उत् I अस्य I die Samh Mss उदस्य 15) P नार्था I 16) So Ben u P, in H, Bb u B भार 17) P भूमिं I 18) P शुक्रो एतु I 19) P देवी I मनीषा I 20) P अस्मत् I सुतष्ट इति सु तष्ट I 21) So Ben in H u Bb वाणी, P वाणी 22) H u Bb ज्योतिषा

विधिना[1] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १५ ॥

प्रजापतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन ऋषिणा तेन विधिना[2] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १६ ॥

उग्रश्च भीमश्च[3] ध्वान्तश्च धनवाꣳश्च[4] सहसावाꣳश्च[5] सहीयसः ॥ विक्षिपः[6] ॥ विज्ञे[7] विव्ये[8] विक्षिपेत्[9] ॥ १७ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 25 u 24

सꣳवत्सरोऽसि परिवत्सरो ऽसीदावत्सरो[10] ऽस्युद्वत्सरो[11] ऽसि वत्सरो ऽसि[12] ॥ तस्य ते वसन्तः शिरो ग्रीष्मो[13] दक्षिणः[14] पक्षो वर्षा[15] उत्तरः शरत्पुच्छम् ॥ हेमन्तो मध्यꣳ शिशिरं[16] प्रतिष्ठानꣳ[17] तस्य[18] ते मासाश्चार्धमासाश्च ऋतवः परिवत्सराः ॥ अहोरात्रे ते कल्पेतामिहि महि व्रीहि[19] संमिह्युदीची ॥ १८ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 19, Mân Çr 1, 6, 4

———

1) So Ben, in Bb विधिना, H विधिनां, in P unklar, ob विधिना oder [illegible]
2) So Ben, Bb विधिना, H विधिनां P fehlt 3) B भीमश्च 4) P [illegible] धनं वान् । च । Taitt Âr 4, 25 ध्वनयꣳश्च 5) P सहसावान् । सहसावानिति [illegible] वान् । च । 6) P वि । क्षिप । 7) So H u Bb, P विज्ञे इति वि ज्ञे । [illegible]
8) H u Bb विव्ये P विव्ये इति विव्ये । 9) P क्षि । पेपे । 10) P इदावत्सर [illegible] वत्सरः । 11) P इद्वत्सरः इतीद्वत्सरः । (!) 12) Diese beiden Worte [illegible] fehlen aber in den andern Samh Mss, P auch वत्सरः । असि । [illegible]
14) Ben u P दक्षिण 15) P वर्षा । 16) So betonen H u Bb, [illegible] शिरः 17) So im Anschluss an P प्रतिष्ठान । प्रतिस्थानमिति [illegible] प्रतिष्ठानꣳ, desgl B, ohne Accent H u Bb प्रतिष्ठानꣳ 18) [illegible] Mss यस्य 19) So corrigirt H u Bb वीहि, desgl B, ohne [illegible] वि । इहि ।

असृङ्मुखो[1] रुधिरेणाभ्यक्तो[2] यमस्य दूतश्च[3] वाग्विधावति ॥ गृध्रः सुपर्णः कुणपं[4] निषेवति[5] यमस्य दूतः प्रहित[6] एष एति[7] व्यूसौ[8] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ १९ ॥

Vgl Taitt Âr 4, 29

तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत्[9] ॥ पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतं प्रब्रुवाम[10] शरदः शतं शृणुयाम[11] शरदः शतम् ॥ २० ॥

निधायो वा३[12] निधायो वा३ निधायो वा३ ओं वा३ ओं वा३ ओं वा३[13] ए ऐ ओं स्वर्णज्योतिः[14] ॥ २१ ॥

Vgl Taitt Ar 4, 40

वृहद्भा३[15] वृहद्भा३ वृहद्भा३ वृहद्भा इम्[16] वृहद्भा इम् वृहद्भा इम् ॥ इम् इम् इम्[17] स्वर्णज्योतिः[18] ॥ २२ ॥

पृथिवी समित्तामग्निः[19] समिन्द्धे सामिं[20] समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धताम्

1) असृङ्मुख इत्यसृक् मुख । 2) So corrigirt die Mss °णाभ्यक्तो P अभ्यक्त इ त्यभि अक्त । 3) So Ben, in P दूतं । च । H u Bb दूतस्य desgl B ohne Accent Taitt Âr 4 29 यमस्य दूत श्वपाद्विधावसि 4) P सुपर्ण इति सु पर्णः । कुणपमिति कुण पं । 5) P नि । सेवती । 6) P प्रहित इति प्र हितः । 7) B इति, P एवं । एति । 8) P वि । असौ । 9) Bb °मुच्चरत्, P पुरस्तात् । शुक्रं । उच्चरदित्युत् चरत् । 10) So B nur ohne Accent P प्र । ब्रुवाम । H u Bb प्रब्रवाम, in Ben fehlt dies Wort und die beiden folgenden 11) So corrigirt, die Mss शृणुयाम P शृणुयाम । 12) In P वा ohne Accent 13) In Ben fehlen alle die ३, in H fehlen sie nach वो वां, in Bb nur vor dem ersten निधायो und vor dem ersten वो eine ३ in B finden sich alle ३ 14) Ben u Bb स्वर्ण ज्योति I स्वर्णज्योतिरिति स्वर्णं ज्योतिः । 15) P वृहद्भा इति वृहत् भा । 16) I वृहद्भायोमिति वृहत् भा इं । 17) Diese drei letzten इम् in H u Bb ohne Accent 18) Ben u Bb स्वर्ण ज्योति 19) So Ben; in H u. Bb समित् P समिदिति । सं इत् । 20) So corrigirt Ben सामिं°, H u Bb सामिं°, P सा । अग्निः ।

स्वाहा ॥ अन्तरिक्षं समित्ता वायुः समिन्द्धे सा वायुं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां स्वाहा ॥ द्यौः समित्तामादित्यः[1] समिन्द्धे सादित्यं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां स्वाहा ॥ दिशः समित्तां प्रजापतिः समिन्द्धे सा प्रजापतिं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां[2] स्वाहा ॥ २३ ॥

Vgl Tâitt Âr 4, 41, 1—3

अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे[3] गोपाय तञ्शकेयं[4] तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ वायो[5] व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ सूर्य व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ व्रतानां व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन राध्यासम् ॥ २४ ॥

Vgl Tâitt Âr 4 41, 3 u 4

पृथिवी समित्तामग्निः समिन्धिष्ट साग्निं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥ अन्तरिक्षं समित्ता[6] वायुः समिन्धिष्ट सा वायुं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥ द्यौः समित्तामादित्यः[7] समिन्धिष्ट

1) So H u Bb, in Ben समित् 2) So corrigirt, Ben समित्ता॰, desgl B, ohne Accent; H समिता॰, Bb समिता॰, vgl oben die entsprechenden Sätze, in Tâitt. Âr 4, 41 समित्ता॰ 3) P तत् । मे । 4) P तत् । शकेयं । 5) Von वायो bis सूर्य (excl) in H u Bb eine Lücke 6) Hier beginnt das letzte vereinzelte Blatt von M. 7) Ben समित्

सादित्यं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषताः स्वाहा ॥ दिशः समित्[1] प्रजापतिः समिन्धिष्ट सा प्रजापतिं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषताः स्वाहा॥२५॥

Vgl Tâitt Âr 4, 41, 4 flg

अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाराध्यम्[2] ॥ वायो व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाशकं तेनाराध्यम् ॥ सूर्य व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं[3] तदशकं तेनाशकं तेनाराध्यम्[4] ॥ व्रतानां व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाशकं तेनाराध्यम् ॥ २६ ॥

Vgl Tâitt Âr. 4, 41, 6

शं नो वातो[5] ऽभिवातु शं नस्तपतु सूर्यः ॥
अहानि[6] शं भवन्तु नः शं रात्री[7] प्रतिधीयताम् ॥

पृथिवी शान्तिः सौषधीभिः शान्तिरन्तरिक्ष[8] शान्तिस्तद्वायुना शान्तिर्द्यौः शान्तिः सा वृष्ट्या शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिर्ब्राह्मणाः[10] शान्तिः[9] शान्तिः सर्वशान्तिस्तयाहं[11] शान्त्या सर्वशान्त्या[12] मह्यं द्विपदे च च-

1) So corrigirt, in Ben u. Bb समित् ohne Accent; in H समित् 2) H तेना राध्यास, Bb तेन राध्यासं, B तेनाराध्य, P तेन। अराध्यं।, cf das Folgende 3) Bb प्रवोचं 4) H u Bb तेनाराध्य 5) So corrigirt, Ben वाऽतो; P वातः।, Bb वातो, H u B वातो 6) P वा। अहानि। 7) So M, in Bb u P रात्रीः।; desgl Ben, H u B, ohne Accent; Tâitt. Âr 4, 42, 1 रात्रिः 8) P अन्तरिक्षे। 9) So Ben u P, in H u. Bb dies Wort ohne Accent 10) H, Bb u P ब्राह्मणाः 11) P सर्वे। शान्तिरिति सर्व-शान्ति। 12) P सर्वशान्त्येति सर्वं शान्त्या।

तुष्पदे च शान्तिं करोमि शान्तिर्बभूव शान्तिरसि शान्तिर्नो अस्त्वभयं[1] नो अस्तु[2] ॥

आपो हि ष्ठा[3] मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे ॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ॥
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः[4] ॥
ईशाना[5] वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् ।
अपो याताममभेषजं[6] ता नः कृण्वन्तु[7] भेषजम् ॥
कया नश्चित्र[8] आभुवदूती सदावृधः सखा ।
कया शचिष्ठया वृता ॥
कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सदन्धसः ।
दृढा चिदारुजे वसु ॥
अभी[9] षु[10] णः सखीनामविता जरितॄणाम्[11] ।
शतं भवास्यूतिभिः[12] ॥

त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवे हवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।
हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः[13] ॥

---

1) So H, Bb, auch I अस्तु। अभय।, in Ben अस्त्वभय, in M स्त्वभय 2) M नो स्तु 3) P स्था। 4) Vgl RV 10, 9, 1—3 5) P ईशाना:। 6) So M, Ben अपो याताममभेषजं, P अप.। यात। अभेषज।, H u Bb अपो जाता न भेषजं, desgl B, ohne Accent, vgl aber auch RV 10 9, 5 7) Bb कृण्वंत 8) P चित्र। 9) So Ben, die andern Mss अभि, P अभि। 10) P सु। 11) Bb जरितृणां 12) Bb °स्यूतीभि; vgl übrigens RV 4, 31, 1—3 13) Vgl RV 6, 47, 11 Hier endet das letzte, vereinzelte Blatt von M

स्वस्ति न[1] इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो[2] अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु[3] ॥
यथादित्या अंशुमाप्याययन्ति यथाक्षितिमक्षितयः[4] पिबन्ति ।
एवास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥
उद्वयं तमसस्परि ज्योतिः पश्यन्त[5] उत्तरम् ।
देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्[6] ॥
मित्रस्य चक्षुषा समीक्षामहे ॥ मित्रस्य चक्षुषा समीक्षध्वम् ॥
ब्रह्मण उपस्तरणमसि ब्रह्मणे त्वोपस्तृणामि ॥ २७ ॥

Vgl Taitt Âr 4 42

॥ इति[7] खिलकाण्डे नवमः प्रपाठकः[8] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्द्रविणस्युर्विपन्यया[9] ।
समिद्धः शुक्र[10] आहुतः ॥
त्वं सोमासि सत्पतिस्त्वं राजोत वृत्रहा ।
त्वं भद्रो असि क्रतुः[11] ॥

---

1) P न । 2) So Ben, H u Bh, P तार्क्ष्ये ।, B तार्क्ष्यो 3) Vgl. RV 1, 89, 6 4) P यथा । चिति ।, vgl aber auch unten 4, 12, 2. 5) P पश्यन्तः । 6) Vgl RV 1, 50, 10 7) Das इति fehlt in den Mss 8) Ben schreibt खिलकाण्डे नवम. शुक्रियः प्र॰; in P steht hier am Schluss noch प्रवर्ग्यप्रपाठक 9) P विपन्यया । 10) P शुक्रः । Vgl RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13 1, Kâṭh 2, 14, , 20 14 11) Vgl TS 4, 3 13 1, RV 1, 91, 5, Kaṭh 2, 14

अग्निर्मूर्धा भुवो यज्ञस्य ॥

पिप्रीहि[1] देव[2] उशतो यविष्ठ विद्वां[3] ऋतूँऋतुपते यजेह[4] ।
ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वँ होतॄणामस्यायजिष्ठः ॥
अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावकशोचे वेष्ट्वँ[5] हि यज्वा ।
ऋता यजासि महिना वि यद्भूर्हव्या[6] वह यविष्ठ या ते अद्य[7] ॥
पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक् स्वाहुतः ।
अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट्[8] ॥
तँ सबाधो यतस्रुच इत्था धिया यज्ञवन्तः ।
आचक्रुरग्निमूतये[9] ॥
अग्ने रक्षा णो अँहसः प्रति ष्म देव रीषतः[10] ।
तपिष्ठैरजरो दह[11] ॥
त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा[12] राजन्नघायतः ।
न रिष्येत्त्वावतः[13] सखा[14] ॥
वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिवि[15] ॥
विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरितातिं[16] पर्षि ।
अग्ने अत्रिवन्नमसा[17] गृणानो ऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम्[18] ॥

---

1) Ben पिपृहि 2) So Ben, in H u Bb देवा, desgl B, ohne Accent, P देवान् । 3) So Ben, in H u Bb विद्वा, desgl B, ohne Accent, P विद्वान् । 4) Bb यजेहा, P ऋतून् । ऋतुपत इत्यृतु पते। यज। इह। Vgl RV 10, 2, 1, TS 4, 3, 13, 4, TBr 3, 5, 7, 5, 6 11, 1, Kâṭh 2 15, 18, 21, 20 15 5) So Bb, in Ben वेष्ट्वँ, P वे । त्वं । 6) In H u Bb हि ohne Accent, in Ben भू° ohne Accent 7) Vgl TS 4, 3, 13 4, RV 6, 15, 14, TBr 3, 5, 7 6, 6 12, 2 8) Vgl TBr 3, 6 1, 3, RV 3, 27, 5, Kâth 40, 14 9) Vgl RV 3, 27, 6, TBr 3, 6 1, 3, Kâth 40, 14 10) P प्रतोस्म । देव । रीषत । रिषत इति । 11) Vgl RV 7, 15 13, TBr 2 4 1, 6, Kâṭh 2 14 12) P रक्ष । 13) P रिष्येत् । 14) Vgl RV 1, 91, 8, TS 2 3 14 1, Kath 2, 14 15) Vgl TS 1, 5, 11, 1, 4, 4 12, 5 VS 18, 73, 26, 8, Kath 11 13 16) P दुरितेति दुः इता । अति । 17) P अत्रिवदित्यत्रि वत् । 18) Vgl RV 5, 4 9 TBr 2 4 1, 5, Taitt Ar 10 2 1

अग्ने त्वं पारया[1] नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।
पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा[2] तोकाय तनयाय शं॰ योः[3] ॥
अग्नाविष्णू सजोषसेमा[4] वर्धन्तु वां गिरः ।
द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्[5] ॥
अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं॰ वां पाथो घृतस्य गुह्यानि नाम ।
दमे दमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्यत्[6] ॥
पावका नः सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती ।
यज्ञं॰ वष्टु धियावसुः[7] ॥
आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु[8] यज्ञम् ।
हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु[9] ॥
ये ते सरस्व[10] ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः[11] ।
तेषां ते सुम्नमीमहे[12] ॥
यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त[13] आपः ।
यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं॰ सरस्वन्तमवसे हुवेम[14] ॥
अग्निः प्रत्नेन मन्मना शुम्भानस्त३न्वं॰ स्वाम् ।
कविर्विप्रेण वावृधे[15] ॥
सोम गीर्भिष्ट्वा वयं॰ वर्धयामो वचोविदः ।
सुमृडीको न आविश[16] ॥

---

1) P पारय। ॰ 2) P भव। 3) Vgl RV 1 189, 2, TS 1, 1, 14, 4, TBr 2, 8, 2, 5, TA 10, 2, 1 4) P सजोषसेति स जोषसा। इमाः। 5) Vgl TS 4, 7, 1, 1; 5, 7, 3, 3, TBr 3 11, 3 6) Vgl TS 1, 8, 22, 1, Kaṭh 4, 16. 7) Vgl RV 1, 3, 10, TBr 2, 4, 3, 1, VS 20, 84, Kaṭh 4, 16. 8) P यजता। गन्तु। 9) Vgl. TS 1, 8, 22, 1, 2, 5, 12, 1, 3, 1, 11, 2, RV 5, 43, 11, Kaṭh 4, 16, 20 15 10) P सरस्व। 11) Ben घृतश्चुतः 12) Vgl TS 3, 1, 11, 3, RV 7 96, 5, Kaṭh 19, 14 13) P उप तिष्ठन्ते। 14) Vgl TS 3, 1, 11, 3. 15) Vgl RV 8, 44, 12, TBr 3, 5 6 1, Kaṭh 2 14 16) P आ। विश।, vgl RV 1, 91, 11, TBr 3, 5 6, 1, Kaṭh 2, 14

त्वमग्ने वीरवद्यशो देवश्च सविता भगः ।
दितिश्च दाति वार्यम्[1] ॥
त्वं भगो ना[2] आ हि रत्नमिषे परिज्मेव क्षयसि दस्मवर्चाः[3] ।
अग्ने मित्रो न बृहत ऋतस्यासि[4] क्षत्ता वामस्य देव भूरेः[5] ॥
मैद्रो अग्ने[6] ॥
इमो अग्ने वीततमानि[7] हव्याजस्रो[8] वक्षि देवतातिमच्छ ।
प्रति न ईं[9] सुरभीणि व्यन्तु[10] ॥
अग्न आयूंषि पवसे[11] ऽग्निर्ऋषिः[12] ॥
तं हि शश्वन्त ईडते स्रुचा देवं घृतश्चुता[13] ।
अग्निं हव्याय वोढवे[14] ॥
अग्निमग्निं हवीमभिः[15] सदा हवन्त[16] विश्पतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम्[17] ॥
अग्ने पावक रोचिषा[18] स नः पावक दीदिवो[19] ऽग्निः शुचिव्रततमा[20]
उदग्ने शुचयस्तव[21] ॥
स हव्यवाडमर्त्य[22] उशिग्दूतश्चनोहितः ।

---

3) Vgl RV 7, 15, 12 2) P ना । 3) Ben दस्मवर्चाः 4) P बृहत । ऋतस्य । असि । 5) Vgl RV 6, 13, 2 6) Vgl RV 7, 1, 3; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 3; Kāth 2, 15, 18, 4; 20, 14 u ö, Kap S 28, 4; 43, 2 7) Ben वितत॰ 8) So H u Bb, P हव्या । अजस्रः । Ben हव्याजस्रो 9) Ben ईयं॰ 10) Vgl RV 7, 1, 18, TS 4, 3 13, 6; Kāṭh 2, 15, 19, 14; 35, 2; Kap S 49, 3 11) Vgl RV 9, 66, 19, TS 1, 3, 14, 7 u öfter TBr 2, 6, 3, 4; TA 2, 5, 1; Kāṭh 4, 11, 11 13 u öfter, Kap S 3, 9, 8, 5 12) Vgl RV 9, 66, 20; Taitt Âr. 2, 5, 2, VS 26, 9 13) Ben घृतश्च्युता 14) Vgl RV 5, 14 3, TS 4, 3, 13, 8; Kāth 19, 14. 15) Ben हविमभिः 16) P सदा । हवन्त । 17) Vgl RV 1, 12, 2, TS 4, 3, 13, 8 18) Vgl TS 1, 3, 14, 8 u ö, RV 5, 26, 1, Kāṭh 17, 17, 19, 14, Kap S 28, 1. 19) So TS 1, 3, 14, 8 u ö; RV 1, 12 10, Kaṭh 19, 14. 20) Vgl TS 1, 8, 14, 8; 5, 5, 3; RV 8, 44, 21. Kāth 19 14. 21) Vgl TS 1, 3, 14, 8 u. ö RV 8, 44, 17, Kāth 2, 14; 19, 14, 40, 14 22) P अमर्त्यः ।

अग्निर्धिया समृण्वति[1] ॥
अग्निं॰ स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् ।
हव्या देवेषु नो दधत्[2] ॥
किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत्प्र यद्ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि ।
मा वर्पो अस्मदपगूह[3] एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ[4] ॥
प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्यः श॰सामि वयुनानि विद्वान् ।
तं त्वा गृणामि तवसमतव्यान्क्षयन्तमस्य रजसः पराके[5] ॥
सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं॰ सुशर्माणमदितिं॰ सुप्रणीतिम् ।
दैवीं नाव॰ स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये[6] ॥
महीमू षु मातरं॰ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं॰ सुशर्माणमदितिं॰ सुप्रणीतिम्[7] ॥
अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः ।
सं देवत्रा बभूवथुः[8] ॥
युवमेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम् ।
युवं॰ सिन्धूंरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमा अमुञ्चतं गृभीतान्[9] ॥ १ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen!

---

1) Vgl TS 4,1,11,4, RV 3,11,2, Kath 19 14, VS 22,16 2) H दधत्, vgl TS 4,1,11 4, RV 5 14,1, VS 22 15 3) P अप । गुह । 4) Vgl TS 2,2 12 5, RV 7,100,6 5) Vgl RV 7,100,5, TS 2,2,12,5 6) Vgl TS 1 5 11 5, RV 10 63 10, TA 1,13 2, Kath 2,3, VS 21,6 7) Vgl TS 1,5 11 5, 7,1,18,2, TBr 3,1,3,3, Taitt Âr 1,13 2, Man Çr 7,2,6, VS 21,5 Kath 30 4 u 5, Kap S 46,7 8) Vgl RV 1,93,9, TS 2,3,14,1, TBr 3,5,7,2, Kath 4,16 9) So Ben u P, die andern Mss गृभीताम्, vgl RV 1,93,5 TS 2,3 14 1, TBr 3 5 7 2, Kath 4 16 Dieser Schlussvers findet sich im Padap oben 1 5,1 u A eingeschoben

अग्ना आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये ।
नि होता सत्सि बर्हिषि[1] ॥
अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्[2] ॥
अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा ।
हव्यवाड् जुह्वास्यः[3] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनदसि[4] स्तोमेन बोधयाया[5] आयूंषि पवसे[6] ऽग्ने तमद्यांभिष्टे[7] अर्चे[8] ॥

एभिर्नो अर्कैर्भवा[9] नो अर्वाङ् स्वर्णज्योतिः[10] ।
अग्ने विश्वेभिः सुमना[11] अनीकैः[12] ॥

अंधा[13] सूमे[14] ॥

अग्नेः स्तोमं मनामहे सिध्रमद्य[15] दिविस्पृशः ।
देवस्य द्रविणस्यवः[16] ॥
अग्ना यो[17] मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः[18] ।
भसन्नु ष[19] प्र पूर्व्य इषं[20] वुरीतावसे[21] ॥

---

1) Vgl RV 6, 16, 10, TS 2 5 7 3 u o, TBr 3 5, 2, 1, Kaṭh 19, 5 16, 4, 20, 14, Kap S 30, 3 2) Vgl RV 1, 12, 1, TS 2, 5 8 5, TBr 3, 5, 2 3, Kâṭh 20 14, 3) So H u Bb, in Ben जुह्वास्य, vgl RV 1, 12, 6, TS 1, 4, 46 3 u 5, TBr 2, 7, 12, 3, Kaṭh 15, 12, 20, 14, 34 19 4) Vgl RV 6, 16, 34 TS 4 3 13, 1 u 7, Kâṭh 2 14, 20, 14 5) Vgl RV 5, 14, 1, TS 4, 1, 11, 4, VS 29 15 6) Vgl RV 9, 66, 19, TS 1, 3 14 7 u 5, Kaṭh 4, 11, 19, 14 u o 7) Vgl RV 4 10 1 TS 4 4, 4, 7 8) Vgl RV 4 10 4, TS 4 4 4 7 9) P भंव । 10) So H, Ben u Bb स्वर्ण ज्योति, P स्व । र्ण । ज्योति । 11) P सु मंना । 12) Vgl RV 4, 10 3, VS 15 46 TS 4 4 4 7, Kaṭh 20 14 13) P चंध । 14) Vgl RV 4, 10, 2, TS 4, 4 4 7, Kaṭh 20 14, VS 15 45 15) Bb सिद्धमंद्य 16) Vgl RV 5 13, 2; TS 5, 5, 6, 1, Kaṭh 20 14 17) P यथा । यं । 18) So mit P, die Saṃh Mss धितिभि 19) S im Anschluss an P भंसत् । नु । स । die Saṃh Mss भंस पंषम, cf RV 6, 14, 1 20) P प्र । पूर्व्य । ईंष । Ben मपूर्व्य इष॰, desgl B ohne Accent, H u Bb प्रपूर्व्यंष॰ 21) Vgl RV 6, 14 1, Kaṭh 20, 14

त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः ।
त्वया यज्ञं[ॱ] वितन्वते[1] ॥
वृषा सोम द्युमं[2] असि वृषा देव वृषव्रतः ।
वृषा धर्माणि दधिषे[3] ॥
अग्निर्जातो अरोचत घ्नन्दस्यूञ्ज्योतिषा तमः ।
अविन्दद्गा[4] अपः स्वः[5] ॥
अग्ने बृहन्[6] ॥
इमं मे वरुण श्रुधी[7] हवमद्या[8] च मृडय ।
त्वामवस्युराचके[9] ॥
तंत्वा याम्यग्निनाग्निः[10] ॥
त्वं[ॱ] ह्यग्ने अग्निना विप्रो विप्रेण संन्सता ।
सखा सख्या समिध्यसे[11] ॥
प्र स मित्र मर्तो[12] अस्तु प्रयस्वान्यस्त[13] आदित्य शिक्षति व्रतेन ।
न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात्[14] ॥
अनमीवास[15] इडया[16] मदन्तो मितज्ञवो वरिमन्ना[17] पृथिव्याः ।
आदित्यस्य व्रतमुपक्षियन्तो वयं मित्रस्य सुमतौ स्याम[18] ॥

---

1) Vgl RV 5,13 4, TBr 2,4,1 6 Kaṭh 2,14, 20 15   2) P द्युमानिति द्यु मान् ।
3) Vgl RV 9,64,1, TS 4 2,11,3, 4 3 13,3, Kaṭh 2,14, 20,15   4) P गाः ।   5) Vgl RV 5,14 4   6) So Ben u P, H u Bb बृहत्, desgl B, ohne Accent, vgl TS 4,2,1,4, Kāṭh 16,8, 19,11, Kap 6 32 1   7) P श्रुधि ।   8) P अद्य ।   9) P अवस्युः ।, Ben °मवस्युर°, vgl RV 1, 25, 19, TS 2,1,11, 6, 2 5 12 1, 4, 2, 11,3, TBr 3, 7, 11,3, 12,6, TA 2 4 4, 4 20 3, Kaṭh 4 16, 11 12 11, 13, 12 15, 21, 13, VS 21,1   10) Im P steht hier der ganze Vers तत् । त्वा । यामि । ब्रह्मणा । वंदमान । तत् । आ । शास्ते । यजमान । हविर्भिरिति हविः भि । अहेडमान । वरुण । इह । बोधि । उरुशंस[ॱ] सेतुष्य आ[ॱ]- य । मा । न । आयु । प्र । मोषी ।, vgl RV 1 24 11, TS 2, 1, 11, 6 u o, Kaṭh 4 16 u 8, ferner vgl RV 1,12 6, TS 1 4 46 3 u o   11) Vgl RV 8,43,14, TS 1,4,46 3, 3,4 11,5, Kāṭh 23,12   12) P मित्र । मर्तः ।   13) P यः । ते ।   14) Vgl RV 3 59,2, TS   15) P अनमीवासः ।   16) So alle Saṃh Mss, in P इडया ।
17) Ben वरीमन्ना   18) Vgl RV 3 59,3, TBr 2 8,7,4

तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या[1] कर्तोर्विततं संजभार।
यदेदयुक्त[2] हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै[3] ॥
भद्रा अश्वा[4] हरितः सूर्यस्य चित्रा[5] एतग्वा[6] अनुमाद्यासः।
नमस्यन्तो दिव[7] आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः[8] ॥

त्वमग्ने व्रतपा असि[9] ॥

यद्वो वयं प्रमिनाम[10] व्रतानि विदुषा[11] देवा[12] अविदुष्टरासः।
अग्निष्टद्विश्वमापृणाति विद्वान्येभिर्देवां ऋतुभिः कल्पयाति[13] ॥

अग्ने नय[14] ॥

आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्नवाम[15] तदनु प्रवोढुम्।
अग्निर्विद्वान्त्स[16] यजात्सेदु[16] होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति[17] ॥

अग्निः शुचिव्रततमः[18] शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुची रोचत आहुतः ॥ उदग्ने शुचयस्तवाक्रन्ददग्निर्नक्तोषासा[19] ॥

आयाहि तपसा जनिष्वाग्ने पावको अर्चिषा।
उपेमां सुष्टुतिं मम ॥
आ नो याहि तपसा जनिष्वाग्ने पावक दीद्यत्।
हव्या देवेषु नो दधत् ॥ २ ॥

S die Vergleichungen in den Anmerkungen

1) H u Bb मध्या 2) P यदा। इत्। अयुक्त। 3) Vgl RV 1,115,4, TBr 2,8,7,1, VS 33,37 4) P भद्रा। अश्वाः। 5) P चित्राः। 6) So Ben, H u Bb एतग्वा, P एतग्वा इत्येत ग्वा। 7) P दिवः। 8) Vgl RV 1,115,3, TBr 2,8,7,1 9) Vgl RV 8,11,1, TS 1,1,14,4 u o, Kath 2,4, 6,10, Kap S 48,10 u ö 10) Ben प्रमीनाम 11) Ben विदुषा 12) Ben देवाः। 13) Vgl RV 10,2,4, TS 1,1,14,4, Kath 6,10, Kap S 49,10 14) Vgl RV 1,189,1, TS 1,1,14,3 u o, Kath 6,10, 3,1, Kap S 2,8 15) So mit P यत्। शक्नवाम।, die Samh Mss schreiben शक्नुवाम 16) P सः। इत्। उ इत्यू। 17) Vgl RV 10,2,3, TS 1,1,14,3 u ö, Kath 18,21, 2,15 18) P शुचिव्रत तम।, vgl RV 8,44,21, TS 1,3,14,8, Kath 19,14, 40,14 19) Vgl RV 8,44,17, 10,45,4, TS 1,3,14,8, 4,1,10,4, Kath 2,14, 19,14, 40,14, 16,8, 16,9 u 10, 19,11 u 13, Kap S 52,1 u 2

अभि त्वा देव सवितरीशानं वार्याणाम्।
सदावन्भागमीमहे[1] ॥

मही द्यौः पृथिवी च[2] नस्त्वामग्ने पुष्करादधि[3] तमु त्वा दध्यङ्ङृषिस्तमु[4] त्वा पाथ्यो वृषा[5] ॥

उत[6] ब्रुवन्तु जन्तव[7] उदग्निर्वृत्रहाजनि[8]।
धनंजयो रणेरणे[9] ॥
आ यं हस्ते न[10] खादिनं शिशुं जातं न बिभ्रति।
विशामग्निं स्वध्वरम्[11] ॥
प्र देवं देववीतये भरता[12] वसुवित्तमम्।
आ स्वे योनौ निषीदतु[13] ॥
आ जातं जातवेदसि प्रियं शिशीतातिथिम्।
स्योन[14] आ गृहपतिम्[15] ॥

अग्निनाग्निस्त्वं[16] ह्यग्ने अग्निना[17] ॥

तं मर्जयन्त सुक्रतुं पुरोयावानमाजिषु।
स्वेषु क्षयेषु वाजिनम्[18] ॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।

---

1) P सदा। अवन्। भागं। ईमहे।, vgl RV 1, 24, 3, TS 3, 5, 11, 3; Kâṭh 15, 12; 26, 7; Kap S. 44, 7 2) Der P giebt diesen Vers vollständig मही। द्यौः। पृथिवी। च। नः। इमं। यज्ञं। मिमिक्षता। पिपृतां। नः। भरीमभिरिति भरीम.भिः I; vgl. RV 1, 22, 13; TS 3 3, 10, 2 u 5; Kâṭh 13 9 u 10, 15, 12, 16, 16, 20, 7; 39, 3 3) Vgl. TS 3, 5, 11, 3 u 5, RV 6, 16, 13, Kâṭh 15, 12, 16, 3 4) Vgl TS 3, 5, 11, 3 u 5; RV 6, 16, 14, Kâṭh. 15, 12, 19, 4 5) Vgl TS 3, 5, 11, 4 u 5, RV 6, 16, 15; Kâṭh 15, 12, 16, 3, Kap. S 30, 2 6) Bb उपर्द 7) P जन्तव. I 8) P अजनि। 9) Vgl TS 3, 5, 11, 4; RV 1, 74, 3, Kâṭh 15, 12, 8, 16 10) P आ। यं। हस्ते। न। 11) Vgl TS 3, 5, 11, 4; RV 6, 16, 40 12) P भरत। 13) Vgl RV 6, 16, 41, TS 3, 5, 11, 4, Kâṭh 15, 12. 14) P स्योने। 15) Vgl RV 6, 16, 42; TS 3 5, 11, 5 16) Vgl RV 1, 12, 6; TS 1, 4, 46, 3 u 5; Kâṭh. 15, 12; 20, 14 17) Vgl RV 8, 43, 14, TS 1, 4, 46, 3, 3, 5, 11, 5; Kâṭh 15, 12. 18) Vgl. RV 8, 84 (73). 8; TS 3, 5, 11, 5; Kâṭh 15, 12

ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः[1] ॥

समिधो[2] अग्न आज्यस्य व्यन्तु तनूनपादग्न आज्यस्य वेत्विडो[3] अग्न आज्यस्य व्यन्तु बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु दुरो अग्न आज्यस्य व्यन्तूपासानक्ताग्न[4] आज्यस्य वीतां दैव्या होताराग्न आज्यस्य वीतां तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु स्वाहाग्निं॰ स्वाहा सोमं॰ स्वाहाग्निं॰ स्वाहाग्निं॰ होत्रांस्वाहा[5] देवा आज्यपा जुषाणा अग्न आज्यस्य व्यन्तु॥

अग्ने यं॰ यज्ञमध्वरं॰ विश्वतः परिभूरसि।
स इद्देवेषु गच्छति[6] ॥

त्वं नः सोम विश्वतो[7] ऽग्निर्मूर्धा[8] भुवो यज्ञस्य[9] ॥

सोम यास्ते मयोभुव[10] ऊतयः सन्ति दाशुषे।
ताभिर्नो ऽविता भव[11] ॥

या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां॰ या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु।
तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेडन्राजन्सोम[12] प्रति हव्या गृभाय[13] ॥

तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि।
धियो[14] यो नः प्रचोदयात्[15] ॥

अचित्ती[16] यच्चकृमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पुरुषत्वता।
देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः[17] ॥

---

1) Vgl RV 1, 164 50, TS 3 5 11 5, Kaṭh 15 12 2) P समिध इति स इंध । vgl TBr 3 5 5 3) Ben वेत्विडो Bb वेत्विति P वेतु। इड । 4) P उपसानक्ता। उपसानक्तेत्युषसा नक्ता। 5) Die Mss scheinen होत्रांस्वाहा zu schreiben 6) Vgl RV 1, 1, 4 TS 4 1 11 1, Kāṭh 2 14 7) Vgl RV 1, 91, 8, TS 4 1, 11, 1, Kāṭh 2 14 8) Vgl RV 8, 44, 16, TS 1 5 5 1, 4 4 4 1 Kaṭh 6 9, 12 14, 20 14 u ö 9) Vgl RV 10, 8 6, TS 4 4 4 1, Kāṭh 16 15 20 15 10) Ben °भुवो 11) Vgl RV 1, 91, 9, TS 4 1, 11, 1, Kāṭh 2 14 12) Die Mss राजन्सोम 13) Vgl RV 1, 91, 4, TS 4 1 11, 1, TBr 2, 8, 3, 2, Kāṭh 13, 15 14) H धियौ 15) Vgl RV 3, 62 10, TS 4, 1 11, 1, VS 3, 35 u ö 16) Ben अचित्ती 17) Vgl RV 4, 54, 3, TS 4, 1, 11 1

पावका नः सरस्वत्या[1] नो दिवः[2] ॥
पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः ।
पूषा वाजꣳ सनोतु नः[3] ॥
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया[4] अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु[5] ॥
इहेह[6] वः स्वतवसः[7] कवयः सूर्यत्वचः[8] ।
यज्ञं मरुता[9] आवृणे[10] ॥
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
ये सहाꣳसि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः[11] ॥
विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः ।
जुषन्ताꣳ युज्यं पयः[12] ॥
विश्वे देवासो अस्रिधा[13] एहिमायासो[14] अद्रुहः ।
मेधं जुषन्त वह्नयः[15] ॥
द्यावा नः पृथिवी इमꣳ सिध्रमद्य दिविस्पृशम् ।
यज्ञं देवेषु यच्छताम्[16] ॥
प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वꣳ सदने ऋतस्य ।
आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वाꣳ वरूथम्[17] ॥

---

1) P सरस्वती । आ ।; vgl. RV 1, 3, 10; TBr 2, 4, 3, 1; Kâṭh 4, 16. 2) Vgl. RV 5,43,11; TS 1, 8,22,1 u 5; Kâṭh. 4, 16; 20,15 3) Vgl RV 6, 54, 5; TS 4, 1,11,2; Kâṭh 4, 15; 20, 15. 4) P मायाः । 5) Vgl RV 6, 58, 1; TS 4, 1, 11, 2; Kâṭh. 4, 15; 20,15. 6) Bb इहेह 7) Bb स्वतपसः; P स्वतवस इति स्व.तवसः । 8) In Ben dies Wort ohne Accent; P सूर्यत्वच इति सूर्य त्वचः । 9) P मरुतः । 10) Vgl RV 7,59,11; Taitt Âr. 1,4,3; Kâṭh. 20,15 11) Vgl RV 6, 66,9; TS 4,1,11,3; Kâṭh 20,15 12) Vgl RV 6,52,10; TS 4,1,11,4, Kâṭh 13,15 13) So corrigirt; die Saṃh Mss schreiben असृधा; aber P अस्रिध । 14) P एहिमायास इत्येहि.मायासः । 15) Vgl RV 1,3,9 16) Vgl. RV 2,41,20; TS 4,1,11,4 17) Vgl. RV 7,53,2; TS 4, 1, 11, 4.

स हव्यवाडमि॰[1] स्तोमेन[2] ॥

देवं बर्हिर्वसुवने[3] वसुधेयस्य वेतु देवीर्द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी ऊर्जाहुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवा दैव्या[4] होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवो नराशंसो वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो अग्निः स्विष्टकृत्सुद्रविणा[5] मन्द्रः कविः सत्यमन्मायजी[6] होता होतुर्होतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाड्यां[7] अपिप्रेर्ये ते होत्रे अमत्सत[8] तां॰ ससनुषी॰[9] होत्रां देवंगमां[10] दिवि देवेषु यज्ञमेरयेम॰[11] स्विष्टकृच्चाग्ने होताभूर्वसुवने[12] वसुधेयस्य नमोवाके वीहि ॥ वाजे वाजे शं नो भवन्तु ॥ ३ ॥

Vgl TS 3, 5, 11, TBr 3, 5 5, TS 4, 1, 11, TBr 3 5, 9, weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

प्र देवं देव्या धिया भरता[13] जातवेदसम् ।
हव्या नो वक्षदानुषक्[14] ॥
अयमु ष्य[15] प्र देवयुर्होता यज्ञाय नीयते ।
रथो न योरभीवृतो[16] घृणीवाञ्चेतति[17] त्मना[18] ॥

---

1) Vgl RV 3, 11 2, TS 4 1 11 4 Kaṭh 19, 4 2) Vgl RV 5, 14, 1, TS 4, 1, 11, 4 3) Vgl TBr 3, 5 9 4) So Bb, auch P देवा। दैव्या।, in Ben u H देवा दैव्या, in B दैव्या दैव्या 5) P सुद्रविणा इति सु द्रविणा। 6) So Bb, P सत्यमन्मेति सत्य मन्मा। यजी।, H सत्यमन्मायजी, B सत्यमन्मायजी, Ben? 7) P यान्। देवान्। अयाट्। यान्। अपिप्रे। ये ते। 8) H u Bb अमत्सत 9) Ben ससनुषोम् 10) P देवगमामिति देव गमा। 11) P यज्ञं। आ। ईरय। इमं। 12) P होता। अभू। 13) P भरत। 14) Die Saṃh Mss वक्षद॰, P वक्षत्।, vgl RV 10 176, 2, TS 3, 5, 11, 1, Kaṭh 15, 12 15) P स्यः। 16) Bb ॰अभिवृतो P नः। यो। अभिवृत इत्यभि. वृत। 17) P घृणीवान्। घृणिवानिति घृणि वान्। 18) Vgl RV 10, 176, 3, TS 3, 5, 11, 1, Kaṭh 15, 12

अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिव[1] जन्मनः ।
सहसश्चित्सहीयान्देवो जीवातवे कृतः[2] ॥
इडायास्त्वा[3] पदे वयम्[4] ॥
अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं प्रथमः सीद योनिम् ।
कुलायिनं घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय[5] यजमानाय साधु[6] ॥
सीद होतर्नि[7] होता[8] ॥
त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पास्त्वं[9] वस्या[10] आ वृषभ प्रणेता ।
अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधि गोपाः[11] ॥
अग्निना रयिमश्नवत्पोषमेव दिवे दिवे ।
यशसं वीरवत्तमम्[12] ॥
गयस्फानो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः ।
सुमित्रः सोम नो भव[13] ॥
इन्द्राणी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः ।
तद्वां चेति प्र वीर्यम्[14] ॥
प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु[15] प्र पृथिव्या रिरिचाथे[16] दिवश्च ।
प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी[17] विश्वा भुवनात्यन्या[18]॥

---

1) P उरुष्यति । 2) Vgl RV 10 1 6 4 TS 3 5 11 1 Kath 15 12 3) Ben इडायास् 4) Vgl RV 3 29 4, TS 3 5 11 1 Kath 15 12 5) H u Bb नय 6) So Ben u P d e andern Mss साधु । vgl RV 6 15 16 TS 3 5 11 2 Kath 15 12 7) Vgl RV 3 29 8 TS 3 5 11 2 u ? Kath 15 12 19 4 16 8, Kap S 30 2 8) Vgl RV 2 9 1 TS 3 5 11 2 u ? 9) P परस्पो इति परः पाः । 10) I वस्य । 11) Vgl RV 2 9 2 TS 3 5 11 3 12) Vgl RV 1 1 3 TS 3 1 11 1 4 3 13 5. 13) Vgl RV 1 91 12 TS 4 3 13 5 Kath 2 14 14) Vgl RV 3 12 9 TS 4 2 11 1 Kath 4 15. 15) P पृतनाहवेष्विति पृतना हवेषु । 16) So in Anschluss an I रिरिचाथे इति रिरिचाथे H u Bb चाथे desgl Ben u B ohne Accent 17) I प्रे । इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी । 18) I भुवना । अति । अन्या । vgl RV 1 109 6 TS 4 2 11 1 Kath 4 15.

मरुतो यद्ध वो[1] दिवः सुम्नायन्तो हवामहे ।
आ तू ना[2] उपगन्तन[3] ॥
या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि ।
अस्मभ्यं तानि मरुतो[4] वियन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्[5] ॥
इमं मे वरुण[6] तत्त्वा यामि[7] कया नः[8] को अद्य[9] पिप्रीहि[10] देवानिमे[11]
यदद्याप्स्वग्ने[12] संधिष्व[13] ॥
अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा ।
आपश्च विश्वशंभुवः[14] ॥
उदुत्तमं° वरुण पाशमस्मत्[15] ॥
अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता[16] राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि[17] ॥
त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडोऽवयासिसीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्[18] ॥
स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या[19] उषसो व्युष्टौ ।
अव यक्ष्व नो वरुणं° रराणो वीहि मृडीकं° सुहवो न एधि[20] ॥४॥

Vgl. TS 3, 5, 11, 1, 5 11, 2, 5 12, weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen

---

1) P यंत् । हव । 2) P आ । तु । न । 3) Vgl. RV 8 7,11, TS 1 5 11,4 u. ö. Kaṭh 9,19, 8 17, 21,13 4) H मरुतो 5) Vgl. RV 1,85 12, TS 1,5 11,5, Kāṭh 8,17, 21,13 6) Vgl. RV 1 25 19, TS 2 1,11,6 u. ö., Kaṭh 11,12, 12,15 u. ö. 7) P तत् । त्वा । यामि । vgl. RV 1 24 11, TS 2 1,11 6, Kaṭh 12 15 u. ö. 8) Vgl. RV 4 31,1, TS 4 2 11 2 Kaṭh 21,13 9) Vgl. RV 1,84,16, TS 4 2 11,3 10) Ben पिपृहि 11) Vgl. RV 10 2 1 TS 4 3 13 4 12) Vgl. RV 6 15 14, TS 4 3,13,4 13) Vgl. RV 8 43 9, TS 4 2 3 2 Kāṭh 2 14 u. o. 14) Vgl. RV 1,23 20, 10,9 6, TBr 2 5 8 6, Kaṭh 2 14 15) Vgl. RV 1 24 15, TS 1 5 11 3 u. ö., Kāṭh 21,13 u. ö. 16) P प्रचेत इति प्र चेत । 17) Vgl. RV 1 24 14 TS 1 5 11 3 Kāṭh 40 11 18) Vgl. RV 4 1 4, TS 2 5 12 3 Kāṭh 34 19 VS 21 3 19) P अस्याः । 20) Vgl. RV 4,1 5, Kāṭh 34 19 Kap. S 48,1 TS 2,5,12,3, VS 21 4

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[1] त्वꣳ सोमासि सत्पतिः[2] ॥
अनीकवन्तो अर्दयाग्ने विश्वाभिरूतिभिः ।
रयिं नो धेहि यज्ञियम् ॥
सेनानीकेन[3] सुविदत्रो असे यष्टा देवाꣳ[4] आयजिष्ठः स्वस्ति ।
अदब्धो गोपा[5] उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि[6] ॥
पिप्रीहि[7] देवाꣳ[8] देवानाम्[9] ॥
सांतपना[10] इदꣳ हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन ।
युष्माकोती[11] रिशादसः[12] ॥
यो नो मरुतो अभि दुर्हृणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघाꣳसति ।
द्रुहः पाशान्प्रति[13] स मुचीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तना[14] तम्[15] ॥
अग्निः प्रत्नेन मन्मना[16] सोम गीर्भिष्ट्वा वयम्[17] ॥
गृहमेधास[18] आगत मरुतो माप भूतन[19] ।
इमा हव्या जुजुष्टन[20] ॥
प्र बुध्न्या व ईरते[21] महाꣳसि प्र नामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम्[22] ।
सहस्रियं दम्यं भागमेतं गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम्[23] ॥
प्रेद्धो अग्ने[24] इमो अग्ने[25] ॥

---

1) Vgl RV 6,16,34; TS 4,3,13,1 u. 5. 2) Vgl. RV 1,91,5; TS 4,3,13,1; Kāṭh 2,14. 3) P सः । एना । अनीकेन । 4) P देवान् । 5) P गोपाः । 6) Vgl. TS 4,3,13,2; Kāṭh 21,13. 7) Ben पिपृहि 8) Vgl RV 10,2,1, TS 4,3,13,4, Kāṭh. 2,15; 18,21; 20,15 9) Vgl. RV 10,2,3; TS 1,1,14,3, Kāṭh 2,15, 18,21; 35,9. 10) P सांतपना इति सां-तपनाः । 11) P युष्माक । ऊती । 12) P रिशादसः ।; vgl RV 7,59,9; TS 4,3,13,3, Kāṭh 21,13 13) Ben प्रति 14) P हंतन । 15) Vgl. RV 7,59,8; TS 4,3 13,3, Kāṭh 21,13 16) Vgl RV 8,44,12; TBr 3,5,6,1; Kāṭh. 2,14 17) Vgl. RV 1,91,11; TBr 3,5,6,1, Kāṭh 2,14 18) P गृहमेधास इति गृह-मेधासः । 19) So im Anschluss an P मा । अप । भूतन ।, die Saṃh Mss मा बभूतन 20) Vgl. RV 7,59,10; TS 4,3,13,5 21) Ben वा ईरते 22) Ben, H u. B °स्थिरध्वं 23) Vgl. RV 7,56,14; TS 4,3,13,6; Kāṭh. 21,13 24) Vgl RV 7,1,3; TS 4,6,5,4 u. 6 25) Vgl RV 7,1,18; TS 4,3,13,6; Kāṭh 2,15, 19,14; Kap. S. 48,3

अग्निमीडे पुरोहित॰ यज्ञस्य देवमृत्विजम् ।
होतार॰ रत्नधातमम्[1] ॥
वृषा सोम द्युमाँ[2] असि[3] ॥
क्रीड॰ वः शर्धो मारुतमनर्वाण॰ रथेशुभम् ।
कण्वा[4] अभि प्रगायत[5] ॥
अत्यासो न ये मरुतः स्वञ्चो यक्षदृशो न शुभयन्त[6] मर्याः ।
ते हर्म्येष्ठाः[7] शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः[8] ॥
त॰ हि शश्वन्तो[9]ऽग्निमग्निम्[10] ॥
इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् ।
साकमेकेन कर्मणा[11] ॥
श्रयद्वृत्रमुत सनोति[12] वाजमिन्द्रा यो[13] अग्नी सहुरी[14] सपर्यात् ।
इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता[15] ॥
तमिन्द्र॰ वाजयामसि[16] ॥
युञ्जे रथं गाएयण॰[17] हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः[18] ।
विबाधिष्ट स्य[19] रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती[20] जघन्वान्[21] ॥
विश्वकर्मन्वाचस्पतिम्[22] [23] ॥ ५ ॥

Vgl TS 4, 3, 13, weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen

1) Vgl RV 1 1,1, TS 4 3 13,3 Kath 2,14 2) P द्युमान् । 3) Vgl RV 9, 64 1, TS 4 3,13 3, Kâth 2,14, 20 15 4) P कण्वा । 5) Vgl RV 1,37,1, TS 4,3 13,6, Kâth 21,13 6) P शुभयत । 7) So im Anschluss an P हर्म्येष्ठा । हर्म्येस्थाः इति हर्म्ये स्थाः ।, die Samh Mss हर्म्येष्ठा 8) Vgl RV 7,56,16, TS 4 3, 13 7 9) Vgl RV 5,14,3, TS 4 3,13,8, Kâth 19,14 10) Vgl RV 1,12,2, TS 4,3,13 8 11) Vgl RV 3,12,6, TS 1,1,14 1, Kâth 4 15 12) So mit P, die Samh Mss सुनोति 13) P ऐन्द्रा । यः । 14) Ben सहुरी, P सहुरी इति सहुरी । 15) Vgl RV 6 60,1, TS 4,2,11 1, 4 3 13 8, Kath 21 13, 4,15, 23,11 16) Vgl RV 8, 93 (82), 7, TBr 1,5 8,3, 2,4,1 3, Kath 39 12 17) So die Mss, P गोएयणमिति गो एयण 18) Die Samh Mss °मस्थु, P जुजुषाणं । अस्थु । 19) P स्यः । 20) P अप्रति । 21) Vgl RV 5 23 3, TBr 2,4 1 3, 8 2,5 22) Vgl RV 10,81 6, TS 4,3,13 3, 4,6,2,6 23) Vgl RV 10,81,7, TS 4 6,2 5, Kâth 21,13 u 8, Kap S 28,2

उशन्तस्त्वा हवामहे[1] ॥
आ नो अग्ने सुचेतुना रयिं॰ विश्वायुपोषसम् ।
मार्डीकं धेहि जीवसे[2] ॥
त्वं॰ सोम महे भगं त्वं॰ यून[3] ऋतायते ।
दक्षं दधासि जीवसे[4] ॥
त्वं॰ सोम प्रचिकितो मनीषा त्वं॰ रजिष्ठमनु नेषि[5] पन्थाम् ।
तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः[6] ॥
त्वया हि[7] नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान[8] धीराः ।
वन्वन्नवातः[9] परिधीꣳरपोर्णु[10] वीरेभिरश्वैर्मघवा भवा[11] नः[12] ॥
त्वं॰ सोम पितृभिः सं॰विदानोऽनु द्यावापृथिवी आततन्थ ।
तस्मै त[13] इन्दो हविषा विधेम वयं॰ स्याम पतयो रयीणाम्[14] ॥
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा[15] जुषध्वम् ।
त आगतावसा[16] शंतमेनाथा[17] नः शं॰ योररपो[18] दधातन[19] ॥
उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।
त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधिब्रुवन्तु ते ऽवन्त्वस्मान्[20] ॥
आहं[21] पितॄन्सुविदत्रा[22] अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

---

1) Vgl RV 10, 16, 12, TS 2, 6, 12, 1; TBr 2, 6, 16; Kâṭh 21, 14, 36, 12 2) Vgl RV 1, 79, 9, TBr 2, 4, 5, 3; Kâṭh 2, 14 3) P यूने । 4) Vgl. RV 1, 91, 7; TBr 2, 4, 5, 3; Kâṭh. 2, 14; 20, 15 5) Ben नेषी 6) Vgl RV 1, 91, 1, TS 2, 6, 12, 1; Kâṭh 21, 14 7) Ben हो । 8) H पवमान 9) P वन्वंन् । अवातः । 10) P परि॰धीन् । अप । ऊर्णु । 11) P भव । 12) Vgl RV 9, 96, 11; TS 2, 6, 12, 1; Kâṭh 21, 14 13) P ते । 14) Vgl RV 8, 48, 13; TS 2, 6, 12, 2, Kâṭh 21, 14; VS 19, 54. 15) P चकृम । 16) P ते । आ । गत । अवसा । 17) P अथ । 18) P शं । योः । अरपः । 19) P दधात ।; vgl RV 10, 15, 4, TS 2, 6, 12, 2, VS 19, 55, Kâṭh 21, 14 20) Vgl RV 10, 15, 5; TS 2, 6, 12, 3; Kâṭh 21, 14, VS 19, 57. 21) So Ben; P आ । अहं ।; in H u Bb आहं; desgl B ohne Accent. 22) Die Mss. पितॄन्सु॰, P सुविदत्रानिति सु॰विदत्रान् ।

बर्हिषदः स्वधया ये सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः[1] ॥
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास[2] ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या[3] निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु[4] विक्षु[5] ॥
उदीरतामवर[6] उत्परास[7] उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु[8] ॥
अग्निष्वात्ता ऋतावृधः[9] पितरो मृडता[10] सु नः ।
दीर्घायुत्वाय[11] जीवसे ॥
अग्निष्वात्तानृतुमतो[12] हवामहे नराशंसे सोमपीथं[13] य आशुः ।
ते नो विप्रासः सुहवा[14] मृडन्तु शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[15] ॥
अग्निष्वात्ताः पितर एह[16] गच्छत सदः सदः सदत सुप्रणीतयः ।
अत्ता[17] हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा[18] रयिं सर्ववीरं दधातन[19] ॥
स प्रत्नथा सहसा जायमानः सद्यः काव्यानि वडधत्त विश्वा ।
आपश्च मित्रं धिषणा च साधन्देवा[20] अग्निं धारयन्द्रविणोदाम्[21] ॥
स पूर्वया निविदा कव्यतायोरिमाः[22] प्रजा अजनयन्मनूनाम् ।
विवस्वता चक्षसा द्यामपश्च देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम्[23] ॥
ये तातृपुर्देवत्रा[24] जेहमाना होत्राविदः स्तोमतष्टासो अर्कैः ।

---

1) P इह । आ । गमिष्ठा. ।, vgl RV 10,15,3, TS 2,6,12,3, Kâṭh 21,14, VS 19,56 2) P ये । उपरास । 3) P रजसि । आ । 4) Ben सुवृतांजनास, P सुवृजना इति सु वृजना । 5) Vgl RV 10,15,2, TS 2,6,12,4, VS 19,68 6) P अवरे । 7) P परास: । 8) Vgl RV 10,15 1, TS 2,6,12,3, VS 19,49 9) Bb ऋतामृध. 10) P पितर । मृडत । 11) P दीर्घायु त्वाय ।, vgl Kâṭh 21,14 12) So Bb, in Ben u H अग्निष्वात्तानृ°, P अग्निष्वात्तान् । अग्निस्वात्तानित्यपि स्वात्तान् ।, vgl VS 19,61 13) P सोम पीथं । 14) P सुहवा इति सु हवा । 15) Vgl VS 19,61, Kâṭh 21,14 16) P पितर । आ । इह । 17) P अत्त । 18) P अथ । 19) Vgl RV 10 15, 11, TS 2,6,12,2, VS 19,59, Kâṭh 21, 14 20) Die Saṃh Mss साध, aber P साधन् । 21) Vgl RV 1,96 1 22) P कव्यता । आयो. । इमा । 23) Vgl RV 1,96,2, Kâṭh 21,14 24) Ben तातृपु°, P तातृपु । ततृपुरिति ततृपु ।

अर्वाङ्[1] याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ्[2] सत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसद्भिः[3] ॥
प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयिं विश्ववारं रथप्राम् ।
द्युतद्यामा नियुतः[4] पत्यमानः कविः कविमियक्षसि[5] प्रयज्यो[6] ॥
प्र याभिर्यासि दाश्वांसमच्छा[7] नियुद्भिर्वायव[8] इष्टये दुरोणे ।
नि नो रयिं सुभोजसं युवस्व नि वीरं गव्यमश्व्यं[9] च राधः[10] ॥
इन्द्रं वयं शुनासीरमस्मिन्यज्ञे हवामहे ।
स नः पर्षदति[11] द्विषः ॥
सो ऽहोरात्रैः सो ऽर्धमासैः स मासैः स ऋतुभिः परि यज्ञं बभूव ।
संवत्सरस्य महिमानमेतं शुनासीरमिन्द्रमद्याहुवेम ॥
सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।
शोचिःकेशं पुरुप्रिय[12] ॥
तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।
विश्वमाभासि रोचनम्[13] ॥ ६ ॥

Vgl TS 2, 6, 12, andere Vergleichungen s in den Anmerkungen

॥ इति[14] खिलकाण्डे दशमः प्रपाठकः[15] ॥

1) P अर्वा । अर्वे । 2) So die Samh Mss, P अर्वाङ् । cf RV 10, 15, 9 3) Vgl RV 10 15, 9, TBr 2, 6 16, 2 4) Ben नीयुत 5) Ben कवीमियक्षसि, H u Bb कविमीयक्षसि, desgl B, ohne Accent, P इयक्षति । 6) Vgl RV 6 49 4, TBr 2, 8, 1, 1, VS 33 55 7) P दाश्वांसम् । अच्छ । 8) P वायो इति वायो । 9) H u Bb °मश्वियं, desgl B, ohne Accent 10) Vgl RV 7, 92 3 TS 2 2, 12 7, TBr 2, 8 1 1, VS 27, 27, Kath 10, 12 11) So corrigirt, die Samh Mss परिपर्दति, P पर्षत् ।, vgl Kath 21, 14 12) Vgl RV 1, 50 8, TS 2 4 14 4, Kath 9 19 11 1 13) Vgl RV 1 50 4, TS 1 4 31, 1, Kath 10 13 TA 3 16 1 VS 33 36 14) Das इति fehlt in den Mss 15) Im P am Schluss समुदायेन सप्तविंशो ऽध्यायः ॥

इन्द्राग्नी रोचना दिवः[1] प्र चर्षणिभ्यः[2] इन्द्राग्नी नवतिं पुरः[3] श्नथद्वृत्रम्[4] ॥

जुष्टो दमूना[5] अतिथिर्दुरोणे[6] इमं नो यज्ञमुपयाहि विद्वान् ।
विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या[7] शत्रूयतामाभरा[8] भोजनानि[9] ॥
अग्ने शर्ध महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।
सं जास्पत्यं सुयममाकृणुष्व शत्रूयतामभितिष्ठा[10] महांसि[11] ॥
प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो[12] जरितारः ।
इन्द्राग्नी इषा[13] आवृणे[14] ॥
उभा हि यद्विदथे वाजिनो गीर्भिर्विप्राः प्रमतिमिच्छमानाः ।
अर्वन्तो न काष्ठां नक्षमाणा[15] इन्द्राग्नी जोहुवतो नरस्ते[16] ॥
अग्निर्ददाति सत्पतिं सासाह[17] यो युधा नृभिः ।
अग्निरत्यं रघुष्यदं जेतारमपराजितम्[18] ॥
अग्निस्तुविश्रवस्तमं तुविब्रह्माणमुत्तमम् ।
अतूर्तं श्रावयत्पतिं[19] पुत्रं ददाति दाशुषे[20] ॥
या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा ।
इन्द्राग्नी ताभिरागतम्[21] ॥
शुचिं नु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् ।

---

1) Vgl RV3 12 9, TS4 2 11,1, TBr3 5 7 3, Kath 4 15 2) Vgl RV1,109,6, TS4,2 11,1, TBr2 8 5,1, Kath 4 15 3) Vgl RV3 12,6, TS1,1 14,1, Kath 4 15 4) Vgl RV6,60 1, TS4,2 11 1, TBr2 8 5 1, 3,5,7,3, Kath 4 15 u 5 5) Ben दमुना, P जुष्टः । दमूना । 6) P दुरोणे । 7) P विहत्येति वि हत्य । 8) P शत्रूयतः । शत्रुयतामिति शत्रु यतां । आ । भर । 9) Vgl TBr2 4 1, Kath 2 15 10) P अभि तिष्ठ । 11) Vgl TBr2 4 1 1, 5,2 4, VS33 12, Kath 2,15 12) Ben नियाविदो 13) P इष । 14) Vgl RV3 12 5 15) P नक्षमाणाः । 16) Vgl RV7,93 3, TBr3 6 12 1 17) P सासाह । ससाहेति स साह । 18) Vgl RV5 25 6, Kath 2 15 19) H u Bb श्रावयत्पतिं 20) Vgl RV5 25,5, Kath 2 15 21) Vgl RV6,60,8, Kath 4 15

उभा हि वा॰ सुहवा जोहवीमि ता वाज॰ सद्य उशते धेष्ठा[1] ॥

पूषा गा अन्वेतु नः[2] शुक्रं ते अन्यत्[3] ॥

क्षेत्रस्य पतिना वयं॰ हितेनेव जयामसि।
गामश्वं पोषयित्न्वा[4] स नो मृडातीदृशे[5] ॥

मधुमतीरोषधीर्द्याव[6] आपो मधुमन्नो[7] भवत्वन्तरिक्षम्।
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो अन्वेनं चरेम[8] ॥

सं॰ समित्[9] ॥

सखायः सं॰ वः सम्यञ्चमिष॰ स्तोमं चाग्नये।
वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो[10] नप्त्रे सहस्वते[11] ॥

वैश्वानरो न ऊत्या[12] पृष्टो दिवि[13] ॥

ऋतावान॰ वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्।
अजस्रं घर्ममीमहे[14] ॥

वैश्वानर तव धामान्याचके येभिः स्वर्विदभवो[15] विचक्षण।
जातं आपृणो[16] भुवनानि रोदसी अग्ने ता विश्वा परिभूरसि त्मना[17] ॥

इडामग्ने[18] ॥

---

1) Vgl RV 7,93,1, TS 1,1,14,1, TBr 2,4,8 3, Kaṭh 13,15, 21,13 2) Vgl RV 6,54 5, TS 4 1,11,2, Kaṭh 4,15, 20,15, TBr 2 4,1,5 3) Vgl RV 6,58,1, TS 4 1 11,2, Kaṭh 4 15, 20,15, TBr 2,8 5 3, TA 1,2 4, 10 1, 4,5,6 4) P पोपयित्नु। श्वा। 5) Vgl RV 4,57,1, TS 1 1,14,2, Kāṭh 4,15 6) P द्यावः। 7) P मधुमदिति मधु मत्। नः। 8) Vgl RV 4 57,3, AV 20,143,8 9) P सम्समिदिति सं स। इत्। 1, vgl RV 10 191,1, TS 2 6 11 4, 4,4 4 4, Kaṭh 2,15 VS 15,30 10) So die Mss, P ऊर्जः। नप्त्रे। 11) Vgl RV 3 7,1, TS 2 6 11,4, 4,4,4 3, VS 15 29, Kāṭh 2,15 12) Vgl TS 1,5 11 1 u 5, Kāṭh 4 16, 20,15 u 5, VS 18 72 13) RV 1 98,2, TS 1,5 11,1 u 5 14) Vgl TS 1,5 11,1, Kaṭh 4 16, 6,10, 7 16 VS 26,6 15) H u Hb ॰दाभवो, desgl B, ohne Accent 16) P आ। अपृणः। 17) Vgl RV 3 3,10 18) Vgl RV 3 1,23 u 5, Kāṭh 16, 11, 18 21, Kap S 25,2

त्वं नो अग्ने सनये धनानां यशसं कारुं[1] कृणुहि स्तवानः ।
शकेम कर्मापसा[2] नवेन देवैर्द्यावापृथिवी[3] प्रावतं[4] नः[5] ॥
वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम[6] राजा हि कं भुवनानामभिश्रीः ।
इतो जातो विश्वमिदं विचष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण[7] ॥
अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि[8] क्षत्रमजरं सुवीरम् ।
वयं जयेम शतिनं सहस्रिणं वैश्वानर वाजमग्ने तवोतिभिः[9] ॥
विश्वं विव्याच पृथिवीव पुष्टमन्यमन्यत्प्रतिगृभ्णात्यायत्[10] ।
वैश्वानरस्य महतो महिम्ना स्योनमन्नं मधुमन्मे[11] कृणोमि ॥
स जायमानः परमे व्योमनि[12] व्रतान्यग्निर्व्रतपा[13] अरक्षत ।
३व्यन्तरिक्षममिमीत[14] सुक्रतुर्वैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत्[15] ॥
यथा ह त्यत्[16] ॥
वीरण्यापि तव जातवेदस्तिस्र आजानीरुषसस्ते[17] अग्ने ।
ताभिर्देवानामवो[18] यक्षि विद्वानथा[19] भव यजमानाय शं योः[20] ॥
३न्यग्निं[21] जातवेदसं होत्रवाहं यविष्ठ्यम् ।
दधाता[22] देवमृत्विजम्[23] ॥

---

1) So Ben, in H, Bb u P कारुं desgl B, ohne Accent 2) P कर्म । अपसा ।
3) H u Bb द्यावापृथिवी 4) Ben प्रापत 5) Vgl RV 1,31,8 6) Ben स्याम 7) Vgl RV 1,98,1, TS 1,5,11 3, Kath 4,16, VS 26 7 8) P मघवत्स्विति मघवत् सु। धारय। अनामि । 9) Vgl RV 6,8,6, TS 1,5,11,2, Kath 4,16 10) P अन्यमन्यदित्यन्यं अन्यत् । प्रति । गृभ्णाति । आदित्या यत् । 11) P मधुमदिति मधु मत् । मे । 12) In Ben ohne Accent, P व्योमनीति वि ओमनि । 13) P व्रतपा इति व्रत पाः । 14) Die ३ fehlt in den Mss und ist von mir erganzt, P वि । अन्तरिक्ष । 15) Vgl RV 6 8,2
16) So Ben u P, die andern Mss तत्, vgl RV 4,12,6, 10 126,8, TS 4,7,15,7, Kâth 2,15, 9,19 17) Ben आजानिरु॰, P आजानीरित्या जानी । 18) P अवः । 19) P अथ । 20) Vgl RV 3 17,3, TBr 3,2,11,2, Kâth 2,15, 12,14 21) Die ३ fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt, P नि । अग्नि । 22) P दधात । 23) Vgl RV 5,26,7, Kath 2,14

इडायास्त्वा पदे वयं[1] दधिक्राव्णो अकारिषम्[2] ॥

दधिक्रावाणं बुबुधानो अग्निमुप ब्रुव[3] उषसꣳ सूर्यं गाम् ।
ब्रध्नं मꣳश्चतोर्वरुणस्य[4] बभ्रुं[5] ते विश्वास्मद्दुरिता यावयन्तु[6] ॥
अग्निर्होता न्यसीदद्यजीयानुपस्थे मातुः सुरभा उ[7] लोके ।
युवा कविः पुरुनिष्ठ[8] ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत[9] मध्य[10] इद्धः[11] ॥
साध्वीमकर्देववीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्यम् ।
स आयुरागात्सुरभिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य[12] ॥

यच्चिद्धि ते[13] ॥

महश्चिदग्न[14] एनसो अभीक[15] ऊर्वाद्देवानामुत[16] मर्त्यानाम् ।
मा ते सखायः सदमिद्रिषाम यच्छा[17] तोकाय तनयाय शꣳ योः[18] ॥

मही द्यौः पृथिवी च नः[19] ॥

घृतवती भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुघे सुपेशसा ।
द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते[20] अजरे भूरिरेतसा[21] ॥१॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen

---

1) Vgl. RV 3,29,4, TS 3,5,11,1, Kāṭh 15,12, VS 34,15. 2) So corrigirt, die Mss schreiben अकार्षम्, vgl aber 1,5,1, 1,5,6, 3,13,1 u. E., RV 4,39,6, TS 1,5,11,4, 7,4,19,4, TBr 3,9,7,5, Kāṭh 6,9, 7,4, 5,4,8, Kap S 4,8, 6,3. 3) P ब्रुवे । 4) So die Mss., auch P मꣳश्चतो, diese Schreibung bestätigt glänzend Benfey's Vermuthung, dass RV 7,44,3 so zu lesen sei, s. Vedica und Verwandtes, p. 57—59. 5) Bb बार्भ्रं 6) So Ben., in H u. Bb यावयन्ति, B या भवन्ति, P यावयतु । यवयन्त्विति यवयतु । vgl. RV 7,44,3. 7) P सुरभौ । ऊ इत्यु । 8) P पुरु निष्ठ । पुरुनिष्ठ इति पुरु नि स्थः । 9) Ben कृष्टिनाम्° 10) P मध्ये । 11) Vgl. RV 5,1,6, TBr 1,3,14,1, Kāṭh 2,15, 7,16. 12) Vgl. RV 10,53,3, TS 1,3,14,2, Kāṭh 2,15. 13) Vgl. RV 4,12,4, 1,25,1, TS 3,4,11,5, 4,7,15,6. 14) P महः । चित् । अग्ने । 15) P अभीके । 16) So im Anschluss an P ऊर्वात् ।, Ben ऊर्वाग्, die andern Mss ऊर्वाद्, s. RV 4,12,5. 17) P यच्छ । 18) Vgl. RV 4,12,5, Kāṭh 2,15. 19) Vgl. RV 1,22,13, TS 3,3,10,2, 5,11,3 u. 6, Kāṭh 13,9 u. 10, 15,12, 16,16, 20,7, 39,3, Kap S 32,9. 20) B विष्कभिते. 21) Vgl. RV 6,70,1, VS 34,45.

पृथुपाजास्तं सबाध[1] ॥

ईडे अग्निं विपश्चितं गिरा यज्ञस्य साधनम् ।
श्रुष्टीवानं[2] धितावानम्[3] ॥
अग्ने शकेम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः ।
अति द्वेषांसि तरेम[4] ॥
उप त्वा रण्वसंदृशं प्रयस्वन्तः[5] सहस्कृत[6] ।
अग्ने संसृज्महे गिरः[7] ॥
उप छायामिव घृणेरगन्म शर्म ते वयम् ।
अग्ने हिरण्यसंदृशः[8] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[9] त्वं सोमासि सत्पतिरग्नीषोमा[10,11] युवमेतानि[12] धीणामुदारः[13] ॥

सोमस्य मा तवसं वक्ष्यग्ने वह्निं चकर्थ विदथे यजध्यै ।
देवाँ[14] अछा[15] दीद्यद्युञ्जे[16] अद्रिं शमायें अग्ने तन्वं जुषस्व[17] ॥
सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।
जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा[18] अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्[19] ॥

---

1) Vgl RV 3 27 5 u 6 TBr 3 6 1 3 Kaṭh 40 14 2) H u Bb श्रुष्टीवान desgl B ohne Accent 3) P धीतावान । धीतवानमिति धीत वान । vgl RV 3 27 9 TBr 2 4 2 4 Kaṭh 40 14 4) Vgl RV 3 27 3 TBr 2 4 2 5 Kaṭh 40 14 5) So Ben u P d c andern Mss पयस्वंत 6) D e Saṃh Mss सहस्कृत I सहस्कृत इति सह कृत । 7) Vgl RV 6 16 37 Kaṭh 40 14 8) Vgl RV 6 16 38 TBr 2 4, 4 6 Kaṭh 40 14 9) Vgl RV 6 16 34 TS 4 3 13 1 5 u 6 1 TBr 3 5 6 1 Kaṭh 2 14 20 14 10) Vgl RV 1 91 5 TS 4 3 13 1 TBr 3 5 6 1 Kaṭh 4 14 11) RV 1 93 1 2 4 7 9 TS 2 3 14 1 2 12) Vgl RV 1 93 5 TS 2 3 14 1 TBr 3 5 7 2 Kaṭh 4 16 13) Vgl RV 10 45 5 TS 4 2 2 3 Kaṭh 2 15 16 9 VS 12 2 14) I देवान् । 15) P अंक । 16) P युञ्जे । 17) Vgl RV 3 1 1 Kaṭh 2 15 18) P देवा । 19) Vgl RV 2 40 1 TS 1 8 22 5 TBr 2 8 1 5 Kaṭh 8 17

इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा।
आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियासु[1] ॥
उत नो ब्रह्मन्हविष[2] उक्थेषु[3] देवहूतमः।
शं नः शोचा[4] मरुद्वृधो ऽग्ने सहस्रसातमः[5] ॥
नू नो[6] रास्व सहस्रवत्तोकवत्पुष्टिमद्वसु।
द्युमदग्ने सुवीर्यं॰ वर्षिष्ठमनुपक्षितम्[7] ॥
त्वां युजा तव तत्सोम सख्य[8] इन्द्रो अपो मनवे सस्रुतस्कः[9]।
अहन्नहिमरिणात्सप्त सिन्धूनपावृणोदपिहितेव खानि[10] ॥
अहृदूदरेण[11] सख्या[12] सचेय यो मा न रिष्येद्धर्यश्व पीतः।
अयं॰ यः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यायुः[13] ॥
त्वं नो अग्ने[14] स त्वं नो अग्ने[15] ऽग्निं॰ वः पूर्व्यं[16] गिरा[17] ॥
मक्षू[18] देववतो रथः शूरो वा पृत्सु कासुचित्।
देवानां॰ य इन्मनो[19] यजमाना[20] इयक्षत्यभीदयज्वनो[21] भुवत्[22] ॥
न यजमान रिष्यसि[23] न सुन्वान न देवयो[24]।
देवानां॰ य इन्मनो यजमाना इयक्षत्यभीदयज्वनो[25] भुवत्[26] ॥

1) P जनत् । उस्रियासु ।; vgl. RV 2, 40, 2; TS 1, 8, 22, 5; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh 8, 17. 2) P हविषः । 3) So Bb u. P; in H उक्थेषु; B उक्थे; Ben? 4) P शोच । 5) Vgl. RV 3, 13, 6; Kâṭh. 2, 15 6) P नु । नः । 7) Vgl. RV 3, 13, 7; Kâṭh. 2, 15. 8) P सख्ये । 9) P सस्रुत इति स-स्रुतः । करिति कः । 10) Vgl. RV 4, 28, 1. 11) Ben हृदुदरेण 12) P सख्या । 13) Vgl RV 8, 48, 10; TS 2, 2, 12, 2. 14) Vgl. RV 4, 1, 4; 1, 31, 8; TS 2, 5, 12, 3; 4, 2, 11, 3; TBr 3, 7, 11, 3; 12, 6; TÂr 2, 4, 4; 4, 20, 3; Kâṭh 34, 19, VS 21, 3 15) Vgl RV 4, 1, 5; TS 2, 5, 12, 3; Kâṭh. 34, 19; Kap S. 48, 1; VS 21, 4 16) Ben पूर्व्यं 17) Vgl RV 8, 31, 14; TS 1, 8, 22, 3; Kâṭh 11, 12 18) So Ben; P मक्षु ।; H मक्षू; desgl. B, ohne Accent; Bb मक्षू 19) P इत् । मनः । 20) P यजमानः । 21) Bb इयक्ष॰, die Saṃh Mss. schreiben ॰त्यभिद॰; P इयक्षति । अभि । इत् । अयज्वनः । 22) Vgl RV 8, 31, 15; TS 1, 8, 22, 3; Kâṭh 11, 12 23) So P; die Saṃh Mss रिष्यसि 24) Die Saṃh Mss देवयोः; P देवयो इति देवयोः । 25) Ben इयक्ष॰, die Saṃh Mss ॰त्यभिद॰ 26) Vgl. RV 8, 31, 16; TS 1, 8, 22, 4; Kâṭh 11, 12

नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्रयोषन्न[1] योषति ।
देवानां य इन्मनो यजमाना इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्[2] ॥
असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्व्यम्[3] ।
देवानां य इन्मनो यजमाना इयक्षत्यभीदयज्वनो[4] भुवत्[5] ॥
उपक्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं[6] च धेनवः ।
पृणन्तं च पपुरिं च श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपयन्ति विश्वतः[7] ॥
सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम् ।
अवस्यत मुञ्चतं यन्नो[8] अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्[9] ॥
सोमारुद्रा धारयेथामसुर्यं प्र वामिष्टयो ऽरमश्नुवन्तु[10] ।
दमे दमे सप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्पदे[11] ॥
सोमारुद्रा विवृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश ।
आरे बाधेथां निर्ऋतिं पराचैरस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु[12] ॥
तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्रा इह सु[13] मृडतं नः[14] ।
सुमुक्तमस्मान्यसितानभीके[15] प्रयच्छतं वृषणा शंतमानि[16] ॥
अग्नाविष्णू सजोषसाग्नाविष्णू[17] महि धाम प्रियं वाम्[18] ॥
अग्नाविष्णू महि तद्वां महित्वं वीथो[19] घृतस्य गुह्या जुषाणा ।

---

1) De Samh Mss नश्च नं प्रयोष मं P नशत् । नं । प्रयोषत् । नं । 2) Vgl RV 8 31, 17, TS 1 8 22 4 Kath 11 12 3) H u Bb त्युदाश्वश्वीय desgl B ohne Accent P तत् । आश्वश्व्यमित्याश्व्यश्व्य 4) Ben H u Bb दयज्व° die Samh Mss °त्यभिद्° 5) Vgl RV 8 31 18 TS 1 8 22 4 Kath 11 12 6) Ben यक्ष° 7) Vgl RV 1, 125 4 TS 1 8 22 4 Kath 11 12 11 5 8) P यत् । न । 9) Vgl RV 6 74 3, TS 1 8, 22 5 Kath 11 12 10) P अरं । अश्नुवन्तु । 11) Vgl RV 6, 74 1 Kath 11 12 12) Vgl RV 6 74 2 TS 1 8 22 5, Kath 11 12 13) H u Bb सू desgl B ohne Accent 14) H u Bb मृडतु B undeutlich 15) So im Anschluss an P यसितान् ।, H u Bb यसितान्द° desgl B ohne Accent Ben यसीतान्द° 16) Vgl RV 6 74 4 17) Vgl TS 4 7 1 5 7 3 3 TBr 3 11 8 18) Vgl TS 1 8 22 1, 2 5 12 1 Kath 4 16 19) Ben u H वियो, P वीय ।

दमे दमे सुष्टुती वावृधाना नु[1] वां जिह्वा घृतमाचरण्यत्[2] ॥

पावका नः सरस्वती[3] ॥

सरस्वत्यभि नो नेषि[4] वस्यो मापस्फरीः[5] पयसा मा न आधक्[6] ।

जुषस्व नः सख्या वेश्या च मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि[7] गन्म[8] ॥

आ नो दिवः[9] ॥

बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य ।

रास्व रत्नानि दाशुषे[10] ॥

एवा[11] पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।

बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[12] ॥

आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् ।

मध्वा रजाꣳसि सुक्रतू[13] ॥

प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ।

आ नो जने श्रवयतꣳ युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा[14] ॥

और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे[15] ।

अग्निꣳ समुद्रवाससम्[16] ॥

---

1) In H, Bb u P नु ohne Accent. 2) Vgl oben 4, 10, 1; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; Kāṭh. 4, 16 3) Vgl RV 1, 3, 10; TBr 2, 4, 3, 1, Kāṭh 4, 16; VS 20, 84 4) So corrigirt, H, Bb u B नो नियि; Ben नो नेषी, P नः । नेषि । 5) So H u Bb; Ben °पस्परीः, B °पस्फुरी, P मा । अप । स्फुरीः । 6) P नः । आधक् । 7) P त्वत् । क्षेत्राणि । अरणानि । 8) B गन्मा, vgl RV 6, 61, 14, TS 7, 2, 7, 4; TBr 2, 4, 3, 1; 8, 2, 8, Kāṭh 17, 19, 30, 3 9) Vgl RV 5, 43, 11, TS 1, 8, 22, 1; 2, 5 12, 1; 3, 1, 11, 2; Kāṭh 4, 16, 20, 15 10) Vgl. RV 3, 62 4, TS 1, 8, 22, 2, Kāṭh 4, 16, 26, 11 11) P एवं । 12) Vgl RV 4 50, 6, TS 1 8, 22, 2, TBr 2, 8, 2, 8; Kāṭh 17, 18 13) Vgl. RV 3, 62, 16, TS 1, 8, 22, 3, VS 21, 9 14) P हवा । इमा ।; vgl RV 7, 62, 5, TS 1, 8, 22, 3, TBr 2, 7, 15, 6; 8, 6, 7, Kath 12, 14; VS 21, 9 15) Ben औ-र्वभृगुवत् 16) Vgl RV 8, 102 (91) 4, TS 3 1 11, 8, Kāṭh 40, 14

आं सवं॰ सवितुर्यथा[1] भगस्येव भुजिं॰ हुवे।
अग्निं॰ समुद्रवाससम्[2] ॥
हुवे वातस्वनं कविं पर्जन्यक्रन्द्यं॰[3] सहः ।
अग्निं॰ समुद्रवाससम्[4] ॥
वृषा सोम द्युमं असि[5] ॥
आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस्तिरः समुद्रमर्णवम् ।
मरुद्भिरग्न आगहि[6] ॥
आ वो यन्तूदवाहासो अद्य वृष्टिं॰ ये विश्वे मरुतो जुनन्ति[7] ।
अयं॰ यो अग्निर्मरुतः समिद्ध एतं जुषध्वं कवयो युवानः[8] ॥
यं त्वा देवापिः शुशुचानो अग्न[9] आर्ष्टिषेणो मनुष्यः समीधे[10] ।
विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानः प्र पर्जन्यमीरया[11] वृष्टिमन्तम्[12] ॥
अग्ने बाधस्व वि मृधो[13] वि दुर्गहापामीवामप रक्षांऽसि सेध ।
अस्मात्समुद्राद्बृहतो दिवो नोऽपां भूमानमुप नः सृजेह[14] [15] ॥
प्रियं वो नाम हुवे तुराणामा यत्तृपन्मरुतो[16] वावशानः[17] ॥
श्रियसे कं भानुभिः संमिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः ।

---

1) P आं । सवे । सवितुं । यथा । 2) Vgl RV 8, 102 (91), 6, TS 3 1, 11, 8, Kaṭh 40, 14 3) So Ben P पर्जन्यक्रन्द्यमिति पर्जन्य क्रन्द्य ।, die andern Mss पर्जन्यकन्द्य॰ 4) Vgl RV 8 102 (91) 5, TS 3, 1, 11, 8, Kaṭh 40, 14 5) Vgl RV 9 64, 1, TS 4 2 11, 3, 3, 13, 3, Kaṭh 2 14; 20 15 6) Vgl RV 1, 19, 8 7) P जुनंति । 8) Vgl RV 5, 58, 3, TBr 2 5 5 3 9) P अग्ने । 10) So corrigirt, im Anschluss an P सम्-इधे इति सम् ईधे ।, Ben समिधे oder समिधो, H u Bb समिधो, desgl B, ohne Accent 11) P ईरय । 12) Vgl RV 10, 98, 8, Kāṭh 2, 15, Kap S 25, 3, 32 4 13) H मृधो 14) Vgl RV 10 98, 12, TBr 2, 5 8, 11, Kaṭh 2, 15 15) Hier fährt P fort mit den Worten संमेमि । यमंत् । युयोत । दिद्यु । मा । व । दुर्मतिरिति दुः-मतिः । एहे । मंदक् । न । प्रिया । प । u s w 16) P पिपर्त । 17) Vgl RV 7, 56, 10, TS 2, 1, 11, 1; Kāṭh 8, 17

तें वाशीमन्त[1] इष्मिणो[2] अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः[3] ॥

मरुतो यद्ध वो दिवः[4] ॥

प्रैषामज्मेषु विथुरेव रेजते भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे।
ते क्रीडयो धुनयो भ्राजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त[5] धूतयः[6] ॥

॥ २ ॥ Vgl. TS 1, 8, 22; 2, 1, 11; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

कया शुभा सवयसः सनीडाः समान्या[7] मरुतः संमिमिक्षुः।
कया मती कुता एतास[8] एते ऽर्चन्ति[9] शुष्मं[0] वृषणो वसूया[10] ॥
कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः[11] को अध्वरे मरुता[12] आववर्त।
श्येनाँ इव[13] ध्रजतो अन्तरिक्षे केन महा मनसा रीरमाम[14] ॥
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त[15] इत्था।
संपृच्छसे[16] समराणः[17] शुभानैर्वोचेस्तन्नो हरिवो यत्ते अस्मे[18] ॥
ब्रह्माणि मे मतयः शं[0] सुतासः शुष्म[19] इयर्ति प्रभृतो मे अद्रिः।
आशासते प्रतिहर्यन्त्युक्थेमा[20] हरी वहतस्ता नो अच्छ[21] ॥
अतो वयमन्तमेभिर्युजानाः स्वक्षत्रेभिस्तन्वः शुम्भमानाः।
महोभिरेताँ उप युज्महे[22] न्विन्द्रः[23] स्वधामनु[24] हि नो बभूथ[25] ॥

1) Ben वाशिम° 2) Ben इष्मिणो 3) Vgl RV 1, 87, 6; TS 2, 1, 11, 2; 4, 2, 11, 2; Kâth 8 17 4) Vgl RV 8, 7, 11; TS 1, 5, 11, 4; 2, 1, 11, 1; Kâth 8, 17; 9, 19; 21, 13. 5) H पनयन्त 6) Vgl RV 1, 87, 3; TS 4, 3, 13, 7 7) H u. Bb समान्या. 8) P कुतः । एतास इत्या-इतास । 9) P एते । अर्चन्ति । 10) P वसूया । वसुर्यति वसु-यां ।; RV 1, 165, 1, Kâṭh 9, 18 11) In Bb युवानः ohne Accent 12) P मरुतः । 13) So im Anschluss an P श्येनाँ इवेति श्येनान्-इव ।; Ben श्येनँ इव; die andern Mss श्येनमिव 14) Vgl RV 1, 165, 2, Kâṭh 9, 16 15) P ते 16) Bb सं पृच्छसे 17) So Ben, P समराण इति सम्-अराणः ।; in H u. Bb समाराणः; B समारणः 18) Vgl. RV 1, 165 3; VS 33, 27; Kâṭh 9, 18. 19) P शुष्मः । 20) P उक्था । इमा । 21) H अच्छा; vgl. RV 1, 165, 4; VS 33, 78, Kâṭh 9, 18 22) P एतान् । उप । युज्महे । 23) P नु । इन्द्रः । 24) P स्वधाम् । अनु । 25) Vgl RV 1, 165, 5; Kâṭh. 9, 18.

३क्व[1] स्या वो मरुतः स्वधासीद्यन्मामेकं[2] समधत्ताहिहत्ये[3] ।
अहं ३ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्य[4] [5] शत्रोरनमं वधस्नैः[6] ॥
भूरि चकर्थ युज्येभिरस्मे[7] समानेभिर्वृषभ पौंस्येभिः ।
भूरीणि हि कृणवामा[8] शविष्ठेन्द्र[9] क्रत्वा मरुतो यद्वशाम[10] ॥
वधीं वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भामेन तविषो बभूवान् ।
अहमेता[11] मनवे विश्वश्चन्द्राः सुगा अपश्चकर वज्रबाहुः[12] ॥
अनुत्तमा[13] ते मघवन्नकिर्णु[14] न त्वावं[15] अस्ति देवता विदानः ।
न जायमानो नशते न जातो यानि करिष्या कृणुहि प्रवृद्ध[16] ॥
एकस्य चिन्मे[17] वि३भ्वस्त्वोजो या नु दधृष्वान्कृणवै मनीषा[18] ॥
अहं ३ह्युग्रो मरुतो विदानो यानि च्यवमिन्द्र इदीश[19] एषाम्[20] ॥
अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो अत्र यन्मे नरः श्रुत्यं ब्रह्म चक्र[21] ।
इन्द्राय वृष्णे सुमखाय मह्यं सख्ये सखायस्तन्वे तनूभिः[22] ॥
एवेदेते[23] प्रति मा रोचमाना[24] अनेद्यः श्रवा एषो[25] दधानाः ।

---

1) Die ३ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 2) P स्वधा । आसीत् । यत् । मां । एकं । 3) P समधत्तेति सं अधत्त । अहिहत्य इत्यहि-हत्ये । 4) Die ३ ist von mir ergänzt. 5) H u. Bb तविषस्; P तविषः । तविष्टः । तुविष्मान् । 6) Vgl. RV 1, 165, 6; TBr 2, 8, 3 5; Kâth 9, 18 7) So H; P युज्येभिः; die andern Mss. यज्ये॰ 8) P कृणवाम । 9) So die Mss., auch P शविष्ठ । इंद्रः । 10) H ॰शामा; vgl. RV 1, 165, 7; Kâṭh. 9, 18, 23, 11 11) P एताः । 12) Vgl. RV 1, 165, 8; TBr 2, 8, 3, 6; Kâṭh 9, 18; 23, 11. 13) P अनुत्त । आ । 14) So corrigiert; Ben ॰न्नकृणु; desgl. H, Bb u. B, nur ohne Accent. P मघवन्निति मघ-वन् । नकिः । नु । 15) P त्वावानिति त्वा-वान् । 16) Vgl. RV 1, 165, 9; VS 33, 79, Kâṭh. 9, 18 17) P चित् । मे । 18) So Ben u. P; die andern Mss मनीषा 19) P च्यवं । इंद्रः । इत् । ईशे । 20) Vgl. RV 1, 165, 10, Kâth 9, 18. 21) So Ben u P; die andern Mss. चक्रुः 22) Vgl. RV 1, 165, 11; Kâth 9, 18 23) P एवं । इत् । एते । 24) P रोचमानाः । 25) P श्रवः । आ । इषः ।

संचक्ष्या[1] मरुतश्चन्द्रवर्णा अच्छान्त मे छदयाथा[2] च नूनम्[3] ॥
कौ ष्वंच[4] मरुतो मामहे वः प्रयातन[5] सखीँरच्छा[6] सखायः ।
मन्मानि चित्रा[7] अपिवातयन्त[8] एषां भूत नवेदा[9] म ऋतां-
नाम्[10] ॥
आ यद्दुवस्याद्दुवसे न कारुरस्माँश्चक्रे[11] मान्यस्य[12] मेधा[13] ।
ओ षू[14] वर्त मरुतो विप्रमच्छेमा[15] ब्रह्माणि जरिता वो अर्चत्[16] ॥
एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दार्यस्य[17] मान्यस्य कारोः ।
एषा[18] यासीष्ट तन्वे वयां[19] विद्यामेषं[20] वृजनं जीरदानुम्[20] ॥ ३ ॥

Vgl RV 1, 165, weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

इन्द्रं वो विश्वतस्परि[21] हवामहे जनेभ्यः ।
अस्माकमस्तु केवलः[22] ॥
आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा[23] पुरस्तात् ।
आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङिन्द्र द्युम्नं स्वर्वद्धेह्यस्मे[24] ॥
मरुतो यद्ध[25] वो दिवो[26] 'या वः शर्म[27] ॥

---

1) So im Anschluss an P सचर्क्षेति स चक्ष्य ।, die Samh Mss सचक्षा 2) H n Bb छदयथा, P छदयाथ । 3) Vgl RV 1, 165, 12, Kāṭh 9, 18 4) P ष्ठ । ष्ठु । ष्वच । 5) H n Bb प्रवयातन, desgl B ohne Accent 6) P सखीन् । अच्छ । 7) P चित्रा । 8) P अपिवातयत इत्यपि वातयत । 9) P नवेदा । 10) So im Anschluss an P मे । ऋतानाम् ।, Ben vielleicht मऋताना, die andern Mss मऋतांना, vgl RV 1 165 13, Kāṭh 9 18 11) So Ben, P कारुः । अस्मान् । चक्रे ।, die andern Mss °स्मांश्चक्रे 12) P मान्यस्य । 13) Ben मेधा 14) P सु । 15) P अच्छ । इमा । 16) Vgl RV 1, 165, 14, Kāṭh 9, 18 17) So corrigirt, P गीः । मंदार्यस्य ।, Ben मांदार्यस्य, H n Bb मान्दार्यस्य, desgl B, ohne Accent 18) P आ । इषा । 19) H n Bb वया°; Ben वयांऽसि Bb वयां, P वयां । 20) Vgl RV 1, 165, 15, VS 34, 48, Kāṭh 9, 18 21) Ben परी 22) Vgl RV 1 7, 10, TS 1 6 12, 1 2 3, 14 1, 3, 1, 11, 1; 4 3, 13, 8, Kāṭh 8, 17 23) P आ । उत्तरात् । 24) Vgl RV 6 19 9, TBr 2, 5, 8 1, 8, 5, 9 25) P यत् । ह । 26) Vgl RV 8 7 11 TS 1 5 11 4, 2 1 11, 1, 3, 14 4, Kāṭh 8 17, 9 19 21, 13 27) Vgl RV 1, 85 12, TS 1, 5 11 5, 2, 1, 11, 1, 3, 14 4, TBr 2, 8, 5, 6, Kāṭh 8 17, 21 13

व्रता नु बिभ्रद्व्रतपा अदब्धो यजानो[1] देवो अजरः सुवीरः ।
दधद्रत्नानि सुमृडीको[2] अग्ने[3] गोपाय[4] नो जीवसे जातवेदः[5] ॥
अग्ने॰ यविष्ठ भारता॑ग्ने[6] द्युमन्तमाभर ।
वसो पुरुस्पृह॰ रयिम्[7] ॥
तुभ्यं भरन्ति[8] क्षितयो यविष्ठ बलिमग्ने अन्तिता ओत[9] दूरात् ।
आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि महत्ते[10] अग्ने महि शर्म भद्रम्[11] ॥
त्वामग्ने वाजसातम॰ विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् ।
स नो रास्व सुवीर्यम्[12] ॥
अयं नो[13] अग्निरनीकैर्ह्येषो अदेय सैनानीकेनेद॰[14] विष्णुः[15] प्र तद्विष्णुः[16] ॥
आ वो राजानमध्वरस्य रुद्र॰ होतार॰ सत्ययज॰[17] रोदस्योः ।
अग्निं पुरा तनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्[18] ॥
कद्धिष्ण्यासु वृधसानो अग्ने कद्वाताय प्रतवसे शुभंये[19] ।
परिज्मने नासत्याय क्षे ब्रवः कदग्ने रुद्राय नृघ्ने[20] ॥
उक्षान्नाय वशान्नाय[21] ॥

---

1) So Ben, P यजान ।, H u Bb यजमानो, Bb यजमाभो 2) H u Bb ॰डीकै 3) Bb चग्ने 4) P गोपाय । 5) Vgl TBr 2, 4, 1, 11 6) P भारत । चग्ने । 7) Vgl RV 2 7, 1, TS 1, 8, 14, 3 8) So P, die Saṃh Mss तरति 9) P चंतित । चा । चते । 10) P बृहत् । ते । 11) Vgl TBr 2, 4, 7, 9, Kaṭh 7, 16 12) Vgl RV 5, 13, 5, TS 1, 4, 46, 3, Kâṭh 6, 10 13) Vgl TS 1 3, 4, 1, 4, 46, 3, VS 5, 37, 7, 44, Kâṭh 4, 9, 6, 10, Kap S 3, 7 14) P सं । एनो । चनीकेन । इदं ।, vgl TS 4, 3, 13, 2, Kaṭh 21, 13 15) Vgl RV 1, 22, 17, TS 1, 2, 13, 1, TBr 3, 1, 3, 3, VS 5, 15, Kaṭh 2, 10, Kap S 3, 4 16) Vgl RV 1, 154 2, TBr 2, 4 3, 4 u 5, Kaṭh 2, 10, 25, 8, Kap S 2, 1, 40 1 17) So Ben, P सत्ययजमिति सत्य यज ।, die andern Mss ॰यज्ञ॰ 18) Vgl RV 4, 3, 1, TS 1 3, 14 1, TBr 2, 8, 6, 9, Kâṭh 7, 16 19) P शुभयेति शुभ ये । 20) Vgl RV 4, 3, 6, Kaṭh 7, 16 21) Vgl RV 8, 43, 11, TS 1, 3, 14, 7, Kâṭh 7, 16, 40, 5

वातोपधूत इषितो[1] वशं[2] अनु तृषु यदन्ना[3] वेविषद्वितिष्ठसे ।
आ ते यतन्ते रथ्यो यथा पृथक् शर्धांस्यग्ने अजराणि धक्षतः[4] ॥

॥ ४ ॥ Die Vergleichungen s in den Anmerkungen

कृणुष्व पाजा[5] इति पञ्च ॥
स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभिद्यौत्[6] ॥
सेदग्ने[7] अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः ।
पिप्रीषति स्व[8] आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै[9] सुदिना सासदिष्टिः[10] ॥
अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्[11] सं ते वावाता[12] जरतामियं गीः ।
स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे[13] क्षत्राणि धारयेरनु[14] द्यून्[15] ॥
इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनु द्यून् ।
क्रीडन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवांसो जनानाम्[16] ॥
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।
तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषग् जुजोषत्[17] ॥
महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय[18] ।
त्वं नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः[19] ॥

---

1) Bb ईषितो 2) P वशान् । 3) P यत् । अन्ना । 4) P धक्षथ ।, vgl RV 10, 91, 7 5) P पाज ।, vgl RV 4, 4 1, TS 1, 2, 14 1, Kath 6 11, 10, 5, 16, 15, Kap S 25 5, VS 13, 9 6) Vgl RV 4, 4, 6, TS 1, 2, 14 2, Kâth 6 11 7) P स । इत् । अग्ने । 8) P स्वे । 9) P विश्वा । इत् । अस्मै । 10) P सा । असत् । इष्टिः ।, vgl RV 4, 4, 7, TS 1, 2, 14 3, Kath 6 11 11) So im Anschluss an P सु मतिं । घोषि । अर्वाक ।, die Samh Mss सुमतिं होष्यर्वाक् 12) P वावाता । ववातेति ववाता । 13) P सुरथा इति सु रथा । मर्जयेम । अस्मे इत्यस्मे । 14) P धारये । अनु । द्यून् । 15) Vgl RV 4, 4, 8, TS 1, 2, 14 3, Kath 6, 11 16) Vgl RV 4, 4, 9, TS 1, 2, 14, 4, Kâth 6, 11 17) Vgl RV 4, 4, 10, TS 1 2, 14 4, Kâth 6, 11 18) P तत् । मा । पितुः । गोतमात् । अनु । इयाय । 19) Vgl RV 4, 4 11, TS 1, 2, 14, 4, Kâth 6, 11

अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासो ऽवृका[1] अश्रमिष्ठाः ।
ते पायवः सध्र्यञ्चो निषद्याग्ने तव नः पान्त्वमूर[2] ॥
ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
ररक्ष तान्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त[4] इद्रिपवो नाह देभुः[5] ॥
त्वया वयं सधऽन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान् ।
उभा शंसा सूदय सत्यताते[6] ऽनुष्ठुया[7] कृणुह्यहृयाण[8] ॥
अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय ।
दहाशसो[9] रक्षसः पाह्यस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात्[10] ॥
अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः ।
शुचिः पावक ईड्यः[11] ॥
त्वं नः सोम विश्वतः[12] ॥ ५ ॥

Vgl RV 4, 4; TS 1, 2, 14; weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

युक्ष्वा[13] हि देवहूतमान्[14] ॥
उत नो देव देवाँ[15] अच्छा[16] वोचो विदुष्टरः ।
श्रद्विश्वा वार्या कृधि[17] ॥
त्वं ह यद्यविष्ठ्य सहसः सून[18] आहुत ।
ऋतावा यज्ञियो भुवः[19] ॥

---

1) P ऽवृकाः । 2) P पातु । अमुर । ; vgl. RV 4 4, 12, TS 1, 2, 14 5; Kâṭh. 6, 11. 3) So im P; die Saṃh. Mss अधि 4) P दिप्सत । 5) P इत् । रिपवः । न । अह । देभुः ॥; vgl RV 4, 4, 13; 1, 147, 3, TS 1, 2, 14, 5; Kâṭh 6, 11 6) P सत्यताते इति सत्य.ताते । 7) So corrigirt; die Mss °ष्टुया 8) So corrigirt, P अहृयाण ॥; die Saṃh. Mss. °हृयाणः; vgl RV 4, 4, 14, TS 1 2 14, 6; Kâṭh 6, 11, 16, 1 9) P दह । अशंसः । 10) Vgl RV 4 4 15, TS 1, 2, 14, 6, Kâṭh 6 11 11) Vgl Kâṭh 15, 12; TBr 2, 4, 1, 6 12) Vgl RV 1, 91, 8, TS 2, 3, 14, 1; 4 1, 11, 1, Kâṭh 2, 14 13) P युक्ष्व । 14) Vgl. RV 8 75 (64), 1, TS 2, 6, 11, 1 u 5; Kâṭh 7, 17; 22, 5 u. 6; Kap S 34 a. 12; VS 13, 37, 33, 4. 15) P देवान् । 16) P अच्छ । 17) Vgl RV 8, 75 (64), 2; TS 2, 6, 11, 1; Kâṭh 7, 17 18) P सूनो इति सूनो । 19) Vgl RV 8, 75 (64), 3; TS 2 6, 11, 1; Kâṭh. 7, 17

अयमग्निः सहस्रिणः[1] ॥
तं[2] नेमिमृभवो यथा[3] नमस्व सहूतिभिः ।
नेदीयो यज्ञमङ्गिरः[4] ॥
तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया ।
वृष्णे चोदस्व[5] सुष्टुतिम्[6] ॥
कमु[7] ष्विदस्य[8] सेनयाग्नेरपाकचक्षसः[9] ।
पणिं गोषु स्तरामहे[10] ॥
मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः ।
कृशं न हासुरघ्न्याः[11] ॥
मा नः समस्य दूढ्यः[12] परिद्वेषसो अंहतिः[13] ।
ऊर्मिर्न नावमावधीत्[14] ॥
नमस्ते अग्न[15] ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः ।
अमैरमित्रमर्दय[16] ॥
इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण[17] उपागहि ।
सोम त्वं नो वृधे[18] भव[19] ॥
कुवित्सु नो गविष्टये[20]ऽग्ने संवेषिषो रयिम् ।

---

1) Vgl RV 8, 75 (64), 4, TS 2, 6, 11, 1, 4 4, 4 1; Kaṭh 7, 17, 16, 15, VS 15, 21 2) So Ben u P, die andern Mss , त्वं 3) P यथा । त्वां । 4) Vgl RV 8, 75 (64), 5, TS 2, 6, 11, 1 5) So Bb, die andern Mss चोदयस्व 6) Vgl RV 8, 75 (64), 6, TS 2 6, 11, 2 7) H u Bb किमु, desgl B ohne Accent 8) H, Bb u B ष्विदस्या 9) Ben सैदया॰, P सेनया । अग्नेः । अपाकचक्षस इत्यपाकऽचक्षसः । 10) Vgl RV 8, 75 (64), 7, TS 2, 6, 11 2, Kaṭh 7 17 11) P हासुः । अघ्न्या । , vgl RV 8, 75 (64) 8, TS 2 6, 11, 2, Kaṭh 7 17 12) So Ben, in H u Bb दूढ्यः, auch in B ohne die ३ 13) So H u Bb, in B अंहुतिः, P अंहतिः ।, Ben ? 14) Vgl RV 8 75 (64), 9, TS 2, 6 11, 2 15) P अग्ने । 16) Vgl RV 8, 75 (64), 10, TS 2, 6, 11, 2, Kaṭh 7 17 17) P जुजुषाणः । 18) So P die andern Mss मुधे 19) Vgl RV 1, 91 10, Kaṭh 2, 14 20) P गविष्टय इति गोऽइष्टये ।

उरुकृदुरु णस्कृधि[1] ॥
मा नो अस्मिन्महाधने परा वर्ग्भारभृद्यथा[2] ।
सं॰वर्गं॰ सं॰ रयिं जय[3] ॥
यस्यांजुपन्नमस्विनः[4] शमीमदुर्मखस्य वा ।
तं॰ हेदग्निर्विधावति[5] ॥
अन्यमस्मद्भिया[6] इयमग्ने सिषक्तु[7] दुच्छुना ।
वर्धा[8] नो अमवच्छवः[9] ॥ ६ ॥

Vgl RV 8, 75 (64), TS 2, 6, 11; Kâṭh 7, 17

॥ इति[10] खिलकाण्डे एकादशमः प्रपाठकः[11] ॥

इद॰ वामास्ये हविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती ।
उक्थं मदश्च शस्यते[12] ॥
असमे इन्द्राबृहस्पती रयिं धत्त॰ शतग्विनम् ।

1) P न । कृधि ।, vgl RV 8, 75 (64), 11, TS 2, 6, 11, 3, Kaṭh 7, 17 2) P परा । वर्क् । 3) Vgl RV 8 75 (64) 12, TS 2, 6, 11, 3, Kath 7, 17 4) P यस्य । अजुपत् । 5) P तं । इ । इत् । अग्नि । वधा । अवति । vgl RV 8, 75 (64) 14, TS 2, 6, 11, 3 6) P भियैं । 7) P सिपक्ति । सिमक्तीति सिसक्ति । 8) P वर्ध । 9) Bh अमवच्छ्वेव, P अमवदित्यम वत् । शव ।, vgl RV 8 75 (64) 13, TS 2, 6, 11, 3 10) इति fehlt in den Mss 11) Der P sagt am Schluss noch समुदायेन अष्टाविंशो ऽध्याय । 12) Vgl RV 4, 49, 1, TS 3, 3, 11, 1

अश्वावन्तꣳ सहस्रिणम्[1] ॥
एह्यू षु ब्रवाणि[2] ते ऽग्न इत्थेतरा[3] गिरः ।
एभिर्वर्धास[4] इन्दुभिः[5] ॥
इमꣳ यज्ञमिदꣳ वचः[6] ॥
त्यान्नु क्षत्रियं अव[7] आदित्यान्याचिषामहे ।
सुमृडीकाꣳ[8] अभिष्टये[9] ॥
येभ्यो माता मधुमत्पिन्वते पयः पीयूषं द्यौरदितिरद्रिबर्हाः ।
उक्थशुष्मान्वृषभरान्त्स्वप्नसस्ताꣳ आदित्याꣳ[10] अनुमदा स्वस्तये[11] ॥
धारयन्त[12] आदित्यासो जगत्स्था[13] देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
दीर्घाधियो[14] रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्चयमाना[15] ऋणानि[16] ॥
त्री रोचना दिव्या धारयन्त हिरण्ययाः शुचयो धारपूताः ।
अस्वप्नजो अनिमिषा अदब्धा उरुशꣳसा ऋजवे मर्त्याय[18] ॥
तत्सूर्यस्य[19] भद्रा अश्वा[20] हिरण्यगर्भो[21] यः प्राणतः[22] ॥
बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।
सप्तास्यस्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत्तमाꣳसि[23] ॥

---

1) Vgl RV 4, 49, 4; TS 3, 3, 11, 1; Kâṭh. 10, 13; 23, 11. 2) Bed ब्रवाणी 3) P इत्था । इतराः । 4) P वर्धासे । 5) Vgl RV 6, 16, 16; Kâṭh. 2, 14; 20, 14; VS 26, 13 6) Vgl. RV 1, 91, 10; Kâṭh 2, 14 7) P त्यान् । नु । क्षत्रियान् । अवः । 8) P सुमृडीकानिति सु मृडीकान् । 9) Vgl. TBr 2, 1, 11, 5 10) Bb ताꣳ आदित्याꣳ; P तान् । आदित्यान् । 11) P अनु । मद । स्वस्तये ।; vgl RV 10, 63, 3 12) P धारयंतः । 13) P स्थाः । 14) P दीर्घाधियः । दीर्घधिय इति दीर्घ-धियः । 15) P चयमानाः । 16) Vgl RV 2, 27, 4; TS 2, 1, 11, 4, TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh 11, 12. 17) Statt dieser beiden Worte im P अस्वप्नज इत्यस्वप्न जः । अनिमिषा इत्यनि-मिषाः । 18) Vgl. RV 2, 27, 9 19) Vgl. RV 1, 115, 4; TBr 2, 8, 7, 1; VS 33, 37. 20) Vgl RV 1. 115, 3; TBr 2, 8, 7, 1 21) Vgl RV 10, 121, 1; TS 4, 1, 8, 3 u. ö.; Kâṭh 5, 5, 11; 16, 15; 20, 5; 40, 1; Kap S. 32, 7, 48, 13, VS 13, 4 u ö 22) Vgl RV 10, 121, 3; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 16, 1, Kâṭh 4, 16, 8, 17, 10, 13; 22, 14; 40, 1; 5, 5, 13; VS 23, 3; 25, 11. 23) Vgl. RV 4, 50, 4, TBr 2, 8, 2, 7; Kaṭh 17, 18.

यदा वाजमसनद्विश्वरूपमा द्यामरुक्षदुत्तराणि[1] सद्म ।
बृहस्पतिं॰ वृषणं॰ वर्धयन्तो नाना सन्तो बिभ्रतो ज्योतिरासाम्[2] ॥
बृहस्पतिं॰ हवामहे विश्वतः संगणं॰ वयम् ।
उप नो यज्ञमागमत् ॥
सं सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं॰ रुरोज फलिगं॰[3] रवेण ।
बृहस्पतिरुस्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्वावशतीरुदाजत्[4] ॥
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
विश्वं तद्भद्रं॰ यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[5] ॥
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य[6] विश्वहा रायः स्याम रथ्यो वयस्वतः ।
वीरेषु वीराँ[7] उपपृङ्धि[8] नस्त्वं॰ यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम्[9] ॥
उत्तिष्ठ[10] ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।
उप प्रयन्तु मरुतः सुदानव इन्द्र प्राशूर्भवा सचा[11] ॥
अग्निरुक्थे पुरोहितो ग्रावाणो बर्हिरध्वरे ।
ऋचा यामि मरुतो ब्रह्मणस्पतिं देवाँ[12] अवो वरेण्यम्[13] ।
नमस्ते रुद्र मन्यव[14] इमा रुद्राय[15] ॥
को अद्धा वेद क इह प्रवोचत्कुत[16] आजाता कुत[17] इयं॰ विसृष्टिः ।
अर्वाग्देवा अस्य विसर्जनेनाथा को वेद यत आबभूव[18] ॥

---

1) P अरुचत् । 2) Vgl RV 10, 67, 10 3) H u Bb फलीगं॰, desgl B, ohne Accent 4) P कनिक्रदन् ।, vgl RV 4, 50 5, TS 2, 3 14, 4, Kâth 10, 13 5) Vgl RV 2, 23, 19, 2, 24 16, TBr 2, 8, 5, 1, VS 34, 58 6) P सुयमस्येति सु यमस्य । 7) P वीरान् । 8) So Ben, H u Bb उपवृङ्धि, B उपकृद्धि, P उप । पृङ्धि । 9) Vgl RV 2 24 15, TBr 2, 8 5, 2 10) Ben उत्तिष्ठा 11) Vgl RV 1, 40 1, TA 4, 2, 1, Kath 10, 13, VS 34, 56 12) P देवान् । 13) Vgl RV 8, 27, 1, Kath 10, 13 14) Vgl TS 4, 5, 1, 1, Kath 17 11, Kap S 27 1, VS 16, 1 15) Vgl RV 1, 114, 1, TS 4, 5, 10, 1, Kâth 17, 16, Kap S 27, 6, VS 16, 48 16) P कुत । 17) P कुतः । 18) Ben ॰भूथा, vgl RV 10, 129, 6, TBr 2 8 9 5

इयं॰ विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न ।
यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्त्सो[1] अङ्ग[2] वेद यदि वा न वेद[3] ॥
इदं॰ विष्णुर्विचक्रमे[4] ॥
तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।
उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व[5] उत्सः[6] ॥
विश्वे देवा ऋतावृधः[7] ॥
विश्वे देवाः शृणुतेमं॰[8] हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ[9] ।
ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा[10] आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्[11] ॥
इन्द्राणी[12] पत्या सुजितं[13] जिगाय सेना[14] ह नाम पृथिवी धनंजया[15]
विश्वव्यचा अदितिः सूर्यत्वक् ।
इन्द्राणी[12] प्रासहा संजयन्ती[16] तस्यै त एना हविषा विधेम ॥
उपप्रेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसुपते विरमय[17] मय्येव[18] तन्वं मम ॥
ये त्रिसप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो ऽद्य दधातु मे ॥ १ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) In Ben व्योमन् ohne Accent 2) Ben षंगा 3) Vgl RV 10, 129, 7; TBr 2, 8, 9, 6 4) Vgl RV 1, 22, 17, TS 1, 2, 13, 1; TBr 3, 1, 3, 3; Kāṭh 2, 10; Kap. S 2, 4; VS 5, 15 5) P मध्वः। 6) Vgl RV 1, 154, 5; TBr 2, 4 6, 2 8, 3, 2 7) P देवाः। ऋतावृधः। vgl RV 6, 52, 10; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4, Kāṭh 13, 15 8) P शृणुत। इमं। 9) P स्थ। 10) P यजत्राः। 11) Vgl. RV 6, 52, 13, TS 2, 4, 14, 5, 4, 1, 11, 4, TBr 2, 8, 6, 5; VS 33, 53. 12) P इद्राणी। 13) Ben सुजित 14) So H u Bb, in Ben सेना; P सेना। 15) P पृथिवीधनजयेति पृथिवी-धनजया। 16) Ben °यति 17) So Ben u P; in H u. Bb वीरमय; desgl B, ohne Accent 18) P मयि। एव।

अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्यात्[1] सोमो रुद्रैरभिरक्षतु त्मना ।
इन्द्रो मरुद्भिर्ऋतुथा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः शर्म यꣳसत्[2] ॥
समग्निर्वसुभिर्नो अव्यात्[3] सꣳ सोमो रुद्रियाभिस्तनूभिः ।
समिन्द्रो रातहव्यो मरुद्भिः समादित्यैर्वरुणो विश्ववेदाः[4] ॥
अग्ने दा दाशुषे[5] रयिꣳ वीरवन्तं परीणसम् ।
शिशीहि नः सूनुमतः[6] ॥
दा[7] नो अग्ने शतिनो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजꣳ श्रुत्या[8] अपावृधि[9] ।
प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि उस्वर्ण[10] शुक्रमुषसो विदिद्युतुः[11] ॥
हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्वये ।
स चेत्ता देवता पदम्[12] ॥
वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवे दिवे वाममस्मभ्यꣳ सावीः ।
वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम[13] ॥
प्र वायु[14] प्र याभिः[15] ॥
स्योना पृथिवि[16] भवानृक्षरा[17] निवेशनी ।
यछा[18] नः शर्म सप्रथः[19] ॥

1) So P, die Samh Mss अव्याद् 2) Vgl TS 2, 1 11, 2, Kath 10, 12 3) H अव्यात् 4) Vgl Kâth 10 12, (TS 2 1, 11, 2) 5) Ben दा दाशुषे, P दाः । दाशुषे । 6) P सुनुमेत इति सुनु मेत ।, vgl RV 3 24, 5, TS 2, 2, 12, 6, Kâth 6, 10 7) P दाः । 8) So im Anschluss an P श्रुत्यै ।, die Samh Mss श्रुत्या 9) Ben अपावधि, P अप । वृधि । 10) P न ।, die Samh Mss र्ण 11) P वि । दिद्युतु ।, vgl TS 2 2, 12, 6 12) Vgl RV 1, 22, 5, TS 1 4 25 1 2, 2, 12, 2, VS 22, 10 13) Vgl. RV 6 71, 6, TS 1 4, 23, 1, 2 2 12 2, VS 8 6 14) Vgl RV 6, 49, 4, TBr 2 8, 1, 1, VS 33, 55 15) Vgl RV 7, 92 3, TS 2, 2, 12, 7, TBr 2 8 1, 1, Kâṭh 10 12, VS 27, 27 16) H पृथिवी, B पृथिवी भो 17) P भव । अनुक्षरा । 18) P यछ । 19) Vgl RV 1, 22, 15, Kâṭh 38, 13 a E , TA 10, 1, 10, VS 35, 21, 36 13

बळित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि ।
प्र या भूमिं प्रवत्वति मह्ना हिनोषि महिनि[1] ॥
पूर्वापरं चरतो माययैतौ[2] शिशू[3] क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम् ।
विश्वान्यन्यो भुवना[4] विचष्ट ऋतूꣳरन्यो[5] विदधज्जायते पुनः[6] ॥
नवो नवो भवति जायमानो ऽह्ना केतुरुषसामेत्यग्रम्[7] ।
भागं देवेभ्यो विदधात्यायन्प्र चन्द्रमास्तिरते[8] दीर्घमायुः ॥
यमादित्या अꣳशुमाप्याययन्ति यमक्षितिमक्षितयः पिबन्ति ।
एवास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥
प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्याꣳ[9] वृत्रहन्वृत्रहासि ।
यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं[10] ते दक्षिणतो वृषभो हव्य[11] एधि[12] ॥
अस्येदेव[13] प्ररिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।
स्वराडिन्द्रो दम[14] आ विश्वगूर्तः[15] स्वरिरमत्रो[16] ववक्षे रणाय[17] ॥
त्वमिन्द्रास्यधिराजस्त्वं भवाधिपतिर्जनानाम् ।
दैवीर्विशस्त्वमुता[18] विराजौजस्वत्क्षत्रमजरं[19] ते अस्तु ॥
आ यस्मिन्त्सप्त वासवा[20] रोहन्ति पूर्व्या[21] रुहः ।
ऋषिर्ह[22] दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो[23] अतिथिः[24] ॥

1) H u Bb महिमी vgl RV 5 84 1, TS 2 2, 12, 2, Kaṭh 10 12 2) P मा᳡या । एतौ । 3) So Ben u P, in B शिशू, H u Bb शैशौ 4) P भुवनानि । 5) P विचष्ट इति वि चष्टे । ऋतून् । अन्यः । 6) Vgl RV 10, 85 18, TBr 2, 7 12, 2 7) P एति । अग्रम् । 8) Ben u H °स्तिरते 9) P उत । उदीच्या । 10) P तत् । जितम् । 11) P हव्य । 12) Vgl TS 2 4 14, 1, Kaṭh 8, 17 13) P अस्य । इत् । एव । 14) P दमे 15) So im Anschluss an P विश्वगूर्त इति विश्व गूर्तः ।, in Ben विश्वतूर्तिः, H u Bb विश्वमूर्तिः, desgl B, ohne Accent 16) So Ben, P अमत्रः ।, H u Bb °रमत्रौ, desgl B, ohne Accent 17) Vgl RV 1, 61, 9, TS 2 4 14, 2, Kāṭh 8, 17 18) P उत । 19) So im Anschluss an P वि । राज । ओजस्वत् ।, die Saṃh Mss विराडौजस्वत च° 20) P वासवः । 21) So im Anschluss an P पूर्व्याः ।, in den Saṃh Mss dies Wort ohne Accent. 22) H u Bb ऋषिरिह, desgl B, ohne Accent. 23) H घर्मो, P घर्मः । 24) Vgl TS 1, 6, 12, 2, TA 1, 8 8, Kāṭh 8, 16

मंदो न यः सोम्यो बोधिचंक्षा[1] वातश्व[2] नु च्यवन[3] इन्दुविक्षाः[4]।
सं तम्रुः शुचंसे नं सूरः[5] सं स्वेदयुः शुशुचानो न घर्मः॥
इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु।
इन्द्र तानि ता[6] आवृणे॥
अनु ते दायि मह[8] इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये।
अनु क्षत्रमनु संहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये[9]॥
अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्।
ब्रह्माण[10] इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये[11] हन्तवा[12] उ[13]॥
वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र[14] ग्रावाणो अदितिः सजोषाः।
अनश्वासो ये पवयो ऽरथा[15] इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्[16]॥२॥

Die Vergleichungen s in den Anmerkungen

विवेष यन्मा[17] धिषणा जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमह्नः।
अंहसो यत्र पीपरद्यथा[18] नो नावेव[19] यान्तमुभये हवन्ते[20]॥
अंहोमुचे प्रभरेमा[21] मनीषां भूयिष्ठदाव्ने[22] सुमतिमावृणानः।
इदमिन्द्र प्रति हव्यं जुषस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः[23]॥
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवे हवे सुहवं शूरमिन्द्रम्।

1) So Ben, P बोधिषंचा इति बोधि षचा।, in H u Bb बोधिवंचा, desgl B, ohne Accent 2) P वात। च। 3) P च्यवन। 4) P इदुविचा इतीदु विचा.। 5) So Ben, in H u Bb सूरः; P सूर। 6) P ते। 7) Vgl RV 3, 37, 9, TS 1, 6, 12 1, 2, 5, 12, 5, Kath 8 16 8) P मह। 9) Vgl RV 6, 25, 8, TS 1, 6, 12 1, TBr 2, 8, 5 7, Kâth 8, 16 10) So Ben P ब्रह्माण।, Bb ब्रह्माण, B ब्रह्मणा 11) So im Anschluss an P अवर्धयन्। अहये। die Samh Mss °यन्नह ए 12) P हन्तवै। 13) Vgl RV 5 31 4 TS 1 6 12 6 TBr 2, 8 4 3, Kâth 8, 16 14) P अर्चान्। इंद्र। 15) P पवय। अरथा। 16) Vgl RV 5, 31, 5, TS 1, 6 12 6, TBr 2, 8, 4, 3, Kath 8 16 17) P यत्। मा। 18) Ben पिपरद् 19) P नावेवेति नावा इव। 20) Vgl RV 8 32 14 TS 1 6 12, 3 2 5, 12, 5, TBr 2, 6 9, 1, Kath 8, 16, 38, 7 21) P प्र। भरेम। 22) Bb °दावने 23) Vgl TS 1, 6 12, 3, 2, 5, 12, 5 Kâth 8 16

आकरे वसोर्जरिता पनस्यतेऽनेहसः स्तुभ[1] इन्द्रो दुवस्यति ।
विवस्वतः सदना[2] आ हि पिप्रिये सत्रासाहमभिमातिहनं स्तुहि[3] ॥
त्वं सपत्नान्पृतनासु जिष्णुरिन्द्राभिषाडभिमातीरपघ्नन्[4] ।
पिबा[5] सोमं वज्रबाहो विषह्यास्मभ्यं[6] पर्णीर्वर्वस्वामुखाय[7] ॥
यस्ष्टुतस्य नामभिः शतेन महयामसि[8] ।
इन्द्रस्य चर्षणीसहः[9] ॥
नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीर्भिरीमहे ।
इन्द्राभिमातिषाह्ये[10] ॥
अर्वावतो न[11] आगहि परावतश्च वृत्रहन् ।
इमा जुषस्व नो गिरः[12] ॥
यदन्तरा परावतमर्वावतं च हूयसे ।
इन्द्रेह तत आगहि[13] ॥
एन्द्र[14] सानसिं रयिं सजित्वानं सदासहम् ।
वर्षिष्ठमूतये भर[15] ॥
प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रूञ्ज्येष्ठस्ते शुष्म[16] इह रातिरस्तु ।
इन्द्राभर दक्षिणेना[17] वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्[18] ॥
इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या[19] युनजते धियस्ताः ।

---

1) P अनेहस । स्तुभ । 2) P सदने । 3) Vgl RV 3, 51, 3 4) P इंद्र । अभिषाट् अभिमातीर्नित्यभि मातोन् !, Ben °ड्भी° 5) P पिब । 6) So Ben, in H u Bb भिर्विषह्या°, desgl B, ohne Accent, P विषंश्य । विसर्ज्येति वि संज्य । 7) So Ben H u Bb पर्णी अर्वस्वामुखाय, desgl B, ohne Accent, P पर्णीन् । अर्वस्व । आमुखायेत्यां मुखाय । 8) H u Bb महयासि 9) Vgl RV 3 37, 4 10) Vgl RV 3, 37, 3 11) P न । 12) Vgl RV 3 40 8 13) Vgl RV 3 40, 9 14) P आ । इंद्र । 15) Vgl RV 1, 8, 1, TS 3, 4, 11, 3, TBr 3 5 7, 3 16) P शुष्मः । 17) P दक्षिणेन । 18) Vgl RV 10, 180, 1, TS 3, 4, 11, 4, TBr 2, 6, 9, 1, 3, 5, 7, 4, Kâth 38, 7, 10, 12 19) P पार्यो ।

शूरो नृषाता[1] श्रवसश्चकाने[2] आ गोमति व्रजे भजा[3] त्वं नः[4] ॥
इदं न हि त्वा[5] न्यृषन्त्यूर्मयो ब्रह्माणीन्द्र तव यानि वर्धना।
त्वष्टा चित्ते युज्यꣳ वावृधे शवस्ततक्ष वज्रमभिभूत्योजसम् ॥
अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यतो रघ्वीरिव[6] प्रवणे सस्रुरूतयः।
इन्द्रो यद्वज्री धृषमाणो अन्धसा भिनद्वलस्य परिधीꣳरिव त्रितः[7] ॥
तमिन्द्रꣳ वाजयामसि[8] युञ्जे[9] रथम्[10] ॥
वृत्रतरं[11] मघवानꣳ शचीपतिमिन्द्रं गिरो बृहतीरभ्यनूषत।
वावृधानं पुरुहूतꣳ सुवृक्तिभिरमर्त्यं जरमाणं दिवे दिवे ॥
अहन्वृत्रꣳ वृꣳत्रतरꣳ व्यꣳसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन।
स्कन्धाꣳसीव कुलिशेना विवृक्णाहिः[12] शयत[13] उपपृक् पृथिव्याः[14] ॥
अभितिष्ठ पृतन्यतो ऽधरे सन्तु शत्रवः।
इन्द्र इव दस्युहा भवापः[15] क्षेत्राणि संजय[16] ॥
आशीर्नो[17] ऊर्जमुत सुप्रजास्त्वमिषं दधातु द्रविणꣳ सवर्चसम्।
संजयन्क्षेत्राणि सहसाहमिन्द्र कृण्वानो अन्यं[18] अधरान्सपत्नान्[19] ॥
त्वमिन्द्रास्यधिराजः[20] ॥
इन्द्रो जयति[21] न पराजयते अधिराजो राजसु राजयते।

---

1) P नृषाता। नृसातेति नृ साता।, m Ben नृषाता. 2) P चकाने। 3) P भज। 4) Vgl RV 7, 27, 1, TS 1, 6, 12, 1 u. o., TBr 2, 8, 2, 5 5) P न। हि। त्वा। 6) So im Anschluss an P रघ्वीरिवेति रघ्वीः इव।, Ben रघ्वीरिव, die andern Mss रथीरिव 7) Vgl RV 1, 52, 5 8) Vgl RV 8, 93 (82), 7, TBr 1, 5, 8, 3, 2, 4, 1, 3, Kâṭh 39, 12 9) So Ben u P, die andern Mss युञ्ज्यं 10) Vgl RV 7, 23, 3, TBr 2, 4, 1, 3 8, 2, 5 11) P वृत्रंतरमिति वृत्रं तरं। 12) Die Mss schwanken, Ben कुलिशेनाभिवृक्णाहि., H u Bb कुलिशेन विवृक्णाहि, desgl B, ohne Accent; P कुलिशेन। विवृक्णेति वि वृक्ण। अहिः। 13) P शयते। 14) Vgl RV 1, 32 5, TBr 2, 5, 4, 3 15) P भव। अपः। 16) Vgl TBr 2, 4 2 9 17) P आशीः। नः। 18) P अन्यान् 19) Vgl TS 3, 2, 8, 5, Kath 5, 2 20) Vgl Kâṭh ९, 17 21) P यजति।

विश्वा[1] अभिष्टिः पृतना[2] जयत्युपसंद्यो नमउस्यो यथासत्[3] ॥
आ ते महं[4] इन्द्रोत्युग्र[5] समन्यवो[6] यत्समरन्त सेनाः ।
पताति दिद्युन्नर्यस्य[7] बाह्वोर्मा ते मनो विष्वद्र्यग्विचारीत्[8] ॥
यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास[9] इन्द्रः[10] ॥
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास[11] देवो मन्युर्होता वरुणो विश्ववेदाः ।
मन्युं॰ विश ईडते मानुषीर्या अवा[12] नो मन्यो तपसा सजोषाः[13] ॥
त्वं॰ हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंजो भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहावान्त्स हूयमानो अमृताय गछत्[14] ॥
इडामग्ने[15] ' त्वं नो अग्ने[16] ' किमित्ते विष्णो[17] ' प्र तत्ते अद्य[18] ॥
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना[19] वसु प्रयछसि ।
यजमानाय सुन्वते[20] ॥
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत पाणी प्रयन्तारा स्तुवते[21] राध[22] इन्द्र[23] ।
का ते निषत्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुदु[24] हर्षसे दातवा उ[25] ॥
॥ ३ ॥ Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen

---

1) P विश्वा । 2) P पृतनाः । 3) Vgl TS 2 4, 14, 2 4) P महं । 5) So H u Bb, in Ben इन्द्रोत्युग्र, P इन्द्र । ऊती । उग्र । 6) P स मन्यव । 7) P दि-द्युत् । नर्यस्य । 8) H, Bb u B विष्वउद्र्यग्, vgl RV 7, 25, 1, TS 1, 7, 13, 2, TBr 3 8 3, 3, Kaṭh 8, 16 9) P जनास । 10) Vgl RV 2, 12, 1, TS 1, 7, 13, 2, TBr 2, 8, 3, 3, Kath. 8 16 11) P मन्युः । एव । आस । 12) P अव । 13) Vgl RV 10, 83 2, TBr 2, 4 1 11 14) So corrigirt, Ben u P गछत्, in H Bb u B गास्तत् 15) Vgl RV 3, 1 23 u 5, TS 4, 2, 4 3, Kâṭh 16, 11, 18, 21, Kap S 25 2 16) Vgl RV 4 1, 4, 1, 31, 8, TS 2, 6, 10, 3 u 5, Kath 34, 19 a E 17) Hier bricht Ben am Schluss von S 31 ab und geht S 32 sofort auf Cap 2, 10 uber! Vgl RV 7, 100, 6, TS 2, 2, 12, 5 18) Vgl RV 7, 100 5, TS 2, 2 12, 5 19) P येन । 20) Vgl RV 8, 17, 10, Kath 8 10 21) So die Mss , P स्तुवते । 22) P राधः । 23) So P, die Saṃh Mss इन्द्र 24) P नः । उदुदिति उत् । ऊं इति । 25) Vgl RV 4, 21, 9

इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यछतम् ।
दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः[1] ॥
सम्राडन्यः स्वराडन्य उच्यते वां महान्ता[2] इन्द्रावरुणा[3] महावसू ।
विश्वे देवासः परमे व्योमनि[4] सं॰ वामोजो वृषणा सं बलं दधुः ॥
विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिहृताः सनुयाम वाजम्[5] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[6] ॥
एना मुखेन वायुमिन्द्रवन्तो[7] ऽचियाम वृजने विश्व ऊती[8] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥
कुत्राचिद्यस्य संमृतौ[9] रण्वा[10] नरो नृषदने ।
अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः[11] ॥
सं॰ यदिषो[12] वनामहे सं॰ हव्या मानुषाणाम् ।
उत द्युम्नस्य शवस[13] ऋतस्य रश्मिमाददे[14] ॥
यदद्य सूर्य ब्रवो ऽनागा उद्यन्मित्राय वरुणाय सत्यम्[15] ।
वयं देवत्रादिते स्याम तव प्रियासो अर्यमन्गृणन्तः[16] ॥
उद्वां[17] पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः ।
यस्मा आदित्या[18] अध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः[19] ॥
उपेमसृक्षि[20] वाजयुर्वचस्यां[21] चनो दधीत नाद्यो गिरो मे ।

1) Vgl RV 7, 82, 1, TS 2 5, 12, 2, TBr 2, 8 4 5 2) P महान्तौ । 3) H u Bb इद्रावरुण, desgl B ohne Accent 4) P व्योमन्निति वि ओमन् । 5) So P, die Samh Mss वाजन् 6) Vgl RV 1, 100 19 10° 11, Kāth 13 11 7) So die Samh Mss (d h H Bb u B), P एना । आगूर्येण । वर्य । इद्रवत इतीद्र वत 8) So die Samh Mss, Bb चियाम P अर्मि । स्याम ; वृजने । सर्ववीरा इति सर्व वीरा । 9) So im Anschluss an P संमृताविति सं ऋतौ । die Samh Mss समतौ 10) P रखा ।, die Samh Mss रण्वा 11) Vgl RV 5 7, 2, TS 2, 1 11, 3 12) So im Anschluss an P यत् । इषं । die Samh Mss यदिशो 13) P शवसा । 14) Vgl TS 2, 1, 11, 3 15) P सत्यं । 16) Vgl RV 7 60 1 17) So im Anschluss an P उत् । वा ।, die Samh Mss उद्वान् 18 P यस्मै । आदित्याः । 19) Vgl RV 7 60, 4 20) P उप । ई । असृक्षि । 21) P वचस्या ।

विश्वा[1] अभिष्टिः पृतना[2] जयत्युपसंद्यो नमउस्यो यथासत्[3] ॥
आ ते मह[4] इन्द्रोत्युग्र[5] समन्यवो[6] यत्समरन्त सेनाः ।
पताति दिद्युन्नर्यस्य[7] बाह्वोर्मा ते मनो विष्वद्र्यग्विचारीत्[8] ॥
यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास[9] इन्द्रः[10] ॥
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास[11] देवो मन्युर्होता वरुणो विश्ववेदाः ।
मन्यु० विश ईडते मानुषीर्या अवा[12] नो मन्यो तपसा सजोषाः[13] ॥
त्वं० हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंजो भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहावान्त्स हूयमानो अमृताय गच्छत्[14] ॥
इडामग्ने[15] "त्वं नो अग्ने[16] "किमित्ते विष्णो[17] "प्र तत्ते अद्य[18] ॥
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना[19] वसु प्रयच्छसि ।
यजमानाय सुन्वते[20] ॥
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत पाणी प्रयन्तारा स्तुवते[21] राध[22] इन्द्र[23] ।
का ते निषत्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुद[24] हर्षसे दातवा उ[25] ॥
[illegible] त्वा शूर[26] नोनुमस्त्वामाद्य हवामहे ॥

1) Die Samh Mss चपा नपाद०, P चपा। नपात्। 2) Vgl. RV 2, 35, 11, Kâth 12, 15, Mân Çr 6, 1, 3 3) Vgl RV 2, 35, 8, TS 2, 5 12 1, Kap S 48, 4 4) So corrigirt, die Samh Mss जिह्वा । P यह्वी । vgl RV 2, 35, 9, TS 2, 5, 12, 1 5) P तं । चसेरा: । 6) So im Anschluss an P शिक्षभि- रिति शिक्ष भि । H u Bb धीकभी, B धीक्षभो 7) So die Samh Mss , P दी- दाय । अस्मे इत्यस्मे । 8) Vgl RV 2 35, 4 TS 2, 5 12, 2 9) Vgl RV 9, 66, 19, TS 1, 3, 14, 7 u ö, Kâṭh 4, 11 u ö, Kap S 3, 9, 8, 5 10) So die Samh Mss, P जरसेन । चा । इमं ।, vgl Kâth 11, 13 11) Vgl RV 1, 91, 12, TS 4, 3, 13, 5, Kath 2, 14 12) So im Anschluss an P सु वीर ।, H u Bb सुवीरो 13) P सु- वीरैरित्युवीरः हा । 14) P प्र । चर । 15) Vgl RV 1, 91, 19, TS 1, 2, 10, 1, TBr 2 8, 3, 1, Kâth 11, 3, VS 4, 37 16) Vgl RV 10, 63, 10, TS 1, 5, 11, 5 u ö, Kath 2, 3 17) Vgl TS 1, 5, 11, 5 u o, Kâth 30, 4 u 5, Kap S. 46 7 18) Vgl RV 1, 25, 19, TS 2, 1, 11, 6 u o, Kâṭh 4, 16 u ö 19) Vgl RV 1, 24 11, TS 2, 1, 11, 6 u ö, Kâth 4, 16 u o 20) Vgl TS 1, 5, 11, 1 u ö, Kâṭh 4, 16 u o 21) Vgl RV 1, 98, 2, TS 1, 5 11, 1 u ö 22) Vgl RV 7, 32, 22, TS 2, 4, 14, 2, Kâth 12, 15 u ö 23) Vgl RV 6, 46, 1, TS 2, 4, 14, 3, Kaṭh 12, 15 u ö

इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ।
दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः[1] ॥
सम्राडन्यः स्वराडन्य उच्यते वां महान्ता[2] इन्द्रावरुणा[3] महावसू ।
विश्वे देवासः परमे व्योमनि[4] सँ वामोजो वृषणा सं बलं दधुः ॥
विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिह्वृताः सनुयाम वाजम्[5] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[6] ॥
एनां मुखेन वायुमिन्द्रवन्तो[7] ऽचियाम वृजने विश्व ऊती[8] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥
कुवाचिद्यस्य संमृतौ[9] रखा[10] नरो नृषदने ।
अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः[11] ॥
सँ यदिषो[12] वनामहे सँ हव्या मानुषाणाम् ।
उत द्युम्नस्य शवस[13] ऋतस्य रश्मिमाददे[14] ॥
यदद्य सूर्य ब्रवोऽनागा उद्यन्मित्राय वरुणाय सत्यम्[15] ।

व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम्[1] ॥
ता[2] अस्य पृशनायुवः सोम॰ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्र॰ हिन्वन्ति सायक॰ वस्वीरनु स्वराज्यम्[3]
घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम् ।
तत्ते रुक्मो[4] न रोचत स्वधावः[5] ॥
ओभे[6] सुश्चन्द्र विश्पते[7] ॥
आयेमा[8] यातु वृषभस्तुराषाड् दाता वसूनि विदधे[9] तनूपाः ।
सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु[10] देवो द्रविणं दधातु[11] ॥
ये ते ऽर्यमन्बहवो[12] देवयानाः पन्थानो राजन्दिवः[13] आचरन्ति ।
तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छ शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे[14] ॥
उदये[15] मुचयस्त्वावायमग्निर्वी॰ रतमसस्तत्सूर्यस्य[16, 17]॰ भद्रा अश्वाः[18]॰ सप्त त्वा
हरितो रथे[19]॰ तरणिर्विश्वदर्शतः[20] ॥
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे चक्षुर्विख्यै तनूभ्यः ।
सं चेदं॰ वि च पश्येम[21] ॥
सुसंदृशं त्वा वयं प्रति पश्येम सूर्य ।
वि पश्येम नृचक्षसः[22] ॥ ४ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen

1) Vgl. RV 1, 84, 12, Kâṭh. 12, 15. 2) P ताः । 3) Vgl. RV 1, 84, 11. 4) Die Saṃh. Mss रुक्मो, aber P रुक्मः । 5) Vgl. TS 2, 2, 12, 7. 6) P आ । उभे इत्युभे ।, die Saṃh. Mss ओभे, vgl. oben 2, 13, 5 a. E. 7) Vgl. 2, 13, 5 a. E., TS 2, 2, 12, 7, 4, 4, 4, 6. 8) P आ । अर्यमा । 9) P वि । दधे । 10) So Bb., die andern Mss गोत्रभृद्, auch P गोत्रभृदिति गोत्र भृत् । 11) Vgl. TS 2, 3, 14, 4. 12) Die Saṃh. Mss तर्यमन्, aber P ते । अर्यमन् । 13) P दिवः । 14) Vgl. TS 2, 3, 14, 4. 15) Vgl. RV 8, 44, 17, TS 1, 3, 14, 8 u. ö., Kâṭh. 2, 14, 19, 14, 40, 14. 16) Vgl. TS 4, 7, 13, 4, Kâṭh. 18, 18, Kap. S. 29, 6, VS 15, 52. 17) Vgl. RV 1, 115, 4, TBr 2, 8, 7, 1, VS 33, 37. 18) Vgl. RV 1, 115, 3, TBr. 2, 8, 7, 1. 19) Vgl. RV 1, 50, 8, TS 2, 4, 14, 4, Kâṭh. 9, 19, 11, 1. 20) Vgl. RV 1, 50, 4, TS 1, 4, 31, 1, TÂ 3, 16, 1, Kâṭh. 10, 13 a. E., VS 33, 36. 21) Vgl. RV 10, 158, 4, Kâṭh. 9, 19. 22) Vgl. RV 1, 82, 3, TS 1, 8, 5, 1, Kâṭh. 9, 6, 9, 19, 36, 13, Kap. S. 8, 9, VS 3, 52.

युवं॰ सुराममश्विना[1] ॥
होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्र॰ सुराम्णा॰ सोमानां पिबतु मंदन्ता॰
व्यन्तु होतर्यज । पुत्रमिव पितरौ[2] ॥
इन्द्रः सुत्रामा स्ववं[3] अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम[4] ॥
तस्य वयं॰ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववं इन्द्रो असंदाराच्चिद्द्वेषः[5] सनुतर्युयोतु[6] ॥
अग्ने वाजस्य गोमतः[7] ॥
भद्रो नो अग्निराहुतो भद्रा रातिः सुभग भद्रो अध्वरः ।
भद्रा उत प्रशस्तयः[8] ॥
सं॰ समिद्देना[9] वो अग्निर्मा[10] ते अग्ना[11] इधीमह्यग्ने ची ते वाजिना
ची पधंस्था[12] ॥
धिरग्निर्वेलभिद्बलं भित्त्वा सहस्रमैरयत् ।
शूरो जेतापराजितः[13] ॥
त्रिरहूः पवते वृषा सोमः शुक्राभिरूतिभिः । ,
वाजी सहस्रसातमः[14] ॥

---

1) Vgl RV 10, 131, 4, TBr 1 4, 2, 1, Kâth 17 19, VS 10, 33, 20, 76 2) Vgl TBr 2, 6, 11, 10, VS 21, 42 3) P स्वं वान् । 4) Vgl RV 6 47, 12, 10, 131, 6, TS 1, 7, 13, 4, Kâth 8, 16, VS 20, 51 5) P असंत् । आरात् । चित् । द्वेषः । 6) Vgl TS 1, 7 13, 5, Kaṭh 8, 16, VS 20, 52 7) Vgl RV 1, 79, 4, TS 4, 4, 4, 5, Kâth 39, 15, VS 15, 35 8) Vgl RV 8, 19, 19, Kâṭh 39, 15, VS 15, 38 9) P स॰समिति सं स । इत् । एना ।, vgl RV 10, 191, 1, TS 2, 6, 11, 4, 4, 4, 4, 4; Kâṭh 2, 15, VS 15, 30 10) Vgl RV 7 16, 1, TS 4, 4, 4 4, Kaṭh 39, 15, VS 15, 32 11) P आ । ते । अपि ।, vgl RV 5, 6, 4, TS 4, 4 4, 6, Kâth 9, 6, 39, 14 a E 12) P सधस्थेति सध स्था ।, vgl RV 3, 20, 2, TS 2, 4, 11, 2, 3, 2, 11, 1 13) P जेता । अपराजित इत्यपरा जित । 14) P सहस्रसातम इति सहस्र सातम. ।

सं॰ वां कर्मणा समिषा हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य। जुषेथां॰ यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पथिभिः पारयन्ता[1]॥

उभा जिग्यथुः[2]॥

इन्द्राविष्णू दृं॰हिताः[3] शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्नथिष्टम्[4]। शतं॰ वर्चिनः[5] सहस्रं च साकं॰ हथो[6] अप्रत्यसुरस्य वीरान्[7]॥

उत माता महिषमन्ववेनदमी[8] त्वा जहति पुत्र देवाः। अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं॰ विक्रमस्व[9]॥

चीण्यायूं॰षि तव जातवेदः[10]॥

अग्निरसि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन्। अर्कस्त्रिधातू[11] रजसो विमानो ऽजस्रो घर्मो हविरसि नाम[12]॥

विद्मा ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि[13]॥

वृषणं त्वा विककुभं विमूर्धानं विसंहशम्।
वर्ष्मन्पृथिव्या ईमहे अग्ने हव्याय वोढवे॥

अतिविश्वास्त्देवा[14]॥

पर्जन्याय प्रगायत दिवस्पुत्राय मीढुषे।
स नो यवसमिच्छतु[15]॥

---

1) Vgl RV 6, 69, 1, TS 3, 2, 11, 1, Kâth 12, 14, 23 11 2) Vgl 2 4, 4, R 6, 69, 8, TS 3, 2, 11, 2, 7 1 6, 7, Kath 12, 14 3) P दृ॰हिता। 4) So F in H u Bb श्नथिष्ट B पृथिष्ट 5) So Bb u P, in H वर्तिन, desgl B, ohne Accen 6) P हथ। 7) Vgl RV 7, 99 5, TS 3 2 11, 3 8) P महिषे। अनु। अवेनत् अमी इत्यमी। 9) Vgl RV 4 18, 11, TS 3 2, 11, 3 10) Vgl RV 3, 17, 3, T 3, 2, 11, 2, Kâth 2 15, 12, 14 a. E 11) P त्रिधातुरिति त्रि धातु। 12) Vg RV 3, 26 7, VS 18, 66 13) Vgl RV 10, 45 3 TS 4, 2 2, 1, Kath 9, 19, 16 VS 12, 19 14) Die Samh Mss •देवा P अति। विश्वाः। देव। (!), vgl 3 8 RV 8, 96 (85) 2, Kâth 9, 19, ferner 4, 12 2 RV 1, 61, 9, TS 2 4, 14 2, Kat 8, 17 15) Vgl RV 7, 102, 1, TBr 2, 4, 5 5 TA 1, 29, 1, Kath 20, 15

प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युता[1] उदोषधीर्जिहते[2] पिन्वते स्वः ।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीꣳ रेतसावति[3] ॥
यस्तस्तम्भ सहसा वि ज्मो अन्तान्बृहस्पतिस्त्रिषधस्थो रवेण ।
तं प्रत्नास[4] ऋषयो दीध्यानाः पुरो विप्रा दधिरे मन्द्रजिह्वम्[5] ॥
विभिद्या[6] पुरꣳ[7] शयथेमपाची[8] निस्त्रीणि साकमुदधेरकृन्तत ।
बृहस्पतिरुषसꣳ सूर्यं गामर्कꣳ विवेद स्तनयन्निव द्यौः[9] ॥
कृष्णं नियानꣳ[10] हरयः सुपर्णा अपो वसाना[11] दिवमुत्पतन्ति ।
त आववृत्रन्सदनादृतस्यादिद्घृतेन पृथिवी व्युद्यते[12] ॥
आ ते सुपर्णा[13] अमिनन्त एवैः[14] कृष्णो नोनाव[15] वृषभो यदीदम् ।
शिवाभिर्न स्मयमानाभिरागात्पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा[16] ॥
वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न माता सिषक्ति ।
यदेषाꣳ वृष्टिरसर्जि[17] ॥
पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चित्सानु रेजत स्वने वः ।
यत्क्रीडथ[18] मरुत[19] ऋष्टिमन्ता[20] आप इव सध्र्यञ्चो धवध्वे[21] ॥
सृजन्ति रश्मिमोजसा पन्थाꣳ सूर्याय यातवे ।
ते भानुभिर्वितस्थिरे[22] ॥

---

1) P विद्युत इति वि द्युत । 2) In Bb जिहते ohne Accent 3) P रेतसा । अवति । vgl 5 83 4 TA 6 6 2 4) P प्रत्नास । 5) Vgl RV 4 50 1 Kath 9 19 6) P विभिद्येति वि भिद्य । 7) So mit P पुर । H u Bb पुरꣳ B पुसꣳ 8) So im Anschluss an P शयथा । ईम् । अपाची । die Samh Mss शयथेमपाचीन् 9) Vgl RV 10 67 5 Kath 9 19 10) Die Samh Mss नीयानꣳ P नियानमिति नि यान । 11) P वसाना । 12) P वि । उद्यते । vgl RV 1 164 47 TS 3 1 11, 4 Kath 11 9 11 13 13) P सु पर्णा । 14) So Bb B अमिनन्त एवै , P अमिनन्त । एवैः । H अमिनन्त एवै 15) So corr girt in den Mss das Verbum ohne Accent 16) Die Samh Mss ꣳत्यभ्रा P अभ्रा । vgl RV 1 79 2 TS 3 1 11 5 Kath 11 13 17) Vgl. RV 1 38 8 TS 3 1 11 5 TA 1 12 5 Kath 11, 13 18) So Bb in B क्रीडन्त P क्रीडत । H क्रीडत 19) P मरुत । 20) Die Samh Mss ऋष्टिमꣳ, aber P ऋष्टिमन्त इत्यृष्टि मन्त । 21) Vgl RV 5 60 3 TS 3, 1 11 5 22) Vgl RV 8 7 8.

बर्हिष्ठेभिर्विहरन्यासि तन्तुमवव्ययन्नसितं देव वस्म।
दविध्वतो रश्मयः सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अ३प्स्वन्तः॥
सूर्यो अपो विगाहते रश्मिभिर्वाजसातमः।
वाधात्स्तोमैर्वयो[1] दधत् ॥ ५ ॥

Vgl TS 3, 2, 11, 3, 1, 11 u ö, s die Vergleichungen in den Anmerkungen

अर्वाञ्चो अद्या भवता यजत्रा[2] आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम्।
त्राध्वं नो देवा निजुरो वृकस्य त्राध्वं कर्तादवपदो[3] यजत्राः[4]॥
प्र वा[5] एको मिमय भूर्यागो[6] यन्मा पितेव कितवं शशास[7]।
आरे पाशा[8] आरे अघानि देवा मा माधि पुत्रे विमिव[9] ग्रभीष्ट[10]॥
आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिरानुषक्।
येषामिन्द्रो युवा सखा[11]॥
याभ्याँ३ स्वरजनन्नग्र[12] एवं या आतस्थतुर्भुवनानि विश्वा।
प्र चर्षणी वृषणा वज्रबाहुमग्निमिन्द्रं वृत्रहणा हुवेम[13]॥
अग्न इन्द्रश्च दाशुषो दुरोणे सुतावतो यज्ञमिहोपयातम्।
अमर्धन्ता[14] सोमपेयाय देवा[15]॥
अन्वद्य नो[16] अनुमतिरन्विदनुमते त्वम्[17]॥
राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना।

---

1) Bb वोधा स्तोमि॰ 2) P अर्वा । भवत । यजत्राः । 3) So corrigirt, die Saṃh Mss कर्तादिवपदो, P कर्तात् । अवपद इत्यव पद॰ । 4) Vgl RV 2 29, 6; VS 33, 51 5) P वः । 6) P भूरि । आग । 7) Die Saṃh Mss कितवं शशासं, aber P कि तवं । शशास । 8) P पाशा । 9) P देवाः । मा । मा । अधि । पुत्रे । विमिवेति वि मिव । 10) Vgl RV 2, 29, 5 11) Vgl RV 8, 45, 1, TBr 2 4, 5 7, Kath 13, 15, VS 7, 32 12) P अग्रे । 13) Vgl TBr 2 4 5, 7 14) P अमर्धन्त । 15) Vgl RV 3, 25, 4, TBr 2, 4, 5 7 16) Vgl Kap S 36, 2 17) Vgl TS 3, 3, 11, 3, 4 4, 12, 5, 7, 15, 5, TBr 3, 1, 3, 3 u o, TA 4, 11 2, Kath 13, 16, 22, 14 a. E, 22, 15 VS 34, 8

सीव्यत्वपः[1] सूच्याछिद्यमानया[2] ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम्[3] ॥
यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा[4] ॥
सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः[5] ॥
या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा[6] बहुसूवरी ।
तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन[7] ॥
कुहूमहं सुकृतं विद्मनापसमस्मिन्यज्ञे[8] सुहवां जोहवीमि ।
सा नो ददातु श्रवणं पितृणां तस्यै ते देवि[9] हविषा विधेम[10] ॥
कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषः शृणोतु ।
सं दाशुषे किरतु भूरि वामं रायस्पोषं चिकितुषे दधातु[11] ॥
धाता दधातु नो रयिं प्राचीं जीवातुमक्षिताम्[12] ।
वयं देवस्य धीमहि सुमतिं सत्यधर्मणः[13] ॥
धाता ददातु[14] दाशुषे वसूनि प्रजाकामाय मीढुषे दुरोणे ।
तस्मै देवा अमृताः सं व्ययन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः[15] ॥
प्रातर्यजध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देवया[16] अजुष्टम् ।
उतान्यो अस्मद्यजते वि चावः[17] पूर्वः पूर्वो यजमानो वनीयान्[18] ॥

---

1) P सीव्यतु । अप । 2) P सूच्या । अछिद्यमानया । 3) Vgl RV 2, 32, 4, TS 3, 3, 11, 5, Kāṭh 13, 16 4) Vgl RV 2, 32, 5, TS 3 3, 11, 5, Kāṭh 13, 16 5) Vgl RV 2, 32, 6, TS 3, 3, 11, 5, Kāṭh 13, 16, VS 34, 10 6) H सुपुंमा 7) Vgl RV 2, 32, 7, TS 3 1, 11 4, 3, 11, 5, Kāṭh 13, 16 8) P विद्म । न । अपसम् । (!) 9) H u. Bb देवी 10) Vgl TS 3 3 11 5, Kāṭh 13, 16 11) Vgl TS 3, 3, 11, 5, Kāṭh 13, 16 12) P अक्षितु । 13) Vgl TS 3, 3, 11, 3, Kāṭh 13, 16 14) So Bb, die anderen Mss ददाति 15) Vgl TS 3, 3, 11, 3 16) Die Saṃh Mss देवयाः; P देवया इति देव या । 17) H u. Bb चावः, Bb चाव, P च । आव । 18) Vgl RV 5, 77, 2, TBr 2, 4, 3, 11

प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररुषः पिबातः।
प्रातर्हि यज्ञमश्विना दधाते[1] प्रशंसन्ति कवयः पूर्वभाजः[2] ॥
इन्द्रा नु पूषणा वयं सख्याय स्वस्तये।
हुवेम वाजसातये[3] ॥
यन्निरिणीजा[4] ॥
त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे।
कविर्गृहपतिर्युवा[5] ॥
हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे।
सुगार्हपत्याः[6] समिषो[7] दिदीह्यस्मद्र्यक् संमिमीहि श्रवांसि[8] ॥
त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे।
प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः[9] ॥
ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनां कविर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्।
श्येनो गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्[10] ॥
आ विश्वदेवं सत्पतिं सूक्तैरद्या वृणीमहे।
सत्यसवं सवितारम्[11] ॥
आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च।
हिरण्ययेन सविता रथेना[12] देवो याति भुवना विपश्यन्[13] ॥
उदप्रुतो[14] न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः।

---

1) So corrigirt, H दधाते, Bb दधाते, P दधातें। 2) Vgl RV 5, 77 1, T
2, 4, 3, 13 3) Vgl RV 6, 57, 1, Kath 23, 11 4) Vgl RV 1, 169, 2, TS 4
8, 1, Kath 5 6, 3, VS 25, 25 5) Vgl RV 8, 102 (91), 1, TS 3, 4, 11, 1 6) H u
सुगार्हपत्या, P सुगार्हपत्यो ईति सु गार्हपत्यो। 7) So corrigirt, H u Bb समि
P सं। इष। 8) Vgl RV 5, 4 2, TS 3 4 11 1 9) Vgl RV 1, 91, 6, TS
4, 11, 1, Kath. 23, 12 10) Vgl RV 9, 96, 6, TS 3, 4 11, 1, TA 10, 10, 1, K
23, 12 11) Vgl RV 5, 82, 7, TS 3 4 11, 2 12) P रथेन। आ। 13) Vgl
1, 35 2, TS 3 4 11, 2, VS 33 43, 34 31 14) P उदप्रुत ईत्युद प्रुत।

गिरिभ्रजो नोर्मयो[1] मदन्तो बृहस्पतिम३भ्यर्का अनावन्[2] ॥
हꣳसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना[3] व्यस्यन् ।
बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा[4] उत प्रास्तौदुच्च[5] विद्वं[6] अगायत्[7] ॥
त्वꣳ सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः ।
इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो[8] ॥
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणो महान्भुवो विश्वेषु सवनेषु यज्ञियः ।
भुवो नॄꣳश्च्यौत्नो[9] विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे[10] ॥
प्र समिद्यानमीवासः[11] ॥
यच्चिद्धि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् ।
मिनीमसि द्यवि द्यवि[12] ॥
यत्किंचेदꣳ वरुण दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनु३ष्याश्चरामसि ।
अचित्ती यत्तव धर्मा[13] युयोपिम[14] मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः[15] ॥
यथा नो अदितिः करत्पश्वे नृभ्यो यथा गवे ।
यथा तोकाय रुद्रियम्[16] ॥
मा नस्तोके तनये मा ना[17] आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः[18] ।
वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते[19] ॥

---

1) P नः । ऊर्मयः । 2) Vgl RV 10, 68 1, TS 3, 4 11, 3, Kath 23, 12 3) So P, die Samh Mss नह्ना 4) P गाः । 5) P प्र । अस्तौत् । उत् । च । 6) P विद्वान् । 7) Vgl RV 10 67 3, TS 3 4, 11, 3, Kath 23, 12 8) Vgl RV 1, 5, 6, TS 3, 4 11 4, Kath. 23 12 9) Die Samh Mss च्यौत्नो, P नॄन् । च्यौत्नः । 10) Vgl RV 10 50 4, TS 3 4 11 4, Kath 23 12 11) So die Saṃh Mss, in P fehlen diese Worte. 12) Vgl RV 1 25 1, TS 3 4 11, 5 13) P धर्म । 14) So P in B युयोपिम, H u Bb युपोपिम 15) Vgl RV 7, 89 5, TS 3 4 11, 6, TBr 2 8, 1 6, Kath 23 12 16) Vgl RV 1, 43 2, TS 3 4 11, 2, Kath 23 12 17) P न । 18) P रिरिष । 19) Vgl RV 1, 114 8, TS 3, 4 11, 2, TBr 2, 8, 6, 9, TA 10 53, Kath 23, 12, VS 16, 16

यं इमा विश्वा जातान्याश्रावयति श्लोकेन।
प्र च सुवाति सविता[1] ॥
विश्वा रूपाणि[2] ॥
अश्विना यज्ञमागतं दाशुषः पुरुदंससा।
पूषा रक्षतु नो रयिम्[3] ॥
इमं[4] यज्ञमश्विना वर्धयन्तेमौ[4] वीउयें[5] यजमानाय धत्ताम्।
इमौ पशून्रक्षता[5] विश्वतो नः पूषा नः पातु संदमप्रयुच्छन्[6] ॥
प्र ते महे[7] सरस्वति सुभगे वाजिनीवति।
सत्यवाचे भरे मतिम् ॥
इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वति[8] सत्यवाचे प्रयतेमा[9] हवींषि।
इमानि त उदिता[10] शंतमानि तेभिर्वयं सुभगासः स्याम[11] ॥ ६ ॥

Vgl TS 3 3 11, 3, 4, 11 u o, weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

॥ इति[12] खिलकाण्डे द्वादशमः प्रपाठकः[13] ॥

---

1) Vgl RV 5, 82, 9 2) Der P fügt hier die Worte प्रति। सुषते। hinzu, vgl RV 5 81 2, TS 4 1 10 4, Kâth 16 6, 10, 12, Kap S 32 1, Vb 12 3 3) Vgl TBr 2, 5, 4 5 4) P वर्धयन्ता। इमौ। 5) P पंमून् 6) Vgl TBr 2, 5 4 5 7) So P, die Samh Mss महें 8) So Bb, auch P घृतवदिति घृत वत्।, in H घृतावत्, desgl B, ohne Accent 9) P प्र। यतेम। 10) P उदितेत्युत् इता। 11) Vgl TBr 2 5 4 6 12) Das इति fehlt in den Mss 13) Im P am Schluss समुदायेन एकोनचिंशो ऽध्याय।

प्र देवं देव्या धियेत्यष्टौ[1] ॥
अञ्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वनस्पते मधुना दैव्येन।
यदूर्ध्वस्तिष्ठा[2] द्रविणेह[3] धत्ताद्यद्वा क्षयो मातुरस्या उपस्थे[4] ॥
उच्छ्रयस्व वनस्पते वर्ष्मन्पृथिव्या अधि।
सुमिती मीयमानो[5] वर्चो धा यज्ञवाहसे[6] ॥
समिद्धस्य श्रयमाणः पुरस्ताद्ब्रह्म वन्वानो अजरꣳ सुवीरम् ।
आरे अस्मदमतिं बाधमाना[7] उच्छ्रयस्व महते सौभगाय[8] ॥
ऊर्ध्व ऊ षु ण[9] ऊतये[10] ॥
ऊर्ध्वो नः पाह्यꣳहसो नि केतुना विश्वꣳ समत्रिणं दह।
कृधी न[11] ऊर्ध्वाञ्चरथाय[12] जीवसे विदा[13] देवेषु नो दुवः[14] ॥
जातो जायते सुदिनत्वे अह्नाꣳ समर्ये[15] आ विदथे वर्धमानः।
पुनन्ति धीरा[16] अपसो मनीषा देवया विप्रा[17] उदियर्ति वाचम्[18] ॥
युवा सुवासाः परिवीता[19] आगात्स[20] उ श्रेयान्भवति जायमानः।
तं धीरासः कवय[21] उन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा[22] देवयन्तः[23] ॥
अभि त्वा देव सवितरिति त्रयोदश[24] ॥ १ ॥

Vgl TBr 3, 6 1 (paçukahotramuktiḥ, yupasaṃskaraḥ), Kâṭh 15, 12, RV 3, 8; weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

1) P धिया । इत्यष्टौ ऋच । पूर्वमुक्ता ।, vgl RV 10, 176, 2, TS 3, 5, 11, 1, Kâṭh 15, 12 2) P तिष्ठा ।, hier beginnt S 38 von Ben, welche Handschrift also fortab wieder berücksichtigt wird 3) P द्रविणा । इह । 4) Vgl RV 3, 8, 1, TBr 3, 6, 1, 1, Kâṭh 15, 12 5) Ben, H u Bb मियमानो 6) Vgl RV 3, 8, 3, TBr 3, 6, 1, 1, Kaṭh 15, 12 7) P बाधमाना । 8) Vgl RV 3, 8, 2, TBr 3, 6, 1, 1, Kaṭh 15, 12 9) P ऊर्ध्व । उ । सु । न । 10) Vgl RV 1 36, 13, TS 4 1, 4, 2, 5, 1, 5 3, TBr 3, 6, 1, 2, TA 4, 20, 1, Kaṭh 15, 12, 16 4 VS 11, 42 11) P कृधि । न । 12) So corrigirt, die Saṃh Mss ऊर्ध्वां, P ऊर्ध्वान् । 13) P विदा । (!) 14) Vgl RV 1, 36 14, TBr 3 6, 1, 2, Kaṭh 15, 12 15) P समर्ये इति स मर्ये । 16) P धीराः । 17) P विप्रा । 18) Vgl RV 3, 8, 5, TBr 3, 6, 1, 3 19) P परिवीत इति परि॰वीत । 20) P आ । अगात् । सः । 21) P कवयः । 22) Ben नमसा 23) Vgl RV 3, 8, 4, TBr 3, 6, 1, 3, TA 1 27, 2, Kaṭh 15, 12 24) P इति त्रयोदश ऋच पूर्वोक्ता ।, vgl RV 1, 24, 3, TS 3, 5, 11 3, Kaṭh 15 12, 28, 7, Kap S 44, 7

होता यक्षदग्निꣳ समिधा सुषमिधा[1] समिद्धं नाभा पृथिव्याः संगथे वामस्य वर्ष्मन्दिव[2] इडस्पदे 'वेत्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भं[3] भुवनस्य गोपां 'मध्वाद्य देवो देवेभ्यो देवयानान्पथो अनक्तु 'वेत्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षन्नराशꣳसं नृशस्तं[4] नृꣳप्रणेत्रं[5] गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैः शक्तीवान्रथैः प्रथमयावा[6] हिरण्यैश्चन्द्री 'वेत्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षदग्निमिड[7] ईडितो देवो देवा[8] आ च वक्षद्दूतो हव्यवाडमूरा[9] उपेमꣳ यज्ञमुपेमां देवो देवहूतिमवतु 'वेत्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदा[10] 'अस्मिन्यज्ञे वि च प्र च प्रथताꣳ स्वासस्थं देवेभ्या[11] 'एमेनदद्य[12] वसवो रुद्रा आदित्याः सदन्तु 'प्रियमिन्द्रस्यास्तु 'वेत्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षद्दुर[13] ऋष्वाः कवष्यो[14] 'कोशधावनीरुदाताभिर्जिहताꣳ[15,16] 'वि पक्षोभिः[17] 'श्रयन्ताꣳ 'सुप्रायणा अस्मिन्यज्ञे विश्रयन्तामृतावृधो 'व्यन्त्वाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षदुषासानक्ता बृहती सुपेशसा नृꣳपतिभ्यो[18] योनिं कृण्वाने 'सꣳस्मयमाने इन्द्रेण देवैरेदं[19] बर्हिः सीदताꣳ[20] 'वीतामाज्यस्य 'होतर्यज' होता यक्षद्दैव्या होतारा मन्द्रा पोतारा कवी प्रचेतसा 'स्विष्टमद्यान्यः कर-

1) B सुसमिधा, P सुषमिधा सुसमिधेति सु समिधा। 2) P दिवः। 3) Die Samh Mss °मदितेर् गर्भे; P अदितेः। गर्भे। 4) So Ben u Bb, in H नृशंसं, P नृशंसमिति नृ. शंसम्। 5) Die Mss schwanken; B नृꣳप्रणेत्र, Bb नृꣳ: प्रणेत्र, H नृꣳप्रणेत्र, Ben नृः प्र°, P नृप्रणेत्र। नृप्रनेत्रमिति नृ. प्रनेत्र।, TBr 3 6, 2 नृꣳ:प्रणेत्रम् 6) Ben प्रथमवा 7) P इडः। 8) P देवान्। 9) P अमूरः। 10) P सुष्टरीम। सुस्तरीमेति सु स्तरीम। ऊर्णम्रदा इत्यूर्ण म्रदाः। 11) P देवेभ्यः। 12) P आ। ई। एनत्। अद्य। 13) P दुरः। 14) So H u. Bb, Ben कवष्यो, P कवष्यः। 15) So corrigirt, die Mss schwanken, H, Bb u B कोषधावनी°, Ben कोकधावनी°; P कोषधावनीरिति कोष. धावनी। 16) P उत्। आभिः। जिहता। 17) P पक्ष.। अभि। (!) 18) Die Mss schwanken; H u Bb नृꣳपति°, desgl. B, ohne Accent, Ben नृः प°; P नृन्। पतिभ्य इति पति. भ्यः।, TBr 3, 6, 2, 2 नृꣳ:पतिभ्यो 19) P देवैः। इदं। 20) P सीदत।

दिया[1] स्वभिगूर्तमन्य[2] ऊर्जो संतवसेम[3] यज्ञं दिवि देवेषु धत्ता[4] वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तिस्रो देवीरपसामपस्तमा अच्छिद्रमद्येदमपस्तन्वता[5] देवेभ्यो देवीर्देवमपो व्यन्त्वाज्यस्य[6] होतर्यज होता यक्षत्त्वष्टारमचिष्टुमपाक रेतोधां विश्रवसं यशोधां पुरुरूपमकामकर्शन[7] सुपोषः पोषैः स्यात्सुवीरो[8] वीरैर्वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्वनस्पतिमुपावसक्षद्धियो जोष्टारं शशमन्नरः[9] स्वदात्स्वधितिर्ऋतुथाद्य[10] देवो देवेभ्यो हव्यावाड्[11] वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥ २ ॥

Vgl TBr 3, 6, 2 (prajâjavishayakamâitravaruṇaprâishoktih).

समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः[12] ॥
तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान्मध्वा समञ्जन्स्वदया[13] सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा[14] च कृणुह्यध्वरं नः[15] ॥
नराशंसस्य महिमानमेषामुपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ।
ये सुक्रतवः शुचयो धियंधाः स्वदन्तु[16] देवा उभयानि हव्या[17] ॥
आजुह्वाना[18] ईड्यो वन्द्यश्चा[19] याह्यग्ने वसुभिः सजोषाः ।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो[20] यजीयान्[21] ॥

1) Die Samh Mss स्वरदिया, P स्वरत् । इया । 2) P मन्यः । 3) P सं तवसा । इमे । 4) P धत्त । 5) P अच्छिद्र । अद्य । इदं । अप । तन्वता । 6) P व्यन्तु । 7) P अकामकर्शनमित्यकामऽकर्शनम् । 8) P सुऽवीरः । 9) So mit P शशमनः, Ben u Bb शशम, desgl H u B, ohne Accent 10) Bb स्वधात् 11) So Ben u Bb, P हव्य । वाट्, H हव्यवाड्, desgl B, ohne Accent 12) Vgl RV 10, 110, 1, TBr 3, 6, 3, 1; Kaṭh 16, 20, VS 29, 25 13) H u Bb स्वदया, P स्वदय । 14) P ऋधन् । 15) Vgl RV 10 110, 2, TBr 3, 6, 3 1, Kaṭh 16, 20, VS 29, 26 16) So Ben, H u Bb स्वदतु, desgl B, ohne Accent P स्वदति । 17) Vgl RV 7, 2, 2, TBr 3, 6, 3, 1, Kâṭh 37, 4, VS 29 27 18) P आजुह्वान इत्या.जुह्वान । 19) P वंद्य । च । आ । 20) P एनान् । यक्षि । इषितः । 21) Vgl RV 10, 110, 3, TBr 3, 6, 3, 2, Kaṭh 16, 20, VS 29, 28.

होता यक्षदग्निं समिधा सुषमिधा[1] समिद्धं नाभा पृथिव्याः संगथे वामस्य वर्ष्मन्दिव[2] इडस्पदे वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भं[3] भुवनस्य गोपां मध्वाद्य देवो देवेभ्यो देवयानान्पथो अनक्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षन्नराशंसं नृशस्तं[4] नॄन्प्रणेत्रं[5] गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैः शक्तीवान्रथैः प्रथमयावा[6] हिरण्यैश्चन्द्री वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदग्निमिड[7] ईडितो देवो देवाँ[8] आ च वक्षद्दूतो हव्यवाडमूरः[9] उपेमं यज्ञमुपेमां देवो देवहूतिमवतु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदा[10] अस्मिन्यज्ञे वि च प्र च प्रथतां स्वासस्थं देवेभ्य[11] एमेनदद्य[12] वसवो रुद्रा आदित्याः सदन्तु प्रियमिन्द्रस्यास्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्दुर[13] ऋष्वाः कवष्यो[14] कौशधावनीरुदाताभिर्जिहताम्[15,16] वि पक्षोभिः[17] श्रयन्ताम् सुप्रायणा अस्मिन्यज्ञे विश्रयन्तामृतावृधो व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदुषासानक्ता बृहती सुपेशसा नॄन्पतिभ्यो[18] योनिं कृण्वाने संस्मयमाने इन्द्रेण देवैरेदं[19] बर्हिः सीदताम्[20] वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्दैव्या होतारा मन्द्रा पोतारा कवी प्रचेतसा स्विष्टमद्यान्यः कर-

1) B सुस्वमिधा, P सुषमिधा सुसमिधेति सु समिधा। 2) P दिवं। 3) Die Samh Mss °मदितेर्गर्भं, P °अदितेः। गर्भं। 4) So Ben u. Bb, in H नृशस्तं, P नृशंसमिति नृ शंसम्। 5) Die Mss schwanken, B नॄन्प्रणेत्रं, Bb नॄं°. प्रणेत्रं, H नॄन्प्रणेत्रं, Ben नॄं प्र°, P नृप्रणेत्र। नृप्रनेत्रमिति नृ प्रनेत्र।, TBr 3 6, 2 नॄन्प्रणेत्रम्. 6) Ben प्रथमजा. 7) P इड। 8) P देवान्। 9) P अमूर। 10) P सुष्टरीम। सुस्तरीमेति सु स्तरीम। ऊर्णम्रदा ऊर्णम्रदा। 11) P देवेभ्य। 12) P आ। ईं। एमत्।, अद्य। 13) P दुर। 14) So H u Bb, Ben कवष्यो, P कवष्य। 15) So corrigirt, die Mss schwanken, H Bb u B कौषधावनी°, Ben कौकधावनी°, P कौषधावनीरिति कौष धावनी। 16) P उत्। आभि। जिहता। 17) P पक्ष। अभि। (!) 18) Die Mss schwanken, H u Bb नॄन्पति°, desgl B, ohne Accent Ben नॄं प°, P नृन्। पतिभ्य इति पति भ्य।, TBr 3, 6 2 2 नॄन्पतिभ्यो 19) P देवै। एदं। 20) P सीदत।

दिवा[1] स्वभिगूर्तमन्यद्[2] ऊर्जा संतवसेमं[3] यज्ञं दिवि देवेषु धत्तां[4] वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तिस्रो देवीरपसामपस्तमा अच्छिद्रमद्येदमपस्तन्वतां[5] देवेभ्यो देवीर्देवमपो व्यन्त्वाज्यस्य[6] होतर्यज होता यक्षत्त्वष्टारमचिद्रुमपाकं रेतोधां विश्रवसं यशोधां पुरुरूपमकामकर्शनं[7] सुपोषः पोषैः स्यात्सुवीरो[8] वीरैर्वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियो जोष्टारं शशमन्नरः[9] स्वदात्स्वधितिर्ऋतुथाद्य[10] देवो देवेभ्यो हव्यावाड्[11] वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥ २ ॥

Vgl TBr 3, 6, 2 (prayājavishayakamantravarṇapraśnoktih)

समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः।
आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः[12]॥
तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान्मध्वा समञ्जन्त्स्वदया[13] सुजिह्व।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा[14] च कृणुह्यध्वरं नः[15] ॥
नराशंसस्य महिमानमेषामुपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः।
ये सुक्रतवः शुचयो धियंधाः स्वदन्तु[16] देवा उभयानि हव्या[17]॥
आजुह्वाना[18] ईड्यो वन्द्यश्चा[19] याह्यग्ने वसुभिः सजोषाः।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो[20] यजीयान्[21] ॥

1) Die Samh Mss स्वरदिवा, P स्वरत् । दिवा। 2) P अन्यत् । 3) P सं तवसा । इमं। 4) P धत्त । 5) P अछिद्र । अद्य । इदं । अप । तन्वता । 6) P व्यन्तु । 7) P अकामकर्शनमित्यकामकर्शन । 8) P स्यात् । 9) So mit P शशमम् ।, Ben u Bb शशम, desgl H u B, ohne Accent. 10) Bb स्वधात् 11) So Ben u Bb, P हव्य ।, वाट् ।, H हव्यवाड् desgl B, ohne Accent 12) Vgl RV 10, 110, 1, TBr 3, 6 3, 1, Kath 16, 20, VS 29 25 13) H u Bb स्वदया, P स्वदय । 14) P च्छदन् । 15) Vgl RV 10 110, 2, TBr 3 6, 3 1 Kath 16, 20, VS 29, 26 16) So Ben, H u Bb संदन्तु, desgl B, ohne Accent P स्वदन्तु । 17) Vgl RV 7, 2, 2 TBr 3, 6 3, 1, Kath 37, 4, VS 29 27 18) P आजुह्वान ईड्य जुह्वान । 19) P वंद्य । च । आ । 20) P एनान् । यक्षि । इषित । 21) Vgl RV 10, 110, 3, TBr 3, 6, 3, 2, Kath 16, 20, VS 29, 28.

प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या[1] वस्तोरस्या[2] वृज्यते अग्रे अह्नाम् ।
व्यु प्रथते वितरं॰ वरीयो देवेभ्यो अदितये स्योनम्[3] ॥
व्यचस्वतीरुर्विया विश्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुम्भमानाः ।
देवीर्द्वारो[4] बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत[5] सुप्रायणाः[6] ॥
आ सुष्वयन्ती[7] यजते उपाके उषासानक्ता सदतां नि योनौ ।
दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं॰ शुक्रपिशं दधाने[8] ॥
दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्यै ।
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[9] ॥
आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती ।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं॰ स्योनं॰ सरस्वती स्वपसः सदन्तु[10] ॥
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिं॰शद्भुवनानि विश्वा ।
तमद्य होतरिषितो[11] यजीयान्देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान्[12] ॥
उपावसृज त्मन्या समञ्जन्देवानां पाथ ऋतुथा हवींषि ।
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु[13] हव्यं मधुना घृतेन[14] ॥ ३ ॥

Vgl RV 10, 110, TBr 3, 6, 3 (âprisaṃjñakaprayâjayâjyoktiḥ), Kâṭh 16, 20, VS 29, 25 flg

---

1) P पृथिव्यो । 2) P वस्तोः । अस्याः । 3) Vgl RV 10, 110, 4, TBr 3 6, 3, 2; Kâṭh 16, 20, VS 29, 29 4) So im Anschluss an P देवीः । द्वारः ।, die Saṃh Mss देवीर्द्वारो 5) B u. Bb भवतु 6) Vgl RV 10, 110, 5, TBr 3, 6, 3, 3, Kâṭh 16, 20, VS 29, 30 7) P आ । सुष्वयती । सुस्वयती इति सु स्वयती । 8) Vgl RV 10, 110, 6, TBr 3, 6, 3, 3, Kâṭh 16 20, VS 29, 31 9) Vgl RV 10, 110, 7, TBr 3, 6, 3, 3, Kâṭh 16, 20, VS 29 32 10) Vgl RV 10, 110 8, TBr 3, 6, 3, 4, Kâṭh 16, 20; VS 29, 33 11) Bon होत चषोतो 12) Vgl RV 10, 110, 9, TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh 16, 20 13) P स्वदतु । 14) Vgl RV 10, 110, 10, TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh 16, 20, VS 29, 35

अग्निर्होता नो अध्वरे वाजी सन्परि णीयते ।
देवो देवेषु यज्ञियः[1] ॥
परि त्रिविष्ट्यध्वरं[2] यात्यग्नी[3] रथीरिव ।
आ देवेषु प्रयो दधत्[4] ॥

परि वाजपतिः कविः[5] ॥ अजैदग्निरसनद्वाजं[6] नि देवो देवेभ्यो हव्यावाट्[7] प्राञ्जोभिर्हिन्वानो[8] धेनाभिः कल्पमानो यज्ञस्यायुः प्रतिरन्नुपप्रेष्य[9] होतर्हव्या देवेभ्यो दैव्याः शमितार उत मनुष्या[10] आरभध्वमुपनयत[11] मेध्यादुर[12] आशासाना[13] मेधपतये[14] मेधं प्रास्मा[15] अग्निं भरत स्तृणीत बर्हिरन्वेनं[16] माता मन्यतामनु[17] पितानु भ्राता सगर्भ्यो ऽनु सखा सयूथ्य उदीचीना[18] अस्य पदो निधत्तात्सूर्यं[19] चक्षुर्गमयताद्वातं प्राणमन्ववसृजतादन्तरिक्षमसुं[20] पृथिवीं शरीरमेकधास्य त्वचमाछ्यतात्पुरा[21, 22] नाभ्या[23] अपिशसो वपामुत्खिदतादन्तरेवोष्माणं वारयताच्छ्येनमस्य[24] वक्षः कृणुतात्प्रशसा बाहू शला दोषणी कश्यपेवांसाछिद्रे[25] श्रोणी कवषोरू स्रेक[26] पर्णाष्ठीवन्ता[27] षड्विंशतिरस्य वङ्क्रयस्ता[28]

1) Vgl RV 4 15 1, TBr 3 6 4 1, Kāṭh 16, 21, 38, 12 2) P त्रिविष्टीति त्रि विष्टि। अध्वरं। 3) P अग्निं। 4) Vgl RV 4, 15 2, TBr 3, 6, 4, 1, Kāṭh 16, 21, 38, 12 5) Vgl RV 4 15 3, TS 4 1 2 5 TBr 3 6, 4, 1, Kāṭh 16 2 u 21, 19 3, 38 12, Kap S 30 1, VS 11 15 6) P असनीत्।, vgl TBr 3, 6, 5, Kāṭh 16, 21 7) So Ben u Bb in H हव्यवाट् desgl B ohne Accent, P हव्यवाडिति हव्य वाट्। 8) P प्र। अञ्जोभिरित्यञ्ज भि। 9) So Ben, in Bb °नुपप्रेष्य, H नुपप्रेष्य B °नुपप्रेष्य P उपप्रेष्येति। उप। प्रेष्य। 10) P मनुष्याः। 11) P आ। भरध्वं। 12) P मेधाय। [illegible] 13) P आशाशाना ईत्या शासाना। 14) H मेध पतये 15) P प्र। अस्मै। 16) [illegible] RV 1, 13 5 17) Bb मन्यतामनु vgl Kāṭh 16 21 18) P उदीचीनान्। [illegible] Ait Br 2, 6 19) P निधत्तादिति नि धत्तात्। 20) P अन्तरिक्षं। असुं। [illegible] auch P त्वच। आ। छ्यतात्। die andern Mss त्वचमाच्छ्यतात् 22) P [illegible] नाभ्याः। 24) So Bb die andern Mss वारयध्वाज्र, P वारयध्वात्। [illegible] साछिद्रे इति सा-अछिद्रे। (?) 26) P कवषो। उरू स्रेकपर्णा [illegible] Mss, desgl TBr 3, 6 6 3, P कर्णपर्णा। अष्टीवन्ता। 29) P वङ्क्रयः। [illegible]

अनुष्ठ्योच्च्यावयताद्ग्निं[1] गानमस्यानूनं[2] कृणुतादूवध्यगोहं पार्थिवं खनतादस्ना रक्षः संसृजताद्वनिष्ठुमस्य मा राविष्टोरूकं[3] मन्यमाना[4] नेद्वस्तोके[5] तनये रविता रवच्छमितारो[6] ऽध्रिगो शमीध्वं सुशमि शमीध्वं शमीध्वमध्रिगो[7] ॥

अध्रिगुश्चापापश्च देवानां शमितारौ।

ता[8] एनं प्रविद्वांसौ श्रपयतं यथास्य श्रपणं तथा ॥ ४ ॥

Vgl TBr 3, 6, 4—6 (paryagnikaraṇyajñânâm ṛcâm uktih, mâitrâvaruṇaprâishoktih, adhriguprâishakathanam), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

जुषस्व सप्रथस्तमम्[9] ॥

इमं नो यज्ञममृतेषु धेहीमा हव्या जातवेदो जुषस्व।

स्तोकानामग्ने मेदसो घृतस्य होतः प्राशान[10] प्रथमो निषद्य[11] ॥

घृतवन्तः पावक ते स्तोकाः श्चोतन्ति मेदसः।

स्वधर्मन्देववीतये श्रेष्ठं नो धेहि वार्यम्[12] ॥

तुभ्यं स्तोका घृतश्चुतो[13] ऽग्ने[14] विप्राय सन्त्य।

ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे यज्ञस्य प्राविता भव[15] ॥

तुभ्यं श्चोतन्त्यध्रिगो शचीवः स्तोकासो अग्ने मेदसो घृतस्य।

कविशस्तो बृहता भानुनागा[16] हव्या जुषस्व[17] मेधिर[18] ॥

ओजिष्ठं ते मध्यतो मेद[19] उद्भृतं प्र ते वयं ददामहे।

---

1) Die Saṃh Mss °योच्या°, P °अनुष्ठ्य ऽत्यनु स्थ्य। च्यावयतात्। 2) P अस्य। अनूनम्। 3) P मा। अरविष्ट। उरुकम्। 4) P मन्यमान। 5) So Ben, auch P नेत्। इत्। वः। तोके।, die andern Mss नेधस्तोके 6) P रविता। अरवत्। 7) So H in Bb °मध्रिगो, in Ben ohne Accent 8) P तौ। 9) Vgl RV 1, 75, 1, TBr 3 6, 7, 1 Kâṭh 16 21 10) P प्र। आशान। die Saṃh Mss प्राशान 11) Vgl RV 3, 21, 1, TBr 3, 6 7 1, Kath 16 21 12) P वार्यं। vgl RV 3, 21, 2, TBr 3 6 7 1 u 2 Kath 16, 21 13) Ben °श्चुतो 14) P अग्ने। 15) Vgl RV 3, 21 3, TBr 3 6, 7, 2, Kâth 16, 21 16) P भानुना। आ। अगाः। 17) H जुषस्व 18) Vgl RV 3 21, 4, TBr 3 6, 7, 2, Kath 16 21 19) P मेदः।

श्चोतन्ति ते वसो स्तोका अधि त्वचि प्रति[1] तान्देवशो विहि[2] ॥ होता यक्षदग्निं स्वाहाज्यस्य स्वाहा मेदसः स्वाहा स्तोकानां स्वाहा स्वाहाकृतीनां स्वाहा हव्यसूक्तीनां स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणा अग्न[3] आज्यस्य व्यन्तु होतर्यज ॥

सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्रदिश्यृतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः[4] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[5] ॥ होता यक्षदग्निमाज्यस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥ त्वं सोमासि सत्पतिः[7] ॥ होता यक्षत्सोममाज्यस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥ शुचिं नु स्तोमम्[8] ॥ होता यक्षदिन्द्राग्नी छागस्य वपाया[9] मेदसो जुषतां हविर्होतर्यज ॥ प्रचर्षणिभ्यः[10] वामिन्द्राग्नी[11] ॥ होता यक्षदिन्द्राग्नी पुरोडाशस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥ प्र चर्षणिभ्या[12] इडामग्ने[13] होता यक्षदग्निं पुरोडाशस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥

अग्निं सुदीतिं[14] सुदृशं गृणन्तो नमस्यामस्त्वेड्यं[15] जातवेदः ।
त्वां दूतमरतिं हव्यवाहं देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्[16] ॥

इडोपहूतोपहूतेडोपासे[17] इडा ह्वयतामिडोपहूता मानवी घृतपदी मैत्रावरुणी ॥ ब्रह्म देवकृतमुपहूतं दैव्या अध्वर्यवा[18] उपहूता उपहूता

1) So P, in Ben प्रती, desgl Bb, ohne Accent, in H u B प्रथि 2) So P, in Ben विहि; H, Bb u B विहि, vgl RV 3, 21, 5, TBr 3, 6, 7 2, Kaṭh 16, 21. 3) Bh अग्ना 4) Vgl RV 10, 110, 11, TBr 3, 6, 3, 4, Kāṭh 16, 20, VR 29, 36 5) Vgl RV 6, 16, 34, TS 4, 3 13 1 u 5, TBr 3, 5, 6, 1, Kāth 2, 14, 20, 14, VS 33, 9 6) In Bb dies Wort ohne Accent 7) Vgl RV 1 91 5, TS 4 3, 13 1, TBr 3, 5, 6, 1, Kāṭh 2, 14 8) Vgl RV 7 93 1, TS 1, 1 14 1 TBr 2 4 8 3, Kāṭh 13, 15, 21, 13. 9) P वपाया। 10) Vgl RV 6, 60 1, TS 4, 2 11, 1 3 13 8, TBr 2 8 5 1, 3, 5 7, 3 Kāṭh 4, 15, 21, 13, 23, 11 11) Vgl RV 6 60 13, TS 1, 1 14 1 5 5 1, TBr 2, 8, 5, 1, Kāṭh 7 4, 7 5, 6 9, Kap 5 4 5, 5 3 5, 4 12) Vgl RV 1, 109, 6, TS 4 2, 11, 1, TBr 2, 8 5 1, Kaṭh 4 15 13) Ben इंडाम॰ 14) Ben सुदितिं॰ 15) P स्वा। ईडय। 16) Vgl RV 3 17 4, TBr 3 6 7 1, Kaṭh 19, 21 17) So Ben; P ह्वेप। पपास् ।, die andern Mss ॰पासो॰ 18) P दैव्या। अध्वर्यव।

मनुऽष्या यं इमं यज्ञमंवान्यें[1] च यज्ञपतिं वर्धानुपहूते द्यावापृथिवी पूर्वजे ऋतावरी[2] देवी देवपुत्रे उपहूतो ऽयं यजमानो[3] उत्तरस्यां देवयाज्यायामुपहूतो भूयसि हविःकरणे[4] दिव्ये धामन्नुपहूतो[5] देवा म इदं हविर्जुषन्तामिति[6] तस्मिन्नुपहूतः ॥ ५ ॥

Vgl TBr 3, 6, 7—9 (stokavishayakamâitrâvaruṇânuvacanoktih, vapâpuroḍâçasvishṭakṛtâm mâitrâvaruṇapâdyapraishapuronuvâkyoktih, vapâpuroḍâçasvishṭakṛtam yâjyoktih), RV 3, 21, Kath 16, 21 u 20, weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतास्यां[6] धियो अभवो दस्म होता ।
त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु सहो विश्वस्मै सहसे सहध्यै[7] ॥
अधा[8] होता न्यसीदो यजीयानिडस्पद इषयन्नीड्यः[9] सन् ।
तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महो राये चितयन्तो अनुग्मन्[10] ॥
वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैस्त्वे रयिं जागृवांसो अनुग्मन् ।
रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वहा[11] दीदिवांसम्[12] ॥
पदं देवस्य नमसा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रव आपन्नमृक्तम्[13] ।
नामानि चिद्दधिरे यज्ञियानि भद्रायां ते रणयन्त संदृष्टौ[14] ॥
त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्यां त्वां राय उभयासो जनानाम् ।
त्वं त्राता तरणे चेत्यो भूः पिता माता सदमिन्मानुषाणाम्[15] ॥
सपर्येण्यः स प्रियो विक्ष्वग्निर्होता मन्द्रो निषसादा[16] यजीयान् ।

---

1) P यद्धे । भवान् । 2) P ऋतावरी । ऋतावरी इत्युत वरी । (!) 3) Dies Wort fehlt im P 4) P यजमान । 5) P हविष्करण इति हविः करणे । 6) P अस्यां । 7) Bb सहध्यै, Vgl RV 6, 1, 1, TBr 3 6 10 1, Kath 18, 20 8) P अध । 9) Die Samh Mss ईषय°, P इषयन् । 10) Vgl RV 6, 1, 2, TBr 3, 6, 10, 1, Kath 18, 20 11) P विश्वाहा । विश्वहेति विश्व हा । 12) Vgl RV 6 1, 3, TBr 3 6 10, 1, Kâth 18, 20 13) P श्रवः । आपन् । अमृक्तम् । 14) Vgl RV 6, 1, 4, TBr 3, 6, 10, 2 15) Vgl RV 6 1 5, TBr 3, 6, 10, 2, Kâth 18, 20 16) P नि । ससाद ।

तं त्वा वयं दमा[1] आ दीदिवांसमुप ज्ञुबाधो नमसा सदेम[2] ॥
तं त्वा वयं सुध्यो नव्यमग्ने सुम्नायव ईमहे देवयन्तः ।
त्वं विशो अनयो दीद्यानो[3] दिवो अग्ने बृहता रोचनेन[4] ॥
विशां कविं विश्पतिं[5] शश्वतीनां नितोशनं वृषभं चर्षणी-
नाम् ।
प्रेतीषणिमिषयन्तं[6] पावकं राजन्तमग्निं यजतं रयीणाम्[7] ॥
सो अग्न ईजे शशमे[8] च मर्तो[9] यस्त[10] आनट् समिधा हव्यदातिम् ।
य आहुतिं परि वेदा[11] नमोभिर्विश्वेत्स वामा दधते त्वोतः[12] ॥
अस्मा उ ते महि महे विधेम नमोभिरग्ने समिधोत हव्यैः ।
वेदी सूनो सहसो गीर्भिरुक्थैरा ते भद्रायां सुमतौ यतेम[13] ॥
आ यस्ततन्थ रोदसी वि भासा श्रवोभिश्च श्रवस्यस्तरुत्रः[14] ।
बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे रेवद्भिरग्ने वितरं विभाहि[15] ॥
नृवद्वसो सदमिद्धेह्यस्मे भूरि तोकाय तनयाय पश्वः ।
पूर्वीरिषो बृहतीरारेअघा[16] अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु[17] ॥
पुरूण्यग्ने पुरुधा त्वाया वसूनि राजन्वसुता ते अश्याम् ।
पुरूणि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्ने वसु विधते[18] राजनि त्वे[19] ॥ ६ ॥

Vgl RV 6, 1, TBr 3, 6, 10 (manotasûktoktiḥ), Kâṭh 18, 20

---

1) P दमे । 2) Vgl RV 6, 1, 6, TBr 3 6 10 3 Kâṭh. 18 20 3) So im Anschluss an P दीद्यान ।, die Saṃh Mss दीध्यानो 4) Vgl RV 6, 1, 7, TBr 3, 6, 10, 3, Kâṭh 18 20 5) H u Bb विश्पतिं 6) H u Bb °षणी°, Ben °मीषं°, P प्रतीषणिमिति प्रती इषणि । इषयन्त । 7) Vgl RV 6 1 8, TBr 3 6, 10, 3, Kâṭh 18, 20. 8) P शशमे । 9) H मर्त्तो, Bb मर्त्तो 10) P यः । ते । 11) P परि । वेद । 12) Vgl TBr 3 6 10 4, Kaṭh 18, 20. 13) Vgl RV 6, 1 10, TBr 3 6, 10, 4 14) P श्रवस्यः । 15) Vgl RV 6 1, 11, TBr 3, 6, 10 5, Kâṭh 18 20 16) P आरेअघा इत्यारे-अघाः । 17) Vgl RV 6, 1, 12; TBr 3, 6, 10, 5, Kaṭh 18, 20 18) Ben u P विधते 19) Vgl RV 6, 1, 13, TBr 3, 6, 10, 5; Kâṭh 18, 20

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः[1] शुष्मैरिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक्।
युवꣳ राधोभिरकवेभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः[2] ॥

होता यक्षदिन्द्राग्नी छागस्य हविषा[3] आत्तामद्य मध्यतो मेद[4] उद्भृतं पुरा द्वेषोभ्यः पुरा पौरुषेय्या[5] गृभो घस्तां[6] नूनं घासेअज्राणाꣳ[7] यवसप्रथमानाꣳ[8] सुमत्क्षराणाꣳ शतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानां[9] पीवोपवसनानां[10] पार्श्वतः श्रोणितः शितामत[11] उत्सादतो ऽङ्गादङ्गादवत्तानां करत[12] एवेन्द्राग्नी जुषेताꣳ हविर्होतर्यज[13] ॥

गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमान[14] ईट्टे[15] रयिꣳ यशसं पूर्वभाजम्।
इन्द्राग्नी वृत्रहणा सुवज्रा प्र नो[16] नव्येभिस्तिरतं देष्णैः[17] ॥

देवेभ्यो वनस्पते हवीꣳषि हिरण्यपर्ण[18] प्रदिवस्ते[19] अर्थम्।
प्रदक्षिणिद्रशनया नियूय ऋतस्य वक्षि पथिभी[20] रजिष्ठैः[21] ॥

होता यक्षद्वनस्पतिमभि हि पिष्टतमया रभिष्ठया रशनयाधित[22] यत्राग्नेराज्यस्य प्रिया धामानि यत्र सोमस्याज्यस्य हविषः प्रिया धामानि यत्रेन्द्राग्न्योश्छागस्य हविषः प्रिया धामानि यत्र वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि यत्र देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि तत्रैतं प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयाꣳसमिव[23] कृत्वी करदेवं[24] देवो वनस्पतिर्जुषताꣳ हविर्होतर्यज[25] ॥

1) Ben वृत्रहाभि 2) Vgl RV 6, 60, 3 TBr 3, 6 8 1 3) P हविष। 4) P मेद। 5) P पौरुषेय्या। 6) P घस्ता। (!) 7) P घासेअज्राणामिति घासे अज्राणाम्। vgl TBr 3 6 11 2, VS 21 43 8) P यवसप्रथमानामिति यवस प्रथमाना। 9) P शतरुद्रियाणामिति शत रुद्रियाणाम्। 10) P पीवोपवसनानामिति पीव उपवसनानाम्। 11) P शितामुत। 12) P करत। 13) Vgl TBr 3 6 11 1 u 2, VS 21, 43 14) P इच्छमान। 15) P ईट्टे। 16) Bh णो 17) Vgl RV 7 93, 4 TBr 3 6, 9 1, Kath 4 15 18) Ben ॰वर्ण P हिरण्यपर्णेति हिरण्य पर्ण। 19) Ben प्रदिशस् P प्रदिव इति प्र दिव। 20) P पथिभि। 21) Vgl TBr 3, 6 11, 2, Kath 18, 21 22) P रशनया अधित। 23) P उपस्तुत्येवेत्युपस्तुत्य इव। 24) P करत्। पर्व। 25) P यज।, vgl TBr 3, 6, 11, 4

वनस्पते रशनया नियूय पिष्टतमया वयुनानि विद्वान् ।
वहा[1] देवत्रा दधिषो[2] हवींषि प्र च दातारममृतेषु वोचः[3] ॥

पिप्रीहि[4] देवान्[5] ॥ होता यक्षदग्निं स्विष्टकृतमयाडग्निरग्नेः प्रिया धामान्ययाट् सोमस्याज्यस्य हविषः प्रिया धामान्ययाडिन्द्राग्न्योश्छागस्य हविषः प्रिया धामान्ययाड् वनस्पतेः प्रिया पाथांस्ययाड् देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि यक्षत्स्वं महिमानमायजतामेज्या[6] इषः कृणोतु सो अध्वरा जातवेदा[7] जुषतां हविर्होतर्यज ॥ अग्ने यदद्यैडोपहूता[8] ॥ ७ ॥

Vgl TBr 3, 6, 11 (maitrâvaruṇapravaktavyahavirvanaspatisvishṭakṛtpraishapuronuvakyanam uktih) u 12 (havirvanaspatisvishṭakṛtam yajyoktih), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

देवं बर्हिः सुदेवं देवैः स्यात्सुवीरं[9] वीर्यवस्तीर्णं वृज्यैतानक्तोः[10] प्रभ्रियेतात्यन्यान्राया बर्हिष्मतो मदेम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवीर्द्वारः संघाते वीड्वीर्यामञ्छिथिरा[11] ध्रुवा देवहूतौ[12] वत्स[13] ईमेनास्तरुणा[14] आमिमीयात्कुमारो वा नवजातो मैना[15] अर्वा रेणुककाटः[16] प्रणग्वसुवने[17] वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवीर्द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवी उषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञे प्रयत्यह्नेतामपि[18] नूनं दैवीर्विशः[19] प्रायासिष्टां[20] सुप्रीते सुधिते वसुवने वसुधेयस्य

1) P वह । 2) So Ben, P दधिष । die andern Mss दिधिषो 3) Ben वोच, vgl TBr 3, 6, 12 1 4) Ben पिपृहि 5) Vgl RV 10 2 1, TS 4, 3, 13, 4, TBr 3, 5, 7, 5. 6 11, 4, Kâṭh 2, 15, 18, 21, 20 15 6) P मा । यजता । एज्या एत्या ऐज्या । 7) Bb कृणोतु, die andern Mss कृणोतु, die Mss अध्वरा आ॰ 8) Vgl RV 6, 15, 14, TS 4 3 14, 4 TBr 3 5, 7, 6 6, 12, 2 9) H u Bb स्यात् 10) P वृज्येत । अक्तोः । 11) So Ben, in H u Bb विड्वीर्यामम्, desgl B ohne Accent, P वीड्वी । यामन् । शिथिरा । 12) P देवहूत इति देव हूत । (?) 13) P वत्स । 14) P ईम् । एना । तरुण । 15) P मा । एना । 16) B रेणुककार 17) So Ben, in H u Bb पुणग्, desgl B, ohne Accent., P प्रणग् ।, TBr 3 6, 13, 1 पुंणग् 18) P प्रयतीति प्र यति । अह्नेता । 19) P दैवी । विश । 20) Die Samh Mss प्रायासिष्टा॰, P प्र । अयासिष्ट ।, cf TBr 3, 6, 13, 1

वीता॰ यज देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी जोष्ट्री वसुधिती[1] ययोरन्याघा[2] द्वेषांसि यूयवदान्या[3] वक्षद्वसु वार्याणि यजमानाय वसुवने वसुधेयस्य वीता॰ यज देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी ऊर्जाहुती[4] इषमूर्जमन्या वक्षत्सग्धिं॰[5] सपीतिमन्या नवेन पूर्वं दयमानाः स्याम पुराणेन नवं तामूर्जमूर्जाहुती ऊर्जयमाने[6] अधाता॰ वसुवने वसुधेयस्य वीता॰ यज देवी ऊर्जाहुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवा दैव्या होतारा मोतारा नेष्टारा हताघशंसा[7] आभरद्वसू वसुवने वसुधेयस्य वीता॰ यज देवा दैव्या होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरिडा सरस्वती भारती द्यां भारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमं॰[8] रुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेडया[9] वसुमत्या सधमादं मदेम[10] वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवो नराशंसस्त्रिशीर्षा[11] षडक्षः शतमिदेनं शितिपृष्ठा[12] आदधति[13] सहस्रमीं[14] प्रवहन्ति मित्रावरुणेदस्य होत्रमर्हतो[15] बृहस्पतिः स्तोत्रमश्विनाध्वर्यवं॰[16] वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो नराशंसो वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो वनस्पतिर्वर्षप्रावा[17] घृतनिर्णिग् द्यामग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षं[18] मध्येनाप्राः[19] पृथिवीमुपरेणादृंहीद्वसुवने[20] वसुधेयस्य वेतु यज देवो वनस्पतिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवं बर्हिर्वारिती-

1) Ben वसुधीती　2) So Bb, in Ben u H ॰न्याघा, P अन्या। अघा।　3) Bb युयवद्, P यूयवत्। आ। अन्या।　4) Ben ऊर्जाहुती　5) So Ben, auch P वक्षत्। in H u Bb वक्षत् ohne Accent　6) Ben ॰मूर्जयमाना　7) P हताघश॑सावितिं हत। अघश॑सौ।　8) P आदित्यैः। अस्पृक्षत्। सरस्वती। इमं।　9) So Bb und wohl auch H, Ben यज्ञमाविद्　B यज्ञ मावीद॰, P रुद्रैः। यज्ञं। आवीत्। इह। एव। इडया　10) P मदेम।　11) P त्रिशीर्षेति त्रि शीर्षा।　12) P शिति पृष्ठा।　13) Ben आ दधती　14) P सहस्रं। ईं।　15) In H das Verbum ohne Accent　16) P अश्विना। आध्वर्यवं।　17) P वर्षप्रावेति वर्ष प्रावा।　18) P द्यां। अग्रेण। आ। अस्पृक्षत्। आ। अन्तरिक्षं।　19) So H u Bb, P मध्येन। आ। अप्राः।, Ben मध्येनाप्रा　20) So Ben H u Bb पृथिवीमुपरे॰, desgl B, ohne Accent, P पृथिवीं। उपरेण।

नां निधेधासि[1] प्रच्युतीनामप्रच्युतं निकामधरणं पुरुषस्पार्हं[2] यशस्वदेनां[3] बर्हिषान्या बर्हींष्यभिष्याम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वारितीनां वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो अग्निः स्विष्टकृद्यज देवो अग्निः स्विष्टकृत् ॥ ८ ॥

Vgl TBr 3, 6, 13 (anûyâjasambandhimaitrâvaruṇapraishoktih)

अग्निमद्य होतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पक्तीः[4] पचन्पुरोडाशं गृह्णन्नग्नये आज्यं गृह्णन्सोमायाज्यं बध्नन्निन्द्राग्निभ्यां छागं सूपस्था[5] अद्य देवो वनस्पतिरभवदग्नये[6] आज्येन सोमायाज्येनेन्द्राग्निभ्यां[7] छागेनाघस्तां तं मेदस्तः[8] प्रतिपचताग्रभीष्टामवीवृधेतां पुरोडाशेन त्वामद्य ऋष आर्षेय[9] ऋषीणां नपादवृणीतायं[10] यजमानो बहुभ्य[11] आ संगतेभ्य एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्यता[12] इति तां या देवा देवदानान्यदुस्तान्यस्मा[13] आ च शास्वा[14] च गुरस्वेषितश्च[15] होतरसि[16] भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहीदं[17] द्यावापृथिवी भद्रमभूदार्ध्म[18] सूक्तवाकमुत नमोवाकमृध्यास्म सूक्तोच्यमग्ने त्वं सूक्तवागस्युपश्रुति[19] दिवस्पृथिव्योरोमन्वती[20] ते[21] ऽस्मि-

1) So die Samh Mss , P निधेधा इति निऽधे धा । असि ।, auch TBr 3, 6 13, 1 निधेधासि 2) P पुरुस्पार्ह । 3) So H u Bb, Ben यशस्वाधेनां, B यशस्वदेवा, P यशस्वत् । एना । 4) P पक्ती । 5) So H u Bb, Ben सपस्था, P सूपस्था इति सु उपस्था । 6) P अग्नये । 7) P सोमाय । आज्येन । 8) Die Samh Mss मेदस्त P छागेन । अर्ध । स्वात्तामिति सु आत्त । मेदस्तः । 9) P ऋषे । आर्षेय । 10) Ben नपादादमृ॰ 11) So Ben, H u Bb, in B बाहुभ्या, P बहु भ्य॰ । 12) Ben पार्या॰, B वार्यायिषता, P वारि । आ । यक्षते । 13) Die Mss schwanken, Ben तां या देवं देवान्यादुस्तान्यस्मा, Bb तां या देवा देवयानान्यदुस्तान्यस्मा, H तां या देवा देवयानान्यदुस्तान्यस्मा, B ता या देवा देवयानान्यधुस्तान्यस्मा, P तां । याः । देवाः । देव । दानानि । अदु । तानि । अस्मै । 14) So Ben, P शास्व । आ ।, H u Bb शास्वा 15) So im Anschluss an P गुरस्व । इषितः । च ।, Ben, H u Bb गुरस्वेषितश्च, B गुरस्वेषितश्च 16) P होत । असि । 17) Ben ब्रूहिदं 18) P अभूत् । आर्ध्म । 19) P सूक्तवागिति सूक्त वाक् । असि । उपश्रुतोत्युप श्रुति । die Samh Mss setzen hier das Zeichen ॥, welches ich fortgelassen habe 20) P पृथिव्योः । ओमन्वती इति ओमन्वती । 21) P ते इति ते ।

न्यङ्गे यजमान द्यावापृथिवी स्ता॰[1] शंगवी[2] जीरदानू अत्रस्नू[3] अप्रवेदे असंबाधे उरुगव्यूती अभयंकृतौ वृष्टिद्यावा रीत्यापा शंभुवौ[4] मयोभुवा ऊर्जस्वती च पयस्वती च सूपचरणा च स्वधिचरणा च तयोराविद्यमिदिद॰[5] हविरजुषतावीवृधत[6] महो ज्यायो ऽकृत[7] सोम इदं॰ हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृतेन्द्राग्नी इदं॰ हविरजुषेतामवीवृधेतां महो ज्यायो ऽक्राता॰[8] वनस्पतिरिदं॰ हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृत देवा आज्यपा आज्यमजुषन्तावीवृधन्त महो ज्यायो ऽक्रताग्निर्होत्रेणेदं॰[9] हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृतास्यामृधद्धोत्रायां[10] देवंगमायामाशास्ते ऽयं॰ यजमानो[11] आयुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्ते विश्वं प्रियमाशास्ते यदनेन हविषाशास्ते[12] तदश्यात्तदृध्यात्तदस्मै देवा रासन्तां तदग्निर्देवो[13] देवेभ्यो वनुता॰[14] वयमग्नेर्मानुषा[15] इष्टं च वीतं[16] चोभे च नो द्यावापृथिवी अंहसस्पातामिह[17] गतिर्वामस्येदं[18] नमो देवेभ्यः ॥ ९ ॥

Vgl TBr 3, 6, 15 (sûktavâkavishayakamitravarunapraishoktih); 3, 5, 10 (sûktavâkamantroktih)

तच्छंयोरावृणीमहे[19] गातुं॰ यज्ञाय गातुं॰ यज्ञपतये दैवी[20] स्वस्तिरस्तु नः स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।

---

1) H u Bb स्तो॰ 2) So Ben u P, H u Bb शंगयो, B शगयो 3) H u. Bb अत्रस 4) P शं भुवौ । 5) P आविदंद्यामिदिद् । अपि । ह्दं । 6) P अपीवृधत । 7) P ज्यायः । अकृत । 8) P ज्याय । अक्राता। Hier bricht nach einigen Worten Ben mit f 45 wieder ab 9) Die Samh Mss क्रतामिर्होत्रेणेदं॰, P अक्रत अपि । होत्रेण 10) P अस्याः । अध होत्रायामवीवृधत् हविषा ।, die Samh Mss ॰स्यामृधेद्धोत्राया 11) P अयं । यजमान ।12) So im Anschluss an P आशास्ते । Bb ॰षाशास्ते, H ॰षायाशास्ते 13) So B, nur ohne Accent, P तत् । अपि । देव । Bb तदग्निर्देवो H तदग्निर्देवो 14) So H, P वनुतां ।; Bb वनुतो॰ 15) P मानुषा । 16) H वित्त 17) P वां । इह । 18) P गति । वां । अस्य । इदं । 19) So mit P तत् । शंयो । die Samh Mss श॰ योरा 20) Bb दैवी

ऊर्ध्वं जिगातु भेषजं॰ शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[1] ॥
आप्यायस्व[2]" सं ते पयांसि[3] ॥
इहं त्वष्टारमग्रियं॰ विश्वरूपमुपह्वये ।
अस्माकमस्तु केवलः[4] ॥
तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु[5] देव त्वष्टर्वि रराणः स्यस्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः[6] ॥
देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छत[7] ॥
उत ग्ना[8] व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यग्नाय्यश्विनी[9] राट् ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम्[10] ॥
राकामहं॰[11] "यास्ते राके[12]" सिनीवालि[13]" या सुपाणिः[14]" कुहूमहं[15]" कुहूर्देवानाम्[16] ॥
अग्निर्होता गृहपतिः स राजा विश्वा वेद जनिमा[17] जातवेदाः ।
देवानामुत यो मर्त्यानां॰ यजिष्ठः स प्रयजतामृतावा[18] ॥

---

1) Vgl. TS 2, 6, 10, 2; TBr 3, 5, 11; TA 1, 9, 7. 3, 1 2) Vgl. RV 1, 91, 16; 9, 31, 4; TS 3, 2, 5, 3; 4, 2, 7, 4; TBr 3, 5, 12, 7, 13, 4; TA 6, 6, 3; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5. 3) Vgl. RV 1, 91, 18; TS 4, 2, 7, 4; Kâṭh 16, 14; 35, 13; 37, 5; Kap. S. 25, 5; VS 12, 113. 4) Vgl. RV 1, 13, 10; TS 3, 1, 11, 1; TBr 3, 5, 12, 1. 5) P पोषयिष्णु । 6) Vgl RV 3, 4, 9, 7, 2, 9; TS 3, 1, 11, 1 7) Vgl. RV 5, 46, 7; TBr 3, 5, 12, 1. 8) P ग्नाः । 9) Die ३ fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt; P इंद्राणी । अग्नायी । अश्विनी । राट् । 10) P यः । ऋतुः । जनीनां ।; vgl. RV 5, 46, 8; TBr 3, 5, 12, 1. 11) Vgl. RV 2, 32, 4; TS 3, 3, 11, 5, Kâṭh. 13, 16 12) Vgl. RV 2, 32, 5; TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh 13, 16 13) Vgl. RV 2, 32, 6; TS 3, 1, 11, 3 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16; VS 34, 10. 14) Vgl. RV 2, 32, 7; TS 3, 1, 11, 4 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 15) Vgl TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 16) Vgl TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 17) P जनिमा । 18) Vgl. RV 6, 15, 13; TBr 3, 5, 12, 1.

हव्यवाडमिरिडोमहूता[1][2] ॥ १० ॥

Vgl TBr 3, 5, 11 (çaṃyuvâkamantroktiḥ) und 12 (patnîsaṃyâjamantroktiḥ), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

॥ इति[3] खिलकाण्डे त्रयोदशमः प्रपाठकः ॥

सोमो धेनुं॰ सोमो अर्वन्तमाशुं॰ सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति।
साद्न्य॰ विद्थ्य॰ सभेयं पितृश्रवणं॰ यो ददाशदस्मै[4] ॥
अषाढ॰ युत्सु पृतनासु पप्रिं॰ स्वर्षामप्सा॰ वृजनस्य गोपाम्।
भरेषुजां॰ सुक्षितिं॰[5] सुश्रवसं जयन्तं त्वामनुमदेम सोम[6] ॥
त्वं॰ सोम क्रतुभिः सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः।
त्वं॰ वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवो[7] नृचक्षाः[8] ॥
या ते धामानि दिवि या पृथिव्याम्[9] ॥
त्वमिमा ओषधीः सोम विश्वास्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः।
त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ[10] ॥
या ते धामानि हविषा यजन्ति[11]॰ सोमापूषणेमौ[12] देवौ[13] ॥

---

1) Vgl RV 5, 4, 2, TS 3, 4, 11, 1 2) Die Saṃh Mss ॰रिडोपहूता, P इडा। ऊप॰। 3) Das इति fehlt in den Mss 4) Vgl RV 1, 91, 20, TBr 2, 8, 3 1, VS 34 21, 5) Hier beginnt f 47 von Ben 6) Vgl RV 1 91 21, TBr 2 4 3 8, 2 8, 3, 1, VS 34 20 7) P द्युम्नी। अभव। 8) Vgl RV 1, 91, 2, TBr 2, 4 3 8, 2, 8, 3, 1 9) Vgl RV 1, 91, 4, TS 2 3 14 1 4 1 11, 1, TBr 2, 8, 3, 2, Kaṭh 13 15 10) Vgl RV 1, 91, 22, TBr 2, 8, 3 1, VS 34 22 11) Vgl RV 1, 91, 19, TS 1, 2 10, 1, TBr 2 8, 3, 1, Kâṭh 11 13, VS 4 37 12) Vgl RV 2, 40 1, TS 1, 8 22, 5, 2 6, 11 4, TBr 2, 8, 1, 5, Kâṭh 8 17 13) Vgl RV 2, 40, 2, TS 1, 8, 22, 5, 2, 6, 11, 4, TBr 2 8, 1 5, Kâṭh 8, 17

सोमापूषणा रजसो विमानं॰ सप्तचक्रं॰ रथमविश्वमिन्वम् ।
विषूवृतं[1] मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम्[2] ॥
दिव्यन्यः सदनं चक्र[3] उच्चा पृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे ।
ता[4] अस्मभ्यं पुरुवारं पुरुक्षुं॰[5] रायस्पोषं॰ वियतां नाभिमस्मे[6] ॥
धियं पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वो रयिं॰ सोमो रयिपतिर्दधातु ।
अवतु देव्यदितिरनर्वा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[7] ॥
विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति ।
सोमापूषणा अवतं धियं मे युवाभ्यां॰ विश्वाः पृतना जयेम[8] ॥
प्रजापते नहि[9] त्वदेतान्यन्यो[10] विश्वा जातानि परि ता बभूव[11] ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं॰ स्याम पतयो रयीणाम्[12] ॥
रयीणां पतिं॰[13] यजतं बृहन्तमस्मिन्भरे नृतमं॰ वाजसातौ ।
प्रजापतिं[14] प्रथमजामृतस्य यजाम देवमधि नो ब्रवीतु[15] ॥
प्रजापते त्वं निधिपाः पुराणो देवानां पिता जनिता प्रजानाम् ।
पतिर्विश्वस्य जगतः परस्पा[16] हविर्नो देव विहवे जुषस्व[17] ॥
तवेमे लोकाः प्रदिशो दिशश्च परावतो निवत[18] उद्वतश्च ।
प्रजापते विश्वसृग्[19] जीवधन्य[20] इदं नो देव प्रतिहर्य हव्यम्[21] ॥
प्रजापतिं प्रथमं॰ यज्ञियानां देवानामग्रे यजतं॰ यजध्वम् ।

---

1) P विषुवृतमिति विषु-वृत । 2) Vgl RV 2, 40, 3, TS 1 8, 22, 5, TBr 2, 8, 1, 5 3) P चक्रे । 4) P तौ 5) P पुरुक्षुमिति पुरु क्षु । 6) Vgl RV 2, 40, 4; TBr 2, 8, 1, 5 7) Vgl RV 2, 40, 6, TBr 2, 8, 1, 6 8) Vgl RV 2, 40, 5, TBr 2, 8, 1, 6 9) H u Bh नेहि 10) So Ben, in H u Bb त्वतोन्य॰, desgl B, ohne Accent, P त्वत् । तानि । 11) H बभूवर 12) Vgl RV 10, 121, 10, TS 1, 8, 14, 2 u 5, TBr 2, 8, 1, 2, TA 10, 54, Kāth 15, 8, VS 10 20 13) Bb रयीपति 14) So im Anschluss an P, die Samh Mss प्रजापति 15) Vgl TBr 2, 8, 1, 3 16) P परस्पा. । 17) Vgl TBr 2, 8, 1, 3 18) P निवत । 19) Ben schreibt विश्वसृज्, die andern Mss विश्वसृक् 20) P जीव धन्य. । 21) Vgl TBr 2, 8, 1, 3

सं नो ददातु श्रवणं पितृणां तस्मै ते देव[1] हविषा विधेम[2] ॥
यो राय ईशे शतदाय[3] उक्थ्यो यः पशूनां[4] रक्षिता विष्ठितानाम्।
प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य सहस्रधामा जुषतां[4] हविर्नः[1] ॥ १ ॥

Vgl TBr 2, 8, 3 (saumyadipaçusuktabhidhânam) u 2, 8, 1 (tattaddevatâpaçusûktakathanam), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

वायो शतं[4] हरीणां[4] युवस्व पोष्याणाम्।
उत वा ते सहस्रिणो रथ[5] आयातु पाजसा[6] ॥
ईशानाय प्रहुतिं[7] यस्त[8] आनट् शुचिं[4] सोमं[4] शुचिपास्तुभ्यं[9]
वायो।
कृणोषि तं मर्त्येषु प्रशस्तं जातो जातो जायते वाज्यस्य[10] ॥
युक्ष्वा[11] हि त्वं[4] रथासहा युवस्व पोष्या वसो।
आन्नो[12] वायो मधु पिबास्माकं[4] सवनागहि[13] ॥
कुविदङ्ग नमसा ये वृधासः पुरा[14] देवा अनवद्यास[15] आसन्।
ते वायवे मनवे बाधितायावासयन्नुषसं[16] सूर्येण[17] ॥
आ नो वायो महे तने याहि मखाय पाजसे।
वयं[4] हि ते चकृमा[18] भूरि दावने सद्यश्चिन्महि दावने[19] ॥
सं ते वायुः[20] ॥
पीवोअन्नां[21] रयिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिषक्ति नियुतामभिश्रीः।

---

1) Bb देवि। 2) Vgl. TBr 2, 8, 1, 4 3) So Bb, die andern Mss शतदाय 4) Vgl TBr 2, 8 1, 4 5) P रथ। 6) Vgl TS 2, 2, 12, 7 7) So im Anschluss an P प्रहुतिमिति प्र हुति।, die Samh Mss प्रहुतिं[4] 8) P यः। ते। 9) P शुचिपा इति शुचि पाः। 10) P वाजी। अस्य।, vgl RV 7, 90, 2 11) P युक्ष्व। 12) So im Anschluss an P आत्। नः। die Samh Mss आ नो 13) P सवना। आ। गहि।, vgl RV 8, 26 20 14) So Ben u P, die andern Mss पुरो 15) P देवाः। अनवद्यासः। 16) P बाधिताय। अवासयन्। 17) Vgl RV 7, 91 1 18) P चकृम। 19) Vgl RV 8, 46, 25 20) Vgl TS 4 1 4, 5 1 5 1, Kaṭh 16 4, 19, 5, Kap 8 30 3, VS 11 39 21) So die Samh Mss, P पीवोअन्नामिति पीवः-अन्नाम्।

तें वायवे समनसो वितस्थुर्विश्वेन्नरः[1] स्वपत्यानि चक्रुः[2] ॥
रायें नु यं[3] जज्ञतु[4] रोदसीमें रायें देवी धिषणा धाति देवम् ।
अध वायुं नियुतः सश्चत स्वा[5] उत श्वेतं वसुधितिं निरेके[6] ॥
आ वायो[7] प्र वायु[8] प्र याभिः[9] ॥
आ नो नियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुपयाहि यज्ञम् ।
वायो अस्मिन्त्सवने मादयस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[10] ॥
देवानां भद्रा सुमतिरृजूयतां देवानां रातिरभि नो निवर्तताम् ।
देवानां सख्यमुपसेदिमा[11] वयं देवा न[12] आयुः प्रतिरन्तु जीवसे[13] ॥
भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम[14] देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः[15] ।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम[16] देवहितं[17] यदायुः[18] ॥
शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा[19] यत्रा[20] नश्चक्रा[21] जरसं तनूनाम् ।
पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषतायुर्गन्तोः[22] ॥
आ वो देवास ईमहे[23] ॥
उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा[24] पुनः ।

1) H वितस्थु॰; P विश्वा । इत् । नरः । 2) Vgl. RV 7, 91, 3, TBr 2, 8, 1, 1; VS 27, 23 3) B मस्य 4) So im Anschluss an P जज्ञतु ।, Ben जज्ञत, H u Bb यज्ञे नु, desgl B, ohne Accent 5) P स्वां । 6) Vgl RV 7, 90, 3, TBr 2, 8, 1, 1; VS 27, 24 7) Vgl RV 7, 92, 1, TS 1, 4, 4, 1, 3, 4, 2, 1, TBr 2, 8, 1, 1; Kâth 4, 2, 13, 11 u 12, Kap S 3, 2; VS 7, 7 8) RV 6, 49 4, TBr 2, 8, 1, 1; VS 33, 55 9) Vgl RV 7, 92, 3, TS 2, 2 12, 7, TBr 2, 8, 1, 1, Kath 10, 12, VS 27, 27 10) Vgl RV 7, 92, 5, TBr 2, 8, 1, 2, VS 27, 28 11) P सेदिम । 12) P न । 13) Vgl RV 1, 89, 2, VS 25, 15 14) Bb शृणुयाम 15) Bb यजत्रा 16) Bb व्यशिम 17) H देवा॰ 18) Vgl RV 1, 89, 8, TA 1, 1, 1, Kâth 35, 1, Kap S 28 2, VS 25, 21 19) P देवाः । 20) P यत्र । 21) P चक्र । 22) P रिरिषत् । आयुः, vgl RV 1, 89, 9, TA 1, 27, 6, Kâth 35, 1, Kap S 48, 2, VS 25, 22 23) Vgl TS 1, 2, 1, 2, VS 4, 5 24) P उत् । नयथ ।

उतागश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा[1] पुनः[2] ॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः[3] ॥ २ ॥

Vgl TBr 2, 8, 1 (s oben), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

अग्ने नय[4] ॥

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हव्यं मतिं चाग्नये सुपूतम् ।
यो दैव्यानि मानुषा जनूंष्यन्तर्विश्वानि विद्मना जिगाति[5] ॥
अग्ने त्वं पारय[6] ॥

अछा गिरो मतयो देवयन्तीरग्निं यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः ।
सुसंदृशं सुप्रतीकं स्वञ्चं हव्यवाहमरतिं मानुषाणाम्[7] ॥
अग्ने त्वमस्मद्युयोध्यमीवा अनग्निता[8] अभ्यमन्त[9] कृष्टीः ।
पुनरस्मभ्यं सुविताय देव क्षां विश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र[10] ॥
प्र कारवो मनना वच्यमाना[11] देवद्रीचीं[12] नयत देवयन्तः ।
दक्षिणावाड् वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्नये[13] घृताची[14] ॥
उदुत्तमंमस्तभ्नाद्[15] द्यामिमां[16] धियम्[17] ॥
कितवासो यद्रिरिपुर्न दीवि[18] यद्वा घा[19] सत्यमुत यन्न विद्म ।

1) P जोवयथ । 2) Vgl RV 10, 137 1, AV 4, 13, 1 3) Vgl TS 3, 5, 11, 5, VS
31, 16 4) Vgl RV 1, 189 1, TS 1 1, 14 3 u ö , TBr 2, 8 2, 3, TA 1, 8, 8, Kāṭh
3, 1, 6, 10, Kap S 2, 8, VS 5 36 u ö 5) Vgl TBr 2, 8, 2, 3, Kaṭh 7, 16 6) Vgl
RV 1, 189, 2, TS 1, 1, 14 4, TBr 2, 8, 2, 5, TA 10, 2, 1 7) Vgl RV 7, 10, 3,
TBr 2, 8, 2, 4 8) P अनग्निषा इत्यनपि च । 9) P अभि । अमन्त ।, Bb अभ्यमन्त
10) Vgl RV 1 189, 3, TBr 2 8 2, 4 11) P मनना । वच्यमाना । 12) Ben
°द्रीचो 13) H हविर्भरन्त्य°, P हवि । भरन्ती । 14) Vgl RV 3, 6, 1, TBr 2, 8
2, 5 15) Vgl RV 1, 24, 15, TS 1 5 11 3 u ö , TBr 2 7 16, 4 8, 1, 6, TA
2, 4, 4, Kaṭh 3, 8, 15, 8, 13, 11, 21 13 Kap S 2 15, 39, 1, VS 12, 12 16) Vgl
RV 8, 42, 1, TS 1 2, 8, 1, TBr 2 8 1 6 Kāṭh 2, 6, 11, 12, Kap S 1, 19 VS
4, 30 17) Vgl RV 8, 42, 3, 10 67 1 TS 1, 2 2 2, 6, 1 3, 2, Kaṭh 2, 3 Kap S
1 15 18) So H u Bb, Ben दिवि, B दीवो, P दीवि । 19) P घ ।

संवा तां विष्य शिथिरेव देवाथा[1] ते स्याम वरुण प्रियासः[2] ॥
अव ते हेडो वरुण[3] ॰तंत्वायामि[4] ॥

पावीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात् ।
ग्नाभिरछिद्र॰[5] शरण॰ सजोषा दुराधर्षं गृणते[6] शर्म य॰सत्[7] ॥
आ नो दिवः[8] ॥

इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः प्रति स्तोम॰ सरस्वति जुषस्व ।
तव शर्मन्प्रियतमे दधाना[9] उपस्थेयाम शरणं न वृक्षम्[10] ॥
यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर्येन[11] विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः[12] सरस्वति तमिह धातवे कः[13] ॥
सरस्वत्यभि नो नेषि वस्य[14] ॰इदं ते हव्यम्[15] ॥ ३ ॥

Vgl TBr 2, 8, 2 (vaçâdipaçusûktoktih), weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं बृहस्पति॰ सदने सादयध्वम् ।
सादद्योनिं[16] दम[17] आ दीदिवां॰स॰ हिरण्यवर्णमरुष॰ सपेम[18] ॥
स हि शुचिः शतपत्रः स शुन्ध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरः[19] स्वर्षाः ।

---

1) P द्वेष । श्रथ । 2) Vgl RV 5, 85, 8; TS 3, 4, 11, 6; TBr 2, 8, 1, 5; Kâth 23, 12. 3) Vgl RV 1, 24, 14, TS 1, 5, 11, 3 u ö, TBr 2, 7, 16, 4 8, 1, 6; TA 2, 4, 4; Kâth 40 11 4) Vgl. RV 1, 24, 11, TS 2, 1, 11, 6 u ö; TBr 2, 8, 1, 6 u ö.; Kâth 4, 16, 11, 13, 12, 15; 17 19; 21, 13, 40, 11 5) P माभिः । 6) P गृणते । 7) Vgl RV 6, 49, 7, TS 4, 1, 11, 2, TBr 2 8 2, 8. 8) Vgl RV 5, 43, 11; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1, 3, 1, 11, 2, Kâth 4, 16; 20, 15 9) P दधाना । 10) Vgl. RV 7, 95, 5, TBr 2, 4, 6, 1; Kâth 4, 16 11) Bb येन 12) H u. Bb स्वत्सुदत्रः 13) Vgl RV 1, 164, 49, TBr 2, 8 2, 8, TA 4, 8, 2; 5. 7, 3: VS 38, 5 14) Vgl RV 6, 61, 14, TS 7, 2, 7 4, TBr 2 4 3, 1, 2, 8, 2, 8; Kâth 17, 18; 30, 3 15) Vgl TBr 2, 5, 4, 6 16) P सादद्योनिमिति सादत् योनि । 17) P दमे । 18) Vgl RV 5, 13, 12; TBr 2, 5, 5, 4, 2 8, 2, 7. 19) So im Anschluss an P हिरण्यवाशीरिति हिरण्य-वाशीः । इषिरः ।, Ben °वाशीरिषिर, die andern Mss. °वाशीरिषिरः

बृहस्पतिः स स्वावेश[1] ऋष्वः पुरू[2] सखिभ्य आसुतिं करिष्ठः[3] ॥
बृहस्पतिः[4] स सुष्टुभा[5] ॥

बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद् द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु ।
यद्दीदयच्छवस[6] ऋतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्[7] ॥
एवा[8] पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे[9] ॥

सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात्[10] ।
यत्रा[11] नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते[12] प्रति भद्राय भद्रम्[13] ॥
भद्रा[14] अश्वास्तत्सूर्यस्य[15] ॥

तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे ।
अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरन्ति[16] ॥
अद्या[17] देवा[18] उदिता[19] सूर्यस्य निरंहसः पिपृता[20] निरवद्यात् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[21] ॥
चित्रं देवानामुदगादनीकं[22] सुत्रामाणं[23] महीमू[24] ष्वदितिः पाशान्[25] ॥

---

1) P स्वाविश इति सु. आवेशः । 2) So H, Bb, B, in Ben u P पुरु 3) Vgl RV
7, 97, 7; TBr 2, 5, 5, 4 8, 2, 7 4) Vgl oben 4, 12, 1; RV 4, 50, 4; TBr 2, 8,
2, 7; Kāṭh 17, 18. 5) Vgl RV 4, 50, 5, TS 2, 3, 14, 4; Kâth. 10, 13 6) P दी-
दयत् । शवसा । 7) Vgl RV 2, 23, 15, TS 1, 8, 22, 2; Kāṭh 4, 16; 40, 11; VS
26, 3 8) P एवं । 9) Vgl RV 4, 50, 6, TS 1, 8, 22, 2; TBr 2, 8, 2, 6; Kāṭh
17, 18, AV 20, 88, 6 10) P पश्चात् । 11) P यत्र । 12) Bb वितन्वंते 13) Vgl
RV 1, 115, 2, TBr 2, 8, 7, 1; AV 20, 107, 15 14) Vgl RV 1, 115, 3; TBr 2, 8,
7, 1 15) Vgl RV 1, 115, 4, TBr 2, 8 7, 1, VS 33, 37 16) Vgl RV 1, 115, 5;
TBr 2, 8, 7, 2, VS 33, 38 17) P अद्य । 18) P देवाः ।; H देवा 19) P उदिता
इत्युत् इताः । 20) Bb पिपृता, P पिपृत । 21) Vgl RV 1, 115, 6; TBr 2, 8, 7, 2;
VS 33, 42 22) Vgl RV 1, 115, 1, TS 1, 4, 43 1 u 5; TBr 2, 8, 7, 3 u 5; TA
1, 7, 6, Kāṭh 4, 6, 10, 13, 13 16, 21, 14, 22, 5, 22, 6 u 8, Kap S 3, 4 u. 7; 35, 2.
23) Vgl RV 10, 63, 10, TS 1, 5, 11, 5, 7, 1 18, 2; TA 1, 13, 2; Kāṭh 2, 3; VS
21, 6 24) Vgl. TS 1, 5, 11, 5; 7, 1 18 2, TBr 3, 1, 3, 3, TA 1, 13, 2; Kāṭh.
30, 4 u 5; Kap S. 46, 7; VS 21, 5 25) Vgl TS 3, 1, 4, 4; Kāṭh 30, 8

अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्[1] ॥
विष्कम्भौ दिवः[2] स्तीर्णं बर्हिः[3] ॥ ४ ॥

Vgl TBr 2, 8, 2 (s oben), 2, 8, 7 (sâuryâdipaçusuktakathanam), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

विष्णोर्नु कं[4] तदस्य[5] प्र तद्विष्णुः[6] ॥
परो मात्रया तन्वा वृधान न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति ।
उभे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देव त्वं परमस्य वित्से[7] ॥
विचक्रमे पृथिवीमेष एतां क्षेत्राय[8] विष्णुर्मनुषे दशस्यन् ।
ध्रुवासो अस्य कीरयो[9] जनास उरुक्षितिं सुजनिमा चकार[10] ॥
त्रिर्देवः[11] पृथिवीमेष एतां विचक्रमे शतर्चसं[12] महित्वा ।
प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषं ह्यस्य स्थविरस्य नाम[13] ॥
इन्द्रं नरो नेमधिता[14] युजे रथम्[15] ॥
जगृह्मा[16] ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं वसूयवो वसुपते वसूनाम् ।
विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[17] ॥
तवेदं विश्वमभितः पशव्यं यत्पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।

---

1) Vgl RV 1, 89, 10, VS 25, 23, AV 7 6 1, Nir 4, 23 2) Vgl RV 9, 89, 6, TS 4, 4, 12, 5, Kath 22, 14 3) Vgl TS 5, 1 11 2, Kâth 5, 6, 2, VS 29, 4 4) Vgl RV 1, 154, 1, TS 1 2, 13, 2, TBr 2, 8 3, 2, Kath 2, 10, 25, 8, Kap S 2, 4, 40, 1 5) Vgl RV 1, 154, 5 TBr 2 4, 6 2 8, 3, 2 6) Vgl RV 1, 154 2, TBr 2, 4 3, 4 8 3 2, 3, 1, 3 3, Kath 2 10, 25, 8, Kap S 2, 4, 40, 1, VS 5 20 7) Vgl RV 7, 99, 1, TBr 2, 8, 3, 2 8) B चेत्रस्य 9) Bed किरयो 10) Vgl RV 7, 100, 4, TBr 2, 4 3 5 8 3 3 11) B द्विव 12) P शतर्चसमिति शतं अर्चस । 13) Vgl RV 7, 100, 3, TBr 2, 4 3, 5 8 3, 3 14) Vgl RV 7, 27, 1, TS 1, 6, 12, 1 u 5, TBr 2, 8, 2, 5 15) Vgl RV 7, 23, 3, TBr 2, 4, 1, 3 8, 2, 5 16) P जगृभ्म । 17) Vgl RV 10, 47, 1, TBr 2, 8, 2, 5

गवामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः[1] ॥
समिन्द्र नः[2] ॥
आराच्छत्रुमपबाधस्व[3] दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन ।
अस्मे धेहि यवमद्गोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम्[4] ॥
इन्द्रो[5] वलं[6] रक्षितारं दुघानां करेणेव विचकर्ता रवेण ।
स्वेदाञ्जिभिराशिरमिच्छमानो ऽरोदयत्पणिमा[6] गा[7] अमुष्णात्[8] ॥
अध्वर्यवो यो दृभीकं जघान यो गा उदाजदप हि वलं[6] वः ।
तस्मा[9] एतमन्तरिक्षे न वातमिन्द्रं[6] सोमैरोर्णुत[10] जूर्न[11] वस्त्रैः[12] ॥
इन्द्र[13] ओषधीरसनोदहानि वनस्पतीं[6]रसनोदन्तरिक्षम् ।
बिभेद वलं[14] नुनुदे[15] विवाचो ऽथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम्[16] ॥
यो हत्वाहिमरिणात्सप्त सिन्धून्यो गा उदाजदपधा[17] वलस्य[18] ।
यो अश्मनोरन्तरग्निं जजान संवृक्समत्सु स जनास इन्द्रः[19] ॥
अभि स्ववृष्टिम्[20] ॥
भिनद्वलमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दृंहितान्यैरत्[21] ।
रिणग्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां[22] सोमस्य ता मद[23] इन्द्रश्चकार[24] ॥ ५ ॥

Vgl TBr 2, 8, 3; 2, 8, 2 (s. oben); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen

---

1) Vgl RV 7, 98, 6; TBr 2, 8, 2, 6 2) Vgl RV 5, 42, 4. TS 1, 4, 44, 1; TBr 2, 8, 2, 6, Kāṭh 4, 12; Kap S. 3, 10, VS 8, 15 3) P आरात् । शत्रुं । 4) Vgl. RV 10, 42, 7, TBr 2, 8, 2, 7; AV 20, 89, 7 5) P इंद्र । 6) P अरोदयत् । 7) P गाः । 8) Vgl RV 10, 67, 6; AV 20, 91, 6. 9) Ben यस्मा 10) So Ben; H u Bb सोमैरू-र्णुत, desgl. B, ohne Accent, P सोमैः । आ । ऊर्णुत । 11) So Ben; H u Bb जूर्णं, desgl B, ohne Accent, P जूः । न । 12) Vgl RV 2 14, 3 13) P इंद्रः । 14) So Ben u. Bb, die andern Mss वलं 15) H u Bb नुनुदे 16) Vgl. RV 3, 34, 10, AV 20, 11, 10 17) Bb °दपधा, P अपऽधा । 18) So Ben u Bb; die andern Mss वलस्य 19) Vgl RV 2, 12, 3, AV 20, 34, 3 20) Vgl RV 1, 52, 5 21) P ऐरत । 22) P कृत्रिमाणि । एषां । (!) 23) P ता । मदे । (!) 24) Vgl RV 2, 15, 8; TS 2, 3, 14, 5

विष्णुं देवꣳ वरुणमूतये भगं मेदसा देवा[1] वपया यजध्वम् ।
ता नो यज्ञमागतꣳ विश्वधेना[2] प्रजावदस्मे द्रविणेह धत्तम्[3] ॥
मेदसा देवा वपया यजध्वꣳ विष्णुं च देवꣳ वरुणं च रातिम् ।
ता नो अमीवामपबाधमाना इमꣳ यज्ञं जुषमाणा उपेतम्[4] ॥
विष्णूवरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यछतम् ।
दीर्घप्रयज्यू[5] हविषा वृधाना[6] ज्योतिषारातीर्दहतं[7] तमाꣳसि[8] ॥
ययोरोजसा स्कभिता[9] रजाꣳसि वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा ।
या पत्येते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अगन्वरुणा पूर्वहूतिम्[10] ॥
विष्णूवरुणा[11] अभिशस्तिपावा[12] देवा यजन्त हविषा घृतेन ।
अपामीवाꣳ सेधतꣳ रक्षसश्चाथा धत्तꣳ[13] यजमानाय शꣳयोः[14] ॥
अꣳहोमुचा वृषभा सुप्रतूर्ती देवानां देवतमा शविष्ठा ।
विष्णूवरुणा प्रतिहर्यतं न इदं नरा प्रयतमूतये हविः[15] ॥
आ देवो याति सविता सुरत्नोऽन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः ।
हस्ते दधानो नर्या पुरूणि निवेशयञ्च प्रसुवञ्च[16] भूम[17] ॥
अभीवृतं[18] कृशनैर्विश्वरूपꣳ हिरण्यशम्यꣳ यजतो बृहन्तम् ।
आस्थाद्रथꣳ सविता चित्रभानुः कृष्णा रजाꣳसि तविषीं दधानः[19] ॥
स घा[20] नो देवः सविता सहावासाविषद्वसुपतिर्वसूनि ।
विश्रयमाणो अमतिमुरूचीं[21] मर्तभोजनमध रासते नः[22] ॥

---

1) P द्देवा. । 2) Bb विश्वधेना, P विश्वधेनेति विश्व धेना । 3) Vgl. TBr 2, 8, 4, 4 4) Die Saṃh Mss उपेत, P उप । इत । , vgl TBr 2, 8, 4, 4 5) H दीर्घप्रयुज्यू; desgl B, ohne Accent 6) P वृधाना । 7) P ज्योतिषा । अराती: । दहतं । 8) Vgl. TBr 2, 8, 4, 5 9) Ben स्कभीता 10) Vgl TBr 2, 8, 4, 5 11) H विष्णु°; P विष्णुवरुणा । 12) P अभिशस्तिपावेत्यभिशस्ति पावा । 13) P च । अथ । धत्त । 14) Ben शꣳयो. ।; vgl TBr 2, 8, 4, 6 15) Vgl TBr 2, 8, 4, 6 16) Ben प्रसुवं, P प्र.सुवन् । 17) Vgl RV 7, 45, 1, TBr 2, 8, 6, 1, Kâth 17, 19 18) Ben अभिवृतं, P अभिवृतमित्यभि.वृतं । 19) Vgl RV 1, 35, 4, TBr 2, 8, 6, 1 20) P सः । घ । 21) Bb अमति° 22) Vgl RV 7, 45, 3, TBr 2, 8, 6, 1.

आ कृष्णेन रजसा[1]ऽवार्ममद्य[2] ॥

भगं धियं वाजयन्तः पुरंधिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो अव्यात्[3] ।
आये[4] वामस्य संगथे रयीणां प्रिया[5] देवस्य सवितुः स्याम[6] ॥

या ओषधयो[7]ऽम्बावतीमोषधीरिति[8] मातरो[9]ऽति[10] विश्वाः परि-
ष्ठा[11]ऽयदोषधयः संगछन्ते[12]ऽन्या वो अन्याम्[13] ॥ ६ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 4 (abhimâtihendrâdipaçusûktoktih), 2, 8, 6 (sâvitrâdipaçusuktakathanam), weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen

मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवतां शुचयद्भिरर्कैः ।
यत्सीं वरिष्ठे बृहती[14] विमिन्वन्नुवद्धोक्षा[15] पप्रथानेभिरेवैः[16] ॥

प्र पूर्वजे[17] ॥

स इत्स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान ।
उर्वी गभीरे रजसी सुमेके अवंशे धीरः शच्या समैरत्[18] ॥

भूरि[19] द्वे अचरन्ती चरन्तं पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते ।
नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात्[20] ॥

इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु पितर्मातर्यदिहोपब्रुवे[21] वाम् ।
भूतं देवानामवमे अवोभिर्विद्यामेषं वृजनं[22] जीरदानुम्[23] ॥

---

1) Vgl RV 1, 35, 2, TS 3, 4, 11, 2, VS 33, 43, 34, 31 2) Vgl RV 6, 71, 6, TS 1, 4, 23, 1, 2, 2, 12, 2, VS 8, 6 3) So H, Bb, B u P, in Ben अव्यात् 4) So im Anschluss an P आयं इत्या आर्ये । die Samh Mss आ ये 5) P प्रियां । 6) Vgl RV 2, 33, 10, TBr 2, 8, 6, 3 7) Vgl RV 10, 97, 1, TS 4 2, 6, 1, Kâṭh 13, 16, 16, 13, Kap S 25, 4, VS 12, 75 8) Vgl RV 10 97, 7, TS 4, 2, 6, 4, TBr 2, 8, 4 8, Kaṭh 16, 13, Kap S 25, 4, VS 12, 81 9) Vgl RV 10, 97, 4, TS 4, 2, 6, 1, TBr 2, 8 4 8, Kâṭh 13, 16, 16, 13, Kap S 25, 4, VS 12, 78 10) P अति । 11) Vgl RV 10, 97 10, TS 4 2 6 3, TBr 2, 8 4 8 Kaṭh 16 13, Kap S 25 4 12) Vgl TS 4, 2, 6 2, Kap S 25, 4 13) Vgl RV 10, 97 14, TS 4 2, 6, 3, TBr 2, 8, 4, 8, Kaṭh 16, 13, Kap S 25, 4 14) P बृहती इति बृहती 15) P वर्धत् । ह । उक्षा । 16) Vgl RV 4 56 1 17) Vgl RV 7 53 2, TS 4, 1, 11, 4, TBr 2, 8, 4, 7 18) Vgl RV 4, 56, 3, TBr 2, 8, 4, 7 19) Ben u Bb भूरि 20) Vgl TBr 2, 8, 4, 8 21) P यत् । इह । उपब्रुवे इत्युप ब्रुवे । 22) Bb वृषण 23) Vgl RV 1, 185, 11, TBr 2, 8, 4, 8

उर्वी पृथ्वी बहुले दूरेअन्ते[1] उपब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन् ।
दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्ती द्यावा रक्षत पृथिवी नो अभ्वात्[2] ॥
इन्द्रो भूतस्य भुवनस्य राजेन्द्रो दाधार पृथिवीमुतेमाम् ।
इन्द्रे ह विश्वा भुवना श्रितानीन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रः पृणन्तं पपुरिं चेन्द्रा[3] इन्द्रः स्तुवन्तꣳ स्तवितारमिन्द्रः ।
दधाति शक्रः[4] सुकृतस्य लोक इन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो द्यौरु३र्युत भूमिरिन्द्रा इन्द्रः समुद्रो अभवद्गभीरः ।
उ३र्वन्तरिक्षꣳ स जनासा इन्द्रा इन्द्र मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो वृत्रꣳ वज्रेणावधीदीन्द्रो[5] व्यूꣳसमुत शुष्णमिन्द्रः[6] ।
इन्द्रः पुरः शम्बरस्याभिनदीन्द्रं[7] मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो बभूव ब्रह्मणा गभीर इन्द्रा आभूतः परिभूर्ष्विन्द्रः[8] ।
इन्द्रो भविष्यदुत भूतमिन्द्रा इन्द्र मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो ऽस्मां[9] अवतु वज्रबाहुरिन्द्रे भूतानि भुवनानीन्द्रे[10] ।
अस्माकमिन्द्रो भवतु प्रसाहे[11] इन्द्र मन्ये पितरं मातरं च ॥
उत स्या नः सरस्वती जुषाणोपश्रुवत्सुभगा[12] यज्ञे अस्मिन् ।
द्युतद्युभिर्नमस्यैरियाणा[13] राया युजा चिदुत्तरा सखिभ्यः[14] ॥
प्र क्षोदसा धायसा सस्र[15] एषा सरस्वती धरुणमायसी[16] पूः ।

1) So im Anschluss an P दूरेअन्ते इति दूरे अंते । die Samh Mss दूरे अंते
2) Vgl RV 1, 185, 7, TBr 2 8 4, 8 3) P च । इंद्र । 4) P शुक्रः । 5) So Ben, in H u Bb wohl °वधीदीद्रो doch nicht ganz deutlich, in B so, nur ohne Accent, P अवधीत् । हि । इंद्र । 6) H u Bb शुष्णमिन्द्र, desgl B, nur ohne Accent. 7) So Ben, H u Bb wohl °भिनदीन्द्र, desgl B, ohne Accent, P अभिनत् । हि । 8) P परिभूरिति परि भूः । अपि । इंद्र । 9) P अस्मान् । 10) P भुवनानि । भूतानि । इंद्र । 11) P प्रसाह इति प्र साहे । 12) P उप । अवत् । 13) P मित द्रुभिरिति मितं द्रुभि । घृतद्युभिरिति घृतद्युभि । नमस्ये । इयाना । 14) Vgl RV 7, 95 4 15) So Ben P ससे ।, die andern Mss सहस 16) Ben धरुणास°, Bb धरुणम°

प्र बाधमाना[1] रथ्येव[2] याति विश्वा अपो महिना[3] सिन्धुरन्याः[4] ॥
एकाचेतत्सरस्वती[5] नदीना शुचिर्यती[6] गिरिभ्य आ समुद्रात् ।
रायश्चेतन्ती भुवनस्य भूरेर्घृतं पयो दुदुहे नाहुषाय[7] ॥
इदमददाद्रभसमृणच्युतं[8] दिवोदास वध्रीयश्वाय[9] दाशुषे ।
या शश्वन्तमाचखादावसं[10] पणिं ता ते दात्राणि तविषा सर-
स्वति[11] ॥
अयमु ते सरस्वति[12] वसिष्ठो द्वारा ऋतस्य सुभगे व्यावः ।
वर्ध शुभ्रे स्तुवते रासि वाजान्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[13] ॥
इय शुष्मेभिर्बिसखा इवारुजत्सानु[14] गिरीणां तविषेभिरूर्मिभिः[15] ।
पारावतघ्नीमवसे सुवृक्तिभिः सरस्वतीमा विवासेम धीतिभिः[16] ॥

॥ ७ ॥ Vgl TBr 2, 8, 4, 7 u 8, 2, 8, 2 8 (s oben), RV 7, 95, weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

शुचिं नु स्तोम[17] नवजातमद्येन्द्राग्नी[19] वृत्रहणा जुषेथाम्[20] ।
उभा हि वां सुहवा जोहवीमि[21] ता वाजं सद्य उशते धेष्ठा[22] ॥

1) P प्रबाधमानेति प्र बाधमाना । 2) P रथ्येवेति रथ्या इव । 3) P महिमा 4) Vgl RV 7, 95 1 5) P एका । अचेतत् । 6) Ben यति, H u Bb यती 7) Vgl RV 7, 95 2 8) Bb इयमददा॰ 9) P वध्रियश्वायेति वध्रि अश्वाय । 10) H u Bb ॰दावस ohne Accent, P आचखादित्या चखाद् । अवसं । 11) H u Bb तविषा सर॰ 12) Bb सरस्वति 13) Vgl RV 7, 95 6 14) P बिसखेवेति बिसखा इव । अरुजत् । 15) Ben तविषी॰ 16) Vgl RV 6 61, 2 TBr 2, 8, ° 8, Kath 4, 16 17) Vgl RV 7, 93, 1, TS 1 1 14, 1, TBr 2 4 8 3, Kâṭh 13, 15, 21, 13 18) Vgl RV 6 60, 1, TS 4, 2 11 3, 13, 8, TBr ?, 8, 5, 1, 3, 5 7, 3, Kath 4, 15, 21, 13, 23, 11 18) Vgl RV 6, 60 13, TS 1 1, 14 1 5 5, 1, TBr 2, 8, 5, 1, Kâṭh 7 4, 7, 5, 6, 9 Kap S 4 8 5, 3 u 4, VS 3 13 20) Vgl RV 1, 109, 6, TS 4, 2, 11 1, TBr 2, 8, 5 1, Kâṭh 4, 15 21) Vgl RV 6 60 3 TBr 3, 6 8, 1 22) Vgl RV 7, 93, 4, TBr 2, 8, 5 1, 3, 6, 9, 1, Kaṭh 4 15 23) In H u Bb दधत् ohne Accent, vgl TBr 2, 6 8, 4 8, 7, 4 Kaṭh 38 6 24) Vgl RV 1, 142, 10 oder 3 4 9, 7, 2 9, TS 4, 1, 8 3 oder 3, 1 11, 1, Kâṭh 18, 17, Kap S 29 5 25) Vgl TS 5, 1, 11, 3, TBr 2, 8, 7 4, Kâṭh 5, 6 2, VS 29, 9

पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः।
प्रजां त्वष्टा विष्यतु नाभिमस्मे[1] अधा[2] देवानामप्येतु पाथः[3]॥

दैव त्वष्टः[4]॥

आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु जिह्मानामूर्ध्वः स्वयशा उपस्थे।
उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्प्रतीची सिंहं प्रतिचेतयेते[5]॥

जगृह्मा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तम्[6]॥

सुब्रह्माणं देववन्तं महान्तमुरुं[7] गभीरं पृथुबुध्नमिन्द्र।
श्रुतऋषिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[8]॥

वनीवानो मम दूतासो[9] इन्द्रं स्तोमाश्चरन्ति[10] सुमतीरियानाः[11]।
हृदिस्पृशो मनसा वच्यमाना अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[12]॥

स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणाम्।
चर्कृत्यं शंस्यं[13] भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[14]॥

अश्वावन्तं रथिनं वीरवन्तं सहस्रिणं शतिनं वाजमिन्द्र।
भद्रव्रातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[15]॥

सनद्वाजं विप्रवीरं तरुत्रं[16] धनस्पृतं[17] शूशुवांसं[18] सुदक्षम्।
दस्युहनं पूर्भिदमिन्द्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[19]॥८॥

Vgl. TBr 2, 8, 7, 4, RV 10, 47, weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) H u. Bb °मस्मे 2) P अध। 3) Vgl. RV 2, 3, 9; TS 3, 1, 11, 2; TBr 2, 8, 7, 4 4) Vgl. TS 1, 3, 10, 1, 6, 3, 11, 2; Kāṭh 3, 7; Kap. S 2, 14 5) Vgl. RV 1, 95, 5; TBr 2, 8, 7, 4 6) Vgl. RV 10, 47, 1; TBr 2, 8, 2, 5 7) P बृहंत। (statt महान्तं 8) Vgl. RV 10 47, 3; TBr 2, 5, 6, 1 9) P दूतास। 10) P स्तोमं। चरंति। 11) Bcn °रीयानाः, P सु मतीः। इयानाः। 12) Vgl. RV 10, 47, 7. 13) P शंस्यं। 14) Vgl. RV 10, 47, 2 15) Vgl. RV 10, 47, 5 16) H u. Bb तरुत्रं 17) P धनस्पृतमिति धन-स्पृत। 18) P शूशुवांसमिति शूशुवांसम्। 19) Vgl. RV 10, 47, 4.

त्वष्टा पत्नीभिरिह नः सजोषा देवो देवीभिर्हविषो जुषाणः ।
उभो[1] रयिं बहुलं विष्यता[2] नः शृणोत नः सुमतिं यज्ञियासः ॥
रेतोधा यस्य भुवनस्य देवः ससाद योनौ जनिता जनित्वः ।
रूपाणि कृण्वन्विदधद्वपूंषि त्वष्टा पत्नीभिश्चरति प्रजानन् ॥
त्वष्टा पत्नीभिरनु मंहनेवाप्येयावा[3] धिषणे यं[4] दधाते ।
विश्वा वसु हस्तयोरादधानो ऽन्तर्महीं[5] रोदसी याति साधन् ॥
आ नो वीरैर्भिर्जनिता मतीनां गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्वसूयन् ।
समञ्जानो धामभिर्विश्वरूपैस्त्वष्टा[6] पत्नीभिश्चरति प्रजानन् ॥
त्वष्टा रेतो भुवनस्य पत्नीर्विकृण्वानास्तनयं[7] भूरि पश्वः ।
यां[8] वो देवी[9] रोदसी तञ्शृणोता[10] नो रयिं जनत[11] विश्ववारम् ॥
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च रयिं च नो जनत विश्वरूपम् ।
योनौ रेतो दधदस्मे नु त्वष्टा देवीः पत्नीर्जनत जीवसे नः[12] ॥
वि मच्छ्रथाय[13] रशनामिवाग ऋध्याम ते वरुण खामृतस्य ।
मा तन्तुश्छेदि वयतो धियं मे मा मात्रा शार्यपसः[14] पुर ऋतोः[15] ॥
पर[16] ऋणा सावीरध मत्कृतानि माहं[17] राजन्नन्यकृतेन भोजम् ।
अव्युष्टा इन्नु भूयसीरुषासा[18] आ नो वीरान्वरुण[19] तासु शा-
धि[20] ॥

---

1) P ऊपो ऊधुपो । 2) P वि । ष्यत । 3) P मंहनेयेति मंहना इव । आप्येयावेति ... 4) So Ben u P, die andern Mss ये 5) H u Bb मही 6) H °रूपान् ; Bb विश्वरूपान् 7) Die Samh Mss तनयत्, P तनय । 8) P यां । 9) P देवी । 10) P तंत् । शृणोत, Bb तच्छृणोता 11) So Ben u P, die andern Mss जनित 12) Vgl RV 10, 184 2, TA 1, 27 1, AV 20 63 1 124 4 13) So Ben, H मच्छ्र-थाय, Bb मच्छ्रथाय, P मत् । श्रथाय । 14) Die Samh Mss सर्यपस, P शारि । अपस । 15) Vgl RV 2, 28, 5 16) P परा । 17) P मा । अहं । 18) P उषास । 19) P वा । न । जीवान् । वरुण । 20) Vgl RV 2 28 9

अपो सु[1] म्यक्ष[2] वरुण भियसं मत्सम्राडृतावो ऽनु[3] मा गृभाय ।
दामेव वत्साद्विमुमुग्ध्यंहो नहि त्वदारे निमिषश्चनेशे[4] ॥
यो मे राजन्युज्यो वा सखा वा स्वप्ने भयं भीरवे मह्यमाह ।
स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद्वरुण पाह्यस्मान्[5] ॥
मा नो वधैर्वरुण ये त इष्टा[6] एनः कृण्वन्तमसुर[7] भ्रीणन्ति ।
मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि षू मृधः शिश्रथो जीवसे नः[8] ॥
उप[9] त्यानि नौ सख्या बभूवुः सचावहै[10] यदवृकं पुरा चित् ।
बृहन्तं मानं वरुण स्वधावः सहस्रद्वारं जगमा[11] गृहं ते[12] ॥
मूर्धानं दिवः[13] पृष्टो दिवि[14] वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम[15] त्वमग्ने शोचिषा शोशुचानो[16] ऽग्निः प्रातः सवनात्[17] विश्व॰ विद्याच ॥ ९ ॥

Die Vergleichungen s in den Anmerkungen

आ वां रथो रोदसी बद्बधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः ।
घृतवर्तनिः पविभी रुचान[18] इषां वोढा नृपतिर्वाजिनीवान्[19] ॥
स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा[20] त्रिवन्धुरो मनसायातु[21] युक्तः ।
विशो[22] येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्रा[23] चिद्याममश्विना[24] दधाना[25] ॥
स्वश्वा यशसायातमर्वाग्दस्रा निधिं मधुमन्तं पिबाथः ।

---

1) P अपो एतपो । सु । 2) So Ben., P म्यर्च ।, die andern Mss मिषि 3) P मंनु । 4) Vgl RV 2, 28, 6 5) Vgl RV 2, 28, 10 6) P इष्टौ । 7) P कृण्वंत । असुर । 8) Vgl RV 2, 28 7 9) Die उ fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt 10) P संचावहेति संचावहै । 11) P जगम । 12) Vgl RV 7, 88, 5 13) Vgl RV 6, 7, 1, TS 1, 4, 13, 1, 6, 5 2, 1 Kāṭh 4, 5, 28, 1, Kap S 3, 5, VS 7, 24, 33, 8. 14) Vgl RV 1 98, 2, TS 1, 5 11, 1 u 3, Kāṭh 4, 16, 40, 3 u 5 15) Vgl RV 1, 98, 1, TS 1, 5, 11 3, Kāṭh 4 16, VS 26, 7 16) Vgl. RV 7, 13, 2, TS 1, 5 11, 2 17) P प्रातं सवनादिति प्रातं सवनात् ।, vgl aber oben 1 3, 36, vgl ferner TS 3, 1, 9, 1, Kāṭh 30 6 u 7 18) P पर्विभि । रुचानं । 19) Vgl RV 7, 69, 1, TBr 2, 8, 7, 6 20) P भूम । 21) P मनसा । यां । यातु । 22) H विशो 23) P कुत्र । 24) P चित् । यामं । अश्विना । 25) Vgl RV 7, 69, 2, TBr 2, 8, 7, 7

वि वा॰ रथो वध्वा यादमानों ऽन्तान्दिवो[1] बाधते वर्तनि-
भ्याम्[2] ॥

यो ह स्य वा॰ रथिरा वस्त उस्रा[3] रथो युजानः परियाति वर्तिः ।
तेन नः शं॰ योरुषसो व्युष्टौ न्यश्विना वहतं॰ यज्ञे अस्मिन्[4] ॥

युवोः श्रियं परि योषावृणीत सूरो दुहिता परितक्म्यायाम्[5] ।
यद्देवयन्तमवथः[6] शचीभिः परि घ्रं॰सम्ओमना वां॰ वयो गात्[7] ॥

युवं भुज्युमवविद्धं॰ समुद्र उदूहथुरर्णसो[8] अस्रिधानैः ।
पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिर्दं॰संनाभिरश्विना पारयन्ता[9] ॥

ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता[10] ॥

स ई॰ सत्येभिः सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं॰[11] वि धनसैरदर्दः ।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं॰ व्यानट्[12] ॥

ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशं॰ सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः[13] ।
यो गा उदाजत्स दिवे वि चाभजन्महीव[14] रीतिः शवसासरत्पृ-
थक्[15] ॥

इन्धानो अग्निं॰ वनवद्वनुष्यतः कृतब्रह्मा[16] शूशुवद्रातहव्य इत्[17] ।
जातेन जातमति स प्रसर्सृते[18] यं॰यं॰ युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः[19] ॥

---

1) Die Mss schwanken, H यादमानों ऽन्तान्, Bb °नो ऽन्ता, Ben °नो न्तान्, P यादमान । अन्तान् । 2) Vgl RV 7, 69, 3, TBr 2, 8, 7, 7 3) P वस्ते । उस्रा । 4) Vgl. RV 7 69, 5, TBr 2, 8, 7, 8, Kâṭh 17, 18 5) So Ben, in H u Bb परित-क्माया, desgl B ohne Accent, P परितक्मायामिति परि तक्माया । 6) H, Bb, B °मवत 7) Vgl RV 7, 69, 4, TBr 2, 8, 7, 8 8) Ben °द्रमुद्र°, P समुद्रे । उत् । ऊहथु । 9) Vgl RV 7, 69, 7, TBr 2, 8 7, 8 10) Vgl RV 2, 23, 19 24 16, TBr 2, 8, 5 1; VS 34, 58 11) H शुचयद्भि°, desgl B, ohne Accent Bb शुचयद्भि° 12) B व्यानट्, vgl RV 10, 67, 7, TBr 2, 8, 5 1 13) So corrigirt, Ben, Bb u P करिष्यत°, desgl H u B, ohne Accent. 14) P च । अभजत् । महीवेति मही इव । 15) H u Bb पृथक, vgl RV 2 24, 14, TBr 2 8, 5, 2 16) P कृतब्रह्मेति कृत ब्रह्मा । 17) P शूशुवत् । रातहव्य इति रात हव्य । इत् । 18) So Ben und wohl auch P; d e andern Mss. सरिसृते 19) Vgl RV 2, 25, 1, TBr 2, 8 5, 2

ब्रह्मणस्पते सूयमस्य[1] विश्वहा[2] ॥

स इज्जनेन[3] स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।
देवानाꣳ यः पितरमाविवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्[4] ॥

आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्युप[5] प्रिया नमसा हूयमाना[6] ।
सꣳ यौ[7] अप्नःस्थो[8] अपसेव जनाञ्छ्रुधीयतश्चिद्यतथो[9] महित्वा[10] ॥

युवꣳ वस्त्राणि पीवसा[11] वसाथे युवोरच्छिद्रा[12] मन्तवो ह सर्गाः ।
अवातिरतमनृतानि[13] विश्व[14] ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे[15] ॥

को नु वां मित्रावरुणावृतायन्दिवो वा महः पार्थिवस्य वा दे[16] ।
ऋतस्य वा सदसि त्रासीथां नो यज्ञायते वा पशुषो[17] नु वाजान्[18] ॥

तत्सु वां मित्रावरुणा महित्वमीर्मा तस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे ।
विश्वाः पिन्वथः[19] स्वसरस्य धेना अनु वामेकः पविरावर्तत्[20] ॥

यद्बꣳहिष्ठं नातिविधे[21] सुदानू अच्छिद्रꣳ शर्म भुवनस्य गोपा[22] ।
तेन नो मित्रावरुणा अविष्टꣳ सिषासन्तो[23] जिगीवाꣳसः स्याम[24] ॥

---

1) So Ben; in H u Bb सुयमस्य, desgl B, ohne Accent, P सुयमस्येति सु.यमस्य । 2) Vgl. RV 2, 24, 15, TBr 2, 8, 5, 2 3) P इत् । जनेन । 4) Vgl. RV 2, 26, 3; TBr 2, 8, 5, 8; TS 2, 3, 14, 3 5) P सुशस्तीति सु शस्ति । उप । 6) H, Bb u. B हूयमाना 7) P यौ । 8) H u Bb अपनस्थौ, desgl B, ohne Accent; P अप्नस्थे इत्यप्नः स्थः । 9) P जनान् । श्रुधियत इति श्रुधि यतः । 10) Vgl. RV 6 67, 3. 11) Ben पिवसा 12) Ben °द्र, P अच्छिद्रा. । 13) Ben अवातिरतमनृ° 14) P विश्वा । 15) Vgl RV 1, 152, 1, TBr 2, 8, 6, 6 16) P वा । दे । 17) P पशुषः । पशुस इति पशु सः. । 18) Vgl RV 5, 41, 1 19) Bb पिन्वथ 20) Vgl. RV 5, 62, 2; TBr 2, 8, 6, 6. 21) Bb °विदे 22) So Ben u P, in H u Bb गोपाः; desgl. B, ohne Accent 23) P सिषासंतः । सिसासत इति सिषासतः । 24) Vgl RV 5, 62, 9; TBr 2, 8, 6, 7.

प्र वाहवा[1] ॥ १० ॥

Vgl TBr 2, 8, 7 (s oben); 2, 8, 5 und 6 (âindrâdipaçvâdisûktakathanam und sâvitrâdipaçusûktakathanam), Weiteres s in den Anmerkungen

आ नो विश्वा आस्क्रा[2] गमन्तु देवा मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ।
भुवन्यथा नो विश्वे वृधासः करन्त्सुषाहा विथुरं न[3] शवः[4] ॥
शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।
शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः[5] ॥
ये सवितुः सत्यसवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः ।
ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नो दधातन द्रविणं चित्रमस्मे[6] ॥
सुग्मा[7] वो देवा[8] विश्वे देवाः[9] ॥
द्यौः[10] पितः पृथिवि[11] मातरध्रुगग्ने भ्रातर्वसवो मृडता[12] नः ।
विश्व आदित्या अदिते[13] सजोषा अस्मभ्यं शर्म बहुलं वियन्त[14] ॥
ईडे अग्निं स्ववसं नमोभिरिह प्रसत्तो[15] वि चयत्कृतं नः ।
रथैरिव प्रभरे[16] वाजयद्भिः प्रदक्षिणिन्मरुतां[17] स्तोममृध्याम्[18] ॥
त्विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत्तृषुच्यवसो[19] जुह्वो नाग्नेः[20] ।

---

1) Vgl RV 7, 62, 5, TS 1, 8, 22, 3, 2, 5, 12 3, TBr 2, 7, 15, 6 8, 6, 7, Kâth 12, 14, VS 21, 9 2) P विश्वे । आस्क्रा । 3) Ben नु 4) Vgl RV 1, 186, 2, TBr 2, 8, 6, 3 5) Vgl RV 7, 35, 11, TBr 2, 8 6, 3 6) Vgl RV 10, 36 13; TBr 2, 8, 6, 4 7) P सुग्मा इति सु ग्मा ।(!) 8) P देवा ।, vgl VS 8, 18; Kâṭh 4, 12, Kap S 3, 10 9) So die Samh Mss, P देवाः ।, vgl RV 6 52, 13, TS 2, 4, 14 5, 4, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 6, 5, VS 33, 53 10) So P die Samh Mss द्यौ । 11) Die Mss., auch P पृथिवी 12) P मृडत । 13) H u Bb चदिते 14) Ben वीº, vgl RV 6, 51, 5, TBr 2, 8, 6 5. 15) H u Bb प्रसत्तो 16) P प्र । भरे । 17) P प्र दक्षिणित् । 18) Vgl RV 5, 60 1, TBr 2, 7, 12, 4 19) P दिद्युत् । तृषुच्यवस इति तृषु च्यवस । 20) P न । अग्नेः ।

अर्चत्रयो धुनयो न वीरा भ्राजज्जन्मानो[1] मरुतो अधृष्टाः[2] ॥
अग्ने याहि[3] दूत्य[4] मा रिषण्यो देवाँ[5] अच्छा ब्रह्मकृता गणेन ।
सरस्वती मरुतो अश्विनापो[6] यक्षि देवान्रत्नधेयाय विश्वान्[7] ॥
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय[8] ॥
ये अग्नयो न शोशुचन्निधाना द्विर्यत्त्रिर्मरुतो वावृधन्त ।
अरेणवो हिरण्ययास[9] एषा॰ साकं नृम्णैः पौंस्येभिश्च भूवन्[10] ॥
आ वो यन्तूदवाहासो[11] अद्य[12] ॥
सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः[13] पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भुवनस्य पत्न्युरु लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥
असंबाधा या मध्यतो मानवेभ्यो यस्या[14] उद्वतः प्रवतः समं महत् ।
नानारूपा[15] ओषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां[16] नः ॥
या॰ रक्षन्त्यस्वप्ना[17] विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु घृतं दुहामथो[18] उक्षतु वर्चसा ॥
यस्यां पूर्वे पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन्[19] ।
या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु ॥
यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्याश्च भूम्यधराग्याश्च[20] पश्चात् ।
शिवास्ता[21] मह्यं चरते भवन्तु मा निपप्तं भुवने शिश्रियाणः ॥

---

1) P भ्राजज्जन्मान इति भ्राज जन्मानः । 2) Vgl RV 6 66 10 3) In H u Bb das Verbum ohne Accent 4) I दूत्यं । 5) P देवान् । 6) P अश्विना । आपः । 7) Vgl RV 7, 9 5 TBr 2 8 6 4 8) Vgl RV 6 66 9 TS 4 1 11 3 TBr 2 8 5 5 Kâth 20 15 9) P हिरण्ययासः । 10) Vgl RV 6 66 2 11) P यन्तु । उदवाहास इत्युद वाहसः । 12) Vgl RV 5 58 3 TBr 2 5 5 3 13) Ben यज्ञात् । 14) P यस्याः । 15) I नानारूपा इति नाना रूपाः । 16) Bb °ता 17) Ben रक्षन्ति स्वप्ना 18) Bb दुहाम॰ I दुहम् । अथो इत्यथो । 19) So H u Bb in Ben °भ्यव तयन् P अभि । अवर्तयन् । 20) So Ben in H u Bb °धरा याश्च desgl B ohne Accent I भूम्यधरागिति भूमि अधराक् 21) Ben °स्ता P शिवाः । ताः ।

विश्वंभरा[1] वसुधानी पुरुक्षुर्हिरण्यवर्णा जगतः प्रतिष्ठा ।
वैश्वानरं बिभ्रती[2] भूमिरग्निमिन्द्र ऋषभा[3] द्रविणं नो दधातु ॥ ११ ॥

Vgl TBr 2, 8, 6, Weiteres s in den Anmerkungen

आ वां मित्रावरुणा हव्यदातिं नमसा देवा[4] अवसा ववृत्याम् ।
अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सह्या[5] अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा[6] ॥
ऋतस्य गोपा[7] अधितिष्ठथो रथं सत्यधर्माणा परमे व्योमन् ।
यमत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमत्पिन्वते दिवः[8] ॥
वाचं सु मित्रावरुणा ऋतावरीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।
अभ्रा वसथ[9] मरुतः[10] सु मायया[11] द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम्[12] ॥
सम्राजा अस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दृशा ।
वृष्टिं वां राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी विचरन्ति[13] तन्यवः ॥
आ नो मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिडाभिः[14] ।
प्रति वामत्र वरमा[15] जनाय पृणीतमुद्नो[16] दिव्यस्य चारोः[17] ॥
सम्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या[18] मित्रावरुणा[19] विचर्षणी ।

---

1) Bb विश्वभरा 2) Ben बिभर्ति 3) So H u Bb, ich zerlege es in ऋषभ । भा ।, in Ben ऋषभा ohne Accent; P ऐन्द्रवृषभेतीन्द्रवृषभा 4) P देवौ । 5) H u Bb सह्यां 6) Vgl RV 1, 152 7, TBr 2 8 6, 5 7) P गोपौ । 8) Vgl RV 5, 63, 1 9) P वसत । 10) So P in den Samh Mss ohne Accent. 11) So mit P सु । माययां ।, Ben सुमायया H u Bb स्वमायया, desgl B, ohne Accent 12) Vgl RV 5 63 6, TBr 2, 4, 5, 4 13) Ben °चेर° 14) Ben °तमीडाभि 15) So im Anschluss an P वरं । आ ।, Ben वरामा, H u Bb वरिमा, desgl B, ohne Accent. 16) So corrigirt, die Mss schwanken, Ben पृणीतमुद्रो, H u Bb प्रणीतमुभो, desgl B ohne Accent, P प्रणीतं । उद्नः । 17) Vgl RV 7, 65, 4, TBr 2, 8, 6, 7 18) P पृथिव्याः । 19) In H u Bb dies Wort ohne Accent.

चित्रेभिरभ्रैरुपतिष्ठतो रवं द्यां वर्षयतो[1] असुरस्य मायया[2] ॥

आ ते महो[3] यो जातं[4] एवाभि गोत्राणि[5] ॥

आभिः स्पृधो मिथतीररिषण्यन्नमित्रस्य[6] व्यथया[7] मन्युमिन्द्र ।
आभिर्विश्वा अभियुजो विषूचीरार्याय विशो ऽवतारीर्दासीः[8] ॥
अयं° शृण्वे अध जयन्नुत घ्नन्नयमुतं[9] प्रकृणुते युधा गाः[10] ।
यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं दृढं भयता[11] एजदस्मात्[12] ॥
अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्यावर्धत[13] मध्या[14] आ नाव्यानाम्[15] ।
सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्रा[16] ओजिष्ठेन हन्मनाहन्नभि[17] द्यून्[18] ॥
इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोग्रो हिरण्यवर्ण इषिरः स्वर्षाः ।
तस्य वयं° सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम[19] ॥
हिरण्यवर्णो अभयं कृणोत्वभिमातिहेन्द्रः पृतनासु जिष्णुः ।
स नः शर्म त्रिवरूथ° वियं°सद्मयं[20] पात स्वस्तिभिः सदा नः[21] ॥
इन्द्र° स्तुहि वज्रिण° सोमपृष्ठ[22] पुरोडाशस्य जुषता° हविर्नः ।
हत्वाभिमातीः पृतनाः सहस्वानथाभयं कृणुहि विश्वतो नः[23] ॥
स्तुहि शूर° वज्रिणमप्रतीक° वृत्रहणं पुरुहूतमिन्द्रम् ।
यं एका इञ्शतपतिर्जनेषु तस्मा इन्द्राय हविषा जुहोत[24] ॥
इन्द्रो देवानामधिपाः[25] पुरोहितो विशां पतिरभवद्वाजिनीवान् ।

1) P वर्षयत । 2) Vgl RV 5, 63, 3 3) Vgl RV 7, 25, 1, TS 1, 7, 13, 2, TBr 2, 8, 3, 3, Kāṭh 8 16 4) Vgl RV 2, 12, 1, TS 1, 7, 13, 2, TB 2 8, 3, 3, Kaṭh 8, 16 5) Vgl RV 10 103 7, TS 4 6, 4, 2, VS 17, 39 6) P मिथती । षंरिषण्यत् । अमित्रस्य । 7) P व्यथय । 8) Vgl RV 6, 25, 2, TBr 2, 8, 3, 3 9) H u Bb जयतु घ्नंघन्न° 10) Ben गात् 11) P भयते 12) P अस्मात् ।, vgl RV 4 17, 10, TBr 2, 8, 3 3 13) P अस्य । अवर्धत । 14) P मध्ये । 15) So H u Bb, in Ben नाव्यांना, P नाव्यानां । 16) P तं । इंद्रः । 17) P हंन्मना । अहन् । अभि । 18) Vgl RV 1 33, 11, TBr 2, 8, 3, 4 19) Vgl TBr 2, 8, 4, 1 20) Ben धी° 21) Vgl TBr 2, 8, 4 1 22) Bb सोमपृष्ठ 23) Vgl TBr 2 8 4, 1 24) Vgl TBr 2, 8, 4, 2 25) So Ben, H u Bb °मधिपं, B °मधिमप, P अधिपा इत्यधि पाः ।

अभिमातिहा तविषस्तुविष्मानस्मभ्यं[1] चित्रं वृषणं रयिं दात्[2]
यं इमे द्यावापृथिवी महित्वा बलेनाहंहदभिमातिहेन्द्रः[3] ।
स नो हविः प्रतिगृभ्णातु रातये देवानां देवो निधिपा नो ॥[5]

॥ १२ ॥ Vgl TBr 2 8 6, 2 8, 3 u 4 (s oben), weitere Vergleichungen s in Anmerkungen

इन्द्रो वृत्रमतरद्वृत्रतूर्ये[7] ऽनाधृष्यो मघवा शूर[8] इन्द्रः ।
अन्वेनं विशो अमदन्त पूर्वीरयं[9] राजा जगतश्चर्षणीनाम्[10] ॥
स एव वीरः स उ वीर्यावान्स[11] एकराजो[12] जगतः परस्याः ।
यदा वृत्रमतरच्छूर[13] इन्द्रो अथैकराजो[14] अभवज्जनानाम्[15] ॥
इन्द्रो यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशस्य जुषतां हविर्नः ।
वृत्रं तीर्त्वा[16] दानवं वज्रबाहुर्दिशो ऽदृंहद्दृंहिता दृंहणेन[17]
इमं यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशं प्रतिगृभ्णात्विन्द्रः ।
यदा वृत्रमतरच्छूरा इन्द्रो अथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम्[18] ॥
अहन्वृत्रम्[19] ॥
इन्द्रो देवाञ्छम्बरहत्य[20] आवदिन्द्रो[21] देवानामभवत्पुरोगाः ।
इन्द्रो यज्ञे हविषा वावृधानो वृत्रतूर्नो अभयं शर्म यंसत्[22] ॥

---

1) P तविष्मान्   2) So P, die Samh Mss दा°, vgl TBr 2 8 4, 2   3) B° °मातो°   4) So Ben H, Bb u B °गृह्णातु, für den P s die folgende Anmerkun 5) P हविः । प्रति । अतरत् । वृत्रतूर्ये । देवाना ।   6) Vgl TBr 2, 8, 4, 3   7) °मतरद्   8) P शूर ।   9) So im Anschluss an P पूर्वीः । अयं ।, die Samh Ms पूर्वीरयं°   10) Vgl TBr 2, 8 3, 6   11) P वीर्यवानिति वीर्य वान् ।, Bb वीर्यवा 12) P एवं । राजा ।   13) Bb °मतरच्छूरा P अतरत् । शूरः ।   14) P एकराजं इत्येक राज ।   15) Vgl TBr 2 8, 3 7   16) P तर्ती ।   17) Ben दृंहिता दृंहिता दृं हणेन, vgl TBr 2 8, 3, 7   18) Vgl TBr 2 8 3 8   19) Vgl RV 1, 3° 6, TI 2 6 4 3   20) P देवान् । शंबरहत्य इति शंबर हत्ये ।   21) P आ । अवत् ।   22) S Ben u P, d c andern Mss यसत्, vgl TBr 2 8, 3, 8

इन्द्रस्य वृष्णो[1] जनिषा उग्रे[2] इन्द्र एषां नेता[3] भूरि चकर्थ[4] ॥
त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्या[5] रदा[6] मरुद्भिः शुरुधो गोअग्राः ।
स्तवानेभिः स्तवस[7] इन्द्र देवैर्विद्यामेषं[8] वृजनं जीरदानुम्[9] ॥
यः सप्त सिन्धूꣳरदधात्पृथिव्यां यः सप्त लोकानकृणोद्दिशश्च ।
इन्द्रो हविष्मान्त्सगणो मरुद्भिर्वृत्रतूर्नो यज्ञमिहोपयासत् ॥
समिद्धा इन्द्रो[10] ऽनवस्ते[11] ॥
इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा[12] अभिनत्पर्वतानाम्[13] ॥
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रꣳ स्वर्यं ततक्ष ।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमवजग्मुरापः[14] ॥
इन्द्रो यातो ऽवसितस्य राजा शमस्य[15] च शृङ्गिणो वज्रबाहुः ।
सेदु राजा क्षयति[16] चर्षणीनामरान्न नेमिः परि ता बभूव[17] ॥
अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून्वि तिग्मेन वृषभेणा[18] पुरो
ऽभेत्[19] ।
सꣳ वज्रेणाभिनद्वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः[20] ॥ १३ ॥

Vgl TBr 2, 8, 3 u 4, Weiteres in den Anmerkungen

---

1) Vgl RV 10, 103 9, TS 4, 6, 4 3, Kath 18, 5, Kap S 28, 5, VS 17, 41 2) Vgl RV 10, 73, 1, TBr 2, 8, 3, 4, Kâth 4 8, Kap S 3 6, VS 33, 64 3) Vgl RV 10, 103, 8, TS 4 6 4, 3, Kath 18, 5, Kap S 28 5, VS 17, 40 4) Vgl RV 1, 165, 7, Kâth 9, 18, 23, 11 5) So Ben, P विश्वजन्येति विश्व सन्या ।, die andern Mss विश्वजन्याꣳ 6) Ben इंदा, P रद । 7) P स्तवसे । 8) P विदा । इषं । 9) Vgl RV 1, 160, 8 10) Vgl TBr 2 6, 8, Kâth 38 6, VS 20, 36 11) So Ben, in H u Rb नमस्ते, desgl B, ohne Accent, P नम । ते ।, vgl RV 5, 31, 4; TS 1, 6, 12, 6; TBr 2, 8 4, 3, Kath 8, 16 12) P वक्षणा । 13) Vgl RV 1, 32, 1, TBr 2, 5, 4 1 8, 4, 3 14) Vgl RV 1, 32 2, TBr 2, 5, 4, 2 8 4, 3 15) Ben शमस्य 16) Ben क्षयेति, P यचति । 17) Vgl RV 1, 32 15, TBr 2, 8, 4, 3. 18) P वृषभेण । 19) P पुरः । अभेत् । 20) Vgl RV 1, 33, 13, TBr 2, 8, 4, 4.

त्वमपो वि दुरो[1] विषूचीरिन्द्र दृळ्हमरुजः[2] पर्वतस्य ।
राजाभवो[3] जगतश्चर्षणीनां॰ साकं॰ सूर्यं जनयन्द्यामुषासम्[4] ॥
इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विषुरूपं॰ यदस्ति ।
ततो ददाति[5] दाशुषे वसूनि चोदद्राध[6] उपस्तुतश्चिदर्वाक्[7] ॥
स्वादोरित्था विषूवतो[8] मध्वः पिबन्ति[9] गौर्यः ।
या इन्द्रेण सयावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभसे[10] वस्वीरनु स्वराज्यम्[11] ॥
युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज उग्रस्य यूनः स्थविरस्य घृष्वेः[12] ।
अजूर्यतो[13] वज्रिणो वीर्याणीन्द्रः श्रुतस्य महतो महानि[14] ॥
इदं नमो वृषभाय स्वराजे[15] सत्यशुष्माय तवसेऽवाचि ।
अस्मिन्निन्द्र वृजने सर्ववीराः स्मत्सूरिभिस्तव[16] शर्मन्स्याम[17] ॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेषु[18] ॥
आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शंतमेन ।
अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास[19] इमं॰ यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः[20] ॥
न दक्षिणा विचिकिते[21] न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत[22] पश्चा ।
पाक्या[23] चिद्वसवो धीर्या[24] चिद्युष्मानीतो अभयं ज्योतिर-
श्याम्[25] ॥

---

1) P वि । दुरः । 2) So Ben, in H u Bb दृळ्हामरुज, desgl B, ohne Accent, P दृळ्हा । अरुजः । 3) P राजा । अभवः । 4) Vgl RV 6, 30, 5 5) Bb ददातु 6) P चोदयत् । राधः । 7) Vgl RV 7, 27, 3, TBr 2 8, 5, 8 8) So im Anschluss an P विषुवतः । विषुवत इति विषु वत ।, Ben विषुवतो, H u Bb विषुव्रतो, B विषवुतो 9) So P, die Samh Mss पिबति 10) P शोभसे । 11) Vgl RV 1, 84, 10 12) P धृष्वेः । 13) So im Anschluss an P अजूर्यतः ।, die Samh Mss अजोर्यतो 14) Vgl RV 3, 46 1 15) P स्व राजे । 16) Ben सूरि॰ 17) Vgl RV 1, 51, 15 18) Vgl RV 10, 103, 11, TS 4, 6, 4, 3, Kâth 18, 5, Kap S 28 5, VS 17, 43 — Hier bricht Ben auf f 59 ab, und ist das Folgende in dieser Hdschr nicht mehr vorhanden 19) P तुरासः । 20) P श्रोषमाणाः ।, vgl RV 7, 51, 1, TS 2, 1 11, 6, TBr 2, 8, 1, 6 21) P वि । चिकिते । 22) P आदित्याः । न । उत । 23) P पाक्या । 24) Ben धीर्या, P धीर्या । 25) Vgl RV 2 27, 11, TS 2, 1, 11, 5, TBr 2, 8, 1, 6

धारयन्तः[1] ॥

तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीँरुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम् ।
ऋतेनादित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु[2] ॥

यज्ञो देवानां प्रत्येतु सुम्नम्[3] ॥

शुचिरपः सूयवसा[4] अदब्ध उपक्षयन्ति वृद्धवयाः सुवीराः ।
नकिष्टं[5] घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ[6] ॥

आदित्यो देव उदगात्पुरस्ताद्विश्वा भूतानि प्रति मोदमानः ।
तस्य देवाः प्रसवं[7] यन्ति सर्वे यत्रास्य नाम परमं गुहा विदुः ॥

यस्य भान्ति केतवो यस्य रश्मयो यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वा ।
तस्यादित्यस्य प्रसवं[8] मनामहे यस्तेजसा प्रथमजा विभाति[9] ॥

विभाति केतुररुणः पुरस्तादादित्यो विश्वा भुवनानि सर्वा ।
सुगं नु पन्थामन्वेति प्रजानन्पिता देवानामसुरो विपश्चित् ॥

व्रतेन यं व्रतिनो वर्धयन्ति देवा मनुष्याः पितरश्च सर्वे ।
तस्यादित्यस्य[9] प्रसवं मनामहे यस्तेजसा प्रथमजा विभाति ॥

आदित्यः शुक्र उदगात्पुरस्ताज्ज्योतिः कृण्वन्वि तमो बाधमानः ।
आभासमानः प्रदिशो नु सर्वा भद्रस्य कर्ता रोचमाना[10] आगात् ॥

यदेदेनमदधुर्यज्ञियासो[11] दिवि देवाः सूर्यमादितेयम् ।
यदा चरिष्णू[12] मिथुना[13] अभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानि विश्वा[14] ॥

॥ १४ ॥ Vgl TBr 2 8 1 6 Weiteres s in den Anmerkungen

1) Vgl RV 2, 27, 4 TS 2 1, 11, 4 TBr 2 8 1, 6, Kath 11 12 2) Vgl RV 2, 27, 8, TS 2 1, 11 5 TBr 2, 8, 1 6, Kāth 11 12 3) Vgl RV 1, 107, 1, TS 1, 4 22, 1, 2, 1 11, 4 TBr 2, 8 1 6 Kath 4 10, Kap S 3 8, VS 8, 4, 33 68 4) P सुयवसा इति सु यवसा । 5) P नकि । तं । 6) Vgl RV 2 27, 13, TS 2, 1, 11, 4, TBr 2 8, 1 6 7) Bb प्रभवं 8) Vgl TBr 3, 1 1, 1 9) Bb यस्या॰ 10) P रोचमान । 11) P यदा । इत् । एनम् । 12) So P, die Samh Mss चरिष्णु 13) P मिथुनौ । 14) Vgl RV 10 88, 11

वयंमु त्वा गृहपते जनानामग्ने अकर्म समिधा बृहन्तम् ।
अस्थूरिं नो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेजसा संशिशाधि[1] ॥
अग्ने स क्षेषदृतपा ऋतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।
यं त्वं मित्रेण वरुणः सजोषा देव पासि त्यजसा मर्तमंहः[2] ॥
तेजिष्ठा यस्यारतिर्वनेराट् तोदो अध्वन्[3] वृधसानो अद्यौत्[4] ।
अद्रोघो[5] न द्रविता चेतति त्मन्नमर्त्यो ऽवर्त्र[6] ओषधीषु[7] ॥
आ यदिषे नृपतिं तेज[8] आनट् शुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके ।
अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्यं[9] जनयत्सूदयच्च[10] ॥
स तेजीयसा मनसा त्वोत उत[11] शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः ।
अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुष्टुतयश्च वस्वः[12] ॥
स इदस्तेव[13] प्रतिधादसिष्यञ्छिशीत[14] तेजो ऽयसो न[15] धाराम् ।
चित्रध्रजतिररतिर्यो अक्तोर्वेर्न[16] द्रुषद्वा[17] रघुपत्मजंहाः[18] ॥
हव्यवाडग्निरजरः पिता नः[19] ॥
मथीदयदीं[20] विष्टो मातरिश्वा होतारं विश्वाप्सुं[21] विश्वदेव्यम् ।

---

1) Vgl RV 6, 15, 19, TBr 3, 5, 12, 1 2) Vgl RV 6, 3, 1 3) P अध्वन् । न । 4) So P, die Samh Mss. अद्योत् 5) So im Anschluss an P अद्रोघः ।, Bb अद्रोघो, H आद्रोघो 6) So im Anschluss an P अवर्त्रः ।, die Samh Mss schreiben वर्त्रे 7) Vgl RV 6, 12, 3 8) P तेजः । 9) So im Anschluss an P स्वाध्यमिति सु आध्यं ।, die Samh Mss साध्यं 10) Vgl RV 1, 71, 8, TS 1, 3, 14, 6, VS 33, 11 11) In B उत, in P fehlt dies Wort ganz 12) Vgl RV 3, 19, 3, TS 1, 3, 14, 6 13) So im Anschluss an P सः । इत् । अस्तेवेत्यस्ता इव ।, H u Bb स । इदस्तेव, B सद्रदस्तेव 14) Die Mss schwanken, Bb प्रतिधादशिष्यञ्छिशीदस्, H प्रदिधादशिष्यञ्शिशीद्, desgl B, ohne Accent, P प्रति । धात् । असिष्यन् । शिशीत । 15) So im Anschluss an P तेजः । अयसः ।, die Samh Mss तेजो यशो 16) So im Anschluss an P अक्तोः । वेः । न ।, die Samh Mss आक्तोर्वेर्न 17) So mit P द्रुषद्वा । द्रुसद्वेति द्रु सद्वा ।, die Samh Mss द्रुपद्वा 18) Vgl RV 6, 3, 5 19) Vgl RV 5, 4, 2, TS 3, 4, 11, 1 20) P मथीत् । यत् । ईम् 21) So mit P विश्वाप्सुमिति विश्व अप्सुं ।, die Samh Mss विश्वाप्सं

नि यं दधुर्मनुष्यासु[1] विक्षु ३स्वर्णं[2] चित्रं वपुषे विभावम्[3] ॥
अयं स यस्य शर्मन्नवोभिरग्नेरेधते जरिताभिष्टौ[4] ।
ज्येष्ठेभिर्यो भानुभिर्ऋषूणां[5] पर्येति परिवीतो[6] विभावा[7] ॥
अदिद्युतत्स्वपाको विभावाग्ने[8] यजस्व रोदसी उरूची ।
आयुं न यं नमसा रातहव्या[9] अञ्जन्ति सुप्रयसं[10] पञ्च[11] जनाः[12] ॥
स नो विभावा चक्षणिर्न वस्तोरग्निर्वन्दारु[13] वेद्यश्चनो[14] धात् ।
विश्वायुर्यो अमृतो मर्त्येषु पर्यभूद्‌तिथिर्जातवेदाः[15] ॥
यो भानुभिर्विभावा विभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः ।
आ यो विवाय सख्या[16] सखिभ्यो ऽपरिह्वृतो[17] अत्यो न सप्तिः[18] ॥
यदग्न एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र[19] ।
रत्ना च यद्विभजासि[20] स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वीतात्[21] ॥
एता ते अग्न उचथानि वेधो[22] जुष्टानि सन्तु मनसे हृदे च ।
शकेम रायः सुधुरो यमं ते ऽधि श्रवो देवभक्तं दधानाः[23] ॥
वि पृक्षो[24] अग्ने मघवानो अश्युर्वि सूरयो ददतो[25] विश्वमायुः ।

1) So im Anschluss an P नि । यं । दधुः ।, H u Bb मंदधुः॰ desgl B, ohne Accent. 2) Die ३ fehlt in den Mss und ist von mir ergänzt 3) Vgl RV 1 148, 1 4) P अरिष्टौ । अभिष्टौ । 5) So d e Mss , auch P ऋभूणां । 6) P परिवात इति परि वात । 7) Vgl RV 10 6 1 8) So corrigirt H विभावा अग्ने, Bb विभावा अग्ने desgl B ohne Accent P विभावा । अग्ने । 9) P रातहव्या इति रात हव्या । 10) So mit P सुप्रयसमिति सु प्रयस । d e Samh Mss सुप्रयस, Bb सुप्रयस 11) In den Samh Mss d es Wort ohne Accent 12) Vgl RV 6 11, 4 13) P वदारु । 14) P वेद्य । च । न । 15) Bb पर्यभूद्॰, P मर्त्येषु । पर्यभूदित्युप भुत् । भूत् । अतिथि । Vgl RV 6 4 2 16) P सख्या । 17) So im Anschluss an P अपरिह्वृत इत्यपरि ह्वृत । d e Samh Mss परिह्वृतो 18) Vgl RV 10 6 2 19) H यजत्र 20) P यत् । विभाजासीति वि भाजासि । 21) Vgl RV 10 11 8 22) So im Anschluss an P वेध । in H वेद॰ Bb u B ebenso nur ohne Accent. 23) Vgl RV 1, 73 10 24) So im Anschluss an P पृक्ष । in H पक्षो, Bb u B पक्षो 25) P ददत ।

सनेम वाजं[v] समिथेष्वर्यो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः[1] ॥ आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिः सरण्यन् । अस्मे रयिं बहुलं[v] संतरुत्रं[v] सुवाचं भागं[v] यशसं कृधी[2] नः[3] ॥ कुर्मस्ता[4] आयुरजरं[v] यदग्ने यथा युक्तो जातवेदो न रिष्याः । अथा[5] वहासि सुमनस्यमानो भागं देवेभ्यो हविषः सुजात[6] ॥ हविषीव[7] भजमानो ना[8] आभाग[9] देवेभ्यः शिक्षन्नुत मानुषेभ्यः त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥ १५ ॥

Die Vergleichungen s in den Anmerkungen

अग्ने दा[10v] दा नो अग्ने[11v] ऽग्निर्दद्दात्वन्नपते[12] अन्नस्य नो देह्यमिना[13] रयिमश्ववासं[v14] समिद्धुवसे वृषन्[15v] यास्ते[16] ॥ यमो नो गातुं प्रथमो विवेद[17] नैषा[18] गव्यूतिरपभर्तवा उ । यत्रा नः पूर्वे पितरः परेयुरेना जज्ञानाः पथ्या[19] अनु स्वाः[20] । प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्वेभिर्यत्रा[21] नः पूर्वे पितरः परेताः[22] । उभा राजाना स्वधया मदन्ता यमं पश्यासि[23] वरुणं च देवम्[24] अङ्गिरोभिरागहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपैरिह मादयस्व ।

---

1) Vgl RV 1, 73, 5, 2) P कृधि । 3) Vgl RV 3, 1, 19 4) P ते । 5) P अथ 6) So P, die Samh Mss सुजात, vgl RV 10 51, 7 7) So im Auschluss an P हविषीवेति हविषि इव ।, die Samh Mss हविषी वा 8) P भजमान । न । 9) Sc im Anschluss an P आ । अभाक् ।, die Samh Mss आ भागं 10) Vgl RV 3 24, 5, TS 2, 2 12, 6, Kaṭh 6, 10 11) Vgl oben 4 12, 2, TS 2, 2 12 6 12) Vgl RV 5, 25, 6, Kaṭh 2, 10 13) Vgl TS 4, 2, 3 1, TBr 3 11, 4, Kaṭh 12, 16 10, Kap S 25, 1, 32 2, VS 11, 83 14) Vgl RV 1 1, 3, TS 3, 1, 11, 1, 4, 3, 13, 5 15) Vgl RV 10 191, 1, TS 2, 6, 11, 4 4 4, 4, 4, Kaṭh 2, 15, VS 15 30 16) Wahrscheinlich zu vgl 2, 7, 16, TS 4 2, 9 4, 5 7, 7 3, VS 13, 22, 18, 46, Kāṭh 16, 16, 40, 13 17) So P, die Samh Mss विवेद 18) P न । एषा । 19) P पथ्या । 20) Vgl RV 10 14, 2 21) Auch P पूर्वेभि । 22) So mit P परेता इति परा इता ।, von den Samh Mss schreiben H u Bb परेताः, B ebenso, nur ohne Accent 23) Die Samh Mss पाश्यसि, P पश्यासि । 24) Vgl RV 10, 14 7

विवस्वन्त॰ हुवे यः पिता ते ऽस्मिन्यज्ञे बर्हिष्या[1] निषद्य[2] ॥
इमं॰ यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः स॰विदानः ।
आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन्हविषा मादयस्व[3] ॥
मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः ।
यां॰श्च[4] देवा वावृधुर्ये[5] च देवान्स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति[6] ॥
परेयिवां॰सं प्रवतो महीरनु बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम्[7] ।
वैवस्वत॰ संगमनं जनाना॰ यम॰ राजान॰ हविषा दुवस्य[8] ॥
यास्ते पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति ।
ताभिर्यासि दूत्य॰[9] सूर्यस्य कामेन कृतः[10] श्रव इच्छमानः[11] ॥
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत्[12] ॥
पूषेमा आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्मा॰[13] अभयतमेन[14] नेषत्[15] ।
स्वस्तिदा आघृणिः[16] सर्ववीरो ऽप्रयुच्छन्पुर[17] एतु प्रजानन्[18] ॥
प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।
उभे अभि प्रियतमे सधस्थे आ च परा च चरति प्रजानन्[19] ॥
पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्या इडस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः ।

---

1) P बर्हिषि । आ । 2) Vgl RV 10, 14, 5, TS 2, 6, 12, 6 3) Vgl RV 10, 14 4, TS 2 6 12, 6 4) P यान् । च । 5) P ववृधुः । 6) Vgl RV 10, 14, 3, TS 2 6, 12, 5, TBr 2, 6 16, 2 7) So corrigirt, die Saṃh Mss ॰मनुस्पशानं, P अनु- पस्पशानमित्यनु पस्पशानं । 8) Vgl RV 10, 14 1, TA 6, 1, 1 9) So die Saṃh Mss दूत्यं । 10) P कृत । 11) Vgl RV 6 58, 3, TBr 2 5, 5, 5 8, 5, 3 12) Vgl RV 6, 58, 1, TS 4, 1, 11, 2, TBr 2, 8, 5, 3, TA 1, 2 4, 10, 1, 4, 5, 6, Kâth 4, 15, 20, 15 13) P अस्मान् । 14) P अभयतमेनेत्यभय तमेन । 15) So alle Mss, auch P 16) So im Anschluss an P आघृणिरित्या घृणि ।, H आघृणि॰, desgl B, ohne Accent, Bb आघृणि॰ 17) So im Anschluss an P सर्ववीर इति सर्व वीरः । अप्रयुच्छन्नित्यप्र युच्छन् ।, die Saṃh Mss सर्ववीर प्रयुच्छन् 18) Vgl RV 10, 17, 5, TBr 2, 8, 5, 3 4, 1, 5, TA 6 1, 1 19) Vgl TBr 2, 8, 5, 3

यं देवासो ऽददुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वञ्चम्[1] ॥
अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो धियंजिन्वो[2] भुवने विश्वे अर्पितः ।
अष्ट्रां पूषा शिथिरामुद्वरीवृजत्संचक्षाणो भुवना देव ईयते[3] ॥ १६ ॥

Vgl RV 10, 14, TS 2, 6, 12, TBr 2 8, 5, (aindrâgnipaçvâdisûktakathanam), weitere Vergleichungen s in den Anmerkungen

यद्देवा[4] देवहेडनं यद्वाचानृतमोदिम ।
आदित्यास्तस्मान्मुञ्चतर्तस्य र्तेनमामुतः[5] ॥
देवा जीवनकाम्या यद्वाचानृतमोदिम ।
तस्मान्न इह[7] मुञ्चत विश्वे देवाः[8] सजोषसः[9] ॥
ऋतेन द्यावापृथिवी ऋतेन त्वं सरस्वति ।
कृतान्नः पाह्यंहसो यत्किंचानृतमोदिम[10] ॥
इन्द्राग्नी मित्रावरुणौ सोमो धाता बृहस्पतिः ।
ते नो मुञ्चन्त्वेनसो यत्किंचानृतमोदिम[11] ॥
सजातशंसादुत[12] जामिशंसाज्ज्यायसः शंसादुत वा कनीयसः ।
अनाधृष्टं[13] देवकृतं यदेनस्तस्मात्त्वमस्माञ्जातवेदो मुमुग्धि[14] ॥

---

1) Vgl RV 6, 58, 4, TBr 2, 8, 5, 4, 2) So im Anschluss an P धियजिन्व इति धिय जिन्व । H u Bb धिय जिन्वो, B जिय जिन्वा 3) Vgl. RV 6, 58, 2, TBr 2, 8 5, 4 4) P यत् । देवा । 5) So die Samh Mss , P आदित्याः । तस्मात् । मुञ्चत । ऋतस्य । 6) So H in Bb र्तेनमामुत B र्तेनमाभुत , im P ऋतेन । एन । मा । उत्त अ । 7) So im Anschluss an P तस्मात् । न । इह । die Samh Mss तस्मान्नेह 8) So corrigirt, die Mss देवा 9) So die Samh Mss , P सजोषस इति स जोषस ।, vgl TBr 3 7, 12 1, TA 2 3 1 10) Vgl TBr 3, 4 12, 2, TA 2 3, 1 11) Dieser Vers fehlt in H u Bb er musste daher theils nach dem P, theils nach den verwandten Texten accentuirt werden 12) Die Samh Mss सजातशंसादुत, aber P सजातशंसादिति सजात शंसात् । 13) So Bb in H u P ist das Wort Oxytonon. 14) Vgl TBr 3 7, 12, 2, TA 2, 3

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां॰ यन्मातरं पितरं॰ वा जिहिं॰सिम ।
अग्निर्नस्तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु[1] दुरितानि यानि कानि
च चकृम[2] ॥

येन चितो अर्णवान्निर्बभूव येन सूर्यं तमसो निरमोचि ।
येनेन्द्रो विश्वा अजहादरातीस्तेनाहं ज्योतिषा ज्योतिरानशान
अयाक्षि[3] ॥

यद्देव्यमृणमहं[4] बभूव[5] धिष्ण्य॰[6] वा संचकर जनेभ्यः ।
अग्निर्नस्तस्मादिन्द्रश्च सं॰विदानौ[7] प्रमुञ्चताम्[8] ॥

यत्कुसीदमप्रतीतं[9] मयेह[10] येन यमस्य[11] निधिना[12] चरावः[13] ।
एतत्तदग्ने[14] अनृणो भवामि जीवन्नेव प्रति हस्तान्नृणानि[15] ॥

यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाण्यक्षाणां॰ वग्नुमभिजिघ्नमानः[16] ।
उग्रं पश्याच्च[17] राष्ट्रभृच्च तान्यप्सरसामनुदत्तानृणानि[18] ॥
उग्रं पश्येद्राष्ट्रभृत्किल्बिषानि[19] यदक्षवृत्तमनुदत्तमेतत्[20] ।
नेन्न[21] ऋणानृणवानीप्समानो[22] यमस्य लोके निधिरजराय[23] ॥

---

1) So mit P प्र । मुञ्चतु । die Samh Mss प्रमुमुञ्चतु 2) Vgl TS 1, 8 5, 3, TBr 3,7,12 4, TA 2 6,2, Kāth 9 6 Kap 8 8,10 3) Die Samh Mss °रानशानायाक्षीत्, P आ-नशान । अयाक्षीत् । vgl TA 2, 3 ज्योतिरानशानं आक्षि 4) So im Anschluss an P यत् । देव्य । ऋणं । अहं । die Samh Mss यद्देव्य मृणामहं, B °मृणाम° 5) So P, in den Samh Mss das Verbum ohne Accent 6) So im Anschluss an P धिष्ण्य ।, H दि॰ स॰, Bb दि॰ सं॰, desgl B ohne Accent 7) So im Anschluss an P, die Samh Mss सं॰विदानौ 8) So corrigirt, die Samh Mss प्रमुमुञ्चता, P प्र । मुञ्चता । 9) So corrigirt, in den Samh Mss कुसीद॰ ohne Accent, P कुसीदं । 10) Die Samh Mss मयेह, P मया । इह । 11) So P, die Samh Mss येमस्य 12) P निधिर-दिति निधि वत् 13) P चराम । 14) P एतत् । तत् । अग्ने । 15) P प्रति । इ॰ । तानि । ऋणानि ।, vgl TS 3 3, 8, 1, TA 2, 3 16) So die Samh Mss, P अक्षाणां । वग्नुमित्यव ग्म । अभिजिघ्नमित्यव जिघ्न । आप । 17) P पश्यात् । च । 18) P अनु । दत्तानि । ऋणानि । vgl TBr 3, 7, 12, 3, TA 2 4 19) P पश्यात् । 20) So im Anschluss an P अनुदत्तमित्यनु दत्त । एतत् ।, die Samh Mss °मनुदत्तमेतत् 21) P नेत् । न ।, wie TA 2 4 नेन्न 22) P ऋणानि । ऋणवानित्यृण वान् । ईप्समान॰ । 23) So im Anschluss an P निधिरिति नि धि । अजराय ।, die Samh Mss निधिर-जराय, vgl TA 2, 4 निधिरजराय

इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय।
त्वामवस्युरा चके[1] ॥
तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः[2] ॥
उदुत्तमं॰ वरुण पाशमस्मदवाधमं॰ वि मध्यमं॰ श्रथाय।
अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम[3] ॥
अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि[4] ॥
त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडोऽवयासिसीष्ठाः।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्[5] ॥
स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ।
अवयक्ष्व नो[6] वरुण॰ रराणो वीहि मृडीकं॰ सुहवो न एधि[7] ॥
संकसुको विकसुको निर्ऋतो[8] यश्च निस्वनः[9]।
ते ऽस्मद्यक्ष्ममनागसो[10] दूराद्दूरमचीचतम्[11] ॥
निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यां[12] निर्ऋतिं चकार।

1) Vgl RV 1, 25, 19, TS 2, 1, 11, 6 u o, TBr 3 7 11, 3 12 6, TA 2, 4 4 u 5, Kâth 4 16, 11, 12 u o, VS 21, 1 2) Vgl RV 1, 24 11, TS 2 1, 11 6 u 5, TBr 2, 8 1, 6, 3, 7, 11, 3 12, 6, TA 2, 4 u o, Kâṭh 4, 16, 11, 13 u 5, VS 18 49 21, 2 3) Vgl RV 1, 24, 15 TS 1, 5, 11 3, 2, 5 12, 1 u 5, TBr 2, 7, 16, 4 8 1 6, Kâth 3 8, 16, 8 u 5, Kap S 2, 15, 39, 1, VS 19 12 4) Vgl RV 1, 24 14, TS 1, 5 11, 3 2, 5, 12, 1 u o, TBr 2, 7, 16 4 8, 1 6, TA 2, 4, 4, Kâṭh 40, 11 5) Vgl RV 4 1 4, TS 2 5, 12, 3, TBr 3 7, 11, 3 12 6, TA 2, 4 4, 4 20, 3, Kâṭh 34, 19 a E, VS 21, 3 6) B णो 7) Vgl RV 4, 1, 5, TS 2 5 12, 3, Kâth 34 19, Kap S 48 1 VS 21 4 8) So Bb, auch P निर्ऋत इति नि ऋत ।, B निर्ऋथो, TA 2, 4 निर्ऋथो 9) Die Samh Mss निस्वन, P निस्वन इति नि स्वन । TA 2, 4 निस्वनं 10) Die Samh Mss ते ऽस्मद्यक्ष्ममनागसो, P ते । अस्मत् । यक्ष्मम् । अनागस । 11) P दूरात् । दूरं । अचीचतत् ।, vgl TA 2, 4 ॰मचीचत 12) So die Samh Mss निर्यक्ष्ममचीचते कृत्या नि । यक्ष्म । अचीचत । इ कृत्यामिती कृत्यां ।; s TA 2 4 निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यान्

तेन यो ऽस्मत्समृछाति[1] तमस्मै प्रसुवामसि[2] ॥
दुःशꣳसानुशꣳसाभ्यां[3] घनेनानुघनेन[4] च ।
तेन यो ऽस्मत्समृछाति[5] तमस्मै प्रसुवामसि ॥
सꣳ वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सꣳ शिवेन ।
त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायो ऽनु नो मार्ष्टु तन्वो यद्विरिष्टम्[6] ॥१७॥

Vgl TA 2, 3 u. 4; Weiteres s zu den Anmerkungen.

शुची वो हव्या मरुतः शुचीनाꣳ शुचिꣳ हिनोम्यध्वरꣳ शुचिभ्यः ।
ऋतेन सत्यमृतसाप[7] आयञ्छुचिजन्मानः[8] शुचयः पावकाः[9] ॥
या वः शर्म शशमानाय सन्ति[10] ॥
अꣳसेष्वा मरुतः खादयो वो वक्षःसु रुक्मा उपशिश्रियाणाः ।
वि विद्युतो न वृष्टिभी रुचाना[11] अनु स्वधामायुधैर्यछमानाः[12] ॥
ऋष्टयो वो मरुतो अꣳसयोरधि[13] ॥
इमे तुरं मरुतो रामयन्तीमे सहः सहसा[14] आनमन्ति ।
इमे शꣳसꣳ वनुष्यतो निपान्ति गुरु द्वेषो अररुषे दधन्ति[15] ॥
अरा इवेदचरमा[16] अहेव[17] प्र प्रजायन्ते अकवा[18] महोभिः ।
पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः संमिमिक्षुः[19] ॥

---

1) Die Saṃh Mss समृत्साता, P यः । अस्मत् । समृसात् । सः । TA 2, 4 समृच्छाति 2) Vgl TA 2, 4; die Saṃh Mss त्वम॰ 3) So im Anschluss an P दुः शꣳसानुशꣳसाभ्यामिति दुः शꣳस -अनुशꣳ साभ्या।।, die Saṃh Mss दुः शꣳसानुशꣳसाभ्या 4) Bb घनेनानुघनेन; P घनेन। अनुघनेनेत्यनु घनेन। 5) Die Saṃh Mss समृत्साता, in P nur तेन । यः ।; das Weitere weggelassen, cf oben 6) Vgl TS 1, 4, 44, 1, TA 2, 4, 8, Kâṭh 4, 12; Kap. S. 3, 10; VS 2, 24, 8, 14. 16 7) P ऋतसाप इत्यृत साप: । 8) P आयन् । 9) Vgl RV 7, 56, 12, TBr 2, 8, 5, 5 10) Vgl RV 1, 85, 12, TS 1, 5, 11, 5; 2, 1, 11, 1; 3, 14, 4; TBr 2, 8, 5, 6, Kâṭh 8, 17, 21 13 11) So im Anschluss an P रुचानाः ।, die Saṃh Mss रुजाना 12) Vgl RV 7, 56, 13, TBr 2, 8, 5, 5, 13) Vgl RV 5, 57, 6. 14) P सहसः । 15) Vgl RV 7 56 19, TBr 2, 8, 5, 6. 16) So mit P अराः इवेत्यराः -इव । इत् । अचरमाः ।, die Saṃh Mss अरा इवेदचरमा 17) P अहेवेत्यहाः इव । 18) P अकवाः । 19) Vgl RV 5, 58, 5; TBr 2, 8, 5, 7.

अग्नीषोमा इमं सु मे ऽर्वाञ्चिमेतानि ॥
अग्नीषोमा यो अद्य वामिदं वचः सपर्यति ।
तस्मै धत्तं सुवीर्यं गवां पोषं स्वश्व्यम्[1] ॥
आन्यं दिवो मातरिश्वा जभारामथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः ।
अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम्[2] ॥
अग्नीषोमा य आहुतिं यो वां दाशाद्धविष्कृतिम् ।
स[3] प्रजया सुवीर्यं विश्वमायुर्व्यश्नवत्[4] ॥
अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतं हर्यतं वृषणा जुषेथाम् ।
सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा[5] धत्तं यजमानाय शं योः[6] ॥
आ चर्षणिप्रा वृषभो जनानां राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः[7] ।
स्तुतः श्रवस्यन्नवसोप[8] मद्रिग्युक्त्वा हरी वृषणायाह्यर्वाङ्[9] ॥
विवेष यन्मा धिषणा जजान[10] ॥
तं सध्रीचीरूतयो[11] वृष्ण्यानि पौंस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् ।
समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्मा उरुव्यचसं गिर[12] आविशन्ति[13] ॥
सत्यमित्तन्न[14] त्वावं अन्यो ऽस्तीन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् ।
अहन्नहिं परिशयानमर्णो ऽवासृजो अपो अच्छा समुद्रम्[15] ॥
प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून्[16] ॥

1) So mit P स्वश्व्यमिति सु अश्व्यम् । H u Bb स्वश्वियं, desgl B, ohne Accent, vgl RV 1, 93, 2, TBr 2 8 7 9 2) Vgl RV 1, 93, 6, TS 2, 3, 14, 2, Kaṭh 4, 16 3) B स, P सः । 4) Vgl RV 1, 93, 3, TBr 2 8 7 10 5) P अथ । 6) Vgl RV 1, 93, 7, TBr 2, 8 7, 10, TS 2, 3 14 2 7) So mit P पुरुहूत इति पुरु हूतः ।, H पुरुहूतमिन्द्रः, Bb पुरुहूतमिन्द्र, desgl B ohne Accent 8) P अवस्यन् । अवसा । उप । 9) P अर्वाङ् ।, vgl RV 1 177 1 TBr 2 4 3 11 Kaṭh 38 7 10) Vgl RV 3, 32, 14, TS 1, 6, 12 3, 2, 5 12 5 TBr 2 6 9 1, Kaṭh 8, 16, 38, 7 11) So mit P सध्रीचीः । ऊतयः । die Saṃh Mss सध्रीचीरूतयो 12) P गिरः । 13) Vgl RV 6 36, 3, TBr 2 4 5, 2 6, 9 1 14) So im Anschluss an P सत्यम् । इत् । तत् । न ।, die Saṃh Mss सत्यमित्तं न 15) Vgl RV 6, 30, 4, TBr 2, 6, 9, 1 16) Vgl RV 10 180, 1, TS 3, 4, 11, 4, TBr 2, 6, 9, 1, 3, 5, 7, 4, Kaṭh 38, 7, 10, 12

स शेवृधमधिधा द्युम्नमस्मे महि क्षत्रं जनाषाडिन्द्र तव्यम्।

रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीन्राये च नः स्वपत्या[1] इषे धाः[2] ॥

॥ १८ ॥ Vgl TBr 2 8 5 u 7, Weiteres s in den Anmerkungen

॥ इति[3] खिलकाण्डे चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

---

1) P स्वपत्यो इति सु अपत्यै। 2) Vgl RV 1 54 11 TBr 2 6 9 1 Kath 38 7 a E 3) Das इति fehlt in den Mss

॥ इति मैत्रायणीयसंहितायां खिलकाण्डं समाप्तम् ॥

Verzeichniss

der in der Mâitr.-Saṃhitâ enthaltenen Vers- und Capitel-Anfänge, nebst Angabe der zu vergleichenden Stellen aus den verwandten Texten

agna indraç ca dâçusho 4, 12, 6, RV 3, 25, 4

agnâ yo martyo duvo 4 10, 2, RV 6, 14, 1, Kath 20, 14

agnâvishṇû mahi tad vâm 4, 11 2, Kâth 4, 16, TS 1, 8, 22, 2, 6 12, 1, AV 7 29, 1

agnâvishṇû mahi dhâma 4, 10 1, (4, 11, 2), Kaṭh 4, 16, TS 1, 8, 22, 1, 2, 5, 12 1, AV 7 29, 2

agnâvishṇu sajoshasema 4, 10, 1, (4, 11, 2), TS 4, 7, 1, 5, 7, 3, 3, TB 3 11, 3

agnih prajam bahulam 3, 11, 10, Kath 38, 2, TB 2, 6, 3, 5

agnih pratnena manmana 4, 10, 1, (4, 10, 5), RV 8, 44, 12, Kath 2, 14, TB 3, 5, 6, 1, SV 2, 1061

agnih prathamo vasubhir no avyat 4, 12, 2, Kath 10, 12, TS 2, 1, 11, 2

agnih pratah savanat 1 3, 36, (4, 7, 7, 4, 14, 9), Kath 30, 6 7, TS 3, 1, 9, 1 (— ne), AV 6, 47, 1

agnih çucivratatamah 1, 5, 1, (4, 10, 1 2), RV 8, 44, 11, Kath 19, 14 40, 14, TS 1, 3, 14, 8 o, 5, 3.

agnim yunajmi çavasa 2, 13, 3, (3. 4, 4) Kath. 18 15, 22, 1 35, 2, Kap S 29 4, 48, 3, TS 4, 7, 13, 5, 4, 10, 1, VS 18, 51

agnim vah purvyam gira 2 13, 7, (4 11, 2), RV 8, 31, 14, Kâth 11, 12, TS 1, 6, 22, 3.

agnim va ete citim cinvate 1, 5, 13

agnim vai deva vibhrajam 1, 6, 4

agnim vâ grahtam 1 6 8, Kath 8, 11 Kap S 7, 8

agnim suditim sudrçam 4, 13, 5, RV 3 17 4, Kâth 18, 21, TB 3, 6, 9, 1

agnim stomena bodhaya 4, 10, 1, (4 10, 2), RV 5, 14, 1, Kâth 19, 14, 20, 14, TS 4, 1, 11, 4, VS 22, 15

agnim hotâram upa tam huve 1, 4, 1, (1, 1, 5), TS (iha tam huve) 1, 5, 10, 3 6 8, 3

agnim hotâram manye 2, 13, 8, RV 1, 127, 1, Kath 20, 14, 26, 11, 39, 15, TS 4, 4, 4, 8, VS 15, 47, AV 20, 67, 3, SV 1, 465, 2, 1163, Nir 6, 8

agnim jyotir nicavya 3, 1, 1, Kaṭh 16, 1

agnim tam manye yo vasur 2, 13, 7, RV 5, 6, 1, Kâth 39, 14, VS 15, 41, SV 1, 425, 2, 1087

agnim dutam vṛṇimahe 4, 10 2, RV 1, 12, 1, Kath 20, 14, TS 2, 5, 8, 5, 5, 5 6, 1, TB 3, 5, 2, 3, SV 1, 3, 2, 40, AV 20 101, 1

agninagnih samidhyate 4, 10, 2, (4, 10, 3) RV 1, 12, 6, Kâṭh 15, 12 20, 14, 34 19, Kap S 7, 6, 46 1; TS 1, 4 46, 3, 3, 5, 11, 5, 5, 5, 6, 1, TB 2, 7, 12, 3, SV 2, 194

agninâ rayim açnavat 4, 10 4, (4, 14, 16), RV 1, 1, 3, TS 3, 1, 11, 1, 4, 3, 13, 5.

agnina vai mukhena 3, 9, 7

agnibhyah iti 3, 1, 10

agnim agnim havimabhih 4, 10 1, RV 1, 12 2, TS 4, 3, 13, 8, SV 2, 141, AV 20 101, 2

agnim adya hotaram 4, 13, 9, TB 3, 6, 15, VS 21, 59, 28, 23

agnim îde purohitam 4, 10, 5, RV 1, 1, 1, Kâth 2 14, TS 4, 3, 13, 3, Nir 7, 15

agnir asmi janmanâ 4, 12, 5, RV 3, 26, 7, VS 18, 66, Nir 14, 2

agnir ukthe purohito 4, 12, 1, RV 8, 27, 1 Kâth 10, 13, SV 1, 48

agnir rshih pavamânah 1, 5 1, RV 9, 66, 20, VS 26, 9, TA 2, 5, 2, VS 26, 9

agnir ekâksharâm 1 11, 10, Kath 14, 4, TS 1 7, 11, VS 9, 31

agnir jato arocata 4, 10, 2, RV 5, 14, 4.

agnir dadatu satpatim 4, 11, 1, RV 5, 25, 6, Kath 2, 15.

agnir murdhâ divah kakut 1, 5 1, (1, 5,

agne tvam pârayâ 4, 10, 1; (4, 14, 3); RV 1, 189, 2; TS 1, 1, 14, 4; TB 2, 8, 2, 5; TA 10, 2, 1.

agne tvam asmad yuyodhy 4, 14, 3; RV 1, 189, 3; TB 2, 8, 2, 4

agne dâ dâçushe rayiṃ 4, 12, 2; (4, 14, 16; agne dâ); RV 3, 24, 5; Kâth. 6, 10; TS 2, 2, 12, 6.

agne divo arṇam achâ 2, 7, 11; RV 3, 22, 3; Kâṭh. 16, 11; Kap. S. 25, 2; TS 4, 2, 4, 2; VS 12, 49.

agne dhâmâni tava jâtavedo 2, 13, 11.

agne naya supathâ râye 1, 2, 13; (4, 10, 2; 4, 14, 3); RV 1, 189, 1; Kâṭh. 3, 1; 6, 10; Kap. S. 2, 8; TS 1, 1, 14, 3. 4, 43, 1; 4, 2, 11, 3; TB 2, 8, 2, 3; TA 1, 8, 8; Çat.Br. 14, 8, 3, 1.

agne pavasva svapâ 1, 5, 1; RV 9, 66, 21; Kâṭh. 7, 16; 19, 14; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 2. 6, 6, 2; TB 2, 6, 3, 4; TA 2, 5, 1; VS 8, 38; SV 2, 870

agne pâvaka rocishâ 1, 5, 1, (2, 10, 1; 4, 10, 1); RV 5, 26, 1; Kâṭh 17, 17, 19, 14; Kap S 29, 1, TS 1, 3, 14, 8 5, 5 3; 4, 6, 1, 2; VS 17, 8, SV 2, 871

agne purishyâdhipâ 2, 7, 11; TS 4, 2, 6, 1

agne prehi prathamo 2, 10, 6, Kâṭh. 18 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4; TS 4, 6, 5, 2, 5, 4, 7, 1; VS 17, 69; AV 4, 14, 5

agne bâdhasva vi mṛdho 4, 11, 2; RV 10, 98, 12, Kâṭh 2, 15, TB 2, 5, 8, 11

agne bṛhann ushasâm 2, 7, 8, (3, 2, 1, 4, 10, 2), Kâṭh. 16, 8, 19 11; Kap.S. 32, 1; TS 4, 2, 1, 4

agne bharanta cittibhir (3, 2, 2, 3, 3, 8), Kâṭh 19, 12, Kap S 32 2

agne 'bhyâvartinn abhi mâ 1, 7 1, (2, 7 8); Kâṭh. 16, 8, 19, 11, 22, 12, TS 4 2, 1, 2; VS 12 7.

agne yaṃ yajñam 4, 10 3; RV 1, 1, 4, Kâṭh. 2, 14; TS 4, 1, 11 1.

agne yañ cukraṃ yac candraṃ 2, 7 11

agne yat te divi varcaḥ 2, 7, 11; RV 3, 22, 2; Kâṭh 16, 11. 14; Kap. S 25, 2; TS 4, 2, 4, 2; VS 12, 48.

agne yad adya 4, 10, 1; (1, 10, 4; 4, 13, 7); RV 6, 15, 14; TS 4, 3, 13, 4; TB 3, 5, 7, 6. 6, 12, 2.

agne yâhi dûtyam 4, 14, 11; RV 7, 9, 5; TB 2, 8, 6, 4

agne yukshvâ hi ye 2, 7, 17; (3. 4, 5); RV 6, 16, 43; Kâth. 22, 5. 6; TS 4, 2, 9, 5; 5, 5, 3, 2; VS 13, 36; SV 1, 25; 2, 733

agne rakshâ ṇo aṃhasaḥ 4, 10, 1; RV 7, 15, 13; Kâth 2, 14; TB 2, 4, 1, 6; SV 1, 24

agner anîkam apa âviveça 1, 3, 39; Kâth. 4, 13; 29, 3; Kap S. 3, 11; TS 1, 4, 45, 1

agner âyur asi 2, 3, 4; Kâth 6, 7.

agner janitram asi 1 2, 7; VS 5, 2

agner bhâgo 'si 2, 8, 5; Kâṭh. 21, 1; TS 4, 3, 9, 1.

agner manve prathamasyâmṛtânâṃ 3, 16, 5, Kâth. 22, 15; TS 4, 7, 15; AV 4, 23, 1.

agner vâi bhâgaḥ punarâdheyam 1, 7, 2; Kâth. 8, 15; Kap S 8, 3.

agner vâi hotraṃ 1, 10, 2.

agne vâjasya gomataḥ (— taḥ) 2, 13, 8, (4, 12, 5); RV 1, 79, 4; Kâṭh. 39, 15; TS 4, 4, 4, 5; VS 15, 35; SV 1, 99; 2, 911.

agne viçvebhiḥ svanîka 4, 10, 4; RV 6, 15, 16, Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 2.

agne vratapate vratam carishyâmi 4, 9, 24; VS 1, 5

agne vratapate vratam acârisham 4, 9, 26; VS 2, 28.

agne çakema te vayaṃ 4, 11, 2; RV 3, 27, 3, Kâṭh 40, 14, TB 2, 4, 2, 5.

agne çardha mahate 4 11, 1; Kâṭh 2, 15; TB 2, 4, 1, 1. 5, 2, 4; VS 33, 12; AV 7, 70, 10

agne sa kshesbad ṛtapâ 4, 14 15; RV 6, 3, 1.

adbhyah kshira w vyapibat 3, 11, 6, Kâth 38 1, TB 2, 6 2 2, VS 19, 73

adbhyah sambhṛtah pṛthivyâ 2, 7, 15, Kath 39, 2, TA 3, 13, 10, 1, 3, VS 31, 17

adbhyah soma w vyapibat 3 11, 6

adyâ devâ uditâ 4 14, 4, RV 1, 115, 6, TB 2 8, 7, 2, VS 33 42

adha sma te vanaspate 2 7, 16

adha hotâ nyasido 4, 13, 6, RV 6, 1, 2, Kâth 18, 20, TB 3, 6 10 1

adhâ hy agne kratór 2, 13 8, (2, 13, 8 a E, 4, 10, 2), RV 4, 10, 2, Kâth 20, 14, TS 4, 4 4 7, VS 15 45, SV 2, 1128

adhyarocad adhivakta 2, 9, 2, Kath 17, 11, Kap S 27, 1, TS 4, 5 1, 2, VS 16 5

adhrigoç ca vipâpaç ca 4 13 4

adhvaryavo yo dṛbhikam 4, 14 5, RV 2 14, 3

anamivâsa idaya 4, 10, 2, (4, 12, 6 anamivâsah), RV 3 59, 3, TB 2 8, 7, 4

anavas te ratham 4, 12, 2, RV 5 31, 4, Kaṭh 8, 16, TS 1, 6, 12 6, TB 2 8, 4, 3, SV 1, 439 440

anâdhṛṣyo jâtavedâ 2, 12 5, Kâṭh 18, 16, Kap S 29 4, TS 4, 1 7, 3, VS 27, 7, AV 7 84 1

anikâir dveshobh ardaya 4 10, 5, (4, 11, 4)

anu te dayi maha 4 12 2, RV 6 25 8 Kaṭh 8 16, TS 1, 6 12 1 7, 13, 1, 2 5, 12, 5, TB 2 8, 5, 7

anuttam â te maghavann 4, 11 3, RV 1 165, 9, Kâṭh 9 18 VS 33 79

anu tva mata manyatam (3, 7, 6 3 9 6) Kaṭh 2, 5, 3 5 24 3 26, 8, Kap S 1, 17 2 12, 37, 4 TS 1, 2 4 2 6 1 7, 7, VS 4, 20

anu tvâhighne adha deva 4 12 3 RV 6 18 14, Kâṭh 8, 16

anu dyavapṛthivi tat ta ojo 4 12 3 RV 6 18, 15, Kâṭh 8 16

anun atyâ asthakapalam 2 6 1, Kâth 15 1

anumatyai carû rakshyâi caruh 2, 6 4, Kaṭh 15, 3

anu svadham aksharann apo 4, 14 12, RV 1, 33, 11, TB 2, 8 3, 4

antar agne ruca tvam 2 7, 8, Kâth 16, 8 TS 4, 1, 9, 3 2, 1, 5, VS 12, 16

antara mitravarun i caranti 3 16, 2, Kath 5, 6, 2, TS 5, 1, 11 2, VS 29, 6

antar yaccha maghavan 1, 3, 5, Kaṭh 4 1, 27, 2, Kap S 3, 1, TS 1, 4 3 1

antaç caraty arṇave 1, 6 1, RV 10, 189, 2 (a. c. rocana), TS 1, 5 1, VS 3, 7, AV 6, 31, 2, 20, 48 5, SV 2, 727

annapate 'nnasya no dehy 2, 10 1, Kâth 16 10, 19, 12, Kap S 25 1, 32, 2, TS 4, 2, 3, 1, TB 3, 11, 4, VS 11 83

annat parisruto rasam 3, 11, 6, Kâth 38 1, TB 2, 6, 2 2, VS 19, 75

anyam asmad bhiyâ 4, 11, 6, RV 8, 75 13 TS 2, 6, 11, 3

anyavâpo 'rdhamâsânâm 3 14,18, VS 24,37

anya vo anyam avatv 2, 7, 13, (4, 14, 6), RV 10, 97 14, Kath 16 13, Kap S 25 4, TS 4, 2, 6 3, TB 2, 8, 4 8, VS 12 88

anv agnir ushasam agram akhyad 1, 8, 9, 3 1 4, Kath 16 2, 19, 3 Kap S 30 1 TS 4 1 2, 2, 5 1, 9 5, TB 1, 2 1, 23 VS 11, 17 AV 7, 82,4, 18, 1, 27

anv adya no anumatir 3 16 4, (3, 16, 5, 4, 9, 10, 4 12, 6), Kap S 26 2, AV 7 20 1

anv id anumate 3 16, 4, Kaṭh 13 16, 29, 14 15, TS 3, 3 11, 3, 4, 4, 12 5 7, 15 5, TB 3 1 3 3 12, 1 1 3 4, TA 4 11 2 VS 34, 8, AV 7 20 2

anv enam mata manyatam 4 13 4, Kaṭh 16 21

apah imam w svandamanâ 2 13 1, Kaṭh 39, 2 TS 5 6 1, 3

apa janyam bhayam nuda 1 2 3 (3, 8, 7) TB 3, 7, 7 14

apanuttāu çapdāmarkāu 1, 3, 12, Kāth 4, 4
apaçyam gopām anipadyamānam 4, 9, 6, RV 1, 164, 31, 10, 177, 3, TA 4, 7, 1, VS 37, 17, AV 9, 10, 11, Ait. A 2, 6, Nir 14, 3
apā- rasam udvayasa- 1, 11, 4, Kāth 14, 3, TS 1, 7, 12, 2, VS 9, 3
apā- vā etāni citrany 4, 3, 10
apām tvemant sādayāmy 2, 7, 18, Kāṭh 16, 18, Kap S 25, 9, TS 4, 3, 1, VS 13, 53
apām napād āçuheman 1, 11, 1, (1, 11, 6), Kāth 11, 9, 13, 14, 14, 6, TB 1, 3, 5, 4
apām napād ā hy asthād 4, 12, 4, RV 2, 35, 9, TS 2, 5, 12, 1
apām naptre 2, 6, 13
apām idam nyayana- 2, 10, 1, RV 10, 142, 7, Kāth, 17, 17, Kap S 28, 1, TS 4, 6, 1, 3, VS 17, 7, AV 6, 106, 2
apām pṛshtham asi 2, 7, 3, (3, 1, 5), Kaṭh 16, 3, 16, 15, TS 4, 1, 3, 1 2, 8, 1, 5, 1, 4, 1 2, 6, 5
api pantham aganmahi 1, 2, 5, RV 6, 51, 16, Kāth 2, 6, 24, 6, Kap S 1, 19 37, 7, TS 1, 2, 9, 1, VS 4, 29
apeta vīta vi ca sarpatāto 2, 7, 11 (3 2, 3), RV 10, 14, 9 Kāth 16 11 20 1, Kap S 25, 2, 32 3, TS 4, 2, 4, 1, 5 2, 3, 1, TB 1, 2 1, 16, TA 1, 27 5, 6, 6, 1, VS 12, 45, AV 18, 1 55
apo adyanvacārisha- 1, 3, 39, Kath 4, 13, 29, 3, 38, 5, TS 1, 4, 45, 3 46, 2 TB 2, 6, 6, 5, VS 20, 22
apo devīr upasrja 2, 7, 4, (3 1, 5), Kath 16 4, 19, 5, Kap S 30, 3 TS 4 1 2 4, VS 11, 38
apo vai vṛtrah paryaçayat 4, 5 1
apo shu myaksha varuṇa 4 14, 9 RV 2, 28, 6, Nir 13, 1
apsu me somo abravid 4 14 4 RV 1, 23 20, 10, 9, 6, Kath 2, 14, TB 2 5, 8, 6, AV 1, 6, 2

apsv agne sadhish tava 2, 7, 10, (4, 10, 4), RV 8, 43, 9, Kāth 2, 14, 16, 10, 35, 14, Kap S 25, 1; TS 4, 2, 3, 2 11, 3, VS 12, 36
apsv antar amṛtam 1, 11, 1, RV 1, 23, 19, Kāth 13, 14, 14, 6, TS 1, 7, 7, 1, TB 1, 3, 5, 2, VS 9, 6, AV 1, 4, 4
abodhi hotā yajathāya devān 2, 13, 7, RV 5, 1, 2, SV 2, 1097, Nir 6, 13
abodhy agnih samidhā 2, 13, 7, RV 5, 1, 1, TS 4, 4, 4, 1, VS 15, 24, SV 1, 73, 2, 1096, AV 13, 2, 46
abhi tishṭha pṛtanyato 4, 12, 3, TB 2, 4, 2, 9
abhi tyam deva- savitāram 1, 2, 5, (2, 13, 8, 3, 7, 4), Kāth 2, 6, 24, 5, Kap S 1, 19, 37, 6, TS 1, 2, 6, 1, 6, 1, 9, 4, VS 4, 25, AV 7, 14, 1, SV 1, 464
abhi tvā deva savitar 4, 10, 3, (4, 13, 1), RV 1, 24, 3, Kath 15, 12, 28, 7, Kap S 44 7, TS 3, 5, 11, 3
abhi tvā rudrā vasavo 2, 8, 1
abhi tvā çura nonumo 2, 13, 9, (4, 12, 4), RV 7, 32, 22, Kāth 12, 15, 39, 11 u 12, TS 2 4, 14, 2, VS 27, 35, SV 1, 233, 2, 30, AV 20, 121, 1
abhi pra bhara dhrshatā 4, 12, 3; RV 8, 78 (89), 4, Kāth 8, 16
abhi sidhmo ajigad 4, 14, 13, RV 1, 33, 13 TB 2, 8, 4, 4, Nir 6, 16
abhi svavṛshtim 4, 12, 3, (4, 14, 5), RV 1 52, 5
abhimāu mahinā divo 4, 9, 1 (so beginnt der Vers), TS 4, 1, 6, 2, TA 4, 3, 1, VS 38, 17
abhivṛtam kṛçanair 4, 14, 6, RV 1, 35, 4, TB 2, 8, 6, 1
abhyardho vai devebhyo 3, 8, 3
abhyastha- viçvah pṛtanā 1, 5, 3, 1, 6, 2, Kath 39, 1, TS 4, 2, 8, 1
abhyavartasva pṛthivi 2, 7, 14, Kāṭh 16, 14, Kap S 25, 5, TS 4, 2, 7, 1, VS 12, 103

amandan mâ marutaḥ 4, 11, 3; RV 1̦, 165, 11; Kâth. 9, 18.

amîmadanta pitaro 1, 10, 3; (1, 10, 19); Kâth. 9, 6; 36, 13; Kap. S. 8, 9.

amîvahâ vâstoshpate 1, 5, 13; RV 7, 55, 1; Nir. 10, 17.

amuṁ vâ âdityaṁ 3, 6, 10.

amutrabhûyâd adha yad yamasya 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap.S. 29, 4, TS 4, 1, 7, 4; TA 10, 48; VS 27, 9; AV 7, 53, 1.

amushmin vâi loke 4, 8, 2.

amby ambike ambâlike 3, 12, 20, Kâṭh. 5, 4, 7 od 8; TS 7, 4, 19, 1—3.

ayaḥ prathamâyâm avadhâya 3, 8, 2.

ayaṁ vâm mitrâvaruṇâ 1, 3, 7, RV 2, 41, 4; Kâth. 4, 2; Kap S 3, 2; TS 1, 4, 5, 1; VS 7, 9; SV 2, 200

ayaṁ venaç codayat 1, 3, 10; RV 10, 123, 1; Kâth 4, 3; Kap. S. 3, 3; TS 1, 4, 8, 1; VS 7, 16; Nir 10, 39

ayaṁ çṛṇve adha jayan 4, 14, 12; RV 4, 17, 10; TB 2, 8, 3, 3.

ayaṁ [illegible] yasya çarman 4, 14, 15; RV 10, 6, 1.

ayaṁ so agnir yasmint 2, 7, 11, RV 3, 22, 1; Kâth. 16, 11, 20, 1, Kap S 23, 3, 25, 2, TS 4, 2, 4, 2; 5, 2, 3, 3; VS 12, 47.

ayajñiyân yajñiyân manyamânah 2, 3, 8

ayaṃ te yonir ṛtviyo 1, 5, 1, 1, 6, 1; (1, 5, 6); RV 3, 29, 10; Kâṭh 2, 4, 6, 9; 7, 4 5; 16, 11; 18, 18; 23, 6, Kap S 1, 16; 4, 8; 5, 3 4; 25, 2; 29, 6, 36, 3, TS 1, 5, 5, 2; 3, 4, 10, 4; 4, 2, 4, 3 7, 13, 5; TB 1, 2, 1, 16; 2, 5, 8, 8, VS 3, 14; 12, 52; 15, 56; AV 3, 20, 1

ayaṃ no agnir varivas 1, 3, 37, (4, 11, 4), Kâth. 4, 9; 6, 10; Kap S 3, 7, TS 1, 3, 4, 1. 4, 46, 3; VS 5, 37; 7, 44

ayam agnih sahasrino 2, 7, 15; (2, 13, 7, 4, 11, 6); RV 8, 75, 4; Kâth. 7, 17, 16, 15; TS 2, 6, 11, 1; 4, 4, 4, 1; VS 15, 21.

ayam agnir urushyaty 4, 10, 4; RV 10, 176, 4; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 1.

ayam agnir vîratamo 2, 12, 4; Kâṭh 18, 18; Kap S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 4; VS 15, 52.

ayam iha prathamo dhâyi 1, 5, 1; (1, 5, 5 u 6; 2, 13, 5); RV 4, 7, 1; Kâṭh. 6, 9; 7, 4; Kap. S 4, 8; 5, 3 u 4; TS 1, 5, 5, 1; VS 3, 15; 15, 26; 33, 6.

ayam u te sarasvati vasishṭho 4, 14, 7; RV 7, 95, 6.

ayam u shya pra devayur 4, 10, 4; RV 10, 176, 3; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 1.

ayam purobhûs tasya prâṇo 2, 7, 19; Kâth 16, 19; VS 13, 54.

ayam puro harikeçaḥ 2, 8, 10; Kâṭh. 17, 9; Kap. S. 27, 8; VS 15, 15

ayâ te agne samidhâ 4, 11, 5; RV 4, 4, 15, Kâth. 6, 11; TS 1, 2, 14, 6; Nir. 3, 21.

ayâ vishṭhâ janayan karvarâṇi 1, 10, [illegible] Kâṭh 9, 6; [illegible]; 5, 5, 12; Ka S. 8 [illegible] TS 1, 7, 12, 2, AV 7, 3, 1.

asm̐ ived acaramâ 4, 14, 16; RV [illegible] TB 2, 8, 5, 7

arâtîyanti vâ anye 4, 3, 1.

arunâh çarade 3, 13, 20.

arcâmi te sumatiṃ 4, 11, 5; RV 4, 4, 8, Kâṭh 6, 11; TS 1, 2, 14, 3

areshe tvâ vgl. abhimân

aryamaṇam bṛhaspatim 4, 11, 4; RV 10 141, 5; TS 1, 7, 10, 2, VS 9, 27; AV 3, 20, 7.

arvâñco adyâ bhavatâ 4, 12, 6; RV 2, 29 6, VS 33, 51.

arvâvato nâ âgahi parâvataçca 4, 12, 3, RV 3, 40, 8, AV 20, 6, 8

arhan bibharshi sâyakâni 4, 9, 4; RV 2, 33, 10, TB 2, 8, 6, 9; TA 4, 5, 7; 5, 4, 10

avatatya dhanush tvaṁ sahasrâksha 2, 9, 2, Kâth. 17, 11; Kap S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 13

avatatya dhanush ṭvam akruddhah 2, 9, 9; Kâṭh 17, 16

ava te hedo varuṇa 4, 10, 4; 4, 14, 17; (4, 14, 3); RV 1, 24, 14; Kâth 40, 11; TS 1, 5, 11, 3, 2, 5, 12, 1, 4, 2, 11, 2; TB 2, 7, 16, 4 8, 1, 6; TA 2, 4, 4.

avapatantîr avadan 2, 7, 13, RV 10, 97, 17; Kâṭh 16, 13, Kap. S 25, 4; TS 4, 2, 6, 5; VS 12, 91

avâmba rudram adimahy 1, 10, 4; Kâṭh 9, 7; Kap S 8, 10, TS 1, 8, 6, 2

avir na mesho 3, 11, 9, TB 2, 6, 4, 5; VS 19, 90

avocâma kavaye medhyâya 2, 13, 7, RV 5, 1, 12; TS 4, 4, 4, 2; VS 15, 25

açmann ûrjam parvate 2, 10, 1; (3, 3, 5), Kâṭh 17, 17; 21, 7; Kap S. 28, 1; TS 4, 6, 1; VS 17, 1

açvatthe vo niveçanam 2 7, 13; RV 10, 97, 5; Kâth 16, 13; Kap S 25, 4, TS 4, 2, 6, 2; VS 12, 79, 35, 4

açvas tûparo 3, 13, 2

açvâvatiṁ somavatîm 2, 7, 13, RV 10, 97 7; Kâṭh 16, 13; Kap S 25, 4; TS 4, 2, 6, 4; TB 2, 8, 4, 8; VS 12, 81.

açvâvantaṁ rathinaṁ 4, 14, 8, RV 10, 47, 5

açvinâ gobhir indriyam 3, 11, 4, Kâṭh 38, 8; TB 2, 6, 13, 3; VS 20, 73

açvinâ namuceh sutaṁ 3, 11, 3; Kâṭh 38, 8, TB 2, 6, 12, 2

açvinâ yajñam âgatam 4, 12, 6, TB 2, 5, 4, 5

açvinâ havir indriyam 3, 11 4; Kâṭh 38, 6; TB 2, 6, 13, VS 20, 67

açvibhyâm cakshur 3, 11, 9; Kâṭh 38, 3; TB 2, 6, 4, 4, VS 19, 89

açvena vâi devâ agre 3, 1, 3

açvo ghṛtena tmanyâ 3, 16, 2, Kâṭh 5, 6 2; TS 5, 1, 11, 4; VS 29, 10

ashâdhaṁ yutsu pṛtanâsu 4, 14, 1; RV 1, 91, 21; TB 2, 4, 3, 8 7, 4, 1 8, 3, 1; VS 34, 20.

ashâdhâsi sahamânâ 2, 7 16; TS 4, 2, 9, 2; VS 13 26.

ashṭamîm ajuhot 1, 8, 2

ashṭâu putrâso aditer 4, 6, 9, RV 10, 72, 8; TA 1, 13, 2; Tâṇḍya B. 21, 12, 6.

asaṃkhyâtâ sahasrâṇi 2, 9, 9; Kâṭh 17, 16; Kap. S 27, 6; TA 1, 12, 1; VS 16, 54

asad atra suvîryam 4, 11, 2, RV 8, 31, 18; Kâth 11, 12

asaṃbâdhâ yâ madhyato 4, 14, 11.

asave svâhâ 3, 12, 11, Kâṭh 35, 8; 35, 10; Kap S 48, 8 u 9; TB 3, 10, 7; VS 22, 30

asunvantam ayajamânam iccha 2, 7, 12; Kâṭh 16, 12, Kap. S 25, 3; TS 4, 2, 5, 4; VS 12, 62

asurâṇâṁ vâ eshu lokeshu pura âsan 3, 8, 1

asṛṇmukho 4, 9, 19; TA 4, 29

asâu yas tâmro aruṇa 2, 9, 2, Kâṭh 17, 11; Kap S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 2, VS 16, 6.

asâu yo 'vasarpati 2, 9, 2, Kâṭh 17, 11; Kap. S 27, 1; TS 4, 5, 1, 3; VS 16, 17

asâu vâ âdityas tejobhir vyârdhyata 2, 5, 10

astabhnâd dyâm ṛshabho 1, 2, 6; 3, 7, 8; (4, 14, 3); RV 8, 42, 1; Kâṭh 2, 6; 11, 12; Kap S. 1, 19; TS 1, 2, 8, 1; TB 2, 8, 1, 6, VS 4, 30

astâry agnir nṛṇâṁ suçevo 2, 7, 9; RV 10, 45, 12, VS 12, 29.

asmâ id u prabharâ 4, 12, 3; RV 1, 61, 12; Kâṭh 8, 16; AV 20, 35, 12; Nir. 6, 20.

asmâ u te mahi mahe 4, 13, 6; RV 6, 1, 10; TB 3, 6, 10, 4

asmâkam agne maghavatsu dhârayâ 4, 11, 1; RV 6, 8, 6; Kâṭh 4, 16; TS 1, 5, 11, 2

asmâkam indrah samṛteshu 2, 10, 4; (4, 14, 14), RV 10, 103, 11, Kâṭh. 18, 5; Kap S 28, 5, TS 4, 6, 4, 3; VS 17, 43; SV 2, 1209; AV 19, 13, 11

asmâsv indra indriyam 1, 4, 1; 2, 4, 3 (2 Mal), Kâṭh 5, 2; 32, 2; TS 1, 6, 3, 2

asme indrâbṛhaspatî 4, 12, 1; RV 4, 49, 4, Kâṭh. 10, 13; 23, 11; TS 3, 3, 11, 1.

asya pratnâm anu dyutaṁ 1, 5, 1; (1 5, 5 u 6), RV 9, 54 1, Kâth 6, 9, 7, 4 u 5; Kap S 4, 8, 5, 8 u 4, TS 1, 5, 5 1, VS 3, 16, SV 2, 105
asyed eva prariṇe 4, 12, 2, (4, 12, 5), RV 1, 61, 9; Kâṭh 8, 17; TS 2, 4, 14, 2, AV 20, 35, 9
asvapnajas taraṇayaḥ 4, 11, 5, RV 4, 4, 12, Kath 6, 11, TS 1, 2, 14, 5
ahann ahim parvate çiçriyâṇam 4, 14, 13, RV 1, 32, 2, TB 2 5, 4 2 8, 4, 3, AV 2, 5, 6
ahan vṛtraṁ vṛtrataraṁ 4, 12, 3, (4, 14, 13), RV 1, 32, 5, TB 2, 5, 4, 3, Nir 6, 4
aham parastad aham avastâd 1, 3, 26, TS 3, 5, 5, 1
ahâvy agne havir âsye te 3, 11, 4, RV 10 91 15, Kâth 38, 8; TB 1, 4, 2, 1, VS 20, 79
ahir iva bhogaiḥ 3, 16, 3, RV 6, 75, 14, Kâth 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 5, VS 29, 51, Nir 9, 15
ahne parâvataṁ 3, 14, 6, VS 24, 25
âkare vasor jaritâ 4, 12, 3, RV 3, 51, 3.
âkutam agnim prayujaṁ 2, 7, 7, Kâṭh 16, 7, TS 4 1, 9, VS 11, 66
âkutyai prayuje agnaye 3, 6, 4, Kâth 2, 2, Kap S 1, 14; TS 1, 2 2, VS 4, 7, Mân Çr 6, 1, 3
â kṛshṇena rajasa 4, 12, 6, (4, 14, 6), RV 1, 35, 2, TS 3, 4, 11, 2, VS 33, 43, 34, 31
âkrandaya balam ojo 3, 16, 3, RV 6, 47, 30, Kâth 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 7, VS 29, 56, AV 6, 126, 2
âkramya vâjin pṛthivîm 2, 7, 2, Kath 16, 2, 19, 3, Kap S 30, 1, TS 4, 1, 2, 3, 5, 1, 2, 6 VS 11, 19
âkhum te rudra paçum karomy 4, 10 4
âgatya vâjy adhvanaṁ 2, 7, 2, (3, 1 4), Kath 16, 2, 19 3, Kap S 30 1, TS 4, 1, 2, 3, 5, 1 2, 6, VS 11, 18
âganma mitrâvaruṇâ 4, 4, 3, Kâth 5, 6, TS 3, 5, 4, 1,
âgnâvaishṇavam ekâdaçakapâlam 1, 4, 14, 2 1, 7, 2, 3, 5, 3, 6, 1, Kath 10, 1, 11 6, 19 9; TS 2, 2, 9
âgnimârutam carum nirvaped 2, 1, 8
âgneyam ajam âlabheta 2, 5, 5, Kath 13, 5
âgneyam ashṭakapâlam 2, 2, 7, 2, 3, 1, 2, 4 6, Kath 11, 12, TS 1, 8, 2 17 19 20, TB 1, 8, 4
âgneyo 'shṭâkapâlaḥ saumyaç caruḥ 1, 10 1, Kâth 9, 4, 15 2, 37, 2, 5, 5, 18, Kap S 8, 7, TS 7, 5, 21
âgneyo 'shṭâkapâlo varuṇo 2, 6, 3
â ghâ ye agnim indhate 4, 12, 6, RV 8. 45, 1, Kâth 13, 15, TB 2, 4, 5 7, VS 7, 32, SV 1, 133, 2, 688, Nir 6, 14
â carshaṇipra vṛshabho 4, 14, 18, RV 1, 177, 1, Kâṭh 38, 7, TB 2, 4 3, 11
âchadi tvâ chando dadhe 1, 6, 1 u 2
ajanghanti sanv eshâm 3, 16, 3, RV 6 75, 13, Kath 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 5, VS 29, 50, Nir 9, 20
â jatam jâtavedasi 4, 10, 3, RV 6, 16, 42 TS 3 5, 11, 4
ajuhvânaḥ supratîkaḥ 2, 10, 6, (3, 3, 9) Kâth, 18, 4, 21, 9, Kap S 28, 4, TS 4, 6, 5, 3; TB 3, 7, 7, 10, VS 17, 73
ajuhvâna îḍyo vandyaç 4, 13, 3, RV 10 110, 3, Kath 16, 20, TB 3, 6 3, 2, VS 29, 28, AV 5, 12, 3, Nir. 8, 8
âjuhvanâ sarasvatî 3, 11, 3, Kâth 38, 8, TB 2, 6, 12, 2, VS 20, 58
â tam bhaja sauçravaseshv 2, 7, 9, RV 10 45, 10, Kâth 16, 9, TS 4, 2, 2 3, VS 12, 27
a tu na indra vṛtrahan 4, 11, 4, RV 4, 32, 1, Kath 6, 10, 21, 13, VS 33, 65, SV 1, 181
a te agna idhimahi 2, 13, 7, RV 5, 6, 4, Kâth 9, 6, 39, 14, TS 4, 4, 4, 6, SV 1, 419, 2, 372, AV 18, 4, 88.

â te maha indroty 4, 12, 3, (4, 14, 12), RV 7, 25, 1; Kâṭh 8, 16, TS 1, 7, 13, 2, TB 2, 8, 3, 3

â te çushmo vṛshabha etu 4, 11, 4, RV 6, 19, 9, TB 2, 5, 8, 1 8, 5, 8

â te suparṇâ 4, 12, 5, RV 1, 79, 2, Kâṭh 11, 13, TS 3, 1, 11, 5

âtmann upasthe na 3, 11, 9, Kath 38, 3, TB 2, 6, 4, 5, VS 19, 92

â tvâ jigharmi 2, 7, 2, Kâṭh 16, 2, 19, 3, Kap S 30, 1, TS 4, 1, 2, 5, 5, 1, 3, 3, VS 11, 23

â tvâ brahmayujâ harî 2, 13, 9, RV 8, 17, 2, SV 2, 17, AV 20, 3, 2 38, 2 47, 8

â tvâ vahantu harayah 2, 9, 1, RV 1, 16, 1

â tvâharsham 2, 7, 8, (3, 2, 1), RV 10, 173, 1, Kâth 16, 8, 19, 11, 35, 7, Kap S 48, 9, TS 4, 2, 1, 4, 5, 2, 1, 4, TB 2, 4, 2, 8; VS 12, 11, AV 6, 87, 1

âd it paçyâmy 2, 13, 1, Kâṭh 35, 3, TS 5, 6, 1, 4, TB 3, 12, 1 1, AV 3, 13, 6

âdityah çukra udagât 4, 14, 14.

âdityam garbham payasâ 2 7, 17, Kâth 16, 17, TS 4, 2, 10, VS 13, 41

âdityânâm avasâ nûtanena 4, 14 14, RV 7, 51, 1; TS 2, 1, 11, 6, TB 2, 8, 1, 6.

âdityâ bhâga⁓ vah karishyâmy 2, 2, 1

âdityâ vâ ita uttamâh 4, 6, 8

âdityo deva udagât 4, 14, 14

âdityair no bhâratî 3, 16, 2, Kâth 5, 6, 2, TS 5, 1, 11, 3, VS 29, 8

â devânâm api panthâm aganma 4, 10 2, (4, 11, 4), RV 10, 2, 3, Kaṭh 2, 15, 18, 21, 35, 9, TS 1, 1, 14, 3, AV 19 59, 3

â devo yâti savitâ 4, 14, 6, RV 7, 45 1, Kâth 17, 19, TB 2, 8 6 1

â na etu manah punah 1, 10, 3, Kâth 9, 6 Kap S 8, 9, TS 1, 8, 5, 2, VS 3, 54

â nah prajâm janayatu prajâpatir 2 13, 23, RV 10, 85, 43, Kâth 13, 15, 35, 9, 40, 1, AV 14, 2, 40

â no agne rayim bhara 4, 12, 4, RV 1, 79, 8; Kâṭh 10, 12, SV 2, 875

â no agne sucetunâ 4, 10, 6, (4, 12, 4), RV 1, 79, 9, Kâṭh 2, 14, TB 2, 6, 16, 1, SV 2, 876

â no gahi sakhyebhih 4, 14, 15, RV 3, 1, 19

â no divo bṛhatah parvatâd â 4, 10, 1, (4, 11, 2, 4, 14, 3), RV 5, 43, 11, Kâth 4, 16, 20, 15, TS 1, 8, 22, 1, 2, 5, 12, 1, 3, 1, 11, 2

â no niyudbhih çatinîbhir adhvaram⁓ saha sriṇibhir upa yâhi yajñam 4, 14, 2, RV 7, 92, 5, VS 27, 28, SV 2, 8, 1, 2

â no mitrâvarunâ ghṛtair 4, 11, 2, RV 3, 62, 16, Kâth 4, 16, 12, 14, TS 1, 8, 22, 3, TB 2 5, 12, 3, VS 21, 8, SV 1, 220, 2, 13

â no mitrâvarunâ havyajushṭim 4, 14, 12, RV 7, 65, 4, TB 2, 8, 6, 7

â no yajnam bhâratî 4, 13, 3, RV 10, 110, 8; Kaṭh 16, 20, TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 33, AV 5, 12, 8, Nir 8, 13

â no yâhi tapasâ 4, 10, 2

â no vâyo mahe tane 4, 14, 2, RV 8, 46, 25

â no viçvâ âskrâ 4, 14, 11, RV 1, 186, 2, TB 2, 8 6, 3

â no virebhir janitâ 4, 14, 9

â no vîro jayatâm 1, 2, 9

ântrâṇi sthâlir 3, 11, 9, TB 2, 6, 4, 3, VS 19, 86

âyam divo mâtariçvâ 4 14, 18, RV 1, 93, 6, Kath 4, 16, TS 2, 3 14, 2

âpapratha mahinâ 4, 12, 4 RV 8, 70, 6, SV 2, 213 AV 20, 81, 2 92, 21

âpas tvam açvinâu tvâm 4, 1, 2

âpo devîh pratigṛbhnîta 2, 7 10, Kâth 16, 10, 19 12, Kap S 25, 1, 32 2, TS 4, 2, 3, 2, VS 12, 35

âpo devîh çundhata mâ 1, 2, 1

âpo devîr ghṛtaminva 2, 13, 1, Kâṭh 35, 3, 39, 2, Kap S 48, 4

âpo devîr bṛhatîr 1, 2, 1; (3, 6, 4); Kâṭh 2, 2; 23, 2; Kap. S. 1, 14; 35, 8; TS 1, 2, 2, 1; 6, 1, 2, 2.

âpo devîr madhumatîr 2, 6, 8.

âpo mâ mâtaraḥ sûdayantu 1, 2, 1; (3, 6, 2).

âpo ha yan mahatîr 2, 13, 23; RV 10, 121, 7; Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 5; VS 27, 25; 32, 7; AV 4, 2, 6.

âpo hi shṭhâ mayobhuvas 2, 7, 5; 4, 9, 27; (2, 13, 1; 3, 1, 6); RV 10, 9, 1; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; 5, 4, 8; Kap. S. 30, 3; 48, 4; TS 4, 1, 5, 1; 5, 6, 1, 4; 7, 4, 19, 4; TA 4, 42, 4; 10, 1, 11; VS 11, 50; 36, 14; SV 2, 1187; AV 1, 5, 1; Nir. 9, 27.

âpyâyasva sametu 2, 7, 14; RV 1, 91, 16; 9, 31, 4; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 3, 2, 5, 3; 4, 2, 7, 4; TB 3, 5, 12; 7, 13, 4; TA 6, 6, 3; VS 12, 112; Tâṇḍya B. 1, 5, 8.

â brahman brâhmaṇas 3, 12, 6; Kâṭh. 5, 5, 14; TB 7, 5, 18; VS 22, 22.

â bhandishṭhasya sumatim 4, 11, 4; Kâṭh. 7, 16.

âbhish ṭe adya gîrbhir 2, 13, 8; (4, 10, 2); RV 4, 10, 4; TS 4, 4, 4, 7.

âbhiḥ spṛdho mithatîr 4, 14, 12; RV 6, 25, 2; TB 2, 8, 3, 3.

âmayâvinaṃ yâjayed 4, 3, 6.

â mâ vâjasya prasavo 1, 11, 3; (1, 11, 7); Kâṭh. 14, 1 u. 7; 18, 13; Kap. S. 29, 2; TS 1, 7, 8, 3; TB 1, 3, 6, 6; VS 9, 19.

â mâçisho dohakâmâ 1, 4, 1; (1, 4, 5); Kâṭh. 5, 3; 32, 3; TS 1, 7, 4, 3.

âmûr aja praty âvartayemâḥ 3, 16, 3; RV 6, 47, 31; Kâṭh 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 7; VS 29, 57; AV 6, 126, 3

âyaṃ gauḥ pṛçnir RV 10, 189, 1; Kâṭh. 7, 13; Kap S. 6, 4; 7, 2; TS 1, 5, 3, 1; VS 3, 6; SV 2, 726; AV 6, 31, 1; 20, 48, 4.

â yaṃ haste na khâdinaṃ 4, 10, 3; RV 6, 16, 40; TS 3, 5, 11, 4.

â yad ishe nṛpatiṃ tejâ 4, 14, 15; RV 1, 71, 8; TS 1, 3, 14, 6; VS 33, 11.

â yad duvasyâd duvase na kârur 4, 11, 3; RV 1, 165, 14; Kâṭh. 9, 18.

âyan naraḥ sudânavo 2, 4, 7; RV 5, 53, 6; Kâṭh. 11, 9; TS 2, 4, 8, 1.

â yas tatantha rodasî 4, 13, 6; RV 6, 1, 11; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.

â yasmint sapta vâsavâ 4, 12, 2; Kâṭh 8, 16; TS 1, 6, 12, 2; TA 1, 8, 8.

âyâtaṃ mitrâvaruṇâ suçasty 4, 14, 10; RV 6, 67, 3.

âyâhi tapasâ 4, 10, 2.

âyâhi sushumâ hi tâ 2, 13, 9; RV 8, 17, 1; SV 1, 191; 2, 16; AV 20, 3, 1. 38, 1. 47, 7.

âyurdâ deva jarasaṃ 4, 12, 4; Kâṭh. 11, 13.

âyurdhâ agne 'sy 1, 5, 9.

âyur vâi dhruvaṃ 4, 6, 6; Kâṭh. 28, 1.

âyushe svâhâ prâṇâya svâhâ 3, 12, 9.

â yo tanvanti raçmibhis 4, 11, 2; RV 1, 19, 8.

â yo ghṛṇe na tatṛshâṇo 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 2; VS 17, 10.

ârâñ çatrum apabâdhasva 4, 14, 5; RV 10, 42, 7; TB 2, 8, 2, 7; AV 20, 89, 7; Nir. 5, 24.

âryamâ yâti vṛshabhas 4, 12, 4; TS 2, 3, 14, 4.

âvartamâno bhuvanasya madhye 2, 13, 22; Kâṭh. 40, 12.

â vâ esha prajâpataye 3, 5, 1.

â vâṃ ratho rodasî 4, 14, 10; RV 7, 69, 1; TB 2, 8, 7, 6.

â vâco madhyam aruhad 2, 12, 4; Kâṭh 18, 18; Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 3; VS 15, 51.

â vâm upastham adruhâ 3, 8, 7; RV 2, 41, 21; Nir. 9, 37.

â vâm mitrâvaruṇâ havyadâtiṃ 4, 14, 12; RV 1, 152, 7; TB 2, 8, 6, 5

â vâyo bhûsha çucipâ 1, 3, 6; (4, 14, 2); RV 7, 92, 1; Kâṭh. 4, 2; 13, 11 u. 12; Kap. S. 3, 2; TS 1, 4, 4, 1; 3, 4, 2, 1; TB 2, 8, 1, 1; VS 7, 7.

â viçvatah pratyancam 2, 7, 2, RV 2, 10, 5, TS 4, 1, 2, 5, VS 11, 24
â viçvadevaṁ satpatiṁ 4, 12, 6, RV 5, 82, 7, TS 3, 4, 11, 2
âvishtyo vardhate cârur 4, 14, 8, RV 1, 95, 5; TB 2, 8, 7, 4, Nir 8, 15
â vṛtrahana vṛtrahabhih 4, 13, 7, (4, 14, 8), RV 6, 60, 3, TB 3, 6, 8, 1
â vedhasam nîlapṛshṭham 4, 14, 4, RV 5, 43, 12, TB 2, 5, 5, 4, 2, 8, 2, 7
â vo devâsa îmahe 1, 2, 2, (4, 14, 2), TS 1, 2, 1, 2; VS 4, 5
â vo yantûdavâhâso 4, 11, 2, (4, 14, 11), RV 5, 58, 3, TB 2, 5, 5, 3
â vo râjânam adhvarasya 4, 11, 4, RV 4, 3, 1, Kâth 7, 16, TS 1, 3, 14, 1, TB 2, 8, 6, 9, SV 1, 69
âçir nâ ûrjam uta 4, 12, 3, Kâth 5, 2, TS 3, 2, 8, 5 (ma für nâ) AV 2, 29, 3
âçuh çiçâno vṛshabho 2, 10, 4, RV 10, 103, 1, Kâth 18, 5, Kap S 28, 5, TS 4, 6, 4, 1, VS 17, 33, SV 2, 1199, AV 19, 13, 2
âçus trivṛd bhântah 2, 8, 4, Kâth 17, 4, 20, 12, Kap S 32, 14, TS 4, 3, 8, VS 14, 23
â savaṁ savitur yathâ 4, 11, 2, RV 8, 91 (102), 6, Kâṭh 40, 14, TS 3, 1, 11, 8
âsushrayantî yajate 4, 13, 3, RV 10, 110, 6, Kâth 16, 20, TB 3, 6, 3, 3, VS 29, 31, AV 5, 12, 6, Nir 8, 11
âham pitṛnt suvidatram 4, 10, 6, RV 10, 15, 3, Kâṭh 21, 14, TS 2, 6, 12, 3, TB 2, 6, 12, 1, VS 19, 56, AV 18, 1, 45
ahitâgnir vâ esha 3, 8, 6
ichann açvasya yañ çirah 2, 13, 6, Kâṭh 39, 12, TB 1, 5, 8, 1
idâbhir agnir îdyah 3, 11, 11, Kâṭh 38, 10, TB 2 6, 18, 1, VS 21, 14
idam agne purudaṁsaṁ 2, 7, 11, (4, 11, 1, 4, 12, 3), RV 3, 1, 23 5, 11 6, 11 7, 11 15, 7 22, 5 23, 5, Kâth 16, 11, 18, 21, Kap S 25, 2, TS 4, 2, 4, 3, VS 12, 51; SV 1, 76
idâyâs tvâ pade vayam 1, 6, 2, 1, 6, 7, (4, 10, 4, 4, 11, 1), RV 3, 29, 4, Kâṭh 15, 12, TS 3, 5, 11, 1, VS 34, 15
idito devâir 3, 11, 1, Kâth 38, 6, TB 2, 6, 8, 1
ita eva prathamam jajñe 1, 8, 8, Kâṭh 7, 13, TS 2, 2, 4, 8
iti ya eva devâ yajnahanaç ca 1, 4, 8
ito jajñe prathamaṁ avad 1, 6, 1
idaṁ varco agninâ 2, 3, 4, TB 2, 5, 7, 1,/ AV 19, 37, 1
idaṁ vâm âsye havih 4, 12 1; RV 4, 49, 1, TS 3, 3, 11, 1
idaṁ vishṇur vicakrame 1, 2, 9, 4, 1 12, (1, 8, 9, 2, 7, 16, 4 11, 4, 4, 12, 1), RV 1, 22, 17, Kâth 2, 10, Kap S 2, 4, TS 1, 2, 13, 1, TB 3, 1, 3, 3, VS 5, 15, SV 1, 222, 2, 1019, AV 7, 26, 4, Nir 12, 19
idaṁ çreyo manyamâno 2, 13, 10
idaṁ havih prajananam 3, 11, 10, Kâth 38, 2, TS 2, 6, 3, 5, VS 17, 48
idam kshatram dushtaram 3, 16, 4
idam te havyam ghṛtavat 4, 12, 6, (4, 14, 3), TB 2, 5, 4, 6, AV 7, 68, 2
idam dyavapṛthivi satyam 4, 14, 7, RV 1, 185 11, TB 2, 8, 4, 3
idam namo vṛshabhaya 4, 14, 14, RV 1, 51, 15
idam aradad rabhasam 4, 14, 7
idam pitṛbhyo namo astv 4, 10, 6, RV 10, 15 2, TS 2, 6, 12, 4, VS 19, 68, AV 18 1 46
indur dakshah çyena 2, 12, 3, 4, 9, 11; Kath 18 15, Kap S. 29, 4, TB 3, 10, 4, 3, TA 4 11, 6, VS 18, 53
indra esham netu bṛhaspatir 2, 10, 4; RV 10, 103, 8, Kâṭh 18, 5, Kap. S 28, 5, TS 4, 6 4, 3, VS 17, 40, SV 2, 1206; AV 19, 13, 9

indrah prnantam papurim 4, 14, 7.

indrah sa damane krta 2, 13, 6, RV 8, 93, 8, Kath 39, 12, TB 1, 5, 8, 3, SV 2, 573, AV 20, 47, 2 137, 13

indrah sutrâmâ avavam 4, 12, 5, RV 6, 47, 12, 10, 131, 6, Kâth 8, 16, TS 1, 7, 13, 4, VS 20, 51, AV 7, 91, 1, 20, 125, 6

indrah sutrama hrdayena 3, 11, 9, Kâth 38, 3, TB 2, 6 4, 3, VS 19, 85

indraw vayaw çunâsîram 4, 10, 6, Kath 21, 14

indraw viçvâ avivrdhan 2, 10, 5, (3, 3, 8), RV 1, 11, 1, Kâth 18, 3, 36, 15, 37, 9, Kap S 28, 8, TS 4, 6, 3, 4, 5, 4, 6 5, TB 2, 7, 15, 5 16, 3, VS 12, 56, 15, 61, 17, 61, SV 1, 343, 2, 177

indraw vo viçvatas pari 4, 11 4, RV 1, 7, 10, Kâth 8, 17, TS 1, 6, 12, 1, 2, 3, 14, 1, 3, 1, 11, 4, 4, 3, 13, 8, SV 2, 970 AV 20, 39 1 70 16

indraw stuhi vajrinaw 4 14, 12, RV 10, 59, 1, TB 2, 8, 4, 1

indram durah kavashyo 3, 11 1, TB 2, 6, 8, 2, VS 20, 40

indram naro nemadhita 4, 12 3, (4 14 5), RV 7, 27, 1, TS 1, 6, 12, 1, 2, 1, 11, 1 3, 14, 1, 3, 1, 11, 4 4, 3, 13 8, TB 2 8, 2 5, SV 1, 318

indra marutva iha pahi 1, 3, 19, RV 3, 51, 7, Kâth 4, 8, Kap S 3, 6, TS 1, 4 18 1, VS 7, 35

indram id gathino 2, 13, 6, RV 1, 7, 1, Kath 8, 16, 39, 12, TS 1, 6, 12, 2 TB 1, 5, 8 1, SV 1, 198, 2 146, AV 20 38, 4 47, 4 70, 7, Nir 7, 2

indram id dharî vahato 1, 3, 34, RV 1 84 2, Kâth 4 11, Kap S 3, 9, TS 1 4, 38 1, VS 8, 35, SV 2, 380

indra vâjeshu no 'va 2 13, 6, RV 1, 7 4 Kâth 39, 12, TB 1, 5, 8, 2, SV 2, 148 AV 20, 70 10

indravâyû ime sutâ 1, 3, 6, RV 1, 2, 4 Kâth 4, 2, Kap S 3, 2, TS 1, 4, 4, 1, VS 7, 8, 33, 56

indravâyû susamdrça 1, 11, 4; 2, 2, 6, Kath 10, 12, 14, 2, VS 33 86

indras tarasvân abhimâtihogro 4, 14, 12, TB 2, 8, 4

indrasya krodo 3, 15, 7, Kâth 5, 13, 6, TS 5, 7, 16, VS 25, 8

indrasya nu viryâni pravocaw 4, 14, 13, RV 1, 32, 1, TB 2, 5, 4, 1 8, 4, 3, AV 2, 5, 5, Nir 7, 2

indrasya manve prathamasya 3, 16, 5, Kâth 22 15, TS 4, 7, 15, 1

indrasya rupam rshabho 3, 11, 9, Kath 38 3, TB 2, 6, 4 5, VS 19, 91

indrasya vajro marutam 3 16 3, RV 6, 47, 28, Kath 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 6, VS 29, 54, AV 6, 125, 3

indrasya vrshno varunasya 9, 10 4, (4, 14, 13), RV 10, 103, 9, Kath 18, 5, Kap S 28, 5, TS 4, 6, 4, 3, VS 17, 41, SV 2, 1207, AV 19, 13, 10

indra id dharyoh sacâ 2, 13, 6, RV 1, 7, 2, Kath 39 12, TB 1, 5, 8, 2, SV 2, 147, AV 20, 38, 5 47, 5 70, 8

indra oshadhir asanod 4, 14, 5, RV 3 34, 10, AV 20, 11, 10

indragni avyathamanam 2, 8, 3, 3, 2, 9, Kath 17, 3, 20, 11, Kap S 26 2, 32, 13, TS 4, 3, 6, VS 14 11

indragni agataw sutam 1, 3, 17, RV 3, 12, 1, Kath 4, 7, Kap S 3, 5, TS 1, 4, 15, 1, VS 7 31, SV 2, 19

indragnî navatim puro 4 10, 5, RV 3 12 6 Kath 4 15, TS 1, 1, 14, 1, SV 2 926 1054

indragni mitravarunâu 4 14, 17, TA 2, 3, 4, VS 33 49

indragni rocana divah 4 10, 4, (4, 11, 1), RV 3 12, 9, Kâth 4 15, TS 4, 2 11, 1 3, 13 8, TB 3, 5, 7, 3, SV 2, 1043

indrâgnyoh pakshatih 3 15, 5, VS 25 5
indrânî patyâ sujitaṃ 3, 8, 4, 4, 12, 1, TB 2, 4, 2, 7
indra nu pûshaṇâ vayaṁ 4, 12, 6, RV 6, 57, 1, Kâth 23, 11, SV 1, 202
indrâya tvâ bṛhadvate 1, 3, 14, Kâth 27, 10, Kap S 3, 4
indrâya tva sushuttamaṃ 1, 3, 3, 4, 5, 4
indrâya manyumate 2, 2, 12, 2, 5 8, Kâth 13, 4
indrayaṁhomucâ ekadaçak 2, 2, 10, 2, 6, 6, 4, 3, 9
indrâyârkavate 'çvamedhavatâ 2, 2, 9
indrâyenduṁ sarasvati 3, 11, 3, Kath 38, 8, TB 2, 6, 12, 1, VS 20, 57
indrâvarunâ yuvam adhvarâya 4 12, 4, RV 7, 82, 1, TS 2, 5, 12, 2, TB 2, 8 4, 5, Nir 5 2
indrâvishṇû dṛṁhitâh 4, 12, 5, RV 7 99, 5, TS 3, 2 11, 3
indriyâni çatakrato 4, 12, 2, RV 3, 37 9, Kâth 8, 16, TS 1, 6, 12, 1, 2 5, 12 5, AV 20, 20, 2 57, 5
indreṇa manyunâ yujâ 1, 3, 12, (4, 6, 3), Kâṭh 4, 4
indremam prataraṃ naya 2, 10, 4, Kâth 18, 3, Kap S 28, 3, TS 4 6 3, 1, VS 17, 51, AV 6, 5, 2
indro jayati na parâjayate 4, 12 3, TS 2, 4, 14, 2, AV 6, 98, 1
indro dadhîco asthabhir 2, 13, 5, RV 1, 84, 13, Kâṭh 39, 12, TS 5, 6, 6, 3, TB 1, 5, 8, 1, SV 1, 179, 2, 263, AV 20, 41 1
indro dîrghâya cakshasâ 2 13, 6, RV 1 7, 3, TB 1 5, 8, 2, SV 2, 149, AV 20, 38, 6 47, 6 70, 9
indro devâñ çambarahatya 4, 14 13 TB 2, 8, 3, 8
indro devânâm adhipah 4, 14 12 TB 2, 8, 4, 2
indro dyâur urvy uta 4, 14, 7
indro babhuva brahmanâ 4, 14 7
indro balaṁ rakshitâraṃ 4, 14 5, RV 10, 67, 6, AV 20, 91, 6
îndro bhûtasya bhuvanasya 4, 14, 7
indro madâya vâvṛdhe 4, 12, 4, RV 1, 81, 1, SV 1, 411, 2, 352, AV 20, 56, 1
indro yajnaṁ vardhayan 4 14, 13, TB 2, 8 3, 7
indro yâto 'vasitasya 4, 14, 13, RV 1, 32, 15, TB 2 8, 4, 3
indro râjâ jagataç carshaṇînâm 4, 14, 14, RV 7 27, 3, TB 2, 8, 5, 8, AV 19, 5, 1
indro vṛtraṁ vajreṇâvadhîd 4, 14, 7.
indro vṛtram atarad 4, 14, 13, TB 2, 8, 3, 6
indro vâi vṛtram ahant 3, 3, 7
indro vâi vṛtrâya 4, 6, 5
indro 'smam avatu vajrabâhur 4, 14, 7
indhânâs tvâ çataṁ himâ 1, 5, 2, (1, 5, 8), Kaṭh 6, 9, 7, 6, 35, 2, Kap S 4 8, 48, 3, TS 1, 5, 5, 4, VS 3, 18
indhâno agniṁ vanavad 4, 14, 10, RV 2, 25, 1, TB 2, 8, 5, 2
imaṁ yajñaṁ vardhayan 4, 14, 13, TB 2, 8 3 8
imaṁ yajnam açvina 4, 12, 6, TB 2, 5, 4, 6
imaṁ yajnam idaṁ vaco 4, 11, 6, (4, 12, 1), RV 1 91 10, Kâṭh 2, 14
imaṁ yama prastaram 4, 14, 16, RV 10, 14 4, TS 2 6, 12, 6, AV 18, 1, 60
imaṁ sâhasraṁ çatadhâram 2, 7, 17, Kâth 16, 17, Kap S 25, 8, VS 13, 49
imaṁ stomam arhate 2, 7, 3, RV 1, 94 1, SV 1 66, 2 414, AV 20, 13, 3
imaṃ no yajnam amṛteshu 4, 13, 5, RV 3, 21 1 Kath 16, 21, TB 3, 6 7, 1
imam agnâ âyushe 2, 3 4, Kâth 11, 7 u 8, 36 5, TS 2 3, 10, 3, TB 2, 7, 7, 5, TA 2, 5 3 AV 2, 28, 5
imam ûrṇâyuṁ varuṇasya 2, 7, 17, Kâth 16, 17, Kap S 25, 8, VS 13, 50
imam mâ hiṁsîr ekaçaphaṃ 2, 7, 17, Kaṭh 16, 17, Kap S 25, 8, TS 4 2, 10, 2 VS 13, 48

imam mâ hiṁsîr dvipâdam 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; TS 4, 2, 10, 1; VS 13, 47.

imam me deva savitar 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11.

imam me varuṇa çrudhî 4, 10, 2; 4, 14, 17; (4, 10, 4; 4, 12, 4); RV 1, 25, 19; Kâṭh. 4, 16; 11, 12 u. 13; 12, 15; 21, 13; TS 2, 1, 11, 6. 5, 12, 1; 4, 2, 11, 3; TB 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4, 4; 4, 20, 3; VS 21, 1; SV 2, 935.

imâm dhiyam 1, 2, 2; (4, 14, 3); RV 8, 42, 3; Kâṭh. 2, 3; Kap. S. 1, 15; TS 1, 2, 2, 2

imâ juhvânâ yushmad 4, 14, 3; RV 7, 95, 5; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 4, 6, 1.

imân me mitrâvaruṇâu gṛhân gopâyataṁ 1, 5, 14 (2 Mal); Kâṭh. 7, 11.

imân me mitrâvaruṇâu gṛhân jugupataṁ 1, 5, 14.

imâṃ dhiyaṃ çikshamânasya 1, 2, 2; (4, 14, 3 imâṃ dhiyaṃ), RV 8, 42, 3; Kâṭh. 4, 16, Kap. S. 1, 15; TS 1, 2, 2, 2.

imâm agṛbhnan raçanâm 3, 12, 1; Kâṭh. 5, 1, 2; TS 4, 1, 2; 5, 1, 2, 1; 7, 1, 11, 1; TB 3, 8, 3, 2; VS 22, 2.

imâm indra hastacyutiṁ 2, 7, 12.

imâ rudrâya tavase 2, 9, 9; RV 1, 114, 1, Kâṭh. 17, 16; Kap. S 27, 6; TS 4, 5, 10, 1; VS 16, 48.

ime turam maruto 4, 14, 18; RV 7, 56, 19; TB 2, 8, 5, 6.

imo agne vîtatamâni 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 7, 1, 18; Kâṭh. 2, 15; 19, 14; 35, 2; Kap. S. 40, 3; TS 4, 3, 13, 6

imâu te pakshâ ajarâu 2, 12, 3; Kâṭh. 18, 15; Kap. S. 29, 4; TS 4, 7, 13, 1; VS 18, 52

imâu devâu jâyamânâu 4, 11, 2. RV 2, 40, 2; Kâṭh. 8, 17, TS 1, 8, 22, 5, 2, 6, 11, 4; TB 2, 8, 1, 6

iyaṃ te çukra tanûr 1, 2, 4, Kâṭh 2, 8, Kap. S. 1, 17; TS 1, 2, 4.

iyaṁ visṛbṭir yata âbabhûva 4, 12, 1, RV 10, 129, 7; TB 2, 8, 9, 6.

iyaṁ vâi kadrûr 3, 7, 3.

iyaṁ çushmebhir bisakhâ 4, 14, 7; RV 6, 61, 2; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 8, 2, 8; Nir. 2, 24.

iyad asy âyur asy 2, 6, 12; 4, 4, 6; VS 10, 25.

iyam eva sâ yâ prathamâ 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 1; TB 2, 5, 5, 3; AV 3, 10, 4; 8, 9, 11.

irajyann agne prathayasva 2, 7, 14; RV 10, 140, 4; Kâṭh. 16, 14; Kap. S 25, 5; TS 4, 2, 7, 2; VS 12, 109; SV 2, 1169.

irâvati dhenumatî hi 1, 2, 9; RV 7, 99, 3, Kap. S. 2, 4; TS 1, 2, 13, 1; TA 1, 8, 2; VS 5, 16.

isham ûrjam aham ita 2, 7, 14; Kâṭh. 16, 14; Kap S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 1; VS 12, 105.

ishe trâ subhûtâya 1, 1, 1.

ishe tropâvir asy 1, 2, 15; Kâṭh. 3, 4; Kap. S. 3, 11; TS 1, 3, 7.

ishkartâram adhvarasya 2, 7, 14; RV 10, 140, 6; TS 4, 2, 7, 3; VS 12, 110; SV 2, 1170.

ishṭo yajño bhṛgubhir 1, 4, 1; 2, 12, 3; (1, 4, 5); Kâṭh. 5, 4; 18, 18; 32, 4; 40, 13; Kap. S. 29, 6; VS 18, 56.

iha tvashṭâram agriyaṁ 4, 13, 10; RV 1, 13, 10; TS 3, 1, 11, 1; TB 3, 5, 12, 1.

iha tvâ bhûry âcared 4, 11, 5; RV 4, 4, 9. Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 4.

iha prajâ viçvarûpâ 4, 2, 10; TB 3, 7, 4.

iheha vaḥ svatavasaḥ 4, 10, 3; RV 7, 59, 11, Kâṭh. 20, 15; TA 1, 4, 3.

ihâivâgne adhidhârayâ rayim 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 2, VS 27, 4.

îḍâno vahnir namasâ 2, 12, 6.

îḍito devâir s. îḍito.

îḍe agniṁ vipaçcitam 4, 11, 2; RV 3, 27, 2; Kâṭh. 40, 14; TB 2, 4, 2, 4.

îḍe agniṁ svavasaṃ 4, 14, 11; RV 5, 60, 1; TB 3, 7, 12, 4; AV 7, 50, 3.

îdyaç câsi vandyaç 3, 16, 2, Kâth 5 6, 2, TS 5, 1, 11, 1, VS 29 3
îçânâva parasvatâ 3 14, 10, VS 24, 28
îçânâya prabuti~ 4, 14, 2, RV 7, 90, 2
îçânâ vâryâṇam 4, 9, 27, RV 10, 9, 5, TB 2, 5 8, 5, TA 4, 42, 4, AV 1, 5, 4
ukshânnâya vaçânnâya 2, 13, 13, (4, 11, 4), RV 8, 43, 11, Kâth 7, 16, 40, 5, TS 1, 3, 14, 7, AV 3 21, 6 20, 1, 3
ukshâ samudre aruṇaḥ 2, 10, 5, RV 5, 47, 3, Kâṭh 18, 3, 21, 8 TS 4, 6, 3 4, VS 17, 60
ukhâṃ kṛṇotu çaktyâ 2, 7 5 Kâth 16, 5, TS 4, 1, 5, 3, VS 11 57
ukhyasya ketum prathamam 2, 8 1
ugram paçyed rashtrabhṛt 4, 14, 17 TA 2 4, 3, AV 6, 118 2
ugraç ca bhimaç ca 4, 9, 17, VS 39 7
ugrâ diçâm abhibhûtir 3, 16 4 Kâṭh 22 14, TS 4, 4 12, 1
uñ çushmâ oshadhînâṃ 2, 7, 13 RV 10 97, 8; Kâṭh 16, 13 Kap S 25 4 TS 4 2, 6, 3, VS 12, 87
uñ çrayasva vanaspate 1, 2 11, 4 13, 1, RV 3, 8 3, Kâth 15 12 TB 3 6 1, 1
uta gnâ vyantu devapatnir 4 13 10, RV 5, 46 8, TB 3 5 12 1 AV 7 49, 2, Nir 12, 46
uta devâ avahitam 4 14 2 RV 10 137, 1, AV 4, 13, 1
uta dyumnasya çavasa 4, 12, 4
uta no deva devam 4, 11, 6 RV 8, 75, 2, Kâṭh 7, 17, TS 2, 6 11, 1
uta no brahman havisha 4 11, 2, RV 3, 13, 6 Kaṭh 2, 15
uta no 'hir budhnyaḥ çṛṇotv 1, 6, 2, RV 6, 50 14, VS 34 53 Nir 12, 33
uta bruvantu jantava 4, 10 3 RV 1 74, 3, Kaṭh 8, 16 15 12 TS 1, 5, 11, 4, SV 2, 732
uta mâtâ mahisham anv 4 12 5, RV 4 18, 11; TS 3, 2 11, 3
uta smâsya dravatas 1, 11, 2, RV 4, 40, 3, Kâṭh 13, 14, TS 1, 7, 8, 3, VS 9, 15
uta syâ naḥ sarasvatî jushâṇopa 4, 14, 7, RV 7, 95, 4
uta no mitrâvaruṇâ ihâgatam 4, 9, 12
utkrâma mahate sâubhagâya 2, 7, 2, Kaṭh 16, 2, TS 4, 1, 2, 4, VS 11, 21
uttishṭha bṛhatî bhavordhva 2, 7, 6, (3, 1, 8), Kâth 19, 7, Kap S 30, 5, VS 11, 64 (utthâya)
uttishṭha brahmaṇaspate 4 9, 1, 4, 12, 1, RV 1, 40, 1 Kâth 10, 13, TA 4, 2, 1, VS 34, 56
utsannayajño vâ esha 3 2, 9, TS 5, 3, 1
udakramîd draviṇodâ 2, 7, 2, Kath 16, 2, TS 4, 1, 2, 4, 5, 1, 3, 1, VS 11, 22
ud agne tava tad ghṛtâd 1, 6, 1, RV 8, 43, 10 (tyad), Kaṭh 7, 12, Kap S 6, 2
ud agne tishṭha pratyâtanushva 2, 7 15 RV 4, 4, 4, Kâth 16, 15, Kap S 25 5, TS 1, 2, 14, 2, VS 13, 12
ud agne çucayas tava 1, 5 1, (4, 10 2, 4, 12, 4), RV 8, 44, 17, Kâth 2, 14, 19, 14, 40, 14, TS 1, 3, 14, 8 4, 46, 3 5, 5, 3, 2, 4, 14, 4, SV 2, 884
udapurâ nâmâsi 2 8, 14
udapruto na vayo 4, 12, 6, RV 10, 68 1, Kâth 23, 12, TS 3, 4, 11, 3, AV 20 16, 1
udaraw vâi vṛtraḥ 2, 4, 4
udasthâd gojid açvajid 2, 7, 12 Kaṭh 38, 14
ud asya çushmâd bhânur 4, 9 14, RV 7, 34 7 (bhanur)
ud ayushâ svâyushodoshadhînâm 1, 2, 6, Kâth 2, 6, Kap S 1, 19, TS 1, 2, 8
udîratâm avarâ ut parâsa 4, 10, 6, RV 10, 15, 1, TS 2, 6 12 3, VS 19, 49, AV 18, 1, 44, Nir 11, 18
udîrayatâ marutaḥ samudrato 2, 4, 7, RV 5, 55, 5, Kaṭh 11, 9, 30 4, Kap S 46, 7 TS 2, 4, 8, 2
ud u tishṭha svadhvara 2, 7, 4, (3, 1, 5, 4,

9, 12); RV 8, 23, 5; Kâṭh. 16, 4; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 1; 5, 1, 5, 3; VS 11, 41.

ud uttamaṃ varuṇa 1, 2, 18; 4, 14, 17; (2, 7, 8; 3, 2, 1; 4, 10, 4; 4, 14, 3); RV 1, 24, 15; Kâṭh. 3, 8; 16, 8; 19, 11; 21, 13; Kap S. 2, 15; 32, 1; TS 1, 5, 11, 3; 2, 5, 12, 1; 4, 2, 1, 3 11, 2; 5, 2, 1, 3; TB 2, 7, 16, 4 8, 1, 6; TA 2, 4, 4; VS 12, 12; AV 7, 83, 3; 18, 4, 69; Nir 2, 13.

ud ut te madhumattamâ 1, 3, 39.

ud u tyaṃ jâtavedasam 1, 3, 37, RV 1, 50, 1; Kâṭh. 4, 9; 10, 13, 11, 1; 13, 16; 21, 14; 30, 5; Kap S 3, 7; TS 1, 2, 8, 2; 2, 2, 12, 1 3, 8, 2. 4, 14, 4 5, 12, 1; 3, 1, 11, 8; 6, 1, 11, 4; TB 3, 1, 3, 3 7, 11, 2, TA 4, 11, 8. 20, 3; 5, 9, 12; VS 7, 41; 8, 41; 33, 31; SV 1, 31; AV 13, 2, 16, 20, 47, 13; Nir. 12, 15.

ud u tvâ pañca diço 2, 10, 5

ud u tvâ viçve devâ 2, 7, 10; (3, 2, 2; 3, 3, 8); Kâṭh 16, 10, 18, 3; 19, 12, 21, 8, Kap. S 25, 1, 28, 3; 32, 2; TS 4, 2, 3, 1. 6, 3, 1; 5, 2, 2, 1 4, 6, 1, VS 12, 31, 17, 53.

ud enam uttaraṃ nayâgne 2, 10, 4; (3, 3, 8); Kâṭh 18, 3; Kap S. 28, 3; TS 4, 6, 3, (5, 4, 6); VS 17, 50; AV 6, 5, 1

ud eshâm bâhûn atiram 2, 7, 7; Kâṭh 16, 7; 19, 10; Kap. S 30, 8, TS 4, 1, 10, 3 5, 1, 10, 2; TA 2, 5, 16; VS 11, 82.

udgrâbhaç ca nigrâbhaç ca 1, 1, 13; (3, 3, 8): Kâṭh. 1, 12, 18, 3; Kap. S 28, 3; TS 1, 1, 13, 1. 6, 4, 2, 4, 6, 3, 4; VS 17, 64.

udbudhyasvâgne 2, 12, 4, Kâṭh 18, 18, Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 5, VS 15, 54; 18, 61.

udyojanam antaryâmam 2, 7, 12

ud vayaṃ tamasas pari 2, 12, 5; 4, 9, 27; (5, 4, 6); RV 1, 50, 10; Kâṭh 18, 16; 22, 1; 38, 5; Kap S 29, 4; TS 4, 1, 7, 4; 5, 1, 8, 6; TB 2, 4, 4, 9. 6, 6, 4; 3, 7, 11, 2; TA 6, 3, 2; VS 20, 21; 27, 10 35, 14; 38, 24; AV 7, 53, 7

ud vâm pṛkshâso madhumanto asthur 4, 12, 4; RV 7, 60, 4

unnataḥ çitibâhuḥ 3, 13, 8

unnambhaya pṛthivîm 1, 3, 26; TS 2, 4, 8, 2; 3, 5, 5, 2; Kâṭh 11, 9

upaksharanti sindhavo 4, 11, 2; RV 1, 125, 4; Kâṭh. 11, 5; 11, 12; TS 1, 8, 22, 4

upa châyâm iva ghṛṇer 4, 11, 2; RV 6, 16, 38; Kâṭh. 40, 14; TB 2, 4, 4, 6; SV 2, 1056.

upa jmann upa vedase 2, 10, 1; Kâṭh 17, 17; Kap S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 1; VS 17, 4

upa tvâgne dive dive 1, 5, 3, (1, 5, 10). RV 1, 1, 7; Kâṭh 7, 1; 7, 8; Kap S. 5, 1, 35, 4; TS 1, 5, 6, 2; VS 3, 22; SV 1, 14

upa tvâ juhvo mama 1, 6, 1; RV 8, 44, 5 Kâṭh 7, 12; SV 2, 892

upa tvâ raṇvasaṃdṛçam 4, 11, 2; RV 6, 16, 37; Kâṭh. 40, 14; SV 2, 1055

upa prayanto adhvaram 1, 5, 1; (1, 5, 5; 1, 5, 6), RV 1, 74, 1; Kâṭh 6, 9; 7, 4, Kap. S 4, 8; 5, 3; TS 1, 5, 5, 1; VS 3, 11; SV 2, 729.

upa prâgât sumaṃ me 3, 16, 1; RV 1, 162, 7; Kâṭh 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 3; VS 25, 30; Nir. 6, 22.

upaprehi vâcaspate 4, 12, 1; AV 1, 1, 2 (punar ehi v.)

upayâmagṛhîto 'si antaryaccha 1, 3, 5; VS 7, 4.

upayâmagṛhîto 'si devebhyas 1, 3, 9

upayâmagṛhîto 'si prajâpataye 1, 3, 35, Kâṭh. 29, 5; 30, 5, Kap. S 45, 6, VS 23, 2 4,

upayâmagṛhîto 'si bṛhaspatisutasya 1, 3, 29; Kâṭh 4, 11; Kap. S 3, 9; VS 8, 9

upayâmagṛhîto 'si madhave 1, 3, 16; Kâṭh 4, 7; VS 7, 30

upayâmagṛhîto 'si suçarmâ 1, 3, 28; VS 8, 8

upayâmagṛhîto 'si harir asi 1, 3, 30; VS 8, 11.

upayâmagṛhîto 'sîndrâya 1, 3, 14; VS 7, 22.

upa çreshṭhâ na âçiro 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 3; AV 4, 25, 7.

upaçvâsaya pṛthivîm 3, 16, 3; Kâṭh. 5, 6, 1; AV 6, 126, 1.

upahûtâḥ pitaraḥ somyâso 4, 10, 6; RV 10, 15, 5; Kâṭh. 21, 14, TS 2, 6, 12, 3; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 57; AV 18, 3, 45.

upâṃçupâtreṇa pâtnîvataṃ 4, 7, 4.

upâvasṛja tmanyâ 4, 13, 3, RV 10, 110, 10, Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4, VS 29, 35, AV 5, 12, 10; Nir. 8, 17.

upem asṛkshi vâjayur 4, 12, 4, RV 2, 35, 1; Kâṭh. 12, 15; Mân. Çr. 6, 1, 3.

upo ha yad vidathaṃ vâjino 4, 11, 1, RV 7, 93, 3; TB 3, 6, 12, 1

ubhâ jigyathur 2, 4, 4, (4, 12, 5), RV 6, 69, 8; Kâṭh. 12, 14, TS 3, 2, 11, 2, 7, 1, 6, 7. 5, 5; AV 7, 44, 1.

ubhâbhyâṃ deva savitaḥ 3, 11, 10, RV 9, 67, 25; Kâṭh. 38, 2, TB 1, 4, 8, 2, 2, 6, 3, 4; VS 19, 43.

ubhâ vâm indrâgnî 1, 5, 1, (1, 5, 3 u. 6, 4, 13, 5; 4, 14, 8); RV 6, 60, 13, Kâṭh. 7, 4 u. 5; 6, 9; Kap. S. 4, 8, 5, 3 u. 4, TS 1, 1, 14, 1. 5, 5, 1, TB 2, 8, 5, 1, VS 3, 13

uruṃ hi râjâ varuṇaç cakâra 1, 3, 39, (4, 8, 5); RV 1, 24, 8, Kâṭh. 4, 13, 23, 5, Kap. S. 3, 11; 45, 5, TS 1, 4, 45, 1, 6, 6, 3, 2; VS 8, 23

uru vishṇo vikramasvoru 1, 2, 13, 1, 2, 14, Kâṭh. 3, 1; 3, 2; Kap. S. 2, 8, 2, 9, TS 1, 3, 4, 1; VS 5, 38, 41.

urvî pṛthvî bahule 4, 14, 7, RV 1, 185, 7, TB 2, 8, 4, 8

urvî rodasî varivas 3, 16, 5, Kâṭh. 22, 15, TS 4, 7, 15, 6

uçantas tvâ havâmahe 1, 10, 18, (4, 10, 6), RV 10, 16, 12 (nidhîmahy), Kâṭh. 21, 14; 36, 12; TS 2, 6, 12, 1; TB 2, 6, 16; VS 19, 70; AV 18, 1, 56

uçik pâvako aratiḥ 2, 7, 9; RV 10, 45, 7; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 2; VS 12, 24.

ushâsâ naktam açvinâ 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; VS 20, 61.

ushâsânaktâ bṛhatî bṛhantaṃ 3, 11, 1; VS 20, 41.

ushe yahvî supeçasâ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 3; VS 21, 17.

ushṭârayoḥ pîlvayor 2, 7, 12.

ûrjo napâj jâtavedaḥ 2, 7, 14; RV 10, 140, 3; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 2; VS 12, 108, SV 2, 1169

ûrjo napâtaṃ sa hinâyam 2, 13, 9; RV 6, 48, 2, Kâṭh. 39, 12; VS 27, 44; SV 2, 54

ûrdhva û shu ṇa ûtaye 2, 7, 4; (4, 13, 1); RV 1, 36, 13; Kâṭh. 15, 12; 16, 4; TS 4, 1, 4, 2, 5, 1, 5, 3, TB 3, 6, 1, 2; TA 4, 20, 1, VS 11, 42, SV 1, 57.

ûrdhvâ asya samidho bhavanti 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17, Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8; VS 27, 11; AV 5, 27, 1.

ûrdhvâ diçaṃ rantir âçân- 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14, TS 4, 4, 12, 4.

ûrdhvam enâm ucçrâpaya 3, 13, 1, Kâṭh. 5, 4, 8, TS 7, 4, 19, 2; TB 3, 9, 7, 1; VS 23, 26.

ûrdhvo naḥ pâhy aṃhaso 4, 13, 1; RV 1, 36, 14, Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 2; TA 4, 20, 1

ûrdhvo bhava pratividdhyâdhy asmad 2, 7, 15. RV 4, 4, 5. Kâṭh. 16, 15, Kap. S. 25, 5, TS 1, 2, 14, 2; VS 13, 13

ṛcâ tvâ chandasâ sâdayâmi 2, 13, 4.

ṛcâ stomaṃ samardhaya 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; 18, 19; Kap. S. 29, 7; TS 3, 1, 10, 1; 4, 1, 1, 2, 5, 1, 1, 3.

ṛte pariṣṛṅgdhi no 3, 16, 3; RV 6, 75, 12; Kâṭh. 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 4; VS 29, 49.

ṛtaṃ vâi satyaṃ yajño 1, 10, 11

ṛtasya gopâ adhitishṭhatho 4, 14, 12, RV 5, 63, 1

ṛtasya dhâman prathamâ 2, 13, 10, Kâṭh 39, 10

ṛtasya panthâm anu tisra âyus 2, 13, 10, Kâṭh 39, 10, TS 4 3, 11, 1, AV 8, 9, 13

ṛtâvânaṁ vaiçvânaram 4, 11, 1, Kâṭh 4, 11, 6, 10, 7, 16, TS 1, 5, 11, 1, VS 26, 6

ṛtâvânam mahishaṁ viçvadarçatam 2, 7, 14, RV 10, 140, 6, Kâṭh 16, 14, Kap S 25, 5, TS 4, 2, 7, 3 VS 12, 111, SV 2, 1171

ṛtâshâd ṛtadhâmâgnir 2, 12, 2, Kâṭh 18, 14, Kap S 29, 3, TS 3, 4, 7, VS 18, 38

ṛtuthendro vanaspatih 3, 11, 3, TS 2, 6, 12, 4

ṛtûnîm patnî prayame 2, 13, 10, Kâṭh 39, 10, TS 4, 3, 11, 5

ṛtena dyâvâpṛthivî 4, 14 17, ÇB 3, 7, 12, 2; TA 2, 3, 3

ṛtvijo vṛnîte 3, 9, 8, Kaṭh 26, 9, Kap S 41, 7

ṛdûdareṇa sakhyâ saceya 4, 11, 2, RV 8, 48, 10, TS 2, 2, 12, 3, Nir 6 4

ṛshṭayo vo maruto aṅsayor 4, 11, 4, (4, 14, 18), RV 5, 57, 6

ekayâstuvata 2, 8, 6, Kâṭh 17, 5, Kap S 26, 4, TS 4, 3, 10, VS 14, 28

ekasmâi svâhâ 3, 12, 15, Kâṭh 5, 2, 1, 5, 2 2, TS 7, 2, 12, VS 22, 34

ekasya cin me vibhv 4, 11, 3, RV 1, 165, 10, Kâṭh 9, 18

ekâcetat sarasvatî 4, 14, 7, RV 7, 95, 2

eko vo devo apyatishṭhat 2, 13, 1, Kâṭh 39, 2, TS 5, 6, 1, 3 (ohne vo), AV 3, 13, 4

eny ahno maṇḍuko 3 14, 17 VS 24, 36

etad vâ asya saṁvatsara 1, 10, 20, Kâṭh 36 14

etad vâ eshâbhyanûktâ 4, 6 9

etâ u vah subhagâ viçvarûpâ 3, 16 2 Kâṭh 5, 6, 2, TS 5 1, 11, 2, VS 29, 5

etâ âindrâgnâ dvirûpâ 3 13, 9, VS 24 8

etâ te agne ucathâni vedo jushṭâni 4 14 15, RV 4, 73, 10

etâvatî vâ îyam pṛthivî 3, 8, 6

enâm mukhena vâyum 4, 12, 4; RV 1, 162, 19 (enâṅgushena)

enâ vo agnim namasorjo 2, 13, 8, (4, 12, 5), RV 7, 16, 1, Kâṭh 39, 15, TS 4, 4, 4, 4, VS 15, 32, SV 1, 45, 2, 99, Nir 3, 21

enâ vyâghram 2, 1, 9, Kâṭh 37, 9, TB 2, 7, 16, 4

endra sânasiṁ rayim 4, 12, 3, RV 1, 8, 1, TS 3, 4, 11, 3, TB 3, 5, 7, 3, SV 1, 129, AV 20, 70, 17

ebhir no arkâir bhavâ 4, 10 2, RV 4, 10, 3, Kâṭh 20, 14; TS 4, 4, 4, 7, VS 15 46, SV 2, 1129

evâ pitre viçvadevâya 4, 11, 2, (4, 14, 4) RV 4, 50, 6, Kâṭh 17, 18, TS 1, 8 22, 2, TB 2, 8, 2, 8; AV 20, 88, 6

evâ vandasva varuṇam bṛhantam 1, 2, 13 RV 8, 42, 2, Kâṭh 17, 19, TB 2, 5, 8 4

eved ete prati mâ rocamânâ 4, 11, 3, RV 1, 165, 12, Kâṭh 9, 18

esha châgah puro açvena 3, 16, 1, RV 1 162, 3, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 1, VS 25, 26

esha vah stomo maruta 4, 11, 3, RV 1, 165, 15 167, 11 168, 10, Kâṭh 9, 18, VS 34, 48

esha vâi prajâpatî rupena 1, 6, 7

esha sya vâjî kshipaṇim 1, 11, 2, Kâṭh 13, 14, TS 1, 7, 8, 3, VS 9, 14

ehy u shu bravâṇi te 4, 12, 1, RV 6, 16, 16, Kâṭh 2, 14, 20, 14, VS 26, 13, SV 1, 7, 2, 55

ojas tad asya titvisha 1, 3 32, RV 8, 6, 5, Kâṭh 4, 11 Kap S 3, 9, SV 1, 182, 2, 1003, AV 20, 107, 2

ojishṭham te madhyato 4, 13, 5, RV 9, 21, 5 Kâṭh 16 21, TB 3, 6, 7 2

oshadhe saçcandra vishṭâ 2, 13, 5, (4, 12, 4), TS 2 2 12 7, 4 4, 4 6

omâsaç carshaṇîdhṛto 1 3, 18, RV 1, 3, 7, Kâṭh 4 7 Kap S 3, 5, TS 1, 4, 16 1, VS 7, 33, Ait Â 1 1 Nir 12, 40

oshadhayah pratigṛbhṇîtâgnim 2 7 5, (3,

1, 6), Kath 16, 4, Kap S 30, 3, TS 4 1, 4, 4, 5, 1, 5, 9, VS 11, 48

oshadhayah pratimodhadhvam 2, 7, 5, RV 10, 97, 3, Kâth 16, 4, TS 4, 1 4, 4, 5, 1, 5, 9, VS 12, 77

oshadhîr iti mâtaras 2, 7, 13, (4 14, 6), RV 10 97, 4, Kâṭh 13, 16, 16, 13, Kap S 25, 4, TS 4, 2, 6, 1, TB 2, 8, 4, 8, VS 12, 78, Nir 6 3

oshadhe trayasvâinam 3, 9, 3

âindram ekakapâlam 2, 2, 11

âindram ekâdaçakapâlam 2, 1 9

âindrâgnam ekâdaçakapalam 2, 1, 1, 2, 6, 2, Kâth, 9, 17

aindrâbârhaspatyam havir 2, 1, 12

aurvabhṛguvañ çucim 4, 11, 2 RV 8, 102, 4, Kâṭh 40, 14, TS 3, 1, 11, 8, SV 1, 18

kah svid ekâkî carati 3 12, 19, Kâth 5, 4, 7, VS 23, 9 45

kaṇvâ iva bhṛgavah 1 3, 39 RV 8, 3, 16, SV 2, 713, AV 20, 10 2 59, 2

kadâ cana prayuchasy 1 3, 26 (1, 5, 4) RV 8, 52, 7, Kâth 4 10, Kap S 3, 8, TS 1, 4, 22, 1 VS 8 3

kadâ cana starir asi 1, 3, 26 (1, 5, 4 u 11), RV 8, 51, 7, Kaṭh 4, 10 7, 2 u 9, Kap S 3, 8, 5, 2, TS 1 4, 22, 1 5, 6, 4, VS 3, 34, 8, 2 SV 1 300

kad dhishnyâsu vṛdhasâno agne 4, 11, 4, RV 4, 3, 6, Kath 7, 16

kam u shvid 4, 11, 6, RV 8, 75 (64), 7, Kâṭh 7, 17, TS 2, 6 11 2

kayâ naç citra âbhuvad 2 13, 9, 4, 9, 27, (3, 16, 4, 4, 10, 4), RV 4 31 1, Kâth 21 13, 39 12, 5 5, 21, TS 4 2, 11, 2 4 12, 5, TA 4 42, 3, VS 27, 39, 36, 4, SV 1, 169, 2, 32, AV 20, 124 1

kayâ çubhâ savayasah 4 11, 3, RV 1, 165, 1, Kâth 9 18

kalpetâm dyâvapṛthivi 1, 6 2, 2, 8, 12 (2 Mal), (3, 3 9), Kâth 7, 14, 17, 10, Kap S 6, 3 26, 9, TB 1, 2, 1 18

kavashyo na vyacasvatîr 3, 11, 3, Kâṭh 38, 8, TB 2, 6, 12, 2; VS 20, 60, 21, 34.

kas tvâ satyo madanâm 2, 13, 9, 4, 9, 27, RV 4, 31, 2, Kâth 39, 12, TA 4, 42, 3, VS 27, 40, 36, 5, SV 2, 33, AV 20, 124, 2.

kasya brahmani jujushur 4, 11, 3, RV 1, 165, 2, Kâṭh 9, 18

kâṇdât kândat prarohantî 2, 7, 15, (3, 2, 6), Kâth 16, 16, 20, 6, Kap S 32, 8, TS 4, 2, 9, 2, 5, 2, 8, 3, TA 10, 1, 7, VS 13, 20

kâmam kâmadughe dhokshva 2, 7, 14, TS 4, 2, 5, 2, VS 12, 72

kamo havishâm mandishtho 1, 2, 3, (so beginnt in Mâitr S der Vers, der in seinem weiteren Verlauf entspricht agne tvam su jâgṛhi TS 1, 2, 3, 1, VS 4, 14, Kâth 2 4, 23, 5, Kap S 1, 16)

kâya svâhâ kasmâi svâhâ 3, 12, 5, VS 22, 20

kâ svid âsît pûrvacittih 3, 12, 19, Kâṭh 5, 4, 7; TS 7, 4, 18 (kim), TB 3, 9, 5, 2, VS 23, 11 53

kim svid âsîd adhishṭhânam 2, 10, 2, RV 10, 81, 2, Kâth 18, 2, Kap S 28, 2, TS 4, 6, 2, 4; VS 17, 18

kim svid vanam ka u sa vṛksha âsîd yato dyâvâpṛthivî nishtatakshuh manîshino 2, 10, 2, RV 10, 81, 4, Kâth 18, 2, Kap S 28, 2, TS 4, 6, 2, 5, TB 2, 8, 9, 6, VS 17, 20

kitavâso yad riripur 4, 14, 3, RV 5, 85, 8, Kâth 23, 12, TS 3, 4, 11, 6, TB 2, 8, 1, 5

kim it te vishno paricakshyam 4, 10, 1; RV 7, 100, 6, TS 2, 2, 12, 5; SV 2, 975, Nir 5 8

kim brahmanasya pitaram 4, 8, 1

kutas tvam indra mâhinah 4, 11, 3, RV 1, 165, 3, Kâth 9, 18, VS 33, 27

kutrâ cid yasya samṛtâu 4, 12, 4, RV 5, 7 2, TS 2, 1, 11, 3

kumbho vanishṭhur 3, 11, 9, Kâth 38, 3, TB 2, 6 4, 3, VS 19, 87

kurmas ta âyur 4, 14 15, RV 10, 51, 7

kolâyini ghṛtavatî puraṃdhiḥ 2, 8, 1; Kâth. 17, 1; Kap. S. 25, 10.

kuvalasaktubhir âçrînaṃ 2, 3, 9.

kuvit su no gaishṭaye 4, 11, 6; RV 8, 75, 11; Kâṭh 7, 17; TS 2,6,11,3; SV 2,999.

kovid aṅga namasâ 4, 14, 2; RV 7, 91, 1.

kuvid aṅga yavamanto 1, 11, 4; 2, 3, 8; (3, 11, 7; 3, 12, 21; 4, 8, 9); RV 10, 131, 2; Kâṭh. 12, 9; 14, 3; 37, 18; TS 1, 8, 21, 1; 3, 1, 3, 2, 5, 2, 11, 2; TB 2, 6, 1, 3; VS 10, 32; 19, 6; 23, 38; AV 20, 125, 2.

kuhûm ahaṃ 4, 12, 6; Kâth. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5.

kuhûr devânâm amṛtasya 4, 12, 6; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5; AV 7, 47, 2.

kṛnushva pâjaḥ prasitiṃ 2, 7, 15; (4, 11, 5); RV 4, 4, 1; Kâth. 6, 11; 10, 5; 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 1; VS 13, 9; Nir. 6, 12.

kṛttikâ nakshatram 2, 13, 20; TS 4, 4, 10

kṛtvâya sâ mahîm ukhâṃ 2, 7, 6; Kâṭh. 16, 5; TS 4, 1, 5, 4; 5, 1, 6, 4.

kṛshiṃ susasyâm utkṛshe 1, 2, 2; (3, 6, 8); Kâṭh. 2, 3.

kṛshṭe vapate 3, 2, 5.

kṛshṇagrîvâ âgneyâḥ 3, 13, 7; 3, 13 10 12 13 15. 16; VS 24, 6. 9 14

kṛshṇaṃ niyânaṃ harayaḥ 4, 12, 5; RV 1, 164, 47; Kâṭh. 11, 9 u 13; TS 3, 1, 11, 4; AV 6, 22, 1; 9, 10, 22; 13, 3, 9; Nir. 7, 24

kṛshṇaçîrshâgneyo 4, 7, 8.

kṛshṇâ bhâumâ 3, 13, 11; VS 24, 10.

ketuṃ kṛṇvann aketave 3, 16, 3; RV 1, 6, 3; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1; TB 3, 9, 4, 3; VS 29, 37; SV 2, 820; AV 20, 26, 6 47, 12. 69, 11.

keçaçmaçru vapate 3, 6, 2.

keçinaṃ vâi dârbhyaṃ 1, 4, 12.

ko addhâ veda ka iha pravocat kutâ 4, 12, 1; RV 10, 129, 6; TB 2, 8 9, 5.

ko adya yuṅkte dhuri 3, 16, 4; (4, 10, 4); RV 1, 84, 16; Kâth. 5, 5, 21; TS 4, 2 11, 3. 4, 12, 5; SV 1, 341; AV 18, 1, 6 Nir. 14, 25.

ko nu vâm mitrâvaruṇâ ṛtâyan 4, 14, 10 RV 5, 41, 1.

ko nv atra maruto mâmahe vaḥ 4, 11, 3 RV 1, 165, 13; Kâṭh. 9, 18.

ko virâjo mithunatvam 2, 13, 10.

kratuṃ devânâm mahimânam 2, 7, 16.

kramadhvam agninâ nâkam 2, 10, 6; (3 3, 9); Kâth. 18, 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4 TS 4, 6, 5, 1; 5, 4, 7, 1; VS 17, 65; AV 4, 14, 2.

krîdaṃ vaḥ çardho mârutam 4, 10, 5; RV 1, 37, 1; Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 6; Nir. 7, 2.

kva tyâni nâu sakhyâ 4, 14, 9; RV 7, 88, 5;

kva syâ vo 4, 11, 3; RV 1, 165, 6; Kâṭh. 9, 18; TB 2, 8, 3, 5.

kshatrasya yonir 2, 6, 9; 4, 4, 3; Kâṭh. 15, 7; VS 20, 1.

kshatreṇâgne svena saṃrabhasva 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 2; VS 27, 5; AV 2, 6, 4.

kshapo râjann uta tmanâ 2, 13, 8; RV 1, 79, 6; Kâṭh. 39, 15; TS 4, 4, 4, 5; VS 15, 37; SV 2, 913.

kshetrasya patinâ vayaṃ 4, 11, 1; RV 4, 57, 1, Kâṭh. 4, 15; TS 1, 1, 14, 2; Nir. 10, 15.

khadgo vâiçvadevas 3, 14, 21; VS 24, 40

(gaṇânâṃ tvâ gaṇapatiṃ 3, 13, 20; RV 2, 23, 1; Kâṭh. 10, 13; TS 2, 3, 14, 3; VS 23, 19).

gayasphâno amîvahâ 4, 10, 4; (4, 12, 4); RV 1, 91, 12; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 3, 13, 5.

gâyatraṃ chando anusaṃrabhadhvam 1, 3, 39.

gâyatrî trishṭub jagaty 3, 12, 21; Kâṭh 5, 10, 5; TS 5, 2, 11, 1; VS 23, 33.

gâyatro vâi devânâṃ savitâ 4, 7, 1.

girâ vajro na sambhṛtaḥ 2, 13, 6; RV 8, 93, 9; Kâth 30, 12; TB 1, 5, 8, 3; SV 2, 574; AV 20, 47, 3. 147, 14.

girbhir vipraḥ pramatim 4, 13, 7; (4, 14, 8); RV 7, 93, 4; Kâṭh. 4, 15; TB 2, 8, 5, 1; 3, 6, 9, 1.

jushṭo damûnâ 4, 11, 1; Kâṭh. 2, 15; TB 2, 4, 1; AV 7, 73, 9.
juhûm agre sammârshṭi 3, 1, 1; Kâṭh. 16, 19; Kap. S. 29, 7.
jyotishmatîḥ pratimuñcate 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 3.
jyotishmatîm tvâ sâdayâmi 2, 13, 19; TS 1, 4, 31; TA 3, 19.
ta âyajanta draviṇâ sam asmin 2, 10, 3; RV 10, 82, 4; Kâṭh. 18, 1; TS 4, 6, 2, 2; VS 17, 28; Nir. 6, 15.
taṃ sadhrîcîr 4, 14, 18; RV 6, 36, 3; TB 2, 4, 5, 2.
taṃ sabâdho yatasruca 4, 10, 1; RV 3, 6, 1, 3; Kâṭh. 40, 14; TB 3, 6, 1, 3.
taṃ hi çaçvantâ 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 5, 14, 3; Kâṭh. 19, 14; TS 4, 3, 13, 8.
tac cakshur devahitam 4, 9, 20; RV 7, 66, 16; TA 4, 42, 5; VS 36, 24.
tac caturmukhâya vidmahe 2, 9, 1.
taj jvalanâya vidmahe 2, 9, 1.
tañ çaṃ yor âvṛṇimahe 4, 13, 10; TS 2, 6, 10, 2; TB 3, 5, 11; TA 1, 9, 7. 3, 1.
tato yaḥ somo 'tyaricyata 2, 4, 3.
tat karâṭâya vidmahe 2, 9, 1.
tat kumârâya vidmahe 2, 9, 1.
tat keçavâya vidmahe 2, 9, 1
tat tyajapâya vidmahe 2, 9, 1.
tat trâyâmi brahmaṇâ 3, 4, 8; 4, 14, 17; (4, 10, 2 u. 4; 4, 12, 4; 4, 14, 3); RV 1, 24, 11; Kâṭh. 4, 16; 11, 13; 12, 15; 17, 19; 21, 13; 40, 11; TS 2, 1, 11, 6. 5, 12, 1; 4, 2, 11, 3; 5, 7, 6, 4, TB 2, 8, 1, 6; 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4, 4, 20, 3; VS 18, 49; 21, 2.
tat paramâtmâya vidmahe 2, 9, 1.
tat purushâya vidmahe 2, 9, 1; Kâṭh 17, 11; TA 10, 1, 5.
tat savitur vareṇyam 4, 10, 3; RV 3, 62, 10, TS 1, 5, 6, 4; 4, 1, 11, 1; TA 1, 11, 2 10, 35; VS 3, 35; 22, 9; 30, 2; 36, 3; SV 2, 812.

tat su vâm mitrâvaruṇâ 4, 14, 10; RV 5, 62, 2; TB 2, 8, 6, 6.
tat sûryasya devatvam 4, 10, 2; (4, 12, 1 u. 4); RV 1, 115, 4; TB 2, 8, 7, 1, VS 33, 37; AV 20, 123, 1; Nir. 4, 11.
tat somarâjâya vidmahe 2, 9, 1.
tad açvinâ bhishajâ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 1; VS 19, 82.
tad asya priyam abhi pâtho 4, 12, 1; (4, 14, 5); RV 1, 154, 5; TB 2, 4, 6, 2. 8, 3, 2.
tad asya rûpam amṛtaṃ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 1; VS 19, 81.
tad gâṅgâueyâya vidmahe 2, 9, 1.
tad bhâskarâya vidmahe 2, 9, 1.
tad vishṇoḥ paramam padaṃ 1, 2, 14; (3, 9, 4); RV 1, 22, 20; Kâṭh. 3, 3; 26, 5; Kap. S 2, 10; 41, 3; TS 1, 3, 6, 2; 4, 2, 9, 3; VS 6, 5; SV 2, 1022; AV 7, 26, 7.
tanûnapâñ çucivratas 3, 11, 11 (leider ist im Texte der erste Halbvers ausgefallen; s. *Corrigenda*); Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 1; VS 21, 13.
tanûnapât patha ṛtasya 4, 13, 8; RV 10, 110, 2; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 1; VS 29, 26; AV 5, 12, 2; Nir. 8, 6.
tanûnapât sam patho devayânân 3, 16, 2.
tanûnapâd asuro 2, 12, 6; TB 4, 1, 8, 1; VS 27, 12.
tanûpâ bhishajâ sute 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 1; VS 20, 56.
tam tvâ vayaṃ sudhyo 4, 13, 6; RV 6, 1, 7; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.
tan nas turîpam adbhutam 2, 12, 6; RV 1, 142, 10; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8, 3, VS 27, 20; Nir. 6, 21.
tan nas turîpam adha 4, 13, 10; RV 3, 4, 9; 7, 2, 9; TS 3, 1, 11, 1.
(tan nas turîpam 4, 14, 8)
tam nemim ṛbhavo yathâ 4, 11, 6; RV 8, 75 (64), 5; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 1.
tan mitrasya varuṇasyâ- 4, 14, 4; RV 1, 115, 5; TB 2, 8, 7, 2; VS 33, 38; AV 20, 123, 2.

tapo yonir asi 2, 13, 2, 3, 2 6

taptâvani me 'si 1 2, 8, VS 5, 9

tam asmerâ yuvatayo 4, 12, 4, RV 2, 35, 4, TS 2, 5, 12, 2

tam id garbham prathamam dadhrâ âpo 2 10, 3, RV 10, 82, 6, Kâṭh 18, 1, Kap S 28, 2, TS 4, 6, 2, 3, VS 17, 30

tam indram vâjayâmasi 2 13, 6, (4, 10, 5, 4, 12, 3), RV 8, 93 (82) 7, Kâṭh 39, 12, TB 1, 5, 8, 3, 2, 4, 1, 3, SV 1, 119, 2, 572, AV 20, 47, 1 137, 12

tam indram paçavah 3, 11, 4, Kâṭh 38, 8, TB 2, 6, 13, 1, VS 20, 69

tam u tvâ dadhyañn ṛshih 2, 7, 3 RV 6, 16, 14, Kâṭh 15, 12, 19, 4, Kap S 30 2, TS 3, 5, 11, 3, 4, 1, 3, 2, 5, 1, 4, 4, VS 11 33

tam u tvâ pâthyo vṛshâ 2 7, 3, RV 6, 16 15, Kâṭh 15, 12, 16 3 19 4, Kap S 30 2, TS 3, 5, 11, 4 4 1, 3 3 5, 1, 4 4, VS 11, 34

tamo vâi svargam lokam antarâ 3, 3, 4

tam patnibhir 2, 12, 4, Kâṭh 18, 18 Kap S 29, 6, TB 4, 7, 13 3

tam pratnathâ pûrvathâ 4 3, 11, RV 5, 44 1 Kâṭh 4, 3, Kap S 3, 3 TS 1, 4, 9, 1, VS 7, 12, Nir 3, 16

tam marjayanta sukratum 4, 10 3, RV 8, 84 (73) 8, Kâṭh 15 12 TS 3 5, 11, 5

tarapir viçvadarçato 4, 10, 6, (4 12, 4) RV 1, 50, 4, Kâth 10, 13, TS 1 4 31 1, TA 3, 16, 1, VS 33, 36, AV 13 2, 19, 20, 47, 16

tava bhramâsa âçuyâ patanty 2 7, 15, RV 4 4 2, Kâṭh 16, 15, Kap S 25, 5, TS 1, 2, 14 1, VS 13, 10

tavedam viçvam abhitah 4, 14 5, RV 7 98 6, TB 2, 8, 2, 6, AV 20, 87, 6

taveme lokâh pradiço 4 14 1 TB 2 8 1 3

tasmâ aram gamâma vo 2, 7 5 4 9, 27 RV 10, 9, 3, Kâth 16 4 TS 4 1 5 1, 5, 6, 1, 4, 7, 4 19 4, TA 4 42, 4 10, 1 12, VS 11, 52, 36, 16, SV 2 1189 AV 1, 5 3

tasmâi nunam abhidyave 4, 11, 6, RV 8 75 (64), 6, TS 2, 6, 11, 2

tasya vayam sumatâu 4, 12, 5, Kâṭh 8, 16, TS 1, 7, 13, 5, VS 20, 52

tâ asya namasâ sahah 4 12, 4, RV 1, 84, 12, Kâṭh 12, 15, SV 2 357, AV 20, 109, 3

tâ asya pṛçanâyuvah 4, 12, 4, RV 1, 84, 11, SV 2, 356, AV 20, 109, 2

tâ asya sûdadohasah 2, 8, 1, (3, 2, 8), RV 8, 69, 3, Kâṭh 16, 19, 21 3, Kap S 25, 9, 32, 18, TS 4, 2, 4, 4, 5 5, 6, 2, TB 3, 11, 6, 2, TA 6, 9, 2, VS 12, 55, 15, 60

tâm savitur varenyasya 2, 10, 6, (3, 3, 5), Kâth 18 4, 21, 9, Kap S 28, 4, TS 4 6, 5, 4, 5, 4, 7, 4, VS 17, 74

tâ te dhâmâny uçmasi 1 2 14, (3, 3, 3)

tâ nâsatyâ supeçasâ 3 11, 4, Kâṭh 38 8, TB 2, 6, 13, 3, VS 20, 74

tâ bhishajâ sukarmanâ 3, 11, 4, Kâth 38, 8 TS 2, 6, 13, 3, VS 20, 75

tâ vâiçvadevena sṛshṭâ vishûcîr 1 10, 7

tâ vâiçvadevena sṛshṭâs tasmin 1, 10, 10, Kâṭh 36, 5

tigmam âyudham viditam 3, 16, 5, Kâṭh 22, 5, TS 4, 7, 15, 4

tigmâyudhâu tigmahetî 4, 11, 2, RV 6, 74, 4

tisras tredhâ sarasvaty 3 11 3, Kâṭh 38, 8 TB 2 6, 12 4, VS 20, 63

tisro jihvasya samidhah 1, 3, 35, RV 3, 2, 9 (yahvasya)

tisro devir idâ mahî 3, 11 11

tisro devîr barhir edam 2, 12, 6, Kâṭh 18, 17, Kap S 29, 5, TS 4, 1, 8, 2, VS 27, 19

tisro devir havishâ 3, 11, 1, Kâṭh 38, 6, TB 2, 6, 8, 3, VS 20, 43

tisro bhumir dhârayan 4, 14, 14, RV 2, 27, 8, Kâṭh 11, 12, TS 2, 1, 11, 5, TB 2, 8, 1, 6

tîvrân ghoshân kṛnvate 3, 16, 3, RV 6, 75, 7, Kâth 5, 6 1, TS 4, 6, 6 3, VS 29 41

tubhyam çcotanty adhrigo 4, 13, 5, RV 3 21, 4, Kâṭh 16, 21, TB 3, 6, 7, 2

tvaṃ hy agne prathamo 4, 13, 6, RV 6, 1, 1, Kaṭh 18, 20, TB 3, 6, 10, 1.
tvaṃ ca soma no vaço 4, 12, 6, RV 1, 91, 6, Kaṭh 23 12, TS 3, 4, 11, 1
tvaṃ tantur uta setur 2, 13, 22
tvaṃ dûtas tvam u naḥ 4, 10, 4, RV 2, 9, 2, Kâṭh 15, 12, TS 3, 5 11, 2
tvaṃ naḥ soma viçvato rakshâ 4, 10, 1, (4, 10, 3), RV 1, 91, 8, Kaṭh 2 14, TS 2, 3 14, 1, 4, 1, 11, 1
tvaṃ no agne varuṇasya vidvân 4, 10, 4, 4, 14, 17, RV 4, 1, 4, Kâṭh 34, 19, TS 2, 5, 12, 3, 4, 2, 11 3, TB 3, 7, 11, 3 12 6, TA 2, 4 4, 4 20, 3, VS 21, 3
tvaṃ no agne sanaye dhanânâṃ 4, 11, 1, RV 1, 31, 8
tvaṃ no agne (4, 11, 2, 4 12, 3)
tvam agne gṛhapatis 2, 13, 8
tvam agne dyubhis 2, 7, 2, RV 2, 1, 1, Kâṭh 16 2, 19, 3, Kap S 30 1, TS 4, 1, 2, 5, TA 10, 76, 1, VS 11, 27, Nir 6, 1, 13 1
tvam agne purishyo 2, 7, 11
tvam agne bṛhad vayo 4, 12 6
tvam agne vîravad yaço 4, 10 1, RV 7, 15, 12
tvam agne vratapâ asi 1, 2, 3, (3, 6, 9, 4, 10, 2, 4, 11, 4), RV 8, 11, 1, Kâṭh 2 4, 6, 10, 23, 5, 35, 9, Kap S 1, 16, 36, 2, 48 10, TS 1, 1, 14, 2 2 3 1, 6, 1, 4, 6, AV 19, 59, 1, VS 4, 16
tvam agne vratabhṛt 4 11, 4, TB 2, 4 1, 11
tvam agne çocishâ 3, 16, 5, (4, 14 9), RV 7, 13 2, TS 1, 5 11, 2
tvam agne saprathâ asi 4, 10, 2, RV 5, 13, 4, Kaṭh 2, 14, 20 15, TB 1 4, 5 10, 2, 4, 1, 6, SV 2, 757, Nir 6, 7
tvam agne sûryavarcâ asi 1, 5, 2, (1, 5 8), Kâṭh 6, 9
tvam apo vi duro 4, 14, 14, RV 6 30, 5
tvam indrâsy adhirâjas 4 12, 2 (4, 12, 3), Kâṭh 8 17, AV 6, 98, 2
tvam imâ oshadhîḥ 4 14 1, RV 1, 91, 22, TB 2, 8 3, 1, VS 34 22

tvam bhago nâ â hi 4, 10, 1, RV 6, 13, 2
tvam mahaṃ indra tubhyaṃ 4, 11, 4, RV 4, 17, 1, Kâṭh 6, 10
tvam mânebhya 4, 14, 13, RV 1, 169, 8
tvayâ vayaṃ sadhanyas 4 11, 5, RV 4, 4, 14, Kâṭh 6, 11, 16, 1, TS 1, 2 14 6, Nir 5, 15
tvayâ hi naḥ pitaraḥ 4, 10, 6, RV 1 96, 11, Kâṭh 21, 14, TS 2 6, 12, 1, TB 2, 6, 16, 1, VS 19, 53
tvashṭâ turîpo adbhuta 3, 11, 11, Kâṭh 38, 10, TB 2, 6, 18, 4, VS 21, 20
tvashṭâ dadhad indrâya 3, 11, 1, Kâṭh 38, 6, TB 2, 6, 8, 4 S, 7, 4
tvashṭâ patnibhir anu maṃhanevâ- 4, 14, 9
tvashṭâ patnîbhir iha naḥ 4, 14, 9
tvashṭâ reto bhuvanasya 4, 14, 9
tvashṭâ vîraṃ devakâmaṃ 3, 16, 2; (4, 14, 8), Kâṭh 5, 6, 2, TS 6, 1, 11, 3, TB 2, 8, 7, 4, VS 29, 9
tvashṭur varutrîṃ varuṇasya nâbhiṃ 2, 7, 17
tvâṃ vardhanti kshitayaḥ 4, 13 6, RV 6, 1, 5 Kâṭh 18, 20, TB 3, 6 10, 2
tvâṃ gâvo 'vṛṇata râjyâya 2, 5, 10, TS 3, 3, 9 2
tvâṃ citraçravastama 2 13, 7, RV 1, 45, 6, Kâṭh 39, 14, TS 4, 4 4, 3, VS 15, 31
tvâm agne añgiraso guhâ hitam 2, 13, 7
tvâm agne pushkarâd adhy 2, 7, 3, RV 6, 16 13, Kâṭh 15 12, 16, 3, 39, 14, TS 3 5 11, 3, 4, 1, 3, 2 4, 4, 1, 5 1, 4, 4, VS 11, 32 15, 22, SV 1, 9
tvâm agne yajamânâ anu dyûn 2, 7, 9, RV 10, 45 11, Kâṭh 16, 9, TS 4, 2 2, 4, VS 12, 28
tvâm agne vâjasâtamaṃ 4, 11, 4, RV 5, 13, 5 Kâṭh 6 10, TS 1, 4, 46, 3
tvâm agne vṛṇate brâhmaṇâ 2, 12, 5, Kâṭh 18 16, Kap S 29, 4, TS 4, 1, 7, 1, VS 27, 3, AV 2, 6, 3
tvâm id dhi havâmahe 2, 13, 9, (4 12, 4), RV 6, 46, 1, Kâṭh 12 15, 39, 11 u 12;

TS 2, 4, 14, 3, VS 27, 37; SV 1, 234, 2, 159, AV 20, 93, 1
tvâ yujâ tava tat soma 4, 11, 2, RV 4, 28, 1
tvishîmanto adhvarasyeva 4, 14, 11, RV 6, 66, 10
daṃshṭrâbhyâm malimlun 2, 7, 7, Kâṭh 16, 7, 19, 10, Kap S 30, 8, TS 4, 1, 10, 2 VS 11, 78
dakshiṇâ vâi deveshv âsîd 3 6 8
dadau mâ iti vâi dîyate 1, 5, 12
dadhanve vâ 2, 13 5, RV 2, 5, 3, TS 3, 3 3, 3, SV 1 94
dadhikrâvṇaṃ bubudhâno agnim 4, 11, 1, RV 7 44, 3
dadhikrâvṇo akârisham 1 5 1, 1, 5, 6, (3, 13, 1; 4, 11, 1), RV 4, 39, 6, Kâṭh 6, 9, 7, 4, 5, 4 8, Kap S 4 8, 5, 8, TS 1, 5, 11 4, 7, 4, 19, 4, VS 23, 32, TB 3 9 7, 5, SV 1, 358, AV 20 137 3
daça prâcîr daça bhâsi 4, 9, 5, TA 4, 6
dâ no agne çatino 4, 12, 2, (4, 14 16), TS 2, 2, 12 6
diteh putrâṇâm aditer akârisham 1, 3, 9, AV 7, 7, 1
divam brûmo nakshatrâṇi 2, 7, 13, AV 11, 6, 10
divas pari prathamaṃ jajñe 2, 7, 9, RV 10, 45, 1, Kâṭh 16 9, TS 1, 3, 14, 5, 4 2 2, 1, VS 12, 18, Nir 4, 24
divas pṛthivyah pary antarikshâd 3, 16, 3, AV 19, 3 1
divâ cit tamah kṛṇvanti 2, 4, 7, RV 1 38 9, Kâṭh 11, 9, TS 2 4 8, 1
divi dhâ imaṃ yajñam 4 9, 9, VS 38, 11
divo mûrdhâsi 2, 12, 3, Kâṭh 18 15, 39, 1, Kap S 29, 4, TS 4, 3 4 2, VS 18, 54
divy anyah sadanaṃ 4, 14 1, RV 2 40, 4 TB 3 8, 1, 5
diço enaṃ vyâstbhnâyati 4, 4 4, TB 1 7 7
dîkshito 'yam asâ âmushyâyaṇah 3, 6 9
dîrghas te astv aṅkuço 4, 12 3, RV 8 17, 10 Kâṭh 6 10, AV 20 5, 4
duhçaṃsânuçaṃsâbhyâm 4, 14, 17
duro devîr diço 3, 11, 11, Kâṭh 38, 10, TB 2, 6, 18, 2, VS 21, 16
dûtaṃ vo viçvavedasaṃ 2, 13, 5, RV 4, 8, 1, Kâṭh 12, 15, SV 1, 12
dṛṃhasva devi pṛthivi 2, 7, 7, Kâṭh 16, 7, TS 4, 1, 9, 2, VS 11, 69
dṛçâno rukma urvyâ vibhâti 2 7, 6 (3 2 1), RV 10, 45, 8, Kâṭh 16, 8, 16 9, 19 11 Kap S 32 1, TS 1, 3 14, 5, 4 1, 10, 4 2, 2 4, VS 12, 1 25
dṛshṭvâ parisruto 3 11, 6, Kâṭh 38, 1, TB 2, 6, 4, 3, VS 19 79
dṛshṭvâ rûpe 3 11, 6, Kâṭh 38, 1, TB 2, 6, 2, 3, VS 19, 79
devatânâṃ vâ etad âyatanaṃ 1, 4, 10, Kâṭh 32, 7
deva tvashṭar bhûri te 1, 2, 17, Kâṭh 3, 7, Kap S 2, 14, TS 1, 3 10, 1, 6, 3, 11, 2
deva tvashṭṛr (4, 14 8)
devam barhih sarasvatî 3 11, 5, VS 21, 48
devam barhih suderam 4, 13 8, Kâṭh 19, 13
devaçrutâu deveshv âghoshetham 1, 2, 9, Kâṭh 2, 10, VS 5, 17
deva savitah prasuva 1 11 1, Kâṭh 13 14, 15 11, TS 1, 7, 7, 1, 4, 1, 1, 2, VS 9 1, 11 7, 30 1
devas tvâ savitâ punâtv 1, 2, 1, (3, 6, 3); Kâṭh 2 1, Kap S 1, 13
devas tvâ savitod vapatu 2, 7, 6, 4 9, 1, (3 1, 8), Kâṭh 16 6, 19, 7, Kap S 30 5, TA 4 3 2, 5 3, 6, VS 11, 63
devasya tvâ savituh prasava iti 3 8 8, Kâṭh 31, 7, 31 8, TS 2 6 4, 5 1, 4, 6, 4 4, TB 3, 2 9, TA 5, 7
devasya tvâ savituh prasave 'çvinor bâhu bhyâm pûshṇo hastâbhyâm â dadâ 1 1 10, 4 1 2, 4, 1 10, Kâṭh 1 9, 2, 11 u 12, 3 3 u 5 Kap S 1 9, 2 12, TS 7 1, 11
devasya tvâ savituh prasave 'çvinor bâhu bhyâm pûshṇo hastâbhyâm âdade 1, 2 10, 1, 3, 3, 3 11, 8, 4, 9 7, Kâṭh 1 2, 2

9, 16 1, 5 1 2, Kap S 2, 5, 2, 6, 2, 10, TS 1, 3, 1, 4, 1, 3, TA 4, 8
devasya vah savituh 1, 1 9, 4, 1, 9
devasya savitoh prasave 1, 11 7
devâ anyonyasya çrâishthye 3 7, 10
devâ asuranâm veçatvam upâyan 2, 3, 7
deva oshadhishu pakvâsv 4, 3, 2
devâh çarmanya mitravarunâryaman 2, 4, 7, Kâth 11 9
devâh sapitayo apâm 2, 4, 7
devâ jivanakâmya 4, 14, 17, TB 3, 7, 12, 1, TA 2, 3, 2
devâ deveshv adhvaryanto 2 10, 5, Kâṭh 18, 3, 21, 8, TS 4, 6, 3 3
devânâm ca ṛshinâm 2, 9, 1
devânâm asi vahnitamam 1, 1 5, 4, 1 5 Kâṭh 1, 4, Kap S 47 3
devanâm idam nihitam yad asti 1, 2 10
devânâm esha upanâha 2, 5 10, Kâth 13 9, TS 3 3, 9, 1
devânâm patnir uçatir 4 13 10 RV 5 46, 7, TB 3, 5, 12 1 AV 7, 49 1, Nir 12, 45
devânâm bhadrâ sumatir 4, 14 2 RV 1 89, 2, VS 25 15, Nir 12 39
devânâm manve adhi no 3, 16 5, TS 4, 7 15, 5
devân janam agan yajna 1 4 9, Kâth 5, 6, 32, 6
devâ vasavyâ agne 2 4 7 u 8, Kâth 11, 9, TS 2, 4, 8
devâ vâi nânâ yajnân 1, 11, 5
devâ vai sattram âsata 4, 5 9, Kâṭh 10 2
devâ vâi sarve sahântarvanto 4 2 13
devâç ca va asurâç caspardhanta 1 9 8 2, 5, 3, 3, 10, 6, 4, 3 4
devaç ca vâ asurâç câsmim lloka âsant 1 10 5, Kâth 35, 20 Kap S 48 18
devir âpo apâm napad 2 6 7, Kâth 15, 6
devir âpo madhumatih 2 6 8 4 4, 2
devebhyo vanaspate havimshi 4 13 7, Kâth 18, 21, TB 3 6, 11, 2
devebbyo vâ agnim cikyânebhyo 3, 4, 9
devebhyo vâi mânushebbyah 4, 5 3
devo nah savitâ punâtv 2, 6 8; (4, 4, 2), Kâth 1, 5, 15, 6, 23, 1, Kap S 1, 5, 47, 4
devo vah savitotpunâtv 1, 1, 6, 1, 1, 9, (4, 1 6, 4, 1, 9), Kâth 31, 4, TS 1, 1, 5
devo vo dravinodah 2, 13, 8, RV 7, 16 11, SV 1, 55, 2, 863
dehi me dadâmi te 1, 10, 2, TS 1, 8, 4, 1, VS 3, 50
dâivim dhiyam manâmahe 1, 2, 3, (3, 6, 9); Kâth 23, 5, Kap S 1, 16, TS 1, 2, 3, 6, 1, 4, 4
dâivyâ mimana manasâ 3, 11, 1, Kâth 38, 6, TB 2 6 8, 3, VS 20, 42
dâivyâya dhâtre deshtre 2 10, 5, Kâth 18 3, Kap S 28, 3, VS 17, 56
dâivyâ hotârâ urdhvam imam adhvaram 2 12 6, Kaṭh 18 17, TS 4, 1, 8, 2
dâivyâ hotârâ prathamâ suvâcâ 4 13, 3, RV 10 110, 7, Kâth 16 20, TB 3, 6, 3, 3, VS 29, 32, AV 5 12, 7, Nir 8, 12
dâivyâ hotârâ bhishaje 3, 11, 11, Kâṭh 38, 10, TB 2, 6, 18, 3, VS 21, 18
dyâvâ nah pṛthivî imam 4, 10 3, RV 2, 41 20, TS 4, 1, 11, 4, Nir 9, 38
dyâuh pitah pṛthivi 4 14, 11, RV 6, 51, 5, TB 2, 8, 6, 5
dyâur âsit purvacittir 3 12, 19, Kaṭh 5, 4 7, TS 7, 4, 18 1, VS 23 12 54
dyâus te pṛshṭham pṛthivî sadhastham 2, 7, 2, Kâṭh 5 5, 5, TS 4, 1, 2, 3, 5, 1, 2, 6
drapsaç caskanda pṛthivim 2, 5, 10, (3, 2, 6, 4 8 9), (2, 7, 15 drapsaç caskanda), RV 10, 17, 11 (prathamâm), Kâṭh 13 9 16, 15, 20, 5, 35, 8, Kap S 25, 5, 32 7, 48 9, TS 3 1, 8 3, 4 2, 8, 2 9, 5, 5, 2, 8, 2, TA 6, 6, 1, VS 13, 5, AV 18 4, 28
drape andhasas pate 2, 9, 9, TS 4, 5, 10, VS 16, 47

namo dundubhaye 2, 9, 7, TS 4, 5, 7
namo nilakapardaya 2, 9, 2,
namo brâhmaṇebhyo 2 9, 5
namo mahimne cakshushe 2 5, 10, Kâth 13, 9 u 10, TS 3, 3, 9 1
namo mitrasya varuṇasya cakshase 1 2, 6, (3, 7, 8), RV 10, 37 1, Kâth 2, 7, 24, 7, Kap S 2, 1, 37, 8, TS 1, 2, 9, 1, 6, 1, 11, 6, VS 4 35
namo vâce 4, 9, 2
namo hiranyabâhave 2 9, 3, Kath 17 12, Kap S 27, 2, TS 4 5, 2, VS 16 17
na yajamâna rishyasi 4 11, 2, RV 8, 31, 16, Kâth 11, 12, TS 1, 8 22 4
nir yupam acbâishyata 3, 9 2
narâçaṁsah prati çuro 3, 11, 1 Kâṭh 38, 6, TB 2, 6, 8, 1, VS 20, 37
narâçaṁsasya mahimânam 4, 13, 3, RV 7, 2, 2, Kâth 37, 4, TB 3, 6, 3, 1 VS 29, 27, Nir 8, 7
narâçaṁso agnih sukṛd 2 12, 6
a râ etan manyase 1, 2, 15 VS 23, 16, 25, 44
navo navo bhavati jâyamâno 4, 12, 2, RV 10, 85, 19, Kâth 10, 12, TS 2, 3 5 3 4 14 1, TB 3 1 8, AV 7, 81, 2, 14, 1, 24, Nir 11, 6
navâite prâtar grahâ 4 6, 1
nahi teshaṁ ama satam 1, 5 4 RV 10 185, 2 (ama cana) Kath 7, 2, Kap S 5, 2, VS 3, 32
nânâ hi vâm devahitaṁ 2, 3, 8, (3 11, 7), TB 1, 4 3, 2, 2 6, 1, 4, VS 19 7
nâbhâ pṛthivyâh samidhâno 2, 7 7, (3 1, 9), Kâth 16 7, 19, 10, Kap S 30, 8 TS 4, 1, 10, 1, VS 11 76
nabhir me cittaṁ vijnânam 3 11, 8, Kâth 38, 4, VS 20, 9
namani te çatakrato 4 12 3, RV 3, 37, 3, AV 20, 19 3
nikramanam nishadanam 3 16, 1; RV 1, 164, 14, Kâṭh 5, 6, 5 TS 4, 6 9, 1, VS 25 38
nigrabhyâh stha 1 3 2, Kâth 3, 10, Kap S 2, 17, TS 3, 1, 8
nityahotâram tvâ kave 1, 1, 12, vgl nitihotram tv k Kâth 1, 11, TS 1, 1, 11, 2, VS 2, 5
nidhayo va 4, 9 21
nirdagdhaṁ rakshâ iti 4, 1, 8
nirdagdhaṁ raksho 1, 1, 8, Kâth 31, 6, Kap S 1, 7
nir yakshmam acicate 4, 14, 17, TA 2, 4 6
niveçanah samgamano vasunâṁ 2, 7, 12, (3 2, 4), Kâth 16, 12, Kap S 25, 3, TS 4, 2, 5, 4, 5, 2, 4, 4, VS 12, 66, AV 10 8, 42
nishavâda dhṛtavrato 1, 6 2, 2, 6, 12, 2 7 16, 4, 4 6, RV 1, 25, 10, Kâth 2, 7, 7, 14, 8 7, 15, 8, 38, 4, Kap S 7, 4, TS 1 8, 16, 1, TB 1, 7, 10, 2, 2, 6, 7, 1, VS 10, 27, 20, 2
nishkṛtir nâma vo mâtâ 2, 7, 13, RV 10, 97, 9 (ishkṛtir), Kâth 16, 13, Kap S 25, 4, TS 4, 5, 6, 2 VS 12, 83.
ni hotâ hotrshadane 2, 7, 3, (4, 10, 4 ni hotâ), RV 2, 9, 1, Kâth 16, 3, 15 12 19, 4, Kap S 30, 2, TS 3, 5, 11 2, 4, 1, 3, 3, 5, 1, 4 5, VS 11, 36
nû no râsva sahasravat 4, 11, 2; RV 3, 13, 7 Kâṭh 2, 15
nyvad vaso sadam id 4, 13, 6, RV 6 1, 12, Kâth 18, 20 TB 3 6, 10 5
ny agnim jatavedasaṁ hotravâhaṁ 4, 11 1, RV 5, 26 7, Kâṭh 2, 14
nyadhur mâtrâyâm kavayo 2, 7, 16.
pañcacitikah kâryah 3 3, 3
panca diço dâivîr yajnam avantu 2, 10, 5, Kâth 18, 3, Kap S 28, 3, TS 4, 6, 3, 2, 5, 4, 6 2, VS 17, 54
pancabhir dhatâ vidadhâ 2, 13, 10, Kâṭh 39 10, TS 4 3 11, 2
pañca vyushṭir anu panca dohâ 2, 13, 10, Kâth 26, 11 39, 10, TS 4 3, 11, 2, AV 8, 9, 15

pañcasavano vâi yajñas 4, 8, 5.
patnî vâi pracyavamânâ- 3, 10, 1.
padam devasya namasâ 4, 13, 6; RV 6, 1, 4; TB 3, 6, 10, 2; Nir. 4, 19.
payaḥ pṛthivyâm payâ oshadhîshu 2, 12, 1; Kâṭh. 18, 13; TS 4, 7, 12, 2; VS 18, 36.
payasaḥ çukram amṛtam 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 2; VS 19, 84.
para ṛṇâ sâvîr 4, 14, 9; RV 2, 28, 9.
paramasyâḥ parâvato 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 9, 2; VS 11, 72
parameshṭhine dvâdaçakapâlam 2, 2, 5.
parasyâ adhi saṃvato 2, 7, 7; (3, 1, 9); RV 8, 75 (64), 15; Kâṭh. 7, 17; 16, 7; 19, 10; Kap S. 30, 8; TS 2, 6, 11, 3; 4, 1, 9, 2; VS 11, 71.
pari te dûḍabho ratho 1, 5, 4; (1, 5, 5 u. 11); RV 4, 9, 8; Kâṭh. 7, 2 u. 4; Kap. S. 5, 3; VS 3, 36.
pari te dhanvano hetir 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 12.
pari trivishṭy adhvaraṃ 4, 13, 4; RV 4, 15, 2; Kâṭh. 16, 21; 38, 12; TB 3, 6, 4, 1.
pari tvâ girvano gira 1, 2, 11; RV 1, 10, 12; Kâṭh 2, 12; TS 1, 3, 1, 2; 6, 2, 10, 7; VS 5, 29.
pari tvâgne puraṃ vayaṃ 2, 7, 2; RV 10, 87, 22; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; 38, 12; Kap S 30, 1, TS 1, 5, 6, 4; 4, 1, 2, 5; VS 11, 26; AV 7, 71, 1; 8, 3, 22.
pari no rudrasya hetir vṛṇaktu 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; 46, 8; VS 16, 50.
pari vâjapatiḥ kavir 1, 1, 9, RV 4, 15, 3; Kâṭh. 16, 2 u. 21; 19 3; 38, 12; Kap S 30, 1, TS 4, 1, 2, 5; TB 3, 6, 4, 1; VS 11, 25; SV 1, 30.
parito shiñcatâ sutaṃ 3, 11, 7; RV 9, 107, 1; Kâṭh. 37, 18; TB 2, 6, 1, 1; VS 19 2; SV 1, 512; 2, 663.
paretana pitaraḥ somyâso 1, 10, 3; Kâṭh. 9, 6; Kap. S 8, 9; TS 1, 8, 5, 2.
pareyivâṃsam pravato 4, 14, 16; RV 10, 14, 1; TA 6, 1, 1; AV 18, 1, 49; Nir. 10, 20.
paro divaḥ para enâ pṛthivyâḥ 2, 10, 3, RV 10, 82, 5; Kâṭh.. 18, 1; Kap. S 28, 2; TS 4, 6, 2, 2; VS 17, 29.
paro mâtrayâ tanvâ 4, 14, 5; RV 7, 99, 1; TB 2, 8, 3, 2,
parjanyâya pragâyata 4, 12, 5; RV 7, 102, 1; Kâṭh. 20, 15; TB 2, 4, 5, 5; TA 1, 29, 1
parvataç cin mahi vṛddho 4, 12, 5; RV 5, 60, 3; TS 3, 1, 11, 5.
parvatâç ca me girayaç ca me 2, 11, 5.
pavamânaḥ punâtu mâ 3, 11, 10; AV 6, 19, 2.
pavamânaḥ svar janaḥ 3, 11, 10; Kâṭh 38, 2; TB 1, 4, 8; 2, 6, 3, 4.
pavitraṃ vitanvanti 4, 5, 6.
pavitram asi yajñasya 3, 11, 10.
pavitreṇa punâhi mâ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8, 1; VS 19, 40.
paçuṃ badhnâmi varuṇâya râjñâ 2, 5, 6; Kâṭh. 13, 2.
paçûnâm jyotir asi 4, 9, 10
paçûn me çaṃsya pâhi 1, 5, 14.
pashṭhavâho virâja 3, 13, 18; VS 24, 13.
pâtam no açvinâ 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 3; VS 20, 62.
pâvakavarcâḥ çukravarcâ 2, 7, 14; RV 10, 140, 2; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 3; VS 12, 107; SV 2, 1167.
pâvakâ naḥ sarasvatî 4, 10, 1; (4, 10, 3; 4, 11, 2); RV 1, 3, 10; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 4, 3, 1; VS 20, 84; SV 1, 18[illegible] Nir 11, 26.
pâviravi kanyâ citrâyuḥ 4, 14, 3; RV 6, 49, 7; TS 4, 1, 11, 2; TB 2, 8, 2, 8.
pitâ vatsânâm patir aghnyânâm 2, 5, 10; 4, 2, 10; Kâṭh. 13, 9; TS 3, 3, 9, 2; AV 9, 4, 4.
pipṛhi devam uçato 1, 10, 1; (4, 10, 4; 4, 13, 7 pipṛhi devân); RV 10, 2, 1; Kâṭh 2, 15; 18, 21; 20, 15; TS 4, 3, 13, 4; TB 3, 5, 7, 5 6, 11, 4.

pṛthivyâḥ purîsham asy 2, 8, 1; Kâṭh. 17, 6; Kap. S. 26, 5; VS 14, 4

pṛthivyâi tvântarikshâya 1, 2, 11; 3, 8, 9; Kâṭh. 26, 5; Kap. S. 41, 3, TS 1, 3, 6; 6, 3, 4.

pṛthivyâi svâhântarikshâya 3, 12, 10; Kâṭh 5, 1, 6; 5, 1, 8; 5, 5, 2; 37, 15; TS 7, 1, 15; VS 22, 29; AV 5, 9, 2. 3.

pṛthupâjâ amartyo 4, 10, 1; (4, 11, 2; pṛthupâjâs); RV 3, 27, 5; Kâṭh. 40, 14; TB 3, 6, 1, 3

pṛçnis tiraçcînapṛçnir 3, 13, 5; Kâth. 5, 9, 2; TS 5, 6, 12; VS 24, 4

pṛshṭîr me râshṭram udaram 3, 11, 8; Kâth. 38, 4, VS 20, 8.

pṛshṭo divi pṛshṭo agnih 2, 13, 11; (3, 16, 4; 4, 11, 1; 4, 12, 4; 4, 14, 9 pṛshṭo divi); RV 1, 98, 2; Kâth. 4, 16; 40, 3; 11, 13; 20, 15; 22 14 u. 15; TS 1, 5, 11, 1; 4, 4, 13, 5. 7, 15, 6; TB 3, 11, 6, 4; VS 18, 73.

pra kâravo mananâ 4, 14, 3; RV 3, 6, 1; TB 2, 8, 2, 5

pra kshodasâ 4, 14, 7; RV 7, 95, 1

praghâsyân havâmahe 1, 10, 2; Kâth. 9, 4, Kap S 8, 7, TS 1, 8, 3, 1; VS 3, 44

pracaraṇyâm agre gṛhṇâty 4, 5, 2

pra carshaṇibhyaḥ 4, 10, 4, (4, 13, 5, 4 14, 8); RV 1, 109, 6; Kâṭh. 4, 15; TS 4, 2, 11, 1; TB 2, 8, 5, 1.

pra citram arkaṃ gṛṇate 4, 10, 3; (4, 14, 11); RV 6, 66, 9; Kâth. 20, 15; TS 4, 1, 11, 3, TB 2, 8, 5, 5; Nir 3, 21

prajâ agne saṃvâsaye 1, 6, 1; Kâth 7, 12; TB 1, 2, 1, 13.

prajâh sṛshṭvâṃbo 'nyayajya vṛtraṃ hatvâ 1, 10, 17, Kâth 36, 8 u. 11

prajâh sṛshṭvâṃbo 'vayajya so 'kâmayata 1, 10, 14, Kâth. 9, 16

prajâṃ dadâtu parivatsaro no 2, 13 22

prajâpataye ca vâyave ca 3 14, 11; VS 24, 30.

prajâpataye purushân 3, 14, 8; VS 24, 29

prajâpatiḥ prajâ asṛjata tâ enaṃ sṛshṭâ 2, 5, 6.

prajâpatiḥ prajâ asṛjata tâ vâi 1, 8, 4.

prajâpatiḥ prajâ asṛjata sa vâ agnim 1, 8, 1

prajâpatim prathamaṃ 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 4.

prajâpatir vâ amanyata 3, 1, 8.

prajâpatir vâ âgrâyaṇo 4, 6, 4.

prajâpatir vâ idam agra âsît 1, 6, 3; Kâṭh. 6, 1; Kap. S. 3, 12.

prajâpatir vâ eka âsît 1, 8, 3; 4, 2, 1.

prajâpatir vâ etam agre 3, 4, 8; Kâṭh. 22, 4

prajâpatir vâi trîn mahimno 4, 2, 12.

prajâpatir vâi devebhyo bhâgadheyâni 2, 2, 8.

prajâpatir vâi devebhyo yajñân 4, 7, 6.

prajâpatir vâi na vyâbharat 4, 2, 8.

prajâpatiḥ tvâ sâdayatu 4, 9, 16; Kâṭh 39, 3; VS 13, 17

prajâpate tvaṃ nidhipâḥ 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 2.

prajâpate na tvad etâny 2, 6, 12; (cf. das Folgende); RV 10, 121, 10; TS 1, 8, 14, 2; 3, 2, 5, 6, TB 2, 8, 1, 2; 3, 5, 7, 1; TA 10, 51; VS 10, 20; 23, 65; AV 7, 79, 4 80, 3, Nir 10, 43.

prajâpate nahi tvat tâny anyo 4, 14, 1; Kâth 15, 8 (pr. nahi tvad anya); vgl. das Vorhergehende.

prajâpater vâ etaj jyeshṭhaṃ 1, 10, 3.

prajâpater vâ ete cakshushî 4, 6, 3.

prajâpates tapasâ vâvṛdhânah 3, 16, 2; Kâth 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 4; VS 29, 11.

pra tat te adya çipivishṭa 4, 10, 1; RV 7, 100, 5; TS 2, 2, 12, 5; SV 2, 976; Nir 5, 9.

pra tad vishṇuh stavate vîryeṇa 1, 2, 9; (3, 8, 7), (4, 11, 4; 4, 14, 5 pra tad vishṇuh), RV 1, 154, 2; Kâṭh 2, 10; 25, 8; Kap S 2, 4; 40, 1; TB 2, 4, 3, 4. 8, 3, 2, 3, 1, 3, 3; VS 5, 20; AV 7, 26, 2. 3; Nir 1, 20

prati tyan nâma râjyam 2, 6 12, (4, 4, 6), Kâth 15, 8
prati epaço visrjâ tûrņitamo 2, 7, 15, RV 4, 4, 3, Kath 16, 15, Kap S 25, 6, TS 1 2, 14, 1, VS 13 11,
pratîpam anya urmir yudhyaty 4, 4, 1,
pratûrtaw vâjinn âdrava 2, 7, 2, Kath 19, 2, Kap S 29, 8, TS 4 1 2, 1, 5, 1, 2, 1, VS 11, 12
pratûrvann ehy avakrâmann 2 7, 2, (3, 1, 3), Kâth 16 1, 19, 2, Kap S 29, 8, TS 4, 1, 2 1, 5 1 2, 3, VS 11, 15
pra te mahe sarasvati 4, 12, 6
pratyushtaw rakshah 1, 1 11, TS 1, 1 10, VS 1, 7 29
prathamâ vâw sarathinâ 3 16 2, Kâth 5, 6 2, TS 5, 1, 11, 3, VS 29, 7
prathamâ hi vyavâsa 2 13 10, Kâth 39, 10, AV 3, 10, 1
pra devam devavitaye 4, 10, 3, RV 6 16, 41, Kâṭh 15, 12, TS 3, 5, 11 4
pra devam devyâ dhiyâ 4 10, 4, (4 13 1), RV 10 176, 2, Kâth 15 12, TS 3 5, 11, 1
pra nunam brahmanaspatir 1, 6, 2, RV 1, 40, 5, Kâth 7, 14, VS 34 57
pra no yachatv aryamâ 1, 11 4, RV 10 141 2 Kâth 14 2 Kap S 29 2, TS 1, 7, 10 2, VS 9, 29, AV 3, 20 3
prapathe patham ajanishṭa 4 14, 16, RV 10 17 6, TB 2, 8 5 3, AV 7 9, 1
pra pûrvaje pitarâ navyasibhir 4 10 3, (4, 14 7 pra purvaje) RV 7 53 2, TS 4, 1, 11, 4, TB 2, 8 4, 7
pra prâyam agnir bharatasya 2, 7 10, RV 7 8 4, Kâth 16 10 Kap S 2, 1, TS 2, 5 12 4, 4 2, 3 2 VS 12, 34
pra bâhavâ sisrtam jivase nâ 4 11, 2, (4 14 10 pra bâhavâ), RV 7 62, 5 Kâth 12 14, TS 1, 8, 22, 3, 2 5, 12 3 TB 2, 7, 15, 5 8 6, 7, VS 21 9
pra budhnyâ va îrate 4, 10, 5, RV 7, 56, 14, Kâth 21, 13, TS 4, 3 13 6

pramunca dhanvanas 2, 9, 2, Kâth 17, 11, Kap S 27, 1, TS 4, 5, 1, 3, VS 16, 9
pra yabhir yasi dâçvâwsam 4, 10, 6, (4, 12, 2 pra yâbhih), RV 7, 92, 3, Kâth 10, 12, TS 2, 2, 12, 7, TB 2, 8, 1, 1, VS 27, 27
pra vah çukraya 4, 14, 3, RV 7, 4, 1, Kath 7, 16, TB 2, 8, 2, 3
pra vâ rcâ ha prayachati 4, 8, 7
pra vâ eko mimaya 4, 12, 6, RV 2, 29, 5
pra vâtâ vânti 4 12, 5, RV 5 83, 4, TA 6, 6 3
pra vâm arcanty ukthino 4 11, 1, RV 3, 12, 5, SV 2 925 1053
pra vayum acha brhatî 4, 10, 6, (4, 12, 2, 4, 14, 2 pra vâyum), RV 6, 49, 4, TB 2, 8, 1 1, VS 33, 55
pra vo vâjâ abhidyavo 1, 6, 1, (4, 14, 3 pra vah), RV 3, 27, 1, TS 2, 5, 7, 2, TB 3, 5, 2, 1, Mân Çr 6, 1, 3
pra çukrâitu devî 4, 9, 14, RV 7, 34 1, TA 4 17, 1
prasadya bhasmana yonim 2, 7, 10, Kâth 16, 10, Kap S 25, 1, 32, 2, TS 4, 2, 3, 3, VS 12 38
pra sa mitra marto astu 4, 10 2, (4 12, 6 pra sa mitra), RV 3, 59, 2, Kâth 23, 12, TS 3, 4, 11, 5, TB 2, 8, 7, 4, 3, 7, 9, 5, Nir 2, 13
pra sasâhishe puruhuta 4 12, 3, RV 10, 180 1, Kaṭh 10 12, 38 7, TS 3, 4, 11, 4, TB 2, 6, 9, 1, 3, 5, 7, 4
prasvâñkte prajâtyâ 3, 6, 3
prâci dig vasanta rtur 2, 7, 20
prâcî diçâw sahayaça 3, 16, 4, Kath 22, 14, TS 4, 4, 12, 2
prâcinam barhih pradiçâ 4 13, 3, RV 10 110, 4, Kâth 16, 20, TB 3, 6, 3 2, VS 29, 29, AV 5 12, 4, Nir 8, 9
prâcim anu pradiçam prehi vidvan 1, 6 2, (2 10, 6 prâcîm anu), Kâth 7, 13, 18, 4,

21, 9; Kap. S. 6, 3; 23, 4; TS 5, 6, 5; VS 17, 66.

prâcyâ tvâ diçâ sâdayâmy 2, 8, 11.

prâcyâṃ diçi tvam indrâsi 4, 12, 2; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 4, 14, 1.

prâcyâi diçe svâhâ 3, 12, 8; VS 22, 24.

prâṇadâ apânadâ 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; TS 4, 6, 1, 4; VS 17, 15.

prâṇam me pâhy apânam me pâhi 2, 8, 2; VS 14, 8.

prâṇâd apânaṃ saṃtanv 2, 13, 3.

prâṇâya svâhâpânâya 3, 12, 20; Kâṭh. 5, 4, 10; TS 7, 4, 21; TA 4, 15; VS 22, 23; 23, 18.

prâṇebhyo vâi tâḥ prajâḥ 1, 10, 8.

prâṇo vâi gâyatrî 3, 4, 4.

prâtar yajadhvam açvinâ 4, 12, 6; RV 5, 77, 2; TB 2, 4, 3, 13; Nir. 12, 5.

prâtaryâvâṇâ prathamâ yajadhvam 4, 12, 6; RV 5, 77, 1; TB 2, 4, 3, 13.

priyâ vo nâma huve 4, 11, 2; RV 7, 56, 10; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 1, 11, 1.

pred agne jyotishmân 2, 7, 10; (3, 2, 2); Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 1; 5, 2, 2, 2; VS 12, 32.

preddho agne dîdihi 2, 10, 6; (3, 3, 9; 4, 10, 1 u. 5); RV 7, 1, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 4; 19, 14; 20, 14; 21, 9; 35, 1; 39, 15; Kap. S. 29, 4; 48, 2; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 3; VS 17, 76; SV 2, 725.

preyam agâd dhishaṇâ 1, 1, 2; (4, 1, 2); Kâṭh. 1, 2; 47, 1; TS 1, 1, 2, 1; TB 3, 2, 2, 2.

prehi prehi pathibhiḥ 4, 14, 16; RV 10, 14, 7; AV 18, 1, 54.

prothad açvo na yavase 2, 8, 14; RV 7, 3, 2; Kâṭh. 17, 10; Kap S. 26, 9; TS 4, 4, 3, 5; VS 15, 62; SV 2, 570.

pro shv asmâi puroratham 4, 12, 4; RV 10, 133, 1; TS 1, 7, 13, 5; TB 2, 5, 8, 1, SV 2, 1151; AV 20, 95, 2.

prâitu brahmaṇaspatiḥ 4, 9, 1; RV 1, 40, 3; VS 37, 89; 37, 7; TA 4, 2, 2; 5, 2, 6; SV 1, 56.

prâitu vâji kanikradan 2, 7, 4; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 3; 5, 1, 5, 6; VS 11, 46.

prâiyamedhâ vâi sarve 1, 8, 7.

prâishâm ajmeshu vithureva 4, 11, 2; RV 1, 87, 3; TS 4, 3, 13, 7.

phalgunîpûrṇamâse brâhmaṇasyâdadhyât 1, 6, 9.

baḍ itthâ parvatânâṃ 4, 12, 2; RV 5, 84, 1; Kâṭh. 10, 12; TS 2, 2, 12, 2; Nir. 11, 37.

babhrur aruṇababhruḥ 3, 13, 3.

barhishadaḥ pitara ûty arvâg 4, 10, 6; RV 10, 15, 4; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 2; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 55; AV 18, 1, 51; Nir. 4, 21.

balavijñâyaḥ sthaviraḥ 2, 10, 4; RV 10, 103, 5; Kâṭh. 18, 5; Kap. S 28, 5; TS 4, 6, 4, 2; VS 17, 37; SV 2, 1203; AV 19, 3, 5.

bahishṭhebhir viharan yâsi 4, 12, 5; RV 4, 13, 4, TB 2, 4, 5, 4.

bahûnâm pitâ bahur 3, 16, 3; RV 6, 75, 5; TS 4, 66, 2; VS 29, 42; Nir. 9, 14.

bahvîr âsâdayed 4, 1, 13.

bârhaspatyam caruṃ 2, 2, 3; 2, 2, 4; Kâṭh. 11, 4; TS 1, 8, 9.

bârhaspatyaç carur brahmaṇo gṛhe 2, 6, 5; Kâṭh. 15, 4.

bâhû me balam 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; TB 2, 6, 5, 5; VS 20, 7.

bṛhat sâma kshatrabhṛd 3, 16, 1; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 2.

bṛhad bhâ 4, 9, 22.

bṛhadbhiḥ savitas tribhir 3, 11, 10; TB 1, 4, 8, 3

bṛhaspatiḥ prathamaṃ jâyamâno 4, 12, 1; (4, 14, 4 bṛhaspatiḥ); RV 4, 50, 4; Kâṭh. 17, 18, TB 2, 8, 2, 7; AV 20, 88, 4

bṛhaspatiṃ havâmahe 4, 12, 1.

bṛhaspatir no havishâ ghṛtena 1, 7, 1.

bṛhaspate ati yad aryo 4, 11, 4; RV 2, 23, 15, Kâth 4, 16, 40, 11, TS 1, 8, 22, 2, VS 26 3
bṛhaspate jushasva no 4 11, 2, RV 3, 62, 4, Kâth 4, 16, 26, 11, TS 1, 8, 22, 2
bṛhaspate parıdıyâ rathena 2, 10, 4, RV 10, 103, 4, Kâth 18, 5, Kap S 28, 5, TS 4, 6, 4, 1, TB 2, 8, 2, 8, VS 17, 36, SV 2, 1202, AV 19, 13, 8
bṛhaspate savıtar bodhayâınaw 2, 12, 5, Kath 18, 16, Kap S 29, 4, TS 4, 1, 7, 3, VS 27, 8, AV 7 16, 1
bodhâ me asya vacaso 2, 7, 10, (3, 2, 2), RV 1, 147, 2, Kath 16, 10, 19, 12, Kap S 25, 1, 30, 2 TS 4, 2 3, 4, 5, 2 2, 6, VS 12, 42, Nır 3 20
bodhâ su me maghavan 4, 12, 4, RV 7, 22, 3, Kâṭh 12, 15, SV 2, 279, AV 20 117, 3
brahma kshatraw sayuja na vyathete 2, 7, 7, (3, 1, 9)
brahma kshatram pavate 3, 11, 7, Kâth 37, 18, TB 2, 6, 1, 3, VS 19 5
brahma jajñânam prathamam 2 7, 15 (3, 2, 6), Kâth 16, 15, 20 5, 38 14, Kap S 25, 5, 32, 7, TS 4, 2 8 2, 5 2 7, 1, TB 2, 8, 8 8, 3, 12, 1, 1, TA 1, 13 3, 10, 1, 10, VS 13, 3, SV 1 321
brahmanaspate tvam asya yanta 4, 12, 1, (4, 14, 10), RV 2 23, 19 24 16, TB 2, 8, 5 1, VS 34, 58
brahmanaspater abhavad yathâvaçaw 4, 14, 10, RV 2, 24, 14 TB 2 8 5 2
brahmanaspate suyamasya 4, 12, 1, (4 14 10), RV 2, 24, 15 TB 2 8, 5, 2
brahmavadıno vadantı kasmat sâyam 1 5 7
brahmavadıno vadantı kım tad yajna 4, 5 7
brahmavâdıno vadantı pıadhmam ukshantı 1, 4 11
brahmavâdıno vadantı yad eko yajnaç 1, 9 7
brahmaṇas tva vayaw yuja 2 13, 9, RV 8, 17, 3, SV 2, 18, AV 20, 3, 3 38, 3 47, 9
brahmânı me matayah 4, 11, 3, RV 1, 165, 4; Kâth 9, 18, VS 33, 78
brahmâ devânâm padavih 4, 12, 6, RV 9, 96, 6; Kâṭh 23, 12; TS 3, 4, 11, 1, TA 10, 10, 1, SV 2, 294, Nır 14, 13
brâhmanâsah pıtarah 3, 16, 3, RV 6, 75, 10; Kâṭh 5, 6, 1, TS 4, 6, 6, 3, VS 29, 47
brûmo râjânaw varuṇam 2, 7, 13, AV 11, 6, 2
bhagam dhiyaw vâjayantah 4, 14, 6, RV 2, 38, 10, TB 2, 8, 6, 3
bhadram karṇebhih çṛṇuyâma 4, 14, 2, RV 1, 89, 8, Kath 35, 1, Kap S 28, 2; TA 1, 1, 1, VS 25, 21, SV 2, 1224
bhadra açva harıtah 4, 10, 2, (4, 14, 4), RV 1, 115, 3, TB 2, 8, 7, 1
bhadra te hastâ sukṛtota 4, 12, 3, RV 4, 21, 9
bhadro no agnır ahuto 4, 12, 5, RV 8 19, 19, Kâth 39, 15, VS 15, 38, SV 1, 111, 2 900
bhavatam nah samanasau (1, 8 8, 3, 2, 3, 3, 9, 5), (2, 7, 11 bhavatam nah), Kâth 3, 4, 16, 11; 26, 7, Kap S 2, 11, 25, 2, 41, 5, TS 1, 3, 7, 1; 4, 2, 5, 1, 6 3, 5 4, VS 5, 3, 12, 60
bhınad valam angırobhır 4 14 5; RV 2, 15, 8, TS 2, 3, 14, 5
bhuvanam ası 4, 1, 14, Kâth 1, 2, 31, 11; Kap S 1, 12, 47, 11; TS 1, 1, 12
bhuvas tvam ındra brahmano 4, 12, 6, RV 10, 50, 4; Kath 23, 12, TS 3 4, 11, 4
bhuvo yajnasya rajasaç ca neta 2, 7, 15, (4 10, 1 bhuvo yajñasya), RV 10, 8, 6, Kâth 16, 15, 20 15, TS 4, 4, 4, 1, TB 3 5, 7 1, VS 13, 15, 15 23
bhumya âkhûn 3 14, 7, VS 24, 26
bhuyaskṛd ası varıvaskṛd ası 2, 13, 18, Kâth 39 9, TS 4, 4, 7
bhuyasma te sumatâu viçvaveda 2 13, 10
bhurı cakartha yujyebhır 4, 11, 3, RV 1, 165, 7, Kâth 9, 18, 23, 11; Nır 6, 7
bhurı dve acaranti 4, 14, 7, TB 2, 8, 4, 3

maho rujâmi bandhurâ 4, 11, 5; RV 4, 4, 11, Kâth 6, 11, TS 1, 2, 14, 4

mâ chandas tat prthivy agnir 2, 13, 14

mâtalî kavyâir yamo 4, 14, 16, RV 10, 14, 3; TS 2, 6, 12, 5, TB 2, 6, 12, 2, AV 18, 1, 47.

mâtâ ca te pitâ ca te 3, 13, 1, Kâth 5, 4, 8, TS 7, 4, 19, 3, TB 3, 9, 7, 4, VS 23, 24 25

mâ te asyâm sahasâvan 4, 12, 3, RV 7, 19, 7, TS 1, 6, 12, 5, AV 20, 37, 7

mâteva putram prthivi 2, 7, 11, Kâṭh 16, 11, 20, 1, 22, 6, Kap S 25, 2, 32, 3, TS 4, 2, 5, 2, 5, 2, 4, 2, VS 12, 61

mâ tvâgnir dhvanayîd 3, 16, 1, RV 1, 162, 15, Kâth 5, 6, 5, TS 4, 6, 9, 2, VS 25, 37

mâ nah kratubhir 4, 9, 12, TA 4, 20, 2

mâ nah samasya dûdhyah 4, 11, 6, RV 8, 75, 9; TS 2, 6, 11, 2, Nir 5, 23

mâ nas toke tanaye 4, 12 6, RV 1, 114, 8, Kâth 23, 12, TS 3, 4, 11, 2, 4, 5, 10, 3, TB 2, 8, 6, 9, TA 10, 53, VS 16, 16

mâ no asmin mahadhane 4, 11, 6, RV 8, 75, 12, Kâth 7, 17, TS 2, 6, 11, 3, SV 2 1000

mâ no gharma 4, 9, 12, TA 4, 20, 2

mâ no devânâm viçah 4 11, 6, RV 8, 75, 8, Kâth 7, 17, TS 2, 6, 11, 2

mâ no mitro varuno aryamâyur 3, 16 1, RV 1, 162, 1, Kâth 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 1, VS 25, 24, Nir 9, 3

mâ no vadhair varuno 4, 14 9, RV 2, 28, 7

mâ no himsij janitâ 2, 7, 14, RV 10, 121, 9, Kaṭh 16, 14, Kap S 25, 5, TS 4, 2, 7, 1, VS 12, 102

mânda vaçî jyotishmatîr 2, 4, 7, (2 4 8), Kath 11, 9 u 10, 35, 6

mâ su bhitthâ ma su risho 2, 7, 7, Kath 16, 7, 19, 10, Kap S 30 8, TS 4, 1, 9, 1, VS 11, 68

mitrah samsrjyâ prthivîm 2, 7, 5, (3, 1, 6), Kâth 16, 5, 19, 6, Kap S. 30, 4, TS 4, 1, 5, 1, VS 11, 53

mitrasya carshanîdhrtah 1, 5, 4, 2, 7, 6, 4, 9, 1, (1, 5, 11, 3, 1, 8), RV 3, 59, 6, Kâṭh 16, 6, 19, 7, 23, 12, Kap S 30, 5, TS 3, 4, 11, 5, 4, 1, 6, 3, TA 4, 3, 2, VS 11, 62

mithunam vâi dadhi ca çrtam câtha 1, 10, 6

mîdhushtama çivatama 2, 9, 9, Kâth 17, 16, Kap S 27, 6, TS 4, 5, 10, 4, TB 2, 8, 6, 9, VS 16, 51

mukham sad asya 3, 11, 9, Kâṭh 38, 3, TB 2, 6, 4, 4, VS 19, 88

mûrdhânam divo aratim prthivyâ 1, 3, 15, (4, 14, 9 murdhanam divah), RV 6, 7, 1, Kaṭh 4, 5, 28, 1, Kap S 3, 5, TS 1, 4, 13, 1, 6, 5, 2, 1, VS 7, 24; 33, 8, SV 1, 67, 2, 490

mrgo na bhîmah kucaro 4, 12, 3, RV 10, 180, 2, Kath 8, 16, TS 1, 6, 12, 4, VS 18, 71, SV 2, 1223, AV 7, 84, 3

medasâ devâ vapayâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 4

mo shu na indrâtra 1, 10, 2, Kâth 9, 4, Kap S 8, 7, TS 1, 8, 3, 1, VS 3, 46.

ya indra indriyam dadhuh 3, 11, 4, Kâth 38, 8, TB 2 6, 13, 2; VS 20, 70

ya ima viçvâ jatâny 4, 12, 6, RV 5, 82, 9, Kâṭh 23, 12

ya imâ viçvâ bhuvanâni 2, 10, 2, RV 10, 81, 1, Kâṭh 18, 1, Kap S 28, 2, TS 4, 6, 2, 1, VS 17, 17

ya ime dyavaprthivî janitrî 4, 13, 3, RV 10, 110, 9, Kath 16, 20, TB 3, 6, 3, 4, VS 29, 34, AV 5, 12, 9, Nir 8, 14

ya ime dyâvâprthivî tastabhâne 2, 13, 23, vgl RV 10, 121, 6, Kâṭh 40, 1, TS 4, 1, 8, 5, VS 32, 7, AV 4, 2, 3

ya ime dyavaprthivî mahitva 4 14, 12, TB 2, 8, 4, 3

ya ishavo yatudhânânâm 2, 7, 15

ya etâvanto vâ bhûyâṃso 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap S. 27, 6; VS 16, 63.
ya ojodâ baladâ yasya viçva 2, 13, 23; vgl. RV 10, 121, 2; Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 17, 1; VS 25, 13; AV 4, 2, 1; 13, 3, 21.
yaḥ kâmayeta sarvo me yajñah syât 4, 8, 6.
yaḥ pathaḥ samanuyâti 2, 9, 10
yaḥ prajayâ paçubhir na prajâyeta 1, 9, 6, Kâṭh. 9, 14
yaḥ prathama ekâshṭakâyâṃ jâyeta 2, 5, 9.
yaḥ prâṇato nimishataçca râjâ 2, 13, 23; 3, 12, 17; RV 10, 121, 3; Kâṭh. 4, 16; 8, 17; 10, 13, 22, 14, 40, 1; 5, 5, 13; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 16, 1; VS 23, 3; 25, 11; AV 4, 2, 2.
yaḥ saṃgrâmaṃ nayati 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15, TS 4, 7, 15, 2; AV 4, 24, 7.
yaḥ sapta sindhûṃr adadhât 4, 14, 13.
yaḥ some antar yo goshv antar 2, 13, 13; Kâṭh. 40, 3; AV 4, 21, 2
yaṃ kâmayeta paçumânt syâd 4, 6, 11
yaccid dhi te purushatrâ 3, 16, 5; RV 4, 12, 4; TS 4, 7, 15, 6
yaccid dhi te viço 4, 12, 6; RV 1, 25, 1, TS 3, 4, 11, 5
yaccid dhi te (4, 11, 1)
yajamânam ṛshayâ enasâhur 2, 3, 6
yajñaṃ ca nas tanvaṃ 4, 14, 9; RV 10, 157, 2, TA 1, 27, 1; SV 2, 461; AV 20, 63, 1. 124, 4
yajñasya vâ etâh pannejanîh 4, 5, 4
yajñasya vâi srshṭasya olbam 3, 6, 7
yajñâ yajñâ vo agnaye 2, 13, 9; RV 6, 48, 1; Kâṭh 39, 12, VS 27, 42 SV 1, 35, 2, 53
yajñena yajñam ayajanta 4, 10, 3, (4, 14, 2); RV 1, 164, 50; 10, 90, 16; Kâṭh 15, 12, TS 3, 5, 11, 5, TA 3, 12, 7, VS 31, 16, AV 7, 5, 1.
yajñena vâi devâh svargaṃ lokam âyaṃs 4, 7, 5; TS 6, 5, 8
yajño devânâm pratyetu 1, 3, 26; (4, 14, 14); RV 1, 107, 1; Kâṭh. 4, 10; Kap S. 3, 8; TS 1, 4, 22, 1; 2, 1, 11, 4; TB 2, 8, 1, 6; VS 8, 4; 33, 68.
yajño vâ esha saṃkrâmann eti 3, 9, 1
yajño vâi prajâpatiḥ 3, 6, 5.
yat karṇagṛhîtayâ krîṇîyâd 3, 7, 6.
yat kiṃcedaṃ varuṇa 4, 12, 6; RV 7, 89, 5; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 6; TB 2, 8, 1, 6; AV 6, 51, 3
yat kusîdam 4, 14, 17; TS 3, 3, 8, 1; TA 2, 3.
yat te gâtrâd agninâ 3, 16, 1; RV 1, 162, 11; Kâṭh 5, 6, 5; TS 4, 6, 8, 4; VS 25, 34.
yat te pavitram arcishy 3, 11, 10; RV 9, 67, 23; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8, 2; VS 19, 41
yat te bhâmena vicakarâ 1, 7, 1.
yat te manyuparoptasya 1, 7, 1; Kâṭh 8, 14; Kap S 8, 2; TS 1, 5, 3, 2
yat tvâ kruddhaḥ parovapa 1, 7, 1; Kap S 8, 2, TS 1, 5, 3, 1.
yatra prâcînapravaṇaṃ 4, 2, 3.
yathâdityâ aṃçum âpyâyayanti 1, 9, 27; 4, 12, 2
yathâ no aditiḥ karat 4, 12, 6; RV 1, 43, 2; Kâṭh 23, 12; TS 3, 4, 11, 2.
yathâ vâi çâlâivaṃ saṃvatsaras 4, 8, 10
yathâ ha tyad vasavo 3, 16, 5; (4, 11, 1); RV 4, 12, 6; 10, 126, 8; Kâṭh 2, 15; 9, 19; VS 4, 7, 15, 7.
yad akrandaḥ prathamaṃ jâyamâna 1, 6, 2; RV 1, 163, 1; Kâṭh. 39, 1; 40, 6; 5, 6, 3, TS 4, 2, 8, 1. 6, 7, 1; VS 29, 12.
yad agna eshâ samitir 4, 14, 15; RV 10, 11, 8; AV 18, 1, 26.
yad agne yâni kâni ca 2, 7, 7; (3, 1, 9); RV 8, 102 (91), 20; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap S 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; 5, 1, 10, 1, VS 11, 73, AV 19, 64, 3.
yad atty upajihvikâ 2, 7, 7; RV 8, 102 (91), 21, Kâṭh 16, 7; Kap. S 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; VS 11, 74; Nir. 3, 20.
yad atra çishṭaṃ rasinaḥ 2, 3, 9; 3, 11, 7;

Kâṭh 17, 19; 38, 2, TB 1, 4, 3, 3, VS 19, 35 (riptaṃ r)
yad adaḥ samprayatir 2, 13, 1, Kâṭh 39, 2, AV 3, 13, 1
yad adya tvâ prayati yajñe asmin 1, 3, 38, Kap S 3, 10, AV 7, 97, 1
yad adya sûrya bravo 4, 12, 4, RV 7, 60, 1
yad antarâ parâvatam 4, 12, 3, RV 3, 40, 9, AV 20, 6, 9
yad antariksham pṛthivîm 1, 10, 3, 4, 14, 17, Kâṭh 9, 6, Kap S 8, 10, TS 1, 8, 5, 3; TB 3, 7, 12, 4, TA 2, 6, 8, AV 6, 120, 1
yad ayâtaṃ vahatuṃ 3, 16, 5, Kâṭh 29 15, TS 4, 7, 15, 4
yad açvasya kravisho 3, 16 1, RV 1, 162, 9, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 3, VS 25, 32
yad açvâya vasa upastṛṇanty 3, 16, 1, RV 1, 162, 16, Kâṭh 5 6, 5, TS 4 6, 9 2, VS 25, 39
yad asya pâre rajaso 2, 7, 12, 3, 2, 4, Kâṭh 16, 12, 20, 2, Kap S 25, 3, 32, 4, TS 4, 2, 5, 2, TB 3, 7, 8
yadi vâjam asanad 4, 12 1, RV 10, 67, 10, AV 20, 91, 10
yad idam mâbhiçocati 3 16 5, TS 4, 7, 15, 5
yadi divâ yadi naktam 3 11, 10, Kâṭh 38, 5, VS 20, 15
yad imâ vâjayann aham 2, 7, 13, RV 10, 97, 11; TS 4, 2 6, 2, VS 19, 85, Nir 3, 15.
yadi svapan yadi jâgrad 3, 11, 10
yad uvadhyam udarasyâpavâti 3, 16, 1; RV 1, 162, 10, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 4, VS 25, 33
yaded enam adadhur yajñiyâso 4, 14, 14, RV 10, 88, 11, Nir 7, 29
yad oshadhayaḥ samgachante 2, 7, 13, (4, 14, 6), Kap S 25, 4, TS 4, 2, 6, 2
yad grâme yad araṇye 1, 10, 2, (3, 11, 10 yad grâme), Kâṭh 9, 4, Kap S 8, 7, TS 1, 8, 3 1, TB 2, 6, 6, 2, VS 3, 45, 20, 17

yad devâ devaheḍanaṃ yad vâcânṛtamodima âdityâs 4, 14, 17, TB 2, 4, 4, 8; 3, 7, 12, TA 2, 3, 1 7, 3, AV 6, 114, 1
yad devâ devaheḍanam devâsaç cakṛmâ vayam agnir mâ 3, 11, 10, Kâṭh 38, 5, TB 2, 6, 6, VS 20, 14
yad dâivyam ṛṇam aham 4, 14, 17
yad dharino yavam atti 3, 13, 1; Kâṭh. 5, 4, 8, TS 7, 4, 19, 2, TB 3, 9, 7, 2, VS 23, 30 31
yad dhavishyam ṛtuço 3, 16, 1; RV 1, 162, 4, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 2, VS 25, 27
yad dhastâbhyâm cakara 4, 14, 17, TB 3, 7, 12, 3; TA 2, 4, AV 6, 118, 1
yad baṃhishṭham nâtividhe 4, 14, 10, RV 5, 62, 9, TB 2, 8, 6, 7
yad barhiḥ prayâjeshu yajaty 1 10, 9
yad vâ asya yajñiyam medhyaṃ 3, 8, 5
yad vâjino dâma samdânam 3, 16, 1, RV 1, 162, 8, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 3; VS 25, 31
yad vâto 'po aganigan 3, 12, 18; Kâṭh 5, 4, 9, TS 7, 4, 20, 1
yad vo vayam praminâma vratâni 4, 10, 2; (4, 11, 4 yad vo vayam), RV 10, 2, 4, Kâṭh 6, 10, Kap S 48, 10, TS 1, 1, 14, 4, AV 19, 59, 2
yad vâi pâtraṃ riktam 4 6, 2
yad vâi prajâ varuṇo gṛhṇâti 1, 10, 12
yantâ ca me dhartâ ca me 2, 11, 4; VS 18, 7
yam te devî nirṛtir âbabandha 2, 7, 12, (3 2, 4), Kâṭh 16, 12, 20, 2
yam tvâ devâpiḥ 4, 11, 2, RV 10, 98, 8; Kâṭh 2, 15, Kap S 25, 3; 32, 4
yam tvâm ayaṃ svadhitis 1, 2, 14; Kâṭh 3, 2, Kap S 2, 9
yan nirṇijâ rekṇasâ prâvṛtasya 3, 16, 1, (1, 12, 6 yan nirṇijâ), RV 1, 162, 2, Kâṭh 5, 6, 3, TS 4, 6, 8, 1, VS 25, 25
yan nîkshaṇam mâṃspacanyâ 3, 16, 1; RV 1, 162, 13; Kâṭh. 5, 6, 4, TS 4, 6, 9, 1, VS 25, 36

yan me mano yamam gataṃ 4, 7, 2; Kâṭh. 29, 2; TS 6, 6, 7, 2 (manaḥ parâgatam)

yam agne pṛtsu martyam 1, 3, 1; RV 1, 27, 7; Kâṭh. 3, 9; Kap. S. 2, 16; TS 1, 3, 13, 2; VS 6, 29; SV 2, 765.

yam açvinâ namucer 3, 11, 7; Kâṭh. 38, 2; TB 2, 6, 3, 1; VS 19, 34.

yam açvinâ sarasvatî 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 1; VS 20, 68.

yamâya tvâ makhâya tvâ 4, 8, 3; VS 37, 11.

yamo no gâtum prathamo 4, 14, 16; RV 10, 14, 2; AV 18, 1, 50

yam paridhim paryadhatthâ 4, 1, 14; Kâṭh. 1, 12; TS 1, 1, 13, 2

yayor ojasâ skabhitâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 5; AV 7, 25, 1.

yavâ ayavâ 2, 13, 12.

yas tastambha sahasâ 4, 12, 5; RV 4, 50, 1; Kâṭh. 9, 19; AV 20, 88, 1.

yas te adya kṛṇavad bhadraçoce 2, 7, 9; RV 10, 45, 9; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 3; VS 12, 26.

yas te rasaḥ sambhṛtû 3, 11, 7; Kâṭh. 38, 2; TB 2, 6, 3, 1; VS 19, 33

yas te stanaḥ çaçayo 4, 9, 7; 4, 14, 3; RV 1, 164, 49; TB 2, 8, 2, 8; TA 4, 8, 2; 5, 7, 3; VS 38, 5; Çat. B. 14, 9, 4, 28; AV 7, 10, 1.

yas tvâ svaçvaḥ suhiraṇyo 4, 11, 5; RV 4, 4, 10; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 4.

yasminn açvâsa ṛshabhâsa 3, 11, 4; RV 10, 91, 14; Kâṭh. 38, 8; TB 1, 4, 2, 2; VS 20, 78

yasya kurmo gṛhe havis 2, 10, 4; Kâṭh. 18, 3; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3, 1; VS 17, 52; AV 6, 5, 3

yasya prayâṇam anv anya 2, 7, 1; RV 5, 81, 3; Kâṭh. 15, 11; TS 4, 1, 1, 2, VS 11, 6.

yasya bhânti ketavo 4, 14, 14; TB 3, 1, 1, 1 (raçmayo)

yasya vâ agnihotre stomo 1, 5, 5

yasya vratam paçavo yanti 4, 10, 1; TS *3, 1, 11, 3; AV 7, 40, 1.*

yasya sâmnâyyam candramâ 2, 2, 13.

yasyâgnir ukhyo 'nugachati 3, 4, 7.

yasyâjushan namasvinaḥ 4, 11, 6; RV 8, 75, 14; TS 2, 6, 11, 3.

yasyâjyam anutpûtaṃ 1, 4, 13.

yasyâm pûrve pûrvajanâ 4, 14, 11.

yasyâ râtryâḥ prâtar agnim âdhâsyamânaḥ syât 1, 6, 12.

yasyedam prâṇan nimishad 3, 16, 5; Kâṭh 22, 15; TS 4, 7, 15, 1.

yasyeme viçve girayo mahitvâ 2, 13, 23; RV 10, 121, 4 (yasyeme himavanto); Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 4; VS 25, 12; AV 4, 2, 5

yâ oshadhayaḥ prathamajâ 2, 7, 13; (4, 14, 6 yâ oshadhayo); RV 10, 97, 1 (yâ oshadhîḥ pûrvâ jâtâ); Kâṭh. 16, 13; 13, 16; Kap S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 1; VS 12 75; Nir. 9, 28.

yâḥ phalinîr yâ aphalâ 2, 7, 13; RV 10, 97, 15; Kâṭh 16, 13; TS 4, 2, 6, 4; VS 12, 89; AV 6, 96, 1.

yâḥ senâ abhîtvarîr 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7, Kap. S 30, 8; VS 11, 77.

yâṃ rakshanty asvapnâ 4, 14, 11.

yâgnihotrâyopasṛshṭâ nishîded 1, 8, 8.

yâ te dhâmâni divi 4, 10, 3; 4, 14, 1; RV 1, 91, 4; Kâṭh. 13, 15; TS 2, 3, 14, 1; 4, 1, 11, 1; TB 2, 8, 3, 2.

yâ te dhâmâni paramâṇi 2, 10, 2; RV 10, 81, 5; Kâṭh. 18, 2; Kap. S 28, 2; TS 4, 6, 2, 5; VS 17, 21.

yâ te dhâmâni havishâ 4, 12, 4; (4, 14, 1); RV 1, 91, 19. Kâṭh. 11, 13; TS 1, 2, 10, 1; TB 2, 8, 3, 1; VS 4, 37.

yâ te rudra çivâ tanûḥ çivâ 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 11 u 16; TS 4, 5, 10, 1; VS 16, 49.

yâ te rudra çivâ tanûr aghorâ 2, 9, 2; TS 4, 5, 1, 1; VS 16, 2.

yâ te heti midhushṭama 2, 9, 2; Kâṭh. 17,

11, Kap S 27 1, TS 4, 5, 1, 4, VS 16, 11

yâ devy asîshtake 2 13, 16, Kâth 39, 9

yâ dvirûpâ sâ vârtraghnî 3, 7, 4

yân âvaha uçato deva devâṁs 1, 3, 18, Kâth 4, 12, Kap S 3, 10, TS 1, 4, 44, 2, VS 8, 19

yâni gharme kapâlany 1, 1, 8, 4, 1, 8, Kâth 1, 7, 31, 6, TS 1, 1, 7, 2 5, 10, 3

yâ prathamâ saṁskrtir yajne asmin 1, 3 12

yâbhyâṁ svar ajananu 4 12, 6, TB 2, 4, 5, 7

yâm ishum giriçanta 2, 9, 2, Kath 17, 11, Kap S 27, 1, TS 4, 5 1, 1, VS 16 3

yâ rohiṇî tâsu aruna 4 2, 4

yâ vah çarma çaçamânâya 4, 10, 4, (4 14 18), RV 1, 85, 12, Kâth 8, 17, 21, 13, TS 1, 5, 11, 5, 2, 1, 11, 1 3, 14, 4, TB 2 8, 5, 6

yâ vaṁ santi puruspṛho niyuto daçushe narâ indrâgnî 4, 11, 1, RV 6, 60, 8, Kâth 4, 15, SV 2, 349

yâ vâṃ kaçâ madhumaty 1 3 8, RV 1 22, 3, Kâth 4, 2, Kap S 3, 2, TS 1, 4 6, 1; VS 7, 11

yâ vâjinn agne pavamânâ 1 6 2

yâ vo devâh sûrye 2, 7, 16, Kâth 16, 16, 40, 13, TS 4 2 9, 4, 5, 7, 6 3, VS 13 23, 18, 47

yâ vyaghraṁ vishûcikâ — 3, 11 7, Kâth 37, 18, TB 2 6, 1, 5, VS 19 10

yâ çatena pratanoshi 2, 7 15, Kath 16 16, TS 4 2, 9, 2, TA 10, 1 8, VS 13 21

yâsâkâu çakuntikâ — 3, 13, 1

yâsâṁ râjâ varuṇo yâti madhye 2, 13 1, RV 7, 49, 3, TS 5, 6 1, 1 AV 1 33 2

yâsâṃ devâ divi kṛṇvanti bhakshaṁ 2 13 1, TS 5, 6, 1, 1, AV 1, 33 3

yâsâm indra udâjata 4 2 8

yâ suparṇih svangurih 4, 12 6 RV 2, 32, 7 (subâhuh sv), Kath 13 16, TS 3, 1, 11, 4 3, 11, 5, AV 7, 46 2

yâs ta âviviçur 2, 7, 13, Kâth 16, 3 (y t âtasthur), Kap S 25, 4 (âtasthur), TS 4, 2 6, 3 (âtasthur)

yâs tisrah prathamajâ 1, 11, 4, Kâth 14, 3, (vgl VS 9, 4)

yâs te (4, 14, 16)

yas te agna ârdrâ yonayo 2, 7, 15, 3, 4, 7, TA 4, 18

yas te agne sûrye ruco 2, 7, 16, Kâṭh 16, 16, 40, 13, TS 4, 2, 9, 4, 5, 7, 6, 3, VS 13, 22, 18, 46

yas te pûshan nâvo 4, 14, 16, RV 6, 58, 3, TB 2, 5, 5, 5 8 5, 3

yâs te pracih pradiço 4 14 11, AV 12 1, 31

yas te râke 4, 12, 6, (4, 13 10), RV 2, 32, 5, Kâṭh 13, 16, TS 3, 3, 11, 5, AV 7, 48 2

yas te râtrayah savitar 1, 4, 3, Kâṭh 5, 6, TS 3 5, 4, 1

yuktena manasâ vayaṃ 2, 7, 1, Kâṭh 15, 11 TS 4, 1, 1, 1, VS 11, 2

yukto 'nyo 'ndrân bhavati 3, 7, 9

yuktvâya savitâ devân 2, 7, 1, Kaṭh 15, 11, VS 11, 3

yukshvâ hi tvaṁ rathâsahâ 4, 14 2, RV 8, 26, 20

yukshvâ hi devahûtamaṃ açvaṃ 2, 7, 17, (4, 11, 6), RV 8, 75 (64), 1, Kaṭh 7, 17, 22 5 u 6, Kap S 34 am Schluss, TS 2, 6, 11, 1, 4 2, 9, 5, 5, 5, 3, 2, VS 13, 37, 33, 4

yuje ratham 4 10 5, (4 12 3, 4, 14, 5), RV 7, 23, 3, TB 2, 4, 1, 3 8, 2, 5, AV 20, 12 3

yuje vaṃ brahma purvyaṃ namobhir 2, 7, 1, RV 10, 13 1 Kâth 15 11, TS 4, 1, 1, 2 VS 11, 5, AV 18, 3, 39

yunjate mana uta yunjate 1 2, 9, 4, 9, 1, (3 8, 7) RV 5, 81, 1, Kâth 2, 10, 15, 11 18 19, 25, 8, Kap S 2, 4, 29 7, 40 1 TS 1, 2, 13 1, 4, 1, 1, 1, TA 4, 2, 1, VS 5, 14, 11, 4, 37, 2

yuñjanti bradhnam arusham 3, 12, 18; 3, 16, 3; RV 1, 6, 1; Kâṭh 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1; VS 23, 5; SV 2, 818; AV 20, 26, 4. 47, 10 69, 9

yuñjanty asya kâmyâ 3, 16, 3; RV 1, 6, 2; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1; VS 23, 6; SV 2, 819; AV 20, 26, 5 47, 11. 69, 10.

yuñjâthâṃ râsabhaṃ yuvam 2, 7, 1; (3, 1, 3); RV 8, 85 (74). 7 (r rathe); Kâṭh. 16, 1; 19, 2; Kap. S. 29, 8; TS 4, 1, 2, 1; 5, 1, 2, 1; VS 11, 13.

yuñjânah prathamam manaḥ 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; TS 4 1, 1, VS 11, 1

yudhmasya te vṛshabhasya 4, 14, 14; RV 3, 46, 1.

yunakta sîrâ vi yugâ 2, 7, 12; RV 10, 101, 3; Kâṭh. 16, 12; Kap S. 25, 3; TS 4, 2, 5, 5; VS 12, 68; AV 3, 17, 2; Nir. 5, 28

yunajmi tvâ brahmaṇâ daivyena 1, 4, 1; (1, 4, 5); Kâth. 4, 14; 31, 15; TS 1, 6, 2, 1. 10, 1.

yuvaṃ vastrâṇi pîvasâ 4, 14, 10; RV 1, 152, 1; TB 2, 8, 6, 6.

yuvaṃ surâmam açvinâ 3, 11, 4; (4, 12, 5), RV 10, 131, 4, Kâṭh 17, 19, TB 1, 4, 2, 1; VS 10, 33; 20, 76, AV 20, 125, 4

yuvam etâni divi rocanâny 4, 10, 1; (4, 14, 18), RV 1, 93, 5; Kâṭh. 4, 16; TS 2, 3, 14, 1; TB 3, 5, 7, 2

yuvam bhujyum avaviddhaṃ samudra 4, 14, 10; RV 7, 69, 7; TB 2, 8, 7, 8

yuvâ suvâsâḥ parivîtâ 4, 13, 1; RV 3, 8, 4, Kâṭh 15, 12, TB 3, 6, 1, 3, TA 1, 27, 2

yuvoh çriyam pari yoshâ- 4, 14, 10; RV 7, 69, 4, TB 2, 8, 7, 8, Nir 6, 4

yûpavraskâ uta ye yûpavâhaç 3, 16, 1, RV 1, 162, 6; Kâṭh 6, 6, 4, TS 4, 6, 8, 2, VS 25, 29.

ye agnayah samanasâ oshadhîshu 1, 6, 2 (2 Mal); Kâṭh. 7, 14; Kap. S 6, 3.

ye agnayaḥ samanaso 'ntarâ dyâvâpṛthivî 2, 8, 12 (2 Mal); Kâṭh. 17, 10; Kap. S 26, 9; TS 4, 4, 11, 2.

ye agnayo divo 1, 6, 2; 1, 6, 7; Kâth. 7, 14; Kap. S. 6, 3.

ye agnayo na çoçucan 4, 14, 11; RV 6, 66, 2

ye annesho vividhyanti 2, 9, 9; Kâṭh 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 62

ye aprathetâm amitebhir 3, 16, 5; Kâṭh 22, 15; TS 4, 7, 15, 6.

ye amî rocane divo 2, 7, 15; VS 13, 8.

ye asmin mahaty arnave 2, 9, 9.

ye kecârvâcînam ekâdaçinyâḥ 3, 10, 5.

ye janeshu malimlavah 2, 7, 7; Kâṭh 16, 7, 19, 10; VS 11, 79.

ye tâtrshur devatrâ 4, 10, 6; RV 10, 15, 9; TB 2, 6, 16, 2; AV 18, 3, 47; Nir. 6, 14.

ye tîrthâni pracaranti 2, 9, 9; Kâṭh 17, 16; Kap. S. 27, 6; VS 16, 61.

ye te 'ryaman bahavo devayânâḥ 4, 12, 4; Kâṭh 10, 13; TS 2, 3, 14, 4

ye te sarasva ûrmayo 4, 10, 1; RV 7, 96, 5; Kâṭh 19, 14; TS 3, 1, 11, 3; Nir. 10, 24

ye trisaptâḥ pariyanti 4, 12, 1; AV 1, 1, 1.

ye devâ divy ekâdaça stha 1, 3, 13; Kâṭh 4, 5, Kap S 3, 4; AV 19, 27, 11

ye devâ devânâṃ yajñiyâ 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; VS 17, 13

ye devâ devebhyo adhi 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17

ye devânâm balapatayas 4, 7, 9.

ye devâ yajñamushaḥ pṛthivyâm 1, 4, 3; vgl Kâṭh 5, 6 u. TS 3, 5, 4, 1 (y. d yajñahano yajñamushah p)

ye devâ yajñamusho antarikshe 1, 4, 3; Kâṭh 5, 6 u TS 3, 5, 4, 1 (y. d yajñahano yajñamusho 'ntarikshe)

ye devâ yajñamusho divy 1, 4, 3; vgl. Kâṭh. 5, 6 u. TS 3, 5, 4, 2; (y. d. yajñahano yajñamusho divy)

ye devâ yajñahanah pṛthivyâm 1, 4, 3; Kâth 5, 6, TS 3, 5 4, 1 (vgl die vorhergehenden Citate)
ye devâ yajñahano antarikshe 1, 4, 3, Kâth 5, 6, TS 3, 5, 4, 1 (vgl die vorhergehenden Citate)
ye devâ yajñahano divy 1, 4, 3, Kâth 5, 6; TS 3, 5, 4, 2 (vgl die vorgehenden Citate)
yena trito arṇavân 4, 14, 17, TA 2, 3
yena devâ jyotishordhva udâyan 2, 7, 12, TS 5, 7, 2, 2
yena dyâur ugrâ pṛthivî ca dṛḍha 2, 13, 23, RV 10,121, 5, Kâth 40, 1, TS 4, 1, 8, 5, VS 32, 6, AV 4, 2, 4
yena vahasi sahasraṁ 2, 12, 4, Kâth 18, 18, 40, 13, VS 15, 55, 18, 62
yenâ ṛshayas tapasâ sattram 2, 12, 4, Kâṭh 18, 18, Kap S 29, 6, TS 4, 7, 13, 2, VS 15, 49
ye nîlagrîvâh çitikaṇṭhâ divaṁ rudrâ 2 9, 9, Kâṭh 17, 16, Kap S 27, 6
ye nîlagrîvâh çitikanṭhâh çarvâ 2, 9, 9, Kâṭh 17, 16, Kap S 27, 6
yenendrasya rathaṁ sambabhuvur 2,13,13, Kâth 40 3
yenendrâya samabharan payâṁsy 1, 4, 3, Kath 5, 6, TS 3 5, 4, 2, AV 1, 9, 3
ye pathâm pathirakshaya 2, 9, 9, Kâth 17, 16, Kap S 27, 6, TS 4, 5, 11 1, VS 16, 60
ye pâyavo mâmateyam 4, 11, 5, RV 1, 147, 3, 4, 4, 13, Kâth 6, 11, TS 1, 2, 14, 5
ye purâ granthayo bhavantu 3, 8, 7
ye badhyamânam anu badhyamânâ 1 2 15, Kâṭh 30, 8 u 9 TS 3, 1, 4, 2, AV 2, 34, 3.
ye bhakshayanto na vasuny 2, 3, 8, TS 3 2, 8, 3, AV 2, 35, 1
ye bhûtanâm adhipatayo 2, 9, 9, Kâṭh 17, 16, Kap S 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 59
yebhyo mâtâ madhumat pinvate 4, 12, 1; RV 10, 63, 3
ye vâjinaṃ paripaçyanti pakvaṁ 3, 16, 1; RV 1, 162, 12, Kâṭh 5, 6, 5, TS 4, 6, 9, 1, VS 25, 35
ye vṛksheshu çashpiñjarâ 2, 9, 9, Kap S 27, 6, TS 4, 5, 11, 1, VS 16, 58
ye samânâh samanasah pitaro 3, 11, 10, Kâth 38, 2, TB 2, 6, 3, 4, VS 19, 45
ye samânâh samanaso jivâ 3, 11, 10, Kâth 38, 2, VS 19, 46
ye savituh satyasavasya 4, 14, 11; RV 10, 36, 13, TB 2, 8, 6, 4
yo agnir agnes tapaso 2, 7, 17, Kâṭh 16, 17, Kap S 25, 8, TS 4, 2, 10 4
yo apsv antar agnir 2, 13, 13
yo arvantaṃ jighâṁsati 3, 12, 1; Kâṭh 5, 4, 4, TS 7, 4, 15
yo asmabhyam arâtiyâd 2, 7, 7, (3, 1, 9); Kâth 16, 7, 19, 10; Kap S 30, 8; TS 4, 1, 10, 3, TA 2, 5 14, VS 11, 80
yoge yoge tavastaram 2, 7, 2, (3, 1, 3); RV 1, 30, 7, Kâth 16, 1, 19, 2, Kap. S 29, 8, TS 4, 1, 2, 1, 5, 1, 2, 1, VS 11, 14, SV 1, 163; 2, 93, AV 20, 26, 1.
yo jâta eva prathamo 4, 12, 3, (4, 14, 12), RV 2, 12, 1, Kâṭh 8, 16, TS 1, 7, 13, 2; TB2,8,3,3, AV20,34,1, Nir 3,21, 10,10
yo jyeshthabandhuh syât 4, 8, 9
yo nah pitâ janitâ yo vidhartâ 2, 10, 3, RV 10, 82, 3, Kâth 18, 1, Kap S 28, 2, TS 4, 6, 2, 1, TA 10, 1, 4, VS 17, 27 AV 2, 1, 3
yo no agnih pitaro hṛtsv antar 1, 6, 1; Kâth 7, 12, Kap S 6, 2, TS 5, 7, 9, 1, AV 12, 2, 33
yo no maruto abhi durhṛṇâyus 4, 10, 5, RV 7 59, 8, Kâth 21, 13, TS 4, 3, 13, 3, AV 7, 77, 2

vajro vâi yûpo 3, 9, 4
vadhîw vṛtram marutâ indriyena 4, 11, 3, RV 1, 165, 8, Kâṭh 9, 18, 23, 11, TB 2, 8, 3, 6
vanaspatir avasṛshṭo na 3, 11, 1, Kâṭh 38, 6, TB 2, 6, 8, 4, VS 20, 45
vanaspatîn vâ ugro deva udâncbat 4, 1, 1.
vanaspate raçanayâ niyuya 4 13, 7, RV 10, 70, 10, Kâṭh 18, 21, TB 3, 6, 12, 1, Nir 6, 7
vanaspate 'vasṛjâ 2, 12, 6, RV 3, 4, 10, Kâṭh 18, 17, Kap S 29 5, TS 4, 1, 8, 3, VS 27, 21, AV 5, 27, 11
vanaspate vidvañgo hi 3, 16, 3, RV 6, 47, 26, Kaṭh 5 6, 1, TS 4, 6, 6, 5, VS 29, 52, AV 6, 125 1, Nir 2, 5, 9 12
vanivano mama dûtasâ 4, 14, 8, RV 10, 17, 7
vaneshu vy antarikSham tatâna 1, 2, 6, (3, 7, 8), RV 5, 85, 2, Kâṭh 2 6, 4, 9, 24, 6, Kap S 1, 19, 3, 7, 37, 7, TS 1, 2, 8 1, 6, 1, 11, 3, VS 4, 31
vayam nâma prabravâmâ ghṛtasyâsmin 1, 6, 2, RV 4, 58, 2, Kâṭh 40, 7, TA 10 12, 9, VS 17, 90
vayam u tvâ gṛhapate 4, 14, 15, RV 6 15 19, TB 3, 5, 12, 1
varunah kshatram indriyam 3, 11, 4, Kâṭh. 38, 8, TB 2, 6, 13, 3, VS 20, 72
varunamenir vâ esha 3, 3, 6
varshavṛddham asi 1, 1, 7, 4, 1, 7
varshabhir ṛtunâ 3, 11, 12, Kâṭh 38, 11, TB 2, 6, 19, 1, VS 21, 25
varshâbhûr ṛtûnâm 3, 14, 19 VS 24, 38
vasativaribhih somam âpyâyayanti 4, 5, 5
vasantâya 'kapiñjalân 3, 14 1, Kâṭh 5, 10, 4, VS 24, 20
vasantena ṛtunâ 3, 11, 12, Kâṭh 38 11, TB 2 6, 19, VS 21, 23
vasavas tvâñjantu gâyatreṇa ch 3, 12, 19, VS 23, 8.
vasâhomam prayanti 3, 10, 4
vasîyasy ehi çreyasy ehi 4, 2, 5
vasubhyo ṛshyân 3, 14, 9, VS 24, 27
vasur agnir vasuçravâ 1, 5, 3, RV 5, 24 2, Kâṭh 7, 1, Kap S 5, 1, TS 1, 5 6, 3, 4, 4, 4, 8, VS 3, 25, 15, 48, SV 2, 458
vasor dhârâm juhoty 3, 4, 1, Kâṭh 21, 11, TS 5, 4, 8.
vâg vâ aindravâyavah 4, 5, 8
vâcaw su mitrâvaruṇâ 4, 14, 12, RV 5, 63, 6, TB 2, 4, 5, 4
vâcaspataye pavasva 1, 3 4, Kâṭh 4, 1, 27, 1, Kap S 3, 1, TS 1, 4, 2, VS 7, 1
vâcaspatiw viçvakarmâṇam ûtaye 2, 10, 2, RV 10, 81, 7, Kâṭh 18, 2, 21, 13, 30, 5, Kap. S 28, 2, TS 4, 6, 2, 5, VS 8, 45, 17, 23
vâjah purastâd uta madhyato no 2, 12, 1, TS 4, 7 12, 2, VS 18, 34
vâjaw vâjino jayatâdhvânaw 1, 11, 2.
vâjaprasavyam juhoti 3, 4, 3
vâjaç ca me prasavaç ca 2, 11, 2, Kâṭh 18, 7, Kap S 28, 7, VS 18, 1
vâjasya nu prasave mâtaram mahîm 1, 11, 1, (1, 11, 6), Kâṭh 13 14, 14 6, Kap S 29, 2, TS 1, 7 7, 1, TB 1, 3, 5, 2, VS 9, 5, 18, 30, AV 7, 6, 4
vâjasya mâ prasavenodgrâbheṇo 1, 1, 13, (2, 10, 5, 3, 3, 8), Kâṭh 1, 12, 18, 3, 21, 8, Kap S 28, 3, TS 1, 1, 13, 1 6, 4, 2, 4, 6, 3, 4, 5, 4, 6, 6, VS 17, 63.
vâjasyedam prasava âbabhûvemâ 1, 11, 4, Kâṭh 14 2, VS 9, 25.
vâjasyemam prasavah sushuve 1, 11, 4, TS 1, 7 10, VS 9, 23
vâjasyemâm prasavah çiçriye 1, 11, 4, TS 1 7, 10 1, VS 9, 24
vaje vaje 'vata vâjino 1, 11, 2, (4, 10, 3 vaje vâje), RV 7, 38, 8, Kâṭh 13, 14, 40, 15, TS 1, 7, 8, 2, 4, 7, 12, 1; VS 9, 18, 21, 11
vâjo me adya prasuvâti dânaw 2, 12, 1, Kaṭh 18, 13, VS 18, 33 (v uo)

RV 10, 1, 2; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 3; VS 11, 43.

sa jâyamânaḥ parame 'vyomani vratâny 4, 11, 1; RV 6, 8, 2.

sajoshâ indra sagaṇo marudbhiḥ 1, 3, 23; RV 3, 47, 2; TS 1, 4, 42, 1; TA 10, 1, 11; VS 7, 37.

sam eedhyasvâgne pra ca 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; TS 4, 1, 7, 1; VS 27, 2; AV 2, 6, 2.

samjagmânâ avibhrutâ 4, 2, 10; AV 3, 14, 3.

samjñânam no divâ paçuḥ 2, 2, 6; Kâṭh. 10, 12

sa te jânâti sumatiṃ 4, 11, 5; RV 4, 4, 6; Kâṭh. 6, 11, TS 1, 2, 14, 2.

sa tejîyasâ manasâ tvota 4, 14, 15; RV 3, 19, 3; TS 1, 3, 14, 6.

satyaṃ ca me çraddhâ ca 2, 11, 3; Kâṭh. 18, 8; Kap. S. 28, 8; VS 18, 5.

satyam it tan 4, 14, 18; RV 6, 30, 4; TB 2, 6, 9, 1.

satyam bṛhad ṛtam ugraṃ 4, 14, 11; AV 12, 1, 1.

sa tvaṃ naç citra vajrahasta 2, 13, 9; RV 6, 46, 2; Kâṭh. 39, 12; VS 27, 38; SV 2, 160; AV 20, 98, 2.

sa tvaṃ no agne 'vamo 4, 10, 1; 4, 14, 17; RV 4, 1, 5; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1; TS 2, 5, 12, 3; VS 21, 4.

sad asi san me bhûyâ 1, 4, 7.

sadyo jâto vyamimîta 4, 13, 5; RV 10, 110, 11, Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 36; AV 5, 2, 11; Nir. 8, 21.

sadhamâdo dyumnyâ ûrjâ 2, 6, 8.

sa naḥ pâvaka dîdivo 1, 5, 1, RV 1, 12, 10; Kâṭh. 19, 14; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 3, 4, 6, 1, 3; VS 17, 9.

sa naḥ piteva sûnave 1, 5, 3, RV 1, 1, 9, Kâṭh. 7, 1 u. 8; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6, 2; VS 3, 24; Nir. 3, 21.

sanadvâjaṃ vipravîraṃ 4, 14, 8; RV 10, 47, 4

sa no vibhâvâ cakshaṇir 4, 14, 15; RV 6, 4, 2.

saṃ te payâṃsi 2, 7, 11; RV 1, 91, 18; Kâṭh. 16, 14; 35, 13; 37, 5; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 4; VS 12, 113.

saṃ te vâyur mâtariçvâ 2, 7, 4; (3, 1, 5); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4; 5, 1, 5, 1; VS 11, 39.

sa paprathâno abhi pañca 4, 14, 10; RV 7, 69, 2; TB 2, 8, 7, 7.

saparyenyaḥ sa priyo 4, 13, 6; RV 6, 1, 6; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.

sa pûrvayâ nividâ kavyatâyor 4, 10, 6; RV 1, 96, 2; Kâṭh. 21, 14.

sapta te agne samidhaḥ 1, 6, 2; (1, 6, 7; 3, 8, 9); Kâṭh. 7, 14; 8, 3; 18, 4; 21; 9; 34, 19; TS 1, 5, 2, 4. 3, 2; 4, 6, 5, 5; 5, 4, 7, 5. 7, 4, 1; TB 3, 11, 5; VS 17, 79.

sapta tvâ harito rathe 4, 10, 6; (4, 12, 4); RV 1, 50, 8; Kâṭh. 9, 19; 11, 1; TS 2, 4, 14, 4; AV 13, 2, 23; 20, 47, 20.

saptadaça vâ ete dravyâ grahâḥ 4, 11, 6

sapta vâi bandhumatîr 1, 5, 10.

sa pratnathâ sahasâ jâyamânaḥ 4, 10, 6; RV 1, 96, 1.

sa bodhi sûrir maghavâ 2, 7, 10; RV 2, 6, 4; Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 4; 6, 2, 2, 6; VS 12, 43

sam agnir vasubhir no avyât 4, 12, 2; Kâṭh. 10, 12; (cf. TS 2, 1, 11, 2).

samatsv agnim avase 4, 11, 4; RV 8, 11, 9; TB 2, 4, 4, 4; SV 2, 518.

sam anyâ yanty upayanty anyâḥ 2, 13, 1; (4, 12, 4 sam anyâ yanti); RV 2, 35, 3; Kap. S. 48, 4; TS 2, 5, 12, 1

samânâ vâ âkûtâni 2, 2, 6; RV 10, 191, 4 (samânî va âkûtiḥ); Kâṭh. 10, 12; TB 2, 4, 4, 5, AV 6, 64, 3.

samâno mantraḥ samitiḥ samânî 2, 2, 6; RV 10, 191, 3; TB 2, 4, 4, 5; AV 6, 64, 2.

samâno vâ eshа yajñakratuḥ 4, 4, 7.

samitvavṛttena adharâñ 2, 6, 11; (4, 4, 5); Kâṭh. 15, 7; TS 1, 8, 16, 2; TB 1, 7, 8, 5.

sammṛça imân âyushe 1, 2, 10

sarasvatî manasâ peçalaṃ 3, 11, 9, Kâṭh 38, 3, TB 2, 6, 4, 2, VS 19, 83

sarasvati yonyam 3, 11, 9, Kâṭh 38, 3, TB 2, 6, 4, 6, VS 19, 94

sarasvaty abhi no neshi 4, 11, 2, (4, 14, 3), RV 6, 61, 14, Kâṭh 17, 18, 30, 3, TS 7, 2, 7, 4, TB 2, 4, 3, 1 8, 2, 8

sarvâbhyo devatâbhyo yajña âhṛtyâ ity 2, 4, 5

sarve vrâtâ varuṇasyâbhûvan 2, 6 12, Kâṭh 15, 8, TS 1, 8, 10 2 (bhûvan), TB 1, 7, 4, 3

salilâya tvâ vâtâya svâhâ 4, 9, 8

savayase tvâbhivayase 2 13, 17

savayase svâhâbhivayase 3 12, 14

savitâ varṇo dadhad 3, 11, 1, Kaṭh 38, 8, TB 2, 6 13, 2, VS 20, 71

sa çevṛdham adhidhâ dyumnam 4, 14, 18, RV 1, 54 11, Kâṭh 38, 7, TB 2, 6, 9, 1

sa sushṭubhâ sa ṛkvatâ gaṇena 4, 12, 1, (4, 14, 4), RV 4 50 5 Kâṭh 10, 13, TS 2, 3 14, 4, AV 20, 80, 5

sasnim avindac caraṇe 4, 9, 11, RV 10 139, 6, TA 4, 11, 8, Nir 5, 1

saha rayyâ nivartasvâgne 1, 7, 1, 1, 7, 4, (2, 7, 10 saha rayyâ), 4, 9, 11 u 12 saha rayyety), Kâṭh 8, 14 9, 1, 16 8 u 10, 19 11 u 12, 22, 13, Kap S 8, 2 u 4, TS 1, 5 3 3 4, 2, 1 3 3, 4, 5, 2, 2 5, TA 4, 20, 2, VS 12, 10 41, SV 2, 1183

sa havyavâd amartya 4 10, 1, RV 3 11 2, Kaṭh 19 14, TS 4, 1, 11 4, VS 22 16

sahasâ jâtân praṇuda naḥ sapatnân 2, 8, 7, Kâṭh 17, 6 21, 2 Kap S 26, 5, 32, 17, TS 4, 3, 12 1, 5, 3, 5, 1, TA 2, 5, 8, VS 15 2

sahasraṃ sahasraço 2, 9, 9, TS 4 5, 11, VS 16, 53

sa hi çuciḥ çatapatraḥ 4, 11, 1 RV 7, 97, 7, TB 2, 5, 5, 4 8, 2, 7

sâkaṃ yakshma prapata 2, 7, 13, RV 10, 97, 13, Kaṭh 16, 13, Kap S 25, 4, TS 4, 2, 6, 4, VS 12, 87

sadhyâ vâi devâ âsan 3, 9, 5, Kâṭh 26, 7, Kap S 41, 5

sâdhvîm akar devavîtim 4, 11, 1, RV 10, 53, 3, Kaṭh 2, 15, TS 1, 3, 14, 2

sâṃtapanâ idaṃ havir 4, 10, 5, RV 7, 59, 9, Kaṭh 21, 13, TS 4, 3, 13, 3, AV 7, 77, 1

sâvitram punarutsṛshṭam âlabheta 2, 5, 4

sâvitrair abhrim adatte 3 1, 2, Kâṭh 19, 1

sâ vâi srshṭobhavâu devamanushyân 4, 2, 7

sinîvâli pṛthushṭuke 4, 12, 6, RV 2, 32, 6, Kâṭh 13, 16, TS 3, 1, 11, 3 3, 11, 5, VS 34, 10, AV 7, 46, 1, Nir 11, 32

sinîvâlî sukapardâ 2, 7, 5, Kâṭh 16, 5, TS 4, 1, 5, 3, VS 11, 56

sîda tvam mâtur asyâ upasthe 2, 7, 8, (3, 2 1), Kâṭh 16, 8, TS 4, 1, 9, 3 2, 1, 4, 5 1, 9, 6, VS 12, 15

sîda hotaḥ sva u loke cikitvân 2, 7, 3, (4, 10, 4 sîda hotar), RV 3, 29, 8, Kâṭh 15 12, 16, 3, 19, 4, Kap S 30, 2, TS 3 5, 11 2, 4, 1, 3, 3, 5 1, 4, 5, VS 11, 35

sîrâ yuñjanti kavayo 2, 7 12, RV 10, 101, 4, Kaṭh 16, 12, 21, 14, Kap S 25, 3, TS 4 2, 5, 5, VS 12, 67, AV 3, 17, 1

sîsena klibât kâryâmṛtaṃ 2 4, 2

sîsena tantram manasâ 3, 11, 9, Kâṭh 38, 3 TB 2, 6, 4, VS 19, 80

sugâ vo devâḥ sadanâ 1, 3, 38, (4, 14 11 suga vo devâ), Kâṭh 4, 12, Kap S 3, 10, VS 8 18, AV 7 97, 4

sujâto jyotisha 2, 7, 4, (3, 1, 5), Kâṭh 16, 4, 19 5, TS 4, 1, 4, 1, 5, 1, 5 2, VS 11 40

sutrâmâṇam pṛthivîṃ dyâm anehasaṃ 4 10 1, (4 12, 4 sutrâmâṇam), RV 10,

hiranyavarṇam ushaso vyushṭâu 2, 6, 9, (4, 4, 3); Kâṭh 15, 7

hiranyavarṇâh çucayah pâvakâh pracakramur 1, 2, 1

hiranyavarṇâh çucayah pâvakâ yâsu jâtah 2, 18, 1, TS 5, 6, 1, TB 2, 8, 9, 3, AV 1, 33, 1

hiranyavarṇo abhayaṃ kṛṇotv 4, 14, 12, TB 2, 8, 4, 1

huve vâtasvanaṃ kaviṃ 4, 11, 2, RV 8, 102, 5, Kâṭh 40, 14, TS 3, 1, 11, 8

hṛdaṃ na hi tvâ nyṛshanty 4, 12, 3

hṛdayasyâvadyati manasa eva 3, 10, 3

hemantena ṛtunâ devâs 3, 11, 12, Kâṭh 38, 11, TB 2, 6, 19, 2, VS 21, 27

hotadhvaryur âvayâ agnimindho 3, 16, 1, RV 1, 162, 5, Kâṭh 5, 6, 4, TS 4, 6, 8, 2, VS 25, 28

hotâ yakshat samidhâgnim 3, 11, 2, TB 2, 6, 11, VS 21, 29

hotâ yakshad agnim samidhâ sushamidhâ 4, 13, 2, Kâṭh 18, 13, TB 2, 6, 17

stîrnam barhiḥ sushṭarimâ 3, 16, 2; 4, 14, 4 s barhiḥ); Kâṭh 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 2; VS 29, 4.
stuhi çûraṁ vajriṇam 4, 14, 12; TB 2, 8, 4, 2.
stṛṇîta barhir 4, 13, 4; RV 1, 13, 5.
stokânâm indum prati çûrâ 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 4; VS 20, 46.
stomas trayastriṁçe 3, 16, 4; TS 1, 4, 12, 4 (stomatr-).
sthâlyâ duhaty anayâ vâ etad upasîdanti 1, 8, 3
sthiro bhava vîdvaṅga 2, 7, 4; (3, 1, 6); Kâṭh 16, 4; 19, 5, Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 2, 5, 1, 5, 4; VS 11, 44.
syûtâ devebhir amṛtenâgâd 2, 7, 16; Kâṭh 39, 3.
syonâ pṛthivî bhavâ- 4, 12, 2, RV 1, 22, 15; Kâṭh. 38, 13; TA 10, 1, 10; VS 35, 21; 36, 13; AV 18, 2, 19; Nir. 9, 32.
svajâ 'asi svabhûr asy 1, 2, 6.
svayam kṛṇvânah sugam 2, 13, 22; Kâṭh. 40, 12; TB 2, 4, 2, 5.
svargaṁ vâ esha lokam anvârohati 3, 5, 5
svarbhânur vâ âsuraḥ 2, 5, 2; Kâṭh 12, 13
svaryanto nâpekshantâ 2, 10, 6, Kâṭh. 18, 4; 21, 9; Kap. S 28, 4; VS 17, 68; AV 4, 14, 4.
svarvatî sudughâ 3, 16, 4; Kâṭh 22, 14,
svaçvâ yaçasâyâtam 4, 14, 10; RV 7, 69, 3, TB 2, 8, 7, 7.
svasti nâ indro vṛddhaçravâḥ 4, 9, 27, RV 1, 89, 6; Kâṭh 35, 1; Kap. S. 48, 2; TA 1, 1, 1. 21, 3; 10, 1, 9; VS 25, 19, SV 2, 1225.
svâdushaṁsadah pitaro 3, 16, 3, RV 6, 75, 9; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6 3, VS 29, 46
svâdor itthâ vishûvṛto 4, 14, 14, RV 1, 84, 10, SV 1, 409; 2, 355; AV 20, 109, 1.
svâdvîm tvâ svâdunâ 2, 3, 8; Kâṭh 12 9, 37, 18; TS 1, 8, 21; TB 2, 6, 1, VS 19, 1
svâyudhaṁ svavasaṁ sunîtham 4, 14, 8; RV 10, 47, 2.
svâhâ yajñaṁ varuṇaḥ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 4.
svo rohâvehi 1, 11, 8.
svâir dakshâir dakshapiteha 2, 8, 1; Kâṭh. 17, 1; Kap. S. 25, 10; TB 3, 7, 7, 9; VS 14, 3.
haṁsaḥ çucishad vasur antarikshasad 2, 6, 12; (3, 2, 1; 4, 4, 6); (2, 7, 8; 2, 13, 6 h. çucishad); RV 4, 40, 5; Kâṭh. 15, 8; 16, 8; 19, 11; Kap S 32, 1; TS 1, 8, 15, 2; 4, 2, 1, 5; TB 1, 7, 9, 6; TA 1, 13, 3 10, 40; VS 10, 24; 12, 14.
haṁsâir iva sakhibhir 4, 12, 6; RV 10, 67, 3; Kâṭh 23, 12; TS 3, 4, 11, 3; AV 20, 91, 3.
harikeçaḥ sûryaraçmiḥ purastât 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3.
havir asi vâiçvânaram 1, 1, 11.
havishî vâ bhajamâno nâ 4, 14, 15.
havishmatîr imâ âpo 1, 3, 1; (4, 5, 1); Kâṭh. 3, 9; Kap. S. 2, 16; TS 1, 3, 12; 6, 4, 2, 4; VS 6, 23
havyavâḍ agnir ajaraḥ 4, 12, 6; (4, 14, 15); RV 5, 4, 2; TS 3, 4, 11, 1.
hasta âdhâya savitâ 2, 7, 1; TS 4, 1, 1, 4; VS 11, 11
hiṁkârâya svâhâ 3, 12, 3; VS 22, 7.
himasya tvâ jarâyuṇâgne 2, 10, 1; Kap S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 1; VS 17, 5; AV 6, 106, 3.
hiraṇyagarbhaḥ samavartatâgre 2, 7, 15; 2, 13, 23; 3, 12, 16; RV 10, 121, 1; Kâṭh 16, 15; 20, 5; 40, 1; 5, 5, 11; Kap. S. 32, 7; 48, 13; TS 4, 1, 8, 3 2, 8, 2; 5, 5, 1, 2; VS 13, 4; 23, 1; 25, 10; AV 4, 2, 7; Nir. 10, 23
hiraṇyam nidhâya juhoty 3, 7, 7.
hiraṇyapâṇim ûtaye 4, 12, 2; RV 1, 22, 5; TS 1, 4, 25, 1; 2, 2, 12, 2; VS 22, 10
hiraṇyavarṇah sa hiraṇyasaṃdṛg 2, 13, 1.

p 94 Z 5 ist das Zeichen ᵛ erst nach अनंताया zu setzen

p 102 Z 13 setze ein ᵛ nach प्रांतस् und streiche ॥

p 105 Z 2 lies प्रार्णमानुद्° statt प्रार्णम उद्°

p 106 Z 4 lies मातुर्भार्चिभ्या statt मातुर्भार्चिभ्या

p 106 Z 16 lies प्रफ° statt पफ°

p 107 Z 9 lies °न्निर्ते प्रदानात्तु statt °न्निर्ते प्रदाभात्तु

p 118 Z 10 lies यंदार्कति statt यंदाक्न्ति (Conj von Böhtlingk „was Schaden nimmt“)

p 119 Z 21 lies प्रज्ञां statt पज्ञां

p 120 Z 3 lies °त्वर्धुको statt °त्वर्धको

p 121 Z 1 lies °ज्योतिर° statt °ज्यौतिर°

p 121 Z 10 lies नंमस्ते statt नंमन्ते

p 121 Z 20 lies सद् स्वाय statt यंदत्त्वाय (Conj von Böhtlingk „damit er die Zähne behält“)

p 123 Z 12 lies मेलायद्दीव statt लेलाय द्दीव (cf Ap Çr p 132 337)

p 124 Z 6 lies दग्धव्याइ statt दग्धउव्याइ

p 126 Z 13 lies मुंच्वा statt मुंच्वा und प्रोंचणी° statt पोंचणी°

p 130 Z 11 ist das Zeichen ᵛ erst nach दाघायणांस् zu setzen

p 134 Z 3 lies °न्द्रियं° statt °न्द्रियं°

p 135 Anm 9 lies गृह्णामहि statt गृह्णामसि

p 139 Z 17 lies विहियतौ statt विह्रियतौ (Whitney).

p 141 Z 12 lies । statt ॥

p 143 Z 2 lies ॥ statt ।

p 143 Z 11 lies प्रत्यङ्डु° statt प्रत्यङ्डे°

p 144 Z 7 lies । statt ॥

p 144 Z 9 füge am Schluss ॥ hinzu

p 153 Z 6 lies भिन्धु° statt °भिधु°

p 154 Z 9 lies °र्हूँ statt °°र्हूँ

p 154 Z 17 lies °संबित्त्वा statt °संवित्ता

p 155 Z 18 lies क्रीडतौ statt क्रोडतौ

p 157 Z 5 lies पितृयज्ञो statt पितृयज्ञो

p 159 Z 17 18 lies °भिषांस् statt °भिषस्

p 164 Z 1 lies वियशर्मो statt वियंशर्मो (Whitney)

p 165 Z 5 lies । statt ॥

p. 172 Z 15 lies चट्टोदा (mit den Mss.) statt चट्टा चटा

Correcturen und Conjecturen

zu dem ganzen Werk.

(Vgl das Vorwort)

Buch I.

p XXI Anm 2 Z 3 lies Mâitr S 3, 12, 20 statt Mâitr. S 6, 12, 20

p XXIX Z. 7 lies an erster Stelle vṛtraghné statt vṛtraghná

p 8 Anm 4 lies Âp 2, 10, 4 statt Âp 2, 10, 7

p 14 Z 12 lies सोमक्रयण्या° statt सोमक्रयणी°

p 19 Z 14 muss hinter °मांदर्दे ein ᐧ stehen

p 22 Z. 14 lies °प्रावृत्त statt °पावृत

p 26 Z 3 lies एतान् statt एतांन

p 29 Z 2 lies विंश्वेपा statt विंश्वेपा

p 29 Z 3 lies सुम्न्याय statt सम्न्याय

p 34 Z 10 lies प्रणयन्त्वं° statt प्रणयन्त्वं°

p 40 Z. 5 lies २९ statt २७

p 51 Z 4 lies अभूताम् । statt अभूयाम ॥

p 62 Z 17 lies यद्येन statt यद्यन

p 79 Z 3 10 17 lies °वारुद्ध statt °वारुन्ध

p 80 Z 11 lies °नृव्यस्य statt °नुव्यस्य

p 81 Z 4 lies सृजामहा statt सृजावहा

p 81 Z 6 lies °भिसंममील° statt °भिसममिल°

p 81 Z 10 ist nach °पाङ्कयन्त ein ᐧ zu setzen

p 81 Anm 11 lies अकस्याविंदत् statt अकस्यविंद

p 114 Z 13 lies ह्रुत्यं॰ वेत्यं॰ वा ह्रूर्णाँ (*nach der einen oder anderen Seite gekrümmt*, ह्रूर्णाँ Partic. von ह्रुर्, Gegensatz ऋजु, Conj von Roth)

p 117 Z 1 lies रोहीतके statt रोहितके

p 117 Z 4 lies यदवसतोभिः statt यदवसोभिः

p 118 Z 7 lies कुर्यादितेर्षा स्यात् (zweifellos richtige Conj von Roth die ganze Stelle ist citirt Nr 3, 5)

p 120 Z 10 lies प्रेत्य॰ रश्मिभिर्व्युतमे॰ (cf Çat. Br 6, 7, 1 15)

p 120 Z 11 lies ॰र्व्युतास् (वा c चि)

p 120 Z 13 lies देवा नामृडयन्तै („die Götter waren nicht mehr gnädig, die in dieser Welt eingeschlagenen svara hinderten sie daran", Roth)

p 121 Z 14 lies ततो धूमो ऽसृज्यत तस्माद्धूमवती (Roth)

p 121 Z 16 lies समंया statt समर्या (cf Çat Br 3 8 2, 20, Roth)

p 125 Z 14 u 15 tilge S und ziehe zusammen

p 132 Z 9 lies ॰र्बर्हि ऽयर्या (Conj von Roth)

p 133 Z 14 lies ॰दांश्रोणयति statt ॰दांश्रमयति (macht lahm lähmt, cf श्रोणत् TBr 1, 5 9 8, Roth) oder ॰दांसामयति

p 134 Z 2 lies बहुर्मयां (*mit den Mss*) statt बहुमयां („*zahlreich sind, ihr Leute, die Y* ", Roth)

p 136 Z 9 lies पाचा३ नं statt पाचांइन्न

p 136 Z 9 und 10 lies मांसा३ नं मांसा३ statt मांसा३न्नं मांसा

p 158 ist oben, noch vor Z 1 einzuschalten die Zeile

तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूपाश्च सरस्वती ।

Buch IV

p 17 Z 2 lies समाहार्यं statt समाहाय

p 21 Z 11 lies मनुर्षे statt मनुर्षे

p 22 Z 9 ist jedenfalls das in der Anm Vermuthete einzusetzen

p 23 Z 2 lies निस्सरिष्यति (1 2 स्सृ Roth)

p 23 Z 3 lies स्वप्नाद॰ statt सत्याद॰ (Roth)

p 25 Z 5 lies वर्हु statt बर्हु und streiche Anm 1

p 28 Z 9 lies स्थावीर्येण statt स्थवीर्येण („nach der Feistheit" Roth)

p 28 Z 10 lies ॰यरमा अलमा statt ॰यरमामलमा („die geringsten, d. h wenigst feisten Thiere sollen die letzten sein", Roth)

Buch II

p 3 Z 13 lies °मिंयन्तमे° (mit M)

p 16 Z 21 und p 17 Z 1 lies सेनायग्रीव statt सेनाय ग्रीव (cf Buch I p 123 Z 12 Âp Çr p 337)

p 20 Z 5 lies °चायपत्या (mit allen Mss)

p 25 Z 12 lies यदिहं (mit Hg) statt यदीहं

p 59 Z 17 lies शिनेयों (mit Hg) statt शिनेयौ (Metron von शेनी „eine weisse Kuh“ Böhtlingk)

p 61 Z 15 lies ॥ statt ।

p 93 Z 13 lies । statt ॥

p 101 Z 4 lies ॥ statt ।

p 121 Z 12 lies । statt ॥

p 137 Z 6 lies । statt ॥

Buch III

p 12 Z 11 lies एतयासङ्गं प्रयोगि statt एतया सङ्गं. प्रयोगि (cf शायोगि Roth)

p 20 Z 8 lies पर्यर्दति statt परिपर्दति

p 39 Z 3 ist entweder शान्तरथो beizubehalten oder (mit Roth) zu lesen शान्तो रथे („ruhig am Wagen“)

p 4? Z 19 20 und p 54 Z 20 lies तृंह° statt दृंह°

p 54 Z 21 lies प्रउगचिति statt प्रौगचिति

p 72 Z 11 lies तौ statt तं

p 74 Z 2 lies संश्यायेत statt संशोयेत (संश्यायेत „einschrumpft, eintrocknet“, von √श्या, Roth)

p 79 Z 11 lies °मोपम्न statt °मापन्न

p 88 Z 5 lies पारीणह्य° statt परिणह्य°

p 90 Z 5 lies यो नस्तन्न पाद्यो statt यो नस्तन्नपाद्यौ (es ist von einem Vertrage die Rede „wer von uns das nicht hält“, Roth)

p 94 Z 13 lies निमृणा° statt निश्रिणा°

p 94 Z 15 trenne °न्ते नाविदु°

p 107 Z 12 trenne नामान्यधत्त मङ्क्लेक्ययि („sie nahmen diese zweiten (anderen) Namen an, fausti ominis caussa für ihre Bitte um Zulassung zum Soma“, अधत्त ist als 3 Pers Pl gebraucht, Roth)

p 113 Z 3 lies गार्हपत्येनेमं statt गार्हपत्येनामुं (Conj von Roth, vgl ÇS 6 3 2 Anfang)

p 114 Z 13 lies हृत्यं॰ सैत्यं॰ वा हूर्णा (nach der einen oder anderen Seite gekrümmt, हूर्णा Partic von ह्रुर्, Gegensatz ऋजु, Conj von Roth)

p 117 Z 1 lies रोहीतके statt रोहितके

p 117 Z 4 lies यंदंवमतीभि statt यंदंवमोभि

p 118 Z 7 lies कुर्यान्नितेंर्षा स्यात् (zweifellos richtige Conj von Roth, die ganze Stelle ist citirt Nr 3 5)

p 120 Z 10 lies प्रंडग॰ रज्जुभिर्व्युंतमे॰ (cf Çat Br 6, 7, 1, 15)

p 120 Z 11 lies ॰र्व्युंतास् (वा c वि)

p 120 Z 13 lies देवा नामृडयन्त („die Götter waren nicht mehr gnädig, die in dieser Welt eingeschlagenen svaru hinderten sie daran“, Roth)

p 121 Z 14 lies ततो धूमो ऽभूयत तस्माद्धूमवंती (Roth)

p 121 Z 16 lies ससंयर statt ससंयां (cf Çat. Br 3, 8 2, 20, Roth)

p 125 Z 14 u 15 tilge ऽ und ziehe zusammen

p 13? Z 9 lies ॰र्बहिं श्रंद्धा (Conj von Roth)

p 133 Z. 14 lies ॰द्रांश्रोणयति statt ॰द्रांयुमयति (macht lahm, lähmt, cf श्रोणत् TBr 1, 5, 2, 8, Roth), oder ॰द्रांस्रामयति

p 134 Z 2 lies बहुर्मयां (mit den Mss) statt बहुमयां („zahlreich sind, ihr Leute, die Y“, Roth)

p 136 Z 9 lies पार्चाऽ३ नं statt पार्चाऽ३नं

p 136 Z 9 und 10 lies मांसाऽ३ नं मांसाऽ३ statt मासाऽ३न्नं मांसा

p 158 ist oben, noch vor Z 1 einzuschalten die Zeile

तंमूलेपाऽर्मुचिव्रतस्तनूपाय संरस्वती ।

Buch IV.

p 17 Z 2 lies समाहांयं statt समाहांय

p 21 Z 11 lies मंनुषे statt मनुषे

p 22 Z 9 ist jedenfalls das in der Anm Vermuthete einzusetzen

p 23 Z 2 lies निस्वरिष्यति (ι 2 स्वृ Roth)

p 23 Z 3 lies स्वर्णाद्॰ statt सर्वाद्॰ (Roth)

p 25 Z 5 lies बहुं statt बहुं und streiche Anm 2

p 28 Z 9 lies स्थावीर्येण statt स्थवीर्येण („nach der Festheit“, Roth)

p 28 Z 10 lies ॰चरमा अन्तमा statt ॰चरमामन्तमा („die geringsten d h wenigst festen Thiere sollen die letzten sein“, Roth)

p 29 Z 15 lies व्यध्य मानो statt व्यध्यमानो (von मानो hängt अस्य ab, Conj von Roth).
p 32 Z 4 lies कम्नुयुग्नतां statt कम्नुयुग्नता
p 48 Z 8 lies °मन्यते statt °मेन्येते
p 73 Z 7 8 lies पुंरूपो statt पंरूपो
p 75 Z 7 8 lies तस्मात् statt तंस्मात्
p 76 Z 18 lies °त्तंम्न und °त्तोम्नुका° statt °त्ते म° und °त्तं नुका°
p 77 Z 1 lies तंन्नं statt तं नं
p 77 Z 2 lies °त्तांम्नो° statt °त्त नो
p 77 Z 4 lies व्यांमंयन्तीति („beisset ab", cf TA, Roth)
p 77 Z 7 lies °स्कृदंर्य (von √ स्कृर्द् c स्कृद्, etwa „aus einander fahrend", cf Çat Br 14 1, 1, 9 स्फुर् c. वि, Conj von Roth)
p 78 Z 1 lies प्रातं° statt प्रतं°
p 83 Z 10 lies सरंमा स्वर्णांमं° statt सरंमास्वर्णांमं°
p 83 Z 13 lies सरां statt त्सरां (cf 3, 8, 2 a A.)
p 91 Z 1 lies वेत्थेति statt वेक्थेति
p 92 Z 15 lies तें नाधिपिणो („sie, Zuflucht und Versteck suchend", Roth)
p 98 Z 5 lies तंद्दन्वा° statt तंद्दन्व°
p 98 Z 9 lies °च्यते statt °च्यन्ते
p 98 Z 15 trenne चोपि दुदुह्रे
p 107 Z 2 lies समांख्या statt समाख्या (cf Einl zu Buch 1 p XIV)
p 107 Z 15 lies पलायिता statt फलायिता
p 108 Z 1 tilge den Apostroph ऽ
p 109 Z 4 lies बहुर्मयां statt बहुंमयां (ebenso war zu corrigiren Buch III p 134 Z 2, vgl oben)
p 110 Z 11 lies दंद्राश्याऽश्य सेनांपजयति (von श्रावो „Schmerz, Krankheit", zweifellos richtige Conj von Roth, cf Gopatha Br 2, 3, 17 18)
p 179 Z 9 vgl TBr 2, 4 2 7
p 179 Z 12 vgl AV 1 1, 2 u 1
p 185 Z 7 vgl RV 3, 51, 1
p 185 Z 7 wohl वृचतुंर statt वृचतंर zu lesen
p 187 Z 7 ist RV 1, 105 19 zu vergleichen und darnach der Vers zu corrigiren
p 194 Z 1 u 2 vgl RV 4, 13 4, TBr 2, 4 5, 4
p 197 Z 8 lies मे सं मित्रां° u vgl RV 3, 59, 2 3

Druck von Gebr Unger in Berlin Schönebergerstr 17a